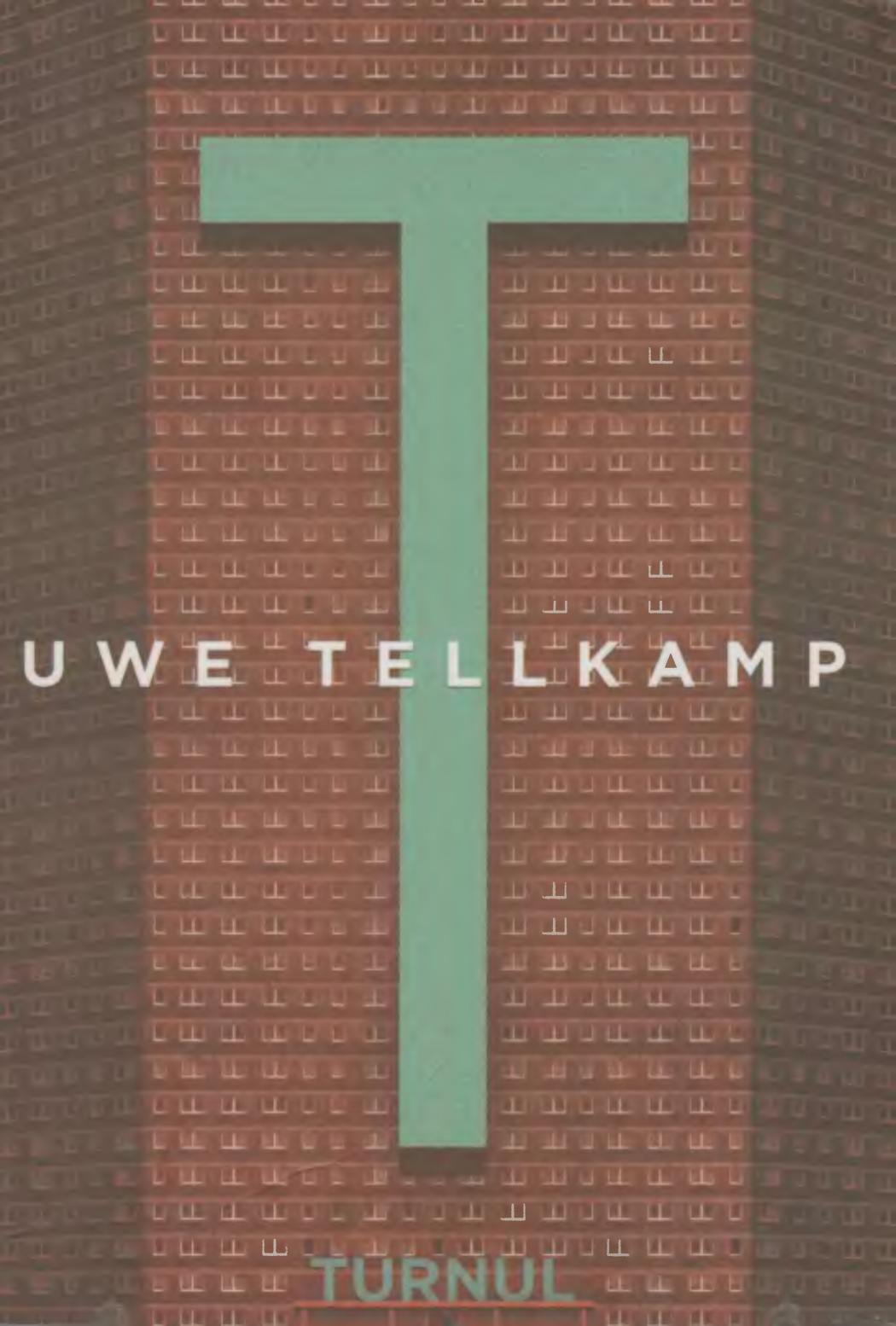
UWE TELLKAMP
TURNUL

UWE TELLKAMP

Turnul

Istorisiri dintr-o țară scufundată

Traducere din limba germană și note de
VASILE V. POENARU

Curtea veche

BUCUREȘTI, 2013

Uvertură

Căutând, fluviul părea să se întindă în noaptea ce nu-şi intrase încă bine în drepturi, pielea i se şifonase şi scotea un fel de fâşâit; părea că vrea să i-o ia înainte vântului ce se stârnea în oraş când traficul de pe poduri se subţiase deja, ajungând la câteva maşini şi tramvaie răzleţe, vântului dinspre mare, care înconjura Uniunea Socialistă, Împărăţia Roşie, Arhipelagul, vascularizat, năpădit, făcut ciur de arterele, venele şi capilarele fluviului, alimentat din mare, în noaptea fluviului ce lua cu el zgomotele şi gândurile lăsate pe suprafaţa sclipitoare şi râsetul şi seriozitatea şi voioşia puse la păstrare în adâncimi de întuneric; coborau, ca nişte substanţe aflate în stare de levitaţie, în străfunduri, unde se amestecau canalele de deversare ale oraşului; în întunericul din adâncul mării se târau dejecţiile canalizării, apele menajere ale caselor şi ale întreprinderilor de stat, pe unde scormoneau lemurii, se îngrămădeau unele peste altele lichidul metalic, uleios şi greu al băilor de galvanizare, apele reziduale ale restaurantelor, ale termocentralelor cu lignit şi ale combinatelor, pâraiele de spumă ale fabricilor de detergenţi, deşeurile uzinelor siderurgice, ale spitalelor, ale exploatărilor metalurgice şi ale zonelor industriale, soluţiile iradiate ale minelor de uraniu, zoaiele otrăvite ale uzinelor chimice Leuna Buna Halle şi ale uzinelor de producere a îngrăşămintelor chimice, de la Magnitogorsk şi din regiunile unde se produc panourile, toxinele instalaţiilor de fabricare a îngrăşămintelor chimice şi ale fabricilor de acid sulfuric; noaptea, fluviul, cu o grămadă de ramificaţii ale râurilor de nămol, zgură, petrol, celuloză, formând, în amestec cu apa, o mare bandă de păcură pe care mergeau vapoarele, trecând pe sub ruginitele pânze de păianjen ale podurilor, în drum către porturile de minereuri, porturile de cereale, porturile de fructe sudice, porturile celor o mie de Lucruri Mărunte.

— Şi îmi vin în minte oraşul, ţara, insulele legate prin nişte poduri de Uniunea Socialistă, un continent numit Laurasia, în care timpul era încapsulat într-o structură cristalină, închis spre a deveni un alt fel de timp, iar muzica răsuna de la gramofoane, pârâind sub negrul subţire al capetelor de citire, de vinil, nişte fusuri de lumină ducând până la eticheta galbenă de la

Deutsche Grammophon, pulsând în ritmul inscripțiilor Eterna și Melodia, în timp ce afară iarna făcea să degere pământul, punea bastonașe de gheață unele peste altele la malurile care strângeau în cleștii fluviul, făcându-l să înțepenească locului precum acele ceasurilor... dar ceasurile băteau, aud de parcă ar fi astăzi, gongul de Westminster în Caravelă, când fereastra de la sufragerie era deschisă și eu mergeam în josul străzii, aud bătaia ceasului din locuința de la parterul Casei cu Glicine; sunetul fin al ceasului vienez din camera de muzică a lui Tietze, ta-ta-ta-taa-ul în crescendo melodic, frânt apoi la ultimul ton, care venea după reclama cu tonul pătrunzător, de ferăstrău, pentru ziarul Die Zeit, *de la postul de radio Deutschlandfunk, care pe la începutul anilor '80 nu se mai asculta pe sub fața de masă în turnurile de pe insula Dresda; acum, aud împunsătura lipsită de voce a unui ceas japonez cu cuarț de la încheietura mâinii unui contrabasist de la Capela de Stat, care se adaugă la dăngănitul, zăngănitul și zdrăngănitul și la strigătele de cuc de la ceasornicarul Simmchen, zis și tic-tac-Simmchen, în adâncile bătăi din oră în oră ale pendulelor și în reglările în plină sonoritate de la Uhren-Pieper, de pe Turmstraße 8; timbrul ca de soprană de coloratură al unui sofisticat ceas de porțelan de la văduva Fiebig din Casa Maimuțelor Pisici de Mare, rebeliunea răgușită a unui ceas de aviator, la etajul al doilea al pensiunii Steiner, la un fost membru al Marelui Stat-Major al corpului expediționar african al lui Rommel; hămăitul de pechinez din apartamentul de la capătul culoarului, unde locuia un om cu numele Hermann Schreiber, ce fusese cândva un maestru spion al Ohranei țariste și al Trupelor Roșii; un ceas cu emblema țaristă salvat de la asaltul Palatului de Iarnă din St. Petersburg din 1917; aud de parcă aș fi la el la consultație sau aș sta la unul dintre controalele lui anuale de TBC, la aparatul Röntgen, uitându-mă la ecranul radioscopic, alb-negru, peste care se apleacă medicul cu capu-i cărunt, croncănitul ceasului de buzunar al doctorului Fernau; mi-amintesc de clopotele de porțelan de la castelul Zwinger, aud ceasurile din clădirea Comisiei de Stat pentru Planificare, fostul Minister al Aviației de pe vremea Reich-ului, le aud continuând în pofida pașilor, a vânzolelii de pe coridoare, a telefoanelor care sună, a zgomotelor de la ascensoarele Paternoster.*

— Pe mare, pe oceanul întunecat în necontenita noapte, căutând, căutând, pe oceanul care se ramifică în curent și râuri, târându-se în jurul Insulelor Locuite.

— Și auzeam ceasurile Republicii de Hârtie scoțând clinchete, răsunând, bătând peste brațele mării, insulă a oamenilor învățați: con de melc crescând până la cer, helix, desenat pe masă în pivnița lui Auerbach[1]*, locuințe legate prin scări, case înșurubate cu trepte, canale auditive trasate pe planșete de desen tehnic, pânze de păianjen, podurile.*

---

[1] Referire la *Faust I* de J. W. Goethe.

— Noaptea, podurile ruginite, podurile podidite de roua făinoasă a somnului, podurile mâncate de acizi, podurile păzite, podurile năpădite de mure, podurile cuprinse de cocleală, având sudate pe ele vulturul prusac, podurile care, atunci când bate miezul nopții, dau drumul animalelor ce trag cu urechea, podurile care își întind periscoapele cu o sută de ochi și își reglează ocularele, podurile care poartă stindarde, podurile pline de sulfurile hornurilor, poduri care, păcălind ochiul, te fac să vezi în ele linii muzicale, poduri peste care s-a turnat bitumul, podurile în stare de descompunere din cauza umezelii ce picură, se infiltrează, transpiră, podurile pline de mucegai, târându-se unele după altele, podurile împodobite cu sârmă ghimpată, podurile pe care s-au aplicat cadrane de ceas pe post de strat protector de plumb; ce era ATLANTIDA, în care păşeam noaptea când se rostea cuvântul Mutabor[1]*, tărâmul invizibil din spatele celui vizibil, care abia după şederi îndelungate, inaccesibil turiştilor şi celor lipsiți de vise, spărgea contururile zilei, lăsând în urmă nişte fisuri, o umbră sub diagramele a ceea ce numeam prima realitate, ATLANTIDA: cea de-a doua realitate/insula Dresda/insula cărbunelui/insula de cupru a Guvernului/insula cu steaua roşie/insula ascanică, unde lucrează apostolii Justiției, o insulă care s-a tot îmbinat, întreţesut, închistat până a devenit ATLANTIDA.*

— Se făcea că, la ceasurile de gară din tractusurile pline de încrengături ale Institutului Anatomic, secundarul abia dacă înainta, poposind în dreptul orei 12 până când minutarul se dezmeticea din înţepenire şi trecea la poziția următoare, unde părea că îşi înfige pivoții de care avea să rămână fixat, ameţit parcă, prins între tampoanele minutului dinainte şi ale minutului ce avea să vină; Omnia vincit labor, *zicea clopotul de pe blocul-turn Kroch, în care doi uriaşi*[2] *loveau cu ciocanele lor, iar învățații, jucătorii socialişti ai jocului cu mărgele de sticlă, acei* ludi magistri *ai universității care înota prin mare ca o carte de piatră deschisă, cu capul lui Karl Marx la proră, se aplecau peste spiritul epocii lui Goethe, chemau revoluțiile să depună mărturie, proclamau principiul speranței, ţineau prelegeri despre moştenirea clasicilor în sala de curs numărul 40, disecau corpul uman în sălile de sub Liebigstraße. Aici, moartea se află în slujba vieții, anatomia: cheia şi cârma medicinei.*

— Căutând, în noapte, fluviul, un animal bolnav şi obosit visând într-o carcasă de somn în jurul căreia se ridică frigul, şi artere de circulație pe insule, slab iluminate, închistate între îngheţ şi tăcere, nişte oameni cu umbre răsfrânte zoresc pe magistralele unde de 1 Mai flutură drapelul, muzica de marş din membranele megafoanelor porneşte în spirale, aşa cum aşchiile metalice

---

[1] *Mutabor*, „voi fi preschimbat" (în lat.), este un termen preluat din basmul *Califul Barză* de Wilhelm Hauff, în care are funcție magică.

[2] Două sculpturi de clopotari (3,30 m înălțime), aflate pe acoperişul blocului Kroch-Hochhaus din Leipzig.

pornesc în spirale de la piesele prelucrate prin strunjire, încărcăturile explozive, dălțile, ciocanele pneumatice sapă tuneluri în munte, cojesc vârfurile degetelor râului, mișcarea Stahanov, mișcarea Henecke, forezele sapă pe sub insule, tâmplarii amplasează pilonii de lemn, râul își deschide niște canale auditive.

— Ceasul mare bătu ora, iar marea se ridică în fața ferestrelor, a camerelor cu tapete cu model de ferigă și a florilor de gheață de pe candelabre, a plafoanelor ornamentate și a mobilelor frumoase, moștenire a unor trecute vremi burgheze la care făceau aluzie bățile îngrijitorilor de monumente, gesturile măsurate ale doamnelor ce mâncau tortulețe în cafenelele italienești, înfloritele și cavalerestile ceremonii de deschidere de la Dresdner Kunstausübung, citatele ascunse, ritualurile ca de mandarin, pedagogice, pline de aluzii ale asociației Freundeskreis Musik[1]*, selecțiile pline de gravitate ale unor domni în vârstă patinând pe patinoar; rămăseseră din vremurile apuse prin casele sub steaua sovietică de pe valea Elbei cu coline blânde, rămăseseră ca edițiile Hermann Hesse dinaintea războiului, ca volumele de Thomas Mann scoase la editura Aufbau prin anii '50, de un maro ca de țigară, păzite cu gelozie prin niște anticariate a căror lumină subacvatică îl făcea pe cel ce intra să fie cuprins de un sentiment de cucernicie, corăbii de hârtie în care se cuibăreau încetul cu încetul fosile otrăvite de amintiri, ce țineau ghivece de plante și, deasupra parchetelor care scârțâiau, compasul neabătut îndreptat către Weimar, rămăseseră în trandafirii care creșteau de jur-împrejurul insulei, peste cadranele ceasurilor care rugineau și ale căror pendule ne decupau viața între polii liniștii și neliniștii (chiar era o neliniște, și nu pur și simplu „gălăgie" sau „zgomot"). Ascultam muzică, discurile se numeau Eterna, Melodia, se găseau de cumpărat la domnul Trüpel, la magazinul de discuri „Philharmonia" de pe strada Bautzner sau la „Salonul de Artă" din Vechea Piață... ceasul cel mare bătu ora.*

— Dresda... în cuiburile muzelor sălășluiește dulcea boală cu numele Ieri.

— Căutând, în noapte, fluviul, din pădure se făcea lignit, lignitul se depunea în straturi pe sub case, cârtițele-miner își săpau tunelurile și extrăgeau lignitul, benzile rulante îl transportau până la cuptoare, la centralele termice cu coșurile lor de tiraj, în casele ale căror hornuri scoteau fumul acru care mânca zidurile și transforma în piele de broască plămânii, sufletele și tapetele; tapetele scorojite și umflate din camere, îngălbenite și brăzdate de dârele de mizerie lăsate în urmă de insectele târâtoare; când sobele erau încinse, pereții păreau să transpire, emanând nicotina care se impregnase în ele din vremuri de demult; când se făcea frig și înghețau geamurile, tapetele se acopereau de brumă, imprimeuri de ferigă și gheață uleioasă (ca grăsimea dintr-o cratiță

[1] Cercul „Prietenii Muzicii".

nespălată, mazilită într-o cămară neîncălzită). O pasăre galbenă, care ne cârâia uneori în somn, veghea peste toate: pasărea Minol-Pirol[1]*; iar când ceasurile băteau ora, trupurile noastre erau încleştate şi prizoniere, iar trandafirii creşteau,*

scria Meno Rohde,

negustorul de nisip răspândea somnul.

[1] Figură legendară a reclamelor de pe vremea Germaniei de Est, pasărea Minol-Pirol reprezintă o combinaţie de mare efect între denumirea germană a grangurului (*pirol*) şi numele reţelei naţionale de benzinării (Minol).

CARTEA ÎNTÂI
PROVINCIA PEDAGOGICĂ[1]

[1] Termen preluat din *Anii de drumeție ai lui Wilhelm Meister* de J. W. Goethe. Tellkamp utilizează referirea explicită la această provincie imaginară, bazată în parte pe modelul pedagogic al lui Pestalozzi, ca o figură de stil pentru liceul-internat unde se formează eroul romanului său, Christian Hoffmann. Totodată, se prefigurează încă de pe acum o revendicare mai substanțială de la opera lui Goethe, în care apare, de altfel, și o societate secretă cu numele „Turnul" (*Anii de ucenicie ai lui Wilhelm Meister*).

1

Urcușul

Lumânările electrice de la Întreprinderea de Stat „Narva", cu care era decorat pomul, aveau un defect, strălucind din când în când cu intensitate și estompând silueta Dresdei, care se zărea pe Elba în jos. Christian își scoase mănușile ce prinseseră umezeală și erau acoperite cu cristale de gheață în interior, pe partea îmblănită. Își frecă între ele degetele pe care abia le mai simțea de frig și suflă peste ele. Respirația i se disipă ca un fir de ceață în fața intrării întunecate, tăiate în stâncă, de unde se făcea, printre fagi, suișul către institutele lui Arbogast[1]. Casele de pe strada Schiller se pierdeau în întuneric; din cea mai apropiată, o casă de paiantă cu obloanele zăvorâte, ieșeau firele rețelei de curent care duceau în rămurișul unuia dintre fagi, aflat deasupra trecătorii. O stea de Advent ardea acolo, luminoasă și nemișcată. Christian, care venise dinspre podul Blaues Wunder și Körnerplatz, merse mai departe către ieșirea din oraș, în direcția străzii Grundstraße, ajungând curând la funicular. Vitrinele magazinelor prin fața cărora trecu — brutărie, lactate, pescărie — aveau jaluzelele lăsate; casele aveau un aer apăsător, aflându-se deja pe jumătate în umbră, cu contururi cenușii. Lui Christian i se păru că dau să se înghesuie de-a valma, căutând să se apere între ele de ceva incert, încă nedeslușit, ce urma să se ivească poate din întuneric — ca și luna, aflată sub semnul lui Gerar, care se ițise deasupra Elbei adineauri, când Christian se oprise pe podul pe care nu era nici țipenie de om, uitându-se la râu, cu fularul de lână croșetat de mama lui tras peste urechi și obraji pentru a se apăra de crivăț. Luna se înălțase încet și se separase de masa rece și inertă a fluviului, care ai fi zis că e pământ lichid, pentru a sta singură deasupra pajiștii și a pășunilor acoperite de valuri de ceață, a casei plutitoare aflate pe Elba în dreptul orașului vechi numit Altstädter Elbseite și a coamelor deluroase ce se pierdeau

[1] Personaj inspirat de un ilustru om de știință și inventator german, baronul Manfred von Ardenne (1907–1997), căruia autoritățile comuniste i-au dat voie să conducă la Dresda propriul institut privat de cercetare: Forschungsinstitut Manfred von Ardenne.

către Pillnitz. De la o clopotniță din depărtare se auzea cum bate ora 4, ceea ce îl miră pe Christian.

Urcă până la funicular, își puse geanta de voiaj pe banca deteriorată de intemperii din fața grilajului cu care se termina peronul și așteptă, ținându-și mâinile, cu mănuși cu tot, în buzunarele hanoracului kaki de tip militar. Arătătoarele ceasului gării aflat deasupra căsuței impiegatului păreau să înainteze foarte încet. În afară de el nu mai aștepta nimeni la funicular și, pentru a-i trece timpul, se apucă să se uite la afișele cu reclame. Nu mai fuseseră curățate de mult. Unul dintre ele făcea reclamă la Café Toscana din Altstädter Elbseite, altul, la o prăvălie numită Näther, care se afla mai încolo, către Schillerplatz, iar un altul făcea reclamă la restaurantul Sybillenhof, situat la stația de pe munte. Christian se apucă să repete în gând digitația și linia melodică a piesei italiene care urma să fie cântată la aniversarea zilei de naștere a tatălui său. După aceea privi în întunecimea tunelului. O licărire palidă începu să ia amploare, umplând treptat deschiderea tunelului ca apa în creștere a unei fântâni; totodată, luă amploare și zgomotul: un scrâșnet hârâit, scârțâit, cablul de ghidare făcut din fire de oțel pocnea sub povară, funicularul se apropia zguduindu-se, o capsulă umplută cu un fel de luminescență marină; două faruri luminau traseul. În vagoanele dreptunghiulare se vedea câte un corp de pasager vag conturat; prin mijloc se vedea umbra estompată a vatmanului cu barba căruntă, care făcea traseul de ani de zile: în sus și în jos, în jos și în sus, alternând mereu sensul și închizând poate ochii pentru a scăpa de privelișteа prea familiară ori spre a o vedea lăuntric și a o refula apoi, ca să alunge duhurile. Probabil însă că vedea deja cu auzul. Trebuie că fiecare zdruncinătură din cursul călătoriei îi era cunoscută.

Christian își luă geanta, scoase la iveală un bănuț și își petrecu clipele rămase contemplându-l: frunzișul de stejar de lângă numărul 10 era gravat imprecis, iar dedesubt, minuscul, anul era șters de atâta frecuș, alături de un A, iar pe pajură se vedeau ciocanul, compasul și coronița din spice de grâu[1]. Christian stătu să se gândească de câte ori ei, copiii de pe străzile Heinrichstraße și Wolfsleite, copiaseră cu creionul pe o foaie relieful unor astfel de monede — Ezzo și Ina erau cu mult mai iscusiți la asta decât el, și erau și mai zeloși, pe vremea când visau cu toții să se facă măreți falsificatori, tâlhari și aventurieri, aidoma eroilor din filmele care rulau la cinematograf ori din cărțile lui Karl May și ale lui Jules Verne. Frânând ușor, funicularul se opri. Ușile care se deschideau în dreptul treptelor lăsară oamenii să coboare. Vatmanul se dădu jos, deschise portița și, pentru cei care voiau să ia funicularul în sus, un mic culoar de trecere lângă portiță. Acolo se afla un automat. Christian aruncă banii în deschizătură și trase de mânerul lateral; moneda de zece pfenigi alunecă afară din cutiuța turnantă, căzând lângă celelalte. Uneori,

[1] Stema RDG.

în loc de monede copiii de prin cartier aruncau în automat pietricele plate, șlefuite de apele Elbei, ori nasturi, pe care îi numeau „dumicați" — spre marele necaz al mamelor, cărora le părea rău de nasturi, căci de micile monede din aluminiu se putea face rost ușor, pe când de nasturi se făcea rost cu greu. Ușile vagonului erau închise — în timpul iernii era nevoie să fie deschise cu ajutorul unui cablu, dacă voiai să intri în compartiment; se închideau numai-decât atunci când se dădea drumul la cablu. Vatmanul intră în gheretă, își turnă o cafea și se uită după pasagerii care se grăbeau care încotro, dispărând ca niște umbre și dând colțul către Körnerplatz sau către Pillnitzer Landstraße.

După câteva minute, din difuzorul de deasupra afișelor cu reclame răsună o voce cu un timbru obosit, bolborosind în dialectul saxon al locului ceva ce Christian nu înțelese. Dar vatmanul se ridică și închise cu băgare de seamă ușa gheretei. Cu geanta de piele boțită, cu mărunțișul pentru automat clătinându-i-se în uniforma purtată și răspurtată, porni încet către cabina vatmanului, al cărei pupitru de comandă i se părea absurd lui Christian, cu toate butoanele acelea, căci funicularul era direcționat cu cablu și role de ghidare, iar de frânat se frâna în mod automat, în cazul în care ar fi fost să se rupă cablul, prin intermediul unui mecanism elaborat, compus dintr-o serie de bucșe. Poate că butoanele aveau un alt rost, poate că serveau la comunicare ori aveau vreun folos psihologic: de vreme ce existau, butoanele trebuiau de bună seamă să aibă o semnificație, să îndeplinească o funcție. Ele impuneau un anume grad de cunoaștere, prevenind monotonia și plictiseala la locul de muncă; în plus, la jumătatea distanței, unde linia se bifurca, avea loc manevra de trecere în partea dreaptă. Cu un pocnet puternic, ușa cabinei, care se putea deschide cu o cheie de secțiune pătrată și care nu era conectată la cablu precum celelalte uși, se trânti în spatele vatmanului.

— Atențiune! Începe urcușul! spuse vocea din difuzor.

Vagonul mai rămase nemișcat preț de o clipă, după care se puse alene în mișcare, părăsind peronul și luând-o în sus. Christian se întoarse și văzu cum drumul și platforma de așteptare se micșorau, ca într-o perspectivă, până nu mai rămase decât ovalul pe care deschiderea tunelului îl lăsa pe fundalul cerului verde de piatră și foc; încetul cu încetul se făcu și el mai mic, o culisă de întuneric se trase ușor dintr-o parte și, pentru un timp, înainte să se vadă ieșirea, numai lămpile din tunel și farurile mai dădeau puțină lumină. Christian scoase din geantă o carte pe care i-o dăruise unchiul Meno. Săptămânile trecute abia dacă apucase să se uite prin ea: ce-i drept, la Waldbrunn începuse să se simtă că vine Crăciunul, la școală orele nu se mai țineau atât de strict ca de obicei, dar pregătirile pentru sărbătorirea zilei de naștere a tatălui și mersul zilnic acasă, cu autobuzul, pentru a repeta împreună cu ceilalți bucata muzicală italienească, luaseră ceva timp. Christian voia să citească pe îndelete cartea în timpul vacanței de Crăciun. Era o operă destul de groasă, tipărită pe hârtie

rugoasă și legată în pânză de proastă calitate; ilustrația de pe copertă îi era cunoscută dintr-o ediție facsimil a *Codex Manesse,* pe care o văzuse în biblioteca unchiului, dar și la alde Tietze, care aveau un exemplar deosebit de frumos și bine păstrat; Niklas, tatăl lui Ezzo și al Reglindei, citea adesea din el. Era un portret al figurii legendare a lui Tannhäuser[1], ce înfățișa un bărbat cu bucle roșietice, într-un veșmânt albastru și o tunică albă, având o cruce neagră la piept și blazonul într-o combinație de negru și galben, lângă un coif cu panaș situat deasupra unor lujeri stilizați; „Tanhuser"[2], după cum îi era scris numele deasupra tăbliei, avea mâna stângă ridicată, ca și când s-ar fi apărat ori ar fi salutat cu precauție; cu dreapta se încheia la tunică. Christian deschise volumul. Citi subtitlul — „Ediție de vechi scrieri germane selectate, îngrijită și adnotată de Meno Rohde" —, după care deschise din nou volumul la saga din care începuse să citească deja în cursul călătoriei de la Waldbrunn la Dresda. Lampa de deasupra lui, de pe tavan, începu să fileze, pagina la care deschisese căpătă un aspect granulos și palid, iar literele, în vibrațiile domoale ale călătoriei, se spălăciră înaintea ochilor săi. Nu reușea să se concentreze la istoria cavalerului cu pinteni de aur care pornise la drum cu șaptezeci și două de corăbii să o pețească pe regina Bride. Lampa se stinse. Puse cartea înapoi în geantă și căută cu mâna barometrul, un dar pentru tatăl lui de care făcuse rost din fosta casă a Uniunii Navigatorilor de pe Elba. Zăcea bine împachetat și capitonat în grămada de rufe murdare care îi umpleau geanta.

Urcând încet, dar constant, zdruncinat din când în când de șocurile produse de denivelările din dreptul trecerilor peste rolele de ghidare, funicularul ajunse la nivelul suișului printre fagi, care ținea direcția șinelor, și merse apoi, un timp, paralel cu cărarea, la vreo câțiva metri deasupra solului. Se putea privi în ferestrele luminate: o mână întinsă ar fi putut atinge vagonul fără dificultate. Sus, lângă cel de-al doilea tunel al funicularului, apăru în raza vizuală restaurantul Sybillenhof, închis de ani de zile, ale cărui terase erau reliefate ca niște tăbliță de ardezie uitate de niște copii uriași; funicularul avea să se îndrepte spre ele, cotind către intrarea în tunel numai cu puțin înaintea terasei celei mai de jos, pentru a ajunge la stație. În decursul multor călătorii Christian visase la petreceri opulente în sălile întunecate care dădeau în cealaltă parte, cu domni îmbrăcați de seară, susținând conversații elevate, purtând cămăși apretate, închise cu butoni și cărora le ieșeau lanțurile de ceas peste buzunarele laterale ale fracului; visase vânzători de flori în uniforme de paj chemați la mese printr-un abia schițat pocnit din degete spre a le dărui un trandafir doamnelor pe care se aprindeau giuvaieruri cu duiumul, sub

---

[1] Menestrel german din secolul al XIII-lea, tematizat în opera *Tannhäuser* a lui Richard Wagner, ce va fi adesea invocată pe parcursul romanului, poate și pentru că a avut premiera la Dresda (în 1845).

[2] Scrierea veche (în germana medievală) a numelui „Tannhäuser".

sfeșnicele candelabrelor de cristal; visase lume dansând în acordurile muzicii unei orchestre de cameră și a unui lăutar dat cu pomadă prin păr și purtând o crizantemă la butonieră. Imaginea lunii alunecă peste acoperișurile caselor situate mai jos, care se lăsau mult către Grundstraße, făcând crestele să strălucească și revărsând asupra grădinilor înzăpezite o lumină ca de pudră care, pe la marginile lor — înălțate pe ici, pe colo de albul vreunei grămezi răzlețe de lemne stivuite ori al unui acaret acoperit de zăpadă —, se contopea cu umbrele tufișurilor și ale copacilor.

Christian observă că se aflau deasupra casei pictorului și ilustratorului Vogelstrom, castelul cenușiu căruia Meno îi zicea „Casa Pânzelor de Păianjen", imagine pe care Christian, cu fața lipită de geamul rece, îndărătul austerității zilei, o asocia cu ferestre inaccesibile și cu niște copaci înalți. Lumina lunii se pierdu în masa povârnișurilor din Loschwitz care se lăsau cu toată greutatea lor dincolo de Grundstraße, aninat acum în adâncuri ca o bandă palidă; apoi lumina se scutură, așa cum se scutură acele de brad, în fața turnurilor de pază ale Imperiului Roman de Răsărit, estompându-se în dreptul podului peste care soldații se îndreptau către punctul de control de la Planul Superior. Grădina Casei Pânzelor de Păianjen se afla în întuneric, ferită de evenimente și priviri; Christian abia dacă era în stare să recunoască coroanele de peri și fagi acoperite cu un praf de zăpadă și al căror rămuriș fin atârna deasupra hăului ca o împletitură de fum; prăpastia îngustă dintre suișul care traversa fagii și crestele acoperișurilor curgea în contururi așa cum luminozitatea curge în figurile hașurate ale unor vechi desene neterminate. Christian văzu fântâna și urcușul aproape în întregime acoperit de vegetație, făcând un ocol în jurul peștelui din piatră al fântânii peste care se abătuseră intemperiile, și care ducea în sus pe niște trepte acoperite de mușchi; pe o tablă deasupra peștelui decorativ era dăltuit începutul unei poezii; literele erau spălăcite, aproape pe de-a-ntregul șterse. În ciuda tuturor străduințelor sale, lui Christian nu îi veneau în minte cuvintele, în schimb vedea limpede în fața ochilor mustățile rupte ale silurului, ochii care își pierduseră văzul și veșmântul de mușchi; își aduse aminte de frica sa superstițioasă de acest animal și, totodată, de fântâna cufundată de mult în tăcere și respirând o răceală de cavou, atunci când el și Meno fuseseră în vizită la Vogelstrom; de frica sa aproape copilărească, alimentată apoi și de discuțiile ciudate purtate în Casa Pânzelor de Păianjen de Meno și de pictorul uscățiv. Ce i se păruse lui ciudat nu erau însă atât cuvintele și temele în sine, cât mai ales atmosfera din casă; copil fiind și neavând minte, ori în tot cazul neavând minte decât pe jumătate sau în proporție de trei sferturi, socotise în sinea lui că puținul care era de înțeles trebuie că era adevărat și că lumea adulților care se cobora din înălțimile ei până la el, băiatul de zece sau unsprezece ani, era musai să fie așezată în bună rânduială. Își amintea de cuvinte ca „Merigarto" sau „Magelone", mai degrabă niște incantații decât niște concepte cu vreo însemnătate în

lumea reală, după cum îi indic .u bănuielile care începuseră să se înfiripe în el; cuvinte care îl atinseseră într-un mod particular și pe care nu le mai uitase niciodată, deși i se păruseră mai puțin misterioase decât tablourile din holul sumbru al casei lui Vogelstrom: peisaje idilice, scene de grădină cu fauni cântând la flaut și nimfe la izvor, o serie de înaintași pictați în tonurile de brun-închis ale maeștrilor olandezi, înfățișând femei și bărbați cu priviri serioase și cu o floare, o urzică sau, ceea ce îi atrăsese privirea mirată pentru un timp îndelungat, cu un melc aurit în mână. Cele două cuvinte păreau să aibă de-a face mai degrabă cu aceste tablouri luminate cu zgârcenie de-a lungul culoarului, spre care atât Vogelstrom, cât și Meno aruncau rareori câte o privire atunci când treceau pe lângă ele: numele insulei și numele unei fete ieșite la iveală din negura timpului și dispărute apoi din nou în ea; le reținuse și le savurase mereu plăcuta sonoritate murmurându-le în solilocviile sale. Tot sonoritatea îi rămăsese și din discuțiile dintre cei doi, un fel de vuiet de râu venind dinspre atelierul lui Vogelstrom, care în timpul iernii era într-atât de rece, încât florile de gheață dădeau să apuce șevaletele și tapetele imprimate cu romburi și cei doi bărbați alergau de colo-colo prin cameră scoțând fum pe gură, Meno având paltonul lui Vogelstrom petrecut peste umeri, iar Vogelstrom fiind îmbrăcat în mai multe pulovere și cămăși; când erau în bibliotecă și Christian trăgea cu urechea de pe coridor, contemplând una dintre figurile înaintașilor, abia dacă li se distingeau vocile; din când în când răsuna câte un râset precaut, din când în când cei doi se apucau să critice ori să laude tabacul pe care tocmai îl fumau. Uneori, Meno îl striga și îi arăta, în timp ce pictorul dădea cu grijă paginile, gravuri în oțel sau cupru din niște foliante cu iz de mucegai, când se prea poate să fi fost rostite vorbe care să rămână în urechea copilului ca ceva deosebit și nemaiauzit, cum ar fi cele două nume pline de vrajă. Lumina de deasupra lui începu din nou să pâlpâie. De sus, din întunecimea de dedesubtul tunelului și a restaurantului Sybillenhof, funicularul din sens opus se târa către ei și ajunse în același timp la bucla unde linia se bifurca, astfel încât cele două funiculare să poată trece unul pe lângă celălalt. În capsula care aluneca pe lângă ei și în care nu mai era nimeni altcineva se putea vedea șezând ca o umbră nemișcată conductorul care răspunse la salutul vatmanului cu barba căruntă dând scurt din cap, după care vagonul coborî și dispăru din câmpul vizual.

Christian își aduse aminte că în Casa Pânzelor de Păianjen auzise prima oară vorbindu-se de Poe; Meno și Vogelstrom priviseră ilustrațiile care însoțeau o povestire; își aducea aminte cu deosebire de o foaie pe care talentatul ac de gravură al lui Vogelstrom creionase o cetate care se înalța într-un ținut cuprins de bezna nopții; apoi îl creionase pe ducele Prospero cu suita sa de o mie de doamne și cavaleri în cetatea cu lacătele sudate; avea parcă din nou impresia că îi vede umblând și stând de vorbă unii cu alții, ca atunci, când erau animați de mâna plăpândă și bine proporționată a lui Vogelstrom, avea

parcă din nou impresia că întreaga adunare își vedea însuflețită de jocurile ei voioase, în vreme ce afară bântuia molima care făcea ravagii prin țară; avea parcă din nou impresia că Prospero mergea prin Săli în beatitudinea unei mari sărbători; se auzeau melodii purtate prin aer, bătăile ceasului din lemn de abanos care se afla în Sala tablourilor se pierdeau în imensitatea castelului, iar în cele șapte Săli dinainte oamenii dansau, căci ducele Prospero nu tolera tristețea, iar în muzică, în râsete și în cânturi nu se mai auzeau lătrăturile câinilor de afară, din fața porților, și nici urletele nefericiților.

Vagonul încetini, rulând pe ultimii metri. Adâncit fiind în amintirile și gândurile sale, Christian nici că observase cum intraseră în tunelul de sus, care părea mai luminos decât cel de jos datorită pereților albi, dați cu var, și aruncase numai din obișnuință, dar fără să perceapă cu adevărat lucrurile, o privire către casa cabinei, prietenos zugrăvită, cu acoperișul grațios unduit, aflată lângă clădirea de cărămidă pe care scria cu becuri de neon „Funicular", alături de sala mașinilor și de vestibul, unde lumea putea să aștepte și să se uite la niște fotografii ilustrând modele mai vechi și detalii tehnice. Cu un ușor tremur de inerție, vagonul se opri complet. Ușile se deschiseră bâzâind. Christian își puse geanta pe umeri și păși, pierdut încă în gânduri, pe treptele plate ale peronului către poarta de ieșire. Vatmanul își târșâi picioarele în direcția vestibulului și apăsă un buton ascuns în zid, după care se auzi un zumzet și Christian ieși afară. Era acasă, în Turn.

2

Mutabor

— Bine că te-am prins așa repede! Mă gândeam deja că trebuie să mai vin o dată.

— Meno! Tu ai venit să mă iei?

— Până la urmă, Anne a aranjat totuși ca tu și Robert să stați în altă parte. Dormi la mine.

— Atât de mulți musafiri?

Christian pusese întrebarea numai pentru a-și masca bucuria, ca și când s-ar fi interesat așa, în treacăt. Știa doar prea bine. Numai judecând după cantitatea ingredientelor pentru prepararea deserturilor care fuseseră aduse în ultimele săptămâni și care se îngrămădeau în cămara Caravelei își putuse da seama de numărul oaspeților așteptați la aniversare. Rafturile pline din cămară îl convinseseră că nu ar fi prea înțelept să treacă pe-acasă, pe la Caravelă — poate numai pentru repetiții, însă acestea aveau loc de regulă la alde Tietze —, în caz că nu voia s-o enerveze pe irascibila Anne, încurcând locul sub privirile neîncrezătoare ale acesteia, până când nu ar mai fi avut scăpare și ar fi sfârșit prin a i se face vânt, garnisit cu liste de cumpărături, la Konsum și Holfix, ori prin a se trezi în bucătărie, în fața unor maldăre nesfârșite de vase murdare.

— La cafeluța de astăzi după-amiază eram cu siguranță nu mai puțin de treizeci. Și abia mai târziu devine oficială treaba, îți dai seama că vor mai veni niște oameni.

Merseră de-a lungul străzii Sibyllenleite.

— Și unde doarme Robert?

— La alde Tietze.

Fratele urma să înnopteze așadar în Casa Luceafărul-de-seară. Christian își puse din nou mănușile și se gândi la Casa Celor o Mie de Ochi, în care urma să fie găzduit la noapte, în cu totul alt aer și în cu totul altă atmosferă decât acasă, în Caravelă.

— Am vrut să vin să te iau direct, ca să nu mai mergi acasă. Anne a luat deja cu ea violoncelul la restaurantul Felsenburg.

Christian dădu din cap și îl privi pe unchiul care își scosese pălăria și trecuse de câteva ori cu degetele peste ea pentru a îndepărta fulgii de zăpadă.

— Auzi, dar pălăria asta de când o porți?

— Mi-a adus-o Anne de la „Exquisit". A socotit ea că mi-ar sta bine. E un model bun, de altfel. (Meno se uită la inscripția de pe panglica interioară.) Marfă de import, din Iugoslavia. Anne mi-a spus că se întindea coada până la Thälmannstraße, cincizeci de metri pe puțin. Pentru tatăl tău nu aveau. (Își puse din nou pălăria.) A mers totul bine cu barometrul?

— După cum ne-a fost vorba. Două sute cincizeci de mărci. Lange l-a și curățat și lustruit încă o dată.

— Bine. Ia spune, vrei să-ți iau geanta?

— A, nu mai e nimic greu în ea. Mulțumesc, Meno. În afară de barometru, sunt numai rufe înăuntru.

Ajunseră la Turmstraße, axa principală a cartierului. Meno păși cu mai multă cumpătare decât Christian; își scoase o pipă Bruyère cu mușțiucul arcuit și capul în formă de bilă și și-o îndesă cu niște tabac scos dintr-o punguță de piele. Christian își ridică nasul adulmecând și trase în nări mirosul înțepător de vanilie amestecată cu aromă de smochine și de lemn de cedru. Alois Lange, fostul medic de vas, vecinul lui Meno din Casa Celor o Mie de Ochi, primea în fiecare an prin poștă, de la vicepreședintele Academiei Nautice din Copenhaga, o ladă din care îi dădea jumătate lui Meno — medicul de vas îi salvase cândva viața vicepreședintelui, și astfel se face că, spre marele necaz al soției lui Lange, Libussa, tabacul nu se mai împuținа niciodată în Casa Celor o Mie de Ochi. Un chibrit se aprinse, cu flacără mare, luminând trăsăturile uscățive și palide ale lui Meno, cu barba nerasă, albăstruie; reflexia feței lui juca în ochii căprui, încălziți de câteva scântei verzi răzlețe, juca în ochii Annei și în ochii celui de-al doilea frate al ei, Ulrich, juca în ochii familiei Rohde; și Christian moștenise ochii ăștia.

— Ai ajuns bine? Tramvaiul 11 n-a mers azi. A durat o oră până au adus alte mijloace de transport. Asta ar fi fost ceva — Meno dădu să își aprindă pipa — pentru Ochiul și Timpanul, cu înjurăturile care s-au auzit prin stație. Și linia șase a fost redirecționată.

— Am observat.

— Anne voia să te sune, dar se pare că liniile telefonice nu funcționează... ori mai știu eu ce e din nou stricat — n-a reușit deloc să prindă legătura.

Pipa ardea, Meno trase fum după fum.

— Ieri a nins în prostie pe-acolo, pe sus, la Zinnwald și Altenberg s-a pus peste un metru de zăpadă, chiar mi-era teamă că nu merge autobuzul. La Karsdorf a trebuit să coborâm și să îl ajutăm pe șofer să dea zăpada la o parte.

Fascinele de pe câmpuri au fost răsturnate și toată zăpada nouă a fost suflată pe șosea.

Meno dădu din cap și își privi îngândurat nepotul care era deja aproape la fel de mare ca și el și care pășea puțin în fața lui prin zăpada afânată.

— Cum merge cu școala? Te descurci?

— Până acum merge a-ntâia. Lumea se uită ușor mirată la mine pentru că vin din Dresda. La educație civică e ca întotdeauna.

— Și profesorul? Periculos?

— Greu de spus. Tot el e și directorul. Dacă repeți cuminte tot ce îndrugă el, te lasă în pace. Profesorul de rusă e cam închis în sine. Un tip așa, mai tăcut, cu un ascuțit simț de observație, un perfecționist. Are în el ceva de pisică, se strecoară pe coridoare și ne controlează prin internat. Astăzi, a venit cu mănuși albe și a pus mâna prin toate colțurile să se asigure că e curat. Cei din camera vecină sigur au pierdut cu toții autobuzul, profesorul de rusă a găsit un cotor sub un dulap și i-a pus să mai facă o dată curățenie.

— Provoacă?

— Ba bine că nu.

— Fii cu băgare de seamă! Ăștia sunt cei mai periculoși. Cunosc genul. Ai mereu impresia că te citesc, te pierzi cu firea când te privesc, devii nervos, faci greșeli. Și asta e o greșeală.

— Da, așa e, te citește. Are așa, o privire pătrunzătoare. Când se uită la mine mi se pare întotdeauna că îmi citește gândurile.

— Dar nu poate s-o facă. Nu deveni nervos la astfel de trucuri.

— Un om înțelept merge cu capul plecat, aproape invizibil, ca praful.

Meno îl privi pe Christian cu mirare.

— L-am ținut bine minte, Meno.

Zăpada brăzdată de urme de sanie veni în ajutorul luminii zgârcite a lanternei. Se așternuseră căciuli groase pe zidurile grădinilor și capotele puținelor mașini de la marginea trotuarului. Pe partea stângă răsăriră casele din Holländische Leite, aproape toate țineau de institutul baronului, după cum îi zicea tot cartierul din cauza titlului său ereditar, baron Ludwig von Arbogast, despre al cărui institut și despre a cărui imensă proprietate de pe Unterer Plan, în care dădea Holländische Leite, se vorbea pe jumătate cu admirație și pe jumătate cu suspiciune. Baronul era sponsorul școlii în care Christian învățase până în vară și întotdeauna când îl văzuse pe baron îi venise în minte o discuție dintre Meno și tatăl lui: cum putea fi adusă în concordanță apariția îngrijit elegantă a lui Arbogast — purta costume de comandă și un bastonaș cu mâner de argint — cu acea inscripție de deasupra clădirii principale a institutului, care, ce-i drept, devenise cenușie din pricina vremii, rămânând însă cât se poate de lizibilă: PENTRU SOCIALISM ȘI PACE; cum putea fi adus în concordanță cu puterea muncitorilor și a țăranilor titlul „baron", marca nobiliară ce apărea limpede și pe tăblițele și indicatoarele

din grădina institutului: tare ar mai fi vrut Christian să îi pună întrebarea asta profesorului de educație civică.

În clădirile institutului de pe Turmstraße mai ardea încă lumina. Acoperit cu totul de un castan cu fructe comestibile ale cărui ramuri se întindeau până peste alee se afla micul observator astronomic al lui Arbogast, care de mult timp nu mai era în folosință publică, deși o tăbliță așezată în fața lui promitea că ar fi vorba de un „Observator Astronomic al Poporului". Tija și cadranul unui ceas solar erau mâncate de rugină și năpădite de iedera care crescuse pe stratul protector ros de trecerea timpului. Meno era omul despre care ai fi zis mai curând că trebuie să fi apucat să se uite prin ușa din spate a observatorului; Christian îl observase de multe ori când se iscau discuții despre astronomie și astrologie. În astfel de ocazii, unchiul avea obiceiul să adopte o poziție oscilând între un amuzament de fond și un interes camuflat, se uita la extrasele din ziare și broșurile aduse de oaspeți, apoi le punea tăcut într-un colț, având pipa cu vatră rotundă în gură și ascultându-l pe fratele său Ulrich, care vorbea animat despre știința astrologică din vechiul Orient.

— Am citit adineauri din cartea ta.

Fumul se ridica în rotocoale dense din bolul pipei.

— Curiozități de pe vremuri, murmură Meno la intersecția dintre Turmstraße și Wolfsleite. Abia dacă le mai știe cineva. Cenzorii, probabil, și Bătrânul de pe Munte. Cartea asta m-a făcut să primesc de la el o scrisoare care cântărea ceva, nu glumă, o scrisoare din Imperiul Roman de Răsărit către Imperiul Roman de Apus, cum ar veni. A durat trei zile să ajungă. Și când te gândești că bătrânul n-ar fi trebuit decât să treacă podul! Dar se zice că ar fi bolnav. Altminteri, lumea s-a uitat cam chiorâș la mine când am publicat-o.

— Cartea nu dă niciun răspuns la întrebarea cum era călit oțelul.

— Eu de Eisenhüttenstadt, orașul oțelarilor, nu am zis în carte. (Meno își roti pipa în aer.) De asemenea, Parsifal nu adopta în mod univoc un punct de vedere proletar-revoluționar și, de fapt, conștiința de clasă a cavalerilor medievali cam lăsa în general de dorit.

— Iar Descântecele de la Merseburg sunt mult prea formaliste?

— Chiar atât de rău nu mai e.

— Cântecul lui Hildebrand[1], începutul?

Chistian își privi unchiul cu ochi rugători. Meno mai trase o dată din pipă și începu să recite. Fascinat ca întotdeauna, Christian asculta cu atenție vocea plăcut timbrată, vorbirea teatrală și era mișcat într-un mod particular de limba străveche și de magia acestui cânt, mai ales de început, „Ik gihorta dat

---

[1] *Das Hildebrandslied*, unul dintre primele texte scrise în limba germană veche, datând din secolul al IX-lea. Autorul va evoca acest text în repetate rânduri pe parcursul romanului prin referiri când voalate, când directe, tematizând ideea conflictului dintre tată și fiu.

seggen / dat sih urhettun / aenon muotin"[1], și de „sunufatarungo"[2], din al patrulea vers. Meno trecuse de început și continua să rostească versurile, ajungând de acum la cel de-al treisprezecelea vers, „cunoscută mi-e lumea divină"; mergând încet și dând din cap în timp ce scanda melodia versului, vorbi despre mânia lui Odoacru și despre Dietrich și despre brățările de aur pe care i le dăduse regele, domnul hunilor, despre tirada lui Hadubrand împotriva tatălui și despre „ostarliuto", pribeagul din Răsărit, și despre lupta dintre tată și fiu, „până când scuturile din lemn de tei li se făcură fărâme, sfâșiate de arme..."[3]. Începuse să bată puțin vântul. Copacii de pe ambele părți ale străzii prinseră a se mișca; de pe copaci se scutura un praf de zăpadă; pe Wolfsleite, unde ajunseră acum, se afla casa Wolfsstein, înălțată amplu și masiv precum un vapor cu toate luminile aprinse; în Fagot, cum era numită anexa octogonală, pâlpâia „lampa istorisirilor": „așadar, stau la povestit", se gândi Christian, văzându-l în fața sa pe unchiul său Hans Hoffmann, toxicologul, explicându-le lui Fabian și Muriel cum stăteau lucrurile cu veninul de omag și de mătrăgună, extras chiar de el, în Fagot; se gândi la Malivor Marroquin, chilianul cu păr alb, care ținea firma de închiriat costume El Sueòo pe lângă un atelier foto — când Christian a împlinit paisprezece ani a trebuit să se ducă la Marroquin să-i facă poza de buletin; pe pereții scării care ducea la aparatul de fotografiat cu plăci de tip Ernemann erau afișate citate din scrierile lui Lenin, pe care fetele și băieții proaspăt tunși aflați la coadă le priveau în tăcere; sus chilianul striga „pă-să-ri-ca! ui-te pă-să-ri-ca! acușica!", la care trebuia să-ți îndreptești privirea asupra unei păsărici roșii prinse cu un clește de rufe de marginea unui filtru de lumină.

— Mâine e „Soirée", spuse Meno, arătând către casa Delphinenort, vizavi de Wolfsstein, care părea delicată și ușoară, către linia ca de buză superioară a acoperișului și către marea volută de deasupra unui intrând în perete; iar „Soirée" însemna (înainte, Christian își închipuise că ar fi un cuvânt mai elevat pentru „obscenitate") că doamna von Stern trimisese invitații scrise

---

[1] „Am auzit spunându-se adevărat cum că doi vrăjmași s-au înfruntat." În germana veche în original.

[2] „Fiu și tată." În germana veche în original.

[3] „Bis die Lindenbohlen lützel wurden/ zerwirkt von den Waffen..." Tellkamp schimbă aici registrul și reproduce acest citat în germana modernă (orientându-se, ce-i drept, după o traducere mai puțin reușită a textului vechi), dar păstrând o coloratură lexicală arhaică. Citatul nu mai este dat în germana veche, care, trebuie spus, este de neînțeles pentru cititorul german din zilele noastre, dar nu este nici așa pe deplin inteligibil fără amendamente. Astfel, de pildă, în loc să fie folosit *luttilo* („mic" în germana veche), se folosește *lützel* („mic" în germana medievală, termen care nici el nu e numaidecât inteligibil pentru majoritatea cititorilor germani). Totodată, se folosește, în mod impropriu, *zerwirkt* (care astăzi este utilizat în jargonul vânătorilor pentru jupuirea și tranșarea vânatului).

în vechea grafie de tip Sütterlin pe cartoline din hârtie produsă manual la Königstein, pentru evocarea palatului de iarnă și a castelului din Dresda, căci ea fusese curtezană.

Tot pe Wolfsleite se afla și Casa Italiană în care locuia cel de-al doilea unchi al lui Christian din neamul Rohde, Ulrich, împreună cu familia sa. Ulrich era director într-o întreprindere de stat, iar soția sa, Barbara, făcea cojoace și croitorie pentru femei la „Armonia", pe Rißleite. Uneori, Christian vizitase familia Rohde sub câte un pretext oarecare, spre a putea contempla în voie casa scărilor și detaliile locuinței lor în Jugendstil. Nicio parte a casei nu semăna cu alta. Holul ieșea în evidență ca o proră, boltindu-se cu patru ferestre, dintre care una fusese încastrată în zid sus, separat, iar trei, o idee mai jos, ca și când s-ar face turul casei. Fereastra de sus, amplasată de una singură sub acoperișul care făcea o curbă amplă deasupra ei, semăna cu o gaură a cheii supradimensionată. Christian își lăsă geanta jos și intră în casă prin poarta cu aripi de vârf de gondolă pentru a aprinde lumina. Pridvorul, un pavilion cu rezonanță orientală încastrat în perete, era acum luminat de către ferestrele de pe hol, în care fuseseră lucrate, ca și la casa Delphinenort, ornamente de flori și plante. Violetele de damasc se înșiruiau de la etaj la etaj până la fereastra în formă de „gaură a cheii", întrerupte fiind de o piatră de boltă între etaje, împodobită de două spirale din gresie, unduindu-se în sens invers una față de cealaltă. Iar în stânga, pe partea opusă prorei proeminente a casei scărilor, adică pe partea care dădea în Turmstraße, un balconaș ponosit se sprijinea pe un suport; ținea de locuința lui Meno Rohde, în multe locuri căzuse tencuiala și se vedeau cărămizile mâncate de vreme și ploi.

— Să sunăm? murmură Meno.

— Nu. Vino!

Merseră mai departe, Meno cu capul plecat, ținându-și mâinile în buzunarele de la palton și având căciula trasă mult peste față.

Pe Mondleite, ulmii își înălțau rămurișul gol către cer. Începu să ningă. Fulgii zburară de colo-colo și fură suflați pe drumul care abia mai lăsa loc de mașini, Lada, Trabant și Wartburg, îngrămădite chiar la marginea străzii, îndoind pe alocuri gardurile părăginite de vreme, din care lipsea câte o scândură și peste care creșteau măceșul și zmeura. Conurile de lumină ale felinarelor încă în funcțiune începură să danseze, purtându-l pe Christian cu gândul la impresiile atâtor plimbări de seară când apăruseră calești în fața caselor tăcute, retrase în trecut, calești ce se desprinseseră din neclaritatea nocturnă de pe Mondleite și Wolfsleite, calești care în seri de toamnă ca aceasta veniseră sau plecaseră trase prin zăpadă fără a fi auzite: doamne cu manșoane de hermelină se dădeau jos după ce un lacheu le deschidea degrabă portiera, caii fornăiau și dănțuiau în harnașament adulmecând ovăz și zahăr, grajdul de acasă, și apoi se deschidea poarta cu cele două bile din gresie pe stâlpi și cu bizara înfloritură de șuruburi pe boltă; răsunau strigăte, o cameristă

cobora în grabă mare treptele pentru a lua în primire bagajele... Christian tresări când auzi cântând cucuveaua. Meno arătă către stejarii de lângă Casa Celor o Mie de Ochi, care le ajunsese acum în raza câmpului vizual, ascunsă pe jumătate după poartă și după imensul fag purpuriu. Stătea la marginea unei fundături, unde se termina Mondleite, și făcea totodată acolo, unde se aflau stejarii, joncțiunea între Mondleite și Planetenweg. Meno luă cheia; dar lui Christian casa i se părea încă îndepărtată, inaccesibilă, țesută în rămurișul fagului ca într-un imens coral nocturn. Se auzea acum până aici vaietul cucuvelei din parcul ce cobora într-un povârniș abrupt lângă Mondleite, învecinându-se cu grădina Casei Celor o Mie de Ochi prin intermediul unui șir de pini care amestecau parfumul lor de conifere cu parfumul metalic al aerului de zăpadă.

— Iată-ne ajunși!

Iar Christian își zise în sinea lui: „Da, iată-ne. Aici ești acasă. Și dacă merg înăuntru, dacă trec pragul, o să fiu preschimbat." Vizavi, la alde Teerwagen, lumea părea să petreacă, râsetele se revărsau din locuința fizicianului, aflată în clădirea masivă, dar totuși elegantă a „Elefantului", cum numeau Christian și Meno casa rotunjită unduios către stradă și având la colțuri balcoanele ca niște stridii, pe al cărei gard în Jugendstil se aflau ornamente ruginite — de pildă, niște nostalgice molii nocturne, cu aripi mari. Între timp Meno își scuturase pipa, mestecase câteva bomboane de mentă și o luase înainte pe drumul acoperit de dale de gresie plesnite și mărginit de un gard viu din trandafiri sălbatici. Descuie ușa cu cheia sa bogat ornamentată, pătată cu alamă de la reparații. Christian vedea această cheie de multe ori aievea în fața sa, când stătea întins în pat la Waldbrunn în camera de internat și-și zicea în sinea lui: Casa Celor o Mie de Ochi. În timp ce își aranja geanta de călătorie pe umăr se încălzea cu acest „aici" al lui Meno, care se referea la tot cartierul, la vilele care dormeau de jur-împrejur în întuneric și în zăpadă, la grădini și la cucuveaua care încă mai striga în profunzimile aeriene ale parcului, la fagul purpuriu, la nume. Meno aprinse lumina din hol; casa păru că deschide ochii. Christian atinse gresia de pe bolta porții, mai atinse, dintr-o superstiție subtilă ale cărei origini ar fi fost greu de precizat, și floarea din fier forjat de pe poartă — un ornament ciudat structurat, ce putea fi întâlnit adesea pe-aici, pe sus: petale răsucite și înfășurate ca o cochilie în jurul unui ax de panicul, care la rândul lui era înconjurat în mod artistic de o spirală care făcea mai multe rotiri complete; o combinație ce îl fascinase pe Christian încă de mic copil datorită aurei de frumusețe și pericol; uneori, petrecuse și câte-o jumătate de oră contemplând „crinul de albine", cum îi zicea Meno. Christian își urmă unchiul în casă.

3

Casa Celor o Mie de Ochi

Ușa rotunjită în partea de sus, înzestrată cu balamale din fier sudat, se trânti. Meno nu-și puse lucrurile jos. Într-o vază aflată pe consola oglinzii de pe hol se afla un buchet de trandafiri; Meno îl împachetă cu grijă în hârtia dinainte pregătită.

— Sunt din grădina de iarnă de la Libussa, spuse el cu mândrie. Încearcă tu să găsești așa ceva la Dresda în anotimpul ăsta. O să vedem ce au de oferit ceilalți. Că la Centraflor nu există decât coroane mortuare, crăciunițe și violete alpine.

Meno apucă un pachet plat care stătea lângă vază.

— Anne ți-a adus câteva lucruri, sus, în cabină. Cum facem cu barometrul? I-am promis Annei că vom fi acolo ceva mai devreme.

— Ai hârtie de împachetat cadouri?

— În bucătărie.

— Așadar, o să aduc „vreme" la pachet.

— Bon mot, dragul meu. Înainte să pleci, uită-te te rog la sobă! Găsești prosoape sus. Poți să faci duș, dacă vrei. Boilerul e deschis.

— Am făcut deja la internat.

— Îți las cheia acolo. Oricum, i-am spus și Libussei, în caz că e ceva.

Meno dispăru în odaie. După puțin timp, Christian, care își scosese între timp bocancii și parka, auzi ușa de la sobă închizându-se și brichetele de cărbuni trosnind. Vătraiul se izbi cu un clinchet de tabla sobei, Meno se întoarse, apa începu să vuiască în bucătărie.

— Și să nu dai curs cerșitului lui Baba, a primit destul, animal gras ce e. Lasă-l afară în tindă, se duce toată căldura dacă lași ușa de la odaie deschisă și nu vreau să văd că mai face o dată așa o porcărie ca alaltăieri.

— Ce-a făcut?

— S-a apucat fără scrupule să împroaște locul în spatele ceasului care bate la fiecare zece minute. Și n-am lipsit nici o oră.

Christian râse. Meno, care se uita în oglindă să vadă cum arată, aranjându-și cravata, mârâi:

— Așa un animal puturos! Numai să râd nu mi-a venit, pot să-ți spun. Și ce-a mai puțit... Mă rog. Vezi, ai grijă, te rog!

— Cum merge cu publicația?

— Mai târziu, spuse Meno în ușă, ținând în mână pachetul plat și florile, pe care le pusese într-un sac, și duse mâna la pălărie.

Christian scoase o pereche de pâslari din dulăpiorul de pantofi de lângă ușă, tresări și se întoarse în grabă. Auzise ceva trosnind, poate că zgomotul venise din bucătărie, poate de sus, din aripa unde se afla cabina, cum îi ziceau Meno și medicul de vas cămăruței în care Christian urma să petreacă noaptea. Se prea putea însă să fi pocnit pur și simplu parchetul de sub traversa ponosită din hol. Christian stătu locului, dar nu se mai auzi nimic. Își plimbă privirea peste lucrurile atât de familiare, dar care totuși nu conteneau să-l umple de uimire: tapetul de pe hol, de un verde-închis, nițel decolorat, cu modele de plante și salamandre, oglinda ovală, al cărei cadru de argint își pierduse pe alocuri luciul, căpătând o nuanță ca de plumb, dulapul de haine de lângă trepte, făcut din lemn masiv de pin, în care se ascundea uneori, în copilărie, de Robert și Ezzo, printre cartoane și becuri de schimb și haine de lucru, atunci când se jucau de-a „hoții și vardiștii"; se uită apoi la lampadarul verde de pe hol, cu tucanul verde din lut care atârna neclintit de o sfoară și voia să vadă cu ochii săi de nasturi desenați, cu un aer trist, până în Peru. De acolo îl aduseseră cu câțiva ani în urmă Alice și Sandor, „tanti" Alice și „unchiul" Sandor, cum le spuneau Christian și Robert, deși denumirea nu se potrivea întocmai. Sandor era vărul tatălui lor, adică al lui Richard Hoffmann. Lui Christian îi veni în minte că avea să îi vadă din nou, după aceea, pe cei doi, care veniseră în vizită din America de Sud, unde trăiau, la Quito, în capitala statului andin Ecuador; aștepta revederea cu bucurie; ținea mult la amândoi. Ușurel, ca și când nu ar fi vrut să deranjeze ceva pentru care nu era în stare să găsească vreo altă denumire decât „spiritul casei", acel gin cu o mie de ochi care niciodată nu dormeau în același timp, Christian așeză pâslarii pe podea în fața lui, își vârî picioarele în ei și intră în odaie.

După câte își putu da seama din câteva priviri, de la ultima sa vizită nu se schimbase nimic. Chiar și Chakamankabudibaba, motanul dolofan de culoarea scorțișoarei, îl întâmpină la fel ca în seara de acum două săptămâni: clipind dintr-un ochi, apoi căscând și întinzându-se în timp ce-și arăta ghearele, ca și când lumina ce țâșnise în mod subit l-ar fi deranjat din niște vise de criminal. Motanul adulmecă mâna lui Christian și, negăsind nimic comestibil în ea, se tăvăli greoi pe o parte pentru a fi scărpinat. Christian murmură numele întreg al animalului, care reacționă scoțând sunete îndrăznețe. Numele, pe care Meno îl luase dintr-un basm de Hauff, nu era de natură să poată fi folosit pentru a chema motanul îndelung și cu persistență la orele

dimineții și ale serii. Dar având în vedere faptul că motanul Chakamankabudibaba, oricum făcea, plin de măreție, numai ceea ce îi plăcea, nici nu era nevoie de un nume care să fie scurt și pregnant și pe care să îl poți striga de multe ori fără efort — n-avea sens; dacă lui Chakamankabudibaba îi era foame, ori dacă voia, ca acum, iarna, să doarmă la cald, atunci venea, iar dacă nu voia, nu venea. Când Christian îl răsuci pe spate pentru a-i scărpina burta lată, motanul râgâi cutremurându-se și clănțăni din dinți supărat, dar era mult prea letargic pentru a întreprinde ceva. Cele patru labe îi rămaseră în aer ca la o gâscă coaptă de Crăciun, își întinse gâtul în mod august, după care ochii i se tulburară brusc și probabil că ar fi adormit în această postură faraonică dacă nu i-ar fi dat Christian un mic ghiont care îl făcu să cadă înapoi în poziția dinainte.

Perdeaua galbenă din fața ușii ogivale era trasă. Ușa dădea într-un balcon care, în timpul verii, părea să viseze deasupra grădinii întinse a Casei Celor o Mie de Ochi precum o fructă atârnând de o plantă înaltă, aplecată mămos peste grădina în floare: vara, ușile și ferestrele odăii erau deschise până noaptea spre a lăsa să pătrundă lumina și adierea din grădină. Christian se uită la ceas: ora 18.46, în curând urma să bată ora, cinci gonguri sonore urma să plutească prin odaie și prin casă. Construcția inedită a ceasului îl vrăjise pe Christian încă de când era copil; stătuse de multe ori în fața lui, punându-l pe Meno să-i explice mecanismul pendulului și al mașinăriei ceasului. Ceasul bătea la fiecare zece minute, când era și zece bătea o dată, la și douăzeci bătea de două ori, la și jumătate de trei ori, și așa mai departe; la fix bătea de șase ori, marcând astfel valoarea orei întregi după o mică pauză; dacă era miezul nopții sau ora 12, răsunau optsprezece gonguri. Dar ceea ce îl impresiona cel mai mult pe Christian era cel de-al doilea disc dedesubtul ecranului, un cerc de alamă cu pete întunecate, pe marginea căruia era gravat zodiacul; un indicator lat, având în centru semnul soarelui, indica ora astrală. Pe suprafața cercului erau gravate imagini ale unor stele, stelele mai importante, ceva mai mari decât celelalte, fiind legate între ele prin niște linii frânte. Purtătorul de șarpe, Părul Berenicei, Coroana Nordică, Balena — Christian își aminti de vraja ce îl cuprinsese la auzul acestor cuvinte și, mai târziu, al traducerilor lor în latină, atunci când Meno le rostise cu jumătate de gură și aproape nostalgic în fața ceasului, arătând către gravuri; prima oară, într-o seară în urmă cu vreo zece ani, pe când el, Christian, avea șapte ani și când îi picurașeră în ureche precum o substanță incertă, dar cu un efect plăcut, trezind în el bănuiala că, în lumea adultă — ce fusese deopotrivă lumea uriașului de neînțeles de lângă el, care trăia în regiuni atât de diferite și căruia mama lui îi spunea „frățioare" ori Mo —, că în această lume existau lucruri foarte interesante și deosebite; secrete; iar acolo, în mintea lui de copil, trebuie că se petrecuse ceva ori crescuse ceva pe ascuns spre a erupe acum deodată: Christian nu mai uitase cuvintele, sunetul lor străin, aparte. *Ophiucus. Coma Berenices. Corona*

Borealis. Cetus. Repetă cuvintele cu voce joasă. Ceasul bătu ora 16.50. O să ajung în față în câteva minute, își spuse Christian, mai e timp destul, petrecerea doar începe la 6, nicio grabă. Dar nu află decât mult mai târziu că vorbele lui Meno erau în latină, de la Ulrich, parcă, sau de la Niklas, în seara aceea în care discutau în casa Tietze despre vechile legende.

Merse la masa de lângă etajera plină până la refuz de cărți, pe care tatăl lui o meșterise din lemn de pin masiv, și își plimbă privirea peste vraful de cărți și reviste. Chiar și aici abia dacă se schimbase ceva de la ultima sa vizită: încă mai era acolo revista *Nature*, îmbrăcată în hârtie de ziar, lângă câteva reviste de biologie, acoperite deja toate cu un strat subțire de praf, și lângă câteva exemplare din *Weimarer Beiträge*, citite și răscitite. Alături se afla ediția de astăzi a *Uniunii*, împăturită în mod ordonat, cu hârtia grunjuroasă mirosind a cerneală de tipar. Christian atinse curios o carte legată în piele, deschizând-o apoi și citind titlul: *Vârstele lumii*, F.W.J. Schelling; pe cartea de alături, care era semnată de același autor și care era de asemenea legată în piele, scria: *Bruno sau Despre principiul divin și principiul natural al lucrurilor.* Christian luă cartea în mână — era un volum *in quarto*; praful se ridică deasupra blocului de carte înmărmurit când Christian suflă pe deasupra lui. Marginea încă nu era curată; Christian își scoase batista, încercând să țină cele două coperte, dar foile țâșniră deodată ca un evantai, câteva hârtii căzură din carte, iar când se aplecă după ele, cartea îi alunecă pe podea. Chakamanka-budibaba tresări de parcă ar fi fost electrizat și îl privi cu ochii lui verzi. Christian adună în grabă foile risipite și le vârî înapoi în carte. Gândindu-se că acum toate sunt deja de-a valma, așeză din nou volumul pe masă și încercă să-și dreagă greșeala deschizând la nimereală cartea închisă: de multe ori se deschisese astfel la paginile mai folosite. De data aceasta nu mai părea să fie ca de obicei: hârtie virgină, lângă liniile în negru-închis nu erau sublinieri sau comentarii marginale cu care Meno lucra de obicei. Totuși, Christian puse la loc una dintre hârtii și repetă procedura, deschizând cartea de mai multe ori tocmai la pagina unde pusese prima hârtie; dar până la urmă toate biletele nimeriră din nou la loc. Stânjenit, Christian așeză cărțile acolo unde le găsise.

Motanul închisese din nou ochii și își culcase capul pe labe, numai vârful cozii se înconvoie încet de colo-acolo, ca și când în motanul Chakamanka-budibaba cel vizibil s-ar mai fi aflat un al doilea, care nu dormea și îl observa cu o încordare atentă pe tânărul de la masă, care trăgea temător cu urechea. Lampa în formă de con, cu steaua ei din șase becuri, împinse un clopot de luminozitate difuză peste motanul aflat pe scaunul lui și peste birou. Cărțile din vrafurile care ajungeau până sub tavan, plantele din colțul sobei păreau să-l privească pe Christian, de departe și din penumbră, de parcă un strigăt le-ar fi adus din vreun alt tărâm la o oră atât de târzie și de parcă cel ce scosese strigătul ar fi uitat să rostească cuvântul care să le permită reîntoarcerea. Și ceasul părea la rându-i să-l privească cu cele două circuite temporale ale sale.

În afară de tic-tac-ul uniform, de zgâlțâitul obloanelor când vântul își croia drum pe dedesubt și de trasul sobei, nu se auzea nimic. Christian merse în bucătărie și luă din cutia de cărbuni de sub vatră o pereche de mănuși de lucru, verifică apoi dacă zăvoarele ușițelor de la foc și de la cenușă erau bine închise și strânse puțin șuruburile zăvoarelor. Chiar și prin materialul rezistent al mănușilor se putea simți cum arde metalul; nu putea să atingă plăcile de teracotă aflate la nivelul deschiderii din dreptul focului fără să se dea brusc îndărăt. Cu toate acestea, în odaie nu era decât călduț — Casa Celor o Mie de Ochi era veche, ferestrele erau prost fixate, lemnul avea crăpături; prin vecinătatea coridorului se pierdea căldura.

Biroul fusese meșterit de către tatăl său drept cadou de nuntă pentru Meno, cu toată meticulozitatea și bucuria detaliului de care tatăl dădea dovadă când se îndeletnicea cu vreun meșteșug. Lemnul părea să fie încă impregnat cu miros de pădure, deși biroul se afla deja de șapte ani sub marea fereastră a odăii și căpătase o aromă de tabac. Richard construise biroul sub forma unui L; blana de lemn din care fusese confecționat biroul măsura trei metri în lungime. Reușise să adapteze piesa de mobilier exact pentru a o încadra în spațiul îngust al odăii și în locul de la fereastră — în dreapta, ușa ogivală dădea în balcon, în stânga era un dulap masiv din lemn de zadă, care îi rămăsese lui Meno de la chiriașii dinainte, deoarece pur și simplu nu putea fi mutat din loc: nu încăpea prin ușă și trebuise pe vremuri adus prin fereastră cu o macara. Meno își amenajase două locuri de studiu pe birou: unul, pentru preparate, ustensile de disecție, reviste de specialitate și microscop; celălalt, pentru mașina de scris și pentru mapa cu manuscrise. Christian aprinse lampa, dar nu atinse nimic, fiind atent să nu se apropie prea mult de birou, lăcașul sfânt al lui Meno. Privi pozele: cei trei frați Rohde în odaia casei părintești din Bad Schandau; Meno disecând animale la Institutul Zoologic al Universității „Karl Marx" din Leipzig; într-o altă poză avea unsprezece sau doisprezece ani, încă de pe atunci își purta părul negru cu cărare; în alta era cu tatăl său, etnologul Kurt Rohde, prin împrejurimile orașului Rathen, studiind plantele; era și o poză cu Hanna, fosta nevastă a lui Meno. Alături, vrafuri de scrisori, extrase din presă, manuscrise acoperite cu scrisul cursiv și fin, dar totuși greu de citit al lui Meno — mai scria încă multe litere în stilul *Deutsche Kurrent*[1], care de multă vreme nu mai era predat în școli și nici folosit pe scară largă. Christian văzu câteva cărți de la editura Dresda, la care lucra Meno. Făcea parte, sub denumirea „Lektorat VII", din editura berlineză Hermes, care scotea cărți fără asemănare în oferta librăriilor știute de Christian: opere îmbrăcate în pânză, culese de mână în ediții de lux, ca de pildă *Divina Commedia*, *Faust*, precum și operele altor clasici, de cele mai multe ori prevăzute cu ilustrații grafice. Cea mai mare parte era destinată

[1] Vechea grafie germană.

exportului în „zona economică nesocialistă". Puținele exemplare rămase nimereau adesea la cunoscuți și prieteni ai directorului editurii sau la bibliofili din înalte cercuri de partid; Christian nu văzuse aceste cărți niciodată puse în vânzare la vreo librărie din Dresda. Dar chiar și dacă așa ceva s-ar fi întâmplat cumva, prin absurd, ar fi depășit cu mult mijloacele sale — *Divina Commedia* pe care o deținea Meno costa salariul lunar mediu al unui medic.

Christian poposi vreme îndelungată în fața biroului, contemplând obiectele care se aflau pe el și care, pentru Christian, erau în mod automat legate de Casa Celor o Mie de Ochi și de Meno, când se gândea la el din depărtare, în timpul vreuneia dintre îndelungatele călătorii cu autobuzul către și dinspre Waldbrunn ori la școală.

Stinse lampa, după care mai stătu încă vreo câteva minute în semiîntuneric, ascultând cu încordare, îl luă cu el în bucătărie pe Chakamankabudibaba, care adormise din nou, și îl așeză pe bancheta din bucătărie, ceea ce necăji motanul, deoarece aici ambianța nu era atât de plăcută ca alături, în odaie. Chakamankabudibaba se încovoie și se smiorcăi, sărind jos de pe banchetă, către bliduri. Laptele din bolul de lângă blidul cu hrana motanului se acrise, iar în el plutea o bucată de carne. Christian aruncă totul la toaletă, spălă bolul și îl umplu din nou. Apoi aduse barometrul și îl înveli în hârtia de cadou.

Când merse în sus, cu geanta pe umăr, se auziră deodată niște voci. Poate că Libussa, nevasta lui Lange, care era de felul ei din Praga, avea musafiri; dar apoi recunoscu vocea Annemariei Brodhagen și a profesorului Dathe, renumitul director al Grădinii Zoologice din Berlinul de Est — Libussa dăduse drumul la televizor și se uita la „Zoobummel international". Preț de o clipă Christian fu cuprins de un sentiment de invidie, căci, gândindu-se la emisiunea de televiziune cu popularul profesor care punea clar accentele, își aduse aminte că astăzi era ultimul episod din „O, chiriașii ăștia", serialul danez în care jucau mulți actori din „Olsenbande" pe care îi îndrăgea și cu care crescuse. Fruntea i se încreți când aprinse lampa de pe scară — o floare de bronz cu un bec înăuntru acoperit de petale.

Nu îi plăceau sărbătorile mari, așa cum cea de azi, prilejuită de cea de-a cincizecea aniversare a zilei de naștere a tatălui său, avea să fie după toate probabilitățile, lui plăcându-i mai degrabă să fie de unul singur decât într-un grup numeros. Nu se ferea nicidecum de oameni. Reticența sa față de viața mondenă avea de-a face cu aspectul său exterior. Dacă exista ceva de care îi era rușine lui Christian acest lucru era fața sa, tocmai ceea ce oamenii vedeau întotdeauna când se uitau la cineva. Fața sa, altminteri atrăgătoare și expresivă, era presărată de coșuri pubertine, iar lui îi era înfiorător de rușine când se gândea la toate perechile de ochi ce aveau să se uite la el căutător și poate în derâdere ori cu scârbă. Mai ales de această expresie de scârbă se temea, o cunoștea cu prisosință. Cineva se întorcea, îl privea, nu-și putea ascunde

şocul ori chiar oripilarea, arătându-şi sentimentul în toată goliciunea lui pentru o fracţiune de secundă. Apoi, îşi recăpăta stăpânirea de sine şi se gândea că, probabil, Christian avea să se simtă lezat dacă se zgâieşte la el atât de speriat şi îşi alegea repede o altă faţă, pe cât posibil inexpresivă, din rezerva de feţe pe care majoritatea oamenilor o foloseau când întâlneau alţi oameni pe care nu îi cunoşteau mai îndeaproape. Dar tocmai această faţă inexpresivă era ceea ce îl leza şi mai mult pe Christian, căci era pentru el o mărturisire a faptului că îi fusese observată diformitatea şi că acum se trecea peste ea cu indiferenţă. De cele mai multe ori Christian resimţea această senzaţie cu atâta intensitate, încât ardea înlăuntru de scârbă din pricina feţei sale necurate. Încercă să-şi mute gândul în timp ce urca încet scara, dar acum îl cuprinse o nelinişte cu atât mai mare cu cât se apropia mai mult de cabină, unde trebuie că se afla costumul său închis la culoare şi mai mult ca sigur şi camaşa sa bună, englezească. Toate întrebările mai mult sau mai puţin indiferente despre mersul treburilor la şcoală, despre profesia dorită, sfaturile binevoitoare care aveau să urmeze negreşit, dar mai cu seamă reprezentaţia, spectacolul de violoncel: deşi era stăpân pe partea lui, simpla idee de a se afla sub luminile rampei îl umplea din nou de nelinişte. Lumina care venea de la lampă se disipa şters peste treptele uzate şi abia dacă mai ajungea până la cele de jos. Întrebările incomode şi atenţia chiar erau o chestie, îşi spuse Christian în timp ce îşi căuta drumul pipăind balustrada scării cu iregularităţile şi textura ce îi erau familiare din copilărie. Altceva erau bunătăţile după care jinduia nu numai de la micul dejun mâncat la internat azi-dimineaţă — tot mereu aceeaşi pâine intermediară spornică de la magazinul „Konsum" din Waldbrunn, împreună cu marmeladă din patru fructe de la „Elbperle", miere artificială sau sângerete —, ci încă de când s-a ştiut că petrecerea putea avea loc în „Felsenburg", care, pe lângă micuţul restaurant „Erholung", avea cea mai bună bucătărie din regiune. Nu era uşor să obţii un loc la „Felsenburg", darămite să faci rost de o rezervare pentru o aniversare cu o grămadă de invitaţi — ca de atâtea ori, s-a putut numai cu pile şi relaţii: bucătarul fusese nu cu mult timp în urmă pacientul tatălui lui Christian.

Ceasul care bătea la fiecare zece minute bătu 17.20. Din vocea profesorului Dathe nu mai rămăsese decât o mormăială, poate că Libussa deschisese înainte uşa de la sufragerie, pentru a trage cu urechea să vadă cine intra în casă, ori poate adusese ceva din bucătărie. De când în mansardă locuiau din nou chiriaşi, nu se mai auzea mereu „Alois?" sau „Domnul Rohde?", aşa cum avea obiceiul să strige negreşit în jos, oricât de încet s-ar fi deschis uşa. Lui Christian, care se oprise pe la mijlocul scărilor, îi răsuna în ureche vocea deschisă, niţel frântă, a Libussei, „r"-ul rostogolit la pronunţarea numelui de familie al unchiului său, „o"-urile rostite uşor din cerul gurii, care majorităţii vizitatorilor care nu o cunoşteau pe Libussa le ridicau întrebări privitoare la originea ei. După câte ştia el, lucrase la Întreprinderea de Stat Deutfracht/

Seereederei și se mutase la Dresda, cu mulți ani în urmă, împreună cu soțul ei. Pe câteva fotografii de pe pereții din casa scării cei doi puteau fi văzuți împreună: o femeie înaltă, osoasă, cu părul de lungime medie și ochi întunecoși, cu o aparență casantă, ce păreau să fie prea mari pentru fața îngustă a Libussei, în formă de inimă, și care îl priveau pe cel ce îi contempla cu un amestec de iritare și oboseală; bărbatul uscățiv în uniformă albă care arunca priviri iscoditoare și își ținea dezinvolt mâinile în buzunare și privea ușor într-o parte, astfel încât lumina tăioasă a unei zile de vară din portul Rostock lăsa, cândva prin anii '50 sau '60, o pată peste măsură de luminoasă pe umărul medicului de vas, făcând ca umărul să se contopească cu fundalul. Christian găsi că în această poză cei doi arătau ca o pereche de îndrăgostiți surprinși, dar poate că stăteau atât de închistați numai pentru că se străduiau să corespundă felului în care fotograful își închipuia că ar trebui să arate un instantaneu pentru jurnalul brigadei sau pentru paginile locale din *Ostsee Zeitung*. În poza de alături râdeau, având amândoi rucsacuri în spate și deja părul grizonat, Libussa arăta cu bastonul de drumeție undeva în zare: *Nach Spindelmühle*, scria cu litere subțiri pe paspartuul fotografiei; Christian se aplecase nițeluș în față pentru a putea descifra scrisul. Pozele aveau toate marginile zimțate și acea luminozitate oarecum prăfoasă, nesaturată, pe care o permitea un film Orwo alb-negru.

Cu totul altfel se prezentau însă fotografiile de cealaltă parte, care stârniseră dintotdeauna admirația lui Christian și, pe când erau aici, a lui Richard și a lui Ezzo: nuanța aceasta sepia-brun le era cunoscută de la programele de film UFA ascunse într-un geamantan din podul Caravelei — acolo se vedeau vedete de cinema cu o cărare corectă, înconjurate de o blândă aură de glorie, care se uitau cu o privire credulă în susul unor sălbatici versanți de munte; de aici nu se vedeau Piz Palü sau un Johannes Heesters care să te dea pe spate, ci golful din Salerno; drumul de coastă din Napoli, Posillipo; portul din Genova cu farul înalt de deasupra, impunător ca un castel. Înainte, cea de-a doua lampă în formă de floare, de jos, de la baza scării, mai funcționa încă, așa că puteai să te uiți la poze având lumină suficientă; trebuie să fi fost vreo defecțiune la cablul lămpii pe undeva sub tencuială, pentru că nici cu becuri noi nu s-a aprins lumina. Când înnopta aici, Christian se strecura adesea în timpul nopții afară din cabină și privea fotografiile la lumina lanternei sau uneori la lumina uneia dintre lămpile de miner care dormitau în acareturi și îndrăgise mai ales cele trei poze italienești la care se tot uita minunându-se; stătuse în fața lor ca acum și își plimbase privirea peste petele de lumină, peste casele și vapoarele ce ieșiseră parcă din mare. Urcă și restul de trepte, fiecare scârțâind într-un fel aparte, familiar. Și la lampa de pe tavan... era un bec defect, celelalte pâlpâiră când apăsă scurt pe comutator pentru a nu se împiedica de grămada de cărbuni care se afla între bucătăria lui Lange și cabină.

Sub ușa odăii lui Lange se vedea o dâră de lumină; profesorul Dahte amuțise, în schimb se auzea acum vorbind o voce liniștită, poate a unui crainic.

În cabină era rece, cazanul de lângă ușă era călâi, așa că acum Christian aduse de afară câteva brichete pe care le aruncă apoi în foc. Căzură duduind în vatra din fier turnat, stârnind jarul. În baia de alături, care era folosită în comun de către familia Lange, familia Stahl și Meno — doar mansarda avea o micuță baie proprie —, se spălă pe mâini și se bărbieri cu butucănosul aparat de ras „Bebo Sher" primit de la tatăl său. După aceea se schimbă, lăsând geanta de voiaj nedespachetată pe canapeaua pe care Anne pusese așternuturile și pijamaua și își mai făcu o dată ochii roată prin cameră și trase perdeaua peste fereastra „ochi de bou" înainte de a coborî.

Scoase sacul în care pusese barometrul, întredeschise ușa de la bucătărie pentru Chakamankabudibaba și se uită în oglindă să vadă cum îi vine cravata. Acum era liniște; nu se mai auzea televizorul Libussei. Luă cheia și stinse lumina. Când închise ușa, auzi cum ceasul care bătea ora la fiecare zece minute bătu de cinci ori; gongurile răsunau ca de la mare depărtare.

4

La „Felsenburg"

„Frumosul, îngrijitul restaurant « Felsenburg », având mereu apă caldă și apă rece", scria pe placa smălțuită de lângă intrare. Încrengătura de mure și trandafiri făcea umbră pe drumul care, până la măcelaria Vogelsang, fusese măturat și presărat cu pietriș. Pe stradă, mașinile erau parcate ca sardelele. Christian văzuse chiar și Opelul Kapitän al medicului-șef de la Clinica de Chirurgie.

În vestibulul cu lămpile în formă de sacoșă era o tăbliță pe un șevalet îndreptat spre scara care ducea la camerele de sus: REZERVARE GRUP — RUGĂM NU DERANJAȚI. Cam aiurea, își spuse Christian în gând, că doar „Felsenburg"-ul era un restaurant public care închiria și camere; și chiar dacă știa din discuțiile cu părinții că există o relație nemijlocită între bunăvoința personalului care servea la masă — sporită, mai ales, prin repetate rotunjiri ale facturii — și disponibilitatea anumitor locuri din restaurant aflate în vecinătatea sobei și a câmpului vizual al chelnerului, mai ales acum, iarna, simți totuși, în timp ce se îndrepta încetinel către ușa de sticlă a restaurantului, o anume solidaritate cu bieții oameni care înnoptau acolo sus, neavând însă voie să deranjeze în vreun alt fel. Basta! Dar ce li se dăduse de mâncare?

— Ah, băiatul cel mare al domnului doctor, dacă nu mă înșel?

O jumătate de zâmbet se prelinse peste buzele lui Adeling.

— Dar sigur că da, ați mai fost aici, mi-aduc aminte. Ați mai crescut ceva de atunci, da, da, da, ditamai flăcăul, cum vine vorba, nu? Sărbătorirea tatălui dumneavoastră aproape că a început, pe aici vă rog!

Domnul Adeling veni fuga de după masa rabatabilă de la recepție și luă agale hainele lui Christian. Purta un frac clasic de chelner și un ecuson pe piept, pe care era gravat cu litere lizibile numele său. Nu suferea ca bunele maniere să se ducă de râpă în domeniul restaurantelor. O prietenă de-a Reglindei făcea practică la el; de la ea știa Christian ce înțelege Adeling prin „ot-raslele încredințate op-lăduirii mele". Faptul că nu-și cultiva pronunția

săsească decât în acele situații în care orice veritabilă limbă de sas care se aventurase pe gheața alunecoasă a limbii germane standard eșuase fără de speranță s-ar fi putut datora faptului că Adeling mai „luc-rra" încă asupra sa, cum prietena Reglindei, care știa ce și cum, știuse să relateze. Din cauza frizurii și a felului în care vorbea, ucenicii îi spuneau „Theo Lingen" — și domnului Adeling îi plăcea să-și țuguiască buzele, să-și frângă mâinile și, după ce se răsucea nițel pe tocurile pantofilor săi ceruți impecabil, să meargă prin sală cu brațele vâslind grațios și cu capul aplecat ușor într-o parte. Anunțul cu RUGĂM NU DERANJAȚI era cu siguranță pentru el, care nu se considera decât „o f-erigă într-un lanț", după cum spunea, unul dintre elementele care contribuiau la dispariția bunelor maniere din industria hotelurilor și restaurantelor.

Christian intră în restaurant când pendula de înaltă precizie de la recepție bătu ora 6. Domnul Adeling îl urmă, oprindu-se cu brațele încrucișate în dreptul ușii. Toate capetele se întoarseră spre Christian, care simți cum se înroșește, încercând instinctiv să se facă mai mic. Se necăji. Ezitase atâta și contemplase biroul lui Meno pentru a nu le lăsa comesenilor timp să se zgâiască la el, iar acum se întâmpla taman asta, tocmai din cauza faptului că venise „ultrapunctual", și simțea privirile numeroșilor oameni din sală îndreptate asupra lui și chinuindu-l. Fără a se uita la cineva anume, cu capul plecat, făcu un gest de salut către adunarea mesenilor, împărțită în grupuri de câte patru persoane, în total fiind vreo patruzeci sau cincizeci de invitați. În dreapta, remarcă familia Tietze, iar lângă ea se aflau Meno, unchiul Ulrich și soția lui, Barbara, Alice și Sandor. Anne stătea alături de tatăl lui Christian și de medicul-șef al Clinicii de Chirurgie, în capul mesei. Și pe bunicul Rohde și pe Emmy, bunica lui Christian și a lui Robert din partea tatălui, îi putu zări când, fiind tot încă roșu ca racul și cu fruntea încrețită de rușine, se uită pe furiș către comeseni. Dacă ar fi existat vreo posibilitate să parcurgă în mod invizibil distanța până la locul liber dintre Ezzo și Robert, la capătul mesei, și să *apară* pur și simplu deodată pe locul lui, fără ca vreunul dintre cei prezenți să prindă de veste, s-ar fi folosit de o astfel de posibilitate fără să ezite. Așa că îi fu recunoscător medicului-șef Müller, un domn scund și rotofei, pentru faptul că acesta se ridică în acest moment și lovi paharul de vin din fața lui cu o lingură, făcându-i pe invitați să-și întoarcă toți capetele. Între timp Ezzo împinsese grijuliu scaunul în spate; Christian, de pe fața căruia roșeața se estompa încet, se așeză răsuflând ușurat și, nescăpându-i nicidecum privirea plină de reproș a Annei, atârnă sacul cu barometrul de spătarul scaunului cu gesturi elaborate și aplecându-se exagerat de mult într-o parte, iar înainte de a întoarce privirea sesiză expresia de ironie tăcută din ochii lui Meno, căci Meno îi vorbise de curând de comportamentul struțului: „Struțul își vâră capul în nisip și așteaptă, deoarece crede că nimeni nu poate să-l vadă, de vreme ce nici el nu poate să vadă nimic. Dar asta — adăugase Meno — să nu

i-o spui profesorului de educație civică. Comparațiile dintre lumea animală și lumea oamenilor sunt acceptabile numai în anumite împrejurări, ascultă-mă pe mine, că am făcut biologia."

Profesorul Müller, care făcuse un pas îndărăt, ținea capul plecat, astfel încât gușa i se revărsa peste gulerul cămășii albe, înflorate și — în timp ce sprâncenele-i negre, puternice, prinse cu lipici parcă, efectuau mișcări săltărețe —, căzut pe gânduri, își freca obrajii ce erau bărbieriți atât de bine încât străluceau ca slănina. Manșeta, care contrasta cu stofa albastru-închis a costumului, de parcă ar fi fost o bucată de cretă, alunecă într-o parte, lăsând vederii un smoc de păr negru puternic ce continua până în dosul palmei și la segmentele cele mai mici ale degetelor. La degetul mic al mâinii drepte Müller purta un inel cu sigiliu. Scoase o bucată de hârtie din buzunar, de bună seamă ciorna unei cuvântări, aruncă o privire fugară asupra ei și o puse acum la loc cu un gest dezinteresat. Dar hârtia rămase suspendată, ieșind din buzunar câțiva centimetri, ca o lamă, astfel încât Müller trebui să-i dea un bobârnac delicat, dar decis, pentru a remedia situația. Își drese vocea și își tamponă ușor buza superioară folosindu-se de inelul cu sigiliu.

— Stimate aniversat, stimată doamnă, membri ai familiei, colegi și invitați, de la Goethe citire știm că numărul 50 reprezintă în viața unui bărbat o vârstă de o importanță deosebită. Faci bilanțul, privești în retrospectivă, contempli ce ai realizat, te gândești la ce mai ai încă de realizat. Perioada de *Sturm und Drang* a trecut, ți-ai găsit locul în viață. De acum înainte, după cum spunea venerabilul meu profesor Sauerbruch, trebuie să te aștepți la creștere numai din partea unui singur organ: prostata. Excepțiile (întinse mâna și lăsă să i se scurgă transpirația în aer) întăresc, ca întotdeauna, regula.

Râsetele chirurgilor: niște urlete de dobitoace; nevestele plecară capul.

— Să mă ierte doamnele pentru această scurtă incursiune în sferele urologice — chirurgule, să rămâi la hernia ta, după cum spunea și Hipocrate!

Făcu un semn din cap către grupul de medici și își tamponă din nou buzele cu inelul împodobit de sigiliu.

— Veți constata, stimați colegi, că îmi iau deja aproape la fel de multe măsuri de precauție precum colegii de la Medicină Internă.

O expresie de zeflemea trecu scurt peste fețele unora dintre medici. Christian apucase să lucreze adesea ca infirmier prin spitale și cunoștea care era relația dintre cele două mari ramuri ale medicinei. Müller deveni mai serios.

— Născut la Glashütte, un orășel din Osterzgebirge[1], Richard Hoffmann, băiatul cel mare al unui ceasornicar, a crescut în vremea fascismului lui Hitler și a apucat atacul anglo-american asupra Dresdei la vârsta de doisprezece ani, pe când făcea parte din corpul auxiliar al unei baterii antiaeriene. În noaptea bombardamentului a suferit grave arsuri cu fosfor, necesitând apoi vreme

[1] „Munții Metaliferi de răsărit".

îndelungată îngrijiri la Spitalul Johannstadt, actuala Academie de Medicină — clinică pe care, de altfel, o conduce astăzi. În această perioadă s-a copt în el dorința de a studia mai târziu medicina. Se știe prea bine că astfel de visuri nu se împlinesc întotdeauna; mi-aduc aminte, de exemplu, că în urmă cu douăzeci de ani (aici își încreți fruntea și-și țuguie buzele) toți băieții voiau dintr-odată să devină cosmonauți. Gagarin și Vostok și Gherman Titov, eu nu, că doar eram prea bătrân, chiar dacă nevastă-mea spune întotdeauna că antrenamentul în Baikonur, împreună cu pasta de anșoa din tub (privi în jur și își desfăcu brațele cu o perplexitate jucată), nu mi-ar fi stricat, dar ea vede asta, după cum cred, prea unilateral, din perspectiva bucătăresei specializate în dietă.

Soția lui Müller, care stătea lângă Anne, aruncă priviri stânjenite către comeseni și se înroși toată. Wernstein, unul dintre medicii asistenți de la Clinica de Urgență pentru Accidente, se aplecă rânjind către un coleg și îi șopti ceva.

— Ah! strigă Müller cu o nuanță ironică în voce, întinzând teatral brațul. Asistenții, măcar ei, sunt de părere că nu aș interpreta cedarea în fața presiunii exercitate de mușchii râsului ca pe o zeflemisire a fizicului meu. Curaj, domnilor! Mulțumesc. Ei bine, alții, aflați printre noi, ar fi vrut poate să se facă cercetători în domeniul fizicii nucleare, un al doilea Winnetou, ori, doamnelor, o a doua Florence Nightingale, dar pe măsură ce timpul trecea, particulele elementare și lupta pentru drepturile neamului apașilor nu mai erau poate atât de interesante. Chirurgia însă, visul de tinerețe al aniversatului nostru, a rămas întotdeauna interesantă, nicicând nu a pierdut din ochi, știu asta chiar de la el, obiectivul de a se face chirurg, nicicând de la acea internare în spital. A absolvit cursurile Școlii Superioare din Freital, apoi a făcut ucenicie ca lăcătuș, după care s-a apucat să studieze medicina la Leipzig, la venerabila Alma Lipsiensis, care a fost, dacă e să ne gândim, pentru vreo câțiva dintre noi pepiniera[1] carierei medicale, ca să folosim vechea expresie neaoșă, prusacă. Acolo, la neuitatele cursuri de anatomie ale lui Kurt Alverdes și, mai târziu, la *Collegium chirurgicum* al lui Herbert Übermuth, decizia sa de a deveni chirurg s-a confirmat și consolidat. Totuși, marele internist Max Bürger era cât pe-aci să-l facă să-și schimbe gândul, răpindu-ne unul dintre cei mai buni chirurgi de urgență pe care îi avem în țara asta, și anume atunci când i-a atras atenția înzestrarea extraordinară de diagnostician clinic a lui Richard Hoffmann, propunându-i acestuia să-și dea doctoratul la el. Nu s-a pus problema ca aniversatul nostru să fi fost cu adevărat infidel chirurgiei în forul său lăuntric. Ceea ce l-a făcut să se îndoiască au fost, în primul rând,

[1] Müller utilizează cuvântul german „neaoș" *Pflanzstätte* pentru a face în acest context academic o referință indirectă la originea cuvântului *Seminar*, derivat din lat. *seminarium*: „pepinieră", „seră".

tarele rănilor provocate de atacul asupra Dresdei; din cauza unor aderențe la mâna dreaptă nu prea putea să-și închidă pumnul, un timp nu și l-a mai putut închide deloc — pentru cineva care are năzuințe în domeniul chirurgical, așa ceva reprezintă desigur o amenințare de natură fundamentală. Abia o a doua operație, efectuată de data aceasta de Leni Büchter, o adevărată vrăjitoare a chirurgiei mâinii, și îngrijirile pline de abnegație de care s-a bucurat din partea unei anume asistente medicale, Anne, născută Rohde (se înclină ușor către Anne, care privi într-o parte), au înlăturat acest obstacol, câștigându-l definitiv pe Richard Hoffmann pentru disciplina noastră...

— Măi, da' ce le mai brambureşte ăsta! îi șopti Robert lui Christian. Ăstuia ar trebui să-i dau să-mi corecteze compunerile la germană, cred că rezultatul ar fi perfect pentru domnișoara Schatzmann.

Domnișoara Schatzmann era profesoară de germană la școala unde Robert era elev. Avea pretenția explicită ca elevii să i se adreseze cu „domnișoară", deși mai avea nițel până la pensie. Și Christian fusese elevul ei înainte de a intra la liceul din Waldbrunn și își putea aduce aminte fără efort de orele stricte ale domnișoarei Schatzmann, pline de exerciții alambicate de gramatică și de dictări dificile.

Cu un fior, Christian se gândi la regula ORCHIS a domnișoarei Schatzmann, pe care aceasta o scria cu creta roșie în mijlocul tablei, de fiecare dată când elevii aveau de scris o compunere, pentru le a reîmprospăta memoria leneșilor și uitucilor: Ordnung — Risiko — Charme — Inhalt — Sinn[1]; până când, la un moment dat, Christian, având el o bănuială, s-a uitat în dicționarul de medicină al tatălui și apoi, înainte de următoarea compunere, a lipit pe tablă, împreună cu alți poznași, poza unei blondine goale împreună cu un desen cât se poate de explicit... Domnișoara Schatzmann a reacționat în mod neașteptat: cu o voce fermă, i-a spus clasei care aștepta cu încordare — câteva fete chicoteau desigur și aveau obrajii fierbinți, ca de obicei — că de bună seamă existau câțiva elevi din clasa a X-a B care învățaseră ceva la ea și care interiorizaseră regula ORCHIS până la un anumit grad... Din păcate, domnișoara Schatzmann confiscase poza cu blonda goală — „Asta, domnilor, cade sub incidența regulii mele numărul doi!" —, spre marele regret al lui Holger Rübesamen, care făcuse rost de ea cu un preț considerabil, în schimbul a două poze cu Borussia Dortmund.

— Mi-e foame! șopti Ezzo. Mai durează mult?

Dar Müller păruse să-și fi luat avânt, vorbea cu gesturi ample, păşea înainte și înapoi, schița litere prin aer, făcea să-i țopăie sprâncenele fixate cu lipici și își tampona buzele, folosindu-se de inelul cu sigiliu, când cei din jur râdeau la poantele lui.

— Dar nouă când ne vine rândul, dom'ne? îi șopti Christian înapoi.

---

[1] Ordine — risc — șarm — conținut — sens.

— Ne face mama ta semn.

— Şi instrumentele?

— Sunt alături.

— Nu văd niciun pian.

— Ia uită-te acolo, în direcţia unchiului tău.

Într-adevăr, în colţul din spatele lui Meno se afla un pian.

— Nici n-am apucat să-mi intru în ritm. Ce tâmpenie că voi deja stăteaţi cu toţii aici. Credeam că mai întâi trăncănim niţel, ca de obicei, şi apoi începe aşa încet-încet...

— Păi cânţi după note, Christian. Dar ţine minte, *sforzato* pe nota la, când Robert începe a doua oară. Mi-e o foame... şi dincolo există chestii atât de frumoase...

Ezzo arătă din cap în direcţia bufetului rece care fusese amenajat de-a lungul peretelui de vizavi.

— Dar ce? Ai văzut deja mâncarea?

— Delicioasă, pot să-ţi spun! File la grătar, tăiat în felii subţiri de tot şi făcut crocant, se mai vede modelul în careuri al grătarului, şi drept garnitură, orez (Ezzo arătă hoţeşte către trei castroane mari, acoperite cu capace strălucitoare din oţel inoxidabil), dar nu sunt produse de la Wurzener Kuku[1], ci e precis marfă adusă din afară!

— Deja ai gustat? întrebă în şoaptă Robert, care se aplecase niţel îndărăt, spre Ezzo, în spatele lui Christian.

— Hm. Da.

— Aşa, carevasăzică... Păi, parcă spuneai adineauri că te duci să te uşurezi.

— Psst, nu atât de tare... Asta am şi făcut... Dar când m-am întors, s-a nimerit să nu fie nimeni acolo, şi atunci am descoperit bolul de fructe. Uitaţi-vă în direcţia tatălui meu, cam un deget la dreapta, şi o să-l vedeţi... Îl vedeţi?

— Ăla mare, albastru? şoptiră Christian şi Robert într-un glas.

— Exact... înăuntru sunt mere şi pere, pere din alea galbene, pe bune, care au nişte punctuleţe mici de tot verde-deschis, şi caise...

— Dintr-alea necoapte, din Cuba?

— Nu, tocmai aia e chestia... Nafel sau cam aşa. Mandarine şi prune şi, băgaţi de seamă: banane! Banane, pe bune!

Vocea lui Ezzo tremura.

— Christian, pachetul de dincolo, pe care l-am cărat săptămâna trecută, pe cât punem pariu că ăi bătrâni l-au făcut deja praştie?

— Dar poate că l-au adus tanti Alice şi unchiul Sandor.

— E posibil, ce-i drept ... Şi ce-ai mai văzut? Ia spune!

Robert se aplecă şi mai mult în spate. Vorbise destul de tare, astfel încât Christian duse arătătorul la buze şi îi şuieră fratelui său un „Psst!".

---

[1] Furnizor de produse alimentare din Leipzig.

— Ia spune, ai căscat numai gura sau ai...

— Da' de unde, n-am apucat, timpul a fost mult prea scurt, doar boabele de orez. Și m-am trezit imediat cu Theo Lingen pe cap, care m-a fulgerat cu privirea de sus până jos, ca pe un răufăcător, pe cinstea mea, Robert!

— Cum merge la Spezi?

Ezzo mergea la Școala Specială de Muzică de pe Aleea Mendelssohn.

— Cum să meargă! Ca de obicei. Școala e searbădă. Numai fizica îmi place. Îl avem pe Bräuer. Ar trebui să-l cunoașteți.

— De ce?

— Păi doar e limpede, Robert, e ăla severul care a fost la noi acum doi ani. Care arată așa, niței, ca unchiul Uhu din *Pittiplatsch și Schnatterinchen*[1].

Ezzo sunase afectat.

— Aha, de ăla vorbești. Da, e tare. Face niște experimente trăsnet. Și altminteri... vine Crăciunul.

— Și Wieniawski?

— Scoate untul din noi. Te rog eu mult, nu-mi aminti acum de el. Mâine îl am din nou la materia de specialitate, o să robotesc de-o să-mi sară capacele.

— ...de la tatăl meu am statura, conduita serioasă în viață, de la mămica mea, natura voioasă și de la Fromme — nu numai — bucuria de a opera, tocmai declara Müller, în uralele invitaților. Sper ca specialiștii din rândul publicului să-mi ierte această distorsionare a renumitului vers al lui Goethe. Am făcut-o, îngăduiți-mi să spun asta în apărarea mea, pentru un scop bun. Dar să nu vă țin prea mult cu vorba, că eu unul, când e vreo aniversare, sunt mai mult cu darurile. Colectivul clinicii, dragă domnule Hoffmann, s-a tot gândit ce să vă ia. Cunoaștem desigur cu toții aplecarea dumneavoastră către muzica clasică — fie vorba între noi, asistentele de la blocul operator vorbesc întotdeauna de o „ședință cu Bruch" atunci când sunt de gardă la salonul de traumatologie și dumneavoastră operați în sunetul unuia dintre concertele dumneavoastră preferate de vioară.

Își drese vocea, părând să aștepte să se mai lase ovațiile, după care le domoli:

— Deoarece în seara asta, după cum soția dumneavoastră deja mi-a permis să vă mărturisesc, vom avea mai târziu plăcerea să savurăm o bucată de muzică clasică, noi, colegii, asistentele și cu mine ne-am gândit la ceva diferit. Având în vedere faptul ca și dragostea dumneavoastră pentru pictură și pentru artele plastice este cunoscută în clinică, am făcut o mică chetă din care a rezultat ceea ce va fi adus, vă rog, din camera vecină.

Doi medici asistenți merseră alături, întorcându-se cu un pachet mare, plat și legat grijuliu cu o fundiță.

---

[1] Personaje faimoase din teatrul de păpuși est-german.

— Papa pe tronul chirurgiei traumatologice, îi șopti Robert lui Christian, și în loc de sceptru ține un bisturiu...

Domnul Adeling aduse șevaletul. Între timp, Wernstein dăduse la o parte tot ambalajul de pe tablou, în afară de un strat de hârtie de mătase, și acum îl înălța pe șevaletul pe care domnul Adeling îl ștersese de pulberea de cretă cu o cârpă de praf enormă, recurgând la o serie de mișcări pripite. Wernstein făcu un pas îndărăt, Müller își întinse cu energie bărbia și își rotunji buzele într-o proeminență de culoarea zmeurei — un gest prea bine cunoscut tuturor asistenților de la Clinica de Chirurgie și cu care medicul-șef Müller obișnuia să pună capăt scurtei ezitări pe care orice chirurg o resimte înainte de prima incizie în pielea încă intactă ce zace palidă sub lumina reflectoarelor din sala de operație. Cu un pas festiv, Müller se îndreptă către șevalet și smulse, cu energie bine dozată, stratul de hârtie de mătase de pe tablou, zâmbindu-i malițios lui Richard, care se ridicase și stătea acum în fața lui. Șevaletul se bălăngăni puțin, dar domnul Adeling, care pesemne cunoștea bine șevaletul și care urmărise procedura lui Müller cu sprâncenele ridicate, se poziționase discret în spatele lui, sprijinindu-l pe furiș cu mâna stângă, pe care și-o vârâse între timp într-o mănușă albă în vreme ce făcea o mișcare de rotație de tipul celor pe care le faci atunci când ești cuprins de un acces de tuse și nu vrei să-i deranjezi pe cei din jur, iar mâna dreaptă, pe care nu-și trăsese încă mănușa, o duse la gură, tușind de două ori uscat și elastic, după care domnul Adeling dădu fuga la vestibul, unde se vede treaba că îl așteptau treburi urgente.

— O acuarelă a pictorului nostru cel mai de seamă, Curt Querner, care din păcate s-a stins din viață mult prea timpuriu. Poftiți!

Richard Hoffmann, care era aproape cu un cap mai înalt decât Müller, se chirci tot; ochii săi de un albastru-închis, pe care Robert îi moștenise, priveau cu neîncredere.

— „Peisajul dezghețat". Domnule doctor-șef, dar nu se poa... deci dumneavoastră ați fost?

— Domnul Wernstein a fost atât de amabil să se deplaseze până la Börnchen și să achiziționeze pentru noi această acuarelă.

— Dar... sunt perplex. Doamna Querner mi-a spus că acest tablou nu va putea fi achiziționat decât după ce dânsa se va fi săvârșit din viață... Spunea că a însemnat mult pentru soțul ei... Iar apoi, a dispărut dintr-odată și ea mi-a spus că fusese vândut până la urmă... Anne, vino aici, uite tabloul nostru preferat!

— Surpriza noastră pentru dumneavoastră.

— Dar...

Richard își trecu agitat mâna prin părul tuns scurt, de culoarea nisipului, care în dreptul cărării avea o șuviță de un blond-deschis, după cum și Christian avea una în același loc:

— ... domnule doctor-șef, dragi colegi, dar asta trebuie să fi costat o avere! Mi-e imposibil să accept!

— După cum am spus, s-a făcut chetă, a dat fiecare câte ceva. De altfel, tabloul oferă o perspectivă interesantă și în contre-jour, e un fel de...

— În contre-jour?

Richard înconjură tabloul uimit.

— Pentru Richard Hoffmann, din partea lui Curt Querner, cu recunoștință, citi Müller. Știa că tabloul acesta vă plăcea cel mai mult. Atât dumneavoastră, cât și soția prea îi tot „dădeați târcoale", cum se exprima dânsul. Dacă era să-i dea cuiva tabloul acesta, voia ca acela să fiți dumneavoastră, iar când a aflat de planul nostru, doamna Querner s-a lăsat înduplecată.

Majoritatea oaspeților se ridicase în picioare și se înghesuia acum în jurul tabloului. Christian văzu că tatăl lui era mișcat când, în semn de mulțumire, dădea mâna cu colegii săi de la Academie, numindu-l pe fiecare cu numele mic și îmbrățișându-l.

— Hai că poți să accepți liniștit, Richard, strigă Weniger, un medic principal de la Clinica de Ginecologie. Poți să atârni tabloul la voi în sufragerie, lângă nudul magnific cu fundul ăla splendid de cal! Că doar tot peisaj e! Să mă ierți de vorba proastă, Anne!

Medicii, mulți dintre ei chirurgi sau ortopezi, se amuzară. Femeile priviră stânjenite într-o parte, încercând să-și ascundă chicotele pe după mână sau batistă.

Anne le făcuse semn lui Ezzo și lui Christian. Cei doi se furișaseră pe lângă ciorchinele de oameni din jurul tabloului, își aduseseră instrumentele din camera vecină și își puseseră stativele de note pe pian.

— Da' văd că tatăl tău se bucură ca un băiețel, îi șopti Ezzo lui Christian.

— A jinduit ani de zile după tabloul ăsta, ascultă-mă pe mine! (Robert sugea neclintit foița de bambus a clarinetului său.) Și ce crezi că s-a întâmplat când a aflat că tabloul s-a dus? Doliu național, o lipsă totală de chef și seri nenorocite. Ei, văd că ăl bătrân și-a revenit. Cu siguranță că urmează iarăși vreo excursie duminicală pe undeva sau vreo vizită la Galeria de Artă... O, Doamne, Galeria de Artă.

Reglinde, sora lui Ezzo, o fată de optsprezece ani, se așezase deja la pian și își deschisese partitura. Dădu din cap.

— Dar văd că ești extraordinar de entuziasmat, acum pe bune! Cum vorbești!

— Dă-mi un do, îi răspunse Robert netulburat.

Scoase foița din gură și o fixă de mușțiuc.

— Ați văzut? E deja înrămat!

Christian, care mai exersa câteva arii la violoncel, privi înspre tablou. Din grupul de lângă ei se desprinse Niklas Tietze, tatăl Reglindei și al lui Ezzo,

medicul practicant al cartierului. El alesese piesa italiană și luase asupra sa partea de vioară.

— Se vede treaba că ăștia de la Academie au bani, nu glumă! murmura Robert. Dacă n-au ciupit cumva iar ceva de la Fondul de Solidaritate ori din cotizațiile pentru Asociația de Prietenie Germano-Sovietică. Dar dacă e să vreau o undiță nouă, vezi să nu pot să ciupesc și eu ceva. „Apucă-te să duci maculatură și sticle goale, îți dă zece pfenigi pe bucată la SERO[1] și, oricum, când noi eram de vârsta ta..."

— Ei, băieți, totul în regulă?

Christian îl îmbrățișă pe „unchiul" Niklas, așa cum îl numeau fiii lui Hoffman, după cum spuneau și „tanti" Alice și „unchiul" Sandor, deși Niklas Tietze era vărul dinspre mamă al lui Richard Hoffmann.

— Trebuie să jucăm totul *presto*, unchiu' Niklas. Ezzo și cu mine murim de foame!

— Mama ta a făcut o prăjitură a-ntâia. Trebuie s-o guști după aceea.

— Păi eu dorm la Meno astăzi. Cu mere?

— Și tort de vișine — cu bază de marțipan și crustă de bezea, subțire de tot, și vișinele sunt atât de acre, o minune...

Niklas își trase buza de sus, scoțând un „mmm..." de plăcere. Luă vioara pe care Ezzo i-o adusese de alături și i-o pusese pe pian.

— Fiți atenți, Anne o să ne dea acușica semnalul. Rămâne cum am stabilit: mai întâi tușa, apoi „Mulți ani trăiască!" și îi dăm drumul.

Niklas frecă arcușul cu sacâzul, unse corzile goale și mai acordă nițel instrumentul, în timp ce ochii îi parcurseră rapid notele dindărătul ochelarilor imenși pe care îi purta întotdeauna atunci când cânta.

„Tatata-taa!" se porniră cei cinci cu instrumentele când Anne veni și se așeză lângă Reglinde. Când ajunseră la „Mulți ani trăiască!", se apucă să țină isonul chiar și domnul Adeling, care luase din nou poziție în apropierea ușii; pocnea din vârfurile degetelor, ținând tactul cu mare precizie, iar la cel de-al treilea „La Mulți Ani!!", întrecu, în falset, până și vocea guturală și bine lucrată a lui Müller.

După aceea, interpretară piesa italienească, o suită din perioada barocă, prevăzută inițial pentru flaut, dar pe care Niklas o transcrisese pentru clarinet. Christian era agitat. Simțea din nou grămada aceea de priviri străine îndreptate asupra sa. Reglinde aprinsese plafoniera de deasupra pianului și, pentru că el stătea în linie oblică în spatele Reglindei, lumina puternică a plafonierei îi venea direct pe față, astfel încât ceea ce el voia să ascundă privirii deveni în mod necruțător deosebit de vizibil. La repetițiile din săptămânile trecute totul decursese bine și în siguranță, dar să cânți aici, în fața a cincizeci

---

[1] Combinatul de Stat *Sekundär-Rohstofferfassung* (*Valorificarea Secundară a Resurselor*).

de invitați care ascultau cu încordare, deși cu bunăvoință, probabil, asta era totuși altceva decât repetițiile din liniștita Casă Luceafărul-de-seară, când în timpul pauzelor „tanti" Gudrun adusese sendvișuri, iar el și cu Ezzo încercaseră, nechibzuiții de ei, să cânte bucata de două ori mai repede. Resimțea cu precădere trei perechi de ochi privindu-l apăsător: ochii tatălui său, ai lui Meno și ai verișoarei sale Ina, frumoasa fată de nouăsprezece ani a lui Ulrich și a Barbarei... Se făcu mic, chinuindu-se să privească fix notele. Nu trebuia să lase nimic să-i distragă atenția! De unde făcuse rost de rochia asta? Îndrăznet, nu glumă, cu umerii goi, se gândi, înainte de a lua cu asalt suișul de șaisprezecime la începutul curantei care arăta deosebit de sălbatic și întunecos. Ah, rochia pe care ea o croise împreună cu Reglinde, pauză, *legato*, da-da-dada...

Ciudat: dacă în timpul repetițiilor îi fusese frică mai mult de pasajele rapide, dificile din punct de vedere tehnic, și îi reușiseră mai bine pasajele mai lente, mai melodioase, acum se întâmpla taman pe dos: cânta recunoscător tacturile razante, aproape fiecare îi reușí cu o siguranță de somnambul, poate tocmai pentru că stătea sub tensiune înaltă, și îi bătea inima la fiecare suită inofensivă de sferturi și jumătăți de ton. În timpul unui pasaj pentru pian, arcușul începu să tremure, tonul „se destrămă", după cum ar fi spus profesorul său de pian, și încasă o privire de la Ezzo, care, desigur, fiind cel mai bun elev din clasa lui la Școala Specială, cânta într-o postură impecabilă, cu unduirea sa de arcuș suculentă, deja prea bine cunoscută în cercurile de specialitate...

„Pot și eu", îl rodea pe Christian să spună și apucă o decimă și lovi coarda cu arcușul. Sacâzul se scurgea. Daa, sună ca un clopot de dom violoncelul meu... „Peng!" se auzi apoi, iar Ezzo și Robert tresăriră, ceea ce la Ezzo, care tocmai interpreta o porțiune *cantabile* interiorizată, arăta caraghios, și Christian pricepu, în aceeași clipă când coarda la a violoncelului său se bălăngăni în gol într-o uriașă spirală ca de desfăcător de dopuri, că nu mai avea timp să pună una nouă. Niklas se uită către el pe deasupra ochelarilor, improviză, în timp ce Reglinde, singura care nu lăsa să se vadă că s-ar fi impacientat în vreun fel, se apucă să încetinească în mod neobservat ritmul... Lui Christian niciodată nu îi mai fusese atât de cald. Toate pasajele pe care înainte de beleaua asta le-ar fi putut cânta comod și oarecum relaxat deveniseră deodată niște pietre de încercare în domeniul tehnic. Din colțul ochilor văzu că Ina își ținea capul sprijinit în mână și că umerii i se zbăteau de cât de mult se abținea să râdă. Vacă tâmpită! urlă în sinea lui și goni de mânie cu o asemenea viteză printr-un pasaj, că Ezzo și Niklas ridicară ochii speriați, și chiar și Reglinde, care stătea cu spatele la el, întoarse capul pe jumătate. — Da, da, da, da! zbiera ceva în el în momentul în care reuși să-i vină de hac de unul singur unui pasaj pe coarda re, într-o situație pe care nu o mai exersase niciodată pentru această piesă. În *crescendo*-ul melodiei văzu cum nasul de vultur al lui

Niklas se făcea din ce în ce mai roșu, iar pe fruntea lui Ezzo începuseră să se formeze picături fine de sudoare, ca și pe nasul său palid ca ceara și cărnos. De asemenea își aranja vioara în suportul de bărbie mult mai des decât în timpul repetițiilor, astfel încât se putea vedea marca de violonist roșie ca focul pe gâtul său, ambele manifestări reprezentând, după cum Christian știa, indicii de nervozitate. Anne, care îi întorcea Reglindei notele, se făcea că nu se întâmplase nimic. Lui Christian nu-i mai păsa de absolut nimic, de vreme ce era limpede că nu putea să iasă decât prost, și în mod caraghios îi veni în minte tocmai acum, în mijlocul unei *bourrée* ceva cam legănate, titlul unei cărți obscure din biblioteca părinților: *Cavalerul care rătăcea prin labirintul iubirii* — coarda la care se bălăngănea prin labirintul muzicii, iată ce făcu mintea sa surescitată înainte ca el să-și lase degetele să danseze din nou peste cele trei corzi rămase, și în mod ciudat — și neașteptat — totul merse bine, în afară de câteva mici scăpări. Urale.

„Hai că am scos-o la capăt", părea să spună Ezzo, care dădu din cap, scuturând mâna, și își șterse fruntea și întinse arcușul. Se înclinară. Niklas, care stătea în spatele lui Christian, îl atinse în semn de prețuire cu arcușul de vioară.

Robert pufni.

— Da' caraghios a mai fost! Mă gândeam: uită-te, omule, la note...

— Să te vedem pe tine ce faci dacă îți zboară o clapă, dar la instrumentele voastre de *suflat* așa ceva nu se poate întâmpla, îi răspunse Christian printre dinți, manifestându-și profundul dispreț când rosti cuvântul *suflat.* Zâzania dintre percuționiști și suflători era o tradiție sfântă ce nu trebuia atinsă.

— A fost pe muchie, fu de părere Reglinde. Când te-ai apucat să tragi așa de tare în *allegro*, credeam deja că nu mai reușesc să intru. Și încă cu pianul ăsta Unterwasser.

5

Barometrul

Anne îi trăsese deoparte pe Meno și pe Christian.

— Eu sunt de părere să i-l dăm după aceea, când suntem între noi. Pe mulți dintre invitați nu îi cunosc mai îndeaproape. Nu vreau s-o facem de față cu toți. De acord?

Richard mulțumi printr-o mică alocuțiune. La ultimele cuvinte, Ezzo și Christian rânjiră:

— Dar acum vă rog, poftiți, dragi colegi și prieteni, luați și vă ospătați!

— N-ai nicio grijă! murmură pe un ton strengar Ezzo, care se lăsase deja să alunece până la marginea scaunului.

Dar mai ezita încă — pentru că toată lumea ezita. Se vede treaba că nimeni nu avea curajul sa fie primul la bufet, expunându-se astfel suspiciunii cum că ar fi străin de cultură. Müller deja își întindea bărbia gata de atac, executând cu degetele mâinii drepte un grațios tril și țuguindu-și buzele, când Emmy se ridică și dădu fuga la bufet cu pași mici, dar iuți — uitându-și bastonul de mers, pe care i-l dădu după aceea Richard. „Mulțam, băiete!" îi strigă, dar ultima silabă fu înghițită de scârțâitul scaunelor împinse în spate, toate acum, aproape instantaneu. Christian observă că mai nimeni nu punea apoi scaunul la loc — Niklas îl puse pe-al său cu o degajare ostentativă, așezându-și mâinile lungi și zvelte pe acel punct al spătarului scaunului cu o expresie de exactitate și precauție care nu lăsa nicio urmă de îndoială; Niklas fu nevoit chiar să ridice nițel scaunul, într-atât de mult se deosebea liniștea și precizia firii sale ordonate de graba nepotrivită a plecării celorlalți; aranjă până și scaunele lui Gudrun și Ezzo și îi făcu un semn din cap lui Christian, care acum se ridicase la rândul lui. După aceea, Niklas porni agale înspre bufet, Ezzo lăsă, schimbându-și centrul de greutate fără să atragă atenția, un spațiu liber între el și Gudrun, care stătea în fața sa; dacă închideai ochii preț de o clipă, îl mai vedeai încă, acel interval de o treime de metru din fața lui, dacă deschideai din nou ochii, golul era umplut de Niklas. Și fie că era vorba de o consecință

a unei înclinații general umane de a observa cu atenție manevrele de succes ori poate de vreo duplicare deopotrivă inconștientă și necesară a fenomenului, care plutea parcă în aer, Müller se îndepărtase și el de la locul său, nu mai repede decât îi permitea poziția, ce se dizolva subit în aer, cum ar veni, dar nu din cauza faptului că acum lumea nu era la serviciu, și, în loc să meargă în direcția bufetului, păși întâi — împreună cu soția sa, căreia îi întinsese mâna cu un zâmbet elegant și prevenitor — încă o dată către „Peisajul dezgheţat", în timp ce Wernstein și un alt asistent schimbară o privire la bufet, iar asistentul care stătea în față și avea de-a face în mod mai direct cu Müller întârzie puțin când trebui să înainteze odată cu rândul, astfel încât medicul-șef Müller și cu soția sa putură să se bage, Müller tamponându-și buza superioară cu inelul și aplecând urechea către soția sa... Christian, care își salutase și felicitase tatăl, stătea acum în spatele acestuia, cam pe la coada rândului. Adeling și un al doilea chelner luaseră capacele de pe castroanele ale căror arome ademenitoare umpleau acum întreaga sală. Se auzea cum clămpăne farfuriile și tacâmurile, lumea discutând în surdină. Medicul principal Weniger, un domn robust care bătea la vreo cincizeci de ani, cu jumătate de chelie și mâini roșii, ca niște vâsle, și un medic cu părul grizonat, suplu, cu ochelari și barbă subțire, pe nume Clarens, stăteau lângă Christian și vorbeau despre chestiuni de medicină, tema principală fiind preconizata „Zi a sistemului de sănătate".

— După ce-ți vine numirea ca inspector medical, dragă, poți să mai faci liniștit cinste cu vreo câteva sticle de-astea străine. Te știm noi — ai scos la bătaie numai o parte și restul e pus bine la păstrare la tine în beci. Ai tu întotdeauna rezerve, vulpe bătrână ce ești.

Weniger își umpluse paharul de vin până la refuz și se străduia de zor să-l ducă la gură fără să verse din el. Clarens râse:

— Nu bea atâta, Manfred. Gândește-te că mai trebuie să ajungi și acasă.

— Nu-ți fie teamă, conduce nevastă-mea.

— De unde rezerve? Nu mai am acasă niciun strop. Doar n-o să-mi las pe sec prietenii la a cincizecea mea aniversare. Dar ce spuneai de numirea ca inspector medical? Aiurea. Sau știi tu ceva?

— Haide, Richad, că știu și vrăbiile de pe acoperișurile Academiei. Tu primești titlul de inspector medical sau medalia Hufeland, Pahl primește medalia Hufeland ori poate chiar Premiul Fetscher, după cum se aude.

— Nu mai spune, așa se aude? Eu n-am auzit.

— Dar a auzit șeful meu. La ultima conferință a medicilor-șefi.

Richard își domoli vocea.

— Cu mult mai important decât zorzoanele astea ar fi să nu mai trebuiască să cerșim pentru fiecare sticlă de perfuzie și pentru fiecare prăpădită de față! De și-ar rezolva odată problemele structurale, să putem și noi să lucrăm în condiții rezonabile! Dumnezeu știe! N-am nevoie de bucata lor de

tinichea! E numai un fel de calmant pe care ți-l pui pe piept. La modul: hai din când în când să-i ungem la gură cu puțintică miere pe medicii-șefi și pe medicii principali și restul se rezolvă de la sine, după motto-ul „hai că merge!".

— Nu așa tare, Richard! Weniger devenise serios și se uita în jur neliniștit.

Când privirea îi căzu pe Christian, fața i se lumină:

— Tot respectul, se auzea ca la un concert. De cât timp cânți?

— De... — Christian miji ochii socotind în sinea lui — ...de vreo opt ani.

Se simțea stânjenit de faptul că îl priveau nu numai cei doi medici și tatăl lui, ci și cei care mai așteptau la rând și se aflau în imediata lor vecinătate, în față și în spate.

— Ai de gând să faci asta ca meserie? Să cânți la violoncel?

— Nu. Îmi dau bacalaureatul.

— Ah!

Weniger dădu din cap:

— Păi atunci poți să calci pe urmele tatălui tău.

— Vreau să studiez medicina, da.

— Bună decizie!

Weniger își țuguie buzele și întrebă energic:

— Și, dacă mi-e permis să-ntreb, ce note aveți?

Dar nu aștepta răspunsul.

— Dacă ar fi după mine, nu-ți trebuie numai note bune ca să fii medic. Dacă stau și mă gândesc la unele domnișoare care vin la noi... Zece pe linie la facultate, dar n-au meseria în sânge, nu le au de nicio culoare, ca s-o spun așa, mai pe șleau, și se prăbușesc grămadă la prima dis...

— Ah, notele sunt foarte bune. Numai la matematică...

— Ei da, vechea problemă a medicilor! Ce să-ți mai povestesc, tatăl tău și cu mine, tufă eram la matematică. Auzi, știi ce, nu-ți face griji în legătură cu asta! Există mai puțini matematicieni în ceruri și pe pământ decât ar crede înțelepții voștri de prin școli... Ce-i drept, mie îmi vine ușor să vorbesc. Tu dă-ți silința! Dar, ia spune, ai deja vreo micuță prietenă?

Christian, care între timp își luase farfurie și tacâmuri, își puse precaut orez și își drese glasul încurcat:

— Hm, nu, încă nu.

— E, lasă, că vine și asta, o să vezi. Și nu-ți face griji din pricina celor câteva coșuri de pe față. Vor dispărea de la sine. Și una care se uită numai la asta oricum nu e bună de nimic, dragă.

— Ce-ți mai face flăcăul? îl întrebă Clarens pe medicul principal de la Ginecologie.

Christian se înroșise tot.

— Matthias? Face armata acum, la Telecomunicații. Trebuie să tragă toată ziua cabluri și să alerge pe coclauri. Dar nu știe încă ce vrea să se facă. „Hai să ne păstrăm cumpătul, tăticule...", e tot ce aud de la el când îmi permit și eu

o întrebare, o aluzie. Ba vrea să se facă scenograf, ba moderator de radio, ba pădurar... Gesine și cu mine credeam deja că s-a hotărât, și gata, a ales silvicultura, după ce și-a depus anul trecut dosarul la Academia de Silvicultură din Tharandt; dar și-a retras dosarul. Cine știe acu' ce mai urmează. Știe numai ce nu vrea să facă: Medicina. „Tăticule, nu vreau să-mi vâr coada ca tine în cele mai sfinte lucruri." Auzi ce-mi spune în față obrăznicătura, și mai și rânjește.

Râsul lui îl irită pe Christian.

— Hai, Manfred, îmbucă și tu ceva bun să-ți treacă spaima! Uite, minunile astea de ardei umpluți...

Clarens îl privi pe Weniger pe deasupra ochelarilor:

— Auzi, ce voiam să te întreb... îl știi bine pe șeful ăla de la atelierul de reparații auto din Striesen, Mätzold sau cum îi mai zice...

— Pätzold. Da. Ce-i cu el?

— I-ai făcut tu anul trecut întrerupere de sarcină fiicei lui...

Clarens se aplecă în direcția lui Weniger și murmură ceva. Christian nu înțelese decât ceva care semăna cu „și conservarea cavității" și „carcasa", dar poate că auzise el greșit, poate că în realitate era „șlep"; dar, se gândi el, ce are de-a face un vapor cu un Moskvici[1]?

— Treabă făcută de mântuială, îți spun eu. În față, unde își pune pasagerul picioarele, deja trece rugina prin tablă. Păi îi spuneam nevesti-mii: dacă se rupe cu totul, mai dă și ea din picioare. Și frânele, moi ca untul. Aș vrea să știu cum fac treaba asta rușii. Dar probabil că acolo nu se întâmplă nimic, pentru că nu sunt decât cinci mașini pe stradă. Ori pur și simplu nu le pasă... La o adică, blindajele de la Volga sunt pe măsură. Oh, asta arată bine, dom'ne, ia să-mi iau și eu ceva... Așadar, Manfred, n-ai putea să-mi bagi și mie o pilă la Pätzold ăsta...? Știi, îl am ca pacient pe un șef de secție de la Întreprinderea de Stat Vliestextilien. Zice că l-au terminat cu totul prevederile de plan. I-am făcut rost de trimitere la băi, la Bad Gottleuba, și i-am dat de înțeles că o clinică de psihiatrie are nevoie de pansamente în prostie... în *prostie*. Ca o clinică de ginecologie. Presupun că ar trebui să-i fac trimitere către tine, cum ar veni, acestui... hmm, pacient?

Căzut pe gânduri, Weniger își împunse obrazul cu limba.

— Îl sun luni pe Pätzold. Dar nu pot să-ți promit nimic. Chestia e că există o problemă — și-a dat afară din casă fata când a aflat de la cine era copilul. E vorba de fiul unuia, Heini, de la conducerea de sector. Iar Pätzold nu poate să-i sufere pe ăștia. De altfel, băiatul a fost și el în clinică. Mereu aceeași poveste. Mai întâi beau de se fac praștie, apoi dă-i cu matematicile superioare! Și dimineața extrag rădăcina dintr-o necunoscută, iar apoi, la

---

[1] Marcă rusească de automobile, produsă de AZLK între 1945 și 1991 și de OAO Moskvici între 1991 și 2002.

testul de paternitate, își dreg mahmureala în brațele de nădejde ale asistentei Erika... Măi, Christian, tu n-ai auzit nimic, s-a-nțeles?

Coada înainta încet. La celălalt capăt al bufetului stătea Adeling, care le turna tuturor un terci, să meargă cu perișoarele; își pusese brațul stâng la spate, în mâna dreaptă, care era îmbrăcată într-o mănușă albă, ținea polonicul și se apleca de fiecare dată înainte de a turna supa, închizând scurt ochii cu zâmbetul pe buze și cu nările trepidând, într-o armonie principială cu dorințele oaspetelui. Weniger se aplecă înspre Clarens și Richard cu un aer complice:

— Că tot vorbeam de conducerea sectorului... o știați pe asta? Spune profesorul: „Formați o propoziție care să conțină substantivele « partid » și « pace »!". Fritzchen[1] răspunde: „Tatăl meu spune întotdeauna: « Ia mai lasă-mă în pace cu partidul tău »."

— Hahaha, foarte bună poanta. Dar s-o vezi pe aia pe care mi-a spus-o ieri sora mea Elfriede. Conversație la chioșcul de ziare: „— De ce *Pravda* costă numai zece pfenigi în vreme ce *Neues Deutschland* costă cincisprezece? — Pot să vă explic, spune vânzătoarea, la *Neues Deutschland* se mai pun cinci pfenigi pentru costul traducerii!".

— Așa, carevasăzică!

Weniger îl bătu pe Richard pe umăr cu mâna lui cât o lopată.

— Vezi numai să nu i-o spui pe asta domnului Kohler.

— Un intrigant idealist, replică Richard. Și nici măcar nu e medic prost.

— Cei mai răi sunt cei ce cred în ceea ce cred. Și care degajă destulă energie și pentru cei care se îndoiesc.

Weniger îndreptă degetele mari oblic în sus:

— Fără îndoială că ați râs.

— Lui Wernstein i s-a desfăcut penseta în care avea compresele pentru dezinfectat... Dar mai am o poantă. Secretarul general stă pe cheiul din Rostock și se uită cum se încarcă vapoarele. Îi întreabă el pe marinari: „— Unde mergeți? — În Cuba. — Ce duceți? — Utilaje și mașini. — Cu ce vă întoarceți? — Cu portocale." Îi întreabă pe marinarii de pe un al doilea vapor: „— Unde mergeți? — În Angola. — Ce duceți? — Utilaje și mașini. — Cu ce vă întoarceți? — Cu banane." Și pe cei de pe un al treilea vapor: „— Unde mergeți? — În Uniunea Sovietică. — Ce duceți? — Portocale și banane. — Cu ce vă întoarceți? — Cu trenul."

Clarens șopti:

— Radio Erevan. Un ascultător ne întreabă: „— Cu ocazia celei de-a șaizecea aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a apărut o nouă

---

[1] „Micuțul Fritz", un fel de versiune germană a lui Bulă din bancurile românești.

istorie a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice? Răspuns: — Da, și încă una ilustrată! Cu gravuri de Brejnev!".

— Asta e bună! Putem s-o atârnăm la panoul de informații al secretarului de partid!

— Știu și eu una.

Christian, care își umpluse farfuria până la refuz cu fructe, antricoate crocante de vacă și mușchi file, pâine și orez, intră animat în discuție.

— Brejnev vizitează Statele Unite. În dimineața celei de-a doua zile a vizitei, președintele Ford îl întreabă ce a visat. „— Am visat că pe Capitoliul din Washington flutura un steag roșu! — Ciudat, spune Ford, eu am visat că și pe acoperișul Kremlinului flutura un steag roșu!" Brejnev zâmbește superior. „— Păi îl puteți vedea acolo întotdeauna. — Da, dar pe steag mai era ceva scris. — Ce anume? — Nu știu, că nu vorbesc chineza!"

— Păzea, îl avertiză Clarens.

Venea Müller, zâmbind dulce-amar și ținând în stânga o farfurie cu frigărui și piersici.

— Care-i mișcarea, domnilor? Putem să râdem și noi?

— Tocmai povesteam o poantă nouă, domnule profesor, spuse Weniger pe un ton provocator.

Müller ridică sprâncenele.

— În Alexanderplatz, la Berlin, se introduce un automat de banane. Sus bagi banana și jos îți iese marca.

Müller își ținu buzele.

— Hm, da. Ei bine, cred însă că asta nu e o poantă prea bună, domnilor.

Gura lui Müller se subție, ochii i se îngustară.

— Anumite cercuri s-ar bucura dacă ar ști că au reușit să ajungă atât de departe... Și regret acest fapt cu atât mai mult cu cât tocmai pe farfuria dumneavoastră, domnule Weniger, văd o banană...

Ochii lui Müller se îngustară și mai mult, făcându-se ca niște fante.

— Avem o responsabilitate, domnilor, și e ușor să participi la batjocoriri ieftine ale țării noastre... Dar nu schimbă nimic, să știți, nu schimbă nimic... Și tocmai dumneavoastră, domnilor — dădu cu reproș din cap —, noi, noi ar trebui să fim conștienți de poziția noastră. Că avem sau nu banane... Și în primul rând ar trebui (el spunea „ar drebui", vorbea apăsat, pe un ton încet și cu amplitudine, continuând să-și țină capul ușor înclinat într-o parte) să ne abținem de la batjocorirea unui mare mort pe care l-a pierdut poporul frate, nu credeți, domnule coleg?

Weniger înghiți în sec și privi într-o parte.

— Desigur, domnule profesor.

— Mă bucur că suntem de acord.

Müller zâmbi prevenitor.

— Apropo, domnule Hoffmann, soția dumneavoastră e o bucătăreasă absolut desăvârșită. Antricoatele și sufleul le-a pregătit ea personal împreună cu bucătarul de aici? Excepționale, cu adevărat excepționale. Deja mi-am exprimat admirația și am rugat-o să-i dezvăluie și soției mele câteva rețete, mai ales cea pentru checul cu vișine de azi după-amiază de la dumneavoastră. Excepționale!

Porni încet către locul său, întreținându-se pe drum cu câțiva medici. Weniger și Clarens, care păliseră, se uitau după el.

— Cum poți să reziști cu ăsta, Richard, șuieră Weniger printre dinți. Câine prefăcut și blestemat!

— Manfred! Richard ridică mâna pentru a-l liniști.

— Ei, ce să spun! Își dă niște aere de-ai zice că e contele Koks. „Am pus mână de la mână, am cumpărat tabloul." Vrei să-ți spun ceva? N-a ridicat un deget. Asistenta voastră șefă a fost cu ideea, iar cel care a susținut-o a fost Wernstein. Ăsta-i adevărul. Apoi, când chestia a început să capete contur, domnul doctor-șef și-a arogat toate meritele.

— Hai să trecem peste asta, spuse Clarens, că nu ne mai prieste mâncarea.

Fața lui Weniger fu cuprinsă de un rictus.

— Mai am una. Acum cu atât mai mult. Cum poți să determini direcția cardinală cu o banană. O pui pe zid. Și unde banana e mușcată, e Estul.

După ce toți se așezară la masă, Müller se porni cu un toast. Nu numai Ezzo și Christian se năpustiră cu o poftă nebună asupra bunătăților de care Anne și Richard făcuseră rost în schimbul unei mici averi de la magazinele de „delicatese", aranjamentele durând luni de zile. Și fără fratele unei secretare care a transportat niște contingente speciale de fructe europene și exotice pentru aprovizionarea Berlinului, Richard Hoffmann ar fi putut face rost numai de cele două tipuri de mere disponibile în aprozarele normale: boskoop maro, mult prea acre, și golden verzi, mult prea dulci. De mușchiulețul file, carnea tocată pentru perișoare și antricoatele de vită, precum și de gulașul pentru frigărui Richard trebuise să facă rost de la măcelăria Vogelsang, în schimbul unuia dintre cele două seturi de lanțuri de zăpadă pe care i le dăruiseră în urmă cu câțiva ani Alice și Sandor. Restaurantul „Felsenburg" contribuise cu mai nimic la pregătirea bufetului; doar le pusese la dispoziție pentru aniversare bucătăria, vasele și sala de mese.

În jurul orei 8, majoritatea invitaților pornise către casă. Partea oficială a petrecerii se terminase. Doamna Müller puse bine niște rețete pe care Anne trebuise să le scrie pentru ea și încerca să arboreze un zâmbet ce lui Christian i se păru a fi parcă strădania de a face o corectură. Adeling și celălalt chelner aduseră căciulile și paltoanele, ajutând femeile să se îmbrace. Lumea își lua rămas-bun. Invitații care încă mai rămăseseră folosiră întreruperea să-și mai dezmorțească nițel picioarele.

Ordinea așezării la masă nu mai era valabilă acum. Câteva scaune fură aduse mai către sobă. Tacâmurile excedentare fură luate de pe masă, iar florile — printre care trandafirii lui Meno parcă erau un magnet roșu — fură așezate lângă masa de cadouri.

Afară, Christian îi ajuta pe tatăl său și pe vreo câțiva medici asistenți să împingă Opelul Kapitän al lui Müller și să-l elibereze din troiene. Profesorul însuși împingea în față, pe partea pasagerului.

— Mai puțin gaz, Edeltraut, mai puțin gaz! striga Müller când roțile se învârteau în gol.

— Domnule profesor, noi împingem, domnule doctor principal, dați comanda!

— Ați învățat de timpuriu, domnule Wernstein, să delegați responsabilitatea! îi strigă Richard râzând. Hei-rup! Un', doi, trei! Gata, am despotmolit-o! Christian, ai grijă, ești în dreptul țevii de eșapament!

Müller sări în mașină și Opelul porni la drum.

— Serviciu ușor mâine, Manfred! Pe curând, Hans, să ajungeți cu bine acasă! Și multe mulțumiri încă o dată pentru tot.

Richard dădu mâna cu Weniger și Clarens, ale căror nevestele tocmai își luau rămas-bun de la Anne. Cu mirare, cei doi bărbați își dădură seama că purtau același palton de iarnă de la Întreprinderea de Stat „Modă bărbătească".

— Erau scoase la vânzare marți, mi l-a adus nevastă-mea.

— Și a mea. Cinci ore de stat la coadă. De fapt, trebuia să-l primesc abia de Crăciun, dar cel vechi era prea prăpădit.

— Hans, cum ajungeți acasă? Vă luăm noi?

Clarens dădu din cap bucuros.

Christian era zgribulit tot, așa că merse înăuntru. Kurt Rohde, Meno și Niklas Tietze stăteau în vestibul, ascultându-l pe domnul Adeling:

— ...pictat de Kokoschka, vă asigur, nu mă înșel! Menajera care obișnuia să-i servească pe oaspeți mi-a spus personal... Ținea ea o evidență a bacșișurilor, unde trecuse tot ce i-au dat clienții, și am văzut cu ochii mei sumele domnului profesor, erau dintre cele mai mari! E unul dintre tablourile domnului profesor, păi sigur că da, ni l-a donat el în amintirea numeroaselor nopți petrecute aici, și bineînțeles că îl ținem la loc de mare cinste, păi sigur că da.

Își înălță capul și se legănă pe călcâie, cu șervetul alb precum creta așezat peste mână, uitându-se cu severitate după unul dintre chelnerii mai tineri care mai strângeau încă vesela ori mutau mesele la loc.

— Interesant, interesant ce ne spuneți.

Niklas își scosese pipa cu vatră mică, pentru tabac tăiat fin, și o umplu cu tabac vanilat din punga lui Meno. Chibriturile se aprinseră cu flacără, Meno își umpluse și el o pipă, numai că, după cum văzu Christian, acum nu mai fuma din pipa cu vatră rotundă, ci din una lată și scurtă din lemn violet-maro. Kurt Rohde își aprinsese unul dintre trabucurile lui răsucite de mână.

— Şi n-aţi avut niciouată probleme? Vreau să spun că şevaletul ăsta e cu siguranţă foarte valoros şi poate că există oameni interesaţi cărora le-ar face plăcere să-l vadă mai degrabă altundeva decât aici la dumneavoastră..., spuse Kurt Rohde, trăgând din trabuc.

Adeling ridică din sprâncene şi îi aruncă o privire suspicioasă.

— Nu, până acum n-am avut încă probleme. Casa „Felsenburg" vă este îndatorată pentru discreţia dumneavoastră. Acum, dacă vreţi să mă scuzaţi...

Şi Adeling o luă din loc.

— Ai cântat frumos, băiete. Ia vino aici, să te simt la pieptul meu, că doar nici nu ne-am salutat cum se cuvine.

Christian îşi îmbrăţişă bunicul, care îşi scosese trabucul din gură, ţinându-l departe. Kurt Rohde era mai mic decât nepotul său şi Christian se aplecă niţel înainte, ca bunicul său să îl sărute pe frunte. Îşi încreţise fruntea — nu pentru că i-ar fi fost neplăcut să fie sărutat de către bunicul său, ci pentru ca bubiţele de pe faţă să i se piardă în cute. Aroma familiară a bunicului: părul încă des şi plin în ciuda celor şaizeci şi nouă de ani, albit numai în jurul tâmplelor, pieptănat simplu pe spate, şi pielea de deasupra bărbii tunse scurt miroseau a apă de colonie, în vreme ce stofa aspră a costumului mirosea a tabac şi naftalină.

— Christian, Anne vrea să-i dăm barometrul acum, când suntem iarăşi cu toţii înăuntru, spuse Meno, întrerupându-se scurt de la trasul fumului în piept. Eşti tu drăguţ să-l pregăteşti puţin?

Christian simţi că deranjează şi merse înapoi în restaurant, unde Ezzo, Reglinde şi Robert îşi făceau din nou de lucru pe la bufet, Ezzo şi Robert clefăind şi rotindu-şi ochii de plăcere.

— Dar ia spuneţi voi, unde e bunicul vostru, cel cu ceasurile[1]? întrebă Reglinde mestecând.

— De când Emmy şi cu el s-au despărţit, există o înţelegere. El nu vrea să fie unde se află ea şi invers.

— Aşa, carevasăzică! Pe Ina ai văzut-o?

— O fi ieşit niţel. Are o rochie trăsnet.

— Am croit-o noi la „Armonia". Bineînţeles, ne-a ajutat Barbara.

Christian îşi creionă în sinea lui imaginea micuţei cojocării de pe Rißleite, cu uşa cu vitralii, decojită toată de vânt şi intemperii; când la „Armonia" soseau livrările de iarnă, copiii din cartier aveau obiceiul să meargă acolo primăvara şi vara pentru a cere resturile de blană rămase în urma prelucrării materialului. Resturile de blană erau adunate şi, când se strângeau îndeajuns de multe, mamele făceau din ele veste călduroase, mănuşi şi căciuli.

---

[1] *Uhren-Großvater* („bunicul cu ceasurile") face trimitere la *Urgroßvater*, care înseamnă „străbunic".

— De fapt, voia să o îmbrace abia la balul de sfârșit de semestru de la Facultatea de Pedagogie. Medicii de dincolo, de partea cealaltă a mesei, au tras cu ochiul, nu glumă, ai văzut?

Christian dădu din umeri. Reglinde, care urma să devină psalt, îi povesti noutăți de la Școala de Muzică Bisericească, dar Christian o asculta numai cu jumătate de ureche; încă mai era zgribulit și își vârî mâinile în buzunarele costumului său bun, pe care i-l făcuse cadou Richard pentru că devenise prea strâmt pentru el; dar Christian își scoase mâinile afară din nou când își dădu seama că era nepoliticos să stea așa. Era încurcat. Ochii mari, căprui și expresivi ai Reglindei nu mai rămâneau fixați pe privirea lui atunci când se uita prea mult la ei, îndreptându-se în schimb către cărarea lui neglijentă, către vârtejurile din părul lui blond-închis și, când zâmbea, către gropițele din obrajii săi; către coșurile de pe fața lui. Reglinde moștenise fruntea înaltă, frumos arcuită a lui Gudrun și, totodată, pielea transparentă și fină, dar nu palidă, prin care se vedeau micuțe vinișoare albastre; obrajii și gura le avea de la Niklas. Buclele naturale de păr ale Reglindei, brun-castanii, pe care le ținea tunse scurt, erau atipice pentru neamul Tietze, care, ca și neamul Rohde, avea păr mai degrabă întunecat și neted; Robert, care cu excepția ochilor aducea, ca aspect exterior, mult mai mult cu neamul Rohde decât Christian, era considerat de către cei din exterior ca fiind fratele lui Ezzo, nu al lui Christian.

Reglinde îi simți prea bine stânjeneala, întrerupse discuția și o urmă pe Ina, care îi făcea semn din dreptul ușii.

Christian merse la masa unde erau cadourile pentru aniversat. Meno nu numai că își asumase o parte din costul barometrului, ci îi adusese și un disc — deci asta avusese el în pachețel: ultimul cvartet al lui Beethoven pentru instrumente cu coardă, în interpretarea cvartetului Amadeus-Quartett. Alături se afla cadoul de la Ulrich Rohde și familia lui, o carte; „Bier, Braun și Kümmel, *Teoria operațiilor chirurgicale*, editată de F. Sauerbruch și V. Schmieden, Johann Ambrosius Barth, Leipzig, 1993", citi Christian, dându-și seama că el, de fapt, cunoștea acest cadou, o ediție de anticariat foarte bine păstrată, cu multe ilustrații color. Stătuse dintotdeauna la loc de cinste în biblioteca unchiului, deoarece era ediția celebră a unei cărți celebre, ba chiar una cu dedicații scrise personal de către Sauerbruch și Schmieden; Richard o ținuse întotdeauna în mâini cu admirație și cu puțină invidie atunci când erau în vizită în Casa Italiană. Ulrich Rohde poseda o mare colecție de astfel de cărți.

De la bunicul Rohde Richard primise un cadou straniu: o piatră în formă de ou, cam de mărimea unui cap de om, care stătea vertical în cavitatea unui cub de lemn șmirgheluit cu finețe.

— Ai grijă când o iei, e tăiată cu ferăstrăul prin mijloc, auzi? îl auzi deodată pe Meno vorbind lângă el. Se numește „druză" și îi mai spune și „geodă". Se găsește ca atare în munte. Ai grijă, e valoroasă.

Cristale sclipind alb istrui, purpuriu și violet, prisme îngrămădite în mod ordonat unele într-altele, așa cum îi era familiar lui Christian de la cristalele de munte; unele atingeau chiar lungimea degetului mic și erau atât de precis și de clar alcătuite, de parcă ar fi fost realizate de mâna omului.

— Ăsta e ametistul, spuse Meno, în ochii căruia reflexele de lumină albăstruie și purpurie ale cristalului se zbenguiau de colo-colo.

Emmy contribuise și ea la plata barometrului, iar în ceea ce privește cadoul din partea familiei Tietze, Christian auzise de la Ezzo că își avea sălașul în Caravelă: unul dintre stetoscoapele frumos nichelate ale lui Niklas din St. Petersburg.

— Ei, voi doi, ce vă uitați? Păcatele mele, Gudrun, să mai spui că-i rău în Est, se amestecă Barbara, lovind masa cu degetele ei date strident cu lac. Dar ia spune, cum ți se pare rochia Inei? Am luat croiala din una dintre revistele lui Wiener, că doar cu ce e într- ale noastre nu faci mare brânză. Să-ți fac programare la el?

— Am fost ieri la frizer, Barbara dragă, la Schnebel.

— Gudrun, ca să ți-o spun pe șleau, se cam vede. Auzi, știi ce, spune-i Reglindei să treacă pe la mine, are aproape aceleași măsuri ca Ina și nimeni nu poate să se supere dacă coralele de înmormântare o să fie, așa, mai provocatoare.

— Succesul unei rochii reiese din cererea în căsătorie a femeii, cum spune Eschschloraque în noua sa piesă. Pentru numele lui Dumnezeu, aș putea spune chiar că e nițel cam misogin, Barbara, dar noi tocmai o jucăm. Iar Ina se apropie de vârsta la care devine riscant să-ți lași umerii goi.

Barbara trecu peste ultima remarcă. Ținea în mână cartea despre mașini de epocă pe care i-o făcuse cadou lui Richard familia Hoffmann din casa Wolfsstein.

— Richard și meșteșugăritul lui... Ei, *ineof*[1]. Bărbații trebuie să aibă o ocupație, altfel le vin idei proaste. Să ții minte asta, Christian! Ați trecut înainte și pe la Hans? Ce mai tura-vura, face fratele lui cincizeci de ani și trebuie să admitem că nu e tocmai cadoul cel mai fin și mai englezesc... Dar *ineof* acum!

— A sunat Iris, spuse Meno. Au pojar.

— Cum? Barbara se trase îngrozită îndărăt. Și îmi spui abia acum? Pojar! Pentru adulți asta poate fi... mortal! Viruții ăștia, am citit recent, sunt teribil de contagioși. Și înseamnă că sunt și pe cartea asta!

— Muriel ne asigură că a apucat-o numai cu mănuși, iar Hans chiar a dezinfectat-o, o liniști Meno.

— Muriel, care e mereu cu capul în nori!

---

[1] În original, *enöff*, de la engl. *enough*.

Christian se gândi la verișoara lui, pe care o știa liniștită și decisă, dar nu „cu capul în nori". Cele două femei îl răpiră pe Meno. Christian luă barometrul din sac și i-l dădu lui Anne, care veni înăuntru împreună cu ceilalți. Era curios cum o să reacționeze tatăl său la vederea cadoului și dacă va rezista lângă „Peisajul dezghețat".

— Oooh, exclamară deodată Richard, Emmy și Ezzo, care își făcuse și el loc la masă.

— Doamne! Păi asta e o zblendoare, băiete, făcu Emmy bătând din palme.

„Ce-i drept, este." Richard își trecu grijuliu palma peste barometru. Mecanismul era îmbrăcat într-un cadru din lemn de stejar sculptat, iar deasupra se afla un termometru pe care era afișată o scară Réaumur și o scară Celsius. Pe scala albă a cutiei arcului era scris cu caractere gotice „Barometru Aneroid", iar dedesubt scria numele firmei producătoare: Oscar Bösolt, Dresda. Deasupra cadranului gradat pentru afișarea presiunii se afla un ac indicator pentru citirea diferențelor de presiune. Lemnul, care fusese lustruit din nou și uns de către Lange, poseda un luciu saturat; toată lumea voia să-l atingă. Niște plante acvatice stilizate încadrau lemnul, transformându-se în partea inferioară în doi delfini care își încrucișau cozile și ale căror boturi înghițeau frunzele plantelor ce aveau o formă ca de săgeată. Din aceste foi creșteau, încadrând termometrul într-un ornament ce aducea cu o liră, două tulpini subțiri care, înspre partea de sus, se îngroșau treptat, pentru a se transforma deodată din nou în doi delfini, trupurile acestora — îmbrăcate cu câte o pereche de pipirigi — marcând capătul de sus al termometrului. În mijloc, deasupra termometrului, stătea o pasăre cu aripile desfăcute; trupul îi era mâncat de viermi, iar din aripile lemnoase se mai rupseseră pe ici-colo niște bucăți.

Meno povesti cum descoperiseră și, în cele din urmă, achiziționaseră barometrul.

— Era al cârciumarului care ține bodega din fosta Asociație a Pescarilor de pe Elba. Lange îl știe. Mai întâi nu voia nicidecum să-l vândă, deși dăduse anunț. Dar s-a tocmit Lange cu el. Christian a fost acolo astăzi, și așa se face că l-am dobândit.

— Dar, dragii mei, asta v-a costat o grămadă de bani, nu se poate să faceți așa ceva. Cât? Adică, vreau să spun: cât de mult a costat? Pun și eu ceva, doar se-nțelege de la sine.

— Nu-ți spunem. Anne zice că ți-ai dorit dintotdeauna un barometru frumos. Ei, iată-l!

— Meno...

— Am pus mână de la mână, îi întrerupse Anne. E un cadou din partea familiei pentru tine. Fiecare a dat pe măsura posibilităților sale și, dacă îl agățăm în sufragerie, m-am gândit, pe porțiunea aceea de perete de deasupra televizorului, ne bucurăm la urma urmei cu toții de el, nu?

Richard îi îmbrăţiş. pe Emmy şi pe Meno, o sărută pe Anne, apoi pe băieţii săi, care se strâmbară amândoi — se simţeau stânjeniţi, aşa, de faţă cu ceilalţi, mai ales de faţă cu Reglinde şi Ina.

— Mulţumesc, dragii mei. Aşa un cadou frumos... Vă mulţumesc tuturor. Şi eu care mă gândeam la unul sau vreo două pulovere, o cravată sau ceva de genul ăsta... V-am băgat la cheltuieli...

— Hai, aşezaţi-vă! spuse Anne.

Meno împachetă din nou barometrul cu grijă şi îl puse înapoi pe masa cu cadouri.

— Frumoasă piesă, meşteşugit lucrată.

Niklas dădu din cap a aprobare.

— Acum ştii întotdeauna care e situaţia generală a vremii, Richard.

— Şi „Peisajul dezgheţat"? întrebă mustăcind Sandor, care până acum abia dacă participase la conversaţia generală.

— Vedea-vom!

Niklas îşi trecu mâna peste baza nasului său masiv de vultur, pe care se putea vedea apăsarea roşiatică a suportului de ochelari.

— Vedea-vom, repetă el apoi, dând din cap şi încreţindu-şi fruntea.

Se formară mici bisericuţe. Ulrich şi Kurt Rohde conversau în şoaptă, iar Emmy, Barbara şi Gudrun o ascultau pe Alice; cele două fete îşi apropiaseră capetele şi chicoteau în surdină. Adeling, singurul chelner care rămăsese în cameră, aduse vinul, Radeberger şi Wernesgrüner Pils, apă minerală Margon şi pahare; Anne aduse nişte boluri cu produse de patiserie şi nuci. Ezzo şi Robert comentau ultimele meciuri ale echipei Dinamo Dresda; Christian îi asculta pe bărbaţi, care, ca mai întotdeauna în astfel de împrejurări, discutau despre politică. Mai ales Richard era aici în elementul lui.

— Dacă stai să te gândeşti ce a spus Andropov ăsta... Aţi citit? Doar scria cât se poate de vizibil în toate ziarele... Bineînţeles, trăncăneala obişnuită. Sandor, Alice, aveţi chef de un curs rapid intitulat „Cum să umpli trei pagini de ziar în format mic fără să spui o singură vorbă limpede"? Trebuie să-ţi culegi totul singur din textele lor şi să-ţi dai seama ce e de fapt. Vă recomand lectura hârtiilor noastre de împachetat cârnăciori şi brânză, numite „Sächsische Neueste Nachrichten", „Sächsisches Tageblatt" şi, mai ales, „Sächsische Zeitung"!

— Richard, nu atât de tare, îl domoli Anne, uitându-se cu teamă în jur.

— Bine, am înţeles. Aţi citit chestia aia?

— Era şi greu să n-o observi, mormăi Niklas. Dar eu unul nu mai stau să citesc bramburelile astea. În orice caz, am observat că vrea să scrie şi-n continuare pe linia Congresului al XVII-lea al Partidului.

— Te așteptai la altceva?

— Nu. La Staatskapelle deja au început să umble diverse zicale în legătură cu asta. De exemplu, cică ar fi trebuit să spună: tot înainte, dar pe o linie total diferită...

— Și ar trebui să mai lase sticla de tărie. Uitați-vă și voi la tipii care au defilat pe lângă sicriul lui Brejnev. Ce fețe aburite! O adunătură de beți, bag mâna-n foc. Douăzeci și cinci de ani de experiență în gărzi de noapte. Socialismul — ficatul făcut praștie și varice esofagiene. Un steag roșu ca sângele arc deja.

Anne apucă brațul lui Richard. Coborî vocea, astfel încât trebuiră să se aplece cu toții către el, deși vorbea clar, aproape tăios.

— Varice esofagiene? Ce e asta?

Reglinde voia să schimbe tonul discuției. Lui Christian i se părea cam aiurea că, din politețe, trebuia să fie dat un răspuns întrebării, oarecum abrupt, atunci când Richard se apucă să explice pe îndelete ce și cum.

— Și eu mi-am dat osteneala să citesc articolul. Mi se pare interesant că ei nu scriu că tovarășul Iuri Vladimirovici a fost șeful Serviciului Secret, spuse Meno, căzut pe gânduri.

— Păi de ce ar spune? Uite, se înțelege de la sine. Brejnev a domnit vreo douăzeci de ani. Acum e mort. Cine să-i urmeze? Normal că cel care cunoaște țara cel mai bine. Șeful Serviciului Secret.

—Fii atent, Richard, ceva mai încet, cine știe dacă nu e și aici...

Anne îi aruncă lui Adeling o privire suspicioasă și îi făcu semn să rămână unde era, atunci când acesta dădu să facă numaidecât un pas în direcția ei.

— Nu, nu e nimic, nu doresc nimic, mulțumesc. (Dădu din cap.) Dar voi? Poate vreți voi...? (Își făcu ochii roată.) Mai e înghețată cu fructe!

— Da, vrem! strigară Ezzo și Robert într-un glas.

Adeling își tamponă între ele vârfurile degetelor, legănându-se pe călcâie și făcându-i semn din cap lui Anne. Aduse înghețata împreună cu un alt chelner.

— Dar ia spuneți voi, Alice și Sandor (mormăi Niklas cu o voce de conspirator, ridicând lingura lungă de înghețată, în care strălucea o bucată de înghețată Pückler mare cât o prună), care e treaba cu Kohl? Că auzim numai minciuni.

— Da... e mai bine, s-ar spune, nu, Alice?

Alice clipi din ochi iritată când își auzi numele, trase de ochelari și privi vag în direcția lui Sandor. Emmy tocmai vorbea despre numeroasele ei afecțiuni, dând dovadă de o asemenea elocvență, încât Gudrun, Barbara și Alice stăteau și ascultau complet captivate. Cei de față ascultau cu atenția încordată cum Sandor, un om la vreo patruzeci și cinci de ani, cu tenul măsliniu-maroniu și cu părul tare grizonat (dar fără chelie), venindu-i peste frunte într-o fină linie învălurită, se porni să vorbească despre evenimentele din Parlamentul Federal German care duseseră la votul de neîncredere împotriva lui

Helmut Schmidt și, în cele din urmă, la căderea cancelarului. Ei și cu Alice trăiau de douăzeci de ani în America de Sud, ceea ce făcea ca Sandor să-și caute uneori cuvintele atunci când vorbea și abia să pronunțe consoanele tari cu ajutorul cărora se fac în germană legăturile între cuvinte, muind sfârșiturile cuvintelor și scoțând un fel de „eh" de legătură pentru a contopi sfârșitul unui cuvânt cu începutul altuia. Nici după accent și nici după felul în care arăta n-ai fi zis, nici în ruptul capului, că s-a născut la Dresda.

— Mai-marilor voștri-eh-normal că n-o să le convină evoluția asta-eh-și-eh-cred-eh-că politica de până acum a apropierii-eh-promovată de social-democrați-eh-va fi schimbată radical de către Kohl...

— Să sperăm, spuse Niklas cu voce joasă, dând din cap cu subînțeles. (Mâna stângă i se zbătu cu nervozitate când, cu dreapta, își vârî adânc lingurița în stratul de căpșuni al înghețatei Pückler.) Odată și-odată trebuie să se termine și cu schimbarea asta încercată numai cu vorbe dulci de către domnii din afară, pe care Brejnev și camarila lui n-au făcut decât să-i zeflemisească. S-au târât pe burtă în fața rușilor și a paladinilor lor, de ți-era mai mare rușinea! Cică voiau să aducă pace și destindere. Ce să spun!

Niklas șterse câteva picături de înghețată care aterizaseră în fața bolului când pronunțase litera „p" de la „paladinilor" cu o revoltă peste măsură de mare în glas.

— Mămăligi, Niklas, sunt cu toții niște mămăligi! Și dintre cei care au prins mișcarea din '68 și cărora le-a rămas mintea la cine știe ce dănțuială de vis, dar care n-au habar de realitate... Ia să vină ei și să trăiască aici, la noi, ori în frumoasa Moscovă, dacă socialismul real e atât de minunat! Dar nu vor nici asta domnii, că nu sunt nici chiar atât de orbi! (Richard se înroșise tot de mânie și se lovi de mai multe ori cu mâna peste frunte.) Ăștia vor să recunoască RDG, pe bune! Spun c-ar trebui să ne împăcăm cu gândul că nu se poate face nimic în privința divizării Germaniei, c-ar fi un fapt istoric și că RDG ar fi un stat ca oricare altul. E de tot râsul! Statul ăsta, pfff, care se legitimează numai prin aceea că îl sprijină baionetele rușilor! Care s-ar prăbuși imediat, ascultați-mă pe mine, *i-me-diat*, dacă vreodată chiar ar exista alegeri libere...

— Richard, te rog.

— Da, Anne, ai dreptate. Dar ce să-i faci, mă enervează, politica asta molâie... față de capetele astea de beton! Reagan face bine ce face, refuzând iluziile, rușii nu înțeleg decât un limbaj dur... Înarmare până la moarte.

— Dar, Richard, înarmare până la moarte... și dacă o ia vreunul razna și apasă pe butonul roșu? E bine atunci ce face Reagan — chiar și cu prețul ăsta?

Meno scormonea, căzut pe gânduri, în paharul său de înghețată. Reglinde, Ina, Ezzo și Robert, care cunoșteau deja astfel de discuții de la multe agape anterioare, stăteau de vorbă fără a lua aminte la cursul disputei. Emmy ajunsese între timp la operația ei la șold, dar nu mai rămăsese să o asculte decât

Gudrun, plină de răbdare, în timp ce Alice arăta familiei Rohde niște poze ale celor patru fii ai ei, din ultimul lor concediu, pe care familia Rohde nu le văzuse încă.

— Da, da, butonul roșu, ăsta e întotdeauna argumentul invocat în presa noastră plină de minciuni. Scriu asta pentru că le e frică. Își dau și ei seama că încep să-și piardă suflul. Care sunt cei patru inamici ai socialismului? Primăvara, vara, toamna și iarna. Sau voi ce credeați, de ce consideră ei mereu că e necesar să ne îndemne la creșterea productivității...? Fără concurență nu merge nimic, asta-i ce spun eu.

— Dar, Richard, doar n-o să vrei să negi faptul ăsta: cu cât lumea se înarmează mai mult, cu atât există mai multe arme — iar armele doar există aici, la noi, aici sunt staționate toate rachetele —, și cu atât mai mare e riscul unui război! Unde nu există arme, nu e posibil niciun război. Poți să discuți cât vrei, asta așa e.

— Ei da, război. (Richard făcu un gest de respingere cu mâna.) Tocmai despre asta vorbesc, Meno. Să nu crezi că vrea cineva cu adevărat război. Doar nimeni nu e idiot. La noi în presă se face mereu o paralelă între înarmare și război. Și invers, între dezarmare și pace. Paradoxul e însă — omul e pesemne sculptat dintr-un lemn tare strâmb — că oamenii își folosesc unghiile pentru a-și scoate între ei ochii, dacă nu au alte arme. Dacă au, în schimb, rachete și dacă știu că și tribul inamic aflat de cealaltă parte, îndărătul palisadelor, dispune la rândul lui de rachete, atunci se potolesc și merg să-și cultive ogorul. Comic, dar adevărat.

— Nu te supăra, dar asta nu e adevărat, ci o prostie, Richard. (Meno își încreți fruntea și dădu din cap.) Dacă nu sunt arme, nu e război, asta e. Unghiile doar ar fi și ele arme, ca să rămânem în cadrul terminologic, respectiv, ar fi utilizate ca arme. Zi că nu-i așa! De altfel, mă miră că tocmai tu, în calitatea ta de medic, de chirurg, ești adeptul înarmării.

— Stai puțin! Sunt adeptul umanității. Și mă gândesc care e cea mai bună metodă de a ieși dintr-un sistem inuman. Sistemele astea au propriile legi... Odată ce s-au instalat și s-au consolidat, în ele se inversează principiile bunului-simț! Nu scapi de un dictator lingușindu-l ori făcând front comun cu el. Tipul ăsta de om nu cunoaște și nu recunoaște decât o singură lege: forța brută, dragul meu!

— Dar înarmarea crește pericolul de război, mă repet, iar când *pericolul* de război e crescut, atunci crește și pericolul chiar să se întâmple ceva odată și-odată, doar n-o să vrei să negi asta... O rachetă care se îndreaptă către noi pune capăt tuturor discuțiilor! Vrei tu asta, tu, un medic?

Richard se aprinse:

— Ca un om care gândește politic, dragă cumnatule! Care nu-și leapădă rațiunea și observațiile atunci când îmbracă un halat alb!

— Ceea ce mă neliniștește pe mine, intră în discuție Ulrich, care se așezase lângă Christian și voia probabil să mai liniștească apele, e ceea ce Cernenko și Andropov au spus cam pe la mijlocul cuvântărilor lor. Spuneau că nu poți să obții pacea de la imperialiști rugându-i frumos, ci că va trebui să se apere bazându-se pe o forță superioară..

— ...insurmontabilă, îl întrerupse Niklas, ridicând lingurița de înghețată, o forță insurmontabilă. Am marcat pasajul în „Tageblatt!".

— Ei bine, atunci așa. Deci bazându-se pe forța insurmontabilă a Armatei sovietice. Sună cam militant. Asta mă neliniștește.

„Ai văzut, tocmai ce argumentam eu", părea să spună privirea triumfătoare pe care Richard i-o aruncă lui Meno. Paharul său de înghețată era deja gol, deși mâncase o porție mare și mai mult vorbise decât să se concentreze pe savurarea înghețatei. Christian avea senzația că în vâltoarea conversației tatăl său nici măcar nu băga de seamă ce mănâncă. Richard își balansa furculița.

— E limpede ca bună ziua ce înseamnă asta. Că o să fim bineînțeles și pe mai departe sub cizma rusească și că nu va avea loc nicio destindere, ba din contră. Am citit cu mare atenție cele două cuvântări. Și, apropo, Meno, nu e adevărat că nu spun că Andropov a fost șeful Serviciului Secret. Chestia e că, printre rânduri, o spun totuși. Cernenko a spus... lăsați-mă să mă gândesc nițel... Da, zice că Iuri Vladimirovici ar avea o experiență vastă în domeniul ideologic al politicii interne și externe. Politica internă și politica externă... dacă e să comprimăm cei doi termeni, văd cum strălucesc trei litere chirilice: K, G și B... În afară de asta, Cernenko spune că Andropov și-a adus o contribuție importantă la consolidarea comunității socialiste și la asigurarea securității statului nostru. Meno, tu, care ești un om sensibil la aspectele lingvistice, ce zici, dom'ne, de toate genitivele astea? Ei, și unde credeți, mă rog, că și-a adus contribuția, că doar nu în colhoz... Vă spun eu, nici măcar un milimetru n-o să se abată Andropov ăsta de la dogmă! Și Cernenko?

— Spune că toți membrii Biroului Politic sunt de părere că Iuri Vladimirovici și-a însușit bine stilul de conducere al lui Brejnev, răspunse Christian, iar adulții îl priviră cu mirare. Am parcurs articolul la școală, la educație civică. Ce-i drept — și aici zâmbi —, fără concluziile voastre.

— Și vor rămâne între noi, Christian, mă auzi? îl avertiză Anne cu glas scăzut.

— Da, întocmai. Și-a însușit bine stilul. Într-un cuvânt: beton! Și când citesc ce mai spune Andropov ăsta... Cum era, carevasăzică? Ceva de genul: știm cu toții ce contribuție și-a adus Leonid Ilici Brejnev la realizarea... La realizarea, măi să fie, da' ce de substantivări în textele astea, uneori ai impresia că o fac special ca să-i împiedice pe oameni să citească mai departe, iar apoi, în ultima treime, îți trântesc și despre ce era vorba...

— Chestia asta m-a râcâit și pe mine, Richard, și încă foarte tare, știu la ce te referi! (Niklas dădu din cap revoltat.) La crearea acelei atmosfere social-politice sănătoase care definește astăzi viața și activitatea partidului... Păi asta e

culmea cinismului, dacă nu am lua în considerare apelul lui Mielke[1] la tovarăşii de la Stasi, care chiar că le întrece pe toate. Cekişti[2], aşa li se adresează Mielke tovarăşilor. Auzi, cekişti, să ţi se facă rău, nu alta; asta e justificarea lagărelor...

Această discuţie politică îşi pierdu curând avântul, întrucât Anne, care băgă de seamă că tensiunile luau amploare şi că Richard se ambala din ce în ce mai tare, le făcuse semn lui Niklas şi lui Meno, dirijând conversaţia către alte tărâmuri. Totodată, Christian văzu că pe Anne o deranja, în calitatea ei de gazdă, faptul că existau vreo trei-patru bisericuţe care n-aveau nicio legătură una cu alta. Aşa că Alice fu nevoită să scoată din nou la iveală pozele, iar Sandor trebui să mai povestească încă o dată de insulele Galapagos, unde fuseseră ei cu vaporul; apoi Niklas trebui să evoce turneul în RFG al Capelei de Stat din Dresda, pe care avusese voie să o însoţească, fiind un medic de încredere.

— Mare succes, mare success... Şi ce de bunătăţi au mai pregătit pentru alde noi, ăştia, maţe-fripte din zona de Est! Am putut vedea încă o dată ce societate absolut *de-ca-den-tă* e imperialismul şi ce grandios se mai stinge... (Niklas făcu un gest de refuz cu mâna şi, cerându-i-se detalii, închise numai ochii pentru a scoate, pufăind, ca un localnic get-beget din Dresda ce se afla, un „oooh", sunet de admiraţie şi de evocare a unei satisfacţii profunde, exprimând totodată ideea unei limitări a gastronomiei locale, din Est, după care făcu iarăşi un gest de refuz cu mâna.) Dar, dragilor, ce-aţi încropit voi astă-seară, păi n-ar putea nimeni de pe-aici să se mai ridice la un asemenea nivel, nici măcar şeful Întreprinderii de Stat „Delicat" în persoană!

Niklas vorbi apoi despre „Răpirea din serai", care fusese pusă în scenă de curând la Casa Mare. Aici, Niklas era cu totul în elementul său, povestind în amănunt şi cu plasticitate, imitând gesturile dirijorului japonez care, după părerea celor mai mulţi dintre membrii Capelei de Stat, merita verdictul mortal al „unuia care habar n-are"; povesti anecdote care circulau prin teatru. Îngheţata şi desertul se terminaseră; toată lumea era bine dispusă după bucatele alese ce fuseseră savurate, după atmosfera generală de veselie şi istorisirile lui Niklas. Pe la ora 11 porniră către casă.

Mâncărurile şi băuturile rămase fură strânse şi împachetate.

— Pregătesc un pacheţel şi pentru Regine şi Hansi, că precis le e foame.

— Da, bine, Anne. Mă ocup eu de cadouri.

Richard merse la tablou. Meno îi ajută pe Anne şi Adeling la împachetarea bucatelor.

— Ce mai face Regine?

---

[1] Şeful Securităţii din RDG.

[2] *Ceka* (Comisia extraordinară pe întreaga Rusie pentru combaterea contrarevoluţiei, speculei şi a abuzului de putere) a fost prima dintre poliţiile secrete sovietice.

— Nu prea bine, cred. Ce-i drept, ea n-o spune; dar arăta rău. O şicanează ăştia, iar Hansi e şi el şicanat la şcoală.

— De cât timp aşteaptă?

— De azi-dimineaţă, de la 9. Când am plecat eu, pe la 5, încă nu sunase telefonul, şi nici când a plecat Richard. Precis că nici între timp nu s-a rezolvat, că ar fi venit ea.

— Cum să fac cu feliile unse? Ai hârtie de împachetat?

— Aşteaptă!

Anne merse la Adeling, care se făcu nevăzut afară, reapărând la scurt timp cu o rolă de hârtie cerată.

— De cât timp a plecat Jürgen?

— De doi ani şi jumătate. E îngrozitor. Când îmi închipui, Mo, că Richard ar fi dincolo, la München sau la Hamburg, şi eu aş sta aici singură cu copiii... Nu, nici nu vreau să mă gândesc la aşa ceva.

Afară se făcuse un frig tăios. Aerul părea să apuce obrajii şi vârfurile nasurilor cu degete de şmirghel. Ninsoarea se oprise. Nişte corturi de lumină atârnau deasupra intersecţiilor, numai acolo mai ardeau încă felinarele; drumurile erau în întuneric, atinse pe ici-colo, în treacăt, de lumina slabă a lunii; casele erau nişte blocuri negre, cu contururi sticloase. Meno o sprijinea pe bunica Emmy şi purta într-o taşcă cea mai mare parte a cadourilor; Richard, care mergea lângă Anne, ducea tabloul, în timp ce Anne ducea barometrul; Christian îşi ducea violoncelul; familia Tietze o luase puţin înainte, fiecare având câte o pungă ori o sacoşă pe după umăr cu mâncăruri împachetate.

— Ei, micuţă asistentă medicală care m-ai îngrijit plină de abnegaţie? îşi tachină Richard soţia. Da'ce te-ai mai înroşit!

— Şi a mai şi făcut o plecăciune în direcţia mea, profesorul ăsta al tău, Müller, care are el impresia că le ştie pe toate. Ar fi putut să te întrebe în prealabil cum stau lucrurile înainte de a o confunda cu mine, la aniversarea zilei tale de naştere, pe această asistentă Hannelore, în faţa a cincizeci de oameni! Cum aş fi putut fi asistentă pe vremea aia? (Anna dădu din cap revoltată.) Nici măcar elevă la Liceul Medical nu eram încă pe vremea aia, şi cu atât mai puţin la Halle!

— Omul a vrut să fie drăguţ, să facă un compliment.

— Drăguţ, un compliment, auzi! Lasă-mă cu complimentul tău!

Anne lovi mânioasă cu piciorul într-un bulgăre de zăpadă care stătea în drum.

— Ce le mai pui la inimă! Ia vino aici, gândăcel!

Richard o prinse şi îi dădu o sărutare.

— Fii atent la tablou...Şi nu-mi spune „gândăcel". Ştii bine că nu pot să sufăr asta... Păi sigur că pun la inimă! Numai de l-ar durea burta de la toate prăjiturile alea cu care s-a ghiftuit!

Anne se uită la copiii care alergau pe stradă și aruncau unii într-alții cu bulgări de zăpadă. După Anne și Richard mergeau, la o oarecare distanță, Emmy și Meno, apoi Kurt Rohde cu Barbara și Ulrich; Alice și Sandor erau în spate.

— Richard, vreau să te rog un lucru: nu trebuie să vorbești atât de deschis de față cu atâția oameni, dintre care pe unii nici măcar nu îi cunoaștem îndeaproape. Știm doar cum gândesc cei din familia Tietze sau cum gândește Meno. Dar știi că Ulrich e membru de partid.

— Și vrei să-ți spun de ce? Pentru că altfel nu putea ajunge director. Doar nu s-a înscris în partid din convingere. Doar are și el ochi în cap și se prinde care-i treaba.

— Totuși. Ai o tendință de a deveni din ce în ce mai gălăgios atunci când te pornești pe o temă. Poți să bagi mâna în foc pentru toți colegii tăi? Așa că vezi!

— Müller a reacționat periculos la o poantă de-a lui Manfred. Christian tocmai spusese una despre Brejnev. Atunci a venit Müller și ne-a blagoslovit cu o cuvântare scorțoasă — cum că ar fi necuviincios să luăm în derâdere un mare om pe care l-a pierdut poporul nostru frate și că ar trebui să fim conștienți de poziția noastră și alte chestii de genul ăsta.

— Vezi, la asta mă refeream. Și stătea departe de voi, v-am observat. Trebuie să te gândești la astfel de lucruri, Richard, promite-mi! Mușcă-ți limba! Nu faci decât să-l încurajezi pe Christian, și știi cum e el. În privința asta, seamănă cu tine. Băiatul o să creadă că, dacă tatăl se încumetă la așa ceva, are voie și el.

— Nu cred că gândește el așa. Îl subestimezi. Dar ai dreptate. Mă ia gura pe dinainte tot mereu. Ce să-i faci, nu sunt tactician și lingușitor de felul meu și nu vreau să-mi educ așa nici copiii, pentru numele lui Dumnezeu! făcu Richard cu năduf.

— Nu vorbi așa! Să știi că, pentru Robert, nu mă tem atât în privința asta. E mai liniștit și într-un fel mai... isteț. Spune la școală ce vor să audă cei de-acolo, păstrând pentru el ceea ce gândește, iar când merge acasă revine la normal. Dar Christian... Așa ceva n-are voie să se întâmple, Richard, ca șeful tău să prindă de veste cum Christian face un banc despre Brejnev, și încă acum, când de-abia dacă a trecut o lună de când a murit și toți ăștia oricum nu știu unde le e capul și reacționează în mod hipersensibil la orice... Doar știi asta! Și Christian știe și el! Dar uneori chiar că am senzația că vorbesc cu pereții. Și apoi nici măcar nu știi dacă în restaurantul ăsta nu sunt ascunse peste tot microfoane...

— Îți dai seama că sunt.

— Și atunci de ce nu te comporți în mod corespunzător? Doar te-am luat deoparte chiar astăzi după-amiază și pe Christian ieri! Dar îmi răcesc gura de pomană. Spui că băiatul e destul de mare, dar dacă tu și prietenii tăi îl încurajați așa... Dumnezeule, nu are decât șaptesprezece ani și cu siguranță se simte

de-a dreptul stârnit câ .d vă aude... Cred că încă nu e destul de mare să aprecieze pe deplin astfel de situații.

— Aici ai tu dreptate, Anne. Ar fi trebuit să fiu mai atent. Ah... Toată fereala asta și îndoirea coloanei...

— Nu ajută la nimic să te iei de ei.

— Müller ăsta... Am observat clar că mocnea pe dinăuntru și că nu a făcut mai mult caz doar pentru că era oaspete invitat la petrecerea noastră. Și Manfred trebuie să fie mai atent. Ce-i drept, știu că șeful său și Müller nu pot să se sufere, dar... tovarășul tot tovarăș, și la o adică, se știe, corb la corb nu scoate ochii. Ah, Anne! Uite că, după ce am trăit treizeci și trei de ani bătuți pe muchie în statul ăsta, tot nu am învățat când e timpul să ne ținem gura.

Anne îl privi și îl strânse de braț.

— Tocmai de asta te și iubesc. Hai, vino! Acum tot nu mai putem schimba nimic.

Richard simțea că Anne își făcea griji și voia să schimbe tema.

— Auzi, dar ce facem de fapt cu dormitul? M-am gândit că Alice și Sandor să rămână în camera mică.

— Asta am lămurit-o de mult, dragul meu soț. (Dădu amuzată din cap.) Ce din vreme vă preocupați voi, bărbații, de astfel de lucruri! Nu poți decât să te minunezi. Dacă am lăsa pe seama voastră astfel de lucruri, ar fi în curând haos. Alice și Sandor trebuie să doarmă împreună cu Kurt în camera copiilor și mâine se mută înapoi în camera mică. În sufragerie, Regine și Hansi, și în camera mică, Emmy. Mama ta trebuie să doarmă singură. În afară de asta, nu poți s-o culci pe canapelele alea tari din sufragerie. Pe Regine și pe băieți nu-i deranjează. Și au acolo și telefonul, în caz că o să sune foarte târziu. Hei, Robert, Ezzo, mai potoliți-vă, era cât pe-aci să ne nimeriți pe noi! Nu vreau să pățească ceva cadourile, ați auzit?

— Da, da! strigară cei doi cu voioșie și își scuturară reciproc în față zăpada de pe crestele zidurilor.

Christian se gândi la Regine, cu care părinții săi erau prieteni. Jürgen Neubert, soțul Reginei, fugise în urmă cu doi ani și jumătate la München. De atunci nu se mai puteau vedea decât la Praga, o dată pe an, după mari dificultăți, Jürgen mereu cu frica în sân, să nu fie arestat. Telefonul Reginei fusese blocat după ce depusese cererea de emigrare. Pentru a putea vorbi cu Jürgen, era nevoită să folosească postul telefonic al lui Anne și al lui Richard. Putea să dureze și până la 4 dimineața să se facă legătura; nu se știa niciodată dinainte, de aceea Anne făcuse grijuliu paturile pentru Regine și fiul ei.

— Așa, murmură Richard în fața Casei Caravela și scoase cheia din buzunarul paltonului. În sufragerie, ale cărei ferestre împodobite cu arcuri se puteau vedea din stradă, ardea lumina. Era semnalul că Regine mai aștepta încă telefonul de la soțul ei.

6

„Micu' dijiun"

Christian se sculă dis-de-dimineață. Ascultă cu atenție: în casă era liniște; dar știa că lui Meno îi plăcea să se scoale devreme și să petreacă laudele de dimineață, după cum numea el, ca și calugării, ora de la 5 la 6, lucrând ori meditând în întunericul disipându-se treptat al odăii care încă mai păstra oarece căldură de cu seară. Vara, Meno se uita de pe balconaș cum grădina începe o nouă zi, ramurile și florile fiind cuprinse de roșeața dimineții, în vreme ce umbra întunecată a perilor lui Lange se desprindea în zorii zilei; se uita și poate asculta cu atenție așa cum asculta el, Christian, acum. Deșteptătorul rusesc al lui Meno ticăia ruginit. Dungile de lumină de sub cifre și, de asemenea, de sub brațe luminau cu un verde fosforescent slab. Era puțin după ora 7. Christian se ridică și își puse halatul de baie pe care i-l pregătise Anne. Focul din soba de teracotă se stinsese peste noapte, iar camera se răcise atât de tare, că scoteai aburi. La fereastră se formaseră flori de gheață. În baie văzu lumină; o auzi pe Libussa cântând unul dintre cântecele ei populare, pline de veselie, din Boemia; vocea îi dobândea, atunci când cânta, o tonalitate particulară, feciorelnică. Pe coridor era încă și mai frig decât în cabină, iar cărbunii depozitați acolo trosneau de frig; dădu fuga înapoi în cameră, vâsli cu brațele, făcu genuflexiuni, apoi exerciții de box împotriva unui adversar invizibil. Acesta dobândi înaintea ochiului său lăuntric trăsăturile profesorului de rusă, apoi, după o lovitură reușită din plin, trăsăturile roșii și aburite ale profesorului de educație civică, punci, directă de stânga, directă de dreapta, croșeu, acum îi trase una peste buzele alea cărnoase, mereu întredeschise, deasupra cărora se arcuia un nas sub formă de ulcior, roșu și puternic vascularizat — cineva bătu la ușă.

— Krischan, o auzi de afară pe Libussa, poți să te duci la baie, micul dejun (ea spunea „micu' dijiun") e în grădina de iarnă. M-ai auzit?

„Kri-schan." Așa îi spunea Libussa; lui îi plăcea. Profesorul de educație civică plesnise sub impactul loviturilor. Gâfâind, Christian deschise geamul.

În timpul nopții continuase să ningă, grădina, care cobora abrupt sub fereastră, era acoperită de o pătură albă; casa din grădină, în care Meno scria adesea în timpul verii și în care, uneori, și dormea, arăta de parcă ar fi fost acoperită de glazură, parapetul de gresie din stânga și din dreapta casei de grădină, care separa partea superioară a grădinii de partea inferioară, mai sălbatică, ieșind numai puțin din zăpadă. Pe parapet stătea un vultur de piatră, aripile, sculptate cu meșteșug și întinse cu grație, părând acum să poarte, fiecare, niște prosoape albe, împăturite. Prin zăpadă se vedeau urme proaspete de animale. Un stol de ciori își făcea de lucru la imensa rezervă de lemne stivuite, pe care Meno, medicul de vas și vecinul imediat al lui Meno, inginerul dr. Stahl, o puseseră deoparte toamna trecută. În fața tufelor de smârdar ce acopereau aproape în întregime partea stângă a parapetului atârnau, de vreo câteva suporturi de rufe, cârduri de pițigoi; o grămadă de păsări se ciorovăiau și băteau din aripi acolo. Christian închise fereastra și merse la baie.

La sfârșitul săptămânii, locatarii Casei Celor o Mie de Ochi luau masa împreună. Această tradiție fusese introdusă de către voioasa Libussa. Toată lumea primea chifle, unt, lapte și marmeladă, iar vara se mânca adesea în grădină, în partea de jos, la o masă care se afla într-un romantic labirint din gard viu, la adăpost de priviri străine; o scară măcinată de intemperii ducea acolo.

Apa curgea în cada cu picioare de leu într-un jet dogoritor, ca supa fierbinte. Smaltul avea niște crăpături fine. La îmbinările dintre plăcile de ceramică, pe tavanul cu straturile de vopsea ce se scorojeau, pe lemnul ferestrelor, devenit cenușiu de la atâtea infiltrații, se vedeau urmele mucegaiului negru, un intrus în toate casele pe care Christian le știa aici sus și care niciodată nu putea fi învins cu totul; puteai să aerisești, puteai să dai cu tot felul de chimicale, cu ceruză, sau să lăcuiești cu Bootslack, dar tot degeaba.

Curând, baia era toată plină de abur. Mai dădu drumul la apă în cadă, gândindu-se la grădina de iarnă. Când Christian aducea vorba de ea și de Casa Celor o Mie de Ochi, serile, când temele erau gata făcute, la internat, când stăteau câte trei în cameră și era greu să te sustragi de la povestit, de la întrebările de genul „da'-tu-cine-mai-ești" și „ia-spune'da'-de-unde-te-tragi", ceilalți îi aruncau priviri neîncrezătoare, uneori chiar de-a dreptul suspicioase. Simțea asta repede și întotdeauna deja se replia înainte de a fi apucat să aducă vorba de ceea ce suna cu adevărat plin de visare și parcă rupt dintr-un basm; nu spunea nimic despre Caravelă, despre Imperiul Roman de Răsărit, trecea sub tăcere numele pe care i-l dăduse Meno casei în care locuia și în care exista o încăpere luminată oblic de sus și cu parchetul din table de șah, la care se putea ajunge prin camera lui Lange, precum și luând-o pe o scară în spirală, ascunsă la etajul inferior, în spatele tapetului cu model de salamandră, și pe care Lange o utiliza, după cum o făcuse și familia proprietarului inițial, ca grădină de iarnă. „În condițiile lipsei de locuințe cu care ne confruntăm, ascultă, doar nu vrei să te și credem. Păi ce, medicul tău de vas nu a fost pus

să-și împartă locuința cu altcineva", auzi Christian — care se întorsese de la baie în cabină și se grăbea acum să se îmbrace, întrucât îl luase frigul — vocile colocatarilor săi din camera de internat de la Waldbrunn. „El nu, dar unchiul meu, da. Împarte locuința de jos cu un inginer și cu familia acestuia. Unchiul meu are o cameră mai mare și două mai mici. E o vilă, construită pe la cumpăna secolului de către un fabricant de săpunuri; pe atunci toată casa era o singură locuință, sus de tot erau câteva camere pentru servitoare; doar n-avea cum să-și dea seama că va fi cândva deposedat. Altminteri, poate că ar fi venit în întâmpinarea nevoilor administrației comunale a locuințelor." „Ia te uită ce bășcălie face băiatul nostru din Dresda." Asta o spusese Jens, care stătea pe rândul de la fereastră, în față de tot, în clasă cu Christian, și era fiul medicului practicant din Altenberg, Ansorge, mai mic nițel decât Christian, având părul aranjat cu foehnul într-o frizură ușor neîngrijită. Jens rânjise cu un aer complice și se trăsese plin de sine de nasul său masiv, ca un cioc. Asta voia să însemne: „Hai, mai lasă vrăjeala! Ne-am lămurit." Uneori, Jens se uita la el în timpul orelor. Stăteau unul în dreptul celuilalt, dar Christian ședea singur în rândul de la ușă și simțea privirea ochilor albaștri ai lui Jens alunecând cercetător și provocator peste fața lui, peste îmbrăcămintea pe care o purta, peste bocancii elvețieni moșteniți de la tatăl său.

Christian era deja la scară, voia să treacă prin ușa cu tapete către grădina de iarnă, pentru a nu fi nevoit să bată în ușa lui Lange; dar Libussa tocmai ieșea din bucătărie, unde făcuse chifle la cuptor, umplând tot coridorul cu un miros îmbietor.

— Krischan, ia-o direct pe aici și ajută-mă și pe mine să duc lucrurile dincolo, știi tu, unde sunt toate. Sarea în partea stângă, în dulapul de perete.

Libussa dădu din cap, ținând coșul cu chifle în mâini și având părul legat la spate într-un coc.

— E deschis, dar să închizi după tine, că se duce căldura.

Christian luă tava de ceai. În locuința lui Lange mai mirosea încă a tabac vanilat, aroma acestuia părând să fi pătruns adânc în tapetele îngălbenite de pe coridor și în draperiile decolorate care asigurau o etanșeizare suplimentară în fața ușilor. Christian înclină capul când trecu prin perdeaua din bile de lemn care separa un mic intrând. Aici, se aflau o etajeră pentru cărți, o agățătoare pentru chei și un stativ pentru pălării, pe care stăteau mai multe dintre cutiile mari de pălării ale Libussei. Medicul de vas tocmai ieșea din sufragerie, ținând în mână scrumiera și clipind dindărătul ochelarilor săi masivi când îl văzu pe Christian; dar nu pentru că ar fi fost surprins să-l vadă pe acesta în locuința sa, căci exclamă numaidecât cu vocea sa de fumător:

— A mers, a mers, e mulțumit tatăl tău?

În loc de „tată", el spunea „dadăl", făcând de asemenea să dispară „l"-ul în cerul gurii: Lange era de felul lui din Rostock.

— Chiar foarte.

Christian dădu „bună dimineața" oarecum stânjenit, deoarece Lange stătea în fața sa îmbrăcat bizar: deasupra pantalonilor dungați de pijama purta un sacou de lână, din buzunarul de la piept ieșindu-i un trabuc.

— Ei, atunci, dă-i bătaie, flăcăule, și transmite-i salutări din partea mea!

Lange căuta murmurând o cheie pe raft, agitându-și barbișonul de pe bărbie și buza superioară, care, spre deosebire de părul de pe cap, pe alocuri puternic grizonat și mereu oarecum zburlit, își păstrase nuanța blond-închis.

Ceștile de ceai scoteau aburi și erau și destul de grele, iar dosul degetului mare al lui Christian se atingea de ceainicul fierbinte; totuși, Christian nu merse imediat în grădina de iarnă, ci arunca priviri lacome pe pozele de pe pereți, majoritatea lor fotografii ale unor vapoare pe care fusese medicul de vas: impozantul vas Oldenburg, cu trei catarge înalte — „că bun vas mai era și ăsta", obișnuia Lange să bălmăjească, într-un fel scârțâit, cu ochii abia întredeschiși, bărbia întinsă și rotocoalele de fum ieșindu-i din pipa ce atârna în jos în formă de semn de întrebare, atunci când Christian se interesa de el în timpul vizitelor; mai erau și vapoare de pasageri ale liniei maritime Hamburg-America; apoi, din timpul războiului, distrugătoarele, niște cutii de metal amenințătoare și cenușii. Erau și fotografii de prin porturi, cu calea maritimă Torrés, cu coasta stâncoasă a Patagoniei fotografiată de pe un vapor al liniei de salpetru al companiei maritime Laeisz; echipajul unui submarin din al Doilea Război Mondial, ieșit la suprafață, cu marinari făcând din mână, bocaporturile fiind deschise, iar echipajul aflat pe punte; deasupra fețelor bărboase fluturau niște fanioane pe care era înregistrat tonajul brut al vapoarelor scufundate. Oarecum sceptic, după cum i se păru lui Christian, căpitanul ținea mâna întinsă pentru salut spre marginea chipiului alb cu vulturul german al Wehrmacht-ului atârnând oblic. *Scapa Flow*[1] *— comandantul căpitan-locotenent Prien îl salută pe BdU, contraamiralul Dönitz,* stătea scris sub poză. Christian își aduse aminte că, la întrebarea lui, Lange îi spusese, mângâindu-și barbișonul subțire, că prescurtarea BdU însemna comandantul submarinelor.

— Și pe Prien, măi flăcăule, să știi că l-am cunoscut. El era marele erou pe atunci. Un submarin german scufundă crucișătorul britanic Royal Oak în golful Scapa Flow. Recepție la Cancelaria Reich-ului. Crucea Cavalerului și tămbălău mare de tot. Ei bine, și după aia? Pus pe foc pentru conducător, popor și patrie. Pe toți ne-au pus pe foc, măi flăcăule. Al șaptelea din stânga, pe vaporul cel mare, ăla sunt eu.

Lângă poze erau niște noduri marinărești, trase grijuliu în mucava neagră de către Lange și înrămate. Nod de scaun simplu, nod de ancorare, nod de

[1] Bază navală engleză în cele două războaie mondiale, unde submarinul german U 47, comandat de Prien, a făcut ravagii la începutul celui de-al Doilea Război Mondial, scufundând două crucișătoare de război engleze.

scaun dublu, nodul Gording — medicul de vas îl învățase și pe el să facă vreo câteva, erau folositoare la pescuit. Televizorul, o cutie marca Raduga, oglindea lumina zorilor și părea să se zgâiască la el.

Soba căsca, pe tablă zăceau împrăștiate fărâmițe de cenușă — mai târziu, Libussa avea să dea cu aspiratorul și să șteargă sticlele de pe etajera de lângă sobă, unde modelele de vapor ale lui Lange puteau visa la mari călătorii. Christian merse în grădina de iarnă.

— Salut, tinere!

Inginerul înălță colțul drept al gurii, poate cu intenția de a sugera cum că ar fi nepăsător și senin, dar lui Christian i se păru doar comic, de vreme ce Stahl avea o față rotundă și numai câteva fire de păr rămase pe cap, aranjate lins în spate cu parfum din sevă de mesteacăn[1]. În schimb sprâncenele și părul de pe piept, care se revărsa ca un fel de lână din cămașa de tăietor de lemne, păreau cu atât mai dese. Inginerului nu prea îi plăcea faptul că Lange îl tachina din când în când cu o comparație: el, Gerhart Stahl, pasămite ar semăna cu un actor sovietic care îl juca într-un serial de televiziune pe un vânzător de semințe de floarea-soarelui pe pista de decolare a aeroportului din Baku. Cică era un Irod pus pe rele, da' unul dat naibii și plin de inventivitate, care își legăna mereu capul gânditor și își tot fâțâia sprâncenele când decola câte un avion Iliușin cu iluștri turiști de vară din Moscova. „Eu nu-mi fâțâi sprâncenele", se supăra inginerul de fiecare dată. Domnului dr. Gerhart Stahl nu-i plăceau actorii sovietici, pentru că nu îi plăcea Uniunea Sovietică.

— Dormit pe săturate.

Era o constatare, nu o întrebare. Stahl strivi mâna lui Christian în laba lui de inginer, se aplecă apoi către radiatorul cu ulei și învârti butonul de reglare. Deși ferestrele înalte nu mai asigurau o etanșeizare perfectă și grădina de iarna era destul de mare — masa pentru micul dejun avea loc berechet, puteai să stai jos fără să te lovești de ghivecele cu palmieri —, aici era clar mai cald decât în cabină sau în sufrageria lui Lange. Grădina de iarnă avea o sobă proprie, pe care medicul de vas o mai încălzea o dată tare de tot înainte de a se duce la culcare; căldura ținea apoi până la orele dimineții, când lumea luase micul dejun și se dăduse drumul la sobele din celelalte camere.

— Un mic dejun frumos! (Libussa bătu din palme de bucurie.) Krischan, Gerhart, trebuie să vă spun ceva înainte să vă repeziți ca nemâncații, cum ar veni. Slavă Domnului că măcar chifle și pâine mai avem în țara asta. Când mă gândesc la război...

Merse în jurul mesei și îi umplu fiecăruia cea de-a doua cană cu lapte fierbinte, de care făcuse rost de la un CAP de după Bühlau, din podișul Schönefeld; lapte de vacă abia degresat, mai degrabă o supă albă decât lapte, făcându-i silă lui Christian; dar Libussa era de părere că avea prea puțini

---

[1] *Birkenwasser.*

mușchi și că ar fi în faza în care se hotărăște „dacă devii bărbat sau creion". Așa că nu se lăsă impresionată de fața pe care o făcea Christian, ci îi umplu cana.

— Mulțumesc mult încă o dată pentru trandafiri, Libussa. (Meno, care pusese radioul pe postul Dresda, se aplecă peste o jardinieră în care creșteau trandafiri de tipul Maréchal Niel.) Toate nevestele m-au invidiat pentru ei și voiau neapărat să afle adresa serei. Voiau să știe dacă nu cumva am făcut rost de trandafiri de la Rosenschlucht ori de la serele lui Arbogast. Mă întrebau cum am reușit să-i mituiesc pe cultivatori.

Medicul de vas intră în încăpere. Cu un halat de baie tras peste el, aducându-l și pe Chakamankabudibaba, care miji ochii la lumină, se încovoie și se cățără într-un coșuleț aflat în dreptul unui palmier Sago de toată frumusețea. Lange și Stahl își frecau mâinile plini de așteptare și își lingeau buzele. Se simțea aroma de ceai, de cafea și de cacao proaspătă, la masă se aflau marmeladă de gutui și de cireșe de la borcan, must de prune și miere de pădure, iar lângă platoul de chifle acoperit cu un șervet se afla o farfurie cu specialitățile Libussei: caise uscate, întărite într-un fel de aluat și tăiate în felii subțiri, pe care Christian, care tot trăgea cu coada ochiului la această farfurie și dădea mereu peste rânjetul lui Stahl, acesta din urmă aflându-se mult mai aproape de râvnitele delicatese, le considera ca fiind semnificativ mai benefice pentru creștere și dezvoltare decât laptele fierbinte de vacă. Libussa și soțul ei împreunară mâinile pentru rugăciune:

— Fii, așadar, oaspetele nostru, Doamne, și binecuvântează ceea ce ne-ai dat.

La Radio Dresda se difuza o poezie a unui luptător plin de merite și înalt funcționar al Uniunii „Celor care muncesc cu mintea"[1]. Meno asculta cu fața transfigurată de durere, în vreme ce ceilalți, printre care și Christian, înfulecau de zor. Era vorba de idealuri, viitor luminos, Lenin și Marx, de fapte eroice pe șantierul zilei de mâine, de făurirea comunismului și „În jurul tău, tovarășe, care îți iei în tihnă micul dejun/ și n-ai grijile celor/ ce stau de strajă!". Stahl se opri din tăiatul chiflelor.

— Ia spune, Meno, chestiile astea trebuie să le citești în fiecare zi? Care îți iei în tihnă micul dejun...

— Fontane? propuse medicul de vapor și își ținu buzele în căutarea pastilelor sale de digestie marca „Heilpunkt".

Meno mai avea încă fața transfigurată de durere. Inginerul puse cuțitul deoparte, își îndoi brațul la piept și își sprijini bărbia în mână, cu nările vibrânde, spre a asculta încordat, ridicând din când în când privirea. Christian profită de prilej și înșfăcă două felii de caise.

---

[1] *Geistestätigen-Verband,* în original; creație lingvistică a autorului prin care se ironizează în roman nomenclatura comunistă și ideologia aferentă a limbii de lemn.

— Asta e ceea ce le place ălora din Imperiul Roman de Răsărit să audă. Dacă ar fi după ei, scriitorii ar trebui să scrie numai chestii dintr-astea.

— Trebuie să le difuzeze? Atâtea și atâtea călcâie de funcționari luându-și în tihnă micul dejun? Ar putea și ei la un moment dat (Stahl se aplecă, uitându-se după ceva) să evoce în versuri pur și simplu ceva cotidian. Și noi trebuie s-o facem! Noi, inginerii din producție, producem din rahat delicatese. Să nu-ți stea mintea numai la spațiul cosmic. Sărbătorește mai familiar, tovarășe!

Meno râse, apucă chifla, o contemplă un timp cu o expresie zeflemisitoare în ochi. Se ridică și întinse cu un gest patetic mâna în care ținea chifla:

Pe tine, o, chiflă în floare din Dresda, te voi cânta,
cum cu atâta splendoare și de pauză cuptorelnică ceri tu bulimia,
dar spune, vii din magazinul „Konsum" din Elizeu,
te-a râcâit de pe tabla de copt a Întreprinderii de Stat brutarul Nopper,
te tragi din prăvăliile din Wachsendorf date îmbietor cu făină,
din coșurile morocănoase dimineața devreme ale lui Walther
ori ale brutarului George?

Dar cum, o, vorbește, tu, eveniment de aluat din Dresda,
să-ți spună gura lacom-hulpavă a bardului
ce cu buze nerăbdătoare îți produce acest cânt plin de jind?
Mândră și elastică precum... sânii de fată?
Ne atragi să te gustăm,
dar oare să gust din tine e tot ce te vei îndupleca
să mă lași a face, când bardul vrea în tine
precum un câine flămând să-și vâre dinții,
pentru ca urlând să rupă hălci grase
din flancurile tale fantastice — O! Cum!

Cum să-ți spun eu ție oare, vioară făcută la cuptor,
cerul gurii de cauciuc, smochine făcute la abur, cimpoi din Dresda,
cupolă de pluș sărutată la mare artă, cum oare, ție, care înduri
focurile iadului, capodoperă a geniului saxon,
o, chiflă?

Râsul se opri brusc atunci când, din dreptul ușii ce ducea la scara în spirală și către etajul inferior al casei, cineva bătu din palme. Toate capetele se întoarseră într-acolo. Cei doi tineri care își lăsară acum în jos mâinile și le puseră încet în buzunare nu păreau nicidecum nesiguri. Roșeața de pe fețele lor părea să vină mai degrabă de la împărtășirea sentimentului general de voioșie decât din stânjeneală, și niciodată Christian, care își tot plimba privirea de la cei doi

gemeni la comesenii săi și înapoi, nu ar fi putut găsi în el dezinvoltura cu care cei doi se apropiară agale, chicotind și lăudând reușita ambianță a plantelor din stânga și din dreapta. Erau gemeni monozigotici, și nu numai că semănau între ei atât de mult, încât te lăsau perplex, dar mai erau și îmbrăcați la fel, în pulovere croșetate din lână fină, cu guler care se rulează, cu model împletit, în blugi nițel cam purtați și în adidași.

— Aceasta este o încăpere privată, domnule... Kaminski?

Stahl își revenise primul în urma surprizei și le arătă cu vârful cuțitului, de care mai era încă lipită o bucățică de unt, grădina de iarnă.

— Da, așa e, Kaminski ne numim. Și ca să ne puteți deosebi, eu sunt René, iar el e Timo.

Primul dintre cei doi frați dădu din bărbie către geamănul său, a cărui veselie se transformă într-un zâmbet la auzul cuvântului „deosebi", pe care fratele său îl rostise făcând din mână un gest explicator, dar nu zeflemitor. Nimeni nu îi răspunse la zâmbet și nimeni nu îl percepu ca pe o invitație la familiaritate, așa cum poate îi fusese intenția; Libussa și soțul ei stăteau pe scaun rigizi și tăcuți; Meno, care mai stătea încă în picioare, clipi iritat și se așeză, după un schimb de priviri cu medicul de vas, când Kaminski, probabil pentru a surmonta tăcerea trenantă, se îndreptă către el. La radio acum erau știri; Christian auzi cum în odaia lui Meno bătu ceasul care bate ora la fiecare zece minute. Chakamankabudibaba se trezise și, din locșorul lui de dormitat, se uita suspicios la cei doi frați, al căror păr blond, pieptănat fără metodă peste câteva vârtejuri, arăta, luminat cum era acum, ca un fel de spumă de soare.

— O, da' mai aveți două scaune. Ce drăguț!

Geamănul care fusese prezentat sub numele Timo arătă în direcția jardinierei de trandafiri lângă care erau rezemate câteva scaune pliante. Stahl își drese vocea, așezând cuțitul pe farfurie cu un zăngănit. Stupoarea de pe fața lui Lange făcuse loc revoltei.

— Aceasta este o încăpere privată, după cum v-a spus deja domnul Stahl, și nu mi-aduc aminte să vă fi invitat la micul nostru dejun! Vreți să aveți amabilitatea de a ne explica și nouă comportamentul dumneavoastră, domnilor? Vă aflați în locuința Libussei și a lui Alois Lange și nu știu ca administrația comunală a spațiului locativ să fi emis vreo nouă dispoziție ori vreun act adițional cu privire la reglementările în vigoare...

Medicul de vas se întrerupse, deoarece Kaminski ridicase brusc mâna.

— Nici nu e nevoie de vreo nouă dispoziție ori de vreun act adițional, domnule Lange. Dacă nu cumva vă referiți la contractele de închiriere existente.

— Păi asta reprezintă o tulburare a ordinii domestice! izbucni inginerul.

Timo Kaminski desfăcuse scaunele pliante și le așezase pe podeaua ca o tablă de șah, sub palmierul Sago. Fratele său scoase de prin buzunare un pachet de țigări „Juwel", înălță nasul adulmecând și întrebă, dând să facă o

plecăciune în direcția Libussei, dacă poate să fumeze. Libussa, cărcia, după cum i se păru lui Christian, îi pierise graiul de surprindere, dădu din cap. Kaminski făcu un clic din brichetă, își aprinse țigara și trase fumul în piept cu voluptate.

— Nu, domnule Stahl, nu e vorba de tulburarea ordinii domestice. Acest termen este nepotrivit... Vedeți dumneavoastră, noi suntem noii chiriași ai mansardei acestei case. Suntem foarte fericiți că ni s-a repartizat această locuință... Cunoașteți dificila situație locativă. Și deodată ni se rapartizează mansarda unei case liniștite, situată pe o pantă a-ntâia... Nu vă dați seama ce bucurie ne-a cuprins? Și nu vă dați seama că nu era să ne mutăm pur și simplu ca într-o locuință oarecare, ci că ne-am interesat ce și cum, căutând să mai aflăm și noi una, alta, cât s-a putut, pe la autorități, prin registrele de cadastru, și să știm câte ceva bineînțeles și despre dumneavoastră, viitorii vecini? Doar așa se face, nu? Nu ne mutăm oriunde, ci aici, în acest cartier de deasupra Dresdei, pe strada Mondleite, în fosta proprietate a unui producător de săpunuri fine, celebru pe vremuri mult dincolo de hotarele țării...

— Ce vreți? îl întrerupse medicul de vas.

— Noi? Absolut nimic nu vrem. Atâta doar, să ne prezentăm, poate, să ne facem cunoscuți, să vă adresăm un salut de bună vecinătate.

— Și, pentru asta, pătrundeți prin efracție în locuințe străine, în grădina noastră de iarnă? Ce fel de comportament e ăsta?

Libussa dădu din cap revoltată.

— Pătrundere prin efracție? (René și Timo, care se așezase deja și se apucase să-și împingă cu un cuțitaș pielițele ce veneau peste semilunele unghiilor sale, schimbară între ei priviri pline de uimire.) Efracție? Tulburarea ordinii domestice? Dragi vecini, cu astfel de vorbe răspundeți voi felului prietenos în care ne-am prezentat? Asta nu e prea corect. Asta nu denotă bunăvoința. Am spus deja că ne-am documentat, dragă doamnă Lange. Și în nicio carte de imobil, în niciun fascicul de la Oficiul de Cadastru, în niciun contract de închiriere nu scrie că această grădină de iarnă ar ține de locuința dumneavoastră și că, prin urmare, v-ar rămâne doar dumneavoastră în folosință. Dar chiar că așa ceva nu e scris niciunde, nu trebuie să vă uitați acum, spuse René, ridicând mâna ostentativ în direcția medicului de vas, care se ridicase. Dacă însă nu mă credeți, nu aveți decât să vă duceți să vă uitați în actele dumneavoastră. O să vedeți că am dreptate. Și asta înseamnă că, întrucât această grădină de iarnă ne aparține tuturor celor ce trăim în această frumoasă casă, așadar dumneavoastră, domnule doctor Stahl, familiei dumneavoastră, dumneavoastră, domnule Rohde, familiei Lange și, de bună seamă, și nouă, de vreme ce acum locuim aici, din acest motiv orice fel de interdicții, referiri la cutume și așa mai departe sunt neavenite. Același lucru e valabil pentru termenii pe care i-ați folosit înainte, care nu fac decât să inducă în eroare și pe care vă rugăm să nu-i mai repetați. În spiritul bunei vecinătăți.

7

Imperiul Roman de Răsărit

Zăpada, zăpada se așternea peste Dresda, pe Mondleite, unde Meno vedea noaptea, când se întorcea de la plimbare, umbrele locuitorilor în ferestrele luminate, fața îngrijorată a lui Teerwagen, fizician specializat în curentul de joasă tensiune, la Barkhausenbau[1], la Universitatea Tehnică, salutându-l de la balcon; neaua se așternea prin cartier, rămânând atârnată în rămurișul copacilor și formând panglici ca de vată de zahăr; transforma smârdarii în clopote albe, se așeza pe drumuri, acoperea urmele de păsări, de animale sălbatice și de pisici din grădini cu un damasc nou, strălucitor, îngropa mașinile anevoios deszăpezite cu torsuri de grosimea unei cărămizi, cu niște coconi uriași în care niște ființe fără de formă își săvârșeau în somn metamorfoza.

Luni dimineață Meno se scula mai devreme ca de obicei, dar îl auzi totuși pe inginer meșterind deja prin bucătărie.

— Bună dimineața, Gerhart.

— Bună dimineața. Baba e din nou afară. Deja i-am dat eu ceva.

— Pot să merg la baie?

— E liber. Boilerul mai are nevoie de câteva minute.

— A sunat Sabine?

Casa Celor o Mie de Ochi deținea un telefon; Lange primise postul telefonic după cincisprezece ani de așteptare. Chiriașii îl foloseau în comun.

— Zice că la cinci și jumătate ajunge trenul ei în gara Neustadt. Nouă ore întârziere din cauza troienelor. Vreau să mă duc să o iau de la gară, de aceea sunt deja în picioare. Chestia e că tramvaiul 11 tot nu merge încă. Să-ncerc eu oare să mă duc cu mașina pe vremea asta? Ce spui?

— Pe strada Bautzner au împrăștiat sare ieri, așa că ar trebui să se poată circula cât de cât.

---

[1] Clădirea principală a Facultății de Electrotehnică și Informatică din cadrul Universității Tehnice din Dresda.

— Dar sarea e corozivă rău, îmi prăpădește toată caroseria.

Stahl merse la frigider, scoase din el pâine și unt și se apucă să ungă vreo câteva felii.

— Sylvia o să fie moartă de oboseală. Și de foame. De la Berlin încoace n-au mai avut nimic de mâncare la Mitropa[1].

— Salută-i din partea mea pe cei doi ai tăi!

După toaleta de dimineață, Meno merse în odaie pentru a mai parcurge o dată materialele Bătrânului de pe Munte. Cărțile lui Schelling, pe care Christian i le făcuse vraiște fără a-i aduce la cunoștință acest fapt, nădăjduind poate în sinea lui că el, Meno, cufundat în gândurile sale, introspect și visător, după cum va fi părând majorității oamenilor, nu observă nimic. Ba bine că nu! Tatăl său îl învățase să observe totul cu mare atenție; de multe ori pornise cu el la drumeții prin Elveția Saxonă și întotdeauna tatăl său contemplase în amănunt diverse specimene botanice sau zoologice, nu doar aruncând o privire superficială, ci încercând să caracterizeze și să-i explice pe înțeles particularitatea oricărei ființe vii, fie ea plantă sau animal, banala păpădie ori o raritate precum papucul-doamnei. Avea obiceiul de a observa totul îndeaproape, aplecarea liniștită, plină de dăruire către marile și micile fenomene ale naturii; alerga de colo-colo, toată ziua bună ziua, și totuși, cu toată cercetarea neostenită, cu săpăturile făcute, avea capacitatea de a se mira. Meno se gândi la profesorii săi de facultate: Falkenhausen, coleric, de o meticulozitate obsedantă, care alerga prin institutul de la Jena cu poalele halatului fluturându-i de zor, în timpul zilei cu o mantie de magician cu picățele albe; în timpul nopții, pradă insomniei, în pijama și halat de baie; Falkenhausen avusese o cameră de serviciu la subsolul institutului unde își ducea traiul printre șerpi, șoareci albi și păienjeni, făcându-și cafeaua în pahare Erlenmeyer și pregătindu-și pentru cină ochiuri în creuzete de platină care străluceau pestriț de pe urma resturilor de chimicale, iar uneori punea capăt liniștii prelungi a atâtor animale împăiate și preparate de pe coridoarele nocturne ale institutului aprinzând pocnitori care-i rămăseseră de la sărbătorile de Anul Nou; se gândi la Otto Haube de la Institutul din Leipzig, care avea doi urși masivi din piatră în fața intrării și multe scări întortocheate și laboratoare ce erau parcă niște bucătării de alchimist; Haube, care scăpase din lagărele de concentrare ale celui de-al Treilea Reich și voia să clădească o zoologie socialistă, trimitea toți studenții, înainte de începerea semestrului, să cutreiere câmpurile de prin împrejurimile Leipzigului, pentru a ajuta acolo la combaterea gândacului de Colorado răspândit de dușmanul de clasă imperialist, dar care putea, de asemenea, în timpul vreunui examen, după ce îi punea candidatului, ore în șir, tot felul de întrebări în modul cel mai penibil cu putință, să-și împingă deodată ochelarii peste fruntea lui de savant

[1] Firmă națională care deservea vagoanele-restaurant în RDG.

brăzdată de cicatricile rămase de la caftelile din vremea studenției, să exclame, la vederea unei drosofile pe care examinatul trebuia să o reproducă aidoma din plastelină: „Natura și arta par a fugi una de cealaltă." Cu niciunul dintre acești profesori n-a fost ușor, impreciziile erau combătute în mod implacabil, iar Haube, zoologul socialist, chiar dăduse afară odată un asistent care obținuse rezultate imprecise de două ori la rând într-un interval scurt de timp; Haube declară că acest asistent nu avea sentimentul demnității muncii lui, fapt de care el, Haube, își dăduse seama pasămite din rezultatele experimentelor sale eronate din cauza comodității, deși doar precizia e cea mai mare dragoste a unui om de știință, continuă Haube, adăugând apoi că de așa asistenți nu avea nevoie nici el, și nici socialismul.

Meno întinse mâna după manuscrisul pe care Bătrânul de pe Munte îl înaintase spre examinare editurii Dresda. Urma să fie dificultăți cu cartea asta, o știa și Meno, o știa și Josef Redlich, șeful lui Meno de la editura Dresda, o știa și directorul editurii, Heinz Schiffner, care citi câteva rânduri, își ridică sprâncenele ca niște tufe de gheață și le lăsă apoi din nou în jos ușurel, închizând cartea la loc, dând din cap cu tristețe; și o știa și Bătrânul de pe Munte. O povestire despre o mină în care „eroul" intră auzind tonul ca de sirenă al unui clopot argintiu. Dificultăți nu atât de natură artistică, ci de natură ideologică; aceeași poveste pe care Meno o știa prea bine de vreo câțiva ani, de se săturase de ea. Evaluarea din partea lectorului, evaluarea externă, din partea unui lector din afara editurii — cu recomandare de publicare sau de nepublicare —, urmate de motivarea deciziei, după care totul mergea la cenzor, iar dacă cenzorul nu era hotărât, ceea ce în ultima vreme începuse iarăși să se cam întâmple, manuscrisul mergea până la Ministrul Cărților sau chiar mai sus. O procedură care mânca timpul și îți răpea demnitatea. Întrebarea era cum anume punea Bătrânul de pe Munte în cumpănă aceste aspecte și dacă nu cumva motivele care îl determinaseră să încerce să-și publice manuscrisul la editura Dresda nu constau oare tocmai în aceste dificultăți legate de cenzură și în speranța de a se putea strecura, publicând în secția din Dresda a editurii Hermes din Berlin. Aceasta ar fi o eroare în privința căreia Meno ar trebui, în acest caz, să-l lămurească pe bătrân, care oricum era în domeniu de destul de mult timp pentru a nu-și mai face iluzii. Meno știa că se avânta într-o misiune delicată. Lui Schiffner nu îi plăceau aceste discuții cu autorii săi și îl trimitea pe el, lectorul său, înainte. Meno găsea că în aceste discuții era ceva necinstit, poate chiar obscen, și îi vorbise odată de asta și lui Schiffner, dar nu obținuse nimic altceva decât un acces de mânie din partea directorului său de la editură, care i se păru că denotă o conștiință încărcată. I se punea în vedere autorului ce porțiuni urmau, după toate probabilitățile, să facă obiectul unor dezacorduri, lăsându-se la latitudinea autorului dacă și în ce măsură era gata să-și asume cenzura, altfel spus, autocenzura. Unii considerau că această conduită ar fi acceptabilă, dar la

umilința că textele nu se publicau așa cum erau ele se adăuga umilința faptului că-i revenea autorului să le ucidă pas cu pas. Astfel, acestuia nu-i mai rămânea nicio posibilitate de a contracara anumite reproșuri: că doar el singur i-a dat textului său forma în care a apărut. Aceste practici erau uzuale în toate editurile, dar pe Meno îl durea inima că trebuia să se preteze la așa ceva, cuprinzându-l de asemenea compasiunea pentru autori, și asta nu numai pentru că era el însuși autor. Însemna să le iei o parte din demnitatea lor. Meno detesta aceste discuții la fel de mult ca Schiffner; dar ce să-i faci, acesta era șeful lui. Le detesta cu precădere atunci când autorii înșiși — și asta se întâmpla destul de des — nu se plângeau în vreun fel de aceste practici, fiind, din contră, recunoscători pentru faptul că editura se arăta a fi atât de cooperantă și discuta cu autorul schimbările dorite din rațiuni ideologice.

Meno se gândi la Lührer, unul dintre autori: cu aerul cel mai senin, acesta avea obiceiul să apuce pixul roșu și să elimine paragrafe întregi din proza sa, care nu era nicidecum prost scrisă, reinterpreta personajele din vreo două, trei trăsături din condei, făcea dintr-un pensionar nepopular un polițist simpatic, dintr-o aluzie nedorită la poporul polonez prieten un salut adresat Bulgariei; cunoștea personalitățile care dădeau tonul în Administrația Principală a Editurilor, le știa trăsăturile de caracter, predilecțiile și micile slăbiciuni și ținea cont de ele atunci când scria. Ceea ce nu știa erau preceptele ideologiei care tocmai se întâmpla să fie în vigoare și care se schimbau adesea în decursul câtorva săptămâni, uneori chiar și în decursul câtorva zile: condițiile meteorologice. Ce anume era valabil, ce anume nu mai era valabil și, mai important, ce anume ar fi valabil? În funcție de felul în care conducerea editurii sau el, Meno, interpreta starea de spirit dominantă, Lührer își rescria operele, ba mai nou chiar ajunsese să lucreze de la bun început cu variante care puteau satisface evoluțiile cele mai uzuale și cele mai probabile, așa cum le apucase lumea de multe ori începând de prin anii '60 ori '70. Meno stătea apoi față în față cu acest om — care cândva, cu mult înainte de Bitterfeld 1959[1], scrisese câteva povestiri deosebite și se numărase printre cele mai mari talente ale Estului —, fără a spune nimic și privind în gol, în vreme ce Lührer îi vorbea de compromisurile pe care „Schiller și tovarășii" ar fi trebuit, chipurile, să le facă pentru a putea ajunge să-și vadă operele puse în scenă și tipărite. Până la urmă, ajungeau să evite întru totul să vorbească despre literatură și se apucau să disece diverse hotărâri luate la congresele partidului, comentariile referitoare la ele și circularele secretarilor de la diferite niveluri

[1] La Conferința Națională a Autorilor de la Bitterfeld, din 24 aprilie 1959, s-au pus bazele directoare ale noii dezvoltări a politicii culturale socialiste din RDG, prin care li se cerea scriitorilor să reprezinte mai mult noua ordine socialistă și primatul absolut al clasei muncitoare în cultură, după motto-ul populist „Greif zur Feder, Kumpel!" („Hai, tovarășe, să scriem!").

ale Uniunii „Celor care muncesc cu mintea". Poate că avea să fie altfel la Bătrânul de pe Munte, poate că urma să-l apuce turbarea și că va refuza pur și simplu să-și îndoaie textul pentru ca acesta să încapă în niște concepte ideologice. Poate. Meno aștepta cu încordare întâlnirea, simțind un fel de gâdilătură sportivă. Îl cunoștea bine pe Bătrânul de pe Munte, chiar foarte bine. Însă nu îl cunoștea încă în ceea ce privește acest aspect al muncii literare; nu știa cum negociază. Oarecum scos dintr-ale lui și agitat, Meno închise geanta în care ținea documente și cărți și se ridică. Părăsi casa când ceasul bătu ora 6 și jumătate.

Când vântul se înteția și ridica zăpada în fața sa în flamuri albe, Meno trebuia să-și țină pălăria. Parcul era învelit în mici voaluri cristaline; de ramurile fagului purpuriu de lângă Casa Celor o Mie de Ochi atârnau țurțuri, iar trunchiul solid părea acum, în zori de zi, a fi din sticlă neagră. Înainte de parcul unde strada Mondleite făcea un cot, o pereche de faruri își căutau drumul; Meno văzu că aparținea unei gunoiere ce se apropia prudent, patinând ușor pe strada netedă de sub noul strat de zăpadă; bărbații săreau de pe rampă, împingând cu zdrăngăneli și înjurături tomberoanele umplute până la refuz și așezate la marginea drumului către gunoieră, iar apoi le prindeau în brațele gunoierei, după care tomberoanele erau înălțate și răsturnate de către sistemul hidraulic ca niște halbe de bere, fiind golite prin scuturări repetate. Meno o luă pe Planetenweg. Felinarele se bălăngăneau și își aruncau lumina alb-metalică în conuri ce se mișcau de colo-colo pe strada unde pietrișul, sarea, cenușa și zăpada înghețată se amestecau într-o masă cenușie făcută parcă la cuptor. Profesorul Teerwagen stătea la volanul Wartburgului său, răsucind cheia de contact, la care mașina lui nu făcea nimic altceva decât să tot scoată sunete de demarare monotone și chinuite, fără a porni însă, în vreme ce doamna Teerwagen curăța de zor de zăpadă tabla de protejare a sistemului de răcire și râcâia gheața de pe ferestre. În garajul doctorului Kühnast, care era chimist la Întreprinderea de Stat „Medicamentul", era aprinsă lumina; se auzea zgomotul unui foehn, cu care probabil că dezgheța parbrizul Skodei sale. Wartburgul lui Teerwagen scoase un urlet, motorul făcu ture în gol în încercarea de a-i scoate, o dată pentru totdeauna, gărgăunii din cap acestui vehicul rebel. Casele din stânga și din dreapta se aflau liniștite în întuneric. Pe Querleite, care lega Planetenweg de Turmstraße și Wolfsleite, se auzeau zgomotele caracteristice ale unei dimineți de iarnă: răzuitul lopeților din lemn, pe cărările din grădină și pe stradă, scuturarea de zăpadă a lopeților, care se făcea la intervale neregulate, strângerea bulgărilor de zăpadă căzuți pe străzi. Domnul Unthan, supraveghetorul orb al piscinei din Casa Veronika, tocmai căra niște cărbuni. Meno își ridică gulerul de la palton și merse mai repede. Peste noapte se făcuse rece, nu glumă, iar termometrul din fața grădinii de iarnă a Libussei indicase -18 grade. Își mișca mâinile prin buzunare, vârfurile degetelor îi ardeau de ger ce era, în ciuda mănușilor bune,

de piele, din care Richard căpătase un „contingent" de la un pacient recunoscător și din care făcuse parte, la rându-i, la prieteni și rude.

Meno se gândi la petrecerea aniversară. Toată grămada aia de medici, vorbind cu voce mai mult sau mai puțin ridicată și degajând o anume siguranță de sine, împreună cu nevestele lor îi dăduseră o stare de nesiguranță. Discuțiile în care se angrenaseră familiile Hoffmann, Rohde și Tietze luaseră amploare rapid, amenințând curând s-o ia la vale și să se transforme în niște fraze care-ți tăiau pulsul... O furoare bizară se făcea simțită în astfel de discuții, o pornire de-a avea dreptate și de a nu se lăsa își croia drum în ele, dându-le o ascuțime ce sigur i s-ar fi părut ciudată cuiva din exterior, dar, ce-i drept, uneori, dacă îi stătea omului în fire să privească lucrurile mai suveran, sigur i s-ar fi părut și comică... Meno zâmbi și dădu la o parte cu piciorul, bine dispus, un bulgăre de zăpadă. Ce mai dădeau Richard și Niklas din brațe, ce de gesturi ca de fanfară mai făceau prin aer de agitați ce erau și ce mai zbierau cu fețele înroșite la maximum: „Gilels ar fi un pianist mai bun ca Richter!" „Nu! Richter ar fi cel mai bun!" „Nu!! Cum poți să spui asta?!" Meno râse în surdină: la faza asta, mâna care până atunci gesticulase prin aer obișnuia să se îndrepte în mod consecvent către frunte pentru a o tampona, rezultatul fiind că cei doi purtau adesea un dialog al surzilor; „Gilels! Fără în-do-ia-lă! Haide, vino odată! Ascultă și tu, nu vei putea spune asta în mod serios..." „Hai, bine, arată-mi! Ia să vedem noi cum opinia ta nu are nicio bază! Îți spun..." Niklas, care nu urmărea „toate bramburelile astea", dar știa uimitor de bine ce și cum; Richard...

Dar Meno, care o cotise pe Turmstraße, nu mai auzi ce anume aveau să-și spună unul altuia adversarii din dialogul său imaginar. Se dădu îndărăt speriat — o siluetă se desprinse din ninsoare și alerga spre el cu sărituri pline de ferocitate. Era un câine negru, mare cât un vițel, care își întrerupse brusc salturile cam la un metru în fața lui, alunecând în continuare cu neîndemânare, îl împroșcă pe Meno cu zăpadă, fără ca acesta să îndrăznească să și-o scuture de pe palton, și se apucă să latre. Meno își puse mâna pe după geantă și, pentru a-și da seama de momentul unui eventual atac, privi animalul cu intensitate în ochii care scânteiau verzi sub lumina felinarelor de stradă și i se părură de mărimea unor farfurioare. Se uită primprejur să vadă dacă nu e cineva. În „Casa profesorului « Anton Semionovici Makarenko »" de la intersecția dintre Wolfsleite și Turmstraße se trezi câteva ferestre; un fluierat de tonalitate înaltă răsună, se frânse în aerul rece și tăios și continuă cu un sfert de măsură mai jos, un fel de „He-io"; ușa internatului Seminarului Pedagogic se deschise și o ceată de studenți care priveau fără chef și erau îmbrăcați în niște costume de trening maro, militare, cu dungi galben-albăstrui la mâneci, ieși din clădire sub comanda unui bărbat care purta o căciulă cu moț, spre a o porni pe stradă la înviorarea de dimineață. Dar nu de la el venise acest fluierat, al cărui „He-io" în descreștere răsuna acum din nou, ci

de la bărbatul îmbrăcat în negru care se apropia cu paşi răzleţi şi care purta pe cap o pălărie moale, în care Meno îl recunoscu pe Arbogast.

— Kastschej! strigă baronul cu o voce furioasă, având încă în mână fluieraşul din care fluierase sferturile de măsură. (Cealaltă mână ţinea un baston cu mâner de argint strâns la subsuoară.) Kastschej! La picior! (Câinele îşi apropie urechile de cap, clipi puţin din ochi şi se ghemui.) Bună dimineaţa.

Baronul îşi ridică pălăria la vreo câţiva centimetri deasupra ţestei sale înalte, cu un aer istovit, şi schiţă un zâmbet care voia poate să fie politicos ori împăciuitor, dar care îi stătea pe faţa palidă ciudat de pieziş, aproape ca o mască.

— La picior! repetă Arbogast cu severitate.

Kastschej scânci când baronul îi dădu una peste cap.

— V-a deranjat? E încă foarte tânăr şi neexperimentat, şi aproape total needucat. Vă rog să scuzaţi această inconvenienţă. (Baronul îşi mişcă ochelarii cu rama de oţel, arboră din nou zâmbetul strâmb şi se uită la cer cu un aer căutător.) Cu ocazia asta... V-am citit studiul — ezită, adâncindu-şi zâmbetul —, cum îi spuneţi dumneavoastră... că doar nu e roman, nu? ...despre prietena noastră arahnida. O lucrare foarte bună, aşa monografii mai zic şi eu... (Ezită din nou, împingând fluieraşul în buzunarul de la palton.) Păianjenii mă fascinează deja de mult timp. Am dreptate dacă pornesc de la prezumpţia că această lucrare e o parte dintr-un text mai cuprinzător?

Căţelul Kastschej se aşezase pe picioarele dindărăt şi urmărea discuţia cu o privire atentă, limba sa de un roz saturat zvâcnind din când în când.

— Probabil, răspunse Meno perplex — şi cam fără noimă, cum i se păru.

Îl şi bucura deopotrivă, dar i se părea şi cât se poate de ciudat ca un om pe care nici măcar nu-l cunoştea mai îndeaproape să aducă vorba pe stradă de un text care apăruse într-o îndepărtată revistă de specialitate, orientată spre ştiinţele naturii, şi asta cu vreo câteva luni în urmă. Din colegiul de redacţie, care multă vreme se tot întrebase dacă textul său nu ar fi oare mai potrivit pentru o publicaţie literară, nimeni nu păruse să observe faptul că acesta a apărut.

— Probabil, da, îşi veni Meno din nou în fire, mai am ceva material.

Arbogast dădu din cap şi cercetă din nou cerul care părea acum să fie alcătuit numai din ţesături din zăpadă căzând, cu o aparenţă murdar-cenuşie, în lumina zorilor de zi.

— Cred că o să vă invităm odată. Cunoaşteţi Societatea Urania?

Meno răspunse afirmativ.

— Ar fi în cadrul ăsta. O să vă contactăm. Mondleite doi, nu-i aşa? (Zâmbetul îi reapăru, iar Meno avu iar impresia că atârna ca un corp străin pe trăsăturile albe ca ceara ale feţei lui Arbogast.) Sau aveţi telefon?

— Numai un post telefonic folosit în comun.

— Rămâne să vă scriem. Anul acesta și în luna ianuarie a anului viitor nu mai avem nimic liber, dacă îmi dau eu bine seama. Dar în februarie ar trebui să mai existe posibilități, iar în martie cu siguranță.

Arbogast își legănă bastonul și, cu un pocnet din degete, îl chemă pe Kastschej, care se scutură stârnind un vârtej de pulbere albă, ce acoperi fața și lentilele ochelarilor lui Arbogast cu un strat de zăpadă, orbindu-l cu totul. După care Kastschej o luă din loc. Baronul porni după el, amenințându-l cu bastonul, și îl lăsă pe Meno în urmă fără a-și mai lua rămas-bun.

Prietena arahnidă? O ciudată potriveală de cuvinte, iar Meno, care porni mai departe iritat, dar și bucuros de această întâmplare, și-ar mai fi bătut capul mult și bine cu ea dacă pe dâmbul observatorului astronomic al lui Arbogast nu s-ar fi ivit din viforniță o mică trupă de soldați. Un subofițer comanda cu un pronunțat accent saxon. „La dreapta, înainte marș!" Trupa o coti către Brückenweg, urmărită de privirea plictisit superioară a unui locotenent-major. În spatele soldaților, câteva mașini, pe care Meno le observă abia acum, așteptau să poată trece. Ninsoarea moale le lua zgomotelor ecoul, astfel încât vocea subofițerului și pasul apăsat al soldaților păreau a fi împachetate în vată.

— Detașament, stai! comanda locotenentul-major. Tovarășe plutonier-adjutant, ia puneți-i să execute din nou manevra! Asta n-a fost o întoarcere la dreapta corectă, a fost un lasă-mă să te las, fiecare în voia lui.

Coloana de mașini din spate creștea. De asemenea, începuseră să se adune și pietonii care veniseră de pe Sibyllenleite și de pe Fichtenleite și erau pe drumul către serviciu. Așteptară în tăcere când trupa făcu o întoarcere stânga împrejur, tropăind pe toată lățimea străzii Turmstraße. Meno îi observa. Unii așteptau cu bărbiile întinse bătăios în față și urmăreau manevra soldaților cu ochii mijiți. Dar cei mai mulți țineau capul plecat, având mâinile vârâte în buzunarele paltoanelor și bătătorind zăpada cu vârfurile bocancilor pentru a crea diverse modele pe jos. Șoferul primei mașini se uită de câteva ori iritat la ceas, bătând darabana pe volan. Una dintre mașinile care așteptau în spate claxonă cu nerăbdare. Locotenentul-major dădu din nou ordinul de întrerupere a manevrei și se îndreptă cu pas agale, stând parcă în cumpănă, cu mâinile la spate, către mașina care claxonase. Se auzi un scurt schimb de cuvinte, cu un ton răstit din partea locotenentului-major și cu jumătate de gură din partea șoferului. Locotenentul-major reveni, își puse bine carnetul de notițe în buzunarul interior al mantalei și îi făcu semn din cap subofițerului, a cărui trupă își continua manevra de întoarcere la dreapta. Când soldații o cotiră pe Brückenweg, circulația își reveni. Intimidat de comportamentul locotenentului-major, pe care avea să-l mai întâlnească iarăși la controlul trecătorilor de la capătul lui Brückenweg, Meno se mai uită o dată în buzunar după documente: buletinul, invitația din partea bătrânului, hectografia contractului de muncă. Se uită precipitat prin jur — cine punea piciorul

pe Brückenweg voia să meargă în Imperiul Roman de Răsărit și existau doar puține lucruri privite în cartier cu mai multă suspiciune decât o vizită „dincolo", cum se spunea evaziv disprețuitor. Lumea nu avea o părere prea bună despre acest cartier și ceea ce ținea de el; în general, oamenii evitau strada Grauleite, situată în colțul dintre Fichtenleite și Turmstraße: acolo se afla cazarma pentru soldații de pază, care erau supranumiți „cenușiii" — după numele străzii[1] —, și tot acolo se afla, ascuns după copaci, un buncăr de beton cu antene circulare mari dispuse pe el. Umbla o vorbă: cine mărșăluiește pe Grauleite este trecut cu vederea, cine merge pe Grauleite este pătruns cu privirea.

Brückenweg avea ziduri de amândouă părțile. După douăzeci de pași dădeai de o poartă de trecere, un perete perpendicular pe drum care ajungea până la creasta zidului, la vreo patru metri înălțime. Lângă poartă se afla un mic pavilion de gardă vărgat roșu-alb; santinela dinăuntru avea Kalașnikovul la umăr și zbiera deja de departe la Meno, întrebându-l ce voia și cerând să-i vadă buletinul de identitate. După aceea, apăsă pe un buton din pavilion și ușa se deschise.

— La cine vreți să mergeți?

Locotenentul-major se uită de sus la Meno, care se oprise cu pălăria scoasă în fața ferestruicii de la punctul de control, și își scoase alene mănușile.

— Am programată o întâlnire cu domnul Georg Altberg la ora 8.

Altberg — acesta era numele adevărat al „Bătrânului de pe Munte"[2]; dar mai nimeni din scena literară a Dresdei nu îi spunea așa când se vorbea despre el neoficial. Meno se miră de cât de ciudat suna numele, nefamiliar și, în mod straniu, nepotrivit. Locotenentul-major întinse mâna și îl puse pe subofițerul care stătea la un pupitru de telefonie aflat sub un panou cu diode să-i dea un registru. Umbla zvonul prin cartier cum că în registrul acesta ar fi trecuți toți rezidenții din Imperiul Roman de Răsărit cu nume, adresă, funcție și fotografie, astfel încât ofițerii în exercițiul misiunii să îi poată identifica ușor și nu care cumva să se strecoare vreun neavenit. Locotenentul-major parcurse cu degetul pagina care era deschisă și îi arăta ceva subofițerului, probabil un număr de telefon, căci acesta trase imediat mai aproape unul dintre aparatele de culoare bej, formă un număr și îi întinse receptorul locotenentului-major, care, după un scurt schimb de replici, dădu din cap și îi împinse lui Meno înapoi buletinul aflat pe farfuria turnantă din fereastra ghișeului.

— În regulă, puteți trece. Eliberați un permis de ședere, tovarășe plutonier-adjutant. Cât de mult va dura vizita dumneavoastră? îl întrebă ofițerul pe Meno.

---

[1] *Grauleite* înseamnă „Povârnișul cenușiu".

[2] *Altberg* înseamnă „Bătrânul munte" sau „Vechiul munte".

— Nu pot încă să spun. E pe linie de serviciu.

— Luați un permis de o treime, ordonă locotenentul-major.

Subofițerul bagă mâna într-un sertar cu hârtii aranjate în perfectă ordine, puse un formular, un indigo și o foaie albă în mașina de scris de lângă telefonul roșu aflat în dreapta de tot, sub panoul de diode, și se apucă să bată fiecare literă în parte, de ziceai că dădea cu toporul în mașina de scris. Existau permise de o optime, de o pătrime, de o treime, jumătate de permise și permise întregi; erau fracțiuni din douăzeci și patru de ore. Permis de ședere nelimitată nu aveau, din câte știa Meno, decât rezidenții cartierului. Se puse pe așteptat. Sistemul de tastare cu două degete al subofițerului, un flăcău roșcat, bine hrănit, cu mâini de țăran, nu părea prea eficient. Dacă făcea vreo greșeală, toată procedura se relua de la început și putea iarăși să observe cum limba scribului făcea ca acestuia să i se țuguie obrazul și cum, de fiecare dată când nimerea tastatura, superiorul său tresărea ușor. Locotenentul-major ședea liniștit, sorbindu-și cafeaua dintr-un pahar maro de plastic, după cum observă Meno. Acum subofițerul își făcea de lucru pe la panoul de diode. În spatele lui atârna un raft cu chei de siguranță, o cutie sigilată și un portret al lui Brejnev cu o eșarfă de doliu peste colțul din stânga sus. Pe masa de lângă locotenentul-major se afla *Cristalul de zăpadă*, un volum de povestiri ale autorului Georg Altberg.

— Semnătura, permis de o treime, ședere cu o durată de opt ore. (Subofițerul făcu să-i parvină prin ghișeu formularul și un pix.) Semnați unde scrie „Persoana îndreptățită la ședere".

Meno își puse din nou pălăria și luă pixul, dar era atât de agitat, încât îi ieși o mâzgălitură în loc de semnătură. Împături copia la indigo și o puse în portofel, împreună cu buletinul de identitate. Bariera din spatele punctului de control se ridică.

La celălalt capăt al podului, vreo câțiva soldați dădeau de zor zăpada și spărgeau gheața. Meno își îndesă pălăria pe cap și prinse în spate, cu gaica, gulerul desfăcut al paltonului; pe-aici, pe sus, bătea un vânt aspru, nu glumă, iar ninsoarea se așternea fără întrerupere pe plăcile din fontă noduroase pe care se merge, jucându-se totodată cu becurile care atârnau ca atare de sârmele trase între parapeții podului, mai înalte de un stat de om, și ciupind cablurile de oțel care asigurau arcul podului între povârnișuri, de parcă ar fi fost corzile unei harpe, ceea ce stârnea un zgomot întunecat, cântat, străfulgerat câteodată de o bubuitură zdravănă, cum se aude atunci când se rupe gheața.

Peste deschiderea văii, în direcția localității Körnerplatz și a Elbei, lumina lăptoasă a dimineții se ridicase până la flancurile Imperiul Roman de Răsărit; cuprinse creasta de pe care fuseseră tăiate vârfurile molizilor și de unde terminalul telefericului ieșea în evidență ca un arc de triumf antic, în lumina roșiatică, lăsând să se vadă funicularul ale cărui vagoane executau din nou

manevra de ocolire pe dreapta de la mijlocul parcursului; de asemenea, se mai vedeau coloana de mașini, de jos, de pe Grundstraße, casa lui Vogelstrom, precum și niște grădini pe care se așternuse omătul și în care se vedeau pe alocuri, ca niște mâzgăleli, grămezile de lemne stivuite. Din coșurile celor mai multe case se ridica un fum murdar-cenușiu; rupt de vânt, acesta plutea prin aer precum zdrențele unei cârpe de șters pe jos. Din când în când ceața se despica și, atunci, Meno putea să vadă cum înșiruirea de mașini se târa cu tenacitate în direcția Körnerplatz și cum autobuzul nr. 61 se chinuia, gâfâind, să urce strada; și putea, de asemenea, recunoaște Sora Albă de deasupra roții vechii mori de cupru, care înghețase tun, de ajunsese să arate ca o pensulă de gheață. Meno se întrebă dacă îl va fi observând oare cineva de jos. L-or recunoaște oare după statură și pălărie? Parapetul podului era înalt, iar podul însuși era suspendat cam la vreo douăzeci de metri peste Grundstraße, așa că i se păru improbabil. Totuși începu să meargă mai repede. Soldații îl salutară, luând poziție de drepți când trecu pe lângă ei. Asta îl sperie. O fi arătând el ca un rezident al Imperiului Roman de Răsărit, ca un funcționar cu influență, ivindu-se așa, cu diplomatul, pălăria și paltonul? Îl recunoscuseră? Nu venea aici pentru prima oară. Dar, ce-i drept, trecuseră aproape doi ani de la ultima vizită. Divorțase de Hanna. Dacă soldații fuseseră recruți în vremea aceea și veniseră acum din nou la concentrare ca rezerviști, se prea putea să-și aducă aminte de el. Ori salutau cumva toată lumea care trecea podul ăsta, socotind în sinea lor că e mai sigur așa și temându-se ca nu care cumva să rănească, altminteri, vanitatea vreunui bărbat important ori care își dădea importanță? Cu astfel de gânduri trecu Meno prin al doilea punct de control. Un căpitan îi făcu semn să treacă fără să-i mai ceară încă o dată buletinul de identitate. Poate că locotenentul-major îl informase și căpitanul îl știa de coleg vigilent și de nădejde, nemaigăsind astfel cu cale să purceadă la un al doilea control. Totuși, Meno se miră. Această atitudine degajată era ceva nou. Chiar și când ieșea cu Hanna, erau nevoiți să îndure în mod regulat câte două controale la întoarcerea peste pod; niciunul dintre cei doi ofițeri nu se speria de numele de fată al Hannei, cu care era ea trecută în registru și pe care, pentru mai multă siguranță, avea grijă să-l folosească. Pe atunci, podul era singura cale de acces către Imperiul Roman de Răsărit — telecabina fiind nefuncțională de luni de zile din cauza unei defecțiuni de material — și abia când Barsano în persoană, prim-secretarul conducerii locale de partid, a început să fie controlat de două ori, de fiecare dată când trecea peste pod, lucrările de reparare a telecabinei au luat un avânt nebănuit.

Meno stătea pe Esplanada Superioară. Ceasul de gară de deasupra punctului de control anunță ora 8 fără un sfert. De aici nu mai era mult până la Oktoberweg, unde locuia Bătrânul de pe Munte. Fulgii de nea nu mai cădeau atât de des; vântul se mai potolise; steagurile de pe stâlpii din dreapta

punctului de control fâlfâiau fără vlagă: cel roşu, cu secera şi ciocanul, cel negru-roşu-auriu, cu ciocanul, compasul şi coroniţa din spice de grâu, cel albastru, cu soarele răsărind în mijloc şi unul alb cu portretele stilizate ale lui Marx, Engels şi Lenin. Lângă stâlpii de susţinere a steagurilor stăteau nişte santinele care priveau drept înainte cu Kalaşnikovurile prezentate pentru onor; feţele aveau o expresie indiferentă şi, totuşi, ştia asta, îi observau orice mişcare. Şi privirea căpitanului o simţea îndărătul ferestrei reflectorizante a punctului de control care dădea către piaţă. O luă la dreapta, pe strada Nadejda Krupskaia, rămânând aproape de gardul cu zăbrele în spatele căruia Esplanada Superioară cobora abrupt şi dezvăluia privirii zonele mai jos situate ale Imperiului Roman de Răsărit. Insula Cărbunelui era în ceaţă. Pe lângă Maiakovskiweg, unde era Casa de Cultură, trecea o linie de cale ferată; un detaşament de soldaţi se ocupa de deszăpezirea şinelor; din tunelul de la capătul străzii Maiakovskiweg se ridicau deja nori de aburi; în câteva minute mocăniţa avea să se ivească în dreptul deschiderii, după care va scoate două fluierături scurte pentru impiegatul de mişcare de la micuţa centrală termică de pe Gherman-Titov-Weg, va descrie un arc de cerc prin vale şi va dispărea în cealaltă intrare în tunel, care nu se vedea din locul unde era Meno. Şi iată că deja se vedea mocăniţa şi se auzeau cele două fluierături. Mecanicul de locomotivă, care se aplecase pe fereastră, îşi prinse cu o mişcare zvâcnită boneta lui de lucrător feroviar şi îşi trase apoi din nou capul înăuntru când trecu pe lângă soldaţii care stăteau acum fumând pe lângă şine, sprijiniţi în lopeţi şi cazmale. În primul vagon, unde erau cărbunii de foc, era cocoţat un bărbat cu faţa mânjită toată de cenuşă şi cu o căciulă îmblănită cu urechile legate sub barbie, care făcea cu mâna, râzând, cu nişte dinţi scânteietori, în sus, către Meno, mâinile sale vârâte în mănuşi cu un singur deget, fără formă, părând a fi nişte labe de urs. Acest fapt îi displăcu; aruncă o privire către soldaţii care observaseră gestul şi se uitau acum şi ei în sus, către el, după care se dădu în spate, nu numai pentru a se sustrage observaţiei lor, ci şi pentru că, în acest moment, locomotiva se afla dedesubtul lui şi venea peste el aburul gros, amestecat cu fum, care ieşea din coşul locomotivei. Aşadar, rămăsese aşa cum era: „Mathilda cea Neagră", cum era numită mocăniţa, alimenta cu cărbune centrala electrică şi, prin aceasta, gospodăriile din Imperiul Roman de Răsărit. Era o linie autarhică ce trecea numai prin acest cartier, venind de la Insula de cărbune, dintr-o mină care fusese închisă oficial, dar mai era încă exploatată pe ascuns, după cum tatăl Hannei îi povestise odată. Şi era şi acelaşi mecanic de locomotivă; îl recunoscuse după mustaţa lui de morsă.

Strada Nadejda Krupskaia urca dâmbul încetinel, pe nişte serpentine care duceau până în creastă. Garduri vii de tisă, tăiate ca nişte ziduri verticale, protejau un rând de case de familie de două etaje, având toate acelaşi grund cenuşiu-deschis, câte un garaj şi, la gardul grădinii, cutii poştale în formă de

ceasuri cu cuc, împodobite cu cetine de brad și cu micuțe figurine înaripate de sfârșit de an[1] — parcă așa se spunea pe-aici, își aminti Meno, râzând pe nas. Lângă potecile din grădină, bine curățate și date cu pietriș, creștea pe fiecare parcelă câte un pin Douglas; în ramuri fusese fixat câte un adăpost pentru păsări și un inel de pițigoi; din zăpada de sub trunchiuri se iteau niște pitici de grădină în trei variante de execuție, cu pipă, cu roabă și cu lopată, picioruşele roșii ale pezevenghilor de pitici sprijinindu-se de o frunză. Deasupra ușii de intrare a fiecărei case se aflau două steaguri: în dreapta, steagul Republicii, iar în stânga, cel al Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Nici asta nu se schimbase, fiind la fel ca în vremea când Meno era împreună cu Hanna. Altceva era nou. Se opri locului pentru o clipă și ascultă cu atenție. Niște lătrături înfundate, pe multiple voci, ajunseră până la urechea sa, transformându-se, în câteva secunde, într-un schelălăit zgomotos. Își dăduse seama de acest zgomot încă de pe Esplanada Superioară, când se uitase cu băgare de seamă la soldați; sosirea mocăniței îl făcuse să se estompeze. Suna ca și când niște câini tineri s-ar da la cineva; dar nu era sigur. Când ajunse în creasta dealului, putu cuprinde cu privirea aproape tot cartierul: Casa de Cultură cu izbitoarea sculptură „Luptători neînfrânți" din fața ei, pumnii de granit ai luptătorilor ridicându-se cu dârzenie în ceasul dimineții; aleea, pavată cu gresie și străjuită de piloni, care ducea de la Casa de Cultură la Engelsweg, o fundătură cu castani, unde se aflau o Întreprindere de Comerț, o farmacie, o florărie și un magazin de produse electrotehnice, unde gospodinele din Imperiul Roman de Răsărit își făceau cumpărăturile; de asemenea, mai erau un salon de frizură pentru doamne și unul pentru domni. Cele două coșuri de pe Gagarinweg țineau de Spitalul Special „Friedrich Wolf" și de complexul de bucătării „Ivan V. Miciurin", ambele deservind exclusiv Imperiul Roman de Răsărit. De pe ridicătura împădurită de dincolo de bazinul văii se iteau clădirile în formă de cutii ale Blocului A, un sector interzis în cadrul sectorului interzis al Imperiului Roman de Răsărit; acolo, în buncăre vaste, păzite de o companie de gardă, se aflau locuințele celui mai lăuntric cerc al nomenclaturii. Lătratul venea de la un fel de teren de sport de dedesubtul Blocului A. Meno încă nu cunoștea acest teren. După ce o luă puțin mai încolo, spre a ajunge la o poziție de observație mai favorabilă, ceea ce la prima vedere i s-ar fi putut părea un du-te-vino de lipitori negre îngrămădite se dovedi a fi, în fapt, o ceată de câini negri, care de la distanța asta abia dacă se vedeau ca niște cățeluși. Dar bărbații de lângă ei, care erau îmbrăcați în costume de protecție și înarmați cu măciuci și care dădeau comenzi ciripite din fluierele lor de arbitri, nu erau mai mari ca niște copii, așa că era vorba numai de perspectiva care micșora lucrurile; stând în patru picioare, câinii le

[1] *Jahresendflügelfiguren,* în original, nume dat în RDG îngerașilor pentru pomul de Crăciun (*Weihnachtsengeln*), pentru evitarea oricărei referințe religioase.

ajungeau oamenilor până la șolduri. I-ar fi plăcut să aibă acum un telescop. Dar să stai cu un telescop aici sus și să privești Imperiul Roman de Răsărit ar fi fost desigur de neconceput. Numaidecât și-ar fi făcut apariția pe lângă el o trupă de soldați, ori s-ar fi desprins o mașină din umbra unui copac; ar fi fost întrebat ce anume căuta acolo, ar fi fost invitat la un interogatoriu mai mult sau mai puțin scurt în Blocul B, care, la fel ca și centrala electrică de termoficare, nu se vedea din acel punct. Telescopul ar fi fost confiscat, cei doi ofițeri de serviciu ar fi fost mustruluiți pentru că a putut să le scape un astfel de instrument dușmănos și negativ, în loc să fie luat spre păstrare. Și în această privință, situația devenise mai destinsă. Lui Meno i se păru curios că la niciunul dintre cele două puncte de control nu i se inspectase geanta diplomat. Nu mai era necesar? Dispuneau între timp de tehnici care făceau să fie superflue aceste metode din topor? Meno continuă să meargă. Chiar dacă nu avea telescop, era deja ținut sub observație, nu se îndoia de asta, având în vedere că prea multă vreme se tot uitase țintă în direcția terenului de dresaj, ca un element suspect cu pălărie, cu gulerul de la palton ridicat și cu diplomat ce se afla; nu se putea ști dacă puterea de stat urma să reacționeze cu îngăduință la mica sa incursiune de spionaj, însă în orice caz nu ținea să cunoască mai îndeaproape Blocul B, la fel cum nu ținea să fie apostrofat de către domni necunoscuți la editură ori acasă. Continuându-și el drumul către Bătrânul de pe Munte, lui Meno i se întipăriră în minte păsărelele care duceau de la terenul de dresaj în toate părțile Imperiului Roman de Răsărit, gardurile din sârmă ghimpată de la marginea terenului și cuștile de dedesubt, precum și păpușile din lemn cu brațele desfăcute, în care câinii — care păreau să fie din aceeași rasă neagră ca și Kastschej — săreau să-și bage colții; și i se mai întipăriră în minte pereții de escaladare cu ferestruicile de tras, care fuseseră decupate la un metru deasupra solului din lemnul plin de zgârieturi. Câinii ajungeau acolo fără efort.

La ora 8 fix apăsă soneria crăpată, protejată cu scotch, de la poarta grădinii casei situate pe Oktoberweg.

8

Ilustrate poştale

Christian găsi că nopţile erau mult prea scurte. Tocmai îi dăduse o palmă butonului de oprire al deşteptătorului, ceea ce pusese capăt zăngănitului, această rafală de mitralieră în lumea unui vis frumos; dar mai era şi frigul din camera încă cenuşie în lumina zorilor de zi, sforăitul imperturbabil al lui Falk Truschler din patul de jos, de cealaltă parte, pe diagonală — oare când o învăţa ăsta să fie punctual? Niciodată, ar fi răspuns doamna Stesny, directoarea internatului; patul, masa, câteva scaune îşi făcură apariţia în câmpul vizual; şi faţa transfigurată a lui Arturo Benedetti Michelangelo de pe calendarul alb-negru pentru care îl invidiau fetele şi elevii de internat din clasa a XII-a cazaţi în camera de alături. De dincolo! Jens Ansorge arborase un rânjet strâmb şi bâţâise arătătorul ridicat. Dar lui Schnürchel n-avea să-i placă deloc treaba asta! Într-adevăr, domnul Schnürchel, profesorul de rusă, ceruse, la inspecţia camerelor, îndepărtarea calendarului. Christian îl lăsa atârnat la locul lui, dându-l jos numai sâmbăta, înainte ca Schnürchel să vină, furişându-se, şi să-şi vâre nasul de pe faţa lui bărbierită până la sânge în treburi despre care, din păcate, avea voie să spună că îl priveau. Mai ales Verena se interesa de calendar şi încă şi mai mult de tablourile de muzicieni reproduse în el. Verena cea inaccesibilă, Verena care te lua peste picior, Verena cea frumoasă. Christian o visase. Poate că părul ei castaniu precum instrumentele muzicale a fost ceea ce l-a făcut de la bun început să-i stea mintea la ea, în săptămâna de practică de vară pe care viitorii elevi ai Liceului „Maxim Gorki" trebuia să o presteze; poate ochii sclipind întunecat ca cireşele din cireşul noduros din grădina bunicului cu ceasurile din Glashütte, când erau deja trecute şi coaja lor întinsă la maximum urma să plesnească la prima ploaie; îşi uscase părul cu foehnul în biblioteca şcolii, unde fuseseră cazaţi în timpul taberei de muncă patriotică; numai el stătea întins pe prici în după-amiaza aceea; ea intră şi îl întrebă dacă poate să folosească priza, pentru că priza ei, de dincolo, din camera fetelor, nu funcţiona; şi apoi, în timp ce se

dădea cu foehnul, voi să știe de ce stătea el întins aici în cameră în semiîntuneric și se excludea de la tot ceea ce făceau ceilalți. Lăsă jos cartea din care se făcea că citește; era vorba de *Afinități elective*, romanul lui Goethe, care îl plictisea de moarte, dar părea să se înalțe ca o stâncă deasupra cărților de doi bani pe care le citeau ceilalți — dacă citeau — și să nu lase loc de îndoieli cu privire la nivelul său. Ea îl privi cu intensitate; el o privi la rându-i cu intensitate, scos cu totul dintr-ale lui de buzele ei fine, de un roșu-închis, care sub privirea sa ieșiră în proeminență cu un aer provocator, de degetul arătător cu care se scărpina la gât, de unghia de la mână înnegrită de la o lovitură greșită cu ciocanul. Fetele reparaseră băncile de pe terenul de joacă, iar din radioul pe care profesorul de fizică, domnul Stabenov, care avea o înfățișare de tinerel, îl pusese lângă stâlpul pe care era arborat steagul, răsuna vocea Tamarei Danz, membră a formației „Silly"; deodată se auzi un strigăt și toți băieții dădură fuga la Verena; numai el și Siegbert Füger nu se duseră. „Până și pentru bătut cuie sunt prea toante muierile astea", comentase Siegbert strâmbând din nas. „Și ce mai aleargă toți. De asta oricum n-o să se bucure niciunul, ți-o spun eu. Mult prea drăguță. Și precis că e închipuită până-n pânzele albe. Mama mea îmi spune mereu: « Băiete, cu pietrele prețioase nu-ți clădești case ». Și mama mea cam știe ce și cum."

Christian trase cu ochiul în jos către Falk. Încă mai sforăia, dar, ce-i drept, acum își trăsese perna peste urechi.

Chiar de la prima întâlnire a viitorilor elevi de liceu o remarcase. Elevii veniseră cu părinții. Dacia cu semn de înmatriculare de Waldbrunn parcase lângă Lada din Dresda; Richard descoperise trusa medicală sus în spate și permisul special de parcare pentru medici pe tabloul de bord al Daciei și se apucase de îndată să schimbe o vorbă cu colegul de breaslă. Hoffmann. Winkler. Încântat de cunoștință. Și eu de asemenea. Bla bla. Bla bla bla. Verena așteptase, privise cu un ochi critic numărul de înmatriculare de Dresda, clădirea din cărămidă cu stâlpul pentru steag și bustul lui Maxim Gorki, apoi îi aruncase o privire fugară lui Christian, astfel încât Robert îi șopti în ureche rânjind: „Ia te uită, măi, ce bucățică bună." Pentru această întâlnire fusese amenajată încăperea multifuncțională din subsolul școlii. Era acolo un pian, un afiș cu Marx, Engels și Lenin în fața unei tribune acoperite cu un drapel roșu, iar în spate se afla o masă la care se întrețineau câțiva profesori, fără a ține seama de pălăvrăgeala generală. Majoritatea elevilor deja se știau între ei. Lui Christian i se păru că toată lumea se uita la el, deoarece părea să fie singurul elev pe care nu-l cunoștea nimeni. Când intră el, nu mai era liber decât un loc de pe lângă ușă; se stătea acolo ca pe o farfurie de prezentare, ceea ce pe Robert, care își mesteca obraznic guma și căruia îi cam fugeau ochii după fete, nu părea să-l deranjeze nicidecum. Lui Christian, în schimb, îi era rușine; taman în ziua asta acneea lui înflorea ca salcia primăvara. Familia Verenei se așezase pe ultimul rând sub ferestrele rabatabile aflate

la înălțime, astfel încât Christian putu să o observe pe Verena. Aceasta salută vreo câțiva colegi, prietenos, dar distant, după cum i se păru lui Christian. Treptat, noianul de voci se diminuă. Priviri pe furiș. Christian își lăsă capul în jos, neîndrăznind să se uite la nimic altceva decât la unghiile sale, la ceasul cel nou sau la profesorul de matematică, Baumann, un domn cu părul cărunt, care ținea, la mare depărtare, în față, o introducere în educația socialistă a tineretului, făcând însă în mod bizar, cu figura sa ca o plăcintă de mere, o impresie de pezevenghi — ca și când n-ar crede nici el tot ceea ce spune. Dar Christian simți că nu te puteai încrede în acest aer prietenos, ci trebuia mai degrabă să fii cu băgare de seamă la strălucirea ochelarilor lui fără rame, inexpresivi și tăioși. Cu ochelaristul ăsta fulgerător, cu capul lui de profesor cu grad pedagogic, bănui Christian, n-o să se aibă el deloc bine. Prea era de toată groaza talentul lui matematic. Bruneta din spate, de la fereastră, se gândi el, precis că era bună la mate — și precis că era bună în general la învățătură. O tocilară, se vede treaba.

„Așadar, de ce te excluzi de la toate?", întrebase tocilara în acea după-amiază de vară, în tabăra de muncă patriotică, ținând foehnul în mână în biblioteca școlii; numai ea și el în sală. „Te-ai trezit tu, orășeanul din Dresda, că te plictisești cu ce facem noi ăștia de la țară, mai puțin răsăriți? Ori ți se pare sub nivelul tău?" Voi să răspundă ceva spiritual, dar nu-i veni nimic în gând, ceea ce îi spori mânia, cu atât mai mult cu cât Verena părăsi imediat încăperea dând din umeri fără a mai aștepta vreun răspuns.

Orășeanul din Dresda: ce mai făcuseră bâză de el — pe ascuns și, uneori, mai puțin pe ascuns —, ce l-au mai tocat pe seama obiceiurilor lui ciudate: nu mergea la duș împreună cu ceilalți, ci se orienta mereu în așa fel încât să fie singur; pentru nimic în lume nu și-ar fi expus de bunăvoie unor priviri străine pielea chinuită de pubertate; nu mergea împreună cu ceilalți la Freital, la bazinul de înot, și prefera să stea să se gândească în sinea lui și să viseze decât să stea cu ceilalți. Numai la Jens Ansorge și la Siegbert Füger simțea așa, un fel de înțelegere; în orice caz, îl lăsau în pace. Se bucurase când a aflat că va împărți cu ei o cameră la internat. Chiar dacă nu venea și el atunci când ceilalți ieșeau în oraș, se uita și el să vadă Waldbrunnul, pentru el însuși, la orele serii, atunci când putea fi cât de cât sigur că nu îi va întâlni pe ceilalți elevi. Waldbrunn, capitala regiunii estice a Munților Metaliferi, drumul național F 170 șerpuia deasupra școlii, prăbușindu-se în valea râului Wilde Bergfrau, tăia centrul localității în direcția crestei Munților Metaliferi și a graniței cu Cehoslovacia, care era la Zinnwald. Case joase, simple, o clopotniță colo, un turn de castel colo; când veneai cu autobuzul de Dresda, coborând în localitate prin Windhaushügel, și apărea pe dreapta zona nou construită a Waldbrunnului, puteai vedea din depărtare cum sclipește apa rece în lacul de acumulare format de digul construit pe cel de-al doilea râu din Waldbrunn, Wilde Bergfrau. În stânga șoselei principale se afla un câmp

de cartofi, în tabăra de muncă patriotică fuseseră la cules de cartofi, le dădeau zece pfenigi de coș, muncă grea, plătită după cantitate, spatele îi durea din cauza poziției încovoiate, iar el, orășeanul din Dresda, fusese printre cei mai proști culegători de cartofi, chiar și o droaie de fete strânsese mai multe coșuri decât el. În cele două zile de cules cartofi, se târâse seara complet epuizat până la priciul său, trebuind să încaseze vreo câteva comentarii presărate cu tachinări sarcastice și chiar disprețuitoare. Simți de la bun început prăpastia dintre el și ceilalți elevi ai acestui liceu.

Poseda o colecție de ilustrate poștale la care se uita adesea serile, la lumina lămpii de citit. Era vorba de vederi sepia-brun sau color, din locuri îndepărtate cu nume care sunau exotic și dădeau frâu liber fanteziei: Smirna, Nice. Se vedea cum Marea Mediterană se rostogolește înspumată peste Promenade des Anglais, în partea stângă a vederii aflându-se o oală de lut cu o agavă, iar în partea dreaptă se afla seria de hoteluri mondene, străjuită de palmieri de-a lungul promenadei. Pe o fotografie, care se scurgea pe la margini în albul gălbejit al ilustratei poștale, scria „Salerno, Piazza M. Luciani"; parcă era spălăcită de degetele ștergătoare ale timpului. În cea mai profundă stare de visare, undeva, departe de realitate, îl transpuse însă o serie de ilustrate poștale din Constantinopol, pe care domnul Malthakus îl lăsase să le aleagă acasă, dintr-o serie de dublete din magazinul lui de ilustrate poștale. Marea albastră de plumb: „Vue de l'Amirauté sur la Corne d'or"; „Vue de Beycos, côte d'Asie (Bosphore)"; „Salut de Constantinople, Le Selamlik. Revue militaire", cu o grămadă de calești negre, de formă cubică, arătând ca niște zaruri punctate cu roșu de fesurile mulțimii. Acestea erau locurile în care era bine să fii și să trăiești. Atunci când se uita la vederi, Christian visa la aventuri și că trage cu urechea la niște discuții de-ale piraților prin spelunci, reușind astfel să salveze femei nespus de frumoase care fuseseră răpite. Constantinopol. Salerno. Bosforul. Iar Cornul de Aur se numea „la Corne d'or". Acolo trăiau eroii, acolo se petreceau aventurile. Și ce avea el? Waldbrunn. Umbla prin orășel și, oricât se străduia, nu putea vedea corăbii cu pânze ca pe ilustratele din Constantinopol, orașul de vis. Niciun muezin nu striga de la biserica întunecată din piață, cu un aer sfidător, iar domnul Luther, din gresie înnegrită cu trecerea timpului, pe care se odihneau porumbeii, lăsând în urma lor teze albe[1], dădea de știre, prin litere sculptate, că „Dumnezeul nostru este o cetate puternică". Niciuna dintre femeile care stăteau la coadă la măcelarul ori la brutarul din piață nu semăna cu prințesa Fatme, care, drept mulțumire pentru salvarea ei din mâinile negrului Zurga, avea să-l ia de bărbat pe aventurosul Almansor — acesta era numele conspirativ al lui Christian. Cât despre căsătorie... Christian stătea lângă parapetul podului peste Wilde Bergfrau, care spumega deasupra unor pietre șlefuite rotund,

[1] Aluzie la cele nouăzeci și cinci de teze ale lui Martin Luther.

de mărimea unei mingi de fotbal, și dădea din cap. Un aventurier avea aventuri, un erou era singuratic; cu Fatme avea o aventură galantă, ca în filmele de la cinematograf, ce se încheia la apusul soarelui, într-un mod năprasnic, dureros și de o frumusețe tragică. Se uită la tăbăcăria cu coloranți vegetali; Wilde Bergfrau o aprovizionase cândva cu apa sa limpede de culoarea oțelului; acum adăpostea un muzeu. Îi făcea plăcere să o ia în timpul verii de-a lungul râului Wilde Bergfrau, să arunce în el frunze roșii de arțar și să privească, adâncit în gândurile lui, cu capul lăsat și mâinile la spate, cum dănțuiesc apele, ba în sus, ba în jos; dacă l-ar fi văzut așa Verena, în ochii ei s-ar fi strecurat din nou zeflemeaua la adresa postúrilor lui. Pasămite că, într-un mare oraș, te maturizezi mai repede, ar fi strigat ea, ca în după-amiaza aceea când grupa lor de muncă patriotică mersese la cinematograful situat în capătul străzii întinse de-a lungul râului Wilde Bergfrau, după castelul orașului care servea acum drept sediu al conducerii locale de partid. Îl străfulgerase cu privirea, făcându-și cu arătătorul părul rotocol, iar el, plin de mânie, își spusese în sinea lui: „Ce să înțelegi tu, puicuță din Waldbrunn, care le știi pe toate... eu tocmai vin de la Constantinopol, și nu din prăpăditul tău de orășel din Munții Metaliferi de Răsărit, cu piața sa pavată și zece case aplecate în jur; eu am în ureche vuietul pânzelor lui Sinbad, nu vuietul aripilor celor câteva Trabanturi de provincie care tocmai hămăie pe lângă noi. Dacă ai ști tu că un Sinbad nu merge cu Trabantul."

9

O zi obişnuită la Esculap. Suferinţele unui rezident

– Bisturiu!

Asistenta din blocul operator îi întinse lui Wernstein bisturiul.

– Vă rog, ceva mai tare lumina!

Richard se amuză: uite că îi lăsase lui Wernstein pe mână operaţia, asumându-şi rolul de prim-asistent, şi acum acesta chiar îl trata ca pe un asistent. Dar ce mai tura-vura. Întinse mâna în sus şi îndreptă lumina lămpii de operaţie spre câmpul operator încadrat de nişte şervete verzi.

– S-a făcut, domnule doctor principal.

Wernstein făcu o incizie în fascie. Nu gustă gluma; se citea pe el încordarea când încercă să extindă incizia cu degetul. Medicul rezident, domnul Grefe, care stătea de cealaltă parte a mesei de operaţie şi ţinea clemele, rânjea pe sub mască; îl dădea de gol mişcarea gurii care-i trăgea într-o parte cârlţii din mască, precum şi uşoara încreţire de la colţul ochilor.

– Fascia asta n-o puteţi lărgi numai cu degetul. Pe pariu.

– Ia să vedem noi.

Wernstein fornăi şi îl întrebă pe anestezist dacă se administrează antibioticul.

– Despre ce fascie vorbim de fapt?

Grefe, pe care Richard îl întrebase, dădu din colţ în colţ.

– Fascie... *Fascia*...

– ...*lata*, îi duse Wernstein vorba până la capăt după un timp. Dar nu e chiar întru totul adevărat, domnule coleg. Căci ceea ce încerc eu aici să deschid cu degetul meu ca pe o conservă, dar nu prea reuşesc, e deja... *tractus iliotibialis*. Unde v-aţi dat examenul?

– La Leipzig.

– E o vorbă acolo cu privire la intrarea în sala de cursuri de anatomie.

Vorba asta a medicului principal Hoffmann trebuia să o cunoşti. Anestezistul, care tocmai se uita peste marginea şervetului care delimita câmpul operator, rânjea.

— Anatomia — *clavis et clavus medicinae*.

— „Cheia şi cârma medicinei", traduse cu o voce uscată asistenta Elfriede, care întindea instrumentele. Tinere, întrebarea asta li se pune în sala asta de operaţie, de cincisprezece ani, tuturor absolvenţilor de la Leipzig.

— Să înţeleg că încep să vă plictisesc ?

Asistenta Elfriede îşi roti ochii.

— Mai degrabă îi dau acum doctorului Wernstein foarfeca decât să vă răspund. Ştiţi că sunteţi soarele nostru, domnule doctor principal.

Wernstein apucă foarfeca bodogănind şi începu să taie ţesutul gros.

— Ce greu îi vine să admită că am avut dreptate! Acum o taie cu ferăstrăul. Dar fir-ar a dracului de treabă, şi eu eram ca el!

Richard mustăci şi opri sângele care curgea. Totodată, se supără din cauza medicului rezident. Tinerii ăştia veneau la blocul operator şi n-aveau habar de nimic! „Păi dacă am fi îndrăznit noi aşa ceva pe vremuri..." Îi veniră în minte vreo câţiva chirurgi la care îşi făcuse el ucenicia, naturi eruptive, care manifestau o tendinţă către accese de mânie de cum nu mergea ceva întocmai după cum îşi puseseră ei în gând, venind în majoritatea lor din buncărele de operare şi din lazaretele de front ale războiului, din morile unor distrugeri omeneşti greu de închipuit. La Große, medicii rezidenţi trebuiau să pregătească totul; când erau gata, păşea ca un Dumnezeu — cu ochii întredeschişi, fără a putea fi apelat, ca în transă, bălăngănindu-şi mâinile ridicate, care mai erau încă umede de la dezinfectare — către masa de operaţie unde mai trebuia doar să fie îmbrăcat şi i se puneau mănuşile înainte să deschidă în tăcere mâna pentru bisturiul pe care asistenta de la blocul operator i-l dădea cu veneraţia cuvenită. Vai de rezidentul care nu ar fi fost în stare să dea răspuns la vreuna dintre întrebările sale care spulberau deodată tăcerea! Şeful nu se mai uita niciodată la el, cariera lui de-acolo fiind sfârşită.

— Aţă.

Richard strânse cu faşă o arteră sângerândă. Wernstein înainta cu înţepături adânci, făcute în mod decis, şi palpa să vadă unde e ruptura. Toate mişcările sale, eleganţa şi siguranţa cu care se folosea de toate instrumentele, felul în care îşi dădea seama cu precizie când anume era cazul să dea dovadă de atenţie sporită şi când putea să lucreze mai cu hotărâre, felul în care simţea tot ceea ce se putea întâmpla într-o operaţie, toate devierile de la teoria operaţiei şi de la anatomie, care te puneau să te bazezi pe instinct, fiind transformat brusc într-un orb bâjbâind într-un tunel scufundat în beznă — din toate acestea reieşea înzestrarea, intuiţia şi priceperea tehnică strălucitoare a chirurgului înnăscut. Richard rămăsese tot mereu surprins de cât de diferit se pot petrece lucrurile în meseria sa. Pe când era student la medicină crezuse că nu

există nicio diferență între un medic și altul, și mai cu seamă între chirurgi. Credea că teoriile despre tehnica operației reglementează totul, iar chirurgia părea a fi îndeplinirea numărului de operații necesare pentru a deveni specialist; fiecare pacient era un om, iar ce anume era omul care îl interesa pe chirurg se vedea în ilustrațiile amănunțite ale manualelor de anatomie de Spalteholz și Waldeyer. Aici și-acolo e problema, din punct de vedere anatomic situația e așa și pe dincolo, gata, îi dăm bătaie. Practica medicală l-a făcut să se lămurească cum stau lucrurile. Pe de o parte, erau chirurgi care lucrau cu o infinită lentoare, care se temeau de orice vas de sânge, de orice membrană, și le transmiteau acest sentiment de teamă și celor din jur, atunci când operau; și oricât de grijulii erau, tot nu obțineau rezultate mai bune decât colegii lor aparent mai nesocotiți, ba uneori aceștia din urmă obțineau chiar rezultate mai bune. Richard se gândi la Albertsheim, colegul său alături de Übermuth, la Leipzig, pe vremea când erau ei medici rezidenți. Albertsheim, pe care îl botezaseră „Guarneri" pentru că, atunci când avea o zi bună, intuiția sa, viteza sa în condițiile unei tehnici perfecte era la fel de uimitoare ca sunetul unei viori Guarneri. Atunci, Albertsheim atingea culmi pe care el, Richard, nu le atinsese niciodată și probabil că nu avea să le atingă niciodată și care îl făceau chiar și pe Übermuth să scoată exclamații pline de admirație. Dacă, în schimb, avea o zi proastă, opera „ca un căruțaș", cum spuneau ei, cum și despre Guarneri se spunea că, în zilele lui proaste, ar fi construit „viori de căruțași", motiv pentru care circula această poreclă care pe Albertsheim nici măcar nu îl supăra, el cultivând, dimpotrivă, atitudinea de artist. În schimb, i-a fost greu să-și formeze un talent de diagnostician, fie el și numai la nivel mediu; nu era în stare să deosebească zgomotul provocat de o infecție a părții superioare a plămânilor de cel provocat de o secreție pleurală, nu facea deosebirea între zgomotul metalic, de răspăluire, a unei caverne tuberculoase și respirația șuierătoare a unui plămân de asmatic. Dar acestea erau abilități tehnice cu care aveau treabă interniștii, despre care el vorbea, ca atâția alți chirurgi, cu condescendență voalată, ca și când cunoștințele clinice ar fi ceva de care un chirurg s-ar putea dispensa. Nici perfecționarea profesională nu îi surâdea. „Chirurgii mari fac incizii mari", așa îi spusese Albertsheim în mod zeflemisitor lui Richard, căruia acest principiu statornic al chirurgiei monarhilor începuse să i se pară dubios, întrucât trebuise să afle că inciziile mari pot cauza și infecții mari. În privința asta, Wernstein era diferit. Cum spusese Albert Fromme, primul rector al Academiei de Medicină? Un chirurg are inima unui leu și mâinile unei femei. Iar rezidentul Grefe umbla acum de capul lui la cleme. Wernstein și Richard ridicară privirea în același timp.

— La cleme umblă chirurgul care efectuează operația, nu dumneavoastră! mormăi Wernstein indispus. Păi eu acum nu mai văd nimic. Dacă nu mai puteți, spuneți-ne, să știm și noi!

Richard se enervă. Tânărul acesta era atât de departe de ei în privința vârstei și a pregătirii profesionale, și desigur că trebuia să se poarte cu el în mod profesional și colegial, dar... Asta era, ce să-i faci, nu putea să-l sufere pe medicul ăsta rezident. Știa că resentimentele sale aveau de-a face cu faptul că Grefe era fiul surorii lui Müller și că profesorul îl „rugase" pe Richard, în cadrul unei discuții penibil de rigide, să îl transfere pe un asistent deja angajat la o altă clinică. Ce-i drept, pentru mașinațiunile astea nu era Grefe de vină și probabil că el nici măcar nu știa de ele; Richard își spuse că trebuia să încerce să rămână obiectiv. Iar lipsa de experiență se va remedia pe parcurs. Dacă era să spună drept, și el era, pe vremea stagiului de rezidență, cu gândul mai mult la asistentele medicale decât la chirurgie; în afară de asta, scopul stagiului de rezidență era tocmai de a mijloci dobândirea cunoștințelor practice. Cu toate acestea, cadrul didactic universitar din el nu se putu abține de la întrebarea:

— Fractura pertrocanterică a părții superioare a femurului... prin ce anume se caracterizează?

Grefe începu din nou să dea din colț în colț.

— Eu... ah... nu sunt decât de două zile aici la dumneavoastră...

— Dar v-ați dat doar examenul de stat în chirurgie. Ați sărit cumva peste chirurgia aplicată în cazul accidentelor?

— Domnule doctor principal, să dau eu drumul la puțină muzică?

Asistenta medicală Elfriede cunoștea izbucnirile de mânie ale șefului ei de traumatologie. Acesta însă nu avea chef de muzică. Te pomeneai că băiețelul ăsta mai umblă să-i pârască la unchiul său, spunându-i că medicii chirurgi de la Secția de traumatologie ascultau muzică în timpul unei operații, ceea ce pentru Müller ar fi fost expresia delăsării și a chirurgiei boeme; iar despre chirurgii boemi profesorul avea o părere cât se poate de proastă.

— Asta ar trebui să o decidă domnul Wernstein, el e mâna întâi. Ia dați încoace clemele.

Îi luă lui Grefe clemele din mână și îi făcu semn din cap să treacă în partea cealaltă.

— Vedeți să nu vă atingeți de amplificatorul de imagine, că nu e steril. Ia lasă-l să palpeze, îi spuse lui Wernstein, tutuindu-l fără de voie. Simțiți fractura?

Grefe răscolea de zor rana.

— Linia de fractură se află între trohanterul mare și trohanterul mic, chiar lângă colul femurului. Știți unde operăm aici?

— Da, acum îl simt. Păi de operat ziceam că operăm la încheietura șoldului, nu?

Wernstein se dăduse înapoi și aștepta cu mâinile ridicate, pline de sânge.

— Bun. Schimbăm iar pozițiile. La ce unghi se află osul superior al femurului față de colul femurului la adult?

Grefe, care stătea iar într-o parte și pregătea clemele, dădu o măsură greșită.

— Fracturile colului femural... cum se împart în categorii și de ce?

Cunoștintele lui Grefe lăsau de dorit.

— În total, cinci răspunsuri greșite la întrebările mele, domnule Grefe. Avem aici o regulă a jocului. Pentru fiecare răspuns greșit, trebuie să răsucești o sută de fețe sau să pui o sută de comprese. După ieșirea din tură, vă prezentați la asistenta de serviciu de la blocul operator.

Replica lui avu efectul scontat. Wernstein continuă în tăcere să mânuiască bisturiul. Supărarea îi trecu la fel de repede cum îi venise. Richard își dădu seama că reacționase prea dur și că îl pedepsea pe Grefe pentru metodele unchiului său. Acum îi părea rău de băiat. „Faci și tu precum comuniștii!", își spuse în sinea lui. Îi veni în minte că descoperise în dosarul lui Grefe cererea de intrare în Partidul Unității Socialiste din Germania... „Păi dacă tot e să fie!", decise el, „dacă vrem să iasă ceva din el, trebuie să-l luăm mai tare." Dintr-odată, Elfriede are cinci sute de fașe în plus în caserolele ei de sterilizare și sunt comprese pe care prăpădita economie socialistă nu e în stare să le producă! „Dacă vrea să intre în partidul care ne hotărăște tuturor viața, să facă bine să o cunoască, viața asta cu care ne-am ales de pe urma lor!"

— Freză circulară! ceru Wernstein și dădu o gaură în os. Cui de tip Lezius cu cap de apucare. Cine a fost Lezius?

De data aceasta, Wernstein pusese întrebarea. Dar rezidentul Grefe știa răspunsul și ținu mândru o mică prelegere. Rămase la cinci sute de comprese.

După operație, Richard merse la administrația Academiei. O luă prin clinică. Wernstein operase pacienta, o femeie de șaizeci de ani care alunecase în timp ce ștergea scările, fracturându-și în cădere partea superioară a femurului, în nici trei sferturi de oră; ceasurile de pe coridor urmau să arate în curând ora 9. În clinică domnea o atmosferă cu care Richard era obișnuit din vremea studenției, de când, după ce-și făcuse ucenicia de lăcătuș, își însușise la perfecție tot ce ținea de spital în calitate de infirmier, iar apoi, în fiecare an în timpul vacanțelor semestriale ca student și practicant: vizitele de dimineață din pavilioanele din partea nordică se terminaseră, asistentele alergau de colo-colo, medicii erau aplecați peste fișele pacienților sau priveau radiografiile. „— Bună dimineața, domnule doctor principal. — Bună dimineața, asistentă Gertrud." „— Bună dimineața, domnule doctor principal. — Bună dimineața, asistentă Renate." Fețe familiare, pe unele le știa de douăzeci de ani; îi știa și pe oamenii dindărătul măștilor cotidiene, le știa necazurile mari și mici, pe care nu le afli în timpul zilei, în vânzoleala din pavilion, ci în gărzile târzii, când mai rămânea timp pentru o cafea, ori noaptea, când orașul dormea și urgențele erau rezolvate. Asistenta Renate, care și acum, după douăzeci și doi de ani de experiență, tremura ca o elevă în fața șefei ei de pavilion și al cărei bărbat murise aici, în acest pavilion, pavilionul chirurgiei bolilor canceroase. Richard se feri de un șomoiog cu care un infirmier plin de avânt ștergea stratul de PVC al podelei prin mișcări semicirculare. Mirosul

acesta de dezinfect..nte, de Wofasept, îi era atât de familiar! De câte şi mai câte nu-i aducea aminte: de asistentele medicale cu aparatele lor de luat tensiunea şi cu stativele lor pentru perfuzii, de zăngănitul foarfecelor şi al seringilor din sticlă în ploştile care erau puse chiar acum în sterilizatorul din încăperea pe lângă care trecea, de lumina apăsătoare a tuburilor de neon de pe coridor. Merse în vestibul. Din lifturi se auzea cum clănţăne cărucioarele cu mâncare, iar de după uşa turnantă de sticlă a aripii Sud I, răzbătea o voce densă, ca ceaţa, vocea puternică, articulată a lui Müller; în pavilionul privat venise astăzi în vizită şeful. Richard dădu fuga afară, trecând pe lângă bustul lui Carl Thiersch. De fapt, avusese de gând să mai treacă scurt pe la pavilioanele sale înainte de a merge la administraţie pentru a vedea acolo de una, de alta, însă în acest caz s-ar fi întâlnit probabil cu cohorta de medici, şi nu avea niciun chef — mai ales de Müller nu avea chef. Wernstein se ocupase de vizita la Corpul de Nord II; Trautson, medic principal, ca şi Richard, mersese la Nord III împreună cu Dreyssiger, care fusese de gardă şi care urma să preia cazurile ambulatorii. Pe Wernstein se putea baza. Şi astăzi totul fusese în perfectă ordine la Corpul de Nord II. La Dreyssiger trebuia să fii puţin atent; era un bun cercetător şi avea şi talent pedagogic, iar studenţilor le plăcea de el; dar ce anume se întâmpla în pavilionul său, Nord III, ştia mai bine asistenta-şefă a pavilionului, ba de multe ori şi tânărul medic rezident, pe care Richard ar fi vrut să-l aibă la el.

Părăsi clinica şi o luă către vechiul complex al Academiei, unde se afla clădirea administrativă. Aerul proaspăt de zăpadă îi făcu bine; inspiră profund. Se gândi cu fiori la şedinţa pe care o avea acum în faţă. Lupte nesfârşite pe frontul bandajelor, al compreselor, al sticlelor de perfuzii, al gipsului. Aiureli. Pe de o parte. Pe de altă parte, rectoratul îi ceruse să prezinte spre examinare manuscrisul cuvântării sale de Crăciun. În mod intenţionat, nu îl adusese acum cu el. Cum spusese Wernstein adineauri? Să vedem. În ciuda gerului, nu îi părea rău că o apucase pe acest drum în loc să o ia prin sistemul subteran de tuneluri, care, ce-i drept, îi stârnea mai mult vechiul spirit de aventură şi pe care îl cunoştea ca pe propriul buzunar de pe vremea când era infirmier, dar al cărui aer consumat şi încărcat de mirosul de ţigări şi de urină de şobolan nu voia să-l respire, mai ales după o operaţie. Pe Akademiestraße zdrăngăneau câteva maşini electrice; mult în faţă, lângă portar, la chioşcul de la intrarea, flancată de felinare cubice cu lumină lăptoasă, pe Augsburger Straße, pacienţii stăteau la coadă la ziare; de la Secţia de radiologie, de unde se vedea blocul masiv al Clinicii de Chirurgie, veneau câţiva medici. Richard o luă prin parc, trecând pe lângă Clinica de Dermatologie şi corpul de gospodărie, unde se încărcau nişte termosuri. Profită de faptul că era ferit de priviri graţie unui gard viu şi făcu repede câţiva paşi mai săltăreţi.

10

Zăcăminte feroase. Bătrânul de pe Munte

Stimate domnule Rohde,

Mă tot gândesc la discuția noastră. Mi-am ieșit din fire, iar dumneavoastră, așa mi s-a părut, ați rămas neimpresionat într-un fel care m-a neliniștit, deoarece îmi e cunoscut din contexte care mă fac să apar neputincios, în vreme ce pe interlocutorul meu îl fac să apară cât se poate de puternic. Mi-ați spus că trebuie să-mi respingeți textele și m-ați lăsat să presupun singur un alt motiv, printre rânduri și dincolo de motivul de care ne dăm amândoi seama, nu prea măgulitor pentru puțina vanitate de scriitor care mi-a rămas, să presupun, că de numit nu l-ați numit în mod explicit. Or, pe de o parte, nu vă cunosc îndeajuns de bine pentru a citi în reținerea dumneavoastră mai mult decât o rezervă, pe de altă parte, sunteți și dumneavoastră autor; mai mult chiar, un autor care, din câte știu eu, lucrează cu precizie. Așa că știți cum vine treaba cu cântarul de mare precizie, pentru aur, pe care așezi totul în acest stadiu delicat — cartea e gata, dar încă nu a ajuns în lume. Vreau să vă povestesc încă o dată ceea ce capacitatea dumneavoastră de a asculta m-a făcut să vă spun la întâlnirea noastră (îmi cer scuze pentru faptul că discuția noastră a ajuns din această cauză în mare măsură un monolog), de data aceasta însă în scris; țin foarte mult să nu rămână în trecătoarea oralitate. O istorisire pe care, oarecum lipsit de modestie, nu vreau să o prezint ca fiind a mea numai din motivul că se potrivește, mai mult sau mai puțin variat, la atâția alții care sunt cam de-o seamă cu mine. — Nu. Trebuie să mă întrerup. Vă rog să mă scuzați. Nu voi continua să scriu această scrisoare. Nu pot continua s-o scriu... Sunt atât de obosit, toate acestea mă obosesc atât de tare... Totuși, am să vă trimit scrisoarea; știu că asta e confuz; dar, ca să fiu sincer, sper să mă mai vizitați odată... Chiar considerați cartea mea nereușită?

Meno lăsă scrisoarea jos. Căzu pe gânduri. Bătrânul de pe Munte nu avusese un acces de mânie, Meno nici nu băgase de seamă agitația de care acesta

scria; ori poate că agitația îl cuprinsese abia după ce-și luaseră rămas-bun. Din contră, bătrânul dăduse din cap și zâmbise cu un aer meditativ, ceea ce făcuse ca fața sa cu pometii ridicați, ca la slavi, să capete un aer nițel strengar; pielea-i palidă, ca pergamentul, plină de riduri, începu chiar să strălucească, de parca bătrânul nu numai că s-ar fi așteptat la reținerea lui Meno, dar chiar ar fi sperat la această reținere. Da, își spuse Meno în sinea lui, de parcă ar fi sperat că Schiffner va da din cap a negare — ca și când prin asta l-ar fi făcut cavaler ori i-ar fi acordat vreo distincție.

— Nici măcar nu regretați faptul că vi se duce pe apa sâmbetei munca unui an?

— Vedeți dumneavoastră, domnule Rohde... nu. Desigur că am bănuit, știți asta, și vorbele dumneavoastră alese cu atâta băgare de seamă și precauție, prin care vă străduiți să mă cruțați, vă dau în vileag... Și acum vă mirați de ce râd? Pentru că am observat încă o dată câtă vanitate mai zace totuși încă în mine! Ce mă mai posomorăște răspunsul negativ pe care cu atâta delicatețe și decență mi-l prezentați așa, de departe, dănțuind în jurul lui, ce mă mai roade, ce mă mai râcâie! Mă râcâie, da, asta e expresia potrivită. Apropo, au fost trei ani de muncă, de muncă dură; sunt cam epuizat. Și atunci trebuie să râd. Pur și simplu. Îmi vine să râd de mine însumi, de fața mea care vă privește fix, de capul meu care arată ca un *papier-mâché*, ca un adevărat cap de stafie de haimana din teatrul de păpuși, pe care, în loc de păr, sunt lipite smocuri din blană de lup — nu găsiți?

— Domnule Altberg, vă rog, eu...

— Da, da, știu, vă pare rău. În treacăt fie spus, și mie îmi pare rău. Pot să-mi închipui cât de greu trebuie să vă fi fost să veniți astăzi la mine... Păi cui îi place să transmită vești proaste, nu-i așa? Dar sunt o gazdă proastă. Doriți cafea sau ceai?

Acum pot să scriu în continuare. Parcă totuși nu-mi vine să trimit așa scrisoarea aceasta. Am avut febră, trebuind să zac la pat ca să trec de faza acută. Doctorul Fernau, medicul meu, oferă consultații la domiciliu, dar a doua oară nu mai vine dacă ai sub 40 de grade. Cică astea ar fi bagatele și organismul știe să-i vină de hac și singur bolii până la acest prag. Am fost epuizat și obosit și a trebuit să mă gândesc mult timp. Acum, mi-am mai revenit cât de cât și nu vreau să mă dau bătut atât de repede. Întrebările dumneavoastră au răscolit atâtea lucruri în mine...

Sunt afară, fără de adăpost? Într-un peisaj cu zăpadă grea, căci dau să apuc albul și mă văd căzând în genunchi atunci când încerc să fac întocmai ca tata, care ridică o calotă și o așază atent pe cealaltă, astfel încât femeia de zăpadă să capete un bust; sora mea deja a imprimat-o, cu un pieptăn mare din lemn pe care l-a meșteșugit ea singură, și așteaptă acum o a treia calotă, cea de la mine, pentru a fixa de ea părul din fân, să marcheze ochii cu niște cărbuni,

să i pună un nas de morcov și să-i tragă pe deasupra o oală deformată, care de obicei zace prin șopron, fiind umplută în timpul verii cu bulbi. Emailul s-a luat în mai multe locuri, petele rezultate aducând cu niște insule negre, drept pentru care eu spun: Oala-Hartă, Gundel, pornim cu ea în Pacificul de Sud. Fără ca cineva să aibă grijă de noi. Fără pălărie. Fără protecție. Dar tata stă lângă mine, fața îmi arde de la palma pe care mi-a dat-o, căci nu se face ca eu, fiul farmacistului județean Hubert Altberg, să nu am destulă forță pentru a ridica o caraghioasă de calotă de zăpadă pe două altele. Mâna mare, roșie. Pe spatele mâinii, urmele de la pistrui, cu mănunchiuri dense de păr blond-roșatic pe deget. Palma tatei (ia miroase tu aici, cimitir, ei?) parcă ar fi îmblănită. Educarea pisicilor: aruncă puii în butoiul de ploaie din spatele casei — ori reușesc să dea din picioare în așa fel încât să iasă din umezeala care le face atât de bine florilor din grădina din fața casei, ori îi trage în jos, unde se mai vede încă, preț de mai multe minute, jocul umbrelor moi. Pisoiul care reușește e apucat de ceafă și apoi e ținut încă o dată deasupra apei; tata se uită serios la labele ce se războiesc, părând a cumpăni dacă sora mea și cu mine, care trebuie să așteptăm la butoi, înțelegem ce vrea el să facă; în cele din urmă, lasă mâna la o parte (dar nu întotdeauna. Uneori, aruncă puiul încă o dată în apă și îi apasă cu degetul mare căpșorul sub apă, până la sfârșit), deschide palma deasupra pământului și abia după aceea avem voie să luăm pisicul și să-l frecăm până când se usucă.

Capacitatea de transformare mimică a lui Altberg îl impresiona pe Meno. Toate aceste mii de zbârcituri și cute păreau să existe numai pentru a reda orice posibilă expresie a feței cu o precizie de sculptură în lemn; lumina din spațioasa cameră de lucru ce proiecta umbre maiestuoase nu făcuse decât să accentueze această impresie. Prestație actoricească? Lui Meno nu i se păruse că lucrurile ar sta așa; fiecare emoție ce se contura pe fața bătrânului părea chiar să existe în momentul respectiv fără niciun fel de dubiu. Esențe emoționale: la acest cuvânt, văzu din nou dinaintea sa tejgheaua farmaciei din Nußbaum în fața căreia bătrânul mersese de colo-colo, tejgheaua încărcată cu sticle mari și albe pline de lichide multicolore, etichete cu marginea în formă de semilună și înscrisuri alambicate în cerneală de tip vechi și având cântarul de mare precizie pe un raft de deasupra mesei de scris. Bătrânul aruncă manuscrisul într-un sertar și mormăi ceva pe un ton mai degrabă disprețuitor decât resemnat, care îl sperie pe Meno. Femeia care-i făcea bătrânului menajul aduse cafea, lapte fierbinte și pesmeți și, cu reproș, îi întinse lui Altberg un fular, pe care acesta și-l trecu în jurul gâtului cu o expresie scârbită a feței, după care luă de pe un raft un mojar și un pistil, apucându-se să piseze tablete.

— Iar ai uitat să-ți iei medicamentele, spuse femeia cu o voce obosită să-i tot aducă aminte, obosită de zădărnicia cu care se lupta cu îndărătnicia

bătrânului. Acesta se schimonosi, făcând din mână un gest sastisit, merse la fereastră și își sorbi laptele după ce turnă în el conținutul mojarului.

— Încă n-am voie să mă dau jos din pat, de aceea vă tratează așa, în doi peri. Doctorul meu mi-a interzis. Ea este aliata lui și nu-mi îngăduie bucuria de a primi oaspeți! spuse bătrânul cu o voce scârțâită și o expresie complice a feței. Dar nu trebuie să credem decât jumătate din ceea ce spun medicii, iar atunci când scriu ceva, se cuvine să fim cu atât mai suspicioși. (Râse încet în barba lui.) Asta mi-a spus-o tata, care a fost proprietarul farmaciei Sertürner din orășelul Buchholz, din Munții Uriași. Rețete indescifrabile, medicamente strigătoare la cer! Sunt cu toții niște șarlatani cu patalama! Așa spunea tata. Ei, da, era și ceva invidie în joc. Fernau m-a ascultat la plămâni și mi-a tot ciocănit pieptul și spatele. „Aveți pneumonie, Altberg. Trebuie să stați în pat, s-a înțeles? Clămpăniți ca un deșteptător vechi!" Iar eu de colo: „Am înțeles, să trăiți, domnule doctor-maior!".

— Un om sensibil, observă Meno.

— Știe cum să mă ia, asta e tot. Felul lui de a fi mai din topor, așa, îmi mai mută gândul. În afară de asta, îmi închipui că un medic mai din topor le vine mai bine de hac bolilor, probabil că asta e doar așa, o credință nefondată, însă îmi spun în sinea mea: „Nu ia boala în serios, deci boala nu e serioasă. O, ia te uită!".

Bătrânul arătă, prin fereastră, către un adăpost pentru păsări înălțat de-a dreptul în grădina abruptă a cărei zăpadă purta pe ici-colo urme de negreală, poate de la centrala termică ori de la fumul Mathildei Negre.

— Rândunele, inevitabil, spuse Meno. Botgros. O pereche de sticleți.

— Și acolo, un pițigoi cu cioc încrucișat, dacă nu mă înșel! (Altberg se bucură.) Ăștia au devenit rari. Lângă cintezoi, vedeți? Dar haideți să ne așezăm!

Myrtilla Myrtille, tu îmi luminezi liniștea... Și gesturile bunicii, vocea ei de fibră lemnoasă: O să ai soldați, băiatul meu, husari cu tunici „attila", având nasturi din perle și distincții militare, cu săbiile scoase și cai din pustă, și vântul îți va povesti, noaptea, despre râurile noastre, despre râul Neiße din Glatzer Land, ce curge atât de legat și atât de întortocheat prin Silezia noastră, și despre o fată îți va povesti, băiatul meu, despre o fată care te așteaptă și a cărei poză o porți la tine în mantaua de husar, iar atunci când va veni fumul de la marea cale ferată din Silezia, ochii ei nu vor fi triști. Calea ferată, calul de foc pufăind din nări și cu părul roșu ca o coamă în spatele depozitului de cărbuni, mă poartă către alte zări, lumina e săpunoasă în astfel de dimineți de iarnă, zăpada scârțâie sub pași ca o armură clămpănitoare și albă ca zincul, iar cavalerul dinlăuntru respiră cu greutate, de parcă ar pieptăna o pânză scămoșată atunci când inspiră. Myrtilla Myrtille. Și alifie și arnică, căreia femeile din orășel îi spun podbal-de-munte, Cardamine pratensis, *esență de limbariță, coada-calului, care e argint curat, și șarpele lui Esculap în formol în cilindrul*

de sticlă, Rübezahl[1] *zâmbește dintr-un panou publicitar emailat și promite putere de vindecare din Munții Uriași, iar când clopoțelul de la ușă a încetat să mai sune după plecarea nevestei măcelarului, când niciun client nu mai e în farmacie și tata pășește gâfâind pe scări în sus, cu cârnații de care a făcut rost dând în schimb niște sulfat de sodiu, infuzie de* Physalis *și „Autenticul Amestec pentru Digestie" al lui Altberg, cu brevetul de invenție de la Breslau atașat, atunci lumina din încăpere stă locului, trebuind mai întâi să se reobișnuiască cu întunericul, ițindu-se de prin ascunzișurile sale din vitrinele cu medicamente, din fiole, recipienți de chimicale, să crească din nou, să se întindă peste inscrisul realizat pe sticla mată a vitrinei, înainte de a începe să cocheteze cu oglinda de perete, cu parapetul de alamă care duce în sus către odăile de locuit; înainte de a deveni somnoroasă și de a se întinde pe lemnul de mahon lustruit al mesei de scris, unde tata examinează și întocmește rețete; apoi, începe să se prelingă de prin norii de pe tavan, unde este ilustrată o împărăție a cerului din Silezia, cum spune tanti Irmelin în mod zeflemisitor. Mecanicul de locomotivă apucă sfoara fluierului cu aburi.*

— Mă disprețuiți, nu-i așa? (Bătrânul ridică mâna defensiv când Meno făcu o mișcare.) Desigur, nu veți admite. Dar ce se întâmplă când sunteți singur? Luați de aici o imagine cu figura tristă a lui Altberg și cu cele o sută de oale cu clei patetice, cu conținutul cărora le lipește aripi păsărilor sale de hârtie, iar din chestia asta... (Arătă cu mâna un manuscris aflat pe birou, o grămadă de foi și fotografii lipite de-a valma unele peste altele; dar mișcarea sa din mână ar fi putut să se refere și la schițele care atârnau lângă masa de lucru, o bramburealâ de linii pline de prescurtări criptice, de cifre și de săgeți indicatoare de felurite culori. Trebuie că acesta era proiectul de munte[2], acel *opus magnum* al lui Altberg.) ...chestia asta — mormăi el — la care sculptez de opt ani, fără ca ea să vrea să capete o formă. Zece zile la o pagină, și toate paginile trebuie să fie turnate din aceeași sticlă pe care nici măcar cea mai dură și mai nefavorabilă privire a unui cititor nu trebuie să poată lăsa nici măcar o zgârietură. Dar dumneavoastră... Dumneavoastră veți merge acasă și mă veți disprețui, pe ascuns, poate că nici nu veți fi știind încă lucrul acesta, că mă disprețuiți... Un om bătrân care încă mai crede într-o societate dreaptă, după ce a trecut prin toate câte ați citit în textul pe care editura dumneavoastră l-a refuzat! Un adevărat nesăbuit, nu-i așa? Apropo, în ceea ce privește refuzul, îl știu pe Schiffner. Un om respectabil, un editor așa cum erau pe vremuri, ceea ce înseamnă că e un editor care știe să găsească; dar e și niței

[1] Spiritul Munților Uriași, în literatura populară germană, poloneză și cehă.

[2] Termenul original, *Bergprojekt*, are o sonoritate aparte în contextul abordării creative de către autor a numelui *Altberg* (redat în roman, în mod intenționat impropriu, prin *Der Alte vom Berge/Bătrânul de pe Munte*).

cam grandoman și laș... Grandomania și lașitatea reprezintă, în treacăt fie spus, amestecul tipic german. Formulat concret: sentiment și cazarmă... Nemților le plac cântecele și muniția... Ei da, sunt mort, Rohde, nu-mi fac iluzii. Dar cele în care am crezut continuă să trăiască... Cum anume gândesc despre noi cei de dincolo? întrebă bătrânul deodată, cu o expresie de jind pe față, lăsându-l pe Meno să subînțeleagă faptul că „dincolo" reprezintă cartierul către care se ajunge urcând cu funicularul.

— De rău, răspunse Meno după o oarecare ezitare. Oamenilor nu le place Imperiul Roman de Răsărit. Cei care locuiesc aici sunt disprețuiți fără nicio deosebire de către cei de dincolo.

— Deci am avut dreptate.

— Eu nu vă disprețuiesc.

— Dar o veți face! Vremurile se schimbă, iar noi dormim... Nu v-au zâmbit piticii când ați coborât strada încoace?

— Și eu cred într-o îmbunătățire a omului, domnule Altberg... Cred că e posibil să clădim o societate în care să le meargă bine tuturor oamenilor.

— Dar societatea noastră nu e o astfel de societate, domnule Rohde! spuse bătrânul cu o voce care-l făcu pe Meno să-l treacă toți fiorii.

Acoliții lui Rübezahl pufăie prin coșul locomotivei, flori de gheață cresc la fereastra pe care respirația mea o face transparentă, o silește să dispară, astfel încât văd cum piața din Buchholz înoată încetul cu încetul în afara privirii; trenul trece pe o ridicătură pe lângă valea în care se află orășelul, clopotnița cu cocoșul în vârf și cu clopoțelul de incendiu și complexul îngrădit de călărie al fraților Rebenzoll, cei mai înstăriți negustători din localitate, cu învolburările sale și cu frontoanele de paiantă pe care un pictor de frescе din Obersalzbrunn ilustrase scene de vânătoare; farmacia tatei cu turnulețul subțire și figura lui Sertürner[1] care ține șarpele și cântarul, după care urmează o cotitură, și Buchholz e o amintire; spiritul fluxului va crește, spiritul refluxului va tăcea, spiritul nisipului se va arăta, așa aud că-mi șoptește bunica atunci când îmi șterge, cu un aer de conjurare, fruntea înfierbântată de febră; spiritul zăpezii... Trenul se opri între stații. Un bărbat în uniformă se sui în el, ridică o lampă și ne ordonă să ne dăm jos, câte o valiză de băiat, coborârea, dați-i bătaie, valizele pe sănii; ni se ceru să-l urmăm. Zăpada aluneca de pe ramurile de molid, niște spiriduși cocoțați în cuiburi de umbră ne arătau cu degete pline de răutate, bărbatul în uniformă păși în fața noastră într-un ritm că de-abia reușeam să-l urmăm, iar în stânga se deschidea un defileu, un ochi amenințător având pleoape făcute din crengi bizare; eram ultimul din rând, nu îndrăzneam să-mi întorc privirea, Nachtwunderer[2] ar fi făcut din mine un

---

[1] Friedrich Wilhelm Sertürner (1783–1841) a fost un celebru farmacist german.

[2] Personaj malefic din *Die Rose vom Liebesgarten*, operă romantică de Hans Pfitzner.

lup, Muma Pădurii m-ar fi transformat în buruieni și ferigi cu râsul ei: ce m-a mai speriat o pasăre grea ce-a trecut razant în zbor, trepidând toată. În zare se vedea cetatea Löschburg, vechiul cuib al cavalerilor tâlhari din Munții Bufniței, acum o școală și un stabiliment educațional pentru „formarea unor cadre de nădejde în slujba statului", cum îi zicea. Tata hotărâse să mă dea acolo, tanti Irmelin putea să ofteze și Gundel putea să plângă oricât de mult voiau: Georg trebuie frânt spre binele lui, într-o bună zi o să-mi mulțumească, iar voi veți vedea câtă dreptate am avut! Visează prea mult, și pe cine visează prea mult îl mănâncă ciorile. — O sală în care dorm o sută de elevi. Pat de oțel, dulăpior de noapte, vestiar, neîncuiate, deoarece, după cum ne spune directorul stabilimentului, la apelul de dimineață: „Cine fură de la un camarad merită să fie eradicat din corpul școlii și din corpul poporului german." „Disciplină, ordine, onorabilitate, fidelitate!" ne cere o lozincă afișată în sala de mese, unde ne spunem rugăciunea la șase dimineața, scoțând aburi pe gură de frig ce e, după care mâncăm o supă de urzici cu un colț de pâine. Noi: băieți de zece ani adunați de prin toată Silezia, cu părul tuns scurt, selectați și onorați cu admiterea la Löschburg, cele mai înzestrate capete ale țării, după cum spunea tata; îi găsesc numele scrijelit pe pupitru. Sari în picioare atunci când răspunzi, cu mâinile la cusătura pantalonilor, te așezi numai când ți se spune, te culci noaptea la comandă, înveți serii de cuvinte latine, iar atunci când te ascultă, îți trage una la palmă cu nuiaua pentru fiecare cuvânt uitat, după leitmotivul: „Când te doare ții minte!". Vecinul meu de dormitor și colegul meu de bancă, pe care îl cheamă Georg, ca și pe mine, îndrăznește să contrazică un profesor; o lună în temnița cetății, cu obligația de a recupera materia predată în acest timp, îl aduce la tăcere — iar pe mine, care am avut și eu parte de aceeași pedeapsă, mă aduce la disperare, la infirmerie, la ură, frică și la tot felul de gânduri. Am făcut ceva ce este mai rău decât contrazicerea profesorului de către Georg, după cum spune rectorul la apelul de pedeapsă: l-am sprijinit, i-am fost loial unuia care a luat-o pe căi greșite și nu i-am fost loial școlii; nu am ascultat de autoritatea incontestabilă a profesorului, de rangul lui superior, marcat de epoleții săi de argint, pe când noi, elevii, nu aveam decât un număr matricol. Mi se dă o lună de carceră în loc să fiu imediat exmatriculat, numai pentru că tata se prezintă la rector, fiind în deplin asentiment în privința faptului că eu am nevoie să simt „mâna grea". Scap de exmatriculare. Iau bătaie cu trestia de zahăr înmuiată în apă, am voie să mă întorc în dormitor, unde Arthur, valetul meu personal — căruia nu mă adresez niciodată altfel decât cu numele său mic, după cum fac de asemenea și toți ceilalți elevi cu servitorii lor — îmi va goli din nou plosca de noapte și oala cu apă de spălat, mie, care m-am reîntors la tânăra elită a viitorului stat german model, la cei a căror rezistență împotriva panglicilor de argint va consta în dobândirea lor.

— În altă ordine de idei, am citit și lucrarea dumneavoastră despre păianjeni. Arbogast a fost atât de amabil să-mi producă o hectografie. Să înțeleg că v-a invitat la una din întâlnirile noastre, ale Societății Urania? Avea de gând s-o facă, așa scria în nota pe care mi-a transmis-o împreună cu hectografia.

— L-am întâlnit azi-dimineață și mi-a spus, într-adevăr, de această invitație.

— Ce părere aveți despre el?

Bătrânul de pe Munte îl măsură pe Meno cu o privire rapidă, rece, în timp ce-i punea întrebarea.

— Nu-l cunosc și, din faptul că ține la particula „von", că poartă un baston de plimbare cu un mâner ca de cârjă și că are un câine prost-crescut, nu ar trebui, cred eu, să tragem concluzii din domeniul psihologiei populare. Sunt niște simple etichete.

— Și credeți că se întâmplă la fel ca în cazul borcanelor de castraveți murați marca Spreewald, pe care eticheta îi recomandă ca atare, dar ce gust au, asta nu mai spune bucățica de hârtie! Un răspuns bun. Un răspuns prudent. (Bătrânul de pe Munte râse încet.) N-aveți încredere în mine. În sinea dumneavoastră mă disprețuiți și reacționați ca o vulpe care simte prezența vânătorului.

— Domnule Altberg, mă bănuiți pe nedrept, răspuns Meno indispus. De ce anume v-aș disprețui? Cum aș ajunge eu oare să vă disprețuiesc? Vă rog să mă credeți.

— Știu, ați spus-o și mai înainte: și dumneavoastră credeți în posibilitatea unei societăți mai bune... într-o rânduială dreaptă a vieții, în care oamenii pot fi fericiți. *Égalité, fraternité*... idealurile din 1789, cu alte cuvinte: împărăția socialistă a cerurilor! De la Paris se trage, după cum vedem. Speranța, la cei vechi, era un rău... *Égalité*, ei da. Curând, vom avea anul oamenilor mai egali decât toți ceilalți.

— Îl citiți pe Orwell? observă Meno cu un surâs fin. Dacă vreți să mă puneți la încercare...

— În acest caz, ar fi o punere la încercare greșită, dacă mă apuc întâi să-l citez pe dușmanul de clasă pentru a vă ademeni să renunțați la rezerva dumnoavoastră; că doar și eu mi-am vârât nasul acolo! Aveți umor, domnule Rohde, asta îmi place. Umorul este negreșit un indiciu...

Meno nu mai întrebă ce fel de indiciu după ce bătrânul se opri deodată.

În 1940 scrisoarea oficială cu crucea încârligată și ștampilă. Romantism și administrație, Rohde, nu există nimic mai rău. Ordin de recrutare pentru cei născuți în '22, dintre care fac parte și eu, și prezentarea la cazarmă; m-am înființat acolo bucuros, eram un adept convins al nazismului, eu, blond, cu ochi albaștri și înălțimea de 1,85 m, nu aveam a mă teme de el, făceam parte din rasa celor aleși, care se pornea să cucerească pământul... și care avea să cucerească pământul, după cum nu mă îndoiam câtuși de puțin. Aveam tot

dreptul, întrucât ceilalți ne erau inferiori ca valoare; nu ne împărtășeau, după cum ni s-a băgat în cap, convingerile, valorile: buna-cuviință, fidelitatea până la moarte, onoarea. Făceam parte din rasa aleasă, un husar, un husar vei fi cu tunică „attila" și sabie și porte-épée, *satele vor arde, dar tu, dar tu, micuțul meu ofițer de gardă...*

Bătrânul mergea în tăcere de colo-colo prin fața lui Meno, căutându-l cu privirea, căzut pe gânduri. Se așează la masa de lucru, răsfoind manuscrisul. Apoi se puse pe povestit, spunând tot mereu „așadar" și „așa e" și „de fapt" („de fapt, n-ar trebui să spunem « de fapt », nu") și dând din cap și amuzându-l pe Meno în tăcere, „Nu, totuși nu e asta, nu", zise când încercă să-și aducă aminte de un pasaj „dintr-o poezie-carte". „Citat greșit... Voiam să mai condimentez puțin expresia și, că tot vorbim de condimente, am nimerit iar cardamonul în loc de sare, iertați-mă, sunt ca un călugăr în ceea ce privește cele culinare!" Gura i se schimonosi într-un rânjet larg. Femeia care-i vedea de casă aduse o tavă, aburită de frig, cu o sticlă de rachiu Nordhäuser Doppelhorn. Meno refuză invitația, Altberg în schimb își umplu cu mâinile tremurânde ambele pahare.

— Să mergem.

— Dar sunteți bolnav, domnule Altberg.

— Doar ratat, domnule Rohde. Doar ratat.

Coborâră la gara Neustadt, stătură puțin în piața din fața gării, de unde priviră porumbeii și trenurile. Poate că Altberg spera ca freamătul lor să-l cuprindă, dacă pământul pe care îl apăsa cu tălpile pantofilor nu era primitor, poate pentru a declanșa vreun fel de recunoaștere ori măcar vreun salut în cocoașele lor gri ca chitul, uriașe, cu piele ca de elefant. Poate. Niște soldați treceau pe lângă ei, niște călători cu amintiri obosite și pline de dușmănie față de uniforme și de cei care păreau să le întruchipeze. Meno simțea că, în ochii acelor oameni, uniforma și purtătorul de uniformă nu erau două lucruri distincte și, probabil, nu puteau fi.

— Dar cu câtă mândrie se sting culorile, spuse Altberg; Altberg spunea: Știți, domnule Rohde, mă gândeam uneori că, pentru a fi mai puțin străin, ar trebui să găsesc ceva și mai străin, iar acesta ar putea fi numai un loc din amintirile uneia dintre trecerile mele, la care mi-am dorit adesea să revin. Probabil că îl cunoașteți, dar haideți să mă însoțiți.

Meno scoase la iveală scrisoarea despre „Vechile creații literare germane" de pe raftul de lângă ceasul de zece minute, mai puse cărbuni în sobă și citi încă o dată ambele scrisori înainte de a se așeza la mașina de scris.

11

Tiarella cordifolia

Chiar de când am intrat, am fost speriat până și de finețea holului casei, scria Meno, *așteptam, deși parapetul ponosit părea să fie același, peria de scos rugină de pe zăbrele la intrare, cu lamelele de oțel încovoiate, deasupra inscripția „Vă rugăm să vă ștergeți picioarele"; petele de apă de pe pereți, ușa înaltă, acoperită cu un lac alb, șlefuit și stins. Deodată, mi s-a părut că sunteți schimbat. Pe ușă scria P. Dienemann Nachf.*[1]*, dar, în timp ce vă ascultam, zău dacă mi se părea cine știe ce amabilitate să-ți pui propriul nume sub o concepție despre lume numită „Nachf". Căruntului domn Leukroth, care tot pufăia de zor din țigară, precis că i se părea o idee bună; câteva poze de deasupra mesei de scris a fiicei lui înfățișau anticariatul de pe strada König Johann, dinaintea bombardamentului, înfățișau scrisori cu antetul lui Dienemann, care făcuseră înconjurul lumii sub ștampile exotice și se reîntorseseră apoi, înfățișau portretul cu dedicație al lui Hauptmann pe care dumneavoastră nu mai conteneați să-l priviți. Poate că Leukroth ar fi atârnat chiar și deasupra departamentului căruia dumneavoastră îi spuneți Cunoștințe despre urbea natală afișul Dresda Nachf., scris desigur de mână, cu cerneala ferogalică*[2] *ce ruginea prin fișele din cartoteca pe care angajații săi le vegheau (de dragul lui?). Căci prezentul, domnul meu, mi se părea mie că aud vocea lui Leukroth, doar nu e nimic. Și îl vedeam cum dă din cap și cum îi lua cărțile domnului cu bascul, care trecuse înaintea mea prin ușa cu afișul „Intrarea interzisă" și care își strânse umerii, mai bine spus, îi lăsă să cadă într-o resemnare subită, ca de zăpadă înghețată sub cuvintele bătrânului ce își rodea chiștocul de țigară în timp ce tot răsfoia cartea. „Ce spui, tinere?", se răsti domnul Leukroth*

[1] Adică, „succesorul lui P. Dienemann".

[2] Cerneala ferogalică a început să fie preparată și folosită încă din secolul al IV-lea d.H. Din punct de vedere chimic, este un galatanat de fier; dacă nu e corect preparată, are efecte corozive, provocând arderea chimică totală a suportului, astfel încât se ajunge la perforarea materialului.

la dumneavoastră, în timp ce îndoia colțul unei pagini șterse. „— Așadar." „Carevasăzică, puteți s-o luați înapoi, prezența dumneavoastră, Dresda se va descurca fără ea." Persoana astfel apostrofată dădu din cap, mormăind „Măi să fie" și dând să plece. „Ia stai dumneata nițel", spuse domnul Leukroth, făcând semn cu mâna de pe o scară pe care se suise cam până la înălțimea soldurilor, „chiar vrei să te cari înapoi acasă cu asta, spune-mi tu mie? Poți să mi o lași în schimbul a cinci mărci, să fie cărțile cu cărțile, dacă tot sunt toate aici." Și își vârî degetele tremurânde (suferea de Parkinson) într-un pahar cu monede de cinci mărci: „casă pentru taxi", scria cu litere de tipar pe o fâșie de bandă adezivă. Îndărătul perdelelor de stambă, imprimate cu model de tiarella cordifolia, *dormitau niște cutii de conservă, se iteau piramide de ceară de lustruit podeaua, se vedea niște hârtie gălbejită de la Întreprinderea de Stat pentru Fabricarea Hârtiei Weißenborn, moțăiau niște cutii de carton cu hârtie de Königstein, prelucrată manual, pe care domnul Leukroth o imprima cu niște bufnițe-vulturi și o acoperea pentru urările de Crăciun adresate clienților buni cu scrisul lui de Parkinson. Mi-ați arătat niște exemplare, pe toate scria: „Totul e să fii prezent necontenit, Anticariatul dumneavoastră P. Dienemann Nachf." Domnul Leukroth — așa cum am aflat într-o zi de la angajata cu bluză de șifon, cu un trandafir de hârtie la guler (mereu același tip, niciodată același trandafir) și care își frământa mâinile cu un aer apăsat — are obiceiul să vină în fiecare zi la anticariat cu taxiul și tot cu taxiul are obiceiul să și plece. Moneda de cinci mărci (domnul cu bascul o strânse bucuros în palmă) îi face pe majoritatea clienților să aibă senzația că au reușit din nou să se strecoare; era o monedă grea, cât se poate de prezentabilă, imprimată cu ocazia celei de-a douăzecea aniversări a Republicii, și nu era din aluminiu, la fel ca și moneda de douăzeci de pfenigi. Dumneavoastră și cu mine, domnule Altberg, mai stăteam încă în holul casei, în fața mea era ușa dată cu lac, sub mine, grătarul de șters picioarele, care nu avea lamele de oțel, ci era confecționat din cocos și acoperit cu un ștergar în lunile umede, din care ieșea abur toată ziua, când anticariatul era deschis. Domnișoara Leukroth, fiica actualului proprietar, stătea cu siguranță așezată la masa ei de scris de pe coridorul dintre cele două încăperi ale anticariatului și își vedea de scris, înmuind stiloul într-o călimară cu cerneala ferogalică produsă de Întreprinderea de Stat Barock și ștergând cu migală stropii excedentari de marginea călimării. Presupuneam că era în legătură cu niște spirite importante ale trecutului, căci stiloul cu care zgâria hârtia îngălbenită pe la margini, cerneala care trebuie că li se părea familiară duhurilor care sălășluiau poate în întinderile fără de loc, dar mai degrabă aici, în treptele dintre cărți și dinlăuntrul cărților, aveau să știe a le striga; domnișoara Leukroth va reuși să le facă să se reîntoarcă din cerurile de deasupra Dresdei, descriind niște cercuri, în sticla lui Solomon, și era de ajuns o perdea din stambă imprimată cu un model de* tiarella cordifolia *(domnișoara Leukroth purta o rochie din același material), în fața luminii de*

la fereastră, pentru ca arta conjurării, care te făcea să-ți mai vii în fire, să se poată desfășura; la lăsarea întunericului și în timpul nopții, când sculptura din lemn a șoarecelui de bibliotecă de alături, din colțul încăperii, avea să se trezească la viață și să preia anticariatul împreună cu angajații săi, domnișoara Leukroth, așa socoteam eu în sinea mea, nu urma să poată face nimic altceva decât să dispară împreună cu duhurile invocate. Până când, într-o bună zi, salariata de la ponositul ghișeu de evidență, vizavi de ușa cu „Intrarea interzisă", îmi făcu semn cu mâna și făcu să-mi parvină, ridicându-și privirea în tavan, o scrisoare de la domnișoara Leukroth: „Ar fi nu numai de dorit, ci chiar salutar, dacă ați avea bunăvoința de a uda floarea de porțelan, în plus față de setea ei obișnuită." Din anumite motive, apa, care trebuia folosită cu parcimonie, îți cam pierduse din prospețime. — Stăteam în holul casei ascultând cu atenție. Trebuie că era luni, deoarece din spatele ușii lăcuite nu auzeam decât murmurul amintirilor mele, și nu vocea doamnei cu trandafirul de hârtie, reproșându-i acum unui client lipsa de grijă în manevrarea edițiilor rororo[1] *cu coperți moi, ori pașii târșiți ai domnului Leukroth, sub povara capului sacrosanct dimensionat al lui Goethe, un cap de Jupiter turnat în ghips, care trona peste dulapuri cu vitrine, având cheițe filigranate care ieșeau din ele, vitrine purtând cravate din benzi adezive pe care scria, tot de tipar: „Clasici! A nu se atinge!". Lumea care venea la anticariat se conforma, căci, în cazul unei atingeri neautorizate, vitrina ar fi produs o altă formă de liniște; și cheile, de asemenea, socoteam eu, erau probabil legate de un sistem invizibil de alarmă: de sistemul senzorial răspândit prin anticariat al domnișoarei Leukroth, poate și de susurul aducând a scrâșnet al unor duhuri ajutătoare conjurate, care se strecurau înăuntru nebăgate în seamă. Trebuie că era luni, căci Dienmann Nachf. era particular, iar particularii aveau închis lunea, știam asta de la brutăriile Walther și Wachendorf, de la măcelăria Vogelsang, de la maestrul cizmar Anselm Grün. Ștergarul nu scotea aburi, scurgându-și toropeala, fapt în mod deliberat trecut cu vederea, către cenușiul-deschis al unei aripioare de rechin care zăcea pe prețul de cocos. Nu se auzea nicio tăcere de gheață dinăuntru, când cineva o întrerupse pe domnișoara Leukroth din trebăluitul ei cu cerneala, interesându-se de cărțile din vitrina de lângă biroul ei. După o perdea imprimată cu un model de* tiarella cordifolia *se aflau, păzite de niște sticluțe de farmacie, operele lui Hermann Hesse scoase de vechea editură S. Fischer, cu foi de pânză, pe alocuri albastre, cu imprimeuri aurii, în font Unger, și de editura Aufbau, cu foile din niște pânze de un verde ca de tei care-și mai pierduse din culoare, cu coperte protectoare galbene precum nisipul, în font Garamont, iar atunci când trecu trenul, sticluțele de farmacie preluară tremurul pe care undele sale de șoc îl trimiteau din miezul tăcerii înspre domnișoara Leukroth: „— Cărți de Hermann Hesse, domnul meu!"*

[1] Prima serie de cărți de buzunar din Germania, publicată de editura Rowohlt.

Iar pentru domnișoara Leukroth, care nici măcar nu întoarse capul, nu mai era nevoie de nicio altă explicație. „— O, Hermann Hesse!", se porni clientul; *„ Ei da, tocmai v-am spus", zise domnișoara Leukroth; „— Pe astea nu le vindeți, nu?"; „— Ascultați-mă", puse domnișoara Leukroth capăt discuției, „după Hermann Hesse, nu mai există literatură!" și șterse cu grijă de marginea unui pahar baroc un strop excedentar de cerneală de pe stilou, în vreme ce clientul ridica din umeri neajutorat, deoarece înțelesese că picase la una dintre probele de onoare la care erai adesea supus în Dresda. Iar dumneavoastră, domnule Altberg, stăteați și ascultați. Iar eu mă uitam la dumneavoastră, cum deschideați cărțile, cum vă întrețineați cu salariații, cum îi dădeați domnișoarei Leukroth sfaturi cu privire la tot felul de compuși farmaceutici împotriva problemelor dermatologice și bolilor provocate de iradierea cosmică, cum i-ați dat un autograf domnului Leukroth, care venise mai aproape, se îndepărtase, se apropiase din nou cu unul dintre volumele dumneavoastră de eseuri în mână. Păreați surprins, poate că nu vă așteptaserăți să fiți dumneavoastră înșivă obiectul interesului lui P. Dienamann Nachf. M-a mișcat faptul că vă puteam privi în voie pentru un moment pe dumneavoastră, unul dintre dascălii mei plini de severitate. M-ați învățat multe, fără să știți, n-am îndrăznit niciodată să v-o spun; căci nu pot să pretind cum că v-aș înțelege. Prea depărtate între ele sunt, presupun, impresiile noastre de viață, cărora nu-mi vine să le spun experiențe, deoarece nu știu dacă vreodată ceva se repetă. Ne văd stând în holul casei, în fața anticariatului Dienemann, dumneavoastră povestindu-mi despre începuturile Republicii Democrate Germane, despre speranțele și visurile dumneavoastră, despre roșul dimineții pe care l-ați salutat cu bucurie și pentru care erați gata să faceți totul, să dați totul după o mie de ani de întuneric[1]. Dumneavoastră tăceați; eu ascultam cu atenție. Niște discuri de fonograf erau prinse în pereții din care mușcau. Vocile nu se mai regăseau. Știucă, tu, verde ofițer[2], te-ai strecurat printre portiera lăcuită și portiera intermediară și ai dispărut în dulapul de lângă capul de Jupiter al lui Goethe, în spatele mesei ale cărei daruri bibliofile revărsate în preaplinul lor îi dădeau de furcă șoarecelui de bibliotecă din lemn. Și în acest dulap era vârâtă o cheiță: „Romantici, a nu se atinge!", scria pe banda adezivă. Iar în timp ce dumneavoastră tăceați, domnișoara Leukroth înălță capul și ascultă la rândul ei cu atenție: oare nu care cumva își făcea vreunul „de lucru" așa, „fără să bage de seamă" (după cum se văita salariata în bluză de șifon cu glas stins, atunci când se ținea după câte un client să vadă ce*

---

[1] Aluzie la pretenția nazistă de a întemeia o împărăție (*Reich*) de o mie de ani, ca replică propagandistică la referința biblică la a doua venire a lui Isus Hristos pe pământ („Împărăția de o mie de ani").

[2] Citat dintr-o poezie încorporată în romanul *Wellen* (1911) al lui Eduard von Keyserling (1855–1918); von Keyserling. Eduard, *Wellen*, S. Fischer, Berlin, 1920, p. 250.

învârte acesta, pentru a găsi un cavaler tâlhar pe numele Georg Altberg, care răscolea de zor fără a se teme, ca un maniac, în rândul al doilea, ascuns îndărătul eternelor opere reeditate, precum Mori, nebunule! *a lui Zuchard — niciodată citită, dar în mod notoriu disponibilă — ori* Quo vadis? *a lui Sienkiewicz, care avea parte de aceeaşi soartă); dacă se întâmpla cumva ca vreun client să nu păstreze, faţă de cărţile pe care le privea, distanţa de un metru, statornicită în Dresda, cu capul plecat respectuos, pentru a studia titlul cu bărbia pe mâna dreaptă şi mâna dreaptă pe braţul stâng, ţinut vertical? Domnişoara Leukroth ascultă cu atenţie. Era timpul să-şi ia medicamentul? Ar fi salutar ca, în acest anticariat, să se facă mai multă economie la hârtia de împachetat; cărţile puteau fi supracopertate la fel de bine şi cu ziarele din ziua trecută, drept pentru care, după cum ştiţi, aduc mereu o rezervă. Terminaţia „e" a dativului era subliniată cu grijă*[1].

[1] În germană, unele substantive de gen masculin şi neutru primesc, opţional, terminaţia „e" la dativ. Domnişoara Leukroth extinde în mod impropriu această regulă, efectul rezultat fiind o emfază caraghioasă.

12

Rugina

Trebuia să înveți, să înveți cu obidă, neobosit, cu nesaț, dacă voiai să te numeri într-o zi printre cei mari — Christian o învățase și pe-asta. Niklas, Ulrich și Richard pretindeau de la copiii lor cele mai bune și mai importante realizări. Când Ezzo interpreta o piesă, i se spunea că unul sau altul dintre violoniști era mai bun ca el, că îi mai lipsea una sau alta „pentru a capta într-adevăr audiența, pentru a nu interpreta numai notele, ci a le umple de viață; încă n-are adâncime". Christian se învățase ca Richard să-și scoată la iveală foaia matricolă și să ducă degetul în tăcere la nota zece, când se întâmpla ca el, Christian, să ia numai un nouă; un opt ori vreun șapte semăna deja cu o catastrofă de amploare medie, iar Christian nici măcar nu îndrăznea să-și închipuie ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi venit acasă cu un șase sau chiar cu un patru — cel mai mare dezastru posibil. Nu îndrăznea să-și închipuie nici ce s-ar întâmpla dacă nu ar reuși să intre la Medicină.

— Profesia de medic, spuse Richard, este cea mai bună și mai frumoasă profesie care există. E o activitate clar conturată, prin care ajuți oamenii și ale cărei rezultate sunt vizibile în mod nemijlocit. Un pacient vine cu o problemă. Medicul îl examinează, pune un diagnostic și începe terapia. Pacientul merge acasă vindecat, eliberat de dureri și capabil să-și vadă mai departe de îndeletnicirea sa.

— Asta, dacă n-a murit, replică Ulrich. Ați băgat de seamă că de multe ori spitalele se află lângă cimitire? Și anume lângă niște cimitire prin care se tot vânzolesc groparii. Industria, băiete, oferă cele mai bune profesii. Uite, creezi valori reale. Produci, să spunem, capace de toaletă. Nu rânjiți, e timpul ca cineva să ia apărarea capacelor de toaletă. Toată lumea are nevoie de acest oval ignorat, chiar dacă nimeni nu vorbește de el. Că tot veni vorba, știați că, în franceză, îi spun *le couvercle*? N-o să ajungi sub luminile rampei dacă produci cuvercule. Asta nu! Dar vai și-amar dacă nu sunt disponibile. Economia e viața adevărată! Și o să câștigi o grămadă de bani cu chestia asta.

— Tu și glumele tale prostești... Lasă băiatul în pace, nu-l mai zăpăci cu trăncăneala asta, îl certă Barbara. Industria! De care industrie vorbești? De cea socialistă? Mă faci să râd!

— N-ai decât să râzi, puiule, dar vă spun că și în socialism legile economiei...

— Richard zice bine ce zice. Băiatul trebuie să învețe ceva cu cap și coadă. Eu întotdeauna am fost de părere că ar trebui să se facă croitor pentru domni. Cred că are o înclinație naturală să se facă croitor pentru domni. Că doar familia Rohde pare să se priceapă la materiale... Și Meno se pricepe. Atâta doar, să nu te apuci de ceva cu cărțile, Christian. Mare brânză. Nu, Meno?

— Nu chiar. Mai e și nițel lapte gras.

Meno nu prea participa la astfel de discuții și își vedea de cină în vreme ce ceilalți se certau.

— Ei, ce să spun, eu cunosc scriitori. Vin la mine și mi se plâng. Vor să scrie că cerul e albastru, dar trebuie să scrie că cerul e roșu! Un costum are întotdeauna două mâneci, aici ca și în Occident. Și are și nasturi. Unul dintre... mâzgâlitorii ăștia pe hârtie m-a întrebat dacă nu-i știu pe cei care fabrică nasturi, că și el ar vrea să fabrice nasturi, nasturi și nimic altceva.

— Ca medic, ești generalist. Trebuie să știi totul. Trebuie să înțelegi chiar și industria. Și mulți medici pe care îi cunosc au talent artistic. Artă, meșteșug, educație: toate se întâlnesc în medic. Poți să mergi în cercetare, cum a făcut Hans. Și de toxicologi e mereu nevoie. Poți să te faci chiar și expert în istoria medicinei. Dacă pe lângă medicină mai studiezi și istorie, avem o catedră la Academie. Profesor bine plătit, cu un loc călduț la Facultatea de Medicină, departe de călătorii. Toată ziua bună ziua nu faci decât să stai jos și să scrii cărți.

— Eu unul cred că cea mai frumoasă e muzica, spuse Niklas.

Serile, lui Christian îi plăcea să iasă la plimbare atunci când stătea la părinți. Vedea puțini oameni, de cele mai multe ori cartierul fiind adâncit într-o tăcere grea. Simțea mai limpede ca oricând aerul melancolic și singuratic al vechilor vile cu frontoanele lor ascuțite și acoperișurile abrupte, luminate de stelele de Advent din logii și balcoane, de puțina lumină a felinarelor stradale care încă mai funcționau. Zăpada cădea, zăpada se topea, uneori și ploua. Atunci își auzea pașii răsunând pe pavajul ud al trotuarelor și simțea că în case se ascundea ceva, o boală insidioasă și vicleană, și simțea că această boală era legată de locatari.

Mergea adesea la Niklas, pe care îl iubea foarte mult, și se bucura deja cu mult înainte de a-l vizita pe unchiul său, încă de la ultima oră de curs, în timpul călătoriei monotone și bălăngănite de la Waldbrunn la Dresda. Dacă stabiliseră că sosește la ora 8 seara, umbla deja cu o oră mai înainte de colo-colo pe străzi, privind luminile și întrebându-se ce vor fi făcând oare

locatarii dindărătul ferestrelor și dacă și ei se gândeau, atunci când răsunau ceasurile de se auzeau prin ferestrele închise, la boala asta pe care nu putea încă s-o numească, oricât de mult se străduia. Vorbise odată cu unchiul său Hans despre asta. Hans îl privise surprins, dând din umeri, și răspunsese cu un zâmbet ironic „suntem otrăviți, nimic mai mult", adăugând „timpul e o chestie ciudată" și ducându-și arătătorul la buze. Christian nu uitase asta. Era un citat din *Cavalerul rozelor*, mareșala[1] îl cânta; iar Christian credea că mareșala mai trăia, pe aici pe undeva, într-una dintre case, și că glăsuia în șoaptă ceva despre timp, mai mult, că îl poseda, ca pe o esență, și că îl punea în ceasuri în felul încet, răbdător al țesătoarei la războiul de țesut din care ieșea un fir, timpul care se prelingea, se scurgea în tapeturi, se fofila în oglinzi, țesând niște fețe. Într-una dintre aceste seri la Niklas, în camera de muzică din Casa Luceafărul-de-seară, acul de citire al fonografului tot sărea din canelură, întorcându-se la pasajul care tocmai trecuse, iar Christian își închipuia că Tannhäuser ridica tot mereu brațul și îi înălța doamnei Venus cântul său în scena de pe munte; de punctul ăsta acul nu reușea să treacă, părând să se izbească de o barieră care îl zvârlea înapoi, făcându-l să repete în mod stereotip aceeași melodie pe un fond de tremolo de vioară, de harpă înotând în apă și peste pocniturile scânteietoare ale discului înregistrat pe vremea celui de-al Treilea Reich, disc ce era o sondă într-o scenă de mult scufundată, scorojită și, cum își spunea uneori Christian în sinea lui, mototolită de anunțurile radiofonice privitoare la atacuri și de radarele de bord ale bombardierelor ce se îndreptau către Dresda. Dar tot așa cum acul sărea înapoi și multiplica seriozitatea cântărețului, făcându-l să dobândească oarecum un aer fanat, înainte ca Niklas să se ridice și să pună capăt ecourilor, copii peste copii zvârlite în afara fonografului precum niște marionete zbătându-se într-o nesfârșită buclă, tot așa i se păreau lui Christian și zilele în oraș, niște repetiții care îți stârneau râsul, fiecare zi regăsindu-se în imaginea oglindită a unei alte zile, fiecare zi fiind o copie paralizantă a unei alte zile. După aceea, se gândi la Tonio Kröger, cetățeanul[2] din orașul cu ulițe vântoase și pline de frontoane, cu hambare și biserici, cu negustori hanseatici având albăstrele la butonieră, pe după contururile cărora treceau vasele de pe Trave[3]. Nu-și dădea seama nici el cum de-i venise Tonio Kröger în minte; poate la vederea casei Delphinenort ori în bucuria plină de anticipare dinaintea seratei muzicale de la Niklas. Christian nu mai citise de mult nuvela aceasta. Meno avea

---

[1] Mareșala-prințesă von Werdenberg, personaj principal din *Cavalerul rozelor*, operă de Richard Strauss, a cărei premieră a avut loc la Dresda în 1911.

[2] Aluzie la citatul „Bürger in der Literatur" („Un cetățean în sânul literaturii"), prin care Tonio Kröger este caracterizat în celebra nuvelă cu același nume a lui Thomas Mann.

[3] Râul Trave trece prin Lübeck (orașul natal al lui Thomas Mann și al eroului său Tonio Kröger), de unde începe să fie accesibil și vaselor maritime.

o părere bună despre ea, în cursul seratelor discutându-se uneori despre Thomas Mann. Când Christian mergea pe străzile precar luminate, mirosind a zăpadă și cenușă de lignit, i se părea că ar fi el însuși Tonio Kröger, chiar dacă din punct de vedere stilistic nu se potrivea întocmai, el nefiind fiul unor scorțoși patricieni din Lübeck. Ar fi fost cu cale poate și ca el, Christian, să se fi tot perindat prin sălile gotice de la Kreuzschule[1]. Totuși, avea această senzație și, cu cât mergea mai mult, cu atât mai mult Tonio Kröger părea să pună stăpânire pe el, de parcă el ar fi fost masca potrivită pe-aici, pe sus, o protecție față de ceva ce Christian nu putea recunoaște, ceva ce părea să cauzeze atmosfera bolnăvicioasă a caselor dimprejur, decăderea lor tăcută, somnul lor.

Niklas...

— Salve, dragul meu, poftește înăuntru, am ceva pentru tine.

De cele mai multe ori, Niklas era cel care îl saluta, atunci când Christian suna la ușa dată cu un strat albastru-deschis, ce începuse să se decojească și cu tăbliță pe care scria „Tietze" — aceasta atârna strâmb, acoperită cu acetat de cupru. Gudrun deschidea arareori, iar când deschidea ea, Christian știa că nu era o seară bună să-l viziteze pe Niklas; adesea, îl vedea stând deja în fața oglinzii aburite de pe hol cu siluetele lui Reglinde și Ezzo la stânga și la dreapta (Atelierul Zwirnevaden[2], Pensiunea Steiner) și aranjându-și basca, trăgându-și mănușile și paltonul, controlându-și geanta de medic ginecolog și cheile de la mașină — atunci avea de făcut vizite la domiciliu și îi făcea semn că „nu, altă dată; precum vezi, astăzi nu se poate".

„Știi ce, poți să-l vizitezi pe Ezzo", sugera Gudrun, „deși, ce-i drept, ar trebui să exerseze și nu ar trebui să-l distragi; când ești tu aici, nu reușește să se țină de program. Și trebuie să plec și eu în curând. Dar astăzi nu avem pere pe care să le poți mânca tu", explica Gudrun, iar Christian, neplăcut atins, se întreba dacă vorbea serios sau dacă era vorba de vreun fel de glumă băiețoasă care, după părerea lui, se potrivea prea puțin cu fața fină a Gudrunei (Niklas spunea cum că ar recunoaște fața ei în picturile lui Dürer) și cu vocea ei de scenă (era actriță la teatru), cu mirosul ei de rubarbă confiată, de *Actaea*

---

[1] *Das Evangelische Kreuzgymnasium*, vechiul Seminar Teologic (*Schola Crucis*), cea mai veche școală din Dresda.

[2] Frau Zwirnevaden, un personaj care deapănă discret firul istorisirii unor fapte cutremurătoare, cu o mare încărcătură metaforică, este menționată pentru prima oară într-o povestire a lui Uwe Tellkamp — publicată pe 12 martie 2005, cu ocazia aniversării a șaizeci de ani de la dezastruosul bombardament aliat asupra Dresdei, în cotidianul *Die Welt* — intitulată *Märchen von den Scherenschnitten. Frau Zwirnevaden, die Zeit und der 13. Februar 1945. Eine Erzählung des Bachmannpreisträgers Uwe Tellkamp*. În acest text, care tratează aspecte marcante ale trecutului istoric prin surprinderea siluetelor unor orașe răvășite de evenimente, sunt menționate și Palatul Parlamentului din București, scriitorul de expresie germană Cătălin Dorian Florescu, membru al unei imaginare „Comisii de examinare a evenimentelor", și „der Conducător", dictatorul Ceaușescu.

spicata și de alifie din seu de cerb. Sau spunea: „Ia și tu niște loțiune pe bază de praf de migdale și dă-te pe coșuri, că nu vreau să-i contaminezi pe Reglinde sau pe Ezzo", iar atunci când Christian îi răspundea că nu e contagios, se uita la el neîncrezătoare, de parcă ar fi spus în mod conștient un neadevăr, pricepându-se însă cu siguranță prea puțin la chestiile astea pentru a se putea trezi vorbind. Uneori, existau săptămâni de acuitate vizuală; atunci, familia Nietzsche mânca în primul rând morcovi, deoarece Gudrun citise într-o revistă de la frizerul Schnebel ori auzise de la vreun coleg de la teatru cum că morcovii ar conține multă vitamina A și că vitamina A ar fi bună pentru ochi; în aceste săptămâni, ochii erau plini de acuitate, dar stomacurile ghiorțăiau. Gudrun descoperi că morcovii tăiați în felii dobândesc gustul cărnii prăjite alături în cratiță; după săptămânile de acuitate vizuală, urmau săptămânile sfârâielelor de morcovi. Află, de asemenea, că untul ar fi dăunător și citi într-un ziar mai vechi ceva de izbucnirea bolii margarinei — „profesorul doctor h.c. Karl Linser de la Charité a dat un interviu, deci trebuie să fie ceva adevărat" — și aruncă numaidecât toate cubulețele de margarină pe care le avea în casă. („Cauzează cancer! Te îngălbenește!") Puțin timp înainte de Crăciun, an de an, câte un om de știință („un specialist!") anunța prin ziare că a descoperit faptul că bananele ar fi dăunătoare și că portocalele (în afară de cele cubaneze) ar conține anumite substanțe care periclitează creșterea copiilor, putând duce, în cazul adulților, la obstrucții stomacale („descrie cu lux de amănunte ce și cum, poți să le decojești cu câtă grijă vrei, tot mai rămâne un rest de coajă pe tăietură, care se depune la orificiul piloric, în stomac, până se înfundă cu totul, deoarece coaja de portocală nu se digeră!"). Nimeni nu-i credea pe specialiștii aștia, în afară de Gudrun, care, spre marea supărare a familiei, le dăruia bananele vestice din pachetele galbene copiilor familiei Hoffmann:

— O să vedeți voi cu ce se lasă, o să rămâneți niște pitici cu nasul mare, ca Piticul Nas-Lung[1]; n-aveți decât să mâncați, dacă nu mă credeți, și să vă treziți că aveți cancer! O să vă mănânce pe toți cancerul! Le știți voi pe toate mai bine!

— Ia mai termină cu prostiile, o puse la punct Richard. Ce mai, e o manevră cât se poate de transparentă. Nu vor să plătească în valută pentru fructele sudice și, ca să scornească o explicație, răspândesc bazaconiile astea. Și tu le mai și crezi! Dacă ar fi într-adevăr așa, ar însemna ca toate maimuțele să moară la scurt timp după naștere, la câte banane mănâncă.

— Da, știi tu totul mai bine. Ăla din ziar e un om de știință adevărat. Tu nu ești nici măcar medic adevărat.

— Ia vezi!

— Nu faci decât să ciopârțești pe unde apuci.

---

[1] Personaj din basmul omonim al lui Wilhelm Hauff (1826).

— Dar ceva, ceva mai înțeleg și cu din chestiile astea, răspunse Richard supărat.

— Pentru că citești totul din cărți, numai din cărți, și acolo oricum majoritatea lucrurilor sunt falsificate să prostească oamenii și să-și încaseze ei onorariile.

— Așa e, Meno?

Richard avea obiceiul ca, în astfel de momente, să împăturească ziarul.

— Fizicienii și medicii sunt cei mai răi, confirmă Meno alene. Falsifică totul cum le vine la îndemână și habar n-au de niciunele. Și sunt de-o lăcomie! Sug banii editurilor ca vampirii.

— Ia nu mai râdeți de mine, că sunt pățită, insistă Gudrun. Am citit de curând că maimuțele sunt maimuțe pentru că mănâncă întotdeauna numai banane. N-ai decât să-ți lași copiii să devină niște maimuțe. Eu n-am s-o fac! Iar tu, Meno, nici măcar n-ai copii.

— Salve, salută Niklas. Am ceva pentru tine.

Christian era curios să vadă ce era de data asta, un nou disc din magazinul de discuri al lui Trüpel, „Philharmonia", ilustrate de la Malthakus sau o bucată de tort cu zahăr de la brutarul Walter de pe Rißleite? Lui Niklas îi plăceau surprizele și făcu pe misteriosul, târșâindu-și șlapii terfeliți peste PVC-ul moale al podelei holului, până la ușa de sticlă a sufrageriei luminate ademenitor de cald, ținându-și o mână în buzunarul pantalonilor care se zbăteau pe el și cântând la pian în aer, plin de energie, cu cealaltă (ori poate că își exersa digitația pe gâtul imaginar al unei viole?). Gudrun se retrase în dormitor, repetând niște roluri ori cârpind ciorapi — cu opt degetare trase peste degete, ceea ce producea o huruială ca de castanietă — în bucătăria în care dulapurile de perete erau amplasate strâmb și unde pervazurile ferestrelor erau mâncate de un mucegai negru, unde de pe țevile dispuse la vedere crăpa vopseaua și unde niște broderii făcute din rețete pentru Salzburger Nockerl, supă de dovleac și un fel de mâncare numit „accident de muncă" (o amestecătură care mirosea deosebit de bine și arăta îngrozitor, pe care copiii o puneau în mișcare cu niște linguri lungi) abia dacă acopereau petele de apă de pe pereți.

Și apoi începu din nou ceea ce Christian nu voia să numească lecție, deși exista un profesor, Niklas, și un student, Christian (Ezzo sau Reglinde nu mai veneau decât rareori, și uneori mai veneau și Muriel și Fabian Hoffmann, copiii de pe Wolfsleite); chiar dacă de cele mai multe ori studentul era cel care punea întrebările, iar profesorul era cel care dădea răspunsul, denumirea de „lecție" nu se potrivea, căci i-ar fi adus aminte lui Christian prea mult de Waldbrunn. Cu orele de la școala din Waldbrunn serile la Niklas — precum și serile petrecute la alți locatari ai Turnului, pe care Christian îi frecventa — nu aveau mare lucru în comun. Când Ezzo și Reglinde aveau timp, Christian aducea cu el violoncelul și interpretau un cvartet pentru instrumente cu coarde, uneori Gudrun se așeza la pian și parcurgeau un Mozart sau *Păstrăvul*,

la ale cărui teme înaripate Gudrun cădea în mod regulat într-o stare de extaz și scotea, ținând isonul și din gură, tot ce putea din pianul gălbejit și mucegăit care se bloca uneori la triple și la bas.

— Salve.

În sufragerie, soba de teracotă scotea în puseuri rotocoale de căldură, brichetele de lignit pocneau pe grătar, iar vântul urla în coșul de fum. Uneori, sareau scântei pe tabla din fața deschiderii pentru vătrai. Ferestrele zăngăneau și trosneau chiar și când ningea numai, fără să bată vântul; lemnul ramelor era crăpat, mecanismele demodate de închidere a ferestrelor, de tip Baskül, acoperite cu acetat de cupru, iar pe pervaz, între ferestre, erau îngrămădite, cum se întâmpla în multe locuințe pe-aici, pe sus, niște săculețe alungite cusute, umplute cu diverse rebuturi textile, de lână și îmbrăcăminte, la croitoria „Armonia". Niklas îi turnă lui Christian un pahar mare cu apă minerală Margon, iar lui își turnă o bere Wernesgrüner, își trecu mâna peste catifeaua reiată și cam subțiată a garniturii de canapea, își lăsă capul pe spate și spuse „A" și „Ei da" către ornamentele de pe tavan, către tablourile lui Querner de pe pereți: ilustrații, realizate cu chibzuință, ale Munților Metaliferi, dominate de culori pământii, cu zăpada care se topește în zona Luchberg; un drum cu pomi fructiferi noduroși în Börnchen; unul dintre portretele renumite ale țăranului Rehn, cu trăsături ascuțite, cu deplinătatea ochilor albaștri, cu mâinile frânte și noduroase precum rădăcinile care nu conteneau să l impresioneze pe Christian. Tot așa și cu portretul Reglindei din colțul cu fotoliul galben ca mierea. Fusese unul dintre ultimele tablouri ale pictorului, iar Reglinde avea unsprezece sau doisprezece ani și poza într-o rochie simplă, lângă câteva dintre păpușile pe care Christian le știa de la diverse serate teatrale ce avuseseră loc iernile la familia Tietze și la familia Hoffmann de pe Wolfsleite; ochii speriați ai Reglindei continuau să-l preocupe adesea pe Christian în timp ce se reîntorcea acasă.

Niklas povestea de niște puneri în scenă din trecut. Peste declamațiile din „Ceasul Abatelui", exercițiile de vioară ale lui Ezzo din camera alăturată, declamațiile Gudrunei — „Ah, cine e ticălosul, spune" —, peste gongurile pendulei cu cadranul de alamă, peste biografiile de muzicieni și corespondențele de pe vremea Europei de odinioară, amplasate alfabetic în fața dulapului de perete cu volumele *Dehio*[1], se suprapuneau, se amestecau numele din vremea epocii de glorie a operei și muzicii, care pentru Niklas era o artă germană, cu tot respectul față de Beatles și ABBA, despre care știa să vorbească în cadrul serilor tematice de la Cercul „Prietenii muzicii" cu mare erudiție. „Cheia pentatonică... ei, atunci când Capela noastră cântă în Japonia, toți sunt înnebuniți după muzica noastră. Mozart în cheie pentatonică, ei da. America are

[1] Serie de volume despre monumente importante inițiată de Georg Dehio.

djasul și îl arc pe Djordj Georșuin, are *Uest Zeid Zdory* a lui Beornșdein și Niu Iorc-ul[1]... Frumos, frumos. Se spune mereu cum că germanii ar fi neamul poeților și al gânditorilor; eu aș spune mai degrabă că sunt neamul muzicienilor. În niciun alt domeniu contribuția germanilor nu mai este atât de unică precum în muzică. Dacă e să facem abstracție de Verdi și Berlioz, de Puccini și Vivaldi... mult nu rămâne! Mai pui câțiva ruși, Ceaikovski, Musorgski, Borodin, dar asta e deja special, e un fenomen marginal. Mai sunt și Șostakovici și Prokofiev, Stravinski, care e însă prea chinuit, prea intelectual... Muzica e o artă germană, așa a fost și așa rămâne."

Niklas povestea despre cântăreții Operei din Dresda, despre marii dirijori ai trecutului. Ploaia aplauda la ferestre, zăpada era prinsă în vârtejuri, fulgii se lipeau cu o mie de ochi de geamuri și se topeau încetinel. Vara, Christian și Niklas ședeau pe veranda de lângă camera de muzică. Camera mirosea a mobilă de lemn lăcuită în alb, care provenea din casa părintească a Gudrunei, a tabac de la pipa cu vatră mică, pentru tabac tăiat fin, a lui Niklas, din care acesta obișnuia să fumeze cu savoare în serile călduțe, stând cu ferestrele deschise, în mijlocul zumzetului de albine, al unor dâre portocalii-albastre de amurg și a cântului de mierlă. Iarna, Christian asculta în sufragerie ori în camera de muzică evocările lui Niklas, ce se întindeau amplu, ca niște plase de pescuit. În camera de muzică, Niklas avea obiceiul să se așeze mai întâi pe un scaun de lângă masa extensibilă, iar apoi, când se punea problema să se asculte muzică, se așeza pe recamierul situat în fața oglinzii ce dobândise o nuanță de gri apos. Discul de pe suportul aparatului „HIFI", cu bandă de furnir ca o imitație de carte, începu să se învârtească și îi ascultară cu atenție pe cântăreții de care vorbise Niklas. Apoi, așa i se păru lui Christian, se întâmplă ceva cu camera: tapetul verde cu hexagoane și radiolari părea să se deschidă; ceasul vienez căpăta o față, trandafirul galben, artificial, de lângă sticla protectivă aflată pe biroul din colț, unde Niklas își scria cu cerneală corespondența pe hârtie de Spechthausen, părea să crească năvalnic și să se ramifice, așa cum se întâmplă în filmele cu siluete de la Cinematograful Tannhäuser, unde niște plante făcute din umbre (trandafiri? ciulini? — nici Muriel, nici Christian, nici Fabian nu știau) prind în chingile lor un castel; fotografiile cântăreților de pe pereți nu le mai erau aproape, păreau împinse în sus din cabinele unor corăbii scufundate; zgomotul ascuțit al capului de citire suna ca briza mării. Niklas ședea aplecat în față, încordat, și urmărea pe partitură toate intrările. Christian îl observa pe unchiul său pe furiș; și el părea să facă parte din lumea fluxului, din murmurul mării venind din zile de mult trecute, și nu din prezent; și uneori Christian chiar se speria nițel atunci

[1] În original, Niklas pronunță într-un mod caraghios substantivele englezești comune și proprii: „Amerika hat den Dschäß und Dschordsch Görschwin, es hat Börnschdeins West Seid Schdory und Ju Jork...".

când Niklas vorbea de chestiuni cotidiene, ca lanțurile de zăpadă pentru sliguli ori de ultimul meci jucat de Dinamo Dresda; părea să fie doar în vizită, înfășurat de mantaua unei zâne binevoitoare, în această lume în care existau „cele o mie de Lucruri Mărunte" și blestemul de a tot urca treptele pentru a ajunge la autorități. Christian trebuia să-și găsească drumul înapoi în lumea lui cotidiană, orbecăind, după ce-și lua rămas-bun de la Niklas, trebuind să-și vină în fire pe drumul către casă (Caravela se afla chiar vizavi) și făcând adesea ocolișuri, cu capul plin de nume de cântăreți și compozitori, de anecdote din mediul Capelei de Stat a deceniilor trecute și de domuri germane și detalii despre Dresda din perioada antebelică.

Iar la Malthakus timbrele și cărțile poștale istorice, cu scenele lor ilustrate, deveneau niște mici tablouri vii, animate de istorisirile presărate cu comentarii ale vânzătorului; albumele cu timbre din țări depărtate: „papillons, 100 differents", „bateaux, 100 differents"; fluturi din Guyana și Réunion, din Gabon și Senegal; motive cu vapoare: „République du Bénin", Indochina, São Tomé e Príncipe; timbre triunghiulare din Afghanistan, ale căror ipotenuze erau legate între ele printr-o linie perforată și pe care vânzătorul le analiza răbdător: „Aici, corabia asta cu pânzele dungate în roșu și alb e o « cocă hanseatică »" (Christian o cunoștea de la o ilustrație tăiată într-o ușă de sticlă glisantă din Caravelă); „de cealaltă parte, asta cu pânze purpurii, e o corabie de negustori venețieni"; după aceea, învârti un glob pământesc și își puse degetul în locurile ce le răsunau în urechi copiilor de pe Heinrich-straße și Wolfsleite ca niște nume legendare — Benin, fostul regat Dahomey, o țară îngustă de pe coasta de vest a Africii, cu capitala — capitala? Așa ceva trebuie știut! Repede deschis atlasul! Cum se numește capitala Beninului? Dar rămâneau cramponați de Togo, fosta colonie germană care se învecina cu Beninul, iar Togo era și ea interesantă; și după aceea descopereau țări precum Coasta de Fildeș și Volta Superioară cu capitala (numele ăsta îl știau cu toții, și cu toții îl știau mai târziu la „Țări, orașe": Ouagadougou; cu siguranță că Sinbad și echipajul său fuseseră cândva la Ouagadougou; în Ouagadougou totul era altfel).

Să cunoști, să cunoști. Nume, nume. Creierele absorbeau totul, precum bureții, până când erau impregnate de cunoștințe pe care nu le mai dădeau înapoi, căci acești bureți nu puteau fi storși. Să cunoști era ceea ce conta. Cunoașterea era comoara păzită a celor de-aici, de sus.

Cine nu știa nimic părea să nu conteze. Nici că nu exista ocară mai rea ca „Banause"[1]. La sfârșit de săptămână, Christian avea lecții de anatomie cu Richard (acestuia îi plăcea să-și asculte învățăceii în legătură cu oasele carpiene, după regula mnemotehnică: „La lumina lunii, un vaporaș mergea — *os lunatum* — în traiectorie triunghiulară în jurul *osului pisiform*, așa — multiunghiular și

[1] „Mitocan", din gr. *bánausos*.

mare — *multiangulum majus* — multiunghiular și mic — *multiangulum minus* —, la căpșor — *os capitatum* — trebuie să fie un cârlig) și să le țină prelegeri despre medici celebri; Fabian, Muriel, Robert și Christian, care voiau să studieze medicina, ședeau în camera de lucru a lui Richard și repetau materia care trebuia învățată pe de rost: „— Când a început Sauerbruch să lucreze la München? — În 1918, pe la sfârșitul verii. — Numește-mi trei pionieri ai chirurgiei pentru cancerul la coșul pieptului și una dintre realizările lor. — Bülau. Drenajul lui Bülau. Rehn. Prima operație pe cord deschis. Mikulicz. Linia lui Mikulicz, clemă; operația efectuată asupra părții din piept a esofagului, posibilă datorită camerei de decompresie a lui Sauerbruch. Profesorul lui Sauerbruch de la Breslau." Muriel și Fabian păreau să participe mai mult din obișnuință (și, în afară de asta, la Anne era mâncare gustoasă); Christian îl admira pe Sauerbruch, era fascinat de istorisirile ascensiunii eroice a lui Robert Koch, își săpa drumul prin cartea *Ärzte im Selbstversuch*[1] a lui Bernt Karger-Decker, prin seria cu multe volume intitulată *Humanisten der Tat*[2], care umplea un raft în biblioteca tatălui său, deschidea, nu tocmai în largul său, atlasele de anatomie în care mii de denumiri latinești indicau părți ale corpului desenate cu acribie: „— Toate astea trebuie să le înveți la facultate?" „— Asta e materia primilor doi ani, în plus biochimie și psihologie, chimie, biologie, biofizică, matematică pentru medici și, din păcate, încă mai trebuie învățat marxism-leninismul", răspunse Richard. Christian nu se lasa influențat nici de obiecțiile pline de îngrijorare ale Annei („Lasă-i să meargă la joacă, Richard, prea le vârâți pe gât toate cărțile; exagerați, și nu cred că e bine") și îngurgita cât de multe cunoștințe putea. Căci și el voia să ajungă renumit și apreciat de către Richard și Niklas, de Malthakus și Meno, oamenii din Turn. Și numele său avea să strălucească cândva. Christian Hoffmann — marele chirurg și cercetător, învingătorul cancerului. Primul laureat al Premiului Nobel din RDG, aplaudat la Stockholm. După aceea, probabil că avea să fugă în Occident, acceptând oferta unei universități de elită englezești sau americane. Sau să se facă totuși economist și director de uzină ca Ulrich? În fiecare dimineață, o masă de lucru ordonată, secretara aducând documente de care depinde binele unei țări întregi, vă rugăm să semnați, tovarășe director. „Tovarășe" — de apelativul ăsta, ce-i drept, nu putea scăpa. Christian își făcu un examen de conștiință: Nu, fără scrupule. Dacă asta ajută să te faci director. Sau specialist în științele naturii, ca Meno. Entomolog, și zeci de specii de albine se termină în H, de la Hoffmann. Fizician, și să-și bată mintea în legătură cu bazele lumii! Să găsească energiile viitorului! Ezzo se vedea cosmonaut. Sinbad și Tecumseh erau buni. Chingachgook, Marele Șarpe. Să pună capcane ca Ciorap de Piele. Să fie violoncelist pe scenele lumii, aclamat

---

[1] *Medici experimentând pe ei înșiși.*

[2] *Umaniștii faptei.*

din toate părțile — dar pentru asta, Christian o simțea și profesorul său i-o sugera, nu avea destul talent; ajungea așa, să cânte pe-acasă, pe degeaba, în orice caz; putea, la urma urmei, să-i surprindă pe președinții de stat, luând, ca laureat al Premiului Nobel, violoncelul în mână pentru... (nu contează) și interpretând una dintre suitele lui Bach. Pe Fabian, care căzuse în mrejele istorisirilor lui Lange, îl trăgea ața către Tropice, voia să se facă medic de vas, un nou Albert Schweizer. Robert spunea „Vă lipsește la toți o doagă" și mergea la pescuit sau să joace fotbal cu Ulrich. Muriel începea cu niște discuții complicate, vorbind mai mult de dragoste și de arte. Christian citea.

Și când nu citea, începea uneori să râdă.

Înainte, îi plăcuseră Jules Verne, Jack London și Gerstäcker, înainte citise și recitise tot mereu *Huckleberry Finn* și *Tom Sawyer* de Mark Twain. Îndrăgise istorisirile cu aventuri, *Insula comorii* a lui Stevenson, *Robinson Crusoe* de Defoe, istorisirile cu spioni, cu muschetari și agenți. Pe la începuturile liceului însă, Meno îi dăduse o carte ce îl impresiona pe Christian într-un fel pe care nu și-l putea explica; era vorba de *Lumea de ieri* de Stefan Zweig, o carte care povestea despre un timp de mult scufundat, La Belle Époque din Viena cumpenei dintre veacuri. Era plină de nume, aluzii, citate pe care Christian le auzise de la Meno însuși ori de la Niklas, un efect de *déjà-vu* care îl fascina. Mai mult, o remarcă marginală a lui Stefan Zweig nu-i ieșea din minte: că în Europa dinaintea Primului Război Mondial nu ar fi fost nevoie de pașaport pentru a călători unde îți plăcea; că puteai studia la Paris ori la Florența dacă voiai (și, se înțelegea de la sine, în măsura în care aveai banii necesari). Găsi în această carte o lărgime a orizontului pe care nu o cunoscuse până atunci nici măcar din partea locatarilor Turnului. În „Tabăra pentru muncă și odihnă" citise *Afinități elective*, mai mult să o impresioneze pe Verena decât din interes; acum această carte de Zweig îl făcea să bănuiască ce însemna conceptul „literatură universală". Literatura universală — vorbiseră despre ea și la școală (Goethe, *Faust I*: dar pe-atunci lui Christian îi plăcea mai mult să se joace de-a scufundatul vapoarelor ori să joace handbal); își făcuse o imagine nebuloasă despre acest concept: acestea erau rândurile de cărți îmbrăcate în gri, pline de demnitate, din spatele sticlei bibliotecii din sufrageria Caravelei, care păreau să se zgâiască la Christian și să-i spună: „Ești prea tânăr, prea prost pentru noi." Nesocotind că ar fi cine știe ce, dar împins totuși de curiozitate, trăsese din când în când câte o carte afară din rând, mai frunzărind pe ici, mai citind un paragraf colo (și, ca un făcut, mai erau și dialoguri de dragoste), cântărind-o cu grijă în mână și așezând-o apoi la loc. Trebuia să citească, trebuia să învețe. Își spunea că, la paisprezece, cincisprezece ani, modelele sale erau deja mai înaintate decât era el acum, la șaptesprezece; își spunea că, dacă era să se numere într-adevăr odată printre marile personalități ale cercetării, trebuia cel putin să-și dubleze volumul de muncă de până acum. La Waldbrunn, în fiecare zi abia aștepta să se termine orele de

curs pentru a-şi putea vedea de-ale sale. Învăţa ca un apucat, opt până la zece ore pe zi, pentru şcoală şi în plus, dar pentru şcoală numai atât cât era necesar pentru a lua nota zece la temele din clasă şi la ascultare. Activitatea sa extraşcolară consta (printre altele) din cincizeci de cuvinte pe zi la engleză, franceză şi latină, pe lângă lecţii extinse la chimie, fizică şi biologie. Christian tocea zi de zi, până i se ura cu învăţatul, ceea ce se întâmpla cel târziu la miezul nopţii, deoarece la această oră încurca de obicei toate cuvintele, uita unul dintre numele care se terminau în *-at* sau *-ase* din ciclul de cancer de la biochimie (o încrengătură alambicată de formule concepute pentru studenţii din al doilea an la Medicină), nu mai ştia care era diferenţa dintre o enzimă, o vitamină şi un hormon. Pica de oboseală, dar încă nu era destul. Apoi, îşi silea creierul, deja pradă halucinaţiilor, să citească cel puţin un capitol de literatură universală. Vai dacă îndrăznea cineva să-i perturbe programul zilnic; Christian o gonise, printr-o criză de turbare, chiar şi pe doamna Stesny, vârstnica directoare a internatului. În internat, lumea se uita chiorâş la el pentru că se excludea de la toate. Svetlana Lehmann îi făcea semn că e trăsnit, Verena ridica din umeri, Jens îl zeflemisea. Numai Siegbert tăcea, Siegbert cu masa lui mică de lucru plină de corăbii făcute din chibrituri şi de cărţi despre vase cu pânze, care cunoştea toate gradele din marina militară a RDG (precum şi din marina de război nazistă — dar nimeni n-avea voie să ştie asta), tipurile de vapoare, clasele de crucişătoare şi tonajele lor, Siegbert Füger, care voia să plece pe mare şi care îndrăgea istorisirile nautice, mai ales seria „Corto Martese" a lui Hugo Pratt; Christian îi adusese vreo câteva exemplare, pe care medicul de vas Lange le avea în duplicat. Citea chiar şi *Odiseea* şi *Argonauticele* lui Apollonios Rhodios, relatările căpitanului faraonului Necho şi pe cele ale lui Herodot.

Când directoarea internatului a pus, în disperare de cauză, să fie încuiate sălile de clasă în care Christian învăţa serile (perturba liniştea nocturnă a internatului, şi nu numai atunci când creierului său suprasolicitat îi venea ideea, la ora 2 dimineaţa, să se descarce pe violoncel sau pe pianul şcolii) — ei bine, când doamna Stesny încuia sălile de clasă, Christian continua să lucreze la toaletă. Dormea puţin, numai între patru şi cinci ore, şi mergea la ore cu ochii sticloşi, înroşiţi de jur împrejur, dormind pe el şi dându-şi seama că e strigat abia când colegii de clasă chicoteau şi se distrau pe seama lui. Cărţile începură să se ţină scai de el, cum spunea el, iar pentru ceilalţi ajunseseră un fel de simbol. Rareori mergea undeva fără să aibă la el o carte. Citea în pauzele de la şcoală, când ceilalţi îşi mâncau chiflele, sau când ieşeau, în pauza mare, în curte, unde fetele făceau schimb de casete, iar băieţii îi trăgeau un skat, se lansau în cuvântări privitoare la formaţiile rock ori comentau ultimele rezultate la fotbal. Îşi aranjă chiar şi diferite categorii de cărţi: lectura pentru autobuzul cu care mergea la Dresda, lectura pentru orele de curs care îl deranjau (engleză cu doamna Kosinke, geografie cu domnul Plink,

care rânjea întruna și tot plimba un băț arătător pe hărțile atârnate), lectura pentru timpul liber (capitolul zilnic) și lectura pentru pauzele de la școală. Curând, nu-i mai ajunse să citească în fiecare zi câte un capitol de literatură universală și stabili o cotă de o sută de pagini. Ziua se continua până târziu, către orele dimineții următoare. În vacanța de toamnă, în care, bineînțeles, continuă să învețe, își ridică această cotă la patru sute de pagini, astfel încât, uneori, citea câte paisprezece, cincisprezece ore la rând, ridicându-se apoi de pe canapea cu privirile pierdute, tras la față și palid ca un cartof încolțit. Uneori, citea câte două sau trei cărți pe zi, nemaiștiind la sfârșit nimic altceva despre Tagore, de pildă, în afara faptului că parcursese deja săptămâna trecută cinci cărți ale acestui autor. Își croi drum cu plugul prin biblioteca din Waldbrunn, aduse înapoi edițiile complete ale lui Max Planck, Rutherford și Albert Schweizer după trei săptămâni, spre a lua pentru următoarea săptămână viitorul maldăr promițător de cărți; și cu cât era mai groasă cartea, cu atât mai bine! Christian iubea cărțile groase. La cinci sute de pagini începeau adevăratele romane. La cinci sute de pagini începea oceanul, tot ce era mai puțin nu reprezenta decât o bălăceală într-un pârâu. În zadar dădea Meno din cap, atrăgându-i atenția că într-o istorisire scurtă de Cehov putea fi cuprins mai mult din lume, mai multă artă și viață decât în atâtea și atâtea cărți burduhănoase. Dar Christian dădea să apuce balenele albastre, cum numea el marile romane epice ale lui Tolstoi, Dostoievski, Thomas Mann, Musil și Doderer. Îi plăcea Thomas Wolfe, din cărțile căruia răsunau sirene de vapoare, muzica de pe vapoarele cu abur ale unor state sudice, fluieratul trenurilor continentale americane. Citi că Eugene Gant (deci Wolfe însuși, socoti el) citise în zece ani douăzeci de mii de cărți (ceea ce lui Christian i se părea de-a dreptul de neconceput), fiind așadar cu adevărat cuprins de beatitudinea literelor.

„Acum lui Christian i se ard toate siguranțele", spunea Verena.

În zilele libere trebuia să parcurgă 500 de pagini, lăsând deoparte pentru asta chimia și fizica. Dar iată că se întâmplă următorul lucru: Robert se cramponase de un roman al lui Balzac și dădu gata, pur și simplu, într-o singură zi, așa, din senin, cinci sute cincizeci și cinci de pagini. Cincizeci și cinci de pagini mai mult decât Christian. Așa ceva nu se putea; la citit și învățat Christian era șeful în casă, trebuind așadar să spargă recordul lui Robert. Într-o zi, Christian se sculă dimineața la ora 4, se spălă, își luă un mic dejun nu prea copios și se puse pe citit. În această zi nu voia să învețe nimic, își puse în gând să dedice ziua pur și simplu noului record. Citi fără întrerupere de la ora 4.30 până la ora 12 noaptea, făcând, ce-i drept, două pauze cât se poate de sâcâitoare pentru masa de prânz și masa de seară, la care îl sili, îngrijorată, Anne. Când bătu miezul nopții, citise — și uitase — șapte sute șaisprezece pagini, dar ce mai conta, doborâse recordul.

Trebuia să ajungă celebru, atunci avea să aibă parte de recunoaștere acasă.

Într-o seară, la Waldbrunn, apăru, într-un cotlon întunecat al creierului său surescitat de cuvinte și formule, planul etapelor. Christian stinse lumina și merse la fereastră. Sala de clasă era acum adâncită în întuneric, numai metalul scaunelor de pe rândul de la fereastră, care fuseseră așezate pe mese, sorbea vlăguit din lumina felinarului din curte. Nu știa cât era ceasul. Pe străzi, lampadarele ardeau de mult, contururile zonei de dezvoltare a Waldbrunnului se contopeau cu dealurile învălurite de deasupra apei reci. După cele două săli de sport — niște construcții plate din sticlă și beton —, se afla dealul pe creasta căruia mergea șoseaua F 170. Lumina galbenă a farurilor de la camioanele pentru transportul la mare distanță se tot mișca de colo-colo prin câmpul de secară de pe deal, drumul de la școală la oraș.

Omul cel Mare. Etapa 1: învățatul, studiatul, cultivarea spiritului — de asta Christian se ocupa acum. O educație înaltă era prima condiție pentru a deveni un Om Mare. În afară de asta, Omul Mare avea cultură — și așa se făcea că, după ore (de obicei, în jurul orei 13), Christian mergea în sala de club a internatului și ocupa pentru o oră pick-upul comun, în loc să-și ia prânzul. Nu-și bătea câtuși de puțin capul să vadă dacă ceilalți voiau să folosească și ei pick-upul. În afară de el, de obicei numai Svetlana asculta muzică — iar aceasta era înnebunită după socialism, voia să plece la Moscova, la Universitatea Lomonosov, și asculta cântece comuniste pe care Christian le considera „ultima prostie". Fiecare minut în care pick-upul mergea fără aceste „vomitive" (după cum spuneau Christian, Jens și vreo câțiva băieți dintr-a XII-a) era un câștig pentru cultură. Christian se considera un om serios și matur, ascultând în consecință muzică clasică; ce-i drept, era cam singurul din internat. Asta nu-l supăra pe Christian, ceilalți erau niște inculți veniți de la țară și n-aveau cum să fie pătrunși de profunzimea și seriozitatea unui Bach, de voioșia și seninătatea cosmică a unui Mozart, de puterea emoțională a unui Beethoven. Deoarece Svetlana era mărginită (mai mulți băieți din clasă lui spuneau același lucru), ea nu avea nevoie de pick-up. Atunci când asculta muzică, Christian stătea rezemat de spătarul scaunului, cu picioarele ridicate, *cât se poate de serios*, dacă se întâmpla să asculte Beethoven, de pildă. Christian înțelegea zvâcnirile de suferință ale lui Beethoven... Precis că titanul nimerise, ca și Christian, printre tot felul de inculți care nu înțelegeau nimic și că trebuise să se lupte cu ei o viață întreagă! Beethoven era un Om Mare, iar Christian îl înțelegea, căci erau de-o seamă, fără îndoială. Și în afară de asta, muzica asta chiar îi spunea ceva. Nu lăsa să se vadă acest lucru; îl făcea să se simtă dezorientat și, când avea senzația că Svetlana sau Siegbert îl observau, sărea în picioare și închidea mânios pick-upul (lăsând însă discul la locul lui pentru a le stârni acestora din urmă curiozitatea).

Etapa 2: Studiile. Desigur, va fi nevoit să și le întrerupă. O prăpădită de facultate n-avea cum să-l satisfacă pe el, genială personalitate de cercetător tânăr, un cap incandescent de neoprit, care avea să aline suferințele oamenilor.

Ba chiar avea să obţină rezultate proaste la învăţătură; oare nu citise el în numeroasele biografii ale Oamenilor Mari că aceia săreau în ochi în mod negativ? Nu te întreba oare şcoala numai lucrurile deja cunoscute? Şi nu era mare un Om Mare tocmai pentru că deschidea căi nebătute? Toate astea bineînţeles că le făceau simplii profesori care încercau să le bage în cap studenţilor lor mediocri cunoştinţe învechite.

Etapa 3: Criza de nervi. Nu se putea fără. Tensiunea la care e supus tânărul Om Mare pur şi simplu e prea intensă. Şi lui Mozart i se întâmpla să strige „cucurigu", aşadar era perfect normal. Christian urma să treacă prin nişte crize înfiorătoare şi să se gândească de patru ori pe zi la sinucidere (trebuia de patru ori: o dată sau de două ori ar fi fost prea puţin, asta întâmplându-se în majoritatea familiilor, de trei ori ar fi sunat prea clasic şi armonios, dar de patru ori, socoti Christian, asta suna oarecum mai serios).

Etapa 4. Marea Operă, în sfârşit desăvârşită. Onoruri, premii, aplauze aveau să-l copleşească pe tânărul Faust. Ce conta acum era să rămână modest (din cauza invidioşilor şi a toanelor zeilor care decideau momentele de geniu) pentru a nu se lăsa orbit de aceste aparenţe exterioare. Omul Mare cercetează în continuare neistovit şi altruist. Nu-i pasă de aclamaţii, preocupându-se numai de OPERĂ. Mai face încă o descoperire, şi mai radicală, şi mai profundă ca cealaltă. Spiritele mărunte care tot cobiseră că, în curând, Marele Hoffmann va fi terminat se vor târî pline de căinţă înapoi în cotloanele lor, retrăgându-şi spusele şi recunoscându-şi ruşinate mărginirea. Triumf, triumf.

Aşadar, la treabă!

Dragostea, credea Christian, îl ţinea de la învăţătură.

13

Cei pe care nu-i cunoaştem

Gesturile mici, care îl mişcau — nu le uitase şi probabil că avea să le asocieze întotdeauna cu copilăria lor: atunci, în anii '50, prin Munţii Elbei. Meno aştepta la magazinul de mobilă „Intecta", în dreptul arcadelor Pieţii Vechi, dinspre Thälmanstraße, unde se simţea vânzoleala dinaintea Crăciunului, şi o recunoscu pe Anne de departe; o recunoscu după cum îşi aruncă pe după umăr fularul rebel, portocaliu, pe care îl purta peste palton şi care îi tot aluneca de pe umăr în pasul ei iute, această picătură de portocaliu în tumultul tulbure al trecătorilor de care atârnau pungile cu cumpărături; apoi, îi recunoscu gestul de a-şi ciuguli în mers vârfurile mănuşilor, de parcă ar fi vrut să şi le scoată; alergă către el ultima porţiune, ca întotdeauna atunci când se vedeau, îmbrăţişându-l năvalnic cu toate tăştile şi plasele de legume şi cutiile care se bălăngăneau de ea, prinse cu nişte benzi (o văzuse vreodată pe Anne cu mâinile libere după ce se măritase şi după ce copiii trecuseră de vârsta preşcolară? — nu-şi aducea aminte), îl îmbrăţişă fără să-i pese ce vor fi gândind ceilalţi, colegii lui Meno de la editură, dacă îl lua de acolo (editura Dresda dădea în Piaţa Veche, Meno nu trebuia decât să traverseze strada pentru a ajunge la magazinul de mobilă), sau colegele ei de la spitalul Neustadt, pe care le lua uneori cu maşina la cumpărăturile zilnice. Anne nu făcea niciodată prezentările, femeile dădeau din cap şi îşi vedeau de treburi în pasul grăbit şi antrenat al mamelor care porneau acum, după tura de dimineaţă, primul lor serviciu, la al doilea serviciu, în puţinele ore rămase până la închiderea prăvăliilor, trebuie că scrisese ceva prin ziare ori se răspândise zvonul că au băgat marfă: „Atenţie gospodine, s-au adus borcane de murături" la Centrum Warenhaus (era nevoie de ele la toamnă, dar veneau iarna, ce era să faci, să aştepţi? — întotdeauna situaţia se răzbuna pe tine), într-o altă zi, aduceau elasticele pentru borcane, „Au băgat uscătoare de păr" (modelul acela, în formă de peşte, cu carcasa albastră de plastic şi botul negru, care după câteva minute de huruială mirosea a muscă arsă) sau „Totul pentru copil": biberoane din

sticlă de Jena, care nu se spărgea la fiert, scutece care nu aveau să reziste la mai mult de trei, patru fierturi, oale de fiert scutece, termometre pentru oalele de fiert scutece, hrană Milasan pentru bebeluși, suzete, vreo două-trei cărucioare moderne de bebeluși, nepreţuite, care erau de fapt destinate exportului, dar se rătăciseră în raionul, asediat acum, al unui magazin de pe la periferie...

Mo.

Anne.

Îl sărută pe obraz şi îi luă mâna, jucându-se puţin cu ea, de parcă ar fi fost o pereche de tineri îndrăgostiţi. Lista: văzu scrisul cu aparenţă greoaie al Annei, o duzină de rânduri aşezate unele sub altele, dintre care unele erau tăiate; dar îi plăcea să meargă cu ea la cumpărături, îl interesau toate lucrurile mărunte, care păreau neimportante, de care aveai nevoie pentru a-ţi etanşeiza viaţa cotidiană: şireturi, săculeţe de aspirator, nasturi, ciuperci pentru reparat ciorapi (văzuse rareori ciuperci noi în familiile pe care le cunoştea, peste tot erau ciupercile alea maro ca pâinea, zgâriate de nenumărate înţepături de ac, de la uzinele Müller pentru maşini de cusut din Dresda antebelică), iar Annei îi plăcea şi ei să-l aibă cu ea pe Meno, căci nu cârtea în timpul acestor incursiuni în lungul şi-n latul oraşului, putând să-şi manifeste interesul pentru hârtiile de filtru pentru cafea ori pentru diverse calităţi de stofă pentru costume, avea încredere în el atunci când Meno îşi spunea părerea despre croiala hainelor (asta Anne o făcea, şi-aducea el aminte, de când erau copii) şi îi cerea sfatul în legătură cu cadourile. Acum era vremea Adventului şi, când vedea feţele femeilor din Centrum Warenhaus ori din prăvăliile prost aprovizionate de-a lungul străzii Prager, Meno credea că ele detestau acest timp: alergătura după câteva articole de o calitate îndeobşte nu prea înaltă, goana după cadouri şi nebunia din Striezelmarkt, cu capelele sale cu instrumente de suflat din tablă, figurine confecţionate din prune, mere coapte, grog cu mult rom, copiii văitându-se de mâna lor şi bărbaţi care nu se sinchiseau de toate acestea, pentru că trebuiau să lucreze (ceea ce şi femeile trebuiau să facă), sau care stăteau la o bere în cârciuma lor favorită, „Sportul actual", ori îi trăgeau vreo câteva runde de skat. Robert, de pildă, îşi dorea nişte pantofi noi de fotbal, din aceia cu crampoane înşurubate, iar Anne îi spuse lui Meno, în timp ce mergeau prin Piaţa Veche, în direcţia străzii Prager, că îl întrebase pe Ulrich unde ar putea să se găsească pantofi dintr-ăştia:

— Zice că ar fi mai bine să încerc la Dùm Sportu, în Praga. Acolo au încălţăminte de la Bata, cică ar fi mai bune decât ale noastre. Dar să mergi pentru nişte pantofi de fotbal la Praga...? Dar dacă stau bine să mă gândesc, de ce nu? Poate că voi găsi acolo ceva şi pentru Richard. Iar pentru Niklas, poate o cămaşă mai acătării, că doar le tot poartă pe aceleaşi, iar manşetele sunt deja atât de uzate, mă miră că nu-i spune Gudrun nimic. Şi pantalonii ar trebui şi ei să-i fie lungiţi cândva, că doar îi sunt mult prea scurţi... Vom

vedea! Poate reușesc să merg la Praga. Ai putea să vii și tu, mergem cu mașina și avem parte de o zi frumoasă. Și tu știi ceha.

— Doar atâta, Anne, cât m-a învățat Libussa. Dar nu știu dacă o să am timp.

— Păi hai să mergem într-o sâmbătă.

— Îți imaginezi ce nebunie o să fie atunci la Høensko. Și la celelalte puncte de trecere a frontierei la fel. Și mai trebuie să schimbăm și coroane.

— Mai avem două mii. Două mii de coroane pe care nu le-am dat înapoi, luate la negru. Iar la Dùm Sportu zice că au un raion foarte bun de pescărie. Ar fi ceva potrivit pentru tine. Și pentru Christian.

— Ce mai face? Am vorbit deja cu el despre școală. Pare să se descurce.

— Momentan e cam dificil și nu e ușor să vorbești cu el. Uneori își mai iese și din fire... Îi trebuie neapărat o nouă pereche de pantofi, și acolo la Waldbrunn știi doar că nu se găsește nimic. În afară de asta, la școală, știi, are mult de învățat; uneori mă gândesc că îl solicită prea mult, ori că el singur se solicită prea mult, că doar are planuri mărețe, iar Richard nu-l slăbește defel... Mă întreb adesea dacă nu e prea sever cu Christian, că doar fiecare ar trebui să facă ceea ce poate și, dacă nu poate, nu ajută nici să-l silești. O, ia uită-te, asta e frumoasă... (Ridică câteva ștergare brodate pentru oale, dar când văzu prețul, dădu din cap) ...și are nevoie și de niște corzi noi pentru violoncel, îți aduci aminte ce-a mai pocnit coarda aia la serbare? A fost o petrecere reușită, nu? Richard ascultă mereu discurile de la tine.

— Tot mai vrea să ajungă un medic celebru?

— Christian? Da, da. Vorbește uneori despre asta. Nu-mi place că, pentru el, contează atât de mult să ajungă „mare și renumit". Adică ce, nu-i oare destul să fii medic? De ce trebuie să ajungi, așadar, mare și renumit? Și dacă e să nu ajungă mare și renumit, gata, pentru el o să fie sfârșitul lumii? Nu de la mine are chestia asta... Ia te uită ce mixere idioate. Scandalos, e de-a dreptul scandalos. Auziți..., îi strigă vânzătoarei care stătea înfrigurată în spatele unei grămezi de produse din plastic „Pentru gospodinele moderne". Vreau să vă arăt ceva!

Luă unul dintre aparate, compus din trei palete care se intercalau între ele, dispuse pe un disc rotativ, și o manivelă laterală, și începu să învârtească. Când învârti mai tare, paletele se încurcară unele într-altele și degeaba răsucea Anne înainte și înapoi, că ele rămaseră blocate. În cele din urmă, una dintre palete se rupse. Anne aruncă resturile pe masă.

— Marfa asta de nimic o vindeți?

Gospodinele moderne de primprejur mormăiră periculos.

— L-ați stricat, acum trebuie să-l plătiți, strigă vânzătoarea. Hei, dumneavoastră, nu care cumva să spălați putina. Ajutor, poliția!

Un sectorist sosi la fața locului.

— Ce se întâmplă aici, cetățenelor?

Cetățene sectorist, femeia asta a făcut praf paleta și acum nu vrea s-o plătească!

Nici nu mă gândesc să plătesc pentru jaful ăsta nici măcar o prăpădită de marcă. E o indolență! Mi-am permis numai să vă testez marfa, ca să vedeți cu ce trebuie să se chinuie gospodinele dumneavoastră moderne. Paletă de mixer, ce să spun! Învârți de cinci ori și gata, s-a terminat!

Cetățeană, ați stricat marfa, deci cetățeana vânzătoare are dreptul la despăgubiri.

Dacă-i posibil așa ceva! se răzvrătiră de jur-împrejur gospodinele moderne.

Prostia asta costă o gramadă de bani și nu e bună de nimic...

Ei, dar asta e răzmeriță! (Sectoristul își scoase carnetul de notițe.) Pe de altă parte... Ia arătați încoace!

O puse pe vânzătoare să-i dea o paletă. Apoi încă una. Paletele se stricară toate, unele după altele. Vânzătoarea se enervă și se apucă să-l ocărască pe aparatorul ordinii. Acesta se enervă la rândul lui, strigând că și soția sa avea nevoie de mixere impecabile pentru prepararea produselor de patiserie dinainte de Crăciun; Meno o trase pe Anne de acolo.

- Măi să fie, spuse ea.

- Măi să fie, răspunse el.

Și râseră amândoi.

În fața Librăriei „Heinrich Mann" de pe strada Prager era o coadă lungă; Anne, care adulmecă șansa unei livrări neobișnuite, neanunțate, întrebă imediat ce anume vindeau; bărbatul din fața ei ridică din umeri și spuse că el se așezase numai pentru că mai erau deja atât de mulți în fața lui și că ceva, ceva or fi băgat ei.

– Vreun roman important, vreun volum cu ilustrații de artă? voi Anne să știe de la Meno, după care cineva strigă că aduseseră hărți pentru drumeții.

În vitrinele magazinului de muzică de pe lângă hala comercială HO atârnau câteva viori care străluceau ca niște bomboane umezite, un saxofon auriu și o chitară mică, hawaiiană, iar înăuntru aveau corzi de chitară, un arcuș de contrabas și mai mult de-o duzină de suporturi cehești de bărbie pentru violină, proaspăt aduse (din care Anne luă unul pentru Christian, că doar nu se știe niciodată), dar nu aveau corzi de violoncel; în schimb, aveau un aparat de tăiat mușțiucuri pentru clarinet, iar Anne îl cumpără numaidecât, căci Robert nu avea decât un singur mușțiuc. Profesorul de clarinet al lui Robert avea un frate oboist, iar acesta, la rândul lui, purta, după cum știa Anne, corespondență cu un violonist de la Filarmonica din Berlin — poate se ajungea la un aranjament.

Merseră înapoi în direcția Pieții Vechi, luați de puhoiul de oameni care veniseră de la gara centrală și din Piața Lenin. Femeile sub baticuri, mulți bărbați cu căciuli rusești, îmblănite, trecători îmbrăcați în gri și în maro,

grăbiți, aduși de s,ate, care se împingeau în direcția centrului, către magazinele de sub blocurile de beton ale Interhotelurilor „Königstein" și „Lilienstein". În fața cinematografului circular, care arăta ca o cutie de pudră dată în alb-negru, cu dungi verticale, așteptau ciorchini de oameni. Meno se uită, prin vânzoleală, la vitrinele din fața sălilor de cinematograf: Bud Spencer își încorda bicepșii pe afișe, făcând cu bonomie dreptate în filmul *Piedone în Egipt*. Băieții voiau să-l vadă, Robert îl rugase pe Meno să vină și el, îi mobilizase și pe Ezzo, și pe Reglinde, în vreme ce Muriel și Fabian voiau să mai aștepte până când filmul urma să ruleze la Cinematograful Tannhäuser. De la Kreuzkirche se auzea bătând de ora 5. Meno privi în sus, către ferestrele de la editura Dresda, într-una dintre casele masive de pe partea de est a Pieții Vechi: la lectorul-șef Josef Redlich mai ardea încă lumina, în odăița corectorului Oskar Klemm de asemenea, la Schiffner era întuneric.

Veni tramvaiul 11; din vagoanele Tatra, roșii-albe, pline de mâzgă, ieșeau spectatorii care mergeau la cinema și oamenii care se duceau la Striezelmarkt, femei cu tăștile una peste alta în stânga și în dreapta, așa cum le purta Meno acum. Anne ducea o geantă de călătorie plină de rufe care trebuia reparate și duse la curățătoria chimică; era sâmbătă, astăzi Întreprinderea de Stat „Combinatul Prestări Servicii" din strada Webergasse avea deschis până la ora 19; dar mai rămânea doar o oră pentru cumpărăturile de sfârșit de săptămână și pentru goana după cadouri. Anne propuse să-și împartă treburile, îi dădu lui Meno geanta de călătorie, iar ea voi să se uite după ciorapi pentru Arthur, care, acolo, la el, la Glashütte, nu găsea de niciunele prin magazine, iar Emmy își dorise un cărucior pentru cumpărături.

— ...și bineînțeles că o să-i și punem ceva în el, că doar din pensie nu se-ajunge, și ai idee ce-am putea să-i luăm Gudrunei? Barbarei avusesem de gând, de fapt, să-i fac cadou niște mănuși, dar dacă nu m-am repezit imediat la Exquisit, gata, s-au dus, ei, vom vedea, poate fac rost de altundeva. Pentru Uli deja am ceva, și pentru Kurt. Curățătoria chimică merge expres și, dacă îți fac greutăți, le-am spus că vin, Mo, numărul e prins cu un ac de siguranță de una dintre haine. Umbrela trebuie acoperită cu o pânză nouă și cele două foarfeci trebuie ascuțite. Unde ne întâlnim?

— La intrarea pe Webergasse, într-o oră?

— S-a facut, spuse Anne și dispăru.

„Ca pe vremuri", gândi Meno, „ca în timpul copilăriei, când ne jucam de-a hoții și vardiștii și ea dispărea în pădure; asta fu tot, câteva ramuri legănându-se, polen de conifere pulverizat, o pasăre speriată." O ușă invizibilă se deschisese și o înghițise.

I se întâmpla uneori, în prezent, să stea și să se gândească la copilăria lor, poate că ajunsese la vârsta când, mirat cum a trecut timpul, hoțește, începi să te uiți îndărăt și deschizi, singur fiind cu umbrele, albumul care e plin de gesturi încremenite, mai putându-se încă simți aromele care le înconjurau — adineauri

s-au întâmplat, și nu, așa cum spune data de dedesubtul pozei, într-o zi cu douăzeci, cu treizeci de ani în urmă. Iată: mărul ăsta din dreapta sus din poză abia dacă se vede, dar știi că e acolo și că în câteva minute o să fie dat jos; ce se mai scurgea sucul peste bărbia Annei când mușca din el și ce mai încerca Ulrich în zadar să i-l ia. Și uite acolo: tata ne face semn cu mâna de la fereastra casei noastre, să fie oare cam pe la 1952, nu trecuse prea mult timp de la întoarcerea noastră de la Moscova când Turneul Păcii a trecut prin Bad Schandau și mulțimea de pe stradă îi aclama pe bicicliștii de pe malul Elbei, or să vrea el oare să ne pună unul dintre discurile lui cu Hans Albers, „Într-o noapte cu stele în port", bentița portocalie, Albers uitându-se în sus, cu o pipă ca a lui Sherlock Holmes, și tata spunând, în timp ce scotea discul din învelitoarea cu elipsă neagră „Decca": Știați că aici, la Schandau, s-a aflat el pe scenă pentru întâia oară, în 1911?

Și apoi, Anne... lui Meno i se întâmpla uneori, serile, să-i vadă fața în minte, așa cum arăta ea în acest moment, cu sprâncenele încruntate, ochii bruni, mirați, larg deschiși, cu mărul către Ulrich, care era la fel de mirat de acesta ca și ea, căci ezitase să atingă mărul, arătând încurcat către pomul de care mai atârnau și alte mere și punându-și apoi mâinile în buzunare și făcând modele în nisip cu vârful pantofului... Anne, poți să-l păstrezi, dacă vrei — dar în acel moment, abrupt, ca o pasăre de pradă care atacă, mâna lui Ulrich țâșni din buzunar și apucă fructul, lăsând-o pe Anne buimăcită, de parcă gestul acesta ar fi tăiat-o ca o sabie ascuțită și nimic nu mai putea să-l facă să nu fi fost; Ulrich o luă la goană cu un strigăt de triumf.

La Întreprinderea de Stat „Combinatul Prestări Servicii" din Webergasse, Meno se așeză la coadă și se uită cu băgare de seamă cum angajații își vedeau de treabă, mișcându-se cu o lentoare fluidă și accentuând, când vorbeau, fiecare silabă. Sub un afiș pe care scria „Cu fiecare marcă, fiecare minut, fiecare gram de material, un randament mai înalt", erau proțăpite niște cămăși pe suporturi de uscat, umflându-se ca obrajii trompetiștilor de jazz și întinzându-și mânecile rigide ca niște cârnați. Nu toate suporturile de uscat păreau să funcționeze, căci din când în când aerul ieșea șuierând, cămășile scuipau clemele de etanșeizare și își dădeau obștescul sfârșit cu un grohăit.

După ce îi venise rândul lui Meno, acesta se așeză în raionul de așteptare al frizeriei Cooperativa Meșteșugărească de Producție „Linie nouă", care se afla la același etaj ca și curățătoria chimică. Cămășile Annei urma să fie gata într-o jumătate de oră.

Uneori, i se întâmpla să-și aducă aminte de perioada de la Moscova. Își aminti cea de-a opt suta aniversare a întemeierii Moscovei, în toamna anului 1947. El era un băiat de șapte ani, Anne abia dacă avea doi ani, iar Ulrich, nouă. Un cer întunecat, acoperit de nori, pe deasupra oamenilor îmbrăcați festiv; prin parcuri cântau orchestre cu instrumente de suflat, iar vânzătorii de vată de zahăr și fanfarele militare așteptau pe alei.

În faţa grădiniţei „Krasnaia Ţvetocika" erau parcate limuzinele negre care îi aduceau şi îi luau pe copiii Kremlinului; şoferii fumau şi aşteptau.

Fete în uniformă, cu şorţuri albe, treceau agale, pălăvrăgeau aprinse, ţinând în mâini steguleţe, şi coteau pe „Strada Muncitorilor Fruntaşi", unde nişte pancarte mari cât zidul le zâmbeau de sus coloanelor de manifestanţi. Eroi ai Marelui Război de Apărare a Patriei, Eroi ai Muncii, ai Uniunii Sovietice. Fetele aveau şcoală abia după-amiaza, în tura a doua. Din şcoli ieşeau în valuri elevii din prima tură, care începeau şcoala la ora 9 şi jumătate. Troleibuze, tramvaie, maşini cu lozinci, împodobite cu flori, limuzinele grele Pobeda şi SIS veneau din Piaţa Arbat, din megafoane răsunau greoaie marşuri omagiale, peste tot fluturau steaguri roşii. Portretele „omului celui mai omenos dintre oameni"[1] fluturau deasupra Moscovei, fixate de baloane de aer. Cântece, după cum îşi aducea Meno aminte, şi îi veniră în gând frânturi de versuri pe care se apucă să le murmure în rusă: „Stalin e un erou şi un model pentru copii,/ Stalin e prietenul cel mai bun al tineretului"; „Într-acolo trenul nostru se îndreaptă/ şi opreşte-n comunism" ...feţele înfometate ale oamenilor, îşi spuse Meno în sinea lui, mâna descărnată a tatei, care o ţine pe a mea, întreb de mama şi îmi spune, cum îmi spune de luni de zile, cum că Luise ar fi în străinătate, transmiţându-ne salutări, nouă, copiilor, şi dorindu-şi să fim harnici la şcoală. Într-o zi, îl ia cu el pe Ulrich la închisoare. Tata aşteaptă până când se strigă litera lui. Merge la ghişeu să plătească. Funcţionarul îi ia banii şi mama e în viaţă.

---

[1] Cultul personalităţii lui Stalin a pus stăpânire, cu referire la conducătorul partidului şi statului, pe un citat din Thomas Mann, care consideră, în *Betrachtungen eines Unpolitischen* (înainte de instalarea dictaturii bolşevice în Rusia), că rusul este „omul cel mai omenos" („der menschlichste Mensch").

14

Josta

Richard îşi parcă Lada în faţa „Casei Prieteniei Germano-Sovietice" din Piaţa Puşkin şi decise să meargă pe jos. Pe Leipziger Straße era lume, ca de obicei, seara, lampadarele aruncau o lumină difuză peste trafic. Un tramvai ştiucă al liniei 4 trecu clămpănind în direcţia Radebeul, bălăngănindu-se pe şine, şi Richard văzu cum ciorchinele de călători se bălăngănea şi el de colo colo, ţinându-se de curelele de sus. Traversă strada şi merse atât de încet şi de pierdut în gândurile lui, încât o Volgă în verde de armată opri şi un ofiţer rus, şoferul unei notabilităţi ale cărei mănuşi Richard le văzu gesticulând iritat în interiorul maşinii, scoase capul pe fereastră şi îi strigă un „Nu, davai!" cu o voce grosieră, dar nu neprietenoasă. Richard se dădu la o parte şi Volga, o cutie lată de oţel, îşi văzu de drum, unduindu-se prin mâzgă.

De la stadionul „Paul-Gruner" se auzeau vuind nişte strigăte, astăzi era un meci de handbal de câmp, mai exista încă o ligă, compusă cu preponderenţă din muncitori şi angajaţi ai unor întreprinderi orăşeneşti, Robotron, Pentacon, Sachsenwerk. Handbalul de sală luase de mult locul handbalului de câmp, dar aici, în suburbie, se mai juca încă handbal de câmp. Richard cunoştea cabinele de schimb de la stadionul „Paul-Gruner", fotografiile foştilor eroi ai sportului: profesorul de fotbal Richard Hoffmann, de felul lui din Dresda, care fusese supranumit „bombardierul" datorită şutului său; echipa naţională a Germaniei şi echipa naţională a Ungariei din 1954, cu autografe; *Töppen*, cum erau numiţi aici pantofii de fotbal, de la membrii primului FC „Dinamo Dresda", care jucaseră aici în echipe de tineret. Vântul îl învigoră, aducând cu el mirosuri: o mireasmă sălcie venea dinspre portul din Pieschen, de la vechile braţe ale Elbei, în care apa râului băltea şi nu forma decât o gheaţă friabilă, chiar şi în toiul iernii. Mai la sud, scursurile de la abator se amestecară, pe celălalt mal al Elbei, în Ostragehege, cu mirosul râului, după care vântul începu să bată, aducând izurile suburbiei: gaze de eşapament, metal, fumul acid, de lignit prost ars, al coşurilor. Începea repede

să se întunece. „Cum se duc zilele!", își spuse Richard. „Ieși pe întuneric din casă, te întorci pe întuneric." Și se gândi că era acum un om la cincizeci de ani și că acest lucru era ceva de necuprins cu mintea, căci acea zi în care găsise în grădina tatei un cuib de pasăre și se aplecase mirat peste ouăle verzi cu pete ruginii nu părea să fie prea departe în urmă, și totuși trecuseră patruzeci de ani. Observa oamenii. Cum se duceau încolo în amurg, îmbrăcați în paltoane gri sau maro, având doar pe ici-colo ceva culoare, albastru pal, bej, un roz prudent, fiecare cu gândurile și treburile sale, nimeni cu capul ridicat, privirea deschisă ori îndreptată către vreun alt om; toate acestea îl umpleau de mâhnire, de un sentiment al fatalității și al lipsei de speranță. Cincizeci de ani — și de-abia ieri sărutase prima fată! Era mai mare ca el, de nouăsprezece sau de douăzeci de ani, aproape femeie deja, așa i se păruse lui, un băiat de doisprezece ani, care zăcea în spital cu arsuri de fosfor. O chema Rieke și era o absolventă liniștită a Liceului Comercial, care lucra acum ca infirmieră în spital, firma ei fiind cu totul distrusă în timpul bombardamentului. Ce păr frumos avea! Blond-închis, cu câteva bucle mai deschise; uneori, când se uita la Christian sau când își trecea mâna prin părul lui, îi venea în minte Rieke și trebuia să-și oprească un zâmbet pe care nimeni în afară de el nu-l înțelegea și a cărui explicare ar fi dus la supărare. Cât de ușoară și tandră îi simțea atingerea pielii când ea îl ungea cu cremă împotriva arsurilor sau îi freca spatele cu alcool sanitar, în așa fel încât el putea să-i simtă respirația atunci când stătea așezată pe pat, deasupra spatelui lui, o buclă de păr rebelă trebuind să fie aranjată la loc la intervale de timp regulate. Ea se ridica înainte ca ceea ce se trezea în el și îi dădea bănuiala a ceva până acum necunoscut, palpitant, interzis, să mai poată fi considerat o întâmplare, un contact incidental care are loc în mod curent la acest tip de tratament. Într-o seară, când erau singuri, dură prea mult pentru simțurile sale, niște antene întinse, de mare precizie, se întoarse și nu știa nici el bine ce face și de ce și de unde găsise curajul să facă asta, știa numai că ceva îl împingea să treacă dincolo de frică și de pulsul sacadat și să-i ia fața derutată în amândouă mâinile și să o sărute pe gură. Ea nu se dăduse îndărăt, nu-l pălmuise. După aceea, stătu pe pat în tăcere, îl privi, începu să zâmbească și își aranjă la loc părul în spate cu o mișcare timidă care pe el îl incita în mod deosebit. „Ei, dar știu că începi devreme", mormăi ea, iar el se întrebă în sinea lui: „Ce urmează acum?". Și gândurile îi fură inundate de o beatitudine de frânturi de lecturi furișe, aluzii și bancuri necuviincioase auzite de la copiii-soldați[1] mai mari, imagini obscene de prin reviste de profil. După acea, apăru în ochii ei ceva ce el nu cunoștea, un fel de zeflemea tandră și plină de respect; trase elasticul de la pantalonii lui de pijama: „Auzi și la tine. N-ai decât doisprezece ani și deja se lasă cu consecințe." El nu spuse

---

[1] *Flakhelfer*, elevi (născuți între 1926 și 1929) mobilizați să ajute servanții de tun ai bateriilor antiaeriene.

nimic, iar ea râse încet. „Vino înapoi mai târziu, acum mai trebuie să te coci mițel." Pe atunci se simțise jignit, își mai putea aduce aminte exact senzația apăsătoare, întunecată, de rușine; acum, lui Richard îi venea să râdă. Mulțumesc, Rieke, femeie tandră, tânără mirosind a alcool sanitar și a săpun de Marsilia! Spune, ți-a mers bine? Îți doresc să-ți fi mers bine — încă te mai vreau! Richard făcu o săritură mică și, când un trecător din sensul contrar se uită la el buimac, făcu un gest ca și când ar fi evitat în ultima clipă un excrement de câine de pe trotuar. Trecu de Faunpalast și își aduse aminte de multe filme pe care le văzuse în acest cinematograf care fusese înainte un stabiliment de dans și un loc de întâlnire al muncitorimii. O clădire întortocheată, cu scaune capitonate răsfolosite; în vestibul se pusese praful peste siluetele actorilor Hans Moser, Wilma Degischer, Anny Ondra și ale altor staruri de cinema, de la UFA sau Wien-Film. Portrete semnate de actori DEFA atârnau înrămate de părțile laterale ale casei de bilete, făcută din lemn, care părea să fie un vagon de Orient-Express eșuat, cu partea din față țuguindu-se către sală și colțurile sale, rotunjite, întărite cu alamă. Pe coloana scării salonului, acoperit cu o traversă cam subțiată, se afla o plantă agățătoare pe care vreun director de mult dispărut al cinematografului o adusese de la Tropice. Richard o spunea „planta-șarpe" deoarece avea foi pătate, alb-verzi, care atârnau din ghiveci ca un mănunchi de vipere dormind. Richard își puse în gând să-l întrebe pe Meno, dacă se ivește ocazia, de numele exact al plantei. Văzu coada pe mai multe rânduri din fața ușii batante a cinematografului, lumina verzuie tremurând în vitrinele cu afișele companiei de filme Progress, distribuitorul oficial: un om în trenci și cu gulerul ridicat, în spatele lui, turnul Universității Lomonosov, cu steaua roșie în vârf, împungea cerul de seară al Moscovei, și în fața omului stătea o femeie care îl privea cu ochii larg deschiși, arătând în același timp dezamăgiți, încă iubitori și parcă luându-și rămas-bun. Semăna cu Anne. Richard întoarse capul. Fu cuprins de tristețe, de nostalgie, zâmbetul Riekei și starea de bine ce tocmai îl cuprinsese dintr-un loc trecuseră, atât de temeinic trecuseră ele de parcă nu ar fi existat niciodată. Încercă să iasă din starea asta, dar nu reuși. Anne, spuse în gând. Cincizeci de ani. Te-ai făcut inspector medical, exact cum a prezis Manfred la aniversarea zilei de naștere; alocuțiune, mulțumiri din partea națiunii și, mai departe, scoate diploma, pune la loc diploma, strângere de mână, aclamații, vorbe de mulțumire, toate una peste alta, pe bandă rulantă, ca la teatrul de maimuțe[1].

[1] „Klippklapp wie im Affentheater", citat din nuvela *Der Weg zum Friedhof* (*Drumul către cimitir*) de Thomas Mann („klipp und klapp, wie im Affentheater"). În nuvela lui Thomas Mann, expresia aceasta este utilizată pentru a evidenția felul abrupt și sinistru în care un pieton, care moare enervându-se peste măsură în urma unei dispute cu un biciclist, e transportat de pe caldarâm, de la locul decesului. Așadar, Tellkamp face implicit o asociere grotescă între onorurile ca pe bandă rulantă de care are parte Richard Hoffmann și nenorocirea eroului principal din nuvela lui Mann.

Și, într-adevăr, Pa'.l din Friedrichstadt a primit Premiul Fetscher... e un chirurg bun, ar trebui să-i spună în sfârșit cineva că la vârsta noastră vanitățile nu mai au valoare. Cincizeci de ani, își spuse el, și amintiri. Ești plin de amintiri, dar unde e tinerețea? Râsul, avântul, energia cu care puteai smulge pomii din rădăcini? Vântul, vântul îți bate prin păr. Citise asta de curând pe undeva, probabil într-o revistă dintr-acelea pe care le citeau asistentele când erau de gardă noaptea; poate că era un rând dintr-un șlagăr, din vreunul dintre cântecele astea de doi bani cântate la „Kessel Buntes"[1] sau la „Wunschbriefkasten"[2] și pe care Richard nu putea să le asculte fără reticență și dezgust. Uneori însă, tocmai aceste cântece siropoase și adesea în mod cât se poate de previzibil naive se întâmpla să conțină un cuvânt ca acesta, un singur rând care a ieșit altfel decât celelalte și care atingea și la el un punct pe care multe partituri mai serioase, mai complexe și mult mai bogate din punct de vedere armonic din sălile de concerte nu-l atingeau, astfel încât rămâneai rece. Răsunau, dar nu pătrundeau prin cea de-a șaptea piele a inimii, până în sfera cea mai lăuntrică. Acolo unde era secretul, de nepătruns pentru toți, chiar și pentru omul cel mai apropiat.

Josta îl îmbrățișă și îl sărută la nici o secundă de când sunase.

— Vii târziu!

— Lasă reproșurile.

Îl apucă de umeri și, ca de atâtea ori înainte, Richard fu mirat de cât de neprefăcute erau emoțiile care se puteau citi pe fața ei. Sentimente rănite, mândrie, mânie, respingere și instinctul de a vâna al unei pisici flămânde se succedau, în diverse nuanțe de roșu, pe pielea ei, care era maro ca pielea unei femei din sud, și pe ochii ei ca niște cireșe negre.

— A, contele Danilo e din nou prost dispus! Urcă treptele către iubita lui și cotoroanța aia bătrână de Freese l-a văzut prin vizor! Pe holul blocului miroase a rufe ude.

— Încetează! o întrerupse el. Și lasă porecla asta aiurită, eu nu sunt contele Danilo!

— Așa, atunci ce ești? Micuțul meu răsfățat!

Josta își lăsă capul pe spate și râse, scoțând la iveală plomba de amalgam, singura din rândul ei de dinți, îi luă mâinile și făcu un pas îndărăt.

— Ochii tăi... Vrăjitoareo!

— Văd totul în fața ochilor! strigă Josta voioasă, ridicându-i mâna și mușcându-i puternic palma.

---

[1] „Un ceaun de culoare", spectacol de varietăți la televiziunea est-germană.

[2] „Cutia poștală în care-ți pui o dorință", spectacol de varietăți la televiziunea est-germană.

Încetează, doare!

Ea mușcă și mai puternic și îi desfăcu apoi cureaua cu un gest energic.

Daniel, murmură el.

E la fotbal. Știe că ești aici. Momentan nu simte o nevoie prea mare să te vadă. Spre deosebire de mine.

Unde e Lucie? șopti el când Josta se lăsă în genunchi.

Nicio grijă. Giuvaierul tău doarme dus.

Își privi urmele de la mușcături de pe palmă, o amprentă roșie și profundă. Dorința care se aprinsese atât de intempestiv se stinse când privi prin ușa holului în sufragerie, unde era deschis televizorul de care Josta făcuse rost prin pile. Fu cuprins de neplăcere și de o scârbă subită când văzu contorul de gaz din colțul coridorului, în spatele ușii batante care ducea în bucătărie, iar lângă suportul de chei, pe un raft pe perete, cele două păpuși care își zâmbeau cu căldură și care își întinseseră mâinile într-un gest duios. Josta se ridică și îl îmbrățișă în tăcere. El îi desfăcu coada de cal care stătea într o parte și care, prin aerul ei provocator și capricios, îl stârnise de la bun început, de la prima lor întâlnire din biroul de copiat acte al Academiei, pe care Josta îl conducea.

La mulți ani! îi spuse ea încet.

Cincizeci de ani bătuți pe muchie.

– Pentru mine ești mai tânăr decât mulți bărbați de treizeci de ani.

Merseră în sufragerie. Richard închise televizorul. Josta avea ciudățenia asta, să-l lase să meargă, chiar și atunci când stăteau de vorbă.

– N-am nimic pentru tine. În afară de mine, spuse ea în același timp tainic și cochet. Doar mi-ai interzis să-ți dăruiesc ceva.

– O cravată pe care să pretind apoi că mi-am cumpărat-o singur? Parfum? (Richard zâmbi sarcastic.) Nu pot să iau nimic cu mine.

– Ai putea să-l lași aici.

Richard își ridică privirea. O ușoară nuanță de amărăciune din răspunsul ei îi spuse că voia din nou să-l provoace.

– Josta...

– Știu, familia ta. A, nu-mi mai tot spune de familia ta! Și aici e familia ta, la fel de mult ca acolo! Aici e fiica ta, aici e fiul tău.

– Daniel nu e fiul meu.

Josta se apropie de el cu fața schimonosită de un rânjet batjocoritor.

– Da, nu e fiul tău, dar îți spune tată.

– Mă disprețuiește! Doar simt cum devine mereu defensiv când sunt eu aici și când încerc să mă apropii de el!

– Nu, nu te disprețuiește! Te iubește...

– Poftim?

– O știu, eu simt așa ceva, că doar îl cunosc! Briceagul pe care i l-ai dat îl ține la mare preț, de curând a început o încăierare din cauza ta, că mama unui

coleg a fost internată la voi, și cică a fost tratată prost, și cică în departamentul tău... Face doisprezece ani... (Josta întoarse capul.) M-am bucurat atât de mult că vii... Tu ești cel care e absent, nu Daniel!

Richard merse la fereastră. Acest cer cenușiu deasupra orașului, iar vizavi barăcile cu rulouri de fân și rufe triste, fluturând rigide în vânt... Jos, un loc de joacă îngrădit, luminat de felinare, unde niște mame încotoșmănate aveau grijă de niște copii palizi, care tot trăgeau unii în alții cu pistoale cu capse. Gardul de sârmă al locului de joacă era înconjurat de niște tomberoane pline până-n vârf, zăpada de prin jurul lor fiind colorată de grămezi de cenușă care, din lipsă de spațiu, fuseseră pur și simplu aruncate lângă tomberoane.

— Nu pot să vin de Crăciun.

— Nu, bineînțeles că nu poți. (Josta își cramponă buzele într-un zâmbet nereușit.) Dar Lucie ți-a făcut un cadou. Ei nu poți să-i interzici. Apropo, mai e încă trează.

Lucie intră în cameră cu un ursuleț de pluș în brațe. Părul îi era vraiște, părea palidă și obosită. Când îl văzu pe Richard, alergă către el fără să spună o vorbă. El se lăsă în genunchi, ea îl cuprinse pe după gât cu brațele, iar acest gest îl făcu deodată să se simtă extrem de ușor și liber, i se păru că îmbrățișarea Luciei ar fi spart apăsarea pe care o simțise încă de pe drumul către Josta.

— Dureri de burtă, spuse ea. Tată, fă să plece durerile de burtă!

— Micuța mea. (O mângâie și o sărută.) Micuța mea are dureri de burtă. Ia să vedem noi.

Ea se întinse, iar Richard îi palpă cu grijă burta. Peretele abdominal era moale, nu exista niciun punct de durere, nici temperatură n-avea. Nimic serios. Richard întrebă de cât timp o doare — însă Lucie uitase — și cum stătea cu scaunul. Josta îl opri cu un gest ușurel.

— Nu e prima oara că are asta.

Richard sărută burta Luciei și o îmbrăcă la loc. Micuța râse.

— Mai bine, tată.

— Păi vezi.

— Vrei să vezi ce ți-am desenat?

— Ia arată-mi!

Era o foaie plină de numere. Aveau brațe și picioare, fețe voioase și triste, numărul șapte purta o pălărie, numărul cinci, un burtos, fuma o țigară și ținea de zgardă un mic număr opt greoi, ca o oaie, care avea urechi de șoricar.

— Frumos! Ai făcut un desen a-ntâia. E pentru mine?

— Pentru că e ziua ta.

— Dar cum ți-a venit ideea cu numerele?

— Le-am văzut. Când mama mă duce la grădiniță, trecem mereu pe lângă un șapte!

Josta râse.

— E un afiș în onoarea zilei de 7 Octombrie[1]. Învață cifrele la grădiniță, de-asta e acolo.

— Rămâi cu noi, tată?

Richard întoarse capul de la fețișoara luminoasă care privea în sus către el cu atâta încredere, îi stârnea durere în suflet, și toată amărăciunea pe care vederea Luciei o izgonise se reîntoarse.

— Astăzi, nu.

Richard plecă. Josta stătea la fereastră și nu îi răspunse la salutul de rămas-bun.

Coborî treptele pe întuneric. Asta părea nu numai să-i ascută ochii, i se păru că și mirosurile și zgomotele le percepea mai intens decât cu o jumătate de oră în urmă, când urcase scările. Miros de cenușă, rufe jilave, pături neaerisite, umezeală și mucegai în pereții atacați, supă de cartofi. Dintr-o locuință de la etajul 2 — Josta stătea la 4, sub acoperiș — se auzeau voci tari, urlete, certuri și zăngănitul vaselor de bucătărie. Doamna Freese, de la mezanin, fosta locuință a șefului de bloc[2], trebuie că îl auzise, căci Richard observă deja, de pe pragul care se afla cu o jumătate de treaptă mai sus, unde o toaletă exterioară era deschisă și mirosea pregnant a „Ata", că vizorul era deschis: un ac galben de lumină înțepă întunericul de pe hol și dispăru imediat atunci când Richard voi să se fofileze, pe vârfuri, pe lângă ușa ei — ori doamna Freese închisese vizorul, ori își presase lacomă ochii ei de cloșcă aproape de tot de vizor.

Ușa blocului se închise cu zgomot în spatele lui. Aerul era rece ca fierul. Merse până pe strada Rehefelder și apoi o luă către piscina Sachsenbad. Avea acolo lucrurile de înot. Supraveghetorul piscinei îl știa de client bun și îi oferise chiar, ca un contraserviciu pentru o adeverință care să-l scutească de armată, o cheie în caz că se întâmpla să vină mai târziu la înot ori să fie prea mulți alți clienți. Alibiul său față de Anne și băieți era acela că, în fiecare joi, când nu era de gardă, merge după serviciu acolo, la înot. Anne acceptase faptul că o dată pe săptămână avea nevoie de câteva ore pentru sine și că refuza categoric toate sugestiile ei de a-și petrece aceste ore împreună. Richard simțea că Anne n-o să-l spioneze. Dar se temea de băieți, mai ales de Robert. Christian era acum plecat la internat în timpul săptămânii, așa că era improbabil să-l întâlnească pe aici. În afară de asta, era mai mult cu nasul prin cărți. Robert însă era altfel. Era plin de inițiativă. Lui Robert nu i se părea deloc ciudat să bată Dresda în lung și-n lat cu prietenii, să se suie în metrourile de suprafață și în trenurile care duceau prin suburbii și să o surprindă pe Anne

---

[1] Ziua Republicii; pe 7 octombrie 1949, în zona de ocupație sovietică s-a constituit Republica Democrată Germană.

[2] *Blockwart*, termen utilizat pentru naziștii cu cel mai mic rang, care erau deopotrivă șefi de bloc, informatori și agitatori politici.

aducându-i pâine și chifle proaspete cumpărate din banii lui de buzunar de la un brutar din Meißen. În plus, îi plăcea să înoate la fel de mult ca și lui Richard, iar în Dresda nu prea erau așa de multe piscine. Richard credea că Robert îl observa uneori, că îl căuta din priviri, sceptic, în zilele astea de joi, când venea acasă de la înot. Avea oare vedenii? Ajunsese să meargă grăbit, uitându-se cu fereală în toate părțile, ca un om timid, care se simte privit. Nu trebuia să se ferească numai de Anne și de băieți, puteau să existe cunoscuți de care nu știa nimic — te pomenești că doamna Freese era mătușa ori bunica vreunuia dintre amicii lui Robert? Ori a băiatului cu care s-a încăierat Daniel... Întâmplarea, întâmplarea „prostească", după cum se spune, te pricopsea ca un făcut cu astfel de întâlniri nefaste. Sau unul dintre colegii săi de lucru, o asistentă medicală sau o psihoterapeută, care locuia prin zona asta, putea să-l vadă și să se mire ce anume o fi făcând medicul principal Hoffmann la ora asta, prin clădirea în care doamna Josta Fischer, atractiva secretară divorțată de la Rectoratul Academiei de Medicină, locuia singură, cu doi copii, într-o locuință de două camere și cu dependințe, ceea ce era deja suspect în condițiile crizei de locuințe prea bine cunoscute... Și nu putea să fie sigur că Josta se ținea de partea ei din înțelegere la fel de strict și consecvent ca el și că era, ca și el, tot timpul precaută, nelăsând garda jos câtuși de puțin... Întreba oare lumea ce și cum în legătură cu Lucie? Își ținea Daniel gura? Se simțea mizerabil și ar fi dat mult să scape din noianul de minciuni. În urmă cu cinci ani încercase să termine relația cu Josta, dar după aceea Josta rămase însărcinată și el i-a sugerat spontan să avorteze, dar Josta refuză categoric, făcându-l chiar ucigaș: „Vrei să-ți omori copilul?". Și acum acest reproș îl mai făcea încă să se zgribulească. Dacă era după el, Weniger ar fi făcut o întrerupere de sarcină și rubrica „Tatăl copilului" din constatatorul de naștere ar fi rămas goală. Lucie a lui, fiica lui pe care o iubea mai mult ca pe oricine! Richard se rezemă de un perete. Ce s-a ales de mine...! Am ajuns o haimana și un escroc care se furișează în fiecare joi pe străzi, prins într-un păienjeniș de falsitate, vrăjeli, răutăți... Uneori n-o mai putea privi în ochi pe Anne, uneori îl chinuia teama când îl întâlnea pe Meno sau pe Ulrich, care îl salutau ca pe un cumnat... Ce ar gândi despre el dacă s-ar afla? Că e un porc, fără îndoială, un individ lipsit de demnitate... Unul care nu se putea desprinde de Josta. Când îi scânteiau Jostei ochii, așa, ca adineauri, când își arunca părul provocator pe spate, chiar și când purta coada asta de cal aranjată într-o parte, care pentru alții cu siguranță nu era decât un detaliu inedit, el se aprindea într-atât de mult, încât i se tăia răsuflarea; și se aprinsese de când o văzuse pentru întâia oară, atunci, când dusese niște prelegeri bătute la mașină să fie copiate la birou. Ea avea douăzeci și cinci de ani și era în floarea feminității ei. Era conștientă de faptul că e o femeie în toată puterea cuvântului și se comporta ca atare. Nu ca o fată care vrea să cocheteze fără să știe însă prea bine ce o să iasă din asta, necunoscând încă prea bine sexul opus și necunoscându-se

încă prea bine nici pe sine însăşi. Dimpotrivă, se purta ca o femeie matură, cu experienţă, iar atunci când erai singur în cameră cu ea, se instala o încordare electrică — în astfel de momente, lui Richard îi veneau mereu în minte acele baghete din plastic pe care profesorul le freca cu o cârpă la lecţia de fizică şi pe care nu puteai să le atingi fără să fii electrocutat. Când se culcau împreună, se simţea tânăr, neexistând tristeţea de după ce îl cuprinsese cu alte femei. Ea îl apuca şi scâncea, făcându-l să aibă o prestaţie cum nici la treizeci de ani n-avusese. Josta era nesătulă şi nu-şi ascundea apetitul sexual şi plăcerea pe care o resimţea. La ea, totul era aprig: reacţiile ei trupeşti, pofta ei, odată stârnită — uneori, Richard se gândea că semăna cu un butoi de pulbere şi că, atunci când treceai pe lângă ea, ajungea doar atâtica, un pic de frecuş, pentru a o aprinde —, mânia ei, musculatura ei, pretenţiile ei şi ura ei. Mânia oarbă, pofta dezlănţuită, o dispersare neconştientizată, fiind pradă, până în firea cea mai lăuntrică, a ardorii ei de vrăjitoare (cum îi spunea el în sinea lui): aşa o concepuse Richard pe Lucie, în câteva secunde de fericire inimaginabilă. Fiica lui! Se gândi la părul ei, la ochii ei mari şi bruni, care îl priveau atât de întrebători şi de isteţi, la buna-cuviinţă liniştită şi plină de atenţie a copilului, la curiozitatea neagasantă şi la fantezia mişcătoare. Auzi, să-i dăruiască ea lui un desen cu numere care aveau ochi, urechi şi haine — „le-am văzut, trecem mereu pe lângă un şapte!". Lăsase foaia la Josta, dar era un cadou frumos de ziua lui. Ce-ar mai fi vrut să o ia cu el şi să o arate la toată lumea! Uneori, simţea nevoia să ia fata cu el acasă, la Anne, să i-o prezinte mândru şi să-i spună: „Nu e minunată? Fetiţa mea, Lucie!". Pur şi simplu pentru ca Anne să se bucure alături de el, să împărtăşească acest sentiment înălţător, să poată să-i dea şi ei din bucuria lui şi să nu o păstreze în mod egoist pentru el. „Ştii ce fericire mare există în viaţa mea, de care tu n-ai încă habar, vino şi uită-te, o cheamă Lucie, Lucie, nu pot să ţin asta pentru mine, mai am puţin şi plesnesc, într-atât de zăpăcit sunt de fericire; trebuie s-o împart cu mâinile ţinute căuş, că altminteri mă rupe!" Aşa îşi închipuia el lucrurile. „Doamne, oare sunt eu chiar atât de naiv", gândi Richard, „doar nu e posibil aşa ceva. Chiar aş putea eu să-i fac una ca asta?" „Deja i-ai făcut-o", se auzi pe el însuşi. „Deja i-ai făcut-o."

15

Cine are cel mai frumos pom de Crăciun

Se vede treaba că rectorul Scheffler nu prea știa ce direcție să indice: pe de o parte, murise tovarășul Leonid Ilici, nu trecuseră nici două luni, și marea corabie a socialismului plutea în derivă fără un conducător. Pe de altă parte, se apropia Crăciunul și orice îngrădire care depășea un anumit prag avea să fie privită nu ca o expresie de pietate, ci ca o slăbiciune, ca o recunoaștere a unei paralizări. Richard își plimbă privirea prin camera rectorului, peste figura de gorilă a lui Brejnev cu ochii mici, de vulpoi, sub sprâncenele ca niște perii de curățat sticle, peste dâra neagră din colțul fotografiei și peste tovarășul președinte al Consiliului de Stat, alături, în costum gri pe un fond bleu-ciel, arborând un zâmbet care te *câștiga*; apoi, și-o plimbă peste seria predecesorilor lui Scheffler.

— Așadar, îmi respingeți prelegerea.

— Domnule Hoffmann, vă rog. (Scheffler făcu o mișcare iritată.) Înțelegeți în ce situație mă aflu. Destul că iar începe războiul ăsta ridicol cu pomul de Crăciun!

— Aproape că nu mai avem anestezice, tovarășe rector.

— Da, știu. Azi-dimineață a fost la mine farmacistul. Domnule Hoffmann, un lucru vă rog, fără panică. O să se rezolve. Chiar azi mă întâlnesc cu Barsano. O să fie și soția sa. Voi cere ajutor de la Spitalul „Friedrich Wolf". (Spitalul acela nu făcuse încă niciodată asta, o știa și Scheffler, o știa și Richard.) Fără panică, ăsta e cel mai important lucru. Sunt deja destule zvonuri. Și vă rog, ce am discutat rămâne între noi.

Wernstein spuse, în timp ce Richard și cu el își spălau mâinile în fața sălilor de operație:

— Cică cei de la Medicină Internă au găsit un pom de Crăciun mai frumos!

— Și al nostru?

— Sora-şefă a fost la Striezelmarkt, unde se vindeau brazii. Toţi, prăpădiţi, strâmbi şi atacaţi.

Astfel, Clinica de Chirurgie risca să piardă competiţia de prestigiu pentru cel mai frumos pom de Crăciun, şi asta tocmai în faţa Medicinei Interne! Aşa ceva nu avea voie să se întâmple, stabiliseră ei într-o conferinţă organizată anume în acest scop. Pentru Ortopedie, Wernstein descoperise un exemplar rahitic, crescut probabil în ariditatea nisipoasă a judeţului Märkisch; la Oftalmologie era un exemplar bine proporţionat şi arătos, dar care n-avea nici cinci dioptrii în înălţime; la Urologie, un molid Douglas netăiat, lat jos de trei metri, dar cu o înălţime de numai doi metri şi jumătate, şi în afară de asta se termina sus în trei ramuri. Neurologia se prezenta cu un exemplar de la Striezelmarkt, lat de un metru jos şi înalt de trei metri cincizeci, subţire, grosier şi iritabil, căci începură imediat să-i cadă ácele şi de atunci îi tot căzeau fără încetare.

Seara, Richard merse la Planetenweg. Kühnast nu avea telefon acasă, iar portarul de la Fabrica de medicamente nu putuse să-i facă legătura. Richard sunase la Casa Celor o Mie de Ochi şi îl rugase pe Alois Lange să-i pună chimistului un bilet la uşă. Pentru acest tip de înştiinţări existau peste tot în cartier cutii de bilete la uşi şi, lângă ele, creioane legate cu o sfoară. „Vă rugăm, bateţi în uşă, soneria e defectă", scria sub cutia lui Kühnast.

— A, domnul Hoffmann, intraţi. Am citit biletul de la domnul Lange. Nu, nu, puteţi să staţi în pantofi. Vă rog, pe aici.

Merseră în sufragerie, trecând pe lângă nişte dulăpioare cu cărţi, între care ticăiau contoarele de gaz şi de electricitate. Uşi de sticlă, pete de apă pe tavanul holului, mici crăpături, tencuiala luată.

— Nevastă-mea ne-a făcut câteva sendvişuri. (Kühnast arătă către o tavă.) Ce beţi?

— Unul dintre lichiorurile dumneavoastră, dacă e voie.

Faţa lui Kühnast zvâcni a bucurie.

— Mă rog, mai suntem încă în stadiul experimental. S-a... (chimistul îşi aranjă ochelarii peticiţi cu bandă adezivă) ...aflat până la dumneavoastră? Pot să vi-l recomand pe cel de piersici.

Kühnast îi turnă, observându-l pe Richard, care dădu pe gât paharul cu lichidul de culoarea soarelui arzător la ceas de apus.

— Tare.

— Nu-i aşa? (Chimistul se aşează, punând picior peste picior.) Aşadar, ce pot face pentru dumneavoastră, domnule Hoffmann?

Richard îi prezentă problema.

— ...şi mă gândeam că dumneavoastră, fiind la Fabrica de medicamente...

— Chiar la sursă.

Domnul Kühnast dădu din cap afirmativ, își scoase după un timp ochelarii și îi bălăngăni, ținându-i de rama peticită.

— În curând vine Crăciunul, spuse Kühnast, cântărindu-și vorbele.

Richard nu înțelese întru totul. Kühnast îi dădu zor mai departe, spunând că, pe bună dreptate, e renumit cozonacul de Crăciun din Dresda. Unt, zahăr, făină, fructe confiate în coajă, stafide sultanine — cu fiecare an îi era tot mai greu să facă rost de ingredientele exotice, spuse Kühnast; brutarul Walther, adăugă el, se vede din ce în ce mai des silit să prepare produsele sale de patiserie cu ingredientele aduse de clienți. Păi de unde să faci rost de sultanine? Cozonacul trebuie să fie gras, explică el, fiind nevoie să fie umed atunci când îl tai, trebuie să fie greu, hrănitor, să aștepte o vreme în stomac, în mod plăcut, să întovărășească enzimele de digestie în mod dulce, dar nu dulceag, trebuie să fie plin de sultanine, trebuie să fie de la brutarul Walther.

— Douăzeci de bucăți, domnule Hoffmann. Rudele, mă-nțelegeți.

Împreună cu Wernstein și Dreyssiger, medicii mai tineri și mai întreprinzători ai Clinicii de chirurgie, Richard descinse în salonul de închiriat costume al lui Malivor Marroquin; fiecare închirie câte un costum de Moș Crăciun.

— Ceva cam incomod, dar îi venim noi de hac! Că doar trebuie să ne camuflăm.

Parcară mașina cu remorcă la marginea bărăganului. Luna se ițea printre vârfurile pomilor, făcând zăpada de lângă drumul prin pădure să pară ca un fel de tablă zincuită, învălurită. Dreyssiger își puse pe umăr ferăstrăul de tâmplărie, Wernstein luă toporul, iar Richard tăietorul de bolțuri.

— De-ar merge totul bine, spuse Wernstein cu îngrijorare în glas.

— Dacă ne prind, am încurcat-o.

— Ei lasă, că o să meargă totul bine, spuse Dreyssiger plin de voie bună.

— Câștigă cine riscă. Ori vrei să dai îndărăt acum, Thomas?

— Numai de nu m-ar mânca atât barba asta idioată. Precis că a stat în tone de naftalină. După miros, așa pare să fie.

— Oameni buni, de acum înainte, atenție! Până la plantația de brazi sunt vreo zece minute de aici. E păzită. De către pădurarul Busse, cocoțat sus, în pavilion, și de către un soldat. Mi-a spus mie preotul de aici. Busse probabil ca are și câinele cu el.

Wernstein ridică, rânjind, un cârnat ce părea un sângerete.

— Perfect!

— Domnule doctor principal, detest sângeretele.

— Pomul cel mai frumos stă oarecum mai singuratic, așa, cam pe la mijloc. Cică se vede bine de pe delușorul din fața plantației.

— E bine informat preotul dumneavoastră.

— Nimeni nu-l poate împiedica să observe ceea ce e primprejur în timpul plimbărilor sale prin pădure. Dar haideți să mergem mai departe! Plantația

o îngrădită, postul de observație al pădurarului Busse se află la vreo cincizeci de metri de potecă; soldatul patrulează de-a lungul gardului. O să ne strecurăm cu precauție până la țintă — și apoi iată! (Richard ridică tăietorul de bolturi.) Îi venim de hac în doi timpi și trei mișcări! Domnule Dreyssiger, noi doi ne târâm până la corpul delict și îi dăm zor cu ferăstrăul. Domnul Wernstein stă de șase. Puteți să imitați un huhurez?

Wernstein își împreună mâinile și suflă în adâncitura de sub degetele mari, dispuse în mod paralel.

Nu-i rău. (Richard dădu din cap cu admirație.) Faceți de două ori „huhu" dacă se strică situația. De acum înainte vorbim numai dacă e absolut necesar. Și numai în șoaptă!

Brutarul Walther avea o mamă care suferea de inimă și o înțelegere principială față de nevoia lui Richard. Că doar era brutar, și mai era și particular.

– Impozitele, spuse el ridicând mâinile acoperite de făină, impozitele, domnule doctor. Ne trebuie o sobă nouă, dar toți banii pe care îi câștigăm se duc pe impozite.

Richard îi dădu sultaninele din pachetul de la Alice și Sandor.

– Am să vă fac cei douăzeci de cozonaci, domnule doctor. Dar am nevoie de medicamente pentru mama mea.

– Vă eliberez o rețetă.

– Nu, nu, sunt medicamente speciale de la doctorul Tietze. Din afară. De aici, dar produse pentru afară. Și trimise apoi din nou aici.

Așteptară în coama dealului de deasupra plantației, în spatele unui copac, studiind terenul. Postul de observație nu se vedea, dar se zărea în schimb soldatul care patrula de colo-colo, încotoșmănat și cu un Kalașnikov pe umăr, în fața unei uși făcute în gard, dând din când în când din brațe, aprinzând o lanternă de buzunar, pentru a lumina împrejurimile, și frecându-și mâinile. Se uită la ceas; când se făcu ora exactă, porni în sfârșit să-și facă rondul.

– Zic eu că într-o oră e din nou aici.

Richard își umezi arătătorul, ținându-l în sus. Vântul venea către ei, deci câinele lui Busse nu putea să-i adulmece. Când soldatul nu se mai vedea, Richard făcu un semn; Wernstein rămase în spate. Richard și Dreyssiger se strecurară prin umbră pe poteca ce ducea la gard. Apoi, Richard cercetă tensiunea din gard și îl tăie aproape fără niciun zgomot. „Suntem dați naibii!", gândi el. „Dar molidul trebuie să poată trece. Să sperăm că nu se vede tăietura și să sperăm că prostovanul ăla în uniformă nu-și aprinde taman aici lanterna, când se întoarce." Se târâră către plantație, ridicându-se anevoios printre pomii deși. Agățară costumele de Moș Crăciun de o creangă — că doar n-ar fi făcut decât să-i încurce la treabă și să se rupă — și își croiră cu atenție drum către mijlocul plantației. Aici, pomii stăteau mai răzleți. De fiecare atârna un

pătrat alb. Dreyssiger își acoperi lanterna și o îndreptă cu grijă într-acolo. Pe plăcuțe erau scrise niște nume, toate ale unor înalți funcționari de partid; cel mai frumos molid albastru era marcat cu numele „Barsano". Era înalt de vreo trei metri și perfect proporționat.

Asistentele medicale din clădirea Nord I deschiseră ultima cutie de anestezice. Domnul Kühnast avea o înțelegere principială față de situația lui Richard.

— Putem face o tură suplimentară. Problema e că n-am destule forțe de muncă. Și nu se poate decât sâmbăta, când nu sunt grangurii pe-aici.

Richard își adună studenții și organiză un subotnic[1] la Fabrica de medicamente. Iubea astfel de excursii. Studenții, socotea Richard, trebuia să știe unde studiau, ce studiau și de ce anume studiau. Cândva, Germania fusese farmacia lumii, iar Dresda, leagănul farmacologiei. Fabrica de medicamente, care fusese constituită din firmele Madaus, Gehe și din fabrica de chimie a lui Heyden, în care acidul acetisalicilic — baza aspirinei, cel mai vândut medicament din lume — a fost pentru prima oară produs industrial, avea sediul principal pe Leipziger Straße, în fostul centru de droguri și finisaj al firmei Gehe. Jgheaburile atârnau îndoite, ferestrele purtau cravate de cenușă, zâmbetele muncitorilor fruntași din pozele de pe Werksstraße erau mâncate de cancerul sulfuros, la fel ca și incripția „Muncitori necalificați de toate tipurile" de pe tăbliță „Facem angajări", care atârna de ghereta portarului.

— Pst!

Dreyssiger ridică mâna. Auziră lemnele trosnind prin pădure și se făcură îndată nevăzuți.

— Ia te uită, e Magenstock! (Richard se lăsă în jos cu fereală.) E el în persoană, împreună cu unul dintre băieții lui.

Aceștia din urmă, strecurându-se, merseră țintă la cel mai frumos molid albastru, ascultară cu atenție câteva secunde, în care Richard și Dreyssiger nu scoaseră o vorbă, și începură să taie cu ferăstrăul. Richard se afla în cumpănă. Să sară în sus și să spună: „Stop, noi am fost aici înaintea voastră" ? Dreyssiger nu-și bătu prea mult capul și merse cu pași mari către preotul Magenstock.

— Cine sunteți dumneavoastră ? întrebă preotul cu o voce scârțâită.

Dreyssiger le lumină fețele. Erau date cu negreală, cum sunt culorile de război ale indienilor.

— Noi am fost aici întâi!

Dreyssiger abia își putea stăpâni mânia.

— O... domnul Hoffmann, murmură Magenstock, ducându-și mâna la inimă, deci nu m-ați descusut chiar așa, fără gânduri ascunse.

---

[1] Sărbătorirea zilei de sâmbătă prin muncă „voluntară" în țările din blocul comunist, practică inițiată de Lenin.

Richard îi făcu lui Dreyssiger semn cu mâna să stingă lanterna. Cei patru bărbați ascultară neliniștiți. Nu se auzea nimic în afară de șoaptele copacilor.

Domnule Hoffmann, dumneavoastră... urmăriți interesele unei clinici? (Preotul Magenstock respira cu greutate.) Vedeți dumneavoastră, eu urmăresc interesele credinței mele. Această tradiție se trage din sânul creștinătății!

În acest moment, răsună „huhu"-ul de avertizare al lui Wernstein. Cei patru săriră în sus cu un zgomot pârâit. Magenstock și fiul său dădură fuga la molidul lui Barsano și își duseră la sfârșit treaba în viteza cea mai mare. Un câine lătră la ei.

Hai s-o roim de aici! spuse preotul Magenstock cu o voce scârțâită, utilizând un limbaj remarcabil de colocvial.

Dreyssiger înșfăcase ferăstrăul de tâmplărie, iar Richard, din cauza panicii, lăsase jos tăietorul de bolțuri. Curând, se văzu lumina lanternei bălăngănindu-se prin rămurișul unor molizi tineri. Cei patru fugiră de-a dreptul prin pădure, fără a se mai sinchisi de nimic. „Stați, opriți-vă!" și „Rudo, șo pe ei!" se auzi în spatele lor. Ramurile îndoite de fiul său în goană îl loveau pe Magenstock în față. Câinele lătra, iar Wernstein tot striga „huhu"; „ce tâmpenie", gândi Richard, „sună ca un cuc dopat". „Opriți-vă! O-pri-ți-vă!"

– Domnule Kühnast, nu se poate așa. Nu puteți să lăsați să intre aici pur și simplu oricine. Există prescripții de igienă, există un plan de utilizare a mașinilor.

– Păi n-ar fi făcut decât să ajute, se apără chimistul. De luni de zile avem probleme cu ambalatul.

– Totuși. Dacă se strică ceva sau dacă se întâmplă ceva, atunci ce? În afară de asta, ar fi trebuit să mă întrebați și pe mine! (Expresia feței superiorului lui Kühnast se schimbă.) Pe de altă parte, dacă tot sunteți aici, ia veniți încoace, domnule Hoffmann, spuse el și îl duse pe Richard într-o cameră plină de mașini de scris. Toate defecte. De un an și jumătate cer să vină un mecanic de la uzina cumnatului dumneavoastră. O să aveți medicamentele care vă trebuie pentru inimă și pentru dureri. Atunci când mașinile noastre de scris vor fi în sfârșit reparate. Și transmiteți-i, vă rog, salutări fratelui dumneavoastră din partea mea.

– Vă dau drumul, domnilor. Cu o condiție. Unul dintre dumneavoastră să facă pe Moș Crăciun pentru băieții mei, mârâi pădurarul Busse. Că pe mine nu mă mai cred pușlamalele.

Aruncară banul și Wernstein pierdu.

Cu pomul de Crăciun al prim-secretarului de Partid, Richard merse la Ulrich, care se declarase de acord să trimită un mecanic la fabrica de medicamente, dacă primea în schimb un pom de Crăciun cu care secția să câștige

concursul socialist „Cine are cel mai frumos pom de Crăciun“ și să câștige cupa împreună cu un premiu consistent.

„Medicul principal Hoffmann la profesorul Müller, vă rog“, se auzi din difuzoarele clinicii. Müller mergea agitat de colo-colo.

— Numai de nu m-ar tot privi Reucker la conferință atât de triumfător! Trebuie să mă stăpânesc, domnule Hoffmann, și nu-mi place să trebuiască să mă stăpânesc! (Își țuguie bosumflat buzele până se făcură ca o zmeură rotofeie.) Dar n-avem ce face. Anul ăsta probabil că va trebui să ne recunoaștem învinși de cei de la Medicina Internă. E de-a dreptul incredibil că Reucker conduce și ceremonia de predare a pomilor de Crăciun.

— Cum? Nu rectorul?

— Nu, tocmai. E o porcărie.

— Încă nu ne dăm bătuți.

— Dar nu ne mai rămâne decât Striezelmarkt, din câte văd eu.

— Acolo nu mai au decât niște prăpădiți de pomi care o să ne facă de râsul Academiei.

Pe fața lui fulgeră o idee.

— Și vreascuri, domnule Hoffmann, și vreascuri.

Dar când se făcu controlul brazilor, șeful Clinicii de Interne, Reucker, scoase cu un gest glacial o șurubelniță din buzunarul halatului său alb, căută un timp, în vreme ce buzele lui Müller se strânseră până când deveniră doar o fantă, și deșurubă o creangă de pe molidul — construit strict simetric — al Clinicii de chirurgie, care se înălța mândru. Asistentele, medicii, bucătăresele de dietă stăteau cu capetele plecate, putându-se auzi pârâitul halatelor.

— Pomul de Șuruburi nu crește în natura ținutului nostru, spuse Reucker și lăsă să cadă de sus șurubelul în mâna întinsă a unui asistent logodit cu o asistentă de la Chirurgie, care râse sardonic. În Planetenweg, în seara aceasta s-a mâncat cel mai bun cozonac din lume.

16

Foaia goală

Vacanța de Crăciun se terminase. Alice și Sandor se reîntorseseră în Ecuador, luând cu ei mirările pricinuite de cenușă și zăpadă, după cum spuseseră ei; luând cu ei mirările pricinuite de o excursie la Seiffen, unde producătorii de jucării speciale învârteau niște roți de lemn din care decupau, vopseau și vindeau numaidecât la piața de Crăciun, cu vopseaua încă proaspătă, oi, vaci și animale de povară pentru cei trei Crai de la Răsărit. Văzuseră o procesiune minerească, respiraseră aroma de la lumânările Knox și de la punci și cumpăraseră, cu ce le rămăsese din mărcile estice pe care fuseseră obligați să le schimbe și cu ceva mărci vestice, una dintre piramidele înalte și simple pe care nu le găseai la Nippes, la Striezelmarkt, în Dresda, ci pentru care trebuia să bați la ușa joasă a unei cabane din Munții Metaliferi și să treci peste suspiciunea nevestei cioplitorului care îți deschidea ușa fără să te salute. Iar doctorul Griesel, care locuia în Caravelă, la mezanin, și care ținea cartea imobilului, îi spusese lui Christian pe un ton acru:

— Poți să-i spui tatălui tău că așa nu mai merge... Nu mi-a spus nimic de excursia asta, unde mai pui că oaspeții lui stau mai mult decât era prevăzut! Trebuie să raportez chestia asta!

— A, ducă-se naibii de bădăran, nu se mai oprește din cârtit pentru că nu a primit locuința noastră! Da da, domnule Hoffmann, încălzim mereu casa și pentru dumneavoastră, imită Richard vocea de joagăr a doctorului Griesel. Dar el își parchează Trabantul pe locul meu de parcare!

Poc, poc, lovi vecinul cu osul caietul care cuprindea notițele făcute de Griesel cu scrisul lui de tehnician.

— De vreme ce eu sunt administratorul casei, datoria mea e să țin condica! Durata prestabilită a vizitei a fost depășită. Și ai lăsat ultima oară deschisă ușa de la subsol și ușa casei, toate mâțele de prin împrejurimi și-au făcut nevoile în nisipul presărat pe jos. Data viitoare cureți tu! Și nu încălzim casa pentru pisică, s-a-nțeles?

Din somnolența dinainte de Crăciun nu se mai simțea nimic la școală. Zumzetul, tensiunea, activitatea febrilă se reîntorseseră. Cuvinte și reguli mnemotehnice zburătăceau în sus și-n jos pe scările clădirii celei noi, care părea luminoasă față de vechea clădire, un bloc de beton pentru aproape o mie de elevi. Pe coridoare, PVC-ul amortiza zgomotul a o sută de perechi de papuci de casă — Waldbrunn era cel mai mic liceu cu internat din RDG —, reducându-l la un ușor târșâit. Ochii lui Maxim Gorki licăreau dintr-o poză aflată într-o vitrină de la etajul întâi, dedesubt se afla o trompetă, o cravată de pionier, copia unei scrisori de-a lui Maxim Gorki către tineret, un cuvânt de salut al ortacilor de la Wismut[1] către nou întemeiatul liceu-internat și, ceea ce-i făcea pe mulți elevi să se oprească locului, o agată ale cărei ape erau pătrunse de cercuri lăptoase și flori de foc. Provenea de la șantierele arheologice de la Schlottwitz, nu departe de Waldbrunn.

Lecțiile domnului Baumann se dovediră a fi un fiasco pentru Christian, așa cum se și temuse de la bun început. „Ei, Christian, ce facem, ne mai gândim o dată?", spunea domnul Baumann plin de înțelegere, cu fața lui rotofeie ca un măr și brăzdată de vremuri pe sub fruntea-i de savant, atunci când se întâmpla ca Christian să-și bată capul cu o problemă de genul: Calculați unde se întâlnesc A și B, dacă A se deplasează cu viteza x și lucrează cu plăci de beton de dimensiunea α; B se deplasează cu viteza y și lucrează cu plăci de beton de dimensiunea β, iar A și B construiesc o stradă pornind din capete! Christian înjura de fiecare dată. Naiba să ia problemele astea! Și dacă B era bețiv și strada se abătea de la linia prevăzută... Bineînțeles, la problemele de matematică nu erau bețivi.

„Ne mai gândim o dată?" Baumann zâmbea în liniște și nu avea o impresie prea bună despre niciunul dintre elevii din clasă, care mâzgăleau cu toții de zor în caiete. „Vă dau un opt, Svetlana", spusese cu puțin timp în urmă, când o chemase pe Svetlana la tablă, unde aceasta se războia, ascunsă pe după un pian rabatabil, cu o ecuație vectorială. „Vi-l dau pentru că trebuie. Un opt înseamnă « bine ». Deci, asta înseamnă că sunteți bună la matematică. Și acum, hai, stai jos! Știți voi cine era bun la mate? René Gruber, ăla era bun la mate." Apoi, Baumann dădu din umeri, spunând cu blândețe în glas: „Ia să punem noi caietele în bancă și să scoatem o foaie de hârtie", la care clasa încremeni de groază; numai Verenei îi străluceau ochii. Da, și ea era bună la mate. Când Verena rezolva exercițiile, domnul Baumann nu râdea și, dacă, atunci când era scoasă la tablă, căuta o soluție nouă și îi cerea ajutor din priviri domnului Baumann, pierdută fiind într-o încrengătură de formule și în acolade și integrale curbilinii atât de complicate, că nu le puteai cuprinde cu mintea, acesta, care se așezase pe marginea uneia dintre băncile mai din

[1] Întreprindere de exploatare a uraniului din RDG (cu mine în Saxonia și Turingia), care avea o mare importanță pentru industria atomică a URSS.

față, urmărind demonstrația cu brațele încrucișate, inelele albastre ale irisului nemaifiind acum defel blânde, ci semănând cu două discuri metalice, răspundea „Era destul de elegant ceea ce voiai tu să încerci, Verena, dar ia uite aici" și, luând o bucată roșie de cretă, se apuca să facă niște cifre, cu scrisul lui de gravor, în golurile din rândurile zimțoase ale Verenei. Erau numai doi elevi pe care îi tutuia mereu — Verena și Heike Fieber, care ședea lângă Jens Ansorge în banca întâi de la rândul de la fereastră și care, în timpul orelor de matematică, stătea cu fața pistruiată în soarele prelins în sala de clasă de pe muntele cu șoseaua regională. „Ei, Heike, visăm niței? Sau numeri camioanele?", întreba Baumann în astfel de situații, așa cum își întreabă un bunic cumsecade nepotica. „René Gruber ar fi putut și el să se uite pe fereastră. Dar știi, n-a făcut asta", spunea Baumann. De fapt, despre René Gruber nu se vorbea la școala „Maxim Gorki", era o lege nescrisă. Pe de o parte, René Gruber era un geniu al matematicii care câștigase olimpiada de matematică pe țară și olimpiada de matematică a țărilor membre ale CAER de la Moscova — și asta deși mama lui, după cum spuneau gurile rele din Waldbrunn, era casieră la magazinul „Konsum" de lângă Uniunea Locală a Pescarilor și tatăl lui era un simplu muncitor forestier. Pe de altă parte, atunci când a fost trimis, pe baza realizărilor sale, a seriozității politice, a originii sănătoase de copil de muncitor, la olimpiada internațională de matematică de la New York, unde a câștigat un premiu special pentru cea mai elegantă soluție, René nu s-a mai întors, ci a acceptat oferta unei universități americane. De atunci, era considerat un fugar și un trădător. Christian băgă de seamă că Baumann nu folosea niciodată cuvântul acesta atunci când vorbea de René Gruber. Cu cât se apropia de vârsta de pensionare, cu atât mai exclusiv se interesa domnul Baumann de matematică, de domeniul pur al dovezilor categorice și indiscutabile, de concluziile limpezi precum cristalul.

Când aveau ore la laborator, Verena stătea în bancă lângă Christian, neseparându-i decât stativele cu aparatură de laborator. Siegbert Füger îl tachină:

— Ei, Christian, domnișoara Winkler pare să te impresioneze.

— Da' de unde!

— Te tot uiți la ea.

Dacă până și Siegbert Füger, care stătea în rândul de la fereastră, observa chestia asta, Christian trebuia să fie mai atent. Atunci, probabil că și Verena observase. De aceea îi va fi făcând comentariile dure și tăioase când o saluta de dimineață pentru a doua oară — ceea ce el făcea, după cum recunoștea în sinea lui, deopotrivă din politețe și dintr-o anume răutate... Desigur că politețea lui era exagerată și, întrucât Verena obișnuia să dea din cap atunci când el o saluta pentru prima oară, de bună seamă că nu era nici surdă și nici nu o bruia cu totul vânzoleala celorlalți elevi. Voia să-i audă vocea, deoarece vocea ei, un alto care începea deja să aibă un timbru de femeie, îl fascina;

încerca să nu se dea de gol. Fascinația lui mergea atât de departe, încât, atunci când stătea în jurul ei, se apuca să spună bancuri proaste care îi făceau pe Falk Truschler și pe Jens Ansorge să râdă, dar erau de fapt adresate Verenei, căutând să-i stârnească proteste sau chiar să o indispună, ceea ce se și întâmpla adesea... Uneori, se întâmpla să-i vină în minte un răspuns deosebit de isteț — în orice caz, lui i se părea că ar fi isteț; faptul că Jens și Falk amuțeau părea să confirme acest lucru. Și Verena amuțea atunci și se uita la el cu atenție; iar când simțea privirea acesteia — acest întuneric de umbre care n-avea totuși în el pic de răceală — că îi întâlnește privirea sa, Christian era încântat, uitând de rușinea pricinuită de coșurile sale. „Oprește-te, rămâi aici!", spunea sclipirea din ochii lui, dar privirea ei n-o putea desluși. Oare să-și fi prăpădit el, Christian, tocmai ultima șansă, trecând în fața ei drept un idiot irecuperabil...? Și după o astfel de privire, Jens nu se ferea să-i trântească de-a dreptul că ar trebui să se folosească de acest moment de liniște și de perplexitatea dintre ei pentru a o săruta pe Verena.

— Asta ai face tu? îl întrebase Christian dezgustat.

— Da' bineînțeles, fraiere, i-ai căzut cu tronc tipei, orb să fii să nu vezi! îi dădu zor Jens.

— Ce să zic, nu mai pot eu de păunul ăsta de la oraș! îi dădu ea replica.

— Dar de unde până unde mă faci tu „păun"? izbucni el.

Ce frumoasă era acum!

— Cânți la violoncel în pivniță, să te audă toată lumea... Te dai mare! Artistul nostru plin de har se cufundă mereu în cântat taman când clasa 11/1 termină orele și poate avea cel mai mare efect, mai ales la Kerstin Scholz!

Era adevărat. Ce-i drept, Christian se tot gândea la Kerstin Scholz, mai ales la fizicul ei, atunci când exersa în pivniță. Exersa atunci cu o anumită intensitate.

— Ah, ce mai trebuie eu să sufăr, îl zeflemisi Verena, dar numai când sunt și alții de față!

— Așadar, mă asculți când practic.

— Aia s-o crezi tu!

Obrăznicia ei îi impunea...

— Auzi, știi ce, frumoaso..., pară el fără prea multă tragere de inimă.

Jens îi făcu semn să tacă. Verena se înroșise toată. Falk rânjea. Ea se întoarse fără să scoată o vorbă.

Domnul Schnürchel era ciudat într-un fel care îl făcea pe Christian să-i intre în joc. Seara, Christian stătea și se gândea: a zâmbit când ai reușit, în sfârșit, să pronunți cu accent moscovit litera „șcea". Cremos ca o înghețată moale. Pe de-o parte, domnul Schnürchel se strecura cu pași ușori, în pantofi ca din piele de căprioară, prin coridoarele școlii și prin internat, își punea cu o acribie plină de satisfacție mănușile de șters praful și scotea la iveală mizeria cu un aer tulburat, inspecta calendarul alb-negru al lui Christian și

magnetofonul lui Jens Ansorge, cu muzica lui suspect de invizibilă — Christian știa că Jens ascultă Neue Deutsche Welle[1]; pe de altă parte, domnul Schnürchel nu voia să audă de inerția lingvistică a felului în care era predată rusa pe vremuri, venind la fiecare oră cu raniță plină de cuvinte și zvârlindu-le în fața penarelor „Heiko" ale elevilor încolțiți. Această a doua latură a lui Schnürchel îl stârnea pe Christian; i se aprinsese ambiția. În fiecare dimineață, căci aveau rusa de obicei la prima sau la a doua oră, își plimba privirea peste obrajii bărbieriți până la sânge ai lui Schnürchel, peste nările ca de cal de curse ale nasului său îngust, care se termina în vârf cu o bilă roșie; peste părul negru, pe care Schnürchel îl netezea cu apă îndulcită; era împărțit de o cărare care arăta exact ca marginea unui dosar. Domnul Schnürchel stătea la catedră, gata să sară în picioare, cu ochii larg deschiși, din care te străpungea cu privirea, având o intensitate prea mare pentru ora 7 dimineața, făcând-o până și pe Svetlana Lehmann să coboare privirea. Domnul Schnürchel purta costume „Präsent 20" cu dunga imprimată de niște cleme, cămăși și cravate în culori de zoo, pe care era mereu prins un însemn, o flamură cu secera și ciocanul. Când stătea așezat, își punea piciorul drept peste talpa piciorului stâng și se bălăngănea plin de neastâmpăr pe scaun, astfel încât se vedea carnea albă a gambei deasupra ciorăpeilor în dungi cu jartiere.

Într-o zi de martie, domnul Schnürchel scrise la ora de istorie o întrebare pe tablă și le spuse elevilor să pună în bancă toate cărțile și caietele. Extemporal neanunțat. 1983, anul „Karl Marx"; gazeta de perete se umpluse de articole despre viața filosofului cu barbă de profet, care dădeau la o parte, încetul cu încetul, portretele cu chenar negru ale lui Brejnev. De 1 Mai, Ziua Internațională a Muncii, care era o zi de sărbătoare, urma să aibă loc „Parada « Karl Marx » a elevilor de școală generală și de liceu", după cum anunțase directorul general Fahner la un apel. Întrebarea lui Schnürchel era următoarea: „După ce se poate recunoaște legitatea victoriei socialismului asupra capitalismului? Bazați-vă argumentația pe conceptul marxist al istoriei!". Dintr-un foc, toată lumea se puse pe scris. Christian se supără; era prost pregătit. Fiecare notă conta, din media notelor se făcea nota totală și cine voia să facă Medicina, ca el, trebuia să termine clasa a XI-a, care conta pentru admiterea la facultate, aproape cu zece pe linie. Începu să descompună întrebarea în părțile ei componente. „După ce" și „legitate" și „concept marxist" păreau a fi cuvintele-cheie... Nu-i venea în minte nimic edificator. Își aminti de sala de istorie de la Școala Generală „Louis Fürnberg", unde pe perete era ilustrată în câteva tablouri istoria omenirii, dedesubt fiind o săgeată de indicare a cronologiei: oameni primordiali cu sulițele ridicate în fața unui mamut, femei păroase culegând fructe, băieți îndreptând săgeți sau spărgând pietroaie pentru a-și confecționa arme și unelte; după aceea, capete romane, sclavi

[1] Variantă germană a muzicii punk și new wave.

aplecați adânc sub jug, în ochii cărora mocnea deja focul răscoalelor lui Spartacus... În Evul Mediu, opinca atârna fluturând de coasă; apoi, urma tabloul cu zilele Revoluției Franceze, cu Libertatea trecând în asalt peste baricade, cu pieptul descoperit (pieptul îi fusese pipăit de către elevii care încercau să simtă istoria cu mâinile lor într-atât de mult, încât își pierduse contururile); după aceea, urma epoca capetelor cu barbă: Marx, Engels, Lenin, și apoi nu mai urma nimic, căci peretele încăperii se termina, cronologia luând sfârșit la colț. Acolo erau lipite întotdeauna foarte multe gume de mestecat. Dacă cineva punea întrebarea „Și ce urmează apoi?", ochii doamnei Dreieck, profesoara de istorie și directoarea școlii generale, lunecau în depărtări de vis, și ea dădea un răspuns în care era multă lumină și mult aer, ducându-l pe Christian cu gândul la taberele de pionieri... Tranziția imperialismului, stadiul de orhidee (flori de mlaștină pe un teren în putrefacție) al capitalismului, către socialism, care la rândul lui urma apoi să facă loc cumva comunismului ori să se mai înmoaie nițel și să treacă în comunism... Acest „cumva" îl preocupa în mod regulat. La cuvântul „a înmuia", lui Christian îi veni în minte „schimbarea macazului"[1], un concept foarte folosit la orele de educație cetățenească; și el trebuia să schimbe acum macazul, și anume în direcția punerii pe hârtie a ideilor sale... Cumva. Dar ce fel de idei? Să-și descrie el oare mirarea pricinuită de săgeata istorică ce se termina în colțul încăperii? Ori să descrie cea de-a doua asociere a cuvântului „a înmuia", și anume o pară răscoaptă din grădina bunicului din Glashütte? Se asemăna oare istoria cu fructul, atârna ea ca o mândră pară mălăiață în fața ochilor omenirii care-i jinduia apa dulce? Puteai face o țuică de fructe fină din astfel de pere... Să fi fost așadar socialismul para și comunismul țuica distilată din astfel de prune? Țuică de fructe pentru toată lumea. Și a doua zi, dimineața, mahmureală...? Să fi fost oare aceasta legitatea? Para se coace, dăunătorii o rontăie și o scobesc, viermii lasă în urma lor o dâră de tip capitalist-parazitar, însă după aceea... Cine mănâncă trebuie să meargă la toaletă, era și asta o legitate. Conceptul marxist al istoriei. Christian ridică privirea în căutarea vreunui ajutor, dar stătea singur și nu putea să tragă cu ochiul la nimeni. Domnul Schnürchel ședea la catedră cu picioarele așezate unul peste celălalt, sprijinindu-și brațele sub bărbie și bălăngănindu-se pe scaun cu privirea lui de bazilisc fixată pe Verena. Verena nu scria. Nu părea să facă o pauză ori să cumpănească asupra vreunei idei pe care stiloul o va imortaliza în câteva secunde. Verena se zgâia pe fereastră. Din câte își putea da seama Christian, hârtia din fața Verenei era albă. Reina Kossmann, colega ei de bancă, o privea iritată din colțul ochiului. Verena nu scria. Când se sună de sfârșitul orei, Christian scosese patru pagini din tezaurul de bazaconii. Verena predase foaia goală.

---

[1] Joc de cuvinte în original, verbul „a înmuia" (*erweichen*) și substantivul „macaz" (*die Weiche*) având aceeași rădăcină.

17

Convorbiri interurbane

Primăvara venise în tăcere, ştersese cu degete palide de soare zăpada de-a lungul drumului naţional F 170, astfel încât câmpurile de la Possendorf şi Karlsdorf păreau să fie acoperite cu nişte bălţi murdare. Mai existau încă zile geroase, dar nu făceau decât să îngheţe înfrângerile iernii; zăpada era bolnavă, picurând pe sub crusta mai tare, tasându-se, scurgându-se şi formând druze de apă care se amalgamau, îngustau podeţurile între grămezile de zăpadă veche, goale pe dinăuntru, se căutau unele pe altele, se găseau unele pe altele, împleteau jgheaburi. Ţurţurii de gheaţă atârnau de acoperişul clădirii şcolii, de semănau cu nişte anghile de sticlă înşiruite la uscat, picăturile făceau „toc", „pling" şi „cloc" într-o alternanţă melodioasă; lui Jens Ansorge i-ar fi plăcut să înregistreze asta şi să creeze un „Cântec de dezgheţ". Se gândea la ceva asemănător cu muzica lui Tomita la „Tablouri dintr-o expoziţie", de Modest Mussorgski, pe care artistul japonez al sunetelor a prelucrat-o în bucătăria de vrăjitoare[1] a laboratorului său de sintetizatoare, discul apărând la „Amiga". Ce-l mai invidia lumea pe Jens pentru discul ăsta! Apăruse de curând şi nu era chip să-l cumperi de la niciun magazin de discuri, nici măcar de la „Philharmonia". Proprietarul, domnul Trüpel, i-o luase înainte lui Christian, răspunzându-i — încă de la „clong"-ul scos de clopoţelul aflat la uşa prăvăliei sale — la întrebarea pe care acesta era pe punctul să i-o pună, că „placa domnului To-Mitta" nu mai era în stoc, „nici măcar pentru cei obsedaţi". În timp ce rostea aceste vorbe, îl privea pe Christian fără nicio expresie în ochii săi albaştri care erau puternic măriţi de nişte ochelari cu lentile rotunde şi ramă de aur. Nici măcar pe sub mână? Aceasta era mai degrabă o manifestare a naivităţii decât o obrăznicie. Domnul Trüpel ridică numai din sprânceana stângă, ezită nitel înainte de a se uita pe sub tejghea, ridicându-se apoi din nou în poziţie perfect dreaptă şi spunând „Nu". Trebuia să te

[1] *Hexenküche*, termen preluat de la Goethe (*Faust I*) şi utilizat aici în sens metaforic.

consolezi cu casetele. Domnul Trüpel puse una dinaintea lui Christian fără să scoată un cuvânt. „Asta ajunge." Și încasă 20 de mărci, prețul de vânzare cu amănuntul pentru o casetă de magnetofon marca ORWO.

Vreme de dezgheț în Munții Metaliferi. Cenușiul acoperișurilor cu șindrilă de prin sate ieșea la iveală ca o piele pietroasă, învechit și uzat, tocit de vreme și intemperii. Aerul pierdea mirosul metalic al zăpezii. În localitățile situate la o altitudine mai mare, drumurile deveniră pentru un timp necirculabile, fiind inundate de pâraiele de munte care ajunseseră niște adevărate torente. Coaja pomilor fructiferi din jurul drumurilor care treceau peste câmpuri deveni neagră de la umezeala dezghețului și prinse a străluci; pe Windberg și pe Quohrener Kipse, pomii stăteau ca niște țărănci cocoșate de muncă.

Marțea, atunci când clasa mergea cu dr. Frank în excursie, la ora dublă de biologie, Christian se ținea departe de vecinii săi de la internat pentru a evita discuțiile. Capta impresiile cu simțurile treze: acestea erau locurile de baștină ale tatălui său și ale unchiului Hans, aici locuia Arthur Hoffmann, bunicul ceasurilor. Și erau locurile de baștină ale Verenei. Se plimbară până la Apa Rece, de-a lungul Femeii Sălbatice de la Munte, cercetară cursul superior al Femeii Roșii de la Munte cu afluenții ei plini de aluviuni din zăcămintele subterane de cupru care îi dădeau culoarea roșiatică, și Christian își spuse în sinea lui: „Ea a văzut toate acestea, ea a umblat pe aici, poate că aici a învățat să înoate, în intrândul ăsta al malului." Nu o întreba niciodată, nu avea curaj, temându-se să nu aibă parte de vreunul dintre răspunsurile ei tăioase ori seci. Cu atât mai exact o observa, fixând fiecare plantă pe care ea o privea mai mult, băgând de seamă fiecare șușoteala și fiecare râset atunci când fetele își apropiau capetele și le aruncau priviri zeflemitoare băieților care se vânturau prin jur.

De cele mai multe ori își închipuia că el este ținta acestor șușoteli secretoase, astfel încât, pentru un scurt timp, se ținu departe de Verena, căutând chiar anturajul domnului dr. Frank, profesorul lor, de parcă nimic nu l-ar fi interesat mai mult decât plantele care creșteau pe lângă un pârâu din Munții Metaliferi de Răsărit. Majoritatea acestor plante îi erau familiare datorită numeroaselor drumeții făcute cu Meno și bunicul Kurt. Dr. Frank îi punea întrebări cu binișorul. Dacă Christian voia să vorbească prea mult, îl lăsa în pace. Atunci, Frank mergea singur, mult în fața elevilor, și dădea fuga înapoi când găsea ceva interesant. Nu își prezenta descoperirile niciodată pentru a-i bate la cap pe elevi sau pentru a-și scoate în evidență cunoștințele, ci mai că îi era rușine că le cerea elevilor să fie atenți la ce avea să le spună. Dr. Frank era un bărbat liniștit, cu părul de lungime medie, deja nițel grizonat, cu un aer hirsut, prin care era trasă o cărare neglijentă — nu atât, i se părea lui Christian, pentru că dr. Frank ar fi simțit nevoia să aibă o frizură, ci pentru că așa era obiceiul, trebuind așadar să ai o anumită frizură. Copilărise în Schmiedeberg,

o localitate la sud de Waldbrunn, pe drumul național care traversa Munții Metaliferi, având case scunde, care nu ieșeau în evidență și fiind situată într-un peisaj încântător din bazinul Femeii Sălbatice de la Munte și aflându-se sub imperiul halelor de producție și al coșurilor de la Întreprinderea de Stat GISAG „Ferdinand Kunert", unde lucrau majoritatea adulților din Schmiedeberg. Frank nu numai că trecuse examenul de definitivat, ci avea și titlul de „doctor în științe", fiind singurul profesor din tot landul Saxonia cu această calificare, după cum se spunea. Universitatea Tehnică din Dresda îi oferise chiar și o catedră de profesor, dar întrucât nu voia să-și lase baltă nici elevii și nici Schmiedeberg-ul, nu acceptase numirea. Christian știa că tatăl său vorbise cu Frank și că acesta obținuse ca Inspectoratul Școlar Județean să facă o excepție de la procedurile uzuale de admitere. De fapt, ar fi trebuit să urmeze un liceu din Dresda. Întrucât însă despre acestea se spunea c-ar fi peste măsură de dogmatice din punct de vedere ideologic, Richard preferase să-și dea fiul mai acana, la Waldbrunn.

Frank era membru al Partidului Unității Socialiste a Germaniei. La una dintre primele ore de chimie le spusese elevilor că ar trece pe trotuarul celălalt dacă s-ar întâlni cu un elev care ar fi fost la el în clasă și ar fi făcut școala pe spezele poporului Republicii Democrate Germane pentru a pleca apoi în Occident. În timp ce spunea asta, îi arunca lui Christian o privire încărcată de melancolie și luminată de o căldură timidă.

Frank făcea cercetări despre stângaci. Nu trecuse încă prea mult timp de când elevilor stângaci li se cerea în mod consecvent să scrie cu mâna dreaptă. Frank însuși era un astfel de stângaci „cu polaritatea inversată", termen importat din chimia organică, iar această „inversiune a polilor" părea să-l deranjeze, căci avea obiceiul să o pomenească de câteva ori, ezitând apoi și întrerupându-se. Uneori, apuca bucățica de cretă cu mâna stângă, întorcându-se de parcă ar fi fost prins cu ceva și ținând creta în mâna dreaptă, când se reîntorcea către tablă.

Frank cunoștea plantele și animalele, cunoștea defileurile împădurite până în zona Karl-Marx-Stadt, arătându-le elevilor minele de argint părăsite de pe Altenberg, numite *Pingen*, tinoavele de la Georgenfeld, unde creștea roua-cerului. Cunoștea Muntele Kahleberg, de unde puteai vedea până în Republica Cehoslovacă și pe care, ca pe întreaga creastă, nu mai creștea decât pe alocuri câte un molid atacat. Au făcut mai multe drumeții până aici cu clasa, stând de fiecare dată câteva ore, căci vântul care învălurea Munții Metaliferi într-o ceață gălbuie avea obiceiul să se întețească după-amiaza. Mai întâi, te ustura gâtul și te durea la înghițit de la ceața asta, după aceea, te puneai pe tușit și ți se înroșeau ochii. Dr. Frank, care preda și chimia, știa de unde venea ceața.

Într-o marți de pe la sfârșitul lui martie, clasa 11/2 primi îndărăt extemporalele la istorie. Domnul Schnürchel făcea meandre prin clasă, împărțind

foile de hârtie și făcând comentarii succinte: „Svetlana, o expunere curată a poziției clasei muncitoare, deducție foarte bună, nota zece"; „Siegbert, ai confundat programul « Gotha » cu programul « Anti-Dühring », dar tot ți-am dat un șase"; „Christian" — și ochii lui Schnürchel îl priviră țintă, astfel încât Christian avea senzația că e despicat de privirea de aparat de tăiat cu flacără a lui Schnürchel —, „prea multe clișee, dar conceptul marxist al istoriei e bine conturat, șapte minus", după care Schnürchel se așeză, împletindu-și degetele și contemplând foaia rămasă. Christian se uită pe fereastră pentru a păstra profilul lui Schnürchel în câmpul său vizual și pentru a-i evita în același timp privirea; Heike Fieber se juca cu părul ei pufos, Reina Kossmann își pusese mâinile pe masă și își ținea umerii ridicați, lumina care venea în cheaguri de la tuburile de neon la această oră încă neguroasă a dimineții, ce avea să se transforme probabil într-o zi luminoasă, bătând peste fața ei și peste cele două pete deschise la culoare ale Verenei. Vocea lui Schnürchel zvâcni, părând a o lovi pe Verena în mod corporal, blândă ca o limbă de șopârlă:

— De ce nu mi-ați spus că nu v-ați simțit bine?

— Păi... nu e că nu m-am simțit bine.

— Nu. (Schnürchel dădu din cap afirmativ, de parcă s-ar fi așteptat la acest răspuns, dar Christian nu putu recunoaște pe fața lui nici satisfacție, nici supărare.) Dacă e ceva ce trebuie să-mi spuneți...

Toată clasa părea să se înghesuie în jurul Verenei, ca un cor de tăceri intensive ce nu îndrăznea să pronunțe întrebarea „Ce se va întâmpla?", și se afla acum, cu fereală, în așteptarea unei lovituri, încordându-se pentru a-i mai lua din forță. Deodată, Christian auzi vocea unchiului Niklas — „Trebuie să-ți poți permite orice în țara asta" — și îl văzu în sinea lui cum se întorcea într-o parte, cu un aer cumpătat, în camera de muzică din Casa Luceafărul-de-seară, sorbindu-și cafeaua. Vorbele lui Niklas rămaseră suspendate, continuând să-și facă efectul și revenind sub forma unui gând strident și rău, care se cuibări în el când fața Verenei nu arătă nicio neliniște, fiind doar mai palidă ca de obicei, fapt care putea fi pricinuit și de lumina neonului; privirea ei ca de cărbune. Trează, aproape rece, în privirea lui Schnürchel. Putea ea să-și permită așa ceva? Nu, era absurd. Atunci, ar fi însemnat că se dă de gol prin comportamentul ei, și „aceia" nu puteau avea niciun interes să se întâmple așa ceva, după cum nu aveau niciun interes în prostie. Despre elevii care erau implicați se spunea că ar avea anumite lacune sau inadvertențe în catalog. La elevii care se numărau printre „aceia" nu erau trecute profesiile părinților sau pur și simplu era trecut doar numele. La Verena nu era așa. Tatăl: Johannes Winkler, medic, Clinica Județeană Waldbrunn, mama: Katharina Winkler, cantor la Biserica Evanghelică Waldbrunn, sora: Sabine, angajată la Biblioteca Județeană.

Să fie oare Verena o informatoare... Privirea lui o căuta pe a ei, trebuie că o privise îngrozit, căci ochii ei lunecară într-o parte.

— Poate că vreți să-mi spuneți mai târziu.

Schnürchel vorbea acum hotărât, având aerul că vrea să pună capăt discuției. Ciorapii săi dungați, își spuse Christian, picioarele sale așezate unul peste altul — nu mai arătau nicidecum caraghios.

— Nu e că nu m-am simțit bine.

Vocea Verenei era colțuroasă și trebui să și-o dreagă.

— Verena. (Da data aceasta, Schnürchel răspunse repede. Christian simți surprinderea clasei pricinuită de tonul său care emana o căldură reținută.) Atunci trebuie să convoc o ședință a conducerii FDJ[1] și să-l informez pe diriginte.

Verena tăcu, iar Christian nu o înțelegea, întoarse capul către ușă și întrebă în șoaptă cu intensitate inutilă: „De ce, de ce?". I se trezi din nou suspiciunea și i se păru că o poate citi și pe trăsăturile lui Jens Ansorge, în zâmbetul subțire al lui Siegbert Füger, pe fața albă ca varul a Reinei Kossmann.

Ședința conducerii FDJ fu programată pentru ora 15, după ultima oră de curs, în cabinetul de limbă rusă, sub niște panouri pe care erau reprezentate imagini din taberele de pionieri de la Sputnik și Artek[2], scrisori de atestare a numelui școlii din partea organizației prietene Comsomol[3] și un bust de ghips al lui Maxim Gorki. Restul clasei aștepta afară.

Ordinea de zi, proces-verbal — Falk Truschler luă stiloul și hârtia —, mâna doctorului Frank, acoperită de alunițe, care se deschidea și se închidea.

— Vă rog.

Dădu din cap către Verena, care privea fix într-o parte, având în față foaia albă cu numele ei și cu subiectul extemporalului.

— Nu știam ce să scriu.

Vocea ei era clară, tonul, răspicat, puțintel disprețuitor; Christian își ridică privirea, dar nu întâlni decât privirea lui Frank, ochii căprui-deschis ai acestuia părându-i-se acum în mod inexplicabil neplăcuți, ca și mâna care se deschidea și se închidea neajutorată.

— Atunci ați avut un *black-out*.

Frank constată aceasta mormăind în barba lui, nu ca și când ar fi pus o întrebare.

— Se întâmplă.

— În acest caz, trebuie să-i dăm calificativul „nesatisfăcător" pentru această lucrare.

---

[1] *Freie Deutsche Jugend*, „Tineretul German Liber", organizația de tineret a Partidului Unității Socialiste.

[2] Tabere internaționale de pionieri din Uniunea Sovietică.

[3] Uniunea Tineretului Comunist din Uniunea Sovietică.

Schnürchel vorbise cu ezitare, tăindu-i însă vorba lui Frank. Din nou se lăsă o tăcere ca ceva ce nu putea fi șters. Christian purta cămașa de la uniformă, la fel ca Falk Truschler și Siegbert Fügler și Svetlana Lehmann; domnul Schnürchel îi rugase pe toți elevii care locuiau în internat să și-o pună.

— Nu sunt de acord să discutăm aici. Sunt de părere că Verena are o atitudine de respingere a temei ce i s-a dat, acesta fiind motivul pentru care nu a răspuns. N-ar fi prima oară.

Verena își înălță capul și o privi pe Svetlana cu o fascinație plină de teamă.

— Da, ți-ai permis astfel de lucruri încă din școala generală. La fel ca și sora ta.

— Svetlana...

— După părerea mea, e vorba de o provocare intenționată, domnule dr. Frank.

— Nu cred. (Reina Kossmann, care era casieră în Consiliul UTC, dădu din cap a refuz.) Mi-a spus ea mie ceva înainte.

Verena, zicea ea, nu s-ar fi simțit bine din cauza unei chestii care se întâmplă o dată pe lună.

— A spus că nu e din cauză că s-ar fi simțit rău, insistă Svetlana. Vreau să cunosc punctele voastre de vedere. Eu sunt de părere că trebuie să luăm o decizie la nivelul Consiliului UTC și să i-o prezentăm directorului. (Svetlana stătu nițel să se gândească, lovindu-și buzele cu degetul.) S-o prezentăm celor doi directori. Și conducerii Biroului Organizației de Bază.

Aici intră în vorbă Siegbert Füger: după părerea lui, Svetlana nu poate pur și simplu să spună „N-o cred", nu numai Verena, ci și Reina fiind atunci suspectată că ar minți. Siegbert n-o cunoștea pe Verena din școala generală, dar se apucă să relateze cum, la ora de sport de aici, cu domnul Schanzler, se ciocnise de ea la dodgeball și cum Verena, deși i se spărsese buza, nu leșinase, după cum se întâmpla de obicei cu fetele, fiind, după părerea lui, o fată care strânge din dinți — așadar, și în fața unui extemporal la istorie.

Cum adică „după cum se întâmpla de obicei cu fetele", îl luă Reina la rost, îndreptându-și spatele, că doar băieții sunt cei care una-două se văicăresc — de exemplu, la cules de cartofi. Christian tăcea, venindu-i în minte imaginea schimonosită de durere a feței Verenei după ce se lovise din greșeală cu ciocanul în deget, dar pentru că și Falk Truscher, care întocmea procesul-verbal, tăcea, ochii Svetlanei îl fixară pe el în timp ce dr. Frank împăturea niște bilețele și Schnürchel își trase din servieta diplomat un tub de cremă, storcând un cilindru transparent, lung de un țol, și frecându-și mâinile cu el. Mirosea plăcut a ierburi.

— Poziția ta, Christian?

În acest moment, Christian se gândea la părul ondulat al Svetlanei. Era frumos, cu o nuanță de castaniu pe care n-o putea defini.

— Nu poate să scrie lucrarea dacă îi e rău.

— Ar fi trebuit să spună dinainte. Asta a fost greşeala dumneavoastră, Verena, spuse Schnürchel, căzut pe gânduri. Calificativul „nesatisfăcător" nu-l mai putem anula. Nu e un start bun, dar cred că asta a fost doar o scăpare din partea dumneavoastră. Doar mai sunt şi prezentări orale şi, în general, vă prezentaţi bine către foarte bine.

— Nu ai mai mult de spus?

Intervenţia lui Schnürchel păruse să treacă pe lângă Svetlana ca o insectă căreia nu-i acorzi atenţie, concentrându-te la altceva. Îl fixă pe Christian, lui i se păru că efortul ei de a-l privi era considerabil, dat fiind tremurul abia imperceptibil al pleoapelor şi instabilitatea privirii.

— Ce păcat că posturile bune se duseseră deja, ei? Postul de locţiitor de secretar UTC, postul de scrib, de casier. Ar fi fost de ajuns pentru admiterea la Medicină? Dar aşa... Ca agitator, trebuie să dai dovadă cu adevărat de angajament, nu-i aşa? Trebuie să adopţi o poziţie clară!

— Svetlana, începeţi să vă abateţi de la subiect. Nu se poate lucra împreună în felul ăsta.

Dr. Frank rosti aceste vorbe cu gura cenuşie, iar Reina Kossmann izbucni:

— Să-mi spui mie că m-am înscris în conducerea UTC numai aşa, pentru câteva puncte în plus la dosar...

— Păi e adevărat! Cel mai important lucru este pentru voi facultatea, cariera, şi pentru asta te înscrii în conducerea UTC! Ce-i drept, nu ca secretar sau agitator, dar ce contează... Ce, v-aţi mai fi băgat dacă nu erau punctele astea în plus? Că doar ceea ce trebuie realizat în ţara asta vă e perfect indiferent!

— Svetlana! Aşa nu ajungem nicăieri. Dr. Frank are dreptate, ne abatem de la subiect. Nu e corect. Nu e. Ar trebui să încheiem şi să vedem ce anume are de spus Verena. Liniştiţi-vă!

Ciudat, cât de grijuliu putea să fie Schnürchel, tăios, de parcă ar trebui să-şi protejeze de ea însăşi fiica şturlubatică; mâna stângă îi ţâşnise în faţă, de parcă ar fi vrut să prindă ceva, îşi spuse Christian. Poate cunoştea situaţia, poate recunoştea o situaţie.

— E adevărat ce spune Reina. Am... avut probleme.

Verena era palidă, vorbise cu voce joasă, ţinându-şi faţa întoarsă într-o parte.

Seara, Christian sună acasă. Mersese departe, trecând de castelul oraşului, unde mai era încă aprinsă lumina, şi de cinematograf, şi o luase pe strada care ţinea malul râului Wilde Bergfrau până la tăbăcăria cu coloranţi vegetali. Râul care spumega şi tuna nu-l linişti, venindu-i tot mereu în minte scenele după-amiezii care îl împiedicau să gândească limpede. Ajuns pe pod, se sprijini de parapet, privind vârtejurile brăzdate pe alocuri de nişte fusuri metalice, dar după un timp i se făcu frig şi nu prea mai vedea, de întuneric ce se

făcuse: un singur felinar atârna ca o oală albă deasupra intersecției dintre strada paralelă cu malul și strada care dădea în aceasta, în dreptul podului. O luă către oraș, înspre piață, apucând-o însă pe un drum greșit și trezindu-se din nou, după un timp, în fața cinematografului, ceea ce îl derută; dar apoi văzu cabina telefonică de la capătul drumului ce ducea la ghereta portarului castelului. Portarul îi aruncă o privire pe deasupra ziarului *Wochenpost*. Christian o luă agale către cabina telefonică. Portarul păru mulțumit, întorcându-și din nou privirea la ziar. Probabil că telefonul din această cabină era ascultat. Anne îi băgase însă bine la cap să nu spună nimic compromițător la telefon. Dar poate că tocmai acest telefon nu era ascultat. Se afla în fața Centralei județene de partid. Pe de o parte. Pe de altă parte, în încăperile castelului ăstuia prăpădit se aflau desigur mai multe telefoane ca oriunde în Waldbrunn, așadar la ce bun să mai pui aici încă o cabină telefonică... Nu era oare tocmai aceasta capcana? Cei care învârteau treburile socoteau și ei, în sinea lor, ce vor fi socotind oamenii: mai nimeni nu folosea cabina telefonică din piață, Christian nevăzând niciodată pe cineva să telefoneze de acolo: toată lumea se gândea că această cabină telefonică e pusă sub ascultare și, pentru că Securitatea știa că oamenii gândeau așa, nespunând oricum decât lucruri inofensive chiar și atunci când sunau de acolo, conștienți de faptul că erau ascultați, poate că tocmai această cabină telefonică era considerată nefolositoare, nemaifiind așadar pusă sub ascultare, în vreme ce aici cădeai în capcană, zâmbind încă de șmecher ce te credeai. Ori te pomeneai că această cabină telefonică din fața castelului era un spațiu liber pe care conducerea partidului îl putea păstra pentru ea? Christian stătu să cumpănească lucrurile. Ce ar face el dacă ar fi printre „aceia"... Ar pune telefonul sub ascultare fără să se gândească prea mult. Richard jucase ocazional împreună cu Robert și cu el jocul „Gândește ca dușmanul tău"; iar Richard răspunsese: „E improbabil, nu cred să aibă atâția oameni să asculte telefoanele, păi ar trebui să lucreze în trei ture și să asculte fiecare linie, și chiar dacă au destui oameni, e puțin probabil să aibă și tehnica și benzile necesare. Cu siguranță că nu ascultă telefonul tovarășului secretar de stat, și nici pe al șefului Securității." „— Și nici liniile cabinelor telefonice", răspunsese Christian. „— De ce nu? Mai ales acolo ascultarea convorbirilor nu e prea promițătoare, că doar nimeni nu spune ceva la o linie de telefon publică. Așa ceva nu ar face decât prostănacii și străinii, și ăștia sunt oricum supravegheați zi și noapte."

Christian continuă să-și bată capul. Exista un singur motiv să nu telefoneze de aici acasă. Probabil că această cabină telefonică nu era în funcțiune.

— Hoffmann?

Christian auzi râsete în fundal, vocea tatălui său, gongul de Westminster al ceasului-pendulă care bătea și un sfert.

— Alo, mamă, eu sunt.

— O, e ceva deosebit de suni?

Christian închise ochii, bulversat peste măsură de aceste voci îndepărtate ce păreau să se reverse dintr-un acvariu.

— Nu... Nu.

Nu putea vorbi, nu acum, nu la telefon, și în general, nu cu mama lui. Niciodată nu mersese la mama lui când avusese probleme. Nici la Richard. Mergea, în schimb, la Meno, pe care îl auzea în fundal. Deci nu-l putea suna nici pe el.

— Christian, s-a întâmplat ceva?

Acum, devenise bănuitoare; Christian cunoștea îngrijorarea din vocea ei.

— Nu, serios. De fapt... voiam numai să-l întreb ceva pe Robert, e cumva pe acolo, e vorba de discul Tomita...

— Nu, e cu Ezzo, la Uli.

— Pot să aștept până la sfârșit de săptămână. Niklas e la voi?

— Da, și Wernstein.

— Transmite-le salutări din partea mea!

— Vii la sfârșitul săptămânii?

Christian răspunse indecis, dar voios, povesti de extemporalul la istorie și de nota șapte pe care o luase și cât de mult îl supăra, povesti ce și cum cu această notă mediocră, având la sfârșit sentimentul că Anne nu-l va mai întreba nimic.

18

Insula Cărbunelui

Insula Cărbunelui se afla, colțuroasă ca o regiune carstică, o masă de gheață alcătuită din straturi zimțate puse unul peste altul, în fața celor patru vizitatori, dintre care trei îi arătară santinelei de pe pod documentele de liberă trecere înainte de a traversa Surorile de Cupru pentru ajunge la autorități, unde Robert îl luă pe micuțul Philipp de pe umeri și i-l dădu Reginei să-l țină de mână. Imperiul Roman de Răsărit era cufundat în ceață, șuieratul Mathildei Negre, care făcea cotitura de la ieșirea din tunel și își anunța sosirea la Uzinele Termice, se auzea înăbușit. Zăpada de pe pod fusese deja bătătorită de către mulți pantofi până la această oră a dimineții; era prima zi de marți a lunii, ziua în care era voie să mergi în audiență la autorități. Meno își puse palma în fața ochilor, orbit de albul zăpezii, și văzu că primele raze ascuțite ale soarelui lunii martie se spărgeau de acoperișurile înclinate puternic, acoperite de gheață, ale clădirilor, scânteind pe ferestrele lor care când erau limpezi ca apa, când încremeneau dintr-odată, făcând tot felul de cercuri care te buimăceau, orbitoare precum o prismă cu multe fețe, așa cum se sparg picăturile de rouă pe o pânză de păianjen, iscându-se astfel o flamă făcută dintr-un amestec de lumini ce-și găsea nenumărate ecouri în osiile frânte din adâncurile clădirii: îți venea în minte tabloul, îți veneau în minte plăcile de cuarț, jugurile și ácele de gheață.

Veniseră înainte de ora deschiderii și se așezară la coada care ducea de la portalul cu colonade de la intrare până la monumentul Marx-Engels din mijlocul curții goale, a cărei întindere cenușie, de beton, ce fusese curățată de zăpadă, era greu să fie străbătută de o voce umană. Marx și Engels țineau în mână cărți din bronz și păreau să citească din ele; pe capetele lor se odihneau niște ciori pe care santinela monumentului încerca să le alunge tot plescăind de zor, de vreme ce nu avea voie să se miște. Câțiva dintre oamenii care stăteau la coadă îl priviră compătimitor și ridicară mâinile pentru a-l aplauda, dar alții, mai puțin compătimitori, care se uitau fix la portalul cu colonade, le

traseră mâinile jos. Când ajunseră la „o sută", Richard se opri din numărat, deschise servieta, se asigură că evaluarea mai era încă acolo (dar cine i-ar fi putut-o lua, că doar pusese chiar el lucrurile în servietă și controlase totul înainte de a părăsi casa). Și Meno își deschisese servieta uzată de salariat și răsfoia printre hârtii. Regine își presa pe ea cutia viorii și îi dădu drumul lui Philipp, care fugi de îndată la santinela de la monument, care, în momentul când ceasurile din clădirea oficialităților începură să bată, își prezentă „pentru onor" pistolul automat cu mânere colțuroase, privind neclintit drept înainte de sub casca lui de oțel și nelăsând să se vadă preț de câteva ore, când urma să-i vină schimbul, dacă băga de seamă existența cozii celor veniți cu petiții, care în față se împrăștia, iar în spate tot creștea, ori dacă băga de seamă ceva din tot ce se întâmpla în jur: Philipp îl trase de uniformă și se strâmbă la el, dar numai ca să-i mai înveselească nițel pe câțiva dintre cei care așteptau. Coada înainta. Reflexele de lumină jucau albăstrui, purpuriu, violet peste granitul de sare și piper al vestibulului. Un cordon regla accesul la cabina în formă de chioșc a portarului, care stătea jos înconjurat de telefoane ce ieșeau și intrau ciudat de încet pe un dispozitiv de transportare fixat pe perete, de parcă ar fi fost tentaculele unei anemone de mare. Poate că sistemul de comandă e defect, își spuse Meno.

Oamenii spuneau cu ce problemă au venit, își deschideau servietele pentru control și puteau trece. În spatele gheretei portarului se afla un perete cu ceasuri care arătau ora în diverse locuri din lume, pe ecranele ceasurilor fiind scrise cu litere negre numele localităților: Djakarta, New York, Londra, La Valetta, Moscova, Vladivostok, Lima, Peking și multe altele; micuțul Philipp asculta clămpănitul arătătoarelor și voia să știe cine locuia în acele localități. Vizavi de peretele cu ceasuri începeau să meargă ascensoarele Paternoster ale autorităților.

— Aici ne despărțim. (Richard arătă către ceasuri.) Ne vedem din nou la 12?

— Mai e și sistemul de anunțuri, spuse Meno. Dacă vreunul dintre noi mai trebuie să aștepte, poate să-i transmită celuilalt un mesaj prin difuzor. Succes.

Regine și Richard dădură din cap. Meno sări într-un Paternoster.

— Deci etajul 2, aripa F, repetă Regine, ca să fie sigură. Hai, Philipp!

Îl luă pe cel mic de mână; acesta porni țintă către un Paternoster. La al doilea etaj, se vedea dintr-o rotondă o curte luminoasă. Niște salariați îmbrăcați în halate cenușii se vânturau de colo-colo, unii împingeau cărucioare pline de dosare, zgomotul roților ajungând estompat până sus, o mochetă ponosită înghițea pașii, iar în spatele ușilor se auzeau tușituri și un murmur îndepărtat. Din rotonda luminată printr-un candelabru cu stalagmite, pe gustul Kremlinului, se făceau, radial, niște coridoare.

— Ia să pun eu mâna pe cavaler, ceru Philipp, iar Richard îl ridică atât de sus, încât putea ajunge la figurile de piatră de pe balustrada rotondei: bărbați

cu scuturi și cu săbiile ridicate; pe majoritatea chipurilor sculptate cu finețe se putea citi stupoarea, chiar sentimentul de a fi fost luate prin surprindere, pe care sculptorul le frământase parcă, strângându-le ca pe brânză, într-o cârpă din care scosese fluide adânci ce îmbibaseră în prealabil opera sa: o conștiință liniștită, noi interpretări văzute într-o lumină veche, urme de ciondăneală umoristică; armurile atacate de intemperii aveau niște țepi ciudați pe plăcile de pe umeri și de pe piept, ducându-l pe Richard cu gândul la o boală rară la care pielea bietului pacient formase niște țepi, încercă să-și aducă aminte de numele bolii, dar nu-i veni în minte decât începutul: *ihtio-*. Philipp nu reuși să rupă țepii și spuse, preventiv parcă, „au", când atinse un țep cu vârful degetului. Trebuie că sculptorul se nevoise mult pentru a ascuți piatra într-atât de mult, ca pe un creion. Acum ticăia ceva, ca un pendul al unui metronom mare reglat să meargă foarte încet. Richard se uită pe fereastră, zgomotul trebuia să vină de afară, de la turnurile de exploatare a cărbunelui din spatele clădirii autorităților, din sectorul închis al Insulei Cărbunelui.

Etajul al doilea, aripa F. Coridoare animate de niște ștergare roșii uzate, mirosind a rânced. Vuiet îndepărtat de aspirator. Clămpănit de mașini de scris în spatele unor uși închise, oameni care stăteau la coadă în fața celor deschise. Zgomot de ștampilă, șușoteli, scrâșnetul unor maldăre groase de hârtii care erau ștanțate de aparatele de găurit, zumzet de mașini de cusut. Anumite dosare erau cusute în pliante, tradiția fiind preluată din Uniunea Sovietică, unde fusese inițial folosită de către poliția secretă țaristă, Ohrana, după cum Richard aflase de la un pacient care lucra pe Insula Cărbunelui.

— Și crezi că putem merge în audiență direct la biroul ăsta? se îndoi Richard. În mod normal, nu trebuie să mergi întâi la Registratura Centrală?

— Păi, invitația mi-a venit direct și mai știu încă unde trebuie să merg, pentru asta n-am nevoie să trec întâi pe la Registratura Centrală, spuse Regine.

Funcționarul de la masa de lucru din aripa F știa însă mai bine:

— Nu aveți încă un bon de la Registratura Centrală, nu puteți pur și simplu să veniți aici așa, cetățeancă Neubert.

Regine protestă, spunând că această trecere pe la Registratură reprezenta o pierdere de timp, ce să facă ea acolo jos, că doar ea avea treabă aici sus.

Funcționarul invocă prevederile regulamentului pe care cetățeanca ar face bine să le respecte!

Regine dădu din umeri. Richard o urmă, ea fugi înainte fără a se pierde în bifurcațiile care duceau tot mereu în sisteme de ganguri noi, care arătau mereu la fel. Nici măcar plantele verzi de la ferestre nu se prea deosebeau unele de altele: niște plante exotice bine hrănite cu foi cărnoase ca niște linguri de pe care fusese șters cu grijă praful. La fiecare etaj era câte o cană de cupru care se termina parcă într-un cioc de ibis.

Trecură de o rotondă și Richard credea deja că se rătăciseră și că se reîntorseseră la prima rotondă — același candelabru cu țurțuri ca de gheață

și o mie de chestii tulburi-lăptoase ca fulgii de nea din stradă atârnând din el, cu aceiași stâlpi de susținere a balustradei parapetului rotondei, cu aceleași covoare uzate, de un roșu fanat —, dar statuile, deși erau înzestrate de asemenea cu săbii și scuturi, aveau alte trăsături ale feței. Unul dintre cavalerii de piatră își potrivise în mod umoristic sabia între genunchi și își sufla nasul într-o batistă. Cutele de pe batistă fuseseră redate de către sculptor — al cărui nume începea totuși să-l interesese pe Richard — cu acribie delicată, subțire de tot, cât o ostie.

Registratura Centrală era o hală plină de ghișee, dominată de zumzet de voci și de zgomotul benzilor transportoare. În mijlocul halei, un pom de Crăciun încă împodobit cu melci, lumânări „Narva", cai de lemn, sculptați în Seiffen, împrejmuit fiind de o coardă de care însă niciunul dintre mesagerii în halat care își împingeau cărucioarele prin mulțime fără a privi pe cineva nu părea a se sinchisi, începea să-și piardă ácele. Regine se așeză la coada din fața ghișeului cu literele „L, M, N", Richard, în fața ghișeului cu litera „H" și, când privi în jur, îl descoperi din nou pe Meno, care, ca și ei, se pripise, trebuind acum să se așeze la ghișeul cu litera „R", în fața căruia se afla a doua coadă ca lungime, după aceea din fața ghișeului cu „S, Sch, St".

După o oră îi veni rândul lui Richard. Avea două cereri. În primul rând, trebuia să obțină o a doua expertiză cu privire la un vulcanizator, care, deși era singurul vulcanizator din partea sudică a Dresdei, primise ordin de recrutare (după care Richard îi eliberase omului o scutire de armată, pe motive medicale, din ordinul lui Müller, al cărui Opel Kapitän avea nevoie de un bun vulcanizator, declarând, într-o primă expertiză, cum că ar fi complet inapt să efectueze serviciul militar, din cauză că ar avea piciorul stâng mai scurt cu zece centimetri); în al doilea rând, durata de viață a dispozitivului de încălzire a apei pe bază de gaz de la Caravelă se apropia de sfârșit și Richard voia să solicite unul nou.

— Etajul 4, coridorul E, biroul WA — probleme legate de spațiul locativ — liniuță oblică, doi roman, hotărî bărbatul dindărătul ghișeului.

Regine avea și ea de rezolvat tot două chestii. În primul rând, trebuia să-și facă rost de un atestat din care să rezulte că vioara lui Hansi nu făcea parte din patrimoniul național și că putea fi exportată fără a leza în vreun fel interesele statului, și în al doilea rând, primise invitația de a se prezenta la o „discuție personală" cu funcționarul de resortul căruia ținea problema ei.

— Patrimoniul e tot la etajul 4, ce-i drept, pe coridorul B, dar putem urca împreună, spuse Regine.

În biroul WA — probleme legate de spațiul locativ —, liniuță oblică, doi roman, Richard află că funcționarul de la Registratura Centrală se înșelase și că oficiul pentru solicitarea dispozitivelor termice comunale s-ar afla la etajul 11, pe coridorul G, în biroul KWV — Administrația Comunală a spațiului locativ — cinci arab. Merse din nou la Regine. Aceasta se uită nervoasă

la ceas, avea programare pentru nouă și jumătate și în fața oficiului de patrimoniu așteptau vreo douăzeci de oameni. Putea oare Richard să obțină în locul ei adeverința pentru vioară?

— Păi, dragă doamnă, pentru asta vă trebuie adeverință, o avertiză un domn care aștepta în fața ei la coadă și arătă către masa de scris de la capătul coridorului. În primul rând, cei de-acolo trebuie să confirme că dumneavoastră sunteți cea care predați bunul ce urmează a fi evaluat, în al doilea rând, trebuie să confirme că vă aparține și, în al treilea rând, că îl împuterniciți pe dânsul. Vorbesc din experiență!

Despre acest Oficiu de evaluare a bunurilor susceptibile de a face parte din patrimoniul național — își aminti Richard când se așeză din nou la coadă, după ce trecuse prin procedura de confirmare — începuseră să circule în ultimul timp anumite zvonuri. Wernstein îi povestise de un caz, iar Wernstein aflase, la rândul lui, de la asistenta medicală care era logodită cu un medic stagiar de la Medicina Internă. O asistentă de tehnică medicală de acolo moștenise o violină Guarneri, dar, nefiind sigură de autenticitatea acestei moșteniri, o adusese aici, la Oficiul de evaluare. Violina era într-adevăr o Guarneri autentică, un instrument de valoare, la care răposata mătușă a asistentei cântase vreme de decenii tăcută și modestă la concerte, fiind vioara a doua a Filarmonicii din Dresda; în afară de mătușă, care locuia singură, nimeni nu mai știa cât de special era acest instrument al ei; abia în testament numele italianului care construise vioara le-a sărit în ochi. Ei bine, la Oficiul de evaluare, în afara expertului care examina bunurile prezentate se mai afla și un domn îmbrăcat într-un costum cenușiu, care, după ce examinatorul întorsese pe dos vreo câteva cataloage, privind tot mereu în interiorul viorii prin intermediul unei oglinzi stomatologice și consultând și un coleg, pentru mai multă siguranță, apucă receptorul telefonului și purtă o conversație lungă. Asistenta, care credea deja că poate să stea liniștită, primi după câteva zile o înștiințare acasă, eliberată de Secția Financiară a Insulei Cărbunelui. Suma care i se cerea ca impozit în această înștiințare era de neplătit, astfel încât asistentei îi fu luată vioara. Asta o știa de la Wernstein; dar și Niklas Tietze, pe care Richard îl întrebă de cazul ăsta, auzise de el; la fel și Barbara, care prinsese de veste ceva la frizerul Wiener.

Examinatorul aruncă o privire pe împuternicirea Reginei, își târșâi picioarele înapoi către masa lui acoperită de o catifea verde de biliard și începu să studieze vioara.

Mai întâi, se tot foi încolo și-ncoace, cu gesturi jucăușe, elegante, vioara scârțâi, se opri — o privire prin lupă; mai departe, câteva notițe cu creionul; mai departe. Examinatorul nu se uită înăuntru și nu deschise niciun catalog. Ornamentul în formă de spirală, plăcuța cu dimensiuni, cutia de rezonanță, forma orificiilor; după aceea, își puse vioara sub bărbie, apucă arcușul din cutia viorii și începu să cânte *Ciaccona* de Bach. O celebră curat și în forță

preț de un minut bun, astfel încât ceilalți funcționari de la Oficiul de evaluare se întrerupseră din treabă pentru a-l asculta. Murmurul corzii amuți, după cum amuțiră și pârâitul ambalajelor de la feliile de pâine cu unt, foșnetul și frecatul picioarelor. Dar nimeni nu aplaudă când examinatorul puse vioara jos. Richard îi studie manevrele simple, precise; nu exista niciun gest în plus ori fie și numai neelaborat; îl revăzu în sinea sa pe tatăl lui reparând la bancul de lucru din Glashütte un ceas, pe Malthakus sortând timbre, cu aceleași mișcări precise, care se armonizau cu finețe, și asta îi dădu de gândit.

Examinatorul vârî un formular în mașina de scris și scrise câteva rânduri. După aceea, puse instrumentul la loc și închise cutia. Oricât s-ar fi chinuit cel care construise vioara — examinatorul îi rosti numele cu un dispreț plin de batjocură — să depășească statutul de sculptor amator, reușind, ce-i drept, într-o oarecare măsură, în ceea ce privește construirea cadrului și a ornamentelor marginale, viorile sale nu vor face parte nicicând din patrimoniul Republicii Democrate Germane.

— V-o dau în scris, poftim!

Examinatorul lipi un timbru de taxă pe certificat și împinse certificatul către scândura de separare din dreptul ușii. Richard plăti și dădu să plece.

— Mai stați un moment.

— Da?

Examinatorul își dădu jos ochelarii și îi curăță cu migală.

— Vioara mai are și un arcuș, după câte știți. V-am confirmat numai că vioara nu face parte din patrimoniul țării noastre. Mai rămâne să obțineți un certificat și pentru arcuș.

— Bine atunci, poftiți! spuse Richard, umblând la cutie și voind să scoată numaidecât arcușul.

— Stimate domn, îl corectă examinatorul, ce-i drept, eu sunt expert atestat oficial pentru instrumente cu coardă și pentru arcușuri, dar conform prevederilor, instrumentele cu coardă și arcușurile trebuie prezentate la control separat.

— Dar eu sunt acum aici, și atunci am putea, vreau să spun, am economisi timp, și în spatele meu mai așteaptă și alții...

— Conform prevederilor, instrumentele cu coardă și arcușurile trebuie prezentate la control separat.

— Ia ascultați... asta e o tâmpenie! izbucni Richard. Doar ați cântat chiar dumneavoastră adineauri la vioara asta. Pentru asta, ați folosit arcușul, altminteri nici nu ați fi putut cânta. Vă rog, examinați-l și puneți-vă ștampila pe hârțoagă...

— Vreți să-l amenințați pe colegul meu? întrebă un al doilea examinator, privindu-l pe Richard cu dispreț de sus până jos. În statul nostru, toți cetățenii sunt egali în fața legii! Vreți un tratament special? Dar cine vă credeți?

— Hai, domn'e, examinați-i arcușul, că e de tot râsul, mârâi un bărbat din spatele lui Richard. N-am nimic împotriva egalității cetățenilor etc., dar am și eu o vioară cu arcuș de examinat și ar însemna ca și eu să mă așez din nou în spate la coadă, cine știe câți alți oameni mai sunt afectați de tâmpenia asta!

— Da, o tâmpenie! îi ținu Richard isonul. Am să mă plâng.

— Ce obrăznicie, n-o să faceți nimic; acușica apăs butonul roșu! țipă al doilea examinator.

Atunci, într-o secundă, ar apărea un om în uniformă, care ar elucida circumstanțele, de le-ar pieri tuturor cheful, cu proces-verbal întocmit minuțios la o mașină de scris, cu mențiune la dosarul pe care fiecare cetățean îl avea în beciurile arhivelor din Insula Cărbunelui.

— Dacă vreți să vă certificați arcușul, vă rog să treceți la sfârșitul cozii, decise primul examinator cu o politețe conformă cu prevederile legale.

N-avea sens să i te opui. Altminteri, Richard i-ar fi făcut probleme Reginei, care ar fi trebuit să mai vină o dată într-o altă zi. Richard se dădu la o parte și luă sendvișul din servietă, se gândi la o bombă și se așeză în spatele cozii.

După examinarea arcușului („nu e Tourte, nu e Pfretzschner, nu e Schmidt"), Richard merse la etajul 2, aripa F, pentru a o căuta pe Regine. Tot luând-o pe scări în sus și în jos, se întâlni cu tot felul de cunoscuți, ba salutând-o pe doamna Teerwagen, ba pe doamna Stahl din Casa Celor o Mie de Ochi, ori stând oleacă la o tacla cu Clarens.

— Ei, ți-ai luat și tu liber, Hans?

Clarens ridică din umeri cu o tăcută neputință.

— La tine care-i problema?

— Dispozitiv de încălzire a apei, obținut adeverință, iar asta e pentru cineva. (Richard ridică vioara.) Tu?

— Punere în circulație mașină mică, sporirea contingentului de cărbune, loc de veci.

— Dar cine a murit? spuse Richard ridicând glasul.

Psihiatrul închise subiectul printr-un gest.

— Ei, s-o spunem: speranța, dragul meu, speranța!

După care, Clarens se lăsă purtat înapoi, salutând și zâmbind resemnat, de curentul oamenilor veniți cu rugăminți și cereri, de mesageri ai autorităților și de experți.

— Unde vreți să mergeți?

Funcționarul din fața coridorului F îi ceru lui Richard buletinul de identitate.

— Aștept pe cineva.

— Aici e doar pentru viza de ieșire din țară. Nu am voie să las să intre decât persoane din grupa aceasta.

— Păi, tocmai v-am spus că eu numai aștept pe cineva. Că doar n-o fi interzis?

— Hmm... Pe cine așteptați?

— Pe doamna Regine Neubert.

Funcționarul frunzări prin documentație.

— Numele dumneavoastră? Putem rezolva asta în felul următor: vă dau un permis de vizitator, îmi lăsați buletinul și îl primiți din nou când vă întoarceți. Aveți o oră, după care trebuie să vă prezentați din nou la mine.

Richard își ridică privirea, căci aici se vorbea rareori atât de prietenos.

— Așa, domnule doctor.

Funcționarul își trecu degetul mare peste listele cu nume, stând pe gânduri în fața fiecărei foi.

În coridorul F, mașinile de cusut bâzâiau îndărătul ușilor. Aici, coada ajungea până în coridorul rotondei. Richard nu reușea să dea de Regine și se așeză la o fereastră, așteptând, nu fără să fie cercetat cu suspiciune, ba chiar cu dușmănie — un bărbat cu o vioară care nu se așeza la coadă, ce voia ăsta aici?

— Hei, dumneavoastră, se luă o femeie de el, faceți bine și stați la rând ca toată lumea. Cu toții vrem să plecăm.

Richard voia să-i răspundă că nu avea nicidecum intenția să se bage în față, când se deschise o ușă prin care se năpusti o femeie urlând.

— Sunt Alexandra Barsano, cred că vă e cunoscut numele, o să mi-o plătiți! urlă ea în cameră, prin ușa deschisă.

Dinăuntru se auzeau voci împăciuitoare. Oamenii care stăteau la coadă observau în tăcere ceea ce se derula în fața ochilor lor. Richard își aminti: înainte existaseră poze în presă care îl înfățișau pe puternicul secretar de partid Barsano ținându-și cu mândrie un braț pe după umărul fiicei sale; dar tânăra femeie care se tot ambala, bălăngănindu-se de parcă ar fi fost beată și aruncându-și încoace și-ncolo brațele fluturânde, nu mai avea de bună seamă nimic în comun cu fata din pozele de atunci. În partea laterală a frizurii mohawk, ai cărei țepi erau colorați într-un galben strident, atârnau, peste capul altminteri tuns la chelie, niște bucle negre, bogate. Ochii aveau contururile vopsite în negru, la degete purta inele cu cap de mort, jacheta de piele era tăiată și avea pe spate simbolul „Să facem din sabie plug", iar pantalonii de piele aveau o curea cu nituri; pe după umeri, Alexandra Barsano purta o bilă de coșar prinsă în niște zăngănitoare lanțuri de argint. Când se întoarse, Richard văzu pe reverul jachetei ei însemnele partidului. Un bărbat în costum cenușiu se apropie de ea.

— Ei lasă, că v-o fac eu! amenință Alexandra Barsano.

Domnul în costum o trase deoparte, vorbindu-i cu voce joasă. Ușa biroului se trânti, deschizându-se apoi din nou, scurt, pentru ca cineva să pună un afiș: „Închis." Oamenii deveniră neliniștiți și începură să cârtească. Alexandra Barsano alergă către ușă și o lovi cu pumnii. Doi oameni în uniformă sosiră și o luară de acolo fără ca ea să opună rezistență, în timp ce bila

de coşar o lovea în spate. Dom ul îşi aranjă costumul, îşi trecu un pieptăn prin păr şi îşi avântă energic bărbia către lumea de la coadă:

— Biroul este închis!

Oamenii cârtiră şi mai tare.

— Provocatorii voi avea grijă să fie arestaţi pentru tulburarea ordinii de stat! Să fie limpede! Biroul este închis, gata, toată lumea acasă!

Domnul în costum plecă cu paşi apăsaţi. Oamenii care aşteptau la coadă mai zăboviră puţin, nevenindu-le să creadă, după care se împrăştiară, înjurând şi ocărând. „Fiica secretarului nostru de partid, la ghişeul de plecare din ţară", îşi spuse Richard, afectat încă de scena pe care o văzuse, când uşa de la birou se deschise din nou şi din ea ieşi Regine, palidă, cu faţa plânsă. Lângă ea stătea Philipp, care ţinea un pachet de detergent „Ata" în mâna din care se scurgea un praf alb.

— Data viitoare veniţi singură, cetăţeancă Neubert!

În decursul unei conversaţii lungi în care Reginei i s-a pus în vedere să divorţeze de soţul ei întrucât acesta ar fi un trădător de neam şi ţară şi că ar exista „dovezi" cum că acesta ar frecventa bordeluri din München, Philipp se furişase până la chiuveta compartimentului de conversaţii, izolat fonic, şi organizase, cu ştergare şi perii, o Serbare a zăpezii de tip „Ata" în toată încăperea. Uşa se închise, iar în timp ce se îndepărta, Richard putu auzi cum tuşea lumea înăuntru.

„Primul cenzor", îşi spuse Meno, aranjându-şi nodul cravatei în faţa oglinzii, deasupra uneia dintre chiuvetele dispuse pe coridor la intervale regulate. Se afla adânc în aripa estică a Insulei Cărbunelui. Aici sus, sub acoperiş, era linişte; în acest sector nu puteai ajunge decât cu aprobare specială. Schiffner îi eliberase una lui Meno şi o semnase.

— Ia poftiţi înăuntru! strigă poetul Eschschloraque de la capătul coridorului şi îi făcu lui Meno un semn cochet cu degetul arătător.

Deşi grinzile orizontale de susţinere a acoperişului acţionau ca un filtru, astfel încât pe hol ajungea o lumină blândă, care îţi trezea încrederea, Meno se simţea de parcă era la dentista Knabe; la ea în cabinet, cel puţin în vestibul, era tot aşa o luminozitate îngăduitoare, fragedă ca o piersică şi care îţi făcea iertate greşelile (căci greşeală era că se ducea timpul, Meno având impresia că spiritele serviabile care aveau sarcina de a păstra liniştea în anticamere ştiau asta); deşi, prin găurile de cheie ale uşilor prin faţa cărora trecea, venea miros de cafea şi ţigară, sentimentul că trebuia să treacă printr-un tunel fără ramificaţii se instală la fel de prompt ca în cabinetul dentistei Knabe — numai că Meno nu se aştepta să-l întâlnească pe *dramaticus* (Eschschloraque scria în primul rând piese). Astăzi, Meno trebuia să treacă, la cererea lui Schiffner, pe la toţi cei patru experţi superiori ai filialei Dresda a Administraţiei Centrale; numai cu doi — cu Albert Salomon, numit şi „Solomon" din cauza judecăţilor

sale aduse de departe și pline de tact, și cu Karlfriede Siner-Priest, numită și „doamna din Consiliul de Coroană" — mai tratase înainte.

— Hai înăuntru, Rohde. Doriți un ceai? E îmbucurător. Băutorii de ceai sunt, de obicei, parteneri buni de conversație. În afară de asta, mai sunt uciga și inteligenți și, de cele mai multe ori, au ceva de spus. Am nevoie de asta pentru una dintre piesele mele, trebuie să știți. Nu e mult mai de efect ca un torționar să-și soarbă cafeaua dintr-o ceașcă decât dacă ar da pur și simplu pe gât o bere?

— Nu simplificați oare prea mult problema considerând că acel torționar ar bea ceai? Criticii vor spune: o, Doamne, torționarul bea bere, desigur, o nuanță proletară! Cum evită un autor dibace o astfel de situație? Scrie că torționarul bea bere. Imprevizibilul este atât de previzibil, domnule Eschschloraque, și între timp a devenit și un clișeu.

— Se prea poate să aveți dreptate, domnule Rohde. Ar trebui, așadar, să mă întorc totuși la bere? Că doar criticii noștri tot nu pricep că această bere s-a scurs prin toate țevile de înscenare a îmbutelierii, ajungând la o a doua naivitate, cum ar veni, una mai înaltă. Mă sustrag clișeului, înnoind clișeul... Hm. Interesantă tactică, dar ar trebui să-l pui pe torționar să țină un discurs despre berea cea nevinovată. Totuși, am curaj să beau un ceai. Vă ofer Earl Grey.

— Am adus o lămâie, domnule Eschschloraque.

— Să ne acrim? Acreala te ustură, dar nu te face să greșești în vreun fel. Pot să spun și că torționarul bea cacao... Sau o limonadă. Suc de lămâie. Îi prefer oricum pe cei cărora le plac lămâile față de cei cărora le plac pepenii, de exemplu, că doar pepenele nu e în sine nimic altceva decât zahăr și apă și, în ciuda tuturor, sâmburii nu reprezintă nimic altceva decât principiul foalelor aplicat la grădinărit. De altfel, nu trebuie să-mi oferiți nimic în afară de argumente, fiindcă până în clipa de față păstrez iluzia de a fi incoruptibil. Luați loc și haideți să continuăm!

Eschschloraque puse de-un ceai și îi dădu drumul cu „Conjurarea șerpilor", cum erau numite la editură prezentările manuscriselor și discuțiile asupra referatelor de evaluare a manuscriselor. Meno se uita primprejur, asculta și îl observa pe Eschschloraque. Acesta întrebă pentru ce manuscrise avea Meno de gând să se lupte. Meno cunoștea ritualul, făcând un gest care putea spune totul, dar nu îl angaja cu nimic: „Nu-ți arăta cărțile, lectorule. Dacă rostești un nume, celălalt poate să-l urască și să-i vină de hac zâmbind. Dacă rostești în mod intenționat unul fals pentru a-l induce în eroare, celălalt poate să fie de acord și să-l confirme zâmbind. Acoperă-ți flancurile și apără-ți regele — și fii conștient de faptul ca nu e niciodată bine să scoți prea repede regina. Sacrifică pionii atunci când e vorba de cai și nebuni, sacrifică regina pentru ca ultimul pion să poată da mat. Și să știi că celălalt și-a studiat fentele și îți cunoaște tertipurile."

— Ei bine, atunci am să vă spun două nume pentru care voi lupta atunci când stabilim planul. Ce să ne mai ascundem după deget, Rohde. Aveți paisprezece titluri, dintre care douăsprezece sunt... (Eschschloraque aruncă o privire prin binoclul de la fereastra odăii umplute până la refuz cu cărți și documente) ...așa cum sunt. De două se vor lua cei de la cenzură: de eseurile lui Altberg și de volumul de proză al lui Eduard Eschschloraque plin de adevăruri mincinoase și de otravă de șobolani împotriva dăunătorilor din vița-de-vie a literaturii. Știți la fel de bine ca și mine că unul dintre aceste două proiecte trebuie pus pe linie moartă.

Dar zâmbetul lui Eschschloraque se întoarse pe dos când continuă. Meno nu se atinse de ceai și își plimba privirea prin cameră, în vreme ce dramaturgul, care îi apărea lui Meno ca un amestec de clovn și babă iute la minte, îi tot zeflemisea pe colegii ale căror manuscrise le evaluase el cândva în calitate de expert, cu felul lor de a fi, mai mult sau mai puțin caracteristic. De perete atârna o gravură care îl înfățișa pe Goethe, într-un dulăpior cu uși de sticlă se afla ediția Sofia a operelor sale, iar pe masa de lucru a dramaturgului se găsea, între steguțe sovietice și un portret al lui Stalin cu autograf original, un bust al lui Goethe; în fața lor, erau două mașini de scris foarte bine întreținute: o „Erika", lângă care era pusă o tăbliță pe un băț din lemn, asemănător tăbliței cu „masa lui cutare" sau „rezervat" de prin cârciumi, pe care era tipărit cuvântul „muritor"; un al doilea cuvânt era scris lângă cealaltă mașină de scris, marca „Rheinmetall": „nemuritor — atunci când sunt proaspăt"; între timp, Meno se apropiase lateral de masă și nu trebuia să se aplece prea mult în spate, în timp ce dramaturgul se tot fâțâia de colo-colo.

— Iscusite întorsături din condei, Rohde! Și întotdeauna cu salutări cordiale... (Eschschloraque făcu în aer semnul exclamării) ....de ce nu și hepatice ori pulmonare? La urma urmei, de respirat trebuie cu toții să respirăm și de ce oare ar veni binele numai din inimă? Celor mai mulți oameni le bate un ceas în piept, nu o inimă. Ficatul: fabrica chimică a organismului. Are lichide și sucuri cu mult mai bogate.

Floretele sarcastice se frânseră ca de o pavăză atunci când Eschschloraque se apucă să vorbească despre cartea Bătrânului de pe Munte.

Meno era surprins de seriozitatea, de dragostea plină de erudiție, prezentată aproape festiv, care încălzea observațiile lui Eschschloraque cu privire la aceste texte; nu l-ar fi crezut în stare de așa ceva pe Eschschloraque, nu s-ar fi așteptat la una ca asta din partea lui.

— Știi dumneata ce văd, dragă Rohde, când mă duc la acest binoclu? Văd o țară clasică, și Altberg este printre copiii lui Goethe. Goethe. Goethe! Că doar el e tatăl — și toată critica n-ajunge nici la genunchiul broaștei.

Nu mai citise niciodată, îi spuse Eschschloraque în continuare, asemenea scrieri despre autori literari și creația lor. Ăsta da format european, ba chiar format mondial.

Lui Meno nu-i venea să-și creadă urechilor. Eschschloraque, acest cârtitor, această umbră specială, care urmărea cu înverșunare orice neglijență și suporta în mod deschis sistemul stalinist, pentru care muzica lui Richard Wagner era echivalentul unei crime, acest om era dezarmat, pierduse toată batjocura, toată acreala, stând în dreptul ușii palid și cât se poate de serios.

— Nu vă hliziți atâta, e efectul afurisitei dumneavoastră lămâi! Hm. Așa vrem să trăim, să ne rugăm și să cântăm, să ne spunem povești și să râdem de fluturi aurii... Dar înțelege greșit lucrurile atunci când spune că relațiile dintre ele sunt întotdeauna făurite numai de oameni. N-ați întâlnit niciodată oameni neanimați? V-a preocupat vreodată ideea că ați putea avea diverse umbre care lucrează în ture? Acum știți cum vine treaba, spuse Eschschloraque abrupt, sau în orice caz așa credeți. Manuscrisul autorului Eschschloraque are nevoie să fie prelucrat și adus la nivelul necesar. În momentul de față nu se recomandă publicarea sa. Și acum ia întindeți-o de aici, mi-ați răpit deja prea mult timp. Vă dau totul în scris, și nu cumva să mă trezesc cu cine știe ce coțcării, Rohde!

„Piciorul stâng mai scurt cu doisprezece centimetri", scrise dr. Pahl și închise îndrumarul de stabilire a incapacității de satisfacere a serviciului militar.

— Acest om e total inapt pentru serviciul militar. La zece centimetri ar mai fi putut să fie recrutat pentru radiolocație marină sau ca scrib necalificat la Statul-Major. Mai rămâne desigur întrebarea, domnule coleg, ce facem în cazul unei revizuiri sau dacă citește cumva dosarul ortopedul de la comenduirea militară. Păi, ăla o să vrea numaidecât să știe ce măsuri de reabilitare am inițiat. Există pantofi ortopedici cu talpă de doisprezece centimetri?

— Cred că nu, spuse Richard. Deci ar trebui să adăugăm că este prevăzută o operație de scurtare la celălalt picior.

— Hm. (Pahl cumpăni lucrurile în minte.) E cusută cu ață albă. Păi, asta ar fi treaba ortopediei. Oricum, cunosc acolo colegi de încredere. Dar ce ne facem dacă se trezește vreun zelos care să-l someze pe vulcanizatorul ăsta să se prezinte să-i vadă piciorul?

— Și oare n-o să vrea să știe cum anume a reușit până acum să meargă? Doisprezece centimetri, domnule Pahl!

— Da, da, ăsta nu numai că șchioapătă. Ei, o să spunem și noi că și-a confecționat tălpi din cauciucuri vechi și că a purtat tălpile astea pe sub pantofi. Ce tâmpenie să-l recruteze pe omul ăsta! Trebuie să împiedicăm asta. Îl cunoașteți pe ortopedul de la comenduire, domnule Hoffmann?

— Din păcate, nu.

— Din păcate, nici eu. Riscăm?

— Hai să riscăm.

Meno era cât pe-aci să strige „Dumneavoastră?!", când îl văzu pe Bătrânul de pe Munte ieșind pe ușă. Bătrânul îl invită în camera sa.

— Ce beți? Ceai, apă minerală, limonadă? Nu, știu eu ce beți.

Altberg își duse mâna pe sub masa de scris și scoase la iveală, cu un aer pișicher, o sticlă care conținea un lichid uleios și galben precum chihlimbarul.

— L-am ars chiar eu, rețeta o am de la femeia care-mi vede de casă! E o licoare delicioasă, vă rog, îl împinse Altberg pe Meno, care dădu să refuze, turnând licoarea cea bună în două pahare. Noroc!

Meno gustă: fărâme de jar îi alunecară în jos pe gât, contopindu-se într-un tipar de foc ce-i umplu încet esofagul, de parcă ar fi fost garnisit cu ace; Meno avea sentimentul că e în flăcări, ca și când ochii ar fi presați în afara orbitelor dinlăuntru. După aceea, pârjolul se mai potoli, înaintând în valuri până la rădăcinile firelor de păr și la vârfurile degetelor, electrizând nările și aducând pacea. Bătrânul de pe Munte își turnă un al doilea pahar și îl dădu pe gât, mestecând băutura ca pe pâine. Apoi, scoase evaluările manuscriselor din sertar și, deodată, aparența sa prietenoasă păru luată de vânt.

Bătrânul rupse, sfâșie, făcu praf aproape tot planul editorial. Făcu ciur un roman al scriitorului Paul Schade, ca pe un cașcaval elvețian, iar podețelor de cașcaval rămase între găuri le dădu gustul gumei de șters și denumirea de piure ideologic, în vreme ce găurile le tăie, făcându-le ferfeniță de-a lungul și sfâșiindu-le de-a latul, iar după ce bău și al treilea pahar de licoare, desenă o jaluzea în aer și o trase.

— Știți ce s-ar fi întâmplat cu dumneavoastră mai devreme, după Plenara a XI-a[1], dacă ați fi îndrăznit să-i prezentați cenzurii un asemenea plan, asemenea devieri ideologice? Ia întrebați-o pe colega dumneavoastră Lilly Platane din Lectoratul I... Penalizare financiară sub forma unei reduceri salariale, acuzări grave de periclitare a îndeplinirii planului, autocritica în cadrul colectivului lectoratului, poate chiar și concedierea... Fiți bucuros că nu vă atac personal. Locurile unde am făcut tăieturi le puteți studia acasă. Uite! (Puse evaluarea într-o mapă și i-o trânti lui Meno.) Dar ar mai fi ceva. Manuscrisul domnului Eschschloraque. Asta, dragă Rohde, spuse Bătrânul de pe Munte, nu v-o iert. Volumul meu de povestiri îl respingeți, noroc că am mai avut și câteva eseuri. În schimb, vreți să publicați aiureala asta, porcăria asta..., își căuta cuvintele pentru a-i imprima cu forță în ureche lui Meno, care pălise și încă se mai lupta cu efectele licorii, disprețul său față de Eschschloraque, afirmând că acesta ar fi, chipurile, o *Calliphoridae* incapabilă să zboare și care se târăște pe ghipsurile clasicilor.

---

[1] Plenara a XI-a a Comitetului Central al Partidului Unității Socialiste (16–18 decembrie 1965) a marcat în Germania de Est o cotitură spre îngrădirea și mai mare a libertății de expresie artistică și spre înăsprirea cenzurii.

Meno se întrebă dacă să-i atragă atenţia Bătrânului de pe Munte asupra comportamentului lui Eschschloraque, dar nu o făcu, fiind buimăcit cu totul.

Ora 15. Richard îşi verifică ceasul de mână în timp ce gongul se stingea. Regine îşi luase rămas-bun de la el, în paisprezece zile urma să fie din nou aici, aşa decisese ea curajoasă şi sfidătoare; n-avea să fie vreo ieşire isterică, aşa ca la Alexandra Barsano, căci o astfel de atitudine îţi provoacă tot felul de neplăceri şi nu duce la nimic. Trebuia să insiste plină de îndărătnicie, să-i bată la cap necontenit — „chiar dacă trebuie să înnoptez aici". Richard se rezemă de un perete, privind pe fereastră, şi se gândi să şterpelească o cănuţă din cupru pentru udat florile sau măcar un vlăstar de la una dintre plantele cărnoase, şi mâncă ultimele îmbucături. Dă-i şi du vioara la evaluat, dă-i şi rezolvă situaţia cu adeverinţa din partea lui Pahl — noroc că era om de înţeles şi care mai ştia ce şi cum, că doar nu poţi să ştii niciodată peste ce expert mai dai când ai nevoie să-ţi confirme cineva un diagnostic pe care l-ai pus... Mai rămânea dispozitivul de încălzire cu gaz... Ticăitul cel ciudat de azi-dimineaţă amuţise. La 12, Meno încă nu apăruse, iar portarul refuzase să-l cheme pe „un oarecare Cutărescu prin difuzor, că doar nu suntem pe stadion".

„Sau la cursele de cai", îşi spuse Richard în sinea sa. Începu să troienească. Turnurile de exploatare din zona închisă a Insulei Cărbunelui abia dacă mai erau vizibile, de parcă ar fi fost schiţate uşurel cu creionul. Ciorile îşi luau zborul de pe monumentul Marx-Engels; santinela din faţa monumentului, pe care Richard o vedea din spate în linie oblică, stătea nemişcată, acoperită de zăpadă, cu arma în poziţie de onor. De-a lungul ţevilor de încălzire, care erau dispuse la vedere pe peretele din holul blocului, se auzeau nişte pocnete. Richard îşi împături hârtia în care fusese împachetată felia de pâine unsă cu unt, îşi spălă mâinile la una dintre chiuvete şi porni către etajul 11, coridorul G, biroul KWV/5.

Meno se uită la ceas: următoarea întrevedere fusese stabilită pentru ora 15.30. Se repezi, lihnit de foame, să înfulece mărul şi cele două prăjituri cu miere pe care şi le împachetase de dimineaţă. *Salomon*. Era singurul expert care îşi mai scria încă de mână evaluările — nişte selecţii de patinaj artistic, cu o anumită proporţie de ornamente florale. Scrisul îi era plin de elan şi frânt, ca în scrisorile de prin cancelariile veacului al XIX-lea. Evaluările sale aveau un aer ciudat printre celelalte documente ale editurii, ca rămăşiţele unor naufragii din vremuri de mult trecute, iar atunci când citea evaluările lui Albert Salomon, cu stilul lui întortocheat, care se ferea să spună ceva direct, Meno era cuprins de acelaşi sentiment ca la telegramele dinainte de război văzute la Malthakus, cum că ar fi vorba de nişte rânduri chinuite ce au avut de înfruntat o rezistenţă considerabilă înainte de a fi puse laolaltă şi care îţi stârneau dorinţa de a scrie un eseu despre farmecul lucrurilor care abia-abia

dacă reușesc să fie, și asta cu prețul unor ultime sforțări; trebuia să aibă cumva de-a face cu ideea de salvgardare, cu un instinct înnăscut de a proteja, care făcea ca o astfel de scriere salvată dintr-un cavou al timpului să pară mai valoroasă decât știrile moderne și fără relief care te fac să crezi că nici producerea și nici difuzarea lor nu a costat vreun efort.

O bună parte din evaluarea lui Salomon consta din scuze: se scuza pentru faptul că trebuie să emită o judecată de valoare; se scuza pentru faptul că recomanda pe ici-colo câte o scurtare; pentru faptul că le pricinuiește un deranj autorului și lectorului și pentru faptul că el, Albert Salomon, exista.

Consiliera secretă. În calitatea sa de dramaturg, Eschschloraque și-a permis odată o glumă, scriind într-una dintre piesele sale: „Cenzori! Păi, cine să se facă cenzor, dacă nu cel în capul căruia nu prea e nimic și, dacă a citit rândul de aici, chiar acest tip" — atunci s-a zis cu piesa asta, fusese singurul comentariu al Karlfriedei Sinner-Priest deasupra salutului socialist. Lui Meno îi era frică de ea. Era imprevizibilă, părerea ei conta cel mai mult la Administrația centrală, sălășluia din vremuri imemoriale pe Insula Cărbunelui, evaluările ei treceau drept teste-turnesol de ideologie. Nicicând nu reușise vreun autor al editurii Hermes să-și lanseze o carte pe care ea voia să o împiedice de la „intrarea în literatură". Era slabă și arăta de parcă ar fi fost cioplită din lemn, ca o păpușă care nu râdea niciodată și care, în funcție de cum era dispusă, tăia și spânzura cu o singură propoziție tăioasă ca un ciob de sticlă ori crea mici scene pentru o audiență selectă, pline de fervoare întortocheată și uneori de autoironie. Se revendica de la Lenin, iar interesul ei era lipsit de prejudecăți. Purta în peruca ei, care îi stătea prost și îi lungea fața în mod nenatural, dându-i un aer de specie dispărută, niște creioane ce erau parcă agrafe de păr japoneze; Meno și-o închipuia uneori la un bal de la curte, dansând ceremonios pe acorduri de pianină. Primise pe vremuri o bursă din partea SS. Apoi, avea să se numere printre supraviețuitorii de la Buchenwald.

Richard fu surprins să-l vadă pe Albert Salomon de la biroul Administrației Locative Comunale. Aștepta la etajul 6, coridorul G, biroul H/2, căci biroul KWV/5 de pe coridorul G, de la etajul 11, se ocupa numai de probleme cu încălzirea, materiale de izolat, pompe și întreținerea contoarelor cu gaz, nu însă și de dispozitivele de încălzit pe bază de gaz, care reprezentau o problemă de resort sanitar, după cum Richard luă act de cunoștință. Albert Salomon se tot uita la ceasul de deasupra ferestrei biroului și părea să devină din ce în ce mai nervos. Richard îl cunoștea; era unul dintre pacienții lui. Albert Salomon lucrase înainte de 1933 ca modelator și desenator de modele în manufactura de porțelanuri din Meißen, fiind internat, în urma unui denunț, mai întâi într-o închisoare a Gestapo-ului și apoi în lagărul de concentrare Sachsenhausen, unde i-au fost zdrobite ambele brațe în timpul torturii. Brațul drept, cu care desenase și scrisese, a trebuit să fie amputat în

lagăr. Din câte își aducea aminte Richard, Salomon vorbise o singură dată despre lagărul de concentrare: în contextul unui pasaj dintr-un roman sovietic în care observa că un detaliu din Sachsenhausen fusese redat greșit; traseul pentru testat încălțămintea, cu diverse tipuri de sol, pe care deținuții trebuia să-l parcurgă zile întregi în pas alergător pentru a verifica dacă tălpile bocancilor Wehrmacht-ului erau bine întărite; fiecare talpă „un oraș la care mă gândeam".

Se auzi zgomotul ascuțit al unei sonerii. „Gata, e ora închiderii!" Fereastra biroului se închise cu un fâșâit.

19

Societatea Urania

Ceasul care bătea la fiecare zece minute bătu 5 fără douăzeci; Meno se mai uită o dată la manuscris, la cheie, la invitația scrisă de secretara lui Arbogast, scoase trandafirul pentru soția lui Arbogast din apă, îl înveli în hârtie și părăsi casa. O luă pe Wolfsleite, salutându-l pe domnul Krausewitz, care își făcea de lucru în grădina casei Wolfsstein pufăind din chiștocul prins într-un mușțiuc:

— O, bună seara, domnule Krausewitz, nu e cam prea devreme pentru flori?

Și arătă tărăbuța cu ustensile de grădinărit pe care Krausewitz o împinsese afară.

— Pentru flori, ce-i drept, e devreme, acum e vremea fructelor cu sâmburi. În plus, coroanele merilor bătrâni de acolo sunt prea dese, trebuie să mai tai din ele ca să las lumina să pătrundă, că altminteri o să avem numai fructe mici la toamnă.

— Mai e încă destul de rece, nu-i așa?

— Ah, i-o tăie Krausewitz, nu te teme de zăpada de martie, căci sub ea bate o inimă caldă, cum spun țăranii. Mai sunt și omizile, știți. Aici — Krausewitz arătă către câteva ramuri —, am pus inele de clei. Dedesubtul fâșiei pe care am lipit-o s-au apucat, între timp, să-și depună ouăle bestiile astea. Lipanii mai ales, o adevărată pacoste anul trecut. Inelele s-au dezlipit, trebuie să le fixez din nou, că altfel omizile se suie în coroană și s-a zis cu fructele și cu tot ce se face din ele.

— În grădina noastră, pomii au multe rupturi în scoarță.

— Nu trebuie să le lăsați deschise, domnule Rohde. Nu e de mirare, la gerul pe care l-am avut. Scoarța plesnește ca pielea uscată. Vă recomand să tăiați frumos marginile rupturilor și apoi să-i bandajați. S-ar putea să mai aibă doamna Lange fașe, am văzut-o eu în octombrie la drogherie, își făcea provizii, nu glumă. Dacă nu, pur și simplu mai treceți o dată pe la mine.

— Așadar, tăiate frumos marginile.

— Așa cum fac chirurgii. Da, da. Sunt și ei ființe vii, pomii ăștia. Și au și caracter. Dar, după cum spuneam, nu uitați să-i bandajați!

Meno întrebă care mai era treaba pe la aeroport. Krausewitz lucra acolo ca dispecer. Ce să fie, ca de obicei, rutină; voiseră să-l dea jos din turn și să-l mute la serviciul de la sol, că doar avea cincizeci și opt de ani bătuți pe muchie, nu? Dar la teste îi lăsase în urmă pe doi colegi mai tineri, unde mai pui experiența, și de aceea mai făcea încă parte din echipa din turn, lucrând în ture de câte patru ore, ca toți ceilalți. Toate cele bune familiei Lange, bineînțeles, spuse Krausewitz, ducându-și mâna la pălăria lui de pescar și împunse sapa, de care se rezemase în timpul conversației, în pământul care mai avea încă pete de zăpadă.

Meno plecase astăzi acasă puțin mai devreme, ceea ce era mai ușor vinerea decât de obicei, deoarece Administrația Principală a Editurilor nu mai suna după ora 13, iar Schiffner își lua și el rămas-bun pe la ora asta când venea de la Berlin: nu pentru a-și începe sfârșitul de săptămână, ci pentru a merge, cu multă plăcere, la atelierul de artă, unde spera să găsească debutanți capabili.

— Pe deseară, domnule Rohde, ne vedem la Arbogast, vă aștept cu mare interes prezentarea! Ați fi putut însă să-mi spuneți ce hobby aveți, că doar putem să vă sprijinim. Auzi, să stai aici singur și tăcut, clocind idei despre literatură ca un secretos ce-mi sunteți!

De fapt, Meno ar mai fi trebuit să lucreze la un manuscris al autorului Lührer, o treabă urgentă, dar voia să mai discute cu cineva despre prezentare și bătuse în ușă la colega sa Stefanie Wrobel, numită Madame Eglantine.

— Hai, dispari, spuse ea cu un zâmbet resemnat. Succes deseară!

— Mersi. Îți sunt dator. Dacă pot să fac ceva pentru tine.

— Ai putea să-mi mai pui o oală la fiert pentru cafea înainte să dispari. Și vreau și o copie a prezentării și, bineînțeles, un raport detaliat. Și... o părere onestă.

— Despre ce?

— Despre cum ai reușit să-mi pui mie pe cap noul opus al clasicului nostru. Și arătă către manuscrisul lui Eschschloraque.

— Mă amenință.

— Da' pe cine nu amenință!

Madame Eglantine ridică din umeri și-și goli repede ceașca de cafea.

Încă se mai întuneca devreme, felinarele stradale de pe Wolfsleite și de la intersecția cu Turmstraße înotau în sus ca niște luni. Un Citroën alb o coti pe Wolfsleite și opri în dreptul primei case de după Turmstraße. Aceasta trebuia să fie mașina avocatului Sperber. Meno se trase la umbra pomilor de pe partea sa. Avocatul se dădu jos, își zăngăni cheile, poarta garajului de la capătul gardului de fier forjat se deschise și Meno îl căută din priviri pe Sperber, despre care circulau prin Turn multe zvonuri: cum că ar lucra în timpul săptămânii

într-un colegiu de avocați de pe Insula Ascanica, unde ar avea și o locuință de serviciu și o iubită de care soția sa nu numai că știa, dar pe care chiar ea i-o selectase din cohorta de studente de la Facultatea de Drept, la care ținea el prelegeri; cum că ținea cu fanatism cu clubul de fotbal „Dinamo Dresda" — Meno știa asta de la Ulrich, care îl întâlnise pe Sperber de vreo câteva ori pe stadion — și cum că ar avea o ureche pentru toți cei care se aflau în impasuri politice. Sperber se întoarse, îl fixă pe Meno și îi făcu semn:

— Bună seara, domnule Rohde, dar începe abia la ora 19, dacă nu mă înșel?

Așadar, și Sperber făcea parte din Societatea Urania? Meno își ascunse surprinderea și se îndreptă către Sperber, încercând să pară netulburat, căci jocul său de-a v-ați ascunselea și, mai mult, faptul de a se fi dat în vileag îl stânjeneau. Dar trebuie că acest comportament îi era cunoscut, își spuse Meno, făcând haz de necaz, trebuie că acesta era modelul de comportare al mandanților săi. Sperber îi spuse că ar fi frumos să facă odată cunoștință mai pe îndelete, că doar el era un iubitor al editurii Dresda, ba chiar de-a dreptul un abonat și, deoarece numele lectorului era trecut pe pagina de gardă a cărților, deja făcuse într-un fel cunoștință cu el, dacă e permis să se ia felul de a lucra al omului în locul omului, după cum făcuse cunoștință și cu doamna — „sau domnișoara?", și aici Sperber râse șarmant —, Wrobel, care însă ar trebui să fie mai severă cu anumiți autori, existând anumite neregularități, dar bineînțeles că Sperber nu voia să dea niciun nume. — Desigur. — Se face că unii dintre clasicii noștri în viață nu prea sunt siguri pe ei în privința punctuației. Atunci când se indică prețul, trebuie pusă liniuța de unire mare, nu liniuța de unire mică sau medie. De asemenea, descoperise de curând o despărțire în silabe din care făcu de îndată un obiect de curs, enunțând-o și la cancelarie: chi-rurg, în loc să fie scris corect, chir-urg! Sperber își ridică iute mâna și miji ochiul drept. Schiffner ar mai fi un om de tip vechi, oare nu... Dar mai multe despre aceasta, mai târziu! Sperber râse și îi dădu lui Meno o mână moale și cărnoasă.

Pe Turmstraße era mai multă animație; o companie de soldați mărșăluia în pas cadențat în direcția străzii Bautzner, îndreptându-se poate către Waldcafé ori către Cinematograful Tannhäuser, ori, mai probabil, la dans, la Barul „Pasărea Paradisului" de la Hotelul Schlemm; nu, își spuse Meno, când observă că, pe după umeri, comandantul de companie ținea o plasă cu mingi de tenis, și își aduse aminte de un anunț fără prea multe zorzoane de pe o coloană de afișaj de pe Planetenweg: meci prietenesc între frații de arme germani și sovietici în sala de sport a terenului sanatoriului. Din Sibyllenleite, de la funicular, veneau oameni, printre care erau câteva fețe cunoscute lui Meno; Meno îi făcu un semn din cap lui Iris Hoffmann, care lucra ca desenatoare tehnică la Combinatul de Stat „Pentacon", iar ea îi făcu, la rândul ei, semn din cap. Și iată că ajunseră deja la castanul dulce din fața Institutului lui Arbogast, cu observatorul astronomic deschis publicului, în spatele zidului,

văzu poarta glisantă lată, prevăzută cu un bec de semnalizare din faţa drumului pavat care ducea la clădirile Institutului de pe Turmstraße, şi iată şi cubul modern al Institutului de Cercetare a Curenţilor aflat la începutul străzii Holländische Leite, pe care coti Meno. Ajuns la Esplanada Inferioară, aşteptă în faţa unei porţi înalte din oţel forjat; pe arabescul jucăuş, în stil gotic, se forma, împletindu-se, un uliu negru; vârful porţii forma un crin cu albine.

Castelul Arbogast se arăta în toată splendoarea sa. În mod oficial, nu se numea „castel", baronul preferând să-i spună pur şi simplu „casă", şi aşa scria şi pe o placă în relief de deasupra intrării principale, cu scara ei amplă. Mulţi dintre locuitorii Turnului[1] îi spuneau „castel", termen utilizat şi pentru o altă proprietate de aici de sus: „Castelul Rapallo", de sub Sibyllenleite. Însă, Castelul Rapallo avea un aer sudic, cu formele înveselitoare ale Mediteranei, fiind o construcţie de pe Riviera rătăcită prin nord, cu melci din piatră şi acoperişul arcuit jucăuş, nefiind un palat zimţuit de turnuleţe şi săgeţi ascuţite ca acul, precum cel în faţa căruia Meno stătea acum şi care îl făcea să se gândească mai degrabă la animale preistorice, la dinozauri extincţi cu solzi protectori şi zimţi de balaur, decât la o casă de locuit cu apă curentă, caldă şi rece.

Luminile se aprindeau şi se stingeau, decupând scenarii schimbătoare din grădină: cele trei lăncii de steag de lângă scară deveniră vizibile, cu steagul sovietic, roşu pal, steagul negru-roşu-auriu cu ciocanul, compasul şi coroniţa din spice de grâu, iar cel de-al treilea steag era galben şi avea un piston de distilare negru în mijloc. Meno nu mai văzuse niciodată acest steag, poate că era drapelul familiei Arbogast. Când se aprindeau luminile în aripa vestică a clădirii, lumina cădea pe marele observator astronomic al lui Arbogast, care, îmbrăcat fiind în piatră albă, stătea ca un ou de bufniţă în partea înclinată a grădinii. Până la ora 17, ora la care Arbogast îl convocase pe Meno, mai erau câteva minute. Meno puse mâna pe fierul forjat al porţii, neştiind dacă să sune deja sau nu. În acel moment, un clopoţel de alarmă se puse pe sunat, urmat de nişte urlete de sirene; grădina se umplu de luminile care inundau drumurile cu albul lor. Un aparat de fotografiat de pe un stativ cu tuburi ieşi ca o stafie dintr-un intrând prevăzut în pământ, căută un moment şi îi prinse faţa pe cât de îngrozită, pe atât de uimită într-un blitz după care nu mai putu vedea nimic secunde în şir. Se dădu bâjbâind îndărăt, şi bine făcu, pentru că în clipa următoare două corpuri mârâitoare se izbiră de poartă; când îi mai reveni vederea, lui Meno i se păru că îl recunoaşte într-unul dintre cei doi câini pe Kastschej. Aparatul de fotografiat intră înapoi în pământ cu un bâzâit. Meno auzi din nou acel sfert de comandă de barcagiu, fluierat ascuţit, „He-io", la care câinii lăsară de îndată

---

[1] *Türmer*, termenul utilizat de autor, face trimitere şi la verbul *türmen*, care înseamnă „a da bir cu fugiţii", „a se ascunde", „a se fofila".

poarta de oțel și se repeziră. cu sărituri mari, în adâncul grădinii, unde în câteva clipe se făcură nevăzuți și neauziți. Un difuzor amplasat lângă poartă pocni și o voce ruginită de femeie spuse:

— Domnul baron se bucură că ați venit. Vă rugăm, folosiți ușa mică din perete, de lângă interfon.

Meno nici măcar nu băgase de seamă că acolo era o ușă. De fapt, nu era chiar o ușă, ci mai degrabă o placă din oțel care se ridica precum cuțitul unei ghilotine. Meno strânse în mâini servieta cu manuscrisul și sări prin dechizătură. La intrare fu întâmpinat de o pitică îmbrăcată într-un sorț de gospodină, ale cărui buzunare erau umplute până la refuz cu cleme de rufe.

— Bună seara, domnule Rohde. Numele meu e Else Alke. Eu văd de casa domnului baron. Vă roagă să-l scuzați că încă nu vă poate primi chiar dânsul și că va trebui să mai așteptați. Are o conversație importantă. Pentru doamna baroneasă? (Femeia arătă către trandafirul pe care Meno îl despachetă în grabă.) Ia dați-mi-l! (Luă hârtia, înălță capul și îl privi pe Meno țintă cu ochii ei verzi, de broască.) Doamna baroneasă iubește trandafirii.

„Așa socoteam și eu", gândi Meno. În timp ce Alke îi luă paltonul și pălăria și le duse în altă parte, se uită primprejur. Își scoase din dulap costumul cel mai bun, se îmbrăcase cu cea mai bună cămașă din puținele pe care le avea, dar podeaua lustruită, în model de tablă de șah, coloanele de marmură ondulate, din stânga și din dreapta, care separau coridoarele galeriilor ce porneau din hală, masa grea din lemn de stejar: un balaur negru care purta scândura mesei între aripile întinse, cele două sfeșnice mari cât un stat de om, acoperite cu argint, care flancau un tablou pictat în ulei, candelabrele din cristal de munte care umpleau hala cu o lumină albă — toate acestea îi dădeau de înțeles că era sărac. Simțise același lucru când fusese oaspetele lui Jochen Londoner, tatăl Hannei, dar nu atât de tare ca acum, aceasta fiind o bogăție care, de fapt, nu avea voie să existe în socialism. Meno văzuse deja vreo câteva locuințe ale unor mari autori și funcționari de partid — dar așa o casă încă nu văzuse. Funcționarii de partid aveau de cele mai multe ori un gust dubios, în mod limpede de sorginte mic-burgheză, și Meno observase deopotrivă că majoritatea funcționarilor nu aprecia confortul care nu era însoțit de un folos vizibil. Mâncarea proastă de la Barsano era de pomină, iar locuința pe care și-o aranjase înlăuntrul anexei ample a Blocului A era spartană. Aici însă... La capătul porticului stâng cineva bătu în ușă, un bărbat într-un halat alb se ivi și merse cu pași răsunători către scară, aplecat fiind desupra hârtiilor pe care le răsfoia în mers fără să-l observe. Scara era făcută din marmură albă cu picățele negre, ca blana unui câine dalmațian, și se despărțea în două aripi reunite într-o arcuire elegantă la etajul întâi, unde era un balcon cu balustrade. Un suport cu picioare subțiri care arăta ca un fel de schelă sprijinea o oglindă care era făcută, după cum Meno băgă de seamă abia când veni mai aproape, nu din sticlă, ci din metal. Meno își aranjă cravata.

— Doamna baroneasă vă poftește, auzi Meno răsunând în spatele lui vocea ruginită a femeii care vedea de casă.

Întoarse capul grăbit. Else Alke dădu din cap și îi arătă o scară. Sus se deschise o ușă și o femeie îmbrăcată în costum de vânătoare ieși prin ea.

— Doamnă von Arbogast. („Și chiar am schițat gestul de a-i săruta mâna, o Doamne!")

— Domnule Rohde. Ce trandafir frumos!

Îl luă cu o bucurie vizibilă.

— Vă mulțumesc din inimă pentru invitație. („Câți ani o avea, vreo cincizeci, șaizeci? Fața brună, precum pielea tăbăcită, silueta flexibil-rezistentă. Nu vreau să trec prin focurile care i-au topit fiecare gram în plus. Și are, într-adevăr, păr violet.")

— Mulțumiți-i soțului meu. Ne bucurăm că v-ați făcut timp să ne vizitați.

Apoi îl întrebă dacă poate să-i ofere ceva. Soțul ei mai era încă ocupat, din păcate, intervenise o ședință urgentă, după cum se întâmpla din când în când în fazele elaborării planului cincinal. Îi transmitea că îi pare rău de lipsa lui de punctualitate, mai ales că îl rugase pe domnul Rohde, în mod special, să vină încă de la ora 19. Dacă domnul Rohde ar vrea să-i țină deocamdată numai ea companie...

— Pot să vă ofer ceva?

Stăteau acum la piciorul scării și, când Meno dădu din cap că da, baroneasa făcu un gest cu mâna, pe care Meno îl înțelese de-abia când apăru femeia.

— Puneți-l, vă rog, într-o vază și duceți-l în camera mea! Ceva de băut pentru domnul Rohde.

Ridică întrebător din sprâncene.

— Un pahar cu apă, vă rog!

— Dar, domnule Rohde... Un pahar cu apă... Aș vrea să vă ofer ceva bun de tot. Aduceți-ne, vă rog, două pahare cu suc de rodie.

Baroneasa îi povesti lui Meno că făcuse rost de fructele astea de la Marea Neagră, fiind vorba de o recoltă din Georgia, unde Institutul mai avea încă relații.

— Umblă tot felul de zvonuri despre noi pe-aici prin cartier. Știți asta. Adevărul e că am lucrat timp de zece ani în Sinop. Am făcut treabă bună și a fost bine că am făcut-o.

Apoi, baroneasa îl întrebă dacă mai dorește ceva. Meno răspunse că nu, rămânând în continuare cu ochii pe ea. Ce dichisită era! Avea alura unei directoare de circ care prezintă un număr de dresaj clasic. Costumul purtat de ea nu era de vânzare la „Exquisit".

— Tabloul acesta... (Arătă către tabloul pictat în ulei de pe masa cu balaurul.) Cine l-a pictat?

Doamna von Arbogast nu știu să-i spună. Îi întinse lui Meno un pahar și îi turnă dintr-o carafă suc de rodii, roșu ca sângele, turnându-și apoi și ei.

Menajera ținea tava întinsă, privind în gol, în timp ce baroneasa bea cu înghițituri mici și pripite. Meno gustă din suc și îl lăudă. Sucul fusese răcit cu gheață, avea o consistență cremoasă și un gust bun; Meno închise ochii, părându-i-se că gâtlejul îi era străbătut de un metal. Bărbatul îmbrăcat într-un halat alb trecu din nou pe lângă ei.

— Domnule Ritschel! i se adresă baroneasa. (Domnul Ritschel se opri și se întoarse alene către baroneasă, cu încetinitorul parcă sau ca cineva care trebuie să-și înfrâneze o mare și veche mânie.) Vă rog, spuneți-i soțului meu că îl plimb nițel prin casă pe domnul Rohde.

Domnul Ritschel se întoarse din nou, ceva mai repede, și o luă pe scări în sus.

— Apropo, sper că nu v-au speriat prea tare câinii și instalația de alarmă. Știți, e o pasiune a soțului meu. A câștigat banii pentru prima lui firmă construind aparate de fotografiat și instalații de alarmă. Primul aparat l-am primit eu, dar s-a stricat. Ludwig a făcut asta în mod intenționat, pentru că voia să mă vadă din nou... E atât de mândru de meșteșugul lui.

Baroneasa își contemplă unghiile, îi luă lui Meno paharul, care între timp se golise, îl puse lângă al ei pe tava lăsată de menajeră pe masa cu balaurul.

— Da, tabloul. E foarte vechi. Eu l-am adus.

Tabloul era un pătrat cu lățimea de vreo doi metri. De fapt, pictura se afla într-un cerc care atingea toate cele patru laturi ale pătratului, lăsând însă neatinse colțurile; acestea aveau o culoare ca de cupru și purtau o inscripție alambicată pe care Meno nu reuși s-o descifreze. Într-un portic, care avea în față o scară, se vedeau bărbați îmbrăcați în togi lungi, stând de vorbă în liniște. În prim-plan se afla un bărbat care se uita printr-un microscop; doi bărbați îmbrăcați în verde stăteau în fața unui telescop, unul dintre ei arătând către cer, celălalt contemplând un astrolab cu cele șapte planete; acestea păreau să se fi copt în mâna lui larg întinsă. Un bărbat cu păr cărunt ținea o *Carlina acaulis*[1]. O femeie făcea niște calcule. Un copil se juca pe iarbă; lupul și cerbul beau împreună de la același izvor. O fată ținea un catâr, un băiat desena. Într-un colț, stătea cineva cu vederea proastă.

— Știți ce-mi vine mereu în minte despre domnul ăsta? (Baroneasa arătă către un bărbat îmbrăcat în roșu, care își întinsese brațele și înălțase fața.) Că mai are puțin și inventează pianul. Veche școală olandeză, mai mult nu știu. Ludwig spune că e o pictură bună, cred că are dreptate, având în vedere că majoritatea celor care ne vizitează întreabă de tabloul ăsta. Domnișoarei Schevola, ce-i drept, nu-i prea place... Prea mulți savanți în vârstă și, dacă tot e să fie și o femeie, atunci mai bine o matematiciană... Nu-i plac tablourile nedrepte.

— Nedrepte?

---

[1] Plantă cunoscută și sub numele de „ciurul-zânelor" (*n. red*).

— Picturi în culori totalitare, care sunt atât de puternice, încât cer umilință *și* dragoste, după cum spune ea. Nu-i place chestia asta nici la Grünewald. Zice că o agresează. O știți pe Judith Schevola?

— Din citite, se eschivă Meno.

— În cercul bătrânilor iubitori de plăceri, care vor să îmbunătățească lumea și dintre care veți cunoaște în seara aceasta vreo câțiva, ea reprezintă un element învigorător. (Baroneasa îi dărui lui Meno un zâmbet dur.) Să mergem! Ludwig vrea să vedeți câte ceva înainte să sosească ceilalți. Ei, asta poate el să vă arate mai bine ca mine.

Merseră către Arbogast, care le ieși în întâmpinare.

— Domnule Rohde! Mă bucur foarte mult că ați venit. Vă rog să-mi scuzați întârzierea. Pot să fac ceva pentru dumneavoastră? Ai pus să-i servească din sucul nostru de rodii?

— Bineînțeles, Ludwig. Tocmai ne uitam la tablou. Domnul Rohde voia să știe cine l-a pictat.

— Vă place pictura? O, dar asta e o întrebare fără rost, că doar lucrați la editura Dresda.

Baronul dădu drumul mâinii lui Meno, pe care o scuturase încet, dar fără oprire, stând încă pe ultima treaptă, de unde îl depășea pe Meno cu două capete bune.

— O să mai controlez încă o dată pregătirile. Acum vă las singuri.

— Sigur că da, perla mea.

Arbogast schiță o plecăciune față de soția sa. Aceasta îi făcu cu ochiul lui Meno și se duse.

— Scuzați-mi strângerea moale de mână! Așa se întâmplă dacă îți pui mâna dreaptă pentru o jumătate de secundă în fasciculul de electroni de un milion de volți al unui generator van de Graaff. Știți ce e asta? Nu face nimic. Este echivalentul efectului de ionizare al unui preparat de radiu de o sută de kilograme, ceea ce desigur că e ipotetic. Marie Curie a avut la dispoziție numai un gram, ceea ce, pentru radiu, e o cantitate considerabilă. Ei, spuse Arbogast glacial, privindu-și pielea mâinii, arsă în pete, de-acum încolo, în cariera mea de fizician, voi ști despre ce vorbesc când mă voi referi la daunele pricinuite de iradiere. Degetele au rămas un pic rigide... La tenis asta e mai degrabă util. Și nici Trude încă nu s-a plâns. Soția mea. (Arbogast se uită la ceas.) Mai avem încă cincizeci și două de minute și șaisprezece secunde până la începutul părții oficiale a serii. Aș vrea să stăm puțin de vorbă, dacă-mi permiteți.

Arbogast vorbea puțin pe nas și cu un accent nordic, fapt pe care Meno îl băgă de seamă abia la auzul cuvântului „permiteți", despărțit de baron între „r" și „m".

La primul etaj, podeaua era construită din piatră lustruită la perfecție, de culoarea lutului, ornamentată cu melci marini și amoniți, majoritatea de mărimea unei monede de o marcă, unii având diametrul la fel de mare ca al

cadranelor ceasurilor deșteptătoare care se găseau prin comerț, alții, mari cât o farfurie, cu o compartimentare clară. Arbogast observă interesul lui Meno, așteptând în dreptul unei uși de sticlă cu două aripi, aflată pe la jumătatea coridorului, pe care fusese imprimată o încrengătură de ferigi, plante bizare, ca niște ace de gheață, lucrate foarte artistic. Pe post de clanțe ușa avea niște cai de mare din bronz.

Arbogast îl conduse pe Meno, trecând printr-o sală cu o masă de conferințe, unde domnul Ritschel și alți câțiva asistenți în halate albe frunzăreau încet prin reviste fără a-și ridica privirile, către camera lui de lucru, oprind cu un gest precaut din mână încercarea lui Meno de a-i saluta pe cei de față. Camera de lucru se afla lângă sala de conferințe și era amenajată auster: o masă mare de scris, cu două telefoane, două scaune așezate în unghi obtuz unul față de celălalt, teancuri de cărți pe care Meno le cercetă curios de cum intră — niște romane de Karl May se aflau lângă niște îndrumare de optică, vreo câteva cărți de la editura Dresda, lângă niște colecții legate în piele ale unor reviste de fizică. Meno nu-și putu da seama după ce sistem era ordonată biblioteca asta, până când observă că toate cărțile dintr-un teanc aveau aceeași înălțime.

— Arată mai bine, îmi place ordinea asta, care dumneavoastră probabil că vi se va fi părând barbară, dar știți... Haideți să ne așezăm. Fumați?

— Din când în când, minți Meno, rareori, și... nu aici, domnule profesor.

— Putem lăsa deoparte formalitățile, domnule Rohde. Nu vă jenați în privința fumatului. Am înghițit destule până acum. (Zâmbetul subțire apăru sub ochelarii din oțel.) Vă rog.

De pe scaunul său, Meno putea să-și facă ochii roată neobservat. Avea impresia că Arbogast îi observa și chiar îi stimula curiozitatea, deși nu era prea politicos să te tot uiți primprejur în timpul conversației. Pentru o clipă, lui Meno îi trecu prin cap că scaunele erau în mod intenționat așezate în așa fel unul în raport cu celălalt, încât să-i permită oaspetelui să contemple lucrurile fără să bată la ochi... În orice caz, pe Arbogast nu părea să-l deranjeze faptul că Meno făcea uz de această posibilitate, răspunzând oarecum monosilabic. Arbogast îi vorbi de Societatea Urania și de felul în care decurgeau de obicei serile de prelegeri. Își pusese picioarele unul peste celălalt și bătea tactul cu ele în ritmul discuției, jucându-se cu degetele de la picioare, astfel încât papucii din piele de șarpe rămâneau într-o stare de permanentă mișcare ondulatorie; cu un oarecare decalaj, Arbogast desena în aer cu mâinile sale lungi niște semne care să întărească cele spuse; Meno văzu cum piatra neagră de pe inelarul mâinii stângi zvâcnea când în sus, când în jos. Pe peretele din spatele mesei de lucru atârnau tabele înrămate și un desen anatomic color, ce reprezenta aparatul vizual uman, cu ochiul susținut de fine legături musculare și redat în mai multe secțiuni și perspective. Din câte își putea da seama Meno, era vorba de tabele de fizică și de matematică, atât doar că

tabelul care atârna chiar în mijloc îl nedumerea. Arbogast sesiză privirea lui Meno.

— Acest tabel se află, într-adevăr, numai într-o relație generală față de celelalte. Le am din tinerețea mea, mai precis din vremea inflației. În stânga, se află tipurile de oameni cunoscuți. În dreapta, se află suma de bani necesară coruperii fiecărui tip în parte. (Baronul zâmbi.) Știți, am fost întotdeauna scump. Foarte scump. Să-ți poți permite asta face parte dintr-un concept al libertății care, astăzi, din păcate, nu mai e înțeles. Să-mi spuneți, când s-o ivi prilejul, unde vă încadrați.

Cineva bătu în ușă. Domnul Ritschel intră. Împinse un cărucior cu roți de cauciuc peste parchet. Arbogast făcu un gest de regret și se ridică, după cum făcu și Meno, atunci când Ritschel întoarse încet capul în direcția sa. Orbitele îi erau neobișnuit de adâncite și de întunecate, poate chiar nici nu avea ochi...

— Seria de modele „E", mormăi domnul Ritschel, intonând egal fiecare silabă.

În cărucior se aflau mai multe blocuri DIN-A4, dintr-un material artificial transparent, toate fiind brăzdate de linii colorate.

— Dumneavoastră doar sunteți zoolog, domnule Rohde, spuse Arbogast, făcându-i semn lui Meno să vină mai aproape. Asta o să vă intereseze.

Erau niște ochi cu fibre nervoase și tot sistemul optic, de la ochi până la o scoarță de creier, cortexul vederii, unde creierul formează o imagine despre lume din impresiile optice care ajung la el.

— Pițigoi, elan, plevușcă, emu, rață, măgar, bufniță, spuse domnul Ritschel cu vocea sa care intona egal fiecare silabă. Ochii măgarului seamănă izbitor de mult cu cei ai ministrului Științelor și Tehnicii. (Arbogast ridică unul dintre blocuri și îl răsuci pe toate fețele, examinându-l.) Nu pot să mă abțin, domnule Ritschel, dar ochii ăștia m-au privit nu o dată. Și chiar i-ați pictat dumneavoastră așa, după natură...?

— Bineînțeles, domnule profesor. E vorba de Bileam, măgarul nostru local, de la Grădina Zoologică. Din păcate, și-a dat obștescul sfârșit vara trecută. I-am rugat să-mi lase ochii, să-i am pentru model.

— E cel mai bun lucrător în substanțe artificiale, domnule Rohde, un om neprețuit.

Ritschel se înclină ușor.

Așa niște ochi, cum erau cei din blocurile astea transparente din materiale artificiale, nu mai văzuse Meno niciodată, nici măcar la Institutele Zoologice din Jena și Leipzig, pentru care lucrau specialiști de excepție. Preparatele erau vărsate cu cea mai mare precizie în masa de materiale artificiale, ce-i drept nu la scară naturală, căci toate aveau aceeași mărime; globii oculari arătau ca niște mingi de ping-pong trase în sticlă colorată. Pe lângă sistemul optic, în fiecare bloc era dispus câte un ochi individual, secțiuni realizate prin

diferitele sectoare arătând situația din interior: inelul irisului, controlul muscular pentru iris, corpul vitros, coroida și retina, altă secțiune prezentând bețigașe și conuri.

— Una dintre pasiunile mele. (Arbogast se așezase la loc și contempla bastonul cu un mâner ca de cârjă, dând din cap în direcția lui Ritschel, care așeza blocurile în cărucior, ducându-le apoi de acolo.) O altă pasiune de-a mea este, după cum ați observat, fizica sistemelor de alarmă. Știți, și eu am simțit ce înseamnă să-ți câștigi pâinea zilnică — chiar dacă nu pare. Am crescut în vremea inflației. Cu sistemele de alarmă și aparatele de fotografiat pe care le-am construit singur mi-am însușit cunoștințele necesare înființării laboratorului meu de fizică. Am început într-o cameră plină de nimicuri, atunci, în vremurile grele, prin '23, la Berlin. Pe atunci, abia dacă aveam șaisprezece ani, domnule Rohde, și eram un tânăr întreprinzător lucrând pe cont propriu. Dacă vreți, vă arăt mai târziu, putem face un mic tur. Dar, dragă Rohde, mai spuse Arbogast, deschizându-și brațele și poftindu-l pe Meno, la rândul lui, să se așeze, haideți mai bine să vorbim despre dumneavoastră. Dacă tot am oaspeți, îmi place să-i cunosc mai îndeaproape. Că doar suntem foarte prinși în munca zilnică, plină de încordare, și niște seri ca aceasta de acum îmi fac plăcere și le aștept săptămâni întregi. Dar ce spuneți de talentul lui Ritschel?

— Uimitor, domnule Arbogast.

— Mai bine *von* Arbogast. Da, da, aveți dreptate, e cu adevărat uimitor. Ritschel e un maestru în domeniul sau... Știți doar, ca fost zoolog, cât de mult depindem noi, oamenii de știință, de meșteșugari. Ei sunt cei care ne construiesc aparatura. Și ce-ar fi fost chiar și un Röntgen fără aparatura sa de laborator... Ochii ăștia — ne privesc, dragă Rohde. Ochii sunt cei care văd și sunt văzuți... Ceea ce contează se întâmplă în priviri, spune iluzia optică — asta ca să spun așa, în trecere, o mică glumă de fizician. Mă stimulează în mod deosebit să trec agale seara, după ce mi-am terminat treaba, prin sala mea cu ochi și să resimt bătăile inimii de care ești cuprins inițial în fața a sute de întrebări mute... Nu e o senzație plăcută — într-adevăr, nu e —, dar e folositoare. Pare să aprindă anumite sinapse, ducând la o producere sporită a hormonilor. Acolo am avut în ultima vreme cele mai bune idei. Dar vorbeam de dumneavoastră. Veniți din Elveția Saxonă?

— Din Schandau.

— Și aveți frați?

— Un frate și o soră.

— Am avut deja de-a face și cu cumnatul dumneavoastră... Un om destupat la minte. Avem unele proiecte care necesită colaborarea cu o clinică. O să-l mai abordăm o dată. Vă plac creioanele mele?

Meno privise țintă biroul, încercând să numere creioanele care se aflau într-unul dintre blocurile de material artificial ale lui Ritschel, aranjate cu precizie după mărime, ca o baterie de mici lăncii foarte ascuțite.

— Sunt exact trei sute paisprezece. Numărul Pi, înțelegeți. Trei virgulă paisprezece creioane ar fi fost prea puține pentru mine, așa că am mutat virgula la dreapta cu două cifre. Dar, din păcate, nu pot să vă dau niciun creion. Trebuie să fie întotdeauna exact trei sute paisprezece, numărul cercului, descoperit de Ludolph, raportul dintre circumferința cercului și diametru. Și trebuie să fie întotdeauna exact creioanele acestea. Creioane Faber autentice. Verdele-închis are un efect calmant, e de-a dreptul o mică pădure de conifere pe care o am aici în fața mea, și-n plus culoarea are un aer proaspăt și tineresc; creioanele cehești, care se găsesc în comerț, sunt făcute din lemn de calitate inferioară, se rup și se crapă. În afară de asta, sunt galbene. La astea de aici nu se întâmplă niciodată așa ceva. Nu vreau să văd în fața mea o pădure de foioase ofilite. De aceea am semnat un contract special cu firma Faber... Aș putea să vă pun pe lista noastră de distribuție a creioanelor, dacă doriți.

— Sunteți foarte amabil.

— Locțiitorul meu, cei doi fii ai mei și coordonatorul laboratorului nostru de evacuare a gazelor se află însă înaintea dumneavoastră. Dar cum se face că ați ajuns de la zoologie în redacția unei edituri de beletristică, dacă mi-e îngăduit să întreb? Voiam să lămuresc chestia asta.

„Da", își spuse Meno în gând, „asta a fost la Leipzig, în 1968." Mereu îți vin în minte lucrurile mărunte înainte de a lăsa să treacă prin ele restul: poate un chibrit, o cască de înot scrisă cu pixul, un model de pe un obiect vestimentar. Poate chibritul cu care secretarul de partid și-a aprins țigara — era o „f6" sau „Juwel", ori poate fuma „Karo", care era considerată marca muncitorimii —, și apoi vocea sa lipsită de patos, puțin dezamăgită: Atâta vreme cât sunteți în uniunea asta, puteți spune adio la doctorat, Rohde. Zoologia socialistă are nevoie de oameni care îi sunt devotați. Doar sunteți la profesorul Haube. Ar trebui să vă fie și în privința asta un model. Această hoardă de studenți evanghelici nu e decât o adunătură de agitatori contrarevoluționari, aveți grijă! Îi eradicăm noi în curând. Ia gândiți-vă ce se întâmplă la Praga! — Nu mă gândeam numai eu la asta, nu se gândeau numai studenții și asistenții de la institut; pe Talstraße, pe Leipzigstraße vuia de zvonuri, prin cafenele era discuția la ordinea zilei și oriunde te duceai, tot așa era. Socialismul cu față umană... Ni-l doream cu toții.

— Am avut dificultăți. Făceam parte din Comunitatea Studenților Evanghelici, la Leipzig, în '68.

— Înțeleg. Da, reglementările astea. N-au fost neapărat utile. Dacă stai să te gândești cât de mulți oameni valoroși, cercetători înzestrați... Știu, e o clauză care spune că nota de la lucrarea de diplomă nu poate să fie decât cu un nivel mai mare decât cea de la marxism-leninism. După părerea mea,

asta nu e prea productiv. Dar poate că a fost totuși necesar... Doar am depășit, în mare, faza asta. Puneți-vă în situația cadrelor de conducere de atunci, eram amenințați din toate părțile, în Cehoslovacia situația scăpa de sub control, trebuia să acționăm în mod decisiv. Nu vreau să spun prin asta că nu au existat și anumite situații particulare, după cum a fost probabil și cazul dumneavoastră...

Meno tăcu.

— Ei bine, au existat neînțelegeri și reacții prea aprige, și totuși... (Arbogast făcu un gest împăciuitor cu mâna.) Știți dumneavoastră ce vreau să spun. Vă înțeleg. Și se spune că sunteți un lector excelent. Așadar, v-au dat afară de la universitate?

— Asta nu. Dar să fii cercetător fără doctorat la o universitate...

— Da. Asta e soarta. Dar consolați-vă, dragă Rohde! Eu nu am putut audia decât câteva prelegeri la universitate și nu sunt decât doctor onorific. Și aș zice că a ieșit totuși ceva din mine, hehe. Așadar, ați lucrat la editura Insel?

— Sunteți bine informat, dacă mi-e îngăduită observația.

— Un experiment nu valorează decât atât cât valorează pregătirea experimentului, spuse Arbogast, strâmbându-și buzele. Ceea ce nu înseamnă că eu văd în dumneavoastră un experiment. Apropo, mi-aduc aminte: înainte de a fi la editura Insel, ați lucrat la editura Tehnică Teubner, care-mi scoate mie culegerea de tabele de electrofizică aplicată. Erați nițel pe lângă traiectorie, cum ar veni, și totuși nu prea departe de domeniul dumneavoastră de expertiză.

Probabil că își are informatorii săi, își spuse Meno. B.G. Teubner, acolo mi-am găsit post, Haube mi-a făcut rost de el. Cursuri serale la Institutul de Bibliografie. Urșii de la intrarea Institutului Zoologic... Lumina și încăperile îmi bântuie prin memorie și, dacă le vezi din nou, au devenit străine și nu mai au nimic de-a face cu tine — și totuși îmi aparțineau, după cum și eu le aparțineam. Secretarul de partid al Institutului, un tip scund și chel, din camera de conferințe din Talstraße; mentorul meu, care e prezent la înfățișare; asistentul care trebuie să facă procesul-verbal, colegul meu de cameră... Mobilele care par goale, corespunzând gustului lui Haube despre pragmatismul socialist — ura înfloriturile, ura barocul, biserica catolică, ura Viena, unde copilărise, necunoscută nouă și despre care vorbea, ținând un album mare cu poze în mână, pe un ton de dezgust, lovind cu arătătorul pozele alb-negru, Theresianum, Ringstraße, Kapuzinergruft, Hofburg; acolo, spunea el, și-au aflat seva Hitler și banda lui. Spunea doar atât: criminalii ăștia maronii, doamnelor și domnilor colegi, altfel nu poți să le spui, va trebui să vă obișnuiți cu felul meu drastic de a fi în privința asta!

— Colecția dumneavoastră de ochi e impresionantă, domnule von Arbogast.

Așterne totul pe hârtie, spusese Hanna, poate așa ajungi să te desprinzi. Adică, ceea ce înțelegem prin a te desprinde. Să te desprinzi de anii '60, în care

cram tineri, la Leipzig, și purtam cu noi în portofel două cartele: una cu *numărul de unt*, pe care trebuia să-l spui la magazin pentru a primi rația de unt; sau pentru a nu o primi, dacă nu mai aveau — Dom'le Rohde, n-a mai rămas nica, da' pot să vă dau un calup de marg'rină! Și *cartela de bază pentru combustibili menajeri*, pe baza căreia primeai combustibil. De Cafeneaua Corso din strada Gewandgäßchen, splendoarea decadentă a unor foști negustători de postavuri, cu gestionara vorbind în dialect bavarez, cu bufetul bucătăriei de la parter și doamnele grase așezate vizavi, pe ici-colo, care ar fi fost pe gustul lui Doderer, mătușile tortului, cum li se spunea; de zumzetul de voci de sus, din încăperea Art Deco, păstrată în original: tapetele de pe pereți, de un verde marin, îndărătul cărora ticăiau contoarele Geiger și trăgeau cu urechea meduzele, după cum umbla vorba, și unde, în timpul verii, era presată din coloanele radioului local vocea, ieșită parcă din foale, a secretarului de partid; Cafeneaua Corso: Bloch avea obiceiul să vină aici și să vorbească despre marxism; Mayer-Schorsch, rectorul cu cicatricile de pe față, cu care se alesese în urma duelurilor din studenție, pe același teren de duelat ca și Haube, după cum se spunea, își comanda câte o jumătate de duzină de pahare de vermut Hornano, închinând în sănătatea președintelui Consiliului de Stat de pe perete, cu barba lui ascuțită, le făcea cinste *studenților săi* și se certa cu directorul Institutului de Literatură în legătură cu Brecht, în timp ce noi, cei de la mesele din față, tot șopteam de zor despre Sartre și Anouilh, Becket, poeziile lui Evtușenko și Okudjava; să te desprinzi...

Arbogast se jucase cu unul dintre creioane, privind pe fereastră căzut pe gânduri, și își îndreptă fugitiv privirea spre Meno, care se prăbușise pe scaun.

— Ei, dragă Rohde, hai să vă spun pe șleau care-i treaba! Îmi scriu autobiografia. Editura dumneavoastră mi-a propus să scriu cartea asta. Am nevoie de un oponent critic, de un adversar demn de luat în serios... Citesc de pe hârtiile astea la sfârșit de săptămână, în cercul familiei, toată lumea dă din cap, dar am impresia că sunt de acord cu mine ori pentru că n-au habar, ori dintr-o dragoste greșit înțeleasă, vrând poate să mă cruțe... Se prea poate ca Trude să aibă în privința asta anumite lipsuri... Pe scurt, am nevoie de un partener. M-am informat în legătură cu dumneavoastră, după cum v-am spus. Vă bucurați de o reputație excelentă.

Cineva bătu la ușă.

— Haideți să discutăm altă dată despre asta! Gândiți-vă bine! Dacă spuneți nu, o să pierdeți onorariul pe care l-aș face să fie, ei bine, corespunzător. Dacă spuneți da, vă așteaptă multă muncă, și asta, din când în când, la o oră neobișnuită. Am să vă sun mâine-seară, la ora 20.16. Intrați!

— Invitații sosesc, domnule baron.

— Mulțumesc, doamnă Alke.

Arbogast își luă bastonul și îl lăsă pe Meno să treacă în fața lui. Merseră jos, în hală. Mai multe persoane așteptau. Meno îl recunoscu pe Vogelstom, care se întreținea cu sculptorul Dietzsch, vecinul familiei Hoffmann din casa Wolfsstein, care era critic de muzică la *Sächisches Tageblatt*, pe Lothar Däne, Teerwagen, fizicianul specializat în curentul de joasă tensiune, care stătea de vorbă cu dr. Kühnast de la Fabrica de medicamente, pe dentista Knabe, care locuia în casa Wolfsstein, deasupra familiei Krausewitz. Soțul ei, salariat la Salonul de Matematică și Fizică al Zwingerului, stătea împreună cu negustorul de timbre Malthakus și cu o femeie: Judith Schevola. Meno auzise zvonuri despre ea, dintr-acelea care circulă pe scena literară, și citise în *Sinn und Form* câteva povestiri remarcabile de-ale ei... Era una dintre cele mai talentate autoare tinere și scria cu o pasiune rară în literatura germană. O văzuse de câteva ori la ședințele Uniunii „Celor care muncesc cu mintea" și, de asemenea, la Târgul de Carte de la Leipzig, dar nu vorbise cu ea. Avea păr grizonat, tuns scurt, dar părea să aibă cel mult treizeci și ceva, poate treizeci și cinci de ani. Totul de pe fața ei părea deplasat și deformat, de parcă fața i-ar fi fost compusă prin punerea laolaltă a multor altora. Numai ochii păreau să-i aparțină ei. Îl măsură cu privirea pe Arbogast, apoi pe Meno, sorbind dintr-un pahar cu suc de rodii. Bărbații stăteau cu fața către ea, inclusiv cei aflați în cealaltă parte a halei. Alke deschise ușa, lăsându-i să intre pe avocatul Sperber, pe editorul Schiffner și pe un domn ușor adus de spate, căruia îi atârna cărnoasa buză inferioară și pe care Meno îl cunoștea prea bine; tresări și apucă strâns balustrada, fapt de care femeia cu păr grizonat păru să ia notă cu o dușmănie plină de curiozitate, căci ridică din cap și urmări reacțiile lui Meno, care își spuse în sinea lui: „Ca un entomolog care îi rupe unei muște un picior pentru a vedea cum se descurcă în noua situație." Bărbatul — care îi observase prezența, ridicând pe furiș brațul — era Jochen Londoner, fostul său socru.

— Vă rog, în sala noastră de televiziune!

— Un moment, Ludwig.

Doamna von Arbogast îi zâmbi soțului ei în mod drăgăstos și îi făcu lui Meno cunoștință cu ceilalți invitați. Judith Schevola îl salută pe Meno scurt:

— Ne cunoaștem. La ultimul congres al Uniunii ați adormit cu multă iscusință.

Arbogast îi conduse pe cei prezenți spre ușa prin care venise Ritschel. Judith Schevola, vânzătorul de timbre Malthakus și dentista Knabe rămaseră în picioare în fața tabloului de la masa susținută de balaur și veniră abia când Arbogast sună dintr-un clopoțel.

După prelegere și discuția care îi urmă, Meno merse sus înaintea celorlalți, în sala de conferințe oferindu-se un bufet. Alke și Ritschel își făceau de lucru la masa acoperită cu o față de masă albă. Un fizician mai tânăr, care

în timpul prelegerii stătuse în spatele lui Arbogast, dădu din cap cu prietenie în direcția lui Meno.

— Dacă mai vreți să rămâneți singur puțin...

Deschise o ușă, care ducea la o terasă latră.

— Vă mulțumesc, domnule...

— Kittwitz. Lucrez la Institutul de Cercetarea Curenților. N-aveți pentru ce. Lăsați că o să vă găsească lumea destul de repede. Prelegerea dumneavoastră mi-a plăcut. Cum își construiește păianjenul cu cruce pânza — uimitoare referința dumneavoastră la comportamentul de încercuire a bufetului, în timpul congreselor fizicienilor... Dar vă las în pace acum.

Meno merse la marginea terasei. Aerul rece îi făcea bine, fața sa ardea, și era bucuros că, prin amabilitatea lui Kittwitz, putea fi singur preț de câteva clipe. Înfierbântarea făcu loc înfrigurării, starea de agitație se estompa încetul cu încetul, preț de câteva secunde oscilă între starea de oboseală profundă și starea de trezire rece, ca arcul unui ceas, socoti el, care mai e încă presat de degetele unui ceasornicar, putând însă să alunece și să sară în orice moment; fir-ar să fie de trac, n-am vorbit bine. Văzu în fața sa chipul fostului său socru, luminos, cu un aer de ascultare concentrată, pe care îl cunoștea, buza de jos coborând și fiind prinsă la intervale regulate de o sperietură, după care Londoner își dădea seama că era observat sau putea fi observat; își apuca bărbia cu arătătorul și cu degetul mijlociu și tușea nițel; unghiile întotdeauna prea lungi, își spuse Meno în sinea lui, inelul gros cu pecete — inel de domn, avea Londoner obiceiul să spună — la baza arătătorului ca o broască galbenă; una dintre amfibiile astea tropicale în culori de avertizare; dar aceasta părea să fie în transformare și adormită, mai ales dacă Londoner își lăsa mâna, cum făcuse la prelegere, să i se bălăngăne, ținându-și picioarele unul peste altul, în timp ce pleoapele grele și le ținea închise și nasul, prea mic pentru fața asta întinsă — nasul Hannei —, se acoperea cu stropi de sudoare. Cuvântul introductiv al lui Arbogast; ochii lui Schiffner, inefabili sub sprâncenele ca niște tufe albe, schimbători: uneori reci, uneori îngrijorați, alteori cu un fel de bunăvoință paternă, care îl fascina și îl apăsa deopotrivă pe Meno; și Madame — înlocuise în sinea lui apelativul „domnișoară", care i se părea nepotrivit — Schevola, emanând un aer de refuz, cu capul lăsat înapoi plin de mândrie: Dar ce, credeți că vorbele dumneavoastră au relevanță pentru mine? Să te desprinzi, își spuse Meno în gând, și această ciudată sală de vizionat filme...

Își caută țigările, socotind că Arbogast nu avea să vadă că fumează, și chiar dacă, probabil că o fi având voie acum. Nu-și luase cu el țigările și îi veni în minte că uitase acasă pachetul galben de țigări „Orient", între mașina de scris și un exemplar din *Sinn und Form* pe care i-l dăduse Schiffner. Orașul se afla în întuneric sub el, presărat pe la margini cu lumini parcimonioase, în susul Elbei văzându-se Kleinzschachwitz și Pillnitz, iar deasupra, la Pappritz,

turnul de televiziune cu antena slab fosforescentă; pajiștile Elbei, ca niște pete de cerneală, și munții în direcția graniței cu Cehia; în josul Elbei, primele clădiri din Johannstadt, făcute din plăci de beton; dedesubtul lui, în continuarea grădinii lui Arbogast, care cobora în pantă și era îmbrăcată într-un întuneric mlăștinos, podul Blaues Wunder, cu cortul său dublu, filigranat, care era suspendat atât de frumos deasupra râului. Un tramvai al liniei 4 trecea pe el, Meno putând să-l vadă pe vatman ca pe o pată de umbră în cabina tramvaiului, luminată gălbui. Deasupra Pieței Schillerplatz, o pată albă se bălăngănea agățată de rețeaua de curent electric, un afiș care atârna ca o zdreanță deșirată, aducând a calamar omorât și pus în formol. Când aerul se puse în mișcare, aducând înapoi miasmele, i se păru că poate mirosi descompunerea de dincolo de Körnerplatz și de podurile de la marginea cartierului, unde se afla reședința lui Arbogast. Era mirosul de cenușă de la termocentralele Mitte și Löbtau, de lângă Podul Tineretului, ale căror furnale priveau peste oraș cu ochi de ciclopi. Meno auzi voci și clinchet de pahare din sala de conferințe și i se păru, de asemenea, că e strigat pe nume. Simțea o oboseală crescândă și, totodată, avea cu adevărat chef să fumeze. Se uită în jur, văzu Elba ca o coloană vertebrală din păcură, casele orașului înnegrite de fum, cum e carnea de mușchi în stare de putrefacție, pe case se zăriră mișcări minuscule, ca și când trichinela, cu albul ei strălucitor, ar fi mâncat din carnea fragedă, pietroasă, pregătindu-se acum să-și lase ouăle. Pe strada Käthe-Kollwitz-Ufer se vedea jocul reflectoarelor, cu brațele din lumină vătoasă care își căutau calea, pipăind, cu mișcări de înotători neajutorați, deasupra organismelor multicelulare ale caselor din cartierul cooperativei muncitorești de locuințe, aflate în întuneric și lovite uneori de lumina câte unei ferestre îndepărtate ca de o privire dușmănoasă și plină de nechef, indicând faptul că acolo sigur mai era viață. Ce fel de viață? se întrebă Meno. Cum anume trăiesc oamenii de acolo? Un vapor ar putea să eșueze, cu o orchestră la bord, iar fantele de lumină de pe perdele nu s-ar mai vedea atunci. Pe podul Blaues Wunder nu era țipenie de om, numai în restaurantul „Schillergarten", de partea cealaltă a Elbei, părea să mai fie ceva mișcare. Și acolo perdelele erau trase, însă din când în când se deschidea o ușă și câte un client ieșea, împleticindu-se, afară la aerul proaspăt, ori pentru a dispărea în dreptul stațiilor de autobuz din Schillerplaz, ori pentru a merge în spatele restaurantului. Nu numai acest local avea dificultăți cu canalizarea, Meno amintindu-și de „Bodega" din Leipzig, un loc de întâlnire predilect al celor care mergeau la târg, unde nu exista nicio toaletă, trebuind să mergi în spate... Elba avea acum o nuanță albăstruie, și niște animale marine păreau să se târască pe acolo, ființe lăptoase, diforme, care făceau ca apa să pară leproasă. Mirosul veni, rostogolindu-se în susul povârnișurilor, Meno îl cunoștea la limbă, era gustul unui chibrit pe care l-ai mestecat prea mult, în care s-a

amestecat apoi un ingredient asemănător verzei acre: apele reziduale ale uzinei de celuloză Heidenau, care erau deversate în râu în timpul nopții.

— Fumați? Aoleu, da' ce mai pute iarăși! (Meno dădu din cap, la care Judith Schevola scoase câteva țigări dintr-un pachet de Duet și i le oferi.) A fost impresionant felul în care ați descris mecanismele de ucidere ale acestor păianjeni tropicali otrăvitori. Trebuie să mai parcurg o dată textul. V-am citit cartea, *Vechi scrieri literare germane*. Bătrânul de pe Munte a adus adineauri vorba de cartea asta. Cred că are o părere foarte bună despre dumneavoastră. Chiar dacă mi-a povestit apoi imediat că ați refuzat un proiect de-al lui.

— Nu eu i l-am refuzat, ci Administrația Generală a Editurilor. Sper că v-a povestit și asta.

— Înțeleg. Ce tâmpenie! Acum n-am foc.

Schevola cotrobăi prin buzunare, ținând țigara între buze.

— Așteptați!

Meno aprinse un chibrit. Ea se aplecă peste mâna sa, care ferea flacăra. Meno își aprinse la rândul lui o țigară, trase adânc în piept, după care suflă fumul afară cu savoare.

— Ah, splendid. Vă mulțumesc. Pe ale mele le-am uitat acasă.

— Sper să vă placă. Ce fumați de obicei, atunci când nu sunteți uituc?

— Trag din pipă. Și când sunt plecat, fumez Orient.

— Bunicul meu fuma pipă... Mi-a plăcut întotdeauna mirosul ăsta. În postfața cărții dumneavoastră ați utilizat de două ori greșit un conjunctiv. Din câte știu eu, după „ca și când" urmează conjunctivul perfect, deci la dumneavoastră, în loc de „ca și când ar fi", ar trebui să scrie „ca și când ar fi fost", iar în loc de „ca și când ar ridica" ar trebui să scrie „ca și când ar fi ridicat."

— Ah!

— Da, observă Schevola cu voioșie, a fost o plăcere să vă găsesc greșelile astea, după ce mi-ați scris tot felul de bazaconii pe primul meu manuscris pe care l-am trimis la editura Dresda. Din cauza unor astfel de bazaconii mi l-ați respins!

— Ascultați, asta trebuie să fie o eroare.

— Pe scrisoarea de respingere scria numele dumneavoastră!

— A, înțeleg. Se întâmplă. Așteptați! Avem formulare gata tipărite la editură, iar atunci când nu mai e hârtie normală de scrisori, sunt trimise uneori în schimb formularele astea. Și se întâmplă ca, în grabă, cel care semnează să nu mai corecteze în mod corespunzător numele de pe formular. În cazul dumneavoastră, probabil că a fost domnul Redlich, redactorul-șef.

— Semnătura era indescifrabilă, doar un „R" se putea citi. M-am gândit imediat la dumneavoastră! Dar sper că nu vreți să vă fofilați? Vă e cumva frică să nu vă strâng de gât?

— Deci țigara dumneavoastră a fost un gest de reconciliere?

Schevola scoase un rotocol de fum, privind fix în direcția grădinii.

— Ați văzut câinii? Are o canișă acolo jos. Ce tip ciudat. Uneori, mă întreb dacă el crede ceea ce spune. Sau dacă e aici numai pentru că i-au dat un institut. Vă plac luptele cu tauri?

— Numai la Hemingway și Picasso.

— Sunt prea brutale pentru dumneavoastră? Prea sângeroase?

— Prea crude. Mulțimea urlă pentru că e dus la tăiere un animal.

— Dus la tăiere? Ce patetic! Toreadorul și taurul sunt adversari egali. Fiecare dintre cei doi are o șansă, iar cel care moare o face în timpul luptelor și în fața tuturor ochilor. Nici toreadorul, nici taurul nu pot să ascundă ceva, niciun moment de curaj, niciun moment de lașitate. Acesta e un lucru cinstit și e o moarte bună.

— Se prea poate. Mie acest ritual mi se pare totuși oripilant.

— Nu suportați ideea morții. Și faptul că trebuie să omori dacă vrei să trăiești. Luptele cu tauri pun în evidență această tematică și de aceea eu consider că e ceva cinstit. Dar mulți nu vor să admită acest adevăr și sunt revoltați. Și nu se întreabă de unde vine pielea de pe pantofii lor, pe care îi poartă în timp ce se revoltă.

— Se prea poate ca acceptarea și expunerea morții să fie un lucru cinstit. Dar nu e un lucru măreț.

Schevola își înălță privirea și se uită la el cu mirare.

— Și atunci, pentru dumneavoastră, a minți e ceva măreț?

— Trimiteți-mi manuscrisul!

Fața ei se înnegură dintr-odată. Se apucă să râdă într-un mod oribil.

— Spuneți-mi, credeți că mă întrețin cu dumneavoastră numai pentru a vă lăsa pe cap, în felul acesta, chestiile pe care le-am scris?

— Vă rog să mă scuzați, nu m-am gândit la așa ceva. Pur și simplu...

Schevola își duse mâinile la tâmple și le masă.

— Sunteți obosit, iar eu vă deranjez...

— Mă primiți și pe mine?

— Vă rog, spuse Meno. Domnul dr. Kittwitz, fizician, doamna Schevola, scriitoare.

— Ne știm deja de la întâlnirile prealabile ale Societății Urania, răspunse fizicianul. (Adusese trei pahare și o sticlă de șampanie și turnă în pahare.) Șampanie rusească din cea mai fină. Bătrânul a scos tot ce-i mai bun. E un senior. Nu vreți să mâncați nimic, domnule Rohde? Meritați, și lumea a întrebat deja de dumneavoastră. Domnul Altberg și maestrul Sperber doresc să schimbe câteva vorbe cu dumneavoastră și, de asemenea, șeful dumneavoastră. Aveți deja o mică listă de interviuri. Noroc, Judith. Domnu' Rohde. (Ciocniră și băură.) În astfel de situații, Arbogast își dă jos ceasul de la mână, îl așază în fața sa și spune: „Vă rog să mă scuzați, dar nu pot să vă acord mai mult de patru minute și treizeci și una de secunde".

— Pare să-ți placă iarăși foarte mult de el, Roland. (Judith Schevola râse cu râsul ei nisipos, oribil.) Care mai e treaba cu proiectul tău?

— Chiar îmi place foarte mult de el. Se prea poate să aibă capriciile lui, dar trebuie să admitem un lucru: se ocupă să iasă treaba bine. Am înaintat proiectul spre publicare. Două săptămâni mai târziu, ne sună să ne aducă la cunoștință că deocamdată nu pot să publice materialul întrucât le-a fost raționalizată hârtia și că, mai întâi, trebuie să vadă de unde vor face rost de hârtie pentru edițiile următoare. Să nu-ți vină să crezi! Noi facem aici, la Institut, o descoperire fundamentală...

— O, dragul meu Roland, te-a apucat modestia acum, că te apropii de vârsta critică, și spui „noi?

— Judith... lasă asta! O descoperire fundamentală! Dar nu e recunoscut decât ceea ce e publicat, domnule Rohde, iar numai cel care publică întâi poate să revendice prioritatea... Și știți ce s-a întâmplat? Există un grup de lucru la Bremen. Acum câteva zile, Arbogast mă ia deoparte și îmi spune că a vorbit cu un coleg de-acolo. Au făcut aceeași descoperire ca și noi, patru săptămâni după noi, dar va fi publicată mai devreme... Numai pentru că în țara asta iarăși nu mai e hârtie... Să înnebunești, nu alta, poți să mă crezi. (Goli paharul în grabă și își turnă din nou.) Judith, era descoperirea noastră, era descoperirea... mea. Și ăștia mi-o iau!

— Nu le-a spus la telefon că voi ați fost mai iuți?

— Bineînțeles că le-a spus. Răspunsul lor: dragul nostru coleg Arbogast, cunoaștem felul în care este echipat Institutul dumneavoastră și, în mare, vă cunoaștem și angajații... Doar nu vreți cumva să ne contestați dreptul nostru la prioritate? Nicio problemă, trebuie să acceptăm contestarea — dacă vă publicați rezultatele înaintea noastră! Neghiobi aroganți! Aici nu poți face știință în stil mare, asta e imensa prostie... Și știi ce ni se spune? Subvenții? Pentru cercetarea curenților? Ce avantaj concret aduce asta economiei naționale? Nu vedem acest avantaj, ne pare rău. Asta e. (Kittwitz pășì până la marginea terasei și îmbrățișă balustrada.) Știi ce aș vrea? Aș vrea să plec.

— Cică există un credit de miliarde din partea Băncii de Stat a Bavariei. În contrapartidă, nu se mai percepe suma minimă care trebuia schimbată în mărci redegiste pentru copiii care trec granița în RDG.

— Păi ăsta e un gest incredibil de umanist. Da, statul nostru a fost întotdeauna prietenos cu copiii. Franz Josef Strauß, imperialistul imperialiștilor, ne pompează un miliard de mărci, monedă forte, strânsă de exploatatori. Deodată drumul către Țara Făgăduinței duce prin Bavaria cea catolică... Așadar, atâtea parale fac principiile.

— De asemenea, zice că o să fie posibilă căsătoria între cetățenii redegiști și străini și că se vor putea face reclamații în caz că astfel de căsătorii nu sunt acceptate. Ăsta da progres!

— Atunci o să poți să-ți pescuiești la Târgul de la Leipzig un milionar capitalist. La șarmul tău nu ar trebui să fie prea greu, Judith. Și dacă nu-ți iese lipitura cu dușmanul de clasă, poți să întocmești o petiție. Sau poate îți găsești un traficant de arme care să cumpere de la noi armament pentru Irak? Noroc.

— Bei prea mult, Roland. Ține minte: nici nu mi-a ieșit bine vorba din gură...

— Aș fi vrut s-o fi păstrat în piept. Schiller... sau ceva de genul ăsta. Domnul Rohde știe. Să nu fie cu supărare.

Ridică paharul de șampanie și închină cu o mină înnegurată în sănătatea lui Meno.

— Domnu' Rohde, aici erați! Ia poftiți înăuntru, că o să răciți! (Doamna von Arbogast îi făcu semn cu mâna de la fereastra camerei de lucru.) Și domnișoara Schevola și domnul Kittwitz! Da, tineretul tot la tineret trage. Dar haideți, veniți să stați și cu noi, că altfel înăuntru se vorbește numai despre politică, mașini și prostată!

Închise fereastra.

— Domnișoară! murmură Judith Schevola revoltată.

Kittwitz râse.

— Dintr-un motiv sau altul, pari să-i fii simpatică. Hai să împărțim ultima înghițitură!

— Doamne Dumnezeule, păr violet! Roland, știi ce m-a întrebat? De ce nu mi-l vopsesc și eu. M-a întrebat dacă e o boală. Bineînțeles, i-am răspuns, e prea multă cenușă în aer.

Înăuntru, dentista Knabe, o femeie cu părul negru, tuns scurt, cu gura rujată într-un roșu vișiniu și cu un lanț din struguri albaștri de lemn, trecut de mai multe ori în jurul gâtului, vorbea despre avantajele matriarhatului și despre metoda Feldenkrais. Soțul ei stătea lângă ea cu capul plecat și cu mâinile împletite, uitându-se la un ananas față de care profesorul Teerwagen și dr. Kühnast se apropiaseră la numai câțiva decimetri în cadrul unei discuții animate.

— ...că doar la urma urmei totul se reduce la asuprirea femeii, de milenii și milenii, ah, din cele mai vechi timpuri. Desigur, îi *datorăm* femeii izgonirea din paradis, și am mai învățat și următoarele: *mulier tacet in ecclesia*! „Femeia să tacă în biserică", așa scrie în *Biblie*. O obrăznicie.

— Poate că profeții vor fi avut motivele lor?

— Zâmbetul dumneavoastră nu face ca gluma să fie mai bună, *domnule* Däne. Dar dumneavoastră ce spuneți de asta, doamnă Schevola? Nu ar fi oare timpul să se încheie dominația bărbaților? Mai ales a celor bătrâni!

Judith Schevola ridică paharul.

— A, uite-l și pe domnul Rohde! Tocmai stăteam la un taifas și eram pe punctul de a începe să ne tutuim. După cum spuneați dumneavoastră înainte, în cazul păianjenilor ăstora care atacă nervii sau cam așa ceva: se injectează

ceva. Mă gândesc la anestezierea nervului mandibular — gura mare, înțepi o dată, aștepți cinci minute, și gata, liniște la galerie. Dar această in-jec-tare... (Doamna Knabe alungi silabele și căscă ochii.) ...această înțepătură, apasă frumos, și după aceea se scurge în noi substanța străină, otrava amară sau dulce... Toxică! Cuvintele dumneavoastră mă fac să mă gândesc și la sex!

Cei din jur rânjeau.

— Nu cu dumneavoastră, domnule Rohde, sunteți prea slab pentru mine și aveți prea multă educație clasică. Știți că anumiți pacienți percep ca energizantă durerea ascuțită care apare când îi maxilarul cu trei degete și împingi ușor acul de injectare în membrana mucoasei?

— Dar trebuie să spun că am citi recent ceva scris de un medic, Georg Groddeck.

— Într-adevăr, domnule Däne, și eu!

— *Cartea lui Id*[1], domnule Dietsch?

— Da! Și mi s-a părut cât se poate de interesant ce spune el acolo despre succesele terapiilor, cum că fiecare tratament al unui bolnav este tratamentul corect, cum că pacientul este tratat în mod corect întotdeauna și în toate condițiile, fie că tratamentul se face în mod științific, fie că se face băbește, iar succesul nu se obține prin prescripțiile doctorului, ci prin ceea ce *id*-ul nostru face cu aceste prescripții.

— Dumneavoastră ați fi medicul ideal pentru sistemul de sănătate de la noi, luă doamna Knabe din nou cuvântul, dar știți, am avut recent un cârcel înfiorător la *musculus latissimus dorsi* și *id*-ul meu nu a rezolvat nimic! Mi-a cerut pastile analgezice și o corectură a rasterului mișcării greșite care se afla la baza durerii... Apropo, raster e un cuvânt interesant. Un cuvânt potrivit. Rasterul gândirii, rasterul experienței și, ei bine, rasterul mișcării. Și iată-ne din nou reîntorși la Feldenkrais, că tot m-ați întrerupt!

— Dar există doar această dimensiune umană incomensurabilă, doamnă doctor Knabe. Știința nu poate să numere totul, să măsoare totul și, ei bine, să pună totul pe un raster.

— Și cine spune, mă rog, că nu se poate, domnule Däne? Dar Feldenkrais nu adună pur și simplu afirmații nedovedite. La urma urmei, ceea ce faceți dumneavoastră nu e decât că spuneți că *id*-ul este un bărbat![2]

---

[1] În *Buch vom Es* (*Cartea lui Id*), publicată pentru prima oară în 1923, Georg Groddeck îi oferă prietenului său Sigmund Freud aparatul terminologic pentru conceptualizarea subconștientului, *Das Ich und das Es* (*Ego și Id*) a lui Freud apărând pentru prima oară tot în 1923. *Id*-ul (*das Es*) este forma substantivizată a pronumelui personal, persoana a III-a, genul neutru (*es*).

[2] „(...) Sie sagen, Es — ist ein Mann!", formulare intenționat ambivalentă în original, invitând la două interpretări deopotrivă: „(...) spuneți că *id*-ul este un bărbat" sau „(...) spuneți că este vorba despre un bărbat".

Meno merse la bufet. Judith Schevola stătea râzând într-un grup de angajați ai Institutului îmbrăcați în halate albe, în apropiere aflându-se și avocatul Sperber, care se întreținea cu baroneasa și cu Teerwagen. Felii de pâine cu friptură rece, șuncă, salam unguresc tăiat în felii extrem de subțiri, mai multe feluri de brânză prezentate în mod îmbietor pe niște platouri cu frunze de salată, jumătăți de ouă fierte, garnisite cu caviar și roșii, pui prăjiți crocanți, apă de Margon, bere, vin, șampanie rusească și pâine proaspătă. Mai erau și niște caserole mari cu salată de fructe și salată Waldorf, struguri, banane și fructe pe care Meno nu le știa.

— Nu e rău, ei?

Era Malthakus, cu zâmbetul lui fin.

— Chestia aia pe care o țineți în mână se numește kiwi. Vine din Noua Zeelandă.

— N-am mai văzut niciodată așa ceva, domnule Malthakus.

— Nici eu, până în seara asta. Adică, stați nițel. Pe un timbru din Noua Zeelandă... Sau era o pasăre? Trebuie să le cojiți sau să le scobiți cu lingura. Ați încercat supa de cartofi? O plăcere, cât e de condimentată. Mâncărurile de tipul ăsta îmi plac cel mai mult. Sunt cele mai simple. Astea le ai și în război. Pâine, cartofi fierți în coajă, brânză Quark, tocăniță, supă de cartofi. Ei da, nu-s de colo nici bananele. (Ridică mâna și râse liniștit în palmă, clătinându-se.) Deja am dat gata cinci și am mai și dosit vreo câteva. (Malthakus îl privi pe Meno cu viclenie.) Pentru copii. Că doar la tejgheaua de sucuri n-au de niciunele.

Tejgheaua de sucuri era aprozarul unde se vindeau fructe, legume și cartofi, la intersecția dintre Rißleite și Bautzner Straße, vizavi de cofetăria „Binneberg", iar „de niciunele" se referea la merele de tip golden delicios, la barba-caprei, la fasole, morcovi, varză și, în plus, la un tip anume de „suc": o băutură acidulată, roșie, căreia toată lumea îi zicea „sudoarea lui Lenin".

— Apropo, caviarul e un Molossol autentic. Vreți să vă dau o pungă? Întotdeauna îmi iau cu mine acasă atunci când merg la Arbogast. Face parte din programul de aprovizionare pentru cei de dincolo. Robot de bucătărie de tip Miciurin. În comerț nu bagă așa ceva.

— Știu.

Malthakus ridică privirea surprins, fața fiindu-i pentru o clipă marcată de suspiciune.

— A, da, înțeleg. Fetele mele erau prietene cu Hanna când erau mici. Apoi, n-au mai avut voie să fie văzute împreună cu ea. N-am mai văzut-o de mult.

— Locuiește la Praga, e doctoriță la ambasadă.

— Așa, carevasăzică, locuiește la Praga și e doctoriță la ambasadă. Da, da, cresc copiii. Mi-aduc aminte și de dumneavoastră, cum veneați cu Hanna la mine în prăvălie și cumpărați ilustrate poștale. Dumneavoastră erați mereu interesat de Praga și Londra, iar Hanna era mereu interesată de Paris. Mereu

de Paris, da, da. (Malthakus își aranjă ochelarii, măsurându-l îngândurat pe Meno din priviri.) Ați citat mai înainte dintr-o poezie, domnule Rohde. De obicei, așa ceva nu mi se potrivește, majoritatea poeziilor fiind prea elevate pentru mine. Doamnele și domnii poeți moderni sunt, desigur, cu toții foarte cultivați și avansați, dar nu-i înțeleg, îmi pare rău. Un vers simplu de Eichendorff sau Mörike, cam ăsta e orizontul meu. Dar chestia asta pe care ați citat-o dumneavoastră...

— E un haiku japonez. Poetul se numește Onitsura. *O, arșița asta!/ Pe pomii vărateci/ atârnă fierbinți pânzele de păianjen.* A trăit în secolul al XVII-lea și al XVIII-lea.

— Așa, așa. Nu găsiți și dumneavoastră că e înfiorător de cald aici? Dar vedeți dumneavoastră, asta e mai pe înțelesul meu: pânzele de păianjen fierbinți. Să-mi fie cu iertare dacă la restul prelegerii dumneavoastră nu am fost atât de atent, tot timpul mi-a stat pe creier chestia asta! Domnul ăsta — cum spuneați că-l cheamă, Onitsura? — reușește să te facă să-i cazi în plasă. Ajungi să iei de bună chestia cu pânzele de păianjen fierbinți! Asta până îți dai seama că doar căldura are nevoie de un corp, numai corpurile pot deveni fierbinți! Și o pânză de păianjen nici măcar nu are vreun corp — așadar, nu se poate înfierbânta... Și totuși te încrezi în băiatul ăsta, că într-un fel versul sună bine, asta mă irită! O, cred că baronul vrea să vă vorbească. Să vă... fac eu rost de câte ceva între timp? (Malthakus se uită repede primprejur și scoase din buzunarul pantalonului vârful unei pungi de plastic.) Că doar avem același drum către casă până la Wolfsleite — după care vă predau marfa respectivă!

Meno zâmbi văzând privirea albastră, plină de inocență, a negustorului de timbre care îi șoptea cuvintele îndărătul palmei ridicate.

— Ei, dragă Rohde, v-ați mai gândit la oferta mea? Șeful dumneavoastră n-ar avea nimic împotrivă.

— Mai am nevoie de ceva timp, domnule von Arbogast.

Schiffner ridică paharul de șampanie și închină în sănătatea lui Meno.

— Mai trebuie să vorbim și despre pregătirea congresului Uniunii, băiete. Cei de la centrală ne-au contactat deja, întrebându-ne când avem de gând să prezentăm documentația pentru raportarea felului în care au decurs alegerile. Și o să mai primiți în curând încă o lucrare. De la tânăra noastră speranță. (Schiffner făcu un semn cu capul în direcția lui Judith Schevola. Arbogast și cu Schiffner schimbară între ei o privire și rânjiră. Sperber și Altberg li se alăturară.) Vrea să publice o carte la noi. Aruncați și dumneavoastră o privire. Vreau să spun: în carte. (Arbogast, Sperber și Schiffner începură să râdă.) Grijă mare, băiete, talentul poate fi molipsitor!

Cei trei râseră și mai tare.

— Doamne, dentista Knabe iar îi dă zor cu vorbe mari. Nu-mi vine să cred că poți să reziști la pălăvrăgeala ei feministă, Ludwig!

Avocatul Sperber se legănă pe vârfuri, uitându-se la dentista care se certa, cu gesturi ample şi dându-şi ochii peste cap, cu criticul de muzică Däne, cu Jochen Londoner şi cu domnul Kittwitz. Soţul ei ţinea mohorât ananasul de tulpina care rămăsese.

— Moaca asta de Knabe ar trebui să se ocupe odată de nevastă-sa!

— Crezi că asta e ceea ce îi lipseşte?

Schiffner îşi vârî mâinile în buzunare şi începu şi el să se legene pe vârfuri.

— Păi asta e una de-alea, pe invers! Ea e cu Jule, aia, care arată ca un cal, motiv pentru care nici nu are copii!

— Care locuieşte pe Rißleite, unde era înainte firma de caleşti a lui Heckmann?

— Exact, aia! A naibii muiere! L-a bătut odată măr pe unul dintre angajaţii mei pentru că a îndrăznit să culeagă o cireaşă care atârna peste gardul proprietăţii! (Arbogast se apucă să bată ritmul cu bastonul, bâţâindu-se pe tălpi şi pe vârfuri.) În sine, e păcat de Knabe. E femeie bine făcută, are un bazin frumos... de Iunonă. Sau tu ce spui, Heinz? Că doar tu eşti cel cu simţul artistic pe-aici.

Schiffner îşi trecu palma peste faţă, o mişcare cu care obişnuia să-şi introducă bancurile.

— Doamnelor, dacă aţi şti ce mult ne place să vă avem printre noi şi cum plăcerea noastră cea mai mare e să poposim în mijlocul dumneavoastră...

Cei trei chicotiră, în vreme ce Meno se îndepărtă. Bătrânul de pe Munte îl trase deoparte.

— Hai să-i tragem o duşcă, domnu' Rohde. Ce beţi?

Meno făcu un gest de refuz din cap.

— Haideţi, haideţi, dragul meu! Aici, înăuntru, ce-i drept, e înfiorător de fierbinte... Poate că din cauza asta s-a oprit curentul mai înainte, în timpul prezentării dumneavoastră... Dar aici înăuntru... (Altberg îşi duse mâna la piept) ...te ia cu frig. Iar un coniac din ăsta te încălzeşte; pot să vi-l recomand! V.S.O.P. Da, în privinţa asta nu ne zgârcim. (Altberg turnă în trei pahare, îi întinse unul lui Meno şi le dădu pe celelalte două pe gât ca pe apă şi le umplu apoi din nou la loc.) Feriţi-vă de Arbogast! Haideţi să ne plimbăm puţin, Sperber şi Dietzsch sunt cu ochii pe noi... Dietzsch cred că e turnător!

— Dietzsch?

— Şi sculptorii pot să întocmească rapoarte. Mai ales atunci când nu se-ajung cu banii — şi când nu au succes, ca alţii... Hop aşa, sticla de coniac o luăm cu noi, îi venim noi de hac băuturicii ăsteia încălzitoare, făcută în cazane de cupru, domnu' Rohde, aşa ceva bun nu trebuie lăsat să se piardă. Ştiu asta de la Malthakus, care ştie de la Marroquin... (Altberg goli cel de-al patrulea pahar, îi aruncă lui Meno o privire îngrozită şi începu să respire cu greutate.) Credeţi că sunt numai zvonuri şi presupuneri? Ştiţi ceva? Aveţi dreptate în cazul în care credeţi asta. Pure elucubraţii, asta-i tot... Fantezia

unui om care se ocupă de beletristica și care a cam luat-o pe arătură. Am mai vorbit o dată cu Schiffner. Într-adevăr, respinge cartea...

— Nu vă e bine? Poate vreți să vă așezați? Sau să luați o gură de aer proaspăt?

— Nu, nu, e în regulă, dragă Rohde. Vă mulțumesc pentru scrisoare! Cu dumneavoastră trebuie să fie omul nițel atent... Știți ce? N-o fi foc dacă stăm oleacă să bârfim. Că doar trăim din hrana asta plină de grație!

— Domnule Altberg, vă rog să mă iertați, nu vreau să mă amestec în treburile dumneavoastră...

— Păi tocmai asta e problema! Nimeni nu vrea să se amestece, toți sunt politicoși și tăcuți și păstrează distanța. O să încep eu, căci trebuie să vă mărturisesc că... îmi place marfa. (Bău și râse.) Să nu folosiți asta împotriva mea dacă se întâmplă să mă... ei bine: să mă menționați pe undeva. Ca un bătrân păianjen de coniac, de pildă, hehe.

Meno nu prea era în apele lui, dar ascultă totuși fascinat istorisirile pe care Altberg i le prezenta cu atâta savoare, fără să pară că ar fi beat; Meno observase încă de la vizita sa la Oktoberweg 8 că Altberg se bălăngănea ușor, ceea ce putea fi urmarea unei slăbiciuni ori a oboselii. Vorbăria frântă și plină de elan a bătrânului îl acapară fără voia sa, Meno absorbind cuvintele cu o lăcomie pe care nu și-o recunoștea, în orice caz nu în contextul ăsta, fapt care îl surprinse; ar fi trebuit să se retragă numaidecât spunând o banalitate politicoasă. Altberg îl întrebă pe Meno dacă știa că Judith Schevola avusese relații cu mulți dintre invitații de față. Că fusese deja căsătorită de patru ori — și nu avea decât treizeci și cinci de ani! Pornea de-a dreptul la vânătoare de bărbați, ceea ce nu se termina neapărat bine pentru bărbații în cauză. Pățise lucruri proaste:

— Știți ce-a zis primul ei soț atunci când a găsit-o după o tentativă de sinucidere? O, atunci o să primesc curând înapoi colecția mea de grafică! Totul era plin de sânge, plin de sânge, toată cada...

— Ce faci, Georg, iar te ții de bârfe?

Teerwagen, specialistul în curenții de joasă tensiune, un bărbat la vreo cincizeci și cinci de ani, cu ochelari butucănoși cu ramă de os și o burtă impozantă peste care se întindea lanțul unui ceas de buzunar, sorbea dintr-un pahar de vin roșu, ținând cealaltă mână lejer în buzunarul pantalonilor costumului său elegant.

— Veniți și dumneavoastră după aceea, domnu' Rohde? Să ne uităm la stele. Cu începere de la miezul nopții. Astăzi, cerul e destul de senin, iar astronomia reprezintă un centru de greutate al seratelor noastre sociale. Arbogast o să pună să deschidă observatorul mare. Dar, ce-i drept, constelația Păianjenului nu va putea fi văzută. Dacă ați fi fost cu noi pe 15 decembrie, ați fi avut ocazia să vedeți un fenomen relativ rar: o eclipsă de soare.

— Ei bine, Heiner, n-a fost decât jumătate de eclipsă. Așa cum o și meritam, hehe, în țara asta în care oamenii sunt oameni numai pe jumătate.

Teerwagen răsuci paharul încet încoace și-ncolo:

— Astăzi ne uităm la constelația Peștilor.

Aruncă o privire grăbită asupra lui Altberg, care între timp golise sticla de coniac.

— Da, Heiner. Peștii cei muți, murmură Altberg.

— Ce frumos, domnule Rohde, că ne cunoaștem mai îndeaproape! Suntem noi vecini, dar o discuție personală n-am avut până acum. Curios. Că doar vă tot văd la plimbarea dumneavoastră de seară. Sunteți greu de confundat, cu pălăria dumneavoastră. Nevastă-mea m-a rugat să vă întreb de unde ați făcut rost de ea.

— E un cadou de la sora mea. E de la magazinul „Exquisit" din Thälmannstraße, marfă de import din Iugoslavia.

— Cam așa ceva bănuia și nevastă-mea. Știți că ceaprazarul Lamprecht mai e încă bolnav, cine știe dacă o să mai aibă grijă de noi, cum ar veni. Iar băiatul lui se pare că n-are de gând să preia magazinul. Dar pentru asta mai ai nevoie și de o față care să meargă cu pălărie. Fața mea e prea rotundă. Apropo, și eu sunt un cititor al cărții dumneavoastră. Bibliotecarul nostru i-a pus o cartelă albastră. Trebuie să spun că rareori se înșală în privința calității, în orice caz, dacă e să vă luați după gustul meu. O, mulțumesc.

Alke venise și le oferi cu ochii plecați o tavă cu pahare cu înghețată.

— Doriți înghețată, domnule Rohde? Mă dau în vânt după ea. Iar aici e excelentă.

Altberg își frecă bucuros mâinile și luă două pahare.

— Da, spuse Teerwagen, dându-și drumul la cravată. Înghețata și încălzirea.

Meno era obosit și voia să plece. Îi făcu Alkei un semn pe furiș, la care aceasta îi răspunse printr-o aplecare ușoară. Văzu că Malthakus încerca să se strecoare în afara sălii de conferințe cu o pungă plină ochi și că baroneasa, care stătea în apropiere, întoarse capul exact în momentul acela pentru a-l lua de braț pe interlocutorul ei, îndepărtându-se încetinel împreună cu el în clipa în care vânzătorul de timbre apăsă clanța.

— Domnul baron dorește să vă vorbească, mormăi vocea în spatele lui, cu intonația uniformă a lui Ritschel.

Merseră în camera de lucru.

— Chiar vreau să mă mai gândesc la oferta dumneavoastră, spuse Meno când intrară în cameră. Arbogast ridică mâna și îi făcu semn din cap lui Ritschel, care închise ușa.

— Nu vă fie teamă, dragă Rohde, nu vreau să vă presez. Mai sunt numai câteva formalități. O chitanță pentru onorariul dumneavoastră. Semnați în dreptul steluței roșii, vă rog.

Arbogast îi întinse lui Meno peste masă foaia și un plic.

— O mie de mărci?

— Atâta primesc prezentatorii noștri de regulă. Bani buni pentru treabă bună. Și afirmația inversă e adevărată. Din păcate, în țara asta prea puțin se înțelege acest lucru. (Arbogast arătă zâmbind către tabelul din spatele său.) Sper că sunteți mulțumit. Îmi cer scuze pentru mica pană de curent, în ultimul timp se tot întâmplă. Cred că nu v-a iritat prea tare; la urma urmei, dumneavoastră oricum ați vorbit liber. A, și ar mai fi ceva... (Arbogast deschise un sertar și îi înmână lui Meno un foliant greu, legat în piele.) Cartea noastră de oaspeți. (Luă un suport de stilou și îl deșurubă ușor.) Dacă se poate, cu o glumă, vă rog. Colecționez glume, să știți.

Cineva bătu la ușă. Alke intră și îi șopti ceva baronului.

— Așa, carevasăzică. (Arbogast bătu toba pe masa de scris. Trase către el cartea de oaspeți, se apucă s-o frunzărească, luă capacul și îi aruncă lui Meno o privire, căzut pe gânduri.) În grădină, spuneați?

— Da, domnule baron.

— E ceva afectat? Centrala termică? Serele?

— Din câte ne-am putut da noi seama nu, domnule baron.

Arbogast înșurubă la loc capacul de stilou și își trecu mâna peste cartea de oaspeți.

— Domnul Londoner m-a rugat să vă spun că el și soția lui s-ar bucura să mai treceți pe la ei. Încă o dată, vă mulțumesc din inimă că ați venit, domnule Rohde. Ne-ați făcut o impresie bună. Noi mai mergem și la observator, dar dumneavoastră probabil că veți fi fiind obosit.

Arbogast se ridică și îi întinse mâna lui Meno.

20

Dialog despre copii

„A avea copii reprezintă doar o responsabilitate înaltă..."

„Astea nu sunt jucării pe care ți le cumperi că ai tu chef și pe care, după aceea, poți să le arunci din nou dacă nu-ți mai plac."

„Păi da' trebuie să te gândești la copiii ăștia. Și nu ai fi de acord să le dai totul? Să faci totul pentru ei? S-ajungă oameni dintr-o bucată? Să se poată dezvolta?"

„Ei da, domnule doctor, nu vă spun nimic nou, deși e greu să fii un tată bun în același timp pentru toți copiii tăi."

„Nu știți despre ce vorbesc. Dar noi știm unde mergeți... Joia. — Soția dumneavoastră știe?"

„Vorbeam de copii. Fumați? Ați dori să beți ceva?"

„Vrem să încercăm să purtăm discuția noastră în liniște. În liniște și la obiect. Dar pentru aceasta să știți că va trebui să fiți mai atent în viitor cu invitațiile noastre. Când o scrisoare e deschisă, ea invită la citit, chiar dacă, din exterior, arată cât se poate de normal. E o pornire omenească."

„Pe unele asistente medicale, pe unii colegi îi interesează cu cine corespondează medicul lor principal. Iar o secretară are de-a face, prin însăși natura profesiei ei, cu scrisori, deschise și nedeschise..."

„Vreți să puneți mâna în foc pentru secretara dumneavoastră? — Vorbim în liniște, în perfectă liniște, domnule doctor. — Uitați-vă! Eu sunt, printre

altele, responsabilul pentru spitalele din sector. Sistemul de sănătate este... știți și dumneavoastră la fel de bine ca și mine. Dar cum se poate îmbunătăți ceva?"

„Asta e întrebarea. Înjurăturile și văicăreala nu ne duc mai departe; în privința asta, șeful dumneavoastră are perfectă dreptate. Și o știți la fel de bine ca mine. Dar poate că există factori perturbatori?"

„Știți, eu sunt electrician de profesie, și dacă îți închipui un astfel de spital ca pe o diagramă de circuit... E de ajuns *o* întrerupere, și nu mai trece curentul."

„Chestia e că există curent, diagrama e în regulă, dar undeva, în toată încrengătura asta complicată, există un punct mort, că s-o fi format întâmplător sau nu..."

„Da' ce, credeți că nu e în interesul nostru să avem spitale funcționale, să avem uzine funcționale? Cândva, gândeați cu totul altfel despre aceste chestiuni — despre interese. Cândva, erați cu totul de partea noastră. O, nu, nu! Ca student, nu mai ești un copil, nu mai ești un băietan prost..."

„La nouăsprezece ani ești adult, răspunzi pentru gândirea ta și pentru faptele tale... Ați studiat și ați acționat la Leipzig, știm asta. Iar dumneavoastră știați că nu-i suficient să aveți papagal, știați că vorbele frumoase, singure, nu valorează nimic."

„Erați gata să faceți mai mult. Îmi permiteți să vă arăt ceva..."

„Întocmai, domnule doctor. Cu declarația dumneavoastră, prin care vă luați angajamentul. Și cu rapoarte. Majoritatea lor sunt cam lungi, aici sunt de aceeași părere cu colegii din Leipzig. Dar aceste rapoarte conțin, fără îndoială, elemente de substanță."

„La nouăsprezece ani... erați un bun observator; alții, la nouăsprezece ani, erau ofițeri în război, partizani. L-am cunoscut pe unul care, la nouăsprezece ani, era comandant în armata lui Budionnîi... Cât de mânios puteați fi! Cât de puțin vă păsa de muncitori în o mie nouă sute cincizeci și trei... Pe atunci aveați deja douăzeci de ani... Și erați un luptător, domnule doctor, cu totul de partea noastră. Dacă era după dumneavoastră, ar fi trebuit ca domnul Weniger să fie exmatriculat."

„Din fericire, colegii au fost ceva mai chibzuiți ca dumneavoastră și au păstrat pentru țara noastră un bun ginecolog. L-ați urât, pe el și pozițiile lui

sigure, pe el și defetismul lui, care nu a fost totuși consecvent, căci până la urmă domnul Weniger doar a rămas aici, simțul pur al realității pe care îl avea acest om care nu putea crede în nimic... După cum o veneraţi pe prietena lui de atunci. Apropo, de asta nu scrieți nimic, nu scrieți de cele patru vizite la ea... În caz că vă interesează ce anume făcea domnul Weniger în timpul ăsta..."

„I s-au pus întrebări, sigur că da. Nu cu proces-verbal. Asta e versiunea pe care v-a povestit-o prietena lui. — Dar ne îndepărtăm de la subiect. Ei bine, dacă aceşti copii posedă talente deosebite, ar fi o neglijență din partea tatălui să nu-i sprijine cât poate de mult. Închipuiți-vă că fiii dumneavoastră ar avea talent muzical, păi nu ați depune toate eforturile să le faceți rost de clarinet sau violoncel, dacă sunt atât de talentați la instrumentele astea? Nu le-ați găsi meditator?"

„Și apoi se întâmplă atât de des ca odraslele cu talent muzical să aibă talente și în alte domenii, nu sunt proști, școala nu cere nicio osteneală."

„S-ar putea face oameni de știință remarcabili, ingineri, tehnicieni."

„Sau medici. De care țara noastră are atâta nevoie. — Ce doriți? Ei, un pic de lumină ne trebuie totuși, domnule doctor."

„Dar o facultate ca asta costă bani, mulți bani. Și înainte trebuie făcut liceul și dat bacalaureatul. Bani care îi aparțin statului nostru și pe care statul îi cheltuie generos pentru aceia care, prin studii și profesie, urmează cândva să ocupe poziții privilegiate. Păi oare nu are statul nostru dreptul să afle cine anume este cel care vrea să urmeze o facultate, de unde se trage și așa mai departe?"

„Dacă are de gând să-și utilizeze cunoștințele dobândite aici și, după cum am spus, pe spezele statului nostru, astfel încât statul să beneficieze de pe urma lui, să le pună în slujba oamenilor care, prin munca lor, i-au făcut posibile studiile. Considerăm că acesta este un interes legitim."

„Așadar, nu ar trebui să vă închidem dosarul atât de pripit, cum consideraseră colegii din Leipzig că e bine. Soția dumneavoastră pare să vă fi abătut de la calea noastră... Dormiți și mai gândiți-vă la propunerea mea!"

„În perfectă liniște. A, și încă ceva. După cum știți, țara noastră are nevoie de medici aici. Ar însemna să vă trădați pacienții care v-au fost încredințați. — Tovarășe plutonier! Conduceți-l pe domnul doctor!"

21

Caravela

„Santa Maria" avea pânze latine, cu cruci roșii, „Nina" era burtoasă, încovoindu-se deasupra liniei de plutire ca o sabie turcească. Robert spunea: asta înoată pe spate. Și după aceea veneau corăbiile lui Magellan, cu spuma mării lovind prora, cu pânzele rupte pe la Latitudinile Calului, *Roaring Forties*, cu catargele mâncate de sare și tachelajul uzat; Magellan cu binoclul pe puntea din spate, privind țintă în gol, în neantul pe care îl explorau venind din Spania și Portugalia și care se compunea din stânci luate cu asalt de vâltoarea valurilor, din golfuri moarte, găuri negre care tot înghițeau mereu orizonturi, sori, luni, semne zodiacale de animale, deasupra mării șifonate de vânt, și cu toate astea, Magellan făcea impresia unui om care are timp, ceea ce lui Christian i se părea comic, și îl cerceta îndelung pe acest căpitan-general în timp ce făcea înconjurul lumii pe un afiș aflat vizavi de pat. Călătoria asta era o sfoară pusă în jurul globului, Ecuatorul fiind o coardă ce ținea laolaltă trupul globului pământesc în locul unde era cel mai gras; o dată de jur-împrejur, și de acum încolo existau granițe. Și lângă marinarul bărbos făcea cu mâna Gagarin, un om într-o capsulă spațială, care făcuse și ea înconjurul pământului cu o sfoară nevăzută. Culorile se estompaseră deja nițel, cât de veche era poza asta, să fi fost ea oare decupată din revista *Orizonturi militare* ori poate din *Sputnik*? Alături, erau Ornella Mutti și Adriano Celentano; poze din *Oglinda cinema*, *Dealul bocancilor sângeroși*, cu Terence Hill, cel care avea, cum spunea Ina, ochi atât de albaștri, „că nu mai puteai după ei"; căpitanul Tenkes, eroul luptei de eliberare a ungurilor. Preț de câteva clipe, ticăitul deșteptătorului care se afla pe un raft de pe perete, deasupra capului lui Christian, era atât de zgomotos, ca pocnetele unui metronom, tac-tac-tac, sau era piciorul de lemn al unui pirat care alerga de colo-colo pe puntea vasului sau care lua apă, privind țintă la Tortuga cu un papagal sardonic pe umăr... Pe Tortuga, insula misterioasă din fața Venezuelei, trebuie că era fierbinte, la fel de fierbinte ca în patul ăsta: Christian aruncă la o parte plapuma și își

așeză brațul pe frunte. Duminică după-amiază venise doctorul Fernau, îl ascultase și îl ciocănise cu degetele lui deja lățite de sutele de mii de ciocăneli, cu degetul mijlociu plesimetru, la stânga, și degetul mijlociu de percuție, la dreapta, după cum explicase Richard (și nimeni nu înțelesese), iar toate degetele lui Fernau erau păroase și zbârlite, îl palpaseră pe Christian; sau, mai degrabă, îl frământaseră, ceea ce era foarte dureros pentru mușchi, așa că Fernau își încruntase fruntea și se rățoise la el — „Ia mai tacă-ți fleanca!" —, după care frământă mai departe fără să clipească și examină ganglionii limfatici neașteptat de blând, astfel încât Christian, care se așteptase să rămână fără aer, înghiți de mirare. După aceea, doctorul Fernau își scărpină părul zbârlit, grizonat ca fierul, își duse mâna în partea stângă a pieptului, negăsind însă nimic acolo, întrucât nu purta halat, ci un sacou de casă și niște pantaloni de flanel cu un fermoar stricat și niște pâslari de proastă calitate. Nu locuia departe de familia Hoffmann, pe Sonnenleite, care cobora, șerpuind, panta abruptă de la marginea de est a cartierului. Ținând două degete între maxilarele lui Christian, doctorul cotrobăi prin geanta sa ponosită de medic ginecolog, căreia într-o parte îi plesnise cusătura, mârâi „Așa!" când găsi o spatulă de lemn pe care o implantă, grohăind „Aah!", în gura lui Christian.

— Ai ceva bacterii pe limbă! Dar, ce mai, atâta vreme cât nu sunt în stare de putrefacție... Ia să vedem ce avem noi aici... și își ciupi ochiul drept, stângul devenind un ocular albastru îndărătul lentilei ochelarilor, se uită în gâtlejul lui Christian cu lupa, cercetă cu precizie de microscop omușorul care mergea speriat de sus în jos, iar cu spatula Fernau badijonă amigdalele.

— Afară cu gunoaiele astea!

Christian horcăi, văzu ochiul lui Fernau uriaș, ca de monstru, și îi râse doctorului pe lentila ochelarilor, mustața de cazac a acestuia lățindu-se strâmb:

— N-avem nimic aici! Mici iritații, inelul lui Waldey e înroșit, dar ce mai tura-vura, nu e nevoie de spital, plămânul hârâie nițel, ia spune, domnu', ai vreun extemporal important?, spuse domnul Fernau și îi apăsă Annei în mână spatula. Băiatul are puțină temperatură, se întâmplă la vârsta asta, hormonii, nu-i așa, își fac de cap și așa mai departe. N-aveți decât să-l țineți în pat, doamnă Hoffmann, sigur că da, compresele la picioare au fost bune, ceai cu miere, da, ceva să-i scadă febra, da, a vomitat? Ce să-i faci!

Infecție gripală, scrisese Fernau, două-trei zile de stat în pat la dietă.

— Aș putea face o programare la dumneavoastră, domnule Hoffmann? Am o unghie de la picior crescută în carne și mă chinuie.

— Puțină temperatură? întrebase Anne încet după ce Fernau plecase. Băiatul are 40 de grade cu 3, și asta numește el „numai puțină temperatură"? Să nu-l ducem noi oare totuși la clinică, să-l vadă cineva?

— Fernau e de treizeci de ani medic practicant, cred că știe ce spune, replicase Richard.

Pendula scoase un gong: zece și un sfert. Anne trăsese jaluzelele, dar lăsase deschise lamelele, astfel încât o lumină tulbure se scurse în cameră, o lumină de un cenușiu-deschis, fără noimă, în care chiar și eroii mărilor de pe perete parcă își pierdeau tot farmecul, iar Tortuga își pierdea toate secretele; nu mai era nicio navă prin vreo lagună care să urce și să coboare domol, în bătaia valurilor, pe al cărei fund să clipească alama vreunui sextant, nu se mai auzea niciun vuiet de valuri în fața prorei casei, așa cum i se păruse lui Christian uneori că aude în nopțile vântoase, și nu mai erau nici luminile de poziție de la cârmă și de la babord; iar expresiile de pe fețele eroilor fotbaliști ai lui Robert spuneau că meciul dintre Italia și Germania din Mexic, în 1970, nu a fost cu adevărat un eveniment de importanță mondială, ci numai un meci de fotbal, jucat pe atunci, când italienii se mai ocupau și cu altceva decât cu zidăria; privirea lui Uwe Seeler era goală, neavând în ea niciun fel de eroism național, iar la campionatul din 1974 frizura lui Paul Breitner semăna cu un șomoiog de praf electrizat.

Christian se ridică, își trase peste el halatul de baie, o luă, bâjbâind, înspre bucătărie, pentru a bea din ceaiul pe care Anne i-l turnase în două termosuri. În cămară găsi un pachet deschis de biscuiți „Hansa", gustă din ei, biscuiții prinseseră umezeală și aveau gust de carton muiat. La Waldbrunn, colegii aveau acum fizică împreună cu domnul Stabenov. Nici că părea a fi mai în vârstă decât elevii, cu fața lui tinerească și cu ochelarii de nichel care îi tot alunecau în jos pe nas; îi împingea la loc cu degetul mijlociu al mâinii drepte, un gest la care, în ciuda analogiei clare cu semnul prin care se insinuează că cineva e sărit de pe fix, clasa era mai puțin atentă decât la instrucțiunile sale de efectuare a experimentelor: două bile cromatizate situate pe baghete dispuse în mod oblic, o bandă de cauciuc și o manivelă, iar atunci când Stabenov dădea la manivelă ieșeau scântei între cele două bile — degetul mijlociu, ochelari de nichel; magneții, mari ca niște pucuri de la hocheiul pe gheață, Stanebov împrăștiind pilitura de fier între ele, care lua forma unor meridiane de câmp magnetic, formând sus, la poli, fascicule lucioase — degetul mijlociu, ochelari de nichel; dar la un moment dat uitau de gestul ăsta, uitau să mai rânjească și urmăreau fascinați felul în care Stabenov mânuia ustensilele de laborator fără a părea vreodată nesigur pe sine; experimentele sale, pe care le pregătea și le efectua cu acribie după oră, în micul său laborator de lângă camera de fizică, ieșeau întotdeauna, și asta le impunea, desigur, elevilor, căci se puteau pune în pielea lui Stabenov și intuiau propria cruzime cu ochi ascuțiți, căreia nu îi scăpa nicio particularitate a vreunui profesor; știau că probabil profesorul își dădea seama că așteptau în secret o greșeală din partea lui. Christian bău ceaiul tare de chimen dulce al Annei și fu încercat de părere de rău că el stătea aici în pat, în timp ce colegii lui puteau să experimenteze. În școala generală nu-i plăcuse fizica, după gustul lui fiind prea multă matematică în această materie; de-abia când au ajuns la fizica nucleară s-a arătat mai interesat, dar

numai atâta vreme cât nu trebuia să socotească; și i se mai trezise interesul și atunci când a venit Arbogast, patronul Școlii „Louis Fürnberg", să le povestească despre viața lui și despre cercetătorii renumiți pe care îi știa. La Stabenov era altfel. Îi plăcea cu adevărat materia, iar elevii simțeau asta. Tot corpul i se încovoia atunci când povestea despre principiul de construcție al radioului și refăcea, cu un entuziasm nestăvilit, calea întortocheată a vocii umane prin toate țevile, tranzistoarele, bobinele și rezistențele. La sfârșitul orei cravata îi era alunecată — una dintre „mistriile" care se găseau de vânzare la Waldbrunn și pe care se spunea că i le alegea gazda la care stătea, după cum cică îi alegea și ciorapii. Domnul Stabenov locuia într-una dintre ulițele care dădeau în piață, fiind subchiriaș. Tabla era acoperită cu totul de formule și schițe în geniala scriere mâzgălită a lui Stabenov, rămășițele mai multor bucăți de cretă albă și roșie erau împrăștiate cu entuziasm prin toată clasa. Pricinuise printre băieți o adevărată febră a fizicii, toată lumea voind deodată să se ocupe cu fisiunea uraniului, să realizeze fapte măreți în domeniul microelectronicii, să inventeze calculatoare de buzunar cu o sută de funcții... dar întâi voiau să învețe să fumeze pipă, căci toți fizicienii geniali fumau pipă, după cum vedeau în pozele pe care le aducea cu el Stabenov: Einstein, Niels Bohr, Kapitza... Max Planck, fumase și el pipă... sau Heisenberg? Să iei Premiul Nobel la treizeci și unu de ani... deci le mai rămâneau paisprezece, ceea ce era o grămadă de timp, precis că aveau să reușească și ei. Trebuia numai să tragă vârtos din pipă, să se țină de învățătură și să fie împrăștiați în mod la fel de semnificativ ca acel fizician care, într-o bună zi, s-a suit de dimineață pe bicicleta sa și s-a apucat să dea din pedale cu pipa în gură și privirea țintă până când cineva l-a întrebat: Dar unde vreți să mergeți? — Merg la Institut! — Fără lanț?

Ceaiul de chimen dulce avea un gust oribil. Christian îl aruncă la chiuvetă. Se uită afară, la grădina familiei Griesel, care nu începuse încă să înflorească; Marcel, pudelul negru al familiei Griesel, tot sărea de colo-colo prin cușcă și lătra, pentru că motanul cel gras și pătat al vecinilor, Horaz, însoțit fiind de pisicoasa damă Mimi, tocmai adulmeca nestânjenit aracii de roșii de pe lotul din spatele frontului lateral al cuștii, iar Mimi își lingea elegant laba dreaptă, pe care o ținea rulată; Marcel urla și mușca de jucăria sa, un piston de pânză, ceea ce însă nu-i folosi la nimic.

La magazinul de cărbune din spatele grădinii lui Griesel se încărcau niște brichete, cu zgomotele bine cunoscute: tăierea ascuțită a grămezii de cărbuni, apoi metalul scrâșnind peste beton, după care cărbunii ajungeau, trosnind, în niște mari cântare de tablă, lopețile erau scuturate rapid de bucățile de cărbune prinse de ele și porneau, cu un avânt șerpuitor, să taie din nou, ascuțit, în cărbuni, nițel mânioase, nițel viclene, nițel îndrăcite în mâinile sigure de ele însele ale matahalelor Plisch și Plum, cum li se spunea prin cartier ajutoarelor care lucrau la magazin. Christian nu auzise niciodată numele lor adevărate, unul dintre ele avea o consistență lungă și unduioasă, iar

celălalt era scurt și colțuros: un geamantan pe două picioare, după cum spunea tanti Barbara; iar atunci când se făcea de-un chintal, brichetele erau deplasate cu tot felul de pocnete din jgheaburile de-acum goale în sacii de cărbuni pe care Hauschild, vânzătorul de cărbuni diform și noduros, cu ochi albaștri ca apa licărind dintr-o față mânjită în negru, le ducea la depozitul din față, de la Rißleite, unde așteptau clienții.

Christian merse înapoi la pat. Lumina plecase mai departe, țesătoria de nori care țesea de sâmbătă nori cenușii pe întinderile cerului făcu o ruptură într-un loc, trimițând raze de soare în cameră; Christian văzu camera lui Robert, pozele răzlețe cu fotbaliști, albumele olimpice împrumutate de la Niklas, aflate îndărătul lor, perpendicular pe fereastră, propria masă de lucru cu suportul înclinat pentru scris, pe care îl meșterise cu ani în urmă din niște resturi de lemn și două planșe de desen cumpărate de la Matthes, care ținea papetăria de pe Bautzner Straße, iar în spatele mesei se afla imediat dulapul cu cărți, la niciun metru. Dulapurile înalte și masive din furnir maro-închis, de tip sufragerie, model RUND 2000, de la Întreprinderea de Stat de fabricat mobilă Hainichen, în număr de cinci, aliniate de-a lungul pereților, abia dacă mai lăsau loc pentru o canapea, pentru mesele de scris și pentru pat — patul lui Robert era rabatabil — și striveau camera cu masivitatea lor întunecată. Camera nu-i plăcea, căci se compunea din aceste dulapuri grele, pătrate, și din golul dintre ele, acoperit de covoare, care sărea în ochi de cum intrai pe ușă; avea ceva dintr-o colivie al cărei conținut ți se arăta de la prima privire. Posterele de pe perete erau parcă niște corpuri străine, Anne mai degrabă tolerându-le decât să le dorească, la fel plasa cu mingile de fotbal și de handbal și cu pantofii de fotbal ai lui Robert, care atârnau de un cârlig amplasat cam pe la marginea dinspre ușă a patului. Christian închise ochii și ascultă cu atenție. Trebuie că adormise, căci se sperie de gongul ceasului din sufragerie, care bătu ora. Poarta grădinii pocni, după care se auzi zgomotul ascuțit al soneriei lui Griesel. Era Mike Glodde, poștașul cu ochii șașii și buză de iepure, care era logodit cu fiica mijlocie a lui Griesel și care le aducea poșta în casă; dar numai lor, că pentru ceilalți erau cutiile poștale centrale de la capătul de sus al Heinrichstraße, pe care serviciile poștale le introduseseră pentru a mai scurta din drumurile lungi ale poștașilor; păi cine mai voia să se facă poștaș în faza asta de tranziție legitimă de la socialism la comunism, își spuse Christian în sinea lui, zâmbind când auzi cum poștașul Glodde striga „Mar-țel!". Era ora 11. Ora de fizică se terminase, iar Stabenov tocmai spunea, ca la fiecare sfârșit de oră: „Iar acum, ia stați voi și cumpăniți la toate... De ce! De ce! De-ce!".

În casă se auzea fâlfâind muzica, o melodie plină de nostalgie și sentimentalitate curajoasă cântată de un cor de bărbați. Era corul Comedian Harmonists. Vocea tenorului se curba în sus, era timbrul unduios al lui Leschnikoff, ca de *glacé*; Christian se aplecă înspre perete, lipindu-și urechea de tapet. Acum

se puteau auzi mai bine și vocile mai joase. Era gramofonul surorilor Stenzel și, la intervale regulate, discul devia ușor, ca prin unt. Niște zgomote de pași și niște pocnete se amestecau cu muzica. Pesemne că surorile Stenzel își făceau exercițiile de gimnastică... Fuseseră în tinerețe gimnaste ecvestre, din acelea care fac tot felul de exerciții pe spatele unor cai aflați în mișcare, la Circul Sarrasani. *Micuțul meu cactus verde/ stă afară pe balcon/ hollari, hollari, hollaro...* Christian se culcă la loc. Febra îi reveni, la fel ca și slăbiciunea membrelor. Două dintre cele trei surori Stenzel locuiau sus, iar cea de-a treia, cea mai bătrână, avea o cameră la familia Griesel, ceea ce îl rodea pe Griesel: adică lui, administratorul oficial al clădirii, i se dăduse dispoziție să primească în casă pe cineva, pe când alde Hoffmann nu trebuiseră să ia pe nimeni. Și pentru că Griesel s-a apucat să dea telefoane de reclamație și să tot amintească de suprafața locuibilă în metri pătrați pe locatar și în funcție de numărul de copii, Richard înșurubase pe ușă, după o discuție la familia Rohde din Casa Italiană, o tăbliță: Ina Rohde. „Ina locuiește aici numai în acte, că doar nu primește niciodată poștă!", îi întepă Griesel. Anne îi răspunse: „Tinerelor fete din ziua de azi li se aduc scrisorile de dragoste direct în mână, domnule doctor Friesel." Oare o să mergem în august din nou la Marea Baltică, se întrebă Christian, împreună cu alde Tietze, ca anul trecut? Ezzo primise o lansetă nouă de 1,80 m, din fibră de sticlă subțire de tot, și o mulinetă staționară Rileh. Probabil că familia Tietze avea să meargă din nou la Rügen, iar dacă Ezzo avea noroc, pescarii aveau să-l ia cu ei pe lacul Greifswalder Bodden, unde erau știuci din alea mari. Îi trimisese lui Christian recent o carte poștală la Waldbrunn, în care scria că își cumpărase niște cârlige Zepp, momeală artificială Wobbler și Dorsch de la Press, magazinul specializat de pescărie de pe Bischofsweg, jos, în partea nouă a orașului, și își luase de asemenea douăzeci și cinci de metri de gută verde, pe care puteau să le probeze la Kaltwasser.

Verooonikaa, a venit primăvaraa... Surorile Stenzel erau mici și păreau sfrijite ca niște prințese în vârstă, purtau vara fuste scurte, astfel încât li se vedeau picioarele albe, colțuroase din cauza mușchilor, și ciorapi grosieri, de tipul Wandervogel[1], rulați în jos până desupra gleznelor; capetele surorilor erau acoperite de un păr fin și lăptos, atât de subțire, încât se vedea prin el pielea capului, palidă ca un pergament. În spate, surorile își împleteau părul în stil chignon, de mărimea unei mingi de tenis, și și-l țineau așa cu niște plase de cap: verzi, albastre, roșii, din care răsăreau liste de cumpărături, mosoare de ață și ace de siguranță. „Krest-jan!" Așa îl salutau ele când urca scara pentru a se uita la fotografiile din spatele ușii din sticlă; pe coridorul din fața celor două locuințe de la al doilea etaj Christian putea din nou să-l vadă pe

[1] Wandervogel („Pasărea migratoare") a fost o organizație germană de tineret înființată în 1901 și interzisă în 1933 de către regimul nazist.

Magellan cu corabia lui, de data aceasta pe ușa de la etajul familiei Hoffmann, o Caravelă cu o punte principală ridicată și cu pânze latine și cu cablurile de fixare a catargului gravate în sticlă mată, astfel încât păreau a fi de finețea unei pânze de păianjen. Valurile de sub carenă se unduiau ca un pumnal malaezian ori ca buclele de păr ale lui Poseidon, delfinii înotau transparenți până la cadrul din lemn de nuc al ușii care separa coridorul de casa scării, iar atunci când era întuneric și ușa stătea deschisă, liniile gravate pe sticla ușii se umpleau de lumina de pe coridor de parcă un ac de gravură ar fi gravat niște semne zodiacale pe un strat negru de metal: Corabia și Delfinii; pe ușa de sticlă de la mezanin erau roza vânturilor și goeleta hanseatică; o corabie Windjammer cu o gravură în relief a Atlanticului și a Americii de Sud peste care mergea o linie punctată fin înconjurând Capul Horn și ajungând până în Chile, la surorile Stenzel și la tânărul André Tischler, care se mutase în casă de curând... venise singur, era un băietan de nici douăzeci de ani, și deja avea locuința lui, așa că nu era de mirare că circulau tot felul de zvonuri pe seama lui. Cum că ar fi fost fiul unui înalt funcționar care a apucat-o pe o cale greșită, ceea ce se putea vedea și din faptul că avea un câine boxer pe care îl plimba pe străzi fără botniță și lesă, fiind îmbrăcat întotdeauna în țoale negre și având părul ori tuns scurt de tot ori în plete lungi — e un antisocial, constată tanti Barbara, vă spun eu, e un antisocial! —, curea cu nituri și cizme de cowboy, care îl făceau pe Robert să se înverzească de invidie, căci unde naiba era să găsești în întreaga Dresdă fie și numai umbra unor astfel de cizme — na! O fi fiind de la firmă, își dădu cu presupusul Niklas, nici măcar nu e în stare să salute, ăsta e deja un simptom! —, și, în afară de asta, în fiecare sâmbătă venea la el o cântăreață dramatică și îi ștergea scara cu un șomoiog care era atât de fierbinte, că scotea aburi și se lovea de trepte ca o anghilă mare, iar după aceea cântăreața dramatică urca în cameră și, apoi, începeau să se audă tot felul de pocnete urmate de o liniște adâncă, o liniște pe care Anne încerca să o umple tot zăngănind vasele cu o expresie încurcată a feței, dând drumul la radio și constatând abrupt că nu mai erau destui cărbuni, la care Robert spunea „dacă spui tu" și se ducea să mai aducă niște cărbuni; o liniște din care creștea încet, dar fără oprire, zgomotul unui cadru de pat scârțâind astmatic, în care se amesteca tremurul agitat al becului de pe coridor, din dreptul apartamentului familiei Hoffmann, și mai târziu îndemnurile strigate de o voce femeiască ce părea să aparțină unei căruțașe aflate pe o caleașcă trântită încolo și încoace de către niște cai sălbatici pe străzi, plină de pietre care fac să se zdrăngăne totul, mânând caii cu urlete către țintă, în acompaniamentul urletelor unui câine boxer și al icnelilor arcurilor saltelei, transpuse ritmic, în timp ce dedesubt se auzea râgâitul unui căruțaș de la firma concurentă. Se închid porțile! Ora închiderii! Se auzea cum sună din corn paznicul de noapte, iar uneori cântăreața dramatică zbiera pentru că dulăul încerca să-și salveze stăpânul. Alții credeau că André Tischer e un misterios neamț din Germania de Vest,

căci nu vorbea niciun dialect, dar Richard spuse că astea erau aiureli, el știind cu totul altceva: tânărul Tischer era fiul unei perechi de medici care locuise la Blasewitz; fratele mai mic al lui André cică s-ar fi jucat cu chibriturile într-o bună zi, cu vreun an în urmă, când părinții dormeau profund după o tură obositoare, și ar fi dat foc casei în timp ce André era afară cu niște prieteni; vecinii, un violonist de la Capela de Stat și respectiva cântăreață dramatică, ar fi observat incendiul și ar fi încercat să-l stingă; în zadar. Orașul i-ar fi repartizat lui André, care nu avea niciun fel de rude și stătuse inițial la cântăreața dramatică, această locuință. Acum lucra ca șofer de ambulanță la Spitalul St. Joseph.

Voci de sus; uneori, surorile Stenzel cântau cu vocile lor frânte de soprane, *Hai ia-mă de mână* sau *Slavă Domnului din ceruri*, ceea ce suna ca un prim contact precaut cu un copil, iar atunci când surorile cântau cu fereastra deschisă, se întâmpla ca Griesel să-și scoată cablul electric prelungitor din pivnița orientată înspre grădină pentru a-l băga în mașina de tuns iarbă, care arăta ca o broască. Poate că se gândea la vorba aceea cu pastorul și turma de pe pășunea sa, iar dacă pastorul arăta la fel ca preotul Magenstock, probabil că era cu atât mai mult de neiertat faptul că oițele își împreunau mâinile și se rugau sub amvon și albastrul de mir al ochilor, ascultând elocventa predică a lui Magenstock; faptul că niște oameni în toată firea se purtau ca niște copii. Surorile Stenzel mergeau la predica de duminică a preotului Magenstock îmbrăcate în haine ca de zale, dându-și jos în prealabil broșele ruginite, împodobite cu niște șirasuri în formă de flori de orhidee, și moțurile de cocor acoperite cu mărgele de sticlă roșie, pe care altminteri le purtau pe bluzele lor din crep, cu numeroase urme de reparații. E o blasfemie să intri în Casa Domnului cu alte podoabe în afara Semnului Său, spuneau ele, ridicând degetele noduroase, reumatice, pline de cute, după aceste vorbe severe și caste care îl impresionau pe Christian; și numai o cruce mare de argint, neîmpodobită, era la pieptul surorilor atunci când mergeau la biserică, bătându-le încet în nasturii bluzelor, în ritmul pașilor vioi. Zâmbeau pașnic, dând din cap spre cei care, voind să intre în biserică, le ocoleau. — Da, există o stare de melancolie saxonă, o auzea Christian pe tanti Barbara spunând atunci când se întâlneau cu surorile, iar degetele i se deschideau ca o scoarță de balsam; tanti Barbara dădea din cap afirmativ, gândul fiindu-i dus poate la îndatoriri neglijate, la oportunități care o ademeneau de deasupra pălăriilor plate ale surorilor, de deasupra valurilor care le acopereau fețele și care erau compuse din tifon cu ochiuri mari, cu niște puncte albe de mărimea unor molii, iar dedesubtul lor ardeau gurile date cu ruj roșu, de deasupra plaselor de păr și a mâinilor ridicate a salut, peste care erau trase niște mănuși de culoarea mov; secretele mătușii Barbara, care mocneau în zâmbetul ei ce îi arăta dinții, în datul din cap plin de aluzii. Surorile aranjau pozele din casa scării cu o grijă plină de delicatețe, care te mișca, de parcă ar fi fost vorba de iubiți ori frați întru spirit. Sâmbătă dimineața, după ce-și terminau exercițiile — Kitte, cea

mai mare dintre surori, făcea exerciții de tip Müller în grădina familiei Hoffmann; numele metodei Müller se trăgea de la un profesor de sport din perioada antebelică —, o luau în jos pe casa scărilor, atunci când pernele cu pene și plapumele stăteau la aerisit pe pervazurile ferestrelor, pentru a curăța tablourile și vitrinele; foloseau pentru asta un pămătuf din pene de struț („cea mai bună care există, Krest-jan, de la magazinul „Renner", de pe vremuri"), care, după patruzeci de ani de adunat puf, se zdrențuise și își pierduse culorile; abia la detergent surorile erau mai moderne, turnând, cu un fel de clipocit, un strop de „Fit" în apa de spălat, ceea ce era de ajuns pentru ramele din lemn de tei ornamentat, de un bronz auriu care, după spălare, erau clătite cu ulei de bergamot — după cum erau unse cu ulei, la etajul superior, și frunzele unei Dieffenbachia, precum și ramele unei fotografii-portret cu dedicație —, iar uneori Christian se întreba, atunci când o vedea pe câte una dintre surorile Stenzel ștergând de praf câte un portret, dacă o va fi interesând oare și reprezentarea din interiorul ramei sau dacă nici măcar nu ștergea praful pentru a putea privi rama, ci voia mai degrabă să se cufunde în amintiri pentru un timp, dorind să fie singură cu acele amintiri, separată de surorile ei preț de o oră.

Christian se interesase la Malthakus, care nu strângea numai timbre și ilustrate poștale, ci și istorisiri despre casele de pe aici, de sus, cu locatarii lor; Caravela cică ar fi aparținut unei anumite Sophia Tromann-Alvarez, născută la Dresda; soțul ei, Louis Alvarez, ar fi lucrat la Hamburg, la Compania de Fructe Africane, asociată cu o companie maritimă numită Laeisz, și s-ar fi ocupat de amenajarea și exploatarea unei plantații de banane în Camerun, după care s-ar fi ocupat însă pe cont propriu cu negoțul de mărfuri coloniale; după moartea sa, survenită de timpuriu în Africa, în decursul unei expediții efectuate împreună cu entomologul suedez Aurivillius, Sophia Tromann-Alvarez s-ar fi întors în localitatea ei natală, cumpărând Caravela și pomenindu-și de-a lungul anilor de văduvie soțul și timpul petrecut la Compania de Fructe Africane; Malthakus spunea că își mai aduce bine aminte de doamna înaltă care purta rochii colorate de prin alte locuri, croite exotic și imprimate cu flori, care ieșea la plimbare cu umbrela și ținându-și de lesă cei trei câini africani și lovind vizibil cu bastonul în stradă, în vreme ce câinii își arătau mârâind dinții la toți trecătorii. În vitrinele lui Louis Alvarez era un fluture pe care Christian îl privea cu mare plăcere. Sub el scria în majuscule romane „Urania ripheus", iar Christian se bucura peste măsură când era și Meno acolo, spunând: „Hai să ne exersăm nițel privirea". Asta însemna că lui Christian avea să i se ceară ceva, dar nu din această pricină se bucura el, căci să îi descrii lui Meno ceea ce observi însemna adesea să răspunzi la o întrebare care nu fusese pusă, ci sugerată destul de inteligibil printr-o mișcare a mâinii și prin diferite gesturi: ridicarea sprâncenelor, scoaterea în față a buzei de jos; și uneori Christian se întreba, ca și acum, când bolea în patul neplăcut de cald în care îl păsteau toate gândurile astea, de ce nu-i pierea lui oare tot

cheful la aceste cerințe ale lui Meno și de ce nu era supărat pe Meno atunci când acesta îi dădea de înțeles în mod prietenos, dar intransigent, că observațiile sale erau proaste și că nu-și formula îndeajuns de precis impresiile în cuvinte. Se întâmpla să-l apuce supărarea la școală, chiar și la materii care nu-l iritau: de multe ori se enerva din cauza aroganței îngăduitoare cu care Baumann reacționa la prestațiile lui mizerabile la matematică. Putea să-și iasă din fire față de colegi, după cum se întâmplase de curând cu Svetlana Lehmann, care îi tot scotea ochii din pricina unei greșeli de scriere. În mod ciudat, la Meno nu-și ieșea din fire; atunci când Meno îl critica, simțea un imbold de a se perfecționa, nu se retrăgea morocănos într-un colț și nu era bântuit de gânduri întunecate ca în cazul Svetlanei, care, ce-i drept, avusese grijă să audă cât mai multă lume ce gafă făcuse Christian Hoffmann, cel care își dă mereu talente că e atât de sigur pe el. În cazul lui Meno, totul rămânea în familie, critica sa fiind atenționarea, rostită cu voce tare, a propriei voci interioare a lui Christian, pe care acesta o suprimase numai în speranța de a se putea strecura comod. Chestia era că nu trebuia să spună „Această aripă de fluture e de mărime mijlocie", ci să precizeze mărimea exactă a acestui „mijlociu": „Această aripă de fluture e de mărimea unei cutii de chibrituri." Apoi, Meno spunea: „Examinează felul în care vezi tu frumosul"; dar atunci când îi explica lui Christian, cu un aer științific și rece, cum că ar fi frumos să pui un lineal în dreptul unor culori, să analizezi într-un cerc făcut cu compasul pe hârtie milimetrică ceva atât de moale și trecător ca un fluture de noapte de culoarea ciclamelor din Congo-ul Superior, Christian simțea o distanță, o reținere a disponibilității sale de a-și urma unchiul — o tulburare; ca și când ar vedea o figură geometrică perfect clară, conturată cu precizie de o lumină făcută din mii de fibre de cuarț și ca și când dintr-odată s-ar rupe câteva dintre fibrele astea de lumină, figura dobândind un paralelogram fin, niște franjuri și un contur imprecis, iar Christian nu mai era preț de câteva clipe atent la fluture, ci la Meno. De multe ori acești fluturi din vitrinele simple, dar realizate din lemn de guaiacum, ale negustorului de mărfuri coloniale Alvarez, care aveau chiar și lacăte — cheile de bună seamă se pierduseră, niciunul dintre chiriași nu le avea —, îl făceau să trăiască un fel de plăcută stare de captivitate, ca prin vis; se uita la mumiile de fluture înșiruite în mod ordonat și nu vedea numai contururile, pigmenții, umbrele și modelele de pe aripile care luminau în culori de metal vechi, încadrate în impresia senzorială „fluture", ci percepea, pe măsură ce se uita mai mult, ceva difuz în jurul animalului, ceva care i se părea mai captivant decât îndeletnicirea lui Meno de a descrie acest fluture, *Urania ripheus*, *Cometa de Madagascar*, cât mai precis aici și acum. Dacă Meno ar fi spus: „să scrii în cuvinte"[1], poate că mintea lui

[1] *Mit Worten beschriften*; în context, oarecum echivalent cu „a pune o etichetă pe care ai scris niște cuvinte".

Christian ar fi stat locului, netrebuind să se zbată, dar așa conceptele pe care Meno le scăpa, cu aerul lui cumpătat, îl făceau pe Christian să se gândească la piunezele cu care preparatorul fixase fluturii și să vadă în fața ochilor săi lăuntrici cum acesta împunge fluturii cu o precizie de mecanică fină; dar asta nu era mare lucru în comparație cu bucuria pe care Christian o resimțea atunci când se întâmpla ca limba memoriei sale să rostească un cuvânt ca „vătămat" și verdele veronez de pe aripile fluturelui Urania să prindă apoi a se mișca. Această pată de verde veronez de pe un fluture african, un fluture de noapte activ și în timpul zilei, după cum îi explica Meno, fără ca el, Christian, să priceapă cu adevărat — căci, dacă fluturele de noapte era activ și în timpul zilei, de ce îi mai spunea fluture de noapte, dar pesemne că oamenii de știință vor fi având ei motivele lor să recurgă la această îmbinare fascinantă. O anumită lumină la o anumită oră, chipul lui Meno din profil; aceasta era poziția de efectuare a experimentului, fața rămânând nemișcată atâta vreme cât nu se introducea catalizatorul; o stare de așteptare îmbibată de posibilități, iar lui Christian i se părea incitant faptul că exact pentru această combinație oarecum chimică se făcea că tocmai conceptul neobișnuit „vătămat" să fie catalizatorul, acest cuvânt care dizolvă ca un fulger starea de inerție fiind picurat parcă dintr-o pipetă pentru a deschide porțile noului care apoi se liniștea imediat, plin de taină, după cum se întâmpla în procesele de coagulare a sângelui, aranjându-se într-o nouă constelație. Niște corpuri moarte și uscate dindărătul vitrinelor se transformau în prisme așezate în fața unor realități total diferite: *Urania ripheus* era un avertisment cifrat în lumina întunecată a unei păduri virgine cu ramuri de copac dormitând sub arșița ce-și scurgea prin ele aerul ca un jăratic, iar „vătămat" era fixat cu niște fire asociative de verdele aripilor de ghidare, o culoare căreia Meno îi spunea „saturată", în vreme ce Christian, care își aducea aminte de o expoziție de la Muzeul Armatei, îi spunea „verde de pulbere", întrucât nu putea descoperi în ea nimic umed, conceptul utilizat de el trebuind însă să fie legat de conceptul „saturat", la care Meno își răsucea mâna dreaptă, cu care își sprijinise bărbia cumpănind, și ținea palma orizontal, îndreptată în sus, ceea ce însemna ceva de genul: „Se acceptă, nu e rău, se poate vedea și așa." Acest „se poate vedea și așa" avea o nuanță diferită de acel „dacă spui tu" pe care îl exprima prin același gest, dar cu corpul destins, și în care era conținută tristețea pricinuită de neputința de a te face înțeles de către celălalt, poate numai în acea zi, faptul că părea să se confirme ceva ce simțise, dar încercase să izgonească din temperatura discuției pentru a nu lăsa să iasă la iveală din tărâmul bănuielilor realitatea de care se temea. „Dacă spui tu" era, nu numai în felul în care Meno folosea limba, ci la mai toți locatarii Turnului pe care îi știa Christian, o formă politicoasă de a te închide în tine, fiind, ce-i drept, numai una dintre multele uși care mai erau încă ținute deschise, iar dacă te uitai mai atent, vedeai că ușa aceasta nu fusese trântită, ci era întredeschisă; iar forma cea mai politicoasă,

poate, a acestor minuscule înmormântări reținute care aveau loc prin închiderea fugară a pleoapelor era aprobarea entuziastă. „Magie" era un cuvânt pe care Meno nu-l îndrăgea. Venera ceea ce reprezenta și exprima acest cuvânt, neîndestulător și cam neajutorat după părerea lui, „o etichetă de pe un borcan în care lucrurile se află atunci când ne aducem aminte de ele", după cum spunea Meno atunci când Christian, revoltat de propria lipsă de cuvinte și chinuit de strădania de a îndeplini cerința lui Meno de a descrie lucrurile cu precizie, nu mai voia să stea prea mult pe gânduri, folosind acest cuvânt pentru a caracteriza ceva ce îl fascina într-un fel încă neelucidat.

— Îl folosești ca pe un plici, căci și uciderea este o metodă pentru a izgoni ceva, observase Meno, dar astfel nu faci decât să te învârți în jurul propriei neajutorări, așa cum se întâmplă în cazul scriitorilor proști care nu sunt în stare să producă un fenomen — ceea ce ar fi adevăratul act creator —, fiind capabili numai să vorbească despre un fenomen. Cum ar fi să spui „magie" în loc să creezi prin cuvinte ceva care să aibă magie.

În astfel de momente, Christian simțea o boare nefamiliară care îl apăsa; nu știa de ce Meno trebuia să fie atât de sever și nu regăsea nici atașamentul obișnuit în aerul implacabil cu care Meno îl țintuia, cu gândurile sale cu tot, care o luau pe mirișe, în fața acestei vitrine al cărei conținut nu îl mai făcea să-și piardă răsuflarea în decursul exercițiului de mai bine de-o oră al lui Meno și nu mai stârnea în el bănuiala unei vânători ca atunci când, trecând pe lângă ea, își plimba privirea timp de câteva secunde peste faraonii multicolori. Acest fulger tăcut care îl trăsnea când voia să treacă pe acolo, dar ceva se deschidea și forma o mare poartă care aspira lucrurile și în care dispărea tot ceea ce avusese el în minte în acel moment: școala, un meci de fotbal, discul cu Tomita, candidatura pentru un loc la Medicină, la sfârșitul clasei a XI-a, uneori forma unei picături de lapte vărsate ori numărul de la Jiguli-ul lui Tietze. Toate acestea erau trase afară din el, Christian rămânând cu ochii mari și gura căscată, uitând să mai expire. Ce-i drept, simțea că Meno voia să depășească această fază cu el, buzele care îi șopteau nevăzute ceva trebuia să fie pecetluite din nou, imaginile să piară din nou, dar Christian nu vedea ce sens ar avea ca toate culorile să se estompeze și micuța partitură de forme să devină insipidă. De multe ori, Meno era cel care îl întrerupea. În această secundă, în care unchiul său își înclina capul, frecându-și ochii închiși cu degetul mare și cu arătătorul, aerul său afectuos se întorcea deodată, de parcă ar fi fost numai întins undeva într-un material elastic și acum i se dădea drumul. Trebuia să mai existe și altceva în afară de simpla supunere față de un comandor al secundei, acesta fiind lucrul pe care Meno părea să-l caute cu sculele preciziei sale. Lui Christian i se părea că e vorba de o deviere intenționată de la niște convingeri profund înrădăcinate, și asta tocmai pentru că erau profund înrădăcinate. Poate nu mai erau valabile ori poate că Meno voia să ajungă mai departe, considerând că ar fi ceva măreț, și nu o capitulare,

să plătești pentru asta un preț. Simțea că unchiul său e atât de neîngăduitor tocmai pentru că regăsea aceste convingeri la el, la Christian, regăsea ceva ce se tot întorcea, fără a se sinchisi de nimic, un lucru cunoscut de el însuși prea bine, ceva ce o fi combătând de mult, pornind de la o altă convingere. Care dobândea, nefiindu-i înnăscută, ceva eroic. Și care putea să conțină o suspiciune față de „limbajul inimii", după cum spunea Meno cu buze ca de lemn, rostind și ghilimelele. Poate că era o boală profesională a omului de știință și a lectorului, căci Christian resimțea „limbajul observării nesentimentale" pe care Meno voia să îl contrapună acestui „limbaj al inimii" — oare chiar voia el asta? — ca fiind ceva străin, chiar dacă se gândea uneori la el, întrucât „mare cât e o cutie de chibrituri" era într-adevăr o formulare mai plastică și mai precisă decât „mijlociu". Cu toate acestea, îl fascinau întotdeauna mai întâi culorile, și nu nuanțele, îl impresiona mai întâi ceea ce era aparent, și nu ceea ce era mai profund, fapt ce putea să pară logic, căci ceea ce era profund nu ar fi fost profund dacă era numaidecât accesibil, era vorba de ceea ce îl impresiona pe el; și fluturele cel mai rar și cel mai aparte în felul său, dar care nu îți sărea în ochi, îl lăsa pe Christian oarecum indiferent dacă vedea alături un exemplar care arăta ca o cutie zburătoare de tuș, chiar dacă, în ceea ce privește frecvența de apariție, o fi fiind fluturele de varză albă al Tropicelor. Meno îl mustra pentru această aplecare, fiind mai puțin atașat de exemplarele individuale, care, după cum spunea el, purtau „toate secretele lor, dacă au secrete, lipite de micuțele lor jachete". Prefera fluturii mai puțin evidenți, dintre care strânsese vreo câțiva și Alvarez; atârnau într-un al doilea insectar aflat în fața etajului surorilor Stenzel, acolo unde scara dădea spre ușa de sticlă. În acest loc domnea o luminozitate cenușie care se revărsa difuz prin geamul de sus al casei scării: o floare din sticlă, cu șapte frunze, în mijloc atârnând un candelabru ca un fel de stamină alungită peste măsură. Erau o serie de fluturi de noapte, saturnide de culoarea lemnului, cu ochi înșelători, „din spița zeului de plumb, și uite aici: ăsta e filigranul lor". Meno arătă către textura aripilor subțiri ca hârtia, care îl purtară pe Christian cu gândul la valurile circulare iscate atunci când dădeai cu piatra într-un tău liniștit. Filigranul părea să continue de la fluture la fluture, constituindu-se într-o imagine mai mare, din care fiecare era numai o componentă, de parcă ar fi făcut parte dintr-un puzzle. Semănau foarte mult între ele, și numai dacă te uitai cu atenție ieșeau în evidență minusculele diferențe dintre fluturii individuali.

— Astea sunt părțile pentru orchestră cărora compozitorul le-a acordat cea mai mare grijă, deși publicul abia dacă le aude vreodată; dar tocmai ele sunt importante pentru el și nu ai putea să-i faci un compliment mai mare decât să asculți cu atenție, căci la ce bun mai e muzica dacă nu pentru a fi ascultată. Aceste pete de purpuriu, de verde-ruginiu și liliachiu, acest albastru care este atât de intens, încât ar putea apărea pe o lămâie; astea sunt porțiuni de efect, așa cum le plac compozitorilor italieni de belcanto și sunt

îndrăgite de publicul mediu de operă, care nu merge la teatru pentru a asculta, ci pentru a privi și a se vântura de colo-colo în pauză, pentru a se enerva în legătură cu prețul sendvișurilor și al cocteilurilor, și pentru a fi văzut; publicul care cunoaște dinainte „pasajul renumit" în care tenorul își adună toate puterile pentru a scoate un do înalt și ceea ce urmează după aceea; pe mine însă mă interesează texturile care nu sunt aparente, camuflajele, tranzițiile și mimetismul; particularitatea constructivă a paturilor în care stau întinse motivele, aceste prințese „frumoase", uneori chiar prea frumoase. Pe mine nu mă interesează numai etajul cel mai arătos, ci și pivnița unde se țin cărbunii, bucătăria și, pentru că tot suntem în domeniu, servitorii compoziției.

Așa spunea Meno. Christian stătea să se gândească la asta. Ca și atunci când îl vizita pe pictorul Vogelstrom din Casa Pânzelor de Păianjen și când auzise numele Merigarto și Magelone, pe care apoi nu le mai uitase, și acum, în urma acestor discuții cu Meno, rămânea în el ceva care acționa mai departe în el, ceva ce el resimțea ca fiind un corp străin care pătrunsese în el și îl preschimba, iar în astfel de ceasuri, ca cel de acum, Christian îl cerceta pentru a-l încercui, a-l palpa, pentru a observa dacă avea să fie dăunător ori folositor.

Gramofonul surorilor Stenzel amorțise. Gongul de tip Westminster răsună de patru ori, după care se auziră două bătăi: ora 14. În curând, Anne avea să se reîntoarcă de la serviciu, iar Robert, de la școală. Atunci aveau să se facă simțite vocile, zgomotele, agitația; Caravela avea să se scurgă înapoi în vis și depărtare, în amintirile din luneta lui Magellan. Christian închise ochii. Se gândi la Verena.

22

Ineof

Seara, familia Rohde veni în vizită.

— Eşti bolnav, ei? îl întrebă Ina, care aduse cu ea în cameră o adiere de deodorant „Koivo", iar lui Christian i se făcu ruşine că nu aerisise.

Ina se aşeză pe marginea patului, plimbându-şi privirea peste mingile de fotbal ale lui Robert, peste Terence Hill şi Ornella Mutti, se aşeză picior peste picior, legănându-şi un picior. Purta pantofi cu tocuri înalte, dresuri şi o rochie mini.

— Şi cum mai merge?

— Foarte bine. Ţie?

— Mult stres la şcoală. Ce cameră anostă!

Christian transpira, dar îşi trase pătura peste bărbie, întrucât acolo ardea un coş. De pe hol se auzeau voci; Ulrich intră.

— Ce îţi prescrie beţivul ăsta de Fernau?

Ulrich întinse mâna stângă, iar Christian îi căzu în plasă ca de atâtea ori şi îi apucă dosul palmei; lui Ulrich îi plăceau astfel de pozne.

— Papa! (Ina îşi înălţă enervată sprâncenele subţiri ca nişte arcuri înguste.) Te ţii de bârfe?

— Ei, ce să spun, sturzul ăsta aburit... Mă enervează de nu mai pot, da' ştii, chiar mă enervează! Nici măcar nu pot să-ţi spun cât de tare mă enervează! Uite! (Îi arătă lui Christian arătătorul drept, care era înroşit.) L-a tratat ca pe o „umflătură de provenienţă necunoscută", iar o altă variantă a diagnosticului a fost „urmări ale unei lovituri de ciocan de care pacientul nu-şi mai aduce aminte". Da' ce crede el, că oi fi cu mintea-n traistă?

— Era mai bine să fi mers tu direct la unchiul Richard!

— Şi acum mă doare, mă termină, nu pot să dorm! Mi-am pus nişte argilă acră ca oţetul, dar n-ajută... Şi sunt mânios la culme!

— Papa!

— Ţie îţi dă mâna să vorbeşti, nici nu ştii cum e să te apuce aşa o mânie... Şi durerea asta!

Ulrich își lovi cu mâna dreaptă fața cărnoasă și colorată în albastru-închis în partea inferioară a bărbii. Ulrich avea chelie, iar dedesubtul cheliei, o cunună de păr buclat, crescut sălbatic, în stil sudic, care îi stârnea frizerului Wiener înjurături șoptite, întrucât îi tocea foarfecile; avea păr pe spate și pe burta-i respectabilă, Christian știind asta deoarece lui Ulrich îi plăcea să meargă iernile prin zăpadă în slipi, să se lase să cadă urlând și să facă pe „vulturul", ceea ce însemna să lase cu brațele întinse niște urme ca de evantai în zăpadă. Apoi, în caz că stropitoarea din grădină nu era încă înghețată, mai făcea și vreo câteva dușuri reci, să se călească. Sprâncenele sale erau atât de dese, încât străluceau ca doi melci, Ulrich nesemănând cu fratele său Meno și cu sora sa Anne decât la culoarea ochilor: căprui cu punctulețe verzi.

— Ale unei lovituri de ciocan de care pacientul nu-și mai aduce aminte. Auzi tu, dacă s-a mai pomenit vreodată diagnostic atât de tembel... Mai ales că nu sunt stângaci. (Ulrich se apucă să meargă de colo-colo prin cameră.) Hoțomanul ăsta răuvoitor, acum chiar sunt mânios. Simt o mânie de toată frumusețea, nu pot s-o las să se irosească!

Caută un loc liber pe biroul lui Robert și îl lovi de mai multe ori cu palma stângă, mimând niște urlete.

— Să scot mânia asta din mine, s-o scot, s-o scot!

Și se apucă să zdrăngăne segmentele superioare ale picioarelor mesei, roșu la față în urma efortului de a nu distruge nimic și de a da, totodată, frâu liber mâniei — ca un *berserker*[1] a cărui turbare amenință să crească și mai mult din pricina faptului că nu are voie să fie turbat, provocând așadar râsul —, dar scoase un oftat de durere, căci le apăsa cu degetul umflat, presând piciorul mesei de parcă ar fi fost unul dintre cartofii alungiți de tip Borthener pe care ar fi vrut să-l strivească cu tot dinadinsul. Christian se gândi la urma de pe parapetul de fier de pe terasa lui Brühl pe care cică ar fi lăsat-o August cel Puternic cu degetul mare... Ina își bâțâia plictisită picioarele. Ulrich părea să se fi liniștit acum, căci privea țintă pozele cu fotbaliști de pe masă, stând cu mâinile în sân. Acum, avea să urmeze un sfert de oră dedicat discuțiilor despre fotbal: Ulrich putea să vorbească oricând despre fotbal, știind pur și simplu „totul"; sau măcat știa la fel de mult ca Robert, ceea ce nu era puțin lucru.

— Ei, Christian? Ești la pământ? După ce te-a apucat Fernau cu mâinile alea ale lui? Și mai mult a făcut rău decât bine, că de unde tot mereu te auzeam cântând, acum văd că ai amuțit?

Asta era tanti Barbara, căreia i se spunea în familie „Ineof" — pronunța cuvântul englezesc *enough* cu accent saxon și îl folosea, împreună cu un gest decis, cu latul palmei, pentru a marca faptul că un subiect fusese epuizat.

— Cum mai merge cu școala, nepotul meu de trup?

---

[1] *Berserker*-ii sunt, în mitologia nordică, luptători viteji, învești mântați în blană de urs, care juraseră supunere zeului Odin.

Robert era „nepotul ei de stomac". Christian nu răspunse imediat, ceea ce o neliniști pe Barbara, care se așeză pe pat, făcându-le semn Inei și lui Ulrich să plece.

— Fulguşor, tocmai voiam să vorbesc cu el despre fotbal...

— *Ineof!*

— Dinamo contra BFC!

Christian țâșni în sus.

— Când?

— *Ineof,* v-am spus! Ieșiți afară!

Ulrich dădu un pumn plin de admirație plasei de fotbal a lui Robert. Fața i se schimonosi.

— Trăncănici, trebuie să-ți sufli nasul.

— Papa, nu-mi mai spune așa, de câte ori trebuie să-ți mai spun?

— Afară cu voi! E un bolnav aici care are nevoie de odihnă! L-a apucat din nou enervarea? E incredibil omul ăsta. Și mai sunt și măritată cu el. Se poartă fără niciun fel de menajamente când ești bolnav. Christian, îți spun... Bărbații ăștia! Le cazi în plasă, plină de naivitate, și până să te dumirești, gata, ai un fructuleț în burtă! Îți spun asta numai pentru că sper că nu ești și tu unul dintr-ăștia! Și vezi, nu care cumva să mi te dai la Ina, că așa ceva... nu ar fi bine. Verișor și verișoară, îți dai seama... Am citit de curând un articol cu riscurile la incest. N-aveți voie să continuați, crede-mă! Am auzit de tot felul de tragedii. O, Doamne, copilul ăsta mi-a scăpat cu totul din mână! Face ce vrea, iar tipii ăștia pe care îi agață au toți păr lung și fumează! Și ascultă muzica asta înfiorătoare. Christian — continuă ea, luându-i mâna și aplecându-se peste el, iar ochii ei cenușii-albăstrui, dați fin de jur-împrejur cu mascara, păreau a fi niște șaibe de porțelan —, ascultă... Știi cum spuneau mereu... că în viață e bine să nu fii unul dintr-ăștia care se zgâiește. Că doar niciunul nu suntem nici pe departe... atât de splendizi. Dar nu stăm să ne zgâim. Deci cum merge cu școala?

— Foarte bine...

— Spui asta din modestie, nu-i așa? Alde voi, ăștia din neamul Hoffmann, tindeți să nu faceți caz de realizări. E bine așa. Cine începe slab poate să regreseze rapid. Apropo, ce zici de noua mea frizură? Mă scuzi că te întreb așa direct, dar știi cum e, nimeni nu-ți spune drept în față. Nu trebuie să răspunzi dacă te jenează. Eu am o mare înțelegere pentru psihicul masculin. Știi asta. Că doar și tu citești atât de mult și se spune că, pe cât citești mai mult, pe atât ai mai multe probleme cu cuvintele. Dacă îți place frizura mea, poți, de exemplu... să-mi strângi pur și simplu mâna.

Barbara zâmbi și își scutură mândră capul.

— Ai fost la Schnebel?

— Dar cum poți să te gândești că aș fi fost la frizerul ăla de doi bani? Christian, doar nu poate să arate chiar atât de rău!?

Fața Barbarei căpăta expresia asta atunci când își trecea mâna peste spatele motanului Chakamankabudibaba, spunând „Ceee animal drăguț!", ca și când s-ar fi uitat să vadă în ce porțiune a paltonului la care tocmai lucra s-ar putea folosi blana lui moale.

— Măi, da' ce m-ai speriat! Nu, bineînțeles că am fost la Wiener. E singurul care se pricepe la părul de femeie. E atât de greu să prinzi o programare la el... Chiar și cei din Imperiul Roman de Răsărit vor să meargă la el. Și când te gândești că în '56 el a fost... mi se pare că a stat și la închisoare, acolo, în frumoasa Țară Ungurească. Măi, dacă ar ști ei treaba asta. Dar știu ei asta cu siguranță, acești... dezmățați ce sunt! Ăsta e cuvântul. Wiener e un șarmant și jumătate. Și e și nițel eucaliptic, vreau să spun: freza asta a lui e chiar exagerată, mai ales că e neagră ca rărițul — și precis că e trecut de cincizeci de ani. Și mai poartă și plasă de păr. Vreau să spun: fiind bărbat. Și mai e și frizer. Cu plasă de păr și mustață de haiduc! La prețurile lui... Și unde mai pui că merge așa, ca și când ar fi aburit. (Barbara se sculase să imite mersul coaforului Lajos Wiener.) Își ține mâinile ridicate în sus, ca și când ar trebui să calce pe ele și își leagănă șoldurile ca un prieten al sportului, spunând cu o voce joasă și serviabilă: „Stimată doamnă, vă rugăm să ne faceți în curând din nou cinstea prezenței dumneavoastră!". Cu lista lui de așteptare, o, Doamne! Ce mârlan! Și apoi îți clipește așa, neplăcut, din obraz, de ai impresia că în spate stă la pândă un taraf de țigani care acușica se pregătesc să lovească din chestiile alea ale lor în chestia aia... Ei da, cu ciocănelele alea care arată ca niște linguriță de cofetărie, iar aceste... țitere. Da. Scândurile astea acoperite cu sârme cu care se... maghiarizează! (Se așează la loc, își întinse degetele împodobite din belșug cu inele înflorate și își contemplă unghiile date cu un lac vișiniu.) Știi, Christian, nu te întreb numai așa, ca să mă aflu în treabă. Femeile de la serviciu nu simt decât invidie, nu poți vorbi cu ele despre așa ceva. Nu îți spun că arăți bine, că dacă îți spun ar spune că mai bine nu-ți spuneau. Ina își spune, desigur, „maică-mea a luat-o razna". Și bineînțeles că aș putea să-l întreb pe Skorkel — așa îi spunea Barbara soțului ei —, însă el nu face decât să mormăie „fulguțor, arăți grozav", dar nici nu-și ridică ochii de pe revista săptămânală de fotbal, *Fuwo*, sau cum s-o mai numi fițuica aia. Dar pe tine, pe tine pot să te întreb. Știu asta. Simt asta. Tu ai o opinie onestă și ai și ochi în cap. Wiener, bărbatul prefăcut de cincizeci de ani, îți spune vorbe mieroase pentru că vrea să mai vii la el. Văd eu care e treaba, te jenezi să-i spui mătușii tale ce mult îți place. Nu trebuie să-ți înfrânezi lacrimile din pricina asta. La urma urmei, vom ajunge cu toții în comunism, și acolo va trebui oricum să ne tundem. Dragul meu, *ineof*! Nu mai vorbi atât de mult, nu face decât să te obosească. Somn ușor!

23

Respirație

Richard se duse în pivniță, la atelierul pe care și-l amenajase în fosta spălătorie. Aici era liniște. Vru să aprindă lampa, dar se răzgândi; semiîntunericul din încăpere îl liniștea; contururile obiectelor erau deja amestecate cu întunericul ce părea să se răspândească dinspre pereții goi. Mirosea a umezeală, mucegai și cartofi. Știa că nu era bine să petreacă prea mult timp aici jos, mai ales acum, în anotimpul rece; din primăvară până în toamna târzie, în schimb, când puteai lăsa geamurile deschise, era cald, mai mirosea încă a terebentină și a lemne uscate, a vopsea și a benzină de curățat. Trebuia să se schimbe atunci când lucra aici, hainele luând izul acru de pivniță care nu mai ieșea din ele decât cu greutate. În ciuda tuturor dezavantajelor pe care le avea camera asta, lui Richard îi plăcea să fie aici — lăsând deoparte faptul că era un privilegiu să ai o astfel de încăpere suplimentară pentru desfășurarea unui hobby; se mulțumise pentru asta cu cea mai mică încăpere de jos, ba chiar îi cedase un colț și lui Griesel. În camera de lucru putea să stea fără a fi deranjat — aici jos însă, putea să stea singur. La fel ca și în sala de operație, aici nu domnea limbajul cuvintelor, ci acela al mâinilor, care îi era familiar și înlăuntrul căruia se simțea sigur pe sine. Aprinse lumina, bucurându-se de pârâitul scos de comutatorul de bachelită atunci când îl răsuci; becul cu filament din cărbune, care rămăsese aici de la locatarii anteriori, proiecta un cort de ocru în încăpere. Sculele erau mândria lui, căci, atunci când se gândea la „posesiuni", Richard nu vedea numaidecât un cont bancar în fața ochilor, nu vedea numai mobilele din cameră, pick-upul, tablourile lui Querner sau Lada, ci dulapurile de perete cu brelocurile și cheile de piuliță înșirate una după alta, cheile pentru țevi, scule de realizare a filetelor și seturile de capete de filetare și feluritele sale dălți. Nu erau rebuturi produse în vreo întreprindere de stat, ci marfă cu greutate din perioada interbelică, realizată în forjele din Bergener Land. Văzu cele treizeci de șuruburi învelite în rola din velatură cu marginile groase din piele de cal, pe care le primise cadou de la maistrul său la

absolvirea uceniciei de lăcătuș, forjate dintr-o singură bucată, bucăți de fier cu șase canturi cu care puteai să omori un om, mânerul fiind prevăzut cu sigiliul producătorului; văzu vechile mașini de găurit manuale din fier masiv, maro, unse cu ulei pentru iarnă și învelite de asemenea în hârtie dată cu ulei, așezate toate în locașuri tăiate pe măsură, de la cea mică de tot, cu care puteai să înțepi un țânțar, până la cea cu burghiul gros cât degetul, cu care puteai găuri tabla vapoarelor, în cutia făcută din lemn de păr. Meno vorbea adesea despre poezie, și Richard nu putea mereu să-l urmărească, Meno părând atunci să se miște în regiuni care nu-l priveau în niciun fel pe Richard și care nu-i spuneau nimic, dar un lucru înțelegea: atunci când Meno povestea că asta necesită muncă și că niște poezii de Eichendorff, de exemplu, pe care le recita cuprins de entuziasm, nu se făceau într-o zi. Povestea de bănuiala a ceva aflat îndărătul lor, ceva ce Meno numea desăvârșire. Și atunci când Meno adăuga apoi că, din câte văzuse el, oamenii obișnuiți nu au decât rareori acces la aceste domenii, ceea ce ei, cei de față, erau rugați să nu înțeleagă greșit, Meno nevoind să pară că-i ia de sus, dar acesta fiind, spunea Meno, un fapt de care fiecare știa, dar pe care nimeni nu îndrăznea să-l exprime, deoarece partidul, altminteri, s-ar vedea confruntat cu întrebarea dacă nu cumva imaginea pe care o proiecta despre muncitorul cititor se bazează pe ipoteze greșite: când discuția ajungea în punctul acesta, Richard se apuca să protesteze, neplăcându-i ceea ce spunea cumnatul său despre raportul muncitorimii cu activitatea de a citi. El, Richard, cunoștea destule contraexemple, iar afirmația lui Meno îi contrazicea spiritul de frumusețe și de calitate serioasă și, astfel, spiritul poetic, într-un alt sens, care nu era însă nicidecum aplatizat. Ba da, îl înțelegea prea bine pe Meno, chiar dacă acesta nu voia să recunoască. Același sentiment de profundă satisfacție, de fericire și poate chiar de mântuire — sentimentul că aici și acum există o dată ceva cum nu se poate isca mai bine din spiritul și din mâna omului —, acest sentiment pe care îl citea pe fața lui Meno îi era cunoscut și lui Richard, atâta doar că nu era declanșat de vreo poezie, ci de bancul ăsta de lucru, iar la tatăl său factorul declanșator fusese viața interioară a unui ceas mecanic, mărturie a destoiniciei de meșteșugar pasionat, cu un deosebit simț al preciziei. Chiar dacă Meno îl zeflemisea, considerându-l poate în sinea lui un semidoct care îndrăznea să creadă în mod serios că un set de șurubelnițe ar avea în el ceva poetic. Cumnatul era un băiat ciudat de felul lui, cufundat în lumea sa de spiritualitate și de litere, părând a nu cunoaște însă prea bine oamenii. Se îngropa îndărătul mesei de scris și al muncii de cercetare — și vorbea apoi despre muncitori și despre felul în care văd ei lucrurile superioare... Baliverne, baliverne. Richard se simțea obosit și merse până la chiuveta din colț, în spatele marelui ciubăr din lemn în care se spălau înainte rufele. Acum, acolo se păstrau cartofii. Se spălă pe față, rămânând apoi aplecat deasupra

chiuvetei și ascultând cum picăturile care cădeau de pe fața lui picurau pe smaltul chiuvetei — ca niște vezicule ireale în zgomotul crescând al respirației sale. Se simțea atât de golit, încât nu pricepea cum putuse vreodată să fie ceva în el: copilăria sa, evenimentele din timpul războiului, atacul asupra Dresdei, arsura, Rieke, ucenicia de lăcătuș, facultatea, Anne, copiii. Poate că toată lumea purta înlăuntru un recipient care se umple încetul cu încetul în decursul vieții, dar acum la el recipientul se spărsese și tot conținutul se vărsase. Se uită la bancul de lucru, care era aici de pe vremea lui Alvarez, la lemnul neted al plăcii din lemn perfect lustruit de toate mâinile care îl apucaseră cândva. Era un lemn atât de dur, încât viermii nu îl mâncau. Nu cunoștea soiul, era un lemn neobișnuit de vârtos, roșu precum cuprul, căruia nici măcar umezeala și mucegaiul nu-i puteau face nimic. La bancul ăsta construise el masa pentru Meno, mesele de scris pentru Christian și Robert, dulapul cu o sută de sertare din camera de lucru, față de care își exprimase aprecierea chiar și meșterul tâmplar Rabe, un tip singuratic, zdravăn ca o rădăcină, care fuma chiștoace și care nu putea să-i sufere pe „diletanți", cum le spunea el. Richard făcuse dulapul din cei doi pruni care muriseră în decursul furtunilor din penultima toamnă. Câtă bucurie îi adusese această muncă: datul la rindea, tăiatul în bucăți potrivite, amenajarea cadrelor și, înainte de asta, munca de construcție detaliată, asiduă, în care erorile se tot petreceau, pentru care studiase planurile de prin muzee și de la Oficiul pentru Îngrijirea Monumentelor. Ce tare îi mai plăcea să adulmece rășina, ce se mai bucurase el când ieșise la iveală de sub rindea textura puternică a lemnului de prun, cum se uitase la el Rabe atunci când cumpărase clei făcut din oase de vită pe care l-a dat apoi în clocot într-o oală de rufe la foc deschis — și cum i s-a luminat lui Rabe privirea când a văzut dulapul și l-a examinat, cum nuanța de suspiciune și dispreț făcuse treptat loc admirației: n-avea să uite asta niciodată.

Cineva bătu în ușă. Anne intră în încăpere.

— Ce se întâmplă cu tine, Richard?

— Nu se întâmplă nimic cu mine, răspunse el iritat.

— Văd eu că e ceva cu tine. Nu mai ești tu însuți, te tot foiești pe-aici ca un urs bolnav, nici n-ai ajuns bine acasă și te retragi în camera de lucru... Țipi la Robert pentru orice mărunțiș, ești arțăgos...

— Dificultăți la clinică, nimic altceva! Doamne, vechea poveste! Au ideea asta cu colectivul muncii socialiste, Müller cere ore suplimentare din partea asistenților și bineînțeles că și din partea noastră, a medicilor principali, că doar trebuie să dăm exemplu luminos... Și apoi luptele astea eterne de la ședințele de rectorat, cică nu facem destul pentru a influența angajații în spiritul societății, și apoi e anul Karl Marx, cică ar trebui să „luăm inițiativa" unor activități stupide cu studenții...

— Nu e asta. Te știu. Ești altfel atunci când sunt chestiile astea.

Anne veni către el. El stătea întors într-o parte, aplecat peste bancul de lucru și închise ochii atunci când Anne îi apucă mâna.

— Îmi ascunzi ceva?

Făcuseră o regulă din a nu discuta probleme serioase între cei patru pereți ai lor, ci la o plimbare. Aceste plimbări erau un obicei general prin cartier. Adeseori vedeai perechi căsătorite mergând în tăcere și cu capetele plecate ori prinse într-o discuție aprigă și gesticulând — nu puteai decât să presupui că discuția avea loc în șoaptă, întrucât se întrerupea întotdeauna de cum apărea câte un trecător care ar fi putut să audă ceva.

— E o altă femeie?

— Nu. De unde ți-a venit? Nu!

— Așadar, nu e vreo altă femeie?

— Nu! Nu! Tocmai ți-am spus!

— Am auzit câte ceva. Mi s-au adus la cunoștință anumite zvonuri.

— Zvonuri, zvonuri! Și fac măcar două parale zvonurile astea? E vorba de bună seamă de intrigi...

— O colegă are o soră care lucrează la Academie, o alta a fost de curând pacientă la voi, la Ortopedie...

— Trăncăneli prostești!

— Deci nu e nicio altă femeie.

— De câte ori să-ți mai spun: nu!

Aceste plimbări-problemă păreau să se înmulțească în ultimul timp. Erau zile în care i se părea că toți locuitorii cartierului, în afară de copii, și-au părăsit locuințele, umblând acum mormăind pe străzi, astfel încât discuțiile purtate în șoaptă erau întrerupte de necontenite saluturi, de oameni care-și duceau mâna la pălărie ori care făceau semn cu mâna. Ce grotesc era! Îi veni să râdă — apoi se întrerupse din râs. Anne se uita la el supărată. Se încotoșmănise toată și își crampona mâinile de gulerul paltonului.

— Te pomenești că tu stai să crezi toate bârfele astea! Ei încearcă să-mi pună ceva în cârcă, poate din invidie...

— Ei? Care „ei"?

Anne se opri din mers.

— Nu colegele tale. (Richard se sprijini de gard.) Au dezgropat vechea poveste. Din studenție. De-atunci, din Leipzig.

— O, Doamne!

Anne își lovi fața cu mâinile și trebui să se sprijine de gard, lângă el. Se apucă să-i povestească de discuția avută, oprindu-se mai întâi tot mereu, rupt, incoerent, apoi din ce în ce mai intempestiv.

— Dar ce motiv au... După atâția ani...

— Nu știu.

Uneori, vedeai mai multe perechi sprijinindu-se de câte un gard, alteori, trecea pe acolo Arbogast, care avea un simț deosebit al comicului, și făcea în tăcere un semn reverențios cu bastonul și, dacă se întâmpla să fie vreun gard de pe Holländische Leite, punea să aducă niște scaune de la Institut pentru a fi așezate în aer liber.

— Povestea asta veche... Mi-ai povestit atunci totul?

— Da, totul!

— Și Weniger... știe?

— Nu. Nu, asta nu poate s-o știe.

— E prietenul tău... Cum te porți cu el, cum îl bați pe umăr, uneori mă uit la tine și...

— Încetează!

— Și mi se face frică! Nu lași să se vadă nimic, nimic! Poate mă minți, poate m-ai mințit toți anii ăștia, așa cum l-ai mințit pe Weniger...

— Anne! Nu poți să înțelegi asta? Chiar nu poți să înțelegi asta? Eu... eram *altfel* pe atunci, prin anii '50 la Leipzig, tu nu a trebuit să trăiești atmosfera aia. Și eram și sincer convins...

— Așa de sincer, încât ți-ai turnat prietenul! Doamne, trăiesc cu un...

— Anne! (Richard se făcuse alb precum creta. O apucă de umeri, o bruscă.) Doar am mai discutat toate astea până ne-a venit să vomităm, am discutat toate detaliile, nu-mi mai reproșa acum iarăși totul! Păi asta e ceea ce vor ei! Vor să ne dezbine, vor să ne distrugă cu chestia asta pentru că... le e teamă de iubirea noastră, da, asta e. Pentru că se tem de faptul că noi suntem uniți și...

Anne izbucni într-un râs strident.

— Se tem de iubirea noastră... Ce bazaconii poți să îndrugi! Ar trebui să te auzi, cât de... caraghios și sentimental sună! Nu ți se potrivește defel și nu mai vreau să-ți aud analizele pseudofilosofice... Doamne, Richard, mai spuse ea, ridicând mâinile și scuturându-le în direcția lui Richard, după care izbucni în lacrimi.

El o îmbrățișă. Stătură așa un timp. Richard privi țintă strada, umbrele se mișcau și veneau mai aproape. Închise ochii, îi deschise din nou dintr-odată — umbrele dispăruseră. Pe deasupra gardurilor grădinilor se revărsau coroane de copaci și garduri vii cu ramurile lor încă uscate și moarte, iar vântul bătea încetinel; aerul, care mirosea a cărbune, era prins, ca de un val, de miros de iarbă. Anne plângea. Văzu în fața lui hârtia cu numere pe care i-o desenase Lucie de ziua lui de naștere, cifra 7, care purta o pălărie, cifra 5, care fuma un trabuc. Încercă să-și alunge din minte acel desen, dar nu reușea, imaginea lui revenindu-i tot mereu, cu numerele care păreau a fi vii, ca niște omuleți răi de felul unui hopa-mitică. O revăzu în gând pe Lucie intrând pe ușă cu ursulețul în brațe și plângându-se de dureri de burtă. Își aduse aminte de păpușile zâmbitoare de pe hol. Apoi, i se păru că Josta îl privește. Dădu din cap, dar nici această imagine nu dispăru.

— Hai să mergem mai departe!

O luară către Turmstraße și merseră un timp în tăcere. Richard o privea pe Anne. Aceasta nu mai plângea, ci privea în gol. Richard își aduse aminte din nou de una dintre serile astea în care tot cartierul părea să fie pe drum. Oameni îmbrățișați stăteau în tăcere și nemișcați pe străzi. Felinarele proiectau o lumină palidă, care se stinse brusc, iar întunericul cuprinse și casele dimprejur. Se oprise curentul. După aceea se întâmplase ceva grotesc: Jule Heckmann, despre care se spunea prin cartier că arată ca un cal și care tocmai se afla alături de dentista Knabe, izbucnise în râs, un râs grosier, bărbătesc, umflat și totodată scârțâit și ascuțit, cum Richard nu mai auzise niciodată. Acest râs îi molipsise rând pe rând pe toți oamenii aflați la plimbare și pe cei care se îmbrățișau, sfârșindu-se printr-o hăhăială care se răspândea prin adâncurile străzii și care părea în mod inedit liberatoare, vitală, aducând ba cu niște hohote de plâns, ba cu niște urlete; în casele de prin jur puteai auzi cum se deschid ferestrele, și deodată cineva strigă „Birocratism!", altcineva strigă, înapoi, „Individualism!", iar un altul strigă „Socialism!". „Mi-e frică!", strigă o femeie. „Și mie!", strigă o alta, pe toată strada continuând să se audă râsul hăhăit, întrerupt de „Psst!" și „Stai odată liniștit!". Cineva spuse, cu voce schimbată, „În curând, n-o să mai avem nimic de mâncare", iar altcineva i se alătură cu voce scârțâită ce venea din întuneric: „În Wismar nu mai au carne!"; „O să izbucnească oare un război cu Polonia?" „— Doamne ferește, nu cobiți!" „— Oare le-o fi și lor frică?", urlă o femeie pe care Richard crezu că o recunoaște ca fiind dentista Knabe. „— Sigur că da. Le e frică de noi!" Și iarăși râsul zgudui strada, venind și din case. „Marxis-muul!" „Stalinis-muul!" „Om: Colectivis-muul!" Se auzi un lătrat de câine și râsul amuți imediat, oamenii împrăștiindu-se în grabă. Cineva veni către Richard, se opri aproape de el, privindu-l cu atenție, ezitând; era Malthakus, care își atinse pălăria cu mânerul umbrelei și îi șopti cu zâmbetul său fin:

— Ei, domnule vecin, care mai e treaba pe la dumneavoastră?

Apoi, dispăru grăbit în întuneric.

Richard își trase mai bine pe el paltonul, amintirea acestei întâmplări dându-i o stare de neliniște.

— Așadar, ei încearcă să ne șantajeze, spuse Anne. (Richard îi fu recunoscător pentru acest „noi", dar Anne nu-i căută mâna.) Trebuie să ne gândim ce anume putem face.

Vocea ei suna acum din nou sigură. Acest lucru îl făcu și pe el să-și recapete luciditatea în gândire.

— Există două posibilități: ori colaborez, ori nu colaborez.

— Nu se pune problema să colaborezi, răspunse ea repede și scurt. Cerere de emigrare. Trebuie să ieșim de aici. Putem să o întrebăm pe Regine.

— Ce vrei să o întrebi? Cum să completezi corect cererea? N-o să meargă. Mi-au dat de înțeles limpede că n-o să mă lase să plec. E nevoie de medici *aici*... Ar însemna să-ți trădezi pacienții încredințați, dacă cineva...

— Doar n-o să poată pur și simplu să ne țină!

— Ba da, pot! Și atunci ne trezim aici fără niciun rost, pe mine mă zboară de la clinică, ceea ce ar putea să mă lase rece, dar Robert și Christian... N-am face nimic!

— Nu trebuie să devenim turnători!

— Cu prețul de a risca, în schimb, viitorul copiilor noștri?

— Și să stai să spionezi oamenii, ăsta nu e un preț?

Richard nu răspunse.

— Există și posibilitatea să rămânem aici, iar Christian și Robert pot să depună cererea. De cum devin majori...

— Anne! Ce vorbești tu acolo? Ce s-ar întâmpla? Pe Christian l-ar zbura imediat de la liceu și pe Robert nici măcar nu l-ar mai admite.

— Christian face optsprezece ani anul ăsta. Robert, în doi ani și jumătate. O să piardă timp oricum. La armată. Ce mi-e că așteaptă să înceapă facultatea sau că așteaptă să emigreze...

— Tu pleci de la ideea că totul o să meargă așa cum îți închipui tu! Și dacă n-o să fie așa? Dacă n-o să li se aprobe? Dacă băieții nu vor avea voie să plece? Știi cu siguranță că ei chiar vor asta? Vorbim aici fără să ținem cont de ei. Poate că ar fi suprasolicitați?

— Poate că nu. Hai să vorbim cu ei!

— Și ce să facă în timp ce li se procesează cererea? Regine așteaptă de doi ani, și știi cum îi merge. Au dat-o afară de la Administrația municipală, au înfierat-o de față cu toți colegii, ca pe o agentă a imperialismului...

—... și acum e secretară necalificată la Spitalul „Joseph Stift". Și chiar și postul ăsta l-a primit numai pentru că îl știi tu pe directorul medical. Știu!

— Și băieții noștri? O să-i lase și mai mult să se prăjească la foc mocnit ca să se răzbune pe noi, de asta poți să fii sigură! O să se trezească aici, fără bacalaureat, fără să poată începe vreo facultate, trebuind să se apuce de o ucenicie... Christian, ce să învețe el? Și poate că nu vor reuși niciodată să plece din țară! Ținuți în loc aici, cu o viață ratată... Crezi că ne-ar ierta una ca asta?

— O colegă a mea și-a depus cererea de emigrare. Cu toate astea, mai lucrează încă la noi, iar fetei ei i-au dat voie să-și dea bacalaureatul.

— Cu unul se poartă într-un fel, cu altul, în alt fel. Cine poate să garanteze? Cred că e foarte improbabil să se întâmple și la noi ca în cazul colegei tale. Vrei să încerci, să vezi ce se întâmplă?

Mergeau unul lângă altul cu capetele plecate.

— Care e treaba cu Sperber? N-ar putea să facă el ceva?

— Nu știu. Nu-l cunosc prea bine. Și ca să spun drept, nici nu am încredere în el. Riscăm enorm dacă îl abordez și îi spun totul. Ce se întâmplă dacă

e și el unul dintre aceia... sau colaborează cu ei? Crezi că nu are legături cu aceia? Poate că e pur și simplu doar un provocator. O momeală pe care ne-o întind.

— Meno spune că i-a ajutat pe vreo câțiva autori.

— Se prea poate. Dar chiar dacă nu e unul dintr-aceia, ne ajută și pe noi? Cine știe ce autori a ajutat și în ce context. Dacă i se clintește vreunui autor abia cunoscut de dincolo un fir de păr, se apucă toată presa să urle, dar la noi? Pentru un medic și o asistentă medicală pe care nimeni nu-i cunoaște? Și crezi că Sperber poate să facă ceva dacă ei sugerează că nu sunt interesați?

— Sunt obosită... Hai să ne așezăm pentru o clipă!

Richard dădu din cap. Merseseră până la „Priveliștea de octombrie", cum se numea oficial rondul înconjurat de o pergolă al parcului Mondleite; locuitorii îi spuneau ca odinioară, „Priveliștea lui Philalethe", după numele de artist al regelui Johann de Saxonia, cunoscut pentru studiile sale asupra lui Dante. În mijlocul platoului se afla un obelisc cu numele soldaților originari din cartier care muriseră în războaiele mondiale.

— Să trecem pe la fratele tău?

— Nu... Nu vreau. Și-ar da imediat seama că ceva nu e în regulă. Și-n privința asta trebuie să ne hotărâm: cum spunem familiei?

— Să ne gândim bine dacă le spunem.

— Nu mai trebuie să stau să mă gândesc. E limpede. Bineînțeles că trebuie să le spunem!

— Chiar cu riscul de a nu putea fi siguri dacă nu cumva, de exemplu, Ulrich...

— Chiar dacă e în Partid, nu e turnător!

— Ce te face să fii atât de sigură? Nu mi-ai spus tu să mă feresc de el, ți-aduci aminte, pe drumul de întoarcere de la Felsenburg?

— Dar e vorba de familie... *Atât* de departe nu ar merge!

— Pentru că e fratele tău... și cumnatul meu? Pentru că îi place de băieți și merge cu ei pe stadionul de fotbal?

— Nu știu. Nu-mi închipui că ar fi în stare să te denunțe. Că doar... Da, poate că nu pot să-mi închipui una ca asta, pentru că e fratele meu. Tata nu ne-a învățat nici să ne fofilăm, nici să denunțăm. Știi ce a spus? Cea mai mare lichea din toată țara e turnătorul!

Tremură, se lăsă în față, plânse din nou; Richard simți că acum Anne nu căuta să fie aproape de el și păși până la marginea parapetului, unde se afla o balustradă din lemn forjat, cu un nautiloid ruginit și stilizat. În spate, parcul cobora într-un povârniș abrupt. În Casa Celor o Mie de Ochi și în „Elefantul" de vizavi ardea lumina, la familia Teerwagen cineva deschidea o fereastră. Frânturi de muzică, voci, râsete. Oamenii păreau să petreacă. Ce lipsiți de griji... Richard își goni din minte acest gând.

— Mergem la Regine?

— Nu... Nu acum, murmură Anne.

Richard se căută prin buzunare, găsi moneda de douăzeci de pfenigi pe care o ţinea pentru orice eventualitate la el.

— Aş putea s-o sun. La intersecţia din faţă e o cabină telefonică.

— E drăguţ din partea ta că încerci să-mi muţi gândul, dar... nu. Vreau să merg acasă. Sunt foarte obosită.

Merse spre ea şi i se aşeză alături pe bancă.

— Anne! Poate că ne-ar ajuta să vorbim cu ea despre asta. Poate că ea vede posibilităţi pe care noi nu le vedem. Şi în ea putem avea încredere.

— În ea da, nu însă în microfoanele din locuinţa ei. Vrei să le spui colegilor tăi?

— Nu. Cel puţin, nu deocamdată. Nu pot să mă încred în ei mai mult ca în Sperber. Poate doar în Wernstein, dar cine ştie, tocmai cei care par a fi cei mai demni de încredere... Pot să fac altceva înainte de a mă deschide în faţa colegilor. Pot să accept.

— Chiar vrei să faci asta? Vrei să lucrezi pentru haimanalele alea?

— Anne, ar fi numai de formă! Le livrez chestii irelevante, fac şi eu pe prostul. Şi asta până când îşi vor da seama singuri că n-au dat nicio lovitură cu mine. Trebuie să fiu total inutil pentru ei, poate că atunci am o şansă.

— Nu crezi că o să observe?

— Sigur că o să observe. Dar ce-o să facă? Nici măcar un medic principal nu bagă de seamă tot ceea ce se întâmplă în clinică. Şi nu e logic ca asistenţii să-şi ţină gura când sunt eu de faţă?

— Şi dacă te provoacă? Dacă vreo asistentă de la blocul operator spune ceva incriminant şi tu te faci că n-ai auzit, dar asistenta respectivă e una dintr-alea, iar la următoarea întâlnire se aduce vorba de faptul că ai „ascuns" informaţii?

— Asta n-ar fi prea inteligent, nu crezi? Că doar atunci aş şti că asistenta e de-a lor.

— Şi dacă nu te întreabă? Dacă trag concluziile de rigoare în tăcere... şi ţi-o plătesc apoi cândva...

— Dacă, dacă, dacă! Vezi vreo altă posibilitate?

— Să fugim!

— Anne, nu fi caraghioasă! Doar nu poţi să vorbeşti serios! Chiar şi încercarea de a fugi te face pasibil de pedeapsă, ne-ar prinde cât ai zice peşte şi apoi aterizăm după gratii... Să fugim! Cum îţi închipui tu asta? Cu băieţii? Sau să-i lăsăm cumva aici? Să săpăm un tunel, să traversăm înot Marea Baltică...

— Ceea ce colegul tău a reuşit.

— Era un înotător profesionist, Anne! Trăia singur şi ştia exact în ce se bagă. Dacă l-ar fi prins, nu i-ar mai fi băgat şi pe alţii în cofă. Ştii că hărţile sunt falsificate? Mi-a spus mie de curând un pacient. Conform hărţilor noastre,

ai impresia că ești în Republica Federală Germania, dar în realitate mai ești încă în RDG. Râurile nu curg pe acolo pe unde ar trebui să curgă, potrivit hărților, drumurile din zona de graniță nu sunt trecute...

— Iugoslavia...

— Anne!

Anne izbucni într-un râs ascuțit. Richard o privi.

— Hai să mergem acasă!

Stăteau întinși, treji, în paturile lor, pe care le așezaseră unul lângă celălalt la începutul căsniciei; fiecare asculta respirația celuilalt.

24

În clinică

Încă îl mai fascinau zgomotele din casă; uneori, deschidea ușa camerei lui pentru a asculta, crăpătura îi apărea atunci ca un cilindru de captare al unui aparat de auzit, ca legătura dintre urechea mijlocie și cavitatea bucală, prevăzută cu o mucoasă și cu firișoare de păr (își aduse aminte că trebuia să o ducă pe Lucie la pediatru, înghițea adesea și se plângea de dureri, suprainfecțiile urechii mijlocii erau periculoase); după ce deschidea gura, Richard închidea ochii, ascultând cu atenție, deoarece puteai recunoaște după zgomot nu numai ceea ce se întâmpla în clinică, ci și cam care era atmosfera și cum se schimba ea la cea mai mică perturbare, la cea mai mică iritare, de parcă această clinică ar fi fost un organism colectiv asemănător unui roi de albine. Acum era ora la care clinica se pregătea de seară; o perioadă intermediară: munca zilei fusese terminată în cea mai mare parte, noii operați se aflau din nou în paturile lor, fuseseră îngrijiți și trecuseră de vizita de după-amiază, asistentele medicale din tura de dimineață și aparținătorii pacienților, care veneau la orele de vizitare, plecaseră; la ora asta se terminaseră și cursurile și seminarele. Asistentele medicale încă nu se târau pe coridoarele ample, acoperite de PVC, împingând de la cameră la cameră cărucioarele solide, încărcate cu încălzitoare, care îi aminteau lui Richard de niște valize de vapor, și din care asistentele împărțeau mâncarea la pacienți. Încă nu se auzea pocnetul ca de castanietă al saboților asistentei-șefe Henrike, care își făcea serile rondul de inspecție pe moșia ei. Trăia singură, împreună cu mama ei, care zăcea bolnavă, și cu băiatul ei, care abandonase două ucenicii, într-o locuință înghesuită de pe Augsburger Straße, la nici cinci sute de metri de Academie. Era o femeie durdulie, cu un aer mămos, care se bucurase ca un copil atunci când i se decernase medalia Hufeland, de argint, cu ocazia „Zilei Sănătății". Telefoanele sunau, în burta clinicii ropoteau cărucioarele cu rufe; ușile camerelor de serviciu de alături se deschideau și se închideau. Majoritatea colegilor mai erau încă acolo, terminaseră treaba în secție, mergând acum la

bibliotecă, la laboratoare ori scriindu-şi evaluările şi rapoartele de operaţie. Richard mersese în camera lui pentru a se mai odihni puţin; ziua fusese obositoare. De la şapte şi jumătate până la ora 17 stătuse în sala de operaţie fără să mănânce şi fără să bea nimic în afară de trei cafele şi de sendvişurile pe care i le pregătise Anne de dimineaţă. Era de gardă, dar nu aveau să-l cheme pentru orice bagatelă; Dreyssiger şi Wernstein erau medici specialişti cu experienţă, putea să se bizuie pe ei.

Se întinse pe prici, tot învârtindu-se apoi de pe o parte pe alta. După aceea, stătu întins pe spate, privind în sus. Sirenele unei salvări se apropiau vuind, iar Richard auzi cum o maşină de salvare a Intervenţiei Medicale Rapide urcă rampa clinicii cu mult zgomot. Strigăte, paşi grăbiţi, zdrăngănitul tărgilor. Aveau să-l sune dacă se întâmpla ceva. N-avea stare şi se ridică în picioare. I se învârtea capul de ameţeală şi oboseală şi merse la fereastră pentru a lua o gură de aer proaspăt. Ameţeala se duse, dar moleşeala apăsătoare rămase. Apucă mânerul de închidere a ferestrei şi se sprijini cu capul de geam. Apoi, încercă să scape de starea asta făcând câteva genuflexiuni, socotind în sinea lui că poate oboseala era cauzată de lipsa de mişcare ori de poziţia nesănătoasă în care erai adesea obligat să operezi, Richard epuizându-se adesea repede, în ultima vreme. Se aşeză la masa de scris, pe care erau deschise câteva reviste de specialitate. Îl interesa un articol despre o metodă nouă de operaţie în cazul bolii Morbus Dupuytren, o afecţiune parşivă a tendoanelor flexoare ale mâinii; îşi pusese în gând să studieze temeinic acest articol, întrucât frecvenţa acestei boli părea să crească. Numai în ultimele trei luni Richard se confruntase cu paisprezece cazuri. Această afecţiune se sfârşea prin schilodirea aproape totală a mâinii, tendoanele flexoare făcând nişte noduli şi nişte perle fascioase şi strângându-se toate; în faza finală a bolii, palma nu se mai putea deschide. Cine erau autorii studiului... Desigur, grupul de la Hamburg condus de Buck-Gramko, acel papă al chirurgiei mâinii. Ar fi putut să facă pariu. Era deja a cincea publicare a acestui grup din ianuarie încoace, şi anul încă nu începuse de mult. Şi ei ce făceau în ţara asta? De cele mai multe ori, preluau şi ei rezultatele cercetărilor celor de dincolo, valorificau cercetările, dar nu le hotărau, se gândeau cum anume puteau fi aplicate în mod *creativ* realizările străine la condiţiile de aici, altfel spus: *improvizau*...

Citi cele câteva rânduri care rezumau studiul. Îşi dădu seama că nu puteau folosi niciunul dintre rezultatele publicate, întrucât nu dispuneau de tehnica necesară. Vechea poveste. Şi se mai mirau că le fug oamenii... De ce nu fugise şi el cât mai era timp? Nu se putea concentra şi dădu articolul la o parte. Ce obosit era, nici măcar la febleţea lui, chirurgia mâinii, nu-i stătea acum gândul. De fapt, nu prea îi mai ardea de nimic de când se certase cu Anne... Dar nu trebuia să se lase acum bătut, detestase asta întotdeauna. Dacă ar fi pe lume numai oameni care se dau bătuţi cum dau de greu, am mai sta şi acum în

grote și am trăi din vânat și din cules... O cafeluță, două, și o cină copioasă, atât o să fie de ajuns să-l pună din nou pe picioare, decise Richard. Când vru să închidă fereastra, îl văzu pe Weniger venind de la Clinica de Ginecologie.

— Richard! (Weniger îi făcu semn cu mâna.) Suntem amândoi de gardă pentru cazurile de urgență. Frumos! Putem să stăm niței la taclale!

— Nu mergi acasă?

— Atunci, asistentele ar rămâne singure. Așteptăm câteva nașteri grele. Și m-ar chema oricum de îndată ce s-ar porni. Așa că mai bine rămân de-a dreptul aici.

— Vii încoace să mâncăm ceva?

Cina pe care o pregăteau asistentele de la Clinica de Chirurgie se bucura în Academie de o reputație foarte bună.

— Tocmai asta aveam de gând, bătrâne!

— Mai vreau să trec întâi pe la stațiile de îngrijire...

— Vin și eu, dacă n-ai nimic împotrivă.

Înștiințară recepția de la Urgențe că mai voiau să facă un tur. Aceste tururi efectuate împreună cu colegi de la alte clinici erau un obicei în cadrul Academiei, întrucât, astfel, aflai rapid și dintr-o sursă competentă, ca la o prelegere privată, cele mai importante înnoiri și probleme din cealaltă disciplină de specialitate. Viața zilnică a clinicii nu lăsa îndeobște timpul necesar orientării cu privire la stadiul în care se aflau disciplinele adiacente.

Mai întâi, trecură prin stațiile de chirurgie generală, căci Richard nu prea îi știa pe pacienții de acolo. În caz că îl chemau noaptea, era avantajos să fie informat măcar în mare. Din planurile de gardă își dădu seama că, în timpul nopții, aveau să fie de gardă asistente competente. Le salută în treacăt pe asistentele de gardă, cu un aer de rutină, cerând să i se scoată în față dosarele cazurilor delicate, le studie în timp ce Weniger glumi niței și dădu să închege o conversație.

— Ei, asistentă Karin, cum mai avansează treaba cu casa dumneavoastră?

Asistentele goliră coșul de medicamente și pregătiră medicația de seară.

— Cum să meargă, domnule doctor principal. Bine-ar fi să dăm de niște meseriași care să se țină de treabă. Uitați ce mi-a făcut de curând instalatorul pe care l-am sunat pentru că se stricase un încălzitor. „Despre ce... ce e vorba?"[1] Și cică după ora 18 el nu mai vine deloc, că merită și el să se odihnească!

---

[1] Spunând „Forum handelt es sich?" în loc de „Worum handelt es sich?" („Despre ce e vorba?"), instalatorul semnalează, printr-o voalată nuanță dialectală, pretenția de a fi plătit nu în mărci est-germane, ci în cecuri de tip Forum, echivalentul în RDG al unei mărci vest-germane (și în câte trebuia convertită orice sumă în valută străină deținută de vreun cetățean est-german), de care nu dispuneau decât anumiți privilegiați ai sistemului și cu care se puteau cumpăra, prin rețeaua de magazine „Intershop" (echivalentul Comturist-ului din România comunistă), mărfuri de calitate superioară, importate din Occident.

— Voia un cec de tip Forum de la dumneavoastră? Ce pungaș!

— Ori de-a dreptul valută occidentală, domnule doctor principal. Ce părere aveți?

Asistenta medicală adjunctă a Corpului Sud I dădu din cap revoltată.

— Deunăzi au fost niște muncitori la vecinul meu să instaleze o chiuvetă și, când s-au prins că nu poate să-i plătească în valută occidentală, i-au turnat beton în țevile de scurgere!

— Ar trebui reclamați banditii ăștia!

Weniger lovi masa.

— Și nu vă mai vine în veci vreun meseriaș. (Asistenta Karin oftă.) Asta e, ce să-i faci. Singura soluție ar fi... Nu vă e bine?

Îl privi pe Richard cu îngrijorare; acesta făcu un semn din mână.

— N-am nimic. Poate că trebuie doar să mănânc ceva. Și n-ar strica nicio cafeluță. Nu, mulțumesc. Am să iau de la mine din secție. Manfred, mergem?

Simți privirile în spatele său.

În Corpul Nord I băură cafea, asistentele îi pregătiseră lui Richard cana sa imensă din tablă, care avea pe email numele său și un abțibild cu un pește-ferăstrău zâmbind; cafeaua îl revigoră, era călâie și amară (toți cei pe care îi cunoștea găseau că asta e oripilant), așa îi plăcea lui să-și bea cafeaua, pentru că nu mai trebuia să piardă timpul așteptând, ci putea să soarbă cafeaua ca pe un drog, din câteva înghițituri lacome. Weniger se uită la el, bând în înghițituri egale, foarte precis, foarte exersat, ceea ce Richard găsi puțin afectat.

— Probleme? întrebă Weniger când trecură prin secție.

— Ca de obicei, știi tu. În afară de asta, a fost o zi grea.

— Müller?

— Nu, nu. Te referi la bancurile noastre de la ziua mea? E un lucru uitat de mult. Avem alte griji.

— Să te las în pace?

— N-am vrut să spun asta. Vino, hai să-ți arăt ceva!

Merseră într-o cameră în care erau așezate opt paturi, în fiecare pat aflându-se câte o femeie cu părul alb. Un infirmier tocmai întorcea o pacientă de la ploscă; mirosea a urină, fecale și dezinfectant Wofasept. Femeile nu ridicară ochii când cei doi medici intrară în cameră, ci stăteau întinse fără să reacționeze în vreun fel, privind în gol sau dormind cu mâinile pline de cute întinse pe păturile albe. Infirmierul o curăță pe femeie din două-trei mișcări, luă plosca, salută timid și dădu fuga afară. Pacienta părea să-și dea seama de prezența lor:

— Domnule doctor, domnule doctor! strigă ea cu o voce subțire, ca un vaiet, întinzând mâinile. Domnule doctor, vine fata mea?

— O să vină.

Femeia își cufundă capul în pernă, dădu din cap mulțumită, își aplecă din nou capul în față și îi amenință cu degetul arătător, zâmbind strengărește:

— Voi medicii mințiți doar cu toții! Nu pot s-o sun pe fiica mea?

— Dacă puteți să vă ridicați. Și vă veți putea ridica abia când fractura va fi vindecată așa cum trebuie.

— Ah, domnule doctor, numai de-aș putea eu merge...

Întoarse capul înspre fereastră, începând să mormăie, cu părul fin, alb-argintiu încadrând fața de pasăre a bătrânei ca niște pânze de păianjen.

— Fiica dumneavoastră o să vină precis, spuse Weniger.

— Dumnezeu să vă binecuvânteze, domnule doctor, Dumnezeu să vă binecuvânteze! Știți — șopti ea cu un zâmbet șmecher —, nu sunt nicidecum țicnită, așa cum spun cei de la azil, atât doar că... mi-e o sete!

— Veniți!

Richard luă cana cu cioc de pe masa de noapte și îi dădu să bea. Weniger o sprijini.

— Așa o viață lungă...

Căută mâna lui Weniger și îi strecură ceva în palmă. Acesta dădu din cap.

— Lăsați! Aveți nevoie de asta mai mult ca mine. (Weniger puse moneda de o marcă pe masa de noapte.) Foarte drăguț din partea dumneavoastră, dar... păstrați-o!

— Vă mulțumesc, domnilor! Mai veniți? Ah, nu e bine când ești bătrână și singură.

— Trebuie să mergem. Poftiți, dacă vă trebuie ceva.

Richard îi dădu clopotul în mână și prinse șnurul de cearșaf cu un ac de siguranță.

— Ele vin de la azilurile de bătrâni, spuse Richard afară. Cad noaptea pe drumul către toaletă, își rup femurul și trebuie apoi să stea în pat până când li se vindecă fractura. Două sau trei luni, după cum e cazul. Stau întinse în pat și fac pneumonie. Și mor de pneumonie.

— La fel ca la noi, spuse Weniger. Femei de la azilul de bătrâni zăcând la pat, subnutrite, buimăcite de sete. Sunt trecute pe linie moartă, fiind considerate bătrâne și senile, dar când colo nu sunt deloc senile, atâta doar că le lipsește puțin lichid. La noi sunt îngrijite, înfloresc... și pleacă înapoi la azil.

— Ăsta e circuitul, spuse Richard. Când sunt femei tinere, vin la tine să nască, iar când sunt femei bătrâne, vin la mine să moară. N-au destul personal la azile. De asta nu scrie nimic prin ziare.

— Nu există nicio metodă ca, după operație, osul să le suporte din nou greutatea și ele să poată merge?

— Încă nu. Diverse grupuri de lucru de dincolo cercetează treaba asta. Am citit deunăzi ceva interesant din domeniu. Conceptul e un fel de cui supraproporționat care trebuie dispus între capul femural și gâtul femural. I-am arătat articolul directorului tehnic al uzinei care ne livrează nouă materialele. Numai așa, să ia act de cunoștință. M-a sunat: „Nu se poate face nimic, noi

nu avem nici măcar mașinile cu care să construim mașinile care ar putea construi chestia asta."

Weniger merse la fereastră, își puse mâinile în buzunarele halatului.

— Îmbolnăvirile de cancer iau amploare în mod considerabil. Cancer la sân și cancer de col uterin, și la femei din ce în ce mai tinere. Apropo, toate pacientele tale sunt atât de cucernice?

— Aceea era comunistă. A lucrat la „Steagul Roșu", apoi a lucrat în ilegalitate, s-a dus în Spania, pe front. A plecat în Mexic puțin înainte de închiderea granițelor. S-a întors târziu, când moscoviții deja aveau bine în mână situația de-aici. A ajutat la reconstrucția țării, dar a deviat o dată de la linia oficială și a fost mutată într-un post inferior, la Uzina de transformatoare și aparate Röntgen. Și apoi era bătrână.

Weniger dădu din cap, uitându-se la Richard dintr-o parte. Acesta îi sesiză privirea, evitând însă contactul ochilor.

— Hai să vedem ce face cina voastră celebră!

Serviciul de gardă decurse neobișnuit de liniștit.

— N-au fost cazuri acute? întrebă Richard în direcția ambulanței de urgență.

— Până acum nu!

Wernstein își desfăcu brațele. Dreyssiger se ocupă de un pacient care-și scrântise glezna, o chestie de rutină. Asistentele învârteau tampoane.

— Nicio mișcare astăzi! (Weniger puse receptorul în furcă.) Nașterile mele dificile... dorm!

— Atunci, mergem la mine, propuse medicul principal Prokosch, care stătuse într-un colț completând niște formulare. Și el era unul dintre vechii absolvenți de la Leipzig care veniseră aici, la Academie, însă terminase facultatea cu doi ani înaintea lui Weniger și a lui Richard. Era un bărbat vârtos și scund, de care ai fi zis mai degrabă că e luptător decât medic oftalmolog. Nimeni nu îl credea în stare să dea dovadă, cu degetele lui scurte și groase cât niște trabucuri, de îndemânarea locomotorie plină de finețe de care e nevoie pentru operațiile la ochi, care se asemănau adesea, după cum spunea Prokosch, cu aventura „de a decupa dintr-un fir de păr un diapazon".

— Am câteva cazuri care o să vă intereseze. De dormit, putem să dormim după aceea.

— Să vă audă zeul gărzilor de noapte, spuse Wolfgang, un îngrijitor încărunțit de treizeci de ani de muncă. Care e prima regulă atunci când se întunecă? Dormi cât poți! Și să nu te încrezi în niciun minut de liniște! E liniștea dinaintea furtunii!

Cei trei medici mergeau în tăcere unul lângă altul, adânciți în gânduri — că doar ce era să-și spună? Se cunoșteau de mult, serviciul de gardă era serviciul de gardă; obiceiul era că în discuție să nu se depășească o anumită limită —

în afară de cazul în care erai printre prieteni, așa cum erau Richard și Weniger. Chestiunile private erau lăsate deoparte, nu din lipsă de interes, ci dintr-un simț al tactului care era exprimat prin simpatie și care ar fi fost lezat, în acordanță cu un cod nescris, printr-o discuție prea familiară cu colegii. Fiecare îi cunoștea pe ceilalți și știa ce erau (sau ce păreau a fi), toată lumea dădea din cap afirmativ, și asta era tot, ajungea atât.

Auziră câțiva pași în spatele lor. Îngrijitorul Wolfgang îi făcu un semn lui Prokosch.

— Unde? întrebă acesta.

— Secția 9d. Medicul de gardă aflat la fața locului e ocupat la clinica principală. Zeului gărzii de noapte nu-i place somnul.

— Chestia e că nu trebuie să mergi contra curentului. (Prokosch dădu resemnat din umeri.) Cred că ne mai vedem azi. Pe curând!

O ambulanță se apropie dinspre poarta Academiei, dar fără lumina albastră; se uitară unde merge. Ambulanța o coti la dreapta, în spatele parcării, înspre Clinica Stomatologică.

— Nu e pentru noi, spuse Weniger.

Merseră încet înapoi pe Akademiestraße.

— Manfred, pot să te întreb ceva?

— Dă-i drumul!

— Te-ai gândit vreodată să pleci?

Weniger îi aruncă lui Richard o privire grăbită, scrutând împrejurimile în timp ce se deplasară către mijlocul străzii.

— Cred că ne-am gândit cu toții. La ultimul Congres al Ginecologilor mi s-a oferit un post.

— Nu mă referam la asta.

— Nu sunt gânduri bune.

— Și totuși lumea le are.

— Fiecare om e diferit. Cred că așa nu se poate trăi.

— Te-ai gândit în timpul facultății cum e să fii tată, să ai copii, să-i crești...

— Nu mi-aduc aminte. Nu cred.

— Să iubești o singură femeie dintre toate...

— Îți aduci încă aminte.

Weniger privi țintă în întuneric.

— Și...

Richard se opri. O femeie se apropie; își dădu seama încă de departe că era Josta. Primul său impuls a fost să o cotească pe unul dintre drumurile laterale, dar ea se uită la el și acum o văzuse și Weniger:

— Doamnă Fischer, mai sunteți aici atât de târziu? E ceva deosebit la Rectorat... ceva de care ar trebui să știm și noi?

— Nu, răspunse ea scurt, fără să i se adreseze pe nume ori să-l salute. Numai multă muncă. Dar nimic deosebit. Proiecte de construcţii şi cereri, domnule docent.

— Ce mai face fiica dumneavoastră?

— O, acum e la grupa mijlocie la grădiniţă. Îi place foarte mult să deseneze. Cred că ar trebui să meargă cândva la pediatru, se plânge de dureri de ureche.

— Ia spuneţi-mi, la ce pediatru sunteţi?

Josta îi spuse un nume. Evită să-l privească pe Richard.

— Sunteţi mulţumită?

— Ce să spun şi eu, e o policlinică. Timpul de aşteptare e foarte lung şi nu vreau să tergiversez chestia asta...

— O să vorbesc cu profesorul Rykenthal, dacă sunteţi de acord. Sunaţi-mă mâine!

— Aşa voi face. Mulţumesc, domnule docent. Dar nu vreau să vă mai reţin. Vă doresc o gardă uşoară! La revedere.

— Drăguţă femeie, spuse Weniger după ce Josta plecă. Să fi fost eu cu vreo douăzeci de ani mai tânăr... şi — îşi trecu mâna peste chelie — de-aş avea mai mult păr decât o maimuţă! Doamne, o mai am şi acum în minte pe fetiţa ei, cu cordonul ombilical proaspăt tăiat şi tocmai înfăşată. Şi faţa ei atunci când moaşa i-a dat bebeluşul. Ăsta e întotdeauna momentul cel mai frumos. (Weniger îşi privi mâinile.) Atunci ştii la ce bun trăieşti şi pentru ce ai labele astea. Cu siguranţă că şi ţie ţi se întâmplă la fel.

— A fost o naştere grea?

— Da, destul de grea. Dar nu s-a văitat. Aşa ceva nu prea se mai întâmplă. Înainte, la ţară, da.

— Am fost întrerupţi.

— Aşadar, vrei să rămâi la tema asta. Ar trebui să discutăm altă dată despre asta, nu în timpul gărzii, când poate în orice clipă să ne cheme cineva şi rămâne în aer câte un cuvânt pe care l-am fi clarificat mai bine...

— De acord, spuse Richard, după ce îl căută precaut cu privirea pe Weniger.

— Nu, nu, e în regulă, hai că încă nu ne cheamă nimeni, îi răspunse Weniger cu un râs uşor. Şi doar ne ştim de destul de mult ca să putem cumpăni vorba spusă în funcţie de situaţia în care a fost spusă.

— Aici ai desigur dreptate.

— Păi sigur că am dreptate! strigă Weniger voios. Dar hai să revenim la ce spuneai... Putem să ne gândim la asta, dar e teorie. Gândurile sunt fără consecinţe; putem să ne jucăm cu ele aşa cum se joacă copiii cu cocoloaşele. Şi atunci când construieşti din cocoloaşele astea o casă care nu-ţi place, atunci o schimbi pur şi simplu... Ia spune, ţie nu ţi-e frig deloc? Pot să-ţi împrumut paltonul meu.

— Nu, nu mi-e frig... Că doar e destul de cald.

— Opt grade. M-am uitat adineauri la termometru. Poți să schimbi casa după cum ai chef, dar fără urmări.

— În viața adevărată, așa ceva nu e posibil.

— Poate că este posibil, Richard, dar unii oameni au problema că nu sunt niciodată mulțumiți de casele pe care le au. Trebuie tot mereu să le reclădească și să se dezbare apoi de ele. Și fac asta o viață întreagă și n-au niciodată o casă terminată, pe când vecinul lor, la a cărui casă s-au uitat fără considerație, întrucât sta câș și poate că nu era nici prea originală, fiind făcută din materiale ieftine, a locuit totuși într-o casă terminată...

— Frumoasă exprimare a ideii de renunțare.

— Nu, n-aș spune asta. A luat o decizie. A hotărât să scoată tot ce e mai bun din ceea ce a primit și să nu-și irosească timpul cu lucrurile pe care nu le-a primit.

— De unde știe că nu le-a primit?

— Apreciind situația cu luciditate.

— Cum îți crești copiii?

Weniger nu răspunse imediat.

— Le spun că sunt liberi.

— Liberi? În țara asta?

— În privința asta, nu ești liber nicăieri, cred. Vreau să spun: liber să te deștepți cu privire la tine însuți... și să-ți faci casă. Apropo, arăți rău.

— Da, tot ce se poate. Nu prea dorm bine.

— În situația asta suntem cu toții, spuse Weniger zâmbind.

— Dacă ai aflat ceva ce te mânie, să spunem, ceva ce ar putea face impresia că ești oarecum neajutorat...

— Te face pe tine ceva să te simți astfel?

— Nu, vreau numai să spun... Un exemplu, e pur și simplu un exemplu, pentru a păstra raționamentul în cadrul potrivit. Așadar, dacă tu ai fi aflat așa ceva, e mai bine să ataci direct... sau să stai mai întâi să cumpănești?

— Asta depinde foarte mult de tipul de experiență pe care mi-o provoacă această impresie. Și depinde de ce anume înțelegi tu prin „a ataca". Cred că în țara asta posibilitățile de „a ataca" sunt limitate. Dacă nu ești unul dintre aceia.

— Așteaptă, m-am exprimat greșit. „A ataca", asta sună nițel nepotrivit...

— Poate o lăsăm totuși pe altă dată, spuse Weniger pe un ton liniștit.

25

Târgul de la Leipzig

Philipp Londoner ocupa o locuință de șaptezeci de metri pătrați într-unul dintre cartierele muncitorești din Leipzig. Casa se învecina cu un canal a cărui apă devenise gelatinoasă din cauza decocției de la o țesătorie de bumbac; prin apă pluteau pești morți care se descompuneau încet, carnea albă dezlipindu-se în fulgi de oase, iar curenții mai aduceau la mal câte un solz, câte un ochi orbit, care se amestecau cu spuma valurilor de pe la mal, deasupra cărora se întindeau ramurile goale ale ulmilor populați de mii de ciori ce-și aflau acolo un ospăț îmbelșugat. Locuitorii cartierului porecliseră fabrica „Fulgul"; fulgii de bumbac, cărora locuitorii Leipzigului le spuneau scame, zăceau pe străzi cale de mai mulți kilometri, fiind bătătoriți cu picioarele și formând un fel de mătreață mâloasă și putrezită, în care părea că s-a concentrat mirosul tuturor câinilor din Leipzig. Bumbacul adus de apă se prindea prin crânguri, înfunda vara coșurile caselor, se lăsa în băltoace și în șinele tramvaielor, astfel încât puteai să-ți dai seama cu ochii închiși când un tramvai mergea prin cartier; zgomotele se estompau deodată și discuțiile din tramvai, care fuseseră un murmur de nedeslușit, amuțeau.

Meno venea în fiecare an la Târgul de Carte de la Leipzig. Philipp îl găzduia în această perioadă; păstraseră acest obicei și după ce Meno și Hanna se despărțiseră, căci cei doi bărbați se simpatizau reciproc, simțind unul pentru celălalt un respect tăcut, „un fel de prietenie dificilă", după cum spusese Hanna odată. Ciorile erau mereu acolo, părând că se înmulțiseră într-atât de mult în decursul anilor, încât ajunseseră niște adevărate oștiri. Mai rea decât sunetele lor guturale, metalice, de sporovăială, de scârțâială, ca un fel de bobinat de dantelă, era pentru Meno clipa în care se deschideau pe la ora înserării porțile fabricii de bumbac și muncitorii mergeau acasă; atunci, ciorile amuțeau și se auzea târșâitul multor pași, care era întrerupt în mod ritmic de zgomotul ca de nituri al mai multor ceasuri de pontaj, din când în când de zgomotul scârțâit al câte unui tramvai care făcea o curbă sau care accelera. La

ora la care în Leipzig vântul începea să bată către nord, aducând cu sine un praf fin de lignit de la exploatările miniere de suprafață de la Borna și Espenhain și le legăna ca pe niște steaguri late în jurul caselor și când pe străzi apăreau vârtejuri de umbră mari cât un stat de om, așa-numiții „chiparoși", ciorile stăteau fără să scoată un sunet pe copacii negri, care păreau a fi niște filoane zimțuite de zăcământ mineral, proiectate pe fundalul, mai luminos, al cerului, privind în jos către muncitorii care, în majoritatea lor, nu erau atenți la păsări, ci mergeau cu capetele plecate, târșâindu-și picioarele până la stație sau până la standul general de biciclete din fața fabricii. Se întâmpla uneori ca vreo femeie să ridice pumnul și să se rățoiască la ciori, spărgând tăcerea, sau ca vreun bărbat să dea în ele cu o piatră, înjurând, la care un stol nestăvilit, plin de falseturi, un uriaș păsăroi compus din repliere aeriană, urlete de mânie și zăngănit de aripi, se umfla, zbătându-se în pulsații deasupra fabricii, după aceea păsăretul se apuca să descrie pe cer niște cercuri, scoțând țipete ascuțite, cufundându-se apoi încetinel la loc în ulmi, ca și când ar fi sorbiți în jos în niște pâlnii care se adunau într-un vârtej subțire ca într-un fus de furtună; câteva păsări răzlețe se desprinseră din sorbul dezintegrator, strângându-și aripile și aflându-și din nou liniștea. Meno observa totul de la fereastra odăiței în care Philipp îl lăsa să stea; țesătoria de bumbac era vizavi, dimineața, când se pregătea de ziua de târg, putea să vadă muncitorii din tura de dimineață lucrând la utilaje, niște siluete care se mișcau în grabă și cu precizie sub tuburile de neon.

Meno își desfăcu geamantanul. În camera de lucru se afla, lângă Philipp, o femeie tânără.

— Ea e Marisa.

Philipp își aprinse una dintre *cigarillo*-urile sale, marfă cubaneză; poate că acesta era singurul privilegiu de care făcea uz.

— I-am spus deja cine ești.

— Ți-ai lăsat mustață, îi răspunse Meno.

— Ea spune că așa e la modă acum în Chile. Vrei un trabuc?

Îi întinse lui Meno port-trabucul său de argint.

— Așa ceva n-are omul în fiecare zi. Îl iau bucuros.

— Când o să vorbești mai bine spaniola, spuse Marisa, făcându-i cu ochiul lui Philipp, o să treci în fața noastră drept *compañero*. Mă duc să pregătesc un ceai.

Philipp o opri:

— Lasă că mă ocup eu.

— Nu, stai jos și discută cu el! Vorbitul e treabă de bărbat. Eu mă duc să pregătesc ceaiul. Asta e treabă de femeie.

— Aiureli.

— Când o veni timpul să luptăm, o să lupt. Și lupta e treabă de femeie. Dar acum e timpul să bem ceai.

Înălță capul cu mând ie și ieși afară.

— Să nu crezi că eu încurajez asta. Dar mulți dintre tovarășii chilieni sunt așa. Rămășițele astea de comportament burghez...

— Astea nu sunt rămășițe de comportament... burghez, cum spui tu. Ce crezi, cât de mulți dintre membrii burgheziei de la noi au părul lung, ca tine! Dacă eu mă duc să-ți aduc ție ceaiul, e o formă de *emoción*. Și *revolución* are nevoie de inimi fierbinți, și nu de niște inimi ca la majoritatea tovarășilor germani...

— *Corazon del noviembre*? încercă Philipp.

— Inimi de noiembrie, încercă Marisa.

JURNAL:

Înainte de plecarea la târg, discuție între Schiffner, Schevola și mine. Despre titlul „Adâncul acestor ani" mai trebuie să discutăm. Astfel de titluri afirmă ceva care nu este încă împlinit de către text, textul vrând să ajungă din urmă obiectivul, și uneori asta nu iese, întrucât cartea gândește altfel despre sine decât autorul ei. Nu știu cine a spus că o carte ar trebui numită după „eroul" ei, tot restul fiind colportaje — cu cât sunt mai mult în domeniul ăsta de activitate, cu atât mai mult mă câștigă această propoziție, mesajul exprimat prin ea având, ce-i drept, și el anumite hibe, căci cine poate oare afirma cu hotărâre că acest procedeu ocolește colportajul și că acolo unde scrie „Anna Karenina" chiar e Anna Karenina înăuntru. Așadar, cartea scrisă de Schevola o să apară la noi, ceea ce m-a surprins și pe mine însumi. De obicei, atunci când s-a decis să publice o carte, Schiffner ne pune în sertar instrucțiuni detaliate — și nu tace, ca aici. Desigur că totul e vag, cum se întâmplă întotdeauna în chestiunile referitoare la tipărit în general, în mod deosebit la Schiffner și în mod cu totul deosebit în cazul PLANULUI. Doamna Zäpter, o secretară sigură pe sine — care ia hotărâri cu privire la manuscrisele nesolicitate trimise redacției —, prepara zgomotos cafeaua, în vreme ce Schiffner lua loc vizavi de Schevola și mă invita și pe mine să mă alătur. Își contemplă unghiile de la mâini, având în fața sa manuscrisul din care ieșeau două foi pe care încerca să le îndese înapoi în bloc când ibricul de apă începu să fluiere. Madame Schevola părea calmă și închisă, își pusese degetele unele peste altele, se uita la masă și era palidă.

„Ați scris așadar ceva și acum vreți să publicați ceea ce ați scris. Haideți să vă explic eu acum filosofia editurii noastre, copila mea." Urăsc aceste momente — și le savurez totodată, în mod ciudat, căci oare cum se simte un autor care e salutat în felul acesta de la prima propoziție — nici măcar „bună ziua", asta ține de resortul anticamerelor, acum Schiffner se ridică, se întinde și își trece scurt mâna peste păr, fixează cu cleiul privirii sale părintești de editor privirea fantomatică a autorului, îi întinde mâna dreaptă și face cu mâna o inimitabilă mișcare, picurându parcă, în direcția scaunului de la masa

de conferință rezervat bietului păcătos, vizavi de scaunul lui imperial de șef, prevăzut cu pioneze galbene, mari cât o monedă —, pot așadar să-mi dau seama cum se simte Schevola, care are un aer apăsat de această dominare.

„Noi facem autori, nu facem cărți. Nu facem numai așa, pur și simplu... ", mai spuse Schiffner, ridicându-și fruntea și dând cu blândețe din mâna stângă, „... o carte, copila mea. Nu, nu." Cum dă din cap în timp ce spune asta. Cum spune acest nu: fără apăsare, fără a-și ridica vocea ca și când ar face curat, ci coborându-și bărbia și dând îngăduitor din cap, ca și când ar vorbi cu un animal de casă needucat, cu mâna căzută plat — ca o labă de focă — spre a tăia agale aerul, ca și când, în afară de acest „nu" blând, nu ar mai exista nimic, și în timpul ăsta își rulează buzele. Degustarea efectului. Și dacă își ridică apoi sprânceana, doamna Zäpter știe că e timpul să servească o cafea, care pentru Schiffner trebuie să fie acompaniată de o biluță de frișcă ce țâșnește dintr-un sifon agitat puternic, iar apoi, după ce a sorbit nițel din cafea, mai înălțându-și puțin sprânceana, Schiffner continuă: „Ia veniți cu mine, copila mea." Acum, îi arată imaginile grafice și tablourile atârnate pe pereți între rafturi, portrete de scriitori create toate de către reprezentanți renumiți de la Uniunea Artiștilor Plastici; arătătorul său drept, pe care se află un inel cu o piatră verde, țâșnește în față, arătând în direcția primului tablou: „— Cine e ăsta?" „— X." Al doilea tablou: „— Cine e ăsta?" „— Y." Al treilea tablou: „— Și ăsta?" „— Z." O mângâie pe obraz și spune: „Vă înșelați, este A." Apoi, duce mâna la raft și scoate la iveală o oglindă pe care o ține în fața uimită a Schevolei: „— Și aici cine e?" „— Un altul?" „— Ăsta e un autor care nu e în stare de nimic." Schiffner o scrutează atent, stând la pândă, cu ochii ușor închiși și limba căutându-și locul în șirul de dinți din stânga; descrie cu o oglindă o mișcare ca de vârtej înspre spate și se oprește, de parcă ar fi vreun erou de western care își așază înapoi revolverul în teacă, fumând încă, după care pune oglinda la loc în raft cu grijă și în mod corect, ca pe un lucru prețios.

„Dacă sunteți de părerea asta, de ce m-ați mai chemat?"

„A, draga mea, e bine că vă mâniați. Talentul autorilor care se pot mânia e îndeobște capabil să evolueze." Își privește unghiile, apoi mă privește pe mine: „O să se ocupe domnul Rohde, cu care ați făcut deja cunoștință. E un lector cu experiență care are mult tact și sensibilitate. Încă un lucru!". Scoate o carte din raft: „Folosiți punctul și virgula în mod inflaționist. Aici este o operă de-a lui Gustav Regler. Îl cunoașteți pe Gustav Regler? Să știți că ar trebui. Ia să vă așezați dumneavoastră acum și să-mi studiați în capitolul patru cum anume folosește Regler punctul și virgula. Este — degetul arătător îi iese în față, iar piatra verde strălucește — un înlocuitor al punctului! De asemenea, este discutabilă regula de a-l folosi înainte de « dar » urmat de o propoziție principală. Studiați-i pe vechii experți în gramatică! Țineți minte: limba germană e complicată și pare să prezinte anumite neregularități, dar,

dacă te uiți mai atent, vezi că totul are un temei serios. Într-o oră vă prezentați din nou la mine."

Schevola se conformează. Între timp, Schiffner a vorbit la telefon, a frunzărit prin niște mape cu ilustrații, a reflectat cu voce tare privitor la cele trei reguli pentru scrierea unei propoziții complete după ce pui două puncte, a mâncat o înghețată din frigiderul editurii și și-a împrospătat tâmplele cu apă de colonie. Îi ia cartea din mână și o pune înapoi în raft. Se uită la sânii ei, îi dăruiește cărți în valoare de o mie de mărci și îi dă drumul să plece.

Înainte de a merge la Târgul de la Leipzig, te pregăteai timp de mai multe săptămâni. Nu te duceai acolo să iei câteva cărți în mână, să le deschizi și să le închizi; te duceai să privești, printr-o fereastră, în Țara Făgăduinței. Fereastra avea un format de sedez, de octavo, de *in-quarto* și de folio, de cele mai multe ori însă măsura 19×12 cm, nu avea cotor tare, însă avea în schimb trei pești pe coperta anterioară[1] sau cuvântul „rororo" și se afla într-o serie colorată în culorile curcubeului, sau era albă și avea niște pasteluri făcute în cretă; atunci — spunea, de pildă, Niklas —, erai la locul potrivit; atunci, aceste coperte provin de la un domn numit Celestino Piatti, iar cărțile ornamentate cu acest nume deveneau țintă unor planuri. 19×12 cm: format de carte de buzunar. Acest format era verificat și măsurat cu linealuri și după el croia Barbara viața lăuntrică a paltoanelor pentru târg, deoarece, acolo unde erau cărți de buzunar, trebuia să fie și buzunare.

JURNAL:

*Astăzi, am învățat un lucru în calitatea mea de zoolog: lăcusta africană a deșerturilor are o rudă est-germană, lăcusta cărților (*Locusta bibliophila*), o specie cu două picioare, îmbrăcată în blugi „Wisent" sau „Boxer", pulovere croșetate cu guler și niște veste verzi-măslinii și maro-pământii (*parka*) ale căror tivuri ajung până deasupra pulpelor (execuții speciale ale croitoriei de blănuri „Armonia" de pe Rißleite, făcute în timpul liber sau cu aprobarea prealabilă a șefului — că doar și el are predilecții bibliofile —, unde Barbara, în funcție de cerere, împreună cu o colegă de-ale ei, era scoasă pentru o zi de la îndeplinirea planului socialist și transferată la îndeplinirea planului individualist).* Locusta bibliophila *se hrănește din cărți, ce-i drept, numai din acelea din zona economică nesocialistă. Atacul lăcustei cărților este planificat de către Marele Stat-Major cu mai multe săptămâni înainte de Evenimentul pentru Gurmanzi de la Leipzig, iar eu, un avanpost bine-venit în cometa de hârtie care se tot reîntoarce în mod ciclic, sunt în focuri: „Unde sunt. Când vin. Trebuie să-i pregătești. Să fie pregătiți pentru noi. Trebuie să închiriezi căsuțe cu încuietori la Gara Principală. Trebuie să stabilim un*

[1] Siglă a editurii S. Fischer din Frankfurt-am-Main.

sistem de semnale. Poate o batistă în care să-ţi sufli nasul când ne paşte vreun pericol. De ce, păi e sezonul răcelilor. Bineînţeles că trebuie să şi lucrezi — dar poţi să faci asta după ce noi vom fi plecat."

Armura lăcustei cărţilor (amintitul „palton de târg" de tip parka*) este examinată în mod minuţios cam cu două săptămâni înaintea bătăliei; partea interioară dreaptă: unul lângă altul, două rânduri a câte cinci buzunare, cusute începând de deasupra pieptului, cam până la înălţimea genunchilor (intercalându-se parţial), în format 21×14 cm, lejeritatea mersului verificându-se prin intermediul unui exemplar din cartea* Drumeţule, vii în Spa... *de Heinrich Böll, care trebuie să-şi găsească locul în buzunar*

„fără să întâmpine rezistenţă"

„bine acoperit"

„fără să se îndoaie".

Paltonul e cu două numere mai mare şi nu este prevăzut cu fermoar Solidor, care se găseşte prin comerţ (fermoarul se blochează adeseori în partea de jos şi, de altfel, s-ar afla la acest model atât de jos încât ar trebui să te apleci, ceea ce putea să contravină în anumite condiţii dorinţei de a nu face cute), ci e prevăzut cu capse, care se pot închide mai repede — şi în câteva puncte. Pe partea interioară stânga, se află două buzunare mari pentru ediţii ilustrate de lux şi alte opere de un format deosebit. Pe partea exterioară a „paltonului de târg" se mai află alte câteva buzunare, buzunare mari, care se închid cu nasturi şi, în plus, deasupra fiecărei pulpe, câte o carabină într-o buclă trainică, făcută din piele: de ele se prind feluritele pungi de plastic pregătite pentru pixuri, broşuri, cărţi, ciocolată, cataloage, banane, pentru alte pixuri, ţigări din Occident, pentru şi mai multe cărţi — ai mâinile libere, iar pungile nu pot fi însuşite de către diverşi contemporani şi tovarăşi de suferinţă.

Lăcustele se apropie în zbor în comunităţi de călători: Anne şi Robert, în Moskvici-ul familiei Rohde, Malthakus şi Diezsch, în Skoda lui Kühnast, profesorul Teerwagen şi soţia, cu familia Knabe, al cărei Wartburg e la reparat; negustorul de discuri Trüpel, cu familia Tietze. Discuţii: ah, ce carte splendidă despre operă, ah, ce carte splendidă despre Picasso (criticul către Adeling, ei venind cu trenul); strategia de inducere în eroare a controlului de la intrare şi ieşire (sistemul „sacrificării pionilor": cineva se apucă să urle, iar ceilalţi folosesc debandada creată pentru a pune prada la adăpost). Am pregătit colegii, am putut închiria două (!) cutii cu încuietori la Gara Principală din Leipzig. „— Numai două?!" Disperarea criticului de muzică Däne e cea a omului care n-are habar, nici acum, după atâţia ani de mers la târg. Dacă ar şti el că aceste cutii cu încuietori de la gara din Leipzig se moştenesc.

Atacul lăcustelor de cărţi are loc în valuri, observatorul atent dându-şi seama de iminenţa declanşării sale prin faptul că ochii lăcustelor, care sunt oricum lacomi de felul lor, se îngustează, devenind nişte fante de foame. E vorba, în primul rând, de foamea de culoare. Cel mai important lucru e să

fie multe culori. Cu cât prada e mai colorată, cu atât este mai bine. Lăcusta cărților e înnebunită mai ales după copertele roșii. Bănuiala lor: asta are de-a face cu noi. Atunci când fanta flămândă a ochiului sesizează vreun nume de disident, trebuie acționat repede. Lectorul de serviciu trebuie antrenat într-o discuție strategică de către lăcusta B, în timp ce lăcusta A își caută cu viteza fulgerului drumul, pipăind raftul, cu inima bătândă, plină toată de sudoare și orbită de curaj (mâna întinsă trebuie să se oprească ușurel, amortizându-și mișcarea și ajungând în stare de repaus deasupra plicului conținând prada, aceasta fiind pauza care decide totul, secunda de teamă care te fericește: ÎL AM! E între degetele mele, plicul vine direct din Occident), acum:

desprinde capsele de la paltonul de târg
uită-te elegant în sus, umezește-ți buzele uscate cu limba
fă-te că te-a apucat un acces de tuse
uită-te
nu uita să te înroșești
tușește mai tare
deschide paltonul de târg
închide ochii și —
te-ai dus
te-ai dus
te-ai dus

(„Ce faceți, domn'e, hei, dumneavoastră, da' cum vă permiteți?" „— Dar dumneavoastră... da' ce, v-ați uitat mereu în altă parte?" Tumult. Blocăm drumul. Trebuie să avem grijă să nu-și dea seama că suntem împreună, că altfel ne dă afară de la târg. Ne dă afară de la târg = catastrofă. Catastrofă = întoarcere acasă, unde ți se spune: „Ai fi putut s-o ai dacă nu erai atât de prost!". Barbara scoate un strigăt, alunecând într-o parte. Caz de urgență. „Mulțumesc, deja mă simt mai bine." Malthakus și Teerwagen se dau la o parte. Prada: Isaak Deutscher, Stalin. *Alexandr Soljenițîn,* Arhipelagul Gulag (partea întâi). *O antologie cu scriitori care sunt împotriva armelor nucleare. Friedrich Nietzsche: De ce sunt atât de deștept. Afară: prima rundă s-a terminat. Tablete calmante din trusa de medicamente de mașină a lui Ulrich. „La mustață pe lângă pârnaie, domnule profesor!" „— Dar a meritat!" „— Aveți deja o listă cu cine și când o să citească?" O înghițitură din sticla de ceai. Compararea conținuturilor pungilor de plastic, controlul paltoanelor. Răsuflăm ușurați. Gata pentru runda a doua.)*

Era anul apocalipsei. Aproape toate cărțile expuse tratau despre sfârșitul lumii. Pădurea murea. Rachetele erau staționate, Pershing și rachete de croazieră, exista contractul SALT II și un program pentru Războiul Stelelor; tot explozibilul de pe pământ ajungea să arunce în aer pământul de mai multe ori. Atmosfera târgului era apăsătoare. Lectorii, editorii, autorii

erau cu toții decişi să piară. Cineva ridică paharul şi îşi dori amurgul lumii măcar în roşul înserării din faţa căsuţei sale din Toscana. Atunci, nu mai trebuie să ne temem atâta!

Atunci când lectorii de la editurile vestice veneau la standul editurii Hermes, Schiffner le făcea cu mâna, zâmbea plin de iniţiativă şi şoptea, împingând-o în faţă pe înfricoşata Judith Schevola, pe care o adusese cu el la târg: „Una dintre cele mai înzestrate scriitoare pe care le avem! O să mai auzim noi multe de ea!". Dar lectorii se mulţumeau doar să plece capul posomorâţi, sorbind din vinul roşu. Schiffner o bătea pe Schevola pe umeri, spunându-i că asta nu înseamnă mare lucru. Dar apocalipsa îţi făcea foame, cârciumile şi restaurantele fiind arhipline. În „Auerbachs Keller", în „Zills Tunnel", în „Paulaner" nu mai găseai un loc liber. Abia la restaurantul „Jägerschänke", un restaurant aflat în vecinătatea clădirii care adăpostea târgul, reprezentanţii unei mari edituri din Frankfurt reuşiră, cu nişte argumente liber-convertibile, să înduplece un ober să le dea masa cu tăbliţa „rezervat" aflată lângă o sobă, sub un cocoş de munte împăiat. Reprezentanţii editurii Hermes erau şi ei invitaţi. Schiffner şi editorul din Frankfurt, Munderloh, erau prieteni; îşi dăduseră amândoi doctoratul cu teze axate pe Hermann Hesse, iar Schiffner îi scrisese lui Munderloh într-o scrisoare, în care îi atrăgea atenţia, în primul rând, asupra unor greşeli de tipar şi asupra a două pasaje scrise într-un limbaj care lăsa de dorit dintr-o carte ce făcea parte din programul de toamnă prezentat de editură cu cinci ani în urmă, că întreaga sa editură din Frankfurt nu ar fi nimic altceva decât un „Joc cu mărgele de sticlă" desfăşurat. Cei doi bărbaţi deschiseră runda de băut pricinuită de acest târg.

Schevola fuma nervoasă şi îi fu recunoscătoare lui Meno pentru că îi oferise un loc lângă el. Poetul Eschschloraque intră în local, Meno având ocazia să îl scruteze cu privirea. Aparţia lui avea o anume *grandezza* neproletară. În ciuda vremii reci care mai domnea încă în Leipzig în acest anotimp şi în ciuda aerului poluat de gazele de eşapament şi de particulele de lignit, care erau motivul pentru care nu prea vedeai la Leipzig oameni îmbrăcaţi în culori deschise, Eschschloraque purta un costum uşor, de culoare crem, ale cărui croială şi calitate a stofei dădeau în vileag atelierul unde fusese confecţionat. Purta pe braţ un trenci, iar în jurul gâtului, un fular de caşmir roşu, răsucit de vreo câteva ori, ale cărui capete, care atârnau elegant în franjuri lungi, învălureau în mod deopotrivă avantajos şi decent statura suplă a poetului. „Învălurire" — acest cuvânt părea să se potrivească. Nu, capetele fularului nu „jucau în jurul" liniei suple a lui Eschschloraque, şi cu atât mai puţin o „accentuau". Eschschloraque îşi scoase pălăria, se opri în lumina obscură a marelui candelabru de la intrare, drept, mândru, neaparţinând grupului de muşterii gălăgioşi care îşi beau berea şi îşi clămpăneau tacâmurile. Eschschloraque se uită atent la toate mesele, dar cu aerul treaz al unui observator exersat care bagă de seamă totul numaidecât. Îşi mai ţinea încă pălăria în mână, braţul

drept fiind îndoit ca la gesturile pe care le fac nobilii care vin cu jalba sau actorii care au îmbătrânit și care sunt conștienți de ceea ce au realizat, ignorând însă dacă știe și cel care îi privește și care încearcă acum să ascundă prin acest gest de nonșalanță politicoasă, nu atât de interlocutor, cât de ei înșiși, faptul că trebuie să ceară un rol, și care execută măcar acest gest într-un mod desăvârșit, deoarece comentatorul din ei nu se lasă mituit, ci face remarci ironice: gesturile inutile, dar desăvârșite, erau marca unui om nobil. Eschschloraque se dădu puțin îndărăt, socotind poate că punctul în care se afla era prea luminos. Putea fi o indiscreție să atragi astfel atenția asupra ta, ori cel puțin o platitudine; un gentleman nu deranjează, și ar fi fost un deranj dacă, de pildă, Schiffner sau Redlich ar fi trebuit să sară în picioare pentru a-l saluta, cu vorbe multe și ceremonii care necesită toată atenția, pe el, autorul unor renumite drame și poezii în stil clasic (dar ce înseamna aici stil „clasic", își spuse Meno, pentru el nu există vreun alt stil, ar trebui spus: autorul unor drame care au stil). De asemenea, Eschschloraque putea să vadă mai bine în semiîntuneric, nefiind orbit. Își lăsă încet pălăria în jos. Era un model maro de Borsalino, scump, care se găsea cu greu în comerț; Meno își aduse aminte că văzuse odată o pălărie asemănătoare la ceaprazarul Lamprecht, costase șase sute de mărci și era pentru Arbogast. Un chelner intră în Eschschloraque și, așa cum stătea el în clipa aceea — ținându-și trenciul peste brațul stâng și pălăria în mâna dreaptă, având în ochi preț de câteva secunde numai o expresie de incertitudine —, Meno simți cum îl apucă deodată o milă față de acest om pe care îl înconjura o aură cunoscută de singurătate, care era însă acoperită prin gesturi. Pentru a-și explica mișcarea (Meno nu se îndoi că era vorba de o „explicație"), Eschschloraque își ciocăni ușor pălăria cu mâna dreaptă, cu riscul calculat că trenciul său se fâlfâie prea mult prin aer (acest gest nefericit va distrage și mai mult atenția prin faptul că e nefericit), scuturâ pălăria de parcă pe cozoroc s-ar mai fi aflat încă fulgi ori stropi de ploaie, dar întrucât nici nu ninsese și nici nu plouase, iar un potențial observator putea să știe asta, își corectă și acest gest încurcat trecându-și degetele peste panglica de la pălărie, de parcă acum ar fi descoperit că era prăfuită. În acest moment, păru să-și dea seama că cineva îl observă, nu că se uită la el, că îl observă, cineva pe care îl cunoștea, căci se uită deodată către masa lui Meno și, trecând prin lumină, nu se ascunse; să se ascundă ar fi fost reacția unui om lipsit de experiență care, în acest fel, își dă în vileag bănuiala; Eschschloraque trecu prin lumină, arătându-se și făcând ca observarea lui să nu mai fie o artă. Merse la vestiar și își atârnă pălăria lângă pălăria lui Meno, rămânând perplex, uitându-se repede primprejur, luând în mână pălăria străină, citind banderola din interior unde era scris numele. Eschschloraque își ridică subit ochii, privindu-l pe Meno cu răceală și atârnând ușurel pălăria din nou în cui. Nu mai era niciun loc liber la masă și Meno aștepta încordat să vadă cum avea Eschschloraque să rezolve această problemă. Se apropie agale, compensându-și nesiguranța

prin răsuciri exagerate ale corpului, privi țintă un punct imaginar — ca și când nu ar vrea ca vreo altă privire să-i întâlnească privirea și să nu se ajungă la o jenă, o rușine, poate chiar ciudă pricinuită de neatenția de a nu-l fi tratat în mod preferențial pe poetul Eschschloraque. Angajații importantei edituri din Frankfurt stăteau cu spatele la el, Munderloh ținea un pahar de rachiu în mână, îl trânti de masă când se ceră cu Schiffner și își sorbi stropii de tărie de pe încheietura mâinii. Schevola și Josef Redlich îl observaseră pe Eschschloraque, iar Redlich îi dădu un ghiont lui Schiffner, care îi făcu semn cu mâna. Eschschloraque stătea acum la masă într-o poziție ca de drepți, nimeni nu se ridică. Discuțiile amuțiră.

— Ați putea să vă mai strângeți? întrebă Eschschloraque, zâmbind, atât cât putea și el.

Zâmbetul ăsta al lui i se părea lui Meno puțin cam sceptic, în el amestecându-se modestie și demnitate, nefiind vorba de vanitate rănită sau condescendență. Îi făcură loc pe bancă, perpendicular față de Meno și Schevola, sub portretul sculptat în lemn al unui paznic de noapte cu o lanternă care făcea un con de lumină, corn de pădurar și ochi mâncați de viermi. Schevola se aplecă înspre Meno și îi șopti:

— Ați citit articolul pe care l-a scris despre cartea dumneavoastră?

— Nu.

— Nu? (Păru a fi mirată.) V-a atacat. Dumneavoastră, Altberg și cu mine cică am fi o facțiune romantică dubioasă.

— Nu. Pentru el e doctorie, mie îmi strică ziua. Așadar, de ce să-l citesc? Nu sunt masochist.

— Dar dacă sunteti confruntat cu ceea ce scrie el?

— Atunci, n-am ce vă face. Dar numai atunci.

— Și suportați să stați la masă cu el?

Meno zâmbi chinuit.

— Vedeți, așa e într-o facultate atât de mică. În timpul zilei, împunsături de lance și seara bem o bere împreună. Va trebui să vă obișnuiți cu asta.

— Și nu vă deranjează?

— Cine spune că nu mă deranjează? Dar...

— Aveți nevastă și copil, completă Schevola făcând un gest cu mâna.

— Nu vă grăbiți să mă judecați! (Meno își bău berea.) Feriți-vă de asta, dacă mi-e îngăduit să vă dau un sfat. Așa ceva este, ce-i drept, minunat de moral și te face să ai o bătaie cinstită a inimii, dar nu face bine la literatură. Ar trebui să discutăm despre asta și în privința textului dumneavoastră.

— Ce anume nu face bine la literatură?

Vocea lui Eschschloraque era răgușită, poate din cauza fumului gros de țigară care umplea localul. Purta un batic din mătase în jurul gâtului și îi făcuse un nod cavaleresc în dreptul gulerului descheiat al cămășii sale albe.

— Moralizarea, îi răspunse Meno, privindu-l pe Eschschloraque. Cu alte cuvinte, să le știi pe toate mai bine.

Eschschloraque se uită la el, căutându-l cu privirea, și își frecă ușurel obrajii bărbieriți cu grijă. Munderloh se aplecă în față.

— Domnule Eschschloraque, persoana dumneavoastră mă interesează.

— Asta e ceea ce numesc eu să ridici cavalerește viziera. Vă mulțumesc pentru asta și vă mulțumesc pentru curajul dumneavoastră de a vă recunoaște timiditatea bătând la ușă atât de direct, îi răspunse Eschschloraque, închinând în sănătatea editorului. Domnișoara Schevola, de pildă, despre care domnul Schiffner a știut să vă relateze atât de multe lucruri frumoase, nu e nicidecum timidă. De aceea gândurile ei negre sunt deocamdată ascunse. Îmi permit să îndrăznesc încă un salt psihologic: problema e cenzorul care are dreptate, draga mea. Apropo, domnule Munderloh, sunt mișcat. Casa dumneavoastră editorială, atât de spirituală fără mine?

— Vorbesc în nume personal... dacă permiteți. Stalinismul și *esprit*, cum merg astea două împreună?

Eschschloraque zâmbi.

— Dormi mai repede, tovarășe[1], deja e nevoie de patul tău! Ei, domnule Rohde, ne amintim de vechile vremuri de Kommunalka?

— Dar nu puteți să îi... pe morți, spuse șeful de presă de la Frankfurt neîncrezător.

— Trebuie să fie și morți, ripostă Eschschloraque rece. Nu vă purtați ca și când la dumneavoastră nu s-ar muri. Dușmanii trebuie eradicați, e un obicei bine rânduit și util al epocilor care produc fapte mărețe. Și e, în orice caz, mai bine să mori pentru o cauză măreață decât să trăiești pentru una mediocră. Adevărații democrați de la dumneavoastră ar trebui să protesteze în fața intrării principale; perspicacitatea evită digestia.

— Haideți să vorbim despre fotbal.

Redlich făcu cu ochiul în direcția șefului de presă de la Frankfurt, dar acesta se îndreptă din spate.

— Dragă Redlich, dumneavoastră vreți să fiți politicos și să ne scutiți de lucruri penibile. Vedeți dumneavoastră, cu prietenii treaba stă așa, de exemplu: domnul Rohde, pe care îl apreciez, e un pișicher subtil și și-a permis de curând o glumă, să-i spunem, de salariat. Fiind un lector care știe ce se cuvine, corectează cu creionul, dar într-un loc care poate fi interpretat în două feluri pune o virgulă roșie. Ați pus — spuse Eschschloraque zâmbind — o virgulă roșie în spatele socialismului. Vreți prin asta să spuneți ceva? Vreți să spuneți poate că socialismul nu e ultimul cuvânt?

---

[1] *Schlaf schneller, Genosse* (*Dormi mai repede, tovarășe*) este titlul unei cărți satirice a scriitorului rus Mihail Zoșcenko, apărute în 1940 la Rowohlt.

Eschschloraque se apucă să țină o mică prelegere despre călugării de la mânăstire care ar fi comentat într-un fel tot atât de subtil textele pe care trebuia să le copieze, și anume scoțând în evidență anumite litere de-a lungul mai multor pagini și capitole, astfel încât într-o augustă culegere de cântece de trubaduri era ascuns latinescul *Trubadurule, ai dat-o în bară*, vizibil însă pentru ochiul filologului versat.

Schiffner își scoase pieptănul din corn autentic de bivol din buzunarul interior al jachetei și își aranjă smocul alb de păr peste fața sa marcantă, bronzată de concediile petrecute în Crimeea.

— De aceea aveai un aer atât de înfiorător de liniștit la telefon.

— Rossi a fost grozav! Cu șutul lui practic i-a dus pe albaștri de unul singur la campionatul mondial, strigă Josef Redlich.

— Puteți să scrieți?

Munderloh se aplecă înspre Judith Schevola.

— Încerc, răspunse ea cu bărbia întinsă în față a refuz.

— Încearcă! (Editorul lovi cu palma în masă.) Puteți să omorâți un delfin?

Discuțiile de la masă amuțiră din nou.

— Asta ar depinde de situație, domnu'... Cum spuneați că vă numiți?

Munderloh se uită fix întâi la ea, apoi la Schiffner, care se amuza. Eschschloraque își împreună mâinile sub bărbie, adulmecând situația cu o față ca de om de știință, așteptând parcă rezultatul unui experiment interesant care este imoral, dar inevitabil.

— Numele meu este Munderloh. Îmi place de dumneavoastră. Ce-i drept, răspunsul dumneavoastră, cum că ar depinde de situație, este prea previzibil. Că doar întotdeauna depinde de situație.

— Urăsc delfinii, spuse Schevola rece. Sunt întotdeauna atât de drăgălași și amabili, îi salvează pe naufragiați și îl ajută pe poetul Arion, dansează în jurul bărcii lui Bacchus, își bronzează spatele la lumina nouă... dar nu am încredere în ei.

— Există un grup al delfinilor răi, murmură Redlich. Delfini negri, care nu ne vor binele...

— Josef, ce vorbești!

Șeful de presă de la Frankfurt mișcă iritat din mână.

— Măcar pentru asta mi-ar plăcea să omor odată un delfin, ca să văd ce fac ceilalți delfini. Să văd dacă rămân atât de drăgălași și de amabili, să văd dacă e adevărat clișeul — sau dacă atunci își arată adevăratul lor caracter, spuse Schevola fără a evita privirea lui Munderloh — dură, izvorâtă din ochii ca niște pietre albastru-deschis la culoare, o privire ca un băț, ca o sondă de preparare, își spuse Meno.

— Am să citesc manuscrisul dumneavoastră, spuse Munderloh după un timp în care la masă domnise tăcerea, auzindu-se numai zgomotele din partea

din față a cârciumii. Am să-l citesc dacă editura Hermes mi-l va da. Vă place să înotați?

Luă o carte de vizită, mâzgăli ceva pe dos și împinse cartea de vizită peste masă către Schevola.

— Nu în tratative de contract, răspunse ea după ce citise cartea de vizită și îl privise pe Munderloh în ochi preț de câteva secunde lungi.

— Prea bine. Așadar, în țara asta nu cresc numai niște aserviți[1].

— Nu spuneți asta, domnule Munderloh, vă rog... nu spuneți asta! (Redlich se întinsese în față.) Dumneavoastră faceți negoț cu întunericul, Lichtenberg, volumul L. Și simțiți presiunea din partea guvernului la fel de puțin ca presiunea atmosferică, volumul J.

Munderloh dădu din cap afirmativ.

— Poate că aveți o impresie greșită despre condițiile de pe la noi. Poate că eu am o impresie greșită despre condițiile de la dumneavoastră. Haideți să bem pentru ceea ce ne unește!

Ridică paharul pe care îl umpluse cu vin și bău în sănătatea lui Redlich.

— Noi, cei care știm ce bun prețios e adevărul... Și este un adevăr și să reprezinți limba în puritatea ei...

Redlich se lăsă înapoi, fața sa rotofeie cu mustăcioară, cu ochii ieșiți din orbite, care îi amintea lui Meno de fața lui Joseph Roth, era acum din nou în umbră. Schiffner îi puse mâna pe braț.

— În orice caz dumneavoastră sunteți, voi sunteți — spuse Redlich, arătând cu un gest generos către grupul de la Frankfurt — mult mai bine îmbrăcați ca noi!

Râse și își duse mâna la gură.

— Nu prea vă place să înotați, nu-i așa?

Munderloh se aplecă în față, prinzându-și mâinile una în cealaltă. Erau mâini puternice, mâini grosolane de țăran, cu degete păroase în spate. Meno era sigur că Munderloh era în stare să spargă nuci între degetul mare și arătător. Munderloh ar rezista în lagăr — capul ăsta colțuros, nasul tăiat cu toporișca parcă, tare ca un cioc de tucan, spatele ăsta de tăietor de lemne l-ar vedea liberatorii care ar deschide poarta; ăsta e unul care supraviețuiește, își spuse Meno în sinea lui, încruntându-și fruntea deoarece îl irita faptul că asociase aspectul exterior al lui Munderloh cu ideea de lagăr; gândul i se păru perfid. Redlich nu răspunse la întrebarea lui Munderloh. Porniră. În fața restaurantului „Jägerschänke" aștepta Philipp Londoner, care îi salută cu familiaritate pe Schiffner și Eschschloraque. Schevola dispăruse.

---

[1] Referire la textul cântecului *Der Gott, der Eisen wachsen ließ* (*Zeul care a făcut să crească fierul*) după versurile lui Ernst Moritz Arndt.

La Philipp era cald, Marisa făcuse bine focul; Meno și Eschschloraque își scoaseră curând jachetele. Lui Philipp părea să-i fie frig, alerga neliniștit de colo-colo, își freca mâinile, mai făcea din când în când câte o genuflexiune când se oprea lângă gravurile din Azerbaidjan din fața peretelui cu miile de volume maro-deschis, albastre, albe și cu cotor roșu din colecția Reclam. Eschschloraque știa de legătura lui Meno cu familia Londoner, dar se mirase totuși că acesta era găzduit de către Philipp. Meno tăcuse, întrebându-se la rândul lui de ce era Eschschloraque aici. Jochen Londoner îl știa și Meno era la curent cu faptul că fusese uneori invitat în casa de pe Zetkinweg din Imperiul Roman de Răsărit, dar familiaritatea dintre Philipp și Eschschloraque îl surprindea.

— Paznicul ăsta de noapte — spuse Eschschloraque, răsucind încet paharul cu ceai pe care i-l adusese Marisa și uitându-se, căzut pe gânduri, la particulele care pluteau în lichidul roșu —, paznicul ăsta de noapte de la „Jägerschänke", desigur că l-ați observat, domnule Rohde? Bineînțeles. Cine știe să scrie astfel despre păianjeni observă și un paznic de noapte. Ce părere ai, Philipp, are comunismul nevoie de paznici de noapte? Prietenul nostru Rohde cu siguranță că ar spune că da, el având încredere în faptul că anumite aspecte nu se schimbă, mai ales cele umane — dar cine știe?

— Paznici de noapte? Aiureli. Avem alte griji.

— Dar ar merita să abordați problema asta la voi la Institut. Nu e chiar atât de umoristică precum crezi tu.

Philipp ridică din umeri, continuând să meargă de colo-colo. Marisa intră și se așeză confortabil pe canapea, lângă Eschschloraque, aprinzându-și unul dintre trabucurile lui Philipp.

— Mai bine spune-mi cum a fost întâlnirea cu oamenii de la Frankfurt.

— A fost o seară capitalistă oarecum amestecată. Ei se uitau la noi cu milă și totodată cu invidie. Cu milă, pentru că suntem atât de înfiorător de naivi și nu vrem cu niciun preț să renunțăm la credința că se poate schimba lumea cu ajutorul cuvântului scris. Cu invidie, pentru că avem de bună seamă dreptate în privința asta, măcar în partea asta a patriei. Și mai sunt și mânioși. Nu le place când îi prindem că se lasă pe tânjală. Chestia e că ei nu au reglementări de producție stabilite de stat. Faptul că ei îi tot dau zor cu hârtia îndeobște limitată de la noi confirmă teza ta, că în condițiile economiei de piață spiritul paște, ca o vită, suprafețele. Apropo, care mai e treaba pe la Institut?

Philipp lucra ca lector la o filială din Leipzig a Institutului pentru Științele Umaniste.

— Nu prea merge bine. Nu înaintez.

— Pentru că ești prea tânăr?

— Nu, nu e asta problema.

— Nu ți-ai depus dosarul pentru un post de profesor?

— Probabil că o să prim:esc postul, dar... Institutul își pierde influența, nu prea mai e luat în serios.

— Atunci, du-te în politică!

— E bine să-ți cunoști limitele. Eu unul le am mai mult cu teoria.

— Ceea ce nu înseamnă nimic rău. Ceea ce nu înseamnă că practica e mai bună.

— Da. Teoriile pot fi agenți puternici ai schimbării. Iar eu nu sunt un tribun popular, cum era barbișonul[1], în ciuda tuturor lucrurilor.

— Nu atât de nerespectuos, te rog foarte mult! N-a fost un politician rău, luat în mare. Mult mai bun ca ăsta.

Eschschloraque arătă pe după umăr către un portret al secretarului general, aflat pe unul dintre rafturi.

— Ca politician, poate. Dar ca om... Departamentul meu se va reduce puțin.

— Din ce cauză?

— Din cauza numelui meu, cred. Oricât ar suna de paradoxal. Și probabil și din cauza faptului că am fost în Anglia.

— Crezi? Puțin cam simplist, dacă mă întrebi pe mine. Dar, ce-i drept, ar fi cu putință, că nu sunt întocmai filosemiți tovarășii din cercurile biroului politic.

— Hai să lăsăm asta! îl întrerupse Philipp. (Se uită către Marisa, care fuma liniștită, privind țintă în direcția ferestrei.) Ce vrei să spui cu paznicul de noapte?

Fața lui Eschschloraque dobândea o nuanță ca de clovn atunci când zâmbea. Obrajii plini de cute și pungile pronunțate ale ochilor păreau să aparțină unei măști îndărătul căreia niște trăsături șirete, precum niște omuleți cu arc, așteaptă să țâșnească la iveală și să se dea de-a rostogolul pe calea liberă preț de câteva momente, și de asemenea lui Meno i se păru că, dincolo de toate vorbele lui frumoase, Eschschloraque era interesat în primul rând să se scoale și să sară în mâini pe deasupra mesei.

— Așadar, îți dă totuși de gândit paznicul nostru de noapte. Ei bine, am unul în piesa la care tocmai lucrez. Un paznic de noapte, cred, e un idealist din disperare. Nimeni nu mai e pe străzi — cel puțin nu în mod oficial —, în afara lui și a întunericului. Mă rog, poate o să mai scriu că e și o pisică. Lampa lui e singura lumină în noapte. Căci, desigur, e vorba de o noapte, și nu de un basm cu gologani făcuți din stele.[2] Oamenii dorm — el veghează. El poartă

---

[1] *Spitzbart*, „barbișon", era porecla lui Walter Ernst Paul Ulbricht (1893–1973), fost președinte al Republicii Democrate Germane și secretar general al Partidului Unității Socialiste din RDG.

[2] Aluzie la basmul *Ploaia de stele* de Frații Grimm, în care stelele cad pe pământ și se transformă în bani.

lampa prin întuneric. Şi trebuie să se descurce cu atât. El neagă natura; mai mult, o urăşte... prin natura profesiei sale.

— E vorba din nou de unul dintre argumentele tale în favoarea clasicismului şi împotriva romantismului?

— De ce să apăr clasicismul de ceva născocit de Serviciile Secrete britanice? Din păcate însă, prostia pare să fie... parabola nemuririi.

Philipp izbucni în râs.

— Mai ţii încă dosare privitoare la duşmanii tăi?

— Asta nu-l priveşte pe prietenul nostru Rohde, replică Eschschloraque.

— Mulţumesc pentru ceai, stimată doamnă.

Eschschloraque se ridică şi făcu o plecăciune în faţa Marisei.

26

Nori în aprilie

— Crezi că adevărul există?

Verena își potrivi puloverul, ale cărui mâneci le înnodase peste piept. Siegbert nu se grăbi cu răspunsul. Era cald, luna aprilie părând să fi prins un avans față de luna mai. Stăteau întinși pe iarba unui povârniș de peste Kaltwasser, iar Christian se uita la înscrisurile șterse de curenți și de vânt de pe indicatorul de închidere a văii. De cealaltă parte duduia mocănița, mică precum o jucărie fabricată de Märklin, acoperind de aburi fagii care străjuiau calea ferată.

— Hei, Verena, eu cred în Pink Floyd, îi răspunse Jens Ansorge plictisit, trăgându-și o mână de sub cap, luând din gură firul de iarbă la care mestecase și privindu-l cu suspiciune. Krischan, tu care le știi mereu pe toate, poți să-mi spui ce e ăsta? Are un gust amar, de parcă ar fi pastile împotriva febrei. Beh!

Se strâmbă și scuipă.

— Purcelule ce ești, poartă-te cum se cuvine! Mai aveai puțin și mă nimereai!

Reina Kossmann își trase oripilată capul în spate, Jens rânji cu un aer batjocoritor și sparse niște baloane imaginare cu degetul arătător. Falk Truschler se lăsă să cadă în spate și râse cu râsul ăla al lui, răgușit și în surdină, zvâcnind din umeri. Christian avea senzația că Falk intrase în corpul său ca într-o haină de împrumut, într-atât îi erau de smucite mișcările. Christian își bătu capul să găsească expresia potrivită: îi veni în minte cuvântul „împiedicat", după care își aminti de orele de sport de la domnul Schanzler, care dirija prin sala de sport, urmând o geometrie prusacă strictă, un grup îmbrăcat în verde și alb; mișcările colțuroase cu care Falk își lua avânt atunci când arunca grenadele de mână ca pe niște buzdugane, stilul lui de a alerga cu picioarele jucând în stânga și dreapta, ca fetele, expresia feței sale în momentul aruncării, pendulând între disperare și autoironie, mâinile și degetele zbătându-i-se și acum la mica poantă a lui Jens Ansorge. „« Stângaci »", își spuse Christian,

„ar fi, de fapt, o expresie și mai potrivită decât « împiedicat ». Dar după cum spune Meno, « de fapt » este o expresie de evitat."

— Adevărul..., răspunse Siegbert cu respirație amplă, ...nu știu. Fii atentă să nu ajungi vreo femeie dintr-aia superintelectuală, care mai întâi nu își găsește bărbat, apoi nu face copii, după cum spune maică-mea, și după aia te trezești că ești nefericită. Uite, ăsta e adevărul.

— Șovinist înfumurat ce ești — se revoltă Verena —, mama *mea* are dreptate: țara asta are nevoie de o mișcare feministă...

— O, nimeni nu are nimic împotriva mișcărilor femeiești, trânti Jens Ansorge în treacăt, atâta vreme cât sunt ritmice, așa cum e frumos.

Falk și Siegbert grohăiau de atâta râs.

— Ia nu vă mai abateți de la întrebare, spuse Christian, simțind că se înroșește atunci când Verena își ridică privirea către el, ceea ce îl făcu să-și plece ochii, uitându-se la pantofii săi. Și ia spune, ce anume înțelegi tu prin adevăr?

— Cu siguranță, nu punctul de vedere al clasei muncitoare exprimat de Schmidtchen Schleicher.

Așa îl numeau elevii pe Schnürchel, după o figură dintr-un șlagăr — Schmidtchen Schleicher cel cu picioare elastice...

— Ansorge face iar pe cinicul, îl luă în derâdere Reina Kossmann. Pur și simplu se umflă în pene, Verena. Ce ne-a spus doctor Frank despre păunii care fac tumbe?

Jens Ansorge se întinse în sus, uitându-se îngrijorat la Reina și țuguind buzele a sărutare. Reina se lovi peste frunte și îl sărută la rândul ei.

— Ei, așa da, spuse Jens satisfăcut.

— Ați aflat deja? În curând începe circul cu recrutarea. Fahner vrea să termine înainte de Întâi Mai. După aceea o să fie un apel din ăla, mare de tot...

— Și niște statistici frumoase, curate, stupide, îi tăie Jens Siegbert vorba. (Își încruntă fruntea și aruncă firul de iarbă; apoi, deveni brusc serios.) Trei ani de cenușă... Oameni buni, distracție mare. „Fiecare absolvent masculin al școlii noastre se obligă să intre de bunăvoie în serviciul de onoare al Armatei Naționale a Poporului", îl imită el pe Fahner.

— Eu unul, nu, spuse Falk.

— Ți-ar face însă bine la mușchi.

Christian se mira cât de reci și nemiloase puteau fi femeile, mai ales că Reina îl ciupi pe Falk de braț. Femeile pentru care făceai la urma urmei totul, așa cum făceau eroii în cărți, în filme, femeile care te jeleau dacă se întâmpla să cazi pe câmpul de bătaie, care își vărsau lacrimile în batistă, pe renumitul peron acoperit de aburul locomotivei gata de plecare — și apoi această grosolănie la Reina, a cărei față palidă, fină, cu gura ușor înspre stânga, pe care o privea cu plăcere...

— Omule, dar ce înspăimântat privești, sesiză ea și își trecu mâna prin păr provocator. Așa ceva e rar la tine. Trebuie să fi fost chiar bună!

— Krischan, vezi că i-ai căzut cu tronc! spuse Jens încet, dându-i lui Falk palma să i-o bată.

— Hai las-o jos, că măcăne, prostănac ce ești! i-o trânti Reina, aruncând brațul în sus mânioasă. Doar nu vreau să mă infectez de la coșurile lui.

O împunsătură cu sula. Siegbert și Jens se uitară la Christian, care avu impresia că îi luase foc fața. Încercă să zâmbească.

— Auzi, tu de mușchii mei să nu te legi, spuse Falk. N-am să mă înrolez. Trei ani... Păi o să mă întorc de acolo cărunt. Și apoi... Toate tancurile și pușlile astea... Eu unul nu trag în nimeni.

— Asta să i-o spui căpeteniei Vulturul Roșu, spuse Reina cu glas scăzut și Christian înțelese că vorbise pentru el, ca un fel de ofertă în cercul care devenise tăcut, ofertă pe care el nu o accepta, întrucât nu vedea de ce ar trebui să facă efortul de a sparge tăcerea; privi țintă golful dedesubtul lor, gândindu-se dacă merită să vină odată la pescuit aici, cu Ezzo și Meno, caz în care avea să fie nevoie să devină membru în grupa locală a „Asociației Pescarilor Germani"; comic, porecla asta, „Vulturul Roșu", după cum îi spuneau profesorului de educație civică, directorul școlii generale afiliate liceului, domnul Engelmann, o moșteniseră de la generații de mult trecute și o preluaseră fără să cârtească. Să fi fost oare acesta un indiciu al lipsei lor de fantezie ori un indiciu al potrivirii numelui? Christian se decise pentru a doua variantă. Treaba era că, atunci când Engelmann își desfăcea brațele și se apuca să povestească — având buzele umede de entuziasm, deasupra cărora strălucea, roșu ca flacăra, nasul lui ca un ulcior — despre Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, la care tatăl lui luase parte, fiind în cercul lui Troțki, semăna, atunci când începea să dea din brațe și pleoapele i se lăsau și mai mult îndărătul ochelarilor groși pentru a lăsa privirea să înoate în trecute vremuri de măreție, ei bine, părea că Engelmann semăna atunci cu un vultur devenit greoi, care trecea cu freamăt prin clasă și dicta Tezele din Aprilie, vorbele părând a-i cădea ca niște balonașe din vocea lui plăpândă de fumător înrăit, lovind ca niște prune timpurii în capetele lăsate mult în jos ale elevilor.

— Mai întâi, te stoarce Vulturul Roșu, după aceea Fahner... Eu m-am dus oricum pentru patru ani.

Verena se uită speriată la Siegbert, care aduna pietricele și își pocnea netulburat degetele înspre cerul albastru.

— Patru ani... Nu ești în toate mințile?

Jens îl taxă pe Siegbert ca și când acesta ar fi purtat tot timpul o mască de sub care ieșea acum la iveală chipul unui monstru. Siegbert zâmbi cu răceală.

— Sunt doar realist. Vreau să mă fac ofițer de marină. Am fost vara trecută la Rostock. Ăia nu iau pe nimeni care nu și-a făcut stagiul de ofițer la marina militară.

— Păi credeam că vrei să te faci ofițer la flota comercială.

— Din păcate, asta nu contează, Montecristo.

— Contele de Montecristo...

Verena imită, cu buze afectat ascuțite, felul în care Christian își dădea la o parte de pe frunte bucla de păr prea lungă, își așeză capul oblic, dându-și ochii peste cap și făcându-i roată și așezând apoi la loc bucla cu o mișcare exagerat de fandosită, un gest pe care Christian îl făcea în mod automat și de care trebuia să se dezbare numaidecât dacă ceilalți îl vedeau într-adevăr așa cum îl prezenta Verena.

— ....Ce titlu potrivit pentru Alteța Sa din Dresda!

— Ia mai taci din gură, mârâi Christian.

Cele două fete izbucniră în râs.

— Nu pune la inimă, bătrâne! îl consolă Jens. Muierile sunt la pubertate și porecla asta oricum n-o să dureze. E mult prea lungă și prea greoaie s-o pronunți. Dar, Siggi, măi omule, patru ani!

Siegbert dădu din umeri.

— Vreau să plec pe mare. Ei vor să faci patru ani la marină. Deci, fac patru ani la marină.

— Extraordinar, spuse Verena.

Lui Christian i se păru că distinge în vocea ei deopotrivă puțin dispreț și puțină mânie. Se gândi la răspunsul lui Siegbert, după cum păreau să facă și ceilalți, care amuțiseră. Și-l închipuia pe Fahner, care îi chema pe băieți la el unul câte unul, în biroul directorului, aflat dincolo, la liceul industrial, birou păzit de soția sa la o greoaie mașină de scris „Optima"; cu siguranță că Fahner avea să stea la masa de scris, scriind, așa cum făcea întotdeauna atunci când cineva apăsa clanța în urma „da!"-ului său lătrat, fără să privească în sus, astfel încât puteai observa pe strălucitoarea podea lustruită din PVC lumina tăiată în fâșii de către jaluzele și fețele umbrite și severe ale lui Wilhelm Pieck, Walter Ulbricht și ale doamnei ministru pentru Educarea Poporului, aflate deasupra capului lui Fahner, și nu prea știai, încurcat fiind, ce să faci, pentru că Fahner nu spunea „Veniți mai aproape" sau „Luați loc"; Fahner nu spunea absolut nimic, pur și simplu stătea jos și scria, purtând manșete din mătase albastră de tipul uniformelor mișcării socialiste de tineret, pe care și le va scoate cândva cu vârfurile măsurate ale degetelor, indicând tot felul de considerente contradictorii, spre a le așeza apoi pe masă lângă creioanele aranjate precis în funcție de mărime și ascuțite ca acul. Vorbiseră de curând despre compozitorul englez Benjamin Britten la ora de muzică a domnului Uhl, iar Christian fusese uimit de asemănarea dintre capul lui Britten și capul lui Fahner: aceeași podoabă capilară, cu bucle arătând ca niște omizi, aceleași trăsături tinerești, moi; asemănarea era atât de pronunțată, încât Christian făcuse cercetări să vadă dacă Britten avusese cumva vreun fiu în Munții Metaliferi... Cercetările sale nu dăduseră roade.

— La fel de bine ai putea să spui: vreau să plec pe mare, ei vor să omor un om — așadar, omor un om, întrerupse Verena tăcerea.

— Domnilor! spuse Jens.

— Un moment, răspunse Siegbert. La urma urmei, eu sunt omul despre care e vorba. Cei patru ani o să-mi atârne mie pe cocoașă. Și apoi ție îți vine ușor să vorbești, Verena, pe tine nu te așteaptă comandamentul militar.

— Să omori oameni... I se poate întâmpla oricui face armată... Cică la graniță regimentele Armatei Poporului încă se mai află în stare de alertă sporită și, dacă nimerești acolo... Azi te-a luat în armată, mâine te trezești cu pușcoiul în mână, dând iama în Polonia... Sau în Angola. Tatăl meu spune că soldații lui Castro trebuie să fie acolo și, de asemenea, și rușii... Eu unul nu particip la așa ceva, spuse Falk.

— Ești atât de tare pe poziție? Și dacă te dau afară?

— Fii serioasă, Verena, spuse Jens pe un ton destul de ascuțit, că doar nu te-ai prezentat prea rău nici tu deunăzi, când ai dat foaia goală, deși până la urmă ai băgat capul la cutie...

— Ansorge, eu cred că ție îți lipsește o doagă! (Reina își duse degetul la frunte.) Hai, Verena! De fapt, ce căutăm noi aici?

— Ai dreptate, spuse Verena după un timp.

Priviri surprinse se plimbară de colo-colo, căci Verena îi adresase aceste cuvinte lui Jens Ansorge.

Trei ani de armată. Christian știa că nu avea să uite această oră, această zi de douăzeci și cinci aprilie o mie nouă sute optzeci și trei; alaltăieri. Așteptaseră tustrei în fața secretariatului lui Fahner, Jens Ansorge încercând să surmonteze situația cu bancuri, după care ieșise Falk, o idee mai palid ca de obicei, ținând cu mâna dreaptă ponosită servieta din piele artificială pe care scria Întreprinderea de Stat GISAG Schmiedeberg și pe care o primise de la tatăl lui; dădu din cap și zâmbi pe lângă ei pe coridorul cenușiu-deschis al liceului, decorat cu steaguri și fanioane în cinstea „Anului Karl Marx 1983". Jens tăcea, Christian evită privirea lui Siegbert, care o căuta pe a sa, niciunul dintre ei nu strigă după Falk, niciunul nu îl rugă să se oprească, niciunul nu-l întrebă cum a fost; atâta doar, îl priveau cum se ducea. Se bălăngănea ceva mai puțin ca de obicei, ținându-se aproape de balustradă, și părea că există deodată o ruptură între Falk și ei. Baza palmei lui, care lovea balustrada cauciucată, zgomotul mormăit care se repercuta în casa scărilor, pantalonii săi prea largi, cu pieptănul verde de plastic în buzunarul din spate, al cărui mâner răsucit în sus sub formă de picătură se ițea cu frivolitate deasupra curelei, umerii colțuroși de sub cămașa de la uniforma Organizației de Tineret; era acolo ceva la care ei dăduseră drumul tustrei, atâta doar că fiecare dintre ei dăduse probabil drumul în felul lui, iar ruptura simțită de Christian venea de la faptul că nu era cuprins de niciun fel de milă. Discuția de-atunci nu era singura cauză pentru care nu avea să uite ziua aceea.

Discuția decursese altfel decât se așteptase, într-o atmosferă aproape prietenoasă. Poate că Fahner fusese într-o dispoziție bună pentru că Siegbert intrase înaintea lui Christian și semnase pentru patru ani, ca dovadă a devotamentului față de cauza păcii a tinerilor cetățeni care gândesc în mod conștient și progresist; și de această dată Fahner începu joaca lui cu hârtia și pixul și tăcerea, așteptarea plină de incertitudini prin vecinătatea ușii până când Fahner murmurase „Hoffmann", fără a-și ridica privirea, și, câteva clipe mai târziu, ca și când abia acum i-ar fi venit în minte numele, „Christian", și apoi iarăși, după un oarecare timp, „Luați loc". După aceea îi întinsese mâna și îl privise pe Christian dintr-odată în față, arătând însă totodată către un scaun, de parcă ar fi făcut o greșeală prin acest gest care ar fi putut fi considerat ca neavenit și care era, în orice caz, ireconciliabil cu poziția lui de director general al complexului școlar „Maxim Gorki". Christian era încurcat, întrucât Fahner arăta bine cu fața sa bronzată în concediile din Iugoslavia, cu ochii albaștri și cu buclele de Benjamin Britten.

— Din câte am auzit despre dumneavoastră, nu prea păreți să vă prezentați bine, Hoffmann, spusese Fahner cu mâinile prinse una în cealaltă deasupra unei coli de hârtie, pe care Christian își descifră, în partea de sus, numele; fusese bătut la mașina de scris, iar dedesubtul lui erau trecute diverse note scrise, în parte, la mașina de scris, în parte, de mână; Christian recunoscu și mâzgăleala indescifrabilă a doctorului Frank.

— Medicina, spuse Fahner pe un ton cumpănit, cea mai jinduită și cea mai grea facultate. Notele dumneavoastră sunt bune, în afară de matematică. La această materie păreți să fiți o catastrofă. Dar numai notele singure nu fac un student la Medicină. La ce ne folosesc trădătorii care merg la liceu și la universitate pe spezele statului nostru, dar nu au ceva mai bun de făcut decât să se gândească în mod egoist numai la ei înșiși și să-și ia tălpășița? Responsabilitatea socială, Hoffmann, și asta contează. Să fii activ în spiritul Partidului. Oamenii de aici fac posibil ca elevii ca dumneavoastră să-și poată însuși cunoașterea lipsiți de orice griji, și față de acești oameni avem o datorie: dumneavoastră, dând tot ce aveți mai bun, iar eu, ajutându-vă, dacă sunteți de bună-credință. Și recunoscându-i pe aceia care se dau de gol că sunt niște paraziți care nu pricep ori nu vor să priceapă ce anume face pentru ei puterea noastră muncitorească și țărănească, recunoscând astfel de elemente și tratându-le ca atare. Poporul nostru investește sute de mii de mărci în educația dumneavoastră. Trebuie să vă arătați demn de această încredere și de această generozitate. De aceea, aștept de la dumneavoastră să vă dați acordul cu privire la serviciul militar de onoare, de trei ani, putând astfel să dați îndărăt poporului nostru o mică parte din ceea ce primiți. Mai ales că, în calitatea dumneavoastră de agitator, sunteți un model în cadrul colectivului clasei dumneavoastră! Punctul dumneavoastră de vedere!

Fahner lăsă la o parte creionul cu vârful căruia înțepase în masă pentru a-și accentua elocvența. Christian intenționase să obiecteze în vreun fel, să-l contrazică măcar o dată pe Fahner pentru ca acestuia să nu-i fie chiar atât de ușor, dar nu fu în stare, trebuind să-i dea dreptate în sinea lui. Simțea că în argumentele lui Fahner exista o greșeală hotărâtoare, dar nu o găsi oricât de mult se străduia; o discuție ar duce la întrebarea de ce anume refuza el acestei țări un drept pe care probabil că îl pretindeau de asemenea toate celelalte țări, de ce anume el, iar în acest punct al discuției ar fi devenit periculos să faci o diferență între apărarea țării de dincolo și a țării ăsteia, între Armata vest-germană și Armata Națională a Poporului. Văzu înaintea sa fețele îngrozite ale părinților, care îl pregătiseră timp de mai multe sfârșituri de săptămână pentru discuția asta, trecând prin tot felul de argumentații posibile; Christian adusese vorba de caracterul nedemocratic al forțelor armate din RDG, la care tatăl lui îi dăduse o palmă, prima după mulți ani. „Christian, îți ții gura, ai înțeles!" Iar Christian îl urâse pe tatăl lui pentru o clipă — deși Fahner era cel pe care trebuia să-l urască; dar pe Fahner nu-l ura și se mira cum stătea el jos, pe marginea scaunului în fața lui Fahner, și se uita pe lângă el cu înțelegere la tovarășii granguri; nu simțea ură, ci nevoia să-i țină isonul lui Fahner, și asta nu prin cuvinte spuse cu voce tare, așa cum directorul precis că le mai auzise de sute de ori și al căror șablonism se îmbina în mod hidos cu felul grabnic în care erau la îndemână; un fel de bimetal prin care se târa teama sub formă de curent, producând căldură, la care metalul se curba, iar lămpița minciunii se aprindea. Christian simțea nevoia să nu-l dezamăgească pe Fahner, să-i vină în întâmpinare, să-l sprijine. De aceea evită șabloanele și se apucă să mintă în mod cinstit.

Palid la față de convingere, spuse că se preocupase de ideea asta de mult timp, mai precis de când își depusese dosarul pentru admiterea la liceu, în clasa a IX-a a școlii sale din Dresda; cunoștea el un caz asemănător care se întâmplase pe atunci în clasa sa și fusese discutat în mod controversat de către elevi, după care cineva propusese ca luarea de poziție cu privire la acest caz să facă parte din toate dosarele cu cereri de admitere la liceu, iar părerea lui, a lui Christian, nu se schimbase de atunci. La Dresda avuseseră loc în februarie demonstrații pentru pace — Fahner ridică ochii, iar Christian nici că mai știa de ce adusese el vorba de tema asta care era tabu la Waldbrunn și de ce merse chiar mai departe, abordând situația din Polonia — el spuse: Republica Populară Polonia — și în Afghanistan, în vreme ce Fahner își încrucișă brațele și își încreți fruntea; „acolo unde sistemul socialist este amenințat de către forțe revanșiste", spuse Fahner, împingându-i lui Christian în față foaia de hârtie cu declarația de înrolare, dar Christian nu se opri încă din vorbit pentru a semna, ci găsi deodată niște argumente în favoarea serviciului militar de trei ani care nu-i trecuseră prin cap nici măcar tatălui său: fiecărui om activ intelectual i-ar face bine să trăiască o dată o vreme mai îndelungată laolaltă cu

oamenii simpli și să-i cunoască în acest fel mai bine, cunoștințele dobândite fiind extraordinar de valoroase cu deosebire atunci când vrei să studiezi medicina, căci cum oare să fii un medic bun pentru oameni dacă îi iei de sus, îi privești de la distanță sau cu înfumurare. În momentul acela, Fahner se uită pentru prima oară la ceas. Christian spuse că s-a născut în țara asta, la douăzeci de ani de la războiul fascismului de tip hitlerist care a adus atâtea nenorociri omenirii, alimentat cu banii marilor industriași. Un asemenea război înfiorător și un asemenea regim criminal, care a dus la el, nu trebuiau să se mai repete; medicina, continuă Christian, este știință umanistă, statul socialist este umanist, și tot umanistă este armata sa care servește cauza păcii cu armele, ceea ce nu este o contradicție, după cum se știe din poezia lui Wilhelm Busch cu vulpea și ariciul, înarmat, dar ca un erou al păcii, mai întâi tu scoate-ți dinții, și apoi mai vorbim. Fahner își încruntă și mai mult fruntea și aruncă pentru a doua oară o privire către ceas în momentul în care Christian își ridică în sfârșit ochii, apucă pixul și semnă, la care fruntea lui Fahner se descreți, ochii săi exprimând un amestec ciudat de sentimente, un fel de scârbă prietenoasă, deși Christian nu era sigur dacă era într-adevăr așa.

— Puteți pleca, tinere prieten Hoffmann, sunt mândru de conștiința dumneavoastră. Spuneți-i lui Ansorge să intre!

Lui Christian îi mai veni o dată în minte felul în care se uitaseră după Falk, cu poantele de doi bani ale lui Jens în ureche; Christian zăcea acum în patul camerei de internat, holbându-se la tavanul pe care se mișcau luminile de la camioanele de mare distanță de pe autostrada F 170, auzind murmurul de voci de alături, unde era camera băieților dintr-a XII-a. Pe coridor, cineva căra ceva, doamna Stesny mai era încă acolo și îi ajuta pe ceilalți la pregătirea cinei, și Christian îl văzu din nou pe Falk în fața sa, lovind balustrada cu mâna, cu pieptănul verde în buzunarul de la spate, și tocmai pricepuse, el, Christian, că *se târâse* în fața lui Fahner, că se dezisese de el însuși în cel mai scârbos fel cu putință... și totuși în camera directorului nu simțise asta, nu-l mințise pe Fahner, fusese, în timp ce stătea față în față cu Fahner, *convins* de ceea ce spunea. Și încetul cu încetul Falk dispăru din câmpul lor vizual, niciunul dintre cei trei prieteni neîncercând să meargă după el și să-l întrebe cum a decurs discuția, și nici mai târziu nu-l întrebaseră nimic și până acum el nu spusese nimic. Christian se văzu stând în fața secretariatului, fără să simtă niciun fel de milă față de Falk. Aceasta a fost a doua surpriză a zilei. Simțea dispreț, chiar dușmănie. Nu știa dacă Falk avusese curajul să-și apere convingerile pe care și le exprimase de față cu ei la Kaltwasser, probabil că da, și ceea ce îl zdruncină pe Christian era faptul că tocmai de aceea simțea că-l disprețuiește pe Falk. Să fii onest chiar și atunci, ori tocmai atunci, când situația e dificilă, oare nu fusese el educat de către părinții săi în acest spirit? Totodată, părinții exersau cu el minciuna... Lui Christian îi veni în minte o altă zi pe care n-avea s-o uite. Fusese una dintre ultimele zile de vacanță înainte de

intrarea la liceu. Tatăl său îl adusese pe Erik Orré, vecinul lui Tietze și colegul Gudrunei de la Teatrul de Stat din Dresda. Fusese pacientul lui Richard și venise acum pentru a-și exprima recunoștința într-un mod deosebit, și anume învățându-i pe Christian și pe Robert să mintă ca lumea, ceea ce îi trebuia mai ales lui Christian, după cum socotea Richard, astfel încât mimul practicase cu el — și cu Ezzo, la rugămintea lui Niklas — în fața oglinzii aduse de pe hol lăudatul plin de entuziasm, le corectase gesturile, le arătase cum poți deveni roșu și palid după voie, cum lingușești cu o oarecare demnitate, cum bați câmpii cu aerul cel mai serios, ascunzându-ți adevăratele gânduri, cum treieri complimente care sunt goale, dar măgulesc în mod inteligent, cum poți să risipești neîncrederea și cum poți să-i recunoști, în anumite circumstanțe, pe alți mincinoși. Anne ieșise afară în timpul acestor ore de practică. Christian o auzise plângând în camera de lucru a tatălui său. Richard îi privise palid și sever, spunându-i mai târziu Annei că e dur, dar din păcate necesar, mai ales pentru Christian. Băieții nu aveau decât de profitat de pe urma acestor cunoștințe, spusese Richard, fiind vorba de o creastă îngustă, dar el vrând să le ușureze păstrarea echilibrului pe această creastă și să-i ajute s-o recunoască ca atare. La sfârșit, Erik Orré îi rugase să-l recomande mai departe, spunând că el își poate închipui că „prin acest cartier s-ar putea să mai existe un potențial de cerere" și că domnul Hoffmann știe cu siguranță mai bine decât el ce și cum.

De alături, din camera comună a internatului, se auzea acum vocea cântărețului Gerhard Schöne, care se bucura de mare popularitate în rândurile fetelor. Și el cânta despre onestitate... Christian zăcea inert, iar gândurile îl măcinau. Nu ar fi trebuit el oare să-l compătimească pe Falk? Cu atât mai mult cu cât voia să se facă medic — medic, pentru care sentimentul de dispreț nu avea voie să existe? Oare chiar voia el să se facă medic? Urma pur și simplu tradiția familială sau simțea într-adevăr vreun imbold lăuntric? Și de ce îl disprețuise pe Falk? Nu știa. La toate aceste întrebări nu găsea niciun răspuns, nicio explicație.

Ascultă cu atenție în întuneric pentru a-și da seama dacă ceilalți din camera comună plecaseră la masă, caz în care el putea merge să facă un duș în sala de sport. Trebuia să se grăbească, întrucât doamna Stesny cu siguranță că îi observase absența și că avea să-i bată la ușă pentru a-l chema la masă. Trebuia să folosească micul interval de timp în care nu era nimeni pe coridor, atunci putea să se furișeze afară din cameră și să aibă sala de dușuri numai pentru el. Era riscant și trebuia să fie rapid, iar dincolo, la duș, trebuia să se aștepte întotdeauna ca cineva să vină, deși astăzi niciun grup sportiv nu folosea hala. Copiase „Planul de utilizare a halelor de sport" și îl învățase pe de rost.

27

Muzica nomadă. Toată forța noastră. Zâna literelor

În cursul uneia dintre plimbările sale, Christian îl văzu pe Siegbert așteptând în fața casei Verenei. Privea în sus către ferestrele încă întunecate de pe Lohgerbergasse, care se afla în spatele bisericii. Christian, obosit după atâtea ore de învățat și adâncit fiind în gândurile lui, la început nici nu-l observase și aproape că ar fi dat peste el; dar bănui că una ca asta nu i-ar fi picat bine lui Siegbert și apucă să se tragă la timp în umbra bisericii. Îl observă pe Siegbert, care părea să fie nerăbdător și fuma nervos o țigară. În curând aveau să se închidă prăvăliile. Trecătorii alergau cu plasele de cumpărături la piață, iar Christian, căruia i se păru că-l recunoaște pe Stabenov când văzu un bărbat cu fular și basc împingând o bicicletă în fața lui, se băgă și mai adânc în umbra contrafortului. Se întuneca rapid. Pe Lohgerbergasse nu se aflau felinare, în casa familiei Winkler și în vreo câteva case vecine se aprinseră luminile, împrăștiind o lumină tulbure peste caldarâm. Verena ieși din casă, făcându-i semn din cap lui Siegbert, după care cei doi plecară împreună. Christian ar fi vrut să-i urmeze, dar o cotiră la capătul uliței, luând-o către Wilde Bergfrau; pe lunga stradă care ținea malul l-ar fi observat repede, ea mergând în linie dreaptă până la castelul orașului și fiind toată ușor de văzut. Probabil că mergeau la cinematograf sau la clubul de tineret „Vostok", care se afla într-o clădire dărăpănată din spatele castelului. Era acolo o discotecă în care se dădea o muzică uluitor de liberală, deși Centrala de partid se afla în imediata apropiere. Sau poate că mergeau la „Sălile culturale", o fostă hală de bowling în care profesorul de muzică Uhl încerca neabătut să-i învețe artele serioase pe cetățenii din Waldburg.

Uhl, își spuse Christian în sinea lui, văzând-o din nou în fața sa pe Verena ieșind din casă și plecând cu Siegbert. Uhl era un om ciudat și sfâșiat lăuntric, un turbat altruist și posedat. Arăta ca un Olandez Zburător care a ieșit din operă, cu părul său negru ca de vernis, cu sprâncenele ca niște coase, cu o barbă de Wagner. Elevii se temeau de el din cauza comportamentului său

imprevizbil și a accesel·· de mânie. Un om care nu stătea locului, adesea cinic, care îi făcea uneori să plângă pe elevii care nu știau să cânte. Muzica era totul pentru el, o iubea, așa i se părea lui Christian, mai mult ca pe unii oameni; poate datorită faptului că tot ceea ce spunea muzica era clar, fiind vorba de un limbaj în care nu existau neînțelegeri. Fața sa se schimonosea când cineva cânta incorect și zâmbea atunci când le punea elevilor la orele de curs discurile sale păzite ca niște comori și când Sviatoslav Richter cânta o bucată din *Clavecinul bine temperat*. Atunci, parcă era alt Uhl, mai moale, mai blând, un om rănit și care știe multe. În „Sălile culturale" mai era o încăpere în afara halei, căreia Uhl îi spunea „cabinetul" și unde se ținea „în cadru intim", după cum se putea citi pe coloanele de afișaj, spectacole de muzică de cameră, prezentări de diapozitive — și bunicul lui Christian fusese aici cu vreo câțiva ani în urmă și prezentase, într-o seară, niște diapozitive cu indienii din Amazon — și seri de lectură organizate de Uniunea „Celor care muncesc cu mintea", din regiunea Dresda. Aceste seri culturale, mai cu deosebire concertele și spectacolele de muzică de cameră aranjate în mod personal de către Uhl, se bucurau de o reputație bună, iradierea lor simțindu-se până la Karl-Marx-Stadt și în adâncimea Munților Metaliferi; de multe ori publicul din Waldbrunn se afla în minoritate, abonamentele și biletele se vindeau la Glashütte și Altenberg, ajungeau până la localitățile de graniță Zinnwald, Rehefeld și Geising, ba își croiau drum chiar și către Cehoslovacia, la Tepliz, de unde venea în mod regulat o pereche ce se dădea în vânt după concerte, ajungeau la Freital și Dresda, de unde abonații veneau cu mașina și cu autobuzul la Waldbrunn, mergeau la Flöha, Freiberg, Olbernau, în Munții Metaliferi de Vest, până la Annaberg-Buchholz. Era rezultatul străduințiilor lui Uhl. Treaba era că, în timpul vacanțelor, exista un acord cu Întreprinderea Orășenească de Transport Waldbrunn, care îi punea la dispoziție un omnibus, un model IFA hârșit și șubred, împreună cu șoferul, „pentru a presta munca de cultură" prin Munții Metaliferi. Uhl nu mergea niciodată în concediu, nimeni nu-l auzise niciodată vorbind de Marea Baltică ori de Balaton, de vreo casă de vacanță a Uniunii Sindicatelor Germane Libere din Graal-Müritz sau de Casa de Odihnă a Pedagogilor Meritorii, nimeni nu primise vreodată de la el vreo carte poștală de pe insula Rügen ori de la Müggelsee. Uhl și soția sa, care lucra la Glashütte ca profesoară de muzică, se târau în lunile de vară și, de asemenea, în vacanța de toamnă — cu autobuzul IFA, numit îndeobște „Autobuzul de muzică al lui Oswald Uhl" și căruia umoriștii poetici îi spuneau și „Muzica nomadă" — prin satele din Munții Metaliferi, familiarizându-i pe copii cu „muzica clasică". Pe Christian îl purta gândul la toate acestea în ascunzișul său de pe la începutul străzii Lohgerbergasse. Dar Uhl i-ar fi spus ceva dacă ar fi fost vreun concert în „Sălile culturale", căci nu numai că îl avea la inimă pe Christian datorită faptului că el cânta la violoncel, ci îl și băgase în diverse aranjamente de-ale

sale. În afară de asta, Verena și Siegbert erau îmbrăcați prea lejer pentru un concert. Christian stătea nemișcat, respirând preț de câteva secunde, ca și când ar fi efectuat o muncă fizică dificilă, după care își ținu răsuflarea, observând asta numai după pulsul care îi creștea.

Christian, care era în drum spre bibliotecă, își părăsi ascunzișul ciudat de neliniștit, mergând prin piață, trecând pe lângă biserica aflată pe cealaltă parte și pe lângă monumentul lui Luther, o coti pe Seifensiedergasse, în capătul căreia se afla Biblioteca Orășenească, adăpostită într-o casă de paiantă cu multe înscrisuri pe fronton, cocoșul de vânt și înscrisul din bronz de deasupra ușii, „Fabricantul de săpun Hans"; înainte fusese casa de întâlnire a breslei fabricanților de săpun din Waldbrunn. Mai avea încă douăzeci de minute, biblioteca închizând la ora 18. În anticameră, unde se afla pupitrul pentru procesarea cheltuielilor și cotizațiilor, în spatele unei masive sobe de teracotă, bibliotecara cea căruntă discuta cu un pionier de la Școala Thälmann care adusese înapoi o serie de reviste *Digedag* ce se aflau, de bună seamă, într-o stare dezastruoasă, judecând după asprimea cu care bibliotecara își exprima oprobriul față de băiat; „pete de ciocolată" și „foi îndoite", spuse bibliotecara cu o voce scârțâită, răsfoind revistele. Făcu o notă în fișa băiatului, iar Christian știu că acesta o încurcase, nemaiputând niciodată să împrumute de la această bibliotecă revistele *Digedag*. Sabine Winkler veni și îi luă lui Christian cărțile. Nu semăna deloc cu sora ei, nimeni nu și-ar fi dat seama că sunt surori. Părul Sabinei era blond, fiind ascuns acum sub un batic, afară avea să și-l scoată, arătând întregii lumi tunsoarea ei în stil irochez. Purta blugi cu nituri, o jachetă de motociclist pe care i-o lăsase un pacient de-al tatălui ei, în schimbul unui prețios disc ABBA și al unui mai puțin prețios disc cu Oscar Peterson din seria de jazz de la „Amiga", cu „J"-ul portocaliu pe învelitoarea discului, și niște cizme bărbătești cu vreo câteva numere mai mari, pe care le achiziționase din seria „pentru bărbatul tânăr" a magazinului „Centrum" din Dresda. Sabine Winkler se considera „prima punkistă din prăpăditul Waldbrunn, unde nu se întâmplă nimic", Christian fiind pentru ea, la fel ca și sora ei și părinții, un „Stino", un „om insuportabil de normal". Îi spunea Chris, ceea ce lui Christian i se părea a fi cea mai înfiorătoare poreclă; îl făcea să se gândească la Chris Doerk, o cântăreață celebră de șlagăre de prin anii '60, care îl acompaniase cu vocea ei ca de trandafir scos din cutie pe Frank Schöbel, galantonul cântecelor siropoase, și care jucase și în două comedii cinematografice produse de DEFA. Zilele filmelor de vară de la Marea Baltică, coșurile de ștrand aranjate frumos în ordine, mingea roșie de furtună la jumătatea catargului, cinematograf într-un cort, mâncare, bufet constând din străchini de plastic, cu salata sleită de castraveți. O trupă provincială cânta în sala comună de mese, iar într-o carte din biblioteca taberei, *Sally Creion* de Auguste Lazar, descoperise o scrisoare de dragoste... Sabine îl salută, scoțându-l dintr-ale lui.

— Hei, Chris, într-un sfert de oră închidem și n-am chef să stau mai mult, ca data trecută, numai pentru că tu nu poți să te grăbești nițel!

Christian dădu din cap și merse în colțul cel mai din spate al bibliotecii, unde dormeau filosofii. Încercă să nu se mai gândească la Verena și Siegbert, silindu-se să citească titlurile cărților — erau niște titluri care sunau deosebit de plictisitor și de uscat, având mulți termeni latinești; găsi ceea ce căuta într-un colț prăfos cu niște titluri care sunau încă și mai plictisitor și mai uscat, dar avea nevoie de câte ceva de-acolo pentru a se pregăti pentru un extemporal mare la educație civică la care probabil că nu va fi posibil să „bați câmpii", ci trebuia să „prezinți fapte".

— Hei, Chris, ce se întâmplă cu tine? Văd că nu mă îngropi în cărți ca de obicei!

Sabine ștampilă datele de împrumut pe hârtia special lipită pe fiecare carte.

— Dar ia te uită ce vechituri avem noi aici!

De 1 Mai întregul Waldbrunn înălțase steagurile. Un membru al Parlamentului, mai mulți reprezentanți ai conducerii regionale de partid și ai detașamentului local al trupelor sovietice prietene se aflau la tribuna ridicată în piață; elevii școlilor din Waldbrunn defilau pe mai multe rânduri prin fața reprezentanților poporului, care făceau cu mâna. Capul uriaș al lui Karl Marx, la care membrii „Comunității de lucru a tinerilor artiști" ai Grupului Școlar „Maxim Gorki" lucraseră până în ultima clipă, strălucea pe pânza înaltă de un metru de deasupra tribunei, o căpățână de totem făcută din câte cinci kilograme de culoare aurie și argintie, un strămoș mitic pe o pânză, pânză de „Kon-Tiki" de Thor Heyerdahl, își spuse Christian, care mergea în același rând cu Siegbert și Jens. O plută aflată în derivă spre soare. Înjurară sub povara pancartei, un afiș din pânză lung de zece metri, pe care scria „Toată forța noastră pentru înălțarea patriei socialiste", din doi în doi metri fiind câte o bară de susținere. Atunci când vântul se întețea, cei cinci elevi trebuiau să țină barele cu toată forța, pancarta umflându-se și pârâind ca aripile unui balaur neastâmpărat. Tobele băteau, din față se auzea un cor de cineluri și piculine, cu tambur și tamtam, iar Christian vedea cum bățul se învârtea și lucea. Acum, aduseră niște fanfare de o parte și de alta a tribunei; Fahner striga comenzi în microfon, iar megafoanele vuiră; fără a fi atinse, de parcă ar fi fost separate printr-un perete din sticlă de manifestație, clopotele bisericii începură deodată să răsune; elevii erau lac de sudoare.

Fiecare oră de curs părea acum să fie constituită din cerințe. Doamna Stesny se uita îngrijorată la protejații ei când aceștia își înghițeau cina pe tăcute, trecând cu degetul arătător peste rândurile unor cărți pe care le țineau alături. Când doamna Stesny dădea stingerea la ora 22, lumina se stingea în camerele claselor a XI-a, după care elevii numărau până la o sută, astfel încât doamna Stesny să poată ajunge destul de departe pentru a nu mai băga de seamă că lumina era din nou aprinsă. Schnürchel cerea lucrări despre filmele

de cinematograf sovietice, dintre care vedeau uneori câte unul la ore. Întotdeauna era vorba de Marele Război de Apărare a Pariei, de partizani patrioți care întindeau mâna cu hotărâre după puștile datoriei; de soldați în situații aproape fără ieșire, care știau până la urmă să le surmonteze datorită voinței lor de-a dreptul supraomenești și a conștiinței lor dârze de clasă. Engelmann dădea din brațe și ara prin clasă, analizând cifrele anuale ale Cominternului, deosebirile între adevărul absolut și adevărul relativ, rolul forțelor de producție în societatea capitalistă dezvoltată și în societatea socialistă. Uhl cerea să știi pe de rost *Soldații din mlaștină*[1] și *Am auzit vuind o coasă*. Dr. Frank cerea să faci prezentări despre mecanismul reproductiv al ferigii. Numai Hedwig Kolb, profesoara de germană și de franceză, nu părea să ceară nimic. Nu doar pentru asta o îndrăgeau elevii clasei a XI-a/2. De fapt, și ea cerea ca elevii să facă treabă, dar cerea fără să ceară. Intra în sala de clasă ca ielele uituce, oprindu-se căzută pe gânduri, cu clanța încă în mână și fără să-i pese de gălăgia pe care o făceau elevii care mergeau la locurile lor, privea delicat și buimac, cu catalogul și materialele de predat prinse sus, la braț, spre o pată de lumină de pe podea, o farfurie însorită de vis pe care descoperise poate vreo câțiva spiriduși care scoteau limba la ea; apoi, se dezmeticea, cerceta încăperea până la catedră — ceea ce îl făcea pe Christian să se gândească la o gazelă transpusă de către o vrajă de nebiruit pe gheața unui lac —, punea cărțile jos și scotea la iveală o batistă cu tivul croșetat pentru a mai descongestiona puțin nasul cu aripi mari, mereu prins de câte un guturai. Nu era vorba de un fornăit sau un suflat al nasului, nu era vorba de un suflat în trombon, ca la Engelmann, care nu folosea o batistă de dimensiuni normale, ci un steag cu pătrate roșii și albe care îi umfla buzunarul, de se făcea cât un măr; la Hedwig Kolb suflatul nasului era ca un ultim dans blând, ușor și uscat; pe batistă era croșetată o girafă albastră care părea să-și ceară scuze. Christian băga de seamă diferitele feluri în care se făcea liniște în clasă: la Schnürchel se făcea, așa, dintr-odată, o liniște rezultată din uciderea gălăgiei; la Frank, gălăgia sporea inițial atunci când profesorul intra în clasă, întrucât, fiind dirigintele, era asaltat imediat cu întrebări și probleme; Uhl secera discuțiile, urlând o dată din rărunchi „Liniște!", și numai la Hedwig Kolb era o liniște care se deschidea de parcă vocile ar fi fost o încrengătură de plante de pădure care se dădeau la o parte în fața pasului ei. Zâna literelor scotea o bucată albă de cretă și scria pe tablă tema orei. Clasa aștepta; Hedwig Kolb se răsucea, trecându-și privirea plecată peste rândurile de elevi, de parcă ar fi trebuit să se asigure că această clasă mai era aceeași ca la ora de ieri și că unii dintre elevi nu au devenit cumva deodată adulți care să se ridice și — în loc să discute despre niște chestiuni atât de delicate ca poeziile, care trebuia tratate cu grijă — să se

[1] Cântec de rezistență antinazistă din lagărul de concentrare Börgermoor, care datează din 1933.

apuce de niște activități serioase, care să aducă un folos imediat economiei naționale (să bată un cui în mucavaua de pe acoperiș, de pildă), profesoara își oprea privirea pe ici-colo, căzând pe gânduri cu ochii deasupra capului vreunui elev, așa cum poposește cana deasupra florilor în vreme ce mâna care o ține ezită: încă un strop, doi, trei? Sunt folositori sau dăunători? După aceea, privirea pleca mai departe și își ascundea îndoiala într-o prietenie nediferențiată, dar nu indiferentă. Fără să se poarte în mod autoritar, Hedwig Kolb avea autoritate și era respectată de către elevi. Nu tot așa stăteau lucrurile cu profesoara de engleză, doamna Kosinke, la rândul ei blândă, uitucă și îngăduitoare. Nimeni n-o lua în serios, elevii îi imitau pe la spate ciudățeniile și râdeau de ea. La celelalte materii se formaseră rapid ierarhii în sânul clasei: Verena și Hagen Schlemmer, un bălălău tăcut cu ochelari de nichel și cu o piele care se vedea că nu venea din laboratorul de meșteșugit, erau cei mai buni la matematică; Schlemmer și Falk Truschler, la fizică, această materie neinteresând-o mai deloc pe Verena; Siegbert și Christian, la engleză; Svetlana, la rusă și educație civică; Reina Kossmann, la chimie; iar Heike Fieber era mândria domnlui Feinoskar, profesorul de desen. La Hedwig Kolb însă, toți elevii erau ambițioși; să scrii cea mai bună compunere era o chestie dificilă pentru care toată lumea se bătea, să fii lăudat de Hedwig Kolb era ca și când ai fi fost făcut cavaler. Christian reușise de două ori să scrie cea mai bună compunere, aluziile Verenei având poate ca obiect pretinsa lui îngâmfare legată de această reușită. În prima lucrare trebuiseră să scrie despre piesa de teatru *Woyzeck* a lui Büchner; Christian lăsase deoparte interpretarea cu lupta de clasă, se interesase mai mult de tematica puterii și a neajutorării în piesă, scriindu-și lucrarea sub forma unui dialog scenic în versuri albe. Hedwig Kolb îl rugase să-i lase ei textul și făcu o hectografie după el, pe care o expuse la panoul informativ, ceea ce-l umplu de mândrie pe Christian. Verena, Svetlana și Siegbert se supăraseră, comentând cu răutate compunerea lui Christian, mai ales versurile nereușite... Și Siegbert reușise de două ori să scrie cea mai bună compunere; Verena reușise o dată („Redarea impresiilor": scrisese despre un tablou de la a noua Expoziție de Artă din 1982, de la Muzeul Albertinum din Dresda); reușise o dată și Heike Fieber, care la germană și la educație artistică se trezea din starea de adormire, ca de transă, în care plutea la celelalte materii. Ca o mare algă cu degete de catifea, își spuse Christian, ca ceva transparent care se întinde într-un lac cu apă limpede. Curgând, precum culorile într-o acuarelă. Heike îl fascina, deoarece gândurile ei păreau să decurgă altfel decât de obicei. Se întâmpla să ridice mâna; Hedwig Kolb, uimită de această activitate neobișnuită, îi dădea imediat cuvântul, dar Heike nu avea nicio treabă cu întrebarea care fusese pusă, ci spunea: „Tocmai m-am gândit ce s-ar întâmpla dacă toți oamenii ar avea deodată urechi albastre." După aceea își lăsa încet brațul în jos, scuturându-și pletele, un gest caracteristic pentru ea: de parcă ar fi vrut să scape de ceva,

niște vise grele care se tot reîntorceau, ceva ce se afla în contradicție cu nasul ei cârn și cu sutele de pistrui de pe față; Heike se uita la Hedwig Kohl, serioasă și căzută pe gânduri, iar aceasta se uita, la rându-i, la Heike, cu seriozitate, dar și cu oleacă de mirare: „Da, Heike... dar ce, e posibil așa ceva? Ați citit ceva cu privire la asta?". La compunerea unde a luat nota cea mai mare, Heike alesese varianta cu temă la alegere, scriind: „Totul este prin sucuri. Dacă ceva merge prost, înseamnă că ceva a mers prost la sucuri. Sângele este un suc cu totul deosebit, după cum spunea și Goethe. Există o verticală a sucului și o orizontală a sucului. Apoi, există magazinele cu sucuri și, de asemenea, crime de sucuri. Trăim într-o EPOCĂ A CRIMELOR DE SUCURI." Urma, în mijlocul textului, un desen, o încrengătură genială de linii colorate, de șerpi cu vârfuri de săgeată care arătau unele către altele — din depărtare, ceea ce părea la prima vedere o mâzgăleală fără noimă se așeza în ordine, dobândind contururile unei triste fețe bărboase. „Trebuie să combatem crimele!", scria dedesubt. Și pe Heike o rugă Hedwig Kolb să-i lase compunerea. O notase cu „absolut excepțional!", dar nu o pusese la panou. Adăugase în paranteze, cu litere roșii înflorate: „Îmbinare neobișnuită între text și imagine!".

28

Negru-galben

— *Disc rotitor,* scria Meno, *mâinile lui Niklas Tietze mai zăbovesc câteva clipe deasupra discului ce se leagănă (și auzeam tonomatul:* Dresda... prin cuiburile muzelor/ sălășluiește dulcea boală cu numele de Ieri), *în cameră e întuneric, numai becul de control de deasupra suportului discului arde, lumina fiindu-i împrăștiată de către mișcarea circulară a hulei, țesută la loc și iar împrăștiată, ca și când un omuleț ar sta la un război de țesut și ar toarce aur din fân; Niklas duce acul peste marginea discului, iar acul mai zăbovește o clipă, un stilet minuscul, caută să împungă, un micuț cârlig strălucitor care apucă muzica de guler și care o s-o cojească acum de pe canelură, după cum îmi imaginez eu uneori astăzi, așa cum acul de gravură al unui gravor gravează linii de păr de pe placa de metal; umbre călătoare deasupra fotografiilor de pe peretele camerei de muzică din Casa „Luceafărul-de-seară", unde mă aflu în vizită: timp mazilit în umbră și lumină, Dresda dinainte de război, a doua Operă de Stat Saxonă a Dresdei văzută de dinăuntru, candelabrul părând a fi acoperit cu zăpadă, iar în loje stăteau cei ce reprezentau La Belle Époque; apoi, înrămat și cu aerul lui pișicher, având gropițele-i șarmante îngropate în bromid de argint, Jan Dahmen, maestrul olandez de concerte al Capelei de Stat din Dresda; portrete de cântăreți, Martha Rohs și Maria Bebotari, tinere și cu privirea transfigurată, Torsten Ralf în costumul lui Lohengrin, cavalerul lebedelor, Mathieu Ahlersmeyer ca Don Giovanni, Margarete Teschemacher, și toate pozele cu dedicații șterse de timp, scrise în font Sütterlin, le vom auzi vocile prin învolburarea orchestrei, prin portierele pârâinde, făcute din colb și din uitarea ce se lăsase peste ora când avusese loc spectacolul, muzica din arhivele de sunet; voci, Magelone în puțul vremurilor; niște uși se deschiseră în tapetele decolorate de vreme din Heinrichstraße 10, cu urme de apă de la țevile sparte, mi-aduceam aminte: locomotivele cu abur din Muzeul Transporturilor stăteau liniștite, automobilele și vagoanele-știucă, de tramvai, și ricșele cărăușilor, Anne și cu mine de mâna tatei, care spune:*

„Veniți, hai să ne exersăm nițel privirea"; locomotivele Căilor Ferate Imperiale cu rezervoarele goale de cărbune și cu roțile lăcuite în roșu, prinse în axuri, roțile trebuie să se învârtească pentru victorie, tijele de conectare nu mai țeseau acum istorii despre viteză și șine cântătoare, avionul lui Blériot se umplea de praf în cătușele sale de sârmă care îl țineau suspendat de acoperișul halei, topindu-se în zumzetul discului...

Niklas Tietze era un om ciudat. Era medic, unul dintre puținii medici practicanți care avea propriul cabinet; înainte, cabinetul îi aparținuse doctorului Citroën, aflându-se pe Lindwurmring, lângă anticariatul „Barca de hârtie" al lui Bruno Korras și lângă Școala de dans Roeckler. După deportare și război, în urma cărora supraviețuise numai el din toată familia lui cu multe ramificații, doctorul Citroën se reîntorsese, îl luase pe Niklas ca elev, iar acesta își stima foarte mult dascălul și nu schimbase nimic în cabinet după moartea lui Citroën, drept pentru care cabinetul dobândi repede un aer demodat. Meno abia dacă îl auzea vorbind vreodată de chestiuni medicale. Ceea ce îl interesa pe el era muzica, în special Opera din Dresda. Sute de poze cu cântăreți și muzicieni, dintre care multe erau semnate cu dedicație specială pentru Citroën și Tietze, cunoscuți în oraș ca mari amatori de muzică, atârnau în încăperile cabinetului, și Tietze prefera, la fel ca și Citroën, să le pună pacienților săi niște arii de operă decât să stea să le asculte ofurile. Pentru el, prezentul părea să fie numai una dintre posibilitățile în care puteai trăi, și nu cea mai plăcută, motiv pentru care îl evita. Avea multe cărți, majoritatea fiind subțiri și prezentând aproape toate o navă care mergea cu toate pânzele sus într-un cerc desenat cu finețe, stârnindu-l pe Meno să se gândească de ce anume editura, dacă tot și-a ales corabia ca semn distinctiv, se numea Insel Verlag. Era corabia o insulă? Era insula o corabie? Se compunea insula din cărțile pe care corabia le ducea în cală? Niklas nu punea aceste întrebări, căci pentru el cărțile erau altceva decât pentru Meno; erau capsule ale timpului, simpla lor prezență părând a fi liniștitoare. Niklas putea să se așeze seara, când băteau ceasurile și se întuneca, la soba din camera de muzică, pe recamierul galben și să ia din dulapul rezervat pentru ele unul dintre volumele Insel, *Mozart în drum spre Praga*, cu o copertă având siluete albastru-deschis, tiparul fiind de tip Fraktur, cu paginile îngălbenite de vreme și mirosind blând a pâine, așa cum miroase hârtia veche, și apoi frunzărea prin carte și citea câte ceva pe ici-colo, dădea din cap și își aranja ochelarii mari cu lentilele pătrate, mormăind în timp ce citea anumite pasaje îndrăgite pe care le știa aproape pe de rost; nimeni nu avea voie să-l deranjeze, nici Gudrun, care ședea alături, în sufragerie, citind niște broșuri despre viața lui Isus ori uitându-se la televizor, și nici copiii, care își vedeau de treburile lor la celălalt capăt al coridorului.

— Cumpănea și asculta cu atenție, scria Meno, *stătea aplecat în față, cu nasul lui de vultur decupat în întuneric, într-o ținută de muzician, atent și totodată în așteptare, de parcă în locul notelor deja parcurse lăuntric și deja cântate adesea ar veni altele, așa, deodată, dintr-o toană, provenind pesemne de la demonii operei, tacturi ajunse în partitură ca o marfă de propagandă, presărate prin melodiile familiare ca praful de strănutat peste o parohie cuprinsă de o tăcere cucernică, poate că-l vedea în fața ochilor pe dirijor, Furtwängler, care scria cu bagheta-i tremurândă în aerul sfințit, încărcat electric, botezat cu chei de violină și de bas, cu vibrat de țimbal și flori de harfă, de deasupra capetelor filarmoniștilor care-și așteptau fascinați momentul intrării; când le veni rândul, topindu-se parcă de pe o bandă de așteptare, undeva în conjurările sale se formă o picătură care se scurse pe degetele muzicienilor, făcând contactul cu circuitele electrice atât de încărcate că duduiau, ceea ce însemna: intrarea a fost luată, unul dintre maeștrii de concerte s-a hotărât să o citească din arabescurile lui Furtwängler, să o culeagă, iar el, maestrul de concerte, a spart încremenirea ca un armăsar conducând o herghelie, antrenând-o toată în vâltoarea acordurilor sale puternice și deplin răsunătoare, iar publicul dădea din cap mișcat, ridicând batistele către ochi, susținându-și partea stângă a pieptului cu mâna și ținându-și răsuflarea. Furtwängler! Cum de reușește? Cum face el să înflorească orchestra, inimitabil, precizia asta ușor amortizată, sunetul tandreții stricte, sfânta profunzime germană! Stăpânitor al viorilor, îmblânzitor al trompetelor, promotor al braciului și al elegiilor prea puțin cunoscute cu adevărat, care cunoaște hibele oboiului și nevoile cântărețului din corn, care se confruntă la Dresda cu ape crescânde, Furtwängler, care atinge momentul participării voluntare și, astfel, respirația orchestrei. Se naște sunetul: echilibrat cu finețea unui cântar farmaceutic...*

Când Meno venea, era posibil să înceapă o conversație despre cartea pe care el o considera supraapreciată și despre *Nuvela depre Mozart* a lui Fürnberg, pe care o considera subapreciată și mai bine scrisă decât cartea scriitorului mai cunoscut.[1]

— Fürnberg, spuse Niklas cu vocea sa sonoră, puțin cam frântă, partidul, partidul are întotdeauna dreptate, după care dădu din cap cu un aer meditativ.

Meno îi dărui unul dintre cele opt exemplare ale cărții pe care le cumpărase pentru a-și face provizii. Niklas se apucă să răsfoiască paginile cărții și lăudă ilustrațiile realizate de prof. Karel Müller din Praga, niște viniete realizate în mod convențional, cu stiloul, lăudă tiparul și negrul frumos al vechiului tipar Garamond, spunând câte ceva și despre verdele decolorat care încadra,

[1] Aluzie la Eduard Mörike, renumitul autor al nuvelei *Mozart auf der Reise nach Prag* (*Mozart în drum spre Praga*).

sub formă de oval, silueta capului imprimat în volumul de pânză: frumos făcut, cu foarte mult gust, serios: nobil — ați îndrăgit cartea asta! — și o puse „la păstrare" pentru mai târziu.

— *Însă,* scria Meno, *este oare Furtwängler? Uși în pereții camerei de muzică (și auzeam tonomatul:* Dresda... prin cuiburile muzelor/ sălășluiește dulcea boală cu numele de Ieri); *acolo: „Tramvaiul foametei" după război, linia 11, cum gâfâie în sus pe Mordgrund, încărcat cu lignit, cu furaje pentru cai, cu contrabasuri pentru concertele Capelei de Stat de la „Șura Culturală" din Bühlau, „Tramvaiul foametei": ca toți predecesorii săi care urcau muntele pornind de la Gara Neustadt, cu vagoane încărcate de rufe și care au devenit în tumultul vremurilor niște imagini tenebroase ale trecutului, e și el o fiară obosită și chinuită, icnind sub povară, căreia conductorul îi murmură cu puțin înainte de zenitul suișului imbolduri, înjurături, amenințări, ținând mâna dreaptă pe manivela de comandă și mâna stângă pe roata de frânare, având vizibilitatea redusă de instrumentele fixate pe bordul tramvaiului, de pasagerii care stau pe scară, muzicienii care se țin ciorchine de balustrada bordului, „Tramvaiul foametei" în care miroase a sudoare și a respirație acră de la stomacuri ghiorțăinde care nu vor tăcea nici în „Șura Culturală", un brichet intrarea, ascultătorii, înfometați de cultură, fețe vlăguite, marcate de lipsuri, înghesuindu-se, făcând frisoane în mantalele lor militare, în pantalonii lor cusuți și răscusuți, croiți din zdrențe ori din saci de cartofi, iar trombonistului îi cedează de slăbiciune brațul la simfoniile lui Bruckner; discul își ia avânt, vocile trecutului se vor trezi, pătate deja de rugina care se târâse peste apărătoarea de vinil în deceniile de când se odihnea „la comori" — în dulapul de discuri al lui Niklas, sub ceasul gotic pe care îl numeam astfel pentru că micuțul pendul părea să oscileze într-o minusculă odaie de abație sculptată în lemn; „la comori": pus la păstrare în arhiva lui Trüpel de pe Bautzner Straße, sub magazinul de discuri „Philharmonia", ori la Däne, criticul de muzică de la „Sächsisches Tageblatt", care prezenta în locuința sa plină ochi de notițe și hârtie de pe Schlehenleite pentru Cercul „Prietenii Muzicii" în fiecare săptămână mostre ale descoperirilor sale; rugina din voci, rugina rozelor de la Marea Operă din Dresda, și poate că e Schuch într-o uniformă verde-marin de fantezie, poate că Hofmannsthal stă în semiîntunericul unei loje în fața căreia realitatea și-a tras niște haine viu colorate și un vapor cu uriașe pânze galbene trece pe lângă fereastra copilăriei, unde joacă umbrele...*

„Pentru mai târziu"; uneori, atunci când primea răspunsul ăsta, Meno pleca acasă apăsat, necăjit și își spunea pentru a nu știu câta oară că toate cărțile pe care i le făcea el cadou lui Niklas nu erau în esență bine-venite, în orice caz așa i se părea lui Meno; Niklas nu părea să le citească, iar când se revedeau nu discutau despre asta. Nu e un om al cărților, își spunea Meno în

cursul acestor drumuri către casă, îl interesează cărțile numai ca obiecte frumoase de afișat, umplutură pentru dulap, înșiruite în mod acurat și drăguț, de privit de pe după sticlă, și important e să fie bine legate și tipărite pe hârtie fină și să aibă coperți trainice — conținutul nu contează. Pentru el, Goethe e cel mai important, dar numai pentru că e cel mai important pentru toată lumea de aici, de sus, și nu e cel mai important pentru că s-au preocupat de el, nu pentru că l-au studiat și l-au examinat, măsurând uneori micile lui citate după realitatea și experiența lor de viață, ci pentru că e recunoscut și sancționat ca atare, pentru că Goethe este pentru omul burghez — și în adâncul inimii, toți de pe aici, de sus, sunt niște burghezi — cel mai îndrăgit dintre cei care țin isonul, consilier suprem, generalisim al opiniilor și principe al simțirii; pentru că e regele care bate moneda lor cu citate. De fapt, își spunea Meno, Niklas nu e interesat decât de muzică și de înregistrările istorice ale acestei muzici. Cu cât era mai moartă, cu atât mai bine! Și așa sunt toți cei de aici, de sus, cel mai mult le-ar plăcea să trăiască în Vechea Dresdă, această odaie de păpuși fine în stil baroc și această cofetărie pseudoitaliană, ei oftează „Frauenkirche!" și „Palatul Taschenberg!" și „Ah, Semperoper!", dar nu strigă niciodată „Toalete pe palier! Condiții sanitare minunate pentru izbucnirea holerei" sau „Sinagogă!" sau „Situația liberatoare a spațiului locativ, zece oameni într-o baracă", nu spun niciodată „Naziștii", ci „Avioane care zboară la joasă altitudine"[1], vorbesc despre „Steaua de dimineață a tinereții" și „Cine a uitat cum se plânge învață din nou odată cu nimicirea Dresdei", și apoi Meno lovi cu pumnul într-un copac de supărat ce era. Avea dreptate și totuși era nedrept. Cât de îngrozitor de vanitos ești totuși, își spuse el. Toate astea pentru că nu a onorat îndeajuns de mult cartea pe care i-ai făcut-o cadou, după cum crezi tu! Ce important te crezi... Nu e bine, vanitatea dăunează observării și nu servește adevărul, avea Otto Haube obiceiul să spună atunci când ne uitam la microscop. Atunci când Meno se întâlnea cu frații Kaminski îi saluta cu o voioșie exagerată și nu se sinchisea de datul lor din mână și de zâmbitul lor. Își mai întârzie întoarcerea în odaia sa umplută cu tăcere și cu cărți, făcând ocoluri mari pentu a mai parcurge o dată în sinea lui orele petrecute cu Niklas — Gudrun nu prea se implica, la fel ca și Reglinde și Ezzo.

— *Iar în scrierile de peste Marea cea Adâncă,* scria Meno, *își fac apariția în fața ferestrelor caselor niște ființe ciudate, Gempylus, peștele-șarpe, ai cărui ochi sunt aidoma unor discuri de metal care se holbează la ferestre; niște ființe care au în loc de glob ocular bile oarbe, lăptoase, făpturi cu bărbi lungi, care plutesc precum părul purtat de ape; umbra ființei cu o mie de brațe care*

---

[1] *Tiefflieger* (avioane care zboară la joasă altitudine), aluzie la devastatorul bombardament aliat asupra Dresdei din 13 februarie 1945.

umple adâncurile de cenușiu, Architeuthis, uriașul pe care Poseidon l-a legat cu un lanț și ale cărui tentacule prevăzute cu niște ventuze se așază în jurul caselor ca arbuștii tamarix, trecând, precum iedera, prin tencuială și cărămizi și îmbrățișându-le pentru a suge, strângându-se mai aproape cu fiecare an, cu fiecare inel, pipăindu-și drumul cu aceeași intensitate care acumulează — solz după solz — liniștea pentru a o transforma în altceva, după ce Niklas mai trecu pentru ultima oară cârpa galbenă de șters praful peste placa turnantă, apoi schimbă poziția manivelei de lângă greutatea de echilibrare, și aveam impresia că văd în același timp și o mișcare opusă, ca și când acul ar fi punctat, deasupra discului ce se învârtea, aerul care părea să fi fost o suprafață, adâncind apoi punctul într-un ombilic, într-o pâlnie ai cărei pereți creșteau în continuare cu cât acul cobora mai mult, și poate că acul deja se oprise, dar, deoarece pereții pâlniei se umflau și curentul circular ajunsese deja la masa de dincolo de măsuța pe care se afla pick-upul, era atins de discul care se învârtea în sens opus, un fluid electric din care scăpărau scântei răzlețe; neurotransmițători picurânzi, de parcă între două corpuri s-ar afla un dig de acumulare care, atunci când corpurile se apropie la o distanță mai mică decât distanța prevăzută, este fisurat prin intermediul unei presiuni extreme și conținutul digului începe să transpire în afară; tensiunea de la apa care apasă pe corpul străin ce se apropie tot mereu, un contact anticipat, acul a fost prins în vâltoarea discului care s-a ridicat ca un val, un moment pe care Niklas îl aștepta ținându-și respirația, cu mâna încă lăsată la mică înălțime deasupra brațului de citire, într-o poziție de conjurare, gata să apuce, gata să intervină rapid, în vreme ce privirea mea este atrasă către foșnetul din cameră, această cameră frumos construită, cu tapetul ei verde, rămas de la persoana care construise casa, o cântăreață de la Opera din Dresda; tapetul probabil că era de-un leat cu veacul, fauna subacvatică reprezentată pe el licărea precum cuprul în fumul de lumină care venea de la pick-up, Niklas nu mă întrebă de animalele care proveneau din Formele artistice ale naturii *de Ernst Haeckel și care îmi erau familiare, de câte ori nu stătusem eu ca student la Institutului Zoologic din Jena în fața acestor desene executate cu o precizie academică, bucurându-mă de culorile și de formele tuturor sifonoforelor,* Physalia physalis, Desmonema Annasethe, *care părea să înoate ca un fel de frizură de Belle Époque între vitrinele cu revistele de specialitate legate în volume anuale; safirul intră, aluncând, în făgaș, în țesătura de scântei a discului, în creșterea propagată a luminii radiolarianii și hexagoanele de pe pereți, plutitoarele chivoturi cristaline și mici capele în stil gotic, scuturându-se de ace, prinseră a mișca, adâncindu-se, așa cum știam din ilustratele poștale ale lui Malthakus, atunci când clopoțelul de deasupra ușii de la prăvălia lui amuțise de mult, iar Malthakus, pe care clopoțelul îl chemase, se dusese din nou în spate pentru a se apleca peste un catalog și a determina valoarea unei colecții de timbre având în fața ochiului o lupă specială, uneori o lentilă de ceasornicar. „Din nou*

Londra și Praga, domnule Rohde?", se interesa el atunci când mă saluta; sau „Pot să vă ofer și un Rapallo? Am primit de curând ceva mai acătării" — și mă lăsa singur cu o jumătate de duzină de ilustrate poștale sepia, un golf, vegetație mediteraneeană, într-o parte, o casă cu o terasă așezată pe niște coloane care aveau un aer antic, o statuie în grădină, mai aveam încă zăpadă pe palton și pe pălărie, zgomotele străzii în ureche, zăpada se topi și, pe măsură ce se lichefia, se topiră și contururile casei, velele schooner-*ului din golf începură să fluture, valurile, sculptate parcă, se sparseră, venind cu spume la mal —, valuri ce se înalță, înainte de a se sparge, cu primul ton al orchestrei răsunând de departe, din umbra nocturnă a camerei de muzică...*

Meno traversă strada Turmstraße la nivelul străzii Lindwurmring, care mergea paralel cu Bautzner Straße, înconjurând partea dinspre ea a cartierului și marcând marginea pădurii de pe povârnișul dinspre Mordgrundbrücke, unde tramvaiul își lua avânt să urce în cartier. În dreapta, într-o casă părăginită de pe colț, se afla pensiunea Steiner, care avea, ca majoritatea caselor, tencuiala crăpată, cu bucăți mari căzute; roșul cărămizilor care ieșeau la iveală părea inflamat, mortarul dintre cărămizi era redus la câteva crâmpeie. Îl puteau scoate ca pe niște grăunțe de sub colțurile cărămizilor. Cărămizile înseși parcă erau făcute ciur, mâncate toate de niște minuscule insecte, poroase ca pesmeții, unele emanând gaze care se pierdeau din conductele neetanșeizate, umflând tencuiala, dacă mai era, în cocoloașe și balonașe, iar acolo unde aveau condens se întindeau bureții ca lepra. Pe partea casei dinspre Turmstraße se afla o schelă care stătuse acolo luni de zile fără ca cineva să vadă vreodată muncitori pe ea. Existau în oraș multe astfel de schele, gurile rele spunând că aceasta era o metodă nouă de a susține o casă în mod rentabil. Verile, ferestrele pensiunii Steiner stăteau deschise, se auzea zăngănitul mașinilor de scris de la etajul întâi, unde se găsea un birou de corespondență comercială, o filială a „Consiliului pentru Ajutor Economic Reciproc", la etajul al patrulea, deasupra camerelor pensiunii, locuia doamna Zvirnevaden, care ocupa două odăi, una dintre ele fiind atelierul ei de decupat siluete, în care făcea figurinele pentru Studioul de Desene Animate din Dresda. Pe seama bătrânei circulau prin cartier diverse zvonuri, copiii se temeau de ea și, de asemenea, lumea n-o prea vedea la față. Purta haine negre și pantofi ca niște saboți, arcuiți în sus la vârfuri, lovea în stradă cu un bastonaș din cimișir, cu un căpșor de leu, se oprea în fața vitrinelor magazinelor și pocnea din când în când dintr-un deget veștejit. Unul dintre zvonuri, pus în circulație de către cei doi ceasornicari din cartier, spunea că toate ceasurile începeau să bată atunci când trecea doamna Zvirnevaden, și majoritatea observatorilor trăsese concluzia că trebuia să fi fost ceva adevărat, întrucât ceasornicarii Piper și Simmchen, numit îndeobște „Tic-Tac-Simmchen" din cauza constituției sale fine, se dușmăneau la sânge și nu era chip să cadă ei de acord. Dar

Simmchen, al cărui văr cu același nume conducea un magazin de bijuterii la Schillerplatz, ridicase înflăcărat mâinile, spunându-i Barbarei: „V-o jur, doamna Rohde! Toate ceasurile deodată, și doar nu era decât 12 fără 5!". Barbara menționase, ce-i drept, atunci când povestise asta mai departe la croitoria de blănuri „Armonia", că nasul lui Simmchen ar fi fost roșu ca fasolea roșie, poate însă pentru că Simmchen trebuise să-și sufle nasul în timpul conversației de mai multe ori, cu putere. Un alt zvon provenea de la doamna Zschunke, gestionara magazinului de „Fructe-Legume-Cartofi", al așa-numitei „Prăvălii de sucuri" de la colțul Rißleite-Bautzner Straße, o femeie la vreo patruzeci de ani, rotofeie și roșie în obraji, care trăia singură și era total devotată teoriilor cu extratereștri ale lui Erich von Däniken și care, mereu speriindu-se îngrozitor, lăsa necontenit să-i cadă câte ceva, strigând „Huch!" și „Hach!" și apucându-și, cu răsuflarea tăiată, bustul impozant. Tineretul din cartier profita cu multă plăcere de faptul că doamna Zschunke era atât de sperioasă, cumpărând de la magazinul de jucării „König" din Lübecker Straße păianjeni de plastic cu zece pfenigi bucata; cu predilecție atunci când doamna Zschunke ducea mâna la coș pentru a aduna fructele într-o baniță, măsurându-le cu ajutorul unor contragreutăți păstrate în șiruri dispuse într-o ladă de lemn. Într-o zi, doamna Zschunke dăduse fuga la cofetăria „Binneberg", aflată vizavi, făcându-le o scenă disperată celor care stăteau la coadă pentru mocca și tortulețe și spunând că „această femeie", „această Zwirnevaden" și-ar fi pus „labele" cu degetele ei de păianjen pe toate verzele, enervându-se, mormăind, din pricina calității proaste (la care unii dintre cei care așteptau în fața rafturilor cu cremșnit dădură din cap fără prea multă tragere de inimă), întinzându-i apoi două verze, după care ea, doamna Zschunke, mersese întâi la casa de varză albă, iar apoi la casa de varză roșie — descoperind însă deodată niște fețe în verze! Una dintre ele ar fi arătat ca băiatul toxicologului de pe Wolfsleite! — Doctorul Fernau recomanda ca dietele să nu fie reduse numai la golden delicios, întrucât în acest soi de măr ar fi conținute numai anumite vitamine.

În timpul iernii, obloanele de la ferestrele pensiunii Steiner erau lăsate jos. Dacă veneai de la stația de tramvai, lămpile licăreau ca niște ochi verzi și galbeni prin jaluzelele care atârnau strâmb și zornăiau în vânt, iar îndărătul lor mergeau de colo-colo niște umbre. În pensiune trăia un fost membru al Statului-Major al Forțelor de Expediție Germane din Africa, ușă în ușă cu un om scund care avea o mustață impozantă, colorată în negru, și capul ras, care își spunea Hermann Schreiber și despre care umbla zvonul că ar fi purtat în realitate un nume rus și că ar fi fost în tinerețe un spion în slujba poliției secrete ruse, Ohrana, și totodată al Trupelor Roșii, care pe atunci mai lucrau încă în ilegalitate. Românilor, polonezilor și rușilor le plăcea să se oprească la pensiune, în drum spre Târgul de la Leipzig, și să petreacă pe cinste împreună cu corespondenții pentru limbi străine ai Biroului de Comerț, iar rușii petreceau

uneori și împreună cu ofițerii lazaretului trupelor sovietice, care fusese înainte un sanatoriu. Vizavi de pensiune, de partea cealaltă a Turmstraße, era o „Centrală de piese de schimb auto". În zilele în care se zvonea că au băgat marfă, se formau cozi lungi în fața ei. Lumea se așeza la coadă pur și simplu de frică să nu piardă vreo ocazie. Meno nu se pricepea câtuși de puțin la mașini, dar și el se așezase odată la coadă dintr-un fel de impuls eroic, pentru că îl cuprinsese febra de a poseda ceva; se făcea că Meno îl recunoscuse la coadă pe sculptorul Ditzsch, care îl întrebă dacă nu posedă un bon de registratură pentru cumpărarea unei mașini.

— Ah, domnule Rohde, dumneavoastră oricum nu ați merge cu mașina, așa e că am dreptate? Vindeți-mi mie bonul dumneavoastră, vă plătesc cinci mii de mărci!

Ăsta era primul cadou al multor cetățeni din RDG pentru copii lor când aceștia deveneau adulți: să facă în numele lor o cerere de cumpărare a unei mașini pe care să o poată cumpăra după o perioadă de așteptare lungă de cincisprezece ani, când aceștia vor fi terminat școala, ucenicia sau facultatea și vor fi strâns banii necesari... Un bon de registratură ca al lui Meno, datând de pe la începutul anilor '70, era aur curat. Dar Meno devenise suspicios (în afară de asta, bonul său era pentru Christian), căpătase un instinct de avuție și își cumpărase un colector de evacuare a gazelor de eșapament pentru un „Polski Fiat", o bară de protecție „Wartburg" și trei seturi complete de ștergătoare de parbriz pentru un „Zaporojeț". După aceea, marfa se terminase, domnul Priebsch ridicând brațele cu regret. Nu mai aveau nici măcar țevile cu ventuze, făcute din sârmă, în care puteai să pui, la bordul Trabantului și al Wartburgului, o floare artificială de la Sebnitz, din Elveția Saxonă, și țevile astea fuseseră aduse chiar în ziua aceea. Domnul Klothe, care locuia deasupra familiei Rohde din Casa Italiană, coordonatorul Departamentului de Planificare-Raționalizare al Întreprinderii de Stat „Robotron", care era la rând după Meno, reacționă cu resemnarea cu care oamenii se învățaseră în astfel de ocazii:

— Dar ia spuneți-mi, paturi nu mai aveți?

— Nu, răspunse domnul Priebsch, care era îmbrăcat într-un halat albastru-cenușiu. Aici avem doar cauciucuri de iarnă. Paturi au la magazinul de mobilă. Și nici acolo nu veți avea mai multă baftă, pentru că în țara asta nu se mai fac paturi.

— Nu mai spuneți! Dar de ce?

— Pur și simplu nu e nevoie. Armata Poporului veghează pentru menținerea păcii, intelectul este culcat pe trandafiri, politicienii dorm în străinătate, pensionarii în vest, artiștii se odihnesc pe laurii lor, Partidul nu doarme niciodată. Și restul oamenilor stau pe scaun!

Meno pusese la păstrare în beci comorile achiziționate. Se dovediseră a fi monedă forte, căci inginerul Stahl reușise să facă rost de o nouă baterie pentru

baia comună din Casa Celor o Mie de Ochi în schimbul barei de protecție pentru Wartburg.

— Și în timp ce acul, scria Meno, *înălța muzica de pe disc și fața lui Niklas se transfigura, încordarea și crisparea făcând loc unei liniști fericite, în capul meu începeau să apară niște fotografii colorate, țesute din fibrele de foc ale muzicii, alunecând cu contururi moi, ca de caracatiță, poposind preț de câteva secunde, în care le vedeam cu claritate ca pe niște bucăți ale unei retine pline de viață, compuse din viață; valul care se sparge de țărm, puhoiul de apă venind către lucruri, mobilarea mării; pietriș șlefuit de jur-împrejur, zei ai găinilor, un chihlimbar îmbrăcat în alge cu o insectă înăuntru, un fluture înecat; unda se repercutează, se înalță, se rostogolește pe darurile ei, se umflă într-un munte de sticlă, iar sus, în vârf, mișcarea încetează, prezentatorul apasă un buton și învălurirea se duce; atunci am văzut cum se mișcau muzicienii, am văzut păienjenișul de arcușuri de vioară urcând și coborând în același timp, am văzut fețele lor cu pustele lăsate de trecerea timpului, plutind în hexagoanele și meduzele camerei, îl auzeam pe Niklas, când eram, eu și el, aplecați peste o cărticică hectografiată în format orizontal, numind fețele și spunând anecdote: „ăsta cu gâtul lung care stă la contrabas e Salon-Girafa", „ăstuia de-acolo, care are la fiecare deget câte un inel cu piatră groasă, îi spuneau la Capela de Stat « perișoara de briliante »", apoi „flautistul Alfred Rucker", din al cărui baston de argint tunau furiile muzicii, „maaarele Rucker, numit taifunul, sufla o dată, de îi dădea pe toți gata", și chiar de la pronunțarea cuvântului „mare" Niklas se aplecă în spate, își alungi bărbia și închise ochii îndărătul ochelarilor săi cu patru canturi, pentru a-i da calității care venea din adâncuri, vocii sale și istoriei muzicale, acea notă visătoare pe care o știam de la locuitorii Turnului atunci când voiau să caracterizeze o prestație ca fiind irepetabilă și grandioasă, neputând fi așadar salvată din trecut, cufundată în epoci strălucitoare și poate și mai înălțătoare, „un miracol"; și uneori mă gândeam că locuitorii Turnului se mișcau în timp într-un mod pe cât de ciudat, pe atât de tipic: viitorul lor se ducea în trecut, prezentul era numai o palidă umbră, o variantă nesatisfăcătoare și schilodită, o infuzie fadă a măreților zile de odinioară, și uneori chiar aveam impresia că era bine când ceva se cufunda în trecut, dacă murea și putrezea, că locuitorii Turnului erau de acord în secret cu asta, și atunci măreția era salvată — nu mai făcea parte din prezentul din care toată lumea fugea și adesea tocmai ceea ce nici măcar nu bagi de seamă atâta timp cât trăiește este, mort fiind, înălțat în cerul aprecierii. — Muzica pare să curgă din vârfurile degetelor lui Niklas, care sunt albe pentru că poartă mănuși; văd fotografia semnată a lui Max Lorenz pe peretele de deasupra pianului, cavalerul arătând ceva cu brațul și privind în depărtare, vocea se înalță, savurând momentul dinaintea înjunghierii ca o sabie scoasă din teacă, apoi înțeapă, discul dansează, îngreunat de pânze de*

păianjen, scântei, pârâieli, un magnet galben, eticheta în mijloc, și îl vedeam pe Niklas în timp ce muzica se înalța, devenind din nou mai neliniștit, un om pentru care ea era elixirul vieții, care nu ar fi în stare să respire prea mult timp fără ea, și mă gândeam ce s-ar fi întâmplat cu el, cu lumea lui, dacă vreo împrejurare i-ar fi luat contactul cu muzica, viața lui de nostalgie, de a fi întru muzică; peștii din cameră se unduiau în sus și în jos, mișcându-se ca batistele pe o sfoară trasă de vânt, trandafirul de sub sticla protectoare părea să fi încremenit...

Casele vechi cu tencuiala atacată... Contururile începeau să dispară, vagonetii cu cenușă ai centralei termice a lazaretului pocneau; începu să se audă un mormăit întunecat a cărui provenienţă Meno nu și-o putea explica, poate că venea de la carcasa transformatorului său din instalația de aerisire; auzise zgomotul ăsta adesea în cursul plimbărilor sale de seară.

— Atât de târziu pe drum?

Era Judith Schevola. Meno tresărise și se dăduse instinctiv îndărăt cu un pas de la lumina de felinar care cădea pe ei subțire, la intersecția Lindwurm-ring-Mondleite.

— Vai ce m-ați speriat! Ce faceți pe aici, pe sus?

— Și dacă aș spune: locuiesc aici?

— Aș spune: atunci mi-ați fi sărit în ochi.

— Aha, oamenii se știu unii pe alții în Cartierul Prafului de aur.

— Cum ați spus?

— Bunica mea îi spunea așa. Uneori mă lua de mână, veneam aici și îmi spunea: „Fetițo, când te faci mare, trebuie să te măriți cu cineva de aici. Din Cartierul Prafului de aur. Unde locuiesc profesorii, medicii, muzicienii." Dar azi am fost numai să mă plimb. Urc cu tramvaiul 11, trag în piept câteva guri din aerul marilor ștabi și mă duc din nou la mine în cartier. Am să vă transmit salutări.

— De la domnul Kittwitz?

— Vedeți că vorbiți cu precipitații, aveți grijă când înghițiți! Domnul Kittwitz locuiește la Gruna. Nu, de la domnul Malthakus.

— Ați fost la el? E deja însurat, din câte știu, spuse Meno cu un zâmbet.

— Acum aveți expresia aia tipică „eu-cred-că-asta-nu-o-să-vă-intereseze".

— Iar dumneavoastră aveți expresia „toți-bărbații-sunt-la-fel".

— Tocmai sunt pe punctul să mă împrietenesc puțin cu Malthakus. E un huhurez simpatic, îmi place de el. E atât de precis, dar ceasurile sale au o inimă, dacă mi-e îngăduită expresia.

Schevola scoase la iveală un pachet de țigări și îi oferi una lui Meno. Acesta refuză și îi aprinse Schevolei țigara.

— Pot să vă conduc până la stație?

— Mulțumesc, dar mai degrabă v-aș însoți eu o bucată de drum, dacă n-aveți nimic împotrivă.

Meno nu simți vreo emoție stârnită de faptul că Schevola mergea acum lângă el și nu privi îndărăt atunci când ea alergă înainte la intersecție și se opri pentru a asculta, cu fața la el, deși i-ar fi plăcut să se întoarcă pentru a-și da seama de unde răsărise ea așa, dintr-odată; parcurse în minte intrările caselor prin fața cărora trecuseră, dar acestea erau îndeobște încuiate la ora asta, și ar fi trebuit să audă scârțâitul unei uși; ce-i drept, fusese adâncit în gânduri și poate că Schevola venise de la o distanță mai mare, fără să facă zgomot. Contururile caselor erau acum stinse, puținele ferestre luminate atârnând ca niște pete galbene în întuneric. Meno trecu pe partea cealaltă a străzii, pălăriile din vitrina ceaprazarului Lamprecht, care era ușor atinsă de lumina felinarului de la intersecție, păreau a fi partea vizibilă a unor ființe care aveau întâlnire cu perucile de la salonul Wiener, dar nu chiar acum. Schevola se ținu de nas:

— Ouă stricate, aoleu!

Trecură pe lângă croitoria Lukas, pe lângă școala de dans Roeckler, de unde burnița tremurul unui pian folosit până când devenise subțire de tot.

— *Îl dureau dinții,* scria Meno, *pe pianul ăsta din sala de dans de la primul etaj, atât de supărat și sensibil suna, iar lângă el degetele de Nosferatu ale unui violoncelist sculptat în gips de la picioare până la coate se încolăceau în jurul mânerului violoncelului său răcit, chelia pianistului scânteia în armonie ritmică cu mișcările ascendente și descendente, moi ca de salon, ale arcușului mânuit de violonistul care stătea în frac la o oarecare distanță de violoncel și de pian într-o corectitudine licărind metalic lângă o* monstera deliciosa *cu frunzele palide ca mustarul, făcând să se strecoare peste parchetul în model de tablă de șah către picioarele șmirgheluitoare niște tangouri, mâna-i stângă făcând, cu mișcări lente, niște* vibratos *care făceau ca pianistul, care purta pe frac în zona pieptului o floare de hârtie, să privească în gol către tavan, unde niște cupidoni și niște hipopotami înaripați, care abia la a doua privire lăsau să se vadă că sunt îngeri, se tachinau în nori de trandafiri; muzica din* Tannhäuser *năpădește decorul și aș putea să-l ating acum pe Niklas și poate că nu va simți nimic, cuvântul care poartă în el vraja a fost rostit, iar cel de-al doilea Niklas, pe care numai el îl cunoaște, care sălășluiește în corpul lui, s-a pornit...*

Acel tremolo din vârful melodiilor amuțite trezi în Meno amintirile școlii și ale atâtor ore de dans pe care le absolvise în zadar. Ceața venită de la Grünleite, care era o fundătură ce se făcea după intersecție, dintr-o bifurcație a străzii Lindwurmring, și unde se găsea Laboratorul de Chimie al lui Arbogast, trecu pe lângă Casa Maimuțelor Pisici de Mare și o lua acum pe Mondleite, în direcția Bautzner Straße.

— Mergem mai departe?

Meno arătă către ceață.

— De ce n-am mirosi o dată a ouă stricate când ajungem acasă?! răspunse Schevola. Apropo, ce se produce de fapt acolo?

— Asta n-o știe nimeni în afară de baron și de colaboratorii săi. Totul e secret, din câte știu. Umblă tot felul de vorbe.

— Atunci, hai să mergem! Povestiți-mi de dumneavoastră.

— Nu prea e mare lucru de povestit.

— Sunteți un om tăcut. Vorbiți puțin și observați mult. Astfel de oameni au adesea multe de spus.

— E părerea dumneavoastră.

— Prea aventuros nu păreți să fiți dumneavoastră, comentă Schevola când se apropiaseră de Grünleite și Meno se opri. Puțea acum ca la grămada de gunoi.

— Depinde unde ați căuta aventura.

— Aici și acum nu vă aventurați, pun pariu.

— Nu mizați prea mult.

— Cum ar fi să mergem noi acolo?

Schevola arătă către Grünleite, în direcția clădirilor aburite ale Laboratorului de Chimie.

— Și dacă sunt paznici?

— Așadar, puteam să mizez destul de mult.

— Trebuie să fim atenți, nu știu ce se întâmplă dacă ne prind. (Aruncă o privire către îmbrăcămintea ei.) Sunteți prea bine îmbrăcată pentru ceea ce avem noi de gând. Iar paltonul dumneavoastră e prea deschis, o să vă poată vedea.

— N-o să poată. E un palton care se întoarce. (Și-l scoase și îl întoarse cu partea întunecată în afară.) Dar cunoașteți locul?

Îl privi provocator.

— Vom vedea.

Strada Grünleite era luminată de lumina slabă a câtorva case care țineau de lazaret și în care locuiau ofițeri și medici sovietici. Una dintre ferestre era deschisă, dinăuntrul casei auzindu-se muzica de la radio. Schevola trecu pe partea cealaltă a străzii, care se afla în umbra unui zid înalt. Zidăria era atacată puternic. Meno își scoase briceagul și îl vârî de probă în mortar. Lama intră toată, până la mâner, fără ca Meno să fi împuns prea tare. Pe partea de sus a zidului era sârmă ghimpată, dar pe alocuri coroanele copacilor treceau peste zid. Cu siguranță era vorba de pădurea prin care trecea, mai departe în față, strada Kuckucksteig, care ducea de la Laboratorul de Chimie al lui Arbogast până la Bautzner Straße și până la Mordgrund. Fabian Hoffman, fiul toxicologului de pe Wolfsleite, explorase pădurea asta împreună cu gașca sa, din care făceau parte și Ina Rohde, și sora lui Fabian, Muriel, și îi povestise lui

Meno despre niște statui paraginite de intemperii și despre un zid făcut dintr-o încrengătură impenetrabilă din tufe sălbăticite din specia *Rosa corymbifera*, care delimitează strada Kuckucksteig de pădurea Institutului Chimic. Schevola se răsuci către perete și tuși înăbușit. Ceața ieși în șuvoaie, ca vata umedă, de la poarta de intrare a laboratorului, care avea, la fel ca și casa lui Arbogast, un mâner din fier forjat realizat cu mare artă, iar aici, deasupra mânerului, se afla un arc de oțel laminat negru-gălbui. Meno se miră că localnicii puteau lăsa fereastra deschisă cu putoarea asta, aveau desigur nasuri insensibile ori erau învățați cu altele și mai rele. Schevola trase cu ochiul prin poartă.

— Nu se vede nimeni. Cel mai bine acolo. (Arătă către capătul fundăturii, unde, lângă câteva garaje, se afla o tonetă de gunoi.) Dacă ne luăm avânt către zid, trebuie să reușim.

Schevola stătea până la genunchi în ceața gălbuie care putea acum a supă de pește, chipul ei având o expresie deopotrivă lacomă și trează, pe care crezu că o vede oglindită în privirea lui Meno: expresia dispăru imediat, de parcă Schevola ar fi lăsat-o să cadă pentru a fi prinsă de un ac de gravură fin și rapid.

— Ia uitați-vă! (Ținu degetul arătător în sus și îi prezentă lui Meno o pată neagră de pe vârf.) Ce credeți că e asta? Smoală?

Meno examină pata, a cărei negreală era strălucitoare, între degetul mare și arătător, substanța era maleabilă ca aluatul din care frământase la școală cosmonauți și tineri pionieri, cățeaua Laika în capsula spațială, crucișătorul „Aurora", după un exemplar din *Komsomolskaia Pravda*. Când Meno șterse pata de perete, aceasta lăsă în urmă o dâră neagră.

— Păcură, conchise el, încercând să șteargă dâra cu pantoful. Și, atenție, pare să mai fie!

O trase pe Schevola de la oțelul arcuit. Păcura picura peste aripile de grifon forjate cu un lustru strălucitor, trăgând fire atunci când cobora din ciocul care arăta ca o gondolă răsturnată pe care se scurge apa, și de asemenea păcura picura peste gât și peste ghearele de leu, umplând golurile din încrengătura de bucle, forma codițe care se prelingeau pe pământ, în ceața ce se risipea de-acum, formând băltoace de păcură care se atingeau între ele, stăteau nițel locului, de parcă ar fi trebuit să se înțeleagă, iar apoi alunecau unele într-altele, părând a fi într-o permanentă mișcare neliniștită, căutând ceva, alimentate de arcuirea porții, din care masa neagră se scurgea acum încet sub forma unor plăci mari, care se întindeau îndelung și se rupeau ușor. Schevola își privi pantofii, își încruntă fruntea și îl privi pe Meno fără chef.

— Ei? spuse el. Ar trebui să ne grăbim.

— Hm! făcu ea.

— Gata, v-a trecut deodată cheful?

— Pantofii mei cei frumoși... salamandră adevărată, ăștia m-au costat ceva! Judith, ești... (Își dădu o palmă ușoară.) Asta e, i-am prăpădit, ce să-i faci!

— Vă descurcați?

— Acum vorbiți ca șeful dumneavoastră. Vă mai lipsesc doar oglinda și pieptănul.

Schevola suflă amuzată aer pe nări. Se sui pe acoperișul garajului cu îndemânarea unduitoare a unei pisici. Meno ridică vreo câteva pietricele de pe jos și o urmă, nici la el neauzindu-se nimic, ceea ce îi scoase Schevolei un încet fluierat admirativ printre dinți:

— Ca să spun cinstit, voiam să vă întreb; se pare că v-am subestimat.

Se întinse pe acoperiș și se holbă în întunericul din fața lor.

— Atenție! o avertiză Meno și se traseră mai la adăpost, îndărătul unui copac ce ajungea până la marginea acoperișului. Un reflector se aprinse, cercetând împrejurimile, iar când lumina trecu pe lângă ei, se strânseră în umbra trunchiului.

— Putem să coborâm pe copac, șopti Schevola.

— Nu vă ridicați!

Meno aruncă o pietricică după ce ochii i se obișnuiră din nou cu întunericul.

— Dacă au câini pe afară, o să vină, șopti el.

Așteptară. Nu se întâmpla nimic. Meno nu putea auzi nimic în afară de mormăitul distant și de zgomotele vagoneților de la centrala termică a lazaretului; muzica de la radio amuțise.

— Ăștia pur și simplu aruncă cenușă pe munte în jos, șopti Schevola.

Un cazan șuieră, o ușă se închise, în rest totul rămase liniștit.

Reflectorul își căuta drumul înapoi, sfredelind un tunel de lumină stridentă în întuneric, rostogolindu-se peste acoperișurile garajelor, intrând deodată peste coroanele copacilor, albind pereții ca un pictor care s-ar apuca să deseneze în mod sistematic pereții unei camere, se îndreptă deodată în sus și se reîntoarse apoi bălăngănindu-se imprevizibil; Meno și Schevola ridicară prudenți capetele după ce tunelul de lumină se îndepărtă.

— Ați văzut?

— Da, murmură ea. Hai să ne întoarcem!

29

Vitriol de cupru

— Discul se învârte ca elicea unui vapor, vaporul cu aburi numit Tannhäuser porneşte în larg, luându-mă cu el în timpuri de mult trecute (şi auzea tonomatul: Dresda... prin cuiburile muzelor/ sălăşuieşte dulcea boală cu numele de Ieri), *la bord aflându-se căpitanul Tenkes şi Sinbad, Osceola şi Patru tanchişti şi un câine, filme pe care le vedeam la cinematograful circular de la Palatul Faun, la Schauburg, în Neustadt, unde mirosea a alaun, unde vaporii de clorodont de la Uzina Leo se amestecau mereu cu aromele de ciocolată de la fabricile de pe Königsbrücker Straße; înjurăturile căruţaşilor cu supărarea unor spirite neînţelese („Să vă spun eu ce e Dresda? Acest emirat al cerii de parchet şi al arborilor de cauciuc?"), cinematografe cu scaunele ponosite şi vitrine cu afişe de film şi cu extrase de critică din* Eulenspiegel *pe care numai eu le citeam, în timp ce Niklas făcea doar un semn de refuz cu mâna, iar băieţii, Christian, Robert, Ezzo, Fabian, se aşezaseră de mult la coada din faţa sălii de cinematograf, ei cunoscând toate aceste afişe, faţa de boxer a lui Belmondo şi atrăgătoarea depravare rece din frumuseţea lui Alain Delon, corectitudinea pânditoare şi din topor a lui Lino Ventura, care li se potrivea comisarilor cărora, înainte, pe când încă nu erau comisari, ci se aflau în culmea carierei lor criminale, li s-a făcut o ofertă, oameni care nu se puteau lăsa de fumat pentru că au văzut lucruri pentru care freza lor, paltonul lor de salariat, servieta lor diplomat nu ajungeau; ei ştiu, fără să-şi facă iluzii, că trecutul îi va ajunge şi le va prezenta factura; ştiu că nu vor duce la sfârşit visurile lăsate deoparte, chiar dacă acestea aşteaptă neschimbate, chiar dacă poţi să-ţi dai jos haina şi să le apuci, să cauţi punctul unde ai fost întrerupt; cinematografe unde rulau avanpremiere şi unde martorul ocular de la DEFA trecea ca din puşcă pe lângă noi, un soare alb-negru, mai înainte jurnalul săptămânal UFA şi alţi oameni de prin cinematografe, cu care făuritorii cuvintelor stăteau de vorbă, părând a pune pe note o lege, vocile de postsincronizare de la cinematograful Olympia, în Capitoliul de pe Prager Straße, la*

cinematografele Stephenson și UT, legea care afirma că lumea ar fi împărțită pe veci în prieteni și dușmani, cum că ordinele și trădarea, victoria și înfrângerea ar exista pentru totdeauna și că lumina ar fi la popor, crucișătorul Tannhäuser mergea înainte, radiogonometria și spoturile reflectoarelor căutau în marea întunecată precum noaptea, vile sub steaua sovietică unde creșteau trandafirii toxici și somnul și zăpada brună se așterneau peste oraș, și ploaia acidă de la centralele termice pe bază de lignit, mâlul se târa în râu de la centralele de celuloză, și Pittiplatsch făcea cu mâna de la turnul de televiziune, și Omul de nisip împrăștia uitarea, balerina „Bols"[1] *dansa pe la petrecerile burlăcești de la abator, pe muzică populară cântată la caterincă și pe zăngănitul țambalului, și lângă jgheabul pe unde se scurgea sângele salariații de la abator strigau „scursură de latrină", boltul mai era încă înfipt în capul scroafei ce se zbătea, și strigau „țucal cu urină" la masa aburindă, unde maestrul măcelar condimentează după o veche datină șrotul din cazan cu ghiulele; scripca și buhaiul pe puntea cuprinsă de panică a Titanicului (și auzea tonomatul:* Dresda... prin cuiburile muzelor/ sălășluiește dulcea boală cu numele de Ieri)... *o năucire, poate că asta era, Niklas stătea nemișcat în fața pick-upului în serile când se lăsa zăpadă ori când lumina unei zile de vară făcea ca părul din fața ferestrei să licărească, aveam senzația că muzica îl soarbe cu totul și îl umple deopotrivă cu prețioasa substanță a uitării, discul era un fus ale cărui fire de bumbac se răsfirau pentru a se prinde apoi de el cu îndărătnicie, fixându-se mai bine la fiecare răsucire și trăgându-i firea lui lăuntrică: încotro? încolo, încolo... Mă întrebam cum era posibil ca un om să fie în stare să trăiască într-atât de mult în trecut, ștergând prezentul cu o mișcare lăuntrică a mâinii — că vreo mișcare exterioară nu vedeam, Niklas neridicându-se în fața mea pentru a ridica brațul într-un gest de condamnare teatrală a tot ceea ce se afla în lumina și umbra zilelor noastre și ce noi cuprindeam în clipa de față, o mișcare care era un nu abrupt, realizată cu acea mânie neînduplecată cu care un om adult capitulează în fața fricii sale; cum putea să declare clipa de față ca fiind inexistentă —, să fi fost oare vreun zănatec care a încheiat un târg pentru care va plăti cândva, putând face până atunci ceea ce voia; uneori mă gândeam că am întâlnit-o pe stăpâna ceasurilor și că aceasta i-ar fi dedicat un cadran care merge altfel decât cele pe care ni le-a distribuit nouă... dar ce voia el acolo, în trecut? Ce anume însemna trecutul pentru el? Ce însemna pentru locuitorii Turnului? Atunci când se întâmpla să fie de față când mă gândeam la el, când eram în vizită la el, când mi-l închipuiam stând nopțile de unul singur în camera de muzică și ascultând vocile de operă din înregistrări pierdute, pe care el le păstra și poate și Trüpel sau Däne, și poate câte cineva de care nu știam încă nimic (dar într-o zi se va alătura Cercului „Prietenii Muzicii" al lui Däne, sigur avea să se întâmple așa, și Däne bănuia că acești*

[1] Marcă de lichior.

cunoscători încă nedescoperiți existau, incluzând de aceea seri cu înregistrări speciale, audiții rare, opere tăinuite în agenda serilor sale, pentru a-i ademeni), și atunci când Niklas mergea acasă de la Lindwurmring, cu geanta lui ponosită de mamoș în mână și cu bascul oblic peste cărare și peste obraji, apropiindu-se de mine cu pași plini de demnitate, bălăngănindu-și ușor cealaltă mână (mai răsunau încă în el ritmurile unei înregistrări?), cu o expresie de om adâncit într-ale sale, fără a-și da încă seama de prezența mea, atunci mă gândeam: da, asta e, e unul dintre cei de aici, un locuitor al Turnului: unul dintre cei care vorbeau de trecut ca de o țară a făgăduinței, înconjurându-se de simbolurile lor, de însemnele lor heraldice, de hărțile și fotografiile lor. Ce însemna trecutul pentru ei? O imagine astrală de nume, o Cale Lactee de amintiri, un Sistem Planetar de Scrieri Sacre, iar cea mai sacră dintre ele, soarele, se numea VECHEA DRESDĂ, scrisă de Fritz Löffler (și auzea tonomatul: Dresda... prin cuiburile muzelor/ sălășluiește dulcea boală cu numele de Ieri) *și mi-amintesc de serile din Casa Maimuțelor Pisici de Mare: intrai pe ușa batantă plină de zgârieturi de la intrare, alergai peste niște mochete ponosite, decolorate de timp, de ajunseseră de culoarea palisandrului învechit, destrămate pe la franjuri și îl necăjeau în fiecare zi pe domnul Adeling, treceai de plantele din ghivece de pe palierele etajelor, care mi-aduceau aminte de caracatițele galbene ca nicotina ale colecțiilor zoologice care zac timp de zeci de ani în borcane de formol, puneai mâna pe tencuiala care cădea, cu scene din* Maeștrii cântăreți, *învățat fiind cu geamurile lipite cu leucoplast — și te trezeai în fața unui deget arătător palid ca peștele și noduros de artroză, peste care se întindea un râset conspirativ: „Domnule Rohde, intrați, tocmai ne uitam!". Peste o masă acoperită cu o față de masă de damasc, pe un suport de carte cioplit din lemn de nuc, lustruit cu mare artă și frecat necontenit până se uscase, se afla cartea, întinzându-și aripile de hârtie ca niște aripi de înger; veniți de vă desfătați, cei ce vă dați osteneala, și găsiți-vă sălașul în locuința mea de neclintit, veniți și însănătoșiți-vă*[1]. *Cartea era deschisă la Palatul Zwinger, prezentând o fotografie a Salonului de Matematică-Fizică. „Acest palat a fost construit între 1711 și 1714, fiind primul dintre pavilioanele construite de M.D. Pöppelmann în timpul interimatului lui August cel Puternic la conducerea Sfântului Imperiu Roman de Neam German, după cum dovedește prezența vulturului imperial pe fronton." Vocile care citeau erau la început frânte, dar apoi învigorate de cafea cu frișcă, de lichior de cireșe și cremșnit, iar degetele arătătoare alunecau în josul rândurilor, unghiile găurind câte o literă în vreme ce ochelarii de citit se mișcau în sus și în jos peste hârtie, ca niște telescoape: „Asta o dovedește, domnule Rohde, mă*

---

[1] Aluzie la ultimul vers din poezia *Stufen* (*Trepte*) de Hermann Hesse: „Wohlan denn, Herz, nimm Abschied und gesunde!" („Prea bine, atunci, inimă, ia-ți rămas-bun și însănătoșește-te!").

auziți, do-ve-deș-te! Vă aduceți aminte de mica noastră discuție de aici cu privire la te-matica asta! Au fost și domnul Tietze și domnul Malthakus, care mi-au împărtășit opinia, în timp ce dumneavoastră, domnule Pospischil, se vede treaba ca n-ați prea nimerit-o.“ Domnul Sandhaus își trecu limba printre dinți și se auzi un ușor zgomot de plescăială, torsul său executând o ușoară răsucire către stânga, unde Ladislaus Pospischil, un vienez prin naștere, adus la Dresda de vâltoarea unui veac bezmetic, hotelier, somelier, negustător de mărfuri la mâna a doua și de brichete de cărbune, agent de concerte ajuns între timp responsabilul hotelului Schlemm de pe Bautzner Straße, cerceta cu privirea una dintre lingurile perfect curățate ale văduvei Fiebig: „Dovedit, domnule Pospischil. Scrie în cartea lui Löffler, v-am mai scos o dată pasajul dintr-unul dintre egzem-plarele mele mai vechi. Doar am vorbit despre asta și cu domnul Knabe.“ Domnul Sandhaus îi împinse în fața hotelierului câteva copii la indigo ale unor pagini bătute la mașină, pline de negreală, prevăzute cu informații exacte privitoare la locul de unde extrăsese citatul, numerele paginilor, numerele rândurilor, iar teoria prezenței vulturului imperial pe frontonul Salonului de Matematică-Fizică era susținută printr-o fotografie mărită. „Vedeți. De asemenea, domnul Löffler mi-a con-firmat per-sonal totul. Trebuie să vă spun un lucru. Prezența vulturului imperial — chestia asta ar trebui să o mai îmbunătățească puțin în următoarea ediție, nu-i așa? Numai puțin. Dar e acolo. E într-adevăr acolo, pe fronton, pasărea asta mult cântată. Vă servesc cu o înghițitură de lichior? Delicios cremșnitul, doamnă Fiebig, mai spuneți-mi o dată, de unde ați făcut rost de ele?“

„De la Wachendorf, domnule Sandhaus, ce credeți dumneavoastră, și totul numai datorită relațiilor personale, nu-i așa? Ce ne-am face noi fără ele, cum spunea răposatul meu soț.“

„Aveți perfectă dreptate, scumpă doamnă, dar chiar că aveți perfectă dreptate. Ieși din mașina pe care n-o ai, treci strada, mergi la magazin și cumperi la marfă de-ți umpli buzunarele, că se rup rafturile de atâta ofertă. Așadar, putem pune tematica asta la dosar, domnule Pospischil, în sănătatea dumneavoastră, și nu ne-o luați în nume de rău, nu-i așa?“

Hanna îi numea pe locuitorii Casa Maimuțelor Pisici de Mare „Societatea stafiilor“, adăugând: „Sper că n-ai să te numeri și tu printre ei.“ Ceața galbenă trecea prin camerele lor, făcând ca gresia din Dresda să fie poroasă, depunând cruste pe acoperișuri, mâncând din hornuri, fărâmițând tot chitul de pe la ferestre, dar locuitorii Turnului ascultau Tannhäuser *în șapte înregistrări diferite, comparându-le între ele, certându-se pentru a stabili care e „cea mai bună, cea mai sublimă, cea mai frumoasă înregistrare, înregistrarea etalon“; stăteau să măsoare în gând și pe hârtie cum anume va fi fost Palatul Kurländer, acum distrus, în vreme ce locuințele lor se dărăpănau și șindrilele de pe acoperiș putrezeau, și vedeam asta în tot orașul, vaporul nostru ponosit în stil baroc în ciubărul Văii Elbei, acest fruct strălucitor, prizonier în uterul*

propriului timp, un timp paralel; peste tot unde ajungeam era la fel. Servicii de cafea, cremșnit. VECHEA DRESDĂ.

— Vaporul Tannhäuser porni în larg și văduva Fiebig făcea să înflorească trandafirii așa cum alții aprind lumânări, erau artificiali, trandafirii aceștia, învăluriți de apa de colonie, praf, ceară de mobilă, rozul delicat nu se mai menținuse decât la petalele cele mai dinlăuntru, era culoarea pantofilor de dans pe care îi găsești în pod lângă pachete de scrisori, hârtie pastelată în plicuri căptușite ținute de niște panglici uscate de mătase; mișcarea din mână cu care văduva Fiebig îi invita pe oaspeți să intre în locuință făcea ca trandafirii să înflorească, făcea ca fețele de masă croșetate să pară familiare, accentua dulceața îmbietoare a bibelourilor în formă de coșari, cochetăria cărților false de pe raft, lângă scrin, în care văduva Fiebig păstra decorațiile de război ale soțului ei și praline și care se încolăceau în jurul partiturilor de pe pian, ale căror coperte erau ornamentate cu pavilioane de grădină cu tineri vânători stând în genunchi și scoțând inima din pieptul vânatului și îngerași frivoli cu fețe adolescentine, iar trandafirii artificiali din raionul de galanterie al magazinului „Renner" la care Cläre Fiebig lucrase ca vânzătoare înmugureau în jurul coliviei canarului; oaspeții erau poftiți în odaia cea bună; domnul Sandhaus, care lucrase la Consiliul Sectorului Est al Insulei Cărbunelui și care se simțea poate obligat din acest motiv să aducă ziarul Neues Deutschland, *punând edițiile întregii săptămâni, îndoite frumos și netezite, pe porțiunea special prevăzută a mesei, legate cu benzi în cruce, ridicându-se, după ce stătea puțin pe gânduri, pentru a vedea dacă fata de ciocolată de pe reproducerea de lângă scrin se trezise din nemișcarea ei, și se dădu la o parte, astfel încât domnul Adeling să poată pune pe masă întreaga ediție săptămânală din* Sächsische Zeitung, *cant pe cant, îndoitură pe îndoitură, apoi urmă Niklas cu* Sächsisches Tageblatt, *mai subțire, croitorul Lukas și soția lui, cu* Sächsische Neueste Nachrichten, *domnul Richter-Meinhold, cu* Junge Welt, *și mai subțire, cu frontispiciul roșu — un kilogram de ziare. Avem totul? întrebă văduva Fiebig, numărând pe degete, adâncită în gânduri, în timp ce domnul Adeling își trase niște mănuși de chelner, aranjă grămada de ziare, o legă și o ridică între degetul mare și arătător, mergând apoi la fereastra pe care o deschidea văduva Fiebig. Mâna întinsă a domnului Adeling, mâna stângă cu mănușa albă, pachetul, toate acestea se vedeau pe la lăsatul întunericului pe Lindwurmring, invitații așteptând — cu mâinile împreunate, cu vârfurile degetelor aliniate și cu capetele ușor plecate — ca pendula văduvei Fiebig să bată gong-gong, ora 18, iar la ultimul gong, degetele domnului Adeling se desfăcură cu un pocnet, teancul de ziare aterizând în tomberonul de gunoi din fața casei, după care văduva Fiebig trase fața de masă, domnul Adeling se înclină ușor în direcția vecinilor, scutură mănușile înainte de a le ridica de degete și a le pune deoparte, urmând-o pe văduva Fiebig și pe ceilalți la spălatul pe mâini, turnă lichiorul în pahare și, îndreptându-se către geometria feliilor de chec de pe*

platoul de Meißen care strălucea pe scrin de sub un clopot de sticlă, le servi cu o lopăţică de argint; domnul Sandhaus scoase suportul de carte („Biedermeier autentic"), o aşteptă pe văduva Fiebig, care aşternea o faţă de masă dantelată; văduva Fiebig deschise cartea lui Löffler şi rosti următoarele vorbe, cioplind parcă fiecare silabă, cu accentul burghez de Dresda, prin care erau separate dispreţul şi aprecierea, lucrurile joase de cele elevate, gunoiul de trandafiri: „Aşa. Şi acum. Ajungem. La cul-tură."

— Caravela Tannhäuser, Radio Tannhäuser, sonare în timp, negru şi galben, discul ca un fus,

Iarna lui 1978–79: în Johannstadt se opreşte încălzirea centrală şi ţevile sunt în pericol să îngheţe de ger, iar lumea ia în zeflemea încrederea care străluceşte pe feţele alb-negru de prin ziare şi înjură subotnicul, munca patriotică de sâmbătă. Brigăzile FDJ se duc la exploatările la zi de la Lausitzer Tagebaue şi îi ajută pe soldaţii din unităţile militare să aprovizioneze Dresda cu lignit,

„Cică au trei vagoane. Cică astea trei pleacă primele. Special pentru încălzirea Palatului Culturii. Ştiţi ceva nou, domnule Tietze, că doar sunteţi şi dumneavoastră acolo?" Domnul Sandhaus îşi freacă mâinile.

„Aşadar, până la urmă am făcut rost de două bilete!"

Niklas se apleacă peste masă, ridică linguriţa deasupra prăjiturii cu vişine „Pădurea Neagră" şi şopteşte: „Böhm o să dirijeze, o să fie prima lui apariţie cu Capela de Stat din '43. Ce penibil ar fi să nu reuşească să încălzească Palatul Culturii!".

— Flori de gheaţă năpădesc treptele. Somnul. Somnul de iarnă, somnul rece în faţa discurilor care se învârt, pe care pârâie bruma. Lămpile bâzâie de vechi ce sunt, dinainte de război, cu firele electrice putrezite şi oxidate, în unele case din Neustadt lumea lasă becurile aprinse, că poate dacă le stingi nu se mai aprind după aceea, o slabă licărire iarna şi fâţâitul radiatoarelor cu ventilator, nişte cuburi îmbrăcate în fontă în care un fir răsucit până a devenit un şarpe se încălzeşte până la incandescenţă, mai târziu există radiatoarele cu termostat din Ungaria în băile, în bucătăriile oraşului, în camerele pline de cărţi, mirosind a cenuşă.

— Vaporul Tannhäuser pornea în larg,

iar domnul Richter-Meinhold, un bărbat uscăţiv, la vreo şaptezeci şi ceva de ani, fost producător de hărţi de drumeţie şi hărţi rutiere (coperte galben-roşii, hârtie pânzată, denumiri geografice de care nu auzeai defel la şcoală: Ţinutul Hultschin, Munţii Iser), care erau păzite ca nişte comori şi care nu rămâneau prea mult timp la vânzare în niciun anticariat, mai ales în cazul în care arătau teritoriul RDG („singurele care nu sunt falsificate, nu-i aşa?"); Domnul Richter-Meinhold ridică mâna (acest gest caracteristic celor din Dresda, acest „aşa e, din păcate, nu putem să schimbăm nimic, ce mai, se duce totul") şi spuse: „E un ger ca atunci când a fost atacul. Apropo, domnule Tietze, opera târzie a lui Hauptmann e plină de smaralde ascunse.

Nu neapărat de diamante. Dar de smaralde. Pe Erhard Kästner, secretarul lui, am apucat să-l cunosc. Era bibliotecar la Palatul Japonez și a locuit pe aici, pe sus. Nu mai știe nimeni."

„Nu."

„Eu și pe Hauptmann l-am întâlnit. Se făcea că mătușa mea zăcea bolnavă în sanatoriul Weidner, de unde a văzut el atacul. Am vizitat-o și, cu ocazia asta, l-am văzut. Un om de neuitat, cu profilul lui Goethe."

„Cine a uitat să plângă învață din nou la distrugerea Dresdei." Sandor, venit în vizită din Ecuador, care avea zece ani când a fost bombardată Dresda, tace, îndreptându-și privirea în altă parte. Toți își aduc aminte. „Înainte, totul era complet altfel aici. Ceea ce e acum nu e ceea ce a fost. Nici nu se compară. Nu, nu. Astăzi: Dresdengrad. O provincie a Uniunii Republicilor Sovietice Germanofone — URSG." Ruinele stau aici de decenii. Electrificare plus multe terenuri necultivate, magistrale sinistre, construcții din prefabricate pe bandă rulantă, blocuri de cincisprezece etaje trântite ca niște bolizi peste silueta lacunară de Canaletto a orașului. Și înainte: „Eram oraș rezidențial. Oraș rezidențial! Ei da, înainte..." Lumea oftează. Se scot la iveală poze. O perspectivă dinspre Brühlsche Terasse înspre Frauenkirche, o lanternă cu o lumină concentrată pe Münzgasse. Încep evocările, începe nostalgia după utopie, specifică Dresdei, un oraș de basm. Orașul nișelor, orașul citatelor din Goethe, muzica de salon privește îndoliată către ziua de ieri; realitatea suferindă, goală pe dinăuntru, e completată cu vise; Dresda umbrelor și aparența în spatele existenței se scurg prin porii visului, producând hibrizi ca la Hoffmann. Dublă expunere. Tannhäuser cânta, cânta despre Muzeul Armatei, unde puștile cu ac erau îndreptate către Napoleon, și despre strălucirea Dresdei și Gloria Prusiei, despre lăncile ulanilor și coifurile cuirasierilor de pe vremuri, din La Belle Époque (și auzeam tonomatul: Dresda... prin cuiburile muzelor/ sălășluiește dulcea boală cu numele de Ieri), *lemurii își căutau, pipăind, drumul prin tranșeele războiului cu gaze toxice, Ypres, Crucea Albastră, geniștii dansau, Verdun, doctorul Benn[1] mergea prin morgă, Dix[2] desena vite cu înfățișare umană, iar sticla spartă de deasupra fotografiei vechii biserici Frauenkirche din Dresda..." „Îi voi da acestei perle montura potrivită." ...Sinagoga ardea.*

— Cum se bea vinul la Dresda, orașul cu zâmbetul vinovat? Vaporul lui Tannhäuser porni în larg, către arhipelagul lui Canaletto... Clopotele bat pe 13 februarie. Din toate cartierele vin oameni să pună lumânări pe ruinele bisericii Frauenkirche, două dărâmături mari care își întindeau brațele către cer, cerând ajutor parcă. Se auzea corul bisericii Kreuzkirche cântând

---

[1] Aluzie la poemul *Morgue* (*Morga*) din volumul *Morgue und andere Gedichte* (*Morga și alte poezii*) al poetului expresionist Gottfried Benn (1886–1956).

[2] Pictorul Wilhelm Heinrich Otto Dix (1891–1969).

Requiem-*ul lui Mauersberger. Mă întorc acasă în Lada lui Hoffmann sau în Jiguli-ul lui Tietze; acul roşu al vitezometrului „Voda", care se zbate printre instrumentele de bord, este, în perspectivă, la fel de mare ca mesteacănul de pe lângă ruina apăsătoare a castelului şi pare să palpeze ca un ac fosforescent resturile de zid acoperite de fum, depozitate până la mare adâncime, la care în timpul zilei mai poţi recunoaşte apartamentele şi liniile arse ale ilustraţiilor de pe perete.*

„Ce de concerte splendide se mai dădeau în Sala Uriaşă a castelului. Şi regii mâncau din serviciul de lebădă[1]*, la o masă cu o mie de piese din cel mai fin porţelan de Meißen", povestea doamna von Stern, fostă curtezană. „O adevărată desfătare să vezi lustrele cum atârnau ca nişte recife de coral iluminate! Cădeau bucăţele de sticlă contopite peste oameni, şi să le fi văzut feţele!"*

„Florenţa de pe Elba, atât de moale în stil italienesc, un oraş zâmbitor!"

„Şi situaţia socială? Cum trăiau cu adevărat oamenii pe atunci? Era o faţadă frumoasă pentru multă mizerie? Nu erau o sută de mii de şomeri în 1933? Nu erau ucigaşii printre noi?"

„Hai, termină! Dacă n-ar fi ajuns naziştii la putere, ar mai fi zâmbit şi acum oraşul."

„Nu eşti un adevărat fiu al Dresdei. Dacă spui aşa ceva, nu-ţi iubeşti oraşul!"

„Pentru tine, să iubeşti înseamnă să înfrumuseţezi? Ia mai termină! Uneori, mă gândesc că voi aveţi nevoie de asta puţin, aşa, în fond n-aţi fi deloc fericiţi dacă vechea Dresdă ar exista deodată din nou!"

„Eu cu tine nu mai vorbesc niciun singur cuvânt."

— Cine vorbeşte? Ei vorbesc, ei, locuitorii Turnului, la seratele lor, şi trandafirii văduvei Fiebig înfloreau, miroseau a praf, apă de colonie şi ceară de mobilă, linguriţe de argint sclipitoare se cufundau în cremşnitul de la cofetăria „Wachendorf", afară creşteau florile de gheaţă, târându-se peste râu şi peste trepte şi peste ceasuri; locuitorii Turnului stăteau serile în apartamentele lor şi povesteau, povesteau de candelabrele pe care le-au găsit prin pod („pe undeva, prin prerie"), pline de funingine şi nearătoase pentru cine nu se pricepea, dar ei îşi dădeau seama dintr-o privire cât erau de cizelate, scoteau la iveală ornamentaţia tot frecând la ele cu o migală plină de aşteptare; locuitorii Turnului cunoşteau fiecare şurub de pe candelabrele astea şi, dacă nu-l cunoşteau, se nelinişteau, căci trebuiau să ştie proveniența fiecărui şurub, trebuiau să cunoască toate mâinile care lucraseră la candelabrul ăsta, iar eu mă întrebam „La ce bun?", atunci când îi observam. Ce le dădea lor cunoaşterea maestrului care a şlefuit şurubelul acela, ce formă aventuroasă de satisfacţie?

---

[1] Celebru serviciu de porţelan datând din secolul al XVIII-lea şi compus din peste două mii două sute de piese.

Era disperarea cauzată de nedesăvârșirea lumii, disperarea cauzată de un detaliu trecut cu vederea care ar putea face ca totul să se prăbușească?

— Coordonatele țintei: 13–36' longitudine estică/51–03' latitudine nordică. La ora 21.55 un crainic radio anunță din subsolul Albertinum-ului apropierea unor escadrile puternice de avioane Lancaster, care țineau de Royal Air Force. ...„Îi voi da acestei perle montura potrivită!" Prima bombă de marcare cade peste Ostragehege, pe terenul abatorului, unde Elba face un cot, între Friedrichsstadt, Übigau și Pieschen. La ora 22.13 detonează primele bombe în centrul Dresdei

pentru a face să se prăbușească, pentru a nimici, era disperarea cauzată de trecerea timpului?

...și auzea vocile unui locuitor al Dresdei a cărui mână dreaptă tot pipăia în mod convulsiv nasturii închiși de la palton: „Mi-am iubit orașul, dar... pentru că orașul a fost distrus, eu am supraviețuit", spune domnul Rosenbaum după o tăcere îndelungată.

Locuitorii Turnului... Vor ei o lume etanșeizată? A fost Dumnezeul lor un Dumnezeu al glonțului, al cadranelor de ceas, al vapoarelor?

Luceafărul-de-seară cobora, acul nu mai citea, discul se învârtea în gol, peștii și hexagoanele de pe tapete înghețară, ușile se închiseră, fotografiile de pe pereți orbiră, Max Lorenz lăsă sabia în jos, vuietul valurilor timpului amuți, vaporul Tannhäuser eșuă.

...Niklas rămase încremenit, eu mă ridicai pentru a întoarce discul (și auzeam tonomatul: Dresda... prin cuiburile muzelor/ sălășluiește dulcea boală cu numele de Ieri),

scria Meno

30

Femeie tânără în acalmie

Liniște: ziua părea să plutească precum o barcă după un ultim dat din vâsle, fără să mai depună efort, fără să fi ajuns încă la destinație, cerul, pe care se mai mirau încă numai puține sprâncene făcute din nori, se întinse până ce căpătă o albăstreală ca de balon, acoperișurile Academiei tăind în el ca pânzele de corabie; dedesubt, în parc, acuarelele verzi, tufele albe și violete de rododendron se adânceau deja în întuneric. Preț de o clipă, atunci când un stol de rândunele se împrăștiase în galbenul Isabel de deasupra coroanelor copacilor din fața Institutului Dermatologic, părea să se fi ajuns la o stare de echilibru între toate talerele în care impresiile senzoriale ale după-amiezii târzii urcaseră și coborâseră: „Trrapp-trrapp-trrapp-rratsch, Trrapp-trrapp-trrapp-rratsch"-ul pașilor grăbiți ai asistentelor medicale; rozul metalic și albul halatelor și al bonetelor; pacienți în halate de baie, plimbându-se prin parc cu radiografiile sub braț; medici cu mâinile îngropate în buzunarele halatului, unde le mișcau nerăbdători de îndată ce vreo asistentă se apropia la distanța de salutare; parfumul florilor de măr purtat până aici de la grădinile de pe Händelallee; urletele mașinilor electrice; mașini care se târâiau pe Akademistraße.

Apoi, problemele îi reveniră în minte, în valuri și reglementări, câteva clipe numai, corpul său obosit, luminozitatea înțepătoare a unei lămpi îndreptate către el, pretenții, cerințe, un student care îi făcea semn cu capul ca și când ar vrea ceva de la el, oprindu-se indecis; i se tăiau firele către copilăria sa, care se întinseseră într-o secundă lungă, și mai era și scrisoarea Jostei, pe care Richard o căuta acum. Se ridicase în picioare și plecase fără să-l fi încurajat pe student; n-avea chef să discute despre prelegere, despre atribuirea unei teme de doctorat ori despre ceea ce îl va fi preocupat pe acel tânăr. Veneau tot timpul cu diverse probleme, tinerii ăștia, și semănau mereu unii cu alții, și dacă voiau să se facă chirurgi, atunci mai bine neochirurgi sau, și mai bine, chirurgi de cardiologie; și dacă aveau întrebări, erau complicate

aproape întotdeauna și aproape niciodată simple; nu părea, de pildă, să-i intereseze de ce anume un arcuș de vioară era capabil să producă un ton ori de ce toate râurile curg, de vreme ce pământul e rotund și trebuie așadar să existe și câteva râuri care au în față un drum în sus. Sau de ce cari cu tine scrisoarea unei femei, neștiind dacă să te bucuri ori dacă să te temi, și de ce anume o scrisoare, o simplă bucată de hârtie, putea să cântărească atât de mult.

Mai citi o dată scrisoarea, o știa aproape pe de rost. De ce nu vii, de ce mă eviți, de ce te ferești de mine atunci când vreau să te văd și ne întâlnim la Academie, Lucie întreabă de tine, și noi avem dreptul să fim cu tine, și noi suntem familia ta, nu știu cât de mult mai rezist în felul ăsta, va trebui cândva să te hotărăști, sau gata, te-ai săturat de noi și ne dai papucii?

Richard se reîntoarse la Clinică. Avea programată o operație și chemase niște pacienți la Tratament ambulatoriu. După operație, merse la Secție pentru a bea o cafea și a mânca ceva. Secretara lui mai era acolo.

— Mergeți acasă, îi spuse Richard. Rapoartele de operație le puteți scrie și mâine.

— A sunat doamna Fischer de la Rectorat. Mai sună ea o dată.

— Nu sunt aici.

— Zice că e ceva important. E vorba de domnul doctor Wernstein.

— Peste cinci minute o să fiu la Secția de tratament ambulatoriu. N-are decât să mă sune acolo.

Secția de tratament ambulatoriu era plină de pacienți, și lăsă telefonul să sune. L-ar fi ignorat, dar asistenta de serviciu răspunse.

— Pentru dumneavoastră.

— Bună ziua, doamnă Fischer, care e treaba?

— Pot să te aștept astăzi în fața Rectoratului? Sare la ochi mai puțin decât în parc dacă suntem văzuți, spuse Josta repede, așteptându-se poate la obiecții pe care el să le aducă prin banalitățile ascunsului lor limbaj secret, pe care îl născociseră pentru conversațiile telefonice de față cu alții; „momentan, e oarecum nefavorabil" însemna „ora 20, la locul indicat de tine".

— Momentan, e oarecum nefavorabil...

— Sau vii la mine? Doar poți să spui că a durat mai mult la Clinică.

— Ați putea să mă mai sunați o dată înapoi mâine? Mulțumesc.

Asta însemna: nu.

Puse receptorul în furcă.

Mai era încă lumină când Richard părăsi Clinica. Se schimbase încet, deși era aproape ora 20 când termină cu ultimul pacient de la Tratamentul ambulatoriu; chiar se gândise să se bărbierească, dar puse aparatul la loc în raft, dându-și seama că o zi lungă de lucru și un obraz proaspăt bărbierit se aflau într-o contradicție de natură să suscite dubii și o nouă neîncredere. O recunoscu pe Josta încă de departe, stătea pe una dintre cărările străjuite de forsiții

de lângă Clinica de Oftalmologie și se întreținea cu vreo câțiva dintre medicii mai tineri, care sugeau burta. Îl mânie faptul că Josta nu respecta înțelegerea lor, că medicii ăștia aveau să o observe pe ea și poate și pe el, simțind de asemenea și înțepătura subită a geloziei văzând-o cum se juca ea cochet cu codița ei, râzând, dându-și capul pe spate ca din întâmplare atunci când unul dintre medici se legănă pe vârfuri, mirosind ramura de forsiție pe care o ținea în mână. „Bineînțeles că m-a văzut de mult și acum vrea să-mi arate că n-are decât să pocnească din deget." Josta se desprinse de grupul de medici și merse înspre clădirea Rectoratului, cam la cincizeci de metri în fața lui. Purta o rochie ușoară și își pusese haina pe braț. Richard știa că avea să păstreze imaginea asta de-a pururi în memorie: o femeie tânără în acalmia unei seri de mai, cutele rochiei ei, mergând încolo și încoace, o clipă încetinită în luminozitatea înotândă a celorlalți trecători.

— De ce vii atât de târziu? De ce mă faci să aștept? Știi tu oare când ne-am văzut ultima dată?

— Nu mă mai suna la Clinică.

— Cer prea mult dacă vreau să te văd?

— Josta... se știe de relația noastră. Sunt șantajat. Ei o să ne dea de gol dacă...

— Care „ei"?

— ...dacă nu colaborez cu ei. (Înghiți, expirând cu zgomot.) Să scriu rapoarte, să adun informații.

Josta încruntă fruntea și privi pe lângă el. Richard o observă din colțurile ochilor și fu surprins de faptul că Josta reacționa atât de diferit față de Anne; fața ei avea o expresie oscilând între aroganță și răceală, de parcă nu atât că s-ar fi așteptat la asta, dar ar fi sperat-o, de parcă, își spuse el speriat, ar fi dorit-o.

— Într-o bună zi va trebui să te hotărăști. (Vocea ei o luă în jos.) Dacă mă părăsești, o să-mi fac singură rău.

— Chiar?

Ăsta era cinicul pe care orice chirurg îl cunoaște în sine, acea atitudine necoaptă, sceptică și lucidă față de care nu mai erai imun după câțiva ani în profesia asta. Richard regretă imediat că a spus așa ceva.

— Care e treaba cu Wernstein? spuse el, incapabil să găsească în această clipă vreo altă scuză.

— O să aibă probleme, îi răspunse Josta glacială. Poate din cauza ta? Ce spuneai? Rapoarte, informații...

— Josta (Richard îi căută mâna, ea și-o retrase.) N-am vrut să spun asta. Te rog. Îmi pare rău.

— Kohler și conducerea de partid a clinicii voastre au făcut o plângere. Defăimarea realizărilor socialiste, spuse Josta după un timp.

Kohler. Preferatul lui Müller de la Secția Generală. Foarte eficient în privința managementului de clinică, după cum se numea mai nou chestia asta. În afară de Müller și de Administrație, se părea că nu îi mai plăcea nimănui de el.

— Ce aiureală mai e și asta?

— Nu știu. În orice caz, e pe masa rectorului.

— Ce o să întreprindă? O să convoace o ședință ori comisia de arbitraj? O să-l dea afară pe Wernstein?

— Am vrut numai să te avertizez. S-ar putea ca de data asta să ia măsuri drastice, în ultimul timp au fost pe acolo mulți de la conducerea regională, chiar și de la Berlin. A avut loc un schimb de cuvinte mai puțin frumoase și un tip din ăla, la care se vedea de la o poștă că e un țopârlan și jumătate, l-a amenințat de-a dreptul. I-a spus că, poate, e suprasolicitat ca rector.

— Bine, hai să mergem puțin! Nu vreau să fim văzuți aici împreună. Ar putea să creadă că îmi spui secrete. De fapt, ce anume vrea Kohler ăsta? I-ai văzut plângerea?

— Doar rubrica „referitor la" și apoi încă vreo câteva rânduri care erau destul de explicite. Vrea să avanseze. Luna viitoare îl mută la tine în secție, iar Wernstein îl deranjează. Ei propun să-l scoată din schema de rotație și să-l mute.

— Vor să-l scoată din Clinică?

— Müller a vorbit deja cu șeful Secției de Ortopedie din Friedrichstadt.

— Și eu nu știu nimic de asta. Ai naibii intriganți! Mă aștepți afară? Mă duc să aduc mașina.

Parcă pe o stradă laterală, în vecinătatea locuinței ei.

— Nu vrei să vii cu mine până sus? Măcar pentru câteva minute?

— Înțelege-mă și tu!

Josta tăcu și privi fix strada. Niște fete săreau coarda, iar un vehicul cu trei roți trecu pe lângă ei, ducând niște butoaie.

— O iubești pe nevastă-ta mai mult ca pe mine?

— Hai, termină!

— De ce nu putem să fim împreună... Tot mereu ne ascundem, tot mereu mă iei cu „Înțelege și tu" și „Hai, termină" și „La revedere"... Lucie a povestit deunăzi la grădiniță de tine, cum pleci mereu seara atunci când ne vizitezi. „Da' ciudat tătic mai ai și tu", i-au spus ceilalți copii.

— Doar ți-am spus să-și țină gura!

— Nu pot să-i interzic. Nu pot s-o controlez întotdeauna.

Nu, asta nu putea s-o facă. Era doar normal ca un copil să povestească despre tatăl lui; ce ar fi spus el dacă Josta i-ar fi divulgat faptul că Lucie nu vorbea deloc de el?

— Salut-o din partea mea!

Fără să-l privească, îi strânse mâna și coborî. Richard deschise geamul:

— Josta!

Ea se opri, dar nu se întoarse.

— Te rog să mă ierți.

Ea dădu din cap. Fetele ridicau coarda mai sus. O fereastră se deschise deasupra lor, iar un bărbat cu bretele deasupra maieului așează o pernă pe pervaz și se uită la fete.

— Voiam să-ți mai spun...

Richard fixă fața buhăită și nerasă a bărbatului de deasupra Jostei; aceasta nu reacționă.

— E frumoasă rochia pe care o porți.

Josta mai zăbovi o secundă, după care își trase încetinel paltonul și plecă. Bărbatul se hlizea la ea. Pe drumul către casă, Richard șterpeli dintr-o grădină o creangă de forsiție, pentru Anne.

Ziua următoare avu loc inspecția șefului, o cohortă de medici în halate albe trecând prin secțiile din partea nordică. Medicii rezidenți țineau niște radiografii în fața ochilor lui Müller și a medicilor principali, medicii din secții murmurau niște explicații, asistentele luau cu niște pensete sterile bandajele de pe răni și le înmânau mănuși medicilor care consultau pacienții. Müller se tot uita la ceas, le smulgea asistentelor radiografiile din mâini, le înțepa de zor cu arătătorul și le arunca pe paturi. Până și pacienții simțeau apăsarea care se instalase și stăteau nemișcați, cu brațele într-o parte, trăgând temători cu ochiul între Müller și medicul care făcea prezentarea. La unul dintre paturile pacienților se mai afla într-o ploscă puțină urină.

— Nu le este posibil stimatelor doamne asistente care sunt responsabile pentru salonul acesta să golească urina atunci când vine în inspecție medicul-șef? Ce-i debandada asta, asistentă Lieselotte?

Asistenta-șefă a Corpului de Nord păli.

— Dar știți, e o vorbă: așchia nu cade departe de trunchi, adăugă Müller. Domnul Wernstein nu găsește diagramele a doi pacienți, lipsesc niște rezultate de laborator, abcesul de la numărul doi are o febră de toată frumusețea... Ce fel de medicină boemă se face aici, la mine în spital?

Richard ridică mâinile pentru a se apăra:

— Domnule profesor, bărbatul de la doi a fost trimis înapoi de la anestezist, cunoaștem problema, dar e pe Falithrom...

— De când, îi tăie Müller vorba... de când, domnule Hoffmann, ne împiedică un medicament anticoagulant să ne facem datoria chirurgicală și să operăm un abces ultracopt?

— Domnule profesor, spuse Trautson, făcându-i un semn din cap lui Richard, eu am fost de serviciu și am spus să-l operăm, dar colegul de la Anestezie s-a opus categoric...

— Atunci facem chiar noi anestezia, ce naiba! Un abces la femur nu are nevoie de anestezie totală, şi doar nu vreţi să-mi spuneţi că omul o să-şi piardă tot sângele din cauză că îi deschidem abcesul!

— Riscăm o septicemie dacă nu operăm, spuse Kohler.

— Ei bine, atunci faceţi operaţia, domnule coleg! izbucni Richard. Valorile de coagulare sunt proaste şi până acum antibioticele au ţinut în frâu febra...

— Până acum, spuse Müller. Domnule Hoffmann, sunt nemulţumit, vreau să vorbesc cu dumneavoastră în după-amiaza asta.

Nu se mai pomenise ca cineva să-i tragă aşa un perdaf medicului principal care conduce secţia, mai ales de faţă cu toţi medicii şi cu toate asistentele medicale. Richard se simţea ca un elev care e pus la punct. Cohorta de medici porni mai departe către cealaltă secţie. Trautson îl trase pe Richard deoparte.

— Ce l-o fi apucat pe bătrân? Că doar ştie prea bine că anesteziştii au dreptate. Şi face tot circul ăsta pentru că lipsesc două diagrame, dar când colo ele sunt deja în sala de operaţie... (Trautson dădu din cap.) Distracţie mare, să vezi ce ne mai aşteaptă. N-aş pune la inimă în locul tău, Richard. Cine ştie care o fi motivul adevărat.

— Domnule Wernstein, pot să mai vorbesc cu dumneavoastră o secundă? întrebă Richard. (Merseră în sala de aşteptare a secţiei.) Acum, povestiţi-mi şi mie, pentru numele lui Dumnezeu, ce aţi făcut? Dacă tot o încasez din pricina dumneavoastră, vreau să ştiu şi motivul. Mă refer la reclamaţia din partea domnului Kohler.

Wernstein se puse pe povestit. Era vorba de ambiţii şi realitate, ca de atâtea ori, şi de gardul de sârmă ghimpată dintre ele.

— Şi, atunci, i-am spus să-şi vadă de treabă.

— Spus?

— Comunicat. Face pe deşteptul, că doar ştim şi noi ce e aia septicemie!

— Şi el?

— Cică e de mult cu ochii pe mine. Cică aş fi un obstrucţionist.

— Şi dumneavoastră?

— Că obstrucţionistul e de părere că din gargara politică încă nu s-a vindecat niciun pacient.

— Hm!

— Ei da, sau aşa ceva asemănător.

— În loc de „gargară" aţi spus...

— Altceva. Da.

— Domnu'... Wernstein, da' ce, aţi înnebunit?

Richard se ridică şi se apucă să umble de colo-colo prin cameră neliniştit.

— Ştiţi doar cum îl vede bătrânul pe Kohler. Şi în afară de asta.

— Ştiu, mârâi Wernstein. O tot ţin cu anul lor Karl Marx cel afurisit.

— Întrebarea e ce facem acum. Am prins de veste că reclamaţiei împotriva dumneavoastră i se va da curs. Kohler cică urmează să fie transferat luna

viitoare la Corpul de Nord 1, iar Müller a vorbit deja cu șeful Ortopediei din Friedrichstadt.

— Cu alte cuvinte... vor să scape de mine.

— Poate nu numai de dumneavoastră, domnule Wernstein. Mă tem că nu voi putea să vă acopăr. Propun să așteptăm deocamdată discuția din după-amiaza asta. Poate reușesc să vă pun o vorbă bună la rector.

— Vă rog să mă scuzați, domnule doctor principal. Și vă mulțumesc.

— Ștergeți-o! Operați bine.

Richard o sună pe Josta.

— Hoffmann de la Clinica de Chirurgie. Doamnă Fischer, aș putea veni în audiență la profesorul Scheffler? E urgent.

— Dar despre ce e vorba, domnule docent?

Vocea Jostei era rece, părea neimplicată și profesională, ceea ce îl înțepă.

— E vorba de un coleg de aici, de la Clinică, domnul Wernstein.

— Sunteți în secție? Vă sun eu înapoi.

Richard îi auzi preț de câteva secunde respirația, înainte ca ea să închidă.

Discuția de după-amiază cu Müller nu mai avu loc. Richard merse la Rectorat, unde obținuse o audiență la ora 17. Trebui să aștepte și ieși afară, întrucât credea că Josta avea să se uite la el, să-i caute privirea, în ciuda celei de a doua secretare care lucra și ea la Rectorat. Dar și mai mult se temea că ea nu-i va căuta privirea. Încerca să se concentreze la discuția ce avea să urmeze, încerca să-și dea seama în ce direcție avea s-o ia. Nu-l știa prea bine pe Scheffler, vorbise cu el ultima oară în legatură cu prelegerea de Crăciun. La conferințele medicilor-șefi, care aveau loc în mod regulat la Rectorat sau la Consiliul de administrație, Richard nu participa decât rareori, Chirurgia cazurilor de accident ținând, ce-i drept, în mod formal de Chirurgia generală, dar deținând aproape statutul unei secții de sine stătătoare. „Aproape." Se afla în cumpănă. Uneori, Richard era invitat să participe la câte o conferință, uneori nu, iar atunci când primea o invitație, Richard se afla față de Müller într-o poziție contradictorie: pe de o parte, nu voia să treacă peste capul acestuia, pe de altă parte, se simțea ca un băiețel care trebuie să ceară permisiune pentru orice. În afară de asta îl deranja faptul că Müller evita să-l privească în față atunci când Richard îi aducea la cunoștință că mai primise câte o invitație, dându-i răspunsuri în doi peri, ca de pildă: „La ce bun vrea Rectoratul să rețină de la muncă doi medici din conducerea Clinicii de Chirurgie?".

Scheffler era patolog și, ca toți patologii pe care îi știa Richard, un om al muzelor. Îl văzuse ocazional, împreună cu soția sa tânără și atractivă, la teatru, unde Scheffler aplauda în mod prudent la așa-numitele piese de critică socială ori închidea ochii în timp ce asculta ariile operelor lui Mozart. Scheffler fuma, ceea ce era neobișnuit la un medic, și mai ales pentru un medic patolog care vedea plămânii fumătorilor; fuma trabucuri cubaneze de care, în ciuda relațiilor economice frățești și socialiste, cu greu puteai face rost din comerț.

Așadar, rectorul Scheffler dispunea de niște canale speciale și părea să fie un om căruia îi place să savureze, semanând și în această privință cu mulți alți medici patologi. Dermatologii, psihiatrii, interniștii știau să aprecieze femeile frumoase, știau să deosebească vinurile bune de cele proaste, citeau ultimele apariții beletristice, citau din Goethe și din Gottfried Benn și iubeau muzica clasică, îndeosebi cea de pian, știind adesea ei înșiși să cânte la pian. În afară de asta, apucau să îmbătrânească. Dar chirurgii iubeau femeile frumoase și mașinile frumoase și mureau la șaizeci și cinci de ani, de cum ieșeau la pensie. Richard spera că urma să se poată înțelege cu Scheffler.

— Domnule rector, vin la dumneavoastră din pricina unui coleg.

— Știu. E vorba de domnul Wernstein, mi-a spus doamna Fischer. Da. Haideți mai întâi să ne așezăm!

Richard văzu că portretul în doliu al lui Brejnev dispăruse, fiind înlocuit de un portret al lui Iuri Andropov. Scheffler îi observă privirea.

— Pot să vă ofer o cafea? O apă minerală?

— Vă mulțumesc foarte mult, nu vreau să vă răpesc în mod inutil timpul, domnule profesor. Domnul Wernstein este...

Scheffler dădu obosit din mână și ceru cafea și apă minerală prin interfon. După aceea se ridică și rămase în picioare cu mâinile la spate în fața fotografiilor. Telefonul sună, dar Scheffler îl ignoră. Pantofii săi erau confecționați dintr-o piele întoarsă fină și cu siguranță că nu proveneau dintr-o întreprindere de stat, iar costumul său era croit în mod elegant, Richard întrebându-se dacă și-l făcuse la croitorul Lukas de pe Lindwurmring; și Scheffler locuia într-una dintre vilele de acolo, de sus.

— Vă interesează politica? întrebă Scheffler deodată, întorcându-se pe jumătate către Richard. Abia acum observă că Scheffler purta în gaura de nasture a elegantului său costum însemnul Partidului. De ce nu, își spuse el, și Ulrich e în Partid, iar Scheffler, ca rector, nu poate să nu fie. Oare o purta mereu însemnul? De Crăciun nici că l-am observat.

— Cred că ar trebui să ne intereseze pe toți, tovarășe rector.

Scheffler se îndreptase din nou în direcția zâmbetului lui Andropov și ridică mâna blând, ca un dirijor atunci când inițiază un „piano".

— O, hai să rămânem la titlurile academice, domnule docent Hoffmann, cred că preferați asta. Știți că se spune că Iuri Vladimirovici — continuă el, arătând către poza lui Andropov — ar fi un amator de jazz? De asemenea, se spune că se uită cu plăcere la filmele vestice și că citește mult. Nu l-am întrebat, că doar nu trebuie să credem tot ce scrie în presă.

Richard se întreba în ce fel de presă putuse oare să scrie că secretarul general al Partidului Comunist din Uniunea Sovietică ar îndrăgi jazzul și filmele vestice. Cu siguranță că nu în *Neues Deutschland*. Josta aduse cafeaua — deși Richard refuzase, erau două cești — și apă minerală. Așa că până la urmă Richard bău totuși o cafea.

— Mulţumesc, doamnă Fischer. Spuneţi-i, vă rog, doamnei de la Minister că sun eu înapoi cât de curând. Apropo, am vorbit în germană cu Andropov, ştie limba destul de bine. Ordinele şi distincţiile am impresia că nu prea îi plac, înainte se auzea mult mai mult zăngănit prin halele sfinte[1].

— Domnule rector, sunt de acord cu dumneavoastră, şi medicii tineri ar trebui să fie angajaţi politic mai mult, atâta doar că...

— ...domnul Kohler este secretarul Organizaţiei de Partid din cadrul Clinicii de Chirurgie, îl întrerupse Scheffler blând, întorcându-se la masă. E unul dintre tovarăşii idealişti, tineri, înfocaţi, care cunosc numai atacul. Dar trebuie să-i câştigăm pe cei ce se îndoiesc, după cum a sugerat Iuri Vladimirovici în ultimul său comunicat.

Scheffler mâzgăli ceva pe hârtie şi i-o arătă, fără a i-o da însă lui Richard. Pe bucata de hârtie scria: „Nu pot să vă promit nimic. Dar vă atrag atenţia asupra faptului că eu nu sunt un carierist de partid."

— Vă mulţumesc.

Richard se ridică. Scheffler rupse hârtia în bucăţele minuscule, pe care le lăsă să cadă ca ploaia în coşul de hârtie.

Josta scria acum multe scrisori, fără a se sinchisi de faptul că Richard nu mai venea să le ia din ascunzişul convenit — din spatele unei cărămizi dislocate de prin gangurile subterane bifurcate ale Academiei — decât în mod neregulat; odată găsi patru scrisori scrise în decurs de o săptămână. Josta evita să se plângă sau să-i ceară ceva, axându-se pe chestiuni cotidiene şi pe mici manifestări de tandreţe, dar Richard simţea că această voioşie era prea accentuată şi îşi făcea griji. Îi scrise că vrea s-o vadă, într-o joi, înainte de a merge la Sachsensbad să înoate, iar ea îi scrise că nu era nevoie şi că el a avut dreptate să o facă nestăpânită şi că ea a întrecut măsura. Josta îi scrise că ea e prea nerăbdătoare şi că îi cere prea multe, fiind prea prăpăstioasă, şi că le periclitează astfel relaţia, făcând prin teama ei exagerată faţă de temerile ei ca aceste temeri să se adeverească precum o *self-fulfilling prophecy*. Pe Richard tonul ei judicios nu îl convinse. Josta se purta în multe feluri, dar rareori în mod judicios. Limbajul acestor scrisori părea să fie o planşă subţire dintr-un material pretins ignifug, dar dedesubt flăcările aşteptau puţinul oxigen care ar ajunge să stârnească din albul carbonizat între rânduri un adevărat pârjol. Odată, într-o miercuri, se duse la ea şi sună, dar Josta nu-i deschise, deşi Richard era sigur că auzise zgomote venind dinăuntru. Îi scrise câteva rânduri pe care i le vârî pe sub uşă. În scrisoarea următoare, Josta îi reproşă cum că el ar fi fost nesocotit, ea dându-i tocmai în acea zi cheia unei cunoscute care trebuia să aibă grijă de Lucie, pentru că o trimiseseră acasă mai devreme de la grădiniţă; îi mai spuse că Daniel găsise scrisoarea din întâmplare şi

[1] Aluzie la Brejnev, care avea pieptul plin de medalii.

o luase, de fapt el urcase numai să şi ia o limonadă din frigider, iar vreo câteva minute mai târziu au venit Lucie şi cunoscuta respectivă, care cu siguranţă că ar fi citit bileţelul. „Dar atunci probabil că aş fi văzut-o", îşi spuse Richard în sinea lui, „că doar am mai stat o vreme în faţa uşii şi zgomotul pe care l-am auzit ar însemna că fusese făcut de Daniel." Aici era ceva în neregulă. Toate astea îl nelinişteau, în plus mai era şi supărarea cu Müller, care îl chemase până la urmă, cu întârziere, să aibă discuţia, întrebând mai întâi cu un aer inofensiv de tabloul lui Querner şi certându-l apoi încă o dată pe Richard, ce-i drept nu din cauza operaţiei pe care n-o făcuse — anesteziştii nu-i făcuseră jocul lui Müller şi îi susţinuseră pe chirurgii de la Secţia de accidente —, ci din cauza faptului că nu le dădea asistenţilor săi exemplu pozitiv în privinţa angajamentului politic. Wernstein fu nevoit să-şi ceară scuze de la Kohler în faţa tuturor colegilor şi a asistentelor-şefe, dar nu fu transferat la Secţia de Ortopedie din Friedrichstadt.

Deodată tonul scrisorilor Jostei se schimbă; disperarea, reproşurile şi teama se reîntoarseră. Richard era ocupat cu serviciul, avea să aibă loc un congres al medicilor la care trebuia să susţină un referat tratând tehnicile de operare asupra mâinii; Robert întâmpina greutăţi la şcoală, era acum în clasa a IX-a, iar notele de final contau pentru admiterea la un liceu bun, unde toată lumea voia să intre, şi de asemenea se părea că era ceva neînregulă şi cu Christian, după cum spunea Anne; dar când Richard încercă să discute cu el, Chistian schimbă subiectul. Richard puse pe seama pubertăţii faptul că uneori fiul său nu venea acasă la sfârşit de săptămână. Măcar notele lui erau în ordine, Richard vorbise la telefon cu dirigintele. Josta îi cerea s-o părăsească pe Anne şi îi spunea din nou „Contele Danilo", ceea ce îl supăra pe Richard tocmai pentru că simţea că această poreclă spunea adevărul; nu o credea în stare pe Josta de subtilitatea psihologică şi de cunoaşterea felului de a fi al oamenilor, care s-o fi făcut să-l numească după acest erou de operetă; credea că Josta îi dăduse această poreclă numai pentru că va fi existat pe undeva vreo asemănare îndepărtată între el şi vreun cântăreţ de la Opereta de Stat din Leuben, că o nimerise aşa, din pură întâmplare, şi asta îl necăjea. Cântăreţul ăla ar fi putut la fel de bine să-l joace pe cine ştie ce personaj din altă operetă şi atunci probabil că Josta ar fi ales numele acestei figuri... Richard credea că Josta nu ştia să observe, dar în sinea sa ştia că se înşală. Cam pe la sfârşitul lui mai veni o scrisoare în care Josta îl ameninţa că o să-şi facă într-o zi nu prea îndepărtată apariţia în faţa uşii lui, impunându-i să ia o decizie, aducând vorba de laşitatea lui, de un concediu pe care să-l facă împreună, de Lucie şi Daniel, apoi de gaz şi somnifere. Richard nu o luă în serios, scrisoarea avea un ton prea afectat, adevăraţii sinucigaşi nu ameninţau, ci acţionau; văzuse în decursul gărzilor sale prea multe astfel de cazuri. Şi încă mai vedea — tocmai acum, în mai, singurătatea, disperarea, durerile păreau să devină insuportabile

pentru mulți oameni. Josta îl rugă să se întâlnească cu ea, el acceptă, dar ceva interveni și Richard ajunse mai târziu la locul stabilit și, între timp, Josta plecase deja. Ea nu avea telefon acasă; pentru astfel de cazuri stabiliseră ca ea să-i lase un semn din care să reiasă unde se dusese; un cocoloș de hârtie rostogolit ca din întâmplare sub o bancă însemna: sunt acasă; două crenguțe care se intersectau: te aștept la Biserica Sfintei Treimi; iarna, Josta făcea anumite modele din bulgări de zăpadă. De data aceasta, Richard nu găsi nimic. Așteptă, socotind că poate plecase numai pentru o clipă. Josta nu veni.

— O, domnule Hoffmann, așteptați pe cineva?

Era Heinsloe, directorul administrativ.

— Eu. N... nu. Am ieșit doar să iau o gură de aer.

— Bine faceți, domnule Hoffmann. Hai vino, dragă mai, și fă să se înverzească iar copacii... Imediat devii alt om. (Heinsloe își frecă mâinile.) Am primit acum câteva zile o scrisoare de la domnul Arbogast. Îl cunoașteți? Se pare că da. Vrea să colaboreze cu Clinica de Chirurgie, mai precis cu secția dumneavoastră. Cu siguranță că o să vă scrie și dumneavoastră. În ceea ce privește cererea dumneavoastră de alocare de fonduri de la buget, din păcate nu s-a luat încă nicio decizie. Aveți o clipă?

Heinsloe îl apucă pe Richard de braț, trăgându-l cu el în direcția clinicilor medicale. Richard n-avea acum absolut niciun chef de discuții despre bugete, aparate noi sau fonduri pentru o sală de operație proprie, pentru operații la mână, solicitare făcută de mult, la care probabil că se referea Heinsloe. Acesta continua să-i tot vorbească.

— De fapt, nu am timp, domnule Heinsloe, vă rog să mă iertați...

— Mai trebuie să mergeți iar la Clinică? (Întrebarea fu pusă în mod atât de neașteptat, încât lui Richard nu-i veni nicio idee mai bună decât să dea din cap.) Se potrivește cum nu se poate mai bine, că tot voiam eu să trec pe acolo. Gata, o să trec acum. Hai să mergem împreună, așa nu mai trebuie să veniți dumneavoastră la mine.

Richard era încolțit și nu putu să facă nimic altceva decât să mai dea o dată din cap. Pe drumul către Clinica de Chirurgie, cu trăncăneala lui Heinsloe în ureche, înjură în sinea lui întâmplarea care făcuse ca el să se întâlnească taman aici și taman acum cu directorul administrativ. Abia la Secția de tratament ambulatoriu scăpă de el.

— A, și apropo, felicitări pentru numirea în funcție!

Heinsloe îi făcu în mod complice cu ochiul. Richard nu avu timp să stea să-și bată capul în legatură cu acest gest familiar și abrupt, căci infirmierul Wolfgang îi făcu semn.

— Domnule doctor principal, v-a căutat cineva la telefon.

Richard merse în secție.

— Un anume Daniel Fischer, cu o voce destul de tânără, spuse asistenta care răspunsese la telefon.

— Ce voia?

— A spus că mama lui a fost dusă la spital.

— Aha. La care? întrebă Richard, frunzărind prin diagramele pacienților.

— Asta n-a spus.

— Mulțumesc. Serviciu ușor!

Richard reuși numai cu greutate să se stăpânească și să nu dea fuga. Din camera lui sună la centrala Salvării și află că Josta fusese dusă la Friedrichstadt.

— De ce?

— Un moment. (Richard auzi cum bărbatul se ridică gâfâind și scotocește prin documente.) E suspectată că ar fi luat pastile cu intenția de a se sinucide. De fapt, nici n-am voie să vă spun, dar pentru dumneavoastră fac o excepție, domnule doctor Hoffmann.

— Cât timp a trecut?

— O oră bună.

Richard încheie convorbirea și închise ochii. Rămase așa vreo câteva secunde, după care fu din nou în stare să gândească limpede.

— Alo, Anne, am să întârzii astăzi. Nu, ședință la Administrație. L-am întâlnit pe Heinsloe, e vorba de sala de operații pentru mână. Și eu pe tine.

Era surprins că reușise să sune liniștit. Se duse la chiuvetă, se spălă pe față, își contemplă în oglindă fața de pe care curgeau stropii și scuipă. Când își îndepărtă scuipatul cu un șervet, sesiză un fir de barbă răzleț pe care îl omisese la bărbierit. Se duse la dulapul în care își ținea trusa de toaletă pentru gărzi, luă aparatul de ras și își tăie firul rătăcit.

Josta zăcea în secția a patra a Spitalului din Friedrichstadt, la Secția de Terapie Intensivă. Richard cunoștea locul, adusese aici adesea pacienți când era de gardă în ambulanță. Și, de asemenea, făcuse aici practică pe vremea studenției. „Numărul patru", cum i se spunea, se afla într-una dintre clinicile din Friedrichstadt care nu fuseseră distruse la război. Ca în toate spitalele, mirosea puternic a dezinfectant Wofasept, iar medicii tot alergau de colo-colo. Pe infirmierul Markus, care era palid și pistruiat și avea o barbă roșiatică, îl cunoscuse încă de pe vremea când își făcea practica la secția asta, el fiind acum infirmier de secție. Îl porecliseră încă de atunci „Evanghelistul", din pricina bărbii deja impozante și a numelui său. Richard îl admirase, întrucât, atunci când trebuia colectat sânge și nimeni nu făcea față, îl chemau pe infirmierul Markus... Toate astea i se învârteau în cap în timp ce încerca să arunce pe lângă Markus o privire prin ușa deschisă a salonului de reanimare.

— Vreau să merg la doamna Fischer. Am primit un telefon la noi, la secția ambulatorie.

Markus îi arătă una dintre camerele din spate.

— A avut noroc. E stabilă acum. I-am pompat afară tot conținutul stomacului, luase douăzeci de tablete de Obsidan. E de la dumneavoastră din clinică?

— Nu, e secretara-șefă a rectorului.

— O, Doamne.

— Pot să mă duc la ea?

— Cinci minute. Mai e încă sub supraveghere.

— Infirmier Markus...

— Hm?

— Dacă apar pe aici grangurii noștri...

— Da?

— ...vă rog să nu le spuneți c-am fost aici.

Markus îi aruncă o privire rapidă.

— Pot să mă bazez pe dumneavoastră? De fapt, ar trebui să fiu într-o ședință.

Markus se uită pe lângă el și dădu din cap.

— Și noi avem o datorie de a păstra confidențialitatea, domnule doctor principal.

— Mulțumesc. Pot să vă sun? E pacienta dumneavoastră, nu? A, și uite așa ne mai vedem și noi, adăugă Richard stângaci, sperând ca Markus să accepte micul său cap de pod. Nu era deloc în apele lui, avea impresia că asistentele care tot alergau de colo-colo mânate de clopoței și de zumzetul mașinilor de infuzie îl priveau întrebător și cu reproș; totodată, nu voia să întâlnească vreun coleg.

— Sunt de gardă de dimineață, spuse Markus. Puteți să mă sunați.

— Numărul dumneavoastră îl mai știu încă, încercă Richard din nou.

— Îi cunoașteți pe aparținătorii ei? Pe cineva care ar putea să-i aducă vreo câteva lucruri?

— Are un fiu, din câte știu. I-ați pus un stimulator cardiac?

— În mod provizoriu. Puteți intra, totuși.

— Poate o să se agite prea mult.

— Să-i transmit ceva?

Markus îi aruncă din nou o privire grăbită.

— Salutări cordiale... din partea medicului principal Hoffmann.

Alergă în jos pe scări. Îi venea să intre în pământ de rușine. Markus își dăduse seama ce și cum, era sigur. Salutări cordiale... din partea medicului principal Hoffmann! În clădirea lată, a cărei parte frontală era acoperită de o tencuială plină de cenușă și sfărâmicioasă, în clădirea „R", cum se numea clinica din Friedrichstadt, erau multe ferestre deschise. Ciorile croncăneau în copacii din mijlocul spitalului dispus în formă de careu, iar pacienții se plimbau pe aleile din parc. O sirenă urlă dinspre Fabrica de țigări „Yenidze", iar Richard, pe care îl năpădiră toate sudorile, căută o bancă și își astupă urechile.

Când și le destupă, sirena se stingea în zare și sunau clopotele de la Palatul Marcolini, în care se afla administrația spitalului, și de la Vechiul Cimitir Catolic, de dincolo de Friedrichstraße. Îi veni în minte faptul că trebuia să vadă de copii. Poate că erau acasă și așteptau, poate că Daniel alerga pe străzi, iar Lucie era singură în locuința Jostei.

Mergea cu mașina în mod mecanic, străzile și șirurile de case i se perindau prin fața ochilor și aproape că ignoră semnalul unui agent de circulație.

Fluierul agentului de circulație și mișcarea de rotație a bastonului îl speriară pe Richard. Sună la locuința Jostei, dar nimeni nu-i deschise. Așteptă, iar apoi mai încercă o dată. În cele din urmă bătu în ușă și îl strigă pe Daniel prin vizor.

— Deschide, eu sunt.

Ușa toaletei, care se afla cu o jumătate de scară mai sus, se deschise și cineva trase apa. Doamna Schmücke, o vânzătoare divorțată care lucra la un magazin de pește și produse din pește și care părea adesea să fie beată, ieși:

— A venit salvarea mai înainte. Cred că a fost tămbălău mare, că s-a auzit gălăgie. Cred că băiatul e aici, i-am auzit vocea. El a chemat salvarea. Sunteți unchiul? Doamna Fischer a povestit de dumneavoastră.

— Da, spuse Richard după o scurtă ezitare.

— Cheie n-am. (Doamna Schmücke merse la ușă și bătu tare în ea.) Daniel, a venit unchiul, deschide!

Se întoarse din nou către Richard. Purta niște blugi uzați, un tricou spălăcit, pe sub care i se vedeau sfârcurile, și o etolă croșetată care alunecase. Doamna Schmücke îi observă privirea și își aruncă etola peste decolteu. Mâinile îi erau pline de culoare.

— La revedere, spuse doamna Schmücke.

Richard se uită la șoldurile ei. Ușa de la locuința Jostei se crăpă nițel.

— Iată-te în sfârșit! spuse Daniel.

— Am vizitat-o pe mama ta, spuse Richard. Îmi deschizi?

Daniel îi făcu loc cu neplăcere.

— Ce face mama?

Fața ciudat de urâtă a băiatului, cu urechile clăpăuge, cu capul vârât în umeri, aproape fără gât, era cuprinsă de frică. „Ca Piticul Nas-Lung", își spuse Richard. Nu știa de ce îi venise asta în minte și de ce îi mai stătea mintea la astfel de observații, de ce ochii săi i le prezentau fără milă. Făcându-i-se brusc rușine, îl mângâie pe Daniel pe cap, dar băiatul se trase îndărăt.

— E mai bine. O să fie din nou sănătoasă în curând.

— Pot s-o vizitez?

— Nu. Unde e Lucie? întrebă Richard, trăgând cu ochiul în sufragerie.

— Încă e la grădiniță. Josta n-a luat-o.

Daniel folosea întotdeauna numele ei mic atunci când vorbea de mama sa, ceea ce-i displăcea lui Richard; odată chiar i-a interzis asta, dar Daniel i-a

răspuns: „Tu n-ai ce să-mi spui, tată auxiliar". Să fi fost asta dragostea pe care cică o resimțea băiatul pentru el? Josta fusese împăciuitoare: „Ei, lasă-l! Nu-mi place când îmi spune mamă. Sau mami. De ce nu Josta? Că doar așa mă cheamă!".

Deodată, Daniel se întoarse către el.

— E în regulă, băiatul meu, e în regulă... O să fie bine.

— Dăduse drumul și la gaz, am închis eu și după aceea am aerisit, așa cum scrie jos pe afiș, spuse Daniel liniștit.

— Ai făcut bine.

— Mai am briceagul de la tine.

— Ia arată-mi-l!

Merseră în sufragerie, unde televizorul mergea fără sonor. Richard îl închise, iar Daniel își desfăcu briceagul.

— Toate lamele și, aici, foarfeca. Mai sunt până și cele două pensete.

Richard luă briceagul, Daniel rămânând cu brațele atârnânde.

— Fii atent, Daniel! Mă duc acum s-o iau pe Lucie. Tu rămâi aici. Nu, vii cu mine. Da, așa facem. Mergem împreună s-o luăm.

Daniel dădu din cap.

— Pot să aștept în fața grădiniței, spuse el, fără să-l privească pe Richard.

— Nu, n-o să meargă. Eu trebuie să aștept afară. Eu nu sunt decât unchiul și nu cred că mi-o vor da pe Lucie. Dar ție ți-o vor da, ești fratele ei. Te cunosc? Bine. Vino!

Lucie se jucase complet adâncită în ceea ce făcea și fusese bucuroasă că are în sfârșit toate jucăriile cele frumoase numai pentru ea. Educatoarea fusese ușurată de venirea lui Daniel și, din fericire, nu-l întrebă nimic. Nu reușise să dea de Josta. La numărul lăsat în caz de urgențe, numărul coafezei Jostei, nu răspundea nimeni. Lucie se bucură de călătoria cu mașina, făcându-le semn trecătorilor pe la intersecții, iar unii dintre trecători îi făceau semn, la rândul lor, cuprinși de voioșie. Lui Richard îi era indiferent acum dacă atrăgeau atenția cuiva cunoscut; începu să fluiere, dar se opri când văzu în oglinda retrovizoare fața lui Daniel. Josta făcuse cumpărături, în frigider aflându-se cașcaval, pâine, unt, cârnați, carne și ouă.

— Să vă fac ceva ca lumea de mâncare?

Îi veni în minte prea târziu că atunci ar mirosi a untură de gătit și că scuza lui de a fi fost la o conferință avea să devină prea puțin credibilă. Din fericire, Daniel dădu din cap.

— Nu mi-e foame.

— Dar trebuie să mănânci ceva, băiete.

— Unde e mama? întrebă Lucie din sufragerie.

Dăduse drumul la televizor, Richard auzind melodia de la „Camera actuală", după care urmară niște împușcături, probabil că Lucie schimbase canalul și rula vreun film de aventuri.

— Lucie, ce vrei să mănânci de seară?

— De obicei, Josta nu-i dă seara decât ceva uşor, că altminteri doarme prost şi are dureri de burtă.

— Ceva uşor, aha! Şi... e ceva anume?

Nici măcar nu ştia ce mânca fiica lui seara. Daniel oftă.

— Dă-mi încoace! Îi fac eu. Cel târziu la ora 8 trebuie să fie în pat. De obicei, după „Omul de nisip". Şi vrea o poveste.

— Şi tu, tu când trebuie să mergi la culcare?

— Ei da, la culcare!

— Hei, dragul meu, aşa nu merge! Aş putea să le spun bunicilor voştri.

— Da' ce, ştii unde locuiesc? întrebă Daniel circumspect.

Richard nu ştia şi nu reuşi să ascundă acest fapt de Daniel.

— Ei, tu o să pleci oricum mai târziu. Altfel, îţi face Anne aia a ta zile fripte. Josta e la spital, aşa că pot să fac ce vreau! răspunse David cu un aer sfidător şi cu un rânjet sardonic, care îl sperie pe Richard.

— Daniel, ascultă. Acum ai şi tu o responsabilitate. Ai făcut totul foarte bine, ca un om mare. Dar până când se întoarce Josta va trebui să ai grijă de Lucie. Şi de locuinţă. Mă înţelegi? Poate vor trimite aici pe cineva de la Asistenţa socială.

— Vii din nou mâine?

— Da, mâine e joi, pot trece să văd ce faceţi. Îmi promiţi că o să fii cuminte?

— Îmi promiţi şi tu ceva?

Richard ezită, dezorientat de privirea băiatului, în care se amestecau ura, tristeţea şi teama.

— Ce anume?

Dar Daniel nu spuse nimic, ci fugi brusc afară.

Lui Richard nu-i suna a bine ideea de a lăsa copiii singuri. Până la externarea din spital a Jostei puteau trece paisprezece zile. Trebuia să găsească pe cineva care să se ocupe în mod regulat de copii în perioada asta. Tatăl lui Daniel? Nu-l văzuse niciodată. Nu-i ştia nici numele, nici adresa. Josta se eschivase întotdeauna să dea vreun răspuns. Coafeza? N-ar fi avut timp decât seara, şi apoi saloanele de coafură sunt centre de bârfă. Şi chiar dacă de acum camuflajul său pus la cale cu atâta migală se dusese probabil, nu voia să provoace. Oare avea să-şi ţină gura infirmierul Markus? În orice caz, fapta Jostei urma să stârnească valuri, lumea se va întreba care sunt motivele, se vor face cercetări, va fi implicată Comisia de Conflicte ori vreo altă organizaţie dintr-asta care se ocupa de oamenii care lucrau în cadrul Academiei — „îi lua în evidenţă", cum se spunea. Să-i ia în evidenţă. Richard repetă propoziţia încet şi îşi dădu seama ce putea să însemne asta pentru copii: cine ar fi avut grijă de ei dacă salvarea ar fi venit prea târziu; ce s-ar întâmpla dacă Josta va repeta ceea ce făcuse astăzi şi atunci...

La copii nu se gândise deloc? Nu putea să-și închipuie una ca asta. Nicio mamă nu făcea asta. În orice caz, el unul nu întâlnise vreo astfel de mamă. Oare sperase că se va ocupa el de copii? Informase ea pe cineva? Îi cercetă locuința în căutarea unei scrisori de rămas-bun, dar nu găsi niciuna. În sertarul dulăpiorului ei de noapte se aflau o mulțime de somnifere și de calmante și mai multe flacoane de Obsidan. De unde le avea? Betablocatoarele nu se dădeau decât cu rețetă, așa că ori i le prescrisese cineva ori făcuse rost de ele pe căi lăturalnice; dar medicamentele astea erau ținute în evidență... Să fi avut ea oare vreo boală cardiacă de care nu-i spusese nimic? Cât a putut fi de nesocotită să păstreze chestiile astea aici, unde puteau să ajungă copiii, iar Lucie nici măcar nu trecuse de vârsta la care pui totul în gură. Aruncă toate tabletele, Obsidanul îl va primi ea din nou, dacă avea nevoie de el. După aceea, se apucă să scotocească prin hainele și gențile Jostei, aflate în dulap — nimic. Deci avusese o reacție de scurtcircuitare. Se așeză pe pat, unde cearșaful nearanjat mai arăta încă urmele corpului ei. Pe dulăpiorul de noapte se vedeau urmele unui fund de sticlă, probabil că sanitarii luaseră sticla cu ei la clinică, precum și ambalajele de la pastile. Ce să facă el acum? Cum avea să meargă mai departe treaba cu Josta, cu el, cu Anne, cu copiii? Stătu mult timp nemișcat. Alături, mergea televizorul, Lucie era de bună seamă mulțumită, o auzea din când în când râzând și bătând din palme. Daniel probabil că stătea lângă ea, privindu-și briceagul... Sau se gândea ce să facă după ce va fi plecat „unchiul". După aceea, lui Richard îi veni din nou în minte problema nerezolvată a supravegherii copiilor.

Doamna Schmücke se schimbase și părea să fie din nou beată, bălăngănindu-și mâna stângă, dar Richard observă că tocmai își lăcuise unghiile, vrând de bună seamă să iasă în oraș. Richard se miră de părul ei vâlvoi, îmbelșugat, pe care nu-l observase înainte.

— Pot să... Mă scuzați că v-am deranjat. Pot să vorbesc o clipă cu dumneavoastră?

— Intrați, spuse ea după o scurtă ezitare.

— Nu e nevoie, mulțumesc mult, nu voiam să vă...

— Auziți, chiar dacă a venit luna mai, eu tot am dat drumul la căldură și, cu ușa dechisă, îmi iese toată căldura din casă. Precis că e vorba despre situația din apartamentul vecin și nu ar trebui să discutăm despre asta aici. În afară de asta — continuă ea, aplecându-se nițel în față și vorbind în șoaptă —, oamenilor de pe aici le cam place să tragă cu urechea pe coridoare, și nu numai acolo, cred eu.

Intră în holul apartamentului ei, iar el o urmă nesigur. Această femeie îl stârnea, ceea ce lui Richard i se părea grotesc, dar păși în locuința ei cu bătăi de inimă, ceea ce, spre mirarea lui, îl făcu să fie curios. Avea un mers ușor și nu purta pantofi, ci avea un lănțișor la glezna stângă, iar unghiile de la picioare erau date și ele cu lac. Richard se aprinse și mai tare văzându-i

picioarele goale cu unghiile roșii și lănțișorul. Pe hol și în sufragerie atârnau peste tot tablouri; mirosea a culoare. Tablourile îl neliniștea, se vedeau măști mortuare în contraste puternice, guri albastre care strigau, păsări galbene cu capete negre și verzi, niște palete de pictor erau bătute în cuie de tavan, iar în colț, acolo unde în majoritatea locuințelor de acest tip se afla televizorul, zăcea un tablou de un roșu brutal, care se umfla în niște iregularități cromatice, se încovoia în ștrudele grase, trebuind să suporte în colțul din stânga sus niște tăieturi divergente, mocnind pe la mijloc în jurul unui fus mai întunecat. Toate tablourile aveau un efect puternic și frapant, mai ales tabloul acela; Richard era impresionat, dar își alungă gândul, întrucât nu venise aici să se uite la picturi.

— Dumneavoastră le-ați făcut? întrebă el mai mult din politețe.

— Vreți să beți ceva?

— Nu, mulțumesc.

— Aveți nevoie de cineva care să se ocupe de copii.

— Vă cer scuze că vă deranjez pe dumneavoastră...

— Nu e nicio problemă. (Turnă coniac în două pahare.) Eu am mai ajutat-o pe doamna Fischer când a avut nevoie. Știu și unde sunt toate, știu ce mănâncă ăștia mici și ce nu, pot s-o duc pe fetiță la grădiniță.

— E drăgut din partea dumneavoastră.

— Lăsați-mă să termin!

Veni către el cu cele două pahare. Richard era atât de stupefiat, încât luă paharul pe care ea i-l întinse.

— Ce vreți să spuneți?

— Fumați?

— N... nu.

Aproape că era să spună „bineînțeles că nu", iar ea ar fi întrebat, la rândul ei: „Bineînțeles că nu? Dar de ce?". Și poate că ar fi ghicit că e medic. Poate că știa oricum. Richard se întrebă cât de mult îi va fi povestit oare Josta.

— Încercați, că are un efect calmant.

— Nu lucrați într-un magazin de pește?

— Ca vânzătoare, da. Nu e rău deloc acolo. Din când în când trebuie să omori câte un pește. Ai ceva de oferit la schimb. Ca pictoriță, o duceam mai prost. Nu sunteți un om care încearcă multe?

— Am să plec acum. Vă rog să înțelegeți că acum nu-mi stă mintea la conversație. Îmi pare rău. Altă dată, cu plăcere, dar nu azi.

— Dar la ce vă stă mintea?

Doamna Schmücke îl privi mai degrabă provocator. Richard îi evită privirea, holbându-se la picioarele ei.

— Drept să spun, nu știu.

Ținea paharul la distanță, de parcă ar fi fost ceva molipsitor, și duse nervos mâna la frunte. „Ce răspuns prostesc! Trebuie că am înnebunit cu totul."

— Vreți să vă culcați cu mine.

— Poftim?

— Credeți că nu v-am văzut privirile? Adineauri, pe hol și la oglindă? (Își goli paharul.) Vă aprinseserăți și, între timp, m-am aprins și eu.

— Nu sunteți... — spuse Richard fără să-i vină să creadă — nu sunteți în toate mințile?

— Sunt singură, atâta tot.

Acum, bău totuși o înghițitură. Coniacul era bun. Richard se detestă pentru această constatare.

— Am tras uneori cu urechea când Josta și cu dumneavoastră... Părea să fie chiar fericită.

— Ia vedeți. Asta e...

— Este de invidiat. Și eu vreau să fiu din nou fericită.

— ...o nebunie curată.

— Și acum am ocazia. Și mai scutiți-mă cu faza asta cu „unchiul"!

— Vreți să mă șantajați?

Richard nu se împiedică să nu râdă.

— Spuneți-i cum doriți! Eu îi spun: să prinzi ocazia. Nu vreau să mor fată bătrână și apoi să plâng după ocaziile ratate.

— Așa... Nu vreți. (Încă nu se putea opri să nu râdă.) Sunteți beată?

— Nicidecum. Și în niciun caz de la piculețul ăsta de coniac. Dau impresia asta, știu. Nițel... cum se spune în popor, aburită. Așa a fost dintotdeauna. Am crescut în Uran. Ni se spunea „orașul care doarme".

— Ce-ați spune dacă șantajul dumneavoastră mi-ar fi indiferent?

Doamna Schmücke îi luă paharul din mână și îl aruncă pe jos.

— Aș spune: nu știi ce pierzi.

Merse către el pășind pe cioburi.

Dar după aceea stătură jos tăcând. După un timp, ea își aprinse o țigară, trase în piept și i-o întinse. El refuză. Picioarele ei sângerau. Cioburile de sticlă din picioare erau greu de găsit atunci când nu se aflau la suprafață, întrucât nu se vedeau la radiografie.

Richard părăsi locuința. Își luă rămas-bun de la Daniel, care o pusese pe Lucie în pat, unde aceasta dormea cu gura deschisă.

31

Vanilie & Indigo

Fetele mergeau puțin în urma lor și erau mai puțin zeflemisitoare ca de obicei, poate datorită faptului că Christian făcuse invitația. Aveau să înnopteze în Casa Celor o Mie de Ochi, în locuința lui Meno, el fiind la Berlin. Poate era și din cauza vocilor care veneau de prin grădini, a mirosului de iasomie care te amețea serile, impregnând celelalte mirosuri: rășina de pe pruni, asfaltul încălzit, toate fermentările care se auzeau vuind prin ferestre, liniștindu-se seara, povârnișul Elbei inflamat de flori, cu tandrețea sa șoptitoare sau, după cum spunea Niklas, balsamică. Christian și Falk mergeau în mâini, dar numai Siegbert reuși să ajungă la coloana de afișaj de la intersecția dintre Mondleite și Lindwurmring, în acompaniamentul urletelor și aclamațiilor ofițerilor ruși care jucaseră volei în fața vilei Claar, unde locuiau. La școala de dans Roeckler, pianul tot repeta cu o răbdare plicticoasă *Valurile Dunării*. Heike își luase cu ea blocul de desen, iar Christian se mira de precizia cu care știa să surprindă numaidecât triumful lui Siegbert: echilibrul precar când traversa strada pe mâini în fața unei mașini care claxona, pantalonii care alunecaseră în jos, lăsând să se vadă jambierele maro și ciorapii de tenis, jacheta întoarsă ca o umbrelă, mișcările sale care încercau să mențină indiferența și o respirație liniștită atunci când se ridica și își scutura mâinile; după care Heike mai desena deasupra lui un halo și, lângă el, desena niște cavaleri coborâți de pe cai și fețele Verenei și Reinei, care arătau de parcă tocmai voiau să-i ceară lui Siegbert un autograf sau erau pe punctul de a leșina. Trecuseră de examenele la istorie și geografie.

— Christian, a fost tare de tot din partea ta să aranjezi chestia asta cu unchiul tău, spuse Reina. Ce ai scris la întrebarea a treia? Aia mi s-a părut cam prostească, și nu știu...

— Hei, gata cu școala, o să vezi ce notă primești, că doar tot nu mai poți să schimbi nimic.

— Falk Truschler, te-am întrebat pe tine sau pe Montecristo? i-o tăie Reina.

— Nu puteți să vă dezvățați odată de porecla asta?

— Păi nu e de rău, spuse Reina.

— Arată bine, rochia ta albastră, spuse Falk, în vreme ce Christian tăcea.

Făcură un ocol și o luară pe Wolfsleite, Christian vrând să treacă să-i ia pe Fabian și pe Muriel; când sună la „Wolfsstein", nu deschise nimeni.

— Cred că au plecat deja, spuse domnul Krausewitz, care tocmai smulgea buruieni, oprindu-se o clipă pentru a-și șterge sudoarea de pe frunte. O să avem parte de o vară cum n-a mai fost de mult, își spuse mai mult sieși decât lui Christian. Pun pariu că o să fie și mai aiurită ca vara trecută. Da' unde mergeți?

— La alde Lange. Înnoptăm la unchiul.

— Am auzit că s-a dus la Congresul Uniunii. Transmite-i salutări din partea mea.

În grădina Casei Delfinilor se afla o fântână arteziană, un delfin de piatră se întindea peste marginea acoperită de mușchi a fântânii, un jet de apă venea din gura lui, căzând cu un plescăit pe fundul fântânii în care se oglindeau, legănându-se în albăstreala lor, frunzele cu șapte degete ale unui castan. Fetele rămaseră pe loc, ascultând, iar Heike se apucă să deseneze voluta de deasupra canelurii peretelui, ușa flancată de coloane din gresie, cu crinul de albine în partea de sus, iar Christian se puse pe depănat vechi amintiri secrete despre doamna von Stern, fosta curtezană, care îi mai apucase pe Împăratul Wilhelm și pe ultimul țar al Rusiei, povestind cu înflăcărare despre locuința ei și despre obiectele memoriale din ea, când își dădu seama că face impresie; numai Verena rămase suspicioasă, întrebându-l de unde cunoaște locuința. Christian povesti despre serile în care invitațiile pentru serate erau scrise de mână sau la mașină, când oamenii se adunau laolaltă iernile, când florile de gheață creșteau pe la ferestre și Plisch și Plum de la magazinul de cărbune al lui Hauschild nu mai cântăreau decât niște bulgări maro și moi cu care nu reușeai să încălzești locuința; cum lumea se aduna apoi în Casa Maimuțelor Pisici de Mare, la școala de dans Roeckler, în Elefantul de vizavi de Casa Celor o Mie de Ochi sau la doamna Stern, pentru a asculta o prelegere a criticului de muzică Däne despre concertele pentru fagot ale lui Weber ori vreo prelegere a toxicologului Hoffmann despre otrăviri; când se discuta despre ultimele zvonuri și se mâncau sendvișuri. Dar atunci când Christian înălță capul, nu-l mai asculta decât Reina; Verena pornise înainte, după Falk și Siegbert, iar Heike era adâncită în perspectivele unui pantof care atârna de resturile șiretului său într-un rododendron. În fața Casei Italienești se afla Ina cu vreo câțiva dintre „tipii cu păr lung" de care se plânsese Barbara. Unul dintre ei ținea la ureche un casetofon stereo, din care răsuna o muzica tandră și brutală. Ina îi făcu semn cu mâna lui Christian.

— Hei, ce faci aici, vere?

— Sărbătorim sfârșitul examenelor. Vrem să mergem la Bärenzwinger, de înnoptat putem să înnoptăm la Meno. Voi ce ascultați?

— Ce să spun, Bärenzwinger! se găsi să hăhăie unul dintre tipii cu părul lung, uitându-se de sus la costumul de vară al lui Christian. Formația se numește Feeling B.

Cel cu casetofonul dădu volumul mai tare. Christian făcu prezentările.

— Ziua bună, drăguțule june! spuse Ina cu voioșie. Siegbert e un nume deosebit, pe majoritatea cunoscuților mei îi cheamă Ronny sau Mike sau Thomas. Prietena ta?

Verena își duse mâinile la spate.

— Ei, poate ne mai vedem. Mergeți la Lange? Îmi place huhurezul ăsta bătrân cu trăncăneala lui marinărească, nu l-am mai văzut de un car de ani. La Bärenzwinger chiar că nu-i cine știe ce mișcare astăzi, noi vrem să mergem la Barul „Pasărea Paradisului".

— Să vrei e una, chestia e să reușim să intrăm, spuse cel cu casetofonul, apăsând pe stop.

— Ei lasă că reușim noi! Mă ocup eu, îl cunosc pe portar. Trebuie numai să-mi arăt puțin piciorul. Dacă vii și tu, drăguțule, îți rezerv un dans.

Siegbert zâmbi în mod inefabil. Falk ridică mâna, dar unul dintre tipii cu păr lung i-o apăsă în jos.

— A spus pentru el, nu pentru tine, s-a înțeles?

Falk își umflă obrajii. În timp ce continuă să meargă, Christian auzi din spate râsete și „Țărănoi!" și „Ia te uită, măi, la ăsta, și-a cusut singur hainele". Siegbert, care mergea la vreo câțiva pași în fața lui Christian, se întoarse.

— Te deranjează? întrebă el, apucându-l de păr pe cel care râsese și care acum icnea stupefiat, iar cu mâna liberă îi răsuci lobul urechii. Pletosul căzu în genunchi și Siegbert îi dădu o palmă. Totul se petrecu repede; Ina fu prima care își reveni:

— Hei, n-o lua și tu prea în serios! Îmi ești din ce în ce mai simpatic, drăguțule.

— Caraghioasă proastă, îi spuse cu venin Verena, care venise lângă Christian. Toate rudele tale sunt la fel de arogante?

Ina tăcu, măsurând-o cu privirea pe Verena de sus până jos, în timp ce membrii celor două grupuri se uitau cu dușmănie unii la ceilalți.

— Vere, asta ar fi bună, spuse Ina și se puse pe râs; nu era un râs răuvoitor, părea un fel de jet de apă lăsat să iasă, într-o zi fierbinte, dintr-un furtun sugrumat la capăt. Pletoșii râdeau și ei, râdeau chiar și Reina și Falk. Siegbert dădu din umeri, Verena și pălmuitul nu râdeau. Acesta din urmă își cercetă pantalonii și dădu din nou drumul la casetofon.

— Îmi pare rău, încercă Christian când ajunseră pe Mondleite. Așa e ea. (Îi făcu semn cu capul lui Siegbert.) Iar în privința hainelor tale, nu vorbea

serios, fiindcă și mama ei ș' le coase singură. Eu aș fi bucuros dacă aș putea să cos, adăugă el, dar Siegbert nu reacționă.

— Trebuie s-o așteptăm pe Heike acum, că umbla brambura.

Reina era urâcioasă. Heike nu prinsese faza și se miră de privirile pe care ceilalți le schimbau între ei.

— Care e treaba cu dosarul pe care ți l-ai depus? Când afli dacă te iau?

Heike își miji ochii înspre Falk, își roti umerii și suflă peste o buclă:

— Nu știu.

— Ce trebuie să desenezi? întrebă Verena.

— Un șiret. (Heike răsfoi prin blocul ei de schițe și arătă pantoful pe care-l găsise în rododendron.) Vor să aibă toate perspectivele posibile. A fost cam aiurit, dar interesant.

Blocul de schițe merse din mână în mână, toată lumea admiră pantoful reprezentat în mod strict naturalist. În vederea frontală, avea ochi albaștri. Siegbert mergea acum niței în fața lor. Christian închise ochii și îi deschise brusc, de parcă ar fi fost apertura unui aparat de fotografiat, de parcă ar fi vrut să păstreze în memorie niște instantanee cu Siegbert — un tânăr suplu îmbrăcat în culori deschise, așa cum ar fi putut să arate vreun ofițer de marină sau vreun membru al expedițiilor entomologice ale lui Louis Alvarez, dacă n-ar fi fost ciudatele detalii: pe cracul stâng al pantalonilor, la înălțimea fibulei, Siegbert cususe un nasture lila, la subsuori niște triunghiuri dintr-un material verde, iar spatele jachetei era brăzdat oblic de un fermoar. Deschide ochii, închide ochii, deschide ochii, închide ochii, înlăuntru sprâncenele erau portocalii, iar Christian îl văzu pe Siegbert, care dădea un șut într-o piatră, îl văzu pe Siegbert înălțând capul când se auzi dinspre Elba vuietul sirenei unei barje care trecea pe-acolo, pe Siegbert dând jos de pe o creangă un măr degerat cu o aruncătură de băț și aruncându-i-l apoi Verenei; pe Siegbert și Verena, ea, alături de el, punând mărul pe un gard după ce mușcă o dată din el, apoi mergând în spate, la Reina și Falk, și după aceea din nou în față, pentru a cerceta strada printr-un monoclu din sticlă verde pe care îl purta la gât, legat cu un șnur. În Elefant erau deschise geamurile. Doamna Teerwagen punea o tavă cu pateu de carne pe masa de pe balcon. Dr. Kühnast își spăla Skoda. Heike contempla, dând din cap, gardurile vii ale Casei Celor o Mie de Ochi, toate în floare.

— Ce e? întrebă Christian, sunând la alde Lange, cărora Meno le lăsase cheia.

— Nu, nu, pe-asta n-o s-o desenez. Păi da, e-un kitsch, decise Heike.

— Și dacă e acolo? râse de ea Falk.

— Uite, asta da, spuse Heike, arătând către fagul roșu care respira ca un plămân ruginit.

Familia Lange pusese masa în grădină. În partea de jos a grădinii, sălbăticită, aduseseră, ca în fiecare vară, masa de fier rotundă, care stătea peste iarnă

în căsuța din grădină, alături de ghivece, de ciotul pe care se taie lemne și de ustensilele de grădinărit; masa de fier rotundă la care povesteau medicul de vas și Meno și, uneori, și Libussa.

În locuința lui Meno mirosea a cărți, tabac și plante. Meno lăsase ușa cu ogivă deschisă pentru Chakamankabudibaba. Reina ieși pe balcon, se sprijini de trandafirii cățărători care năpădeau spalierul până la grădina de iarnă și la ferestrele gemenilor Kaminski. În mașina de scris se afla o foaie de hârtie: „Salutări cordiale, simțiți-vă ca acasă. În caz că cineva și-a uitat periuța de dinți: mai sunt două noi sus, în dulăpiorul din baie. Becurile (în caz că se arde vreunul, ceea ce în ultimul timp se cam întâmplă) sunt în dulapul de pe hol. V-am pus prosoape și săpun. În caz că nu sunt de-ajuns, vorbiți cu Libussa Lange. În patul meu pot dormi doi; sunt paturi pliante jos, în șopron, și e și o pompă pentru saltelele voastre gonflabile. Vă rog să nu uitați de Chakamankabudibaba. În frigider aveți macrou și carne tocată, în ziarul cu secretarul general cel zâmbitor. Distracție plăcută! Meno Rohde."

Ceasul de zece minute bătu ora, Siegbert cercetă gravurile de pe cercul zodiacal, Verena studia titlurile din rafturile de cărți, iar Falk privea prin microscop.

— Păcat că nu facem cunoștință cu unchiul tău, spuse Verena. Niște cărți a-ntâia!

— Uitați-vă la dale! spuse Heike, desenând din nou. Textura lemnului de zadă, noduri, pete de soare.

— Cred că ne așteaptă, strigă Reina.

Când ieși, Christian o văzu pe Libussa făcând semn cu mâna de la căsuța din grădină. Christian ridică ambele mâini, semnalând că vor veni în zece minute, iar Libussa dădu din cap afirmativ. Reina se aplecă peste parapet, iar Christian fu mirat să vadă atâtea aluniță pe brațele ei.

— Vii des aici?

Reina nu se uită la el, își puse palma în fața ochilor și arătă către muntele care se pierdea în zare, înotând într-o albăstreală palidă.

— Ăsta e Muntele Wilisch, spuse Christian. Nu mai vin pe aici atât de des.

— Îmi pare rău pentru chestia aia, de la Kaltwasser.

Reina își întoarse fața de la el, iar pe gâtul ei se văzu o cicatrice.

— De unde o ai?

Reina își trecu părul pe deasupra.

— De la un accident.

— Ia stai niței!

Christian culese un trandafir și i-l puse în păr. Trandafirul nu stătu, și mai încercă o dată. După aceea se sperie și privi către oraș, unde Elba făcea un cot, înainte de Blasewitz și unde un planor se învârtea încet, purtat de curenții ascendenți. Reina nu spuse nimic; el merse înapoi în cameră.

— Ăsta e unchiul tău?

Verena și Falk stăteau în fața fotografiei și arătau către poza în care se aflau Kurt Rohde și Meno, în timp ce identificau niște plante.

— Bunicul. Băiatul e unchiul meu. (Christian luă poza cu Hanna.) Asta e fosta lui nevastă, mătușa mea Hanna. Iar aici sunt mama mea, Meno, și celălalt unchi al meu, Ulrich. Tatăl Inei, pe care am întâlnit-o adineauri. Dacă aveți chef, vă arăt casa.

Dar nu le povesti nimic de gin când merseră prin coridor, nu le povesti de tainele covorului de pe hol și de umbrele ca de plumb care apăreau mereu seara, atunci când ușa de la sufrageria lui Meno era deschisă. Heike îl găsi pe tucanul „Urst". Ceasul de zece minute bătu din nou.

— Ar trebui să coborâm.

Christian văzu că lipsea cheia de la ușa ascunsă de tapetul cu salamandre. Verena îi evită privirea și Christian decise să nu spună nimic de scara în spirală și de grădina de iarnă, să nu spună nimic de fotografii; ce-i drept, Falk și Siegbert păruseră s-o fi descoperit, căci strigară de la o scară la cealaltă că asta trebuia văzut. Reina mai rămăsese încă în sufragerie.

Fabian și Muriel stăteau între sfeșnic și lampionul chinezesc din fața trandafirilor, care, în acel loc, estompau toate celelalte mirosuri din grădină; probabil că cei doi se așezaseră acolo în mod intenționat, vizavi de Libussa și Alois Lange, pe care îi cunoșteau, căci, de când își putea Christian aduce aminte, gesturile dintre ei aveau ceva ceremonios, căutat, drăgăstos și nu voiau ca niște străini care se uită în pripă să-i judece cu una, cu două. Când îl vedea pe Fabian, cu buclele lui și cu cămășile ciudate alese de preferință, cu volănașe de dantelă și cu manșete mult prea lungi, întoarse ca niște paveze, Christian își spunea în sinea lui: acum nu-i mai lipsesc decât spada și capa și un tricorn împodobit cu trese, și gata, e ca un viconte descins dintr-unul dintre romanele epistolare parfumate cu arome și otrăvuri, ținând de curentul german al sensibilității din perioada iluministă; în cursul uneia dintre mesele ei duminicale, Barbara căzuse pe gânduri, pentru că fața Inei se întunecase la auzul numelui lui Fabian, spusese *ineof* și că, după părerea ei, Fabian ar fi „de cealaltă parte", iar cămășile sale — provenind de prin teatre sau fiind închiriate — dau în această privință mai mult decât un indiciu prudent, și de asemenea Barbara găsea că părinții săi ar trebui să vorbească cu el despre asta, deși ea una nu și-ar face în locul lor prea multe griji în legătură cu asta, că doar se mai întâmplă și, Fabian având de-abia paisprezece sau cincisprezece ani, nimic n-ar fi încă decis. La care Ina își coborî capul peste strachina de compot și izbucni în râs. „Și-n afară de asta", adăugă Barbara, „Fabian avea oarecum gust, ca și sora lui." Acum, Fabian își ridică mâna pentru a-și sprijini elegant capul, iar cu cealaltă mână îi dădu surorii sale o omidă, închizându-i mâna peste ea. Voiau să devină artiști; „Da", comentase fără să zâmbească Meno, cu privire la gestul Barbarei de a-și da ochii peste

cap, „la asta te duc o tinerețe învăluritâ de arome, discuțiile despre *Nocturnele* lui Chopin și poeziile, la asta visezi după ce citești cuvintele lui Herman Hesse despre norii de seară de la Tessin. Poate că și Hans vorbește prea mult despre plante otrăvitoare." „— Dar Iris Hoffmann este doar desenatoare tehnică la Pentacon." „— Ei da", răspunsese Ulrich la remarca Barbarei, „dar serile teatrale de la ei sunt reușite, să admitem asta, iar atunci când i-a jucat pe « cei aproape muți », Iris nu s-a împotmolit decât de două ori; astea da seri teatrale, și au și bere bună!" Muriel ședea picior peste picior, fiind încălțată cu niște cizme cu nasturi din tinerețea Luciei Krausewitz, salvate de la Teatrul Albert, care fusese distrus în timpul bombardamentului asupra Dresdei, și purtând un costum la două rânduri, galben ca piersica, cu dungi negre, care fusese adaptat și pe care îl vor fi purtat în vreunul dintre rolurile lor Bunbury sau Maurice Chevalier, și o beretă care cobora adânc pe ceafă și despre care ceaprazarul Lamprecht spunea că e așezată ca „de permisie". Cei doi se îmbrăcau tot așa și când mergeau la școală, formând cel mai ciudat echipaj din clasa lui Robert; dar întrucât erau gemeni și Muriel deținea recordul pe școală la alergarea de șaizeci de metri, iar Fabian era portarul echipei de handbal al școlii Fürnberg, apărând poarta în mod spectaculos, lumea îi lăsa în pace. Iar Robert relată că unii îi invidiau în taină pentru lucrurile lor. Era epoca blugilor „Wisent" și „Boxer", a statutului de simbol al țoalelor „de dincolo" sau de la „Exquisit", iar ceea ce purtau Fabian și Muriel venea în răspărul acestei tendințe cu o demnitate particulară. Siegbert îi cântări din priviri pe cei doi, iar ei îl cântăriră din priviri pe Siegbert; privirea lui Fabian nu se mai desprindea de nasturele lila al lui Siegbert, iar privirea lui Siegbert nu se mai desprindea de părul lui Muriel, cu strălucirea lui neagră ca a unei bobine cu fir subțire. Lange începu să istorisească o pățanie din sacul lui de marinar, în care era vorba de hortensii conservate și de folosirea lor pentru combaterea răului de mare, iar Siegbert comentă cum că nu mai auzise așa ceva.

— Christian, spuse Alois Lange, fii tu drăguț și adu-mi jurnalul de bord din grădina de iarnă. Am să vă dovedesc.

Lange discutase un sfert de oră cu Siegbert despre diversele clase de crucișătoare și tipuri de submarin, spre necazul fetelor, care în schimb o ajutaseră pe Libussa să pună căpșuni „Hortex" în sucul de fructe; sticla făcea o umbră purpurie în formă de elipsă pe masa de metal, iar dulceața căpșunilor, care aproape ajunseseră să fermenteze, atrase viespi și alte gâze; Reina se temea de bărzăunii din cuibul de la casa din gradină.

În grădina de iarnă, frații Kaminski ședeau la lumina unei lămpi de miner, stând de vorbă cu glas scăzut, cu ferestrele deschise, fumând și rânjind cu prietenie înspre Christian, care nu-i băga în seamă.

— Salut, care e treaba cu admiterea la facultate? Căutați ceva anume?

Christian văzu că frații Kaminski răsfoiau prin jurnalul de bord, merse la ei fără să-i privească și întinse în tăcere mâna.

— Mai târziu, tinere. Acum ne uităm noi. Istorisirile sunt, desigur, mult exagerate, dar altminteri nu sunt rele, ar trebui să vorbească cu unchiul dumneavoastră.

Christian merse la fereastră:

— Domnule Lange?

— Ah, câtă lipsă de umor! (Îi dădură cartea.) Totul în regulă, strigară ei apoi înspre grădină.

Cineva suna la ușa lui Meno.

— O, e lume în vizită, spuse Judith Schevola când îi deschise ușa Christian. Sunteți...

— Nepotul lui.

— Domnul Rohde și cu mine... lucrăm împreună. E lectorul meu.

— Vă rog, intrați!

— Nu voiam să deranjez...

— Nu sunteți Judith Schevola? întrebă Verena, venind dinspre casă, și continuă, când Schevola dădu surprinsă din cap: Am citit tot ce-ați publicat, păcat că n-am nicio carte la mine, că v-aș fi rugat să-mi dați un autograf.

— Jos e suc de fructe, spuse Christian.

— Dar ce serbați? întrebă Schevola, care îi urmă pe cei doi. E ziua cuiva?

Verena se apucă să vorbească plină de entuziasm cu Schevola, punând capăt istorisirilor marinărești ale lui Lange, care făcu o mișcare de resemnare voioasă. Siegbert și cu el se retraseră cu jurnalul de bord și cu sfeșnicul și curând rotocoalele de fum ale tabacului cu vanilie din Copenhaga se strecurară până la masa de metal, unde ședeau ceilalți, asaltând-o pe Schevola cu întrebările.

— Dar ce se întâmplă la un astfel de congres?

— Chiar vreți să știți asta? (Schevola zâmbi.) Trăncăneală multă...

— Îmi sună cunoscut.

— Și mâncătorie multă. Care e lectura dumneavoastră preferată?

— La școală? *Aventurile lui Werner Holt*, strigă Siegbert de dincolo. Iată în sfârșit o carte pe care o citești cu plăcere.

— Mi-am închipuit. Și *Aula*?

— Minciuni gogonate!

Schevola râse.

— Clar și răspicat.

— Și dumneavoastră sunteți o scriitoare adevărată? vru să știe Reina.

— Scriu cărți, da. Dar dacă sunt o scriitoare adevărată... Uneori, mă gândesc că n-o să ajung niciodată să fiu.

— Mie să știți că mi-au plăcut cărțile dumneavoastră, spuse Verena. Poți chiar să te transpui în ele, iar oamenii din scrierile dumneavoastră... parcă-s

vii. Cred că-i îndrăgiți tare mult, până și pe cei neplăcuți, adăugă ea încet. (Schevola se scotoci prin poșetă și pescui un pachet de țigări.) E voie? o întrebă pe Libussa.

— Sigur că da, copila mea. Meno are o impresie foarte bună despre dumneavoastră, și credeți-mă, Meno își are părerile lui în privința autorilor.

— Pot să-mi închipui.

— Vi s-a întâmplat vreodată — spuse Verena ezitând —, vreau să spun... se vede treaba, sunteți atât de plină de succes, sora mea lucrează într-o bibliotecă și cărțile dumneavoastră sunt mereu cerute, iar tuturor celor pe care-i știu le place de dumneavoastră...

— Să mă îndoiesc de mine? Da, mi se întâmplă. Am momentele mele, când nu ajută nici succesul, nici laudele. Știți... adică ce mai, pot să vă tutuiesc? Seara ești singur în odaie și marii autori, maeștrii, se uită la tine de pe pereți, cărțile tale tac în rafturi și stai în fața unei foi și tot mâzgălești...

Fața Verenei se lumină.

— Îmi sunteți simpatică, pot să vă spun asta? Și eu care mă gândeam că sunt singura care e bântuită de astfel de gânduri.

Schevola îi aruncă o privire, suflă fumul către lampionul chinezesc.

— E frumos aici.

— Uneori, mă gândesc că e grădina lui Eichendorff, spuse Christian. (Schevola zâmbi.) Aia din Pierde-Vară[1], la Viena, castelul contesei, rachetele se ridică[2] și gata, totu-i bine?

Ina veni, se vedea de departe că era frustrată.

— Fir-ar să fie, n-am reușit să intrăm. Era alt portar astăzi. Și știți ce formație cântă? Neustadt!

— Parcă erau puși la index, spuse Libussa.

— Tocmai de-aia e așa de plin astăzi.

— E vorba de Barul „Pasărea Paradisului"? întrebă Schevola.

Și când Libussa dădu din cap afirmativ, Schevola continuă:

— Pot să folosesc telefonul dumneavoastră?

Schevola își stinse țigara și merse sus cu Christian. Se întoarseră după cinci minute.

— Care a treaba? Cine vine?

— Măi să fie, dar cum ați reușit? se miră Falk.

— Cu pile. Așadar?

Barul „Pasărea Paradisului" al lui Ladislaus Pospischil își mai trăgea clientela pornind de la renumele de odinioară. Prin anii '70, parchetul de dans

---

[1] Referire la nuvela *Din amintirile unui pierde-vară* (*Aus dem Leben eines Taugenichts*), scrisă în 1826 de Joseph von Eichendorff.

[2] Aluzie la poezia *Muzicanții veseli* de Eichendorff.

avea strălucirea unui loc mai ciudat, mai aparte, cu formații muzicale formate din niște băietani înalți și subțiri, în pantofi galbeni ca de crocodil și purtând costume de la Întreprinderea de Stat „Moda bărbătească", certificate de cravatele spaghetti, care cântaseră acompaniați de muzica incendiatoare a lui Bill Hayley și Elvis Presley, după două-trei numere peretele-oglindă fiind plin de dungi de culori și contururi de trupuri, transpirând în fumul de „Karo" și sudoarea a cinci sute de clienți care zbierau și se agitau, în condensul pe care îl făceau și vinuri spumoase calde, amestecate cu degetul. Berea ieftină se trezea în timp ce aveau loc discuții animate peste niște telefoane aflate pe o masă cu beculețe roșii. La toaleta bărbaților se găsea apă cu zahăr pentru frizurile ponosite, gen coadă de rață, între oglinzi atârna un avertisment cu privire la bolile cu transmitere sexuală, iar perechile care beau timp de două ore din același cocteil voiau mai ales să asculte muzică. Reprezentanții ordinii și rebelii se uitaseră unii la alții cu dușmănie pe deasupra meselor făcute din Sprelacart, iar multe căsnicii din Dresda fuseseră puse la cale de spiritul țigărilor de prin separeurile care se puteau închide cu niște perdele de izolare făcute de țesătorii din Taşkent. De la naționalizare încoace mersese din rău în mai rău, Pospischil nemaifiind acum proprietar, ci gestionar; contrabandiștii își abandonaseră peștera din Hotelul Schlemm.

Christian nu mai fusese niciodată aici. Zgomotul buimăcitor care se prăbușea pe el ca un perete de cauciuc, coada imensă formată de oamenii care zbierau și râdeau pe scări, aerul îmbâcsit de fum de țigări și de condens de bere, care se punea pe piele ca un scutec umed și cald, înghesuiala claustrofobică din încăperea plină de oaspeții purtați de colo-colo, ce păreau să formeze o apă grea și întunecată pe care pluteau câteva geamanduri; mișcările celor care dansau pe micuța suprafață de dans din fața formației i se părea lui Christian a fi zbaterea disperată a unor oameni care nu știu să înoate; toate acestea îi repugnau și fu bucuros să-și găsească locul în cotlonul băncii rezervate de Schevola. Lângă ei se aflau niște soldați care primiseră învoire și trăgeau, nostalgici, cu coada ochiului înspre fete, învârtindu-și între mâini paharele cu vin spumos. „Bieți porci", îi compătimi Muriel după ce aruncă o privire pe epoleți și îl invită la dans pe cel mai urât dintre ei, care se înroși numaidecât, transmițându-le în câteva secunde și celorlalți roșeața, ca și când ar fi existat o legătură între ei, speranța de a avea parte de același noroc; dar Verena și Siegbert merseseră deja pe spațiul de dans, Ina îl trăsese după ea pe Fabian, iar Reina îl luase, după ce aruncase o privire înspre Christian, pe Falk; Heike dădu pur și simplu din cap a refuz când unul dintre soldați încercă să facă o mișcare stângace, iar Schevola stătea la bar flancată de un bărbat cu coadă de cal și barbă lungă și de o femeie îmbrăcată într-o rochie care semăna cu un sari.

Muzica vuia din boxele de amplificare; atunci când toboșarul bătea din tobe, impactul undei sonore îți provoca dureri fizice și Christian mai că ar fi

vrut să-și astupe urechile. Se întreba dacă ceilalți nu simt același lucru, dar lumea dansa relaxată și rădea cu o expresie de libertate și de plăcere pe față. Libussa și Alois Lange merseră pe spațiul de dans, șeful formației zâmbi, se aplecă deasupra microfonului și îi anunță pe „mamaie și tataie Lange" — cu un tupeu nerușinat, găsi Christian, gândindu-se de unde îi cunoștea tipul ăsta — ca „legende ale twistului din timpurile le-gen-da-re ale vechiului bar « Pasărea Paradisului »", după care se porniră ritmurile din *Let's twist again*, și în mijlocul uralelor și al brațelor întinse, Libussa și Alois îi traseră un twist pe care nicio altă pereche nu-l putu urma; nu mai suntem în stare să dansăm, își spuse Christian, continuând în sinea lui: nu se poate așa ceva. Nu-i mai văzuse niciodată așa pe cei doi și doar credea că îi cunoaște bine. Refuză instinctiv ceea ce vedea, doi oameni cărunți, care, la un pocnit din degete și la auzul tactului unei muzici captivante, se lepădau de vârsta lor ca de o vestă strâmtă care n-avea nimic de-a face cu ei, o muzică ce îi învestise cu o putere de dominație și care îi abuza — Christian îi observă speriat și începu să bănuiască faptul că nu cunoști omul decât în măsura în care acesta ți se arată. Această observație îl răni, îi stârni gelozia — la urma urmei aceștia erau oamenii „lui" și le arătau Verenei, lui Siegbert și celorlalți ceva ce lui nu-i arătaseră niciodată; aceștia îi vedeau astăzi pentru prima oară și îi vedeau de la bun început într-o lumină de care nici măcar nu știau că e nouă. Nouă pentru el! Deodată trebui să râdă fără de voie: „Te comporți ca unul dintre artiștii ăștia de care vorbește uneori Meno și care cred că oamenii le aparțin și care se simt jigniți atunci când aceștia se comportă altfel decât plănuiseră ei!".

Christian își goli paharul. Era unul dintre cocteilurile alea pentru tineri, cu gust de vanilie, care te excită din pricina conținutului lor de alcool și care îți fac limba lipicioasă. Verena și Siegbert se zbânțuiau, aruncându-și brațele de parcă ar fi fost scuturați de friguri. „Ce caraghios!", își spuse Christian. La ce bun să arăți așa? Ochii febrili ai Verenei; pe fața Reinei, care era altminteri atât de palidă, se așternu o fierbințeală de parcă ar fi fost o față de masă stropită cu vin roșu. Îl fascina. Îl scârbea. Poșirca avea un gust oribil, dar ce să facă altceva decât s-o bea?! Își dădu seama cu colțul ochiului că Heike îl observa, nu putea să sufere ca cineva să-l observe, o privi cu flăcări în ochi, dar ea nu se sinchisi, comparându-l cu desenul, holbându-se din nou la el, nemișcată, disecând. Muzica i se părea îngrozitoare, dar era numai tare, nu era rea, era bună. Asta era prostia cea mare: era bună. Nu mai era twist; era un omagiu adus genului lipsi[1]; toată pivnița se scutura de râs. Laitmotivele de chitară cântate, absent, cu ochii închiși și gura deschisă. Chestia asta era murdară ca un tomberon, nu era muzica făcută de cineva cu diplomă.

---

[1] Genul muzical lipsi (creat de patru artiști din Leipzig) a fost introdus în 1959 în RDG ca o alternativă la rock'n'roll, pentru a se opune influențelor vestice, dar nu a prins la public.

Muzică dintr-aia care îți năclăiește dinții, care-ți sparge-un termometru în fund. Da, exact acolo, în fund, în fund! Christian șopti cuvântul ăsta cu lăcomie. Băieții ăștia cu instrumentele lor știau ce fac, chiar dacă nu cântau la violoncel sau la pian. Cinci băieți cu vreo câțiva ani mai mari ca el. „Aproximativ", își spuse Christian, „poate că ar trebui să-i iau pur și simplu lui Heike blocul de desen?"

— Ia spune, Heike, te simți bine? Desenezi tot timpul, se răți Christian la ea, luându-i din mână cocteilul.

Ea nu avu nimic împotrivă, înclinând numai din cap. Christian dădu pur și simplu pe gât paharul, și gata. Pielea îi ardea. Fumul de țigară atârna ca un clopot mocnind sub tavan. Christian își închipui că toboșarul care tot dădea din mâini în jos și-n sus ar fi o mașină de vânt care suflă dintr-odată în afară fumul și vocile și râsetele care răsunau peste mese, mai ales râsetele se auzeau ca o hârtie ruptă. Cercetă primprejur pentru a-și da seama dacă îl putea vedea careva. Heike găsise alte obiecte. Soldații erau interesați de fuste și de posteriorul blugilor feminini, iar Christian se afundă mai tare în cotlonul său întunecat, la lumina unei lămpi circulare de spălătorie de vase de prin anii '60, totul era neschimbat și el nu putea să aibă un aer mai degajat. Își închipuia cum cânta el la violoncel într-un dom, în fața unei comunități încremenite în reverență, oameni pe care Bach îi subjugase și despre care Christian își închipuia acum că ar fi exact oamenii ăștia de aici, Libussa avea să schimbe partiturile cu mâini îndemânatice, medicul de vas avea să facă penitență cu capul plecat, într-o bancă tare, iar Verenei și lui Siegbert le-ar pieri râsul. O veșnicie tăcută, rece, de biserică, armoniile lui Bach, nu urletele astea de parcă s-ar tăia porcul, cu texte de trei parale... Falk își arunca fericit capul pe spate și căuta să inspire aer, ca un crap. Christian îl văzu în fața lui, cum plecase el după discuția cu Fahner, cu pieptănul în buzunarul de la spate, și era o liniște picurătoare în casa scărilor, iar el se uitase după Falk fără milă, la omoplații lui colțuroși și la brațele care erau într-adevăr mult prea subțiri pentru un băiat, după cum spusese și Reina. Acum dansează ca apucatul, dar la o săptămână de la întâlnirea cu Fahner nu prea reușise să-și ascundă frica: „A făcut niței pe nebunul, nici măcar n-a țipat, dar... îl știți doar. Nu s-a întâmplat nimic... până acum. Poate mă mai paște ceva, cu ăștia nu știi niciodată, și mă dă afară din școală." Acestea fuseseră cuvintele lui Falk, care se suprapuneau în mintea lui Christian cu vocile din bar și cu muzica. Acum cântau niște balade rock. Bine, bine, bine. Da. Ia să ies eu de aici. Poate mă duc la toaletă. Nu, mai bine rămân aici, altfel mă mai trezesc că-mi ia cineva locul. Christian o observă pe Judith Schevola, care părea să se întrețină animat cu femeia, trăgând însă cu ochiul către mese în pauzele discuției. Numai să nu mă ia asta în vizor, își spuse el. Șeful formației purta o căciulă armenească pe capul tuns scurt, un palton de piele cu epoleți, o curea și un însemn: „Să facem din săbii pluguri." Mișcări teatrale, cinstite, atât de decis alergice, încât

vecinii săi de la chitară stăteau la o distanță de un braț. Toboșarul purta o cămașă rusească având niște urme radiale de transpirație; deasupra capului său lucrând salbatic se zărea, ca o aurora, coada unei păsări-paradis prinse în vreo câteva bucăți de sticlă colorată, luminate din spate.

— Ei, ce spui?

Ina se lăsă să cadă peste Christian.

— Cum îl cheamă pe tipul care dă atâta din brațe?

— Pe șeful formației? Andre Pschorke. Hei, vrei să dansăm?

— Pschorke, repetă Christian, căzut pe gânduri. Cu astfel de nume încep carierele internaționale.

— Uneori, ești cât se poate de arogant, ți-a mai spus cineva treaba asta?

— Aia de acolo. (Christian dădu din cap obosit în direcția Verenei.) Nu-mi pasă. Tot trăncănește întruna...

— Ah, ești plicticos, vere, spuse Ina cu un gest de refuz. O să-ți găsești tu nașul într-o bună zi. Stilul tău clasic e bun pentru mumii. Mare brânză, ce să spun. Spirite din astea, sofisticate și încuiate, mersi, n-am nevoie.

Își aprinse o țigară.

— Hei, hei, hei, verișoară, potolește-te!

Un acord de chitară îi tăie Inei răspunsul, iar apoi fata dădu din cap și porni către Siegbert atunci când dansatorii se desprinseră unii de alții. Muriel dansa acum cu Falk, Verena cu Fabian, soldații se zbânțuiau în jurul Reinei, care dansa de una singură, cu ochii închiși. Formația Neustadt cânta despre pietre de pavaj, despre inspectorul poștal Alfred, care pornea în tura de noapte pe stră-ă-zi-le de prin suburbii, cu diplomatul și pachețelul de mâncare, despre bucățica de cer de deasupra curții, la fel de albastru ca ciocolata Milka — la care publicul de pe ring se puse pe zbierat —, cântau *Songul Cenușei*: „Nu, nu e ce credeți voi", le strigă Andre Pschorke soldaților, „e vorba de... *Cenușa se lasă peste oraș/ Oamenii o au în păr/ Cenușa de culoarea somnului/ cea care a fost, cea care a fost... Spune unde a rămas visul/ Pe care l-am avut în zori/ Ni l-au abătut din drum...*" Aceste versuri îl impresionară pe Christian, care le mâzgăli pe un suport de bere, în mod vizibil, pentru ca nimeni să nu-și facă o impresie greșită. Apoi, formația cântă *Ochii tăi*, o chestie lentă, pentru care se folosea mult claviatura.

Schevola veni cu femeia în sari după ea.

— Vedem că tot desenați cu hărnicie, pot să văd? îi strigă ea lui Heike.

Răsfoi prin blocul de desen, examină desenul din câteva priviri scurte, așa cum un meseriaș se uită la conținutul cutiei sale de scule, după care frunzări mai departe.

— Mai ești încă elevă?

Heike își duse bărbia în față și își trecu degetele peste o buclă, ceea ce femeia în sari interpretă pesemne ca pe un răspuns afirmativ.

— Ce vrei să faci după școală?

— Să desenez, spuse Heike.

Femeia în sari dădu din cap.

— Dacă vrei, treci pe la mine! Mă numesc Nina Schmücke, în timpul zilei vând peşte, iar vineri seara ne uităm la desenele noastre şi discutăm despre ele.

— Aţi expus desenul roşu la expoziţia de artă, spuse Heike.

— O zi.

Nina Schmücke îi dădu înapoi blocul.

— După aceea nu i-a mai plăcut cuiva care are un cuvânt de spus şi l-au dat jos.

— Desenul ăla avea o putere de urs, spuse Heike. Pot într-adevăr să vin la dumneavoastră?

—Ai ceva de scris?

Heike întoarse blocul. Nina Schmücke îşi scrise pe el adresa. După aceea, se adâncirăamândouă în propriul univers din nume de pictori şi tehnici de desenat.

Schevola se aşează lângă Christian.

— Stăm de vorbă?

Arătă vag înspre scară. Formaţia Neustadt interpreta nişte proteste pline de mânie.

— Despre ce anume?

Asta fu tot ce îi venise în minte lui Christian. Îi răspunsese cu intensitate normală, fiind imposibil ca Schevola să fi înţeles.

— De dansat, nu dansaţi?

El dădu din cap. Apoi, luă un alt suport de pahar şi scrise:

— Vreţi să le spuneţi celorlalţi că am plecat deja? Orice e posibil.

Ce linişte se făcu deodată — de parcă ai fi închis o sală plină de gălăgie, care aici nu mai avea consistenţă, împrăştiindu-se în mirosurile pe care Christian le percepea acum din nou: dinspre parc, unde îşi luase zborul o pasăre mare care îl speriase, de la Casa Celor o Mie de Ochi. Nişte lilieci se strecurau printre coroanele copacilor, părând a fi nişte colţuri de umbră sub cerul mlăştinos. Barometrul de acasă anunţase „vreme frumoasă, constant" şi Libussa spusese că n-o să plouă. Chakamankabudibaba ieşi din trandafirii sălbatici, atingând scurt piciorul lui Christian cu coada lui pentru curăţat sticle parcă, un salut condescendent, care lua notă de existenţa lui Christian, motanul îşi linse o labă din faţă, adulmecă ceva prin adâncurile grădinii şi dispăru în tăcere, la fel cum venise. Familia Teerwagen stătea pe balcon, prin ferestre răsuna muzică de şlagăre, poate că era „Există muzică aici înăuntru", o emisiune îndrăgită de la postul de televiziune, cu Rainer Süß. Nu, trecuse ora. Era neobişnuit de cald, se gândi dacă să doarmă afară, îi trecu prin minte că mai trebuia să aducă paturile pliante din şopron şi să umple saltelele cu aer, şi decise s-o facă numaidecât. La Kaminski şi Stahl era întuneric, dar când

merse la parapetul de la care grădina cobora abrupt, văzu cum familia Stahl ședea la lumina șirului de becuri verzi pe care le atârna vara deasupra mesei de metal. Coborî, iar inginerul Stahl întrebă dacă Silvia fusese liniștită; Christian nu auzise nimic. Sabine Stahl spuse că uneori se mai uită pe ascuns la televizor când stăteau ei aici, jos, în grădină, că de aici nu se vede dacă e aprins. Christian spuse că s-ar putea să fie probleme cu spălatul a doua zi dimineață, dar domnul Stahl fu de părere că tineretul trebuie să facă față unor condiții mai precare și că el umpluse cada de tablă zincată din grădină.

— Mai rămâi?

— Puțin.

— Ne-a spus Meno că vă ia curând la armată.

— Da.

— Fii cu băgare de seamă! Noapte bună, Christian!

— Noapte bună!

Soții Stahl se ridicară. Christian observă burta rotunjită a Sabinei Stahl. Aceasta zâmbi.

— Meno va trebui să ne cedeze dormitorul.

O porniră agale în sus. Christian se uită după ei, două pete luminoase care urcau scara către casă. Ușoara amețeală pe care o avusese de la cocteiluri se dusese. Își turnă un pahar de suc de fructe, care avea însă un gust trezit, astfel încât Christian lăsă paharul nebăut. Christian închise lumina de la becuri, stinse sfeșnicul, se așeză pe scaunul pe care șezuse medicul de vas, se holbă la lampionul chinezesc care se bălăngănea în curenții de aer, o felie albă cu un rânjet de clovn în care găseai dimineața insecte arse. Noaptea, grădina era un teritoriu plin de taine, greierii își tăiau cu ferăstrăul „zig-zig"-ul lor adormitor în zgomotul depărtat al orașului și susurul pomilor, pretutindeni părând a fi niște ochi deschiși, pretutindeni fiind în curs vânătoarea. Un cărăbuș se târa peste masă, avea antene lungi, încovoiate înspre spate, care păreau să filtreze aerul. Christian se ridică în picioare speriat; asta era ceva interesant pentru Meno, nu pentru el. Meno ar fi avut cu siguranță imediat la îndemână o denumire latinească și i-ar fi povestit ceva despre obiceiurile de viață ale acestui cărăbuș. Christian se temea de el, pentru el animalul fiind unul dintre duhurile nopții, un ochi cu care natura pătrunde cu privirea firea omului.

Christian se duse să aducă din șopron pompa pentru saltelele pneumatice. Stahl așezase un sfeșnic lângă cada de tablă zincată, un cap galben de pioneză în întunericul grădinii albite, în pete, de florile plantelor-molii: o vibrare narcotică; deodată, Christian simți nevoia să-și cufunde o mână în butoiul cu apă de ploaie, și apoi cealaltă; fu surprins de cât de neplăcut era să-ți înmoi numai una. Cuibul de bărzăuni era gol. Lui Christian îi trecu prin minte faptul că Meno spusese că bărzăunii ar trăi un an și că reginele de bărzăuni își făceau după iernat cuiburi noi; de asemenea, bărzăunii, spre deosebire de viespi, nu veneau la mâncare; Christian ar fi putut să-i spună asta

Reinci — când ridică privirea, capul de pioneză dispăruse. Găsi prin șopron lumânări și chibrituri pe care probabil că Meno le folosea atunci când lucra aici. Pe un raft amplasat pe perete se aflau niște mere de anul trecut, iar pe pervaz se afla o pălărie din carton cu niște otravă de afide; mirosea a îngrășăminte și a cizme de cauciuc. Cada de tablă zincată se afla în partea inferioară a grădinii, pe un gazon terasat cu roșii și zmeură, Libussa îndepărtând de acolo cu migală tufele cu trandafiri și vlăstarii de arțar, care aterizau toamna ca niște trupe de asalt venite de la copacii-mamă de sub linia unde începea povârnișul grădinii — era o diferență de nivel bruscă, de vreo câțiva metri în spatele unui gard de demarcație — să cucerească locul, terenul învecinat fiind în paragină și nepărând să-i aparțină nimănui. Licuricii zumzăiau peste drumul pe care Christian o luă încetinel în jos, iar ramurile îi tot zgâriau fața; aici se aflau pomi fructiferi noduroși care dădeau merele Cellini, din care Lange făcea must, Boskoop, Sternrenette și Graurenette; mândria lui Lange erau vechile pere: Gellerts Butterbirne, Gute Luise, un păr care avea soiul preferat al lui Christian, părul Dechant, roșu-galben, și Madame Verte cea roșie ca scorțișoara și Grüne Jagdbirne, preferatele lui Meno; în pivniță se aflau sute de borcane cu fructe conservate.

Așteptă. Se auzi o voce de femeie, apoi o voce de bărbat, iar apoi un zgomot ca de apă lovită, iar când cei doi râseră, Christian îi recunoscu pe Ina și Siegbert; se lăsă în vine și nu se mai ridică până când picioarele nu începură să-l doară. Se auzi din nou un zgomot de apă bătută, Ina și Siegbert râdeau lung, așa cum râde cineva beat, Christian se strecură către ei și le văzu corpurile lăptoase în cadă. Trupurile li se desprindeau unul de celălalt, apoi cei doi mormăiau și se apropiau, atingându-se cu atâta grijă că ai fi zis că sunt doi medici care se ascultă între ei cu membranele încălzite ale stetoscoapelor lor.

„Da", își spuse Christian. „Da, ar trebui să fii în altă parte." Dar așteptă, lacom și trist.

Apoi, merse sus, aduse paturile pliante, le așeză în sufrageria lui Meno și pregăti saltelele cu aer. Nu-i mai stătea mintea la nimic, iar greierii se auzeau peste măsură de tare prin ușa deschisă a balconului. Stinse lampa de birou pentru a nu atrage insectele și ieși afară să ia o gură de aer proaspăt. Grădina îi era dintr-odată străină, umbrele spumoase, albastru-închis, ale copacilor erau amenințătoare, de undeva mai venea încă muzică de șlagăre, tăiată deodată de niște țipete, de parcă cineva ar fi fost gâdilat. Ce plictisitor și fără noimă! Și toate aceste flori și plantele astea care se înghesuiau precum niște forțe într-un joc politicos și nedrept existau și fără el; fu atât de apăsat când își dădu seama de acest lucru, încât nu mai rezistă pe balcon. Ușa se deschise. Verena aprinse lumina și tresări toată.

— Da' știu că m-ai speriat. Nu știam că ești aici...

— Unde sunt ceilalți?

— Mai sunt încă la bar. Siegbert a plecat cu Muriel și Fabian. Ai văzut-o pe Reina?

— Nu.

— A plecat la puțin timp după tine, Christian... Pot să-ți spun ceva?

Verena privi pe lângă el, iar Christian trebui să înghită. Verena vru să meargă în grădină, la masa de fier, dar Christian nu fu de acord, deși preț de o clipă simți dorința de a se răzbuna, întrucât se aștepta la reproșuri.

— Bine, atunci putem rămâne aici, spuse ea.

— Nu, eu... Ai vrea să vii cu mine? Voiam să-ți arăt Caravela. Doar din afară...

Ea ezită, iar el își îndreptă fața în altă parte.

— Nu trebuie să sunăm, nu vreau să merg în casă... Nu e departe, spuse el încet.

Merseră pe Mondleite, care era pustie acum, în timpul nopții. Și la familia Teerwagen era întuneric. Multă vreme Verena nu spuse nimic, iar Christian nu o presă, aducându-și aminte de plimbarea cu Meno din iarnă, dinainte de aniversarea zilei de naștere de la „Felsenburg", de cât de tainic și plin de istorioare i se păruse cartierul care acum părea încuiat. Rochia Verenei avea ceva dintr-o stafie bântuind deasupra străzilor care erau parcă niște benzi cenușii. Ea purta pantofi ușori și Christian nu-i auzea pașii.

— Nu mi s-a părut că ai făcut bine plecând pur și simplu, spuse Verena când ajunseseră deja pe Heinrichstraße, unde nu mai era lumină decât la Niklas și la nr. 12, Casa cu Glicine, al cărei parfum se amesteca simțitor cu cel al socului din fața Caravelei.

— Ne bucuraserăm atât de mult că vine seara asta și apoi...

— Aici locuiesc de obicei, spuse Christian arătând către ușa boltită de la casa cu numărul 11.

— Nu te supăra că-ți spun.

— Nu.

— Nu știu dacă tu îți dai seama, dar ai așa un fel de a fi... Noi dansăm, tu stai într-un colț. Noi suntem bucuroși, tu te încrunți.

— Am înțeles. Aroganța mea...

— Nu e nevoie să devii cinic, te rog să mă înțelegi, ar trebui să nu-ți spun toate astea...

— Păi atunci nu-mi spune.

— De fapt, ești cam necopt, îi răspunse Verena încet. Păcat.

— Dar Siegbert e copt.

— Hai să mergem înapoi. Ești morocănos ca un păun. Ascultă-mă când îți spun! Sau nu suporți să fii criticat?

Merseră înapoi în tăcere, dar nu pe Wolfsleite, unde locuiau Muriel și Fabian; Christian nu știa dacă îi dăduseră Verenei adresa lor.

— Hai, spune ce voiai să-mi spui! o luă el tare când ajunseră din nou pe Mondleite.

— Da, asta e aroganță, spuse ea, căzută pe gânduri. Ne pui pe noi sub semnul întrebării, căci pentru tine tot ceea ce facem noi e prea prostesc... Așa o plăcere josnică a dansului, apoi fața ta: of, Doamne, ce tare sufăr eu, nu mă iubește nimeni, în lumea asta plină de muzică ieftină de rock și de țopăială prostească, eu trebuie să rămân singur, nu mă înțelege nimeni, nu mă cunoaște nimeni, bietul de mine!

— Da' chiar că nu era Bach clămpăneala aia a lor, răspunse Christian fierbând de mânie.

— Da, la asta mă refer. La desconsiderarea asta. Și la gura ta încovoiată în mod arogant, nu-mi trebuie lampă s-o văd în fața ochilor. Dar ce fac ei îmi place de zece ori mai mult decât răsfățurile tale...

— Hai, lasă-mă! o întrerupse Christian.

— Cred că ești laș, strigă Verena după el.

32

Imperiul Roman de Răsărit II. Barsano

— Nu mă interesează părerea domnișoarei Schevola! (Schiffner se ridică și începu să meargă agitat de colo-colo prin cameră.) Aș vrea... nu, vă pretind ca această scenă să dispară! Tocmai venim de la congres, ați auzit și dumneavoastră directivele la fel de bine ca și mine, și acum îmi veniți cu chestia asta!

Schiffner aruncă paginile în aer, după care acestea planară încet către podea.

— Distrugem cartea dacă insistăm să ștergem astfel de scene, spuse Meno cu voce joasă.

— Ce să spun! N-are decât să rescrie toată povestea. De ce s-a făcut scriitoare! Știți câte ciorne a scris Tolstoi pentru lucrările sale? Tolstoi! Și domnișora Schevola și dumneavoastră spuneți că „distrugem cartea"... (Cineva bătu la ușă.) Intrați! țipă Schiffner.

Doamna Zäpter apăru în dreptul ușii, mică și speriată.

— Barsano Bruno vă transmite că începe astăzi la ora 19.

Schiffner dădu din cap și, printr-o mișcare grosolană din mână, îi dădu de înțeles doamnei Zäpter să plece.

— Josef, ce spui de asta?

Josef Redlich își înclină capul și își învârti nervos un pix între degete.

— Dar ăsta e adevărul, Heinz. S-a întâmplat să aibă loc astfel de... incidente, știm asta cu toții, și știu cu atât mai mult prietenii noștri...

Schiffner îi tăie vorba lui Josef Redlich:

— Adevărul! De parcă în literatură e vorba de adevăr! Romanele nu sunt seminarii de filosofie. Romanele mint întotdeauna.

— În privința asta, nu sunt de părerea ta, îndrăzni Josef Redlich să obiecteze. Știi care e părerea mea: literatura care capitulează în fața realității nu e literatură, ci propagandă. Noi nu facem propagandă, Heinz. Rohde mi-a dat

manuscrisul, îi împărtășesc părerea. Castrăm cartea dacă tăiem partea asta. Și nu mai e vremea Plenarei a XI-lea.

— Înțeleg că asta e și părerea dumneavoastră?

Schiffner se aplecă înspre Stefanie Wrobel, care îi evită privirea.

— Păi eu nu cunosc decât pasajul ăsta, nu contextul...

— Doar ți-am dat manuscrisul, spuse Meno mirat.

— Încă n-am apucat să-l citesc. Domnul Eschschloraque are prioritate.

— Bun, hai să încercăm! își schimbă Schiffner poziția. Dar pe răspunderea ta, Josef. Eu unul o să spun că am obiectat dacă se întâmplă să sune administrația centrală să facă probleme. Mă plec în fața majorității lectorilor mei. Dar vă spun de la bun început la amândoi — continuă Schiffner, sprijinindu-se pe masă și fixându-i alternativ pe Josef Redlich și pe Meno —, fundurile voastre sunt cele care ard. Bineînțeles că ceea ce domnișoara Schevola crede că trebuie să relateze a existat. Dar întrebarea este cui îi folosește faptul că ea relatează aceste întâmplări. Țara asta o duce și așa destul de greu, la fel și țările prietene, și acum vine una să dezgroape ce a fost cândva. Doamne Dumnezeule, păi da' cine a început războiul! Asta e poliția, și ea se apucă să se lamenteze numai pentru că vreo câteva muieri naziste...

— N-a fost vorba numai de muieri naziste, spuse Meno și mai încet. Ea descrie oameni perfect normali.

— Ia mai țineți-vă gura, Rohde! Tocmai acești „oameni perfect normali", cum le spuneți, i-au votat pe naziști în '33! Au semănat furtună și se miră că s-a întors un uragan! Ar trebui ștearsă scena fie și numai pentru că obiecția dumneavoastră este posibilă. Dar, prea bine, eu v-am avertizat. Vreau să am trei referate din exterior, după care totul merge mai întâi la Minister, vreau o traducere pentru prieteni, care trebuie și ea trimisă înainte de publicare. Astă-seară e raportul privitor la congres. Domnule Rohde, vă rog, mai scrieți chestia asta o dată și arătați-mi-o!

Merse la masa de scris și îi dădu lui Meno înapoi referatul, paginile fiind pline de corecturi făcute cu cerneală roșie.

Pe la mijlocul podului către Imperiul Roman de Răsărit, Meno privi îndărăt: un clopot de vapori gălbui atârna deasupra orașului, alimentat de fumul de la coșurile fabricilor; contururile casei lui Vogelstrom și ale funicularului care se târa în sus se întrezăreau prin aer; peste povârnișul Elbei începea să se lase întunericul de parcă ar fi fost o insulă năpădită de trandafiri. Vântul aducea încoace un miros de putrefacție care venea, poate, de la Institutul de Chimie al lui Arbogast. Pe Esplanada Superioară aștepta Judith Schevola. Îi povesti lui Meno de seara petrecută în Casa Celor o Mie de Ochi și de Barul „Pasărea Paradisului", iar Meno o lăsă să vorbească; era deja cu mintea la recepția lui Barsano, care urma să aibă loc în Blocul D, pe Karl-Marx-Weg; era sediul conducerii de partid, fostul castel al unui prinț

deposedat din Casa de Wettin și se numea Piatra Melcului. Judith Schevola tăcu și se uită la Meno cu priviri furișe. Josef Redlich și Schiffner ar fi degustat situația și ar mai fi chinuit-o puțin; lui Meno aceste jocuri de putere cu actorii nu-i plăceau, aceste mici răzbunări ale celor care stau în fundal și fac muncă de cărăuș, prea puțin apreciată; îi povesti de discuția de la editură.

— Trei referate din exterior — spuse Schevola cu voce joasă, după un timp — și o traducere pentru ruși... Asta o să dureze o veșnicie. Atunci, cartea e moartă, nu vom răzbi.

— Vă promit să fac tot ceea ce pot.

— Și ce o să puteți face? îl întrebă Schevola iritată. Doar știți la fel de bine ca și mine care e treaba. Și la sfârșit o să-mi dea un onorariu de zece mii, dar cartea nu apare.

Aceasta era o practică foarte comună, Meno nu negă faptul. Editura îi plătea unui așa-numit autor dificil o ediție care era fictivă, de exemplu zece mii de exemplare, dar de fapt nu se tipăreau decât vreo câteva sute, care dispăreau apoi, fiind ținute sub obroc — iar autorul, deși fusese tras pe sfoară, nici măcar nu se putea plânge.

— Aș merge departe, spuse Meno. Aveți mare talent, iar eu... vă sunt recunoscător că aveți încredere în mine ca lector. Scrieți neobișnuit. Foarte franțuzesc. Elegant, ușor, legat, nu atât de greoi cum scriu îndeobște autorii germani, mai ales cei de aici.

— Îmi spuneți asta pentru prima oară.

Schevola își îndreptă capul în altă parte.

— Nu vreau să vă consolez. O să fie greu să ajungem cu cartea dumneavoastră în faza de publicare. Aveți dușmani.

— De ce?

Meno citi mirarea naivă de pe fața ei, care i se păru sinceră.

— De ce? Sunteți plină de viață. Aveți temperament și pasiune. Cunoașteți oamenii, aveți un limbaj care merită acest nume. Toate acestea fac ca, atunci când cineva vă citește operele, să se nască sentimentul că citește ceva important. Nu în sensul propagandei.

— Ceva adevărat, spune lectorul meu! Din asta nu pot să-mi cumpăr nimic. Am impresia că publicul nici măcar nu vrea asta. Vor să se distreze și să mai uite de una, alta, că altfel chestii de genul *Aula* nu ar avea așa un succes.

— Vreți succes la vânzări? N-o să aveți. Nici nu vi se potrivește, după părerea mea.

— Dar ceilalți sunt lăudați și li se face curte, iar eu trebuie să fac temenele prin anticamere...

— Ascultați, o întrerupse Meno, niciunul dintr-ăștia nu e în stare să descrie o scenă ca aceea în care eroina dumneavoastră își ia rămas-bun de la tatăl ei. Vă plângeți de insucces. Insuccesul te face să fii sensibil. Sensibilitatea este, pe lângă origine, marele capital al unui scriitor. Nu vă lăsați coruptă!

— Spuse omul cu un venit stabil. Dumneavoastră vă vine ușor să vorbiți de insucces. Iar eu am, ce-i drept, talent, după cum spuneți, dar nimeni n-o va ști.

Meno simți că Schevola era obosită și nu mai spuse nimic. O cotiră pe Karl-Marx-Weg. La poarta de intrare în zona castelului Piatra Melcului fură opriți de soldați, care le controlară documentele de identitate și servieta de acte a lui Meno. Un plutonier sună la castel. Meno și Schevola așteptară. Nu avea sens să se enerveze din cauza procedurii și să atragă atenția asupra faptului că toate controalele și telefonatul la castel fuseseră deja efectuate de către santinelele postate la intrarea și la ieșirea de pe pod. Poarta, un perete pe șine înalt de mai mulți metri, se deschise ca o culisă și se închise din nou în urma lor.

Aleea care ducea la castel era asfaltată. Probabil că înainte castelele urcaseră pe serpentine luminate de niște lămpi sferice către clădirea castelului. Aleea era străjuită de copaci înalți, iar aici se simțea că era mai rece; Meno îi dădu jacheta sa Schevolei, care era zgribulită.

— Îl știți pe Barsano?

O întrebă mai mult pentru ca ea să nu-i refuze jacheta.

— Doar de departe. Dumneavoastră?

— L-am mai întâlnit de vreo câteva ori.

— V-ați născut la Moscova, nu-i așa?

Meno o privi surprins.

— De unde știți?

Ea îi făcu cu ochiul.

— Îmi place să știu cu cine am de-a face. Știați că tatăl lui Barsano s-a numărat printre fondatorii Cominternului?

— Și ai Partidului Comunist German, împreună cu Rosa Luxemburg și Karl Liebknecht. În '33, familia a emigrat în Uniunea Sovietică, stabilindu-se la Moscova, la Hotelul Lux, iar Barsano a urmat cursurile Școlii „Liebknecht". Tatăl lui și-a pierdut viața în cursul epurărilor.

— Asta n-am știut-o.

— Să nu spuneți mai departe. Mama și frații i-au fost arestați, el, fiind fiul dușmanului de clasă, a fost dat afară din școală și mazilit în Siberia. L-au pus la muncă în mine și și-a pierdut arătătorul stâng. Faceți-vă că nu băgați de seamă!

— Cât timp ați stat la Moscova?

— Nu știu exact. Nu am decât amintiri șterse. Uneori, îmi vin în minte fragmente din cântecele de copii. Fratele meu s-a născut în '38, el știe mai multe. Sora mea mai era încă la grădiniță când ne-am întors. Știți rusă?

— Numai atât cât se face la școală, *Nina Nina tam kartina*... și niteluș s-a mai prins și în timpul călătoriilor. De ce?

— Pentru că acolo sus, spuse Meno arătând către castel, uneori se vorbește numai rusa. Aproape toți oamenii lui Barsano sunt foști moscoviți, iar copiii și-i trimit la școală și la facultate la Moscova.

— Aristocrația roșie, spuse Schevola. Cei din Vest merg la Paris și la Londra și la New York, cei de aici merg la Moscova. Parisul... Ăsta e orașul în care toate femeile poartă mănuși și rochii albe, cu puncte negre. Ei, da. Cred că e splendid să te vindeci de clișeele tale. Dar totuși aș vrea să merg odată.

— Poate că ați fi dezamăgită.

— Da, cu siguranță că strugurii sunt acri. Vreau să merg acolo dintr-un sigur motiv. În romanul *Omul care se uită le trenuri* de Simenon, eroul principal, Kees Popinga, îi scrie o scrisoare comisarului: „Folosise în mod intenționat hârtie cu antetul localului." Așadar, acolo există localuri cu antet propriu! Asta mi se pare minunat. Sună atât de evident... De parcă acolo s-ar întâmpla adesea ca lumea să scrie scrisori în localuri.

— Vă place să vă lăsați purtată de gânduri și vă cam încredeți în oameni, o avertiză Meno zâmbind. Nu știți ce hram port eu.

— Nu, nu știu, răspunse Schevola după un timp.

Castelul era construit în stil clasic; clădirea principală era flancată de două turnuri octagonale. Pe turnul din stânga flutura steagul sovietic, iar pe cel drept, steagul puterii muncitorești și țărănești. Meno și Schevola merseră prin zona acoperită cu pietricele, din fața holului de intrare; capul lui Lenin, sculptat din piatră tare, se afla acolo ca un meteorit pe câmpie; fața lui de tătar se holba cu un zâmbet subțire la pomii din parc; Schevola nu se putu abține și îl ciocăni cu degetul.

— Masiv, spuse ea mirată.

— Da' ce credeați! spuse Meno și mai mirat. Închipuiți-vă ce-ar fi să sune a gol!

Erau în foaier. Arătătoarele din alamă, prăfuite, ale ceasului de pe plafon arătau ora 7. Îl puteai auzi deja, râzând de departe, pe Max Barsano, și deodată grupul celor care așteptau dobândi un aer dinamic, privirile tovarășilor secretari generali din cele două portrete mari cât fereastra de pe pereții laterali ai holului păreau să-i revigoreze pe toți. Barsano rămase în picioare la baza scării, își trecu iute privirea peste cei de față, luă o decizie, spuse „Iertați-mă, tovarăși!", merse la Judith Schevola și îi apucă dreapta cu ambele mâini.

— Am auzit că te-au mustruluit bine, îi spuse cu vocea lui voluminoasă de bas, care nu prea se potrivea cu statura lui delicată. Nu face nimic! Înseamnă că scrii bine! Continuă să scrii, că din copii se fac oameni, iar tu ai putea să preiei cândva ștafeta de la marele nostru scriitor.

După aceea, trecu pe lângă Meno și merse la autorul Paul Schade, care purta cu mândrie la pieptul costumului său ordinele sale din lupta de rezistență antifascistă, și la Eschschloraque, care zâmbi subțire și înclină puțin capul cu distincție atunci când dădu mâna; Schiffner, pe care Barsano îl salută apoi, stătea încurcat după această laudă care răsună în foaier, pe când fața lui Josef Redlich strălucea de bucurie.

— Nu vă ambalați! mârâi autorul Paul Schade, autorul poemului revoluționar *Urlă, Rusia*, din care se studiau la școală porțiuni semnificative în toate țările socialiste înfrățite, în afară de URSS. Ne ocupăm noi de dumneavoastră!

Schade deținea un post înalt în Uniunea „Celor care muncesc cu mintea" și îi aruncă o privire amenințătoare mai întâi Schevolei, iar apoi lui Meno. Barsano se îndreptă către cei doi Londoner, tată și fiu; Philipp era într-un costum de vară elegant, de culoare crem, mai având încă pălăria pe cap, deasupra părului său legat în formă de coadă de cal, ceea ce probabil că numai el își putea permite aici:

— Ei, domnule profesor — spuse Barsano bine dispus —, mâine ți-l trimit pe frizerul meu! În război ai fi avut podoaba capilară plină de păduchi! Ce să-i faci, sunt oameni tineri! îi spuse locțiitorului său, Karlheinz Schubert, care era mai înalt cu cel puțin un cap decât toți cei de față și care făcea onorurile după Barsano, cu o atitudine ușor cocoșată și reverențioasă, așa cum se întâmplă cu oamenii care au crescut prea mult. Schubert îl bătu pe umeri pe Bătrânul de pe Munte, un gest care ar fi putut părea cam poznaș și jovial-necinstit dacă nu ar fi fost ezitarea prealabilă prin care părea să-i ceară bătrânului acordul, să vadă dacă e în regulă să-l bată așa, cu reținere, pe umeri; nu toată lumea percepea asta ca pe o onoare, unii găseau gestul prea colegial, prea din topor, prea familiar, ba unii îl resimțeau chiar ca pe un fel de stigmat. Barsano îl salută pe Meno, își vârî mâna stângă în buzunarul jachetei sale prost croite — cei doi Londoner, Eschschloraque și Schiffner erau îmbrăcați mult mai elegant! —, o scoase din nou, ca și când și-ar da seama că ceea ce ascunzi devine interesant, încercă să zâmbească, dar se opri numaidecât atunci când conversațiile celorlalți, care oricum nu schimbau decât platitudini, amuțiră.

— Ce mai face tatăl dumneavoastră? Nu l-am mai văzut de mult. Se pregătește de o excursie?

— Prezintă diapozitive și ține prelegeri despre ele. Ultima a fost la Casa de Cultură din Magdeburg.

— Așa, așa, la Casa de Cultură din Magdeburg. Păi nu trebuie decât să coboare în jos pe Elba. Îl cred în stare. Kurt Rohde se suie într-un caiac canoe și navighează către Magdeburg.

Schubert și Josef Redlich râseră primii.

— Semeni leit cu maică-ta, spuse Barsano, oprind râsul cu o mișcare a mâinii. Curajoasa Luise. Am multe amintiri. (Se îndreptă către Paul Schade.) Mai ții minte cum stătea în fața Nadesei și îi arăta o scrisoare de la Vladimir Ilici? (Fața tăbăcită a lui Schade se lumină.) Și grenada de mână pe care a aruncat-o înapoi în tren! O adevărată partizană!

În timp ce vorbea, Barsano îl cântărea din priviri pe Meno.

— Haideți să mergem în sala de cinema, decise Barsano. La șapte și jumătate vizionăm împreună „Camera actuală" și-apoi, la opt, referatele.

Meno și Schevola plecară ultimii. După aceea, foaierul se umplu de angajații care lucrau acolo. O secretară încercă să insufle viață nouă la trei arbori galbeni de cauciuc, mari cât un etaj, dându-le apă și turbă. Din birouri se auzeau din nou voci, în cabinele telefonice de sub tabloul secretarului general al PC al URSS se aprinseră pe rând luminile furișe.

— Probabil WTsch[1], spuse Schevola.

Niște receptoare negre de telefon erau desenate oblic pe geamurile de la ușile cabinelor, iar dedesubt, litera F, gravată pe sticlă mată, strălucea galbenă.

— Îl cunoașteți pe bărbatul cu coadă de cal? Și puteți să-mi faceți cunoștință cu el?

Schevola nu vorbise către Meno, ci către aerul dintre el și Philipp Londoner, care mergea în fața lor; vorbise destul de tare pentru ca Philipp să-și încetinească pasul până când Schevola și cu el fură la aceeași înălțime; Schevola încercă să-și dreagă vocea, dar Meno interveni în mod nepoliticos, întrebându-l pe Philipp, cu un aer inofensiv:

— Ce mai face Marisa? Ai lăsat-o la Leipzig?

Philipp bolborosi că mai era încă epuizată după călătoria la Moscova, fiindcă ea făcea parte din delegația chiliană trimisă acolo cu ocazia numirii lui Iuri Vladimirovici. Sala de cinema era o încăpere în formă de cutie, îmbrăcată în lemn. După ce-și gonise, cu mișcări nerăbdătoare, invitații către locurile lor, Barsano apăsă un buton; ferestrele fură acoperite de niște perdele, iar din pereți ieșiră niște televizoare, după care se auzi imediat semnalul de la „Camera actuală". Vorbea „Maxilarul inferior". Așa îi spunea lumea unui prezentator de știri cu păr răzleț și ochelari pătrați, care ședea încremenit pe ecran, semănând cu o mumie și ținând între degete o foaie de hârtie de pe care citea fără nicio greșeală și pronunțând în mod egal silabele — nu se întâmplase niciodată ca „Maxilarul inferior" să se încurce, țara întreagă părând a aștepta ca un astfel de eveniment nemaiauzit să se petreacă —, numai jumătatea de jos a feței sale colțuroase se mișca, măcinând știre după știre într-un ritm constant și liniștit, așa cum se rulează un cablu de pe rolă... *transpunere neabătută*. În fața lui Meno ședeau Schevola și Philipp Londoner, iar la stânga Schevolei se vârâse în ultimul minut locțiitorul lui Barsano, Schubert... *cuprinzător schimb de idei... într-o atmosferă creativă*. Pe ecran se vedeau secerătoarele trecând în formație ordonată peste întinsele câmpuri de cereale din Uckermark... *mărturie impresionantă... sporirea multilaterală a forțelor*. Barsano arătă către ecranul televizorului, unde se vedea o mare de brațe ridicate în semn de slavă atunci când *Secretarul General al Comitetului Central al Partidului Unității Socialiste din Germania, tovarășul*... îi scutură

[1] Sistem de telefonie sovietic.

mâna... Președintelui Prezidiului Marelui Hural al Republicii Populare Mongole... *grijă prioritară.... fundament nezdruncinat.* Acum se vedea pe ecran instalația de umplere a sticlelor de la Combinatul de Presurizare și Conservare, auzindu-se un zăngănit înfundat, în vreme ce meștera din Departamentul de Umplere, tovarășa... vorbea de *depășirea planului* la mustul dulce din coacăze... *milioane de oameni încuviințează.* Apoi se văzură niște tancuri înaintând în cadrul unei manevre NATO, iar Paul Schade urlă „Câini imperialiști!"... *relație de încredere indestructibilă.* Avioanele vuiau pe cer, iar rachetele se înălțau amenințătoare. Decupaj: un maior în „uniformă de serviciu operativă de vară" din cadrul forțelor armate ale RDG, cu casca de oțel trasă peste cap și binoclul în fața ochilor, scrutând orizontul: *...mărturie impresionantă.* Eschschloraque își scoase batista și își suflă nasul. Acum, reporterii de la „Camera actuală" vizitau Cooperativa Agricolă de Producție „Înainte", care culesese cel mai mare dovleac al națiunii. „L-au dat și la « Faptul Divers »!", cârâi Paul Schade... *recunoaștere internațională... creștere dinamică.* Deodată trei din cele patru televizoare se întunecară. Barsano apăsă un buton, cineva intră pe ușă, domnul Ritschel, îmbrăcat în halatul Institutelor lui Arbogast, intră și întrebă pe un ton egal ce anume dorea Barsano. *...schimbare profundă*, se auzi din singurul televizor care mai mergea; Barsano gesticulă în direcția televizoarelor și ceru ca tovarășul Ritschel să le pună numaidecât în funcțiune.

Puse să se aducă scaune în cabinetul său, o încăpere mobilată simplu, situată la capătul unui coridor acoperit cu un PVC de culoare cenușie, care înghițea pașii; murmurul de voci din spatele ușilor cu plăcuțe de birouri oficiale, zgomotul deschiderii și închiderii dulapurilor cu uși rulante și clămpănitul mașinilor de scris păreau să se estompeze în bâltoacele de lumină lăsate în urmă de către lămpile cu neon cu lamele de protecție îngălbenite. În timp ce Paul Schade își aranja la pupitru hârtiile, pentru a începe apoi la un semn din cap al lui Barsano, Meno se uită împrejur: lambriuri din lemn, câteva dulapuri din furnir, o masă de scris spațioasă, cu un fanion în colțul drept și un portret de-al lui Lenin, semnat personal și de care Barsano era foarte mândru, în colțul stâng, niște fotografii ale soției sale — lucra ca doctoriță la Spitalul „Friedrich Wolf", fiind una dintre puținele neveste de înalți demnitari care mai lucrau încă — și ale fiicei sale, despre care Barsano nu vorbea. Paul Schade, bătrânul scriitor al clasei muncitoare, își ridică vocea, obrajii i se înroșiră de agitație și imediat avea să se întâmple ceea ce se întâmplase la congres: unul dintre temutele sale accese de turbare — un val de salivă scurgându-se dizgrațios, la care ascultătorii împietreau și își închideau ochii —, care la Berlin se sfârșise oribil de grotesc: proteza lui Paul Schade se desprinsese, clănțănind ca dantura unei fantome, și îi sărise între buze, ceea ce îl făcuse până și pe președintele Uniunii „Celor care muncesc cu mintea" să aibă fața cuprinsă de o expresie de groază. Pe Meno îl trecură toți fiorii când

își aminti cât de mult îi venise să râdă din rărunchi de această scenă și de tăcerea penibil înghețată a celor adunați, cum impulsul de a râde urcase în el ca un fluid otrăvit, dând rapid în clocot într-un creuzet — vai de cine și-ar fi pierdut stăpânirea de sine! Colțurile gurii lui Judith Schevola tresăriseră ca acum, când Schade ridică degetul arătător de la mâna stângă, făcându-i cu ou și oțet pe „paraziți, formaliști, cei care scriu cu nasul pe sus, străini de popor" și uitându-se, în mod ciudat, nu la Meno, la Bătrânul de pe Munte ori la Judith Schevola, așa cum făcuse la Berlin, ci la Eschschloraque, care stătea picior peste picior în primul rând, lângă Barsano, contemplându-și unghiile cu ridicări ale pleoapelor cu atât mai plictisite și mai obosite, cu cât Paul Schade devenea mai coleric. Judith Schevola avea din nou privirea ei de entomolog, interesul glacial, cenușiu, ca de piatră, stârnit de un bărbat căruia i se băteau ordinele și medaliile pe piept. La ce se gândea ea? Se gândea la faptul că Paul Schade fusese internat în lagărul de concentrare, că făcuse cunoștință cu camerele de tortură ale Gestapo-ului? Se gândea la cartea lui, în care își povestea copilăria petrecută într-un cartier muncitoresc din Berlin și prin care devenise cunoscut, până când ajunsese să nu mai fie citit de bunăvoie de nimeni după ce scrisese *Urlă, Rusia* și diverse romane în care Stalin era descris ca tată și poporul german, ca un neam de lupi, de fasciști incorigibili — cu excepția celor emigrați în Uniunea Sovietică sau a comuniștilor din ilegalitate? Josef Redlich, care stătea lângă Schiffner, în rândul al doilea, n-avea astâmpăr și se tot vânzolea pe scaun. Pur și simplu nu putea să suporte zbieretele sau se gândea la lectorul lui Paul Schade, pe care nimeni nu-l invidia?... „Arta e o armă în lupta de clasă", urla Schade, „astăzi nu mai e de-ajuns să stai liniștit în cămăruța ta și să meșterești la niște mici fraze cultivate, e din nou un timp al amenințării din partea vechiului dușman, a imperialismului și a acoliților săi, iar în aceste împrejurări literatura trebuie să treacă la ofensivă, romanele trebuind să fie ca avioanele MIG și articolele, ca salvele de mitralieră." Schade mai ceru să se trimită agitatori prin școli pentru a exersa cu copiii poezia revoluționară; mai spuse că a observat cum la orele de literatură și muzică se strecoară din nou idei burgheze, formalism, defetism și că el descoperise deunăzi, în cadrul unei vizite la o școală, niște versuri de Eichendorff, reacțiune curată, nu alta. Și alți romantici! Pe vremuri, pentru așa ceva erai spânzurat de primul felinar. Eschschloraque dădu din cap.

Schiffner, căruia îi veni rândul să vorbească după Paul Schade, înșiră niște coloane cu numere, vorbi pe îndelete despre depășirea planului de export de către editura Dresda în zona economică nesocialistă și de achiziționarea de devize. După aceea, Josef Redlich vorbi despre școlirea politico-ideologică a autorilor editurii, îndeosebi a celor mai tineri; în acel moment Judith Schevola se ridică și strigă că ea nu mai rezistă, după care ieși trântind ușa după ea.

— Nicio grijă, stimabilă doamnă, n-o să vă deranjăm. Sunteţi tot atât de fierbinte ca şi gheaţa! strigă Eschschloraque zeflemisitor după ea.

Barsano comentă:

— Ah, ce sensibilă e! Dar ce spune tovarăşul Redlich e corect, e cât se poate de corect! În ultimul timp, am cam slăbit frâul. Aşa ceva se răzbună întotdeauna. Imediat îşi ridică reacţiunea capul ei de şarpe. Crede că i-a sosit iar timpul. Trebuie să avem grijă, tovarăşi! Tineretul e întotdeauna ameninţat. Trebuie consolidat din punct de vedere ideologic.

Meno nu îndrăzni să se scoale şi să-şi prezinte referatul după ce Josef Redlich se reîntoarse la locul său, fiind vorba tocmai de „Rolul autorului în Societatea Socialistă Dezvoltată", referat deja criticat la Berlin; se uită la Schiffner, care dădu repede din cap, deşi tăiase din manuscris pasajele provocatoare, şi vru să plece pentru a vedea de Judith Schevola, ceea ce Paul Schade interpretă greşit:

— Nu mai e nevoie să murdăriţi locul cu gunoiul dumneavoastră, Rohde, pentru aşa ceva ar fi trebuit să vă plesnească mama dumneavoastră din timp, şi în stânga, şi în dreapta.

Barsano, Schubert şi Schiffner se scuturară de râs la auzul acestor vorbe.

Meno părăsi încăperea. Judith Schevola deschisese geamul de la capătul coridorului.

— E un balcon în faţă, îi spuse el.

Ea dădu din cap.

— Am nevoie de aer curat. Trebuie să plec de aici.

Paşii lor răsunară pe coridoarele goale. Numai din câteva birouri se mai auzeau voci şi maşini de scris. În rotondă mocnea mormăitul din cabinele telefonice de la parter, ascensorul pentru mâncare, aflat lângă scară, se puse în mişcare, unul dintre microfoanele instalaţiei de comunicare în cadrul clădirii, colorate în bej, pocni, cineva îşi drese vocea, şi se făcu din nou linişte. Balconul se afla de cealaltă parte a rotondei. Nişte draperii de prin anii '60, imprimate cu flori cenuşii, acopereau uşa cu aripi largi.

— Vreţi?

Meno îi oferi pachetul lui „Orient", ea apucă o ţigară în mod mecanic şi nu se clinti când Meno i-o aprinse.

— Pot îndrăzni să vă pun o întrebare?

Schevola îşi întoarse faţa către el fără să-l privească; părea palidă şi obosită, dar poate că Meno se înşela, întrucât lumina de la felinarele din parc, orientate către castel, abia dacă ajungea până la ei.

— De fapt, ce faceţi aici?

El tăcu şi fumă.

— Dar dumneavoastră?

— Tipic. Sunteţi prudent ca... ei, ca un lector. Cândva am crezut în toate astea. Cum că asta ar fi orânduirea socială mai bună... Dar cu ăştia... (Arătă

vag peste umăr. Meno își mișcă urechile în față, ceea ce o făcu să zâmbească.) Dar ce să mai, ăștia știu oricum ce și cum, nu credeți? Frazele astea... mă scârbesc! Și dac-ar fi după Schade, ne-ar închide, ca pe vremea lui Stalin. Sau ne-ar face pur și simplu de petrecanie.

Făcu un gest ca de tăiere a capului.

— Stați puțin liniștită, șopti Meno. Măcar fumați, dar țineți-vă gura!

— Vreți să vă spun ceva? N-am chef. (Schevola râse, era râsetul ăla al ei neplăcut, nisipos.) Bunică-mea spunea întotdeauna: „Copila mea, nu ești nicăieri mai în siguranță decât sub șunca diavolului." (Făcu din mână un semn de refuz și fumă.) Iar după aceea participăm din nou frumos la jocul lor, tăcem din gură și ne îmbătăm. Îți ții gura și gata!

— Nu e ușor pentru mine, spuse Meno după o tăcere îndelungată. Mama mea... dar să lăsăm asta! Poate mai târziu, dacă o să vă intereseze. Schade tocmai m-a dat afară cu o palmă verbală.

— Sunteți un om comic, spuse Schevola, căzută pe gânduri. Greu să vă citească omul. Dar totuși am încredere în dumneavoastră.

— Ar trebui să intrăm din nou, schimbă Meno vorba. De la o recepție a lui Barsano nu poți să dispari pur și simplu, de parcă ar fi aniversarea zilei de naștere a unui copil, la care te-ai certat cu cineva.

— Și ce urmează după insulte?

— Bem, ne uităm la un film și cântăm imnuri revoluționare. *Vecernii zvon* pare să-i placă.

— Și apoi plângem de emoție?

— Cam așa ceva.

— Pentru asta rămân.

Își terminară de fumat țigările. Din depărtare se auzi lătrat de câini și Meno sesiză pentru prima oară mirosul mlăștinos, amețitor, de la măselarița care năpădise zidurile castelului; se părea că parcul atrăgea insectele de noapte.

— Gata, v-ați liniștit? întrebă Barsano cu un aer relaxat ironic când cei doi se întoarseră. Ia nu mai fiți atât de sensibili, la noi ce-i în gușă și-n căpușă, trebuie să reziști la un ghiont.

— Întâlnire conspirativă!

Schubert zâmbi insinuant.

— Tovarăși, acum am putea să facem următorul lucru, spuse Barsano, numărând pe degetele de la mâna dreaptă. Unu: să ne uităm la un film, *Ceapaiev* sau *Vesioliie rebiata*

— Ai toată seria? îl întrerupse Paul Schade.

— Toată. Sau *Oktiabr* de Serghei Eisenstein. Doi: mâncăm ceva. Trei: mergem jos să vedem în ce stadiu se află tovarășul Vogelstrom cu panorama sa revoluționară. Patru: facem ceva deosebit. Vă arăt documente din perioada de luptă. Așadar, care e treaba? Bine. Mâncăm nițel și apoi ne uităm împreună la... *Oktiabr*? Frumos. Bună alegere.

Barsano apăsă un buton, uşile unui dulap se deschiseră, un pupitru de comandă cu sute de butoane şi manivele ieşi în afară. Cineva bătu la uşă, după ce Barsano mai apăsă încă un buton, şi un bărbat în uniformă de pădurar intră în încăpere.

— Nu, nu! îi spuse Barsano omului. Vreau să vină tovarăşul bucătar de serviciu!

După care apăsă un alt buton şi îşi făcu apariţia un bărbat cu barbă cenuşie, îmbrăcat într-o uniformă de mecanic de locomotivă al Căilor Ferate Germane.

— Nu, nici dumneavoastră nu sunteţi cel pe care-l vreau...

Barsano căută, se scărpină pe după ceafă şi apăsă următorul buton, de data aceasta păru s-o fi nimerit, bucătarul de serviciu al Complexului culinar „Ivan M. Miciurin" aduse un cărucior cu castroane şi o canistră plină de caşă, căruciorul având dedesubt şi un platou cu un minibar.

— Terci de hrişcă, îi spuse Philipp Londoner lui Eschschloraque cu voce scârţâită, după ce îl întrebă de progresul piesei sale şi de evoluţia problematicii paznicului de noapte.

— Sunteţi mult prea râzgâiaţi, mârâi Paul Schade. Noi, vechii revoluţionari, în vremurile de luptă, frigeam uneori şobolani, iar în Spania am trăit săptămâni în şir cu pâine uscată! Şi în lagărul de concentrare am fi fost bucuroşi să avem o strachină de terci de hrişcă. Păi să vă spun eu! Voi sunteţi garda tânără care trebuie să poarte mai departe revoluţia!

Privirea sa îi cuprindea pe Philipp Londoner şi pe Schevola, care stătea la rând în faţa lui.

— O atenţionare foarte valoroasă din punct de vedere pedagogic, îi dădu dreptate Bătrânul de pe Munte, punându-şi o porţie în strachină, care stătea mărturie unui apetit adevărat sau disponibilităţii de a-şi aduce aminte de vremurile de odinioară.

Paul Schade îşi întoarse capul cu dispreţ şi îşi pescui o sticlă de Zubrovka.

— Nu trebuie să-mi repeţi vorbele, tovarăşe Altberg! Scuteşte-ne de comentarii şi mai bine onorează-ne cu prezenţa ta la şedinţele uniunii! Iar dumneavoastră, *domnule* Eschschloraque, aţi mai călătorit prin Occident?

— *Tovarăşe* Eschschloraque... E *păcat*[1] ca cineva să-nţeleagă atât de greşit situaţia.

Eschschloraque îşi întoarse faţa de la Schade şi se apucă să prepare pentru Philipp Londoner şi pentru el *longdrink*-ul „Înger blând": o parte de curaçao, o parte de şampanie, o parte de suc de portocale. Karlheinz Schubert îşi turnă un pahar de votcă, un „Sto Gramm", murmură „Na zdarovie" şi îl dădu pe gât din câteva înghiţituri, mestecând. Bătrânul de pe Munte fu de părere că aşa ceva n-o să-i priască pe stomacul gol, dar locţiitorul se strâmbă numai, după care îşi turnă un al doilea pahar. Barsano îi dădu un şut pupitrului de

---

[1] Aluzie la numele lui Schade (germ. *schade*, „păcat").

comandă, plângându-se că Arbogast i-l instalase și că funcționa din ce în ce mai prost; uitase total care era butonul pentru prezentatorul de filme, dar acesta stătea deja în dreptul ușii și aștepta să vadă ce anume dorește Barsano.

Casa avea un miros și un gust de material de umplutură, numai Bătrânul de pe Munte nu era încă gata când Barsano făcu personal oficiile, turnând vodcă la toată lumea. Condimentase personal vodca cu piper, ginger și muscat, puțin zahăr și scorțișoară, amestecul de „armonică" de care Meno își aducea aminte ca de un chin de la niște vizite din trecut. Barsano rânji când îi turnă lui Meno paharul până la margine.

— Stai prea mult în fund la masa de scris, tovarășe! Nu ții la băutură! Hai, ia și bea! Maică-ta ținea la băutură, era o revoluționară dintr-o bucată. Hai, treci și bea până la fund, și apoi o să vezi... lucruri minunate!

Meno n-avea niciun chef să vadă „lucruri minunate". La ultima recepție, singura sa perspectivă fusese un oval din porțelan din toaleta personală a lui Barsano; acolo Meno observase totodată că secretarul regional era cu siguranță un mare fan al seriilor *Digedas* și *Abrafax*, care stăteau în teancuri voluminoase pe un intrând, în mijlocul unei panorame faianțate, reprezentând „Lumea noastră de mâine"[1]; se vedeau acolo niște copii blonzi aflați în brațele unor tractoriste cu sâni mari, iar ei le făceau semn cu mâna taților lor care goneau pe cerul fără nori în niște avioane cu reacție; în partea stângă era un laborator plin de microscoape și eprubete deasupra cărora se aplecau, aranjați radial, cercetători celebri, îmbrăcați în halate albe; trenuri suspendate pe câmpuri magnetice, o fermă de găini subterană, autostrăzi amplasate la o înălțime de mai multe etaje, pe care lunecau niște mașini futuriste; deșerturi și stepe erau transformate în peisaje înfloritoare cu ajutorul canalelor; pe peretele din dreapta se vedeau orașe stelare de pe planete îndepărtate înconjurate de nave spațiale și de insule de recreere situate în apropiere, sub sticlă; iar pe podea stătea un citat de Lenin, în limba rusă: „Așadar, să visăm! Dar cu condiția să credem în mod serios în visul nostru, să observăm cu exactitate viața adevărată și să legăm observațiile de visul nostru și să ne îndeplinim fantezia în mod conștiincios! A visa este necesar... VLADIMIR ILICI LENIN."

— Bem în cinstea Marii Revoluții Socialiste din Octombrie! strigă Barsano, ridicând paharul.

Schubert și Paul Schade se puseră să strige „Gorki, Gorki", după cum era obiceiul în Uniunea Sovietică — „amar, amar, și-și goliră paharele/ de parcă-ar fi fost apă chioară". Nici pe Judith Schevola „armonica" nu părea s-o afecteze. După ce Barsano îi umplu paharul, Meno se dusese repede în fața dulapului cu cadourile din partea delegațiilor guvernelor prietene; acolo se

---

[1] *Unsere Welt von Morgen*, carte speculativă de popularizare a științei, care anticipa, din perspectivă socialistă, felul în care vor trăi oamenii în anul 2000; a fost scrisă de Karl Böhm și Rolf Dörge și publicată în RDG în 1959.

afla un covor al Academiei Militare Frunze în care erau realizate, cu niște minuscule mărgele de sticlă, sub puști Kalașnikov încrucișate, reproduceri ale capetelor lui Marx, Engels și Lenin; de asemenea, se mai vedea acolo un turn de televiziune din Moscova, realizat din malahit; un butoi de vin bulgăresc care fusese asamblat de niște membri FDJ din jumătăți de cleme de rufe, având poligrafiate motive folclorice; și o „cupă a prieteniei popoarelor" sub forma unei amfore din alamă, din Grecia; acesta era obiectivul lui Meno, care nu mai voia să facă încă o dată cunoștință cu centrul de porțelan al Lumii noastre de mâine; simulă un acces de tuse și își turnă „armonică" în „prietenia popoarelor"; băutura se scurse în cupă plescăind.

— Bem în memoria marelui nostru tovarăș Vladimir Ilici Lenin!

— ...în sănătatea tovarășului nostru Iuri Vladimirovici Andropov!

— ...pentru Partid!

— ...pentru Revoluția mondială!

Judith Schevola nici măcar nu se clătina când terminară de băut. Paul Schade o bătu pe umăr cu admirație.

— Așa, așa, fătuco! O să-i tragem noi doi un dans mai încolo!

Iar Schiffner, care zâmbea încântat, o bătu ușurel pe obraz.

Între timp, Ritschel își terminase treaba în sala de cinema. Prezentatorul filmelor dispăru cu mai multe role de film pe umeri, într-o scară care ducea în sala de proiecție; în spatele unei ferestruici mari cât un crenel de meterez se afla un proiector vechi, de tip „Ernemann", după cum știa Meno de la familia Londoner, pe care Barsano o mai invita la câte una dintre serile lui cinematografice. Sala de cinema nu servea numai plăcerii personale a lui Barsano, aici se vizionau filmele în avanpremieră, aici se hotăra dacă un film avea sau nu voie să fie arătat populației. Lumina se stinse după ce secretarul regional de partid și cei pe care voia să-i știe lângă el în rândul întâi se prăbușiră pe scaunele lor, aparatul începu să clămpăne, un fascicul de lumină străbătut de praf proiecta primele imagini pe ecranul care se înălțase fantomatic; mai întâi, se văzu o tablă albă cu colțurile rotunjite, brăzdată de zgârieturi negre, după care apărură niște cifre pe un reticul și începu numărătoarea inversă, cu pârâieli și tremurături. Barsano și Paul Schade, plini de nerăbdare, se tot foiau de colo-colo pe scaunele lor.

33

Tabăra PTAP[1]

Mirosuri din grădină, parfum de rododendron, iasomia palidă care se deschidea serile, guri albe ce purtau murmurul apusului de soare și curenții albaștri, ocru sau aqua, purtați de vânt ca un evantai; secretele ierbii, care purta dungi de cuc și își schimba culoarea, devenind violetă pe la marginea gazoanelor, strigătul subit al vreunei păsări aflate într-o coroană de arțar plină de un verde care se scurgea parcă încetinel, și un soc a cărui șoaptă suna de parcă cineva ar fi vărsat nisip,

o frunză, ca o paletă ce se zbătea prinsă de curenții ascensionali, se învârti și se reîntoarse pe ramura de pe care căzuse, făcându-te să te uiți la stradă, pentru a te asigura că trecătorii nu mergeau înapoi ca în filmele mute; spițe de bicicletă scânteind brusc, atunci când vreun băietan meșterea la marginea drumului la o bicicletă întoarsă; disonanță: un ciulin într-o livadă de pomi fructiferi,

pisici trăgând aghioase pe niște grămezi de scânduri aflate în spatele unor șoproane, mai întâi două, apoi trei, apoi încă una cenușie, una maronie se mișca pe lemnul maro, și mai încolo duzini de pisici tigrate ședeau la soare, la o distanță respectuos-încăpățânată, niciuna dintre pisici nu se uita la alta, niciuna nu se afla paralel cu alta ori în spatele alteia. Se uitau una pe lângă cealaltă în niște unghiuri perfect elaborate, fie ele și minimale, nemișcate, și tot mereu apăreau altele, fără să scoată vreun zgomot, precum contururile pe o fotografie care este developată, unele fiind poate tangibile, altele nu, de parcă această colonie ar fi fost compusă din diferite zile de iunie, și printr-o iritare în parcursul obișnuit al timpului ar fi devenit vizibile toate pisicile care stătuseră în acest loc în ultima sută de ani,

după care veni vara.

---

[1] Pregătirea Tineretului pentru Apărarea Patriei.

„Deocamdată nu vrem să te mai vedem", scrisese Josta după externarea din spital, iar acest plural din scrisoarea ei — care îi includea și pe Daniel și Lucie, aceasta din urmă neînțelegând încă ceea ce se întâmplase — îl neliniștea pe Richard și îi accentua melancolia ce îl cuprindea adesea după chemările pașnice ale primăverii, cu verdele ei crescând, care te rănea fără patetism în lunile de arșiță. Vara era plină de solicitări cărora trebuia să le faci față, te îmboldea, totul rula la turație mare, se sfădea într-o agitație plină de sudoare, cerul părea că se învârtește ca o piatră de moară, apăsând vârfurile copacilor și acoperișurile, ascuțind râul până când acesta deveni o lamă strălucitoare; florile nu-și găseau liniștea, nemaiavând timp, se pare, și plesneau, pompând peste străzi un alb agresiv care, în jurul orelor prânzului, sub soarele cenușiu ca pietrișul, zgâriat ca filmele vechi, era tras în dungi de arșiță, uscându-se apoi, și, când florile cădeau pârâind, fumega pe drumuri ca praful de ghips. Richard se ducea joia la înot — în ciuda verii, prefera piscina acoperită celor în aer liber —, merse de jur împrejurul casei Jostei, dând peste prăvălia în care doamna Schmücke vindea pește:

— Băiatul o să aibă în curând vacanță, îi spuse ea, după ce Richard se interesă cu precauție, într-un moment când nu mai era nimeni și linii din acvariu se lăsau din nou inerți la fund. Se pare că vor să plece. Micuța nu mai râde. Apropo, a venit cineva pentru copii, nu mai trebuie să mă ocup eu. O femeie — continuă ea —, n-o cunosc. De la Departamentul de Asistență Familială a Consiliului Orășenesc, mi s-a spus.

Băieții din clasele a XI-a urmau să plece în taberele PTAP. Christian veni acasă cu o uniformă verde-deschis și cu o mască de gaz, iar peste umeri își trecuse o pereche de bocanci negri:

— Nu e vorba decât de două săptămâni, o liniști el pe Anne.

Uniforma fusese ținută într-un depou și mirosea a naftalină; Robert, căruia nu-i convenea că fratele său locuia din nou în Caravelă în timpul verii, deschise larg ferestrele:

— Chestia asta ne împute toată casa! Și ascultă, bătrâne, tot sună aici una zvăpăiată, e aia din Waldbrunn? Reina Kossmann. Reina, sună de parcă ar fi curățătoria chimică!

— Vezi-ți de ale tale! spuse Christian.

Se duse la Wiener să se tundă scurt. „Dacă tot e să fie!", își spuse el și merse în uniformă și bocanci și cu boneta prinsă sub un epolet; Wiener servea în tăcere clienții din salonul care amuțise, iar oamenii îi evitau privirea; abia când intră colonelul în retragere Hentter, care făcuse parte din Marele Stat-Major al corpului expediționar Afrikakorps al lui Rommel, Wiener și ajutoarele sale îl serviră.

— Credeam că am plătit, spuse Hentter. Am văzut flăcăi ca tine murind ca muștele la El Alamein. Iar tu apari aici în țoalele astea, măi băiete! Du-te acasă și nu îmbrăca asta decât atunci când n-o să poți altfel.

Christian era dezamăgit de faptul că nu fusese înțeles de către colonel. Nu purta uniforma asta din mândrie, ci pentru că voia să fie compătimit, poate și din sfidare, dintr-un sentiment masochist, la modul „Ia uitați-vă încoace!", exhibându-și suferințele. Rușii se mai aflau încă în Afghanistan. În Polonia tot mai era în vigoare legea marțială. Nu suporta gândul de a putea merge liber de colo-colo când uniforma stătea deja în camera lui ca un avertisment. În momentul în care primise echipamentul, pe libertatea sa căzuse o umbră, intervalul de timp care îi rămăsese până când să trebuiască să plece în tabăra PTAP fiind otrăvit — și simțea nevoia de demnitate; în exterior se adapta, în interior însă își spunea: „Port hainele astea, am chiar și părul tuns scurt, fac mai mult decât mi se cere, și tot nu aveți putere asupra mea." Nu admitea adevăratul motiv. Pentru ca plecarea să fie mai suportabilă, își puse încă dinainte uniforma.

Richard îl văzu pe Christian când se întoarse de la frizer, fiind șocat că acest hăndrălău roșu la față, cu un păr blond tuns perie era băiatul lui. Anne, care lucrase în grădină și tocmai punea o cană de udat plantele lângă rândul de trandafiri din fața porții, scoase un strigăt, ridică mâinile, ușile de la Jiguli-ul lui Tietze se loviră, Richard văzu că Niklas făcea cu mâna, îmbrăcat într-un halat alb, cana de udat plante se răsturnă, apa se scurgea încet, formând pete mari, înflorate, pe plăcile de pe drum. Christian făcu la rândul lui semn cu mâna, se opri în fața Annei, vorbi cu ea dând din cap, la care Anne nu reacționă, luă cana de udat și stropi trandafirii care foșneau sub arșiță precum hârtia creponată.

Vagoanele erau arhipline, Căile Ferate nepunând la dispoziție decât câteva compartimente speciale, în care se înghesuiau elevi din toată Dresda, îmbrăcați în uniforme verzi, deschise la culoare, supravegheați fiind de către profesorii lor. Îmbrățișările, lacrimile, scrisorile de dragoste strecurate în mână se terminaseră, ușile se trânteau și un mecanic de locomotivă sună sfredelitor și își ridică discul de semnalizare, după care trenul se puse în mișcare, lăsându-i în urmă pe oamenii care făceau cu mâna, alergau pe lângă tren, făceau bezele și apucau mâinile vâslinde ale unor băieți deosebit de sensibili sau dădăciți de mamele lor. Oamenii de pe peron se încadrau atât de limpede în categoriile „părinți" și „prietenă", încât Christian nu le iertă sentimentalismul concentrat și refuză cu înverșunare un măr pe care i-l oferi Siegbert; nu-i plăcea scena asta de rămas-bun, toți oamenii ăștia nu făceau situația mai ușoară, fețele plânse nu făceau ca ceea ce era de neschimbat să fie mai puțin de neschimbat. Pentru prima oară în viață, Christian îi interzisese ceva mamei sale: să-l conducă până la peron; o făcuse atât de brusc, încât acum avea mustrări de conștiință. Anne îi dăduse o palmă, prima după mulți ani, îi citise groaza pe față și fugise afară trântind ușa. Niște porumbei își luară zborul, Christian se retrase într-un colț și se uita la sticla curbată de pe partea

frontală a halei de culoarea berii brune; de suporții de oțel atârna găinați. După ce Jens și Siegbert : âseră îndeajuns de tunsoarea lui Christian, îl invitară la un joc de skat, jucau pe optimi de pfenigi, iar Christian pierdu câțiva groschen. Vizavi ședeau niște elevi de la Kreuzschule. Această școală era considerată a fi una de elită în Dresda, iar corul de elevi dobândise sub cantorul Mauersberger un renume internațional. Direcția umanistă a școlii îi solicita pe elevi în mod deosebit; acum, se spunea că școala ajunsese „roșie" și că ar fi scăzut chiar și calitatea cântatului. Totuși, era ceva deosebit să fii un crucean, te bucurai de prestigiu în Dresda; doamnele strânse la o cafeluță ridicau din sprâncene, bunicile băteau din palme și strigau „Ah, nu, ah, nu!" atunci când nepoții lor reușeau să intre acolo. Meno fusese crucean, la fel ca și unchiul Hans, și atât Muriel, cât și Fabian urmau să fie dați la această școală. Cruceenii frecventau cafeneaua Toscana, exhibându-și acolo de generații expresia tipică, plictisită și blazată, de tipul „Cât costă lumea?", care îi ancora bine și incestuos în burghezia insulei Dresda, cum spunea Meno, ca o „donație de sânge". Christian îi invidie pentru siguranța lor. Lui Siegbert nu-i păsa de băieții din celelalte compartimente. Își luase cu el un vraf de cărți de aventuri, din seria „Kompaß", și începu să le frunzărească atunci când se săturară să joace skat. Falk își scoase chitara din învelitoare. Acum, cruceenii se înviorară.

— Hei, se potrivește bine, hai să cântăm împreună ceva!

Un flăcău bronzat, cu părul până la umeri, arătă, relaxat, către un acordeon aflat la bagaje.

— Iar tu poți să-ți scoți trompeta, grăsane!

— Da' ce, crezi că sunt homo?

Cel care fusese strigat „grăsanul", un tip blond, subțire de ziceai că era tras printr-un inel, pe care uniforma stătea atârnată, amenință cu pumnul și rânji.

— Nu la asta mă refeream, măi, fraiere!

Bronzatul dădu jos acordeonul.

— Cruceeni, *viva la musica*! (Ridică o sprânceană și se îndreptă către Falk.) Poți să cânți?

— Poți să citești notele?

— Poți să citești ironia? îi răspunse lui Christian bronzatul.

Cruceenii voiau să cânte niște cântece ale vagabonților latini, dar trebuiră s-o facă singuri, întrucât numai ei cunoșteau aceste cântece. Falk îi acompania la chitară, iar blondul apăsa cu multă simțire pe trompetă. Singurele cântece pe care le știau cu toții erau *Bandiera rossa* și *Când mergem noi unul lângă altul* și, pentru că nimeni nu voia să cânte asta, cruceenii se puseră din nou să cânte în cor pe mai multe voci, bronzatul cântând la acordeon și dirijând cu capul.

Trenul șerpuia prin Lausitz, ținutul caselor masive care îmbina stilul Blockhaus cu tradiția construcțiilor de paiantă, ținutul unde se vorbește cu

un „r" puternic, ținutul satelor dormitânde și al unor câmpuri care se unduiau blând, ajungând până la orizont; aici, cartofilor li se spunea „Apern" și multe nume de localități erau scrise în două limbi, în germană și în sorbă[1]. Când trenul mergea încet, se auzea cântecul ciocârliei deasupra galbenului palid al grânelor; mirosea a sudoare și a praf și a ceai de măceșe îndulcit. Din primul compartiment se auzea pocnind compostorul conductorului. Christian se aplecă în față. Se putea auzi vocea tinerească a lui Stabenov, care ținea cine știe ce discurs, cu el în compartiment aflându-se Hagen Schlemmer și vreo alți câțiva pasionați de fizică pe care auzul unor nume ca Niels Bohr și Kapitza îi mai făcea încă să le licărească ochii. Și Stabenov purta uniformă PTAP. Dr. Frank coordona la școală cursurile de apărare civilă pentru fete.

Tabăra, o zonă de un hectar cu barăci, stâlpi pentru steaguri, cantine și un loc pentru apel, se afla la marginea orășelului Schirgiswalde, în mijlocul unor dealuri înverzite, pe care erau, sus, case de o familie, cu obloanele lăsate și cu câte un fag în miniatură; păreau artificiali, ca decorațiile de la un model de cale ferată. Elevii din Waldbrunn fură luați în primire de către un subofițer, care le arătă baraca lor: două săli comune pentru câte zece elevi, paturi duble, suprapuse, deșteptarea la ora 6, înviorarea, în pas alergător și cu bustul gol la spălat în sala centrală de baie, făcutul patului și curățarea sectorului, micul dejun la ora 7, după aceea pregătire militară.

— Timp liber se dă?

— Cum vă numiți?

Subofițerul se proțăpi în fața lui Jens Ansorge, care stătea în dreptul ușii mestecând gumă.

— Și scoateți guma din gură când vorbesc eu!

— Ansorge.

Subofițerul își notă numele.

— Aici nu sunteți în concediu, țineți minte lucrul ăsta! Ansorge, o să fiți primul de serviciu la toaletă. Veniți la mine să-mi raportați! Înțeles?

Jens tăcu.

— V-am întrebat dacă ați înțeles, nulitate!

— Hm!

— Călcâiele împreunate, laba pentru salut la bonetă și „Da, să trăiți, tovarășe subofițer!". Ei lasă, că exersăm noi treaba asta!

Zilele începeau cu un sunet de fluier care îți ajungea până în rărunchi, urmat de urletul subofițerului Hantsch — „Plutonul al nouălea, deșteptarea, pregătirea pentru înviorare!". Apoi, ieșeau la iveală unu, două capete ciufulite, toți căscau, oftau, rânjeau neîncrezător, se mirau că nu sunt acasă, trezindu-se într-un pat confortabil și fiind sculați de către o mamă iubitoare,

---

[1] Limba grupului etnic minoritar al sorbilor, de sorginte slavă, care trăiește, în mare parte, în regiunea Lusatia, pe teritoriul Germaniei și al Poloniei deopotrivă.

în aromele micului dejun și a'e ceaiului, ci de către el, subofițerul care fusese detașat de la o unitate militară de infanterie motorizată de la Schirgiswalde și credea că aceasta ar fi continuarea nemijlocită a curții din fosta lui cazarmă, unde puteai să-i mușmuluiești după voia inimii pe fraierii de elevi, niște sclifosiți țâfnoși. În timpul înviorării de dimineață, care se compunea din pas alergător, pas săltat, flotări și genuflexiuni pe locul de apel, Christian îl observa pe Hantsch; pentru prima oară în viața lui făcea cunoștință cu un om căruia îi făcea de bună seamă plăcere să le comande celorlalți, să le arate puterea sa, încercând să le găsească punctele slabe și, când le găsea (Hantsch părea să aibă pentru asta un instinct care nu-l înșela), să le expună spre satisfacția sa și chinul victimei. Chestia asta era nerușinată și pe Christian îl deranja faptul că Hantsch nu părea să cunoască (sau nu voia să cunoască) limita la care începea umilirea. Bineînțeles că Hantsch observa că, după înviorarea de dimineață, când toată lumea se deplasa în pas alergător la bustul gol către sala de spălat, Christian încerca să-și ascundă acneea cu prosopul pe care îl ținea ca pe o togă — ceea ce oricum nu-i reușea, întrucât prosopul era mult prea scurt —, că își căuta un loc în spate de tot pentru ca ceilalți să nu-i vadă pielea necurată. Hantsch dădu ordin de oprire, veni la Christian, îi smulse prosopul de pe umeri, îl privi pe Christian de sus până jos cu o expresie de surprindere și de scârbă și spuse:

— Omule, păi pe tine n-o să te vrea niciodată vreo fată. Pluton, stânga-mprejur!

Tot plutonul se-ntoarse, Christian închise ochii, dar simțea cum privirile celorlalți îl ard pe corp.

— Ei, acum e atât de roșu, că aproape că i-au dispărut coșurile. Da' e chiar scârbos, măi omule, tu nu te speli cum trebuie? Și nu se poate face nimic?

Hantsch se uită cu o expresie îngrijorată, după care dădu ordinul „stânga-mprejur" și „înainte marș". În sala de spălat, se postă în spatele lui Christian și observă cum acesta se spală.

— Și cocoșelul?

— Seara, tovarășe subofițer, abia rosti Christian, clătinându-se de mânie.

— Și-n timpul zilei îl lași să pută, porcule?

— Ia lăsați-l în pace! mârâi Falk.

Hantsch se întoarse încet către el. Se făcu liniște în sala de baie. Hantsch dădu indiferent din umeri.

— Na, mi-e egal. Elevi de liceu!

Suflă pe nas cu dispreț.

Arșița făcea ca instrucția să fie un adevărat chin, care scotea sudoarea din elevi, la fel ca prostescul pas bătut pe loc în bocancii lustruiți cu mare artă, care, după două, trei întoarceri pe drumurile uscate, se umpleau de praf, comenzile de „Întoarcere la stânga!", „Întoarcere la dreapta!", „La dreapta, la stânga-împrejur, înainte marș!", exercițiile pe teren, la care numai Stabenov

își lăsa plutonul să se odihnească în umbra zmeurei și a lizierei pădurii, saltul înainte pe terenul cu obstacole „Werner Scelenbinder" al taberei. Numai Siegbert părea să se simtă în largul lui, dând numai din umeri atunci când ceilalți se plângeau de felul în care decurgeau zilele.

— Haide, măi frate, că nu-i mare scofală! îi spuse el disprețuitor lui Falk atunci când acesta tot ieșea din cadență în timpul marșului, fiind apostrofat de către Hantsch ca fiind un „idiot care nu știe să se miște".

Siegbert își pierdu răbdarea.

— Fii și tu atent și concentrează-te nițel! Doar n-o să te dea gata o amărâtă de cursă cu obstacole! Nu vreau să pierdem puncte din cauza ta, trebuie să punem cu botul pe labe maimuțele astea de cruceeni!

Era o tablă pe drumul către cantină unde se treceau în fiecare zi punctele acumulate de către diversele plutoane; Siegbert voia neapărat să termine primul.

— Nu suntem în război, iar tu nu ești Gilbert Wolzow[1], încercă Falk să i-o servească.

— Ei da, ce să spun, avea dreptate Reina, pur și simplu ești o momâie!

— Siggi, te-ai țicnit?

Christian se puse în fața lui Falk.

Tabăra era comandată de un fost maior de armată, un bărbat scund, cu o față plină de cute și cu pielea arsă de soare, al cărui pântec rotofei făcea ca uniforma să se umfle peste centură. Serile pășea jovial și mândru nevoie mare în susul și în josul străzii asfaltate din tabără, se uita la cumpărăturile elevilor făcute la chioșcul din tabără (înghețată de vanilie la douăzeci de pfenigi, înghețată roz de căpșuni care avea gust de apă și de căpșuni care nu prea părea a fi chiar căpșuni), le răspundea la salut comandanților „lui" de pluton, lovindu-și călcâiele, iar uneori Christian îl observa cum stătea la gardul taberei cu mâinile la spate și se uita la casele care aveau obloanele trase. Comandanții „lui" de pluton, „obiectul lui" (tabăra de antrenament), „soldații lui", după cum li se adresa maiorul în retragere Volick elevilor la apelul de dimineață și atunci când mai ținea câte o alocuțiune pe la cantină; cuvântul său preferat era „pikobello". Era un om jovial, ordonat, care părea să fie împăcat cu sine și cu lumea și care, și cu cincizeci de ani în urmă, ar fi condus o tabără asemănătoare cu aceeași jovialitate și cu același spirit de ordine, după cum i se părea lui Christian. Christian nu vorbea cu nimeni despre impresiile sale și nici nu scria. Siegbert răspundea la scrisorile Verenei, care veneau aproape zilnic; Christian le recunoștea după scrisul lor caracteristic, spinos;

---

[1] Personaj cunoscut din romanul *Aventurile lui Werner Holt* de Dieter Noll. Gilbert Wolzow este un elev-soldat cu convingeri naziste, recrutat, împreună cu colegii săi mai puțin entuziaști, ca servant de tun de către Armata germană pe la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial.

primi o scrisoare de la Meno, care îi comunica faptul că nu prea era mare lucru de comunicat: căldură mare la Dresda, în Elba se vedeau pietrele din matcă, în brațele râului pluteau pești; două fete, care se numeau Verena Winkler și Reina Kossmann, îi scriseră o scrisoare de mulțumire „pentru ospitalitatea dumneavoastră și seara frumoasă petrecută la dumneavoastră". Apoi, Meno îi menționă pe gemenii Kaminski care erau din ce în ce mai neobrăzați, după care îi aduse la cunoștință că reușise să găsească un adjectiv exact pentru nuanța uneia dintre saturnidele din casa scării Caravelei. Tipic Meno, își spuse Christian în sinea lui.

Între timp, Richard le spusese celor apropiați despre necazul lui cu organele de supraveghere ale populației; își luă privirea de la masa la care stăteau Barbara și Ulrich, Niklas și Gudrun, Iris și Hans Hoffmann, își răsuci umărul către Anne, care ținea capul plecat în vreme ce ticăitul pendulei pătrundea din ce în ce mai tare în sufrageria Caravelei, iar Meno, care stătea lângă Regine, fu cuprins de o rușine adâncă — neștiind de ce — și de compătimire pentru cumnatul care i se păruse întotdeauna că era atât de puternic și de necomplicat; tulburările uzuale pe care ți le aduce viața, astea da, le va fi având și el, socotise Meno, dar Richard părea să aibă, de felul lui, o fire luminoasă, de om practic, care nu prea stă el să-și bată capul cu tot felul de chestii, a cărui ființă părea să spună: „Da' voi ce vreți?". Se poate trăi și altfel, mai voios, mai deschis față de lucrurile simple, lucruri ce se miră oricum de voi, ăștia măcinați de gânduri, se miră de ce faceți voi din ele și cum de reușiți să încărcați cu complexe până și o adiere proaspătă de aer de pădure.

— Trebuie să le spui colegilor tăi, spuse Barbara suspinând.

— Dar copiii..., spuse Anne, ridicându-și fața plânsă. Copiii... Ce facem dacă ăștia își pun în practică amenințarea?

— Ei lasă că n-o fi dracul chiar atât de negru! spuse Gudrun cu speranță în glas.

— Asta o spui tu! (Richard se ridică și merse încolo și-ncoace) De parcă nu sunt copiii tăi! Tu ai risca?

— Foarte bine — interveni Barbara —, atunci n-o să meargă la facultate... Ai o problemă cu asta? Eu îmi iubesc copilul indiferent dacă face sau nu facultatea... Dar voi vreți neapărat s-ajungă sus! Mie mi s-ar părea mult mai important dacă ar putea să treacă în mod cinstit prin viață, dacă tu ai refuza compromisurile. Atunci o să ai și tu din nou conștiința împăcată!

— Vorbe mari, o luă Richard în râs pe Barbara.

Ulrich îi luă Barbarei, într-un gest împăciuitor, mâna care se ridicase în sus de iritare.

— Fulgușor, liniștește-te! Poate că ai dreptate. Dar pot să-i înțeleg pe Richard și Anne. E în joc viitorul copiilor și, chiar dacă pentru tine nu contează dacă Ina o să urmeze sau nu vreo facultate, pentru ei contează.

— Păi băieții *vor* să meargă la facultate, insistă și Meno, care până atunci nu se implicase în discuție. În orice caz, eu așa știu. Anne și Richard vor pentru ei ce e mai bun și, zic eu, asta ar fi o facultate...

— Cu prețul ca Richard să-și toarne colegii? (Hans Hoffmann se aplecă înainte, palid la față.) Nu m-aș fi așteptat la asta din partea ta, Meno. Păi da' ești un oportunist!

— Ia vezi!

— E bine să nu-i iriți! spuse Gudrun.

— Avem și noi probleme cu Muriel, dar ce credeți, o să devenim turnători? Să nu-i iriți! Ce vorbești tu! Ei ne irită pe noi!

Niklas ridică mâinile.

— Mi-aduc aminte de un caz asemănător de la orchestră. Problema era dacă fiica avea sau nu voie să urmeze o facultate. După un timp, a mărturisit totul. Nu a raportat decât chestii fără importanță. Între timp, fata era deja la facultate și i-au dat totuși voie să-și continue cursurile.

— De unde știi că nu a raportat decât chestii fără importanță?

— Ce vrei să insinuezi, Iris?

— Nu e nevoie să ridici vocea!

— Încetați! Am trecut deja prin toate discuțiile astea. Ce facem dacă în cazul meu se vor purta altfel?

Richard începu să meargă din nou de colo-colo.

— Și dacă nu se vor purta altfel? întrebă Barbara provocator.

— Ție îți vine ușor să vorbești! Că doar nu e riscul tău! Nu e în joc viitorul Inei, strigă Anne.

— Se spune că Securitatea nu-i racolează decât pe oamenii de un anumit tip...

Gudrun îl privi pe Richard cu suspiciune.

— Ei, ce să spun, m-ai dat gata! Ce, crezi că ție nu ți se poate întâmpla? Fie ca cei de sus să te asculte... Și apoi, mai vedem noi! strigă Richard malițios și disperat.

— Dar ce-ar fi să-i întrebăm pe Robert și Christian care e părerea lor? Vorbim fără să-i consultăm, dar la urma urmei e vorba și de ei...

— N-ai simțul realității! se răsti Richard la Meno. Ce crezi, sub ce presiune îi punem dacă îi invităm aici în mijlocul nostru și îi întrebăm ce gândesc ei despre treaba asta! Ei? Aveți milă de părinții voștri! Asta e ceea ce vor simți, după care se vor retrage și vor renunța la facultate, spre pierderea lor. Așa înțelegi tu responsabilitatea? Dacă facem asta, delegăm responsabilitatea către niște băieți aflați la pubertate care nici că sunt în stare să cuprindă toată amploarea deciziilor. În afară de asta, ar fi o chestie lașă. Nu, Meno, scuză-mă, dar în punctul ăsta n-ai ce vorbi!

— Gata acum! (Ulrich bătu în masă.) Trebuie să facem ceva!

Acum vorbeau toți deodată. Regine stătea liniștită și îngrijorată lângă Meno, care tăcea la rândul lui.

— Ia dă-o încoace! spuse Siegbert, întinzând mâna.

Jens îi aruncă broasca pe care o luase dintr-unul dintre cireșii care creșteau cu duiumul în jurul taberei. În prima pauză de la marș băieții își umpluseră stomacurile cu cireșe galbene. Hantsch așteptase răbdător, dând apoi ordinul să fie pusă masca de gaze; Falk își smulsese masca de pe față, deși Hantsch îi amenință cu ore suplimentare, și alergase, primind o sumedenie de ghionturi, la un tufiș — după aceea, Hantsch îi dăduse în tăcere bidonul de apă.

— Frumoasă broască, spuse Siegbert.

Stătu un moment să se gândească. Hagen Schlemmer zăcea cu brațele larg deschise pe pământ în pădure, Christian îl privea pe Falk, care se chinuia să respire, cu fața purpurie și cu părul lipit. Siegbert își vârî mâna în buzunar, scoase la iveală un briceag și tăie ambele picioare ale broaștei, apoi o așeză pe o bucată de coajă de copac.

— Uite că picioarele încă se mai mișcă, observă Siegbert.

Falk deschise gura; Hagen Schlemmer spuse „Ce scârbos!", iar Jens se uită în jur: Hantsch se dusese într-o parte. Băieții discutaseră cum puteau să-i plătească polița într-un fel sau altul (Urzici? Un ghiont țintit, astfel încât să cadă într-un bălegar proaspăt? Dar i-ar fi văzut); era încă prea devreme, nu se ivise încă ocazia și căzuseră de acord că așa ceva avea nevoie de timp să se coacă nițel. Christian văzu că trunchiul broaștei se îndepărta încet de lamă și apoi de picioarele separate, care continuau să se depărteze și să se apropie neajutorate, ca niște roboți. Broasca orăcăia încet, iar brațele îi lopătau ca niște ștergătoare de parbriz în aer; Christian nu putea să înțeleagă asta și se uită în sus, unde rămurelele pâlpâiau, apoi din nou în jos, la fața plină de interes a lui Siegbert; după aceea se ridică, luă cuțitul care rămăsese înfipt în bucata de scoarță de copac, între trunchiul broaștei și picioarele broaștei, și îl înfipse în pulpa de sus a lui Siegbert; nu îl vârî foarte adânc. Siegbert nu spuse nimic.

Christian răsuci cuțitul la stânga și la dreapta. Abia acum Siegbert păru să priceapă ce se petrece, protestând surprins. Christian scoase cuțitul din rană și îl aruncă într-un tufiș. Apoi, văzu de broască; și Falk încercă să se ocupe de animal; schimbară între ei o privire, după care Christian începu să caute o piatră mai mare. Acum, Siegbert protesta. Hantsch sosi la fața locului.

— Ce se întâmplă aici?

Privirea sa zbura de la unul la altul, oprindu-se în cele din urmă asupra lui Christian.

— Ce-ai făcut, Hoffmann? (Alergă la Siegbert și văzu sângele.) Ești nebun, ești... (Dădu din cap, după care păru să priceapă ceva și trebui să zâmbească,

poate fără de voie.) Ești... mort, omule! Ești terminat! Am văzut foarte bine că ai aruncat ceva, trebuie să fi fost arma faptei.

Christian își spuse în sinea lui: „Se pare că e un cititor de romane polițiste."

— Nu e adevărat! icni Siegbert. Nu e adevărat, tovarășe subofițer. Christian n-are... nimic de-a face cu asta. A vrut să mă ajute. Am căzut prost... taman în ceva ascuțit.

— Și în ce anume, mă rog? (Hantsch se aplecă înspre pământ, căutând cu lăcomie.) Poți să te ridici? Voi doi, ia duceți-l mai la o parte! le spuse lui Jens și Hagen. Nu văd nimic. Așadar, pe ce ziceai că ai căzut?

— A fost mai încolo, m-am târât o bucată. (Siegbert era acum alb ca creta.) Ceilalți sunt martori.

Hantsch se ridică și se uită intens când la unul, când la altul.

— Formăm două echipe și toată lumea caută cuțitul!

— Eu n-am niciun cuțit, spuse Siegbert.

— L-am văzut chiar eu în mâna ta, ai tăiat ieri un măr. Ce vorbești tu acolo, măi Füger? Hoffmann te-a înjunghiat, dintr-un sens de camaraderie prost înțeles...

— Asta o spuneți dumneavoastră, spuse Siegbert cu voce stinsă. Cuțitul l-am împrumutat de la cineva.

— De la cine? Dă-mi un nume!

— Ce știu eu, nu-mi mai aduc aminte... Fir-ar să fie, ce trebuia să cad așa! Nu mai pot să merg.

Hantsch dădu ordin să se confecționeze o targă și puse să-l ducă pe Siegbert la infirmerie. Cuțitul îl găsi Falk. Îl îngropă, iar ei continuară să caute până la orele serii. Întrucât Siegbert rămase la versiunea lui și nimeni nu declară altceva, Hantsch nu putu să-i raporteze maiorului Volick decât un accident. Rana nu era serioasă, dar de acum înainte Siegbert nu mai ieșea pe teren.

Ceea ce îl irita pe Meno și îl punea pe gânduri mai degrabă decât să-l amuze — amuzamentul cu privire la anumite chestiuni de viață, îi spusese Bătrânul de pe Munte, presupune și o anumită formă de neomenie, o formă de superficialitate care trecea pe deasupra zilelor înșelătoare, dezrădăcinată și fără greutate, neavând nicio legătură mai profundă cu ele —, ceea ce i se părea atât de ciudat, reușind doar să-l înveselească, era faptul că scenele trăite se puteau repeta, într-o altă zi la aceeași oră, atunci când soarele se afla în aceeași poziție în camere (era din nou în Caravelă), cu aceleași mirosuri și același aranjament al oamenilor la masă; până și Regine venise, după ce-și terminase treaba la spital, și alesese din nou locul de lângă Meno, pe canapeaua din piele neagră, vizavi de „Peisajul dezghețat" al lui Querner, lângă televizorul Junost al familiei Hoffmann și pendula care bătea ora ca la Westminster; din nou aceleași argumente la dezvăluirea lui Richard, iar Richard

iarăși umblase de colo-colo ca o pisică de pradă. Faptul că imaginile nu se suprapuneau perfect nu anula coincidența tulburătoare cu întâlnirea care avusese loc cu două seri înainte, ci păreau, din contră, s-o accentueze, ca și când scena ar fi jucată și oglinda ar mărturisi: „Aș putea să fiu precisă dacă aș vrea, dar nu am chef, întrucât atunci m-ar putea vedea oricine, ceea ce nu mi-ar face nicio plăcere; lasă să fie strădaniile mele rezervate pentru observatorii mai buni." Richard și Meno stăteau acum pe verandă, se uitau în grădină prin fereastra deschisă și beau bere.

— Ce chestie, să-ți placă ție berea Wernesgrüner! spuse Richard.

— Mi se pare mai fină, mai înmugurită, mai păduroasă decât berea Radeberger, spuse Meno.

„De ce ne-a spus de chestia asta? I-a fost frică de faptul că s-ar putea ca cineva dintre noi să afle, crede că vreunul dintre noi știe ceva?"

— Există întotdeauna anumite tipuri de oameni atunci când e vorba de bere, am observat asta, spuse Richard.

„Se ține departe de toate cumnatul. Nu poți să-l deslușești. Îmi place de el? Da, oarecum. Nu-l apucă trăncănitul, poate să-și țină gura. De ce n-o avea nevastă? Te pomenești că... Anne ar trebui să știe. Dar ce știu frații unii de alții?! Ce știu eu de Hans? Ce știe el de mine? Poate că Meno e un om ascuns. Dar uneori apele liniștite sunt pur și simplu doar liniștite."

— Tipul suprafermentat și tipul subfermentat? Dintr-ăia care preferă berea brună... și dintr-ăia cărora le place berea blondă?

„Poate că încearcă ceva. Poate că încearcă să-și dea seama cât de departe poate să meargă. A spus că vor să afle de la el ce se vorbește prin Clinică. N-a spus că vor să știe ceva de rudele lui și, dacă i-au cerut asta și nu ne-a spus, n-ar avea sens să ne spună deloc de toată chestia. Sau poate că ar avea? Dacă îl suspectează pe vreunul dintre noi că ar fi turnător? Pe mine mă consideră dubios. Și pe Ulrich la fel. E membru de partid, e director de combinat și amândoi ne-am născut la Moscova, fiind copii de comuniști. Vrea să-și poată spune că a făcut tot ce se putea face fără pericol. Vrea ca și noi să fi știut ceva."

— Berea Wernesgrüner e băută de artiști și de oamenii care nu apreciază cu adevărat ceea ce e central, acceptat și popular, ci au rămas suspicioși. Poate oare ceva ce este general recunoscut și e situat în centru de către publicul larg, după cum se întâmplă în cazul berilor Radeberger, să fie cel mai bun lucru dintre toate? Băutorii de tipul Wernesgrüner caută ascunsul, caută eminența cenușie. Adesea sunt ei înșiși — sau se cred a fi — niște eminențe cenușii. În termeni muzicali, băutorii de tipul Wernesgrüner sunt cei care îi privesc cu suspiciune pe interpreții de la Filarmonica din Berlin și îi pun pe primul loc pe cei din Viena. Niklas este un băutor de tipul Wernesgrüner. Aștia cred și în comploturi. Și ar prefera oricând un peisaj din Munții Metaliferi oricărei depărtări, fie ea cât de exotică. În orice caz după ce au văzut acea depărtare.

Richard închină în sănătatea lui Meno.

— Ţara culorilor tăcute. Asta iubesc ei. Dar şi mie mi se întâmplă la fel, nu trebuie decât să mă uit la tablourile lui Querner. Deşi eu sunt tipul Radeberger.

— Eu unul prefer Capela de Stat.

Meno îşi bău paharul. Berea avea un gust fântânos şi era rece ca o strachină veche.

— Ametistul arăta bine în faţa volumelor din seria Insel. Dacă e să vorbim în termeni minerali, băutorii de tipul Radeberger ar prefera, drept urmare, diamantele, pe când băutorii de tipul Wernesgrüner ar prefera smaraldele?

— Pentru că ei cred în sinea lor că, de fapt, smaraldele sunt ceea ce contează, îi dădu Richard dreptate.

„Ulrich şi Meno sunt la urma urmei de stânga. Singura chestie care mă miră e că Anne nu e deloc de stânga. Sau că nu pare să fie. Ce ştiu fraţii unul de altul?! Ce ştiu soţii unul de altul?! E niţel cam străin de lume cumnatul, cu cercetările lui asupra insectelor şi cu scrierile lui pe care nu le arată nimănui. Aşadar, nu poate să fie nimic de capul lor, că altfel ne-ar citi câte ceva cândva, de vreme ce de autori se spune c-ar fi cu toţii vanitoşi. Tot stă pe scaun la editură aplecat peste hârtie scrisă şi tipărită, şi ce importanţă are că pune virgula acolo sau acolo?! Dar fiecare e făcut cum e făcut."

— Ia spune, Meno, voiam de mult să te întreb, cunoşti doar Palatul Păunului. E acolo, în vestibul, o plantă, eu îi zic plantă şerpuitoare, pentru că are frunzele ca nişte benzi. Ştii cum se numeşte de fapt?

— Oare Christian o fi bine, ce crezi? I-am scris, dar nu mi-a răspuns încă... Apropo, ar putea să-mi vină şi mie ordinul de concentrare. Ultimul meu serviciu de rezervist a fost acum trei ani.

„Richard cu estimările lui. La el, partea practică e cea care contează, iar teoreticienii sunt nişte schilozi care nu cunosc lumea şi viaţa. Şi când colo stăm doar cu toţii cu ambele picioare pironite în vise... Ceea ce spune el este că băutorii de tipul Wernesgrüner nu ar conta. Ce prostie! Şi asta numai pentru că medicii sunt importanţi. Nişte semizei în alb, ce să spun! Îi însănătoşesc pe oameni... şi ce dacă! Un prostănac rămâne tot prostănac şi după ce-l însănătoşeşti. Şi dacă mă apuc acum dintr-odată să beau bere Radeberger, ce o să zică?"

— Aveţi cumva bere de la Felsenkeller?

— Trebuie să reziste în tabăra de pregătire premilitară, i-am spus asta. Nu putem să-l scutim şi, dacă vrea să intre la facultate, trebuie să-şi dea silinţa două săptămâni, spuse Richard.

— Ar putea să fie vorba de o *Vriesea splendens*, o bromilacee, spuse Meno.

Într-o seară, în a doua săptămână de tabără, Christian citea o carte, o biografie îmbrăcată în ziarul *Lumea tânără*, tipărită pe hârtie din pastă de lemn, cu pete; cineva strigă „Atenţiune!", scaunele se mişcară şi, înainte ca el să

poată reacționa, cineva îi smulse din mână cartea. Christian se uită țintă la fața triumfătoare a lui Hantsch. Vru să sară din pat și să-și ia înapoi cartea, dar nu fu în stare să se miște. Titlul cărții era *Drumul meu către Scapa Flow*, autorul fiind comandantul de submarin Günther Prien. Bineînțeles că Hantsch deschise cartea numaidecât la ultimă poză: Hitler îi înmâna lui Prien „Crucea Cavalerilor"; Hantsch închise cartea la loc și o ținu în sus:

— De la cine ai cartea asta?

Christian nu spuse nimic, deși frica i se ridică până-n gât. Comisese o greșeală gravă citind cartea asta, taman aici, și își dorea să poată da timpul înapoi până în momentul în care Siegbert i-o dăduse și să nu spună da, își dorea să fi refuzat, după cum îl îmboldise senzația de gheață pe care o avusese și de care nu ascultase.

— Te-am întrebat de unde ai cărțoiul ăsta!

Hantsch ieși pe culoar și îi chemă pe elevii care își curățau ghetele afară.

Christian tăcu. Siegbert stătea lângă ușă, palid, fără să spună nimic și căutând să nu privească pe nimeni în față; Hantsch vorbi atât de încet, încât Christian crezu că poate visează și că toți colegii săi de clasă se vor răspândi în câteva secunde ca o himeră:

— Așadar, cartea îți aparține, după cum deduc din tăcerea ta. Asta o să te coste scump, Hoffmann. Dumneata citești literatură nazistă, dumneata, un... elev care vrea să-și dea bacalaureatul. Un elev care vrea să-și dea bacalaureatul la un liceu socialist. Așa ceva eu n-am mai văzut. Voi toți — descrise cu mâna un cerc prin sală — sunteți martorii acestui incident. Va avea loc o anchetă. De data asta nu-mi scapi, Hoffmann! Voi doi — arătă către Siegbert și Jens — aveți grijă ca Hoffmann să nu spele putina sau să facă pe nebunul în vreun fel. Am să-i raportez comandantului.

— Domnul Hoffmann? Frank, dirigintele lui Christian. Pot vorbi cu dumneavoastră? În particular. E vorba de băiatul dumneavoastră, s-a întâmplat ceva.

Frank sunase la Clinică, în secție. Richard se așeză.

— Cum?

— La telefon mi s-a spus ceva de o carte despre Hitler pe care a citit-o. Am încercat să vorbesc cu colegul meu care e în Schirgiswalde, dar au ajuns deja la comandant. S-a deschis o anchetă.

Richard îl ascultă pe Frank, care îi propunea ceva, dar nu-și dădu seama decât peste câteva secunde că trebuia să se ducă la Waldbrunn, să-l ia pe Frank și să plece cu el la Schirgiswalde.

O sună pe Anne la serviciu, dar nu dădu de ea. Sună acasă; răspunse Robert, dar Richard puse imediat receptorul înapoi în furcă. Nu se gândise dacă e bine să-i spună ceva băiatului, pentru că acesta avea să-i spună Annei; apucase în mod spontan receptorul, dar acum se întreba dacă era oare bine

să-i spună Annei, temându-se ca aceasta să nu se piardă cu firea; apoi, o văzu dinaintea sa și o altă voce lăuntrică îi spuse că trebuie neapărat să-i vorbească și că ar fi mai bine să vină și ea; ridică privirea, văzu cum se uitau la el asistentele și își spuse: chirurgule, unde e siguranța ta în luarea deciziilor? După aceea, mai sună o dată acasă:

— Robert, ascultă cu atenție ce am să-ți spun!

Și îi povesti că merge la Schirgiswalde cu dirigintele lui Christian.

— Spune-i Annei! O să sun de cum o să știu ceva mai precis.

Frank îl aștepta deja la Waldbrunn; îi relată că, între timp, sunase Stabenov, povestindu-i amănuntele; nu era vorba de o carte despre Hitler, ci de o carte din vremea lui Hitler; el considera că asta era o chestiune serioasă. Richard conduse ca un bezmetic, se rătăci prin Schirgiswalde, localnicii nu reacționară în niciun fel la întrebările lor despre tabăra de pregătire premilitară; abia niște ofițeri dintr-o mașină de poliție, pe care o opriră făcând semne cu mâna și claxonând, îi arătară drumul, nu înainte de a-i cere lui Richard carnetul de conducere și de a-l supune la un test de alcoolemie; acum, lui Richard i-ar fi plăcut să o aibă lângă el pe Anne, căci simțea că e în stare să-i omoare pe cei doi polițiști; Frank interveni împăciuitor, arătând o legitimație care nu-i impresionă însă pe cei doi.

Christian îl văzu pe tatăl lui ieșind din camera maiorului Volick după dr. Frank, îi văzu părul tuns scurt, de culoarea nisipului, în care abia dacă erau vreo câteva șuvițe gri și care mai avea încă forma dată de boneta din sala de operație. Ochii albastru-închis ai tatălui nu-l priveau.

Richard spuse doar atât:

— Vino!

Ieșiră afară. Pe locul de apel, steagurile fluturau în vânt. Un pluton de elevi de la Kreuzschule practica pasul de gâscă. Christian se uită la tatăl său și deodată îi reveni frica de care nu fusese cuprins în timpul interogatoriului realizat de către Volick și Hantsch.

— Ai făcut-o de oaie, măi băiete! spuse Richard obosit și se îndreptă către poartă, unde două santinele îi lăsau să treacă pe vreo câțiva elevi către drumul taberei. Vorbind împleticit și râzând, băieții o luară în direcția barăcilor în care dormeau. Se întorc din permisie, adăugă el, arătând cu capul în direcția lor.

— Au fost la Wilthen, unde se face vinul ars.

Dacă Anne și Richard l-ar fi vizitat într-o zi normală, lui Christian i-ar fi fost rușine pentru elevii beți, dar acum nu simțea decât indiferență.

— Nu ți-am spus noi să nu te ții de prostii?

Christian se aplecă în față, se făcu mic, trăgându-și capul și brațele către corp; era hotărât să nu spună nimic. Richard ridică brațele, îl aminti pe domnule Orré, spunând că probabil fusese o chestie zadarnică, o pură risipă de timp; după aceea, lăsă brațele în jos.

— Măi băiete, cum ai pu:ut... Doar ştii prea bine unde te afli.

— Da.

— Şi? De ce-ai făcut asta? Fir-ar să fie, cartea aia are o zvastică în ea! Mă întreb... (Richard îşi duse mâna la cap.) N-am văzut niciodată la tine aşa o carte, dar asta nu înseamnă nimic. De unde o ai? (Păru să se agaţe de această speranţă şi îl apucă deodată de umeri pe Christian, scuturându-l.) De unde? De la Lange, neghiobul ăsta bătrân? Ţi-a împrumutat-o altcineva? Doar nu poţi să fii atât de prost. Pur şi simplu nu pot să-mi închipui aşa ceva.

Christian tăcu şi se făcu şi mai mic.

— Şi acum iarăşi trebuie să te scoatem noi basma curată. Vedeţi cum o dregeţi, că am frânt-o. Nu numai că eşti prost, dar mai eşti şi egoist. Ce crezi c-o să spună Anne de chestia asta? Nu ştie încă ori poate că îi spune Robert chiar acum. La asta te-ai gândit? Bineînţeles că nu. Fiul meu nu stă să se gândească, face după cum îl taie capul. Ştii, de fapt, ce înseamnă asta? (Richard continuă să-l scuture pe Christian.) Nu, nu ştii. Au adus vorba de Procuratura Militară, de Tribunalul pentru minori. Ei sunt de părere că noi nu te educăm şi că educaţia ta se va desfăşura într-un mod mai potrivit într-o şcoală de corecţie. Dirigintele tău i-a convins să fie de acord ca acest caz să rămână în interiorul şcolii. Va fi întrunit Consiliul Profesoral.

— Da, spuse Christian cu o voce fără nicio tonalitate, trebuind să se sprijine de zid.

— Băiete, ascultă-mă cu atenţie! Trebuie să ne gândim la o strategie. Le spui că ai citit cartea asta pentru că ai vrut să cunoşti modul de a gândi al fasciştilor. Pentru că ai vrut să înţelegi cum a fost posibil ca Hitler să ajungă la putere. Ai sperat să obţii informaţii în felul ăsta. M-ai înţeles?

— Da.

— Ai spus deja altceva?

— Nu.

— Au vrut să ştie motivele?

— Nu.

— Bine. Versiunea asta o povesteşti. Şi rămâi la ea, indiferent cu ce încearcă să te momească. Cu siguranţă că vor încerca să te încalţe cu ceva. Te prezinţi cu argumente de stânga. S-a-nţeles? Te-am întrebat dacă ai înţeles!

34

Insula Ascanică

Exmatriculare — da: Schnürchel, Kosinke, Schanzler, cei doi directori: Engelman şi Fahner. Exmatriculare — nu: Frank, Uhl, Kolb, Stabenov, Baumann. Cinci contra cinci. Cazul lui Christian ajunse în faţa Inspectoratului Municipal.

— Ai aflat ceva despre el? întrebă Ulrich, când Barbara, Anne, Meno şi Richard se întâlniră înainte de plecarea la Waldbrunn.

Era o sâmbătă. Bunicul lui Christian era vorba că vine cu autobuzul de la Glashütte, îl ştia pe consilierul de la Inspectorat, care era şi el originar din Glashütte.

— Îşi construieşte o casă, răspunse Richard.

— Bun! Atunci, probabil că are, una la mână, probleme cu materialele şi, doi la mână, necazuri cu meşterii. Altceva? Ulrich îşi făcuse apariţia în costum de duminică, cu „bomboană", însemnul Partidului, la butonieră; Barbara fusese la Wiener şi purta o rochie albă, extravagantă, cu nişte flori negre, mari. După întâlnirea de la Inspectoratul Judeţean voiau să folosească prilejul şi să meargă să mănânce.

— Conduce un Zaporojeţ.

— Atunci, are nevoie de programare la mecanic. Şi îi trebuie o grămadă de piese de schimb. Altceva?

— Are şaizeci şi patru de ani.

— Aşadar, cel târziu la anul o să iasă la pensie. Asta înseamnă, în primul rând, că n-are chef să se înhame la încă un caz complicat. O să vrea să termine repede şi să-şi asigure spatele. Probabil că o să trimită cazul lui Christian mai sus. Negativ. Asta înseamnă, în al doilea rând, că va fi cu atât mai interesat să-l ajutăm la construirea casei. Cui îi foloseşte un inspector şcolar la pensie? Asta o să se întrebe şi meşterii. Pozitiv.

— Şi dacă o să aibă casa gata până la anul? interveni Barbara.

Ulrich zâmbi cu subînţeles.

— Ce vorbeşti tu, Fulguşor?! Trăim într-o ţară cu economie planificată.

JURNAL:

Tapete cu model de floarea-soarelui. Masa cu plăci realizate din rumeguș presat, telefon de culoare bej, pe perete tovarășul Președinte al Consiliului de Stat, semănând discret cu ministrul Educației, iar vizavi un portet al lui Makarenko. Stăteam în semicerc în fața mesei și faptul că inspectorul se ridică să lase jaluzeaua la singura fereastră din încăpere putea să fie un reflex de fugă al omului scund și rotund, poate și o încercare de a câștiga timp: șase perechi de ochi care se uitau la el țintă, plini de așteptare, înguști, temători, neliniștiți, șase oameni care transpirau acolo în acea zi toridă care încă nu-și atinsese zenitul; parfumul greu al Barbarei și parfumul ușor al lui Ulrich (apă de colonie, și batista lui de la piept era îmbibată, din când în când o scotea pentru a și-o trece peste chelie, pe buzunarul costumului ivindu-se o pată care se făcea mai mare încetul cu încetul) concurau din părțile laterale, iar atunci când inspectorul, care scotoci printr-un sertar și scoase o plăcuță cu numele Röbach, luă din nou loc, Richard spuse „Fiul meu", Ulrich spuse „Nepotul meu", iar Arthur Hoffmann spuse și el „Nepotul meu"; apoi o vreme nimeni nu mai spuse nimic, și Anne începu. — Stăteam jos și așteptam să văd cum procedează. Mă interesa. Se vede treaba că studiezi păianjenii, ar fi spus Barbara, dacă i-ar fi stat în acest moment mintea la asta: să se uite la mine în loc să se uite la inspector. Erau niște parșivi și numai Anne nu știa (nu sunt sigur, dar ascunsă n-a fost niciodată sora-mea); de aceea o lăsară pe ea să vorbească — și desigur și pentru că instinctul le spunea că avea să facă impresie mai bună dacă vorbea mama: care altminteri era retrasă, în orice caz în fața acestor bărbați prezenți aici, ghemuiți pe cantul din față al scaunului, care abia dacă își stăpâneau impulsurile lăuntrice; chiar și Arthur Hoffmann, care era numai puțin mai scund decât Richard, dar se ținea drept ca un ofițer ieșit la pensie cu mari onoruri și care trebuia să-și țină în cumpănă povara ordinelor de pe piept, chiar și el, care stătea mult să se gândească înainte de a vorbi, părea să aștepte cu nerăbdare ca Anne să termine, de parcă nu mama ar vorbi cel mai bine pentru copilul ei; ca și când el, ofițerul cu experiență, ar vedea cum oamenii tineri aplică o tactică de pe la terenul de joacă față de un om uns cu toate alifiile, întinzându-i acestuia vase ale Danaidelor. Richard și Arthur Hoffmann se salutaseră scurt, îmbrățișându-se și sărutându-se pe obraji, după care discutaseră scurt despre rezervarea de la restaurant, fără să spună „Cum mai merge" sau „Nu ne-am mai văzut de mult" (o ilustrată de Crăciun, asta era totul, după cum știam de la Anne, textul urărilor fiind tipărit cu litere aurii, iar dedesubt semnătura lui Arthur era punctată parcă, sub litere mai putându-se încă desluși urma liniei trasate cu creionul); nu tu „Salut, băiete" sau „Bună ziua, tată", ci comunicarea succintă că totul era în ordine cu rezervarea la restaurant; apoi, Arthur îi dădu mâna Barbarei, ignorând până una-alta mâna dreaptă întinsă de Ulrich, dădu din cap către Barbara, amabil, ceremonios, familiar și totuși cu câteva nuanțe mai accentuat decât o

făcuse atunci când o salutase pe Anna, ținându-și pălăria și umbrela de plimbare în mâna stângă. Nu-l mai văzusem de aproape doi ani, nu părea să se fi schimbat: părul alb ca neaua, des, tuns scurt, cu un vârtej ca la Richard și Christian, ochelarii de protecție cu margini aurite, deplinătatea ochilor săi albaștri dindărătul lentilelor șlefuite, o privire glacial-prietenoasă de albăstrea; gesturile cumpătate, calculate, mâinile bine proporționate, pe care Richard le moștenise și care purtau ceasurile fără sentimentalisme, dar în mod comensurat: fără mănuși albe de piele, ca cei pentru care ceasurile, mai cu deosebire ceasurile valoroase, nu erau decât niște obiecte cu care te afișezi în lume; fără grosolănia indiferentă a celor care vedeau în ceasuri niște simple obiecte de folosință și cărora le era indiferent ce fel de chestie ticăitoare poartă ei la mână, atâta vreme cât își îndeplinește pe cât posibil neperturbat menirea: măsurarea timpului. Röbach nu o întrerupse pe Anne, deși trebuie că îi era cunoscut cazul. Pusese pe masă un dosar cu numele lui Christian și dădu din cap la propozițiile frânte ale Annei, care se repeta adesea și, plânsă toată, îl ruga pe inspector să considere fapta lui Christian ca pe o poznă a unui copil tont, asigurându-l că nu se va repeta. — Inspectorul îi răspunse că îi pare rău, dar încă nu s-a decis cum anume să considere fapta. Primise dosarul lui Christian de la directorul Fahner și, de bună seamă, diversele indicii arătau că... Röbach transpira și arunca priviri lungi la manevra lui Ulrich cu batista. „Puteți să deschideți liniștit fereastra, dacă vreți", spuse Barbara. Röbach se opuse: „Nu, nu, n-ar face decât să intre aerul fierbinte de-afară, la fel ca ventilatoarele, care nu făceau decât să tot plimbe aerul deja cald prin cameră fără să-l răcească." „Ei da, ar trebui să fie răcoare în anotimpul ăsta, într-o cameră, într-o locuință!", strigă Ulrich. Oamenii care locuiau în blocurile din prefabricate din Dresda transpirau de nu mai puteau cu tot betonul și asfaltul și acoperișurile de tablă, și numai apa de colonie mai putea ajuta cât de cât... Deși, continuă el cu voioșie, chestiunea merită discutată, o să vorbească el cândva despre asta cu colegul lui, directorul tehnic al Combinatului „Karl Marx", așa, de la bărbat la bărbat, de la același nivel: pulverizatoare de apă de colonie în toate locuințele noi. N-ar ajuta prea mult, provocând numai alergii, dar, lăsând gluma deoparte, cine are în schimb casă se poate considera norocos, cu noile metode de etanșeizare e, pe de o parte, cald și plăcut iarna, pe de altă parte, răcoros și înviorător vara, încă de pe vremea înaintașilor, cu cărămizile lor din chirpici, se știa lucrul ăsta, iar la Combinat e lume care a mai învățat câte ceva, ia uitați-vă aici! Ulrich luă o bucată de hârtie: Asta e casa lui Moș Nicolae[1]. Desenă numaidecât o casă care arăta ca o lanternă: „E cât se poate de simplu atunci când cunoști principiul. Da', ce-i drept, trebuie

---

[1] *Das-ist-das-Haus-vom-Ni-ko-laus*, joc de copii care constă în trasarea contururilor unei case din opt linii (corespunzând celor opt silabe ale numelui jocului) fără a ridica deloc creionul și fără a trece de două ori peste aceeași linie.

să-l cunoşti". Röbach părea să transpire şi mai tare. „Ce chestie că puteţi să faceţi o casă dintr-asta aşa, cu una, cu două. Probabil că aveţi experienţă." Şi el cunoştea destul de bine jocul ăsta, adăugă Röbach, şi probabil că existau şi alte metode să construieşti aşa, dintr-odată, o casă de-asta, de-a lui Moş Nicolae; că doar construia şi el o casă, o casă adevărată, şi din păcate nu era totul să faci un desen! Ulrich dădu din cap: „Dacă ai putea să-ţi desenezi meseriaşii, aşa, nişte omuleţi", spuse el, luând creionul şi desenând vreo câţiva, dându-i unuia chiar şi o roabă, „care pur şi simplu îşi fac datoria?". Faţa lui Röbach străluci: „Dar de unde să-i iei, că doar nu poţi să-i furi. Şi apoi materiale moderne de etanşeizare..." Ei da, dacă ar fi totul atât de simplu în realitate ca pe o bucată de hârtie, unde poţi să faci cu creionul o săgeată de la omuleţi până la casa lui Moş Nicolae! — „Da!", râse Ulrich, „aşa de pildă!" şi făcu săgeata. — „Dar materialele de etanşeizare nu sunt totul", spuse Barbara când Röbach împinse dosarul nitel înainte şi înapoi, lăsându-şi apoi mâinile deasupra lui fără să-l atingă; adică e bine să-l ai, dar materialele de etanşeizare pot fi privite şi altfel, în mod mult mai concret, ea de exemplu fiind croitoreasă de profesie şi lucrând într-o cojocărie, aşa că avea la ea câteva mostre de material izolant. „Ia vedeţi cum se simte la piele!", spuse ea, întinzându-i lui Röbach peste masă un evantai de mostre. — „Dar v-am răpit deja destul din timpul dumeavoastră", spuse Arthur Hoffmann, vocea lui părând a fi o lamă care despica spaţiul dintre mâna lui Röbach, aflată încă în vecinătatea dosarului, şi mostrele Barbarei; inspectorul îl linişti, spunându-i că e sâmbătă, şi aruncă o privire asupra ceasului: până la ora 12 nu mai avea alte audienţe; acum îşi îndoi mâna din încheietură şi apucă evantaiul, răsucind materialul între degete. — „Mai ales acum, vara", adăugă Barbara, şi doar se spunea că urma să fie o vară foarte fierbinte, ceea ce se simţea deja, şi o simţeau şi clienţii, căci apreciau felul în care se aerisesc costumele făcute din materiale de această calitate; — Mai erau încă douăzeci şi două de minute după ceasul lui; inspectorul dădu din cap; Arthur Hoffmann îşi ridică mâneca stângă a jachetei şi scoase la iveală două ceasuri de mână din colecţia sa cunoscută până dincolo de hotarele ţării. Desfăcu un ceas şi i-l întinse inspectorului: „Nouăsprezece minute exact, dacă vreţi să vă convingeţi... iertaţi-mă dacă vorbesc cât se poate de deschis: al dumneavoastră e de la Poliot, nu tocmai rău, conceput pentru utilizarea cotidiană sovietică, dar... ia uitaţi-vă la cosmonautul ăsta de pe cadran."

Aşteptară.

„Ei da!" Inspectorul oftă adânc, dădu la o parte desenul, mostrele de material, ceasul: „Trebuie să înaintez dosarul la Inspectoratul Regional."

În josul râului, înconjurată de braţele Elbei, se afla Insula Ascanică. Într-acolo se îndreptau Richard şi Meno, după ce audienţa la Inspectoratul

Regional nu dăduse niciun rezultat. Se dovedise a fi un bărbat fricos, indecis, care lăsă să cadă dosarul lui Christian ca pe un cartof fierbinte:

— Doamne, Doamne, câte și mai câte cad pe capul meu! Tot timpul toate dificultățile astea, domnule doctor Hoffmann! Nici nu vă închipuiți ce situații ne vin nouă în fiecare zi. Chiar ieri am avut un caz asemănător... Ce se întâmplă cu tinerii ăștia? Ce ne mai pregătesc? Nu pot face nimic, absolut nimic. Trebuie să înaintez dosarul mai sus. Eu nu pot să hotărăsc nimic, îmi pare rău.

Mai rămânea avocatul Sperber.

— Îți mulțumesc că ai aranjat treaba asta, îi spuse Richard lui Meno.

Stăteau în fața străzii Grauleite, în spatele lor aflându-se o parte din Institutele lui Arbogast.

— Ți-a fost greu să-l convingi? Vreau să spun, a fost agasat? La urma urmei, eu nu fac parte din familie și tu nu mai ești însurat cu Hanna.

— A luat imediat în mână receptorul.

Meno își aprinse pipa cu cap sferic și mai trecu o dată prin documentație.

— Crezi că putem avea încredere în Sperber?

Richard părea nervos, erau de-acum în raza vizuală a santinelelor de pe Grauleite și puteau fi văzuți de asemenea de pe Sibyllenleite și de pe Buchensteig, care se termina aici. Străzile erau goale, dacă era să nu fie pușii la socoteală vreo câțiva copii care jucau fotbal în piața din fața Castelului Rapallo și a restaurantului Sibyllenhof, dar curând funicularul avea să aducă din nou oameni care veneau din oraș, de la muncă. Dar se înserа deja, iar soarele de iulie, care stătuse în timpul zilei ca un disc făcut din lapte fiert pe cerul alb ca piatra, care se vedea numai ca niște dâre de presiune care se stingeau în cercuri, ca niște unde, apunea acum; părea că aerul ar fi un corp căruia razele soarelui ce dădea să apună i-ar fi provocat, prin tăiere, niște răni. Aerul avea o liniatură cu nuanțe roșiatic-metalice și o lumină degomată, rănită. Hemoglobina, care se depunea în straturi dispersate pe garduri, pe suprafețele strălucitoare ale unor capote de mașini întunecate, pe asfaltul plin de crăpături al străzilor, abandonându-și înainte roșeața plină de viață și moleculele de fier, rugina licăritoare, care rămânea.

— Bineînțeles ca are contact cu ăia, spuse Meno, arătând cu capul înspre blocul de beton de pe Grauleite.

Se vedea, sub antene, ca o friptură garnisită care n-a ieșit bine, care se prăjea într-un inel făcut dintr-un zid ca într-un castron cu marginile înalte. Printr-o fereastră se auzea cum cineva bate la mașină.

— Londoner a spus că, dacă cineva poate să ne ajute, acela e Sperber. L-a sunat și pe Joffe, dar acesta a refuzat: nu există acuzator, nu există apărător. Astfel de cazuri nu au ce căuta într-o cancelarie.

— Păi da' ăștia sunt toți mână-n mână. Nu există avocat în țara asta a cărui umbră să nu arate la fel ca și umbra lor. Pur și simplu nu avem nicio opțiune.

Santinela de la intrare controlă cu atenție toate documentele, dădu câteva telefoane și îi lăsă apoi pe cei doi să treacă, făcându-le un semn poruncitor cu capul. La capătul străzii se afla un pavilion de gardă cu dungi negre-gălbui, unde era o barieră. Soldatul care era de gardă acolo aruncă numai o privire fugară pe documentele lor și li le înapoie, fără să pună nicio întrebare, două permise de trecere de un sfert. Dacă Sperber aranjase durata de validitate a permisului, după cum era de presupus, trebuia să se aștepte la o discuție lungă. Păși pe pod.

— Ai mai fost vreodată aici? întrebă Richard, care mergea înaintea lui Meno.

Pe pod abia dacă aveau loc doi oameni unul lângă altul. Era făcut din fier și avea un parapet închis cu o plasă din sârmă; pe o tăbliță ponosită de intemperii scria „Grauleite", iar dedesubt scria cu caractere chirilice „Min niet", expresia cu care soldații Armatei Roșii marcaseră casele după război.

— Am fost o dată cu lectorul meu șef și o dată cu Hanna — răspunse Meno —, dar ambele dăți nu am fost la Sperber, ci la Joffe.

Joffe, avocatul cu chelie și ochelari cu ramă de corn, pe care multă lume îl știa de la televizor; avea inele cu grea lucrătură la degetele pe care le desfăcea atunci când își rostea vorbele bine măsurate, moderând emisiunea bilunară „Paragraf", în care prezenta cazuri dificile și spectaculoase și răspundea la întrebările telespectatorilor. Joffe era și scriitor și publicase la editura Dresda două romane de dragoste, niște pledoarii briliante care i-au adus autorului tăcere multă. Eschschloraque și Joffe se detestau reciproc și nici relația dintre Sperber și Joffe nu era cea mai bună, din câte umbla vorba.

— Îl știi pe Joffe?

Richard îl privi pe Meno mirat și suspicios.

— Tocmai m-am gândit la el. Că doar nu există prea mulți jurişti în țara noastră. Vine uneori la editură.

— Comunist convins, cu o predilecție pentru mașinile sport capitaliste, spuse Richard.

Meno se uită la ceas.

— Ar trebui să ne grăbim. Mai avem cale lungă.

Se afla deasupra Defileului Rozelor; câteva turnulețe și creneluri de la Casa Arbogast se iteau de prin încrengături, era un platou cu un leagăn de Hollywood și, destul de aproape, se afla Observatorul Astronomic al lui Arbogast. Nu era țipenie de om, podul fiind gol până departe; geamurile Casei Arbogast prindeau razele târzii ale soarelui, aruncându-le îndărăt în nuanțe calde de cupru. Nu bătea vântul, iar lui Meno îi trecu prin cap că Bătrânul de pe Munte ar fi spus: „aerul se scotocea niţeluș prin buzunare"; erau curenți ascendenți de seară, un miros intens de mlaștină din Defileul Rozelor cu miile sale de flori ce păreau să ardă în amurg.

— Trupul cangrenos, culcat într o parte, al unei uriaşe, cu picioarele trase pe jumătate ruşinos, pe jumătate lasciv, scria Meno, *părea să se sprijine pe un braţ, cuibărindu-se pe curba făcută de pod; nişte insule albe şi roşii erau rupte pe corpul ei, şi iată ce se auzea: un zumzet necontenit, întunecat, ca un mormăit de transformator, dar fără pocnetele de pornire şi oprire; miriade de albine cercetau trandafirii, nu lăsau seva lor să se coaguleze, după cum li s-ar fi cuvenit probabil acum, în amurg, lichidul roşu, alb, lichior din cupe împletite dintr-o sută de foiţe: materie delicată, pieliţe care păreau să constea din nişte vechi substanţe aromate care ieşeau în exterior în fragmente: nard, dulceaţa câmpului de luptă, formând parcă în mirosul de mlaştină nişte fante subţiri, ostenindu-se de jur împrejurul pilonilor maro, putreziţi, ai podului, învelindu-i, suindu-se pe ei — un prim eşalon de trandafiri era deja pe drum, scoţând la iveală nişte lujeri groşi cât o limbă de clopot —, întăriţi de o concentraţie de boboci care îşi preschimbau roşul din centru în purpuriu, acoperiţi de un mucilagiu transparent ca la capcanele lipicioase ale plantelor mâncătoare de carne, pe care îl secretau în această fază a serii care nu mai era toridă, dar nici nu era răcoroasă, în stadiul tremurând de aşteptare imediat înainte de a o atinge, o stare de fior, sub minusculele gravuri ale picioarelor de insecte din care se compunea Faunul zumzăind al albinelor; şi deodată, când nuanţa bobocilor magneţi sătui de roşu şi semănând cu nişte răni şiroind de roşeaţă, care atrăgeau roiurile de insecte, dobândi adaosuri albe — trandafiri albi stârniţi de un vânt pe care noi încă nu-l simţeam, mi-a venit în minte unul dintre foştii mei profesori, un chimist care îi ducea pe studenţii de la Zoologie pe la rafturile laboratorului său: preparate de fucsina; violetul de Regina „este o denumire pentru trei coloranţi cunoscuţi din 1860"; lac de tipul „Cărăbuşul de aur": care se răsturna peste bobocii fremătând în direcţia apei şi făcea să strălucească nişte cuiburi de foc; rokzellin, un „compus Azo, apropiat de roşul adevărat", cu care pensulele oscilante ale razelor, îmbibate parcă, dădeau cu lac povârnişurile care o luau încetinel în sus şi-n jos; când direcţia vântului se schimbă, iarăşi stropi albi în mijlocul trandafirilor roşii îngrămădiţi ca nişte tumori: picrotoxina, „toxina grânelor, formează o pulbere fin cristalizată, albă, având un gust extrem de amar sau ace cristaline grupate sub formă de stea"; ori poate albinele, acoperite toate cu polen, erau cele care se ridicau şi se coborau, dând astfel impresia unei curgeri circulare care se descarcă în mod repetat în alb...*

— Ia uite, acolo! spuse Richard, arătând către malul Surorii Negre care se răsucea, fiind vizibilă acum, pe fundul Defileului Rozelor, ca un şarpe strălucind violet şi negru ca păcura.

— Statuile?

— Da. Aş vrea să ştiu cui îi aparţine terenul sălbatic de-aici.

Richard îşi scoase jacheta şi şi-o aruncă pe după umeri.

— Cred că lui Arbogast. În orice caz, e sub Institutele sale. Înainte, a fost o seră de trandafiri, din câte știu.

— Cred că mai e și acum. Am avut odată un pacient care a lucrat aici. Un accident de muncă ce a avut consecințe interesante în ceea ce privește aspectele legale ale asigurării. I-a intrat un spin în deget, a făcut puroi și, în cele din urmă, a trebuit să i-l amputăm. Pute a țiței. Nu m-ar mira să fie deversate aici reziduurile de la laboratorul de chimie al lui Arbogast. E totul mort acolo jos.

— Cine știe?! spuse Meno.

Statuile din marmură, înverzite de trecerea timpului, se aflau pe malul Surorii Negre, acoperite până la brâu în urzici și asfodele; pe ici-colo se putea vedea fața vreunui războinic de piatră în trandafirii care năpădeau totul; niște amazoane cu săgeată și arc, pe care Meno le mai văzuse la ultima vizită, descoperite până la piept, fuseseră acum înghițite aproape cu totul de vegetație.

— Mi-a spus Anne că scrii o carte cu Arbogast.

— Autobiografia lui. Eu îl ajut, revizuiesc materiale, îl ascult. El are un pronunțat stil oral.

— Ce spune despre perioada petrecută la Soci? Umblă tot felul de zvonuri.

— Nu la Soci. La Sinop.

Richard dădu din cap.

— Da, tu știi mai bine, că doar te-ai născut acolo.

Meno păru să nu observe împunsătura.

— Până acum încă nu am vorbit despre asta, și știi doar cum stau lucrurile. Poate că pasajul ăsta n-o să intre. Nu depinde de noi.

— Mi-a trimis o scrisoare, vrea să colaboreze cu Clinica. Proiecte medicale pentru combaterea tumorilor.

Richard îl împunsese pe Meno fără să stea prea mult să se gândească, iar acum voia s-o dreagă, fiindcă Meno i se părea cam scump la vorbă și greu accesibil; poate că nu era legat nici de el, nici de Christian, ci pur și simplu din cauza arșiței.

— Apropo, *Cvartetele pentru instrumente cu coardă* pe care mi le-ai făcut cadou sunt de mare clasă. Cvartetul Amadeus. Cei de la Eterna par să știe ce să cumpere cu puțina valută pe care o au.

— Numai muzică din cea mai bună. (Meno zâmbi.) Niklas ce spune de ea?

— Înregistrare de protocol. El o are. Ce-i drept, nu de la Eterna, ci originalul de la Deutsche Grammophon. Mi-a făcut apropouri cum că ar trebui să iau cunoștință în ceea ce privește diferența.

— Ah! spuse Meno, străduindu-se acum să păstreze un ton serios. Ați testat deja care dintre cele două înregistrări a avut maestrul mai bun la coloana sonoră?

— Asta nu pot s-o spun, deși omul nostru este, ca și al lor, un maestru în domeniu, dar cei de la Deutsche Grammophon se întâmplă să aibă microfoane

și boxe mai bune, așa că, din păcate, nu poți să te pui cu ei. Și bineînțeles că au și vinilul mai bun.

— Dar tu ai pick-upul mai bun?

— Da' de unde. N-am nici măcar safirul mai bun. În privința asta, Niklas e *fair*, trebuie să admit. Doar n-ar fi o problemă pentru el să vină odată cu pick-upul și discul și să lămurim chestiunea o dată pentru totdeauna. Dar asta ar fi ca și când ai sări în sus până la Lună. Acolo nu ajung decât americanii, care nu fac decât să se învingă pe ei înșiși, ceea ce, pe termen lung, nu are niciun haz.

— Atâta ironie de sine? Muzică sacră. Mai mult, muzică germană?

— Ei da, noi nu suntem cazuri normale, îmi dau seama de asta, spuse Richard râzând.

Ultima oară, Meno îl văzuse râzând de ziua lui, atunci când primise „Peisajul dezghețat". Meno se gândi la Christian și tăcu. Privi către „Tribunalul de Skat", un palat în stil pseudobaroc, care chiar și de la distanța asta arăta părăginit și care aparținuse înainte unui producător de hârtie fotografică; pe lăncile din fața clădirii fluturau patru steaguri, un As de Treflă, o Damă de Pică, un Rege de Cupă și un Zece de Caro. Luminile erau aprinse, cei dinăuntru părând să dezbată pe marginea corespondenței sosite de la jucători.

În spatele Defileului Rozelor, în valea Surorii Negre, se aflau Studiourile DEFA, de pe pod putându-se vedea barăcile și șinele pe care erau purtate de colo-colo culisele. Terenul studiourilor era împrejmuit, erau niște pavilioane de pază și niște felinare înalte, amplasate lateral, îndoite ca niște cobre, își amestecau lumina tulbure în lumina reflectoarelor de pe turnuri. Un om de nisip uriaș îi salută, elicopterul său venind către el încetinel dinspre capătul celălalt al defileului, într-un al treilea vagon venea nisipul care făcea să te năpădească somnul, Richard și Meno observau scena înghesuiți într-un cotlon pe care trandafirii îl cuceriseră deja din defileu. Becurile care atârnau într-un lanț deasupra podului se aprinseră, dar nu funcționau decât cam jumătate, câteva fâlfâiau, dând semn că aveau să se stingă în curând.

— Ciudat că nu se vede nimeni, spuse Richard. Vagoanele în care se află culisele par să meargă singure.

— Poate că sunt teleghidate, spuse Meno, ridicând mâna.

Dintr-unul dintre studiouri răsuna muzică: *Înainte vedem urarea de seară, apoi copiii merg cu toții la culcare*... răsuna cunoscuta melodie a emisiunii „Omul de nisip", care începea la 7 fără zece. Merseră mai departe. Se vedeau niște culise de western, un indian DEFA supradimensionat își învârtea *tomahawk*-ul pe un afiș. Alături, se aflau câteva rânduri de pitici de grădină și fusese ridicată o casă de grădină, probabil pentru îndrăgita emisiune de televiziune „Tu și grădina ta". Lumina de la reflectoare cădea razant pe prezentatoarea emisiunii de prognoză meteo, de la capătul terenului, un vultur de carton cocoțat pe o antenă, emblema emisiunii de luni seara, „Canalul

negru", realizată de Karl-Eduard von Schnitzler, poreclit „Ed cel slobod la gură". „Aici lucrează doamna Zvirnevaden", își spuse Meno.

Cu cât se apropiau mai mult de Insula Ascanică, Richard devenea tot mai nervos, trecându-i prin minte tot felul de scenarii de groază cu ce anume s-ar putea întâmpla cu Christian dacă Sperber nu avea să găsească nicio ieșire sau va refuza cazul, deși Londoner îi asigurase că așa ceva nu se va întâmpla.

— Ce-am mai putea face atunci?

Richard luă la rând numele. Oare Londoner nu putea face nimic, era la urma urmei în cercul președintelui Consiliului de Stat; oare Meno avea să ceară o audiență la Barsano? Sau poate la Arbogast? Că doar ăsta era un om cu greutate, pe care cei de sus îl apreciau și care aducea în țară valută forte.

— Hai să așteptăm întâi, să vedem ce spune Sperber, încercă Meno să-l liniștească.

Dar și el își făcea griji, întrebându-se ce anume s-ar mai putea face dacă Sperber se va arăta rezervat.

— Și Christian? A scris între timp textul ăla?

„Textul ăla" fusese ideea Annei. Christian urma să prezinte felul în care vedea el lucrurile și să explice de ce se apucase să citească o carte cu amintirile unui comandant din marina militară hitleristă.

— Da. Am prezentat-o și inspectorului regional și Comisiei Șolilor.

Richard căzu din nou pe gânduri, rosti nume noi, le examină, le aprobă sau le respinse.

— S-a mai liniștit nițel în timpul ăsta?

— Se poate vorbi din nou cu el, ca să spunem așa. Între timp, pare să fi înțeles ce boacănă a făcut. Anne și cu mine ne-am sfătuit. Dacă totul iese cum trebuie, ar fi foarte bine ca anul acesta să nu meargă cu noi în concediu, ci să fie cu ale lui, să se odihnească singur. La Kurt. Poți să-l vizitezi, asta cu siguranță că-i va face bine. Să aibă, timp de câteva săptămâni, libertatea lui și să se gândească. Poate că are o prietenă? Că mie nu-mi spune nimic.

Richard îl privi pe Meno. Meno ridică mâinile.

Podul se termina cu un anunț prin care neaveniții erau avertizați în patru limbi că nu au voie să pătrundă pe insulă. De ambele părți ale potecii bătătorite pădurea era deasă, prin coroanele copacilor nepătrunzând decât puțină lumină. Richard și Meno tresăriră când brusc se ivi o santinelă care le ceru documentele.

— Puteți trece, le spuse bărbatul, pronunțând silabele în mod uniform și făcându-le semn celor doi în direcția stației de bac.

Se simțea un miros de putreziciune, în lumina crepusculară dormitau niște boboci galben-negricioși și măselarițe care se mișcau ca și când ar suge, ca niște *fimbriae*, deși nu se simțea nicio adiere. Solul pădurii era acoperit de ace de brad, era o atmosferă vătoasă, care închidea zgomotele ca de seră. Meno tuși — un zgomot scurt, fără ecou, numaidecât netezit de către aerul siropos.

Se mira că nu se auzea nicio pasăre ori vreun alt zgomot al pădurii: crengi rupte, niște strigăte de avertisment ale unei gaițe, spuma tăcută a frunzișului în vânturile lipsite de chef ale serilor libere, cu miile de ramuri care se mișcau pe îndelete în sus și-n jos, desenând în fundal întunericul cu apăsări blânde și tăcute de creion pe hârtie.

Richard aruncă doi bănuți în cutia de la stația de bac, Meno ridică manivela, cei doi bănuți trecură cu un clic prin placa turnantă compartimentată; un cârmaci cu barbă cenușie veni din sala de așteptare a stației, în ferestrele căreia se aflau niște ghivece de geranium, le indică celor doi bărbați drumul către bac fără să scoată nicio vorbă, o corabie ruginită, plată, cu un bastingaj și o cabină a cârmaciului. Bărbosul porni motorul, bacul se porni să iasă în brațul negru ca păcura al râului cu maluri năpădite de niște nuferi ce ieșeau în evidență printr-un alb metalic în curentul alene. În timpul traversării, Meno și Richard nu schimbară nicio vorbă, fiecare observând cu luciditate lucrurile din jur.

Pe Insula Ascanică fură întâmpinați de un asistent de-al lui Sperber. Îi conduse pe un drum iluminat; curând, apărură și construcțiile baroce ale palatului pe care un urmaș al Casei Ascanice îl construise pe această insulă.

— Vrea să vorbească numai cu dumneavoastră, îi spuse lui Richard asistentul.

— Ce să fac între timp?

— Puteți să așteptați în secretariat, la o ceașcă de ceai, puteți să vă mișcați liber prin parc, faceți ce doriți, domnule Rohde.

— Atunci, o să mă plimb. Succes, Richard!

Richard îl urmă pe asistent. Cancelaria lui Sperber se afla într-una dintre clădirile auxiliare, de tip pavilion, care flancau micuțul Palat Ascanic, sediul Curții Supreme Regionale de Justiție. Coridoarele erau acoperite de un PVC gri, care estompa zgomotul pașilor, iar tuburile de neon dădeau o lumină care făcea o impresie nesănătoasă, galbenă ca un puroi, tipică autorităților. Asistentul sună la o ușă pe care se afla o plăcuță simplă cu „Avocat dr. Sperber", după care se auzi un zumzet și ușa se deschise. Era capitonată. Trecură de secretariat, unde se aflau un aparat Telex și mai multe mașini de scris negre, și apoi merseră în biroul lui Sperber. Asistentul spuse în direcția tavanului „domnul doctor Hoffmann" și se retrase. Sperber se afla la masa de scris și scria fără să-și ridice ochii. Îi arătă lui Richard scaunul aflat vizavi. Richard își trecu mâna peste jachetă și se așeză ezitând.

— Vă rog să mă scuzați, e ceva urgent, sunt gata imediat.

Avocatul nu-și ridică nici acum privirea. În spatele biroului său, pe perete și pe un raft, se auzea ticăind o colecție de ceasuri; toate de calitate, după cum Richard constată cu privirea exersată a unui fiu de ceasornicar. Vreo câteva opere înrămate ale pictorului Burg, desene hașurate cu linii dese, ca niște pânze de păianjen; Richard se gândi la *Plantele negre* care atârnau pe holul fratelui

lui. Deasupra unei chiuvete se afla o oglindă mică, la înălțimea nodului de la cravată. În colț era o canapea care părea confortabilă și o masă cu niște scaune, poate pentru oaspeți importanți sau pentru Sperber însuși, atunci când citea ziarele; pe masă erau teancuri de *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, *Die Zeit* și *Süddeutsche Zeitung*; de bună seamă avocatul Sperber se număra printre puținii cărora le era permis — și care aveau posibilitățile financiare — să fie abonați la aceste ziare occidentale. Deasupra canapelei atârna un tablou de Querner. De asemenea, Sperber părea să colecționeze păpuși Matrioșca, cărora le rezervase unul dintre rafturile îndesate cu documente, aflate pe perete. O sobă de teracotă, teracotele având un model cu mori albastre de vânt în maniera Delfter. În locurile lăsate libere de colecția de ceasuri erau diplome și scrisori de mulțumire înrămate; un certificat în aur pentru decernarea Ordinului de Merit al Patriei.

Sperber mișcă foaia pentru ca cerneala să se usuce, o puse într-o cutie și scoase două dosare din sertar.

— Domnule Hoffmann, nu vreau să risipesc nici timpul dumneavoastră, nici pe-al meu, de aceea am să vă vorbesc de la început pe șleau. Am aici două cazuri. Pentru unul dintre ele pot să fac ceva. Sistemul nostru juridic e ciudat. Rareori se întâmplă ca două cazuri asemănătoare — ca acela al fiului dumneavoastră și cel de aici — să fie judecate la fel. Dacă îl câștig pe unul dintre ele, îl pierd pe celălalt. Am pățit asta de multe ori. Așadar, am să dau mai departe cazul pe care nu-l iau, o impune rațiunea. Un alt jurist va avea o șansă nouă. Din păcate, nu toți colegii au experiența mea, fapt pentru care se întâmplă ca atâția clienți să apeleze la mine, să nu ne ascundem după deget. După părerea dumneavoastră, ce caz să refuz?

Puse degetele desfăcute pe cele două dosare și îl privi curios pe Richard.

— Nu pe cel al fiului meu, răspunse Richard după un timp.

— Vedeți dumneavoastră, cam așa ceva a spus și celălalt tată. Puneți-vă în situația mea... Ce să fac? Tatăl celălalt vrea ca băiatul dumneavoastră să piardă, dumneavoastră vreți ca băiatul lui să piardă...

— Dacă e o chestiune de onorariu...

— Nu e o chestiune de onorariu, domnule Hoffmann, e o chestiune de timp.

— Dar nu s-ar putea să... Vreau să spun, timpul dumneavoastră e o chestiune de onorariu... Vă plac ceasurile.

Sperber zâmbi.

— Nu-mi începeți cu chestii dintr-astea. M-am făcut jurist pentru că iubesc dreptatea. Unde am ajunge dacă sistemul juridic s-ar lua după cei care sunt în stare să plătească mai mult? Nu. Decid asta în felul meu.

Sperber scoase o monedă.

— Alegeți pentru băiatul dumneavoastră capul sau pajura!

— Vorbiți serios?

— Cât se poate de serios, raspunse Sperber. Și înainte să mă judecați, vreau să vă rog încă o dată să vă puneți în situația mea: timpul îmi permite să iau un caz. Cum alegem, așadar, rămânând oarecum drepți? Prin urmare, vă rog: cap sau pajură?

— Pot să... ies pentru o clipă?

— Nu. Rămâneți aici. În primul rând că nu am timp la infinit pentru dumneavoastră și, în al doilea rând, gândurile și toate analizele fundamentale la care veți deda afară chiar fără de voie nu vă vor ușura decizia. Cap sau pajură?

— Cap, murmură Richard.

Sperber aruncă moneda, iar Richard o văzu ca printr-un nor de ceață cum sare pe masă, pe suportul verde din cauciuc din fața lui Sperber, ricoșând apoi și sărind din nou în sus pentru a ateriza pe cant, alunecând meticulos în josul mesei, răsturnându-se și dispărând.

— Fir-ar să fie! spuse Sperber. Bineînțeles, nu contează. Trebuie s-o căutăm, folosesc întotdeauna aceeași monedă când dau cu banul.

Richard rămase pe scaun, incapabil să se miște, în vreme ce Sperber se târa în jurul mesei și căuta marca.

— Aici erai! strigă el după un oarecare bombănit, ieși de sub masa de scris roșu și răsuflând din greu și ținu moneda în sus triumfător. Așa! Asta n-o să mi se mai întâmple.

Banul se învârti prin aer, de data asta Sperber îl prinse și îl bătu pe spatele celeilalte mâini.

— Cap, spuse el. Așadar, mă aveți pentru băiatul dumneavoastră. Apropo, vreți să știți numele celuilalt?

— ....

— Pot înțelege. Dar ar fi fost mai cinstit dacă ați fi vrut să-l știți.

Sperber păru să se gândească dacă să nu spună totuși numele, dar se răzgândi apoi și puse celălalt dosar înapoi în sertar.

— Să știți, Christian are șanse mari să iasă cu bine din beleaua asta și cred că n-o să-l împiedice prea mult nici să dea la facultatea la care vrea.

Între timp, Meno cutreiera insula. În spatele parcului castelului, care era îngrijit — agave și portocali în ghivece, fântâni arteziene, drumuri cu pietricele —, începea natura sălbatică: fagii și mestecenii erau învăluriți de liane, iar pe măsură ce Meno înainta, lepidodendronii creșteau tot mai des, era o învălmășeală de mase de frunze, de împârligături de liane în jurul unor uriași pe care mușchii se făcuseră crustă, *cyatheales*, niște leguminoase: era vegetația unor ere din trecutul pământului; se afla într-o pădure de lignit. Ce liniște era: atâta liniște, încât observă că nici acum nu striga încă nicio pasăre, nu bâzâia niciun țânțar; că auzea ticăitul ceasului său. Debarcaderul de unde se lua bacul se afla de cealaltă parte, brațul râului, neted ca o tablă, se lărgea înspre nord, transformându-se într-un lac. Când păși pe mal, Meno observă

sub suprafața apei, pe celălalt mal, niște conducte care se îndoiau în sus, în mijlocul unui perete abrupt de chiparoși de mlaștină cu rădăcini înalte, sprijinindu-se pe niște piloni de susținere; fuseseră vopsite astfel încât să nu fie vizibile. Meno își ținu mâna în apă — temperatura de cadă — înainte să asculte din nou și să se uite la curgerea abia perceptibilă a râului și la pădurea tăcută de chiparoși de mlaștină. Razele soarelui cădeau oblic, ca niște scalpeluri în formă de lanțetă, care operau cu grijă suprafața apei, umplută de un foc metalic; liziera pădurii se contopea cu cerul, transformându-se într-un strat care dădea într-un verde strălucitor, activ în mod osmotic — polen, abur; ferigi și coada-calului, ridicate ca niște pistoni, păreau să iasă din solul unor îndepărtate insule plutitoare, ca niște oameni sculați din somn. De pe un ciot de copac ce se apleca deasupra apei, la nicio jumătate de metru, Meno văzu un cocon, o pupă de fluture mare cât mâna, sub forma unui melc de mare, cu o cornee, și judecând după mișcările care se vedeau dedesubt, ocupantul mai avea puțin să iasă la iveală. Meno se opri, fascinat și buimac. Fusul se sparse, antenele tatonau prin curenții de aer, receptau stimulii olfactivi, căutând să identifice primejdiile, după care urmă corpul, ochii veniră peste marginea corneei pupei, ca niște coșulețe strălucind de păcură, apoi apărură picioruşele din față, încă nesigure, cu aripile încă legate și pliate ca niște umbrele care au ieșit pe jumătate din învelișul de protecție... Se văzu conturul traheelor, cupa de pe care se desprinse o aripă. Corpul fluturelui era de un verde veronez, cu pete lunare și aşchii de un roșu ruginiu: o uranida, o molie tropicală. Meno porni înapoi bine dispus.

În afara clădirii Tribunalului îl întâlni pe dolofanul de Joffe. Avocatul îl privi, se uită în direcția dinspre care venise Meno și îi făcu semn să vină.

— Ar fi bine să nu vorbiți despre asta, domnule Rohde, spuse cu o voce guturală, unsă de pledoarii elegante și numeroase emisiuni de „Paragraf". Există o explicație pentru toate. Ați văzut conductele. Ei, sunt conducte de încălzire centrală. Există oarece scurgeri, se pierde puțină căldură, asta e tot. Iarna, prin locurile astea nu e zăpadă, așa că mai vine și câte-o pasăre rară. Îl însoțiți pe domnul Hoffmann?

— Mă plimb niței. Domnul Hoffmann are o audiență la Sperber...

— Știu, îl întrerupse Joffe. Apropo, dacă tot v-am întâlnit! Știți, domnul Tietze va pleca în curând cu Capela de Stat la Salzburg, fiind medic de încredere[1]. Să nu facă nimic pentru doamna Neubert. Dați-i de înțeles că așa trebuie!

Meno tăcu surprins. Avocatul păru iritat de faptul că Meno rămăsese perplex.

---

[1] Deplasarea într-o țară capitalistă nu se aproba decât în cazul persoanelor care erau „de încredere" din punct de vedere politic.

— Domnul Neubert are de gând să se întâlnească la Salzburg cu domnul Tietze și să-i dea bani pentru soția lui, cu care cumnatul dumneavoastră e prieten, din câte știu. Banii ăștia domnul Tietze să facă bine să-i lase unde sunt, dacă vrea să fie scutit de neplăceri.

Joffe se uită la Meno, îl cercetă cu privirea, părând să savureze efectul cuvintelor sale. Apoi, expresia feței avocatului deveni din nou mai prietenoasă.

— În legătură cu treaba asta pe care a făcut-o domnul Eschschloraque — continuă Joffe, bălăngănindu-și mâna stângă de parcă ar fi izgonit niște insecte —, în legătură cu tâmpenia aia cu virgula pe care voia să v-o pună în cârcă... în fine, știți dumneavoastră...

— Nu mi-a mai zis nimic.

— A, foarte bine! Am auzit de treaba asta și mi-am zis că e bine să-l ferim pe domnul Eschschloraque de pași necugetați. Mania răzbunării e ceva odios, zic eu, și nedemn de un comunist.

— Vă mulțumesc.

Joffe râse, bălăngănindu-și umerii.

— Ei, da, dragă Rohde. Face omul ce poate. O seară plăcută în continuare!

35

Editura Dresda

Când se scula dis-de-dimineaţă, Meno se simţea dărâmat şi obosit. Nopţile, temperatura scădea numai cu câteva grade. Adierea din grădină aducea zăpuşeală, iar de la râu abia dacă venea un aer ceva mai răcoros. Povârnişul Elbei era cuprins de miasme. Uneori, Meno îi auzea pe gemenii Kaminski râzând. Pe ei arşiţa nu părea să-i deranjeze. Serile mergeau mormăind de colo-colo în faţa parapetului cu vulturul, ieşiţi parcă din găoace, în pantaloni albi de stofă şi în cămăşi albe, învăţând poate pentru vreun examen. Când arşiţa devenea insuportabilă, Meno dormea în căsuţa din grădină, se spăla la butoiul cu apă de ploaie şi se usca alergând gol prin grădină, încălţat în nişte şlapi din plastic. Începuseră primele raţionalizări ale apei, Consiliul Municipal pusese pe copaci nişte afişe care se încolăceau ca buclele de perucă: nu se mai clătea nimic cu apă curgătoare, maşina nu mai aveai voie să ţi-o speli decât cu găleata, iar irigarea grădinilor mai era permisă numai cu cana.

Meno luă tramvaiul 11 către serviciu. Încă de dimineaţă, când pasagerii se înghesuiau unii-ntr-alţii, în tramvai mirosea a sudoare (cămăşi de dederon, idei de viitor) şi a parfum, dat în mod excesiv, lumea deschizând cu mişcări repezite toate ferestrele glisante şi gurile de aerisire, pentru a se mai răcori niţel în bătaia vântului; pe stradă, între Podul Mordgrund şi Palatul Pionierilor, atunci când în dreapta începea Parcul Dresdner Heide[1], se putea respira un aer tare, de pădure. Meno se dădu jos la strada Dr. Kürz Ring şi merse apoi la Piaţa Veche; în grupul de case de lângă Kreuzkirche, mansarde şi arhitectură istorică de planificare socialistă, se aflau încăperile editurii Dresda, la care se ajungea printr-un coridor luminat de nişte veioze, unde se simţea mirosul de la cafeaua doamnei Zäpter, de la tabacul lui Josef Redlich şi de la mâncarea din frigiderul editurii. Josef Redlich suferea în aceste zile. Le punea lectorilor manuscrisele în cutii cu un aer morcovit, închidea în odăiţa lui

[1] Cea mai mare pădure intravilană din Germania.

fereastra care dădea spre Piața Veche — prea multă gălăgie, prea multă lumină neîndurătoare pe textele scrise la mașina de scris, el nedându-se în vânt după astfel de săli de preparat, cu microscoape și reflectoare cu halogen și dând din cap la adresa lui Meno: „Nu vreți să vă puneți și stetoscopul, domnule Rohde?". Spunând aceasta, Redlich arăta către teancul de hârtii care stăteau, albe precum creta, sub niște abajururi din care păreau să iasă raze Röntgen. Piața Veche pâlpâia în acest anotimp ca un bulgăre de sare pe care se înșirau mașinile ca niște pești pe tarabă; zgomotul ciudat, ca de sanie, al tramvaiului de pe Ernst-Thälmann-Straße rupea zumzetul traficului dintre Piața Poștei și Piața Pirnei[1] într-un ritm neplăcut de neregulat. Josef Redlich voia să aibă în cameră umbră de jaluzele înainte de a se apleca asupra literaturii — și înainte să înceapă să-l deranjeze telefonul, o broască neagră care se afla pe un suport prins de perete. În unele dimineți, temperatura trecea deja de 30 de grade, iar atunci până și corectorul Oskar Klemm își dădea drumul la cravată, iar consumul de înghețată de Leipzig, din care exista mereu o rezervă în frigiderul editurii, provoca o penurie, în vreme ce Josef Redlich punea peste tot pe podeaua camerei sale niște ligheane de plastic umplute cu apă, mergând desculț prin ele — cu mâinile la spate, pufăind din trabucurile sale (Meno nu reușea să-și dea seama ce marcă erau; Redlich le scotea dintr-un portțigaret; doamna Eglantine spunea: un tabac de trei parale), uitându-se uneori la câte o bătătură de la degetul mijlociu al piciorului stâng și spunându-și în sinea lui „Câte și mai câte n-a văzut[2] bătătura asta, câte țări n-a bătut ea împreună cu mine!" și lăsându-se purtat de gânduri, așa, *à la* Josef Redlich, visător, având alături niște citate de Lichtenberg. Uneori, se lăsa să atârne de scaun, cu vesta întinsă peste burta-i rotofeie, fără să se descheie însă la vreun nasture, ceasul de buzunar, prins încă de lanț, fiind deschis pe masă, manșetele cămășii albe cu guler tare și mânecile întotdeauna impecabil de netezite (le dădea la călcat, era deja de mult timp văduv și purta la inelarul drept două verighete) erau întoarse, pe mâinile care atârnau din ele văzându-se venele; pe căpățână își pusese o batistă udă din care ieșeau patru colțuri, ca niște cornulețe de astronaut. În aceste momente, Redlich arăta de parcă ar fi făcut apoplexie. Dar când Meno se apropia îngrijorat, îi făcea doar un semn obosit cu mâna cum că n-are nimic: „O, domnule Rohde, mai trebuie să comand ceva proză, dar uitați-vă la mine... rareori s-a mai întâmplat ca vreun intelect să se oprească locului cu mai multă maiestate!"[3]

Josef Redlich nu și-ar fi declarat niciodată gustul său personal ca fiind o instanță obiectivă. Asta o făceau imperatorii cu ambiții pedagogice ale

---

[1] Piață construită pe locul vechii porți spre orașul Pirna a cetății Dresda.

[2] Joc de cuvinte, termenul german pentru „bătătură" fiind *Hühnerauge* („ochi de pui de găină").

[3] Citat din Lichtenberg.

foiletonului vest-german, ca marele critic Wiktor Hart[1], al cărui articol Josef Redlich îl citea cu trabucul țeapăn, partea arsă a trabucului crescând în această stare de repaus până la dimensiuni fascinante; după aceea, punea deoparte foile (copii numerotate), scutura trabucul de cenușă și făcea câte o observație: „Trebuie luat în serios" sau „Mijloacele sale stilistice sunt tari ca gardul, dacă-mi îngăduiți expresia, că doar un gard ia naștere tocmai prin faptul că tot continuă mereu elementul său de bază, șipca; nu e clar dacă ar fi greșită aici dorința de varietate" sau „La lirică nu se pricepe, o confundă cu semnele de exclamație de pe marginea biografiilor noastre", apoi trăgea cu ochiul la Meno, așteptând cu voioșie ca acesta să-l contrazică, ceea ce se întâmpla destul de repede, întrucât Meno citea cu plăcere criticile lui Hart, scrise cu furoare, vădind erudiție și o pasiune de-a dreptul nestăvilită pentru literatură; Hart își spunea părerea fără menajamente, fiind un avocat al bunului-simț (care nu ajungea, ce-i drept, întotdeauna la rezultatele dorite de cititori în domeniul literaturii, această artă vagă a senzațiilor, a contradicțiilor și a viselor: niște autori pe jumătate smintiți creaseră niște opere nemuritoare pe jumătate smintite, conchidea Hart; pe câte un reprezentant al celui mai relevant realism îl făcea damblagiu evident); un zeu al vremii care devenea grosolan pentru că găsea câte o nuanță neglijată și care se punea în mod protector în fața sanctuarului său, el însuși nefolosind însă niciodată acest termen; și nu folosea nici cuvintele de genul „suflet", le zeflemisea, le dădea deoparte, le punea între ghilimele, găsindu-le siropoase. Lui Meno i se părea că Hart înțelegea multe și avea virtutea criticului înnăscut; nu făcea praf cu plăcere operele criticate (deși îți făcea plăcere să citești cum făcea el praf operele) și avea la dispoziția sa claviatura diferențiată, plină de consecințe a lăudatului. Hart era vanitos, dar era vanitos pentru literatură, și era destul de lipsit de vanitate pentru a lăsa nespuse anumite chestiuni din tact sau discreție; de asemenea, Meno simțea întotdeauna și că, de felul lui, Hart nu voia de fapt să facă senzație. Era în criticile lui ceva de felul „Așa ceva nu se face" și multă cunoaștere a omului. Toți cei care îi puteau primi criticile le citeau numaidecât, dar nu toată lumea din editură se bucura de acest privilegiu. Copiile ajungeau la Schiffner, la redactorii-șefi și la secretarii de partid, în cazul editurii Dresda, la lectorul Kurz; faptul că Meno putea să le citească se datora simpatiei pe care Josef Redlich o avea, de bună seamă, față de el (și care se baza pe reciprocitate). Toți cei care îl citiseră pe Hart ori dădeau din cap cu vehemență în mod aprobator, ori făceau gesturi revoltate, nimeni nu rămânea indiferent, mai ales nu autorii de care se ocupa; Eschschloraque își dorea o situație ca la Moscova, „în care aș fi putut să-l reduc la tăcere pe indi-

[1] Wiktor Hart a fost pseudonimul lui Marcel Reich-Ranicki (cel mai însemnat critic literar de limbă germană din perioada postbelică) în perioada după ce a fost deportat în ghetoul din Varșovia.

vid"; Bătrânul de pe Munte îl găsea pe Hart „grozav, știți, m-a desființat, dar îmi dau seama că avea dreptate", iar Schiffner spunea: „Un om important, din păcate. Ne ajută să vindem cărți atunci când ne laudă, ne ajută să vindem atunci când ne critică, dar chestiunea rămâne deschisă atunci când tace."

Tipograful Udo Männchen suferea de arșiță într-un mod mai ofensiv decât Josef Redlich. Ieșea mai des ca de obicei din atelierul lui grafic de la capătul coridorului, își dădea cu mâna prin pufoasa și bucloasa-i podoabă capilară, ridica ochelarii în soare și îi lăsa resemnat să se bălăngăne. Își vântura una dintre piesele sale de îmbrăcăminte pentru bust, croite în mod teatral (ceva indian-hawaiian-budist, dar cămăși nu erau) și striga pe coridor:

— Dante! Voi lua fontul Dante Antiqua, poate, că ne coacem de sfârâim.

— Liniște! urla de la biroul de corectură, de vizavi, corectorul Oskar Klemm.

— Sau poate nu iau fontul Dante, spuse Udo Männchen, punându-și din nou ochelarii și lăsând brațele în jos. Eschschloraque, regele peștilor ornamentali, e clasicist. Dar cu Dante a început sfârșitul. Ce credeți, domnule Rohde, să nu alegem noi oare taman fontul Dante pentru el, ca niște oameni cu aleasă simțire?

— Și-ar da seama, îi răspunse Meno zâmbind.

— Și-ar da seama, o da! Și-ar da! Și m-ar apuca și m-ar jumuli și m-ar blestema. Așa mi-ar spune, Männchen, așa m-ar amenința, asta s-a petrecut pe aripile unor plămâni slabi! Asta e, cum ar veni, intelectual elementar, chestia asta pe care v-ați permis-o. Cu dumneavoastră am terminat-o, stimate lector, că ați făcut-o de tot...! Acum, urmează ceva rău. Un cuvânt urât, nebeletristic. Un cuvânt care nu e arătos din punct de vedere grafic. Rahatul.

— Nu ar folosi acest cuvânt, domnule Männchen.

— Nu, trebuie să-i dau dreptate lui Meno. (Ștefaniei Wrobel îi plăcea să-și ia câte o cafeluță sau o înghețată atunci când îl auzea vorbind pe Udo Männchen.) Știm din surse de încredere că o singură așa-numită expresie mai dură îl costă adesea două până la trei ore.

— Îi, o corectă Josef Redlich din odăița lui cu voce slabă. Îi, Madame Eglantine. Dacă tot îmi veniți cu Lichtenbergiana[1], atunci vă rog să citați în mod corect, cu greșeală cu tot! Volumul F, nota 1.155: „Știm din surse de încredere că o singură așa-numită expresie mai dură îi..." Și așa mai departe.

— Dar de ce e așa mare arșița? Sau să aleg Walbaum... Un scris frumos, un scris nobil. Operele complete ale lui Goethe, în mica ediție Insel, au apărut în font Walbaum. Și-ar da seama...

— Domnule Männchen, mai sunt în editura asta și oameni care au treabă, mârâi Oskar Klemm. Și apropo, ce știți dumneavoastră de Goethe?

---

[1] Wrobel folosește un citat din Lichtenberg.

— Sau să mă bazez pe temporalitatea delicată a fontului Garamond? Dar Eschschloraque evită scrierea cursivă, iar fontul Garamond este regele scrierii cursive. Ar trebui să nu tipărim decât în cursiv, nu găsiţi, domnule Rohde? Scrierea cursivă a venit de la manuscrisele călugărilor, la călugări începe eternitatea. Mai multă eternitate în literatură! Sau fontul Bodoni? Ori Membo, acest font Antiqua de caracter, maturat ca o brânză veche? Poartă numele unui cardinal... Poate ar trebui să fim pur şi simplu radicali? (Männchen îşi roti ochii şi execută lovituri de karate în aer.) Un font Sans Serif, limpede şi simplu, fără zorzoane, ca un baltag... Courier, care e fontul de maşină de scris. Ce-i drept, iar un Serif. Îi aduce aminte de vremurile de aur...? Primeşti o scrisoare în care ţi se cere să te prezinţi la factorii de decizie şi nu mai râde nimeni, nu mai îndrăzneşte unul să mişte în front... Apropo, domnule Klemm, dumneavoastră nu ştiţi nimic de Beatles.

Udo Männchen începu să fluiere melodia de la *Yellow Submarine*.

Meno şi Madame Eglantine schimbară nişte priviri încurcate. Oskar Klemm tăcu o vreme. Avea şaptezeci şi cinci de ani şi ar fi trebuit să fie de mult la pensie. Dar pensia pe care ar fi primit-o după aproape şaizeci de ani de muncă era ridicol de mică. Schiffner nu făcea presiuni să plece, Oskar Klemm fiind o legendă; acasă nu-l aştepta nimeni. Soţia îi murise în timpul bombardamentului asupra Dresdei, iar copiii se mutaseră de mult din oraş. Editura era viaţa lui, Goethe, dragostea lui de-o viaţă, iar cursele de cai, pe care le urmărea pe hipodroamele din Seidnitz şi din Berlin-Hoppegarten, erau pasiunea sa, emoţiile sale şi lacrimile bine ascunse aparţinându-i lui Mozart; putea să stea pe coridor serile, când trecuse vânzoleala zilei, ascultând la pick-up *Adagio*-ul de la Gran Partita cu partea sa de bas parfumată, ca din Elizeu, ridicând, atunci când venea Meno, degetele la buze, scoţându-şi ochelarii şi rămânând în picioare cu faţa întoarsă într-o parte şi cu ochii închişi. Domnul Männchen făcea parte dintr-o altă generaţie; era un semidoct tinerel care nu vedea mai departe de lungul nasului; trebuia să fii îngăduitor cu el.

— Ştiţi — spuse Oskar Klemm, care stătea acum în dreptul uşii —, *Yellow Submarine* e foarte popular, dar *Lucy in the Sky with Diamonds* sau *A Hard Day's Night* mi se par, privite din punct de vedere pur muzical, mai profunde. Şi desigur nemuritoarele *Penny Lane* şi *Yesterday*. Şi faptul că *She loves you* este, cu toată simplitatea ei, o afirmaţie cu greutate, nu mi se pare nici mie, la anii mei, că ar putea fi pus la îndoială.

Oskar Klemm mergea niţeluş adus de spate, dar nimeni nu-l văzuse încă vreodată fără cravată. În afara editurii, îi plăcea cel mai mult să fie la cursele de cai şi în diferitele anticariate din Dresda, mai ales la Dienemann Nachf. şi în „Barca de hârtie" a lui Bruno Korra, de pe Lindwurmring. Dacă descoperea o greşeală într-un text deja revizuit de către lector, se apleca la şedinţa de după-amiază deasupra mesei de conferinţe, îşi scotea ochelarii şi îşi trecea privirea abătută peste rândul lectorilor — în afară de Madame Eglantine,

Meno și secretarul de partid Kurz, mai era și Felizitas Klocke, numită Miss Mimi, o domnișoară mai în vârstă, cu o predilecție pentru melodramele tari, încărcate cu acțiune, săbiile de samurai și Alain Delon ca înger ucigaș juvenil; creștea cactuși, purta fesuri, îi plăceau șerpii și teoriile conspirative și nu putea să suporte sângele; la biroul de vizavi se afla Melanie Mordewein, numită doamna Adelaide, care îngrijea edițiile cu romantici și visa mult; avea un aer atât de diafan, încât părea să nu fi fost născută, ci croșetată. După ce Oskar Klemm tăcea un timp, cu amărăciune, se apuca să șoptească, el, care apucase să-l mai vadă încă pe Hoffmansthal la vechea editură Insel și în vila lui Kippenberg[1], căruia Ștefan Zweig îi arătase suveniruri legate de Goethe, pe care o virgulă greșită, un termen care nu a fost bine documentat îl făcea să nu doarmă noaptea:

— Vă rog... Doamnelor și domnilor... Vă rog, gândiți-vă că... Este... Trebuie să fie... Literatură! Așadar, limbă. O ființă vie, făcută din cuvinte... Vorba proverbului: „Poetul trăiește din ceea ce îi pică stând pe șaua lui sau ridicat fiind pe scărițe"[2], altfel spus, din jaf sub cerul liber. Poetul are voie. Noi însă trebuie să... ei, vă rog... gândiți-vă! Poetul e compozitorul. Noi suntem muzicienii lui... Trebuie să cântăm ce scrie în note. Așa trebuie să fie! Fiți corecți!

Apoi, dispecerul Kai-Uwe Knapp prezenta stadiul situației de la tipografie. Întrucât era penurie de hârtie, iar planul era sfânt, întrucât nu prea aveau tiparnițe, întrucât nici cerneală tipografică nu se prea găsea, întrucât nu se vor mai găsi tipografi și întrucât la toate acestea se adăugau criza de timp și dificultățile de coordonare cu centrala de la Berlin, manuscrisele Lectoratului 7 aveau să fie tipărite atunci când aceste raritați vor fi la dispoziție. Nici punctul de vedere al clasei muncitoare, pe care lectorul Ingo Schulz, secretarul de partid, îl susținu cu vehemență, nu putu schimba situația. Totuși, se pricepea la literatură. În timp ce Kurz și Knapp vorbeau, Oskar Klemm stătea cu capul plecat. Apucase atacul asupra Dresdei. Își lăsa mereu ușa întredeschisă.

---

[1] Editorul german Anton Kippenberg (1874–1950).

[2] De fapt, nu este vorba despre un proverb, ci despre un citat (inexact) din romanul *Titan* de Jean Paul, bazat pe expresia *aus dem Stegreif* („ridicat de pe șa și stând în picioare pe scărițe", adică acționând sub imperiul momentului). Se face o analogie între cavaler (tâlhar) și doctor, care, definiți deopotrivă prin spontaneitate, acționează sub impulsul inspirației, fiind cu ochii în patru pentru a nu rata niciun prilej: „(...) wenn gerade etwas vorbeigeht, vom Sattel oder Stegreif lebt", în *Jean Pauls Sämtliche Werke*, vol. 15, Reimer, Berlin, 1841, p. 65.

36

Prima dragoste

Din roţile cu spiţe particulele de apă săreau ca nişte aşchii, pulverizându-se şi transformându-se într-o spumă care însoţea vaporul cu aburi, se învolburau la pupă, în şenalul navigabil, în care linia lăsată de chila navei ce înainta măcinând şi călcând greu pe ape, deschizându-le ca pe un evantai, se estompa treptat. Christian stătea la balustrada prorei, lăsând vântul, care mirosea a ierburi şi a celuloză umedă, să-i bată în faţă — trecea pe lângă ei, lunecând, zona industrială de la Heidenau, cu furnalele şi apele ei reziduale din care se scurgea în Elba un terci cenuşiu. Vaporul era plin de pasageri care plecau în excursie, de copii pălăvrăgind înflăcăraţi, de supraveghetori nervoşi, care îi tot muştruluiau, de drumeţi cu rucsacul în spate, care se ţineau deoparte, precum şi de puţinii localnici de prin Munţii Elbei; îi puteai recunoaşte după feţele muncite, după îmbrăcămintea demodată; femeile purtau basmale, iar bărbaţii, nişte bascuri din piele maro.

De la Pirna-Sonnenstein ferestrele din cartierele noi îşi aruncau lumina lor strălucitoare în jos către Elba. Erau tot felul de blocuri, tot felul de cuburi din beton, care fuseseră trântite peste orăşelele cu piaţă şi biserică de pe la poalele Munţilor Elbei. După Pirna, vântul începu să fie mai proaspăt. Valea Elbei, largă până acum, era strânsă din stânga şi din dreapta de dealuri abrupte. Nişte cariere de piatră lăsate descoperite îşi amestecau galbenul lor nisipos cu verdele-deschis al mestecenilor şi cu verdele-închis al pinilor de prin pădurile Elbei. Acum, mirosea a vară: uscăciune, bălegar, mărar sălbatic de pe câmp, motorină şi ulei de la şantierele navale, cremă de soare, care, amestecată cu sudoarea, forma un strat uleios. Christian îşi trecu mâna peste balustrada plină de cicatrici, bucurându-se de răcoarea fierului. Încercă să nu se mai gândească la tabăra de pregătire premilitară. Îşi trimisese dosarul la Leipzig, sperând să intre la Medicină, şi fusese la Universitate să vorbească cu ei. Unul dintre cei trei examinatori, un generalist, îi răsfoi dosarul şi îl întrebă de ce anume voia să studieze medicina. Christian nu fu surprins de această întrebare.

Afară stătea Richard, care îl pregătise pentru mai multe răspunsuri. Christian voia să hotărască el însuși ce spune. „Pentru că vreau să ajung cândva un cercetător renumit", își spusese el în sinea lui și, preț de o clipă, chiar avea chef să spună asta cu voce tare, avea chef să spună lucrurilor pe nume, să spună adevărul.

— Pentru că vreau să ajung să fac cercetare medicală, răspunsese el în schimb.

— A, vrei să ajungi celebru, spusese cel de-al doilea examinator, un psiholog, zâmbind ironic.

— Și asta. Da.

— Ei, tinere, măcar ești cinstit, comentase al treilea examinator, un profesor de medicină internă. Știți ce auzim aici de cele mai multe ori? Pentru că vreau să ajut oamenii. Uneori, chiar omenirea, chestie care devine interesantă. Dacă ai fi răspuns așa ceva și considerând dosarul tău, te-am fi respins. Așa o să te susținem. Apropo, ce mai face taică-tu? Am fost colegi de facultate. Ei, și acum fugi de-aici și trimite încoace una dintre gâștele alea care vor să ajute omul.

Închise ochii, ascultând un timp ropotul motorului. Îi era frig atunci când vaporul ajungea în umbra stâncilor. În albăstreala dură de august se adunau norii cumulus. Albăstreala de vară, albăstreala de atac, își aminti el; vorba bunicului Kurt.

În amonte de Wehlen ieșeau din râu crenelurile stâncilor de la bastion; grupuri de călători se înghesuiau la balustrada de la babord, arătând în sus și făcând cu mâna. Christian nu făcea cu mâna. Stâncile erau presărate cu nenumărate scântei, așa că trebui să-și țină ochii întredeschiși și să și-i acopere cu palma. După Rathen, Elba făcea o buclă mare, tăia ca o lamă de oțel între Lilienstein și Königstein[1], niște piedestaluri muntoase, împădurite, deasupra cărora se aflau plăci de gresie cu pereți abrupți, crăpați, în care își făceau cuibul miriade de exemplare din specia *Apus apus*.

Christian își căută cu mâna geamantanul, fiind cuprins brusc de nevoia de a-și încerca forța mâinii trăgând de curelele cu care se închidea geamantanul, simțind cu satisfacție rezistența cramponată a pielii pe care nu reușea s-o strângă peste un anumit prag, oricât se străduia. O libelulă ateriză pe balustrada de lemn a prorei, la niciun metru de el. Acest lucru îl fascină: cum se opreau vietățile astea din zborul lor invizibil și îți apăreau pur și simplu în față? Niște ace albastre, cu o pereche dublă de aripi transparente în filigran. Lui Christian i-ar cam fi plăcut să prindă libelula spre a afla dacă lanțetele de piele se simțeau la atingere ca celofanul și dacă te puteai tăia cu ele. Dispăru dintr-odată, fără să-și fi luat propriu-zis zborul, ca ticăitul unei secunde.

---

[1] Munți din zonă, „Piatra Crinului" și „Piatra Craiului".

Se vedea Schandau-ul cu podul și gara prăfuită, ale cărei șine și linii electrice păreau să înoate în arșită, o locomotivă se îndepărta suflând pe sub postul de control și niște piloni se înălțau în mijlocul buruienilor. Faleză, hoteluri, fanioane pentru regate și lanțuri de lămpi pe malul din fața parcării, iar în spate, ascuns după casele de la piață, turnul cu cupolă al Bisericii Sf. Ioan. Christian expiră. Nu-l aștepta nimeni la debarcader. O orchestră cu instrumente de suflat îi întâmpină pe cei care veneau, sclipind pe terasa Hotelului Elba, între niște umbrele de soare alb-albăstrui și chelnerii care aduceau și luau agale farfurii. Cântări în mână geamantanul. Nu fusese exmatriculat. Terminase al doilea din generația lui și reușise s-o felicite pe Verena.

Lene Schmidken îl văzuse când pusese jos geamantanul și se uită în sus, la casă: jaluzelele erau trase, ferăstruicile din acoperișul cu șindrile erau închise; Pepi, câinele ciobănesc al lui Kurt, țâșni de după colț și se opri gâfâind în fața lui Christian, uitându-se la el cu atașament.

— Așadar, mă mai știi, șmecherie! Ei, ce mai faci tu?

Îl scărpină pe Pepi pe după ureche. Acesta se repezi în salturi mari către Lene Schmidken, care venea șchiopătând către el, sprijinindu-se de un baston și părând să se fi făcut mai mică cu o jumătate de cap.

— Vrei să mănânci ceva, măi băiete? Sau îți duci mai întâi geamantanul sus?

Scoase la iveală cheia din buzunarul șorțului, unde aproape sigur că era înconjurată de cleme de rufe, bomboane de eucalipt, elasticuri pentru borcane.

— Cât timp rămâi?

— Nu știu încă sigur. Două, trei săptămâni, poate. Depinde când se întoarce bunicul.

— A spus că pe la începutul lui septembrie.

Își duse mâna în buzunarul șorțului, oferindu-i o bomboană, pe care Christian o puse în buzunar, pentru orice eventualitate.

— Ar fi frumos dacă ai putea să vezi de iepuri. Și de Pepi. La prânz, vii la mine, băiete! Avem ghiveci. Și mâine „marșul husarilor", că doar îți place.

— Nu mi-e foame, mulțumesc.

Lene Schmidken îi dădu brațul, se așeză pe o treaptă, dădu din cap, plângându-se de vreme și de ciorapii pentru tromboză pe care i-i prescrisese medicul.

— O, Doamne[1], arăt ca niște sărmăluțe[2]. Și... ai intrat la facultate?

— O să ni se spună de-abia la anul. S-ar putea să vină niște prieteni de-ai mei. Te rog, nu trebuie neapărat să afle bunicul.

Lene Schmidken dădu din cap, ridicându-se cu icneli.

---

[1] *Ischtenem*, în original.

[2] *Sarmalutze*, în original.

— O să-şi dea el seama oricum. Dacă vrei să faci baie, scot ciubărul din spălătorie. Kurt ar fi trebuit să umple cisterna. Ia ţine-l niţel pe priculici!

Îl lovi pe Pepi cu băţul.

— Altceva mi-a mai transmis bunicul?

— Nu. Păi da' nu mai are în cap decât călătoriile lui. E total nevrozat. Anul ăsta am crezut că o să cadă lat când i-au trimis scrisoarea cu răspunsul negativ. S-a războit cu toată lumea, aşa cum e el de ţâr. Câteva săptămâni mai târziu, i-a sosit aprobarea.

— De asta n-a spus nimic.

Christian îşi îndreptă iarăşi ochii, cu surprindere, către Lene.

— Dar încă n-avea paşaport, hârţoage, papuci de călătorie, mă-nţelegi? Ţine totul în el. După aceea, a primit iar răspuns negativ. În Amazon nu se poate, dar i-au dat voie în Delta Dunării. Aşa că acum e la gaborii ăia buzaţi.

— La cine?

— La mămăligarii ăia. La ramasuri. La ţigani.

— Dar nu sunt toţi ţigani, Lene.

— Ei, lasă-mă, băiete!

Înclină capul niţeluş într-o parte şi îşi târşâi picioarele către casa ei în care trăia de ani de zile singură, cu o Transilvanie care nu mai exista.

Se temea de măştile mortuare, de feţele în culori ţipătoare, tăiate abrupt, şi dădea drumul la televizor sau la radio, căutând locuri unde ele nu puteau ajunge: cuştile iepurilor de la compost, veceul simplu, fără apă, din spate, în curte — unde se aflau demonii muştelor şi nişte fotografii cu peşti plaţi de la Marea Baltică. Ele nu-i făceau nimănui nimic. Când venea asfinţitul, cu miros de iarbă şi umbre albastre, lucrurile din casă păreau să comploteze împotriva călătoriilor lui Kurt şi să se reîntoarcă. Figuri din lut, cratiţe pentru întors checurile din făină de secară, coroane din pene de pasăre ajunse înapoi la indienii Cayapa din Ecuador, cazane din cupru şi ţevile de suflat cu săgeţile lor înapoi în Amazon, în mormăitul unui trib care se pregătea de vânătoare. Christian îşi luase cu el o carte de biochimie, dar odată ajuns în casă nu prea se mai simţea atras de ea, interesul său estompându-se în orele în care auzea vocile din gurile viu colorate. Casa, vara aceasta petrecută în Munţii Elbei îl îndepărtau de întâmplările din ultimele luni; rămaseră la mal, iar el se duse în larg ca o barcă. Kurt părea să fie prezent atunci când Christian se suia în pod şi cotrobăia prin cutiile care stăteau prăfuite şi uscate printre tot felul de vechituri aflate într-un echilibru fragil. Îl auzea parcă pe Kurt comentând rolele de film de prin rafturi; dansul ploii în interpretarea indienilor Crao, cu camera de 16 mm. Istorii cu croaziere în bărci demontabile, în fiordurile norvegiene, mult înainte de război. Aventuri de vânătoare pe marea îngheţată. Christian vedea parcă aievea în faţa sa mâinile noduroase ale lui Kurt, gesticulând cu parcimonie pentru a-şi acompania astfel istorisirile la

fumul focului din grădină ş. al chiştoacelor rămase de pe urma trabucurilor răsucite de mână. O vedea pe Ina, care îi tulbura, pe Fabian şi pe el, cu rochii de vară îndrăzneţe, croite la „Armonia", o vedea pe Muriel, cum stătea ea cu ochii închişi, îl vedea pe Meno zgândărind varul.

După câteva zile, Christian încetă să se mai bărbierească. Lene nu spuse nimic atunci când îi văzu insulele ca de lână, de blond întunecat, de pe obrajii săi şi mustăcioara de haiduc şi părul tuns scurt, care începea să-i stea din nou vraişte. Peste o săptămână, veniră şi ceilalţi: Reina cu un rucsac şi un geamantănaş plin de cosmetice, care îl făcu pe Christian să râdă. Reina fu şocată de reacţie, dar poate că pur şi simplu o speriase cu tunsoarea lui. Poate că nu se speriase de ligheanul pentru spălat pe care i-l dăduse Christian şi nici de faptul că îi spusese de veceul din curte. Siegbert şi Falk erau puşi pe prostii, înşfăcând două măşti din care se auziră curând nişte sunete ca de pădure virgină; Pepi veni scheunând şi sărind mânios, ceea ce o făcu pe Verena, căreia îi era frică de câini, să scoată un strigăt.

Zilele îşi pierdură contururile, devenind timp. Soarele se rostogolea în sus, peste munţi. Feriga începu să aibă vârfuri roşii, iar duhurile ceţurilor bântuiau ţinutul înainte ca arşiţa de august să le izgonească. Cocoşii cântau prin sat, dar Christian era deja treaz, ascultând respiraţia celorlalţi, care puteau să doarmă mai bine, deşi pe saltelele gonflabile era foarte cald, iar în cameră, între ferestrele larg deschise, era zăpuşeală, nu glumă. Christian se uita la fetele care dormeau în faţa lui. Verena purta o rochie de noapte, în ciuda arşiţei, iar Reina dormea cu bustul gol, întinsă pe burtă, cu cearşaful alunecat până la talie. Apoi, Christian se sculă şi ieşi afară. Deşteptătorul spunea: ora 4, ora 4 şi zece; Pepi ridică obosit capul când Christian trecu pe lângă coteţul lui, dar se hotărî să-l atingă afectuos cu nasul şi să dea din coadă; „ceva cam devreme pentru mâncare", părea c-ar vrea să spună atunci când carnea îi alunecă în blid, „dar pentru că eşti tu, ei bine, mă rog, fie!". Christian umplu găleţile pe care Kurt le pusese lângă cisternă şi se spălă, turnându-şi apă peste corpul gol; aşa făcea Kurt, aşa făceau şi Meno, şi el de când îşi aducea aminte; iarna era o lovitură de bici îngheţat care rupea oboseala; acum, apa era stătută şi mirosea a lobodă. Pentru fete, Christian încălzi apă în bucătărie cu un încălzitor.

Meno veni şi el, aducând provizii şi instalându-se în vechea lui cameră, sub acoperiş, unde se afla, pe o masă meşterită fără fineţe, înconjurată de nişte sticle de ţipirig, de un microscop, de un bol cu ţiple de „ace de insecte din Carlsbad" şi borcane de colecţii entomologice, o maşină de scris „Fortuna", greoaie ca un registru de casă; aici se retrăgea Meno când avea liber şi voia să lucreze pentru sine însuşi. Verena şi Reina îi aduseră flori, căci îşi dorise să-şi petreacă aniversarea zilei de naştere în linişte şi totuşi înconjurat

de lume, și îl felicitară retroactiv. Ziua de 8 august se scufundase undeva în albastrul nuanțat al depărtărilor din jocul Elbei. Christian schimba vorba când cineva voia să discute despre tabăra de pregătire premilitară și de exmatriculare. Pluteau. Îndepărtau brațele și pluteau pe lumina compresată care glazura munții și se pierdea abia prin defileuri. După micul dejun, Meno le spunea: „Trebuie să fiți plantă și animal. Ascultați cu atenție, băgați de seamă orice zgomot, fie el cât de mic, observați! Corpul are o limită, dar limita aceasta se dizolvă dacă așteptați și aveți încredere." Plecau dis-de-dimineață în drumeții. Muntele Falkenstein era învăluit de ceață. Pereții răzuiți[1] erau încă întunecați ca plumbul, în fundal înălțându-se Grand Winterberg, apoi, într-o parte, la o oarecare depărtare, conul regulat al Muntelui Rosenberg; *Rùžová hora*, murmură Meno; asta era deja Elveția Boemă. Se sprijineau de stânci și se uitau la cotul Elbei de la Schandau. Râul părea că trebuie să se întindă la aceste ore ale dimineții, la genunchi era plin de cute, doar la mijloc era perfect netezit; niște barje gravau în el linii de ace. Verena și Falk se întreceau în a descrie nuanțele schimbătoare ale culorilor: lemn-dulce, pechblendă, mocca, maro de sticlă de farmacie, cu reflexii de ulei și pete de violet atunci când soarele se mai înălța nițel. Odată, când se aflau pe mal la Postelwitz, văzură niște pești morți purtați în jos de apele Elbei, de parcă cineva ar fi pavat râul cu bare de metal. Meno pescui câțiva pești cu ajutorul unui băț; erau niște babuște nefiresc de mari. „Cadmium." Peștii se descompuseră când Meno îi împinse înapoi în curenții râului. Fetele se întoarseră într-o parte.

În chei domnea întunericul ferigii și condensul pe care abia arșița prânzului avea să-l împrăștie. Pereții de stâncă erau acoperiți de mușchi, limoniți și endoliți, fiind alunecoși ca o piele de broască. Uneori, strigătul de atenționare al lui Meno venea prea târziu, iar Christian, care voia să se dea nițel mare față de ceilalți și devenise necugetat, se uita speriat cum pietrele din grohotiș săreau lateral în ravină. Mergeau fără a avea trasee dinainte stabilite, urmându-l pe Meno, care mergea în tăcere în față și evita potecile turistice și locurile căutate de excursioniști; bastionul, de unde puteai vedea până departe, pe câmpuri pătate, un peisaj uniform, cu linii mari, pe care păreau să se odihnească, cu un spate aspru ca al unor animale preistorice, munții cu platourile lor: Königstein, Lilienstein. La început nu reușeau să meargă mai mult de zece, cincisprezece kilometri pe zi, ajungând acasă epuizați și fără a mai avea chef de explicațiile lui Meno. Acesta era altfel aici, nu mai era lectorul liniștit, pufăind din pipă în Casa Celor o Mie de Ochi, în care asculta serile muzică împreună cu Niklas și Richard, care mergea la prelegerile de la Societatea Urania ori dezbătea subiecte literare cu Josef Redlich sau Judith Schevola. Aici copilărise, aici avea din nou mersul vânos și rapid al oamenilor de

---

[1] *Schrammsteine* (Stâncile Răzuite) sunt un grup muntos din care face parte și Muntele Falkenstein.

munte, instinctul plin de finețe pe care Christian îl admira; colo lua urma vreunui *martes martes*, de nerecunoscut pentru nimeni altcineva, spre mirarea lui Meno; colo zărea rămășițele vreunui con, fără a ști ce animal îl rontăise; auzea sunete ciudate prin câte un poieniș în fața căruia așteptau cu toții îndelung, chinuiți de furnici; o pasăre se așeza, în lumina asfințitului, pe o creangă, o pasăre neagră cu creștetul de un roșu strălucitor, o ciocănitoare neagră cum nu mai văzuse nimeni dintre ei, în afară de Meno.

După o săptămână, până și Reina, de felul ei cu pielea mai palidă, se bronzase. Reușeau acum să țină pasul cu Meno fără să se prăbușească seara leșinați pe saltelele pneumatice. Lene făcea de mâncare, fetele mergeau la cumpărături, băieții tăiau lemne pentru iarnă. Se năpusteau cu o foame de lup la bucatele ardelenești cu nume exotice. Seara, Meno ieșea singur sau scria în camera lui, la „Fortuna"; tinerii se țineau pe lângă casă, Reina și Christian mergând numai o dată în pădure, pe la asfințit. Îl luară cu ei pe Pepi și niște lanterne.

— Cum ți-ai dat părul îndărăt, așa, afectat! spuse Reina, imitându-l, spre necazul lui Christian.

— Nu fac asta din vanitate, ci pentru că mă deranjează șuvița asta. E neplăcut cum cade așa peste frunte.

— Păi, tai-o!

— Ca s-arăt ca un bec?

— Arăți oricum. Nu-ți stă rău. În locul tău, aș lăsa șuvița.

— De ce?

— Și Verenei îi placi mai mult așa.

— De unde știi?

— Chiar nu-ți place porecla Montecristo?

— Nu prea.

— Dar sună atât de serios când spun Christian. Și când ceva sună atât de serios, trebuie să râd. Și de fapt nu vreau să râd. Ai aflat ceva de la Leipzig, știi dacă ai intrat la facultate?

— Nu. Tu știi ceva?

— Nu-mi dau seama dacă profesia de chimist mi se potrivește cu adevărat, spuse Reina după o oarecare ezitare.

— Dar îți place foarte mult. Frank are o impresie foarte bună despre tine. Ești de departe cea mai bună la chimie. M-a ros chestia asta.

— Chiar? Mi se pare extraordinar! (Reina râse și, cu zburdălnicie, dădu jos un con dintr-o lovitură.) Tu, care ești atât de ambițios și ai învățat întotdeauna. Știi ce au spus de tine?

— Nu, dar precis că voi afla chiar acum de la tine.

— Svetlana e de părere că ești trăsnit. Verena credea că nevoia asta a ta de a lua tot mereu nota zece ar fi vreo reacție dintr-asta, de imaturitate, care ar compensa cumva niște traume familiale.

— Credeam că vrea să se facă istoric de artă, nu psiholog.

— Verena azi vrea una, mâine vrea alta. *This tender butterfly with dark brown eyes.*[1] Are noroc că l-ai scos basma curată pe Siegbert al ei.

Christian nu se lăsă atras în direcția asta.

— Și tu? Tu ce-ai crezut?

O privi pe Reina cu suspiciune.

— Chiar vrei să știi?

— De asta te întreb.

— Mă gândeam că ți-e frică de fete. Ar trebui să te vezi odată cum vorbești cu o fată. Întotdeauna pe jumătate întors, întotdeauna în poziție de apărare. Mă gândeam că ești... homo. Asta la început. După aceea, mi-am spus: atâta disciplină aș vrea și eu să am cândva.

— Homo, zici?

— Mi-ai cerut părerea cinstită. Apropo, fratele meu e homo. E un tip foarte simpatic. Cred că v-ați înțelege bine.

— Vrei cumva să mă cuplezi?

Mirosea a lemn uscat, a *Galium odoratum*. Meno spusese că, atunci când arșița durează mai mult, așa, gândacul de scoarță devine o pacoste. Niște licurici bântuiau pe drum. Pepi se întoarse.

— Mie nu mi-a dăruit niciodată nimeni o floare.

— Nici de ziua ta? întrebă Christian cu îndoială în glas.

— La noi nu se serbează. Tatăl meu spune: „De ce să te felicit? Doar nu e meritul tău că te-ai născut. Ar trebui să ne felicităm pe noi înșine, dacă ar fi să fie. Și dacă-ți place că exiști, ar trebui de fapt să ne faci tu nouă un cadou."

— Sună logic, spuse Christian în glumă.

— Atunci, aș vrea mai degrabă să am niște părinți ilogici. Ce faci dacă nu intri la facultate?

— Mă angajez la spital. O să lucrez ca infirmier. Se poate încerca în fiecare an și, până la urmă, o să intru eu!

— Christian... Ce anume s-a întâmplat în tabără? Îmi povestești?

— De ce vrei să știi? o întrebă el, fără a-i veni în întâmpinare.

— Circulă prea multe zvonuri în legătură cu asta, și mă deranjează.

„Acum", își spuse Christian, „te pomenești că ea se gândește cam așa: eroul de Christian." Dar el unul nu simțea nimic atunci când se gândea la tabără. Îi vedea pe Siegbert și pe subofițerul Hantsch, fața disperată a tatălui său; se auzea răspunzând întrebărilor comisiei. Răspunsuri mecanice, mincinoase. Teama de a fi exmatriculat. Teama de a nu se întâmpla ceva mai rău, nu puteai ști niciodată. Barbara cobise despre arestare și închisoare. Despre o posibilă interdicție de a da la facultate. Reina mergea lângă el în tăcere, răsucind o crenguță în mâini fără să se gândească la nimic. Pe Christian

---

[1] În engleză în original: „Acest fluture delicat cu ochi maro-închis."

gândurile îl purtau către Fahner și către Falk, cum coborâse el atunci pe scară, de la școală.

— Poate altă dată, se eschivă Christian. Ce vrei să faci în loc de chimie?

— Nu știu. Poate am să urmez totuși Facultatea de Chimie. Sau poate Medicina. Dar pentru asta ar trebui să am o medie mai bună. Poate aș mai putea să fac ceva în Comerțul Exterior. Și asta m-ar interesa. Tatăl tău vorbește mult cu tine despre astfel de chestiuni? Ce vrei să devii și ce trebuie făcut pentru asta?

— În permanență. Îmi controlează și temele. Pentru fratele meu a rescris o compunere, pentru că i se păruse prea puțin precaut formulată.

— Pe tatăl meu așa ceva l-ar lăsa rece. Părinții mei nu se prea sinchisesc de ce facem noi, fratele meu și cu mine.

— Biata de tine! Ce mult te compătimesc!

Deodată, Christian simți nevoia să zeflemisească; poate că Reina era prea aproape de el și se gândea că ceilalți se vor apuca să-i bârfească și să schimbe priviri pline de subînțeles când se vor întoarce.

— Ei, da' eu ce mult mă compătimesc!

Reina râse cu voioșie și îi luă deodată mâna, iar el și-o retrase prea târziu.

Deci, gata, asta era? Asta era marea dragoste? Un sentiment măreț, cutremurător, care răstoarnă totul, după cum citise el la Turgheniev? Să fie Reina Julieta lui, iar el un Romeo ieșit de pe traiect? Era dezamăgit, dacă stătea să-și asculte vocea lăuntrică. Nu așa își închipuise el lucrurile. Reina pur și simplu îi luase mâna fără să întrebe. (Oare ce-ar fi răspuns el dacă ea l-ar fi întrebat? Ceva care s-o bruscheze, după cum îi stătea în fire, probabil.) Și acum urmau să umble, cum se spunea, împreună. (Ce făceai de fapt atunci când „umblai cu cineva"? Nu-și putea închipui decât că avea să fie ceva plictisitor.) Reina să fie femeia cu care urma să petreacă o viață întreagă, cu care să aibă copii? Copii. Pur și simplu din întâmplare, pentru că Reina și cu el erau colegi de clasă, pentru că ea era acum aici și își făcuse curaj să-i ia mâna. Și de aici până la ceva atât de ineluctabil precum copiii... Și dacă s-ar fi întâmplat să-i ia Verena mâna? (Dar nu se întâmplase așa, drept pentru care copiii ei vor avea statura de marinar singuratic a lui Siegbert, ochii deschiși ai lui Corto Maltese și, poate, o cruzime din fața căreia Verena avea să se dea îndărăt stingherită.) Dar, de fapt, care era treaba cu dragostea? Nu se temuse el de ea, nu-l ținea de la învățat, nu făcea din niște bărbați care ar fi putut deveni mari cercetători niște urși de familie mărginiți, burtoși, care își fac veacul pe canapele?

Christian nu vorbi de gestul Reinei. Hotărî să se poarte ca și când nu ar fi existat. Reina nu-i aminti nici ea nimic.

Mușchiul rămânea răcoros pe pământ. Începu să-și facă apariția vacanța, întinzându-și etajele sale de clopote amenințător de spinoase. Falk se eschivă. Vorbea în doi peri, dedându-se la glume nesărate în legătură cu Reina, care

devenise tăcută și se ținea departe de Christian. Siegbert purta haine deșirate, croite chiar de el și semăna mai mult ca oricând, după cum își spunea Christian în sinea lui, cu un marinar eșuat pe o coastă străină, pentru care se terminase un război, o bejenie, un exil.

— Christian, vrei să fim prieteni? întrebă Siegbert într-o seară.

Meno și Falk își vedeau de-ale lor, fetele se uitau la televizor, la Lene.

— Tu și cu mine, noi doi, într-o călătorie, asta ar fi o chestie măreață. Eu, ca ofițer, iar tu, ca medic de vas. Noi doi. Ca frați de cruce.

— Și Verena?

— Femei la bord? Moartea marinarului. Așa spuneau căpitanii de pe vremuri.

— Așadar, nu e nimic între tine și Verena?

— Cine spune că e ceva între noi?

— Ascultă, nu suntem orbi.

— M-ai scos basma curată. N-o să uit asta niciodată. Dacă vrei vreodată ceva, dacă ai nevoie de ceva, poți să te bizui pe mine.

— Îmi promiți?

— Ți-o jur. Pot totuși să-ți mai spun ceva?

Siegbert părea să fie încurcat. Christian aștepta suspicios.

— Nu știu cum stau treburile între tine și Reina...

— N-am nicio treabă cu Reina, îl întrerupse Christian în mod abrupt.

Se uitau cum erau împinse lemnele în Große Zschand. Mergeau pe la asfințit la Pietrele Maimuței pentru a vedea perechea de cuci care mai era încă acolo. O luară pe o scurtătură în jos, către Calea Udă. Indicatoarele erau deteriorate de intemperii, copacii erau prăbușiți unii peste alții, blocând intrarea în chei. La o răscruce de drumuri stătea o cioară care nu-și luă zborul atunci când trecură pe lângă ea, la o distanță de vreo câțiva metri. Christian avea oroare de acest animal. Râzând și dând din cap, Meno povesti mai târziu că trebuie să fi fost un vrăjitor, pentru că el unul nu mai văzuse niciodată o pasăre care să poată întoarce capul atât de încet, ca un om. Ca să observe! De asemenea, adăugă Meno, ochii animalului fuseseră plini de viclenie. Verena se miră fără ironie de comentariul lui Meno, spunând că ea nu știa că zoologii erau superstițioși, ei, niște oameni de știință cu o concepție materialistă asupra lumii. „Mai rămân anumite chestiuni neelucidate chiar și de către științele exacte", îi răspunse Meno după un timp. „Niciun ginecolog, de pildă, nu știe lucrul care pare a fi cel mai simplu: cum se face că există nașterea?"

Niște păianjeni vânau niște fluturi. Tot felul de cărăbuși, viespi, gândaci și furnici se luau după alte insecte. Liliecii se repezeau la tot ce mișca. Niște *Tachinidae* își puneau ouăle în omizi. Muștele *ichneumon* sfredeleau cu niște burghie subțiri-subțiri în trupurile moi, bogate în proteine, și își puneau ouăle. Meno explică: o linie de îmbuteliere, de exemplu, pentru must de mere

sau de coacăze, iar această mișcare automată în spate era un fel de mișcare pe bandă rulantă; așa își pon pau ouăle în omida lipsită de apărare, care se transforma într-un chec-mamă umblător, fiind devorată dinlăuntru de către larvele de viespe. Viespile braconiere erau lipite ca boabele de orez de hrana lor viitoare. Vânătorii de omizi, strălucind de parcă ar fi fost dați cu un lac negru, își târau prada în întuneric.

— Să nu luați niciodată în mână o omidă păroasă! îi avertiză Meno.

Verena spuse că ea nu voia să se mute pe coastă. La vreo câteva specii de fluturi, omizile aveau între perii inofensivi până la 600 000 de peri țepoși. Aceștia se rupeau, declanșau alergii, inflamații ale pielii, astm. Reina se apucă să tușească, Falk se scărpină. Un fluture din specia *Thaumetopoeinae* construia niște cuiburi pentru omizi. Meno le arătă formațiunea strălucitoare și care pârâia din cămăși de piele descuamată, ținând degetul ridicat în sus. Nu era nicio adiere de vânt. Perii țepoși erau purtați de vânt, putând irita pielea ani de zile. Exemplarele din specia *Lymantria dispar* parcă erau niște războinici extratereștri: negri, cu puncte ca de mac, niște protuberanțe roșii (o pădure de sulițe, ciuperci pentru reparat ciorapi, pline de minuscule aschii de lăncii), comandați fiind de către un cap galben. Un fluture din specia *Zygaenidae* își lua zborul, arătându-și juponul roșu. Tinerii învățară să facă diferența între fluturii din specia *Issoria lathonia* și *Argynnis paphia* și cei din specia *Nymphalis polychloros* și între cei din specia *Erebia aethiops* și cei din specia *Hipparchia aelia*: camuflajul lor maro desena niște uși în fagi.

Reina luă sare de pe raftul de pe perete. Chistian văzu că se răsese la subsuoară.

— Ce credeți, există Dumnezeu?

— Christian vrea să ajungă un mare cercetător, dar ne ia cu Dumnezeu.

Falk mai era încă animat de muzică, ascultaseră discurile lui Hans-Albers și îi ținuseră isonul. „La Paloma" făcuse ca vara să se curbeze, dorul de casă și ochii albaștri înmuindu-se și devenind un aluat de paste făinoase care se tot învârtea în jurul lunii pline.

— Am o altă idee. Ia închipuiți-vă că Hiddensee[1] ar fi devenit, după sfârșitul războiului, o insulă de prizonieri. Așa, cam vreo cinci milioane de prizonieri. Ăștia și-ar fi făcut nevoile în mare, în fiecare zi. Atunci, Marea Baltică ar fi acum un câmp fertilizat cu îngrășăminte naturale, pe care s-ar putea ajunge până în Danemarca.

— Se poate ajunge și pe apă în Danemarca, la ce bun un câmp fertilizat cu îngrășăminte naturale?

Reina îi arătă lui Falk o pasăre.

---

[1] Insulă aflată în Marea Baltică.

— Închipuie-ți că tu și cu Heike, voi doi, v-ați căsători. Păi n-ar ieși decât copii cu cheia la gât.

— Un câmp fertilizat cu îngrășăminte naturale se întărește la soare, spuse Falk, fără a se lăsa impresionat.

— Și nu crezi că te-ar aresta dacă ai să te apuci să treci granița pe câmpul tău fertilizat cu îngrășăminte naturale și întărit?

— Ce vorbești tu, Siggi! Păi da' în putoarea aia nici nu ar exista patrule de grăniceri. N-ar rezista nimeni.

— Eu una cred că există. (Verena stătea cu picioarele trase, privind țintă în jos.) Ne naștem și trăim, dar la ce bun, dacă n-ar exista Dumnezeu?

— Dumnezeu rimează cu compot.[1] (Siegbert strâmbă din gură cu dispreț.) Iar maică-mea spune „O, Doamne, o, Doamne!" atunci când fac vreo poznă. O, Doamne, o, Doamne, hăis și cea, ia mai lăsați-mă în pacea mea!

— Vulturul Roșu ar spune că Dumnezeu e o invenție a imperialiștilor, pentru a-i prosti pe oameni. Vorba ceea: „Religia este opiumul popoarelor." Dumneavoastră ce spuneți de asta, domnule Rohde?

Meno, care ascultase discuția în tăcere, aruncă o privire înspre Reina și dădu din cap.

— Am să ies nițel. Îl iau și pe Pepi.

— Religia este opiumul popoarelor, repetă Christian citatul, după ce Meno plecase. De unde știu ei de fapt chestia asta?

— S-au gândit mult la treburile astea și, la urma urmei, erau ceva mai deștepți ca tine, îl înțepă Reina.

— Și înainte de Marx și Lenin au fost filosofi care s-au gândit îndelung la chestia asta și poate că erau mai mari decât Marx și Lenin, răspunse Christian iritat.

— E haios că n-ai niciodată curaj să spui așa ceva la ore. Doar în fața noastră. Dar la Vulturul Roșu sau la Schnürchel taci chitic.

— Și tu, tu nu taci chitic?

— De ce susții că ei ne învață prostii?

— Pentru că..., răspunse Christian, sărind în sus și alergând agitat de colo-colo. Pentru că ei ne mint! Numai Marx, Engels și Lenin au dreptate, toți ceilalți sunt niște proști... Și lozincile lor? Toți oamenii sunt egali? Păi atunci ar trebui să fie și toți filosofii egali și ar trebui să fie cel puțin la fel de deștepți ca ăștia trei, conchise el cu un zâmbet malițios.

— Bineînțeles că oamenii sunt egali, hăhăi Siegbert, toți bărbații au penis, toate femeile au vagin.

— Un moment! Mai există și femei-bărbați, bărbați-femei și hermafroditi, chicoti Falk.

---

[1] *Gott, Kompott.*

Trebuie să vorbiți urât despre orice? Sunteți ca niște copii mici, nu puteți lua nimic în serios. (Christian mai vorbea încă liniștit.) Vrei să fii prietenul meu, Siegbert, dar felul în care vorbești este... lipsit de gust. Ieftin și scârbos. Cum de poți să fii atât de josnic?

Și Siegbert se ridică acum:

— Lipsit de gust. Ieftin și scârbos. Cum de poți să fii atât de josnic? repetă el pe un ton zeflemisitor. O să te miri, prietene, când o să vezi cum e prin lume. Te-ai născut cu căiță la cap. Dar nu toți sunt așa, dragul meu. Pentru cineva care vrea să se facă medic, ești cam cu nasul pe sus. Cred că trebuia să-ți spună cineva odată chestia asta.

Ore în șir, Christian bâjbâi prin pădure și se gândi la subsuoara Reinei.

Reina părea să-l fi căutat, căci îi veni în întâmpinare când Christian se apropie, pe căi ocolite, de casă.

— De ce m-ai contrazis? Asta chiar e părerea ta? o întrebă el.

— Da.

— Și de ce i-ai luat atunci apărarea Verenei? Doar știi că era o minciună cum că ar fi avut menstruație și așa mai departe.

— Christian, doar pentru că unii nu se comportă așa cum ar fi corect nu înseamnă că întreaga idee e greșită. De ce să spun că Verena minte? Schnürchel e un neghiob, cât o fi el de comunist.

— Îți place să trăiești în țara asta?

— Ție nu?

Acum, situația devenea periculoasă. Christian se uită la Reina cu o privire lucidă, suspicioasă, mormăind ceva care să poată fi considerat de către ea ca un răspuns afirmativ.

— Țara asta îți oferă pe gratis școală, facultate, asistență medicală, asta nu e nimic? Nu crezi că ar trebui să dăm ceva îndărăt?

— Vorbești ca Fahner, Reina.

— Numai pentru că Fahner spune asta nu înseamnă că e greșit.

Christian își suflă nasul.

— Asistența ta medicală gratuită îi îngrămădește pe bătrâni prin aziluri, statul tău nobil le dă celor care l-au clădit o pensie care e prea mare să mori și prea mică să trăiești!

— De unde știi asta? De unde ai informațiile astea?

— De unde, de unde! izbucni Christian, mâniat de faptul că Reina nu vedea cum stăteau lucrurile și mâniat pe sine însuși, de faptul că se enerva atâta, că vorbea atât de deschis. De exemplu, de la bunici. Și de la tatăl meu.

— Are un punct de vedere subiectiv. Alți medici au alte păreri.

— Asta o crezi tu.

— Nu, știu. Și unchiul meu e medic, iar el nu se numără printre cei care văd numai partea negativă sau vor numai să câștige bani.

— De unde până unde vorbești tu așa de tatăl meu! strigă Christian supărat. (Dădu cu mâna prin aer de parcă ar fi vrut să coasească o grămadă de iarbă.) Dar să lăsăm asta! Ți se pare bine că băieții trebuie să facă armata trei ani?

— Nu trebuie. Un an și jumătate, atât ești obligat să faci. Tot ce e în plus e pe bază de voluntariat.

Christian lăsă să-i cadă mâinile. Nu putea crede că Reina era într-adevăr atât de naivă.

— Fahner ne-a „sugerat" să facem trei ani. Dosarul ce conținea calificativele noastre și planurile noastre era lângă el, cât se poate de vizibil! Ce să spun, pe bază de voluntariat!

— Soldații americani trebuie să plece în Vietnam. Trebuie să ucidă pentru interesele cercurilor dominante, ale capitalului. Sau crezi cumva că sunt acolo pentru scopuri umanitare? Și care e treaba cu Insulele Falkland?

— Rușii trebuie să plece în Afghanistan. Și ăsta e un atac. Și ei trebuie să ucidă colo. Și poți să-mi explici, de fapt, ce anume caută puternica Uniune Sovietică în sărăcăciosul Afghanistan?

— Asta e propagandă vestică. Nu cred că e adevărat. Ai auzit asta la radioul din sectorul american[1], care nu vrea decât să stârnească zâzanie.

— Și atunci ce fac rușii în Afghanistan, după părerea ta?

— I-a rugat guvernul să ajute la lupta împotriva contrarevoluției.

— Bineînțeles. Cum a fost în '68 în Cehoslovacia. Și ei i-au chemat pe ruși în ajutor. Comic însă e că populația n-avea părerea asta.

— Asta e din nou propagandă vestică. Oamenii i-au aclamat pe soldații sovietici, s-a văzut doar și la televizor. Christian, ar trebui să te gândești mai bine ce spui.

Nu avea un ton amenințător, ci doar mirat, totuși Christian intră imediat în alertă. Dar îl incita această temă, nu putea s-o lase atât de ușor, și mai era și dorința de a avea dreptate. Schimbă vorba:

— Mi-ai spus că fratele tău e homosexual. Nu are dificultăți?

— Tata l-a dat afară din casă. Iar pentru mama, el nici nu mai există. Zice că n-a născut niciodată un băiat. Altminteri, nu știu să aibă.

— Exista înainte un paragraf de lege conform căruia fratele tău ar fi trebuit să facă închisoare. Numai din cauza înclinației sale. Nu e vina lui.

— La americani, există discriminare rasială. Și fratele meu face armată trei ani.

— Din convingere? se îndoi Christian.

— Ce vrei să sugerezi?

---

[1] RIAS (Rundfunk im Amerikanischen Sektor, „Postul de radio din sectorul american").

Christian începu să râdă fără tragere de inimă.

— Nimic nelalocul lui.

— Eu te-aș aștepta, spuse Reina.

Uite că acum îi bătea totuși inima ca la Turgheniev; știa că se înroșise și se ținea mai în partea întunecată a drumului; subsuoara Reinei, trupul Reinei, de pe care alunecase cearșaful. Ce simplu ar fi s-o atingă acum, să caute buzele gurii ei strâmbe, pline de pistrui, să bolborosească chestiile care se spun în astfel de situații, dar se apăra; acneea lui, peste ale cărei proeminențe pline de puroi degetele ei aveau să treacă, ezitând preț de o clipă, spunând: „contaminare cu coșuri"; ce senzație oribilă de pui din supă, doar nu vreau să iau coșuri, după care avea să mormăie cu tact ceva liniștitor, fiind totuși în continuare scârbită în sinea ei. Deci nu prea mergea toată chestia asta; oare cum o fi să doarmă cu Reina? Christian tânjea după asta și se temea totodată.

— Tu ți-ai afirma consecvent convingerile, indiferent de ceea ce se întâmplă?

— Aș încerca, răspunse Reina după un timp, fără a se uita la el.

Distanța dintre ei era mai mare decât brațul ei întins; mâna lui ar fi trebuit să ajute.

— Chiar și dacă ai fi șantajată sau torturată?

— Dacă o să-ți răspund acum da, o să crezi că mă dau mare sau pur și simplu că îmi supraapreciez capacitatea de rezistență. Cine poate știi! Trebuie să vorbim despre asta?

Reina era nervoasă, își dădu seama de asta, și totuși o tot stârnea, cu atât mai mult acum, asta făcându-i o anumită plăcere:

— Și dacă nu te-ar tortura pe tine, ci pe cineva pe care-l iubești?

Reina inspiră adânc:

— Cine să vrea să te tortureze?!

— Ferește-te de Reina! îi spuse Verena într-o seară. Cred că e informatoare. Ai grijă ce spui!

Un ac magnetic pendula deasupra compasului, trepidând, cu mișcări indecise de înotător; Verena părea inaccesibilă, se ținea acum de mână în mod deschis cu Siegbert, iar Christian putea să privească maroul ca de instrument muzical al părului ei până când să observe dâre de sudoare și, pe umerii maieurilor întunecate pe care le purta, mătreața pudrată; Christian era în stare să-i suporte privirea fără să mai trebuiască numaidecât să participe la discuția în curs, fără să mai ascundă, cu un gest eratic, strânsul pumnului, scărpinatul capului, goliciunea acestui schimb de priviri, și fără să mai împingă totul la o parte cu hotărâre.

Ferește-te de Reina!

Dar trebuia să fie acum acolo unde era ea; nu putea să suporte ca ea să-și piardă echilibrul în cursul coborârii și Falk sau Siegberg să-i apuce mâna care căuta un sprijin; se zgâia, atunci când se odihneau, la ciuful de pe ceafa ei, la părul buclat în vârtejuri deschise la culoare, de unde venea un sorb periculos; uneori, se întâmplase ca el să întindă deja degetul pentru că un țânțar stătea acolo sau pentru că era nevoie să se convingă de ceva; de asemenea, credea că cicatricea trebuie să doară și că durerea va dispărea atunci când el va atinge locul. Își aduse aminte la timp că Falk îi urmărea mișcările și că nu mai putea dura mai mult de câteva secunde până când discuția să fie moartă și Reina împietrită; serile, își dorea ca ea să-i mai stea alături pe saltea și el să poată hotărî unde o va nimeri fiorul primului său sărut — dar ea își alesese un al loc, departe de el. Spatele, începutul umărului, locul vârtejurilor din păr — prea previzibil, își spuse el, poate că ea avea să uite mai târziu, când el o s-o întrebe: care e locul unde te-am sărutat prima oară, îți mai aduci aminte? Ori poate că un altul a sărutat-o deja acolo; imediat Christian își închipui că așa trebuia să fie, probabil pe cicatrice, așa se întâmplă în filmele cu piraţi — la urma urmei, nici nu știa dacă el urma să fie pentru Reina primul prieten. Era improbabil să fi fost el primul, cu siguranță că existaseră diverși drăguți prin anii mai mici de școală; te pomenești că avea un prieten? Christian își puse în gând să-l cotonogească (pe scarabeul de prieten); poate totuși cicatricea sau mai bine un punct de pe linia care era vizibilă pe cearșaf și unde spatele Reinei era continuat de coapsă; vârful urechii (stânga sau dreapta? — ambele erau bine vascularizate), buricul (când se gândi la asta, scoase un strigăt mut de bucurie; burta ei avea să se dea îndărăt electrizată, puțin înainte ca el s-o sărute, ca și când s-ar fi aruncat un cub de gheață pe ea, ar reveni în sus încet, ca atunci când expiri, și exact în această mișcare ascendentă și-ar ține el buzele, astfel încât buricul ei să atingă buzele lui, și nu invers), cotul (neobișnuit, dar uscat, așa sărutau, gândi el, ceferiștii model), vârful nasului (dar la urma urmei Reina nu era pisică), degetul mare de la picior (stângul era mai frumos; un sărut curajos, care avea să miroasă a varză murată) ori, și mai bine, al doilea deget de la picior (pe care nimeni nu-l sărută, dar avea ea să-și aducă aminte? — poate că asta ar fi fost prea căutat, prea complicat), sânii (normal, evident, logic; își imagină culoarea sfârcurilor ei în cursul unor plimbări febrile, întrebându-se dacă erau portocalii sau maro-deschis, precum cafeaua cu lapte, dacă putea să-i muște puternic fără să-i provoace durere, dacă ea va reacționa la atingerea limbii lui, a buzelor lui, poate a nării — asta dacă avea s-o adulmece cu deosebită lăcomie) sau spatele genunchiului? Nu.

Îi va săruta subsuoara. Desigur, mai era și gura, dar nu se punea problema la primul sărut, va ajunge acolo mai târziu. Primul sărut, decise el, va aparține subsuorii ei stângi, golfului ras, transpirat, alb ca o chiflă, care aducea cu o burtă de porumbel.

Kurt n-avea telefon — invitațiile le primea în scris —, și nici Lene nu avea telefon; Christian plecă în localitate pentru a o suna pe Barbara; nu voia s-o neliniștească pe Anne, iar ceea ce ar fi spus Richard își cam putea el închipui. Când formă numărul, îi veni în minte balconul părăginit al Casei Italiene, fereastra din fața scării cu violetele de damasc la care se uitaseră, el și Meno, atunci, în seara aniversării zilei de naștere a tatălui său. Era vineri, probabil că Ina plecase pe undeva. L-ar fi deranjat foarte tare dacă ar fi răspuns ea; se întâmpla adesea ca, vinerea, Barbara să vină acasă mai repede; probabil că stătea în bucătărie și gătea. Barbara răspunse la telefon. Christian îi povesti de Reina.

— Și mă întrebi dacă trebuie s-o iubești pe fătuca asta? Ia spune, îți lipsește o doagă? Ascultă-mă bine! Crezi că pe noi ne-a interesat politica atunci când eram de vârsta ta? Crezi că Ina se sinchisește câtuși de puțin de vederile politice ale actualilor ei amici?

„Păi, poate c-ar trebui", gândi Christian.

— Dar tu ai chestia asta de la taică-tu. Christian, am să-ți spun ceva confidențial: taică-tu e nițeluș, așa, mai... cum să spun eu? Sărit? Am avut noi recent o discuție, dar stai că tu n-ai voie să știi de-asta. *Ineof!* Îți trebuie o prietenă. Un băiat de vârsta ta și fără prietenă... păi eu una mi-aș face griji ca mamă. Dar de ce n-o suni tu pe Anne?

— Nu vreau să-și facă griji, tanti Barbara. Te rog să nu-i spui nimic.

— Ei, *ineof*. Sunt tăcută ca un mormânt. Știi cum sărută o fată și ce mai urmează dup-aia... Trandafiri roșii, ei da, și așa mai departe: n-are nimic de-a face cu politica.

Barbara oftă, iar Christian îi vedea parcă aievea în fața ochilor degetele depărtate, pline de inele, auzi brățările zăngănind în telefon:

— O dată ești tânăr!

Meno îl avertiză. Christian nu-și mai văzuse unchiul niciodată atât de impacientat. I-ar fi plăcut să vorbească odată despre Hanna cu el, dar nimeni din familie nu părea să fi întrebat de ce a eșuat căsnicia lui Meno.

— Dacă te denunță? Judecând după ce mi-ai spus despre ea, trebuie să te aștepți la una ca asta.

— Chiar crezi că m-ar denunța...

— Deși te iubește, voiai să spui? Chestiile astea romanțate i se potrivesc Barbarei, nu ție, Christian. Ce știi tu despre dragoste? Ce știi tu despre ceea ce e posibil?

Christian era lezat; Meno păru să simtă asta și spuse:

— Te sărută și te trădează. Ambele lucruri se petrec în același timp. Nu trebuie să fie întotdeauna așa. Uneori, e așa, iar tu nu mai poți risca. Poate că Reina e o excepție. Dar poate că nu. Ce se întâmplă dacă vrei să faci un test și alergi în cuțitul întins?

— Îmi place foarte mult de ea. Cum merge, cum se mișcă și...

Christian ezită, uitându-se la unchiul său dintr-o parte, și spuse apoi voios și plin de încredere:

— Îmi place subsuoara ei.

Meno râse. De parcă un iatagan i-ar fi spintecat carnea între arătător și degetul mijlociu, i se păru lui Christian.

— Subsuoara ei? Și asta numești tu dragoste? Asta e numai ceva sexual. Ar trebui să înțelegi odată că în țara asta nu te poți comporta ca un copil mic.

— Acum, parcă ești tata, se răsti Christian la el, revoltat. Numai pentru că tu și Hanna...

— Nu vorbim despre Hanna!

Lui Christian îi păru rău, dar nu voia să-și ceară scuze, se simțea lezat.

— Nu-ți vrem răul. Și în niciun caz tatăl tău nu-ți vrea răul. Dar n-o să te mai poată ajuta dacă se întâmplă iar ceva ca în tabăra premilitară. Dacă îi divulgi Reinei felul în care gândești cu adevărat și ea povestește mai departe... Nici măcar nu trebuie să fie cu rea intenție. Poate doar pentru că e mândră de tine, poate din naivitate ori, pur și simplu, pentru a depăși o pauză penibilă în timpul unei discuții... Multe lucruri se întâmplă din plictiseală. Vrei să-ți riști viitorul pentru fata asta? Poți pune mâna în foc pentru Reina? O știi atât de bine, chiar știi cum reacționează, știi ce ești tu pentru ea? Se cunoaște ea pe sine însăși?

— Așadar, după părerea ta, înainte de a mă îndrăgosti trebuie să-i fac dosar fetei?

— Așa stau lucrurile, replică Meno rece. Pot să te înțeleg mai bine decât crezi, poate. Nu, în țara asta n-ai voie să fii tânăr. N-aș vorbi așa cu tine dacă n-aș fi cunoscut pe cineva care a pățit chestia cu privire la care te avertizez.

— Da' cine a fost?

— Poate mai târziu, se feri Meno.

— Nu, acum! insistă Christian.

— Bunicul tău, Kurt, spuse Meno după o ezitare îndelungată.

— Bunica l-a denunțat?

Meno dădu din cap, vru să mai spună ceva, dar se opri.

— Nu, invers. Era în Uniunea Sovietică, în niște timpuri îngrozitoare. Ne-a povestit, nouă, copiilor, la aniversarea de șaptezeci de ani. Nu vreau să vorbești despre asta.

Interludiu: 1984

Serile, se deschideau niște uși în tărâmul visului. Serile, învelișurile corpurilor rămâneau, atunci când se rostea cuvântul *mutabor*. În ianuarie 1984, tomberoanele de gunoi se revărsau, cenușa trebuind să fie aruncată în zăpada de alături. Uneori, la inițiativa unei adunări cetățenești, locuitorii Turnului suiau tomberoanele pe un camion care ducea cenușa în pădure. Ziarele se adunau în vrafuri, zdrențuite toate de viscol. Sanepidul recomanda să se dea cu var peste gunoaie. Varul era distribuit responsabililor de stradă, în timp ce locuitorii veneau la aceștia să-și umple gălețile: „A nu se stropi în ochi. A nu se lăsa la îndemâna copiilor."

Andropov muri.

„Și acum?", întrebau locuitorii Turnului când stăteau la coadă la brutar, la măcelar sau în față la magazinul „Konsum". „Vine următorul erou plin de tinerețe!", șopteau ei, dând din umeri cu fereală.

Fum gros de țigară, rotocoale de fum, ochii îndreptați în tavan în lumina chioară a vreunei locuințe din Prenzlauer Berg[1]. Obloane cu vopseaua scorojită, crăpături peticite cu ziare, chit de ferestre tare ca piatra, sfărâmicios; soba de teracotă face ce poate, dar diversele lemne adunate de te miri unde, zăbrelele de gard, cărbunii mucegăiți nu ajung decât pentru câteva ore de căldură pe zi. Bărbați în pulovere din lână de oaie, cu bărbi biblice și mâini de muncitori, ținând în degetele gălbejite de nicotină câte o halbă de bere și o țigară „Karo" sau „f6", ascultând un poet care citește niște texte scrise la mașina de scris pe o hârtie făcută din pastă de lemn, pripit, cu erori, în mod intenționat fără pompă declamatorie. Suntem între noi, părea el să spună, și nu vrem să facem paradă. Judith Schevola îl ascultă pe poet și fumează. L-a introdus pe Meno în cercurile astea, unde se ajungea numai trecând prin spatele mai multor curți cu urme de gloanțe de la al Doilea Război Mondial,

[1] Cartier din Berlinul de Vest.

rostind o parolă în fața ușii deschise cu precauție, o ușă care nu avea nicio inscripție cu vreun nume și dindărătul căreia cineva te căuta cu privirea în parte discret, în parte de-a dreptul agresiv: există prea mulți informatori și nu întotdeauna îți dai seama de ei. Meno simte că e un corp străin, dar pare să fie tolerat, nimeni nepărând a se sinchisi prea mult de el. Poetul citește. Sunt texte cu gulere ridicate sus și fesuri de bișnițari lăsate în jos. A publicat într-una dintre revistele care se află pe o măsuță din mijlocul camerei cu un aer gros să-l tai cu cuțitul de atâta sudoare umană și fum de țigară. Dacă nu ar fi *Manifestul comunist* sub un picior al mesei, aceasta s-ar răsturna. *Manifestul comunist* îndeplinește funcția de suport, prin rotație, împreună cu o broșură despre boli cu transmitere sexuală, după ce existaseră proteste din partea ascultătorilor orientați în direcția bazei democrate. Revistele respiră prospețimea insubordonării, purtând titluri ca *poe sie all bum*, *Impulsuri*, *poe sie all peng*, sunt tipărite prin serigrafie pe hârtie cehoslovacă pentru mașini de scris, la prețul de zece coroane pe pagina de 2 000 de caractere — numai pentru comunicările interne din cadrul bisericii! Așa ocolești procedurile de aprobare a tipăririi. Nu se găsesc destule capse care să prindă temeinic mai mult de cincisprezece foi. Nu se găsește destulă hârtie — la intrarea la seara de lectură trebuie să dai o anumită cantitate de hârtie de scris, care era în continuare folosită, sub formă de fascicule, sau pliată în formă de Leporello, pentru comunicări interne din cadrul bisericii, putând fi umplută cu broșuri despre teme privind mediul înconjurător într-un tiraj cuprins între zece și cincizeci de exemplare.

„Mâna mea pentru produsul meu.“ [1]

„Și apoi?“, întrebau locuitorii Turnului.

Sarajevo[2] îi cheamă, un lupușor[3] le face telespectatorilor semn cu mâna de pe ecranele televizoarelor. Blocuri înalte, munți despăduriți în jurul unui bazin, tristețea locurilor, care nu e căutată și imortalizată cu o lentilă incoruptibilă de nicio cameră, de niciun reporter acreditat la primele Jocuri Olimpice de Iarnă dintr-o țară socialistă. Iată stadionul de gheață, iată traseul de schi fond, frumos amenajat, iată și trambulina de pe care Jens Weißflog din Oberwiesenthal a sărit către medalia de aur și către medalia de argint, cu schiurile ținute perfect paralel. Își mai aduce lumea aminte de o zi de vară cu șaptezeci de ani înainte, când un student aștepta la un colț de stradă mașina urmașului la tronul Austriei? Regina gheții își face apariția pe patinoar. Antrenoarea ei stă cu o față dură în spatele benzii, în vreme ce protejata ei descrie cu multe bucle niște sunete melodioase, cu fusta zbătându-se și cu

[1] Slogan redegist referitor la productivitatea muncii.

[2] În 1984, Jocurile Olimpice de Iarnă au avut loc la Sarajevo.

[3] Lupușorul Vuèko (*vuèko*, diminutiv de la *vuk*, termenul sârbocroat pentru „lup“) a fost mascota Jocurilor Olimpice de Iarnă de la Sarajevo.

sprâncene kirghize, pe suprafața gheții. Semn de exclamare al unui triplu *toe loop*, învolburare de piruete, buchete de trandafiri ambalate în țiplă transparentă, Heinz Florian Oertel încântă spectatorii, îmbrăcat în plasă și tafta. Perechea Torvill-Dean dansează pe *Bolero*, un suedez gonește cu patinele în susul dealului. Cea mai frumoasă față a socialismului zâmbește.

Christian avea vacanță de iarnă. Intrase la Medicină. În mod ciudat, abia dacă simțea vreo bucurie, fiind mai degrabă ușurat și obosit. Și se simțea prost față de cei care nu intraseră. După întâmplările din tabără și apropierea de Reina, nu i se mai părea atât de important să devină celebru. De la începutul clasei a XII-a abia dacă mai învăța, notele sale înrăutățindu-se, ceea ce nu-l neliniștea numai pe dr. Frank. Fusese chemat la discuții la catedră; nu mai cânta în corul lui Uhl, ieșise, fără să dea explicații, din Consiliul Organizației de Bază a Tineretului Comunist. Când Hedwig Kolb le-a cerut să scrie o compunere despre caracteristicile de bază ale literaturii socialiste, Christian a scris o singură propoziție: „Literatura socialistă minte." Hedwig Kolb nu-i dădu notă la compunere, trăgându-l deoparte și spunându-i că trebuie să-i ceară această compunere; n-ar fi putut el oare să... Admiterea sa la facultate era provizorie, continuă Kolb, după cum Christian știa; oare el ar... I se dădu o oră să-și rescrie compunerea și scrise sub supravegherea domnului Stabenov, care încă mai era entuziasmat de fizică, de spiritul critic al cercetătorului și de năzuința către libertate, lipsită de prejudecăți, niște prostii oarecare cu șabloanele obișnuite, Hedwig Kolb dându-i înapoi lucrarea fără niciun comentariu, cu nota opt minus. O evită pe Reina. Verena era acum adesea la Dresda. Siegbert se văzu nevoit să se orienteze după o altă profesie, la Marina Comercială îl respinseseră din cauza lipsei sale de angajament social. Încă nu știa ce avea să facă. Când Svetlana începea la internat o discuție, Christian își mânca în tăcere supa, și când Falk începea cu poznele lui, contaminându-l și pe Jens Ansorge, Christian mergea la plimbare, stând mult pe malul râului Wilde Bergfrau ori la Kaltwasser, unde nu erau decât vreo câțiva pescari, cocoțați cu undițele lor Mormiska și uitându-se cu privirea tulbure în copcă. Și acasă ieșea adesea la plimbare, ceea ce-l făcu pe Richard să comenteze că, în ultima vreme, băiatul căzuse prea mult pe gânduri, având nevoie poate de o activitate fizică regulată ori de o prietenă; când avea el vârsta lui Christian... Anne era de părere că, în cursul plimbărilor sale, măcar mai lua și el o gură de aer proaspăt și că trebuia ca ei să respecte faptul că băiatul nu voia să vorbească. Christian neglija violoncelul. Purta în buzunar scrisorile Reinei. În fața magazinului de cărbuni al lui Hauschild erau cozi lungi, iar zgomotul ascuțit al lopeților cu care Plisch și Plum tot luau câte puțin din moviliță de brichete, care se micșora cu rapiditate, tăia discuțiile celor care stăteau la coadă. Era vremea spectacolelor de teatru, era vremea declamațiilor de seară ale lui Erik Orré, a „Bucătăriei de ciocolată pentru copii și pentru cei care vor să devină copii" a chelnerului Adeling și

a cofetarului Binneberg, la „Felsenburg"; calupurile de ciocolată erau topite în tigăi și oale, devenind o masă de culoare maro-închis, care mirosea a Crăciun, fiind apoi turnată în forme de pus la cuptor de la cofetăria „Binneberg"; la care niște Caravele de ciocolată își învolburau prora pe care cofetarul, un om rotofei, cu multe vinișoare crăpate pe obrajii lui de câine boxer, o prevăzu cu niște vele din glazură injectată dintr-un tub și un tachelaj îmbibat în sirop; Pittiplatsch cu limba scoasă și cu o buclă albă de fondantă pe frunte, care se multiplica la marginile mesei ca într-o încăpere plină de oglinzi; capete de Napoleon și culverini de la cetatea Königstein îi încântau pe tați. Binneberg și Adeling cereau o marcă pe ciocolată, punând bănuții într-un borcan pe care scria „Solidaritatea"; din banii strânși cumpărau jucării de la magazinul din strada Lübeck și le dăruiau copiilor de la Orfelinatul „Arkadi Gaidar" de pe Lindwurmring, o clădire părăginită, cu proeminențe în stil elvețian, aflată lângă vilele rechiziționate de Armata Roșie.

La radio, odată cu începutul anotimpului rece, se dau treptele de încălzire. Ele sunt în vigoare pentru uzine și complexe în care clădirile și instalațiile nu sunt echipate cu un dispozitiv de reglare în stare de funcțiune. Sunt prevăzute duratele maximale pentru încălzirea încăperilor. Treapta 1 corespunde unei durate zilnice de încălzire de maxim patru ore, temperatura aerului (pentru birouri, școli, cinematografe și alte spații publice închise, 19–20 de grade Celsius) nu are voie să fie depășită. Treapta 0 de încălzire: nu se încălzesc uzinele și spațiile publice închise, excepție făcând anumite clădiri, respectiv încăperi (de exemplu, pentru spitale). Directorul Combinatului Energetic hotărăște, împreună cu președintele Comisiei Regionale pentru Energie, când se dă drumul la căldură.

„Să învățăm de la Uniunea Sovietică înseamnă să ne învățăm cu frigul", glumește lumea la coada din fața magazinului de cărbune al lui Hauschild.

În timpul primăverii, Josta se separă de Richard. Îi scrise o scrisoare: întrucât el nu voia să divorțeze de soția lui, ea trăsese concluziile de rigoare; de asemenea, între timp avea un alt bărbat. Se vor căsători. Ea și logodnicul ei vor împiedica încercările lui Richard de a o vedea din nou pe Lucie sau de a le contesta drepturile părintești. Logodnicul ei, mai scrise Josta, avea relații. „Rămâi cu bine."

Într-o seară, Christian îl văzu pe tatăl său dând colțul dintre Wolfsleite și Turmstraße. Richard avea mâinile îngropate în buzunarele paltonului și ținea privirea plecată în pământ. Primul impuls al lui Christian fu să se ascundă în spatele uneia dintre mașinile parcate și să aștepte până când tatăl său va fi trecut, dar Richard îl observase deja:

— Ei, băiete, spuse el, ridicându-și umerii ca o pasăre mare și uscătivă, zgribulită de frig. Privirea sa părea obosită, nu rece și cercetătoare ca de obicei.

— Necazuri? continuă Richard, atingându-l ușor pe Christian cu brațul îndoit, fără a lua mâna din buzunar.

— Nu. (Christian se străduiește să vorbească pe un ton neimplicat.) Tu?

Se sperie de familiaritatea sa, afișând imediat o față plină de voioșie. Nu mai vorbise niciodată astfel cu tatăl său, de la egal la egal, așa ceva nu se făcea. Își trase imediat capul în gulerul ridicat al parkăi.

— Înghițim totul, ei, spuse Richard și râse încet. Înghițim totul, așa e! Cei din familia Hoffmann și cei din familia Rohde își țin gura.

— Meno spune: un om înțelept...

— ...merge cu capul plecat, aproape invizibil, ca praful. Proverb chinezesc. El cam așa și face. Arta minciunii... Poate că-ți va fi cândva de folos, cine știe.

— Mergi acasă? schimbă Christian vorba.

— Încă nu.

— Pot să te însoțesc?

Richard își ridică privirea, după care veni dintr-odată către Christian și îl îmbrățișă.

— Mai trebuie să merg nițel singur, băiatul meu. Îmi pare rău că n-am putut face nimic cu armata. Cei de la Comenduirea regională îmi promiseseră că te vor repartiza la Sanitari.

Dar nu se întâmplase așa. Christian fusese înrolat la tanchiști.

— O să trec eu și de asta.

— Ia-o tu pe acolo și eu o iau pe acolo, spuse Richard, arătând în cele două direcții ale Turmstraße.

E vremea lecturilor. Lumea îl citește pe Orwell. Circulă diverse copii reproduse cu migală la mașina de scris; copii realizate de mână, ca la călugări, ar fi prea ușor de identificat, fiind cunoscute cazuri în care organele de securitate au trimis la toate apartamentele dintr-un sector scrisori recomandate cu confirmare de primire pentru a dobândi câte o probă de scris. De asemenea, erau examinate compunerile după dictare ale copiilor care mergeau la școală, examenele scrise ale studenților, diverse texte scrise de soțul ori soția care nu semnase confirmarea de primire. E vremea scrisorilor citite în lanț, a abțibildurilor, a albumelor de poezie care circulă prin sălile de clasă, umplându-i pe băieții cu vocea în schimbare cu idei strălucite, precum „Nicăieri nu e mai bine ca acasă"[1] sau „Fii aidoma crinului din vale,/ Ca mica violetă de pe cale,/ Nu precum mândrul trandafir/ Admirat pentru potir."[2] La oficiul poștal e vânzoleală mare; în afară de cabina telefonică pentru convorbiri interurbane — domnul Malthakus vorbește la telefon cu un prieten colecționar de

---

[1] „Vatra de acasă valorează aur" (*Eigner Herd ist Goldes Wert*), proverb și, totodată, titlul unui serial vest-german din anii 1984–1986.

[2] Versuri inspirate din poezia *Das Blümlein Wunderschön. Lied des gefangenen Grafen* (*Floricica minunat de frumoasă. Cântecul contelui prizonier*) de J. W. Goethe.

timbre de dincolo de Ocean –, în afară de cabina telefonică pentru convorbiri locale, care înghite monede de douăzeci de pfenigi şi monede de zece pfenigi — mama vânzătoarei de legume Zschunke s-a internat în spital –, e coadă la ghişeul de colete, de unde se trimiteau pachete de solidaritate în Polonia. Preotul Magenstock a pus să se afişeze în faţa bisericii o listă cu bunurile de care e nevoie stringentă şi pe care era bine să le trimită oamenii în îndelungata călătorie către Polonia (deoarece se vindea cel mai bine pe piaţa neagră din Polonia, ceea ce nu scria, desigur, pe listă); sunt afişate şi nişte adrese. Nimeni nu prea are încredere în funcţionarii de la poştă, de la organele de grăniceri şi de la vamă, fie ei germani sau polonezi. Cafea, zahăr (pachetele de un kilogram de 1,55 mărci sunt cărate cu plasele de cumpărături de la Alimentară şi de la Holix), îmbrăcăminte de copii, ţigări, făină. La cojocăria „Armonia" se adună rămăşiţele de piele, „totul merge în Polonia!", le dă Barbara de înţeles copiilor care sună la uşă; croitoresele confecţionează, lucrând în ture de urgenţă, îmbrăcăminte de iarnă din resturi de material, livrându-le cu mândrie la ghişeul pentru colete, unde asistenta, o femeie gâfâind astmatic şi având bandaje elastice pentru tromboză la picioare, încălţată în nişte pantofi roz din pluş, suie pe cântar, unul câte unul, atât de multele pachete legate cu cânepă, de parcă ar fi Crăciunul, scriind tot mereu cu o cariocă albastră codul poştal al destinatarului (cu nişte zerouri mare cât sticlele de încălzit), pe o etichetă care urmează apoi să fie dată cu pensula de clei şi lipită de pachet. Miroase a cleiul ăsta la poştă. Miroase a umbrele umede care se usucă în anticameră pe un suport de plastic; miroase a bernardinul dirigintelui poştei, domnul Gutzsch, care stă culcat pe o pătură, fără a se sinchisi de nimic, în coridorul din spatele ghişeelor, mare cât un viţel. Timbrele special tipărite pentru comemorarea împlinirii a treizeci şi cinci de ani de la înfiinţarea RDG nu emană decât un iz de la guma adezivă şi de la chiştoacele răcite de ţigară ale lui Gutzsch, pe care acesta le pune uneori la marginea buretelui cu care se umezeşte timbrul atunci când se uită să vadă dacă destinatarul şi expeditorul sunt trecuţi în mod corect pe plic; ocolind chiştocul, umezeşte cu buretele câte o cale ferată cu ecartament îngust, tipărită şi încadrată cu fineţe, ori scoate dintr-o mapă mare cât un foliant o statuie din seria de timbre ale lui Balthasar Permoser, înfăţişând anotimpurile, caută şi măsoară cu acribie înainte de a lipi pe plic primăvara ori vara, apucă ştampila şi loveşte de două ori — ta-ting — mai întâi în negrul saturat al unei tuşiere „Pelikan" dinainte de război, apoi, cu satisfacţie, pe timbrul virgin; o procedură pentru care dirigintele poştei nu a folosit niciodată termenul „obliterare"[1].

Regine aşteaptă. Sub lampa pentru documente de călătorie, meşterită de Jürgen şi ilustrată cu peşti zburători, în grădina casei Blasewitz de pe strada

[1] În germană, ştampilarea (obliterarea) timbrelor, ca şi perforarea tichetelor, este desemnată prin *entwerten* (care înseamnă şi „devalorizare").

care fusese numită după o socialistă bătăioasă și cu verticalitate, în parcul împădurit unde copiii se dădeau pe derdeluș și patinau și unde, în timpul verii, vânzătorii de înghețată și de limonadă ofereau spre vânzare o răcoare multicoloră, în grădina plină de statui pe care Jürgen le sculptase din gresia de la cariera din Lohmen; un cub de înghețată cu niște copii aflați sub niște fructe, un bust de femeie, doi copii, amintind de Hans și Philipp — în toate aceste locuri stătea Regine și aștepta. Aștepta la telefon atunci când Richard și Anne părăseau Caravela, pentru a o lăsa singură cu vocea lui Jürgen, ce avea să spună „Alo", după două pocnituri, de la celălalt capăt al firului, din vânzoleala marelui oraș München, un oraș scânteind de lumini, când Richard și Anne ieșeau la plimbare pentru a nu trebui să-i audă plânsetul, pentru a nu deveni martorii tăcerii ce se va fi născând din când în când după patru ani de despărțire și pe care viața de toate zilele nu putea niciodată s-o dea cu totul la o parte: „Ce fac băieții?" „Se descurcă la școală?" „Doriți ceva anume, ce să vă trimit?" „— Și tu? Ți-ai găsit serviciu între timp?" „Locuință?" „Doamne, toate astea sunt incredibil de scumpe." Regine aștepta când lampagiul luă de pe bicicleta-i neagră știanga lungă de un metru cu un cârlig la capăt, o puse în ochiul deschis în hexagonul murdar al unui felinar cu gaz, umflând o minge de lumină și luând apoi la rând toate felinarele de stradă din cartier; aștepta în zilele de joi, când venea căruța cu gheață trasă de doi cai Haflinger, cărora nu le păsa de ceea ce se întâmplă în jur, când clopotul căruțașului anunța de-a lungul străzii cuprinse de o liniște de vară livrarea unor blocuri proaspete de gheață, scoțând un strident „Iată-mă!", care solicita atenția generală, jignit parcă de ferestrele închise și de draperiile lăsate. Căruțașul dădea jos din căruță cu un cârlig blocurile de gheață — străluceau a prospețime, fiind netede ca sticla — ce erau apoi împinse în congelatoarele din bucătării, unde se topeau în câteva zile, picurând pe castroanele care atârnau sub ele; răcoare preelectrică pentru unt și carne, lapte și marmeladă.

E luna festivităților muncitorimii; „Haideți să ieșim cu toții de 1 Mai!", a scris cineva plin de speranță pe un afiș de pe peretele Cimitirului Orășenesc Dresda-Tolkewitz.

E vremea în care, în fiecare miercuri, la ora 13, urlă o sirenă peste oraș și toată lumea exersează un scenariu de urgență, vremea în care, în timpul nopții, de jur împrejurul orașului răsună un răpăit de mitralieră care tulbură somnul oamenilor, în care, în timpul zilei, avioanele de vânătoare descriu pe albastrul cerului niște cercuri făcute din dâre de condens, după câteva secunde urmând și tunetul undei sonore a motoarelor cu reacție. Și la ce bun să te ascunzi de faptul că și nuca de cocos, cunoscută pentru rezistența ei oceanică la drumuri lungi, reușește să găsească drumul în sus pe Elba, părând a exista în mod real, ca un fel de obiect păros din pâslă, de mărimea unei ghiulele, pe unele dintre hoardele de fructe din aprozarul doamnei Zschunke, într-o după-amiază răcoroasă de mai? Văduva Fiebig se uită mai întâi la

doamna Zschunke, care lasă privirea în jos și dă din cap afirmativ. Apoi, se uită la ceilalți clienți: gospodine încercate de multe suferințe, pensionari care au rămas elastici de atâta alergătură, domnul Sandhaus — un aliat. Ignorând faptul că nu au nicio șansă, cei doi hotărăsc să fie echitabili; văduva Fiebig pune mâna mai întâi pe două dintre obiectele care există în mod real[1], așezându-le în coșul ei de cumpărături și spunându-i domnului Sandhaus nu care cumva să-l scape din ochi. Apoi, aleargă pe Rißleite, direct în fața cofetăriei lui Binneberg, unde niște localnice care mănâncă tortulețe cu linguriță, având un aer nostalgic, i-au sesizat deja comportamentul pripit, își duce mâinile la gură, în formă de pâlnie, și strigă de trei ori „Nuci de cocos!" în adâncurile vieții de cartier socialist care, vrea, nu vrea, e felul de a fi al corpurilor albuminoase (după cum scrie Friedrich Engels[2]), care constă, în primul rând, în continua reînnoire a componentelor chimice ale acestor corpuri. Strigătul văduvei Fiebig nu se stinge neauzit și, întrucât conștiința este un produs al evoluției materiei, fiecare client înțelege necesitatea de a transfera la rândul lui câte unul dintre călătorii tropicali din avutul colectiv de la „Magazinul de sucuri" al doamnei Zschunke în avutul său privat. Meno, care se află întâmplător în momentul potrivit la locul potrivit, a făcut deja rost de un exemplar pentru familia Hoffmann din Heinrichstraße și de unul pentru sine însuși (mai bine spus, pentru familia Stahl și pentru bebelușul de câteva luni al acesteia), când doamna Zschunke îi cere să dea înapoi exemplarul al doilea, necuvenit, cu un strălfulgerător „O nucă de fiecare, nu mai mult!". Când Meno duce nuca de cocos a familiei Hoffmann pe lângă o coadă de o sută de metri, unde niște priviri întunecate grăiesc de planuri de conștiință de mult surmontate, în direcția Heinrichstraße, are din nou sentimentul de a fi făcut din nou, după mult timp, o faptă bună, o faptă cu adevărat bună, folositoare, rotundă, indubitabil bună și demnă de laudă — cartea lui Judith Schevola e pusă pe linie moartă la editură, expertizele dând dureri de burtă ideologice; Meno nu poate face nimic în această privință. Seara, nuca de cocos stă în picioare curățată, cojită (Barbara: „Să nu arunci chestia asta, Anne, cine știe la ce s-o mai putea folosi!"), frecată, pe masa de bucătărie, de parcă ar fi oul lui Columb, fiind scrutată de către întreaga familie cu îndoială. De jur-împrejurul nucii de cocos ard lumânări, una dintre ideile trăsnite ale Barbarei, își spune Meno, savurându-și în liniște triumful.

— Hai, Richard, dă-i bătaie, sparge-o, îl ațâță Ulrich.

Robert ține în mâini cartea despre expediția Kon-Tiki a etnologului și aventurierului norvegian Thor Heyerdahl, în caz că cineva se îndoiește de faptul că nucile de cocos au niște ochi pe care trebuie să-i găurești dacă vrei să

---

[1] Aluzie la realismul socialist.

[2] „Viața e felul de a fi al corpurilor albuminoase" (*Leben ist die Daseinsweise der Eiweißkörper*) — Engels, Friedrich, *Anti-Dühring*, Zürich, Stauffacher, p. 99.

dai de prețiosul lapte dinăuntrul lor. Anne a pus pe masă niște strâchini. Fiecare primește câte o înghițitură. Richard apucă tirbușonul și-l împinge într-un punct negru, care ar putea fi un astfel de ochi, după cum spune Heyerdahl în relatările sale. Richard reușește să învârtă tirbușonul de vreo câteva ori, trage, ținându-și nuca între picioare, cu toată puterea, și reușește să ia o bucățică din coajă, îndoind tirbușonul. Laptele nu vrea să curgă. Robert îi atrage atenția, prudent, că Heyerdahl vorbește de nuci de cocos verzi atunci când povestește cum el și oamenii lui beau lapte din nucă de cocos pe Insulele Marquesas. Barbara scutură nuca. Rămâne rotundă, compactă și întru totul liniștită și mută pe dinăuntru. Spărgătorul de nuci din Seiffen, aflat lângă samovar, un miner cu mandibulă rabatabilă, e prea mic și meșterit cam vulnerabil; e nevoie de soluții mai brutale, dar nici făcălețul Annei nu prea e de folos; atâta doar că din bufet sar vreo câteva așchii de pal, iar Ina își acoperă urechile întrucât Ulrich izbește cu o mânie oarbă. Richard și Ulrich ies pe balcon, unde sunt păstrate oarece scule, așază nuca pe o nicovală pentru a-i da un suport tare, după care Richard ridică un ciocan de tâmplar, dar nuca de cocos alunecă într-o parte și ciocanul îl nimerește pe Ulrich în fluierul piciorului. Ulrich îl întreabă pe Richard dacă nu are un baros, că el unul s-a săturat, că doar n-o să se dea bătut în fața unei afurisite de nuci de cocos și că îi va veni de hac chiar dacă va fi nevoie să treacă peste el cu Moskvici-ul! Richard nu are niciun baros. Nici surorile Stenzel și nici vecinul Griesel nu dispun de așa un argument cu greutate, dar André Tischer are un aparat de tăiat cu flacără pe care Ulrich, așa amenință el nuca de cocos, îl va folosi la o adică. Richard are o menghină și tot învârt amândoi de zor la ea până când se îndoaie axul. Nuca, fiind căpoasă, nici măcar nu se gândește să cedeze.

— Putem să aruncăm chestia asta din balcon pe plăcile de pe trotuar, cu avânt!

— Păi atunci se face zob și mi-ar fi plăcut, nu, chiar vreau ca măcar o dată în viață să beau și eu așa ceva! Închipuie-ți că mai e lapte înăuntru! Și s-o trântești pe trotuar...

Încearcă s-o taie cu un ferăstrăul, dar zimții nu intră, ci alunecă de colo-colo pe suprafața netedă a nucii.

— Te pomenești că are un șurub de unde se deschide și pur și simplu nu-l vedeți voi, îndrăznește Robert să observe.

Veni vara. Elevii din clasa a XII-a aveau examen de bacalaureat. Apel festiv: toate cele bune pentru drumul pe care îl apucați în societatea noastră socialistă! Flori, mâini strânse, încă o vizită comună la discotecă, băutură și țigări, petrecere trăsnet.

Muriel a ajuns la școala de corecție. Fusese avertizată și totuși a continuat să-și spună tot mereu părerea la cursul de educație civică.

Hans şi Iris Hoffmann sunt acuzaţi că ar fi eşuat în creşterea copiilor şi le sunt retrase drepturile părinteşti. „Scopul reeducării într-o şcoală de corecţie constă în surmontarea particularităţilor în evoluţia personalităţii, în înlăturarea manierismelor din gândirea şi comportamentul copiilor şi tinerilor şi în crearea, astfel, a premiselor pentru o dezvoltare normală a personalităţii", spune directiva.

CARTEA A II-A
GRAVITAȚIA

37

O seară în Casa Eschschloraque

Ropotind și scrâșnind, luminat de lumina palidă de la stația de pe munte și de câteva becuri din interiorul vagonului, funicularul se puse în mișcare, părăsind platforma de așteptare și îndreptându-se către vale pe o singură șină, sub pilonii de susținere, confecționați din oțel și îndoiți în formă de copită. Era o seară răcoroasă de pe la sfârșitul toamnei. Judith Schevola făcea piroane în paltonul ei subțire, Philipp Londoner îi împrumutase fularul lui, pe care ea îl purta înfășurat în jurul gâtului, ca pe un guler spaniol, astfel încât nu i se vedeau decât vârful nasului și ochii ei reci, scrutători; un fes plat, supradimensionat, tras adânc peste frunte, așa cum îl purtau vedetele UFA, împreună cu pantalonii trei sferturi, făcea ca umbra capului ei să semene cu un liliac.

— Dacă santinela de sus m-ar mai fi întrebat încă o dată de buletin...

— ...ați fi explodat.

Schevola își trase de pe ea fularul și se uită pe lângă Philipp cu o privire zeflemisitoare.

— Probabil că s-a uitat la dumneavoastră și și-a dat seama, și de aceea n-a vrut să riște nimic. Cine știe, poate că acum se întâmplă tot mai des la cei care vin de la Barsano.

— Încercați să minimalizați treaba asta, de parcă n-ar fi nimic. Barsano nici măcar nu s-a uitat la documentul pe care i l-am înaintat. De parcă, mai nou, ar primi așa ceva în fiecare zi. A zâmbit și a arătat către bufet, ca un... ca un mic-burghez. Iar tu — îi făcu el semn din cap lui Meno — te ții frumos deoparte mereu, nu spui nimic și bagi capul la cutie atunci când unul dintre superiorii tăi...

— Philipp, știi bine că vorbești aiurea, îl întrerupse Meno liniștit. Și ce anume aș putea să spun eu de tezele și numerele tale? Doar nici măcar nu le cunosc!

— Trebuie să-i iau apărarea. S-a bătut, nu glumă, pentru cartea mea, iar faptul că Redlich l-a sprijinit nu-i diminuează cu nimic curajul. V-ați băgat în mod brutal cu documentul dumneavoastră.

— Ei, da, m-am băgat! Haideți să vă spun eu o chestie. De fapt, stabilisem întâlnirea pentru a discuta anumite probleme care au fost ridicate în documentul institutului. Ce anume ați căutat acolo voi, literații, nu mi-e prea clar. Poate că, pur și simplu, nu v-a invitat decât din lașitate, ca un fel de alibi... că doar l-o fi pregătit pentru tema în dispută vreunul dintre secretarii ăia ai lui, ca niște amfibii.

— Philipp! îl avertiză Meno, privind în direcția lui Schaffner, care ședea fără să se miște în fața ghișeului de la celălalt capăt al vagonului.

Philipp rămase neimpresionat.

— Ei bine, atunci nu sunt amfibii, ci niște târâturi, niște caracatițe! Și, apropo, ăsta e un răspuns tipic: nu cunosc, nu înțeleg, vă rog să prezentați asta celor care sunt de specialitate!

— Barsano e de specialitate?

— Judith! Nu înțelegi despre ce e vorba?

— Aha, îi spui Judith, interveni Meno uimit. Vorbești prea tare, se grăbi el să adauge când îi văzu pe cei doi schimbând priviri.

— La chestia asta, Eschschloraque ar trânti imediat o chestie spirituală, de pildă, Beethoven rămâne Beethoven, indiferent cum e reglat volumul, spuse Philipp pe un ton cam arogant.

Schevola suflă pe un geam, îl șterse, încercă să recunoască ceva.

— Și crezi că vom fi bine-veniți la el? Nimănui nu-i place să-i vină în casă oaspeți neinvitați. Cu atât mai puțin aici, în Imperiul Roman de Răsărit. Poate că e o pasăre de noapte și scrie tocmai la vreuna dintre piesele lui, în care paznicii de noapte sunt președinți al Consiliului de Stat în travesti.

— De mine știe că vin, de voi nu știe. Surprizele îl incită, așa spune el. Apropo, nu mi-ai răspuns la întrebare, drăguțo.

Lui Meno i se păru că Philipp avea din când în când un ciudat simț al umorului. Pe Judith Schevola apelativul părea s-o amuze, poate că îl auzise deja de mai multe ori.

— Haideți să continuăm discuția afară, tovarășe profesor. Acușica ajungem.

Schevola își ridică fața și mimă o cocotă răsuflată.

— Scumpete!

Philipp apăsă butonul de oprire când se văzu în zare strada Kosmonautenweg. Vagonul aluneca înspre insula de oprire, oprindu-se cu un bălăngănit; de cealaltă parte se oprise vagonul din sens opus, în care Meno văzu șezând doi pasageri care îi făceau cu ochiul: criticul de muzică Däne și avocatul Joffe. Cei doi păreau a fi prinși într-o discuție animată. Poate în legătură cu Semperoper, care urma să fie redeschisă pe 13 februarie, ori poate că avocatul

Joffe se interesa la Dänc în legatură cu vreun compozitor de operă, căci scrisese el un livret polițist din care Erik Orré recitase iarna trecută vreo câteva bucăți sângeroase. Ușile se deschiseră cu zgomot, Philipp îi dădu lui Judith Schevola mâna la coborâre, aceasta fiind una dintre inconsecventele sale galanterii burgheze, după cum ar fi spus Marisa; pe Meno îl trăgea ața să întrebe de ea, dar n-o făcu. După un scurt timp de așteptare, în care nu se sui nimeni, conductorul porni cu vagonul gol. Criticul și avocatul își continuară drumul în sus, gesticulând febril.

— Apropo, să nu ne tutuim noi oare?

Judith Schevola se așeză pe parapetul scărilor și încercă să se dea pe el, dar umezeala care intrase în el în urma ploii mocănești îl făcu să fie nealunecos. Philipp Londoner râse și îl bătu pe Meno pe umăr cu prietenie condescendentă:

— Facem pariu că spune nu, Judith? La mine s-a tot codit și învârtit ca o fată mare, și asta deși sunt fratele fostei sale soții. N-o să uit prea curând ce mi-ai spus: „N-am făcut încă nimic împreună care să justifice un astfel de pas, n-am luptat încă împreună; nu știm încă ce să credem unul despre celălalt." Meno, micul nostru militarist. Dar cum ți-a venit ideea?

— Îți spun, dar să nu începi din nou să mă zeflemisești: din experiență. Nu-mi place să fiu dezamăgit, asta e tot. Și nu-mi place nici să-i dezamăgesc eu pe alții.

Se întoarse către Judith Schevola. Aceasta se uita după funicular, care dispăru ca un submarin luminat de raze în vâltoarea pilonilor de oțel.

— Nu vreau să vă jignesc, dar cred că e mai bine să rămână o anumită distanță între autor și lector. Ce faceți dacă vă tutuiesc și, în același timp, vă fac cu ou și cu oțet un capitol?

— O să vă înjur și o să suport situația cu zâmbetul pe buze.

— Fă și tu o încercare, Meno! De zâmbit, cu siguranță că n-o să zâmbească, așa vanitoasă cum e.

Pesemne că în seara asta lui Philipp îi plăcea s-o tachineze.

— Vanitate e când poți să-i spui imaginii din oglindă: „Ei, și tu ai dormit la fel de prost ca și mine?". Deci? se îndreptă ea nerăbdătoare către Meno.

— Vreau să folosim în continuare pronumele de politețe. Așteptați și o să vedeți că îmi veți fi recunoscătoare pentru asta. În plus, nu vreau să vă văd niciodată tânguindu-vă. Geniile care plâng au ceva care te descumpănește, pierzându-și dintr-odată prestanța, iar tutuiala te face să vezi scene din camere cu tot felul de mucuri de țigară zăcând pe unde se nimerește și fursecuri stricate. Nu e genul meu.

— Ei bine, treaba asta am lămurit-o! răspunse Judith Schevola, ofensată.

— Nu ți-a mai refuzat niciodată vreun bărbat ceva pe un ton atât de sec, ei? spuse Philipp rânjind.

Deodată, fața i se înnegură din nou.

— Hai să mergem! Dacă tot e să-l luăm prin surprindere pe Eschschloraque, măcar să fim punctuali.

Strada Kosmonautenweg se pierdea în serpentine abrupte și se termina într-o fundătură urmată de o serie de trepte pe care mașinile nu puteau trece și care duceau în jos, către Pillnitzer Landstraße, trecând printr-o sălbatică și romantică zonă împădurită, îngrădită de niște ziduri. Iarna, treptele erau alunecoase, lumea care voia să urce trebuia să se tragă în sus de parapet, cu încordare, cărându-și în rucsac, precum alpiniștii, cumpărăturile făcute în oraș, spre a avea ambele mâini libere. Vara, treptele miroseau a mușchi, fiind umede și răcoroase ca niște chei. Treptele separau casa lui Eschschloraque de o zonă păzită, a cărei intrare era apărată de o poartă lată de metal; parcul fusese lăsat în paragină. Se zvonea cum că Marn, omul de încredere al ministrului Securității Statului, obișnuia să se odihnească aici după alergăturile pe care le avea de făcut cu serviciul lui din capitală. Un alt șir de trepte lega strada Kosmonautenweg de sectoarele mai sus situate ale Imperiului Roman de Răsărit. Abia dacă avea loc să treacă un om, iar acum, vara, când se porneau ploile, treptele erau pline de frunziș rânced, pe care puteai aluneca ușor; parapetul era putrezit, iar pe mai multe porțiuni mai lungi se rupsese cu totul.

— Și ce mai face nepotul dumneavoastră?

— Nu prea bine, bănuiesc. Trebuie să plece curând la armată, pentru trei ani.

— Mi-aduc aminte cu plăcere de seara petrecută la dumneavoastră în grădină, spuse Schevola după un timp. Nepotul dumneavoastră... parcă-l chema Christian, nu? Mi s-a părut drăguț, într-un sens ciudat...

— Cum adică: „drăguț, într-un sens ciudat"? Ce, te dai și la ăștia necopții acum?

Philipp râse, dar râsul său nu suna autentic.

— Foarte șarmanți sunteți voi, revoluționarii. Dar, pentru voi, revoluția e oricum o treabă de bărbat.

— Este, dacă e vorba de luptă.

— Da, și-n timpul ăsta nevestele stau acasă și vă aranjează papucii. Când spun „drăguț, într-un sens ciudat", asta înseamnă că, în general, n-aș putea să iau în serios un bărbat pe care îl consider drăguț. Nepotul dumneavoastră e drăguț, dar îl iau totuși în serios, și găsesc asta ciudat. Pare să știe multe. Poate prea multe pentru vârsta lui. Și exercită o atracție asupra femeilor. În mod interesant, nu pare să știe chestia asta.

— Să nici nu-i băgați în cap gărgăuni dintr-ăștia! o avertiză Meno, mai abrupt de cât ar fi vrut.

— Nicio grijă! îi răspunse Schevola. Nu cred că este destul de lipsit de scrupule și de animalic pentru a intra în pat cu o femeie care e de două ori mai mare ca el și care ar putea, așadar, să-i fie mamă. Există bărbați care intră mereu în pat cu mama lor, cum ar veni, și bărbați care urăsc chestia asta. Cred că el ține de această a doua categorie.

— Tineretul la tineret trage!

— Ce plin de tact eşti, Philipp. Cu femeile mature, bărbaţii tineri ar putea învăţa ce e fericirea simţurilor şi discreţia. Le-ar pieri lor cheful să se mai joace de-a războiul.

— Ai un fel neplăcut de a-i judeca pe ceilalţi oameni, observă Philipp ofensat. De multe ori, te bazezi pur şi simplu pe aspecte exterioare.

— Nu-mi veni acum cu chestii profunde, tovarăşe profesor. Revoluţionari! Nu te-apuci bine să zgârii niţel lacul, şi iese la iveală o căsuţă detaşată. Şi o bucătărie cu cuptor şi cu o faţă de masă în pătrăţele roşii şi albe, pe care samovarul tihnirii oferă, pe lângă chec, nişte băuturi care îţi încălzesc sufletul.

— Mă acuzi pe mine de aşa ceva? Eu să fiu un mic-burghez? Cred că ar trebui să-ţi bage cineva minţile în cap.

— Asta vor s-o facă mulţi, dragul meu, nu-ţi face griji! Apropo, poţi s-o aduci cu tine fără probleme pe micuţa ta femeie din Chile. Morala burgheză nu mi s-a părut niciodată a fi cine ştie ce.

— Hai c-am ajuns! spuse Meno.

Casa lui Eschschloraque era construită în pantă. Un podeţ care arăta dărăpănat şi care avea nişte ghiulele aşezate în nişte coşuri de metal, legate între ele cu un lanţ pe post de parapet, ducea de la poarta din fier forjat, care avea deasupra o boltă înfăţişând un crin de albine îndoit, la primul etaj al clădirii ascunse între nişte fagi apăsători şi care făcea cumva o impresie neobişnuită. Felinarul de la scara către Pillnitzer Landstraße arunca o lumină palidă pe fronton şi pe o parte din acoperişul care, acoperit fiind cu nişte şindrile ornamentale, părea solzos ca pielea de balaur. „Casa Zinnober", mormăi Judith Schevola, după ce citi numele înscris sub un balaur al ploii, ruginit, care tot pârâia, între bârnele arcuite ce susţineau clădirea.

Eschschloraque deschise brusc uşa, îl privi pe Philipp, care mai ţinea încă mâna întinsă după clanţă, trecând apoi la Meno şi Schevola.

— Eram ocupaţi cu cleiul, spuse el, făcându-le semn din cap să intre... Pentru partea mai avansată a serii ne gândiserăm să discutăm noi niţel despre repetiţii şi mijloace de conservare. Cine poate să contribuie cu ceva la discuţia asta să nu se jeneze să ridice mâna; de asemenea, calitatea cinei noastre Miciurin ar părea mai acceptabilă dacă cineva ar vrea să rectifice numaidecât ceva încă în timpul mestecatului. Albin! îl strigă el pe tânărul zâmbitor care aştepta în spatele lui pe coridor şi care părea să aibă o predilecţie pentru aceleaşi costume în culori pastelate ca şi Eschschloraque, chiar dacă costumul lui Albin prezenta o nuanţă licăritoare de liliac, iar cel al lui Eschschloraque prezenta nuanţa argintie a aripilor de peşte. Avem oaspeţi!

Albin purta un monoclu şi se prezentă făcând o plecăciune înspre bărbaţi, duse la buze mâna lui Judith Schevola, făcându-se că o sărută.

— Albin Eschschloraqu . Vom vedea dacă vă va face plăcere cunoştinţa mea. Sunt... fiul. De la tata am statura şi sănătatea fragilă. De la mama, nimic. Vă rog! Bine-aţi venit!

Le arată o serie de sandale şi sufrageria aflată după un hol luminat cu parcimonie. Părea să fie un sălaş încăpător de călugăr japonez, care îi primea într-o ţinută elegantă, dar severă; o încăpere simplă, care nu era făcută să-ţi odihneşti seara picioarele pe un taburet; două pupitre de lucru făcute din buşteni prelucraţi grosier se aflau la o oarecare distanţă unul de celălalt, ca nişte căpetenii mândre ce nu se pot apropia între ele, iar un raft din lemn, care ieşea în evidenţă în cameră precum o trambulină, ţinea câţiva copăcei bonsai în albul strident al unei lămpi cu lumină convergentă. Pe canapeaua de dedesubt stătea pictorul Vogelstrom, care ţinea pe genunchi un bloc de schiţe. Vogelstrom rupsese vreo câteva foi şi le pusese în faţa sa, pe masa joasă din lemn puternic flambat. „Cina Miciurin" stătea la fereastră, pe un cărucior din metal nobil. Ceea ce sărea în ochi cel mai mult în încăpere era un acvariu prin ale cărui ape limpezi, străbătute, ca într-un vis, de bule de oxigen, se mişcau în mod plăcut, într-o bogăţie cromatică regizată cu încetinitorul, cei mai feluriţi peşti tropicali.

— Dragă Philipp, înainte să-mi spui cât de înţelegător a fost Barsano cu privire la expunerile tale numerice, cu siguranţă foarte iscusit şi la obiect prezentate, vreau să te rog să arunci o privire în acvariul meu. Îţi dai seama în ce fel acest subiect — continuă el, arătând către Albin, care se oprise în prag cu braţele încrucişate — a comis un sacrilegiu cu privire la dragii mei peştişori, cu privire la lipsa lor de gravitaţie mozartiană? Dar dumneavoastră, Rohde, dumneavoastră care tot scrijeliţi îndeobşte tot felul de aluzii cu virgule roşii, dumneavoastră vă daţi seama ce-a făcut? A, domnişoară Schevola, dumneavoastră, care îl faceţi pe Schiffner să se aprindă ca un ied, ia arătaţi-vă spiritul de observaţie netulburat de nobilul Scheurebe[1] a cărui etichetă tocmai o examinaţi!

— Trebuie să admiteţi — explică Albin, desprinzându-se de prag şi apropiindu-se teatral, lovindu-şi mâinile de şolduri — că nu se poate să fi fost simplu. Felul alunecos al corpului peştilor, în general, şi al aripilor codale, în mod deosebit, aşa cum sunt ele subţiri şi transparente, opune rezistenţă forţei de lipire chiar şi atunci când foloseşti cele mai bune cleiuri. Şi dacă tot vorbim de clei, se dizolvă în apă, e solubil în apă, lasă să treacă apa, ah. (Chicoti în stil baroc.) Dar în ţara asta multe sunt posibile. Şi lipiciuri speciale. Un punct pe fiecare aripă codală, nitică presiune sub căuşul palmei — se zbat ca fluturii — şi apoi le dai drumul în elementul ud! Uite, lipiciul se ţine, peştii tot încearcă zadarnic s-o ia în diferite direcţii.

---

[1] Soi de vin.

— Le-ai lipit între ele cozile celor mai valoroși pești, spuse Eschschloraque, pescuindu-și un sendviș cu șuncă din căruciorul Miciurin. Ai vrut să faci un test ideologic? Hăis sau cea? Sau ce-ai făcut?

— Cercetare științifică, domnule tată. Domnii m-au rugat să întocmesc un raport.

— Cercetare științifică! Pentru zeitatea asta merită să faci sacrificii! (Eschschloraque luă un minciog, se duse la acvariu și ridică cei doi pești lipiți unul de altul.) Albin, vreau să-ți arăt.

Îi făcu semn fiului său să vină. Acesta își aranjă, suspicios, monoclul.

— Vrei să-mi faci ceva rău, domnule tată. Chiar și Vogelstrom își dă seama de asta și își învelește caricatura, care nu mă reprezintă, în bureți și iască.

— Hai, lasă asta, vino încoace!

Dintr-un salt, Eschschloraque era la Albin, care se îndreptase către el, îl apucă de obraji și încercă să-i împingă peștii în gură. Albin nu-i scuipă, ci mușcă din ei și mestecă, întinzând cel de-al doilea pește ca pe un animal de cauciuc, rupându-l și aruncându-l înapoi în acvariu, unde animalul se apucă să înoate îndărătul unei pietre, paralizat și cu jumătate de aripă codală.

— Îmi trebuie ceva pentru digestie. Absint nu e? (Albin scotoci prin cărucior.) Ca un făcut, pe ăsta îl uită întotdeauna.

— Avortonule! spuse Eschschloraque aprinzându-și liniștit o țigară. Dacă vrei să devii un dramaturg mai mare ca mine, trebuie să-ți vină idei mai bune. Chiar dacă recunosc...

— ...că fac progrese? Dragă tată, ce crezi, cât m-a costat să fac rost de lipiciul ăsta special? A trebuit să fac sacrificii serioase!

Albin lăsă să-i cadă monoclul de pe ochi cu un prefăcut aer de revoltă. Judith Schevola se aplecă înspre Meno. Între timp, se așezaseră pe canapea, lângă pictorul Vogelstrom, fără ca acesta să spună vreun cuvânt de salut ori să-și fi ridicat măcar privirea de la hârtiile sale:

— Albin seamănă cu o focă pe care cineva a castrat-o, nu vi se pare? Merele de pe cravata lui sunt atât de... pline de gust. Să vă aduc un castron cu pufuleți de arahide? îi șopti Schevola lui Meno.

Meno se uită la ea dintr-o parte. Schevola părea decisă să deguste scena.

— De unde știți cum arată o focă pe care cineva a castrat-o?

— Domnule Eschschloraque, se poate fuma? Am înclinații de care dumneavoastră nu știți, observă ea în direcția lui Meno și începu să scoată fum pe nări.

— N-ar fi mai bine să plecăm? întrebă Philipp.

Fața sa căpătase o expresie reprobatoare.

— Așa de grăbiți, dragi oaspeți? Nu simțiți că sunteți întreținuți? (Eschschloraque zâmbi batjocoritor.) Ia spune, fiule, cât te-a costat? Și, apropo, îți recomand să-ți controlezi gesturile în fața oglinzii. Știu că e un

clișeu să spui că efeminații fac mișcări efeminate, dar tu redai asta cum numai un actor prost o face.

— Sigur am moștenit chestia asta de la tine. (Albin sorbea cu nesaț dintr-o ceașcă de cafea.) Uite, întotdeauna doar Goethe, Goethe, Goethe... Și după aceea talentul nu ajunge decât să facă lumea să râdă, mușcând din proteză. Câteva poante cu care încerci să nimerești Graalul și, când colo, te trezești că în realitate era o formă de cozonac care a trecut pe lângă tine! În loc de sânge, doar suc de zmeură... Asta e soarta clovnului.

— Știți ce-mi ia el în nume de rău? (Eschschloraque scutură cenușa de la țigară în acvariu.) Că mi-am dat seama ce hram poartă, că l-am citit până la umoarea apoasă a ochilor lui lipsiți de expresie. E atât de disperat, în sinea lui mă iubește, asta e, dar mai degrabă ar intra în pământ de rușine decât să-și permită o sensibilitate...

— M-ai botezat Albin. Albin! Așa se numesc gâștele sau pinguinii, cum să te ia cineva în serios cu așa un nume!

— Păi tocmai! Poți să-ți închipui că un dramaturg pe care îl cheamă Albin chiar poate să fie bun? Se spune că tații înzestrați nu au mai niciodată copii înzestrați. Dar înseamnă asta și că tații înzestrați trebuie să renunțe la deliciul de a avea copii? La asta m-am gândit în momentul în care te-am... ei, hai să spunem în momentul în care te-am trimis în călătorie. Ar fi trebuit să acționez într-un mod mai responsabil.

Eschschloraque se uita iscoditor către fața fiului său, pe care acesta o ținu întoarsă înspre lumina stridentă de sub raftul cu copăcelul bonsai, și încerca să-și dea seama de reacția vorbelor sale, ridicând inocent sprâncenele mătăsoase, feminine:

— Că tot veni vorba, a fost o plăcere cel mult mediocră.

— Și tunurile care își trimit ghiuleaua cu oboseală nimeresc, ripostă Albin, palid precum creta, mișcându-se însă foarte liniștit și măsurat; nici măcar flacăra brichetei nu tremură atunci când își aprinse un *cigarillo*.

— Ia mai terminați voi doi! spuse Philipp, ridicându-se și vânturându-și documentul de poziționare. Avem de discutat lucruri mai interesante.

— Dacă spui tu, îi răspunse Eschschloraque.

— Fir-ar să fie, niciunul nu m-ascultă! Stați și vă ciondăniți aici cu ale voastre, într-un fel pe care, fie vorba între noi, îl găsesc cam lipsit de gust, mai ales față de...

— ...voi, musafirii? îl întrerupse Albin neimpresionat. Ei și? Să învețe până unde poate merge venerarea. Musafiri? Pe mine nu mă deranjează, adăugă el cu suficiență, țuguindu-și gura.

— Felul în care vă comportați nu mi se pare numai lipsit de gust, ci și imatur. Doar trebuie să fie posibil să aveți și relații normale în sânul familiei, relații naturale...

— Normale! Naturale! Eschschloraque părea să se amuze. Doi patologi discută despre un client: „A fost un artist! A murit de moarte naturală!", spune unul. „— Așadar, s-a sinucis?", spune celălalt. Dragă Philipp...

— Edu...

Albin izbucni într-un râs scârțâit. Eschschloraque îi puse căpăt, remarcând că râsul lui suna mai degrabă caraghios decât haios și că în acest fel râd adesea oamenii care își închipuie că suferă.

— Că suferă!

Albin râse și mai tare. După aceea, propuse ca toată lumea să-l asculte în sfârșit pe Philipp, căci oare ce s-ar alege de revoluții fără documente de poziționare. Philipp nu se amuză de comentariul lui Albin și începu să expună ideile echipei sale de planificare, ținându-și capul plecat și mâinile la spate, trecute una peste alta; în cursul prezentării sale succinte, și le scotea la iveală, pentru a gesticula în mod concentrat cu degetele. Era vorba de reformarea politicii economice, o temă care, de bună seamă, o plictisea pe Judith Schevola, căci începu să se uite peste umăr la Vogelstrom, care schița acum fața lui Philipp în diverse stadii între revoltă și inflamare, până când Philipp constată cu tristețe:

— Nu vă interesează, după cum nu l-a interesat nici pe Barsano.

Apoi, își coborî resemnat brațele.

— Dacă nici măcar voi nu mă ascultați, voi, pentru care idealurile socialiste mai contează încă...

— Pentru care dintre cei prezenți mai contează idealurile socialiste? întrebă Eschschloraque, ridicându-și poruncitor bărbia. Rohde e pur și simplu un oportunist, de nepătruns și tăcut, o cârtiță poate; domnișoara Schevola e interesată de anecdote și de episoade de efect pentru romanul ei cel obraznic; Vogelstrom e interesat de mângâlelile lui; și ăsta de acolo — continuă Eschschloraque, arătându-l pe Albin, care se tolănise rânjind pe un colț liber al canapelei și trăgea din *cigarillo* ca un vicios — nu e socialist. E un dușman, un contrarevoluționar — mai rău, un romantic. Poate că e chiar wagnerian, asta ar fi cel mai rău. Ne dorește pierzania, Philipp, ar trebui să...

— Da, da, știu ce „ar trebui". Ar trebui să mă denunți, asta voiai să spui, nu? Așa cum era obiceiul în epoca pe care tu o consideri de aur. M-ai fi nenorocit fără scrupule, pe mine, propriul tău fiu. Ia spune, pe câți i-ai turnat?

— Dar cum îți permiți, măi, neisprăvitule! strigă Philipp scos din fire. La urma urmei, e tatăl tău!

— Ei, lasă! îl domoli Eschschloraque. Nu mă feresc să-i răspund. I-am „reclamat", ca să folosesc un termen care mi se pare mai potrivit, pe cei care erau împotriva sistemului...

— Pe bune sau așa păreau? Sau i-ai „reclamat" ca să-ți scapi pielea? Apropo — continuă Albin în direcția lui Philipp —, nu mi-aduc aminte să vă fi permis să mă tutuiți. Nu suntem poeți sau muzicieni marginali pentru care

tutuiala e ceva uzual. Eu unul prefer distanța, așadar prefer să spunem „dumneavoastră", întrucât astfel se deschide un teritoriu necunoscut. Cel care spune „dumneavoastră", nu „tu", înțelege poezia sau muzica grupurilor neacreditate ca pe o țară cu posibilități nevăzute, și nu ca pe un cotlon din provincie, unde toată lumea cunoaște pe toată lumea și fiecare fierbe în suc propriu. Cine nu vede că acela care spune dumneavoastră insistă ca disciplina în care activează el să-și păstreze demnitatea pentru că, prin aceasta, exprimă faptul că disciplina sa nu e nici pe departe epuizată, ei bine, cel care nu vede asta dovedește numai că e de un rang inferior, de un rang inferior de gândire, de un rang inferior de empatie.

— Îmi sună cunoscut. E ironie? spuse Philipp ironic, uitându-se la Meno. Eschschloraque îl măsură pe fiul său cu priviri binevoitoare.

— Cunoști cuvântul „nerușinare", privești prin sticla disprețului, dar nu cinstești și cuvântul „analiză", și nu iubești cuvântul „îmbunătățire", fiule. Ce știi tu de timpurile astea... Eu n-am avut nevoie să-mi scap pielea, cum spui tu. M-am angajat și mă angajez în mod deschis pentru ordinea făurită de Stalin, n-am făcut niciodată un secret din asta. *Un* secret, *două* secrete — continuă el în direcția lui Meno —, că e substantiv neutru, și nu masculin, după cum a trebuit să citesc deunăzi într-o publicație a editurii dumneavoastră. Stricăciunea timpului ia amploare, căci e stricăciunea moravurilor, iar moravurile se strică, la fel ca și zarzavaturile, mai întâi în detalii.

— Așa, detalii. Frumos spus. Dă-i înainte cu vorbele, tată. Care e poziția ta față de crimele care s-au comis, ca să vorbim noi despre un astfel de, mă rog, „detaliu"? Sau le negi existența? Ce zici de perioada epurărilor staliniste? N-a existat? Toate astea sunt propagandă imperialistă?

— Nu. Crimele au fost necesare, cu mici excepții. Din niște vremuri pline de constrângeri nu poți să ieși cu soluții limitate. Uniunea Sovietică era încercuită din toate părțile, ce voiai să facă mustăciosul? Tu ce-ai fi făcut în locul lui? Ai fi așteptat până când războiul civil face țara praf? Până când fasciștii cuceresc Moscova?

— M-aș fi gândit dacă binele care este scris pe steagurile lor merită tot răul pe care începe să-l coste! A pus să fie omorâți vechii bolșevici, tovarășii lui din vremea revoluției! Nu-i pasă de țară, de binele oamenilor, îi pasă numai de putere.

— Puterea sa era binele oamenilor, îi replică Eschschloraque pe un ton sec.

— A călcat în picioare ideea socialismului! strigă Philipp agitat. Edu, mai ești în toate mințile? Am nimerit printre nebuni?

— A, iată-ne ajunși și la repetiții! spuse Albin. Asta ne-ați întrebat și data trecută.

— „A călcat în picioare ideea socialismului..." Ce să spun, așa vorbesc copiii care nu înțeleg nimic din constrângerile dure ale vremurilor, cei care

nu știu că fisura dintre starea de bine și durere îi strivește pe nehotărâții care tot ezită.

— Ascultați-l pe tata! „Dar stricăciunea timpului e atât de mare, că nu putem să facem dreptate altfel decât comițând nedreptate și pricinuind răul pe căi cotite..."

— Care nu știu că faptul de a avea un copil nerecunoscător te roade mai tare decât dintele de șarpe.

— Să fiu recunoscător mâinii care mă lovește?

— Urăști mâna care te hrănește!

Albin își stinse mucul de *cigarillo* și își aprinse apoi un nou trabuc, oferindu-le tuturor să se servească din portțigaretul său din piele, lucrat cu finețe, dar numai Judith Schevola avu chef să încerce.

— „Anglia fu multă vreme pradă smintirii, lovindu-se pe sine însăși; fratele, orb, vărsa al fratelui sânge; tatăl își sugruma iute propriul fiu; fiul, la ananghie, deveni călăul tatălui." Am o scrisoare. O scrisoare splendidă, care te lămurește cu adevărat, adică am o copie a scrisorii, pentru a fi mai precis. O port mereu la mine, deși nu e nevoie, întrucât o știu pe de rost. Un document. Ia ascultați aici!

Albin se lăsă în spate, dând afară fumul de țigară, și se apucă să citeze:

— „Fiul meu se trage dintr-o muziciană și dintr-un scriitor, așadar, dacă e să socotim în mod genetic uman, va năzui și el către domeniul artistic, așa că era de datoria mea, ca un tată grijuliu ce mă aflu, să nu-i arăt numai dragostea mea, să n-o afirm numai prin cuvinte, ci s-o dovedesc, făcând ceva (majoritatea oamenilor, neavând habar, o să privească asta cu prea puțină înțelegere; noi însă am băut lapte de balaur), întreprinzând ceva care să-i permită o viață în afara umbrei mele: l-am repudiat. Probabil că se va fi ales cu ceva răni, dar după câte pot eu să-mi dau seama, asta nu l-a omorât. Durerea și suferința: acesta reprezintă fundamentul fericit al artistului. Acum are ce scrie, nu trebuie să se hrănească pe-apucatelea, după cum s-ar fi întâmplat, probabil, dacă aș fi făcut ca lucrurile să meargă prea ușor pentru el. Dar asta e ceea ce contează cel mai mult pentru un artist: opera sa. Așadar, ca un tată bun, a trebuit să am grijă ca el să primească o operă. Are forță și are nevoie de ceva cu care să umple forța asta; eu i-am dat acel ceva și faptul că ceea ce am făcut eu nu arată că ar fi dragoste paternă ține de o mentalitate mic-burgheză, scoțând la iveală o incapacitate de a cuprinde cu mintea particularitățile ori de a înțelege în mod corect legea și destinul, pe care eu, care nu sunt chiar atât de romantic și patetic, prefer să-l numesc *formă de viață*. Vă asigur, stimate prietene, că aceste confesiuni nu-mi fac plăcere, dar dumneavoastră ați adoptat recent o atitudine pe care o manifestă anumiți eroi care își agită săbiile și încearcă de cele mai multe ori să afle cum îi cheamă (de parcă asta ar schimba ceva) în anumite melodrame." Iată!

Eschschloraque așteptă, dar nimeni nu spuse nimic. Își desfăcu brațele larg.

— Și? Ce sunt eu? Un șacal care fumează pipă?

— Păi tu fumezi țigări. Nu, nu. Ai dreptate.

— Îmi dai dreptate?

— De ce nu? Nu mi-ar plăcea să am un fiu ca mine. Sunt în favoarea pedepsei cu moartea, dar detest stalinismul.

— Mi se face rău, mormăi Philipp. Sunteți nebuni amândoi.

— Acesta este comentariul unui om care nu cunoaște viața, și n-o cunoaște pentru că nu se cunoaște pe sine, și nu se cunoaște pe sine pentru că nu a trebuit niciodată să se cunoască.

Nu era clar cu cine vorbise Eschschoraque, cu fiul său ori cu Philipp; amândoi priveau în gol.

38

Luarea la armată

...dar tramvaiul se puse în mișcare, lăsând în urmă ceasornicăria lui Simmchen, papetăria lui Matthes, pendulele de precizie ticăind la Pieper, pe Turmstraße 8, lăsând să se estompeze vocile de la salonul Weber, ce răsunau ca un bălăcit. Colonelul în retragere Hentter recapitula, folosindu-se de niște capace din plastic și de niște bigudiuri, diverse bătălii, pentru puștanii care așteptau să se tundă cu 50 de pfenigi, iar doamnele care așteptau cu casca pe cap să li se usuce părul răsfoiau prin ediții îngălbenite de *Paris Match*; Christian nu se întoarse să se uite înapoi pe stradă, gândindu-se că o să se reîntoarcă; Malthakus se aplecă deasupra unor timbre reprezentând serii de fotografii din fostele colonii germane din Noua Guinee; nume ca Peninsula Gazelelor și Blanche-Bai, Râul Împărăteasa Augusta și Arhipelagul Bismarck, unde Corto Maltese și Rasputin s-au întâlnit cu locotenentul Slütter, după cum îi povestise Siegfried lui Christian, având în fața sa niște reviste marinărești; Christian închise ochii pentru a nu vedea copiii care se grăbeau să ajungă, cu ghiozdanele la spate, la Școala „Louis Fürnberg", trecând pe lângă Centrul de colectare a sticlelor goale și a maculaturii, unde se auzea zăngănitul sticlelor din lăzile din lemn și se vedeau talerele albastre ale cântarului de care te puteai sprijini cu mâna atunci când teancurile legate de ziare erau gata cântărite. O barieră rabatabilă, din lemn, îi separa pe clienți de doamna în halat albastru care colecta maculatură; Christian văzu în fața sa drogheria, îl văzu pe Trüpel scoțând un disc din învelitoare și prezentându-i unui client marginea neagră, ca de mătase, „vă rog, poftiți, calitate impecabilă, a fost recomandat de Cercul « Prietenii Muzicii »"; tramvaiul își cotinuă drumul, Hotelul Schlemm dispăru în dreapta, unde Ladislau Pospischil avea să le servească niște lichioruri lipicioase și viu colorate unor văduve care își vor mânca tacticos cu linguriţa prăjiturile, imitând eleganța vieneză și depănând amintiri din vremurile splendide dinainte de război; chioșcul din stație rămase în urmă, cu revistele sale de cinematografie, cu exemplare numărate

din *Pentru Tine* și *Noua Revistă Ilustrată Berlineză*, cu Romy Schneider într-o fotografie alb-negru lângă Pescuitul German Sportiv și FF Dabei, unde Heinz Quermann scria niște istorioare haioase despre viața nocturnă a protipendadei la Circul Aeros; Cinematograful „Tannhäuser Lichtspiele" rămase în spate, pe stânga, la ora asta nefiind niciun băiat care să stea în față să se uite la afișe: *Cântă-mi cântecul despre moarte* și *Sinbad și ochiul tigrului*, filme pe care Robert și Ezzo le-ar vedea până ar învăța pe de rost replicile, până ar ști ce este Hiperboreea, locul unde își ducea viața misteriosul neam numit arimaspi; până când ar fi renunțat să mai încerce să imite cu bricegele lor felul fabulos în care Sinbad își arunca pumnalul — pumnalul său care țintuise de peretele cabinei tânțarul umflat al Zenobiei; lăsă în spate sanatoriul cu soldații sovietici mergând șontâc-șontâc, cu pansamente, cu capul de ghips argintat al lui Lenin în mijlocul parcului sanatoriului, centrala de termoficare cu benzile rulante care se scuturau de cenușă, lăsă în urmă strada Kuckucksteig de sub laboratorul de chimie al lui Arbogast.

...dar tramvaiul mergea, iar tatăl său spusese „La revedere"; Ulrich îi spusese „Ține-te bine, băiete!"; Ina îi spusese nu care cumva să se apuce să dea apă la șoareci; numai Anne nu-i spusese nimic, dar îi făcuse în schimb o grămadă de sendvișuri și *alergase în toate părțile* să facă rost de bunătăți, iar Kurt Rohde îi mâzgălise vreo câteva rânduri pe o ilustrată poștală, pe care Christian și-o pusese în buzunarul de la piept; era o ilustrată din Delta Dunării, în culori stridente, ce înfățișa o pupăză melancolică stând cocoțată într-un copac și privind fix apa și stufărișul: „În primul rând, viața e scurtă și, în al doilea rând, viața merge mai departe"; iar Meno spusese: *Come what come may, Time and the hour runs through the roughest day... day day*, așa continua citatul să răsune în mintea lui Christian, ca niște dangăte de clopot; Christian își îndesă mâinile în buzunarele mantalei și își lăsă corpul să alunece în față, pentru a oferi o suprafață mai mare pentru efectuarea schimbului de căldură, încălzirea făcându-se prin scaun, și scoase geanta de călătorie de pe coridor. Nu mai ploua, apa se scurgea pe ferestre precum niște șuvițe de păr, iar călătorii care se suiau sau coborau stropeau profilul cu adâncituri al podelei; Christian căută cu piciorul lada cu cărți: publicații din colecția Reclam, povestiri de Tolstoi, *Opera lui Artamonov* de Gorki, *Vechi scrieri literare germane* a lui Meno, câte ceva din „Seria Neagră" a editurii Hermes; n-avea să se tâmpească, n-avea să uite limba, de asta se temea cel mai tare — că vor reuși să-i facă o tăietură prin creier.

...dar tramvaiul mergea mai departe, iar Christian experimentă ciudata senzație de a ședea într-un loc în care el nu era încă propriu-zis prezent, mergând în mintea sa încă pe Wolfsleite și Mondleite, în drumul său către Casa Celor o Mie de Ochi; mai auzea încă melodiile de la gramofonul surorilor Stenzel, în Caravelă, și se uita la Kitty cum robotea, savura liniștea din Parcul Wachwitz, unde luna octombrie încheia o pace furibundă cu terenul de tenis

cu zgură din faţa Vilei Romane şi a ferestrelor ei care nu erau cu nimic vinovate de faptul că lumina se revărsa atât de risipitoare asupra lor, că tufele arătau ca nişte pisici în aşteptare, năclăite de miere, şi că rododendronii erau deja arşi de soare de cum se făcea după-amiază; mai mergea încă prin parc, văzând ustensilele din grădină, roabele, sticlele cu gaz de propan, şi se gândi să fugă. „Să rămân aici, să fiu aici", îşi spuse el, cu ochii întredeschişi. Totul arăta portocaliu. Christian deschise ochii: roşul-maro şi ocrul pictau coroanele fagilor, frunzele se lăsau în jos precum vizoarele unor minuscule santinele, cu pete ruginii, cu determinare. Încă mai zburau funigeii, iar Christian încercă să-i apuce cu mâinile întinse, cu palmele larg desfăcute, de parcă ar fi fost o pânză care atârna din vaporii cu aburi ai norilor şi ar fi putut să-i destrame ori să zboare împreună cu ei ca un puşti; dar nu putea, stătea aici, pe un scaun cenuşiu, într-un vagon de tramvai cehesc, marca Tatra, lăcuit în roşu şi alb — şi totuşi mai era încă acolo; ca şi cum el era umbra, iar celălalt Christian era omul în carne şi oase, care avea sângele acum încremenit („mi-am luat tot, ordinul de concentrare, livretul militar"; mâna i se repezi în mod isteric la buzunarul de la piept — „ilustrata de la Kurt s-a îndoit deja"), iar el, Christian-umbra, ar fi legat de celălalt Christian, în fiecare punct al corpului, prin miriade de fire filate care nu se pot rupe, dar pot fi întinse enorm de mult, iar aceste fire rupeau din el moleculă cu moleculă şi umpleau umbra (ca la înotătorii care erau legaţi de marginea piscinei cu nişte elastice şi care reuşeau să înoate vreo treizeci, patruzeci de metri şi să atingă măcar cu vârfurile degetelor celălalt capăt al bazinului, braţele rotindu-li-se ca braţele unei mori de vânt şi făcând vârtejuri cu spumă, după care înotătorii renunţau, făceau pe morţii şi pluteau înapoi cu faţa în jos — el însă fu smuls).

...căci tramvaiul mergea, iar Christian se uita la Elba, care se deschidea în stânga într-un arc de cerc întins, pe partea cealaltă aflându-se malul Käthe Kollwitz cu cele trei blocuri din faţa Podului Unităţii, făcute din prefabricate, înfipte în silueta oraşului vechi. Christian parcă mai mergea încă aievea prin oraşul vechi, ca ieri; Academia de Artă părea să-şi lase în jos umerii sub soarele alb, ca o tablă, peste Semperoper se răsuceau nişte macarale, ruina Bisericii Maicii Domnului întindea către cer două braţe ciuntite, arse, Biserica Sfintei Treimi stătea ca o raţă greoaie de-a curmezişul râului şi părea adormită tun, distonând cu vânzoleala traficului de dimineaţă; Elba, cenuşiu-maronie de câte reziduuri se deversau în ea, părea un saurian care se târa înainte inert, şi chiar acum celălalt, adevăratul Christian, stătea la Niklas pe recamierul din camera de muzică plină de stropi de lumină. Mai erau acolo părinţii, Lothar Däne, Trüpel cel cu discurile, Ezzo şi Reglinde, Gudrun, la masa cu serviciul de porţelanuri filigranate de Meißen, tatăl Gudrunei, bărbos, morocănos, neapreciat, pe scaunul de lângă verandă; oaspeţi veniţi la aniversarea zilei de naştere, muzicieni de la Capela de Stat, stăteau pe coridor punând ţara la cale, Robert studia echipamentul de pescuit al lui Ezzo din camera copiilor,

Christian stătea lângă Meno, care rămânea liniștit că întotdeauna, observându-i pe ceilalți; soba de teracotă ciripea încetinel, Niklas tot meșterea la capul de citire al pick-upului, curăța safirul cu pensula, verifica reglarea vitezei. Urma să asculte *Freischütz*, cu care Semperoper avea să fie redeschisă pe 13 februarie, ceea ce reprezenta tema de discuții în oraș de vreo câteva luni.

...dar tramvaiul nu opri decât puțin la strada Rothenburg, lăsându-i să coboare pe navetiștii care mergeau în direcția Pieții Sașilor și către Äußere Neustadt și așteptând să se suie niște copii de vârstă școlară, împreună cu educatoarele care îi mustruluiau de zor, salariați cu serviete și niște ziare îngrămădite sub braț. Christian se gândi la Muriel, despre a cărei trimitere la școala de reeducare umblase vorba prin cartier.

...și nu se opri la Piața Unității, la blocul unde se aflau uzinele de transporturi, și nici la strada Otto Buchwitz cu oficiul poștal albastru-deschis. Christian avea chef să se dea pur și simplu jos și s-o ia pe strada Eliberării, trecând de monumentul pentru Armata Sovietică și eroicele ei Gărzi Roșii și pe lângă monumentul funerar al lui Schiller, avea chef să treacă pe lângă ceasul cu patru bile și apoi până la Călărețul de Aur[1] și să-și lase pur și simplu geanta de călătorie în tren, să se ocupe de ea cine-o vrea; să-și ia tălpășița, da! De ce nu putea el să-și ia pur și simplu tălpășița („pentru că te vor prinde"), de ce trebuia să fie aici („pentru că vrei să faci Medicina"), dar nu reușiseră oare să urmeze o facultate și unii dintre cei care făcuseră armată numai un an și jumătate (se poate, dar există legea asta, că n-ai voie să începi facultatea decât după ce ți-ai satisfăcut stagiul militar... și ce se întâmpla dacă nu te cheamă la concentrare ani de zile?[2])?; voia să-l vadă pe Călărețul de Aur, acum, și să se minuneze de gaura rotundă ca un cerc dintr-un anumit loc al calului lui August cel Puternic (unde păstrau chestia aia? Chiar era din aur?); voia să treacă podul Dimitrov și să meargă la terasa lui Brühl, și tocmai acum, când ușile tramvaiului 11 se închideau și începeau să se audă deja niște cântece din celălalt vagon, făcându-i pe unii călători să-și lase în jos ziarele și să dea din cap deranjați, Christian își aduse aminte de mărul așezat de mama lui pe o farfurie albă de porțelan, ultimul măr rămas dintr-un neprețuit dar în natură, după cum spunea Anne, primit de către Richard de la un pacient în semn de mulțumire pentru tratamentul bun; un coș cu soiuri vechi de mere, neprețuite, întrucât nu se găseau în comerț; Sternerette, Callville alb de iarnă, Căpitanul Roșu, Mohrenstettiner (căruia Meno îi spunea „coșarul"; Richard

---

[1] Statuia ecvestră a lui August cel Puternic.

[2] În mod teoretic, nu era obligatoriu ca tinerii din RDG care doreau să urmeze o facultate să facă armată lungă (trei ani), dar li se sugera să se înscrie ca „voluntari" spre a avea un dosar bun și, de asemenea, pentru a evita așteptarea plină de incertitudini și temeri a concentrării obligatorii, care putea fi tergiversată spre a le întârzia evantuala începere a studiilor superioare.

îl știa din grădina din Glashütte a tatălui său, sub numele de „Măr Roșu de Eiser"), care îi dăduseră lui Robert dureri de burtă pentru că încă nu erau cu totul coapte; Bellefleur galben, Pommerscher Krummstiefel, Mărul-lămâie; creșteau încă pe povârnișul Elbei, dar erau păzite de către proprietarii lor, care îi foloseau pentru nevoile proprii; băieții care încercau să le fure trebuiau să se aștepte la câini care mușcau, și până și Lange punea rareori ceva la bătaie din comoara lui de fructe (lui Meno îi dădea în schimbul cărților); aroma, foșnetul frunzelor când venea vremea ploilor de toamnă, un verde ca de lac, fructe puternice, dungate ca moliile, pe crengi. Christian își aduse aminte de roșul clar, aproape nerușinat al mărului de pe farfurie, o umbră ovală ștearsă, înclinată, lingea ca o limbă porțelanul în lumina de angora a unei dimineți de noiembrie, roșul dur părea a fi o glazură, iar lângă ușa de la sufragerie se afla un ulcior, de pe marginile căruia curgea, ca sângele, un astfel de roșu, formând niște țurțuri decorativi; copil fiind, Christian își pusese uneori urechea pe ulcior pentru a asculta vocile unor fauni prizonieri; chiar acum ieșea din bucătărie, luând-o pe hol și ascultând cu atenție, călca pe parchet într-un loc unde acesta pârâia, întrucât era liniște în casă, neauzindu-se gramofonul surorilor Stenzel care să creeze gesturi compuse din amidon și melancolie, și nici zgomotul de la tunzătoarele de iarbă, nici nostalgia de pudel nu se auzeau sorbind pe la ferestre, Plisch și Plum nu dădeau la lopată și niciun vătrai nu sonda liniștea; Christian stătea și cumpănea în sinea lui dacă să taie sau nu o bucată din măr și s-o pună pe prăjitorul de pâine ori s-o țină în lingură la flacăra de la aragaz, așa cum făcea Robert uneori cu mierea artificială pe care o cojea din găletușele de carton (mierea avea gust de ceară îndulcită), dar puse mărul înapoi pe farfurie și hotărî să mai meargă o dată prin casă înainte de a mânca mărul; mai avea încă timp.

...în timp ce tramvaiul o lua prin intersecția străzilor Otto-Buchwitz-Bautzner și se apropia de gara din Neustadt, Christian mergea prin Caravelă și se gândea la mărul de pe farfurie, care era roșu ca o bilă de biliard și avea să fie la fel de rece, și care era, totodată, prea nobil să fie pur și simplu vârât dintr-odată în gura lacomă, pulpa lui ar plesni atunci când Christian ar mușca din ea și poate că, pe urmă, de la mușcătură, ar rămâne o dâră de sânge; mărul avea să aibă gust de mândrie, gust de toamnă, mai precis, avea să aibă gustul armoniei spumoase dintre zenit și liniștea ce se lăsa, marcând parcursul acelei *raphe* — Christian găsise acest termen în *Atlasul de anatomie* de la Leipzig, pe care studenții de la Medicină, așa li se recomandase în scrisoarea pe care o primiseră de la Decanat, trebuia să și-l cumpere încă înainte de începerea studiilor, respectiv înainte de a face anul de practică; Richard îi făcuse rost de această opulentă operă în trei volume legate, de culoare portocalie, din rezervele în dublu exemplar ale unei biblioteci adormite a Academiei; acea *raphe* (lui Christian îi plăcea cuvântul): forța teribilă care devine numai preț de câteva clipe ascuțită ca o lamă de cuțit, forța cu care creasta

înspumată a lunii octombrie se lovește de cea a lunii noiembrie, acest punct în timp (dar, de fapt, nu era un punct în timp, Stabenov vorbise de ștergerea punctului, de eclipse temporale, de pete temporale), pata asta temporală avea, așadar, să sugă esența toamnei din niște arome înfiorătoare; astea erau mirosurile (pentru Christian, toamna, luna octombrie, luna în care se născuse, începea cu niște mirosuri: mirosul de piele veche de portofel ce se ridica din lamelele ciupercilor, mirosul de cai ce venea de la frunzișul umed, dulceața amețită a fructelor din borcanele „Anker", care erau încălzite în cazanele de făcut compot), asta era o agitație, un du-te-vino nervos, intersectat de liniile unui cufundac în liniștea curată, cu un tremur adormit, a castelelor de la Pillnitz, erau imagini țopăind sălbatic (bețe de lămâie, voci de stele prin copaci, lemne aduse la mal de apele Elbei, putreziciune, verdele mușchilor de prin diversele țevi de canalizare uitate și între îmbinările dintre segmentele de zid de la partea inferioară a străzii Rißleite, roșul ca de coral al scorușelor de munte, ochi de păun pe lemnul grizonat, încălzit de soare, al unui pervaz, liniștea cu pori fini, ușor ondulată la canturi, a unei stropitori dintr-un cotlon al grădinii, mici cămile transparente de căldură ce veneau de la elementii de calorifer, trecând pe lângă scaune și canapele și luând-o în direcția crăpăturilor de la uși); și când te gândești că mărul avea defecte și „porțiuni de ciorap", cum spunea Barbara: denivelări scorțoase provenind poate de la defecte de creștere sau de la dăunători; așadar, Christian nu avea să muște din măr, ci avea să-l taie cu o lamă japoneză, bucurându-se de sucul ce va țâșni din tăietură (lama de oțel avea să se coloreze în albastru de la acidul mărului, având un plăcut gust amărui). El nu tăia fructul în patru, așa cum făceau toți ceilalți pe care Christian îi urmărise cum mâncau mere, ci tăia mărul de-a curmezișul, în felii groase cât degetul (Reina spunea că nu mai văzuse niciodată pe cineva să taie așa un măr)

Reina

„la un hangiu minunat de blând trăsei deunăzi", murmură el, pe treapta care ducea la mansardă, niște versuri din vremea școlii, citite prin vreo culegere și care îi rămăseseră în memorie, Uhland[1] îl chema pe poetul care și-a ostoit setea cu un măr,

„nu te gândi acum,

Reina",

se gândi el, războindu-se cu mansarda și detestând brusc liniștea și roșul ca de cupru al grinzilor de susținere, ghivecele din lut și centurile de înot, din plută, ale surorilor Stenzel, care le ajutau să înoate — la înot, purtau niște căști de înot prevăzute cu trandafiri de cauciuc — la piscina Massenei, și îl cuprinse mânia față de caloriferele ruginite, care cântăreau o tonă, pentru că ele puteau să asculte aici amintirile prafului și nu aveau nevoie de nimic;

[1] Johann Ludwig Uhland (1787–1862).

Christian deschise mansarda care facea parca parte dintr-un basm de Hoffmann, deschise geamantanul cu revistele de cinematografie, își luă briceagul și îl implântă drept în fața fetei fotografiate pe Insula Fanö, era o imagine alb-negru, cu contrast puternic, într-unul dintre programe. Christian văzu un cuib de viespi părăsit și se gândi la măr, la acel roșu flămând ce părea să aspire precum un sorb celelalte obiecte din bucătărie, apoi se opri, merse jos, în locuință, își strânse lucrurile și lăsă mărul neatins

...și nu înțelese pentru câteva momente de ce gara din Neustadt apăru în zare, de ce tramvaiul 11 încetini și opri; îi văzu încă de departe pe cei care așteptau în Piața Dr. Friedrich Wolf, era o masă pestriță alimentată de mașinile care soseau și de tineri încărcați cu genți, ca el; lumea stătea la coadă în fața intrărilor în gară și, când coborî, Christian auzi încă din stația de tramvai, separată de gară prin piața întinsă, care reflecta albăstreala cerului, strigăte și vuietul mulțimii.

39

Rozul e culoarea armei mele[1]

Tovarăşe soldat! Tovarăşe marinar! În faţa dumitale se află un nou capitol de viaţă — serviciul activ în cadrul Armatei Naţionale a Poporului. Prin munca dumitale, prin ceea ce ai învăţat, ţi-ai adus deja contribuţia la societatea noastră socialistă. Acum, soldat fiind, transpui în fapt un drept constituţional de bază, îţi faci datoria de onoare de a apăra, ca un soldat de nădejde ce eşti, pacea şi socialismul împotriva oricărui duşman.

DESPRE ROSTUL VIEŢII DE SOLDAT

Centrul de Pregătire Militară Q, Şcoala de Subofiţeri Schwanenberg, 9.11.1984

Dragi părinţi, o mie de zile, dar primele au trecut. De la gara din Schwanenberg ne-au dus la cazarmă în mai multe tranşe a câte treizeci de oameni. Nu erau decât două camioane, aşa că a trebuit să stăm patru ore în faţa gării, pe pavaj, în dreptul rampei de încărcare, aşezându-ne peste geamantane şi genţi pentru ca ploaia să nu le ude prea rău; subofiţerul care ne însoţea ne-a interzis să ne adăpostim de ploaie. Eu am plecat cu ultimul grup, era deja întuneric şi tăceam (nu trebuie niciodată să laşi nefolosită o ocazie de a tăcea, ne-a spus subofiţerul, zâmbind cu subînţeles); stăteam chiar lângă placa rabatabilă din spatele camionului şi am putut să mă uit împrejur. La orizont se vede reflexia unor zone industriale, nişte furnale ale căror gaze reziduale ling cerul, pământul e plat, părând a fi aici doar o felie, numai câţiva copaci schilodiţi, stând precum nişte santinele înfrigurate la marginea exploatărilor de zi. Camionul părăsi oraşul, drumul devenind din ce în ce mai dificil. Apoi, am văzut localitatea Schwanenberg îndepărtându-se ca o navă spaţială (de fapt, noi ne îndepărtam, dar aveam sentimentul că stăteam pe loc, cu camion cu tot, şi că ţinuturile locuite erau trase de la noi), ici-colo câteva lumini, lumini de poziţie de la excavatoarele de lignit ce se mişcau ca nişte animale

[1] Tanchiştii din RDG purtau trese roz ca însemn de armă.

preistorice, ca niște mastodonți păscând în întuneric. În aer e un cântat metalic care se întrerupe atunci când excavatoarele sunt mutate într-un alt loc, de la scârțâitul încheieturilor lor ruginite, trebuie mai întâi să te obișnuiești cu asta, răsună peste tot ținutul și se rupe noaptea de betonul blocurilor de locuit de la Școala de subofițeri. Apoi, mirosuri: pământul miroase a metal, aerul miroase a pietre de cremene lovite unele de altele; în Schwanenberg există o fabrică mare de dulciuri și, când se toarnă ciocolata, ajunge mirosul până la noi pe hol și prin odăi, poți să deosebești între ele chiar și lichiorurile pe care le folosesc pentru a umple pralinele. Atunci, în funcție de cum bate vântul, un praf de cacao se lasă pe mese, taburete, paturi, răspândit cu atâta finețe, încât nu e chip să-l aduni.

Școala se află în mijlocul ținutului lignitului, nefiind prin jur nicio casă, niciun copac, iar tufișuri nu sunt decât de-a lungul căii de acces către școală. E un areal întins, albastru-deschis, cu drumuri din plăci de beton aproape albe, măturate de soldați cu târnul. Zgomotul ăsta de râcâire, cântecul aerian al excavatoarelor, croncănitul ciorilor și, duminicile, tactul în patru pătrimi din megafoanele dispuse de-a lungul străzilor din unitate și comenzile lătrate sunt muzica noastră de toate zilele. Niște cutii în care dormim, un teren de instrucție de un hectar chiar în fața intrării (se numește aici PC — Punct de Control), câteva clădiri paralelipipedice scunde în fundal, pavilioane de gardă în colțuri, gard de sârmă ghimpată, un răsad de flori în fața clădirii Statului-Major: Bine ați venit la Centrul de formare Q „Hans Beimler"! După ce ne-am dat jos din camion, a trebuit să ne prezentăm la un alt subofițer, care ne-a dus într-o hală unde s-a făcut prezența. La fiecare nume, se striga unitatea și numărul clădirii la care soldatul respectiv era repartizat; eu am nimerit la Blocul 1, o clădire cu sute de ferestre pe lungime și coridoare de 100 de metri (mai bine spus, de 132 de metri, s-a măsurat deja cu vreo câteva generații înainte), acoperite cu plăci de granit, cu puncte negre și albe, lustruite, de erau netede ca oglinda. Petele albe și negre sunt repartizate mai uniform ca pe blana de cățel și, prin urmare, nu arată frumos. Trebuia să mergem singuri. Nu era țipenie de om, liniște, lumina de la tuburile de neon, în mijlocul coridorului o masă simplă și două taburete, deasupra o gazetă de perete cu inscriptia „Direcția de specialitate Tancuri/ Unitatea Fiedler", iar dedesubt, un orar zilnic al serviciilor care trebuia efectuate, un calendar cu zilele de aniversare și o lozincă: „Cu cât socialismul e mai puternic, cu atât pacea e mai sigură!".

Drept în fața mea se deschide deodată o ușă și un bărbat în uniformă de camuflaj iese și zbiară că trebuie să iau geanta și să-l urmez. Mă conduce într-o încăpere răcoroasă, nu prea mare, cu o masă în mijloc, la care se afla un al doilea bărbat în uniformă de camuflaj, cu trăsături izbitor de mongoloide, și un ochelarist în uniforma de stofă, palid ca un pește. Despachetează geanta, ordonă peștele. Mongolul apucă geanta, probabil că mă mișc prea încet

pentru gustul lui, și varsă conținutul. Lenjerie, o cutie de carton în care să trimit înapoi hainele civile, cutia mea cu cărți. „— Asta ce mai e?", întreabă peștele. „— Acolo sunt cărți", spun eu. „— Ia deschide-o!" Merge până într-acolo, încât se ridică chiar de la masă și se apleacă în genunchi, pentru că mongolul a împrăștiat cărțile pe o suprafață destul de mare, ceea ce nu mi-l face foarte simpatic. La Tolstoi, Lev Nikolaevici, peștele își duce mâna la ochelari. „De trimis acasă, numaidecât. Cutia asta contravine regulamentului. Așa de multe cărți tot nu poți să citești. Sau ai nevoie de ea ca să-ți faci nevoile?" Plutonier Rehnsen (așa îl cheamă pe mongol): „— Trimiți înapoi pachetul în numele meu. Numele?" „— Christian Hoffmann." „— Ce meserie ai învățat?" „— Niciuna. Mi-am dat bacalaureatul." „— Hm. Cu ce se ocupă părinții?" „— Tata, medic, mama, asistentă medicală." „— Hm. Hobby-uri?" „— Citit, pescuit, artă, istorie." „— Niciun sport?" „— Șah." „— Te ții de bancuri, ei?", hăhăie mongolul. „— Dacă întinzi coarda, poate să fie obositor, Rehnsen", spune peștele. „— O să ai de furcă pe-aici", îmi spune mie. „— Floricica fragilă trebuie udată. Sergent Glücklich!" (Intră un bărbat care urlă după geantă.) „— Echipează-l." Glücklich zbiară la mine să-mi strâng boarfele: „Dă-i bătaie, dă-i bătaie, aici nu ești la grădiniță!". Glücklich are pielea maro, întinsă ca un cauciuc și arată ca un incaș, și ne-am înțeles repede între noi, recruții (porecliți de către el „pifani", „zdrențe" și, asta-mi place mie cel mai mult, pur și simplu „mobilă": „Hei, mobilă, ai nevoie să fii nițel șmirgheluit, ei?"), să-i spunem „Incașul". Incașul deschide o ușă perpendiculară pe masa de pe coridor: „Camera ta! Pune-ți geanta înăuntru!". Mergem la o altă ușă, pe care o deschide cu blândețe: depozitul de uniforme. Rabatează o scândură, îmi aruncă un chipiu de tanchist, un pachet plin de transpirație, un bidon, lenjerie, două prosoape maro, de bumbac, și un prosop alb, din pânză, ciorapi militari, un pulover de lână verde-măsliniu, mască de gaze, cască de oțel, costum de protecție și două ranițe. „Scoate cămașa, pune puloverul verde!", îmi spune el mie, mobilei cu două brațe. „Haide, haide, nu sta, că nu ești aici la îngrășat! Ia-ți catrafusele și du-te-n odaie! Când se fluieră o dată, ieși!" Dormitorul (nr. 227): mic, luminos, cu o fereastră mare vizavi de ușă, o masă, patru taburete; pe peretele stâng două paturi suprapuse din oțel, cu cearșafuri în carouri alb-albastre și o pătură gri la picioare, în partea dreaptă, patru dulapuri simple, cu lacăte, devenite maro cu trecerea timpului, lângă ușă, un suport de mătură. Un dulap nu avea nicio etichetă pe care să scrie vreun nume. Eram așadar numai trei în odaie. M-am uitat pe fereastră: o seară tulbure, jos, strada principală a cazărmii care ducea la PC, sub fereastră un gazon îngust, în spatele străzii o serie de șoproane din tablă ondulată. În dreapta, strada iese din câmpul meu vizual, ultimul lucru care se vede fiind pavilionul santinelei, cu o poartă rabatabilă și o barieră, iar alături clădirea gărzii, având inscripția „OS" (Ofițerul de Serviciu). Îndărătul gardului din sârmă ghimpată se află ținutul lignitului. Am închis fereastra și am

aprins lumina. Lucrurile mele mai erau încă așezate întocmai cum le pusesem înainte de a mă echipa în uniformă. Am vrut să le strâng, dar nu știam dacă are sens. După un timp, am auzit niște pași: veneau ceilalți. Un fluierat ascuțit: „Toată lumea afară!".

Camarazii mei stau la coadă în fața vestiarului sergentului Glücklich. Acesta le aruncă lucrurile în față, zbierând: „Următorul, următorul, haide, haide, puțină mișcare!". Mongolul trece în revistă recruții care stau la coadă: „Ia ascultă la mine!". După asta, fiecăruia i se va arăta odaia și dulapul. „Atâta doar, vă puneți lucrurile în fața dulapului și vă întoarceți apoi imediat aici, așa cum sunteți acum. Sergent Glücklich, dă-i drumul!" Sergentul Glücklich scoate un bilet din buzunarul de la piept și zbiară: „Plutonul unu, grupa întâi: Schnack, Krosius, Lahse: 225! Müller, König, Zwieback" (Aici, se oprește stupefiat și schimbă o privire cu mongolul: „Zwieback!?"; se aude o voce: „Prezent!"; și Incașul, de colo: „Proaspăt prăjit, ei[1]? Poftă bună la masă!") „Reß: 226! Hoffmann, Irrgang, Breck: 227! Plutonul unu, grupa a doua..."

Sunt prea obosit, trebuie să închei deocamdată.

Vă mai scriu curând.

Cu drag, al vostru Christian

Centrul de Pregătire Militară Q, Schwanenberg, 11.11.1984

...mai departe. „Bal mascat", cum se numește pe-aici ceremonia de dezechipare. Fluier. „Toată lumea afară!" Mongolul are la braț banderola „SuS" (Subofițer de Serviciu). „Veți purcede acum, sub îndrumarea sergentului Glücklich, la depozitul central de echipament și veți primi acolo restul lucrurilor! De-ndată ce-ați terminat, vă întoarceți individual la subunitate! Sergent Glücklich, preiei comanda. Înainte marș! Pas alergător, marș!"

În fața depozitului de uniforme al regimentului, o hală portocalie din tablă ondulată, așteptau sute de elevi-subofițeri. La intrare, era o lumină care nu îi lumina decât pe cei aflați mai în față. La intervale regulate, reflectoarele de la foișoarele de pază luminau în trecere coada care înconjura tot terenul de instrucție. Era liniște, majoritatea recruților părând a fi cu mintea la ale lor (asta dacă erau cu mintea la ceva). Din interiorul halei se auzea zgomot, un lovit, târât, bâzâit, mormăit și zumzăit, din când în când crâmpeie disparate din *Marșul lui Radetzky*, megafoane suprasolicitate, e un înghițitor de șerpi, îmi spuneam eu, hala asta e un imens gâtlej care ne înghite coada[2]. Unele puncte ale acestei cozi făceau genuflexiuni, alții tropăiau, iar fumătorii din plutonul nostru, care erau în spate de tot, își aprindeau brichetele și își fereau

[1] *Zwieback* înseamnă „pesmet".

[2] În germană, expresia „a sta la coadă" se construiește cu ajutorul cuvântului „șarpe".

reciproc flacăra în căuşul palmei; puloverul de la uniformă abia dacă te încălzea şi, până când să intrăm în hală, au trecut mai bine de două ore. Înăuntru mirosea a detergent de rufe. Zgomotul rămânea în urechi, se auzea şi ceva care suna a mănuşi de box lovind nişte saci de nisip, un zgomot moale, picurând parcă aşa, cu un fel de inerţie buimăcitoare. Nişte etajere din oţel, înalte de un metru, cu mici reflectoare pe ele, tot timpul în mişcare, în mod caraghios, de parcă ar fi fost nişte farfurii zburătoare sau nişte centrifuge. Lumina nu se mişca în ritmul *Marşului lui Radetzky* pe care îl puneau la magnetofon şi care, uneori, suna cam lălăit şi hurducăit, ca şi când cineva ar încerca să pornească motorul unei maşini rebele, apoi m-am gândit la carnea de muşchi, la un biceps care tot face tracţiuni şi căruia i se rup încetul cu încetul fibrele. Etajerele din oţel erau dispuse la diverse unghiuri unele faţă de altele, greu de cuprins cu privirea, pline ochi, după câte îmi dădeam eu seama, cu uniforme, ghete, pânză de cort, carabine, chipie. Lângă o legătură de carabine se afla un pachet de praf de limonadă, pe care mi l-am pus în buzunar. În faţa fiecărei etajere era o masă pe care nişte băieţi — care se tot căţărau de colo-colo să ia ba una, ba alta — aruncau hainele cerute, în funcţie de mărime. Cei care se ocupau de echiparea recruţilor alergau de zor încoace şi-ncolo. Ne luau la rând în grupe de câte patru. Ne-au făcut vânt până la etajera cu ghete, unde atârna un afiş de carton: STAŢIA 1. Responsabilul de acolo şoptea (aşa părea, eu unul nu puteam să înţeleg nimic pentru că un megafon din care răsuna *Marşul lui Radetzky* se afla direct deasupra noastră), am urlat către el ce mărime am la pantofi, el s-a căţărat, transpirat şi roşu la faţă, pe o scară, şi mi-a aruncat în cap două perechi de ghete. Vecinul meu de cameră, Irrgang, a arătat în sus, unde atârnau nişte căzi. Erau căzi cu picioare de leu, petele albe de email pierzându-se în negrul fundului căzii ca un mănunchi de stele. Mi-a scăpat o pereche de cizme, care erau legate cu o fâşie, şi m-am aplecat după ele. Unul dintre cei care se împingeau din spate s-a împiedicat, căzând peste mine, trăgându-i şi pe alţii după el, aşa că m-am trezit sub vreo cinci, şase oameni, vedeam tot felul de mâini, povara devenea din ce în ce mai mare, poate că erau chiar mai mulţi, iar după aceea l-am văzut pe Irrgang, care le-a tras câtorva dintre ei un şut vârtos în fund, făcându-i să plece târâş. Responsabilul cu distribuirea echipamentului zbiera: „Ce faci, măi, îi ţii pe toţi în loc, hai, mişcă-te, mişcă-te, înainte, pe unde e marcat cu cretă." M-am ridicat ajutându-mă de barele de la etajeră, am văzut marcajul roşu şi am pornit mai departe, împleticindu-mă. STAŢIA 2: pânză de cort, uniformă de iarnă, manta. Responsabilul de la staţia asta ne-a făcut semn să venim la el la masă, a trântit pe ea patru pânze de cort, spunându-ne să ne împachetăm în ea catrafusele, s-a uitat la mine şi mi-a dat două uniforme cenuşii ca piatra (uniforme de teren) şi o manta grea, confecţionată din pâslă grosolană. Aici mirosea şi mai tare a detergent, probabil că lucrurile fuseseră la curăţătoria chimică. Mi s-a făcut scârbă la gândul că altcineva purtase uniforma asta înaintea mea, altcineva îşi vărsase pe ea sudoarea şi mai ştiu eu ce. Toate

catrafusele în pânza de cort, trebuie să faceți un sac din ea, sunt niște nasturi la margine, și să nu-mi construiți vreun recif de corali pe-aici, dați-i bătaie, dați-i bătaie! STAȚIA 3: tenișii, pantofi de ieșit în învoire, chipiu, rucsac cu cadru, centură, toate aruncate în față. STAȚIA 4: costum de trening, tricou galben de sport, pantaloni roșii, aceasta fiind culoarea clubului sportiv al armatei. STAȚIA 5: combinezon negru pentru munca la tanc, uniformă de teren. Costum de camuflaj. „Măsura!" „M-48." Combinezonul negru, două uniforme de camuflaj căptușite, una necăptușită au zburat prin aer ca niște păsări de pădure. „Ia ieși pe-acolo, și te rog, puțin balet, elev-subofițer!" Un gang străpuns de vreo câteva reflectoare, tatatamm-tatatamm-tatatatamm, așa răsuna *Marșul lui Radetzky*. Aici, mirosul de detergent era cel mai intens. Irrgang a arătat din nou o cadă, atâta doar că, de data asta, se afla pe podea. Niște adjutanți cufundau în cadă niște perii de toaletă, îi periau pe elevii-subofițeri și urlau „Pifanilor, pifanilor" și „Vă iese prin fund", scuturându-se de râs. „Mai departe, la companie. În formație! Asamblarea dulapurilor!", se răstește Incașul. Vine un subofițer pe care încă nu-l cunoaștem. După cum aflăm, e vorba de AOS (Adjunctul Subofițerului de Serviciu). AOS-ul ridică un carton pe care este desenat un dulap individual, realizat în conformitate cu norma, și accentuează, atunci când vorbește, fiecare silabă, așa că, atunci când se întoarce, mă uit în mod instinctiv între omoplații săi după o cheie-fluture pe care s-o întorc. Asamblăm dulăpioarele: cămășile la cant, gulerele la cant, obiectele de valoare și carnetul de militar într-un sertar care se încuie, tacâmurile și paharul maro în sertarul cu o sită de aerisire, uniformele călcate, casca de oțel, boneta de tanchist, masca de gaze (numită aici „mască de protecție"), genții de campanie (numite „maimuțe") și costumul de protecție (numit „jumbo") în dulap. Mongolul face rondul și la dulapuri. Pe majoritatea le răstoarnă fără niciun cuvânt de salut; o luăm de la început. „Dulapul dumitale arată ca o copită! Fă-l din nou! Hai, dă-i bătaie! Avem un barem de timp, tovarășe elev-subofițer!" Fluier. „Toată lumea afară! Bal mascat!" mârâie Incașul. Dă-i și scoate catrafusele din dulapurile pe care tocmai ne-am chinuit să le transformăm în dulapuri în conformitate cu norma, mongolul rânjește, AOS-ul urlă tot felul de apostrofări. În fața fiecărui elev-subofițer se află acum câte o cutie de carton în care trebuie trimisă acasă îmbrăcămintea civilă, inclusiv batistele, ciorapii și pantofii. Alături, se află foaia de cort cu lucrurile de armată. AOS-ul ține în sus niște afișe de carton pe care se vede câte un militar în conformitate cu norma. Trebuie să fie cam ora 3 când apucăm să stăm jos. Primul ordin: „Articolul casca de oțel!". Întinde mâna dreaptă, ia casca. Mongolului i se pare că lucrurile nu decurg destul de exact: „Toată lumea în picioare! Drepți, mâinile la cusătură!". Al doilea ordin: „Prezentați!". De pe vine în picioare, prezentarea căștii de oțel cu brațul întins. Unul dintre colegi e cât pe-aci să-și lase brațul în jos, când mongolul urlă: „Am spus eu să-l lași jos?". Incașul o ia încet de-a lungul șirului, iar casca de oțel de pe brațul întins devine din ce în ce mai grea. În sfârșit, vine ordinul:

„Lăsați-o în jos!". Așadar, ne lăsăm în genunchi. Același lucru îl facem cu fiecare articol. Genuflexiuni, întrerupte de schimbarea hainelor, desigur în conformitate cu norma, tovarăși! Sunt prea puțini epoleți, la fiecare schimbare de uniformă trebuie să luăm epoleții de la uniforma pe care tocmai am purtat-o. Schimbăm hainele, mutăm epoleții și petlița roz de la o uniformă la alta. Vecinul meu Irrgang se încurcă pentru că mânecile combinezonului său negru sunt cusute, mare distracție, mare. În timpul ăsta, fluturele de AOS se răcorește spunând ce-i vine la gură. Poate că e mânios deoarece, din cauza noastră, nu poate încă să meargă la culcare. Suntem o colonie de albatroși, atât de zbânțuit ni se fâlfâie mânecile și pantalonii. „Control. Drepți!" Unul dintre elevii-subofițeri din grupa a doua are barbă. Mongolul, care, după cum am aflat cu toții între timp, vrea să se facă actor și căruia îi place să dea dimineața deșteptarea pentru înviorare nu numai cu un șut în pat, ci și cu monologuri dramatice, după care îl apucă pe elev de bărbie și spune: „Hai, bărbuță, treci la bărbierit, că păduchii te-au năpădit!". Elevul rămâne perplex, nu înțelege. „Ia fuga la bărbierit, față de mătură ce ești!"

Frizerul. E în bazin, acesta fiind gol, ca părul să fie strâns mai ușor. Câțiva soldați morocănoși mânuiesc aparatul de tuns, care tot răpăie de zor. „Hai, treceți acolo jos! Liniște!" Lângă fiecare scaun se află un așa-numit „dovleac normat" protăpit de o coadă de mătură prinsă într-un suport de steag. Dovleacul normat e un cap rânjind de răcan făcut din hârtie creponată, linia părului fiind marcată cu o carioca. Așadar, nu ar fi trebuit să mă duc la Wiener înainte de înrolare. Lângă mine, Breck, celălalt camarad al meu de dormitor, scoate un strigăt. „Nu e decât un neg, măi pifane", îi spune tovarășul frizer, tamponându-i locul însângerat cu o vată înmuiată într-o soluție antiseptică pe care o ia dintr-o cutie de „Fursecuri de Karlsbad".

Următoarea stație, fotograful, aflat chiar alături. Pășim lângă un manechin tăiat transversal cu ferăstrăul, pe care e lipită, în partea din față, o uniformă de ieșit în învoire, împreună cu niște epoleți, o cămașă și o cravată. „Hai, treci în manechin, gâtul în gât! Poză! Mai departe!" La infirmerie ne face un antitetanos în braț. Sanitarii abia dacă reușesc să facă față la atâția recruți și oftează, spunând că toți elevii-subofițeri care vin, și vin mereu la câte o jumătate de an, ar trebui gazați. Înapoi la companie. Fluier. „Păstrați liniștea în timpul nopții!" Între timp, s-a făcut șase fără un sfert. Până când ne-am spălat, ne-am pus pijamalele și ne-am trântit în paturi, s-a făcut șase fără patru minute. La șase, Incașul fluieră: „Compania a patra, deșteptarea! S-a terminat odihna de noapte!". Asta a fost prima zi. Astăzi e duminică, avem puțin timp liber.

Multe salutări!

Al vostru,

Christian

Dragi părinți, e fără îndoială că pachetul cu hainele mele civile a ajuns între timp la voi. Sau...? Aveți grijă, vă rog, la ambalaj, am ascuns un bilet într-una dintre cute.

Astăzi, la noi a fost „începutul de carnaval". Deșteptarea la ora 5, după care au urmat ca de obicei zece minute pentru spălat, îmbrăcat, aranjat lucrurile, aliniere. Am primit ordin de marș într-o direcție necunoscută. Am luat-o în pas alergător de-a lungul unei străzi și, la un moment dat, s-a dat ordinul să ne punem masca de gaze (după care a trebuit să parcurgem 3 km cu masca pe față). Eram încărcați de sus până jos cu pușcă, centură (încărcat cu centură, ha-ha, dragă tată, nu mi-ai spus tu să nu exagerez, căci a exagera nu e în spiritul locuitorilor Dresdei? Domnul Orré ne-a învățat și asta, întreabă-l pe Ezzo), bidon, baionetă, raniță, tașcă de muniție. După cei 3 km, unii pur și simplu au căzut lați. Dar ăsta n-a fost decât începutul instrucției. A urmat, mai întâi, antrenamentul de deprindere a mișcărilor pe câmpul de luptă; o oră și jumătate ne-am târât și am sărit pe ogorul mâlos (a plouat mocănește toată ziua) și eram zgribuliți toți, ne clămpăneau dinții precum pliscurile berzelor. Apoi, a venit camuflarea. Asta însemna că trebuia să-i dai foc unui ziar și să-ți mânjești fața și gâtul cu cenușă. Ce porcărie! Și iar a trebuit să mergem târâș etc. Pe mine mă dor tare încheieturile de la contactul prelungit cu solul (dar între timp contactul cu solul nu mai este chiar prelungit). Fața ne era neagră. Îmbrăcămintea era rece ca o inimă înghețată și literalmente impregnată cu noroi. Dar a urmat partea a treia. Săparea unui adăpost de luptă. Din poziția culcat trebuia să sapi, în 30 de minute, o groapă lungă de 1,80 m, lată de 60 cm și adâncă de 50 cm, groapa trebuind să aibă o anumită formă. Cu povara grea pe care o aveam în spate n-a fost o glumă. În vreme ce-mi săpam de zor adăpostul, îmi spuneam că meseria de gropar nu e ușoară.

După-amiaza ne-a fost ocupată cu uscarea și perierea lucrurilor, curățarea armelor și cu hărțuiala obișnuită. Acum, stau la lumina lanternei (s-a dat deja stingerea) și scriu; colegii mei de cameră fac același lucru. Noaptea e singurul interval de timp în care nu răsună în permanență comenzi fluierate care să ne scoată afară. Din păcate, e mult prea scurtă. Se apropie deja din nou înviorarea de dimineață, 3 000 m în echipament complet. Am acum tot timpul dureri de inimă și vertijuri. Dar poate că-mi închipui numai. Când ni se ordonă să purtăm casca de oțel, începe să mă doară curând capul de la monstrul ăsta. Dar încerc să mă gândesc în timpul marșului că nu mă doare capul (că doar nu avem prea mult de gândit).

13.11. Pregătire elementară de scufundare pentru noi, compania a patra. „Pas alergător, marș, la piscina unității!" (așa îi spune aici); ne-am dezechipat și am stat timp de patru ore la marginea rece a bazinului. Apoi, am primit o mască de respirat și o uniformă udă fleașcă și grea pe care am fost nevoiți să

ne-o punem și, complet mumificați în chestia asta scârboasă, a trebuit să ne plimbăm un sfert de oră în jurul bazinului. Asta a însemnat că, un sfert de oră, a trebuit să ne sufocăm încercând să respirăm. Apoi, dă-i și intră în apa rece gheață. Dacă lăsai să intre puțină apă în tub (ajungea să zâmbești), puteai să te și îneci, în ciuda corzii de siguranță, că îmbrăcămintea era grea și, în afară de asta, purtam niște plăci de plumb la picioare, așa că instructorii probabil că nu ar fi putut să ne scoată prea repede din bazin (era adânc de vreo 6 m). Sau, mă rog, poate că nu ne-am fi înecat. Priveliștea de sub apă era grotească, țopăiam pe fundul bazinului ca niște mari embrioni negri, fixați de niște lungi cordoane ombilicale, aveam impresia că sunt un câine tânăr dresat să aducă cine știe ce la comandă.

Cum merge Robert cu școala? Ce a făcut cu tema la germană? Reglinde a reușit să obțină o poziție de cantor? Aici există un magazin militar, deschis duminica pentru elevi-subofițeri. Am văzut acolo carton bitumat, puteți să le spuneți celor din familia Tietze. Niklas parcă voia să-și peticească acoperișul în dreptul camerei de muzică. Dacă vrea să-i trimit niște carton bitumat, trebuie să-mi trimită o cutie care să fie îndeajuns de mare, că aici nu există ambalaje. Apropo, primesc 225 de mărci pe lună.

Vă salut cu drag pe toți.

Christian

Centrul de Pregătire Militară Q, Schwanenberg 15.11.1984

Dragi părinți, vă mulțumesc din inimă pentru pachetul vostru, care a ajuns ieri. A fost exact momentul potrivit, întrucât n-am putut mânca nimic de prânz, având instrucție. Mai ales merele sunt importante, deja am intrat serios în ele (uneori, îmi vin în minte versurile: „La un hangiu minunat de blând trăsei deunăzi...", dar pe aici nimeni nu-l citește pe Uhland). Nu ne dau decât rareori legume, iar fructe deloc, dar altminteri trăim foarte sănătos (facem multă mișcare). Așadar, dragă mamă, dacă se va întâmpla să mai vrei să trimiți cândva un pachet, atunci, pe cât posibil, numai mere, morcovi, ceva săpun și o solniță. Și te rog să-i spui Barbarei să nu-mi trimită radioul (am vrut să-i scriu, dar nu am timp decât pentru o scrisoare), căci radiourile sunt interzise în camere. Poate că am putea combate în alt fel lipsa de muzică, întrucât nu am găsit în exemplarul din companie al Prevederilor Serviciului Interior niciun paragraf care să interzică violoncelele. Dar ar trebui să se poată face mic, problema fiind dimensiunea dulapului. Și din tanc violoncelul ar ieși pe sus, prin turelă. În orice caz, dacă îi pun domnului Violoncel chipiul de tanchist și îl învăț să salute, ar putea să treacă drept mine însumi fără probleme, că reușește precis să mormăie și să grohăie în microfonul de bord.

Azi, am mărşăluit şase ore. Am făcut instrucţie în stil „rococo" (picioarele trebuie să fie întinse şi ridicate la cel puţin 30 cm deasupra solului şi să facă nişte bucle mici de tot). „La dreapta, la stânga, dă-i bătaie, soldat, haide, măi, ţintaşul lui peşte din ultimul rând, întinde-ţi bananele alea cu care mergi!" După aceea, ne-au luat la şmotru, de la prânz, ora 13, până seara, ora 21, a trebuit să frecăm tancurile în barem, să tot râcâim la ele ca să dăm jos rugina, să vopsim, în spatele elevului-subofiţer stând câte un subofiţer care îl dirijează cu fluierul. Deosebit de frumos peisajul din jurul unităţii noastre, aşa despădurit, ca un creştet de cazac, la orizont văzându-se nişte macarale, nişte furnale, nişte formaţiuni care seamănă cu nişte hale. Uite textul unuia dintre cântecele noastre de marş pe care trebuie să le învăţăm, că e cântecul nostru, „cântecul tanchistului": „Roză este arma mea,/ Şi cu mândrie-o port/ Roză ţi-e rochiţa/ Şi-mi place atât de mult.// De pe câmpuri flutură-nspre noi/ Năframe, una-i pentru mine,/ Te sărut în gând,/ Voi fi cu tine în curând.// Te bucuri că diseară/ Vom dansa noi doi,/vei fi cea mai de soi,/ Tu în rozu-ţi croi.// REFREN: Trece-n marş compania mea prin sat,/ Drumul către tine eu nu l-am uitat."

Îl cântăm în fiecare seară când mergem la masă. Melodia nu contează, fiecare cârâie cum apucă, atâta doar să fie tare. Celelalte companii cântă acelaşi cântec, dar schimbă culoarea armei: în loc de roz (tanchişti) pun verde (serviciile de chimişti), negru (geniu), roşu (artilerie), alb (trupe motorizate) sau galben (radiolocaţie). Mai scârţâie pe ici pe colo, dar totuşi merge, dacă-i destul de tare.

În ceea ce priveşte întrebarea ta referitoare la depunerea jurământului, dragă mamă, trebuie să-ţi dau un răspuns negativ. Unitatea noastră de tanchişti nu are voie să invite membrii familiei, întrucât altminteri s-ar depăşi capacitatea de cazare a hotelurilor din Schwanenberg. Aşa că trebuie să vă consolez cu faptul că voi veni cândva în concediu. Aveţi veşti despre Muriel? Şi e adevărat că Ina s-a logodit? Aş vrea să ştiu.

Vă salută din inimă pe toţi,
Al vostru Christian

Centrul de Pregătire Militară Hans Beimler, Schwanenberg 19.11.1984

Dragi Tietze, miroase a ciocolată, fabrica de dulciuri din Schwanenberg face praline. Compania mea are program de curăţenie în cameră şi pe sector, ceea ce înseamnă, în primul rând, să măturăm praful de cacao; vântul îl aduce cale de mai mulţi kilometri. Eu însă stau la toaletă şi vă scriu în grabă aceste rânduri.

Compotul de pere a ajuns cu bine, multe mulţumiri pentru darurile voastre din pachetul de la părinţi. Brâul pe care mi l-ai croşetat tu, Gudrun, îmi va

fi cu adevărat de folos în gardă și când plecăm la trageri; sper să nu mi-l fure sau să-mi spună cum c-ar contraveni regulamentului.

Deocamdată, suntem inițiați în fineţurile comunicării intermilitare, mai ales în ceea ce privește saluturile și înjurăturile. Așa face un plutonier căruia noi îi spunem „mongolul".

Tovarăşe (gradul militar), vă rog să-mi permiteți să raportez!

Tovarăşe (gradul militar), vă rog să-mi permiteți să trec!

Tovarăşe (gradul militar), vă rog să-mi permiteți să mă retrag!

Tovarăşe (gradul militar), vă rog să-mi permiteți să particip!

Se trezește Irrgang, colegul meu de cameră, să pună o întrebare: „Tovarăşe plutonier, am și eu o întrebare! Ce se întâmplă dacă am o nevoie și lângă mine se află pe toaletă tovarășul locotenent-major? Tovarăşe locotenent-major, vă rog să-mi permiteți să particip?".

La care mongolul răspunde: „Elevul Ixulescu, elev-subofițer Irrgang, nu-și va face niciodată nevoile lângă tovarășul locotenent-major. Nu în Armata Națională a Poporului, *Never ever.*"

Se trezește Irrgang din nou. „Atunci, mai am o întrebare. Dacă mă întâlnesc cu tovarășul locotenent-major și nu-mi permite să vorbesc, cum pot să-l întreb dacă pot să trec?".

Mongolul dă din umeri și continuă cu materia. „Exersăm salutul."

Se trezește Irrgang din nou: „Am o problemă importantă! Dacă mă întâlnesc cu tovarășul locotenent-major și alături mai merge un alt tovarăș locotenent-major, dacă sunt așadar în partea stângă și în partea dreaptă doi tovarăși în același timp, să duc în același timp amândouă mâinile la armă pentru onor?".

În seara asta, elevul-subofițer Irrgang are treabă pe terenul de instrucție.

Dragă Niklas, ai fost la Semperoper? Cum arată clădirea? Multe salutări!
Al vostru Christian
Se bucură când scrieți

Centrul de Pregătire Militară Q, Schwanenberg 24.11.1984

Dragi părinți, Ina s-a logodit cu domnul Wernstein??? Cum așa! Vă mulțumesc mult pentru știri și pentru pachet. Da' știu că v-a costat ceva. Nici nu știu cum o să mâncăm toate astea aici în cameră fără să ne îngrășăm! Dragă mamă, dacă vrei să-mi trimiți cărți, te rog să le înveleşti în hârtia pe care ți-am arătat-o (tot ceea ce primim se desface și e controlat).

Azi am depus jurământul. După ceremonia oficială (când am jurat, am încrucișat degetele) a trebuit să prezint, din ordinului comandantului companiei, un toast în „Casa Armatei" din cadrul cazărmii (înainte de asta,

comandantul a revizuit textul, să nu fie greşeli ori ceva incompatibil din punct de vedere ideologic). După aceea, m-am întors în blocul nostru şi nu m-am dus cu ceilalţi la Schwanenberg, având astfel şi eu măcar o după-amiază liniştită. M-am încuiat în toaletă şi am scris vreo câteva scrisori restante. În afară de asta, am văzut deja Schwanenberg-ul acum câteva zile, când a trebuit să fac la magazinul local nişte cumpărături pentru Statul-Major al companiei, fiind însoţit de un subofiţer. Schwanenberg e un oraş-garnizoană, în cea mai mare parte plat şi colţuros. De când cu „balul mascat", şi căpăţâna mea deţine aceste însuşiri; dar părul o să crească la loc. Salutări lui tanti Iris şi unchiului Hans şi lui Fabian. Şi salutări şi vouă.

Al vostru Christian

Centrul de Pregătire Militară Q, Schwanenberg 25.11.1984

Dragi părinţi, Robert crede că exagerez când scriu că avem timp liber numai trei ore duminica. Orarul nostru arată cam aşa, cu mici variaţiuni: ora 6 deşteptarea, după aceea ne punem treningul roşu/galben în două minute, 6.02 ieşim afară, înviorarea de dimineaţă până la 6.30, intrăm în clădire, ne spălăm, ne îmbrăcăm, punem bine hainele de înviorare până la 6.40, când ne prezentăm în formaţie şi pornim în pas alergător la cantina unităţii, micul dejun până la ora 7, pas alergător înapoi la companie, 7–7.30 făcutul patului, curăţenie în cameră, de la 7.30 la 15 instrucţie, masa de prânz fiind când apucăm (înfulecăm şi noi câte ceva, ce să facem), de la ora 15 la ora 16 facem curăţenie mare în camere şi pe sectoare (fiecare trebuie să cureţe un anumit sector, adică un anumit spaţiu), între ora 16 şi ora 18, instrucţie şi pregătire fizică suplimentară (la cei 3 000 m de dimineaţă se adaugă terenul de antrenament de luptă, lung de 500 m, cu 22 de obstacole, plus ridicarea halterei de 50 kg, norma 16x, exerciţii cu greutatea lanţului de la tanc; în pas alergător înapoi. Nu mai e timp de spălat; 18.05–18.20 cina, după aceea curăţarea zilnică a armamentului, precum şi întreţinerea echipamentului de protecţie personală (masca de protecţie şi costumul de protecţie), cu o pauză pentru vizionarea colectivă a emisiunii „Camera actuală" de la 19.30 până la ora 20, de la ora 20 până la ora 21.30 lucrat afară (curăţarea tancurilor, vopsirea gardurilor, îngrijirea gazonului, atunci când mongolul are chef, cu foarfeca de unghii, măturarea cărărilor din unitate), de la 21.30 până la 22 curăţenie în camere şi pe sectoare, construirea de pachetele de sport, spălat, inspecţia camerelor, ora 22 stingerea. Scrisori nu pot să scriu decât în timpul nopţii sau duminica. Există numai o singură perioadă în timpul zilei în care te mai poţi destinde nţel: „Camera actuală", pe care o vedem în sala de club, unde nu e voie să intrăm altminteri. Aşa că, în fiecare zi, vedem măcar o dată chestii civile. O dată pe săptămână facem duş. Intrăm cu plutonul în

hala de duș. Stăm câte două sute de oameni sub o sută cincizeci de dușuri și avem zece minute timp să ne săpunim și să ne clătim — dacă subofițerii care se ocupă de instalația de duș nu se distrează oprind apa în mijlocul spălatului sau dând drumul numai la apă rece. Sunt dintre cei care se liberează curând și fac ce vor; noi suntem „prospături" și „pifani".

Christian vă salută pe toți, în drum spre PSMD (Personalitatea Socialistă Multilateral Dezvoltată)

PS: Bineînțeles că exagerez, altfel până la urmă ați ajunge să mă și credeți!

Schwanenberg 25.11.1984

Stimată doamnă dr. Knabe, vă mulțumesc foarte mult pentru scrisoarea dumneavoastră din 23 ale lunii, pentru pachetul lung de un metru cu broșura *Sănătatea dinților tăi*, pe care ați publicat-o împreună cu profesorul Staegemann. Odile Vassas și dr. Vogel de la Muzeul de Igienă și-au dat toată silința. Piticul Kundi este cât se poate de ușor de recunoscut, de asemenea dușmanii săi, deget murdar, picior mirositor, nas curgând, ureche neagră și dinte cariat. Când au dat năvală în grădinițele socialiste, Kundi era înarmat cu un pistol-mitralieră cu pastă de dinți și cu o grenadă de mână cu șomoiog. Cred că toate clasele din toate școlile din Dresda au văzut desenele animate cu acest pitic; mi-aduc aminte că el controla să vadă dacă îndrumările lui erau într-adevăr urmate — îi vedea pe copiii leneși pe un monitor de control, avea un telefon pentru a informa educatoarele și, în plus, deținea o lunetă magică. Dacă și-ar îndrepta luneta către școala noastră de subofițeri, ar vedea cam care sunt obiceiurile noastre în domeniul nutritiv. Mergem (dar a merge înseamnă a alerga, pasul alergător fiind forma naturală de deplasare a militarului) la „Interhotel". La niște mese lungi, confecționate din pal, cu niște taburete, ne conformăm invitației politicoase de a binevoi să luăm loc și de a „efectua mâncatul", ne așezam peste „komplekte", bem un ceai din cel mai fin, fără zahăr, care amintește vag de gustul de mentă, un ceai căruia i se spune „Hängolin" sau ceai „Impo" și despre care se zice că ar avea anumite însușiri domolitoare. Ceaiul ne este adus la masă în poloboace de către niște chelneri în halate cenușii, cu maniere căutate; duminica, cine se grăbește (și cine nu se grăbește) capătă lapte fierbinte și o felie de chec la micul dejun. Komplektele astea... Cum să le descriu? Un amestec gustos din pâine atomică, terci de cosmonaut și rezistență împotriva agresorului! Maleabil ca aluatul pus la frământat te lipești tu, prietene din Uniunea Sovietică, de dinții soldatului, ești spornic și ai grijă să-i galopeze mațele. „Te îmbrățișez, papilă gustativă!", strigi tu de departe și te asigurăm că și noi te iubim. Ce frumos e să zaci rotund, condimentat și satisfăcut ca un bob de piper, devenind apoi încetul

cu încetul un balon, să-ți cânți în somn cântecul plin de pocnete, să scapi pur și simplu de tot balastul — atunci scoate așa, un freamăt, și nu mai nechează. Totul curge, dar komplektele curg prin orice. Chiar și parfumul lor ne face să avem nasuri aurite, nu se bălăcește fără sens prin burduhane de dromader, se cufundă prin bălegar, face cercuri în jurul hârtiei de muște, trage de balalaica dăltuită în aspic, murmură duios un cântec de dragoste prin eșapamentul unui Trabant — și nu aruncă în cele din urmă decât bombe de făină; parfumul lor dansează la congresele șnițelelor vieneze, transpiră ulei de trandafir și ne pornește, înmuindu-și degetul mare în apa zâmbetului, motoarele noastre de foame. Komplektele sunt complexe, un adevărat miracol, și niciun bucătar care ține la onoarea lui n-o să vă dea vreodată rețeta...

Cartonul bitumat (trei role) vi-l trimit ambalat în cutia de la dumneavoastră, de asemenea un pachet de cuie pentru fixarea cartonului bitumat pe acoperiș, că vânzătoarea avea în stoc și cuie. De moartea băiatului lui Staegemann am aflat de la tatăl meu. Faptul că fratele meu Robert mai este în stare să cânte la clarinet după accidentul de schi de atunci, de pe Untere Rißleite, i se datorează profesorului Staegemann. Incisivul lui spart a fost reconstituit cu o tehnică occidentală (era un lichid transparent care se întărește sub o lampă; îmi mai aduc aminte ce mirată ați fost). Iar ceea ce îmi scrieți despre Muriel și părinții ei sună de asemenea sumbru. Tatăl meu spunea ceva de o scrisoare colectivă ce ar urma să-i fie trimisă ministrei Învățământului. Multe salutări dumneavoastră, soțului dumneavoastră (poate îmi fac timp în concediu să trec pe la Zwinger, că n-am mai fost de mult), familiei Krausewitz, domnului Dietzsch și domnului Marroquin, la care m-am gândit în timpul ceremoniei noastre de echipare, numită „balul mascat".

Al dumneavoastră,
Christian Hoffmann

Centrul de Pregătire Militară Q, Schwanenberg 28.11.1984

Dragi părinți, pachetul vostru m-a găsit ieri cu bine, vă mulțumesc mult pentru osteneală și cheltuieli. Merele deja s-au mâncat. Vă rog să nu puneți nimic în colete ce seamănă chiar și de departe cu un produs occidental. Coletele trebuie deschise de către plutonierul de companie (așa îi zice omului care se ocupă de îmbrăcăminte, echipament, poștă, chestiuni alimentare etc.), și tot ce seamănă cu o „antenă" întinsă de către „adversari" în direcția nevinovaților elevi-subofițeri e confiscat, chiar dacă e vorba de un țânțar venit din Occident. Dragă mamă, ai putea cumva să-mi faci rost de loțiune de bărbierit? Dar nu „Dur", care se găsește — sau, mai bine zis, nu se mai găsește — pe-aici prin comerț, de când unul dintre subofițerii noștri de carieră, care ne învață să conducem tancul, ne-a spus că „Dur"-ul are mai multe „răsuciri".

În seara aceea, Irrgang și Breck erau beți turtă, așa că acum bagă plantoane ca pedeapsă. La drogherie am mai văzut ultima oară câteva sticle de „Tüff", poate îmi iei dintr-ăsta.

Ieri am fost „gândac de bucătărie", altfel spus am fost de serviciu la bucătărie. Eu am nimerit într-un loc întunecat, la spălătorie, centrul muncii reale de clătit. Tura începe la ora 18, primești o așa-numită îmbrăcăminte igienică (halat cenușiu, având niște ciudate găuri cu reziduuri de pudră — poate de la niște specii necunoscute de molii? — și care sunt folosite din când în când de către bucătari pe post de batistă). Se lucrează până la ora 22. Ziua următoare se începe la 4.30 și se lucrează până la ora 18. Spălătoria de vase este locul trăirilor autentice. Oalele care trebuie clătite arată ca niște funcționari care s-au ars la fund, au ele așa o chestie ca de pantaloni scurți de piele, cum sugera Meno odată, și au și urechi clăpăuge ca niște steaguri de marțipan. Scot abur și, la frecare, fâlfâie. Instalația de clătire a oalelor cunoaște finețea cazanului de fructe asortate care se întoarce gol de la Interhotel (cantina din față), cazanul pe care noi, gândacii de bucătărie, l-am umplut înainte.

Se iau:

– 150 de borcane cu fructe asortate

– o troacă din tablă, cu capacitatea de circa un metru cub

– „crocodilul": un imens agregat multifuncțional, ținut de doi gândaci de bucătărie, și a cărui manivelă trebuie învârtită de către alți doi gândaci prin intermediul tobei cilindrice prevăzute acum cu două mânere de învârtit.

Crocodilul le dă borcanelor de fructe asortate din troaca de borcane de fructe asortate acea consistență, ca din lumea muzelor, ce are atâta căutare la fructele asortate, aducându-le gândacilor de bucătărie care trebuie să care troaca în față la Interhotel, gândacii răspunzând îndeobște la complimente prin ridicarea precaută a degetului mijlociu. Spălătoria de vase cunoaște avantajele furtunului cu jet de abur, numit și „cobra", acea chestie gălbuie-neagră care e cuprinsă din când în când de o dorință neînfrânată de libertate, dobândind independență sub aburul care scapă din instalație cu un fluierat. Atunci, noi, cei doi gândaci de bucătărie care lucrăm la spălătoria de vase, trebuie să devenim „fachiri" și „să învățăm cobra cu sunetele de flaut", altfel spus, să ne strecurăm prin dănțuirea sălbatică, învolburată și în clocot a aburului și să mai închidem din ventilul de la intrarea în instalația de clătit, până când manometrul de alături arată din nou valori îmblânzite. Numai spălătoria de vase îi oferă privitorului imaginea unui „gândacus supradimensionalis", pe scurt, a unui „super-gândac" care caută prin cratițe și cazane, poloboci și găleți resturile komplektelor — și asta fără epoleți și îmbrăcăminte igienică! Cine îi vede pe acești „militari" fără rang și uniforme trebuie să-l cheme pe „Vițelul lunatic". Așa îi zice demonului bucătăriei, un subofițer de carieră care și-a terminat de mult contractul de zece ani, dar nu s-a mai adaptat la civilie și s-a întors cu coada între picioare în mediul care îi era

familiar. Scoate cu regularitate crusta din nas și o aruncă în cazanele de tocăniță, merge aplecat și poartă un rucsac de igienă care are într-o parte un mâner din care se stropește „așa, o chestie". În mod normal, ar trebui să evacuăm atunci locul timp de o oră și să nu ne apropiem de spălătoria de vase, dar Vițelul lunatic nu stropește decât de formă, gândacii stând întinși pe spate și râzând.

Al vostru,
Christian

Centrul de Pregătire Militară Q, Schwanenberg 2.12.1984

Dragă Meno, azi e prima zi de Advent, iar la voi probabil că sunt aprinse luminițele. Îți mulțumesc pentru ofertă, dar te rog să nu-mi mai trimiți cărți. În puținele ore libere tot n-apuc decât să scriu scrisori sau să-mi recuperez somnul pierdut. Am avut o cutie cu cărți, dar a trebuit s-o trimit înapoi. Nici nu e recomandabil să fii văzut prea des cu o carte în mână. Altfel, se ia lumea de „ochelarist" și încep comentarii de genul „Ochelaristul crede că e el mai cu moț". Devine centrul unei „atenții speciale". Peștele (așa îl numim pe comandantul nostru de pluton, un locotenent-major) îi freacă bucuros pe „ochelariști" pe terenul de instrucție, seara, după „Camera actuală". Apropo, poartă și el ochelari, ceea ce m-a iritat întotdeauna (prostia poartă ochelari?). Și printre camarazii elevi-subofițeri există unii care au ceva împotriva cărților. Atenția specială se manifestă de sus și de jos, cea din urmă servind la „educarea internă" și fiind tolerată în mod tacit de către superiori. De o astfel de educație internă a avut parte cu vreo câteva ore în urmă elevul-subofițer Burre. Nu face parte din compania a patra, în care sunt eu (noi ne pregătim să devenim comandanți de tanc), ci din compania a treia, șoferi de tanc, care se află cu un etaj mai jos. Colegul meu de cameră Irrgang și cu mine am auzit zgomot și am dat fuga jos. Unul dintre viitorii șoferi de tanc stătea în fața întregului colectiv și le citea celorlalți o poezie de dragoste scrisă de Burre. Era o poezie kitsch, de m-a apucat și pe mine râsul ca și pe ceilalți. Mi-a trecut însă pofta să râd când Burre a sărit la grumazul celui care citea. Acesta l-a doborât pe micul și îndesatul Burre cu vreo câțiva pumni (un sunet ciudat, altfel decât în filme, unde zgomotele sunt produse de niște aparate speciale), după care Burre a fost apucat de patru colegi și ridicat în aer, după care i-au dat pantalonii jos, în timp ce acela care citea și-a adus niște mănuși de lucru și căciula (căciula militară, îmblănită, numită pe-aici Bäfo) și a început să urle peste strigătele de întărâtare ale celor din jur: Chiflă (pesemne porecla lui Burre) — acum ne jucăm de-a Sigmund Freud!

Tata și cu tine, voi mi-ați spus să mă uit întotdeauna cu atenție, să fiu cât pot eu de precis, să încerc să descriu cât mai exact ceea ce văd. Dar nu m-am

uitat la fața lui Burre, i-am auzit numai răsuflarea. Burre se zbate și încearcă să se miște în sus și-n jos, din abdomen, dar cei patru îl țin strâns. Cel care a citit poezia lui Burre îl apucă pe acesta cu mănușa de lucru, ține hârtia cu poezia în sus și recită („O, Melania, sub lună vreau să te sărut..."), toată lumea de pe coridor, ceilalți elevi-subofițeri, îl întărâtă pe cel care citește („Haide, dă-te la el, să vedem dacă se întărește chifluța! Da'unde e?! Măi, omule, sac de grăsime ce ești, puți ca o nutrie!"), acum cel care citește apasă căciula pe Burre și începe să „mulgă".

M-am dus la el și i-am spus: „Termină!". S-a hlizit la mine de parcă nu putea să priceapă la ce mă refer. A venit și Irrgang: „Și eu vreau să-ți comunic asta, camarade. Ia lasă-l în pace!". Ceilalți au râs pur și simplu, inclusiv cel care citea, care și-a văzut în continuare de treabă. E lat cât dulapul, eu sunt cât cheia. La care Burre a spus deodată: „O, mie mi-e bine, lasă-l pe idiot!". Și toată lumea a râs și mai tare.

Te rog să nu le povestești părinților nimic de scrisoarea asta. Probabil că de Crăciun nu vom avea concediu, întrucât avem prevăzută o săptămână de „Complex de gardă" cu PSS („Pregătire de Știință Socială"). Ce face ăla micu' al lui Stahl? Cum merge treaba pe la editură? Mai lucrezi la cartea Schevolei? Salve!

Te salută Christian

Tarif militar, Schwanenberg 4.12.1984

Dragă tată, la mulți ani +++ din păcate nu-ți pot oferi un cadou +++ pornim la trageri +++ urmează o scrisoare +++ numai bine christian

Centrul de Pregătire Militară Q, Schwanenberg 16.12.1984

Dragi părinți, azi ați aprins trei lumânări și vreau să vă trimit scrisoarea promisă. Vă mulțumesc mult pentru scrisoarea voastră, care m-a găsit în teritoriu. Dragă mamă, nu m-am gândit, te rog să mă ierți. Ar fi trebuit să mă gândesc ce vă trece prin cap văzând poștașul cu telegrama în fața ușii. Dar am vrut să-l felicit pe tata de ziua lui și nu mai aveam timp de scrisoare.

S-ar putea ca ei să citească scrisorile, dar mi-e egal. Știu că e interzis să scriu atât de deschis despre lucrurile de aici. Dacă voi faceți vreo plângere și vă întreabă cum de aveți informațiile astea, aș avea probabil greutăți. De parcă n-ar ști mii de alți oameni ce și cum și de parcă n-ar povesti cândva toți acasă.

Pornit în teritoriu la trageri. Pe 4 am pornit, la 3.30 dimineața, cu „alarmă de luptă". Gata de marș în timp normat, cu pătura cenușie așezată de-a lungul pe pat. Fluierat, răcnete, agitație. Pornim să ne aliniem într-un loc prestabilit și așteptăm în formație. La un moment dat, peștele ne ordonă:

„Detaşament, stânga-mprejur!". Ne întoarcem cu 180 de grade. Peştele vine lângă noi şi arată înspre orizont: „Uitaţi-vă la răsăritul ăsta de soare — asta e o privelişte rară! Poate că n-o să mai vedeţi niciodată aşa ceva splendid!". Când apare şi plantonul, compania e împărţită în grupe. Irrgang, Breck şi cu mine facem parte din grupa de muniţie. Mergem la parcul de tancuri. Trebuie să încărcăm muniţia în şaizeci de tancuri, care au venit de cine ştie unde. Cărăm lăzile cu muniţie. Un tanc primeşte un set de luptă de 43 de grenade, fiecare cântărind câte 50 kg. 43 × 50 = 2 150 kg. Suntem zece inşi, aşadar 2 150 × 60 : 10 = 12 900 kg de muniţie de încărcat de fiecare om. Grenadele trebuie aruncate în „lanţ", în tanc aflându-se câte un şofer care le aşază în suporturi. În timpul acestui exerciţiu, m-am surprins privind ţinta, drept în faţă, la aşa-numitul „respirat". Stai şi respiri. Asta e tot. Tancurile care vin cu noi la trageri sunt puse în triaj pe vagoane late. Noi mergem în vagoane de vite, unde mongolul ne dă voie să ne culcăm pe fân. Mergem înspre Cottbus, suntem puşi pe linie moartă timp de vreo câteva ore, după care mergem mai departe în direcţia Frankfurt-am-Oder. Poligonul se află în vecinătatea graniţei poloneze, Oderul nefiind departe. Când coloana noastră a ajuns la tabără, de acolo puteam să auzim sloiurile de gheaţă. Tabăra de antrenament este situată în pădure. Douăzeci de vagoane de pe vremea războiului sunt aşezate în careu, iar în spate se află o clădire din piatră pentru instructorii de condus şi pentru ofiţeri; noi dormim în vagoane. În vagoane, se află o masă, o sobă (la toate lipseşte ţeava de evacuare). De dormit, dormim pe nişte priciuri dispuse pe laturile vagonului. Suntem câte şaisprezece, patru sus, patru jos, de cealaltă parte la fel, fiecare având cam un metru la dispoziţie. Pe locul meu era o rădaşcă (femelă), din păcate nu aveam nimic în care s-o pun şi nu ştiam ce să fac cu ea, neputând nici s-o pun în scrisoare (s-o distrugă ştampila). Irrgang a spus: „Ia dă-ncoa' lighioana, la urma urmei are ceva proteine şi cine ştie dacă ăştia ne mai dau aici altceva pe lângă komplekte!". Praf îngheţat peste tot, atârnă din tavan ca o pădure de croşete murdare. Măcar e curent. Avem un bec care face un cerc de lumină. Mai întâi, am pus bine echipamentul, apoi am săpat toaleta companiei. Fiecare generaţie trebuie să facă treaba asta. De spălat, ne spălăm la o conductă în aer liber. E îngheţată, desigur, dar instructorii de condus tancul s-au gândit la asta şi o dezgheaţă cu aruncătorul de flăcări. Apa e adusă cu o pompă din pânza freatică a pădurii, pielea ustură, că e acră (şi bineînţeles că nu e potabilă). Astfel spălatul devine o adevărată plăcere; în fiecare dimineaţă ieşim la bustul gol, numai în pantaloni de trening şi ghete, în faţa vagoanelor, şi pornim în pas alergător: înainte marş! Prin zăpada afânată, către troacele în care apa a îngheţat, spargem gheaţa cu toporul de la tanc şi avem parte de o cadă de baie. Care e diferenţa dintre un sconcs şi un elev-subofiţer după câteva zile de tabără de antrenament? Elevul-subofiţer nu are apă de colonie. În fiecare dimineaţă se dă deşteptarea la ora 5, după care avem zece minute să ne spălăm,

zece minute pentru „ordinea internă", micul dejun: „conserve M" (M de la Misiune). După aceea, pornim la instrucție, care durează de la ora 6 la ora 20. Exerciții de tir cu țeava îngustată (se bagă o țeavă din plastic de mare rezistență în gura tunului, pentru a se putea trage grenade de calibru mai mic), cu tancul. Exerciții cu grenada defensivă de mână. Mărșăluim cu „lămâile", cum li se spune, în buzunarul de la pantaloni, până la un T43 ars, care stă pe-aici, în ger, ne cățărăm în el, tragem inelul de siguranță al grenadei, scoatem puțin capul prin turelă și aruncăm „lămâia" în direcția dușmanului de clasă, confecționat dintr-un pin tăiat și care deja arată ca vai de el de la atâtea lămâi. Irrgang: „— Ce fac eu, tovarășe sergent, dacă-mi cade grenada pe labe?" „— Ai tras deja inelul de siguranță?", întreabă sergentul Glücklich. „— Cred că da, tovarășe sergent!" „— Păi atunci ce te-agiți? Că doar nu mai trebuie să cureți!"

Pregătire tactică: mergem la terenul tic-tac, un teren care te răcorește, la fel ca bomboana tic-tac. Și totul e în apropiere, la numai câțiva kilometri prin pădurea înghețată. Târâș până la orizont, atac, înapoi, târâș, lunecând, de-a bușilea, apoi exersarea unor bătălii cu pușți de lemn. E ceea ce mi se potrivește. Sunt fiul unui lăcătuș calificat, sunt fiul unui chirurg care se ocupă de accidente, nu sunt un ochelarist, îmi spun eu tot mereu. Sunt o mobilă, o zdreanță, și s-a întâmplat vreodată ca o zdreanță să conducă prost un tanc? Așadar, ăsta e acceleratorul, asta e frâna, ăsta e ambreiajul, ca să pornești motorul răsucești aici, la pompa de ulei, pompezi uleiul, după care apeși butonul de demarare, gazolina la 500 U/min, pentru controlul direcției are cele două manivele, una în stânga, una în dreapta, de uitat, te uiți prin vizor. Practicăm pe un traseu folosit în antrenamente de soldații din Wehrmacht, tancul se bălăngăne ca un balansoar, instructorul de condus, care se află sus în turelă, urlă în instalația radio de la bord, conectată la capotă: „Ascultă motorul, măi, nepricopsitule, bagă tare motorină, ce, n-auzi că n-are turație motorul?". Conectează circuitul de acționare electronică, mai bagă niște motorină în timp ce se conectează. Apa salmastră intră prin vizoare. Închide vizorul MG! În față, pe tun, „prezervativul elefantului", o prelată de protecție din plastic. „Ivan din dreapta!", urlă instructorul deodată. Am auzit bine? Ivan? Nu luptăm noi cot la cot, noi, camarazii de arme din cadrul Pactului de la Varșovia? Tancul se rotește înspre dreapta. „Rattatatatatt", zbiară instructorul, „l-am curățat!" După ce conducem tancul, îl curățăm și îl ungem cu ulei. Fiecare component metalic e curățat la perfecție și, după cum se știe, un tanc constă în totalitate din lemn. Și, bineînțeles, mobilele sunt cele care îl freacă, în timp ce instructorii se adună în jurul sobei și beau cafea.

Dă-i și bagă plantoane! În timpul nopții, constelațiile de iarnă strălucesc mai frumos ca pe ceasul de zece minute al lui Meno. Luna arată ca o monedă de o marcă, stai două ore în postul de gardă, frigul te ia de la tălpi, ajunge la fund și la spate (în jurul rinichilor am brâul de la Gudrun, care îmi ține

de cald), face ca mușchii să tremure, pe nas ai un brici, iar urina lăsată de la plantonul anterior formează stalagmite care ies din zăpadă ca niște bizare flori galbene. În ziua trei a existat un „ED" („Eveniment deosebit"): elevul-subofițer Breck era de gardă și a devenit nervos când a început să se audă un foșnet în branițte. Când, după mai multe somații, foșnetul a început să se audă mai tare (Agent străin! Parașutist! Incursiune NATO!), Breck și-a ridicat speriat Kalașnikovul și a golit jumătate din rezervorul de muniție fluorescentă în branițte. (În mod normal, ar fi trebuit să tragă mai întâi un glonț de avertisment în aer, dar elevul-subofițer Breck încercase înainte de gardă loțiunea „Dur", cea care-i reconfortează pe soldați.) În orice caz, acum un mistreț era mort. Căpitanul Fiedler, SC-ul nostru (Șef de Companie), se apucă să înjure pe seama acestui eveniment deosebit — că doar într-o pădure care aparține statului nu poți să împușți pur și simplu un mistreț. Dar peștele spuse: „Ei acu', dacă tot e mort, putem să-l și mâncăm." Fiedler: „Ați mai făcut așa ceva, tovarășe locotenent-major?". Peștele: „Nu. Dar o fi și vreun bucătar printre elevii ăștia." (Dar nu era niciunul). Plutonierul Rehnsen: „Tre' să-l punem pe un proțap." Incașul: „Și cum? M-am uitat deja, fundul e închis, și de unde vrei să iei proțapul?". — Rehnsen: „Îl trântim într-un cazan și-l fierbem!". „Și de unde vrei să iei cazan? Și așa, cu tot părul pe el? Breck, porcule, tu freci scroafa, să fim bine-nțeleși! Iar voi, Hoffmann, Irrgang, nu stați și vă hliziți prostește, propuneți ceva!"

Cum să pui așadar la frigare un mistreț în pădure dacă habar n-ai cum se face? Elevii subofițeri sapă o groapă, taie lemne și aranjează lemnele pe fundul gropii. Apoi, sosesc tancurile, unul în stânga, altul în dreapta gropii. Breck, Irrgang și cu mine ne punem mănuși de lucru și încercăm să smulgem părul. Nu reușim, că se ține prea bine. Așa că Fisch pune aruncătorul de flăcări pe mistreț. Porcul arată acum ca un preș trecut prin prăjitor. I se pune un laț din oțel prevăzut cu un cârlig în jurul gâtului. Între cei doi „țapi" parcați la groapă se întinde un cablu din oțel, iar cârligul se atârnă de cablu. După aceea, se aprinde focul și se pârlește porcul. O oră mai târziu, cablul e roșu tot de căldură. Porcul e plin de paraziți afumați. Fisch își implântă baioneta în carnea porcului și scoate vreo câțiva. Nu știu cine a mâncat din friptură, sunt din nou de gardă, aud de departe sloiurile de pe Oder.

N-o să pot veni în concediu de Crăciun. Ne-au repartizat la „Complexul de gardă I", ceea ce înseamnă că suntem, prin rotație, de gardă și la GWA (iradiere cu infraroșii) până în seara de revelion. Aici, unde suntem cazați, se așterne încetul cu încetul praful de cacao pe lucrurile împrăștiate și murdare de la trageri (în ciuda frigului și a direcției neprielnice a vântului, am deschis larg fereastra). Stau în mijlocul acestei pustietăți în debandadă și închei această scrisoare cu salutări cordiale.

Al vostru,
Christian

40

Telefonul

Bătrânul de pe Munte nu spuse multă vreme nimic atunci când sună telefonul, la celălalt capăt fiind Londoner, Meno își dădu seama de asta după diverse indicii: fără de voie, spatele i se întindea după ce ridica receptorul și își mormăia numele, și nu făcea asta atunci când vorbea la telefon cu Schiffner sau cu vreun coleg. Din contră, atunci părea că se închide și mai mult în sine însuși, fața i se zbârcea de parcă ar fi anticipat un reproș ori un atac camuflat în reproș și, de asemenea, enervarea pe care acest lucru i-o va provoca, bătrânul făcându-și așadar provizii de enervare, cum ar veni, pentru ca lucrurile neplăcute care aveau să iasă într-adevăr prin receptor să fie nimica toată față de cele pe care le anticipase el. Astfel, Bătrânul de pe Munte făcea ca ele să nu-l afecteze prea tare; cine se pregătește — de exemplu, atunci când merge la dentist — să petreacă trei ore de durere extremă îndură aproape fluierând jumătatea de oră în care sfârâitul burghiului ia, ce-i drept, adesea amploare, dar se și potolește adeseori; Meno își spuse: o vrabie în care se trăgea în felul acesta cu tunurile, chiar dacă nu voiai să auzi prea des vrabia asta, căci era o vrabie cam robustă. Când se întâmpla să-l sune Schiffner sau niște colegi mai puțin îndrăgiți, bătrânul mormăia în receptor „Da" sau „Da, da" sau „Da, da, desigur" sau „Da, da, da, da, e limpede", ca și când ar fi folosit niște expresii care să alunge ceva, se întorcea în așa fel, încât Meno îi vedea profilul, dar îl oprea atunci când acesta voia să iasă din cameră, părând chiar să se supere când Meno dădea să iasă; lăsa mână întinsă să cadă ca o presă și dădea vehement din cap, ceea ce Meno percepea ca pe un ordin de a sta jos, pe care îl urma, ce-i drept cam cu nechef și îndoindu-se. Bătrânul nu-i îngăduia lui Meno nici măcar să meargă prin cameră, de vreme ce nu avea voie s-o părăsească, până să poată ajunge cel puțin la o distanță potrivită și să se poată uita la cărțile de pe rafturile de perete, foșnind tare foile, și să privească țintă hârtia, cu o intensitate atât de mare, încât femeia care vedea de casă să nu-și facă o impresie proastă dacă se întâmpla să intre. Meno încercase odată manevra

asta, la care bătrânul astupase imediat receptorul cu mâna și îl străfulgerase cu privirea; în vecinătatea vrafurilor de cărți se găsea masa de scris cu manuscrisul gros cât o cărămidă, o serie de vase de lut, precum și o strachină pentru resturi de hârtie, iar bătrânul îl aduse pe Meno numaidecât înapoi în scaunul lui, spunând: „Domnule lector, acolo nu e nimic pentru dumneavoastră." Dacă suna Schiffner, Altberg răsucea firul telefonic plin de panglici în jurul degetului, uitând uneori acest lucru și scoțând telefonul din priză. Dacă suna un coleg, Altberg mergea fără stare de colo-colo, aplecându-se din ce în ce mai tare la fiecare întoarcere, de parcă interlocutorul i-ar putea da niște pumni prin receptor, până când se strecura prin cameră, pe cât îi permitea firul, ca și cum ar fi pândit vreun vânat. Meno și-a dat seama de ce anume trebuia să fie de față în timpul acestor convorbiri telefonice când bătrânul l-a tras odată deoparte, cu un aer conspirativ, scoțând dintr-un sertar cu ustensile farmaceutice un flacon mare de culoare maro.

— Capacul, dragă Rohde, se închide cu o precizie de o sutime de milimetru, atât de precis e șlefuit, dar poți să-l muți... aici, la care Altberg se apucă să învârtă capacul flaconului, ceea ce provocă un scârțâit înfiorător, de șlefuire, pe care Altberg îl amplifică cu măiestrie și cu un rânjet plin de subînțeles, scoțând niște sunete ascuțite: ...dacă vă fac semn, vă rog, începeți, vă așezați chiar lângă mine și începeți aici, în stânga.

Și când sosi vremea unei conversații telefonice pe care Altberg dorea s-o trateze în acest fel, Meno scoase un „Schriiek-schriiek" acru ca lămâia, la care bătrânul se apucă, arborând o mină profund concentrată, de parcă ar fi auzit cântecul de lebădă al mimului, să imite zgomotul unei mașini de cusut defecte, umflându-și cu limba obrazul, sforăind cu delicatețe și râgâind cu o nuanță metalică, cu rezonanță, și întrerupându-se mereu pentru a striga disperat în tavan „Mă puteți auzi? Alo? Mai sunteți pe fir?", înainte de a pune în cele din urmă, cu un aer satisfăcut și epuizat, receptorul în furcă.

Atunci când Londoner era la telefon, mai întâi bătrânul nu spunea nimic, pentru ca după un lung minut de așteptare să scoată câte un „bun" sau un „interesant" ori să spună „Știi asta de la el? De la el personal? — De la telefonul de sus", făcându-l pe Meno să tresară — la al doilea ori al treilea telefon de genul ăsta, după ce apucase să acumuleze observații și să tragă concluzii —, știind prin urmare că Jochen Londoner era cel care vorbea cu bătrânul; poate că și la alte convorbiri telefonice își va fi întinzând spatele, va fi ținând multă vreme receptorul la ureche în tăcere și își va fi trecând mâinile nervos peste jachetă sau, atunci când purta un sacou, peste buzunare, spre a controla cum stau clapele, poate că își va fi ducând receptorul la ureche imediat după ce îl ridica, pentru a și-l trece însă într-un minut la urechea dreaptă; poate că, în afară de această chestie comună (trecerea receptorului de la o ureche la alta după ridicarea lui din furcă) — Londoner făcea asta atunci când avea o convorbire oficială sau chiar și numai oficioasă —, mai erau și alte lucruri pe

care cei doi bărbați le făceau amândoi atunci când vorbeau la telefon, iar Meno trase următoarea concluzie: dacă amândoi aveau același stil de a telefona, atunci trebuie că vorbeau între ei, de vreme ce prezentau aceleași particularități — ceea ce era ilogic, însă în cazul Bătrânului de pe Munte se potrivea, spre mirarea lui Meno. Precipitarea, ca metodă de a ajunge la o concluzie; Meno folosea acest termen de specialitate din chimie, întrucât îi plăcea să facă legătura între observație și concluzie pentru a pune la cale un experiment în care o substanță este îmbogățită cu precauție, pas cu pas, pentru a se combina cu o a doua substanță, cu o a doua observație, care, atunci când se depășea un anumit prag al concentrației, urma să apară în soluție, precipitându-se. Bătrânul de pe Munte așezase o măsuță de telefon la vedere, în mijlocul unui perete interior care dădea în față; la Londoner, telefonul — mai bine spus, „telefonul de jos", cum i se spunea în familie — se afla pe hol, într-un loc la fel de vizibil. Această amplasare proeminentă prezenta două aspecte, și Meno nu știa exact care dintre ele îl determinase pe Londoner atunci când a hotărât să împingă în față măsuța atât de mult în holul înghesuit de nenumărate cărți, încât se întâmplase nu o dată ca vreun oaspete să se lovească de masă, mai ales când era târziu și lumea trăsese la măsea, delectându-se cu colecția superbă de Sherry și Porto a lui Londoner. Telefonul, un aparat oficial, greu, cu discul ridicat, nu pățea nimic, doamna casei așezând grijuliu o pernă pe podea, unde să cadă telefonul. Așa era tradiția în casa Londoner, masa nu se împingea îndărăt.

— *Nu era vanitate,* scria Meno, *în orice caz nu era numai vanitate, majoritatea oaspeților care făceau cunoștință cu aparatul în felul acesta având și ei unul la dispoziție și dând din cap cu privire la acest obicei ciudat al familiei Londoner; chiar dacă nu subestimez nicidecum talentul actoricesc al fostului meu socru — îi plăcea orice fel de teatru, iubea piesele de vodevil și îl iubea pe Shakespeare, pe care îl studia în original, cu o pipă englezească între dinți, cu acea înclinație către sistematizare, către ordine și animat de curajul de a ataca bastioane care par de necucerit și care i-a adus o oarecare notorietate în țară, dând o greutate specifică vorbelor sale adesea tipărite și care le rămâneau în minte mai-marilor zilei; chiar dacă îi plăcea să scoată iamburi dramatice și să lanseze prin ochi fulgere de pasiune sau catifeaua măgulirii și nu numai că îl invita pe Eschschloraque la câte una dintre inevitabilele chermeze din Imperiul Roman de Răsărit, dar îi plăcea să-l invite și altminteri, în particular, pentru a se delecta cu lectura pe roluri a unei piese; propria înzestrare histrionică nu mi se pare atât de mare, încât să-l facă pe un oaspete să se simtă încurcat, ba chiar nițel rușinat, de faptul că el, Jochen Londoner, avea privilegiul unui telefon propriu, dacă el nu ar fi fost nicidecum încurcat; dar Londoner era încurcat, și tocmai de aceea așeza telefonul atât de vizibil pe hol, spre a spune prin aceasta: „Asta e, ce să-i faci, am un telefon, îmi pare rău; dar*

pentru că l-ați fi descoperit mult mai devreme dacă l-aș fi pus în mod decent într-un colț, pentru că ați spune « A, deja e atât de învățat să aibă telefon, că își poate permite să nu mai fie atent la el », am putut să vi-l vâr direct sub nas; așa că iertați-mă că am parte de un astfel de obiect blestemat". De câte ori voia să pretindă că e încurcat, își apuca adesea buza superioară când aveau oaspeți și Irmtraud era preocupată să aşeze fularele și paltoanele pe un scaun; dacă ridica prea des mâna pentru a-și atinge fruntea — gândindu-se la ceva, amintindu-și de ceva? — și lăsând telefonul în umbra sacoului său de tweed, pe care croitorul Lucas îl croise din Harristweed englezesc, făcând câteva exemplare identice. Poate că felul în care telefonul de jos ieșea în evidență față de perete nu era conceput decât ca un fel de momeală pe care niște observatori înfometați și dornici de senzații trebuiau să le înghită, conchizând cum că Londoner ar fi vanitos și nătâng de mândru: uite că s-a ajuns și are și el în sfârșit telefon și, ca să ne ia fața, îl împinge pe hol, să-ți lovești picioarele de el! Deci vrea să se dea mare! — o momeală cu care Londoner distrăgea atenția de la telefonul al doilea, cu mult mai important, care se afla la etaj, în camera lui de lucru, care nu folosea aceeași conexiune ca cel de jos, astfel încât Londoner putea să vorbească de la telefonul de sus fără să-l blocheze pe cel de jos, telefonul de sus având legătură proprie și un număr propriu, pe care numai puțini îl știau. Mi se părea că voia să treacă sub tăcere acest al doilea telefon, iar atunci când, în timpul unei conversații, se întâmpla să sune telefonul de sus, devenea agitat și nervos; ne interzisese în mod strict, Hannei, lui Philipp și mie, să-l sunăm pentru o conversație privată la telefonul de sus. Pentru asta, exista aparatul din hol. Acesta făcea parte din domeniul lui Irmtraud. Ea era cea care răspundea la telefon, vocea ei era cea pe care o auzeai; dacă cineva îl căuta pe Jochen Londoner, Irmtraud trebuia să-l cheme sau, în funcție de cheful lui și de numele rostit de către Irmtraud cu mâna pe receptor, trebuia să spună că nu e acasă. Ezit, recitesc rândurile anterioare și nu-mi dau seama dacă nu-l supraestimez pe Londoner, dacă piruetele psihologice cu care încerc să-l circumscriu nu înconjoară în realitate o fantomă, căci de ce nu poate un om de știință ca el, membru al unor diverse academii, colaborator apreciat al unor cotidiene și săptămânale citite, de ce nu poate el, care cunoaște fineturile Lebedei din Avon, el, cu ochii săi calzi, prinși de niște saci lacrimali remarcabil de pronunțați, care erau familiari cu atâta marxism și cu atâta stil englezesc de viață, de ce nu poate să fie pur și simplu vanitos? „Nu prinde peștii în copaci", obișnuia să spună tata. Căci felul în care Londoner strânge ziarul atunci când se aude sunetul caracteristic al aparatului verde „RFT", felul în care se ridică el din balansoar, felul în care, învelit într-o pătură, mai mult mormăise, cârcotaș, decât citise articolele, dedându-se la comentarii și explicații cu respirație amplă, redând preț de mai multe minute limbajul prost al jurnaliștilor în cealaltă cameră, că cei de acolo voiau sau nu, felul în care arunca ziarele — bălăngănindu-se în balansoar și

trebuind să-şi arunce mîinile în faţă pentru a-şi ţine echilibrul, ca un înotător care plonjează în apă — şi se repezea sus, de parcă de telefonul ăla ar depinde toată lumea, dacă nu toată Dresda; toate acestea sugerau că Londoner ar avea acea lăcomie cu care drogatul jinduieşte după obiectul adicţiei sale, o lăcomie buimacă, speriată poate de sine însăşi; cum balansoarul se mai bălăngănea o vreme înainte şi înapoi până când Irmtraud sau Hanna îl opreau; Hanna, care se ivea din semiîntunericul camerei ca o apariţie scenică, oprind balansoarul, astfel încât liniştea se adâncea, dobândind ceva apăsător, privirea îngrijorată a lui Irmtraud, pe care încerca să o ascundă, Philipp dregându-şi vocea provocator şi spunând cu savoare „Apropo, Meno, îl ştii pe ăsta?" — povestind bancuri taman când liniştea era cea mai adâncă şi, după cum mi se părea, cea mai vulnerabilă, de parcă ar fi o suprafaţă albă pe care ar apărea, în negru, o sentinţă —, Irmtraud nici măcar nu îndrăznea să continue lectura broşurilor anuale de studii ale Partidului sau vreuna dintre publicaţiile lui Philipp; nu atingea nimic atunci când Jochen vorbea la telefon, de parcă sherry-*ul ar fi o recompensă care poate că nu i se cuvenea şi de parcă sunetul telefonului şi anumite tipare psihologice declanşate de acesta i-ar fi atras atenţia asupra acestui fapt, tipare ce, de obicei, erau pierdute în uitarea cotidiană ca visele proaste de care te scuturi la sculare, bucuros şi liniştit de zorii de zi, până când întâlneşti un obiect din vis în dulapul din hol; cum Jochen Londoner se reîntorcea apoi cu faţa opacă şi privirea indiferentă, cum mergea în bucătărie pentru a-şi turna un pahar de apă, cum îl bea cu nişte înghiţituri care îmbinau degustarea cu observarea atentă a stropilor care se mai scurgeau încetinel din robinet, cum venea înapoi în sufragerie fără să-i pese de linişte, de Irmtraud, de Hanna ori de Philipp, care îi făceau jocul — dar era oare un joc? —, ceea ce nu contenea să mă minuneze; Hanna se uita ţintă la masă, Philipp avea bărbia întinsă, iar bancurile — nişte splendide bancuri evreieşti care, în ciuda privirii pline de reproş a lui Irmtraud, mă făceau să râd în timpul de linişte, ceea ce Irmtraud probabil că resimţea ca pe o palmă; dar bancurile astea, mai ales cele cu rabini, aveau nişte poante delicioase; bancurile astea erau date la o parte cu hotărâre de către Philipp, care era parcă nemulţumit de sine însuşi, atunci când tatăl său se reîntorcea în cameră; şi felul în care Londoner venea apoi la masă, neaşezându-se în balansoar, ci pe canapea, lângă fiul său, cu un aer cumpătat, cu mâinile-i late, cu picioarele trase; asta putea fi considerat, credeam eu în momentele mai lucide, ca fiind cât se poate de vanitos, de asemenea felul în care îşi dregea glasul după aceea şi felul în care îi jucau muşchii feţei sugera că discuţia pe care tocmai o purtase la „telefonul de sus" fusese de o importanţă extraordinară...*

Spre deosebire de Londoner şi de soţia lui, Bătrânul de pe Munte îşi spunea numele la telefon. Irmtraud Londoner nu spunea decât „la aparat" atunci când ridica telefonul de jos, fără a spune vreun cuvânt de salut, iar Meno se

întreba de unde oare putea ea să știe că interlocutorul ei știa că ea era cea care spunea „la aparat"; Jochen Londoner nu spunea nimic atunci când răspundea la telefonul de sus, după cum Meno știa de la Hanna, pur și simplu ridica receptorul și tăcea. Meno nu putuse niciodată să-și dea seama care era motivul acestui comportament, atât Jochen și Irmtraud, cât și Hanna și Philipp ferindu-se să-i răspundă la întrebare. Pe lângă telefon, nu erau niciun fel de nume, nu erau bilețele cu adrese. Și cu atât mai mult nu erau bilețele cu adrese lăsate prin casă. Scrisorile erau trimise în mod oficial prin Institut, prin secretariat, prin Academie, fiind scrise la cel mai răspândit tip de mașină de scris, aproape că nu exista nimic scris de mână, iar dacă exista, acest lucru era privit ca un semn de mare încredere, se gândea Meno — „singura notă scrisă de mână pe care am primit-o vreodată de la el a fost când m-a invitat de Crăciun".

— Doar faci parte din familie. Hanna e la Praga, Philipp o să fie și el, și l-am invitat și pe Altberg, care pare să fie singur. Ne-a promis o surpriză.

— Chiar vreți să mă invitați de Crăciun la dumneavoastră acasă? Domnule Londoner, nici nu știam... O, atunci vă datorez ceva, spuse Altberg, iar Meno era iritat de faptul că Altberg îl lua deodată cu „dumneavoastră" pe Londoner, până când și-a dat seama că, de bună seamă, Altberg vorbea cu Philipp.

— ...dar tatăl dumneavoastră a... aha. Dar vă rog să mă înțelegeți... pot vorbi cu el acum? Hm. Asta mă face să nu fiu chiar în apele mele, e o surpriză pentru mine. Bineînțeles că vă sunt foarte recunoscător, puteți să mă... cum? Da, aveți dreptate și în privința asta... Ați putea să le transmiteți ceva părinților dumneavoastră?

Apoi, Altberg exprima — Meno nu voia să-l observe, resimțea însă o ciudată satisfacție să-l vadă pe Altberg în situația asta, așa că rămase pe scaun —, Altberg încercă să se exprime, își căută cuvântul potrivit și, negăsindu-l numaidecât, încercă să-l pescuiască, aruncându-și de multe ori plasa retorică: dacă Philipp era atât de amabil să le comunice părinților decizia lui, a lui Georg Altberg... nu, hotărâre nu sună potrivit, e prea afabil, știa el, Philipp, și totuși trebuie că-și închipuia cât de arogant... Lucra tocmai la o povestire în care apărea un cerșetor, bineînțeles nimic care să aibă legătură cu RDG, că doar în țara noastră nu sunt cerșetori, dar uite că în povestirea lui era un cerșetor, și ce disonanță frumoasă ar fi dacă acest cerșetor s-ar hotărî să accepte darul oferit în mod prietenos

— Tatăl lucrează sau a trebuit să plece de urgență la Academie? întrebă Altberg.

Voia în orice caz să-i comunice intenția lui.

— Hm, spuse Altberg zâmbind și scărpinându-se în cap, pe care, atunci când urca sau cobora, îl ținea înclinat. Hm... intenția mea, Doamne, vă rog să uitați numaidecât această deraiere verbală, dragă Philipp, continuă el, spunând apoi că telefonul era, la urma urmei, o chestie ciudată; dacă stai să te gândești,

vorbești prin microfon cu un alt om, care nu e decât o voce și a cărui prezență corporală trebuie să ți-o închipui și s-o asociezi cu această voce, ceea ce nu întotdeauna funcționa în mod satisfăcător, știa el, Philipp, desigur, că bineînțeles că nu era vorba de intenția lui, a lui Altberg, adică de a fi avut el intenția, numai că nu intenționa să exprime acea siguranță a victoriei asociată cu acest cuvânt.

— ...intenționez... măi, Altberg, vorbe mari scoți tu azi.

Apoi, Altberg întinse mâna și-o fâlfâi nițel pe lângă receptor ca și când, în acest fel, ar putea să pulverizeze cuvântul care îi era neplăcut, dar pe care îl rostise și pe care interlocutorul său îl auzise, astfel încât forma sa inițială să nu mai poată fi recunoscută.

— Vreau să spun pur și simplu că vreau, adică, doresc... Vreți să-i spuneți dumneavoastră că am să vin?

Meno era prea adâncit în gânduri pentru a-și da seama de privirea lui Altberg, ce poposi asupra lui după ce acesta pusese receptorul în furcă; era una dintre acele priviri cercetătoare, îndărătul lor se derulează circuite de idei care caută ceva și care prezintă deodată acel ceva ca un posibil răspuns la o întrebare neformulată; era tăcerea care știe că e ultima barieră din fața unui cuvânt poate nesocotit, rostit din pricina unei încrederi prea subite, tăcerea în fața incertitudinii, a incapacității de a ști în ce măsură celălalt e ceea ce pare a fi și a întrebării dacă nu cumva rostirea cuvântului care acum mai zace încă la fereală în adâncurile mașinăriei complicate care trebuie mai întâi s-o modeleze, astfel încât să devină limbă și voce, va fi regretată; nu se știe dacă primul impuls de a lăsa cuvântul să iasă numaidecât din gură este unul într-adevăr demn de urmat și dacă acel cuvânt format, odată spus și astfel irevocabil rostit, devine o monedă care mituiește paza de la poarta tăcerii interlocutorului sau dacă devine plata Iudei pentru necunoscutul trădător din propriul sine, care și-a părăsit camuflajul excelent preț de un scurt moment periculos. Meno îl vedea parcă pe Londoner în fața sa, stând la masa de scris și scoțând citate, lângă el aflându-se un bilet cu niște nume pe care le punea în cumpănă unul în raport cu altul, precum și în raport cu închipuirile la care oamenii se dedau în timp ce-și contemplă unghiile de la mâini; Meno își închipuia cum Londoner poate că dăduse deja să apuce receptorul la auzul numelui lui Altberg, lăsându-și însă mâna în suspensie pentru a-l chema apoi pe Philipp și a-l însărcina cu transmiterea invitației pentru Altberg; și după ce Philipp plecase din cameră, poate că Londoner stătuse jos cu picioarele unul peste altul, atingându-și capătul cu gumă al creionului de bărbie, calculând la rece cum stau lucrurile, câteva secunde, înainte de a rupe în bucăți biletul pe care nu se mai puteau citi nici măcar literele numelor.

41

Emigrarea

Să atingi sticla. Să înțepi un pachet de zahăr de un kilogram, umplut până la refuz. Să spargi oul de pasăre pe care îl luaseră din cuib când erau copii. La început, limpezime, gălbenușul prins de fire sticloase. Apoi, gălbenușul se răsturna, moale ca un ceas de-al lui Dalì, peste marginea zimțată a cojii oului, nimerind în gură. Astfel de vise.

Când nu putea să doarmă nopțile și Anne era de gardă, Richard umbla prin sufragerie. Se trezea acum adesea, stând întins în pat un timp, fără să doarmă și trăgându-și apoi peste el halatul de baie. Când ea era de gardă, iar el nu trebuia să fie pregătit să meargă la spital dacă suna telefonul, Anne lua mașina. Când mașina era jos, Richard se îmbrăca și pornea aiurea. Nu stătea mult. Când se întorcea, ea nu-l întreba unde a fost, îl ruga numai să nu facă gălăgie și să nu-l trezească pe Robert. Uneori, se trezea lac de sudoare și cu pumnii strânși, privind țintă în camera în care un felinar stradal arunca niște palide voaluri argintii și se temea. Marginile dulapurilor din dormitor, ale coșului de rufe, ale candelabrului cu discuri erau conturate în linii subțiri; dulapurile stăteau ca niște blocuri, mai întunecate decât restul camerei, în fața ramelor de la picioare ale paturilor puse unul lângă altul, ce i se păreau a fi o insulă pătrată, o plută pe care Anne și cu el își găsiseră refugiul. Nu se mișca. Orașul și țara dormeau și uneori se auzeau împușcături îndepărtate de la poligoanele rușilor. Anne nu avea probleme cu somnul, el însă nu mai dormea bine, ca urmare a gărzilor de noapte pline de telefoane și bătăi în ușă și a neliniștii. Uneori, își întindea mâna după Anne, iar ea reacționa, mormăind ceva în somn, ceea ce îl mișca, dar nu-l liniștea. Când ea nu era acolo, Richard avea senzația că se apropie niște siluete, că blocurile din fața lui nu erau dulapuri, ci porți secrete prin care aceste siluete intrau. Își deschidea și-și închidea palma. Mâna lui dreaptă cu vinele cicatrizate părea să se afle în aceste ore de trezie sub o mașină de cusut, acul înaintând încet, de parcă s-ar proba cu precauție sursa de curent, pentru a face o cusătura în zigzag.

Uneori, lua câte una dintre scrisorile lui Christian, pe care Anne le ținea într-o mapă pusă printre lucrurile care trebuia să fie imediat la îndemână în caz de incendiu (de bombardament, cum a fost la Emmy și Arthur; de arestare, cum a fost la Kurt și Luise). Citea două, trei scrisori și le punea înapoi. I-ar fi plăcut să le rupă sau să-i dea de înțeles băiatului să nu mai scrie, fără să-l jignească sau să-l demoralizeze, căci îl chinuia să vadă cum suferă Anne. Nu știa dacă totul era adevărat sau dacă băiatul exagera din anumite motive — tendința de a face pe interesantul, solicitarea unor dovezi de dragoste, în combinație cu un anume șantaj, o vână masochistă (uitați-vă la mine ce tare sufăr)? Richard fusese scutit de armată din cauza rănii sale, Ulrich și Meno o făcuseră prin cancelarii, Niklas nu fusese concentrat decât la serviciul de rezerviști și măturase timp de opt săptămâni pistele de rulare ale unui aeroport militar.

Probabil că era nedrept cu băiatul.

Când auzea zgomot de motor, se speria și aștepta. Ușa casei era încuiată, era în grija lui Griesel, dar asta nu-i deranja, căci ei treceau de orice ușă. Veneau noaptea, când toată lumea dormea, la fel ca frații lor îmbrăcați în bluzoane și în pantaloni călcați la dungă din toate insulele Arhipelagului Socialist.

De când se despărțise de Josta, Richard nu mai auzise nimic de la ei. Nicio invitație la interogatoriu, niciun mesaj confidențial, niciun apel telefonic, când acela care suna nu-și spunea numele și i se auzea numai respirația în receptor; nimeni nu împăturea un ziar atunci când el părăsea clinica, urmărindu-l până când o mașină venea la bordură și o ușă se deschidea cu motorul pornit. Păreau să aștepte. Dar ce anume? Se răzbunau pe Christian? Postul la sanitari pe care soțul unei foste paciente, care lucra la Comandamentul Militar Regional, îl promisese ferm se volatilizase în mod dubios... Pregăteau ceva împotriva lui? Împotriva lui Robert? A Annei? Aveau să-i facă rău Luciei? Își chinuia capul. Uneori, când lăsa lumina stinsă, să fie întuneric în cameră, și se uita în stradă, avea impresia că vede cum licărește o țigară din casa de vizavi... Asta însemna că și ei se uitau, la rândul lor, la el și că știau că nu mai putea dormi noaptea. Și că îi era frică. Și voiau ca el să-i observe, controlau terenul și îi atrăgeau atenția fără a fi măcar mai discreți. Dacă se arătau la vedere, puteau să-și permită... Apoi, mergea pe hol și deschidea încet dulapul de haine din fața ușii lui Robert, unde pusese, fără să-i spună Annei, una dintre gențile sale de doctor. Era plină cu tot ceea ce considera el necesar, iar când aveau să vină, îl vor găsi pregătit. Uneori, credea că nu mai rezistă. Cel mai mult i-ar fi plăcut să alerge în stradă și să se ia de cel care îl supraveghea, spunându-i să se ducă naibii. Dar nu știa dacă e numai o închipuire de-a lui că acest om care îl urmărea există, țigara care licărea putea să fie o iluzie, având în vedere faptul că vizibilitatea era îngrădită de garduri vii și copaci. Și chiar dacă nu se înșelase... Poate că acolo fuma cineva care nici nu voia să știe de el. Poate că renunțaseră chiar să-l șicaneze, în tăcere și fără să-l informeze

cu privire la asta... Josta se despărţise de el, deci şantajul ăsta nu mai ţinea. Şi, între timp, Richard credea că Anne ştia totul sau că, cel puţin, bănuia totul: o scrisoare anonimă predată când ea era acasă şi el la Clinică nu avea să mai aprindă vreo vâlvătaie, ca praful de puşcă udat. Dar cine ştie?! Trebuia să vorbească cu Glodde, poştaşul care privea şui.

Aşteptă, uitându-se ţintă la pendulă, cu arătătoarele ei având vârfurile în formă de inimă, cu sticla învolburată de deasupra cadranului. Prima clamă a uşii pendulei pe care trebuia s-o deschizi ca să întorci cele trei ţumburuşuri de plumb nu avea voie să fie închisă. Altfel, se exercita prea multă presiune asupra sticlei, putea să sară dacă s-ar fi închis clama şi variaţiile de temperatură din cameră făceau să se schimbe elasticitatea sticlei, aşa îi spusese tatăl lui. Richard merse în faţa ceasului. Sticla îl atrăgea, dar avea să se spargă de îndată ce ar fi întins degetul către ea, era convins de asta.

Crăciunul trecu într-o atmosferă apăsătoare. Anne plângea pentru că nu era şi Christian cu ei, trebuind să stea în foişorul de gardă pe un vânt tăios sau să meargă la trageri cu nişte oameni înfiorători. „Dacă păţeşte ceva băiatul... Că doar habar n-are de chestiile astea tehnice. Tancurile astea înfiorătoare, nici măcar nu pot să mi-l închipui pe Christian în ele, şi se mai şi antrenează să tragă în alţi oameni..."

Arthur Hoffmann îşi rupsese glezna în urma unei căzături nefericite (duminica îşi întorcea toate ceasurile, iar pentru ceasul cu cuc trebuia să urce scara) şi zăcea la spitalul din Glashütte. Nu voia să-l opereze Richard: „Când e vorba despre propriul tată, îţi tremură mâna, şi cine ştie, poate că, dacă nu mă pot apăra, vrei să te şi răzbuni pe mine pentru una, alta!", comentă el cu un umor îndârjit. „În afară de asta, nu vreau tratament special. N-am avut nevoie niciodată! Refuz!" La Spitalul Regional din Glashütte dotarea cu cele trebuincioase era considerabil mai proastă decât în clinicile din Dresda, întrucât Glashütte se afla mai la periferie. Richard vorbi cu chirurgul-şef şi obţinu, după ce îl mitui pe farmacistul Academiei cu câteva cărţi de la editura Hermes, de care făcu rost prin Meno, ca măcar unele dintre medicamentele importante să ajungă din depozitul Academiei la staţia unde se afla Arthur Hoffmann.

Emmy făcu toată seara de Ajun comentarii prăpăstioase, şi nici cântecele propagate prin unde sferice ale Corului Crucii, sub bagheta lui Mauersberger, nici un cărucior de cumpărături având un acoperământ cu model scoţian nu o putură convinge să nu mai spună întruna că totul o să sară curând în aer şi că vecina ei e o vrăjitoare şi o găină invidioasă, care complota împotriva ei, umblând să-i ia viaţa. „E adevărat, cum te văd şi cum mă vezi. Umblă să mă omoare, muma furtunii ce e!" În afară de asta, vecina găsea „tot mereu" bani, ceea ce ea, Emmy, nu reuşise niciodată. Dar vecina şi era toată ziua cu nasul pe trotuar, adăugă Emmy, urechile la pereţi, degetele în cutiile poştale ale

unor oameni străini și pe fructele acestora, chiar și când acestea nu atârnau peste gard, deasupra proprietății ei. Când Robert se apucă să cânte, la insistențele lui Richard, o serie de piese vesele pentru clarinet, Emmy făcu un gest de refuz și observă cu obidă că din băiat nu se va alege niciodată nimic, întrucât era un Hoffmann, iar cei din neamul Hoffmann se împotmolesc mereu. Și, în plus, Arthur o părăsise.

Ningea cu fulgi mari și moi, zăpada rămânând prin copaci precum grișul și acoperind străzile mânjite de cenușă. Surorile Stenzel își scoaseră din pod schiurile cu canturi de oțel, cu stropi pe vârfuri și legături elastice, care văzuseră Innsbruckul, pârtia de la Telemark, din Norvegia, cu sărituri și cristiane, cu traseele de schi-fond din Oberwiesental și din Oberhof, unde Kitty, cu mintea ei încă necoaptă, de tânără pensionară, și cu temeritatea uneia care călărea tigrul de la Circul Sarrasani, sărise în taină de pe trambulină.

Meno stătea seara în Casa Celor o Mie de Ochi, în palton, la mașina de scris sau la microscop, purta niște mănuși cu vârfurile degetelor tăiate, aplecat cu migală deasupra unor referate și a prozei Schevolei și studia niște preparate zoologice pe care i le împrumutase Arbogast. Părea să se petreacă ceva în țară, închistarea și inerția fiind numai un strat subțire sub care mișca ceva, un embrion cu contururi încă nefinalizate, care se cocea în uter din obișnuiță, resemnare și, pentru că nu știau ce altceva să facă, uneori oamenii păreau să simtă mișcările fructului, graviditatea străzilor, a zilelor pline de fum. La îndemnurile lui Ulrich, Meno se apucase să citească niște cărți de economie, o materie care nu-l interesase niciodată în mod special și a cărei exactitate zăngănind cu numere, ale cărei profiluri matematice și a cărei siguranță de sine, ce părea de nezdruncinat, îl făceau s-o respingă, la fel ca și luciditatea cu care lucruri omenești — adică, greșeala, îndrăgostirea și inconsecvența — erau întinse pe planșa rece ca stelele a legilor naturii. Dar începea să bănuiască ceva... Teama omului că această știință cristalină, axiomele ei, împotriva cărora sistemul social de aici se opintea de treizeci și cinci de ani, ar putea să aibă dreptate... Rația de cărbune pe cap de locuitor fusese redusă. Ca un burlac ce nu putea folosi decât cărți pentru a mitui pe câte cineva (piesele de schimb auto trebuia păstrate pentru vremuri mai grele), Meno nu prea avea atuuri la Hauschild. Nu putea nici să meargă la vreun alt vânzător de cărbune pentru a cumpăra de la el chintalele lipsă; vânzătorii lucrau după sistemul sectoarelor și dispuneau de listele cu locatarii trecuți în evidență. Meno încălzea cu lemnele pe care inginerul Stahl și cu el le tăiaseră ilegal în pădure; era o infracțiune, dar Stahl spunea că nu-i pasă — dacă statul nu era în stare să le pună la dispoziție copiilor lui combustibil, atunci el, Gerhart Stahl, trebuia să se autoservească. Gemenii Kaminski băgară de seamă că Meno și Stahl învârteau ceva, îi așteptară pe hol cu mâinile în buzunare și îi întrebară dacă nu ar putea și ei să dea o mână de ajutor. Stahl rămase neîncrezător, dar patru brațe și patru urechi în plus nu stricau. Pădurarul Busse și câinele aveau să le

vină mai greu de hac astfel, caci bineînțeles că sania mare, acoperită cu o blană de lemn, cu care bărbații din Casa Celor o Mie de Ochi își transportau prada, era observată și pe întuneric de către ochi pătrunzători, dornici de a afla ce și cum.

În ziua de revelion a anului 1984 veni o inspecție de la Administrația Municipală a Locuințelor. Inspecția scoase la iveală faptul că Meno și familia Lange dețineau o suprafață locuibilă de prea mulți metri pătrați pe cap de locuitor și că familia Stahl cerea în mod neregulamentar dormitorul lui Meno pentru micuțul lor Martin. Din dormitor, din Cabina Căpitanului și din camera de lucru a lui Alois Lange, aflată pe partea cu holul, s-a constituit o nouă locuință, căreia i s-a atribuit, de asemenea, accesul la baia lui Meno și a familiei Lange, camerele acestei locuințe fiind dispersate prin toată casa. La subsol, se afla, lângă spălător, fosta bucătărie a servitoarelor (unde Libussa obișnuia să prepare compot de prune), care și ea fu atribuită noii locuințe. Toate protestele lui Stahl, ale lui Lange și ale lui Meno nu fură de niciun folos, Administrația Municipală a Locuințelor neacceptând nicio discuție și invocând dreptul ei de a atribui spațiul locativ. La începutul lui ianuarie se mută în casă o pereche între două vârste, care tulbură și mai tare liniștea casei decât o făcuseră gemenii Kaminski atunci când năvăliseră neinvitați în grădina de iarnă.

Pe la mijlocul lui ianuarie, Regine primi o scrisoare de la Insula Cărbunelui. I se aducea la cunoștință, cam în răspăr, că cererea ei de emigrare fusese refuzată.

— Ce vrei să faci? întrebă Anne.

Erau cu toții la Niklas să se sfătuiască.

— Până acum, am redepus cererea din două în două săptămâni și am de gând să fac asta și în viitor.

— Atunci, încalci legea, spuse Richard. Am vorbit cu avocatul Sperber, care te sfătuiește insistent să nu mai depui cererea încă o dată. Ți s-a dat răspuns negativ și pot să te aresteze dacă te duci din nou la el.

— Bandă de porci, spuse Niklas.

— Dar atunci ce să fac eu în continuare?

Regine își acoperi fața cu mâinile. Era numai piele și os și avea pungi la ochi. Gudrun se duse să-i facă un ceai; nu era cald în sufragerie, purtau jachete croșetate peste mai multe straturi de pulover sau veste cusute de ei din resturile de blană de la croitoria „Armonia"; Ezzo repeta în camera de alături, Reglinde zăcea — bolnavă, cu mănuși, fular de lână și fes — în micuța ei cămăruță, rece și plină de fum, aflată lângă cea de-a doua toaletă a familiei Tietze, care iarna îngheța.

— Dacă te arestează, îți vor lua copiii, poate ți-i vor lua chiar înainte, spuse Anne.

Era palidă și avea fața plânsă; Christian scria mai puține scrisori.

— E bine că Jürgen a rămas pur și simplu acolo. Cunosc pe cineva la orchestră al cărui frate și-a luat cu el buletinul. Soția lui n-a putut dovedi că ea nu știuse nimic dinainte, așa că au acuzat-o de complicitate, iar băiatul a ajuns la un cămin, spuse Niklas.

— Psst! se auzi din mai multe părți.

Degetele arătătoare erau îndreptate către pereții camerei.

— Ei, acum, hai, nu exagerați!

Niklas dădu din mână ca pentru a-i opri.

— Trebuie să vând mașina. Puținii bani pe care îi câștig ca secretară necalificată... Anul trecut am vândut câteva mobile și m-am descurcat cât de cât. Hansi face șaisprezece ani și îi rămân mereu toate mici, Philipp are mereu nevoie de câte ceva nou... Pätzold zice că-mi dă douăzeci de mii pe mașină.

— Pentru un Wartburg care n-are nici o sută de mii de kilometri? Păi mașina merge a-ntâia, că Jürgen s-a ocupat de ea, nu glumă. Nu vrei să dai un anunț, să aștepți o ofertă mai bună? Am fost și eu la Pätzold... banditul! strigă Niklas revoltat.

— Oficiul de estimare m-a trimis la el. Apropo, jumătate din bani trebuie să-i dau statului... Și Pätzold mi-a dat deja un avans pentru mașină, în ianuarie, aveam nevoie de bani... cinci mii de mărci.

— De ce nu ne-ai întrebat pe noi?

— Când e vorba de bani, se termină prietenia, o puse Gudrun la punct pe Anne, așezând ceașca de ceai în fața Reginei. Puteți să strâmbați din nas când v-o spun, dar e adevărat.

Richard arătă către *Sächsisches Tageblatt*, care era deschis pe masă și înfățișa un Barsano zâmbind încrezător pe lângă secretarul general al Comitetului Central.

— Ați citit ce-au mai scornit ăștia? Am auzit că Cernenko ar fi bolnav rău... De ce e și Barsano la Moscova, mă întreb. Apropo, e adevărat că fiica lui și-a depus cererea de emigrare. Ce tărăboi a făcut! O văd în fața ochilor de parcă ar fi fost ieri! Ai observat ceva?

— Nu, răspunse Regine. În cameră era liniștită. O fi fost o înscenare?

— Nu prea cred, spuse Niklas. De ce să se îmbrace fiica primului secretar în punkistă, să vă intimideze pe voi, cei care stați la rând? Chestia asta s-ar putea face și mai simplu. Nu, grangurilor ăstora le fug până și propriii copii. Nici ei nu mai cred!

— O cunosc indirect, interveni Meno. Un coleg de la editură se tutuiește cu prietenul ei. Prietenul ăsta se întâmplă să fie același care a lăsat-o gravidă pe fata lui Pätzold, ați vorbit despre asta atunci, la „Felsenburg"... Acum, trăiește cu Alexandra Barsano. Ea a fost prietenă și cu Muriel, știați.

Ceasul abatelui bătu fin, ca un ghiocel[1].

---

[1] *Schneeglöckchen* înseamnă propriu-zis „clopoțel de zăpadă".

— Ce mai fac Hans și Iris? îl întreba Gudrun pe Richard.

— Nu pot să spun, că abia dacă ne vedem. Dacă se întâmplă să ne întâlnim: „— Salut, Hans" „— Salut, Richard". Și nici nu deschid, dacă suni la ei. Și când îi sunăm, ne răspund în doi peri, cu fereală.

— La scrisoare încă n-am primit vreun răspuns.

— Nici n-o să vină, dragă cumnate. Ești răcit? Vorbești așa, cam pe nas.

— Și când te gândești că ați șterpelit la lemne de-ați spart, șmecherilor! (Niklas râse aprobator.) Aveți grijă numai să nu vă prindă. Credeți că treceți neobservați? Mi-a vorbit deunăzi Kühnast de escapadele astea ale voastre, când stăteam la coadă la lumânări, la Priebsch.

— Trebuie să ne gândim ce poate să facă Regine, îi veni Anne în ajutor fratelui ei.

— Ce să mă mai gândesc! O să fiu pe capul lor în continuare... Am cerut reîntregirea familiei, între timp au trecut patru ani și jumătate de când Jürgen și cu mine suntem despărțiți...

— Și copiii? Gândește-te, Sperber te-a avertizat! insistă Gudrun.

— Știu ce fac.

— Și ce anume o să faci? se auzi din mai multe guri deodată.

— Nu mă înțelegeți greșit. Dar s-ar putea... Vreau să spun, Niklas, poți tu să știi? Și Richard, doar ai admis că te-au...

— Mă suspectezi pe mine că te-aș turna?

— Iartă-mă, n-am vrut să spun asta. Dar sunt cu nervii la pământ.

Pedro Honich era un bărbat iubitor de ordine. La o zi după mutarea în Casa Celor o Mie de Ochi, întrebă cine ține de fapt cartea de imobil. Medicul de vas Lange, care o neglijase de o grămadă de timp.

— Domnule doctor Lange, păi așa nu se poate. Lucrurile trebuie puse în ordine, îl mustră Honich, comandant de grupă în cadrul Gărzilor Patriotice, pe medicul de vas Lange, oferindu-se ca, în viitor, să țină chiar el condica. La domnul Rohde văd că nu e trecut nimeni, când el, de fapt, mai are din când în când oaspeți.

— Știți dumneavoastră, domnule, ah, Honich...

— Tovarășe Honich. Sunt membru al partidului nostru, Partidul Unității Socialiste.

— ...eu nu sunt. Noi nu facem aici pe turnătorii și, dacă domnul Rohde are sau nu oaspeți și cine anume vine la el și cât stă, asta-l privește numai pe el, socot eu.

— Așa socotiți dumneavoastră...

Domnul Honich se apucă să vorbească de aroganța burgheză și de ascunzișuri care trebuie astupate. Câteva zile mai târziu Honich convocă Adunarea Asociației de Locatari.

— Trebuie să facem asta, întrebă inginerul Stahl. Ce vrea de fapt tipul ăsta? Crede că suntem membri ai gărzii lui patriotice?

— Hai să ascultăm ce are de spus! fu de părere medicul de vas Lange.

Din lipsă de spaţiu, adunarea avu loc la etajul superior. Honich pregătise un bufet rece cu sendvişuri, bere şi apă minerală, de care numai gemenii Kaminski se atinseră.

Domnul Honich, care era îmbrăcat în uniforma gărzilor patriotice, se ridică şi declară adunarea deschisă, după ce făcu prezenţa. Sylvia Stahl era scutită, ea trebuind să participe împreună cu colectivul la un eveniment la Hotelul Schlemm. După aceea, Honich o prezentă pe soţia lui şi se prezentă şi el. Soţia lui se numea Babett, era de fel din Karl-Marx-Stadt şi era instructor de pionieri la Şcoala „Louis Fürnberg". Domnul Honich se trăgea, după cum sublinie el, dintr-o familie muncitorească din cartierul Mickten din Dresda. Hobby-urile soţiei sale erau grădinăritul şi ajutorarea de tip Timur[1] a oamenilor bătrâni şi handicapaţi; el unul era un motociclist pasionat, un mare fan al echipei Dinamo Dresda şi îi plăcea să şi joace fotbal. Avea de gând să înfiinţeze un club stradal şi spera ca îndeosebi tinerii să se implice; dacă exemplul său avea să facă şcoală, puteau să fie organizate campionate pe străzi, pe care femeile ar putea să le sprijine cu tombole de solidaritate, cu trenuleţe meşterite pentru cei mici şi cu mâncare dintr-o cantină mobilă pentru activişti; nu era o problemă să facă rost de cantine mobile. Ambiţia lui era, mai adăugă Honich, să obţină „Numărul de casă de aur" în întrecerea socialistă.

— Păzeşte-ne Doamne, îi şopti inginerul Stahl lui Meno, pe cine ne-au băgat ăştia pe gât!

— Toate bune şi frumoase, îl întrerupse Sabine Stahl, dar, ştiţi, noi lucrăm şi nu prea avem de obicei timp pentru astfel de chestii. Pe mine mă interesează, în primul rând, lucrurile practice, de pildă, cum folosim baia. Când era numai domnul Rohde, mai mergea, dar acum suntem nouă oameni care vor să meargă la baie dimineaţa şi seara, şi băiatul nostru mai e încă total imprevizibil. Cum o să rezolvăm problema asta?

— Propun să elaborăm un plan în care să fie stipulat cine când foloseşte baia, cetăţeană Stahl. Dumneavoastră, ca mamă, aveţi desigur prioritate.

— Plan, plan! Credeţi că putem merge la toaletă după plan? După cum poate că aţi sesizat, şi toaleta se află în baie. Şi-atunci ce facem?

— Desigur că am sesizat, tovarăşe Stahl.

Inginerul îşi apucă supărat reverul jachetei şi o fâţâi de colo-colo.

— Vedeţi vreun însemn aici? Nu? Eu nu sunt un tovarăş!

---

[1] Termenul *Timurhilfe* („ajutorarea de tip Timur") vine de la romanul *Timur şi ceata lui* al scriitorului rus Arkadi Gaidar, care constituia o lectură şcolară obligatorie în RDG, tematizând ajutorarea văduvelor şi a familiilor soldaţilor plecaţi pe front.

— Ce vreți să spuneți cu asta?

Doamna Honich îl bătu pe soțul ei cu blândețe pe mână.

— Am observat, spuse ea cu un ton liniștit. Poate că am putea folosi toaleta dumneavoastră, îi întrebă ea pe gemenii Kaminski, aceștia din urmă ridicând speriați mâinile și punându-se să protesteze.

— Din 1975 am cerere depusă pentru construirea unei băi noi. Nu se face nimic. În schimb, Administrația Municipală vă trimite pe dumneavoastră să stați aici. Un scandal! De asemenea, pot să vă spun, de vreme ce, în calitatea dumneavoastră de tovarăș, apreciați vorbele pe șleau, că mi se pare scandalos faptul că nici bine nu v-ați instalat și aveți legătură telefonică, în vreme ce domnul Rohde și cu mine așteptăm de zeci de ani.

— Dar vă rog, cetățene Stahl, nu e vina mea. La urma urmei, eu trebuie să fiu de găsit la orice oră. Văd că există o problemă. Poate reușesc să fac eu ceva, spuse Honich împăciuitor.

— Aveți relații? întrebă pe un ton scârțâit Libussa, care purta un fular gros la gât și sorbea dintr-un pahar de lapte cu miere.

— Hm... Știți, ne-au trimis la o baie comună de pe Querleite, care se pare că e într-una dintre vechile vile de la sanatoriu.

— Da, acolo e. Casa Veronica. Da, mergeți acolo! Dar aveți grijă să nu călcați pe grătar fără sandale de baie. Pericol de ciuperci la tălpi, strigă inginerul Stahl pe un ton urâcios.

— Ascultă, Gerhart, asta nu e o soluție pe termen lung, încercă Meno să fie împăciuitor. Trebuie să ne aranjăm cu toții într-un fel. O să găsim noi o soluție. Am putea să mergem pe rând la baia comună și, atunci, baia ar fi disponibilă în fiecare zi pentru două familii, iar pe post de toaletă mai avem și toaleta simplă a căsuței din grădină.

— N-ai decât s-o repari, spuse Sabine Stahl revoltată. Distracție plăcută, mai ales acum, iarna!

— Am să mă ocup eu, spuse domnul Honich.

Inginerul Stahl își aruncă mânios mâinile în sus.

— Puteți să spuneți ce vreți, pe mine nu mă prindeți pe... dărăpănătura asta! Și cum vreți să meargă chestia cu baia comună la orele dimineții? Să dau fuga acolo de dimineață cu Sabine și copiii, să crape din pricina frigului?

— Voi contacta Administrația Municipală, cetățene Stahl, și-am să văd ce pot face.

— Ia mai lăsați-mă cu „cetățene Stahl". Voi scrie o petiție. Asta e o situație incredibilă!

— Se petrec lucruri ciudate la Moscova, lucruri ciudate, îi șopti într-o dimineață vânzătoarea de ziare lui Meno, care aștepta cu nasul roșu și umed în stația tramvaiului 11, și îi întinse prin ferăstruică exemplarul din *Izvestia* din care tocmai citise.

Pe 12 februarie, la ora 8 seara, când Richard și Anne erau în vizită la Regine, sosi un mesager care îi aduse Reginei înștiințarea că trebuia să se prezinte a doua zi la etajul 2, aripa F de pe Insula Cărbunelui.

— Sună-ne imediat, să ne spui ce vor! spuse Anne. Am liber mâine și, dacă ai nevoie de mașină, aș putea să te conduc eu.

— Mi s-a cerut să părăsesc teritoriul RDG până la ora 12 noaptea, mormăi Regine în telefon a doua zi.

Richard tocmai ieșise din operație.

— S-a întâmplat ceva rău, domnule doctor principal? se interesă una dintre asistente, îngrijorată. V-ați făcut deodată palid de tot!

Richard îi făcu semn asistentei că n-are nimic.

— Regine, voi putea probabil să termin la ora normală astăzi. Sun-o pe Anne, ea are mașină. Eu astăzi sunt de serviciu la teatru.

— Sunteți un norocos! îi strigă asistenta. Soțul meu v-ar plăti cinci sute de mărci dacă ar putea el să fie de serviciu la teatru.

Regine puse receptorul în furcă. Richard mai stătu vreo câteva secunde nemișcat.

După terminarea orelor de serviciu, luă un taxi până în strada Lene Glatzer. Meno și Hansi puneau geamantanele în Lada familiei Hoffmann. Ușa locuinței Reginei era deschisă, iar pe holul casei ardea lumina. Cineva își vărsase scrumiera în căruciorul lui Philipp. De cutia poștală a familiei Neubert era lipit un leucoplast. Pe el scria „Trădători". Richard îl dădu jos.

Anne și Regine stăteau în sufragerie și plângeau. Meno îi făcuse rost Reginei de niște cutii mari de ceai, lucrate solid de către tâmplari vietnamezi, pe care editura Hermes le folosea pentru expedierile voluminoase de cărți. După Richard, intră Hansi, care între timp făcuse șaisprezece ani și era aproape la fel de înalt ca Richard.

— Mamă, trebuie să ne grăbim, trenul pleacă la ora 22 și au anunțat polei, o avertiză el pe Regine.

— Ai lanțurile de zăpadă? o întrebă Richard pe Anne, care dădu din umeri.

Richard dădu fuga afară. Lanțurile de zăpadă mai erau încă în pivniță, sus, în Caravelă. Era prea târziu să le ia.

— Mergi și tu? Perfect! Ai grijă ca Anne să conducă în mod precaut, da? îl rugă pe Meno.

Hansi veni cu bagajele. Împachetaseră treisprezece geamantane pentru această călătorie. Pe câteva trebuiră să le pună pe capotă. Ziua trecuse bifând biletul cu lucrurile care trebuiau rezolvate în cea mai mare grabă: Banca de Stat, adeverință că nu are datorii, Oficiul Spațiului Locativ, Inspectorat Școlar, renunțarea la cetățenie și eliberarea unei adeverințe de identitate.

— Ei, Hansi, păi vioara ta nu e un bun din patrimoniul național, încercă Richard să glumească.

Gluma nu prinse. Băiatul se uită nervos la ceas.

— Mai trebuie să mergem la bunicu', să ne luăm rămas-bun...

— Îți spun de pe-acum la revedere, Hansi. Trebuie să plec în curând.

— Ești astăzi la Semperoper?

Băiatul îl privi cu un amestec de regret și de lipsă de înțelegere.

— N-am putut să schimb garda cu altcineva.

— Ei bine, atunci noroc... Pot să-ți spun Richard? Chestia asta prostească cu „unchiu'" doar nu e adevărată.

Richard merse la băiat și îl îmbrățișă stângaci.

— Te du cu bine, Hansi! Salută-l pe tatăl tău! Și mult noroc pe-acolo!

Regine ieși cu două geamantane.

— Scurt și fără dureri...

— Da, scurt și fără dureri. Așa e întotdeauna cel mai bine.

— Mulțumesc mult pentru tot, Richard. Și dacă continuă tot așa, urmați și voi...

— Și pentru azi, s-a terminat, spuse Richard.

— Să sperăm că nu ne mai merge nimic prost. Hansi, ai totul?

— Azi îl vezi din nou pe Jürgen...

— Nici nu știu dacă să râd sau să plâng, spuse Regine. Ce situație! Eram atât de mânioasă și, pe urmă, mi-a venit să plâng... Povestește-mi de operă, cum a fost, cum a fost jucată, ce-au spus oamenii... Medalioanele cu Pegas de deasupra lui Wallenstein și ale Iphigeniei sunt de la Jürgen!

— Să suni! spuse Richard.

— Am să scriu, spuse Regine.

Hans își lovi în mod precaut ceasul cu unghia.

42

Cortina de Fier

Richard ridică braţele. Omul de pază îl percheziţionă.

— Trebuie să vă rog să vă dezbrăcaţi, doctore.

— Vreţi să faceţi asta cu toată lumea? întrebă Richard, mai degrabă uimit decât supărat, când fu controlat într-o încăpere de lângă garderobă mai întâi de către un agent est-german, iar apoi de către unul vest-german. Îi băgară chiar şi o lanternă în gură, se uitară la părul lui şi nu renunţară nici în urma protestelor lui faţă de controlarea zonelor intime.

— Credeţi că mi-am ascuns o capsulă cu otravă în fund? E înfiorător felul în care sunt tratat aici!

Oamenii de pază rămaseră neimpresionaţi.

— N-aţi fost instruit?

— Nu cu privire la metodele dumneavoastră!

— Avem ordinele noastre. Dumneavoastră, ca medic, puteţi veni în contact cu persoanele protejate. Vă rog să fiţi pregătit apoi pentru o inspecţie. Cei doi medici personali vor controla împreună cu dumneavoastră infirmeria, medicamentele şi geanta de medic. ... În regulă, puteţi să vă îmbrăcaţi la loc.

Richard trebuise să se prezinte la Semperoper cu două ore înainte de începerea premierei. Plin de mânie din cauza controlului acestuia care leza demnitatea omului, îşi aruncă paltonul pe tejgheaua de la garderobă. „Ca un criminal!" gândi el. „Şi se mai miră că le fug oamenii..." Se gândi la Regine şi Anne, care trebuie că erau pe drum acum. Dacă circulaţia e cât de cât bună, pot fi într-o oră şi jumătate, două la Leipzig.

— Dacă vreţi, puteţi să mai mergeţi nitel prin clădire. Primiţi un *walkie-talkie*, vă chemăm noi când vine convoiul de avangardă.

Aparatul omului de pază sună.

— Aha, bun. El a fost. Sunteţi rugat să vă mai asiguraţi încă o dată prin telefon că staţiile corespunzătoare de salvare din oraş sunt pregătite. Sunteţi rugat să sunaţi înapoi.

— Cine mă roagă, secretarul general?

Omul de pază cercetă faţa lui Richard.

— Medicul lui personal, bineînţeles. Informaţi-mă când aţi făcut ce v-a cerut şi vorbiţi cu el prin mine.

— De unde pot să sun?

— De acolo. (Omul de pază arătă către camera de lângă sala de percheziţie.) Sunt linii directe.

— Müller.

— Hoffmann.

— Da, sunt pregătit. De câte ori o să mai fiu sunat astăzi, fir-ar să fie! murmură şeful lui Richard.

— Îmi pare rău, mi s-a spus să verific legăturile.

— Hm. Ei bine, par să funcţioneze. Şi?

Richard tăcu, neştiind ce voia Müller să spună.

— Cum arată Opera?

— Încă n-am văzut-o.

— Hm. Aştept raportul dumneavoastră mâine, domnule Hoffmann, dacă tot trebuie să fiu vioara a doua pe lângă medicul meu principal! Aveţi destule baterii pentru stimulatoarele cardiace?

— Încă nu pot să verific.

Pe Richard îl apucă râsul.

— Tocmai mănânc o bucată de tort de cireşe făcut după reţeta soţiei dumneavoastră, mârâi Müller. Foarte bun, dar şi mai mult mi-ar plăcea să fiu la Operă. Ei, distracţie plăcută!

Apoi, Müller închise. Richard dădu telefon la Clinica de Interne. Reucker îi dădu câteva sfaturi pentru eventualele cazuri de infarct, atac de cord sau criză astmatică.

— Dar probabil că aţi fost instruit, îmi închipui, domnule coleg? Vreau să spun, dacă tot face Traumatologia de gardă la teatru...

— Am făcut câteva cursuri de medic de salvare, aşa, cum s-a...

— ...nimerit? Tot aşa, cum a fost atunci cu Pomul de Crăciun? Ei bine, să sperăm că nu se întâmplă nimic.

„Păcatele mele", îşi spuse Richard, „toţi ăştia sunt iritaţi!" Erau invidioşi pe el din pricina gărzii la teatru? Foarte bine! Lovi în masă atât de tare, încât telefoanele prinseră a dănţui. Ar fi vrut să le vadă feţele lui Reucker şi Müller când îi lumina în fund cu o lanternă!

Urologia. Profesorul Leuser, lat şi greoi, spuse cu vocea lui ca de vuiet:

— Dacă au piatră la rinichi, lăsaţi-i să sară de pe scaun; o fimoză nu e o urgenţă şi, dacă se întâmplă să-i mănânce catargul, înseamnă că ori e nespălat, ori sunt ceva târâtoare pe-acolo! Nu e nici asta o urgenţă, domnule Hoffmann! Şi dacă fac pipi în mai multe fascicule, recomand să-i desfaceţi la pantaloni, că o fi vreun cateter pe-acolo. Păcatele mele, ce circ!

Au dat dispoziție ca până și Clinica de Ginecologie să fie în stare de alarmă; se spunea că o femeie din suita fostului cancelar federal ar fi gravidă. Richard îl informă pe omul de pază că liniile funcționează și că toți medicii sunt gata să intervină. Sună convoiul de avangardă, în care se aflau medicul est-german și cel vest-german. Zona garderobei era acum plină de oameni care gesticulau, telefonau, făceau pe importanții. Richard alergă în vestibul. Când văzu scara acoperită cu covorul roșu care ducea la rangul I, avu chef să dea fuga sus, urcând câte două-trei trepte deodată, să tragă bucuros de corzile roșii care fuseseră amplasate pe partea stângă și pe partea dreaptă, pe post de parapeți, și să scoată un chiot, într-atât era de copleșit de splendoarea Operei pe care putea s-o aibă numai pentru el timp de câteva minute prețioase, poate doar pentru câteva clipe (auzi pași și murmur de voci). Ce cunoștea el erau ruinele vechii Opere, cu copaci crescuți peste ele, cu frontoane prăbușite, cu sala arsă și cu uși înțepenite, care dominase timp de decenii imaginea Pieței Teatrului. Richard rămase cu gura căscată pe scară și se uită primprejur. Apoi, alergă din nou în jos pe scări, pentru a se mai bucura o dată de perspectiva festivă a urcatului scărilor, alergă în sus, își trecu mâinile peste coloanele de marmură, înghiți cu privirile tablourile, decorațiunile proaspăt spălate și luminate de sute de lămpi sfârâind ca șampania. Își deschideau, renăscute, ochii, cu priviri lacome. Colo era o imagine, un albastru, colo o scenă cu cavaleri ai Graalului, madone și lebede; în picturile de deasupra ușilor și ferestrelor se vedeau peisaje bucolice; nume de opere clipeau în foițe de aur, luându-se la întrecere cu niște busturi de compozitori pentru a-i capta atenția lui Richard. Marmura ondulată, colo deschisă, colo închisă la culoare (erau multe imitații, după cum citise Richard prin presă), îi dădea lui Richard impresia că se află în mijlocul unei forțe orbitoare, năprasnice și în același timp periculoase, în mijlocul unui foc strunit printr-o voință puternică, ce dădea să zvâcnească încoace și-ncolo, atâtând în strălucirea lui candelabrele, oglinzile, ciubucăria lustruită și spărgându-se în mii de cioburi frumoase de geamurile de la ferestrele galeriei. Richard avea senzația că e purtat, că e încărcat cu această forță mare, cu o coamă solară, până în vârfurile degetelor; sărea zglobiu, râdea, se învârtea ca un titirez în stânga și în dreapta, sorbea cu nesaț în ochi splendoarea din jur și nu-și mai simțea pantofii. Avea chef să danseze — ce i-ar mai fi plăcut să-i tragă acum un vals cu Anne! Își bagă *walkie-talkie*-ul în buzunar și se uită primprejur.

Arbogast se afla lângă cotitura galeriei; Richard patină către el. Baronul zâmbi.

— Așa ceva ne întinerește, nu-i așa, domnule Hoffmann? Să vezi toate astea... Sunteți aici pentru prima oară?

Richard dădu din cap, căutându-și încă respirația și fiind puțin rușinat. Baronul îi pomeni de scrisoarea pe care i-o scrisese directorului administrativ

Heinsloe și pe care Richard o pusese deoparte și, în cele din urmă, o uitase. Arbogast vorbi despre oxigen și tratarea rănilor.

— Să respiri, domnule Hoffmann! Cine vrea să trăiască, trebuie să respire! declară el bine dispus, de bună seamă, și îl bătu pe Richard cu precauție și camaraderie pe umăr. Poate reușim să le venim de hac tumorilor canceroase cu oxigen. Salariații de la Institutul meu studiază problema... E un obiectiv care merită efortul.

Merse la fereastră, făcându-i semn lui Richard. În Piața Teatrului se adunase o mare mulțime. Fusese înălțată o tribună, iar poliția făcuse un cordon. Barsano vorbea, dar nimeni nu părea să-l asculte; ochii celor prezenți erau îndreptați înspre Operă, admirând construcția bogată ce pescuia parcă razele soarelui.

— Da, da, locuitorii Dresdei — spuse Arbogast gânditor — vor mereu să se reîntoarcă în trecut. Stilul neogotic, stilul neorenascentist, neomonarhiile. Acolo unde vor putea avea „din nou" ceva, vor construi lucruri mărețe. Stilul lor e luat de peste tot, pe furatelea, eclectic, nu e primar... și totuși are ceva particular, dacă e să considerăm toate aspectele, și de plăcut, e plăcut. Poate că este vorba de exercitarea artei în viitor. Să mai faci o dată ceva, chiar dacă ești tributar timpului, ceva prin care ceea ce a fost să devină totuși ceva nou, ceva tainic, poate ceva care e recunoscut în adâncurile sale și care poate, astfel, să fie cinstit ca atare. E întru câtva o artă a traducerii... Înțelegeți? Traducătorii sunt cititorii cei mai exacți. Mi-a spus mie cumnatul meu. Pe cine interesează realitatea, atâta veme cât putem să ne dorim... Toată Opera asta de aici e un vis, e inutilul, superficialul care a căpătat structură. Și ieftin nu e, ca de obicei. Sute de milioane pentru... baloane de săpun...

— Dar sunt baloane de săpun foarte frumoase, îndrăzni Richard să obiecteze.

— Da, da, foarte frumoase... — Arbogast tuși puțin — ...baloane de săpun.

Dădu din cap a aprobare și apoi îl lăsă pe Richard singur.

Ciudat tip! Richard se uită după Arbogast. Bastonașul baronului lovea podeaua de parcă ar fi vrut să testeze dacă dedesubt e ceva solid.

Anne era obosită. Meno îi turnă a treia cană de cafea din termos, iar ea o bău în grabă; aprindea nerăbdătoare faza lungă, pentru câte o clipă, atunci când mașinile din sens contrar treceau prea târziu la faza scurtă. „Bum-bum"-urile regulate care se auzeau atunci când Lada trecea peste porțiunile de asfalt dintre plăcile de beton îl adormiseră pe Philipp; își pusese capul în poala Reginei și nu se trezea nici când mașina lovea câte una dintre numeroasele gropi de pe stradă, ceea ce mereu o făcea pe Anne să înjure ușor.

Și Meno era neliniștit. Împrejurimile întunecate îl apăsau, luminile răzlețe de prin localități părând a fi niște periscoape care se hlizeau, din niște zone aflate sub mări, la un ocean plumburiu, nebulos, dar erau părăsite, așa

i se părea lui Meno, ţineau de o flotă care plutea în întunecimea mării îngheţate, echipajele atârnând, ca nişte scafandri cartezieni, de nişte furtunuri cu aer, şi dormind leşinaţi. Oare ce era cu ţara asta, oare ce boală o năpădise? Arătătoarele ceasurilor împingeau orele lor, ca nişte tăvăluguri, timpul părând să se scurgă ca mierea rece. Philipp Londoner era îngrijorat, întrucât de la Moscova soseau zvonuri contradictorii şi greu de tălmăcit, Kremlinul părea să stea în cap, iar secretarul general al PC din URSS se spunea că ar zăcea în agonie într-un spital guvernamental... Meno fu smuls din gândurile lui de claxonul Annei. Mergeau în spatele unui convoi de transportoare grele, din care ieşeau nişte trunchiuri de copaci, o escortă de motociclişti blocând banda de depăşire. După câteva minute, cineva le făcu, în mod poruncitor, semn să treacă. O escortă de motociclişti pentru un transport de lemne? Meno se uită mai îndeaproape în timp ce treceau pe lângă convoi: sub copertină se vedeau contururile unor corpuri cilindrice, care se îngustau în faţă; la volanul semitrailerului se aflau soldaţi ai Armatei sovietice.

— Transport de rachete, întrerupse Hans tăcerea. Sunt rachetele SS-20, camuflate ca transporturi de lemne lungi.

Îi spusese lucrul ăsta un prieten de şcoală.

— *Davai, davai*! urlă un motociclist.

Depăşiră convoiul şi tăcură. Meno se gândea la cei doi Honich, care aduseseră în Casa Celor o Mie de Ochi zâzania şi un fel de nepăsare, ca la ştrandurile de nudişti... În orice caz, acum era gălăgie. Domnul Honich făcea înviorarea de dimineaţă cu fereastra deschisă şi dădea drumul la muzică populară („Când e rouă, dimineaţa, noi la munte hoinărim..."), îi bătea în uşă lui Meno pentru a-l invita la programul lui de înzdrăvenire (din momentul în care dădea drumul la radio, oricum nu mai era chip să te concentrezi), spunându-i că are nevoie de asta, de vreme ce îşi petrece toată ziua stând pe scaun; înviorarea de dimineaţă sporeşte capacitatea de concentrare şi îţi dă vioiciune... Domnul Honich nu părea să fie impresionat de refuzurile lui Meno, politicoase la început, dar devenind pe zi ce trecea tot mai categorice. Soţia lui însă îl călca şi mai tare pe bătături pe Meno. Avea pretenţia să folosească şi balconul. Suna la uşă când ţi-era lumea mai dragă şi nu renunţa nici în urma tuturor protestelor să deschidă deodată uşa de la balcon larg, astfel încât căldura din sufragerie se pierdea. Meno schimbase amplasamentul mobilierului şi al etajerelor pentru a mai compensa micşorarea locuinţei, dar cotlonul cu multe neregularităţi care îi rămăsese lui Meno să se retragă îi trezise doamnei Honich curiozitatea, şi toate înjurăturile lui Meno, spuse cu jumătate de gură, nu reuşiră s-o facă să se ţină la distanţă. Bătea în etajeră, se înghesuia pe lângă ea, întrebând, când se afla deja în faţa mesei lui de scris, dacă are voie să se apropie, zâmbindu-i în faţă lui Meno, care îşi ascundea grăbit manuscrisele. Voia să ştie ce făcea el acolo. Lucra. Dar la ce anume? Cumva la nişte texte lirice (trăgea „i"-ul în jos de parcă ar fi fost un animal de

cauciuc), la niște poezii? A, da, bineînțeles, la poezii, ce frumos! Dar nu trebuia să le ascundă de ea, doamna Honich găsind că poeziile sunt niște chestii mișto (după expresia asta de puștoaică, Meno se aplecă pentru a-și înfrâna mânia), oare nu ar putea el... ba da, striga ea, că doar el era specialist, se pricepea la asta, el precis că putea s-o învețe și pe ea să scrie poezii! Își dorise asta de mult și acum găsise pe cineva, unde mai pui că era chiar vecin, asta spune ceva, îl tachina ea, amenințându-l strengărește cu degetul. Voia să învețe să scrie poezii.

A doua zi, Meno sunase la Insula Cărbunelui să facă reclamație. Dar, în conformitate cu paragraful cutare, i se explicase că cetățeana Honich avea dreptul să folosească balconul din locuința lui și, în caz că dânsa dorea să-și exercite acest drept, Meno nu avea voie să-i refuze accesul în locuința lui. Și de ce erau mereu probleme cu locuitorii de pe Mondleite N 2? Pentru așa o atitudine nu exista nicio înțelegere pe Insula Cărbunelui!

Inginerul Stahl era de părere că ei trebuiau să se apere și, drept urmare, le scotea soților Honich în mod regulat siguranțele. Atunci, se trezeau pe întuneric și muzica șlagărelor (Oberhofer Baurnmarkt, Regina, Thoss, Dorit Gäbler) înceta cu totul. Drept replică, domnul Honich îl amenința pe inginerul Stahl că îl reclamă că ascultă Deutschlandfunk[1] și că, la îndemnurile repetate ale lui Honich de a participa la întrecerea socialistă, a răspuns în mod repetat cu comparații din lumea animală; soția lui, Babett, era martoră, mai spuse Honich.

— Ești atât de adâncit în gânduri, Mo.

— Cu una, cu alta.

— Necazuri?

— Nimic deosebit. Ție cum îți merge?

— Ne-au prelungit turele. Un medic și o asistentă medicală au emigrat. La Richard sunt intrigi. Unul dintre medici s-a pus pe el, secretarul de partid. Trebuie să-l formeze. Lor nu le convine când competența se sustrage controlului lor și, în chirurgia mâinii, nu există atât de ușor un altul care să-l înlocuiască pe Richard, în orice caz nu în Dresda. Robert are o prietenă. Dacă stai să te gândești, e cam devreme, socot eu. Dar știe ce și cum cu fetele. Barbara nu-și mai vede capul de treabă, prinsă cum e cu pregătirile de nuntă. Se pare că Ina deja e cu burta la gură. Ia uite acolo!

Arată către o serie de mori de vânt care se învârteau în ținutul gol, dinaintea unui cer luminat de niște dâre verzi-azurii, cu încetinitorul parcă, năpădit de miriade de ciori care se ridicau și coborau în tăcere. Regine nu spunea nimic. Meno se uita pe fereastră.

---

[1] „Radio Germania" — din RFG.

— Permiteți? (Avocatul Sperber arată scaunul liber de lângă Richard, rezervat îndeobște pentru partenerul medicului teatrului.) Că doar soția dumneavoastră nu vine.

— De unde știți asta?

Sperber mustăci.

— Cunoaștem cazurile noastre, cunoaștem cazurile colegilor noștri. Și necazurile prietenilor. Doar ați vorbit cu mine despre cazul doamnei Neubert... O, asta nu lezează în niciun fel secretul profesional. E nevoie de un anume schimb de informații, trebuie să fim vorbiți între noi dacă vrem să avem argumente în fața procurorilor. Cum vi se pare?

Sperber arătă către sala rotundă, care începea să se umple de spectatori; se opreau la parapeții lojelor, își întindeau gâturile la parter, cu fețe pline de așteptare bucuroasă, pline de mândrie; mulți spectatori aveau batiste în mână.

— Nu-i așa că micuța noastră țară a făcut treabă bună? întrebă Sperber, fără să aștepte răspunsul lui Richard.

Șablonul uzual era „statul nostru" sau „RDG-ul nostru socialist" („ciudată formulare", îi trecu lui Richard prin cap, „de parcă ar exista o alta!"); „micuța noastră țară", formularea asta îl făcu pe Richard să-și ciulească urechile.

— Dacă vreți, veniți să ne vizitați odată, domnule Hoffmann. Invitația este valabilă desigur și pentru soția dumneavoastră, se grăbi avocatul să adauge. Ne-am bucura să vă cunoaștem mai îndeaproape. Un moment... mai spuse el, pescuind o carte de vizită din geanta de piele și punându-i-o lui Richard în palma dreaptă, pe care acesta i-o întinsese perplex. *Freischütz* nu e întocmai pe gustul meu, e mult romantism, sunt multe refrene care țin de serbările țintașilor. E un vis frumos, pentru care ne adunăm aici, și fiecare îl va înțelege în mod diferit. Dar muzica e admirabilă, și pentru domnul și stăpânul nostru... (Sperber se aplecă precaut înspre loja de stat.) ...cred că e exact ce trebuie. Chiar sâmbăta trecută a împușcat un cerb de toată frumusețea. Scuzați-mă câteva minute!

Sperber dispăru, făcându-și apariția după câteva clipe dincolo, în loja de stat, unde începu un îndelungat strâns de mâini.

Trenul avea întârziere. După ce alergaseră să nu-l piardă, acum stăteau pe peron și așteptau. Ăsta ar fi fost momentul de rămas-bun, dar vocea din difuzoarele gării spusese că trenul are o oră întârziere. La Mitropa era o lumină palidă, mâloasă; gândacii se furișau peste mese, surprinși parcă asupra faptului. În meniul zilei erau un terci verde precum alama, ghiveci de legume de Leipzig, țuică și bere. Lui Hans i se făcu scârbă și dădu să iasă înapoi afară. Meno cumpără un pachet de biscuiți „Maria".

— Îți place să citești? îl întrebă Meno pe Hans când ieșiră afară.

— Depinde de carte. Cel mai mult îmi place Karl May.

— Ține! Poate te plictisești în timpul drumului.

Îi dădu băiatului un volum de povestiri de Poe, ilustrat de pictorul Vogelstrom.

— De plictisit, precis că n-am să mă plictisesc. Mulțumesc.

Hans luă cartea și o puse în buzunarul jachetei.

— Da' ce rece e, se plânse Regine când se reîntoarseră. Să sperăm că nu se mai întâmplă ceva rău...

— Știți de ce are trenul întârziere? întrebă Meno.

Regine, care avea din nou lacrimi în ochi, se întoarse într-o parte.

— Macazuri înghețate. Trenul vine din Rostock, răspunse Anne.

Îi amenajase lui Philipp un fel de pat pe geamantane și îl învelise cu niște haine, dar el nu dormea, uitându-se la acoperișul arcuit al gării, din care atârnau niște țurturi de cenușă încrustată, ca niște vilozități intestinale ale unui Gulliver în Țara Lilliput; sute de porumbei stăteau pe traverse cu capul vârât în aripi, înghesuindu-se unul într-altul, astfel ca niciunul să nu poată deveni periculos pentru ceilalți în noapte, se gândi Meno, și probabil că se și încălzeau între ei. Megafoanele de deasupra peronului păcăniră și o voce de femeie anunță, cu un pronunțat accent săsesc, întârzierea indefinită a trenului. Regine își acoperi gura cu mâna și se aplecă în față, arătând ca și când ar fi vrut să-și înăbușe un căscat, dar ea urla în mână. Hans o trase pe Regine la o parte și începură să se plimbe de colo-colo. Pe peron nu aștepta nimeni în afară de ei. Cei de la controlul feroviar verificau actele câtorva oameni beți de pe niște șine mai îndepărtate.

— Poți să urli dacă vrei, spuse Anne. Pe mine nu mă deranjează, și n-au decât s-audă.

— Și să ne aresteze până la urmă?

— Hans! îl rugă Regine încet.

— N-am vrut să spun asta.

Din gura Annei ieșea fum. Meno se uită cu atenție la sora lui. Își trase, poate din rușine, fularul portocaliu până sub ochi. Purta o căciulă de blană cusută de Barbara și se închise la urechi. Meno își îndesă o pipă. Acum, Anne o luă pe Regine de braț. Merseră în cerc, discutară amănunte legate de lichidarea locuinței. Cutiile vietnameze de ceai puteau fi trimise la adresa lui Jürgen din München; banii pentru trimiterea cutiilor urma să-i ia Anne din vânzarea mobilei pe care Regine trebuise s-o lase în urmă.

— Tu cum te gândiseși?

Regine se întoarse către Meno, care mai adulmeca încă mirosul puternic de vanilie al tutunului. Suspiciunea îi transfigură fața lui Hans, și când colo Meno întrebase numai din curiozitate și ca să-și treacă timpul.

— N-are importanță.

— Richard zice că, odată ajunşi dincolo, trebuie să faceţi imediat plângere pentru confiscarea tablourilor voastre, chiar dacă, bineînţeles, nu veţi avea câştig de cauză.

— Tablourile s-au dus, Anne, la fel ca şi sculpturile lui Jürgen, ăsta e preţul.

— Abanos.

Avocatul Sperber se uită la pendula de lângă uşa lăcuită, aproape de cele două scaune laborios ornamentate pe care Arbogast şi avocatul Joffe stăteau la taifas.

— Ce spuneţi dumneavoastră, care sunteţi profesionist? îl întrebă pe Richard, care stătea lângă el şi se uita tot mereu la uşa cu strălucitorul însemn „lojă" de deasupra, nu prea în largul lui. Am fost de vreo câteva ori la tatăl dumneavoastră, în Glashütte. Deţine o colecţie excelentă şi a avut amabilitatea de a mă sfătui la cumpărarea unor diverse piese. Câteva dintre ele le-aţi admirat când aţi venit prima oară la mine.

Uşa se deschise. Secretarul general îi lăsă întâi să treacă pe Barsano şi pe fostul cancelar federal. Richard privi înspre bufet. Chelnerii erau în ţinută de gală, încremeniţi în plecăciune. Pe mesele acoperite cu feţe de masă de Damasc se aflau câteva cuţite de unt, cu lamele rotunjite. Richard se sperie când, văzând cuţitul de unt şi apoi faţa luminoasă, strălucitoare, a tovarăşului preşedinte al Consiliului de Stat, îl bântui gândul că astfel de gâturi sunt foarte potrivite pentru tăiat sau spânzurat — şi cel al fostului cancelar federal, şi cel al lui Barsano; şi când te gândeşti că făceau parte din acelaşi material: carne omenească vulnerabilă, ca gâturile aşa-numiţilor oameni obişnuiţi, şi, deşi păreau atât de delicate şi de spălate, Richard se uită totuşi după o linie caracteristică ce le definea. Gânduri perfide, nepermise!

— Cunosc expresia asta între distracţie şi groază pe care tocmai o arboraţi, şopti Sperber. E mimica infractorului.

— Glumiţi, domnule Sperber?

— Îmi place să cred că eu cam cunosc firea omului, răspunse avocatul, zâmbind fugar, iar dumneavoastră iubiţi jocul riscant. E o chestie să purtăm aici o astfel de conversaţie. De altfel, asemenea gânduri nu-mi sunt nicidecum străine. Teama de crima pe care ar putea-o comite îi împinge pe tineri către profesia mea. Mă interesează abisurile din oameni. Am o colecţie întreagă.

— Dar cum anume adunaţi aşa ceva?

— Nu sub forma unor hărţi geologice ori a unor tăieri în munte, după cum poate că presupuneţi. Nu-i daţi mâna când îi veţi fi prezentat; nu prea se dă în vânt. El e cel care stabileşte forma de familiaritate.

— Să le plângi de milă, nu alta!

Anne arătă cu capul în direcţia soldaţilor care stăteau de pază în faţa unui transport de tancuri.

— Ce ai de gând? întreba Regine, văzând că Anne se uită în portofel.

— Vreau să le duc ceva de mâncare.

— Păi, sunt ruși...

— Și ei sunt înfrigurați. Vii și tu, Mo, că singură nu pot să car atâta?

Se duseră la Mitropa, cumpără ceai rece, supă de cartofi cu cârnați și chifle; cazanul îl cărară Meno și un chelner care tot mârâia și care avea găuri de la țigară pe cămașa-i albă, înflorată. Soldații se aflau pe o linie moartă, de cealaltă parte a gării. Își pipăiră Kalașnikovurile suspicioși, aproape speriați, când Anne le arătă castroanele pe care le aduseseră. Meno le spuse în rusă că le aduseseră ceva de mâncare și niște ceai, să se mai încălzească. Soldații, cu niște fețe de copii, având părul tuns scurt și purtând chipiele îndesate pe cap, se uitau cu jind la cazan, ezitând însă să se apropie; unul dintre ei fugi în fața trenului, unde un ofițer sări dintr-un vagon și își scutură bereta. Se sfătuiră. Veni un al doilea ofițer, de bună seamă mai mare în rang decât primul, întrucât primul îi raportă acestuia din urmă care era situația. Al doilea ofițer își scoase bereta, se scărpină pe ceafă, răsuci un timp bereta în mână și porni încetinel către Anne, Meno și chelner, apoi așteptă, se întoarse și ciocăni într-un vagon. După un timp, apăru un al treilea ofițer căruia i se raportă, de data aceasta de către al doilea, care era situația.

— Ei, atunci eu mă reîntorc la locul de muncă, spuse chelnerul. Incredibil cât se codesc. Și în afară de asta, abia am scăpat de o răceală. Să nu fie cu supărare.

Își vârî mâinile în buzunar și porni ușurel. Cei trei ofițeri sovietici schimbară între ei niște priviri. Soldații din fața lui Meno și a Annei stăteau nemișcați, cu fețe încuiate, temătoare, uitându-se din când în când la castroane, la paltonul Annei, la pantofii lui Meno. Chelnerul se reîntoarse escortat de doi agenți de pază.

— Ce se întâmplă aici, cetățeni?

Fără niciun zgomot și fără să fi fost anunțat, un tren trase la peronul Reginei. Anne așeză castroanele jos și dădu să fugă la Regine.

— Stai! strigă unul dintre polițiști, fâțâindu-și bastonul. Unde vreți să mergeți, cetățeancă?

— Prietenii noștri sunt acolo... Trenul...

— E vagonul de tranzit către München, spuse celălalt polițist. Ce treabă aveți acolo?

— Am condus niște prieteni...

— Probabil că încercați să fugiți din țară!

— Ce? izbucni Meno total perplex.

Ofițerul sovietic cel mai înalt în grad se apropie de cei doi polițiști, arătându-le castroanele, cazanul, ceaiul.

— Ce bulibășeală, spuse chelnerul, ținându-se de cap.

— Vă rugăm să ne urmați!

Primul polițist se postă în fața lui Meno și a Annei, iar al doilea îl apucă de braț pe chelnerul care râdea. Dincolo, Regine și Hans făceau semn cu mâna. Când răsună un fluier, Regine și Hans porniră în fugă la tren, împiedicându-se, hăituiți, cu cele treisprezece bagaje. Hans se mai opri o dată și îl înălță pe Philipp pe umeri, care, după câte își dădea seama Meno, dirija încântat cu micuțele lui brațe.

— O să facem cercetări să vedem ce anume ați căutat, de fapt, în vecinătatea forțelor sovietice! Hai, dați-i drumul! ordonă primul polițist.

43

Nunta

Barometrul familiei Hoffmann indica „vreme în schimbare". Primele trei zile din mai fură reci. Căzu grindină și ninse, după care ieși soarele, încă palid și adormit; și deodată, ca după o decizie abruptă, soarele se dădu jos din pat plin de energie. Pe 4, începură să iasă albinele. În grădinile de pe povârnișurile Elbei năpădiră păpădiile. Cireșele sălbatice și cireșele dulci erau în floare, iar pe 13, Meno trecu prunii și perii în calendarul de primăvară al Libussei și, două zile mai târziu, merele Cellini. Când Meno se uita înspre Pillnitz, din grădina de iarnă a lui Lange, vedea cum se adunase pe copacii încă întunecați de după iarnă polenul ca puful din mii de perne tăiate.

Într-o duminică, pe la jumătatea lui mai, un grup de nuntași se afla în fața bisericii preotului Magenstock, așteptându-i pe tinerii însurăței. Barbara se văită, după ce se uită la ceas, ținând un braț către preotul Magenstock, ca pentru a-l asigura că situația e sub control, și un braț către cer, de parcă s-ar fi pus o vrajă rea pe toate. Unde rămâneau cei doi? Și tocmai acum cădeau primii stropi, groși și moi ca niște melci, pe Ulmenleite.

— Ei lasă, că nu face nimic! spuse Niklas, deschizând cu o dezinvoltură demonstrativă umbrela familiei Tietze peste Gudrun și Reglinde.

El unul își proteja frizura grizonată, ca de mare senior, care mai mirosea încă a apă de păr de la Wiener (lui Meno îi veni în minte o campanie militară rusească cu ciocârlii jubilânde și caleașcă obligatorie, trasă de cai), sub baldachinul din care cădea din când în când câte o picătură. Sfinția Sa, Magenstock, era mândru de cuiburile de păsări și de numeroasele pânze de păianjen. „Tot ce se târăște și tot ce zboară e al Domnului", îi spusese el răspicat Barbarei, care îi răspunsese că Domnul ar face mai bine să se gândească la croitori și la pregătirile lor migăloase de nuntă, întrebându-l dacă lui îi e indiferent că toate chestiile alea rămân lipite de tălpi, murdărind podeaua bisericii. Sfinția Sa se aplecase ușor. Meno știa că preotul Magenstock avea niște concepții speciale despre păstorirea sufletelor și despre ceea ce înseamnă să fii preot în

niște vremuri dificile. Coralia Creștinătății se îndrepta către adâncuri periculoase, iar uneori, când preotul Magenstock se întorcea la ceas de noapte către portretul lui Luther — profil înflăcărat și certăreț, ciocan care bate piroanele ce țin drumul, leu al scriiturii și Luceafăr-de-dimineață al zâzaniei —, pentru a căuta un sfat și a bea din spiritul forței sale, nu auzea decât zăngănitul familiar al obloanelor prin care trecea vântul și respirația celor șapte membri ai familiei.

Ulrich își smuci încheietura mâinii cu ceasul, aducând-o în fața ochilor, își desfăcu brațele, astfel încât Josta și soțul ei (un coleg de facultate de-al lui Wernstein, după cum aflase Richard, care îl fixa cu privirea, în nava laterală a bisericii, pe un sfânt incredibil de blând, cu privire tulbure) trebuiră să se ferească, dându-se înapoi, Ulrich își frecă bărbia, care, ca bărbiile tuturor bărbaților prezenți la nuntă (și a lui Robert și a lui Ezzo, Ulrich insistase, pentru poze), fusese bărbierită de către Lajos Wiener în persoană cu un brici de Solingen, greu, șters pe curea din piele rusească, ascuțit cu piatră albastră. Singurul lucru pe care îl spuse Ulrich era un „Doamne Dumnezeule!", trecut prin dinții încleștați ca o sită (Meno constată că nu purta însemnul partidului), la care dascălul Barbarei, meșterul cojocar Noack din Leipzig, de la Brühl, schimbă priviri îngrijorate cu fratele Barbarei, Helmut Hoppe, cofetar și patiser la Întreprinderea de Stat „Florența Elbei", arătând către cerul care începuse să bubuie.

— E adevărat, nu suporți critica, nu-i așa? spuse Ulrich, privind în sus și dând din umeri.

— Dar domnul Kannegießer ar trebui să ajungă la timp, nu?

Întrebarea Annei se scufundă în insurmontabilitatea feței Sfinției Sale Magenstock. Cine putea să știe dacă F9-ul[1] cantorului avea să-i facă față urcușului de la Mordgrun, de la lazaret, până la Turmstraße.

— Ia să mă sui eu în mașină și să le ies în întâmpinare!

Ulrich își împinse mânios maxilarul în față, strivind legătura de chei în mână.

— Undeva trebuie să fie. Și ideea să sune aici când văd o cabină telefonică nu-i vine nici fiicei tale, nici ginerelui nostru?

— Păi nici tu nu suni niciodată când întârzii. Poate c-au fugit în taină!

Barbara, ieșită din fire, spuse că ea trecuse prin câte și mai câte în Dresda ei, pe care o bătuse în lung și-n lat.

— Da' sigur că da, spuse Helmut Hoppe și scoase o sticlă plată din buzunarul interior al hainei. Hai, soru-mea, ia tu aici o înghițitură de lichior de ouă. L-am făcut chiar noi, e mai bun la gust decât ăla de dincolo. Ouăle direct de la țăran, direct din secția noastră de raționalizare. Apoi, se raționalizează

[1] IFA F9, mașină produsă în RDG, între 1948 și 1953.

licoarea asta, draga mea, când e o zi lungă, și în secția de raționalizare e mereu zi lungă.

— Uite-i că vin! spuse Christian.

Faptul că putea să fie aici se datora unei promisiuni pe care i-o făcuse, în urma unei corespondențe cu Meno, plutonierului care tăia și spânzura în domeniul concediilor. „Subofițer Hoffmann", spusese plutonierul Emmerich, zis și Măseluță, „ești un pifan în al doilea semestru de armată și, de fapt, nu ar trebui să-ți dau concediu. Dar dacă, într-adevăr, ai de oferit un colector de evacuare a gazelor de eșapamant pentru un Polski Fiat..." Meno deja pregătise piesa.

Ina se dădu jos din mașină râzând. Wernstein și Dreyssiger, martorul său de cununie, arătau ca niște spoitori; amândoi în maieu și dârdâind, în ciuda căldurii; brațele erau mânjite în negru până la coate. Ina venea în urma lor, ducând cămășile albe și părțile de sus ale fracurilor.

— Pentru numele lui Dumnezeu, ce s-a întâmplat, copile?

— Probleme cu motorul, mamă-soacră.

— Ce prostie! Voi trebuia să lăsați hârbul și să luați un taxi!

— Păi, am vrut. Nu era niciunul liber! Și nici cu autostopul n-am putut veni, că n-a trecut nicio mașină.

— Cum arătați! Doamne! Domnule Magenstock, pot să se spele la dumneavoastră?

— În biserică n-am decât apă rece. Mergem repede la mine acasă.

Christian o urmări pe Ina când cei trei ieșiră din nou afară din casa preotului, urmați de Magenstock; nu se potolise încă, trebuind să se țină de gard pentru ca organismul ei sleit să-și mai redobândească oarece vlagă, așa cum se întâmplă între contracții, la naștere, sau când zaci bolnav de gripă de stomac și de intestin și te simți ceva mai bine, în valuri, după ce ai vomitat. Apoi, ridică privirea și se uită la chipul Barbarei, care semăna, în momente de mare agitație, cu fața unei coțofene. Ina ridică mâna dreaptă, abia ținându-se pe picioare și icnind, o duse la frunte și fu din nou scuturată de râs. Wernstein și Dreyssiger o ținură, iar preotul Magenstock încercă să țină o umbrelă deasupra miresei. Doamna cantor Kannegießer sunase în timp ce ei erau sus să spună că soțul ei se îmbolnăvise și că doctorul Fernau, care se afla lângă ea, îi dăduse instrucțiuni stricte să stea la pat; doamna Kannegießer vorbise cu domnul Trüpel, care era deja în drum spre biserică, ducând cu el o colecție de discuri.

— Și iată-l! Un om sub soare! spuse Ulrich rânjind.

— Bine că avem umbrele atât de frumoase. Măi, omule, dar noi ne bucuram aici de răul altora. Strașnic e! spuse Helmut Hoppe, lingând un strop de lichior de ouă din sticla lui plată de la piept, contemplându-l cu interes pe Rudolf Trüpel, care dădea parcă din aripi, ca un cârstel, sub ploaia ce se înteți se, cocoșat de greutatea cutiei fonografului.

De multe ori se întâmpla se ca, atunci când cantorul Kannegießer se îmbolnăvea, gestionarul magazinului de discuri „Philharmonia" să ajute la crearea unui cadru festiv pentru nunți, botezuri și înmormântări. Meno își aduse aminte de slujbe de Crăciun cu psalmi și toccate interpretate la o orgă Silbermann sau Arp-Schnittger de către un doritor de mântuire care nu ținea cont de niciun cor de enoriași. Sunetele dezlănțuite ale orgii vâjâiau în conștiința păcătoșilor de îndată ce Rudolf Trüpel, cuprins de o satisfacție tăcută și de o poftă de atac pedagogic, le dădea drumul, cutremurător, din instalația japoneză hi-fi donată de către niște membri preocupați de calitate ai unei parohii partenere din Hamburg. Meno își aduse aminte că, pe când era copil, tatăl lui îi vorbise de locuința liniștii, de parcă liniștea ar fi o chiriașă cu contract de închiriere și regulament de bloc, și, când își aducea aminte de cupolele colorate ale Catedralei Sfântul Vasile, se gândea că la Moscova această locuință a liniștii acolo se află, în catedrală, nu în Arbat[1] și nu în biroul directorului Lubiankăi[2], unde un telefon tăcea cu gălăgie. În Schandau, turnul cu cupolă al Bisericii Sf. Ioan îi dăduse această impresie; acum însă, pe Ulmenleite, lanțul asocierilor se rupse. Nuntașii din fața bisericii începeau să devină nerăbdători (Barbara își încreți fruntea agasată), căci sunetul se auzea atât de tare, de parcă ar fi fost un corn alpin suflat lângă urechile unui sugar dormind, coralurile de consolare pentru înmormântări ținându-se lanț.

— Frumos cor! spuse Niklas. Ar putea să fie Thomanii[3]. Cântă orchestra Gewandhaus, viorile vorbesc săsească, dar nu săsească de oraș rezidențial[4].

O altă încercare aduse melancolie, dorință și pe Dumnezeu cu brațele deschise.

— Așa sunt unele căsnicii, constată Helmut Hoppe. Trebuie să fii un pezevenghi să te gândești în astfel de momente la lichiorul de ouă.

— Tu și ireverențele tale, oftă soția lui Helmut Hoppe. Nu poți să te abții nici măcar la nunta nepoatei tale.

— Nu. Ar fi frumos ca nunta să înceapă odată. Prea ne murează ploaia. Ia te uită! E unul acolo care își întinde brațele, arătând cam părăsit. Îl știu din uzină. Acu' pun'te și improvizează!

În biserică, lumea aștepta. Domnul Trüpel se sfătuia cu preotul Magenstock. Din câte înțelese Meno, băiatul lui Trüpel trebuie că încurcase conținuturile din cutia fonografului (botez, cununie și înmormântare). Magenstock dădu din cap, se gândi nițel în sinea lui și își aranjă ochelarii. Reglinde dădu

---

[1] Stradă istorică din centrul Moscovei.

[2] Sediul central al KGB.

[3] *Die Thomaner*, de la Thomanerchor: corul St. Thomas din Leipzig, cor de băieți înființat în 1212.

[4] *Residenz-Sächsisch*, germana îngrijită vorbită de sașii din Dresda, vechi oraș rezidențial.

categoric din cap. Terminase școala de muzică bisericească, dar nu găsise post de cantor. Lucra acum la grădina zoologică, ajutând la îngrijirea animalelor. Robert avu o idee și, când nuntașii intrară în biserică după mire, mireasă și preotul Magenstock, un cor improvizat interpretă în canon *Marșul nupțial* al lui Mendelssohn *in matroneum*: Trüpel dirija, basul lui Niklas imita orga, Gudrun avea rolurile de soprană, iar în pauze, Ezzo și Christian făceau să crească niște arabescuri cimpoite cu finețe, în timp ce doi dintre colegii Inei și Robert intonau melodia. Preotul Magenstock salută tinerii căsătoriți, familia și prietenii.

— Începem această slujbă în numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh.

— Amin.

— Să ne rugăm cu cuvintele celui de-al treizeci și șaselea psalm: „Doamne, bunătatea Ta e mare cât întinderile Cerului, adevărul Tău se întinde până unde merg norii..."

— Adică, sub apă nu se mai întâmplă nimic, acolo ai voie să minți de-ngheață apele, îi șopti Helmut Hoppe Barbarei, care stătea în fața lui Meno.

— Nici eu nu cred, dar *ineof*! Aduce ghinion să te dedai la blasfemii în biserică!

— „...în lumina Ta vedem lumină. Slavă Tatălui și Fiului și Duhului Sfânt. Ca la început, la fel și acum și în vecii vecilor."

— Amin.

Preotul Magenstock făcu semn corului. „Cetate trainică e Domnul[1], bună pavăză și armă", se puse corul pe cântat, fiind dirijat cu mult elan de către Trüpel. Vocea maestrului cojocar Noacks și vocile surorilor Stenzel se înălțară, subțiri și tremurânde. Richard ținea ochii în pământ. Meno știa că Richard nu mergea la biserică decât de dragul Annei și acum de dragul nepoatei sale. Kurt Rohde venea mai târziu și avea să-l aștepte afară, în fața bisericii, pe Malivor Marroquin, care trebuia să facă pozele de nuntă. Cântecul scăzu în intensitate și se stinse apoi parcă rușinat; Trüpel mai animă corul o dată, pentru a contrabalansa cumva lipsa de vlagă ce cuprinsese rândurile de jos, punându-i cap printr-un final legat. Magenstock urcă în amvon și începu să predice despre cuvintele de cununare care fuseseră alese. „Dar cel care face adevărul ajunge în lumina în care faptele sale de bună seamă se preschimbă; căci sunt făcute întru Domnul."

Richard se uita la Lucie. Împrăștiase flori împreună cu ceilalți copii. Acum, stătea lângă Josta și bărbatul străin și își legăna stânjenită picioarele. Daniel se prostea cu brațele încrucișate lângă Josta, făcea baloane din gumă de mestecat și își răsucea din când în când capul.

— Ce băiat prost-crescut, șopti Anne. De ce tot rânjește în direcția ta? Îl știi?

---

[1] „Eine feste Burg ist unser Gott", cântec bisericesc scris de Martin Luther.

— Nu. Poate că e fiul unui pacient.

Richard ascultă un timp predica, dar se lăsă purtat de gânduri atunci când Magenstock invocă pentru a treia oară o parabolă biblică: Împărăția Cerurilor ar fi o plasă aruncată în mare, astfel încât să fie prinse tot felul de specimene; cele bune erau strânse într-un recipient, pe când cele proaste erau aruncate. Lui Richard asta îi dădu de gândit. Păi nu se spunea: poți să vii așa cum ești și vei fi primit cu grație? Împărăția Cerurilor avea așadar nevoie să-și pescuiască propriii locatari..., deci peștișorii n-aveau niciun chef să înoate către Împărăția Cerurilor, trebuind să fie smulși cu forța din prostia lor pentru a fi aduși în paradis? Dar de ce nu veneau peștișorii de bunăvoie dacă era atât de splendid acolo sus? Toate astea i se păreau cunoscute. Se uită la Magenstock, care stătea pe amvon cuprins de o agitație bucuroasă, predicând. Mintea îi fu purtată de asemenea la o scenă din pădure, când Wernstein, Dreyssiger și el încercaseră să șterpelească un pom de Crăciun. Lumea se apucă să cânte. Richard nu cânta, fiind prea mândru să se prefacă. Nu știa niciunul dintre cântecele astea, iar Ina, se gândi el iritat, omisese să pună la dispoziție textele pentru cei ignoranți, așa ca el. Desigur, nu existau destule broșuri cu cântece. Ulrich părea să țină isonul fără probleme... Interesant. Surorile Stenzel n-aveau nevoie de broșuri cu cântece. Stăteau cu spatele drept în rândul lor și își măsurau cu o căutătură rigidă și deconcertată vecinii, care erau medici de pe la Academie și ale căror nasuri alunecau de-a lungul unor rânduri din niște broșuri comune cu cântece. Când Ina Wernstein își trase pe deget inelul (mustăcind, după cum Richard își putu da seama chiar și de unde era el, în spate pe diagonală: unghiile lui Wernstein își păstraseră marginile de doliu din ulei de motor). Barbara strigă după ajutor, trecându-și năprasnic mâna prin decolteu, spunând cum că un scorpion ar fi căzut pe ea și dând fuga afară. Ulrich porni după ea.

— O urechelniță, murmură el când se reîntoarseră.

— Tatăl nostru care ești în ceruri.

Richard își puse în gând să întrebe de neamurile lui Wernstein: nuntașii păreau să se rezume la aripa Rohde și la câțiva colegi de serviciu și de facultate de-ai lui Wernstein.

— Vă rog să vă ui-ta-ți la sti-clu-țe-le astea micuțe și vă rog să vă închipuiți că păsărica zboară și să râdeți.

În fața ușii bisericii, în lumina jilavă a soarelui care se reîntorsese timid, Malivor Marroquin corectă pozițiile în care lumea stătea în picioare pentru poza colectivă. Kurt Rohde o sărută pe Ina pe ambii obraji, îl măsură din priviri pe Wernstein, întorcându-și fața de la stânga la dreapta, și îl bătu scurt, dar strengărește pe umăr; Meno își spuse: „Îi place de el, restul e stânjeneală." Tipic pentru locuitorii Turnului. De avut, au sentimente mari, dar se fac că nu contează și mai degrabă le-ar lua în derâdere decât să admită că le au; li s-ar părea un afront să le arate prea deschis, o indiscreție, o lezare a cercului

interior care n-are voie să fie depășit. Cine le spune pe nume secretelor le pierde, cine face risipă de sentimente mari nu le respectă; locuitorii Turnului evită kitsch-ul, lor le place să dea patosul mai încet; se tem ca lucrurile care sunt importante pentru ei să nu-și piardă valoarea. Marroquin ridică un exponometru, reglă suportul aparatului de fotografiat prin intermediul a trei șuruburi-fluture care stăteau pe suporturile de lemn ca niște elice care aveau să reușească prin forțele lor unite să ridice în aer cutia butucănoasă, plină de zgârieturi, cu lentila prinsă într-o montură de alamă și cu o pânză neagră, lăsându-l pe fotograful buimăcit singur cu declanșatorul în mână. Marroquin blocase strada cu două triunghiuri de semnalizare („Atenție, se fac poze!"). Nu se lăsă intimidat de faptul că mașinile începură să claxoneze, își aruncă, amenințând cu arătătorul, fularul roșu ca steagul peste haina din ale cărei buzunare, confecționate de către croitorul Lucas la cererea lui Marroquin, ieșeau tot felul de ustensile fotografice, împreună cu tot felul de alte accesorii care se puteau dovedi utile la o ședință de fotografiat obișnuită („Cum vreți să facem? La ce v-ați gândit?" „— Habar n-am, dumneavoastră sunteți specialistul"): nasuri de carton, crizanteme de hârtie, iar pentru copii, un pistol amorsat, de tip Makarov.

Marroquin purta o beretă cu o insignă lată deasupra coroanei din păr alb, lung, ce filosofa neliniștit cu vrăjile aerului de mai; pe insignă scria *¡No pasaran!*, cu două semne de exclamație care avură asupra lui Meno un efect în mod particular ironic, de parcă ar fi fost două lovituri de pumn (dar la ce bun două semne de exclamație, nu ajungea unul?); în orice caz, îi veni să zâmbească atunci când își închipui niște sloganuri de partid între elementele antagoniste de box.

— Vreți să se vadă mici sti-cle-ți sau nu?

Marroquin își făcu apariția de sub pânza neagră de faraon, arătând către burta Inei.

— Atunci, vă rog uitați-vă la domiciliul scării imperialismului.

Magenstock răspunse ridicându-și plictisit sprâncenele.

— Țineți-vă respirația! Atenție! ...Doi prichindei au scos limba. Mai încercăm o dată? Dar, în cazul ăsta, creștem tariful!

Wernstein și Ina îi făcură semn că nu, deși Barbara îi admonestă, iar pe Traudel Hoppe o apucase strănutul. Buchetul miresei îl prinse Kitty Stenzel.

Petrecerea urma să aibă loc în Casa Celor o Mie de Ochi. Cu două zile înainte de nuntă, în Casa Italiană se spărseseră niște sticle cu cvas pe care le pusese Ulrich; nu avusese răbdare și așezase alături niște încălzitoare, presiunea de fermentare făcând ca din sticle să sară niște felii tăiate cu diamantul parcă. În grădină, Meno și Ulrich trecură covoarele afgane, îmbibate la maximum și lipicioase, traversele tibetane și marele covor persan din sufragerie

prin căzi de zinc cu apă fierbinte. Cvasul se infiltră prin parchet în locuința de dedesubt — trebuiră să facă rost de un aparat care să scoată umezeala din pereți (domnul Klothe — care stătea pe balcon și își muia în ceai un covrigel Kringel când covoarele îmbibate până la refuz fură trântite în grădină cu un pleoscăit zgomotos, ca niște calcani plini de culoare — știa pe cineva care știa pe cineva); trebuia strânsă o echipă de zugravi și trebuia găsit curajul de a bate spăsit la o ușă încuiată cu ostilitate: oare familia Scholze o fi dispusă să accepte pe post de consolare provizorie o invitație la nuntă? Acum, domnul Scholze stătea lângă Pedro Honich în spălătoria din fața parapetelui cu vulturul și discuta despre prepararea purceilor de lapte. Domnul Scholze prefera „le pourcelet farci", dar Honich nu găsea niciun măcelar de la care să facă rost de umplutură pentru purcel („șuncă fiartă? patru sute cincizeci de grame? n-avem!"), niciun vânzător care să aibă, în mai, cincizeci de castane, niciun magazin de lactate care să ofere parmezan Grana sau brânză maturată de Comte și nici măcar la Delicat nu aveau fir de șofran. Pedro Honich rămânea adeptul bucătăriei sârbești („iugoslave", cum spunea el) atunci când era vorba de purceii de lapte. Helmut Hoppe și meșterul cojocar Noack li se alăturară, făcând comentarii pline de miez și purtând responsabilitatea, în vreme ce Honich pregătea umplutură de cârnați, tăia ardeiul iute, freca purcelul cu sare pe dinăuntru și încălzea un sos Pusta și bere. Meno se ținea deoparte. Gemenii Kaminski erau plecați și își încuiaseră locuința, altminteri toate ușile din casă fiind deschise. În căsuța din grădină, Meno și inginerul Stahl puseseră o masă cu pâine și un bufet rece livrat de „Felsenburg"; chelnerul Adeling și prietena Reglindei, angajată între timp la „Felsenburg", serveau sos danez și perișoare.

De la laboratorul de chimie al lui Arbogast veni mai întâi un miros de piersică, apoi un miros de îngrășăminte. Christian se uită după Fabian și Muriel, dar nu-i văzu nici pe ei, și nici părinții lor nu erau acolo, dar le făcuseră cadou tinerilor căsătoriți un aparat de fotografiat (model „K16", Christian îl știa de la „Deprinderea producției tehnice" de la Pentacon), care se afla, alături de celelalte daruri de nuntă, pe o masă din căsuța din grădină; Alois și Libussa o aduseseră acolo, să n-o ude ploaia. Discuri, cărți (volume de medicină legate în piele de porc, din colecția lui Ulrich, o ediție completă de chirurgie, împreună cu o carte de teoria gipsului de Lorenz Böhler pentru care toți chirurgii de față îl invidiau pe Wernstein; alături se afla un frigider „dkk", având un congelator cu două stele, din partea Annei, a lui Richard și a lui Meno; de la familia Hoppe un cărucior și lucruri de bebeluș („Scutecul Bebe Șic/ E cea mai mare bucurie a oricărei mămici"); Barbara cususe pentru ginerele ei un costum de iarnă și un costum de vară; Kurt și Ulrich le făcură cadou o excursie (cu vaporul „Arkona", în Cuba, Ina sărise în sus de bucurie); Christian văzu o mașină de spălat, niște bonuri pentru mobilă (de la familia Tietze, împreună cu unul dintre stetoscoapele lui Niklas de la

Petersburg); de la meşterul cojocar Noack un manşon din blană de jder „pentru doamna" (după cum spuse Noack, dând să-i sărute Inei mâna), un guler de palton din blană de miel „pentru domnul" (uşoară plecăciune); de la colegii lui Wernstein, o canoe. Faţă de toate aceste lucruri folositoare cadoul său nu prea... lui Christian îi venea greu să cuprindă situaţia în cuvinte, mintea fiindu-i purtată la orele petrecute cu Meno în faţa saturnidelor din Caravelă; un copil neajutorat, oarecum ciudat, dar totuşi mişcător, în compania unor adulţi; aşa i se părea ulciorul verde pe care îl cumpărase, fără să caute prea mult, din atelierul unei olăriţe din Neustadt; nu-i rămăseseră decât două ore între sosirea la gară şi începerea cununiei la Oficiul Stării Civile şi pierduse o oră bună într-o consignaţie, deopotrivă disperat şi indecis, împins şi lovit de nişte coate lacome, şi tot învârtindu-se de la un fier de călcat inutil, de croitorie, până la un televizor stricat (şi al cărui preţ avea totuşi un 2 urmat de trei zerouri). Ulciorul stătuse în mijlocul unor role de tapet şi al unor găleţi de vopsea pentru pereţi, ale căror pensule erau cufundate în ulcior. „Nu, vreau ulciorul ăsta, dacă e de vânzare", nu o lăsase el pe olăriţă, care îşi ştergea mirată mâinile de capot, să-i arate marfa — ulciorul nu era de la ea, dar nu era jignită, deşi Christian îşi manifestase intenţia să-l cumpere fără a sta pe gânduri; poate că îi impunea încăpăţânarea lui, spontaneitatea, poate explicaţia lui că e în drum către nunta verişoarei lui (mai purta încă uniformă de permisie); vânzătoarea scosese pensulele din ulcior, îl clătise şi îl împachetase într-o *Uniune*[1] naclăită; Christian plătise fără ezitări preţul cerut. Cel mai mult i-ar fi plăcut să păstreze chiar el ulciorul. Verdele lui era verdele frunzelor de ilice, iar lui Christian îi plăcu numaidecât nuanţa asta întunecată, saturată, ca de zgură, şi îi plăcu, deopotrivă, forma simplă, străveche, a ulciorului, ce avea o subtilă asimetrie; era ceva la ulciorul ăsta, ceva care îi spusese: „Eu sunt pentru tine, sunt o bucată din tine venită dintr-o altă lume". Christian se luptă cu sine însuşi, aducându-şi aminte, atunci când casele de pe Lindwurmring apăruseră deja în raza sa vizuală, că Meno îi spusese odată că trebuie să faci cadou exact lucrurile de care ai vrea cel mai puţin să te desparţi. Îi împinsese Inei ulciorul în palmă aşa cum era, în ziarul năclăit.

— Dezavantajul este c-ar trebui să ne mulţumim cu orice magherniţă. Una dintre colegele mele ştie pe cineva la Centrul de gospodărire a locuinţelor şi zice că profesorii ar avea tratament preferenţial. Vom vedea. În orice caz, e Berlin, şi doar ai dat de înţeles că Thomas s-ar putea să aibă mai multe perspective ca aici.

— Asta voiam să discut cu voi. Cred că pot să-ţi spun „tu" acum, nu?

---

[1] Cotidian regional tipărit la Dresda.

Richard îl trase pe W(rnstein în joacă de mâneca fracului modificat de Barbara; după croială, se vedea că Wernstein îl moștenise probabil și toată esența de lavandă din rezervele secrete ale Barbarei nu reuși să scoată mirosul biluțelor de naftalină care se înălța din coada de rândunică și din gulerul strălucitor care cuprindea o muscă rozalie cu punctulețe negre aflată pe o cămașă cu jabou.

— Atâta vreme cât Müller e șef, nu pot să-mi închipui că treburile se vor aranja pentru tine. Grefe e asistent la Sud I, de acolo au pornit majoritatea carierelor, asta de când sunt eu la Müller. Aș putea să pun o vorbă bună pentru tine la Ortopedie sau la Friedrichstadt. Pahl e un om cu care se poate vorbi, e de-al nostru.

— Nici acolo n-aș fi decât asistent, n-aș câștiga nimic, spuse Wernstein după ce stătu puțin pe gânduri.

— Dacă o să separe Chirurgia accidentelor de Chirurgia generală — și Pahl mi-a spus că se fac demersuri de un timp în direcția asta —, atunci Pahl va ajunge medic-șef, iar tu vei putea să-ți depui dosarul pentru un post de medic principal. Ce-i drept, trebuie să te aștepți ca postul să-i fie repartizat unui medic din interior. Și la Ortopedie spuneai că nu vrei să mergi.

— Ai putea să accepți postul din Buch.

— Acolo aș rămâne înțepenit, draga mea soție. N-aș putea să mă dezvolt. La ei, cercetarea se axează pe cu totul alte centre de greutate, iar eu vreau să-mi dau teza de abilitare în chirurgia accidentelor. Am mai vorbit despre asta și nu e cazul să redeschidem discuția. Mai ales nu astăzi.

— Ai câștiga considerabil mai mult decât la Charité.

— Se prea poate. Dar la Charité aș fi... Sauerbruch, Brugsch, Felix, Frey, Nissen... Acolo aș putea să-mi continui cercetările. Aici, mă spânzură Müller.

— Aș vrea să-ți aduc aminte că, în curând, vei fi tată. Chiar dacă soția ta nu e atât de importantă pentru tine, ar trebui să-i poți oferi ceva fiului tău. Da, da, venim imediat! le strigă Ina unor invitați din partea mai adâncă a grădinii.

— Când îți vine sorocul? Și știți deja...

— E băiat, spuse Ina cu hotărâre.

— Nu, e fată. (Wernstein râse.) Apropo, suntem la Weniger. Ce ziceți... ce zici de el?

— Unul dintre cei mai buni ginecologi pe care îi știu. Școala veche.

— 5 iulie, spuse Ina. O să fie băiat. Tu ai înțelepciunile tale clinice, dar eu sunt mama. Știu c-o să fie un fiu. Unchiu' Richard, ai vrea să-i scrii o scrisoare de recomandare lui Thomas?

— Da, desigur, spuse Richard, uluit de această întrebare pusă așa, pe șleau.

— Pot să te întreb ceva? Ce părere ai despre el, e un chirurg bun?

Richard se uită la ea cu o privire pătrunzătoare. Wernstein se făcuse roșu ca focul și dădu s-o oprească; ea dădu din cap.

— Știu că sunt lipsită de tact, dar chiar aș vrea să știu. Aș vrea să-mi dai un răspuns cinstit și, dacă ai impresia că nu e pentru urechile lui, îi spunem să plece. Apropo, Christian nu arată bine. Poate că exagerează. A fost el dintotdeauna puțin cam patetic.

— Nu cred că exagerează. E acum în orășelul Grün, la trupă.

— Mi-a dăruit un ulcior. Cred c-o să-mi placă foarte mult de el.

— De ulcior sau de Christian? Că atunci chiar ar trebui să-i spunem soțului tău să plece.

— Hai că iar ne ținem de glume, unchiu' Richard. De băiatul meu.

Richard își duse mâinile la spate, simțind că atât Ina, cât și Wernstein erau curioși, ceea ce îl afectă în mod neplăcut, părându-i-se nițel cam nepotrivit, și de asemenea îl deranja lăcomia tăcută, nuanța de calcul din întrebarea Inei — ca și când ar fi bănuit că, la o adică, fiind singur cu tinerii însurăței, îi va fi imposibil să evite răspunsul.

— Nu ți-aș răspunde la întrebare dacă ar trebui să mint din cauză că e nunta voastră. Aș fi știut eu cum să ies din încurcătură, crede-mă. Dar pentru că nu trebuie să vă stric ziua, după cum sper, pot să-ți dau la o întrebare cinstită și directă un răspuns cinstit și drept. Cred că soțul tău e un chirurg înnăscut și mă aștept la multe realizări din partea lui. Aș fi bucuros și mândru dacă fiii mei ar avea înzestrarea lui. Pot de asemenea să spun că e un fel de fiu pentru mine. De fapt, îmi dorisem, Thomas, să te las cândva în locul meu, dar văd că ai alte planuri. Dacă ții la părerea mea, în locul tău aș face exact ceea ce ai tu de gând să faci. Din păcate, Müller nu mi te-a repartizat pe tine ca asistent, ci pe Kohler.

— Tocmai pe ăla!

— Nu e chirurg rău, dar nu se compară cu tine. Să văd ce pot face pentru tine. Cunosc vreo câțiva oameni la Charité. Ai putea să și aștepți, că la anul Müller iese la pensie. Ceea ce nu înseamnă că după aceea va fi mai ușor. Poate vorbim mai târziu. Sau mai vorbim altă dată, că prietenii voștri sunt deja nerăbdători. Cum vi s-a părut predica?

— N-ar trebui să fii atât de sever, unchiu' Richard. Și tata a fost împotriva cununiei religioase, dar eu am vrut s-o facem. Având în vedere că trebuie să propovăduiască vorbele Domnului în mijlocul ateismului, preotul nu mi s-a părut rău deloc.

— Bine, bine, schimbă Richard vorba.

Se uită după cei doi, care se îndepărtau în direcția căsuței din grădină. Schimbară câteva cuvinte cu Josta și soțul ei; Josta o ținea pe Lucie de mână și nu-i dădu drumul, iar înainte ca fiica lui să se uite la el, Richard se întoarse și plecă cu pas grăbit. Anul ăsta merge la școală, gândi el.

Meno se miră de obiceiul de a tăia, la nuntă, un trunchi de copac. Doi oameni se legau unul de altul și își pecetluiau legătura punând, așa cum făceau

Ina și Wernstein acum, ui ferăstrău de tâmplărie pe un copac cu diametrul unui stâlp telegrafic și apucându-se să-l taie sub întărâtările și tachinările invitaților. Pe Ina o lăsă curând brațul și se apucă să ceară, râzând, s-o înlocuiască cineva. Helmut Hoppe strigă că așa începe infidelitatea și că nici la naștere nu te înlocuiește nimeni, „așadar, dă-i și taie cu ferăstrăul, copilă!", în caz contrar mireasa cerând practic ea singură să-i vină rivala.

— Meno, iar îți umblă mintea brambura. Ideea e ca perechea să treacă împreună printr-o încercare. Tu mereu te uiți la orice lucru până când ceea ce tocmai era devine ceva șui și din pisică se face dintr-odată un cățel. Ceea ce, în cazul lui Chakababa sau cum i-o mai zice, că are un nume de nu-l poți pronunța, aproape că este deja cazul. De el cu siguranță că le e frică și monștrilor de la Arbogast. Apropo, ce nerușinare să împută așa toată strada cu gaze otrăvitoare! Da, gaze otrăvitoare, știu exact despre ce vorbesc. Un tip cât se poate de dubios baronul ăsta, zice că, pe când era la ruși... ce mai, îl cred în stare de orice. Gaze otrăvitoare. Cât de tare poate să pută, și taman acum când avem noi nunta. De aceea am făcut niște afișe pe care scria limpede ca bună ziua cum stau lucrurile. Are în Institutul ăla al lui dubios niște adevărați criminali olfactivi. *Ineof*!

Barbara făcu un gest energic de refuz, contracarând eventualele obiecții din partea lui Meno. Se oprise lângă Gudrun și încerca să păstreze în câmpul său vizual mirele și mireasa, în timp ce Barbara scoase o perie de haine din dulap și îi curăță haina de mătreață.

— Cum vi se pare? Nu e un bărbat trăsnet? Atât de atractiv! Și are ceva în cap, e medic, e chirurg, ăsta n-o să moară niciodată de foame, iar Inei o să-i meargă mereu bine.

— Numai să-i fie fidel, o domoli Gudrun. Dacă eram în locul Inei, aș fi pus să i se citească în palmă. O colegă a mea face treaba asta, și nu cere mult.

— Păi ce, tu crezi în asta?

Brățările Barbarei zăngăniră când îi dădu drumul lui Meno și își trecu mâna prin părul ce i se ținea impresionant de fix într-o frizură experimentală a lui Lajos Wiener (fixativ marca Dreiwettertaft, de care făcuse rost Ulrich, el ocupându-se pe sub mână cu trocul, ceea ce între timp mergea destul de bine); privirea ei pendula de la un ochi al Gudrunei la celălalt, dar Gudrun alese în mod simandicos de pe farfuria ei un cârnăcior înainte de a răspunde:

— Poți să crezi în asta — sau poți să crezi altceva, la urma urmei nu contează. În orice caz, ar fi un punct de care ai putea ține cont. La o adică, ai putea spune că ai ținut cont de el, nefiind nevoie să-ți faci reproșuri mai târziu. Și colega mea a avut întotdeauna dreptate până acum.

— Chiar? Ei nu mai spune! Și citește din palmă numai pentru nunți sau și așa, în general? Aș putea s-o întreb, de exemplu, cât de mult voi trăi?

— Cred că da, deși cred că e specializată în fidelitate.

— Da, da, Gudrun, şi zici că nu cere mult. Păi se spune că bărbaţii bruneţi cu ochi albaştri sunt infideli. Robert, de pildă. Nu ţi se pare şi ţie că e înspăimântător cât de repede se dezvoltă tinerii din ziua de azi? Pe de altă parte, chestia asta are în mod clar ceva pozitiv. Am crezut întotdeauna că Ina o să-mi vină cu unul dintr-ăştia cu părul lung în trenă, dar nu, fata mea e deşteaptă, a moştenit instinctul meu sănătos. Mă trezesc într-o zi cu ea că stă la uşă şi-mi spune: „Mamă, ăsta e Thomas, şi ne-am înţeles." Iar eu n-am prins de veste nimic, absolut nimic! Cred că am fost bolnavă, altfel nu pot să-mi explic!

— Bărbaţii bruneţi cu ochi albaştri sunt infideli? În *Paris Match*, la Wiener, era un articol despre Alain Delon şi zicea că e foarte fidel. Romy Schneider şi cu el...

— Prostii de prin ziare, Gudrun! Vor să nu-şi piardă admiratoarele. Fidel? Aşa cum arată el? Mă rog, Anne spune că Robert are deja o prietenă — dar n-o văd, n-a adus-o cu el. Aşa că o avea deja alta. Şi nu ştiu dacă Richard e atât de fidel... Ce-i drept, are păr blond, dar ochii îi sunt albaştri, cam albaştri. Vreau să spun, ce găseşte el la Anne, că s-a lăţit peste măsură în... de la o vreme, ar trebui să aibă mai multă grijă de ea. Richard e un bărbat în anii lui cei mai buni, are o poziţie bună, e cineva, şi copiii îi pleacă acuşica din casă, ei da, în astfel de situaţii eşti din nou deschis pentru anumite oferte...

Barbara făcu un gest, ca pentru a-i cere iertare lui Meno, evitând o replică din partea lui.

— Ştiu că e soră-ta şi că ceea ce am spus ar putea să ţi se pară jignitor, dar nu o spun cu răutate. Eu sunt de părere că e mai rău ca nimeni să nu-ţi spună nimic şi să te trezeşti într-o zi în faţa cioburilor — şi de jur-împrejur toată lumea care văzuse şi ştiuse de mult ce şi cum dă din cap. Se spun tot felul de lucruri despre Richard. Am stat îndelung de vorbă cu Thomas...

— Dar ce se spune? întrebă Meno.

— Vezi, acum devii curios şi deja te uiţi mai puţin sever. Una, alta se spune. Ce să mai, Dresda e mică! Şi ţi-aduci aminte ce ne-a mărturisit chiar el.

— Cred că deconspirarea e cea mai bună metodă să nu colaborezi cu ei. Trebuie să-i iau apărarea lui Richard.

— Atunci ai vorbit puţin diferit, Gudrun. Spuneai că Securitatea nu-i recrutează decât pe anumiţi oameni... şi că e bine să nu-i iriţi. Mi-aduc bine aminte. Uite că vine tortul de nuntă. Nu-i aşa că e o splendoare? Ideea cu mâna tăiată a avut-o Ina, i s-a părut ei cumva mai... chirurgical. Pentru sânge, au luat sirop roşu. Sau era ketchup? Ei, o să vedeţi voi.

— Şi tipa reprezintă pedagogia? E din glazură? Şi să ştii că nu mi se pare prea drăguţ felul în care îmi trânteşti vorbele mele adevărate sau pretinse. Ai ceva viclean, de parcă ţi-ai nota în taină tot ceea ce spunem, numai ca să ne poţi confrunta peste ani cu contradicţii care fac ca evoluţia noastră ulterioară sau pur şi simplu faptul că ne-am schimbat părerea să pară o prostie. Ce-ai

zice dacă aș imita peste ani cu orice ocazie strigătul pe care l-ai scos adineauri în biserică?

— Ai putea s-o faci cu siguranță foarte bine. Că doar e ceva din domeniul tău.

— *Ineof*, Barbara, *ineof*!

Gudrun nimeri exact tonul Barbarei, iar o vreme aceasta nu știu ce să creadă, după care închise ochii, fluturând mâna prin aer.

— Dar fac o pereche frumoasă, nu găsiți? El n-o adoră, asta ar fi greșit, ar fi dezamăgit și s-ar refugia în muncă, băutură sau aventuri extraconjugale. Că doar și femeile foarte drăguțe, ca Ina, mai au lipsuri. E o prințesă nițeluș cam răsfățată, poate că am crescut-o prea puțin strict, și când va avea copilul, iar el va lucra toată ziua, și seara poate și pentru examene, o să vadă care e treaba și o să-și dea seama ce înseamnă o familie. Vor să plece la Berlin. Cu mutatul tot ea o să se ocupe.

— Cel mai bine e să-și facă numaidecât vreo câteva programări la o cosmeticiană bună. Nașterea și ce mai urmează, atunci când unul dintr-ăsta mic, care face pe el toată ziua, trage de nervii tăi de dimineața până seara, nu prea sunt bune pentru ten. Iar de drăguță, Ina e drăguță, ai dreptate, dar cred că face parte din categoria celor care se ofilesc de timpuriu Pielea ei pare puțin cam fragilă. Se și lasă, după câte pot eu să văd, ceea ce înseamnă că are fascii slabe, și rămâne așa, șifonată, și după naștere. Nu e întocmai ceea ce își doresc bărbații. Mai ales la femeile cu fascii slabe primul copil e de multe ori o catastrofă, se lățesc ca rusoaicele, și Ulrich s-a născut doar la Moscova.

— Uite, mirele vrea să spună ceva! încercă Meno să schimbe vorba.

Wernstein ținu o scurtă cuvântare, le mulțumi invitaților, luă mâna Inei și i-o sărută. Adeling purta niște tăvi cu șampanie de Crimeea, iar Ulrich își tamponă fruntea cu șervetul de la piept și lovi cu lingura în pahar.

— Băiat simpatic, nu crede că e el mai cu moț. (Barbara nu-i lăsă Gudrunei, care își întinse gâtul, nicio șansă să prindă ceva din cuvântarea lui Ulrich.) Și ce tragic! Nu mai are niciun fel de rude. Toată familia lui vine din Uran. Slavă Domnului că nu mai trebuie să întreb dacă la el... ei, *ineof*! Snorkel și cu mine alocasem deja o după-amiază, ar fi fost mai degrabă treaba lui, de bărbați, dar el n-a îndrăznit, n-a putut să doarmă toată noaptea tot gândindu-se cum să facă... Doamne, ce de formulări! A doua zi, Ina a venit cu rezultatul pozitiv de la ginecolog.

— Auzi, Barbara, ce voiam să te mai întreb... De ce tocmai cvas? A vrut Ulrich? Apropo, se întâmplă să mai visese uneori pe rusește? Sau tu, Meno?

— Păi, Meno nu poate să știe. Că doar nu doarme nimeni lângă el care să-i spună a doua zi. Dacă stai să te gândești, e păcat. De ce nu te recăsătorești din nou? Hanna pur și simplu nu a fost femeia potrivită pentru tine, aș fi putut să ți-o spun de la bun început. Păi, ea nu știa nici măcar cum se pregătește o supă de găină. Dacă mă întrebi pe mine — Meno n-o întrebă,

dar o ascultă pe Barbara amuzat , ai nevoie de o nevastă care să-ți spună ce-ai de făcut. Păi, tu n-ai nici măcar mașină. Chiar, de condus, știi să conduci? Dar de unde până unde să-ți iei tu mașină, că doar câștigi nimica toată. Snorkel spune că poți să începi imediat la el în uzină, ei caută un... cum spunea el... așa, un fel de coordonator în combinat. Ai putea câștiga cel puțin dublu. Cvasul a fost ideea mea, Gudrun. Îmi place să beau din când în când câte un bol, și pentru o nuntă ar fi fost ceva mai deosebit, nu-i așa? Pur și simplu, l-am pus prea târziu. Snorkel a fost de părere că, dacă punem încălzitoare, se rezolvă... Și când te gândești că am mai și etanșeizat sticlele cu fibre din nucă de cocos. Ei, *ineof*, hai că se toastează, să ciocnim așadar!

Christian stătea la fereastra grădinii de iarnă și asculta zgomotele care se auzeau de jos și din casă, voci voalate, râsete, muzica de prin grădinile de dincolo de parc, în care un vânt ușor făcea ca niște fibre de lumină să se furișeze de colo-colo. Culorile erau împrospătate de ploaie, verdele încă tânăr al fagilor și al arțarilor se amesteca în valuri neliniștite printre florile de migdal și rododendron aflate la marginea superioară a povârnișului parcului. Zgomote încete, zgomote tari, iar presărate, înfipte parcă, momente de melancolie. Voia să fie singur. Când închise ochii, văzu aievea în fața sa imagini din cazarma din Grün, auzi pași de cizme pe coridoarele nesfârșite, văzu dansul alene, nostalgic, al târnurilor care, atunci când se întorceau, puțin înainte de a se lovi de pereți, făceau un zgomot caracteristic: bilele din capătul tijei se loveau cu zgomot de marginile de ghidare ale periilor, trăgându-le înapoi; această eleganță ținută în frâu cu mișcări necizelate îl fascina tot mereu, la fel ca regularitatea cu care acoperișul boltit al coridoarelor se reîntorcea seara în parchet, dungă cu dungă, în lumina becurilor goale, după ce în timpul zilei s-a tot tropăit pe el. De bună seamă că jos cineva spusese un banc, Christian auzind râsul behăit al lui Adeling. Alois Lange spuse cu o voce care putea fi înțeleasă în mod limpede că sosul danez era foarte bun. Părul alb al meșterului cojocar Noack fu absorbit de un nor de flori de prun când acesta se aplecă peste bufet pentru a-și înfige furculița printre celelalte furculițe, care croșetau parcă, fețele de deasupra lor având o expresie hămesită, ochii poruncind mâinilor să se dedea la niște mișcări repezite și ostile. Deodată, toate aceste lucruri nu prea îl mai priveau; casa, oamenii: toate i se păreau străine. Hainele civile pe care le purta i se păreau ceva nepermis, ceva care nu i se cuvenea — nu i-ar fi venit niciodată ideea să-i judece pe ceilalți în funcție de cât de mult meritau să poarte îmbrăcăminte civilă; însă înainte, când stătuse lângă domnul Honich și îi privise pe invitați închinând în sănătatea tinerilor însurăței, se surprinsese întrebându-se la fiecare în parte dacă era vrednic sau vrednică să fie aici, să rădă, să mănânce, să se veselească împreună cu ceilalți și să poarte niște haine a căror selecție depindea întru totul de ei (și de oferta magazinelor). Nu aveau să dea socoteală nimănui. Când mama lui se apropia,

o evita. Ezzo și Robert. Niklas și Ulrich vorbeau despre fotbal, Wembley, finala de pe stadionul Wankdorf; Ulrich explica un gol de-al lui Fritz Walter, renumitul șut de la Leipzig cu lovitura cu călcâiul, care a trimis balonul deasupra spatelui și a capului; lui Christian i se părea irelevant, nu înțelegea de ce se apucase Ulrich să încerce să reconstituie faza, șutând într-un măr golden de anul trecut pe lângă domnul Adeling și înspre căsuța din grădină (Ulrich se rezemă pe brațe și căzu cu fața într-un răsad de rubarbă); Christian plecă de acolo întristat. La cada de tablă zincată se jucau niște copii sub oblăduirea lui Babett Honich; la masa de fier mâncau soții Stahl, care îi făcură semn să vină, dar Christian dădu din cap că nu. Acum era aici, în grădina de iarnă, pipăind plantele de parcă ar fi putut să dispară, îl căută pe Chakamanka-budibaba în ascunzișul său din palmierul Sago, se aplecă, își puse mâna pe podeaua dispusă în eșichier, ca o tablă de șah, care era rece. Prin lumina fină ca praful înotau umbre de frunze ce erau parcă niște pești cenușii, curenți ce imprimau o mișcare lentă, liniștindu-l și bucurându-l pe Christian. Merse în parc înainte să vină cineva.

„One of those Ulrich-things"[1], gândi Meno, când fratele său își șterse fața cu batista cu apă de colonie și își desfăcu brațele iradiind de bucurie. Un șut reușit, avea să spună el mai târziu, ținând în mână poza lui Malivor Marroquin; chilianul așteptase liniștit cu degetul pe declanșatorul aparatului său de fotografiat „Praktika", prinzând atât mărul golden, cât și aterizarea lui Ulrich; aparatul de fotografiat mare, cu plăci, se afla pe balconul lui Meno. O altă chestie de-asta de-a lui Ulrich era că el se gândea să-i scrie în seara de revelion o felicitare dentistului său.

— Nimeni nu-i urează dentistului său un An Nou bun. Și când te gândești că poate o fi și el încercat de cine știe ce suferințe. Eu spun întotdeauna: dăruiește-i unei florărese flori și unui dentist un zâmbet de Anul Nou. De ce nu?! Chiar dacă e de la el. Și chiar dacă numele dentistului este doamna doctor Knabe.

Atunci când se trezea, ca acum, în capul unei mese îmbelșugate la care se afla îndeajuns de multă lume care să-l asculte, îi plăcea să-și etaleze plin de emfază, cu convingere, niște cunoștințe pline de lacune, care nu ar fi rezistat la o verificare; dar, deși pe anumite fețe începea să încolțească îndoiala, limbajul corporal al lui Ulrich, expresia feței lui, care mai mult trecea sub tăcere decât exprima certitudinea, păreau să fie îndeajuns de convingătoare pentru ca cei cuprinși de scepticism să nu deschidă gura. Cei care bănuiau ceva nu scoteau capul, deodată nemaiștiind nici ei prea bine ce și cum, se temeau să nu se facă de râs — cum puteai oare să îndrăznești să calci pe bătătură o somitate ca cel mai mare dintre frații Rohde, director tehnic al unui important combinat din Dresda (care producea mașini de scris, motoare mici și arcuri,

[1] În engleză, în original: „Una din chestiile alea ale lui Ulrich."

începând de la arcuri de saltele și ajungând până la arcuri laminate pentru vagoanele de cale ferată), un „erou al muncii" (o parte din cele zece mii de mărci primite pentru asta s-au dus pe excursia în Cuba) și cunoscător intim al derulărilor (și mai ales al învârtelilor) economiei planificate; oamenii nu îndrăzneau să spună nimic și tăceau, dar acasă verificau, mustăceau ori așezau un picior peste celălalt, cu mânie justificată, punându-și în gând ca data viitoare să-l demaște pe Ulrich. Ce-i drept, Gudrun nu tăcea.

— Asta mi se pare interesant, Uli. Ești foarte convingător, ai putea să interpretezi fără probleme rolul unui director dintr-o piesă despre, hai să zicem, un zidar socialist care depășește orice normă. Aproape că-mi pare rău că certitudinile tale tari ca stânca sunt greșite. De pildă, Biserica Garnizoanei din Dresda se numește Garnisonkirche, nu Garnisonskirche, deși în mod corect așa ar trebui să se numească ea. Că doar altfel ar fi o biserică în formă de garnizoană, nu? Dar tot respectul, ești un talent natural, Uli, trebuie să recunosc, și o să ajungi departe, poate vei ajunge chiar un zidar de neegalat.

În astfel de situații, Ulrich rămânea perplex, încerca să-și dea seama de impresia pe care remarca le-o făcuse celor de față, făcea o observație despre felul aerian de a fi al creatorilor din lumea culturii și continua apoi cu ce avea de spus. În afară de asta, mai era unchiul Șura. Nici Meno, nici Anne nu-l văzuseră vreodată. Kurt ridica din umeri când era întrebat de acest unchi; Ulrich afirma sus și tare cum că l-ar cunoaște din copilărie și că și acum ar „face afaceri" cu el (cică era un om foarte influent la Moscova, acționând însă „în spatele culiselor"). De la acest Șura cică veneau tot felul de rețete pe care Ulrich le numea „cu adevărat reușite", considerând că „vin la noi din adâncurile poporului rus"; de pildă, niște instrucțiuni pentru a face rapid castraveți murați, pe care unchiul Șura le primise de la babușca lui, care le primise, la rândul ei, de la Baba Iaga în persoană. Babușca cică i-ar fi comunicat unchiului Șura rețeta pe patul de moarte, cum ar veni, cu ultima suflare, vocea abia auzindu-i-se, după ce sărutase icoana și își făcuse cruce; iar unchiul Șura, la rândul său, îi dăduse rețeta mai departe lui Ulrich, prietenul său din tinerețe, cu condiția să păstreze cu strictețe secretul și pentru ameliorarea prieteniei dintre popoare (atâta doar că nu i-o dăduse pe patul de moarte). De asemenea, avea o rețetă pentru cvas și o metodă specială pentru „repararea ultimativă" a cauciucurilor de bicicletă. Și vodca, cea care îl făcu pe Helmut Hoppe să se veselească treptat, se trăgea din inefabilul rusesc de care unchiul Șura era legat într-un fel misterios și orb.

— Ei, Uli, ia arată-mi și mie!

— Mă fac vinovat dacă trădez secretul. Provine de pe patul de moarte al bunicii, am o obligație, nu pot să m-apuc să-l dau în vileag!

— Înțeleg eu cum vine treaba. Dar noi suntem neamurile tale, carne din carnea ta, sânge din sângele tău! Nu vrei să împarți cu noi, vrei să păstrezi

totul pentru tine, dragule, să-ţi fie ruşine. N-aş fi crezut aşa ceva despre tine, n-aş fi crezut.

— Ei bine, hai, dacă mă rogi tu! Nu vreau să se spună dup-aia că am fost cărpănos la nunta fiicei mele.

— Nu, de scârţar, n-ai fost scârţar niciodată, trebuie să admit. Cât de mult ţi-a trebuit să faci rost de toate astea? Cu ce i-ai mituit pe amici, pe mârlanii ăştia, pesemne că le-oi fi dat tu vreo câteva arcuri de saltea, nu? Dar te fofilezi din nou, Uli, schimbi subiectul. Nu cred că unchiul Şura, harpagonul ramolit căruia îi plăcea prietenia între popoare, ar fi văzut aşa ceva cu ochi buni. Ce mai, gata, scoate reţeta pentru licoare. Apropo, domnule — continuă Helmut Hoppe, îndreptându-se către domnul Honich —, purcelul dumneavoastră e a-ntâia, aş putea să mănânc din el până mă umflu, nu alta, zău c-aş putea.

— Deci... iei alcool, de nouăzeci şi şase de grade, şi îl amesteci cu apă distilată în funcţie de cantitatea dorită. Mai pui o bucată de zahăr cubic şi trei picături de glicerină pură. Apoi, astupi sticla.

— Asta e tot?

— Mai încolo, la primăvară, pui nişte frunze de coacăz negru proaspăt culese.

— Dar de ce trebuie să fie culese primăvara?

— Pentru că atunci sunt pline de suc, cred. Le pui într-o sticluţă cu alcool pur. Astupi sticla şi-o laşi zece zile să se încălzească de la soare, la fereastră.

— Şi dacă plouă timp de zece zile? Probabil că se face oţet, nu?

— Din extrasul ăsta pui trei picături în sticla mare.

— Numai trei stropi? Sună oarecum acupunctural, dacă mă-ntrebi pe mine. Şi dup-aia?

— Dup-aia vodca e gata.

— Gata?

— Gata.

— Nu cred.

— Crede-mă că aşa e.

— E chiar gata?

— E gata.

Helmut Hoppe îşi contemplă paharul.

— Ei da, acum, că spui, se simte gustul de coacăză. Aţi ascultat cuvântarea lui Weizsäcker?

— Nu.

— Eu da.

— Şi?

— Ei. Are mai mult de trei stropi de coacăză. E un om scuturat, un adevărat preşedinte federal, caresăvăzică. Ăsta da, mai zic şi eu, face treabă, nu ca ai noştri. Sunt curios cum o să continue situaţia din Uniunea Sovietică. Păi

acum cei de-acolo nu mai au voie nici la coacăză, cum ar veni. Unchiul tău Șura bea acum apă în loc de licoare. Ia stați! Acum se dansează.

Richard ședea lângă Niklas la capătul celălalt al mesei, neauzind decât frânturi din ceea ce se spunea în față, uitându-se la Josta, care, spre ușurarea lui, stătea departe de Anne, cu colegii lui Wernstein, la o masă sub perii în floare. Lucie nu se uita după el. Bărbatul îi tăie friptura, o șterse la gură, ridică de două-trei ori arătătorul, la care ea lăsă privirea în jos și dădu din cap. Dacă ar fi fost după el, Richard s-ar fi ridicat și l-ar fi pocnit pe tipul ăla, nefiindu-i nicidecum ușor să se stăpânească și să pară neimplicat, sorbind din paharul său de vin și urmărind cu interes prefăcut trăncăneala lui Niklas despre realegerea lui Ronald Reagan, golurile lui Michel Platini la campionatul european de fotbal, dispariția subită de prin magazine a spray-ului de lăcuit mașina (fusese un film numit *Beat Street*, în care trenurile erau pictate cu graffiti). Anne îi arunca din când în când câte o privire, ceea ce îl supăra și mai tare, iar când domnul Scholze și Alois Lange își făcură apariția, spunând bancuri, Richard se scuză și se ridică. Lumea începu să se miște prin casă când din fața Casei Celor o Mie de Ochi începură să se audă primele melodii. Când Richard se duse în direcția mesei de fier, cineva îl trase în boschete. Era Daniel.

— Proastă situație, ei?

Băiatul rânjea. Crescuse, fiind, la cei paisprezece ani ai săi, aproape la fel de înalt precum Christian.

— Ce-ai zice de o mică afacere?

— Ce fel de afacere?

— Păi eu nu încep să lovesc cu lingura în pahar și să povestesc de tine și de mama, iar ca răsplată tu îmi dai una albastră[1].

Richard tăcu.

— Vorbesc serios, zâmbi băiatul. Chiar că am chef să merg la soția ta și să-i șoptesc ceva.

— Așa deci...

Richard se uită primprejur.

— Nicio grijă, aici nu-i nimeni. Poate doar un afurisit de motan. Soția ta ar fi încântată.

— Bănuiește oricum ceva, îi răspunse Richard, obosit și îngrozit.

— Dar nu ești sigur? Vrei să riști? Asta îți trebuie, așa o bombă în mijlocul unei nunți.

— Așadar, Lucie are ca frate un terchea-berchea.

— Hei, nu care cumva să îndrăznești să mă atingi! Hai să terminăm până nu vine careva. Scoți suta de mărci sau...

---

[1] Bancnota de o sută de mărci.

Richard se uită în portofel.

— Dar n-am decât cincizeci la mine.

Daniel arăta descumpănit, părând a deveni neliniștit, după care privirea îi căzu pe ceasul de la mâna lui Richard.

— Atunci, dă-mi ceasul!

— Nu.

— Dă-l încoace!

— Nu. E o moștenire, o să i-l dau cândva primului meu născut.

— Lange și fiii, citi Daniel cu capul înclinat. Mi-l dai acum, că, dacă nu, în două minute ești mort, îți promit.

Richard se uită fix la Daniel.

— Nu putem să vorbim?

— N-am chef.

— Sau putem să ne întâlnim cândva.

— Dă-mi ceasul!

— Păi bine, prietene, ce-i spun soției când mă întreabă de ceas? A văzut că mi l-am pus la mână.

— Păi asta nu mă privește pe mine. Inventează ceva. Spune-i că a fost furat.

— Ceea ce ar fi oarecum adevărat.

— La Sachsenbad, de exemplu. Într-o joi, la înot.

— Și mi l-am pus azi în fața ochilor ei? Măi băiete!

— Atunci, spui că ți l-a furat aici. Poate ți l-a furat chiar mirele înainte să plece în Cuba.

— Păi atunci aș fugi imediat la ea și am întoarce totul cu fundul în sus. Probabil că ar presupune că îl ai tu. Te-a observat înainte, la biserică. Și crezi că eu nu-mi dau seama dacă cineva îmi șterpelește ceasul de la mână?

— Atunci, mi-l aduci joia viitoare la Sachsenbad și poți să spui că ți l-a furat acolo.

— Atunci, nu mai poți să mă șantajezi aici. Și dacă se va afla de șantajul tău, probabil că eu o să divorțez, dar tu mergi la Tribunalul pentru minori.

Daniel ezită, rupse o crenguță și o făcu fărâme. Mânia lui Richard se volatiliză. Acum, îi era milă de băiat.

— Dar ție, de fapt, pentru ce-ți trebuie bani?

— Am făcut o prostie, spuse Daniel după un timp.

— Josta știe?

— Nu. Și nici ăla nou.

Richard se uită la băiat. Șantajarea cu schimbare de voce avea ceva comic. Deodată, Daniel făcu un pas către el și îl îmbrățișă.

— Mă duc eu prin Elveția Saxonă și odată mă trezesc sub o stâncă uriașă, un pietroi din ăla mare de tot. Îmi spun în sinea mea: „Dacă ăsta o ia la vale, nu-i chip să-l mai oprești." Meno, bea ceva, după aceea mergem să dansăm.

Helmut Hoppe se bălăngăni ușor când se ridică în picioare. Luă o sticlă de tărie, se uită la paharele de pe masă de parcă ar fi vrut să stabilească un traseu, privi eticheta și picurătorul metalic care era fixat de gâtul sticlei, trase sticla într-o parte ca pe un steag care nu are voie să cadă în mâinile inamicului, avântându-se cu licoarea pe deasupra paharelor, pantalonilor și umerilor, în niște curbe amețitoare.

— M-am adâncit în lectura cărților tale, îi spuse Meno lui Ulrich, care îi răspunse ridicând din sprâncene într-un fel ironic și plin de așteptare, în vreme ce degusta vreo câțiva stropi de tărie pe care îi șterse de pe costum. Așadar, din câte îmi dau eu seama, totul e o chestiune de energie. Lignitul este sursa noastră de energie primară. Dar la sursele de energie trebuie întâi să ajungi. Dacă citesc eu corect tabelele din document, costă mai mult să decopertezi o unitate de materie într-o exploatare la zi decât reprezintă beneficiul obținut prin arderea unei unități identice de lignit?

— Economia..., începu Ulrich, dar Honich îl întrerupse.

— Unde-ați citit asta?

— Într-un memoriu redactat de către Secretariatul pentru Probleme Economice al Comitetului Central.

— Pentru uz intern, spuse Ulrich. Asta trebuie să rămână între noi.

— Dar probabil că ei dispun de niște rezerve de care noi, aici jos, nu știm nimic.

Honich dădu din cap cu hotărâre.

— Unele chestiuni sunt greu de înțeles, dar tovarășii de la Comitetul Central nu sunt niște prostovani, și până acum am biruit toate obstacolele. Unitatea dintre politica economică și politica socială.

— ...costă mai mult decât ne putem permite, spuse Ulrich.

— Doar nu vorbiți serios?

— Ba bine că nu. Păi ăsta nu-i un secret, întrebați și dumneavoastră prin uzină! Întrebați-i pe oamenii cu care vă faceți exercițiile! Am fost deunăzi la o ședință a Comisiei de Planificare și acolo se vorbea la fel de deschis.

— Ei, recuperăm iar materia neînvățată? întrebă Gerhart Stahl în trecere, văzând fețele afectate, chiar speriate ale celor de față. Vă rog eu, aveți grijă ce spuneți, cerul nu e albastru, chiar dacă îl vedeți cu toții astfel, ci roșu, iar Moscova e departe!

— Ia mai scutiți-mă cu aluziile dumneavoastră dușmănoase, domnule Stahl! Vă previn, cândva treaba asta o să se lase cu niște consecințe pentru dumneavoastră!

Pedro Honich se reîntoarse către Ulrich Rohde și Helmut Hoppe.

— Aveți dreptate, există lipsuri. Nu sunt orb, chiar dacă domnul Stahl dă de înțeles cum că aș fi. Dar gândiți-vă totuși ce avem noi de gând, ce a realizat țara noastră, ce ruine au fost de dat la o parte și ce ar putea țara asta să înfăptuiască dacă oamenii... Păi, bolile astea ale copilăriei pot fi surmontate, împreună putem clădi un viitor în care viața socialistă să înflorească într-adevăr...

— Știți ce e economia? (Helmut Hoppe dădu pe gât un păhărel.) Vreau un aspirator. Și pot să-mi aleg unul din cinci, chiar dacă arată ca nevastă-mea. Și știți ce e economia planificată? Când nu e nici măcar praf[1].

— Iertați-mă, dar e mereu aceeași placă. Vă merge așa de rău? Când mă uit la mâncarea din farfuria dumneavoastră, la cadourile de nuntă pe care le-ați adus... și compar cu ce aveam înainte... De ce vă plângeți?

— Da, mă rog, aici aveți dreptate. E adevărat. Când eram tânăr, la început n-aveam mașină... Și nici în Cuba nu puteam să mergem, eu și Traudel, pe vremea aia singura chestie legată de Cuba era Criza cubaneză.

— Eu unul îmi pun nădejdea în Gorbaciov, spuse Pedro Honich. Cred că e un om bun.

— Deschidere, glasnost! Dacă el susține în felul ăsta deschiderea, mă întreb eu, ce anume se dezvăluie? Că lignitul face mizerie? Aia o știu oricum, n-am nevoie să mai citesc în ziar. Și Berestroiga[2] și Body Lotion încep amândouă cu B, cum spune Traudel a mea.

— Dacă toți membrii clasei muncitoare ar argumenta ca dumneavoastră...

— Ia lasă-mă! Eu vin dintr-o întreprindere reală, domnul meu. Iar acolo viața decurge în felul următor: oamenii lucrează și, când își termină ziua de lucru, nu mai e nimic prin magazine. Deci merg la cumpărături în timpul lucrului. Și vreți ca eu, maistrul, să le interzic? Păi doar fac și eu la fel. Producem ce nu există, iar dacă există ceva, ne așezăm la coadă. Și chiar și tovarășul președinte al Consiliului de Stat a spus că din întreprinderile noastre se mai pot scoate multe.[3]

— De-aia avem problemele pe care le avem, replică Pedro Honich.

Malivor Marroquin se strecură pe lângă ei, făcând poze. Helmut Hoppe puse alene sticla de tărie pe masă.

— Eu am fost decorat ca activist de vreo câteva ori, spuse el încet și cu hotărâre, pierzându-și dialectul puternic. Iar în ceea ce îl privește pe Uli, păi ăsta e chiar erou al muncii. Vreți să-mi spuneți mie care e treaba la mine în întreprindere?

— Veniți încoace! strigă Kurt Rohde de la balcon. Cel care devine regele dansului primește o sărutare de la mireasă, iar cea care devine regina dansului primește o sărutare de la mire!

Josta și soțul ei porniră. Richard merse în casa din grădină. Într-un cotlon, Robert o săruta pe una dintre colegele Inei.

---

[1] Joc de cuvinte: în germană, aspiratorului i se spune „aspirator de praf" (*Staubsauger*).

[2] Perestroika. Hoppe, care vorbește cu un pronunțat accent săsesc imposibil de redat în traducere, poceește cuvintele.

[3] Aluzie la celebrul citat al lui Honecker, conceput ca un îndemn pentru creșterea productivității, dar interpretat de către oamenii din uzine cu ironie, ca un îndemn la delapidarea tehnicii din dotare.

— Nu vă deranjați, am plecat imediat, spuse el, după ce inițial rămăsese perplex.

Verifică pompa pentru salteaua pneumatică. Atunci când se întoarse, văzu că bluza fetei alunecase într-o parte.

— Ceva serios între voi? Vreau să spun, trebuie oricum să schimb plăcuța cu nume de la ușa apartamentului. Luați pastilă?

— Sunteți mereu atât de direct?

Fata își aranjă consternată părul. Robert duse mâna la buzunarul de la pantaloni și scoase un pachet de prezervative „mondo", pe care îl ținu apoi în sus, la vedere.

— Ei, chiar atât de amănunțit nu voiam să știu, mormăi Richard. Dar aveți grijă, că uneori chestiile astea se rup.

O mănușă galbenă de piele pe un vârf de gard, iar deasupra un bilet într-o folie: „Pe cealaltă am pierdut-o aici, cel care o găsește o poate lua și pe stânga", o foarfecă pe pervazul unui garaj, Nautilus-ul ruginit de lângă Philalethes[1], cu privirea aceea a lui. Christian se uita la cerul pe care începeau să se adune niște nori, dinspre sud. Câțiva puștani voiau să joace fotbal și trăgeau la sorți numele: „— Eu sunt Pelé!" „— Aiurea, ești Zoff și stai în poartă!" „— Dar eu sunt Beckenbauer!" „— Ei bine, atunci eu sunt Rummenigge." Niște bărbați căraseră găleți cu apă să-și spele mașinile și discutau despre cer cu mâinile în șold. Alții stăteau în papuci de casă la cutia de scrisori de pe stradă: dădeau din cap, făceau semne cu mâna, loveau ușor cu dosul palmei ziarul pe care îl luaseră cu ei. Ulmii de pe Mondleite își umflau verdele și îi dădeau apoi din nou drumul, cum fac doamnele în vârstă după ce și-au ținut respirația în momentele cele mai captivante ale unei tragedii văzute la operă; vântul se domoli, se înteți din nou, ridică praful de polen și cenușa de iarnă în niște eșarfe de mare finețe — nehotărât, ca un copil care se joacă prin nisip și se plictisește. Primii stropi de ploaie făcură să apară pete năclăite de cenușiu în luminozitatea străzii. Christian merse înapoi la Casa Celor o Mie de Ochi când cerul semăna cu o piscină de cerneală străjuită de niște coroane de copaci care vâsleau parcă; prin grădini, lumea strângea în grabă mesele sau le proteja cu scânduri și ducea la adăpost radiourile portative și copiii. Un cățeluș veni în goana mare pe o potecă din grădină, arătându-și colții și tot agitându-se cu lăbuțele pe la poartă. Ce tainic era ceea ce se întâmpla!

Dans; orchestra școlii de dans Roeckler se retrase, fără a se întrerupe din cântat, sub acoperământul frunzișului de stejari și al prelatei întinse acolo, instrument după instrument, mai întâi violoncelul, apoi vioara, iar în cele din urmă fu împins sub copaci pianul, împreună cu pianistul. După aceea, ploaia se înteți atât de mult, încât se rupse folia de plastic care acoperea trandafirii

[1] Pseudonim al lui Johann von Sachsen (1801–1873), rege al Saxoniei și traducător.

sălbatici, nuntaşii fiind cuprinşi preţ de o clipă de nesiguranţă. Domnul Adeling însă rămase în dreptul porţii, drept ca o lumânare, în frac şi cu o cămaşă albă care devenea transparentă, ţinând în mâna stângă o tavă cu pahare de şampanie, iar peste braţ un şervet de servit, care parcă era o hermelină moartă. Gudrun se prinse mai tare de Niklas; domnul Honich, cel mai bun dansator, mai dansa încă împreună cu Traudel Hoppe; Barbara şi Ulrich îşi aruncară pantofii într-o parte, întrucât începuseră deja să se formeze bălţi. *Trebuie să treci peste şapte poduri. Kalimba de luna. Goodbye ruby Tuesday.* Meno observă cum ploaia lua încetul cu încetul locul şampaniei din pahare, până când lichidul deveni limpede ca apa. Domnul Adeling nu se mişca. În uralele celor de faţă, Gudrun Tietze şi Pedro Honich fură celebraţi ca cei mai buni dansatori. Dar rămaseră nesărutaţi: Ina şi Thomas Wernstein dispăruseră.

44

Fă precum ceasul solar

Să te afirmi ca un socialist în cadrul Armatei Naționale a Poporului, să fii un soldat care gândește și acționează în permanență în spiritul clasei muncitoare înseamnă să te subordonezi legilor vieții militare.

DESPRE ROSTUL VIEȚII DE SOLDAT

— Tacă-ți gura! se auzi o voce răstită din camera comandantului, când Christian bătu în ușă.

— Tovarășe plutonier, vă rog să-mi permiteți să intru!

— Ia te uită, s-a întors răcanul din concediu.

Plutonierul Johannes Ruden, cel mai în vârstă din încăpere, era un bărbat de douăzeci și patru de ani, cu părul cărunt.

— Chiar mai devreme decât ar fi trebuit. Primește concediu, ceea ce deja înseamnă că a dat lovitura, și apoi mai e și prost și nu rămâne până în ultima clipă. Ține minte: un codoș de tanchist nu face cadouri trupei, amice! Nu te uita prin jur ca prostul, adu scândură. Rögi, ce propui?

Subofițerul Steffen Rogalla, care era, ca și Ruden, în al șaselea semestru de armată, fiind așadar aproape de liberare, își întinse degetul mare sub breteaua pusă peste maieul său civil și stătu să se gândească, în timp ce Christian își ridică geanta pe pat și merse la dulap pentru a-și schimba uniforma de învoire cu uniforma de cazarmă.

— Întâi, dai geanta încoace. (Rogalla își dădu drumul la bretele, să pocnească.) Ia să vedem ce a adus răcanul de acasă.

— Tovarășe plutonier, vă rog să-mi permiteți să raportez.

Christian, care învățase în armată să-și schimbe hainele în cea mai mare viteză, se poziționă în fața lui Ruden în poziție de drepți.

— Concediul mi-a fost aprobat de către tovarășul plutonier Emmerich.

— În schimbul unui colector de evacuare a gazelor de eșapament pentru un Polski Fiat, știm. Uite-l!

Rogalla îl ținu în sus, continuând apoi să scormonească prin geanta pe care o pusese pe masă.

— Pentru asta, un răcan nu primește concediu. Ai fi putut să scrii o scrisoare și să pui pe cineva să-ți trimită chestia. Și când colo tu te trezești că mergi la mama acasă, în vreme ce veteranii trebuie să robotească aici pentru tine!

— Ți-am preluat sectorul, pifanule! cârâi Thilo Ebert, elev-subofițer în al treilea trimestru, jucându-se cu contrapiuliță de la legătura sa cu chei.

Ruden era cel care le dădea poreclele comandanților de tun de la cel de-al treilea semestru în jos. Întrucât el voia să studieze limbile vechi, le dădea porecle latine și grecești; pe Thilo Ebert îl botezase Muska, întrucât numai cuiva care are un creier de muscă i-ar putea veni ideea să dea pe gât antigel.

— Asta înseamnă, târâtură ce ești, că dacă tot o întinzi și pleci în concediu, nu faci chestia asta pe furiș, fără zgomot și gălăgie, așa cum ai făcut tu, ci după ce îți dăm noi voie să pleci!

— Măi să fie! șopti Rogalla încântat. A bolborosit adineauri Muska ceva despre pifanul ăsta? Hei, mere! Și chec!

— Pifane, ești aici de paisprezece zile, iar din astea douăsprezece zile a trebuit să te descurci fără noi, ceea ce cu siguranță ai regretat foarte mult. (În timp ce vorbea, lui Ruden i se vedea un canin rupt.) Pentru că am mers noi la trageri. Am avut parte de șmotru, iar tu de distracție. Ai fost bineînțeles destul de șmecher să speli putina. Știi prea bine că nu te-am fi lăsat să conduci.

— Măi, dar deloc nu-mi plac ăștia care fac pe deșteptii, spuse subofițerul Jens Karge, zis și Wanda, din al patrulea semestru. Poți să-ți dai jos uniforma, Lehmann.

— Hoffmann, îndrăzni Christian.

— Păi, așa am spus, Lehmann. Îți pui combinezonul negru, te duci cu analfabetul ăsta, cum îl cheamă pe nătâng?

— Irrgang, îl ajută Rogalla, care între timp răsturnase conținutul genții pe masă. Dar și mai scrântit e Burre. Ăstuia îi lipsește o doagă. (Scoase o bucată de hârtie din buzunar.) Ia ascultați aici!

Se așeză în poziție, își drese glasul și începu să declame pe un ton patetic.

— DACĂ N-AR FI DRAGOSTIA...

— Ce?

— Scrie „ia" în loc de „ea". Și totul e mare. E o poezie, măi, deșteptu' lu' papuc. DACĂ N-AR FI DRAGOSTIA, N-AR EXISTA BOLI SEXUALE/ DACĂ N-AR FI DRAGOSTIA, NICI CĂ N-AM AVEA CE SPUNE/ DACĂ N-AR FI DRAGOSTIA, EU N-AȘ / EXISTA / ȘI AR FI AL NAIBII DE PĂCAT.

Ruden se duse la ușă.

— Popov!

— Da' ce e? se auzi o voce inertă din camera instructorului de șoferie.

— I-a venit rândul lui Burre, tratament special!

— Iarăşi! exclamă subofiţerul Helge Poppenhaus, care era în al cincilea semestru, aşadar un „vice".

— Şi acum să ne ocupăm de tine. (Ruden trase o duşcă din sticla de vin ars, numită „ţeavă", care stătea la masă pe locul lui Rogalla.) Trebuie să cercetăm, să vedem dacă faci contrabandă cu băutură. (Luă un cuţit şi se apucă să taie merele.) Sunt tot felul de ascunzişuri. L-am cunoscut odată pe unul care descoperise că în tunul de la tanc încap exact şaisprezece ţevi. Şi încap în aşa fel încât să nu se spargă în timpul mersului. Era băiat isteţ şi se aprovizionase, în consecinţă.

— Eu l-am cunoscut odată pe unul pe care îl chema Johannes Ruden şi care a dat drumul la nişte baloane de heliu cu balast către camera comandanţilor de tanc.

— Zici că vrei să urmezi Medicina, ei? Sanitarii de la punctul medical sunt în permanenţă turtiţi. Transportă băutură în seringi pentru cai, înainte de a ni le înfige nouă în fund împotriva tetanusului.

Împărţi merele celor din jur, care le mâncară cu plăcere.

— Să ştii că în seringa mea n-a pus niciun vaccin, mormăi subofiţerul Ebert. Era uscată ca o ţâţă de babă. Era un prostovan.

Lăsă cotoarele să cadă pe jos şi se uită dezamăgit la Christian:

— Suntem camarazii tăi. Ai fi putut să te gândeşti la noi. Eu în locul tău aş fi făcut un chec cu cel puţin cincizeci de felii.

— Unul ca tine bea şi motorină de tanc.

În momentul următor, Ruden îl lovi pe Christian, care veni în faţă, neavând aer preţ de vreo câteva secunde, după care ficatul începu să i-o ia razna, iar camera deveni aurie. Christian îşi redobândi cunoştinţa când fu lovit de o cizmă.

— Ridică de pe jos cotorul!

Ruden îl trase în sus pe Christian şi îl pocni cu palma peste ureche. Christian simţi o explozie, un roşu care se sparge.

— Ce spui? Nu pot să aud nimic!

— Am înţeles... Tovarăşe plutonier.

— N-aud nimic!

Palma lui Ruden îi lovi din nou urechea. Christian se feri, bălăngănindu-se, dar Ruden era un buldog cu nişte tricepşi tari ca o funie împletită.

— Am înţeles...

Christian ridică mâinile în sus pentru a para lovitura. Rogalla şi Karge se spărgeau de râs.

— Hei, tăticu', să nu mă baţi!

— Nu auzim nimic! Treci să exerzezi la budă! urlă Ebert.

Rogalla şi Karge îl apucară pe Christian şi îl târâră până la toaletă. Câţiva soldaţi care fumau la scrumiera companiei se uitau la ei. Subofiţerul de serviciu

scria ceva, adjunctul subofiţerului de serviciu tocmai îi supraveghea pe nişte „boboci" care veniseră să urmeze pregătirea de bază la trupă şi lustruiau parchetul. Ruden ridică un capac de veceu şi cufundă în el capul lui Christian.

— Am înţeles, tovarăşe plutonier! urlă Christian cât putu de tare.

Karge şi Ebert se sprijineau de perete, râzând. Rogalla trase apa.

45

Republica de Hârtie

— Ne ocupăm noi şi de dumneavoastră, tovarăşă colegă Schevola, nicio grijă! Întrucât încercaţi din nou să mă întrerupeţi, aş vrea să vă atrag atenţia că aşa e cuviincios, şi nu numai între colegi, să-l asculţi pe celălalt, să-l laşi să termine ce are de spus. Am să continui cu referatul. — I-am spus *Şurubul.* Ei bine, mulţi dintre colegii noştri n-au crescut cu carioca sau cu lingura aurită, ci au avut la îndemână doar un voltametru, o mistrie, o cheie cu piuliţe. Dragi colegi, cu siguranţă veţi fi de acord cu mine atunci când spun că a lucra nu înseamnă numai să-ţi desfăşori activitatea într-o întreprindere, ci şi a crea o operă. Scriitorii din ţara noastră lucrează; sunt zidari, sunt constructori ai spiritului, iar numai unii, care nu ştiu — ori au uitat — cum miroase lubrifiantul de maşină, care nu ştiu cum se simte o strângere de mână cinstită din partea unui brigadier sau zăpuşeala de la cuptorul din faţa furnalului; unii colegi, aşadar — e vorba numai de vreo câţiva — par să nu mai fie conştienţi de ce anume este, ce reprezintă ţara asta a noastră şi cei ce o clădesc. Noi, scriitorii, suntem respectaţi în ţara asta a noastră. Nu suntem expuşi la minciunile presei capitaliste care mai deunăzi şi-a vărsat fierea cu privire la ultimul meu roman, *Frontul tăcut*, acuzându-mă cum că aş fi un tip dubios care nu prea le are cu realitatea vremurilor noastre şi nu face decât să disperseze propaganda; care le pune în gură clişee unor camarazi de mucava, chiar dacă nu e din speţa celor plictisitori, după cum a ştiut să formuleze domnul Wiktor Hart... Recenzenţii noştri nu sunt nişte argaţi plătiţi de la alde Springer, recenzenţii noştri sunt membri ai clasei muncitoare. Pentru ea scriem, ei îi datorăm privilegiul de a putea să însoţim, scriind, timpul nostru în luptele şi nevoile sale... Aşadar, şurubul, acest element constructiv mărunt, dar interesant, fără de care nu ne-am fi putut reuni aici în acest cadru frumos, fără de care acest pupitru cu manuscrisul din care citesc n-ar fi un pupitru, ci doar o grămadă de lemne, şurubul care ţine laolaltă scaunul pe care unii colegi se bălăngăne, aşadar şurubul, mic, dar foarte de folos, este obiectul pe

care vreau să-l privesc mai îndeaproape... Desigur, şurubul este şi în poştă, vreau să spun în oficiul poştal, unde se duc scrisorile despre care trebuie să mai vorbim astăzi. Poşta cu veşti rele, poşta cu porumbei, poşta pentru urechi surde[1], *postillon d'amour*, poşta pentru diverse medii occidentale, care ne priveşte şi pe noi, dar care nu ne-a fost prezentată înainte. Poşta de la patru colegi a căror prestaţie literară variază, fiind însă întotdeauna recunoscută de noi, de la patru colegi care n-ar fi avut de ce să se plângă în ceea ce priveşte publicarea cărţilor lor, pentru reeditările cărora noi am găsit mereu o cale, astfel încât termenul „cenzură", care apare în scrisoarea colegilor, devine un loc comun folosit şi răsfolosit, pe care nici formularea plină de talent a colegului nostru David Groth nu reuşeşte să-l facă mai locuibil... Dânsul se ascunde după acuzaţii generale, îmi răstălmăceşte vorbele, ei lasă că vă vine rândul, tovarăşe coleg Groth, şi încalcă prin publicarea scrisorii sale legile statului nostru. Încalcă statutele uniunii căreia îi aparţine fără să facă referire, în scrisoarea publicată de cunoscuţii denigratori ai grupului de presă Springer, la avantajele pe care i le-a adus calitatea de membru al uniunii... Niciun cuvânt despre călătoriile care i-au fost aprobate, în schimb protestează în gura mare că unei colege nu i s-a aprobat o călătorie care ar fi dus la o prezentare a unor scrieri de-ale ei în Parlamentul Bavariei, unde frontul împotriva noastră e cel mai aprig. Vreţi să mă educaţi pe mine din punct de vedere moral, tovarăşe coleg Groth, dar publicaţi în Occident, ocolind cadrul nostru legal, romanul dumneavoastră intitulat *Trotzki*, un roman cât se poate de dubios, în care răstălmăciţi în ultimul hal istoria prietenilor noştri sovietici şi de care nişte autori literari serioşi, ca prietenul meu Eschschloraque şi colegul Altberg, mi-au scris că e o scursură plină de denigrări! Da, aţi ocolit legea — cunoaşteţi adresa biroului nostru pentru drepturi de autori la fel de bine ca şi noi, membrii prezidiului uniunii, şi ca toţi ceilalţi colegi aici de faţă! Şi nu e vorba nicidecum de o infamie — ar trebui să vă cântăriţi mai bine cuvintele — dacă mă pronunţ împotriva afirmaţiei dumneavoastră cum că ai noştri colegi Rieber şi Blavatny ar fi fost „târâţi" în faţa acestui „tribunal", după cum aţi binevoit să numiţi adunarea noastră generală anuală, numai pentru că sunt comunişti care n-au renunţat să gândească... Într-o scrisoare către mine — şi uite că am ajuns să vorbim iar de poştă —, Blavatny îi zice unei colege „Blubo-Bardin", asta numai pentru că într-o poezie de-a ei apar nişte pahare şi nişte podele: după părerea dumneavoastră, eu n-am voie să spun lucrurilor pe nume şi să înfierez acest nonsens ruşinos, această denigrare lipsită de orice demnitate? Unde sunt standardele dumneavoastră, tovarăşe coleg Groth, pe care le ceri dumneata din partea noastră? Cenzură. Ce să spun! Cine consideră că gospodărirea şi planificarea de către stat a domeniului editorial, alături de celelalte, sunt cenzură n-ar trebui

[1] Joc de cuvinte: „porumbel" = *Taube*, „surd" = *taub*.

să mai folosească termenul politică culturală de care pasămite ar fi atât de preocupat. Că doar adevărul e că n-o vrea. Spuneţi că le închidem gura scriitorilor care au o atitudine critică? Mă uit în jur şi văd atâtea feţe familiare — nu e una printre ele să nu aparţină unui scriitor cu o atitudine critică. Dar există scriitori care au o atitudine critică, scriitori care vor să activeze aici, în ţara noastră şi pentru societatea noastră, şi care nu au nevoie să îi paseze pentru orice bagatelă un „text subversiv" câte unui corespondent occidental care stă la pândă, asta fiind pentru ei singura modalitate de a fi luaţi în seamă... Tovarăşul coleg Blavatny a venit la noi de la Nürnberg. Mai întâi nu s-a realizat acasă[1], apoi nu s-a realizat aici, pentru că la editură nu vii cu carnetul de partid, ci cu un manuscris care trebuie să fie bun de ceva. A învăţat repede. Refuzat fiind de către lectorii calificaţi de la editura Hermes, a născocit numaidecât o poveste despre aşa-zise măsuri restrictive şi samavolnice din partea statului, şi-a îmbrăcat produsele precare în această haină şi le-a oferit afară, unde bineînţeles că lumea şi-a dat seama de asemenea imediat, fiind însă mereu interesată de veşti din pretinsa întunecime de pe-aici. Aşa stau lucrurile, tovarăşi colegi. Şurubul poate fi un şurubel care s-a slăbit, iar şuruburile mici de tot se numesc, după cum mi-aduc aminte din vremea uceniciei mele, şurub-fluture. Nouă, celor din prezidiu, nu ne plac tonurile grosolane. Nu ne temem nici de controverse, nici de discuţii deschise. Tovarăşii sovietici ne arată ce e de făcut şi, chiar dacă nu trebuie să-i imităm întru totul, deoarece uneori situaţia diferă, întâmplându-se din când în când ca o piuliţă moscovită să nu se potrivească pe un şurub de aici, există totuşi o unitate de principiu. Să fii blând la timpul potrivit poate că e frumos, dar să fii blând la timpul nepotrivit e înfiorător, căci asta e laşitate, spune Hölderlin. Şi îmi mai scria tovarăşul coleg Rieber într-o altă scrisoare, în care îmi mulţumeşte că am atras atenţia, într-un articol pe care l-am publicat în *Neues Deutschland*, asupra pericolelor care îi ameninţă talentul care fără îndoială că există... Îmi scria că vorbele mele cinstite l-au făcut să se simtă mai cu vlagă, căci prea adesea se întâmplă ca un lucrător de birou care nu simte în tot locul patria şi uniunea să se rătăcească prin întunecimea sa nevolnică... Şi îmi scrii acum în altă parte, stimate coleg, că fără Occident nu poţi să ai parte de ecouri la noi? Păi, în cazul ăsta, dă-mi voie să-ţi spun că minţi. La noi, dacă te prezinţi cu întrebări judicioase, primeşti răspunsuri judicioase, asta stă în firea societăţii noastre. De asemenea, stă în firea societăţii noastre să umbli în mod judicios cu şuruburi, întrucât e societatea clasei muncitoare, care e familiară cu uneltele şi cu mijloacele de producţie. Spre deosebire de alte orânduiri sociale, la noi şuruburile se învârt, dar nu se învârt aiurea, spre a distorsiona faptele, ori chiar peste măsură de mult, spre a forţa lucrurile. Clădim în continuare după planurile noastre.

---

[1] Adică la Nürnberg, în Germania de Vest.

— Tovarăşe Mellis, îţi mulţumim pentru vorbele tale temeinice şi clare. Aş vrea acum să-i mai salut încă o dată cât se poate de cordial pe oaspeţii noştri: pe ministrul Cărţii, tovarăşul Samtleben, şi pe tovarăşa Winter de la Secţia de Cultură a Comitetului Central al Partidului Unităţii Socialiste. Înainte ca tovarăşul Schade să ia cuvântul în calitatea lui de prim-secretar al Uniunii Regionale, îmi permit să mai fac câteva observaţii. Lupta de clasă se ascute. Se aude un foşnet prin pădurea vest-germană de foioase[1]: cică lupta de clasă ar fi ceva de ordinul trecutului şi locul nostru ar fi în muzeu. În muzeu, tovarăşi! Şi colegi! Şi când colo tiradele astea de asmuţire reprezintă un exemplu perfect pentru a arăta că nu e nicidecum greşit să vorbim de lupta de clasă. Realizările republicii noastre sunt atacate, însăşi existenţa republicii noastre fiind pusă sub semnul întrebării. Dar ce anume înseamnă atacurile la adresa noastră? Eu unul mi-am făcut ucenicia la un pădurar şi am învăţat ceva: când copacul moare, îşi trimite toată forţa care i-a rămas în fructe sau în conuri. Cu astfel de zvâcniri de forţă de ultimă oră avem de-a face aici. Aceste conuri numeroase cu care se aruncă în noi sunt conuri ale morţii. Sunt fructele mâniei de a aparţine unei orânduiri sociale pe cale de a pieri, este teama în plină floare a ultimului stadiu al imperialismului. Ei tot scormonesc şi scormonesc şi nu se declară mulţumiţi până când nu au găsit o greşeală. Iar această otravă se tot scurge prin crăpăturile îngăduinţei noastre, a felului nostru prietenos de a fi! Anumiţi oameni şi anumite forţe dau impresia că pretinsa lor grijă faţă de dezvoltarea republicii noastre nu reprezintă în realitate nimic altceva decât căutarea necontenită şi astfel în sine bolnăvicioasă a unor greşeli şi lucruri care să pună sub semnul întrebării această dezvoltare. Nu trebuie să daţi din cap, tovarăşe coleg Eschschloraque, iar dumneavoastră, tovarăşa colegă Schevola, faceţi bine şi rămâneţi în sală, pentru ca, atunci când vă vine rândul, să nu ne răstălmăciţi vorba din gură. Politica noastră a dat roade în întregime, acest lucru fiind valabil aşadar şi pentru politica noastră culturală. Politica culturală din ţara noastră nu se subordonează niciunui fel de variaţiuni, niciunui fel de schimbări vremelnice; nu suntem nişte cavaleri ai conjuncturii care îşi răspândesc minciunile după principiul capitalist al lupului. Anumiţi oameni iau mereu în gură cuvântul „adevăr". Ne arată cu degetul, acuzându-ne. Dar despre ce adevăr vorbim noi aici, de fapt? Despre tirajele mari de care tovarăşul coleg Groth se bucură graţie efortu-rilor noastre neobosite — pe care le depunem nu numai pentru bunăstarea lui, ci pentru bunăstarea tuturor membrilor uniunii? Şi asta atât aici, cât şi afară. N-are el voie să călătorească? Anul trecut ai cerut, tovarăşe Rieber, de cinci ori să pleci în ţări nesocialiste — te-am refuzat noi fie şi o singură dată? Spun asta pentru că de existat au existat rezerve serioase să te lăsăm să pleci.

---

[1] *Blätterwald*: termen metaforic (folosit în mod curent în limba germană) care desemnează presa.

Prezentările tale din străinătate au fost determinate de resentimente și clișee; ai tot bătut apa în piuă pe tema restricțiilor impuse artei și artistului, în țara noastră. Și ai fost atât de tare restricționat că ai și făcut-o pe banii noștri, în valută forte, cu o viză căreia din câte știu i se spune în rândurile scriitorilor „geamantanul zburător" ... Păi nu e asta prefăcătorie? Dar ce să ne mai batem gura de pomană. Ar trebui să ne bazăm toate hotărârile pe o întrebare fundamentală. Întrebarea asta sună în felul următor: noi împotriva cui? Bertolt Brecht, *Cântecul despre dușmanul de clasă*, ultima strofă. Da, tovarăși, cu plăcere ne ridicăm, improvizațiile nu sunt trecute în procesul-verbal, dar împrospătează viața; cu siguranță că majoritatea dintre noi pot să rostească acum din memorie vorbele lui Brecht: „Cât o zugrăvi zugravul/ Crăpătura n-o astupă el, grozavul!/ Unul pe loc rămâne și-altul pleacă/ Ori eu, ori tu, neneacă./ Și orice ar fi să mai învăț/ De regula de bază nu mă dezvăț:/ cauza dușmanului de clasă/ n-o să fie și-n a mea clasă/ Nu există în lume acel cuvânt/ care să ne fie deopotrivă sfânt:/ Ploaia curge de sus în jos/ Dușman de clasă-mi ești, prejos." Are acum cuvântul Paul Schade.

— Dragă tovarășe Bojahr, dar știu că ai vorbit pe șleau! Aproape că mi-ai luat vorba din gură. Însă numai așa, oleacă, dragi colege și dragi colegi! Am petrecut dimineața de azi uscând cu uscătorul de păr manuscrisul ultimului meu mare poem, *Buchenwald*, foaie cu foaie. Aversele de ploaie puternice de ieri m-au luat total prin surprindere. Apa ajunsese prin fereastra cu flori pe pervaz în camera mea de lucru, își croise un drum întortocheat, dar bine elaborat, luând-o tot înainte și pătrunzând strop cu strop în poeziile mele. Când îmi puneam ordine în hârtii, mi-am dat seama numaidecât de sinistra semnificație simbolică a ceea ce se petrecuse. Pe de o parte, era fereastra cu flori — iluziile mele politice care nu rezistă la intemperiile socialismului real. Pe de altă parte, erau poeziile mele — trecutul meu și al atâtor tovarăși. Le scrisesem cu cerneală ferogalică „Barock" — că doar nu vreau ca peste două sute de ani oamenii de știință să se enerveze din pricina cernelii decolorate — și, recitind rândurile mele umezite, am fost zdruncinat mai mult ca de obicei. Cum s-a putut petrece un astfel de lucru nefast? Am constatat că, în loc să vină ca de obicei dinspre Vest, ploaia a bătut, în mod inedit, dinspre Est, lovind direct în odaia mea de poet. Ce porcărie mai era și asta? Să fi fost oare în joc mâna Moscovei? Iar televiziunea vest-germană, pe care eu o persiflez aici atât de potrivit, s-ar fi întrebat cum de poetul Paul Schade poate să fie atât de lipsit de caracter, nefiind în stare să înjure ploaia după tot ce îi făcuse aceasta. Am spus: în interesul florilor din grădină. În interesul rândurilor de rubarbă și varză. Al răsadurilor de panseluțe ale soției mele. În interesul castraveciorilor mei și al roșiilor mele. Haideți să lăsăm gluma deoparte, stimați colegi! Nu am ales la întâmplare introducerea în tema asta, căci vă spun drept că-mi vine mai degrabă să plâng decât să râd. Ca și când n-am mai fi trecut de vreo câteva ori prin asta. Ca și când metodele adversarilor dinăuntru și de

afară ar avea ceva nou pentru noi. Ca și când n-am ști cum să contracarăm metodele astea. Mă știți voi, n-am fost niciodată genul care să mângâie animalele care mușcă. *Buchenwald*, așa se numește poemul meu. Noi, cei care am fost acolo, știm ce înseamnă fascismul, și mai știm și că sunetele din flaut ale capitalismului bazat pe monopol sunt cele care fac mereu ca șarpele veșnic al nazismului să-și ridice capul. Noi, cei care am supraviețuit în vremea fascismului și a lagărelor de concentrare, am jurat alături de tovarășii din Armata Roșie de Eliberare să nu mai îngăduim niciodată să se petreacă o astfel de crimă. Dar pântecul din care a ieșit crima e încă roditor! Aceasta este poziția mea, poziția unui comunist care și-a închinat viața luptei împotriva revanșismului, revizionismului și a eforturilor multiple ale agresorului de a ne distruge — cu arma din care zăngăne cartușele de la gloanțe și cu arma din care sar aschiile de la creion! O, înțeleg eu prea bine ce anume urmăresc o parte dintre domnii și doamnele aici de față, chiar dacă fețele lor privesc cu atenție și în mod aparent prietenos. Vor să hotărâm ceea ce se potrivește clișeului despre noi; să facem astăzi ceva ce suntem, ce-i drept, nevoiți să facem, dar care nu face decât să le confirme anumitor oameni din mediile occidentale lucrurile de care ei ne acuză oricum de la bun început. Oare să le cântăm noi chiar în strună acestor elemente? Pe de altă parte, să alegem varianta mai ușoară pentru noi, lăsând lucrurile așa cum sunt? Uneori, trebuie să ai curajul de a face ceea ce lumea se așteaptă să faci. Uneori, trebuie să ai măreția de a fi previzibil. De aceea, propunem ca, în urma discuțiilor, adunarea noastră să ia următoarea hotărâre...

— De ce hotărârea vine înainte de discuție, domnule Schade?

— Tovarășe coleg Blavatny, ăsta e numai un proiect de hotărâre — să ia următoarea hotărâre: Adunarea generală anuală a Uniunii „Celor care muncesc cu mintea" în cadrul republicii noastre s-a ocupat cu comportamentul unui număr de membri care și-au nesocotit îndatoririle de membru al Uniunii și au dăunat prestigiului Uniunii. Adunarea a acționat astfel în conformitate cu însărcinarea indicată de Prezidiul Central al Uniunii „Celor care muncesc cu mintea" de a se purta pe baza statutului Uniunii o discuție de principiu cu membrii Uniunii numiți în referatul lui Günter Mellis prin care să se clarifice pozițiile acestora. Faptele expuse în referatul tovarășului Mellis dovedesc că acești membri ai Uniunii au socotit ca fiind corect și cuvenit să denigreze din străinătate statul nostru socialist, politica culturală a partidului și a guvernului și ordinea de drept socialistă, contravenind astfel îndatoririlor lor, consfințite în statut, de a acționa în mod activ în sensul făuririi Societății Socialiste Dezvoltate. Prin aceasta, împricinații s-au pus în slujba celor care atâță împotriva RDG și a socialismului, încălcând în mod univoc statutul Uniunii, îndeosebi articolele I.1, II, III.2, IV.2, dovedindu-se a fi nedemni de calitatea de membru al Uniunii „Celor care muncesc cu mintea" în RDG. De aceea, adunarea membrilor Uniunii se vede nevoită să tragă concluziile de rigoare

de pe urma acestui comportament, hotărând să îi excludă din rândurile Uniunii „Celor care muncesc cu mintea" în Republica Democrată Germană pe Judith Schevola, David Groth, Karheinz Blavatny și Jochen Rieber.

— Stimați colegi, am auzit hotărârea, așadar, referatul, proiectul de hotărâre propus de către prezidiul adunării generale. Începem acum discuțiile. O serie de participanți au anunțat că vor să ia cuvântul. Acceptăm și alte cereri. Primul care vorbește este David Groth.

— Referatul colegului Mellis cu atacurile împotriva mea și a colegilor mei se află în organul nostru central, *Neues Deutschland*, sub o scrisoare pe care stimatul nostru coleg Lührer i-a adresat-o tovarășului președinte al Consiliului de Stat și în care a binevoit să-i gratuleze pe colegii Schevola, Blavatny, Rieber și Groth cu titulatura de paraziți și elemente stricate. Cer în mod răspicat prezidiului să asigure publicarea în *Neues Deutschland* și a replicii mele, precum și a replicilor colegilor atacați împreună cu mine, astfel încât să ne putem apăra într-un mod la fel de public cum am fost atacați.

Noi, spiritele critice, suntem în țara asta niște supuși care pot fi oricând dați afară. Faptul că suntem critici înseamnă că avem curajul să contrazicem opinia partidului care deține întreaga putere în stat atunci când aceasta, după părerea noastră, nu corespunde cu realitatea. Dumneavoastră, stimate coleg Mellis, spuneți că este fără doar și poate posibil să-ți exprimi părerea în mod liber în țara noastră. Așa scrie în articolul 27 din Constituție, care le garantează tuturor cetățenilor și, așadar, tuturor autorilor dreptul să-și exprime opinia în mod liber. Vă întreb însă dacă asta corespunde adevărului. Răspunsul la această întrebare nu poate fi decât nu, atâta vreme cât cel care îl dă nu e cu totul pervertit sau orb. Din păcate, anumite probleme care ne privesc nu sunt dezbătute în mediile de aici. Faptul că anumite cărți nu sunt publicate de către editurile noastre. Vreți să negați asta? Nu vă faceți de râs. Nici măcar o singură dată nu am putut să citesc în vreunul dintre ziarele noastre vreo replică la denigrări ca acestea pe care domnul Lührer le consideră necesare, niciodată nu am văzut la „Camera actuală" vreo prezentare a adevăratei situații din întreprinderile noastre, a problematicii mediului înconjurător, a grosolăniei care ia amploare în societatea noastră. Sau vreți să spuneți că toate astea, de fapt, nu există? Atunci, priviți din pata oarbă și nu îmi rămâne decât să vă felicit pentru această performanță: e o noutate științifică. Dumneavoastră, stimate coleg Mellis, îmi reproșați faptul că fac legătura între cenzură și legislația penală. Fiecare autor care vrea să publice o carte care nu este aprobată în țara asta intră desigur în mod automat în conflict cu legea valutelor. Colega mea Schevola și cu mine ne-am făcut pasibili de pedeapsă pentru că ne-am căutat în Occident o editură pentru cărțile noastre care nu au avut voie să apară aici. Mie mi se pare pasibil de pedeapsă faptul că ne-am făcut pasibili de pedeapsă. Sensul unei astfel de corelări între cenzură și procedură penală nu poate fi decât punerea călușului în gura autorilor care nu vor să se complacă

defel cu minciunile și car :, mai mult, îi spun minciunii pe nume. Sau se va permite în sfârșit ca scriitorii din RDG să scrie și despre teme care până acum erau considerate tabu ori care au început din nou să fie considerate tabu ? Se va apuca lumea mai degrabă să se ocupe de starea de fapt care face obiectul criticii în loc să le pregătească un tribunal scriitorilor critici și să-i împroaște cu insulte ? Îngăduiți-mi să vă spun și ceva personal. Nici nu se cuvine și nici nu-mi stă în fire să vreau să vă educ din punct de vedere moral, domnule coleg Mellis. Sugerați că este imoral să publici în Occident. Vă răspund numai că autorilor care sunt reduși la tăcere aici de bună seamă nu le rămâne deschisă nicio altă cale. Colegilor noștri de suferință din Uniunea Sovietică sau din România calea aceasta nu le este deschisă. Imoral nu este să publici afară, ci să fii cenzurat aici. În altă ordine de idei, cine s-a trezit într-o uniformă greșită, cu însemne greșite, într-o tabără greșită ar face mai bine să nu-i atace pe cei care au luptat pe atunci în uniforma care trebuie[1], de partea corectă și pentru o cauză dreaptă. Eu n-am nevoie să mă rușinez de trecutul meu, căci n-am fost persecutat numai pentru nasul meu „evreiesc". Nu, în realitate nu e vorba de delicte valutare și alte chestiuni de genul acesta. Se urmărește împiedicarea unui anumit tip de literatură, și anume a aceleia care nu vrea să știe nimic de ochelari rozalii. Adunarea generală anuală va trebui să hotărască astăzi cu privire la excluderea unor membrii din Uniune. Cu toții știm că mulți dintre dumneavoastră ați fost convocați înainte de această adunare pentru a vi se spune cum să votați. Cu toții știm ce lucruri depind, pentru fiecare dintre dumneavoastră, de felul în care se votează. Călătorii în străinătate și burse, editări și puneri în scenă, ecranizări și premii. Nu îi voi lua nimănui în nume de rău dacă, punând în cumpănă astfel de avantaje, va vota pentru excluderea mea și a colegilor mei.

— Incredibil ! Ce tot îndrugați acolo ! Încetați !

— Am să vă fac și am să-mi fac imediat plăcerea asta. Fie ca rușinea și conștiința încărcată să nu vă apese prea mult când mergeți acasă. Gândiți-vă atunci când votați că timpul există și că lucrurile care par rigide și de neschimbat pot totuși să se schimbe ; uneori, mai repede decât ai crede posibil. S-ar putea ca într-o bună zi să trebuiască să dați socoteală copiilor dumneavoastră. Ori oamenilor în numele cărora unii colegi de aici pretind că vorbesc. Atunci, s-ar putea să fiți întrebați : cum v-ați comportat voi atunci, maeștri ai cuvântului, când s-a pus problema să se voteze ?

— Are cuvântul Karlfriede Sinner-Priest.

— Mulțumesc, tovarășe coleg Bojahr. David Groth, mi-aduc aminte de un bărbat care a venit pe poarta de la Buchenwald în uniformă americană și s-a uitat la fețele a doi colegi, a lui Paul Schade și a mea, la fața mea oribilă.

---

[1] Personajul David Groth este inspirat de scriitorul Stefan Heym, care a luptat în al Doilea Război Mondial în armata americană.

Nu mai aveam păr, iar din pricina scorbutului și a bătăilor abia dacă mai aveam dinți. S-a uitat la fețele deținuților, s-a așezat și și-a dat jos casca. David Groth, mi-aduc aminte de un autor care scria cărți animate, plesnind de vitalitate, despre începutul dificil și uneori marcat de contradicții al vremurilor noi. Timpul era un copil mic și care nici acum nu s-a maturizat chiar cu totul, căci procesele sociale nu se derulează în timpul pe care îl percep oamenii. Să-mi fie cu iertare dacă aduc acum în discuție o componentă emoțională și privată, dar mă întreb ce a făcut timpul, și poate și gloria, din David Groth, cel pe care l-am cunoscut cândva ca pe un susținător înflăcărat al cauzei noastre, ca pe un luptător pentru o lume mai bună și mai dreaptă, împotriva fascismului și imperialismului. Stăteam ieri și răsfoiam niște scrisori pe care mi le scrisese el, citeam documente de prin ziarele vechi, citeam prin cărțile lui mai de demult. Nu am să-l uit niciodată pe autorul *Soldaților* și al *Roșului dimineții*, pe adeptul convins al căii conturate la Bitterfeld și al vorbelor dure, dar adecvate, împotriva unor forțe pe care nu le numesc, să nu se murdărească procesul-verbal. Autorul lui *Trotzki* este, după cum s-a mai spus, autorul unei scursuri pline de denigrări care se dedă la cele mai josnice calomnii și tertipuri dacă acestea promit să-i servească scopurile; scopuri pe care nu le cunosc și la care m-am ferit să mă gândesc în timpul lecturii, căci nu îndrăzneam să cred ceea ce citeam, și m-am uitat de vreo câteva ori la pagina de gardă să văd dacă nu care cumva și-a permis cineva o glumă proastă, livrând o făcătură de manuscris semnat cu numele David Groth. Anumite vanități stilistice și incongruențe pe care le-a avut el dintotdeauna, dar care înainte erau compensate de substanța cărților sale, m-au făcut să-mi dau seama că, din păcate, era într-adevăr vorba de el. Nu oricine suflă în marea trompetă morală e un scriitor bun; dacă e să fie luat la bani mărunți, nu oricine face prin Occident pe disidentul onorabil e un scriitor care merită acest nume. Am comparat perioada de după război cu un copil. Majoritatea dintre noi probabil că avem copii. Îi spuneți mereu copilului dumneavoastră că e oribil? Vedeți numai ceea ce este oribil în copilul dumneavoastră? Sau nu cumva sunteți pur și simplu mândri și fericiți să aveți parte de așa un cadou? Copilul nostru însă, socialismul, trebuie tot mereu să-i audă pe cârcotași și chibiți cât de plin de defecte și de oribil este; ba i se spune că picioruşele lui sunt prea strâmbe, ba că brațele îi sunt prea scurte, trupul prea uscățiv, capacitățile intelectuale slabe... Ăștia sunt ochelarii care văd peste tot numai ceea ce este prost și urât și nesocotesc ceea ce e bun, zicând că e irelevant ori lipsit de importanță. Situația este următoarea: avem un statut, o Constituție internă, dacă vreți, și cine vrea să fie membru în Uniunea noastră trebuie s-o respecte. David Groth, tu și o serie de alți autori — dintre care în special domnișoara Schevola mă dezamăgește, căci din partea ei m-aș fi așteptat la mai mult —, voi nu respectați statutul. Vă plângeți cum că n-ar fi libertate de expresie, dar implicați mediile vestice înainte să căutați să ne contactați pe noi. V-am tratat

cu îngăduință, îndeplinind, în ceea ce ne privește, ceea ce scrie în statute, în paragraful III.7: că prezidiul trebuie să poarte discuții spre a se determina dacă mai există sau nu premisele pentru păstrarea calității de membru. Spuneți că grija voastră pentru politica culturală socialistă ar fi atât de mare, că nu mai priviți mediile vestice ca pe un instrument al adversarului de clasă, ci ca pe un ajutor în schimbarea acestei stări de fapt pasămite atât de înfiorătoare. Spuneți că vreți să vă exprimați în mod critic, dar la adunările Uniunii, unde puteți face asta în mod liber, nu veniți. David Groth, nu-mi vine ușor să iau această decizie. Am în spatele meu nopți nedormite. Dar totul este deja hotărât. De către tine, de către ceilalți autori care ne vorbesc de rău. Nu noi ne îndepărtăm de voi — voi vă îndepărtați de noi. Tu și colegii tăi, v-ați exclus singuri.

— Mulțumesc, Karlfriede Sinner-Priest. Vorbește colegul Altberg.

— Doamnelor și domnilor, nu am un manuscris dinainte pregătit, căci tema adunării noastre generale anuale nu mi-a fost făcută cunoscută decât abia acum, și probabil că pentru majoritatea dintre dumnevoastră lucrurile stau la fel. Ce-i drept, determinarea neobișnuită din tonul scrisorii de invitație m-a transpus într-o stare de neastâmpăr plin de așteptare. Văd printre dumneavoastră multe fețe pe care nu le-am mai văzut niciodată în Uniunea noastră și mă-ntreb dacă sunt fețe de autori — și ce anume vor fi publicat acești autori, dacă autori sunt. Încolțește în mine bănuiala că e vorba aici de obținerea majorității la votare. E vorba și de literatură? Literatura nu este sluga politicii, nu e ilustratoarea spiritului vremii care tocmai se întâmplă să fie actual. Numai prostănacii și cei care fac insinuări răuvoitoare cred că opinia despre figura unui autor este opinia despre acel autor — ei bine, există figuri în viață de care nu-mi place, dar pentru care trebuie totuși să-mi manifest interesul dacă vreau să înfățișez viața și altfel decât numai în aspectele plăcute mie. Trebuie să fii nătâng să crezi că părul grizonat al lui Judith Schevola sau că numărul de peri de pe negul care e pe nasul lui Georg Altberg ar spune fie și numai ceva despre cărțile lor. Nu-i așa, nu-i așa? Literatura înseamnă lirică, eseu, roman, dramă; nu înseamnă interviuri. Există colegi a căror activitate de a da interviuri întrece cu mult producția lor literară, și de multe ori nu numai ca volum. Ei le știu pe toate, își dau cu presupusul, cu aerul cel mai senin din lume, despre zborul în spațiu și despre dezarmare, despre problemele femeii și politica culturală; dar romanele și poeziile lor sunt produse subțiri, sărace în vitalitate, sărace în ceea ce privește lumea pe care o redau. Noi, cei a căror sarcină este limba, este cuvântul, nu ar trebui să ne dăm în caruselul pestriț al datului cu presupusul. Asta s-o facă actorii, politicienii și sportivii. Aș vrea să fiu bine înțeles. După cum se știe, în țara asta e un exercițiu la modă să-i încondeiezi pe lucrătorii cuvântului, ai spiritului ca pe niște hopa-mitică în căutarea publicității atunci când ei abordează anumite probleme care, după părerea anumitor funcționari, trebuie să fie

trecute sub tăcere. Asta e delațiune. Dar după părerea mea este de asemenea delațiune, dragă David, să-i răspunzi domnului Mellis prin formularea, un moment, mi-am notat treaba asta: „Cine s-a trezit într-o uniformă greșită, cu însemne greșite, într-o tabără greșită." Ai spus că tu nu ai nevoie să-ți fie rușine de trecutul tău. Îți spun că eu unul am nevoie să-mi fie, și cred că și lui Günter Mellis îi e rușine. Amândoi a trebuit să plătim din greu pentru rătăcirile și orbirea tinereții noastre și coșmarul trecutului mă tot încearcă în timpul nopții. Fiecare trebuie să se împace în felul lui cu ceea ce a făcut sau n-a făcut, fiecare are fantomele lui în dulap — și fiecare ar trebui să se ferească să se erijeze față de ceilalți în cineva care știe mai bine ori chiar în judecător. Vom fi cu toții judecați — în altă parte.

„Toleranța", cuvântul care cred că a rămas astăzi încă nerostit. Există legea și există oamenii, dar legea e făcută pentru oameni, nu oamenii pentru lege. Știu că unii din sală vor face ureche surdă la vorbele mele. E vorba de cei care consideră că pierderile sunt inevitabile, cei care — mă refer acum la unii dintre oamenii ăștia, sper să nu fie prea mulți — chiar speră să aibă loc pierderi, socotind că prestigiul lor va crește dacă alții nu se mai bucură de prestigiu. Nu trebuie să-ți placă de Judith Schevola, dar este unul dintre cele mai importante talente ale Estului, pe lângă unul care lucrează la debarasare într-un restaurant ce deservește excursioniștii[1]. Avem atât de multe talente, că ne putem permite să le izgonim? Sunt defăimarea, intoleranța, îngrădirea modalități potrivite să te porți cu talentele? Oare societatea noastră nu va trebui să învețe să-și suporte criticii dacă vrea să rămână atractivă pentru oameni?

Colegi! Vă cer, vă rog insistent să nu votați pentru excluderea celor patru din Uniune! Ar fi o catastrofă cu consecințe imprevizibile. Știți cu toții că asta le-ar distruge existențele, că ar fi aproape imposibil pentru ei să-și mai desfășoare aici activitatea. Excluderea lor nu ar fi sfârșitul grijilor noastre, ci începutul următoarei răsuciri a șurubului.

— Vorbește Eduard Eschschloraque.

— „E greu să spui adevărul atunci când/ minciuna e la mare cinste./ Cine prețuiește soarele care se stinge?/ Pustiul fără umbre și oaze,/ oglinda ce-ți dăruiește îndărăt doar nimicul?/ Un lucru singur e fără sens și trist,/ abia când sunt două își schimbă vocile/ și își sprijină reciproc slăbiciunea./ Acum vreau să fiu rău și să pun întrebări bune:/ Ce e libertatea când toate opreliștile

---

[1] Aluzie la scriitorul est-german Wolfgang Hilbig (1941–2007), neînțeles și marginalizat (și chiar cercetat în stare de arest timp de câteva săptămâni) în RDG, care a emigrat în 1985 în RFG, unde a avut parte de numeroase onoruri, decernându-i-se, printre altele, cea mai înaltă distincție literară din Germania: Premiul „Georg Büchner" al Academiei Germane pentru limbă și creație literară (2002). Scriitorul Franz Fühmann (după care este inspirat personajul Georg Altberg) s-a pronunțat în favoarea lui Hilbig, recunoscându-i în mod public valoarea chiar și după marginalizarea acestuia.

cad,/ căci Goethe spune despre lege:/ Numai aceasta ne poate da libertatea./ Ce e Constituția care se strânge ca un inel de fier,/ strângând limbile și carnea omenească/ ce îmbătrânește și se trece?/ Ce reprezintă marea pentru vaporul/ cârmit de mâna/ figurii de proră?"

— Ia uite măi, o știe pe dinafară.

— „Sunt oameni de proastă calitate — și buni muzicanți,/ spune Brentano în *Ponce de Leon.*/ Și oare nu am spus noi că ne vom iubi unii pe alții/ dar: « Ce credeți de el... așa printre noi?/ E o broască plină de bijuterii ce putrezesc./ Sosește, iată-l! — Dragul meu Eschschloraque/ de mult doream să vă spun/ cât de mult vă prețuiesc... piesele/, cât de mult vă prețuiesc și curajul de a vedea spiritul timpului/ ca pe suprafața apei dintr-o toaletă,/ iar ceea ce înoată înăuntru merită/ să tragi apa. »/ — Prefăcătoria de pildă./ În mâinile mele vedeți un catalog/ plin de dușmani de clasă, tipărit frumos, de o editură urâcioasă din Vest. În mijlocul lui/ se află iubitul nostru Mellis; și alții/ am văzut și pene de demnitari de stat. Pedeapsă: da. Dar/ o cer și pentru alde Mellis/ căci sunt porci cei ce-i fac pe alții porci/ mâncând și ei din troacă."

— Neruşinare! Afară, afară!

— „Zăpăcite sunt ziua și timpul,/ dar eu sunt fidel datinilor părintești/ ține legile strâns, asta face să fie visele largi/ și oamenii să nu se certe./ Miere dulce pe faguri amari!/ Să oprim nonsensul! — dându-ne o Constituție:/ Trăiască bucătăria — moarte gândacilor de bucătărie!/ Ordinea are și ea nevoie de ordine/ Nicicând zâzania cu zâzanie nu se-ngroapă." — Apropo, domnule Schade, ar trebui să vă mai revizuiți germana. „Arma din care sar așchiile de la creion" — tipul ăsta de limbă e o maimuță pe care sar, dându-i târcoale, puricii.

— Domnule Rohde, domnule Groth, ca moderator, este de datoria mea să vă atrag atenția că stenografierea este asigurată de către responsabilii noștri de proces-verbal! După alocuțiunea domnului Eschschloraque, care a fost folositor și spiritual ca întotdeauna, va mai vorbi, ultima înainte de pauză, Judith Schevola. După aceea, se deschide bufetul la ieșirea din spate.

46

Hispano-Suiza

Sculptorul Dietzsch lovi broasca, una dintre piesele „bune, de pe vremuri", maro, ca o armă, în formă de colivie, care se găseau uneori pentru clienți buni la fierăria lui Feustel din apropierea străzii Rothenburg; o broască cu un cadru gros cât degetul, care se deschidea abia la a patra sau a cincea lovitură de jos cu ciocanul cu cap rotund, „precum mandibula unui crocodil care a învins rezistența unei gume de mestecat", după cum spunea Dietzsch. Lui Richard îi plăcea această comparație, care i se părea copilărească; pictorul mai lăsă broasca să se deschidă și să se închidă cu zgomot de vreo câteva ori. Trebuie că era un sentiment bun, de siguranță, de temeinicie, erau părți netezite care intrau una într-alta la marele fix; unii oameni se făceau gardieni la închisoare pentru sentimentul ăsta. Inginerul Stahl mersese puțin înapoi, ceea ce îl miră pe Richard — oare pe el nu-l interesa chiar deloc ce anume voia Dietzsch să le arate, lucrul pentru care străbătuseră câțiva kilometri? Cariera de piatră se afla la Lohmen, o mică localitate situată în apropiere de Pirna. Dietzsch făcuse mare caz și arborase mina unui om care decide „să arate cu adevărat ceva acum", cum se spune. „Că doar știu de hobby-ul dumneavoastră, domnule doctor Hoffmann, și mi-ați operat chestia aia înfiorătoare pe care o aveam la tunelul carpian; cred că am ceva pentru dumneavoastră." Stahl se uita la doi sculptori care lucrau la celălalt capăt al carierei.

— Jerzy, polonezul nostru, și domnul Büchsendreher, îi strigă Dietzsch, arătând către o stâncă de deasupra lor, pe care erau desenate niște fețe bărboase. Jerzy le-a desenat. Arta e o armă; dar el nu face nimic nimănui.

Stahl își duse mâna la frunte, să nu-i intre soarele în ochi, lăsă să-i alunece privirea peste marginile stâncii, la crângul de deasupra.

— Ia spuneți, aici nu se poate intra decât prin poarta din față?

Stahl nu se întoarse la Dietzsch, uitându-se în schimb la vagonete și la niște scripeți fixați de niște suporturi de deasupra blocurilor de gresie, la șinele care duceau de la poartă la niște vagoane ce se coceau pierdute în soare și

dându-şi mâna jos şi aşezând-o apoi la loc, în vreme ce Dietzsch îi răspundea; soarele revărsa o lumină intensă peste blocurile în curs de a fi sculptate, răspândite în tot locul, şi peste sculpurile răzleţe.

— Da, şi de obicei e închis, chiar dacă lucrăm aici. Nu prea ne plac musafirii, ştiţi, şi mai ales nu ne plac musafirii neanunţaţi. Uneori, vin copii. Au reuşit deja să ne distrugă nişte sculpturi. S-au căţărat pe poartă. Am sudat nişte sârmă ghimpată şi de atunci avem linişte.

— Dar cum ajung aici? Prin crâng?

— Pe-acolo nu poţi trece. A încercat Jerzy, dar n-a reuşit să parcurgă mai mult de doi metri. Dacă ne înţelegem, vă dau o cheie. Atunci, aţi putea veni şi la sfârşit de săptămână, când aici de obicei nu e nimeni. Curent electric avem, apă ar trebui să vă aduceţi. Aici e un singur post telefonic care se închide la sfârşit de săptămână.

Dietzsch împinse zăvorul cu forţa, deschise uşa de la şopron şi îi lăsă pe Richard şi Stahl să intre întâi. Ochii trebuiră să li se obişnuiască cu semiîntunericul. Sculptorul goni câteva găini care probabil că intraseră în şopron prin acoperişul stricat. Era o încăpere mare, împărţită în câteva compartimente, şi plină de sculpturi, lăzi cu fructe, canistre de benzină şi scule, iar în stânga de tot erau nişte baloturi de paie şi hamuri de cai şi o chestie diformă acoperită de o prelată, toate fiind vraişte.

— Pentru cinci mii de mărci, mi-am zis, e al dumneavoastră.

— Hispano-Suiza, spuse Stahl, aplecându-se deasupra radiatorului.

— Un moment, spuse Dietzsch, făcându-şi de lucru la un oblon, şi deodată se făcu o lumină care îi orbi.

— E veche.

Stahl făcu încetinel înconjurul maşinii. Richard se oprise în spatele sculptorului. „Ţine-te întotdeauna în spatele vânzătorului", asta era tactica lui Arthur atunci când cumpăra ceasuri sau făcea schimb de ceasuri; dacă e să vorbeşti, să nu te apuci niciodată mai întâi să spui ceva de marfă şi, atunci când spui, spui ceva lipsit de importanţă, aşa, ca-n treacăt, pentru a-ţi stăpâni vocea, pentru a dezamăgi aşteptările celuilalt, nu faci gesturi care să te trădeze, nu afişezi o indiferenţă care ar putea fi citită ca o faţadă.

— Era în stare să-ţi vorbească ore în şir despre caroserii, scria Meno, *nişte simple învelişuri — desigur, el nu le-ar fi numit niciodată astfel — pentru o tehnică ce mie nu-mi spunea nimic şi mă plictisea (după cum cred că se întâmpla cu majoritatea musafirilor care stăteau să-l asculte, mai ales cu femeile); ceea ce nu mă plictisea era el, un chirurg care ridica mâinile şi schiţa nişte forme delicate şi ruşinoase, de parcă ar fi fost trupuri de femei pe care medicul din el le privea cu privire profesionistă şi totuşi cu receptivitate; peste bietele noastre capete ploua cu nume, numai Robert părând a se aprinde, pasându-i tatălui său înapoi numele ca pe nişte mingi de tenis de masă. „Saoutchik:*

Meno ai auzit? Nu e așa că ăsta e un nume, un sunet la care te ia cu fierbințeală pe șira spinării? Maybach și Düsenberg, Rolls Royce și Bugatti — nu sună ca niște mastodonți extincți? Schema asta constructivă, cum intră liniile una într-alta, elegant și clar, așadar, Meno, dacă mă întrebi ce e poezia, asta e! Dacă aș fi un pictor, scheme constructive dintr-astea aș desena. Gerhart Stahl, te chem cu numele întreg, căci tu mă înțelegi. Folosim toate lucrurile astea în viața de toate zilele, dar în afară de profesioniști mai nimeni nu stă să se gândească la ele. Ce naiba e o frână? Credeți cumva că e de la sine înțeles ca volanul să se afle în partea stângă? Puteți să vă închipuiți că au existat constructori de caroserie care acopereau aripile mașinii cu piele? Știți cum e și ce înseamnă să atingi o aripă dintr-asta? Am auzit cum că, într-un muzeu din Washington, ar exista rocă lunară și că nimeni nu poate trece pe lângă ea fără s-o atingă — se simte ca o rocă pământească? Doamne, voi lua acum niște boli extraterestre, există radiații neobișnuite în chestia asta? O aripă de mașină acoperită cu piele, asta înseamnă să pui pielea unui animal pe o mașină care va vibra de forță. Mușchi forjați, vine din cupru, încheieturi din oțel inoxidabil. Un model de plasă în dungi, ca o girafă, pe un capac de radiator, lac greu, maro-închis, pe un Horch, un Daimler-Benz, un Bugatti Royale, un Isotta Fraschini Tipo 8B, cu o caroserie Landaulett-De-Ville a constructorului milanez de caroserie Castagna. Și ce avem noi? O pălărie pe roți cu numele de Dacia, o conservă de sardele transformată în broască, de-i zice Zaporojeț, și un vis mic-burghez cu aerodinamica unui plug de zăpadă, cu numele de Wartburg; avem o pâine de secară bâlbâită de-i zice Polski Fiat, un dezastru urlător de-i zice Trabant, poreclit și carton pe roți, cu un motor în doi timpi la ghidon, zgomot infernal și gaze toxice de eșapament, ar trebui să purtăm căști protectoare speciale când ne deplasăm, pârâind, cu șaptezeci la oră de-a lungul coastei Mării Baltice și credem că ne aflăm în interiorul gâtlejului unui bebeluș urlător!" Așa vorbea Richard, și le vorbea astfel și studenților în prelegerile ținute în perioada Crăciunului. Numai Robert și Ulrich se arătau interesați, Christian stând cu mâinile încrucișate și privind în jos, ca și când nu s-ar fi simțit în apele lui să-l vadă pe tatăl său înflăcărându-se atâta. Barbara strângea niște scame de pe mânecile bluzei, Niklas și Gudrun se uitau la ilustrațiile colorate de automobile pe care Richard le împinse peste masă, după care își văzură de feliile de chec din farfurii...

— E veche, da, spuse Richard.

— Nu e pur și simplu o mașină veche, spuse Dietzsch. E un Hispano-Suiza H6B, construit în anul 1924, cu volanul pe partea dreaptă, cu un motor cu șase cilindri, cu o capacitate de 6,5 litri, transmisie pe spate și 130 km viteză maximă.

— Frânare asistată cu servofrâne mecanice, spuse Richard.

— În marşarier nu merge atât de bine, spuse Dietzsch. Rolls Royce a îmbunătăţit treaba asta. Practic e o frână normală, cu tambur. Tamburul interior e legat prin intermediul unui angrenaj de arborele de transmisie.

— Asta face să se răsucească tot sistemul. Dar arborele efectuează o mişcare de rotaţie în sensul opus acelor de ceasornic. În felul acesta se activează sistemele de scripeţi pentru roţile din faţă şi tija pentru roţile din spate.

— Lipseşte un scripete, spuse Dietzsch.

— Maşina e galbenă, spuse Stahl.

— Pielea e neagră, spuse Richard.

— Piele de vită provensală, dublu matlasată, capitonată cu păr de armăsar, tăbăcită cu ajutorul unor plante, spuse Dietzsch. Galbenul e interesant, mi-am bătut mult capul în legătură cu el. E prea saturat să fie un galben de grepfrut, pentru galbenul de banană e prea inodor, nu e nici galben de cadmiu, nici galben indian, pentru sulf e prea ascuţit, şi nu e nici nuanţa de gumagută sau de pintenul-cocoşului, nu e nici galben de Nanking şi nici galben de Napoli, nu e galben de Hansa, nu e de gălbenuş, nu e galben de şofran.

— Dar ce e?

— Aş zice că e galben de Vatican, spuse Dietzsch. Galben de steag de Vatican. Galben de Papă.

— Ce fel de pasăre e asta?

Stahl îşi duse mâna la figura de pe radiator, care fusese fixată pe un romb amplasat transversal cu o cruce elveţiană înaripată.

— E o barză, spuse Richard.

— Aha, o barză! spuse Stahl.

— Aveţi ceva împotriva berzelor? spuse Dietzsch.

— Nu, spuse Stahl.

— Ba bine că nu, spuse Richard. „Aha, o barză!", cum ai spus-o tu, sună de parcă ai fi zis: toate animalele cu aripi sunt mierle, dacă zboară pe întuneric sunt lilieci, dacă au o pată roşie pe gât sunt măcăleandri.

— Lipsesc două roţi, ţeava de eşapament atârnă. Pot să mă uit niţel şi la motor? spuse Stahl.

— Barza are o istorie, spuse Dietzsch.

— Desigur, spuse Stahl.

— Bine, atunci nu, spuse Dietzsch.

— *Dacă era să fie un muzeu, atunci Muzeul Transporturilor*, scria Meno, *sau Galeria de Artă; la insistenţele Annei, la Expoziţia lui Klee de la Albertinum, pentru care locuitorii Dresdei stăteau la coadă două sute de metri în zloată; cu Ulrich, la Franckesche Stiftungen, la Halle, să vadă o colecţie de preparate medicinale. La Muzeul Transporturilor, Richard cunoştea fiecare cotlon. Uneori, mergea acolo împreună cu tatăl lui, Muzeul Transporturilor numărându-se printre puţinele lor interese comune. Kurt spunea: „Ia te uită*

acolo, Richard!". Richard spunea: „Ia te uită acolo, Kurt!". Amândoi spuneau: „Ia te uită acolo, Meno!". Richard vorbea despre bujii, care, spunea el, ar dura în timp, în ciuda solicitării ridicate, în măsura în care se poate spune că lucrurile lumești durează. Până la sfârșitul vieții, nicio problemă la combustie, cel puțin nu în Vest. În fața modelului Benz, se apucă să povestească de prima cursă lungă cu un automobil, în mod ironic primul șofer fiind de fapt o șoferiță: Bertha Benz, soția constructorului; se scoală ea cu găinile într-o bună zi de august din anul 1888 și se suie împreună cu cei doi fii în mașina pârâind de zor și semănând cu o caleașcă fără cai și pornește de la Mannheim la Pforzheim, să-și viziteze mama, având însă grijă să-i lase soțului ei un bilet, nu care cumva să creadă că îl părăsește. Ca să suie povârnișurile din zona premontană a Munților Pădurea Neagră, Bertha și fiul ei Eugen, de cincisprezece ani, trebuie să coboare, în vreme ce Richard, celălalt băiat, care are treisprezece ani, se află la volan. La vale, frânele fumegă; garniturile de frână, făcute din piele, se uzează într-atât de mult, încât Bertha se vede nevoită să pună niște cizmari să i le înlocuiască. Cu un ac de pălărie curăță o conductă înfundată de benzină, iar un fir electric scurtcircuitat de la bujie este izolat cu un elastic de la ciorap. Benzină cumpără de la farmacie. Peste tot, lumea stă și se uită. Într-o cârciumă doi țărani sunt cât pe-aci să se ia la încăierare pentru că nu pot cădea de acord dacă mașina e propulsată de un mecanism de ceasornic — dar unde este cheia cu care se întoarce, trebuie că e uriașă — sau de forțe supranaturale. Bertha și copiii ajung la Pforzheim înainte de lăsarea întunericului. După aceea, începe marșul triumfal al autoturismului. Am vizitat Muzeul Transporturilor, am văzut avioane, vapoare, trenuri, falangele mașinilor de epocă din curtea interioară. Richard mergea de colo-colo. Tot mai mulți copii și adulți se opreau să-i asculte prezentările — aveam impresia că vorbește în mod special tare, să se dea mare cu cunoștințele lui, în orice caz nu părea să-l deranjeze faptul că-l ascultă niște străini. Câteva minute mai târziu avea după el o trenă de vizitatori, amatori de învățat și de ascultat anecdote; paznicii muzeului îl ascultau și ei atâta vreme cât puteau să rămână în raza vizuală a exponatelor lor...

După cumpărarea mașinii, Richard mergea la Lohmen cât de des putea. Stahl avea mai mult timp; lucra într-o secție de raționalizare și înnoire[1], iar ceea ce propunea el pentru o mai bună raționalizare și înnoire nu era îndeobște aprobat de către conducerea întreprinderii. Când nu era de gardă, Richard mergea acolo seara, iar la sfârșit de săptămână, de cum răsărea soarele. Banii pentru Daniel îi lăsa la Nina Schmücke.

---

[1] Secție care promova, după modelul sovietic, activitățile novatoare în întreprinderi, combinate și cooperative agricole de producție (propuneri de înnoire și de mai bună gospodărire a resurselor, invenții etc.).

47

...numărați numai orele vesele

De aceea nu aveți voie niciodată să stați în afara grupului, a echipei sau a subunității dumneavoastră. Numai în cercul tovarășilor puteți să vă dezvoltați și să vă consolidați personalitatea de soldat socialist.

DESPRE ROSTUL VIEȚII DE SOLDAT

Lui Christian îi venea mereu în minte broasca aceea căreia Siegbert îi tăiase picioarele în tabăra de pregătire premilitară. Animalul luptându-se disperat în întunecimea necuvântării, mișcările de apărare lente, indiferente parcă — oare îl privea asta pe el, când se putea doar spune „nu e decât o broască!"? Și cine știe dacă simte într-adevăr durerea? Christian auzea vocile din bloc, râsul grosolan ce răsuna atunci când mai goneau pe câte cineva. Burre nu era necuvântător. Poezii sentimentale, slabe; dar se exprima. „De fapt, ar fi fost o chestie să mă împrietenesc cu el", își spuse Christian. Ar fi fost! Căci nu voia să fie prieten cu Burre. Burre era slab și Christian stătu să se gândească de ce îl desconsidera pentru treaba asta. Și el, el ce era? Nu puteau să facă și cu el tot ce voiau? Dar Burre era docil. Sau părea să fie. Îl chinuiau pentru că trebuia cineva chinuit. Trebuia ca ei să-și mute gândul de la propriul chin. Dar la el, Christian, nu era nevoie, și ei știau asta. Era nevoie deci să-l chinuie pe Burre.

Porniră la trageri și se întoarseră peste zece zile, timp în care nu se spălară, iar pentru spălatul pe dinți aveau rouă de pin sau stropi de apă amestecați cu motorină din rezervorul tancului de remorcare, al cărui comandant, un subofițer arțăgos, îi făcea porci nespălați și le spunea că nu le dă apa lui prețioasă. Îl burdușiră bine cu vreo câțiva pumni trași în față, făcând puțin *sursum corda*, cum spunea Ruden, iar Christian își aduse aminte zâmbind de fața individului atunci când Ebert se apucă să-i răsucească nasul cu niște degete puternice ca o menghină, în scopul „îmbunătățirii capacității și îndemânării"; ce comic arăta, ce grotesc i se deforma carnea de pe pomeți, ce te mai făcea să râzi zgomotul pumnilor dați pe rând de Ruden și Rogalla: poc, trosc, bum... Christian descoperi că putea să fie haios să te uiți cum cineva

e luat la bătaie; Doamne, ce absurd i se roteau ochii, ce i se mai schimonosea fața, ce de orăcăituri scotea, ce se mai văita grohăind ca un purcel, să te spargi de râs, nu alta, ce se mai împleticea tipul în lumina precară... Puterea. Când porneau motoarele tancurilor, când șoferul închidea trapa cu mâna stângă, când apăsa manivela în jos pentru a opri trapa, forța brută de care aveai nevoie să faci mișcarea asta — la școala de subofițeri abia dacă reușiseră s-o facă, în urletele asurzitoare ale instructorului aflat sus, în turnul comandantului, folosindu-și ambele mâini și ajutându-se cu toată greutatea corpului —, când se auzea pompa de ulei, când șoferul apăsa butonul de pornire și se auzea viitura de oțel, cei doisprezece cilindri se apucau să duduie ca un animal întunecat, gata de atac; atunci când lanțurile tancului fac să cânte pământul, prinzându-l în *chingă* în tot locul, indiferent de teren, prin zloată și șanțuri și ape; asta era puterea. *Dă-i una peste bot.* Uneori, îți mai apărea în față și câte un copac care arăta ca o țintă. Un pește care se zbătea înfiorător pe uscat. Un cerb cu atâtea capete de coarne încât, devenit un monument al unei masculinități groaznic de inutile, nu mai putea face niciun pas din pricina acestei poveri. Era de tot râsul. Ce puteai face cu un astfel de cerb? Păi, el singur cerea Kalașnikovul. Scoate siguranța de la PM și trage până-l faci fărâme. Fărâme, fărâme. Cunoștea cuvântul ăsta. Un cuvânt aburit, bizar, aspru. Cum e cuvântul cu „f". Așa ceva nu avea voie să spună niciodată acasă. Așa ceva nu ar fi spus niciodată acasă. Acum, aici, spuneau cuvântul ăsta, între timp se obișnuise. La fiecare a doua sau a treia înjurătură, cuvântul ăsta era prezent. O femeie, învață el aici, n-o iubești sau o săruți sau o lași pur și simplu în pace, ci te dai la ea. Dă-te-n maică-ta, porcule. Da. Dă-te-n genunchiul tău, târâtură ce ești, în tine să te dai. „Eu nu vorbesc așa. Asta nu mi se potrivește", își spuse Christian. Dar câte nu i se potrivesc omului. Să te apuci pur și simplu să tragi cu PM-ul. Să fie năpădit tot de cartușe locul unde stai, de parcă ar fi dat cu picățele. Să tragi în geamurile astea. Tot rezervorul. Și după aia, rezervorul al doilea, lipit de primul, cum ne-au învățat rușii că se face. Foc continuu. Până când toată cazarma naibii e făcută una cu pământul. *Și să te dai o dată la o femeie.* „Să te culci cu ea", gândi el. „Să ieși cu ea. Să vorbești cu ea."

Încărcau muniția pe tanc, apoi descărcau muniția de pe tanc. Băgau plantoane pe arșiță, auzeau pârâitul pădurilor de pini când se isca vântul. Dormeau în niște corturi pe care le înălțau pe nisipul negru. Noaptea era atât de fierbinte, că veteranilor le alunecau mâinile de pe gurile victimelor lor și se auzeau strigătele, gâfâitul și gemetele disperat ușurate. Christian avea cuțitul lângă el. Muska bea „Dur". Rogalla bea „tüff". Rușii cu care făceau manevrele aveau vodcă și lichid de răcire. Nu descărcau tancurile de pe tren cu ajutorul rampelor, ci trăgeau de o manivelă de ghidare până când tancul stătea oblic, după care îi dădeau drumul cu spatele. *Parny*, le spuneau ei camarazilor de arme est-germani, scuipând și făcând semn cu mâna, un tanc nu are

nevoie de toate axele. *Konieșno*. Când erau beți, își scoteau Makarovurile, le puneau într-o grămadă de nisip și dovedeau că și atunci mai trăgeau. *Oceni harașo*! După aceea, cântau, dansau în jurul focului, îl alimentau cu gloanțe trasoare, se bucurau de scânteile care zburau în toate părțile. Cu țăranii de prin împrejurimi au existat neînțelegeri, căci rușii făceau foame, se vedea pe ei. Își făceau rost de mâncare de pe unde apucau. De exemplu, de la cantina portabilă a camarazilor de arme. La jupuitul găinilor erau talentați. Dansau ca nebunii. Unul dintre ei se luă la întrecere cu Ruden. Ruden era bun, dar nu atât de bun ca rusul. Îi învăță pe camarazii germani niște trucuri pentru trântă, deprinse în Afghanistan. Cum să te strecori și să-i iei gâtul unei santinele. Christian traducea. Nu știa cum se spune „a lua gâtul". Cum faci o așezare „una cu pământul", cruțând însă pe cât posibil femeile. „Le faci felul", pentru asta ajungea un gest.

Să vorbești cu ea.

Cântau bine, și-atunci toate cuvintele proaste și toată mizeria erau parcă suflate de vânt. Mulți dintre ei puteau să recite elegant din Pușkin; după aceea, începea să devină periculoasă treaba; odată, unul dintre ei a tras cu mitraliera antiaeriană un rezervor întreg în niște lăzi cu muniție puse una peste alta. Soldații au putut să stingă incendiul din pădure numai pentru că s-au suit în tancuri și s-au apucat să folosească tancurile ca pe niște tăvălugi, făcând niște coridoare late în jurul pinilor transformați în făclii. De la un loc de cort din apropiere, aflat pe malul unui lac, se auzeau, noaptea, atunci când nu bătea vântul, niște discuții, apoi râsete, apoi zgomote ca de sex. Muska spunea că s-ar încumeta să se dea la vreo câteva bucățele bune. Ceilalți îi spuneau să tacă din gură, că doar nu se auzea nimic. „Nu care cumva să vă prind că vă țineți de sex!", urlă Ruden, care era de gardă.

Ruden. Cel care voia să studieze limbile clasice. Cel care îl cunoștea pe Nietzsche. Lăudat fie ceea ce te face tare. Ceea ce nu mă omoară mă face tare. Ruden avea o prietenă care îl părăsi în vara anului 1985. Și iată-l stând în fața pozei din „sertarul personal" al dulapului său, veteranul masiv, ca un bou, care mai avea puțin până la liberare, plutonier, deținător al însemnului sportiv de aur și al câtorva atestate de bun țintaș, ținea în mână scrisoarea și nu spunea nimic. Voia să plece în concediu, dar urma să plecăm în misiune și comandantul de companie i-a refuzat cererea. Ruden urlă nițel pe coridor. Comandantul de companie nu-și pierdu cumpătul. Dacă i-ar fi *frecat ridichea* lui Ruden de față cu toți soldații, ar fi însemnat să le știrbească veteranilor autoritatea și s-ar fi zis cu nota zece în concursul socialist. Ruden îi citea pe Cezar și Xenofon, citea descrieri de bătălii.

— Cum te numești? îl întrebă el pe Christian la „botez".

— Christian Hoffmann, tovarășe plutonier.

— Nu, ești un nimeni. Așadar, Nemo. De acum înainte te cheamă Nemo.

Șoferii făcuseră niște sendvișuri pentru *răcanii* lor; unul era cu muștar, altul cu cremă de pantofi, iar pe al lui Burre erau fecale. Când nu vru să mănânce, îl ținură și îi împinseră pâinea mânjită cu materie fecală în gură.

— Mănâncă rahat! Ești soldat acum, camarad.

Îl botezară Nutella, după crema occidentală care se pune pe pâine.

— Botezul!

Irrgang era *sacagiul*. Primi o linguriță de ceai. O găleată plină cu apă se afla la parterul batalionului, una goală la etajul 3, la compania militarilor de rezervă.

Lui Christian îi veni rândul abia noaptea, când dormea deja. Îl înveliră într-o pătură și îl așezară în fața unui tanc. Popov porni motorul și trecu peste Christian, care nu putea face nicio mișcare. Văzu cum vine peste el tancul, văzu șuruburi și văzu trapa de ieșire în caz de urgență. Jocul se numea *hot dog*. După aceea Rogalla îl eliberă și îi întinse un bidon de campanie.

— Bea, camarade, cu toții a trebuit să trecem prin asta. Pe Ruden l-au pus să lingă podeaua companiei și l-au bătut de aproape că i-au scos un ochi. Iar la mine era urină în sticlă. Apropo, o să vină așternuturi curate în paisprezece zile.

Să vorbești cu ea.

Lars Dieritz, supranumit Costa, de la „coastă", era cel mai trist adjunct pe care îl știa Christian. Era sfrijit ca vai de el și Christian se întrecu odată cu el la alergarea de 3 000 de metri. Costa avea toate drepturile statutului său, dar niciun elev-subofițer din anii mai mari nu-l lua în seamă.

— Ești un papă-lapte, îi spunea Ruden. Nu ești un războinic, ești băiatul mamei. Și asta la cavalerie! Noi suntem garda armatei. Te-aș pune eu în viteză dacă ai fi mai tânăr.

— Hai, mai taci!

Costa pur și simplu voia să lase totul în urmă, voia pur și simplu să ajungă din nou acasă și îl agasa felul în care Ruden și Rogalla se dădeau mari și își afișau mușchii, el unul, Costa, neavând chef să facă pe eroul.

— Păi atunci de ce te-ai înrolat pentru trei ani! Nemo o face pentru admiterea la facultate, și eu la fel. Dar tu? Nu te-a silit nimeni.

— Am crezut în promisiuni. Simțeam un atașament pentru stat, închipuie-ți! Și habar n-aveam ce împuțită e treaba pe aici.

— Hei, Rogi, după ce plecăm noi, se prăbușește totul. Îți dai seama când o să fie Costa veteran aproape de liberare... (Ruden făcu un semn disprețuitor cu mâna la adresa lui Costa.) Nu prea văd cum o să mențină el tradiția mândră a veteranilor. Ei, o să se ocupe Wanda.

Lui Costa îi plăcea să asculte muzică, cel mai mult dintr-asta plină de melancolie a lui Leonard Cohen; ca adjunct, avea voie să dețină un pick-up.

— Măi, Ruden, dar limitat mai eşti. Tu nu vrei să urmezi o facultate? Tot trânteşti în stânga şi-n dreapta cu citate latineşti... Eu nu sunt decât un electrician, dar s-ar putea ca beculeţul meu să ardă mai tare ca al tău.

La învăţământ politic li se vorbea de poziţia ideologică plină de calitate a militarilor socialişti, de pericolul unui război atomic de care se fac vinovate forţele imperialiste şi de sarcinile care se aflau în faţa lor, a tovarăşilor subofiţeri şi soldaţi. Socialismul avea nevoie de luptători cu conştiinţă de clasă, bine pregătiţi şi dârji, care să-şi îndeplinească oricând în mod temeinic îndatoririle militare, astfel încât prin forţa socialismului să poată fi asigurat viitorul paşnic al omenirii şi să se obţină victoria asupra războiului înainte ca acesta să izbucnească. Soldaţii cântau. Cântau cântecul despre duşman. Ofiţerul care se ocupa de învăţământul politic întrebase cine ştie să cânte la un instrument. Costa şi Popov nu ştiau să cânte decât foarte puţin la chitară. *Soldatule, ai o armă-n mână/ şi un muncitor ţi-a dat-o,/ iar tu porţi arma pentru patria ta/ şi stai chezăşie pentru viaţa de muncitor.// Duşmanul e neîndurător şi viclean/ şi mulţi tovarăşi au căzut deja în luptă,/ el nu te întreabă de dragoste, de copil, de nevastă/ şi de lacrimi amare vărsate...*

În timpul liber stăteau în camera de activităţi sociale a companiei pentru a urmări împreună „Camera actuală", meştereau tancuri din chibrituri pentru bazarul de solidaritate dintr-o şcoală pentru care unitatea militară acţiona ca un partener-mentor, şi scriau scrisori. Muska trebui să-şi pună pe el tot echipamentul spre a fi fotografiat de către un soldat pentru jurnalul batalionului „Tanchistul". În grupa FDJ erau analizate performanţele tovarăşilor militari. Christian, care era încă neexperimentat şi nu stăpânea bine tancul, fu delegat să participe la cercul de tehnică, pe care îl conducea comandantul lui de pluton. După ce se termina ziua de instrucţie membrii cercului tehnic mergeau în parcul de tancuri. *O singură armă/ te apără de agresor,/ Să fii mai bine înarmat decât el/ şi mai iscusit în mânuirea armelor!*

Plutonierul Emmerich, zis şi Măseluţă, se bălăngănea atunci când distribuia poşta, iar atunci când citea numele, când dădea comenzile, nu articula în mod corect, vocea sa raşchetând contururile cuvintelor, grohăindu-le pe cele mai scurte şi făcând din cele mai lungi un terci lingvistic din care urechea ascuţită a soldaţilor pescuia ceea ce el, plutonierul companiei, voia să spună. Măseluţă avea părul vâlvoi şi pielea tensionată a bătutorilor inveteraţi, iar în porii mari, ciudaţi, erau nişte coşuri vârâte adânc şi inaccesibil, ca pupele de viespi în tuburile de incubaţie. Servise în armată timp de cincisprezece ani şi fusese trecut în rezervă cu toate onorurile, dar acasă, într-o locuinţă nouă de pe la marginea oraşului Grün, nu prea se simţea în apele lui. Compania era împărăţia sa, soldaţii erau odraslele sale. Toata ziua, bună ziua se ocupa să aibă haine curate, se ocupa de cererile de concediu, de reparaţii, avea grijă să facă focul la baie, pregătea ceai şi sendvişuri pentru soldaţi atunci când se întorceau în cazarmă obosiţi şi murdari de la trageri. Nici că mai ştia la câte

exerciții militare participase. Fusese implicat în legendarele manevre ale „Frăției de Arme"[1], îl cunoștea pe Kapustin Jar din Kazahstan, unde au plecat niște batalioane din regimentul de tancuri 19 „Karl Liebknecht", din care făcea parte Christian, împreună cu unități de artilerie de la alte regimente; cunoștea toate poligoanele de manevre din RDG, știa hibele tuturor traseelor de trageri și de mers cu tancul. El distribuia ceara pentru lustruit parchetul, el autoriza folosirea radiourilor, el sigila casetofoanele, el era cel care marca, slujindu-se de o cariocă, lungimile de undă permise. Îi avea în subordine pe subofițerul de serviciu și pe adjunctul subofițerului de serviciu și le atrăgea atenția în persoană de „Much"-ul de prin camere (Christian învață că așa se spunea la mizerie, un alt termen fiind „Siff"), și tot el în persoană îi îndruma pe cei doi cum trebuie încălzite sobele de la comandamentul batalionului — când copacii de pe străzile unității se gălbejeau; el în persoană controla camerele și dulapurile, căutând alcool, reviste occidentale sau radiouri dosite pe undeva; el în persoană punea, după ce se termina ziua de instrucție, sigiliul de aluminiu peste capacele de sticlă așezate la ușile secrete. Și tot el era cel care veghea în persoană ca înainte de vizita unor mari ștabi să fie spălate și trunchiurile de mesteacăn de pe strada din fața clădirii batalionului. La apelul de dimineață controla gulerele și făcea o față scârbită atunci când vedea unul murdar. Știa prea bine, după cum știau și ofițerii, ce li se făcea soldaților tineri; plângerile dispăreau sau nu erau acceptate, Măseluță fiind de părere că tradițiile veteranilor făceau parte din educația internă a trupei. Una dintre distracțiile lui preferate era să se strecoare noaptea în unitate. Când Christian era subofițer de serviciu, îl mirosea dinainte ca Măseluță să urce, șontâc, treptele. Conform regulamentului, ar fi fost de datoria lui să anunțe sosirea lui Măseluță, dar acesta ducea de fiecare dată degetul la buze, lovind cu mâna o tașcă ce-i atârna pe după umeri. În tașcă avea „gâscanul", sirena personală a plutonierului Emmerich. Beat turtă și fericit, Măseluță avea obiceiul să se împleticească atunci de-a lungul coridorului după ce deschidea rastelul, învârtind manivela „gâscanului" de parcă era omul cu flașneta și zbierând: „Compania a patra, alarma!".

Într-o bună zi, Măseluță îl chemă pe Christian la el în cameră. Își trecu peste degetul mare o serie de cărți poștale.

— Hoffmann, scrisoarea asta e confiscată. Păi da' are pe ea o ștampilă dintr-o țară nesocialistă. De la dușmanul de clasă! Într-o unitate militară a Armatei Naționale a Poporului!

Christian recunoscu scrisul Inei pe plic.

---

[1] Waffenbrüderschaft 80: marea manevră militară comună a țărilor participante la Pactul de la Varșovia, care a avut loc în RDG cu ocazia împlinirii a douăzeci și cinci de ani de existență a Pactului, de la 4 septembrie 1980 până la 12 septembrie 1980.

— Tovarăşe plutonier, Cuba e o ţară socialistă. Verişoara mea a fost acolo în luna de miere.

— Dar are o ştampilă din Hamburg. Există două posibilităţi. Facem mare caz, te plângi... sau facem scrisoarea dispărută. Ar trebui să-mi fii recunoscător. Conform regulamentului...

Christian se uită ţintă la colecţia de ghivece de flori a lui Măseluţă. Anne l-ar fi sfătuit: „Hai, lasă-i scrisoarea!". Meno probabil că ar fi aşteptat să vadă ce face nepotul său, în felul lui interesat, de cercetător care observă cu luciditate. Robert ar fi spus: „Vinde-i scrisoarea! Doar vezi cât de mult o vrea, prăpăditul de el. Încearcă să tragi un folos din asta!". Numai Richard s-ar fi mâniat; Richard, de la care Christian moştenise boala asta cu dreptatea, după cum spunea Barbara. Dar tatăl său nu era aici. De interesat, l-ar fi interesat, ce-i drept. Ce anume s-ar fi întâmplat dacă ar fi insistat să i se dea scrisoarea? Era chestia asta de husar a neamului Hoffmann. Să arunci bila şi să vezi ce arată ruleta.

— Am înţeles, să trăiţi, tovarăşe plutonier!

48

ORWO alb-negru

Hârâială și pufăială, bubuit și oftat, bubumm, bubumm...

— Măi, da' ce mai clămpăne chestia asta! Ia închide tu ușa, Robert!

— E închisă.

— Îți spun, clămpăne ceva.

Bubumm, bubumm...

Târât (traficul înțepenit la Berliner Ring) și plescăit (pneurile fierbinți trecând peste asfaltul revărsându-se la îmbinările plăcilor de beton), clefăială (ouă fierte tari, pâine cu șuncă, mere golden, castraveți cojiți și morcovi la mesele de beton ale popasurilor de pe autostradă), bălteală (după cum îi spunea Niklas, că doar nu puteai s-o numești altfel atunci când trebuia să te duci nițel printre pinii uscați de pe lângă popasuri, unde tot felul de pungi de plastic, sticle goale, urmele pline de muște ale predecesorilor — pentru femei, era o potecă ce ducea în interiorul pădurii — și grămezi de hârtie igienică păreau să spună „o, Doamne, ce ne-am mai veselit!"), bubumm, bubumm...

Plastic și elastic din Schkopau, bubumm...

Mai repede — mai sus — mai departe, bubumm...

Plastic și elastic din Schkopau, bubang (gaură în asfalt)...

Tot înainte, către a nu știu câta Zi a Partidului, bubumm...

Plastic și elastic din Schkopau, buteng (gaură adâncă în asfalt)...

Du-te și ia benzină (VK88, carburantul care te duce mai departe), bumm (crater în asfalt — Niklas trase pe dreapta și se uită; bara de protecție mai era acolo)...

Spune mersi (am scăpat și de data asta, scârțâi Gudrun când ajunseră la Stralsund, întinzându-se)...

Așa porneai în concediu prin Republica Democrată Germană.

Stralsund-ul era un oraș obosit. Nu se mai vedeau fluturând steagurile hanseatice, nu se mai vedeau mândrele regate, iar Störtebeker[1] era mort. Se împiedicase, nemaiavând cap, de piciorul unui funcționar[2]. Cărămizi sfărâmicioase, acoperișuri mâncate de vreme. Soarele era cenușiu, învelit în nori umezi, ca niște șomoioage, stând plat deasupra apei. Lăsară mașina pe un loc de parcare, dar nu se apucară să despacheteze bagajul lui Meno. El avea să pornească mai departe de unul singur. Până la plecarea bacului către Hiddensee mai erau câteva ore. Gudrun propuse să facă mai întâi o plimbare prin oraș; Anne și Niklas voiau să vadă bisericile; Christian, Robert și Richard erau flămânzi; Meno voia să meargă la Muzeul Mării. Piața era cu burta în sus, ca un pește mort, strălucind în aerul acid din pricina condensului de prin bucătării, plin de particule de grăsime; din lumină nu mai rămăseseră decât niște dâre de zgură maronie care se țineau de case, ca urmele de tartru. Puținii oameni din piața care nu părea să mai fie centrul orașului dispărură în grabă prin ulițe, cu capul plecat, de parcă ar fi fost urmăriți de cineva. Primăria, cu frontonul ei gotic, lung și ascuțit, avea un aer străin într-un fel zăngănitor; bureții și cenușa de lignit puseseră stăpânire pe oraș. În fața unui chioșc de înghețată era o coadă lungă, aveau înghețată albă de vanilie într-o vafă în formă de scoică, la cincizeci de pfenigi, sau la pahar, la o marcă; lumea de la coadă avea pielea palidă, precară, a redegiștilor de la începutul verii, înainte de concediu. Christian și Robert se așezară la coadă. Meno, care fusese ultima oară în oraș în vremea studenției — cabană de tineret, excursii la Muzeul Mării — voia să-l revadă pe cont propriu.

— În două ore, la mașină! îi atrase atenția Anne, care nu avea încredere în simțul lui de orientare.

Prin ulițele laterale se ridicau și se coborau niște jaluzele gălbejite. Cadrele ferestrelor erau pline de rupturi, geamurile, sărite din locul lor, erau fixate cu niște șuruburi sau înlocuite cu scânduri. Meno se opri în fața unei măcelării; înăuntru atârnau două felii de slănină și un cârnat. Nu înțelegea de ce în fața măcelăriei era totuși o coadă mare. Nu apucă el bine să se aplece pentru a se uita, prin vitrina în care se afla, peste niște conserve așezate una peste alta, un afiș cu „Trăiască marxism-leninismul!", că o femeie începu să zbiere ca Meno să facă bine să se așeze la coadă ca toți ceilalți. „Turiști!", auzi Meno pe cineva spunând cu oprobriu. „Probabil, din Berlin, nu? Ne goliți magazinele, după care vă dați mari!" — „Hai, dispari de-aici!"

Drumul până la Muzeul Mării era marcat prin niște indicatoare; Meno începu să meargă mai încet abia când nu se mai auziră înjurăturile. Se gândea la Judith Schevola. N-o mai văzuse de la adunarea generală anuală; probabil

---

[1] Klaus Störtebeker (1360–1401), pirat celebru german.

[2] Conform legendei, Störtebeker ar mai fi mers vreo câțiva metri după ce fusese decapitat.

că stătea în faţa unei maşini de scris şi făcea vreo treabă pe care nimeni altcineva nu voia s-o facă. După excluderea din Uniune, nu mai avea prea multe alternative. În orice caz, cartea fusese tipărită în Occident, la editura lui Munderloh. Cu siguranţă că vreo câteva exemplare se strecuraseră deja prin vamă, circulând în rândurile nomenclaturii sau, în extrase bătute la maşină şi prinse şcolăreşte cu agrafe, în Valea celor fără de habar. Marii granguri din cadrul Partidului şi funcţionarii bine văzuţi ai Uniunii nu aveau nevoie să se joace astfel de-a v-aţi ascunselea, ei putând face rost de cărţi din Occident în mod perfect legal. Poate că Jochen Londoner avea cartea şi putea să i-o împrumute şi lui.

Ciudată idee, să faci un muzeu dintr-o fostă mănăstire. Şi la fel de ciudat era faptul că zidăria, făcută din cărămidă, a Mănăstirii Sfânta Ecaterina se armoniza cu acvariile, faptul că desenele severe, creionul cu mină de argint şi picturile ce te poartă cu ele în jocul culorilor, murdărite fiind de atingerea realităţii şi pe care nu le poţi avea nicicând în stare pură, sălăşuiau atât de armonios laolaltă. De boltă atârna scheletul unei balene *Physalus* cu o gură uriaşă în formă de pantof şi cu un suport de maxilar gros cât braţul. Nişte copii, veniţi probabil în tabără, făceau gălăgie sub supravegherea a două educatoare cu voci ascuţite. Asta, se gândea Meno, era partea neplăcută a muzeelor de ştiinţe ale naturii: tot timpul, chiar şi atunci când nu era şcoală, copiii se vânturau peste tot, ţipând şi prostindu-se fără să le pese de ceva, fără să respecte liniştea faunei, speriau coralii din somn, îi făceau pe melcii ţinuţi câte unul în recipienţi cu formol, şi chiar şi pe melcii făcuţi din material plastic, să-şi ascundă antenele. De ce oare nu suportau oamenii liniştea? Zoologia era o ştiinţă pură. Meno îşi aducea aminte, când trecu peste delfinii împăiaţi şi acvariile oxigenate cu bule mici de aer, ca nişte perle, de multe scene din vremea studenţiei sale din Jena, la Falkhausen, dascălul agitat şi tăcut al lumii păianjenilor din zona Halle (Saale)-Leipzig, care spunea de predecesorul său Haeckel că fusese un zăpăcit, dar unul plin de merite, iar Muzeului Phyletic, aflat în custodia Institutului, îi spunea planeta Goethe. *Forme artistice ale naturii*[1]. Plante uscate, nişte sfeşnice pline de praf, în formă de caracatiţe, din sticlă suflată, desene ale unor diatomee mari cât o farfurioară, radiolari, hexagoane. Un regat eşuat se pietrifica treptat.

Nu mai era gălăgie. Copiii plecaseră; în afară de un paznic de muzeu, care dormita într-un scaun, nu se vedea nimeni. Meno simţi că cineva îi linge mâna; în acvariul în faţa căruia se oprise apăru faţa bună, gâfâindă, a unui câine negru.

— Iertaţi-mă! Kastschej încă nu ştie să se poarte. E greu să dresezi câinii din rasa asta, dar sunt paznici buni. Şi dacă a apucat o dată să se aşeze de tine... Bună ziua, domnule Rohde!

---

[1] Titlul cărţii publicate de Ernst Haeckel în 1904.

Arbogast își atinse ușor fesul sportiv cu vârful bastonului. Baronul arăta sănătos și proaspăt, fața lui, altminteri cenușie, pe care ochelarii de oțel o făceau să pară și mai rece (acum, purta niște ochelari fumurii, un model vestic, cu lentile bombate), era puternic bronzată. Acolo unde erau, de obicei, ceasul și inelul, pielea rămăsese deschisă la culoare. Arbogast îi observă privirea și, în timp ce îl invita cu un gest de cunoscător, ca de Cicero, să meargă mai departe, îi explică lui Meno că anul acesta nu își scosese ceasul înainte de concediu, după cum avea obiceiul, la fel și cu inelul, pe care nici că-l mai băga de seamă când își vedea de treburile zilnice; dar îl spărsese în timp ce naviga. Deocamdată, vasul său se afla ancorat în portul din Stralsund. Îl întrebă pe Meno dacă primise creioanele pe care i le promisese.

— Nu? Atunci mai sunt pe drum sau nu v-au mai găsit. Că doar dumneavoastră ați avansat, cum ar veni. La noi, la Institut, au avut loc anumite schimbări. Poate v-a spus deja doamna Schevola?

Meno îi răspunse că nu aflase nimic.

— Vreo câțiva dintre fizicienii mei, printre care și domnul Kittwitz, nu s-au mai întors de la un congres din München. A fost mare tămbălău. Mi-am pus obrazul pentru ei și uite cum mi-au răsplătit serviciul pe care l-am făcut. Îți trebuie o anume lipsă de fantezie — sau mai bine spus, o anume doză de egoism — să speli pur și simplu putina în felul ăsta! Să călătorești... mare brânză! Auzi, vor să vadă India. Păi acolo e o sărăcie! Și să nu credeți că în Occident tot ceea ce strălucește e făcut din aur.

„Bine ți-au făcut", gândi Meno, dar își ținu gura. Știrea despre fuga lui Kittwitz îl surprinse și îl atinse, căci, deși nu-l întâlnise decât o dată, avea sentimentul unei pierderi: cei de-o seamă formează o breaslă; au grijă unii de alții chiar dacă trec anii și nimeni nu face vreo remarcă.

— O să spuneți că predic apă și beau vin.

Arbogast arătă către o încăpere cu acvarii care era amenajată după teme, unul numindu-se „Marea Baltică", altul „Simbioze", altul „Animale marine otrăvitoare". Kastschej fu atras de acvariul numit „Viața în port", prin care înotau în cerc niște pești din familia *Labridae*, din familia *Pholidae*, cod tânăr (care îl făcu pe Meno să se gândească la barba de țap a medicului de vas Lange), pești din specia *Psetta maxima* și scrumbii.

— N-aș vrea să fiu nepoliticos. Mie unuia mi-ar plăcea foarte mult să călătoresc, și cred că nu sunt singurul care are dorința asta. Cu siguranță că mulți oameni ar prefera să vadă chiar ei care e treaba prin lume decât să afle de la alții.

Meno se uită la un *Leucoraja naevus* cu pete albastru-închis, ce urca mișcându-și ușurel tot corpul.

— Desigur. În privința asta, părerile noastre nu diferă nicidecum, dragă Rohde. Conducerea ar trebui să înțeleagă dorințele acestea. Fie vorba între noi, chiar l-am sfătuit pe secretarul general să lase lumea să călătorească. Mă

tem că e silit să fie surd cu privire la recomandarea asta. Din păcate. În lăcomia lor, oamenii ar confunda Occidentul cu Paradisul și nu s-ar mai întoarce. (Arbogast arătă către niște nuferi prinși într-o fluorescență multicoloră.) Crescuți la noi! Avem destul de mult succes la târgurile internaționale.

Îl apucă pe Meno de sub braț și făcură vreo câțiva pași, așa cum fac președinții de stat sociabili cu oamenii „din popor" atunci când e oportun din punct de vedere politic și când e o cameră de luat vederi prin apropiere.

— Țara ar fi goală ca înainte de '61[1]. Timpul scurs până când oamenii și-ar da seama de greșeala comisă ar face ca socialismul, acest experiment folositor și plin de noimă, să se prăbușească. Ia spuneți-mi, care mai e treaba în strada Thomas Mann?

Acolo se afla centrala editurii Hermes. Meno ezită. Arbogast scoase din buzunarul interior al costumului său estival din in un toc, își schimbă ochelarii și se uită, aplecat în față cu gura ușor întredeschisă, la un pește-scorpion ce își vântura inert aripile cu țepi. Antenele dungate în roșu-alb, ca bastoanele de zahăr, erau ridicate în sus.

— Suntem pe bancul lung.

— Heinz, Heinz..., spuse Arbogast, lovind cu degetul sticla și făcând peștele să plece. Nu așa umbli cu niște proiecte originale. Aveți concediu, nu? În apele de pe-aici.

Arbogast ridică ironic din sprânceană.

— La Hiddensee.

— La mănăstire? Hai c-am nimerit-o! Pot să vă iau cu mine.

— Suntem șapte, minți Meno.

— Frumoasă cifră. De cele mai multe ori, e unul în plus și se iscă o ceartă. Nu vă supărați, mă știți, eu sunt mai glumeț de felul meu. Ia uitați-l și pe cel de-acolo, ar trebui să-l pună în carantină. (Un exemplar din familia *Trachinadae* se chinuia să treacă.) Pentru corabia mea n-ar fi o problemă să mai ia șapte oameni.

Era un iaht în toată regula, îi explică Arbogast, și bineînțeles că nu fusese conceput numai pentru trasee pe lângă țărm. Și soția lui Arbogast era la bord. Aveau să traverseze Marea Baltică și s-o ia în sus, către Uniunea Sovietică. Arbogast făcuse rost de aprobările necesare pentru a trece prin apele teritoriale, pentru navigarea în timpul nopții și de PM 19, aprobarea de a călători în țara socialistă înfrățită. Meno ezită.

— Ei, v-am luat ca din oală. Mai treceți cândva pe la seratele noastre! Lumea întreabă de dumneavoastră. Avem un program interesant.

Arbogast îi făcu semn lui Kastschej.

---

[1] Anul în care a fost construit Zidul Berlinului.

Pietrele găurite (piatra minerului) te fereau de nenorociri. În casa medicului sezonier atârnau vreo câteva deasupra ușii care ducea în sala de așteptare, legate fiind de o frânghie de rufe albită, iar între pietre se aflau niște scoici găurite, de un alb orbitor. Să fi dat unul jos și să-l fi vârât în buzunar pentru mai târziu ar fi însemnat să furi norocul, și asta nu avea efect; nici Christian și nici Robert nu atinseră lanțul. Era greu să găsești o adevărată piatră găurită. În nisipul cenușiu-gălbui al ștrandului lagunelor (Bodden) se găseau cartușe goale de cerneală, cioburi de sticlă, excremente uscate de câine și chiar și câte o cheie ruginită; dar amnarele găurite, de puteai trece o sfoară prin ele, albe, șlefuite de mare, erau rare. De cele mai multe ori, pietrele aveau câte o adâncitură mai mult sau mai puțin profundă. Dacă găureai piatra, vraja nu-și mai făcea efectul. Gaura trebuia să ajungă dintr-o parte în cealaltă, un ochi de talisman pentru priveliștea ce ți se oferea dinspre ștrandul din Fuhlendorf, peste Bodstedter Bodden și către Darß, pentru bilele albe ca niște perle care împrejmuiau zona de înot, pentru pontonul și căsuța de pe malul mării, pentru plasele pescarilor aflate nițel mai încolo, pe care erau cocoțați cormorani și pescărași. Trebuia să lase să treacă prin ea cerul Mării Baltice, stufărișul în care se anină luna august, cu părul ei palid și cu pistruile ei. Annei pământul i se părea prea cald, prea plat, prea neospitalier. Niște copii cu găleți de plastic făceau cetăți din noroi, aruncau în apă cu nămol, loveau apa cu palmele, în timp ce mamele lor moțăiau pe sub niște umbrele de soare, pe saltele gonflabile, visând că sunt pe Kon-Tiki, cu cinci mii de picioare de curent Humboldt sub ele, pline de bonitos și de *Gempylus serpens*, cu norii *cumulus* deasupra lor, în fața insulelor din Pacificul de Sud. Prin apele locale ale Mării Baltice erau exemplare din specia *Gymnocephalus cernua*, *Rutilus rutilus*, rareori din specia *Zoarces viviparus*. Pentru *Stizostedion lucioperca* îți trebuia barcă. Robert avea la el echipamentul de pescar și dădea la pește, axându-se pe speciile care nu sunt de pradă, iar Christian își luă lanseta, își puse în mulinetă treizeci și cinci de metri de gută verde și aruncă momeli de tip Löffelspinner și Zepp-Blinker. Prinse niște *Gymnocephalus cernua* micuți, cu aripi țepoase și un apetit uriaș, unii dintre ei fiind mai scurți decât momelile pe care le luaseră drept pradă.

Medicul sezonier, care vreme de trei săptămâni se numea, alternativ, într-o zi Richard Hoffmann, iar în alta Niklas Tietze, locuia împreună cu familia în bungalow-ul de pe strada sătească. Desfășurară un mic steag alb, cu o cruce roșie, și îl puseră în suportul aflat lângă o lampă plină de țânțari lipiți. De îndată ce locuitorii din Fuhlendorf, din apropiatul Bodstedter și din comunele de până la Michaelsdorf vedeau steagul, își aduceau aminte de diverse afecțiuni care nu suportau drumul îndelungat până la Policlinica Barth și așteptau în tăcere și cu un aer de legitimitate pe scaunele învelite în plastic din sala de așteptare. În bungalow erau patru camere, una dintre ele servind drept cabinet. Două toalete (una privată și una pentru pacienți).

Camerele aveau câte două paturi suprapuse, două dulăpioare și o chiuvetă cu un robinet cu apă rece. Cine voia să facă un duș își împacheta șlapii, își lua trusa de baie și pornea, luând-o prin tabăra Poștei Germane, din care făcea parte bungalow-ul medicului sezonier, către baraca de duș de lângă bucătăria mare, unde îți așezai lucrurile sub una dintre oglinzile opace de pe coridor, așteptând pe niște grătare palide, suspecte de a fi pline de ciuperci de picioare, în cabinele care dădeau în coridorul înconjurat de voci voioase, înjurând, să vină apă caldă.

Familia Hoffmann mergea la Fuhlendorf din 1972, Richard împărțind cabinetul cu colegii (multă vreme fusese și Hans), putând astfel să-i ofere familiei sale concedii mult râvnite la Marea Baltică și câștigând totodată un salariu în plus. Doar o singură dată familia reușise să obțină bilete de vacanță care nu erau legate de munca lui Richard: la Born, la Darßer Bodden, într-o casă de odihnă a sindicatului. Mâncarea fusese proastă, iar vremea și mai proastă, apele din zonă fiind în acel an pline de caracatițe și alge. Deșteptarea se dădea cu sirena de coridor, iar radioul de perete nu putea fi oprit. Așa că tot mai bine era la Fuhlendorf, chiar dacă paturile din bungalow aveau saltele umplute cu păr de cal, pe care fiecare medic le întorcea de pe o parte pe alta, și suporturi cu arcuri de oțel care îi zgâriau tot mereu pielea capului lui Richard, care dormea jos. Familia Tietze stătea în Camera 1, familia Hoffmann în Camera 2. Aceasta din urmă dădea înspre strada sătească, iar Christian știa că asta putea să constituie un dezavantaj, întrucât de multe ori se întâmpla să vină pe la bungalow bețivii, hăhăind, după ce fuseseră la „pescuitul de noapte" în cafeneaua „Redensee" de vizavi, lovind cu pumnii în ușă și cerând să li se dea asistente medicale și cambule. Cu vreo câțiva ani în urmă, își făcuse apariția în zori de zi un soldat al forțelor militare sovietice, care a cerut, cu Kalașnikovul în mână, motocicleta de serviciu, marca Zündapp, și a pornit în trombă, spre a se reîntoarce câteva ore mai târziu legat, flancat de niște superiori cu priviri sumbre, pentru tratarea a diverse fracturi.

La Fuhlendorf, Christian se simți imediat din nou ca acasă. Cuiburile de berze de pe acoperișurile din stuf ale caselor țărănești, lătratul necontenit al cățelului din curtea de alături. Adăpostul de porumbei albastru-deschis, plin de porumbei albi, al căror gângurit și dat din aripi făcea ca familia Tietze să se gândească dacă nu era totuși mai bună camera dinspre stradă, cu toate pericolele aferente. Satul de vacanță cu zecile de bungalow-uri uriașe așezate parcă unul peste altul, cu fețele de copii care priveau dinspre ele. Drumurile acoperite cu pietriș, marcate de niște pietre vopsite în alb, luminate de niște lămpi sudate, de tip Fliegenpilz. La ora 6 se dădea deșteptarea sub forma salutului de dimineață ce răsuna din difuzoarele taberei. O dată pe săptămână se făcea proba la sirena de alarmă. Apeluri, clămpănitul tacâmurilor la ore prestabilite în cantina taberei, întrecerea socialistă: alergare, meciuri de fotbal

și de volei, tenis de masă pe plăci de beton. Plasele se luau cu chitanță de la administrația taberei. Steagurile fluturau în vântul verii.

Christian avea concediu de odihnă, mult așteptatul concediu de odihnă după care tânjeau atâta militarii. Vorbea puțin. A ce mirosea în bungalow? A aer uscat, a bomboane Anisdrops de la punctul de vânzare din cantina lucrătorilor poștali aflați în concediu, la 24 de pfenigi rola, bomboanele fiind mereu lipite. Mirosea de la toaletele pe ale căror tancuri stăteau cocoțați niște păianjeni din ordinul *Opiliones*. Vita-Cola nu mirosea, dar avea gust, fiind temperată cu glacialitate de către frigiderul care duduia în sala comună. Acolo se afla, la fel ca în ultimii treisprezece ani, televizorul „Junost", cu antena tot mereu defectă, la care se puteau viziona emisiunile de la RDG 1 și 2, precum și, foarte prost, cele de la ZDF, care, în plus, mai era bruiat și de unitățile militare de radiolocație cantonate în zona Mării Baltice. Mirosea a lemn de la pereții exteriori, care se scorojiseră în urma intemperiilor ce se tot abăteau asupra lor în timpul iernilor, mirosea a cremă de soare Florena, a nisip, a *Erica cinerea*. Lângă bungalow era un drum îngrădit cu un gard din sârmă ghimpată, care ducea într-o pădurice de pini. Ceara de lustruit podeaua, insecticide, medicamente, spray Ankerplast pe post de leucoplast, Panthenol contra arsurilor de soare, tinctură Sepso. Seringile de sticlă zăngăneau în cutiile renale emailate, transpirau în sterilizatorul cilindric de ieșeau din ele tot felul de streptococi și stafilococi. Spatulele de lemn îți făceau rău numai când te uitai la ele. Foarfecile și scalpelurile înotau în soluție dezinfectantă. Fețe, leucoplast, miros de cauciuc; pe prici, învelitoarea lavabilă, roșie precum cărămida, pompițele, suportul cântarului de persoane, bej, lăcuit, mănuși refolosibile, puse la uscat pentru o nouă utilizare. Mirosea a apă sărată, a aer de saltea gonflabilă, a fum cu aromă de lămâie, din care pulveriza Gudrun prin bungalow ca să nu se mai simtă celelalte mirosuri.

— Hiddensee! strigase medicul de vas Lange, cu un amestec de invidie și de apreciere. Alde noi, ăștia, n-am apucat să ne facem vreodată concediul pe-acolo. Scrie-ne o vedere!

Dacă nu ar fi primit această ofertă din partea conducerii sindicatului Uniunii, Meno ar fi plecat în Elveția Saxonă, s-ar fi instalat în odăița lui și și-ar fi pus o foaie de hârtie în mașina de scris „Fortuna"; dar în acest an, așa i se spuse, era rândul lui să folosească una dintre camerele casei de odihnă „Lietzenburg", care aparținea Uniunii, „în scopuri de concediu", după cum se spunea în limbajul funcționarilor; înștiințarea fusese însoțită de o anexă în care era prezentat regulamentul casei. Meno știa că probabil nu urma să mai aibă vreodată privilegiul de a sta în casa „Lietzenburg". Așteptai la rând cam treizeci de ani până să-ți vină rândul. Cererea lui Meno data din 1974, așa că avusese noroc, mai ales că erau preferați cei care erau căsătoriți. Lectorii treceau în cadrul Uniunii drept talpa țării. Numai despre coordonatorul Secției

Lectorat I a centralei editurilor se spunea că reușise să stea deja de două ori la „Lietzenburg".

Bacul o luă din loc încetinel, cu motorul scârțâind, părăsind Stralsund-ul, peste care se înălțau, pe cerul greu, contururile țepoase ale Bisericii Sf. Iacob, ale Bisericii Sf. Maria și ale Bisericii Sf. Nicolae, trecând de localitatea Altefähr din Rügen și de Ummanz-ul cel întins ca o prerie. Ambarcațiunea lui Arbogast merse un timp paralel cu bacul, cu steagurile la jumătate, după care vântul se înteți; baronul, care se afla la cârmă, îi făcu un semn din cap lui Meno, care stătea la parapetul bacului și urmărea manevrele executate de marinarii care se cățărau cu mișcări egale sub comanda domnului Ritschel, care sufla într-un fluier de marinar. Pânzele prinseră a se umfla sub bătaia vântului și iahtul călăfătuit în negru trecu pe lângă ei aproape fără zgomot, dispărând apoi în cețuri. Meno își îndesă pipa cu cap rotund, privi valurile verzi ca sticla pe care scăpărau focuri, îi oferi întâi lui Judith Schevola, apoi lui Philipp Londoner din țigările sale „Orient", ascultă povestirile zgâriate de zgomote de megafon ale căpitanului cu barbă căruntă despre vaporul cu aburi „Caprivi", care l-ar fi adus la Hiddensee pe scriitorul Gerhart Hauptmann, despre Palucca și felul în care tânjea ea să danseze în lumina deschisă a nordului, pe care lumea o saluta închinându-se în pielea goală la soare, în zori de zi. Printre niște anunțuri care înștiințau pasagerii că urma să se servească linte din borcan și cârnați fierbinți, căpitanul întrebă dacă toți pasagerii aveau câte o monedă în buzunar, căci ceea ce lucea înșelător printre valuri puteau fi acoperișurile aurite ale Vinetei[1], ce apărea o dată la o sută de ani spre a fi mântuită. Zice-se că i-ar fi apărut unui tânăr cu numele de Lütt Matten, oferindu-i toate bogățiile în schimbul unei mărci, a unui groschen, pentru un bănuț, acolo, dar băiatul în slipi nu avea la el nicio monedă, așa că orașul s-a scufundat din nou, văitându-se.

— Poate că secretarul nostru general ar trebui să se scufunde aici.

Philipp vorbise înspre Judith Schevola, dar ea tăcu, țuguindu-și gura și scoțând colăcei de fum, care erau apoi împrăștiați de vânt. Niște dungi de nori care dădeau în roz și ocru anunțau insula.

Era seară când bacul ajunse la Kloster. Philipp Londoner și Meno duseră geamantanele la căruciorul casei „Lietzenburg". Așteptară până când ultimii excursioniști de o zi aflați la bord plecară și puținii turiști care urmau să stea acolo porniră către interiorul insulei. Bacul o luă din loc, cotind-o către canalul care ducea la Schaprode. Judith Schevola stătu în mâini pe debarcader și se aruncă în apă.

— Riscant, spuse Meno atunci când reveni în poziția normală. Nu mi-ar fi plăcut să vă pescuiesc de aici.

---

[1] Vineta e un oraș legendar care ar fi existat pe coasta Mării Baltice.

— Despre tema riscurilor ne-am mai întreţinut noi. (Judith Schevola îşi răvăşi părul până când acesta îi stătu în toate părţile, arătând ca o perie.) Bagajul meu îl cară domnii.

— Cum se face că aţi făcut rost de un loc? Dacă nu vă supăraţi că întreb.

— Birocraţie socialistă. Uniunea m-a dat afară, dar mai sunt încă membru de sindicat cu dreptul la un bilet de odihnă. Şi întrucât tot nu aveam nimic altceva planificat...

— Apropo, tu acum din ce trăieşti? întrebă Philipp destul de abrupt, fiind poate pur şi simplu mânios că trebuie să se chinuie cu căruciorul ale cărui roţi se târau inert peste plăcile de pe drum. Dintre cele zece bagaje, şase îi aparţineau lui Judith Schevola.

— N-o să mă crezi, m-am făcut paznică de noapte.

— Ce zăpăcit angajează femeie pe postul ăsta?

— Unul care nu reuşeşte să găsească pentru asta nici măcar pensionari. Pe un complex cu un cimitir şi un crematoriu. Prea mult viitor, prea mulţi cunoscuţi, a spus predecesorul meu, un om la vreo şaptezeci de ani, când mi-a dat în mână cheia.

Schevola îşi dădu jos pantofii şi ciorapii şi îi aruncă în căruciorul tras de Philipp şi Meno, îşi ridică turul blugilor şi călcă într-o baltă. Din partea cealaltă veneau nişte caleşti trase de cai. Bicicliştii claxonau să li se facă loc. Începu să se răcorească, vântul bătând dinspre mare. Ţânţarii bâzâiau, Philipp se lovi înjurând peste umăr şi se uită scârbit la ceea ce prinsese. Bătrânii castani aflaţi de-a lungul drumului principal de la Kloster îşi amestecau aroma cu mirosul de bălegar de vacă şi de fân care venea dinspre păşunile întinse aflate între Kloster şi Vitte. O motoretă marca „Schwalbe" se apropie şi îi opri pe cei trei. Împuternicitul local îşi duse mâna la fes şi ceru să vadă documentaţia de alocare a camerelor. Văzând că pe hârtie scria „Lietzenburg", le atrase atenţia că săruturile de muză nu erau îngăduite după ora douăzeci. Drumul se făcu nisipos când o cotiră de pe strada principală, trecând pe lângă brutăria Kasten şi luând-o către nord. Din sens contrar veneau oameni aflaţi în concediu, bronzaţi şi căzuţi în afara timpului. Femei în rochii ample din batic, cu multe podoabe din lemn, cu brăţări din piele colorată, sandale cu şireturi din mărgele de sticlă; bărbaţi trăgând din pipă, cu plete de artist şi privire de Isus, mai rar cu părul scurt şi jachetă grea, de proletar, *à la* Brecht. Pe sub castanii ce-şi revărsau rămurişul erau nişte case cu acoperişul din stuf, în care începeau să se aprindă primele lumini.

Ar fi putut să plece şi probabil că Anne nu l-ar fi urmat; Christian simţea că voia să vorbească cu el, dar ura sentimentalismele; lacrimile, recunoaşterea punctelor slabe, disperarea: toate chestiile astea femeieşti, îşi spunea Christian în sinea lui; îşi închipuia că mama lui l-ar lua într-una dintre plimbările astea cu vaiete şi plânsete — sau mai rău: cu nimic din toate astea, ci numai cu

o *tăcere înțelegătoare*. La ce bun? Ce s-ar fi schimbat? Stăteau în fața casei, o lanternă era aprinsă, dar nu era destulă lumină pentru scrisorile Reginei, pe care Richard voia să le citească. Niklas aprinse lampa deasupra intrării. Christian nu veni. Era obosit; în mod plăcut, nimeni nu-l întrebă nimic, aerul era plin de umiditate, greierii te adormeau cu cântatul lor, se stătea bine pe patul pliant. Gudrun propuse să se oprească la Berlin să o viziteze pe Ina la întoarcere; între timp, micuțul Erik a trecut de ce era mai greu, spuse Gudrun, așa că oaspeții nu mai deranjau. Anne făcuse ceai. Niște sunete ascuțite, de fluier, tulburară liniștea taberei de vacanță. Copiii se aliniară pe două rânduri în fața bungalow-ului. Richard citi în continuare, fără să-și ridice vocea.

„... ușa a fost trântită din afară. Gata, trenul se punea în mișcare. Am pus bine bagajele. Fără îmbrățișări înainte de graniță, că eram superstițioși! Trenul a oprit în câmp deschis. Pe afară, tot alergau de colo-colo niște mici oameni în uniformă, credeam că sunt ruși; ce se mai vânzoleau și ce mai tropăiau! Odată, ne-am trezit cu unul în compartiment. « Controlul actelor de identitate și controlul vamal! », s-a auzit o voce vorbind în dialect de Vogtland. Și iar ni s-a făcut frică și ne-am întrebat dacă totul e bine. Ne-a inspectat bagajele. Mai întâi, mi-a scotocit mie prin poșetă. « Da' asta ce mai e? » Lista cu lucrurile pe care și le dorea Philipp. Pe ea se putea citi: Tata. O piersică mare cât un stadion. Omul în uniformă își puse biletul în buzunar. « Și asta? » Îi meșterisem lui Philipp un carnet de șofer cu poză de pașaport pentru Lilliputul lui (era un maestru la mersul cu trotineta, știa să parcheze mai bine cu spatele decât puteam eu cu mașina). Dădeam din colț în colț să-i explic situația. Eram la pământ cu nervii. A închis mapa, a pus-o în geantă și mi-a dat-o. « O călătorie bună! » Și se duse. S-a mai auzit oleacă de zgomot pe coridor, pocnete, voci iritate. După aceea, trenul s-a pus din nou în mișcare. Hansi s-a supărat că tipul furase lista. Philipp a dormit tot timpul ca un îngeraș. De atâta oboseală am adormit și noi după aceea. Scârțâit de frâne. « Loandshuut! », se auzi o voce de afară. În jurul orei 11 familia era reunită la München."

Robert intră în bungalow; voia să meargă la pescuitul de noapte, la lagună. Lampa scotea un fel de pârâit, de atâtea insecte câte se năpusteau asupra ei. Lămpile Fliegenpilz se aprinseră una după alta, și din toate cădea o luminozitate, își spuse Christian în sinea lui, cum cade laptele dintr-un ulcior ținut de mâna unei fete. Era un sorb în peretele din pin aflat în spatele taberei, o stare de beatitudine și de dizolvare pe cerul care era tras în mod continuu înspre întuneric, făcându-l pe Christian să simtă o apăsare. Niklas își aprinse pipa lui pentru tabac fin. Gudrun făcu gargară cu ceai și se lăsă pe spate, cu ambele brațe pe reazămele patului pliant; și se apucă să recite niște versuri pe care Christian nu le cunoștea:

Insomnie. Homer. Pâ:.zele care se umflă.
Citeam prin indexul vaporului, citeam, dar n-am ajuns departe.
Stolul egretelor, linia tânărului gard viu
Sus, deasupra de Hellas, odinioară, înainte de timp și de răstimp.[1]

Spuse: „Mandelstam". Acum, Niklas își scoase pipa din gură și se apucă să declame:

Iar de pe măr cade zăpadă
în barba tatei cea albă de parc-ar fi dat în floare
ca o broască de aur departe în lac
luna înoată liniștită-n cerc.[2]

Spuse „Esenin." Anne continuă:

Ca acea ascuțime a egreților, împinsă în cele mai străine locuri —
Capetele, împărătești, cu spumă divină pe ele, umedă —
Plutiți, înotați — încotro? De n-ar fi Elena dincolo,
Ahei, ce-ar mai însemna Troia asta pentru voi?

Spuse „Mandelstam". Spuse Robert: „Acum mă duc la pescuit." Christian nu spuse nimic.
Richard luă acordeonul și începu să cânte:

Mână și cuvânt? Nu, lasă — la ce bun să mai vorbim?
Nu mi te amări și nu te face atât de palid la față.
Să mori —, ei bine, știu, asta a mai existat;
dar și viața a mai existat.

Și-și termină versul și spuse: „Esenin". Gudrun continuă.

Homer, mările, deopotrivă: de dragoste mișcați.
La cine ascult cu-urechea și pe cine aud? Ia te uită, tace Homer.
Marea, cu neagra-i elocvență, la maluri bate
O aud cum vuiește către capete, a găsit calea încoace.

Spuse: „Mandelstam". Christian nu spuse nimic. Anne plângea.

---

[1] Gudrun, și apoi Anne, citează dintr-o traducere în germană a poeziei *Insomnie. Homer* de Osip Emilovici Mandelstam (1891–1938).

[2] Niklas și Richard citează dintr-o traducere în germană a poeziei *Rămâi cu bine, prietene* de Serghei Esenin, realizată de Paul Celan, care a fost, de altfel, și primul traducător al lui Mandelstam în germană.

49

La Hiddensee

Oare nu se învârtea pe acolo vreuna dintre surorile cenușii, după cum le numise Falkenhausen? Păianjenul cu cruce e al meu, păianjenul transversal e al tău[1]. Sau era un porumbel imperial venit de la umbrarele care stăteau în jurul casei „Lietzenburg" și care nu-i îngăduiau soarelui să vadă mai mult decât vârfurile degetelor de la picioare? Păianjenul se cățără pe pervaz, se opri, își ridică partea posterioară (acum, probabil că lăsa să-i țâșnească în afară firele, nu se vedea), așteptă până când tensiunea longitudinală avea să-i spună că poate să dea drumul — și gata. Meno se uită la cer: zile senine, fără nori, un albastru uscat, vreme de Sfânta Maria, cum spuneau bătrânii din Schandau. O vară pe care lumea deja începuse să o împuțineze câte puțin, ca și când ar fi vânat-o dintr-un zăcământ, o vână din care acum nu se mai putea lua așa, fără nicio osteneală. Începuseră primele datorii de căldură, achitate de răcoarea nopții. Ramurile copacilor începeau să se lase de atâtea flori și insecte, povara acestora contracarând forțele ascensionale. Meno se gândi la stâncile din nordul insulei. Acolo, mânia lui Svantevit[2] era în toi, fierbea curenții și nămolul, trecea peste clei, peste gingia netezită de valuri a țărmului, deschisă la culoare precum chitul, învârtind roata olarului peste dune, scârțâind pe orgi de apă, trăgea valurile în niște *frisbee*-uri care îl prindeau în mișcarea lor pe orice înotător, ascuțind coama valului ca pe niște cuțite ce se implântau adânc în trunchiul insulei, își vâra ghearele în pietriș și lut, cojea neobosit, cu o mânie tot mereu crescândă, grote, cozonaci, peșteri în pereții abrupți de pe care cădeau pietricele, erau dislocate pietre, se prăbușeau întregi porțiuni; niște tuneluri formate în stâncă înaintau, lunecând, printre nasurile de piatră care marcau țărmul de mult ronțăit și care se prăbușeau, anunțate

---

[1] Aluzie la felul în care scriitorul Hugo Ball l-a numit pe Hermann Hesse: *Kreuz-und Querspinne* (păianjenul cu cruce și păianjenul cu dungi transversale), bazându-se la rândul lui pe expresia germană *kreuz und quer* („de-a lungul și de-a latul").

[2] Zeu al războiului în mitologia slavă.

fiind de căderi de pietricele și alunecări de grohotiș, în mare sau pe fâșiile subțiri de plajă rămase.

Pe cantul povârnișului, pajiștile se rupeau precum hârtia udă. Pinii, curajoși și rezistând cu brio la vânt și la caruselul uraganului, se prăbușeau, lipsiți de suport. Vegetația precară de pe flancurile stâncilor pe care le vedea soarele era șlefuită. Învolburările de ape se spărgeau de țărm și apoi gâlgâiau, vuiau, biciuiau, hohoteau, bâzâiau, loveau țărmul în funcție de direcția și intensitatea vântului; sub bătaia vântului de toamnă, spunea Bătrânul de pe Munte, a cărui cameră se afla în capătul coridorului, vizavi de cea a lui Philipp Londoner, se auzeau niște zgomote de parcă ar fi eșuat o corabie: lemnul scrâșnea, catargele se sfărâmau, era așa, o stare de înecare, o înghițire în gâtlejul mării, orchestra de furtună dănțuind, mârâind și urlând. Păianjen cu cruce pe harpă cu roți. Așadar, zburau de mici păianjenii ăștia. Vara indiană avea să vină devreme anul ăsta. Pentru Judith Schevola, asta nu constituia decât un motiv în plus să împrumute îmbrăcăminte străină (deși avea o jumătate de duzină de geamantane — „găsesc întotdeauna pe cineva care să mi le ducă"), să poarte costumele lui Philipp și puloverele lui Meno atunci când stăteau serile în hol, în fața focului din șemineu. Cineva bătu la ușă.

— Veniți? Mergem la apă.

Judith Schevola cântări cu arătătorul mâinii stângi o sacoșă de strand făcută din fâșii de pânză cusute, în culorile curcubeului, intră în cameră fără să aștepte răspunsul lui Meno, împinse cursorul până în poziția în care clopoțelul face „pling", îi deschise dulapul, după ce își atârnase sacoșa de tamburul mașinii de scris, și începu să-i scotocească prin lucruri.

— Aș fi putut jura că aveți vreo câteva dintre chestiile astea. O pereche pentru uscat, o pereche pentru purtat și o pereche de rezervă. Iată-le! (Ținea în mână, triumfătoare, trei perechi de slipi.) Oare cum poate cineva să stea pur și simplu aici înăuntru pe vremea asta și să... să facă ce anume? Să nu-mi spuneți că scriați. Și ce anume? Poezii? (Râsul ei nisipos se mai netezise întru câtva, aerul de mare făcându-i bine în mod evident, și părea să fumeze mai puțin aici.) Păi, aici nici nu poți scrie. Învelitorile astea croșetate din jurul lămpilor, fețele astea de masă, cu un pătrățel roșu și unul alb, la fel pe cearșaf, pătrățel roșu, pătrățel alb, și mereu din alea mici de tot. (Dădu drumul la radioul de cameră.) Ascultați, marea! comentă ea zgomotele ce veneau de după zăbrelele radioului de perete, de sub fotografia gălbejită a președintelui organizației de sindicat, însoțite de pocnete și trosnete, de câte un scandinav de mare adâncă și de câteva sunete de Ceaikovski, deopotrivă clare ca sticla și inconsistente, și care sunau ca spuma mării.

Meno se uită la picioarele goale ale lui Judith Schevola, care, atunci când mergea — mai bine spus, când dănțuia —, făcea ca blugii plini de franjuri să se muleze în forme obraznice, ca la teatrul de păpuși, în spatele genunchilor. Schevola alergă la chiuvetă, mirosi săpunul „Fa" (un cadou de la Ulrich),

adulmecă loțiunea de barbierit, se uită la pămătufuł umflat ca o tufă, cu niște peri de ziceai că e barba unei capre negre, deschise tubul cu pastă de dinți, își puse nițel pe degetul arătător și și-l trecu prin gură iute și nu prea temeinic. După aceea, făcu gargară, scuipă, îi spuse „toanto" imaginii ei din oglindă și scoase limba la Meno, care o privea fascinat și bulversat.

— Haideți! Ce așteptați? Să vină balaurul ăla cu morala lui socialistă?

O potecă ce trecea printre trandafiri sălbatici și mărăcini ducea la plajă. Mirosea a măselariță. Niște șopârle care stăteau la soare pe niște trepte crăpate nu făceau loc decât cu ezitare picioarelor prudente. Philipp Londoner și Bătrânul de pe Munte erau deja pe țtrand. Philipp construise un castel din nisip și instalase în perete un ecran împotriva vântului. Acum era preocupat să scrie cu pietricele numele utilizatorilor. Terminase deja de scris SCHEVOLA și ALTBERG. Stătea în pielea goală și bronzat, cu totul adâncit în această activitate foarte germană, cum afirmase Judith Schevola râzând, și își pusese o pălărie de paie sub care părul lung îi flutura în vânt. Și Bătrânul de pe Munte era gol. Pe Meno plajele de nudiști îl făceau să nu se simtă în largul lui, și cu atât mai mult îl stingherea felul dezinvolt în care se purta Judith Schevola. În doi timpi și trei mișcări fu gata dezbrăcată, păstrând numai sandalele de plastic; țtrandul era pietros, ca peste tot în porțiunea asta de coastă. Autorul Lührer făcea cu mâna de la o oarecare distanță, arătând în sus, unde probabil că luneta casei „Lietzenburg" era îndreptată asupra lui Judith Schevola. Meno se uită la ea. Avea pe buze un zâmbet și se ungea, voluptuoasă, cu cremă. Oare nu erai deja expus la destule indiscreții în țara asta? Corpul nud era un secret, și așa trebuia să rămână. Același corp gol era intangibil pe plajă, iar la flirtat îți stârnea imaginația; i se părea că ceva se pierde dacă îți arăți trupul gol, cât o fi el de atrăgător. A fost văzut, gata, nu mai rămânea loc de fantezie. În Casa Celor o Mie de Ochi, în tufele dese din grădină, singur în diminețile fierbinți de vară, nuditatea era altceva. Meno se uita țintă la sacoșa de plajă a Schevolei, Philipp se uita la pietricelele sale, Bătrânul de pe Munte își ciuli urechile, făcând pe preocupatul, ca și când ar fi trebuit să-și scuture urechile în afară.

— Ar putea unul dintre domni să fie atât de drăguț să mă dea cu cremă pe spate?

Philipp aruncă la o parte pietrișul, iar Meno evită privirea Bătrânului de pe Munte, care își trecu mâna peste părul argintiu de pe piept, își întoarse capul și preluă această sarcină scuzându-se prin vorbe alambicate și bogate în autoironie.

Apa era rece, de un verde-deschis în zonele mai puțin adânci și cu un ușor gust de mentă. Meno suportă cu stoicism faptul că Judith Schevola încercă să-l stropească de sus până jos. Părea să fie dezamăgită de faptul că el nu țipa. Nici apa de cisternă de acasă, din Munții Elbei, nu era mai caldă. Philipp era un bun înotător, voia să meargă la promontoriu și apoi să pornească în larg.

Bătrânul de pe Munte îl avertiză, spunându-i că existau curenți imprevizibili și că paza de coastă — aici, Meno făcu semn cu capul în direcția turnului de beton înconjurat de mărăcini — nu prea îi vedea cu ochi buni pe înotătorii care o apucau pe marea deschisă. Așa că se jucară o vreme cu mingea „Nivea" albastru-închis la culoare a lui Lührer.

Meno înotă, dând din brațe cu mișcări lungi, regulate, după care făcu pluta. Soarele avea claritatea ascuțită a unei lentile de focalizare. Văzu promontoriul. Acolo se găsea o centură de pietre cu rolul de a stăvili valurile și în care lovea spuma mării. Timp, atâta timp. Îi veniră în minte versurile lui Mandelstam, pe care Anne și cu el le învățaseră pe de rost; le revăzuse într-un volum din colecția Reclam, intitulat *Căutătorul de potcoave*, pe care îl împrumutase Madame Eglantine; cartea fusese tipărită pe hârtie proastă și înarmată cu o grămadă de postfețe pentru a contracara eventualele obiecții. Mort în 1938, în Gulag. Acum era Gorbaciov și nimeni nu uitase. Plutiți, înotați — încotro? Mingea căzu cu zgomot pe apă, lângă el. Schevola îi strigă ceva; Meno lovi mingea și o trimise înapoi în direcția strigătelor. Dădu ușor din mâini, ca dintr-un evantai. Simțea că începeau apele mai adânci, în jurul lui făcându-se mai întunecat, mai rece.

— *Bessoniza. Gomer. Tugije parussa*, mormăi el așa, de unul singur.

Se aplecă cu fața în jos, văzând încă dungile de nisip de pe fund, canelurile fine fiind făcute cu grebla sau cu pieptănul de sculptor. Apa era aici ademenitor de adâncă, iar Meno se miră că nu-i era frică. Simțea o chemare din adâncuri și voia să înoate un pic mai departe. Uite că acum totuși începu să-i crească pulsul, dar tocmai de aceea mai înainta puțin. Se simți tras de apă, ca de un păr mângâietor, lingușitor, albăstrui, iar apoi ca de niște prea gingașe degete; preț de o clipă își pierdu simțul de orientare, dădu din brațe și observă de-abia când văzu valurile care creșteau în înălțime că o luase în direcția greșită. Se scufundă, valul dudui deasupra lui și îl purtă înapoi în apele verzi-deschis la culoare, acum Meno înota panicat, întrucât se îndepărta din nou de țărm. Încercă să se lase antrenat de valurile care duceau către țărm. Era tras ba înainte, ba înapoi. Sus, valurile îl apucau de grumaz, împingându-l către țărm, iar jos niște curenți care voiau să iasă în larg nu-i mai dădeau drumul, căci le plăcea de el; nu reușea să înainteze. Se lăsă în jos, în poziție verticală: nu atingea fundul; era înșelătoarea apropiere a vârfurilor de piatră, vârâte în curățenia nisipului, a algelor și scoicilor.

Când ieși din apă, speră ca ceilalți să nu-și fi dat seama prin ce trecuse. Lui Philipp, care devenise suspicios, îi făcu semn să se ducă. Simțea aerul batjocoritor al Schevolei în spate și îi fu recunoscător Bătrânului de pe Munte pentru faptul că își întrerupse o „plimbare filosofică de plajă" (umeri lăsați, o burtă bronzată, ușor umflată, coastele proeminente și platfus ca de rață și niște degete foarte depărtate de restul piciorului, care punctau nisipul) și se apucă să negocieze condițiile pentru un meci de volei; Schevola îl privi pe

Meno peste umăr și părea să fie dispusă să se angreneze într-o discuție cu bătrânul, deci oarece tact tot îi mai rămăsese. Meno își puse un prosop de mână în jurul coapselor, își supse burta, prinse prosopul bine, punând un capăt peste altul, și verifică stabilitatea rochiței. Slipul îi atârna de piele ca un scutec înmuiat. Dinții îi clănțăneau în vântul de-acum tăios, și țopăi, după ce-și prinsese chiloții, cămașa și pantalonii într-o legătură, către dunele de nisip. Dar nu juca nimeni volei, după cum își dădu seama din colțurile ochilor. Bătrânul de pe Munte își reluase plimbarea filosofică, Schevola, Philipp și Lührer stăteau ca țiparii pe prosoapele de plajă de lângă castelul de nisip, privind în stânga și în dreapta, iar Schevola se uita în jos; dar acum, când curelele de plastic ale șlapului stâng de plajă al lui Meno alunecaseră în mod dureros între degetul mare și degetul cel mai lung, înălță capul. Meno țopăi în sus către dune. Locul unde iarba de pe țtrand era mai înaltă și mai deasă era deja ocupat de o pereche de îndrăgostiți. Țopăitul îl obosea și Meno încercă să meargă, dar nu reuși să facă decât niște pași mici, bălăngănindu-se în mod caraghios din pricina prosopului de mână prins strâns de șold, pe care îl ținea cu o mână, iar cu cealaltă se chinuia să-și țină hainele. Între timp, Schevola îi dedica fără jenă întreaga ei atenție. Acest lucru îl irita. Nu era un obiect de studiu! Acum țopăia din nou, făcând de data asta sărituri mari, fără să-i mai pese. Îi trecu prin minte prea târziu că ar fi putut folosi castelul de nisip. Se enervă atât de tare, că nu fu atent la pietrele maro, netede și pe jumătate rotunde, care ieșeau din nisip ca ciupercile. Piciorul îi alunecă. Meno se răsturnă înainte, vâsli cu piciorul liber, ținând necontenit prosopul cu mâna dreaptă și întinzându-și-o pe cea stângă pentru a se echilibra, dar legătura de haine îl încurca, așa că se agită cu ea o vreme prin aer și apoi îi dădu drumul în nisip. Se înălță din nou puțin, stând cu trunchiul aplecat înainte, cu mâinile întinse și cu un picior ridicat în spate, ca la gimnastică, dar apoi începu să se bălăngăne, mâna și piciorul formând o linie înclinată într-o parte. Prosopul se desfăcu și soarele căzu pe pielea altminteri ferită, palidă ca pâinea albă, a lectorului. „Păianjen cu cruce și Pițigoi", spuse el, repetând cunoscuta vorbă de ocară a domnului Fuchs din emisiunea de televiziune „Sandmännchens Abendgruß"[1].

JURNAL:

(Marți)

Între timp, părul ei arăta mai degrabă alb-blond decât cenușiu. Ca părul lui Kim Novak din Vertigo. *Peroxid de hidrogen. Nu cred că Judith se dă pe păr cu el. M-a întrebat de Christian — și dacă mi-am luat cu mine deșteptătorul „Zori de zi". Apoi, ne-am întreținut despre prune (Bătrânul de pe Munte adusese niște țuică făcută din prune Zibarte, o specialitate delicioasă).*

[1] „Salutul de seară al Omului de nisip."

Eu i-am spus că Zibarte e o specie de prune sălbatice datând din perioada celtică târzie, la care ea a dat din umeri. Eu i-am spus: „Mie îmi plac cel mai mult prunele tinere și aproape încă verzi; deja au suc, dar sunt tari, și n-au viermi." La care ea mi-a răspuns: „Dar coapte sunt mai dulci, mai grele, mai intense. Alea tinere nu vă dau indispoziție la stomac?". Eu de colo: „Desigur, numai atunci când ești nesățios." Ea: „Și nu sunteți nesățios — la prune?". Eu m-am apucat să perorez mai departe despre Zibarte, făcând o interesantă incursiune în lumea plantelor. Judith se uita plictisită (?) în altă parte. Și când te gândești că există aici prune-cireșe mai mari și mai frumoase decât am văzut vreodată pe povârnișurile Elbei! În sine, numele de prune-cireșe e cam lipsit de fantezie; eu aș fi botezat Prunus cirasifera *cu termenul „pruneașă". Bătrânul de pe Munte mișcă din cap îngăduitor și explică apoi că nu poți reboteza ceea ce poartă numele „Myrobalane". — De unde știe Judith că am un deșteptător?*

(Miercuri)

Hai să scriu ceva despre micul dejun, că de înviorarea de dimineață, care aici e mai degrabă recomandată decât obligatorie (ca să fiu cinstit), am de spus numai atât: întrucât până acum am reușit și aici să mă scol la cinci dimineața pentru laudele mele și să-mi tai cu micuța mea foarfecă a voinței o bucată din ziua ce va să vină, pot să urmăresc cu un ochi mai ușor Adunarea celor zdraveni de pe terenul de sport din spatele casei „Lietzenburg". Poți să împrumuți costume militare de antrenament, bineînțeles pe chitanță. Îndrumătorul responsabil pentru Sport, Distracție și Joacă (așa sună denumirea oficială) e în partea a doua a zilei electricianul de serviciu — se spune că, atunci când e aici, Günter Mellis îl ajută cu generozitate —, administrator, mesager și, în timpul iernii, și fochist. Am stat mult să mă gândesc unde îl mai văzusem: când eram în drum către Bătrânul de pe Munte și m-am întâlnit cu Arbogast. Era omul care însoțea studenții din „Casa dascălului". Dar, când l-am întrebat, a zis că nu e el. Cică el ar fi lucrat tot timpul la „Lietzenburg". Iar Frau Kruke, femeia de serviciu, menajera, supraveghetoarea și „balaurul de casă" al lui Judith cică n-ar fi auzit niciodată numele de Else Alke, deși era ea, cap tăiat. O pitică în șlapi. — Hai să mă reîntorc la micul dejun, de care ea se ocupă. Autorul Lührer stă la coadă în fața lui Judith, îi urează poftă bună atunci când ea își ia în primire platoul de plastic pe care se află (ca la toată lumea) două felii de cașcaval de Tilsit, două felii de sângerete, doi cârnăciori de Lyon, o bucată de unt și două felii de pâine neagră (sâmbăta se dădeau chifle de la brutăria Kasten, iar duminica o felie de chec), cerându-și totodată scuze că a votat „deunăzi" pentru excluderea ei din Uniune, dar deh, cu patru copii de crescut, speră ca ea să-l înțeleagă. — Acum trebuie să aud și asta (Judith). Micul dejun începe la ora 8 fix. În momentul de față se află în casă treizeci și doi de oaspeți. În cantină stau în tăcere opt mese acoperite cu fețe de masă în carouri, roșu cu alb, pe fiecare dintre ele fiind pusă câte o vază făcută

dintr-un plastic transparent verde-deschis. În fiecare vază apa ajunge până la marcajul aflat la un centimetru sub marginea vazei, marcajul fiind punctat de câte o floare artificială tip margaretă roşie, provenind din atelierele de la Sebnitz. Toate tulpinile margaretelor sunt pilite în formă de canulă şi uşor îndoite, înclinându-se înspre dreapta atunci când priveşti de la intrarea în cantină, astfel încât cupele florilor sunt toate orientate înspre Răsărit şi se acoperă toate de o căciuliţă de lumină, mare cât unghia degetului mare de la mână, la ora 8 fix (cu condiţia să fie o zi prietenoasă). Pe fiecare masă se află nişte suporturi de şervetele, realizate din aluminiu, sub formă semicirculară, în care sunt puse nişte exemplare proaspăt tipărite din Noua Germanie, Lumea tânără, Ziarul Mării Baltice, *la mesele de domni se mai găseşte de asemenea şi* Revista, *iar la mesele de doamne,* Pentru tine *şi* Femeie sovietică. *Exemplarul săptămânal al revistei* Eulenspiegel *este legat cu un lanţ şi nu poate fi citit, din cauza lungimii limitate a lanţului, decât la masa de lângă intrare. N-ai voie să stai unde vrei. Există un avizier unde se pun notele informative (scrise la maşină în albastru şi roz) care te anunţă în fiecare zi unde stai. Pentru a se asigura cea mai mare amestecare posibilă şi astfel „gradul cel mai înalt de contact comunicativ" (citatul aparţine administraţiei), domnii şi doamnele îşi schimbă tot mereu poziţia; mereu separaţi. Dar ce folos dacă Bătrânul de pe Munte îşi întinde propriul şervet, Philipp îşi aduce tacâmul propriu, Judith dă şervetul la o parte şi iese, şontâc, din sală, atunci când Karlfriede Sinner-Priest observă că domnişoara Schevola n-ar avea voie, de fapt, să fie aici şi dacă autorul Lührer aşază într-un mod prea afectat un borcan de „Nutella" între el şi bietul lector Rohde.*

(Miercuri seară)

Grătar...

Praga anului 1968. Cea de-a treia cale. Feţe împietrite, monumentale, pe canionul Teoriilor Sfinte. Pronumele gol-goluţe „tu" sau „eu", care, ca tot ceea ce este lipsit de echivoc, nu sunt lipsite nici de comic, nici de plictis. Acolo, în Cehoslovacia anului 1968, părea posibilă societatea umană, societatea care nu uită că se compune din indivizi. Democraţie şi discuţii deschise. Poziţii critice, dar nu discuţii publice de dragul discuţiilor publice.

Schevola: „Un vis, domnule Rohde. Călcat în picioare de tancuri."

Bătrânul de pe Munte: „Poate că Dubček şi prietenii săi au avut pur şi simplu noroc."

Philipp: „Dumneavoastră un eretic? Măi să fie!"

Bătrânul de pe Munte: „Turnurile care strălucesc cel mai puternic sunt cele care nu au niciodată nevoie să devină realitate. Ia spuneţi-mi, domnule Londoner, dumneavoastră chiar credeţi în mod serios în posibilitatea unui socialism capitalist? Libertatea producţiei, economia de piaţă necesită o libertate în gândire. Tatăl dumneavoastră a exprimat de curând nişte lucruri interesante în legătură cu asta."

Philipp: „Gândurile trebuie să fie libere în socialism. Socialismul neliber nu e socialism. Adevărata societate socialistă se dezvoltă din contradicțiile ei identificate și surmontate."

Schevola: „Atunci, nu trăim în socialism."

Bătrânul de pe Munte: „Nu spuneți asta atât de apăsat, draga mea. — Dubček e un martir, iar Praga anului '68 e o legendă. A putut să devină un mit pentru că a fost scutită de eșec. Acum statele frățești sunt de vină și avem o floare din povești care nu a trebuit niciodată să demonstreze pe ogorul realității dacă înflorește într-adevăr atât de frumos cum s-a propovăduit. Mă considerați oportunist. Poate c-oi fi. Poate că oi fi laș. Fac parte din consiliile de administrație ale unor edituri, mă pot face auzit uneori de ministrul Cărții și n-am îndrăznit să pledez în mod energic pentru cartea dumneavoastră, Judith. Sunt chiar dispus să cercetez în sinea mea și să admit că am descoperit acolo jos o bucățică urâcioasă de invidie. Sunt un cenzor, și nu unul plăcut. Am fost în SA[1]. Am fost soldat în Wehrmacht. Am fost în lagăr. Am crezut în ceea ce e bun în om, și asta în ciuda a tot ceea ce am văzut. Am rămas un copil. Mi-e frică. Mi-e frică și pentru țara asta. Nu mai sunt tânăr și viața mea s-a compus din vise destrămate, zi de zi. Nu mai cred în nimic."

Schevola: „Amin."

Philipp: „Sunteți bătrân, asta e tot. Probleme digestive, mâncărime, toate astea s-au mai văzut... adică tot tacâmul! Dar ne îngreunați nouă treaba. Sunt mulți dintr-ăștia, ca dumneavoastră, în țara noastră și ocupă adesea, din păcate, poziții influente. Gesturi de dezamăgire, mâini obosite, sânge obosit — dar noi avem nevoie de putere, de suport, nu e ușor..."

Schevola: „... să fii un revoluționar? Tarataaa! E atât de greu să fericești omenirea."

Bătrânul de pe Munte: „Și să rămâi politicos. Nu vă iau în nume de rău faptul că mă faceți bătrân și nevolnic. Dar chestia cu mâncărimea... e o indiscreție, măi băiete."

Philipp: „Judith Schevola, care face pe relaxata, pe cinica, pe ironica. N-ai decât să deschizi gura aia a ta. Așa, râzi de noi cât vrei. Noi mai credem în ceva. Și tu în ce crezi? În nimic! La fel ca dumneavoastră, domnule Altberg."

Bătrânul de pe Munte: „Da, da, după cum am mai spus. Înainte, îi spunea « defetism ». O împușcătură și gata."

Philipp: „Păi atunci dați-vă la o parte, dacă nu mai puteți! Generația dumneavoastră stă lipită de putere, mai degrabă muriți decât să le lăsați altora cârma. Și ce mai înseamnă atunci toată gargara asta despre tineret, rezerva de luptă a Partidului, dacă el doar atât rămâne: rezervă...? Dar ce să mai vorbim, că de fapt nici nu e asta problema. Problema e că babalâcii ne duc de

---

[1] Sturmabteilung, organizația paramilitară a Partidului Nazist.

râpă țara! Avem date noi, economia se îndreaptă către o catastrofă — și nimănui nu pare să-i pese!"

Schevola: „În Polonia, a fost omorât un preot. Îl cheamă Popieluszko. De asta îmi pasă mie."

Philipp: „Crezi că acum poți să spui orice, ca nebunii."

Schevola: „O vreme am să gândesc ceea ce spun, că doar de dat afară tot m-ați dat afară. Mai rămâne să fiu închisă sau omorâtă. Ei lăsați, domnule Altberg, frunzele de castan de deasupra noastră nu se transformă în urechi nici dacă te uiți mai mult la ele."

Bătrânul de pe Munte: „Ba da. Urechi de Dackel. Nu ne rămâne decât precizia."

Schevola: „Dar voi cum vă închipuiți, de fapt, o revoluție din asta mondială? Ne jucăm puțin de-a Che Guevara prin junglă? Prin asta nu faci decât să seduci studente naive."

Philipp: „Râzi cât vrei, n-are a face. — Apropo, o să vină și Marisa."

Schevola: „Târfa ta din Chile."

Philipp: „Ei da, n-ai spus nici că e naivă, nici că e studentă, ce ți-a mai rămas. Ce ai spus tu când mergeam la Eschschloraque?"

Bătrânul de pe Munte: „Domnule Rohde, ia explicați-mi și mie pânza asta de păianjen cu cruce."

Schevola: „Rămâneți aici, n-avem nimic de ascuns. Păi ar fi păcat să vă scape bârfa asta frumoasă, domnule Altberg. Nicio teamă, eu eram atunci numai prin apropiere; domnul Rohde e tăcut ca Pravda."

Philipp: „Morala burgheză nu mi s-a părut niciodată prea captivantă... poți s-o aduci liniștit și pe micuța ta chiliană!"

Schevola: „Oac, oac, oac!"

Vedeam golful și, prin negură, stâncile de pe Møn[1]*. Soarele se așează pe golful de o claritate profundă; era o necontenită sclipire pe suprafața mișcătoare a apei: de parcă niște nori de lăcuste ar face ca aripile lor să zumzăie. Alături, erau niște decoruri la fel de pașnice ca un borcan cu cremă de noapte.*

(Joi)

Scriitorii au nevoie de școală! Dar pe conferențiarul care venise de la Stralsund cu bacul, aducând cu el înghețată și niște exemplare ale publicației Anul educativ al Partidului, *precum și ale unei reviste de științe sociale, Philipp „îl dădu gata" („făcându-l praf", după cum spuse Bătrânul de pe Munte apoi, bucurându-se de ceea ce pățise conferențiarul), depistându-i erori în gândire și citate inexacte — Philipp știa pe de rost aproape toate citatele pe care conferențiarul le buchisise de zor, citind din niște manuscrise bătute la mașină, cu precizie maximă, până la ortografia originală („Gemueth", „Styl"); și iată-l*

[1] Insulă din sud-estul Danemarcei.

stând acolo, un tânăr profesor strângând în palma stângă o șuviță a părului său lung, ținând în mâna dreaptă un creion pe care îl tot învârtea, făcându-l să descrie semicercuri și bâțâindu-și picioarele — încălțate în niște șlapi rupți — în tactul creionului lovit de placa de pal, până când conferențiarul își contemplă plictisit vârfurile degetelor de la mâini și propuse: 1) tovarășul care face pe deșteptul să facă bine să țină el prelegerea și 2) ce-ar fi să se amâne studiul clasicilor până când vor fi pe plajă? Philipp sări în picioare și scrise pe tablă:

mic-burghez	cetățean (cultivat)
dulap Vertiko, perruche, figurine, pături croșetate	telefon, Librăria Insel, colecție de pipe
Vizite: se schimbă pantofii (pantofi de oaspeți)	Pantofii pot fi păstrați
În mașină, role de hârtie igienică într-un săculeț croșetat, aromă de brad deasupra bordului, teckeli care se bălăngăne la bord, Șfrumfi	Schimbător de viteze capitonat Abțibilduri: „Fumatul interzis“ La bord, un afiș al organizației de caritate „O inimă pentru copii“
Dacă e să fie un câine: ciobănesc german, spitz sau corcitură de promenadă	Dacă e să fie un câine: pudel, afgan, buldog
Invitație la grătar	Invitație la cafea sau la ceai
Sărbătoare de brigadă, salată de fructe servită în comun de locatari	Plimbări de unul singur (cu geanta de mână)
Merge la meciuri de fotbal (cu fular de suporter)	Vorbește despre fotbal, citează cu precizie din legendarul reportaj al lui Zimmermann din 1954
Înainte către Mallorca	Înapoi la natură
Femeia gătește, face curat, merge la lucru, are grijă de copii	Femeia gătește, face curat, merge la lucru, are grijă de copii
Jocuri de grădină, leagăn ca la Hollywood, grătar, butoi de ploaie, rezerve de bere, televizor portabil	Căsuță de grădină gen *datcha*
Își pune nădejdea în cancelarul federal	Își pune nădejdea în Gorbaciov
Lumea sculatului de dimineață	Lumea ajunsului târziu acasă

Eu fac parte din clasa muncitoare, spuse conferențiarul glacial, eu sunt cu Marx, Engels și Lenin! Ceru: „numele dumneavoastră, tovarășe!". Philipp regretă că din ce în ce mai multe cadre știu din ce în ce mai puțin de glumă, luă de la pupitru o broșură a Institutului de Științe Sociale, căută puțin, timp în care își răsuci capetele mustăților, făcându-le să semene cu niște tălpi de sanie, și îi dădu tovarășului conferențiar un autograf.

(Vineri)

Program opțional („Conducerea casei de vacanță vă recomandă"): excursie la șantierul naval Warnow din Rostock (cinci voturi), vizitarea localității Saßnitz și a celui mai mic muzeu al republicii (vagonul, expus în fața gării, în care Lenin, o scânteie într-un fitil lung, a călătorit către butoiul de pulbere al Rusiei prerevoluționare, patru voturi). Lângă aceste opțiuni un glumeț mâzgălise PLAJĂ (nouăsprezece voturi). Așadar, am mers la șantierul naval Warnow. I-am scris o vedere medicului de vas (motivul maritim al noului cartier „Lütten Klein" mi s-a părut taman potrivit), după care am sunat-o pe Libussa. Creioanele trimise de Arbogast au sosit. Libussei i se părea că doamna Honich îmi cotrobăie prin lucruri și mi-a propus să o amenințăm că o să chemăm poliția. Îi dădusem Annei manuscrisele mele spre păstrare, așa că am sfătuit-o să păstreze pacea, deși suport cu greu gândul că muierea asta îmi umblă la ceasul de zece minute — ce familiar, ce liniștitor se aude gongul prin telefon — poate pentru a mi-l demola; unii oameni nu pot suporta fericirea altora, unii oameni sunt tentați, văzând demnitatea unor obiecte aristocrate lipsite de apărare, să le mutileze. Libussa mi-a spus că Chakamankabudibaba a vomitat un șoarece prost digerat.

(Sâmbătă)

Cine mai poartă mănuși albe? Ale Marisei păreau a fi din piele de căprioară atât de fin tăbăcită, încât, atunci când Marisa strângea pumnul, se formau la încheieturi niște năsucuri strălucitoare de sugari. Le purta cu un pantalon elastic kaki din al cărui buzunar drept, din față, ieșea capul unei periuțe de dinți, cu un maieu albastru-strălucitor pe care erau imprimate niște păsări flamingo portocalii-roșii, și cu o jachetă din material de blugi pe care o aruncase cu dezinvoltură peste umăr și o ținea cu degetul mic. A venit fără bagaje. Când m-a văzut (tocmai ascultam cu stetoscopul vreo câțiva copaci, mai ales cei atacați sunt niște catedrale acustice, ulmii cresc cu alte zgomote decât fagii), și-a dat jos boneta militară și mi-a făcut semn, tot învârtind-o de zor ca și când ar fi vrut să pornească un motor de avion cu elice. Tocmai avusesem o mică dispută despre realitate cu Judith — răspunsul lui Judith la explicațiile mele a constat în faptul că a smuls o urzică și mi-a prezentat-o cu fața neclintită: „Asta e realitatea pentru mine"; acolo, ținând încă în mână urzica pe care începuseră deja să se formeze urzici și atoli de mâncărime, o văzu ca

pe Marisa, cum făcea semne cu boneta. Philipp se legăna în spatele nostru pe o ramură de ulm puternică precum un picior de elefant și răsfoia un volum al editurii Reclam cu socialiști utopici (Babeuf, Blanqui); Bătrânul de pe Munte tot se vântura de colo-colo în partea de vest a casei „Lietzenburg", admirând combinația arhitectonică între Jugendstil și casa englezească de la țară, cu ferestrele largi, Baba Dochia; din când în când striga câte un vers: „Chiar acum, ca și când între viață și moarte/ Bulbii florilor ar țese o amară existență.[1]*" Judith o văzu pe Marisa și merse zâmbind către ea, ridicând mâna cu urzica.*

— A, dumneavoastră erați, spuse Marisa.

Germana ei ajunsese între timp lipsită de accent.

— Frumos maieu aveți, doamnă Sachez.

— E din Santiago de Chile. Pot să-mi curăț mai întâi mănușile? Am făcut adineauri prostia să mănânc o înghețată lipicioasă. Bună ziua, domnule Rohde.

Mi-am luat căștile de la stetoscop de la urechi.

Judith: „Am un cuțit."

Marisa: „Unul bun?"

Judith îi întinse Marisei briceagul. Aceasta îl desfăcu și îl cercetă cu un ochi de cunoscător.

— E un cuțit bun, spuse ea, după care i-l dădu înapoi lui Judith. De unde-l aveți? Știți și unde trebuie să împungeți?

— Bănuiesc că acolo unde doare. E un autentic Laguiole franțuzesc, mi l-a făcut cadou un cititor.

— Vă rog, faceți-mi cadou cuțitul! Că doar dumneavoastră tot nu știți să-l folosiți.

— Ce v-aș mai trage acum una. Uite acolo.

Judith ridică pumnul și se opri puțin înainte de zigomă.

— Nu prea are efect, deși arată spectaculos. Nu vă amăgiți: pentru majoritatea oamenilor, să lovești pe cineva în față e mai greu decât s-ar crede. Aș fi mai iute ca dumneavoastră, aș para lovitura în sus, vedeți, așa. (Marisa demonstră manevra.) Și apoi v-aș lovi acolo.

Marisa își opri micuțul ei pumn, îmbrăcat în mănușă, în fața mărului lui Adam al lui Judith.

— Mai întâi bărbatul, apoi cuțitul.

Judith se uită la lama desfăcută, îngustă ca o lăcustă, ca un băț.

— M-ați înjunghia pentru Philipp?

Judith se uită după Philipp, care pusese cartea la o parte și începuse să-și taie unghiile de la mâini, stând călare pe o creangă. Din când în când striga „Ce caraghios", își împingea de pe frunte pălăria de culoarea cremei, și l-am văzut pe Bătrânul de pe Munte, care între timp stătea în aer liber la mașina

---

[1] Citat din eposul *Olympischer Frühling* („Primăvara olimpică") de Carl Spitteler (1845–1924).

lui de scris, având lângă el oala cu clei, ciorna și foarfeca, și lucrând la proiectul său de munte fără a fi atent la ceea ce se petrece în jur. Judith spuse:

— Puteți lua cuțitul. Cererea dumneavoastră este atât de nerușinată, încât îmi place. Îmi place când unul dintre talerele cântarului se apleacă dintr-odată în jos. Dacă tot e să pierd, atunci o fac așa cum trebuie, spune celălalt taler. Dar e gol și liber.

— Vreți să împungeți din afară, asta e total greșit. Veniți, vă arăt eu!

Marisa îi luă briceagul, o apucă pe după braț și porniră amândouă în direcția „Lietzenburg", discutând animate, cu capetele apropiate.

Bătrânul de pe Munte se sperie de sunetul ceasului; în biblioteca de la „Lietzenburg" nu mai era nimeni în afară de el și de Meno. Își dădu jos ochelarii de vedere, se ridică icnind, așeză cartea cu Apolodor înapoi în raft, lângă teancul de reviste *Sibylle* din care Karlfriede Sinner-Priest le dădea probe stilistice în timpul serilor, atunci când foișorul de pază din mărăcini trimitea sectoare de lumină care să pipăie insula și marea. Erau ore dezmierdate de tic-tac-ul pendulei și, întrucât odată cu lăsarea întunericului se făcea deja frig, de pufăitul aprobator al sobei îmbrăcate cu niște cahle care aveau modele de mori de vânt. Aveau obiceiul să stea atunci unul lângă altul, cenzorul și cenzorița, ea într-o stolă croșetată, el într-o jachetă tricotată, iar, atunci când balansoarul ei făcea „knirr", balansoarul lui făcea „knarr".

— E timpul, domnule Rohde. Pe Barsano nu-l lași să te aștepte.

Marisa și Philipp li se alăturară pe plajă. Purtau niște chitare prinse în mod folcloristic de spate prin niște curele împletite, multicolore, și arătau ca niște aventurieri, cu părul lor întărit de apa sărată, peste care își puseseră niște pălării de paie ce aruncau stele de umbre pline de franjuri pe picioarele ce mergeau prin apa care tot venea și se retrăgea, ducând cu ea scoici buimace, lipsite de cunoștință și care le pipăia cu mâini strălucitoare. Merseră în direcția promontoriului, ale cărui stânci începuseră deja să adune roșul serii, și o apucară pe una dintre cărările care suia panta abruptă din fața promontoriului. Pe marginea cărării creșteau *Agrimonia eupatoria* și coada-șoricelului, *Verbascum nigrum* și *Solanum dulcamara*, pe care, spre mirarea lui Meno, Bătrânul de pe Munte le identifică fără a sta prea mult pe gânduri:

— Un fiu de farmacist, domnule Rohde, ar trebui să posede ample cunoștințe botanice...

Restul propoziției fu înghițit de zgomot de motor. În spatele promontoriului, niște mașini sportive de teren goneau prin valurile ce se spărgeau la țărm și în sus, pe dunele care aici urcau mai lin ca urmare a căderilor de teren nisipos. Philipp își acoperi ochii. Meno îi recunoscu pe gemenii Kaminski, iar în celelalte trei mașini se aflau membri ai Comitetului Central al Partidului Socialist al Unității Germane. Unul dintre gemeni o luă val-vârtej în sus, către ei, oprind vehiculul în fața lui Philipp.

— Ei, domnule Londoner, în ce rubrică a tabelului dumneavoastră se regăseşte această activitate?

— Ce obrăznicie, spuse Philipp fără să chibzuiască prea mult.

Meno îl apucă de braţ.

— Ţineţi-vă gura, domnule Londoner, v-am mai spus odată treaba asta. A, domnule Rohde, sunteţi şi dumneavoastră invitat? Care mai e treaba pe-acasă? Doamna Honich trebuie că e tare amărâtă că nu sunteţi acolo.

Kaminski — Meno încă nu-şi putea da seama care dintre cei doi era Tomi şi care era René — rânji, se uită scurt la Marisa şi îl ignoră pe Bătrânul de pe Munte.

— Credeam că vehiculele motorizate sunt interzise pe insulă.

Philipp se uită ţintă la Kaminski, care îşi scoase degajat una dintre mănuşile sale de şofer, din piele găurită.

— Îi trageţi o tură? Pe mine mă cheamă Timo.

— Nu, mulţumesc, *compañero*.

Marisa încercă să-l facă pe Philipp să meargă mai departe, dar se apropia deja Barsano, care făcea cu mâna. Timo Kaminski îl salută ducându-şi două degete la şapca de baseball şi demară în trombă, luând-o către plajă. Philipp îi trase o înjurătură din spate. Le explică celor din jur cum că tatăl gemenilor Kaminski era nomenclaturist, un cadru important, unul dintre adevăraţii luptători, dar progenitura sa, aici Philipp scuipă, ar trăda idealurile revoluţiei; nişte profitori fără de măsură, căutând numai plăcerile:

— Auzi, locuinţă! Păi cine primeşte repartiţie la vârsta asta, ca student celibatar, ce să mai!

— Şi tu ai primit, îndrăzni Meno să comenteze, ceea ce nu făcu decât să-l enerveze şi mai tare pe Philipp.

— La mine a fost altceva, eu am obţinut locuinţă prin nişte prieteni... luptându-mă pentru ea. Da, s-ar putea spune că m-am luptat. Şi în afară de asta eu nu mai sunt student!

Tendinţa asta a lui Philipp de a se lăsa stârnit, de a-şi ridica vocea; şi cât de orb era pentru paralele (chestia asta o avea în comun cu Hanna); Meno tăcu, gândindu-se la ceea ce spusese Judith Schevola pe drumul către Imperiul Roman de Răsărit: aristocraţia roşie!

— Îmi închipui eu cam ce gândeşti — spuse Philipp, dându-i un şut unui arbust care visa despre zenitul posibilităţilor sale — şi aş vrea să-ţi aduc aminte de faptul că, fără intervenţia tatei, nu vedeai tu locuinţa de pe Mondleite. Ai primit-o cadou! Dar tipii ăştia... ăştia sunt gangsteri, ăştia n-au scrupule, şi fac parte din partidul nostru — e deja total corupt de porcii ăştia partidul!

— Philipp, s-ar putea să te audă, îl avertiză Meno, făcând semn cu capul în direcţia lui Barsano, care ieşise din vehiculul lui şi urca pe dune.

Bătrânul de pe Munte şopti că e nepoliticos să stai pe loc atunci când se apropie Cel dintâi, mai cu seamă că venea de jos; se plecă în faţă şi porni în întâmpinarea lui Barsano.

— *Ăştia* au puterea în partid, nu tovarăşii cinstiţi care asigură baza pentru a salva măcar ceva... Ei, sa nu ma dai de gol, îi mai spuse Philipp lui Meno abrupt, regăsindu-şi stăpânirea de sine.

Îl urmară pe Bătrânul de pe Munte, dar Philipp se ţinu mândru şi drept.

— Câteva jucării — spuse primul secretar, făcându-le semn să stea liniştiţi — le-a trimis Kaminski tatăl la casa de odihnă a Comitetului Central. Au venit ieri cu vaporul de la Rügen. Nu mi-aş fi închipuit că e atât de haios să mergi cu ele. Unde aţi lăsat-o pe Schevola? Nu mai vrem s-o vedem. Şi-a mâncat mălaiul. Păcat, că nu prea vedem pe aici femei frumoase, îi spuse el Marisei, dându-i mâna, fără să-şi scoată mănuşa, şi făcând un comentariu cu privire la activitatea Comitetului de Solidaritate din Chile.

— Sunt din RFG, chestiile astea. Ar trebui să construim şi noi. Poate reuşeşte Arbogast. Luaţi-o voi în sus, tovarăşi, că băutură este.

50

Şi de ai necaz sau griji

Tovarăşe, comandă! Tovarăşe, execută! Aceeaşi voinţă. Un ţel comun. Astfel se naşte încrederea.

DESPRE ROSTUL VIEŢII DE SOLDAT

Odată cu sosirea toamnei, veni şi cenuşa. În noiembrie, veniră la Grün ploile şi noii recruţi. În ultimele zece zile înainte de liberare, Rogalla şi Ruden le arătau tuturor celor care încercau să-i deranjeze din liniştea lor senină de după beţie, şi totuşi nerăbdător-disperată după-amiezele, o lingură de aluminiu aplatizată, care imita discul de semnalizare al impiegatului de mişcare, ţinând în sus, la vedere, mai întâi partea roşie, ca de semnal de oprire, apoi partea dată cu lac verde, semănând cu o hârtie colorată: STOP. Plecare. AMR-urile făcute din alama de la învelişurile grenadelor şi prevăzute cu un metru de croitorie de 150 de cm (nu există oare pe undeva, se întrebă Christian, vreo întreprindere care să raporteze în domeniul ăsta depăşirea planului?) se scurtau zi de zi şi centimetru cu centimetru, iar „bieţii pifani" nu ştiau că, pe la început de toamnă, un plutonier cu chipiul de pâslă era probabil un „veteran" care mai avea mai puţin de o sută de zile până la liberare.

Uneori, atunci când terminaseră de curăţat camerele şi sectoarele, când periile nu se mai frecau de podele, Christian mergea împreună cu Burre să ia cărbuni, activitate ce cădea în sarcina pifanilor. Burre, al cărui prenume era Jan — Christian nu-l striga niciodată după poreclă —, o luă înainte şontâc-şontâc, ca un urs tânăr şi neîndemânatic în combinezon negru, cu mânerele de cauciuc fără margini reliefate ţinute strâns în mănuşile de lucru, mormăind şi zumzăind, împingând roaba săltăreaţă peste pietrele de pavaj ale străzii batalionului, care fusese cândva asfaltată, trecând de punctul sanitar, de unde bolnavii care zăceau la pat în nişte costume maro de trening strigau comentarii urâcioase, de compania de întreţinere şi de croitorie; se bălăngăni, deja cântând, către clădirea comandamentului, în spatele căreia, ascunse de câteva barăci joase şi de piscina unităţii, se aflau rezervele de cărbune ale regimentului. Locul de depozitare era năpădit de mărăcini — cărbunii trebuiau comandaţi cu mult timp înainte şi erau livraţi primăvara. Nişte pisici uscăţive îşi săpaseră

niște adăposturi (cărbunele era sfărâmicios, fiind compus mai degrabă din bulgări și praf decât din brichete), iar ciorile se certau pe gunoaie. Tonetele de gunoaie de la bucătărie stăteau chiar lângă grămezile de cărbuni, neînchizându-se niciodată cu totul, în propriul tip de melancolie. Atunci când Christian și Burre vedeau venind cu roaba soldați de la Batalionul întâi și de la Batalionul al treilea începeau să alerge, își căutau, în măsura în care încă nu le-o luase nimeni înainte, cele mai bune locuri și se apucau să dea la lopată ca apucații — cine avea cărbunii cei mai buni putea să încălzească cel mai bine sobele din cameră și din baie. Roabele pline cântăreau cel puțin o sută de kilograme și Christian n-ar fi crezut nici în ruptul capului că i-ar fi vreodată posibil lui, răsfățatul absolvent de liceu care își dăduse bacalaureatul, vlăstarul unei familii de cetățeni cultivați, nu numai să ridice o astfel de povară, ci s-o și deplaseze în față, trecând peste niște scânduri soioase, printre movile de cărbune și tot felul de obstacole care îi făceau pe cărbunii din roaba care o lua pe unde voia ea și care semăna cu o broască disecată ce stă cu burta în sus să țopăie voioși. De asemenea, nu puteai să aranjezi cărbunii în roabă, așa că roabele o apucau, pe roțile lor prost umflate, când colo, când colo, soldații care aduceau cărbunele bălăngănindu-se de parcă erau beți; Christian avea impresia că trebuie să transporte un bou pe o riglă. Pe drumul de întoarcere, Burre cânta mai tare, mormăiala sa transformându-se într-o bombăneală și într-un „da-da-da" ritmic. În aceste momente, lui Christian îi părea atât de rău de el încât lăsa roaba jos și își trăgea răsuflarea preț de o clipă ca să nu mai audă sunetele astea elegiace care veneau parcă dintr-un furtun de grădină ce înnebunise și care se tot învârtea în cercuri. Mestecenii licăreau, din fața clădirii comandamentului se auzea ofițerul de serviciu strigând „Apelul gărzii!", pe zidurile cazărmii acoperite de ramurile ulmilor alergau veverițe, niște ființe fără greutate, roșiatic-închis la culoare. Dar într-un fel poate că Burre era fericit în momentele astea; părea să fie cufundat cu totul în lumea lui, ținea capul plecat, cânta și mormăia ca să mai uite de roaba cea grosieră, de zgomotele de seară ale cazărmii, de felul în care își trăgea nasul ce îi strălucea, negru tot de praf de cărbune. Christian se gândi la pasta de spălat, galbenă ca un melc și plină de cocoloașe ascuțite, cu care trebuia apoi să-și șmirgheluiască toți fața, gâtul și mâinile; se gândi, deși nu voia să se gândească, la mucozitățile negre, mari cât bobul, pe care aveau să le scoată pe nas, ca din niște trompete, după care urmau să fie cuprinși de tuse convulsivă, scuturându-se cuprinși de frisoane și fiind îngroziți la gândul a ceea ce se scurgea din trupurile lor pe jgheaburile de deversare. Burre se tot clătina și tot timpul se întâmpla același lucru când ajungeau la înălțimea hangarului de lucru al companiei de întreținere: era acolo un prag pe care încerca să-l treacă luându-și avânt — lopata așezată transversal pe roabă sărea în sus și într-o parte, iar cărbunii sfărâmați, aruncați în sus, nimereau pe caldarâm. Străduindu-se să-și păstreze echilibrul, Burre făcea curbe ca un patinator care se proptea să facă

o nouă săritură pentru a contracara forța centrifugă a ovalului patinoarului, se opintea, continuând să cânte, căutând să-și țină echilibrul cu tot mai multe smuceli, împotriva pornirii încăpățânate a roabei de a cădea, și sărea în cele din urmă la o parte spre a o lăsa în voia ei banală și lipsită de habar. După aceea, Burre începea să râdă, iar Christian bănuia că, în acest moment, Burre se vedea din afară, că izbucnea în râs stârnit de propria neajutorare și de răsturnarea inevitabilă, ca la desene animate. Era vorba de o veselie clătinată, prezentată rușinos, care lui Christian i se părea la fel de ciudată, ca și faptul că Măseluță nu le dădea niciodată voie să meargă după cărbuni înainte de curățarea camerelor și a sectoarelor. Căci mai trebuia să urce și treptele, și pentru asta nu exista nimic altceva în afară de „troaca de porci", după cum era numit acest mijloc de transport care, cândva, fusese vopsit cu un verde militar, fiind probabil construit dintr-o ladă veche de muniție sub care s-au pus niște șine și între ale cărei grinzi se scurgea pe trepte și pe parchetul proaspăt cerat praf de lignit, lăsând un fitil în urmă, neimpresionat de gâfâitul, de înjurăturile, de instrucțiunile de moment date cu răsuflarea tăiată de „pifanul" din față și de „pifanul" din spate.

Burre se trăgea din Grün. Locuia împreună cu mama lui — tatăl îi abandonase când sora mai mică a lui Burre s-a înecat în rezervorul de apă ținut pentru cazuri de incendii — în două camere, într-una dintre casele de paiantă părăginite din spatele pieței; într-o seară, îi împinsese lui Christian niște poze pe sub peretele despărțitor al toaletei; numai acolo, pe unul dintre cele patru golfuri mirositoare de la toaletă, cu hârtie de muște în culori țipătoare, puteai fi netulburat, să stai nițel în legea ta, deși bineînțeles că cei din anii mai mari știau asta și Muska se distra adeseori sărind în sus de după ușă, de parcă era un perete de escaladat, spre a vedea ce e în spatele ei.

Mama lui Burre lucra în tură, ca montoare, la uzina metalurgică din Grün. O dată la două săptămâni îi trimitea fiului ei un pachet, o ocolire anevoioasă (poșta aflându-se în celălalt capăt al orașului) și costisitoare a santinelelor de la punctul de control, în care nu te puteai încrede, și cărora le dăduse, la început, pachetele — Burre nu primea învoire, lui Măseluță neplăcându-i de el, întrucât „prăpădea bilanțurile companiei", după cum spunea plutonierul.

„Nedreptatea, iată sarea și piperul lumii", filosofa șoferul de tanc Popov, contemplându-și degetele de la picioare, scoase la aerisit, așa, neîngrijite cum erau, și punându-și cu un aer imperturbabil chipiul pe cap și o merdenea în gură; compania a patra era de gardă, cinci zile înainte de liberarea soldaților celui de-al treilea semestru și a subofițerilor din al șaselea semestru. Christian o văzu pe mama lui Burre stând în fața lui Muska, a lui Costa și a câtorva șoferi care tocmai erau liberi; vorbea împleticit, mormăind, asemănarea timbrului vocii ei cu cel al fiului ei (și Burre avea vocea asta intermediară, decolorată, argiloasă) și similitudinea trăsăturilor feței mirându-l pe Christian, fiindcă avea deopotrivă ceva apăsător, și când îi înmână lui

Ruden pistolul-mitralieră, în timp ce își dădea jos chipiul și centura (de fiecare dată, o mică bucurie), încercă să-și aducă aminte de ceva ce avea legătură cu apăsarea asta; dar abia când își trecu mâna prin părul tuns scurt îi veni din nou în minte: „Vârtejul de pe cărare al familiei Hoffmann", spusese bunicul cu ceasurile, „tatăl meu îl avea, eu îl am, tatăl tău îl are, și când o să ai copii, Christian, o s-o regăsești și la ei cu aceeași precizie... poate vei înțelege curând cât de comic și tragic e asta, râzi și te resemnezi — educație? Ce să spun!" — lui Christian treaba asta i se întipărise în minte, deși sensul ei îi rămăsese obscur. Mama lui Burre „se făcuse frumoasă", cum se spune, și Christian pricepu curând că venise să se roage pentru fiul ei.

Ruden porni înainte, așa, cătinel, fără să scoată o vorbă; nimeni nu se atinse de plicul cu bani. Rogalla spuse că pe el asta nu-l mai privea; Ruden, care de bună seamă voise să spună ceva, dădu din cap, ușurat de soluția asta facilă ce i se oferea deodată și pe neașteptate; îl urmă pe Rogalla afară, ținând în sus lingura cu partea verde la vedere.

— Ăștia au fost cei mai răi, spuse Costa. Se liberează în cinci zile. De ce a fost mai greu a trecut.

Mama lui Burre nu reacționă la vorbele lui, nu-și dăduse jos baticul și mai stătea încă în trenci, într-unul dintre modelele alea gri precum chitul, cu niște nasturi mari cât ceasurile de buzunar, care se mai găseau de cumpărat prin magazine în afară de modelele verzi-măslinii și maro de *parka*, singura diferență dintre modelele pentru bărbați și modelele pentru femei constând (conform afirmațiilor Barbarei) în faptul că la femei nasturii erau în partea stângă, iar la bărbați în partea dreaptă.

— Dumneavoastră nu aveți mamă? îl întrebă ea pe Muska după o vreme.

— Nu, spuse acesta cu un gest de refuz. Și dacă aș avea, mama mea nu ar intra pur și simplu aici cu cinci sute de mărci într-un plic.

— Nu aveți mamă?

— Nu, n-am! Am crescut la cămin, dacă mă-nțelegeți, maică-mea bea de stingea, iar eu o enervam; când eram mic, mi-a dat vin roșu din sticlă! După aia stăteam liniștit. Dar dumneavoastră... vă treziți că intrați pur și simplu aici și îmi trântiți bani și vorbe frumoase pe masă: *băiat sensibil* — domnilor, și eu sunt băiat sensibil! Dacă ați ști cât sunt eu de sensibil și cât de mult mă calcă uneori pe bătături camarazii mei de aici...

— Hehehe!

— Tacă-ți gura, netrebnicule! Deci, ce spuneți de asta?

Dar mama lui Burre nu răspunse, căci fiul ei intrase în încăpere. Părea la început că nu înțelege, privind iritat când într-un capăt al mesei, când în celălalt, iar apoi, când văzu plicul, se întoarse abrupt, lăsând capul în jos, ca pentru a sta pe gânduri, își făcu de lucru la raniță cu încărcătoarele cu muniție și bidonul de campanie pe care și-l agățase acolo în mod regulamentar.

— Nu trebuia să vii, te-am rugat. Și în niciun caz cu bani. Ce, ne dau banii afară din casă? mai spuse el cu voce agitată, fără să se întoarcă, adresându-i-se unei părți ignorante a podelei, de unde răspunsul mamei avea să-l poată ajunge cumva, pe căi ocolite.

— Păi, ați spus că nu vine, mormăi mama lui Burre către Costa cu o voce obosită, monstruos de tristă.

Când venea toamna, plecau cei care se liberau. Mai dădeau câteva sfaturi. „Ține-ți bidonul din tanc curat!" „Pachetelele de intervenție să fie în ordine!" „Spuneți-le celor proaspeți să-și facă rost de fulare și de ochelari de motociclist!"

Sosiră noii „pifani", alimentați cu zvonuri de „afară" despre școlile de subofițeri; se apropiau speriați, gâfâind sub povara pânzelor de cort umplute cu efectele personale, mânați de un supraveghetor cu mâinile așezate la spate, împărțindu-se în companii ca un șir de furnici care seamănă cu o procesiune de frunze schimbătoare — cu o excepție: Steffen Kretzschmar, pe care îl botezară numaidecât și în unanimitate „Clătită", din cauză că avea mâinile alea de brutar și fața rotundă, urechile distanțate ca niște mânere și părul negru, tuns scurt, ca o perie de sârmă. Clătită căra după el un cărucior în care își transporta catrafusele (numai anii mai mari dispuneau de saci de marinar, provenind din dotarea Marinei), un acordeon de „maestru internațional", cu nasturi sfărâmați, de sidef, o halteră și o ladă cu mingi de jonglerie. Dacă Muska triumfă la vederea lui, o făcu în mod copilăros, genuin, dându-și chipiul pe spate, astfel încât globii oculari umflați ca niște glande formau un centru albăstrui-liliachiu, extins de fapte de care își dădea seama ori pe care și le închipuia, care se mai aflau încă într-o stare chicotindă, prevestitoare de bucurie, cuprinzându-i abia după câteva secunde corpul firav cu o stare febrilă, de parcă ar fi fost urzicat.

— Uitați-vă la ăsta! Umblă cu căruciorul după el, dacă e posibil așa ceva!

Merse la dulap, își puse centura, îi trânti lui Karge pe pat un sâmbure de piersică de o roșeață încă seducătoare.

— Hei, Wanda, ia fă-te-ncoa'! Au venit ăștia noii și avem unul să-l lucrăm!

De fapt, și Christian era prea înalt pentru tanc, limita de înălțime fiind un metru optzeci; dar Clătită avea pe puțin un metru nouăzeci.

— Păi ăstuia îi strivește capul bocaportul, spuse Popov cu o nuanță de apreciere în glas. Ei, dar poate că tocmai de-asta l-au trimis la cavalerie. Cum o să-și parcheze ăsta ciolanele alea lungi între ambreiaj și frână... Și găsește tu bonetă pentru căpățâna asta!

Muska se proțăpi în fața lui Clătită, ceea ce arăta oarecum caraghios, căci era cu un cap mai mic și arăta ca o insectă care se zbate și care, pentru a capta în sfârșit atenția lunganului cercetător — Christian îl observă pe Clătită, care se uita mirat, dar din ce în ce mai interesat în jos către Muska —, se transformă

într-un păianjen dănțuind, într-o broască turbată, într-un contrabasist interpretând *Zborul bondarului*; atâta doar că peste un timp Clătită îl întrebă:

— Ce vrei?

— ...și apropo!

Muska dădu din brațe, Clătită îl ridică în sus cu un braț, îl dădu peste cap, își vârî cu stânga o țigară în gură, și-o aprinse cu flacăra lunga a unei brichete „Bic" (Muska își pierdu răsuflarea, țigara arzându-i pantalonii), așteptă până când Muska își pierdu bocancii și îl așeză cu grijă într-o baltă de noiembrie, evitându-i în mod iscusit pumnii ce loveau aerul. Karge se spărgea de râs.

— Ouă de comandant prăjite, garantat nespălate...

Costa fu de părere că Muska a pățit ce-a meritat, că prea avea gură mare. Irrgang veni de la parcul de tancuri și strigă că, dacă și asta făcea parte din tradițiile veteranilor, el unul era gata să participe.

Lui Clătită îi plăcea porecla și părea chiar să o considere, binevoitor și greoi cum era, ca pe un fel de lingușire, căci nu protesta, ci se prezenta uneori ca fiind „Subofițerul Clătită", râzând maliții de confuzia pe care o crea. În primele zile, așa i se păru lui Christian, Clătită proba să vadă care era treaba, se uita la ofițeri, respectându-l pe Măseluță, care îl privea din albul ochiului, gălbejit, spunându-i, aburit tot de tărie: „Eu-s țel te hotărăste când e voie să te ții de prostii, s-a întâles, tovăeșe?", măsurându-l cu privirea pe comandantul de batalion, maiorul Klöpfer (pe care toți soldații din batalionul său îl considerau complet incompetent, ceea ce Clătită nu părea să observe), îl asculta pe ofițerul de la pregătirea politică cu pleoapele pe jumătate lăsate, îl observa pe Christian, care era comandantul său. Clătită părea să cunoască omul în mod intuitiv, judecându-l dintr-odată, de parcă ar fi posedat un organ care trecea cu luciditate dincolo de tâmbălău și de poză și care încadra totul în categoriile „folositor", „nefolositor", „periculos" și „nepericulos", o estimare grosieră, dar care probabil că își dovedise eficiența și după care își ghida comportamentul. Pe Christian părea să nu-l poată încadra în mod clar, Nemo, după cum îi zicea și Clătită, întâlnindu-i de mai multe ori privirea căutătoare, din ochii lui punctați cu gri de sub sprâncenele obosite și grele. Pe bietul Burre Clătită l-a declarat după primele câteva zile ca fiind „sclavul" lui (ce îl mira pe Christian: niciunul dintre ceilalți șoferi de tanc nu protesta, toți fiind poate pe deplin convinși de reprezentația lui cu Muska?); ignora comenzile fluierate de Măseluță, cu un tremur cărnos din colțul gurii; șeful de companie nu se băga în treburile gradelor inferioare, iar comandanții de pluton, care la fiecare liberare se văitau că întotdeauna pleacă cei cu experiență și că acum începe iar chinuiala cu tovarășii tineri, îl vedeau cu ochi buni pe Clătită, întrucât acesta era cel mai bun șofer pe care batalionul îl văzuse vreodată. Era mai bun decât Popov, Clătită având curaj să meargă în marșarier cu tancul său T55, în viteză, în hangarul parcului tehnic (și asta fără să-l ghideze careva, așa decurgând jocul în care o frântură de secundă din mișcarea manivelei

de direcționare decidea soarta unui tanc; întrecu recordul stabilit pe la începutul anilor '70 de către un rezervist legendar pe traseul de antrenament rămas de pe urmea Wehrmacht-ului și adaptat la particularitățile sovietice; în palma lui Clătită zăvorul trapei de intrare în tanc, făcut din oțel îndoit în unghi drept, era la fel de delicat ca mânerul unui geamantănaș de păstrare a unei pălării de doamnă.

Botezul nu a avut loc; cinci inși au tăbărât pe Clătită, încercând să-l doboare; Christian, care era subofițer de serviciu, se trezi din picoteală când deschiseră ușa către camera șoferilor; pe primul, Clătită l-a aruncat prin geamul deschis (era un soldat-încărcător de obuze cu ceafa groasă, oricând gata să tragă la măsea și să se caftească, chiar dacă era vorba de un subofițer — că altminteri gradele de la trupă erau strict separate); după aceea, Clătită își puse o mănușă de box pentru dat pumni, se așeză la masă cu un briceag desfăcut în fața sa, bău o înghițitură de ceai și explică pe tonul cel mai liniștit din lume că, la o adică, întoarce foaia. Păru să stea pe gânduri, în timp ce ceilalți zăboveau în picioare în dreptul ușii, după care ridică zâmbind degetul arătător, îl roti în direcția dulapului și a unui bloc de hârtie argintie și dădu un șut în patul în care dormea Burre: „Hai, dă-i bătaie, Nutella! Servește-ne grătarul!".

Cei noi: la comandanți, un tip cu pielea de cașcaval, mâncată de acnee, a cărui față se încrețea toată atunci când nu îi convenea ceva, de parcă ar fi fost o păpușă mânuită de un păpușar, dând apoi numaidecât fuga la ofițerul responsabil cu pregătirea politică, acesta domolindu-i elanul cu tot felul de laude. Un meșter aurar tăcut, care se servea de șervețel atunci când mânca și care îl împăturea înainte de a-l arunca. Se iscă o ceartă în legătură cu împărțirea sectoarelor. Burre voia să păstreze toaleta. Christian știa că ceea ce ochea el nu era toaleta împuțită a trupei, ci toaleta ofițerilor, care se putea încuia. Clătită însă era de părere că nu voia decât să se ascundă acolo și să se țină de porcării, conchizând că era de ajuns ca Burre să se pună la dispoziția personală a șoferilor.

— Dar eu vreau toaleta, insistă Burre.

Mai era un șofer scund și îndesat care nu se lăsă.

— A, voi, sclavii, vreți ceva! Ei bine..., spuse Clătită, așezând pe masă două păpuși cioplite din lemn, una verde și una roșie. Eu știu așa. Există, în principiu, două tipuri de oameni: cei de sus și cei de jos, cei care au bani și cei care n-au. Cei care dau ordine și cei care le primesc. Și dacă unul vrea ceva și altul nu vrea, ce-o să se întâmple, Doamne? Dacă sunt doi care vor să perie buda și numai unul are voie s-o facă în cele din urmă, vor trebui să se bată pentru ea.

— Putem să-i punem să-și compare cozile, propuse Karge. Dar nu ar fi corect, că a lui Nutella s-a umflat de atâta lustruit.

— Trebuie ca lucrurile să se petreacă în mod drept! cârâi Muska. Șmecherii au întotdeauna cozi mici. Și cine știe dacă nătăfletul ăsta — continuă el,

arătând către șofer o să mi lustruiască mie capacul de la toaletă la fel de bine ca Nutella.

— Măi să fie! oftă Popov. Nu-mi vine să cred, amărâții ăștia doi se ceartă să ne lustruiască buda. Ei, atunci vreau să văd sânge.

— Să-i punem să ridice haltere. E un concurs *fair*.

Clătită se duse la patul lui și scoase de sub el bara sa cu cele două discuri de 50 kg. Se trăgea dintr-o dinastie de circari, înaintașii săi fiind îndoitori de fier, artiști ai forței care jonglau cu bile de o jumătate de chintal, luptători pe ring și ahtiați după competiții; el unul lucrase la „Aeros" și „Berolina" ca fierar; avusese o dispută, „o chestie, o rezolvare", după cum spunea cu zâmbetul lui malițios; de un timp, făcea negoț cu mașini și se spunea că ar fi șters-o în armată pentru trei ani din cauza unei afaceri dubioase (și aici existau cifre de plan; și ce le păsa celor de la centrul de recrutare de ce a învârtit el înainte, dacă acum aveau un bun subofițer?!). Clătită ridică haltera fără efort. Apoi, mai întâi, încercă șoferul, capul său clătinându-se ca la un sugar care are mușchi slabi la gât; dar până la urmă îi înțepeniră brațele. Când se aplecă și Burre, Christian știu că nu avea să poată ridica greutatea. Brațele-i subțiri se bălăbăneau deasupra barei, după care Burre puse ochelarii pe masă, își scuipă în mâini și începu să dănțuie în mod teatral de colo-colo, un fel de voodoo sau joc de conjurare a ceva; poate l-a ajutat; în orice caz, ridică greutatea la piept cu o smucitură energică — Christian nu l-ar fi crezut în stare de una ca asta pe dolofanul de Burre, care părea neajutorat de felul lui —, după care urmă un strigăt de luptă, așa cum îl scoteau halterofilii de la „Sportul actual", făcu un pas în dreapta, încă în genunchi, gâfâind, mâinile de sub bară se făcură albe, Burre se concentră, piciorul drept, așezat în față la un unghi, începu să tremure, iar Muska spuse: „Acum nu care cumva să râdeți"; Burre închise ochii, se luptă, fața lui își schimbă culoarea, după care scoase un sunet înfundat care se auzi așa, ca un fel de dezamăgire trecătoare, amestecată cu mirare, acest „Oooh" al lui Burre care își blestema propriul corp limitat și slăbiciunea acestuia, acest sunet căruia toate poeziile lui nu i-au ajutat în momentul decisiv al apucării, al încordării, al forțării de a ridica în sus haltera.

Noaptea, înainte de a adormi, Christian avea senzația că trupul său ar pluti undeva, de parcă ar avea loc o dizolvare în regiunea în care tragi aer, ceva se desprindea în franjuri (se gândi la violoncelul lui, numai puțin, după care îl alungă din minte: sunt moarte, moarte, *ce rost mai au toate vechile fantome*, violoncelul părea să se topească în fața privirii sale lăuntrice ca un film de celuloid); un pod se rupse și o apă întunecată luă cu ea vocile (a Reinei, a Verenei), amintirea caldă a Dresdei care, își spunea Christian în sinea lui, va fi fiind acum în mod tainic și bogat umplută cu discuții, muzică și vechi piese de teatru, așa cum e peștera lui Ali Baba plină de comori; *sesam, sesam*. Dar somnul de pe fântâna de la cetatea lui Vogelstrom nu avea să-și dea jos haina

de mușchi compusă din tăcere, în Caravelă sunetul unei cești de cafea din porțelan așezate pe o farfurie, tăiat de mișcarea de du-te-vino a pendulului orologiului și de permanenta strălucire violetă a pietrei de ametist. Gândul îl purta acasă, dar îi venea greu să conjure în sinea sa imaginile. Oare exista ea cu adevărat, Caravela, oare exista Casa Celor o Mie de Ochi, oare exista defileul rozelor din care poate că tocmai acum se scurgea somnul greu peste oraș, Casa Luceafărul-de-seară, unde încremenise Niklas, prins în pânza muzicii ce se țesea peste el, și a vocilor din arhive, bolnav de un fel de dor de casă pentru Nürnbergul de odinioară, al maeștrilor cântăreți? Christian se mișcă și era din nou aici, în patul său din camera comandanților din Batalionul al doilea al Regimentului al XIX-lea de tancuri, care urma, la rândul lui, să dispară de îndată ce Christian avea să închidă ochii.

Compania dormea. Puseseră stăpânire pe ea visul și amintirea a ceea ce a fost. Soldații plecați în permisie nu aveau să se întoarcă până aproape de ora 7, când începea în mod oficial programul, își făceau veacul prin „Veselia jilavă", singura dugheană din Grün care nu închidea la miezul nopții. Acolo veneau după a doua tură muncitoarele trecute, rămase celibatare, de la uzina metalurgică, fetele bătrâne ale locului, învățate cu băutura și înjurăturile; ele nu spuneau „un bărbat", ci „un tip" sau „un gagiu". Iar Christian asculta, trăgea cu urechea: apa de flori din vazele de plastic tremura pe mesele dughenei, două, trei mișcări dintr-un șervet alungau mirosurile, firimiturile, prezența apăsătoare a ultimului client înainte ca degetul mare al chelnerului să arate cu o mișcare pripită către suprafața, caldă încă, a scaunului, următorul, vă rog, și tot așa din treizeci în treizeci de minute. Doar masa care avea în mijloc un scut pictat cu grijă, încadrat de frunziș de stejar, era lăsată în pace, iar dacă la Schwanenberg erau zgomotele excavatoarelor de la exploatările de lignit, scrâșnetul îndepărtat (sau să fi fost oare niște urlete? niște zbierete? se văita careva de foame? era careva torturat?) al unor uriași primordiali cu brațe scheletice care își tot schimbau pozițiile, ca niște luptători de sumo, pe fondul unui cer în scărițe marcate de un roșu ca al vinului de Burgundia, roșu de pian, roșu de ciocolată, roșu de hidrant, roz de flamingo și roz de pastă de dinți, de insule de roșu al picăturilor de vaccin și de roșu de chibrit, de un portocaliu din acela cum se vede când închizi ochii, și de un rosé de labe de pisică și un rosé de scrisori de dragoste; animale îngropate sub lanțurile căldărilor, scormonind prin exploatările la zi și tot învârtindu-se în cerc să tragă roata care scotea la suprafață zăcămintele; aceste sunete de creaturi chinuite pe care Christian nu le putea uita — iar aici, în orășelul Grün, se auzeau fluierăturile intermitente ale mărfarelor care treceau prin această gară provincială, mai ales noaptea, ca niște tenii făcute din vagoane ce treceau cu ropote, încărcate cu produse ale uzinei metalurgice din Grün, cu cărbune, cu lemn provenind de la monoculturile de fagi de prin împrejurimi, părăginite în urma ploilor acide, desfrunzite, și cu pietrișul de pe munte, din care mai scoteau

prin fierbere vreo câteva grame de metal neferos în uzina aflată la vest de Grün, folosindu-se de niște chimicale ce făceau să se gătească un fel de mâncare de nedigerat, gustată de către un bucătar ce zăcea în comă. Ascultând fluierele mărfarelor, Christian se gândi la casă. Se gândi la Delta Dunării și la pupăza pe care i-o trimisese Kurt pe o felicitare. O pusese în sertarul privat al dulăpiorului său, acolo unde alții aveau poza nevestei ori a prietenei sau o poză din *Magazin*. Se gândi la constelațiile de pe ceasul de zece minute al lui Meno, la Crucea Sudului pe care nu avea s-o vadă niciodată și în ale cărei ceruri probabil că fuseseră bătute cuiele lui de argint.

Liceul cu problemele lui, examenele de bacalaureat cu săptămânile de învățat dinaintea lor, teama de discuțiile individuale cu profesorii, în sălile de clasă supraîncinse, atunci când te chemau la examinare, discuțiile cu Reina, Falk și Jens de la Kaltwasser păreau să fie nesfârșit de departe în urmă; sensul său temporal spunea: într-o altă viață. Își dăduse el vreodată bacalaureatul? Stătuse el vreodată într-o sală de clasă, în îmbrăcăminte civilă, și cu papuci de casă în picioare, aplecat deasupra unei cărți sau a unei foi de hârtie? Într-o altă viață. Între acolo și aici se lăsase o opreliște. Deși era obosit, îl durea când închidea ochii; era o durere ca de sare; dar pornirea lăuntrică nu slăbea trupul ce era gata să doarmă, însetat de somn, neputându-se opri deodată. Îl văzu dinaintea lui pe Burre, străduindu-se să pară demn cu fața lui închisă; felul în care ceilalți se purtau cu Burre îl făcea să sufere. Nu era drept... „Drept, drept!", se auzea parcă o voce batjocoritoare venind din colțul întunecat al camerei unde Muska și Wanda erau deja de mult în ghearele unei zeități ropotitoare a nopții, care avea grijă de ei în felul său. Ce putea să facă cineva? *Ce pot eu să fac?...*

Să scrie o plângere. Să relateze totul, starea de fapt de aici, realitatea. Să-i scrie ministrului Apărării Naționale sau, și mai bine, direct secretarului general. Se spunea că astfel de reclamații erau luate în considerare... Dar cutiile poștale erau ținute sub observație. De cea de la regiment puteai să fii sigur. Iar dacă reclamațiile sale aveau să fie într-adevăr examinate, Măseluță avea să construiască o frumoasă Potemkiniadă ai cărei locuitori să aibă gulere albe, înflorate și unghii curate; n-ar exista decât tovarăși cât se poate de mulțumiți („Servesc Republica Democrată Germană", asta era formula regulamentară de mulțumire), iar pe unul ca Burre l-ar trimite în concediu în ziua inspecției. Iar după ce comisia de inspecție va fi plecat, dând din cap la adresa acuzațiilor total nefondate și denigratoare ale acestui subofițer Hoffmann...

Zgomote de șenile de afară, la intrarea în parcul tehnic: Batalionul al treilea se reîntorcea de la un exercițiu. Era cineva care tușea afară, poate Măseluță cu „gâscanul"? Christian n-avea astâmpăr și se mai ridică o dată. Coridorul era gol, strălucind după lustrul de seară; masa plantonului înota ca o insulă minusculă, cu o mică lumină de poziție în întunericul din fața scării. Costa stătea la masă și citea.

La toaletă nu era aprins nicio lumină. Christian simțea că era cineva acolo, avea el un al șaselea simț la chestii de-astea, era în stare să se uite la cutii de scrisori închise și să-și dea seama dacă erau pline sau nu (o „aură", vreo rămășiță de pe urma factorului poștal, o schimbare abia perceptibilă în rezonanța interiorului cutiei de scrisori, un ecou întârziat al închiderii capacului?); știa, numai uitându-se, dacă înghețata conținea prea multă grăsime din lapte și n-avea să-i placă, așadar; simțea că cineva stătea nemișcat în cabina de la fereastră, ținându-și probabil răsuflarea și căutând cu ochii lumina difuză, ca o cerneală, de deasupra marginii ușii; și știa că era Burre. Intră în cabina de alături și așteptă.

— Christian?

— Voiam să te întreb ceva, Jan. Pot să fac ceva pentru tine? Am un unchi care mai știe pe unul, pe altul.

— Păi de ce nu faci ceva pentru tine? N-am nevoie de ajutor.

— Nu vrei să fii ajutat.

— Pot să am singur grijă de mine. Ți se pare că ești nobil, ei? De ce râzi de poeziile mele?

Urmă o pauză; dar Christian nu voia s-o lase mai moale.

— Pentru că nu sunt bune. Așa cred. Nu râd de ele.

Burre tăcu. Se auzi foșnind o hârtie și un fascicul de lumină tremură deasupra pământului.

— Știu că nu sunt bune.

— Unchiul meu e lector, poate e în măsură să te ajute.

— Dar n-am nimic altceva.

Burre își stinse lanterna când se auzi zgomot de bocanci de afară. După aceea, se făcu liniște. Costa făcea, probabil, un tur.

— Mi-ar plăcea să fim prieteni.

Christian, având pe el numai o pijama subțire, începea să aibă frisoane.

— Clătită ăsta... o fi posibil să facem o reclamație pe undeva?

— Poate îl omor într-o zi, spuse Burre, căzut pe gânduri. De când sunt „sclavul" lui, îl cunosc mai bine decât mă cunoaște el pe mine, și cândva, poate când doarme... Mi-e indiferent. M-am săturat până peste cap, sunt atât de sătul uneori... (Burre vorbea repezit și apăsat, plin de ură.) Iar la întreprindere muncesc de le sar capacele, totul pentru îndeplinirea planului, și când vine mama acasă e atât de terminată, că adoarme în fața televizorului...

— Jan, eu unul să știi că nu te pârăsc. Dar fii atent!

— Da. Îmi închipuiam eu că tu n-ai să mă pârăști. Acum mă duc, vreau să mai fiu nițel singur cu ale mele. Mulțumesc!

Christian nu întrebă pentru ce. Într-una dintre zilele următoare, înainte de o „PNU" — Pregătire pentru o nouă utilizare: șenilele erau în fața hangarelor ca pieile uscate ale unei colonii de balauri —, îl văzu pe Burre stând în fața clădirii comandamentului regimentului. Se uită repezit primprejur, părând să nu-l vadă pe Christian, și intră în clădire.

51

În valea celor care n-au habar

Noiembrie; Richard începea să-și simtă corpul cu mai multă intensitate decât se întâmpla de obicei în timpul serilor, după gărzi, după operații. Îl dureau brațul și mâna și, de asemenea, locul din pulpa de sus de unde îi luaseră grefa de piele. Ceva dinlăuntrul său părea să alunece într-o parte în zilele astea scurte, cerate, care se scurgeau fără elan și într-o traiectorie plată, fără să fi fost cu adevărat născute și cărora le fusese hărăzită o moarte timpurie, palidă ca ploaia; nu-i plăcea *epoca* asta a cerurilor cenușii (căci, chiar dacă zilele erau scurte, timpul pe care îl reprezentau prin unirea lor nu era scurt, iar anul părea să fie compus din două ceasuri: unul mic, pentru înflorire, primăvara, soare, și unul mare, cu cifre lente, începețoșate ca prin vis, de noiembrie); avea inima grea în atmosfera asta de nechef și băgat capul la cutie (oare aveau ele să dispară vreodată, paltoanele astea maro și cenușii, cu gulerele și buzunarele ridicate în sus, în care brațele dispăreau până la coate, astfel încât i se părea că e nepoliticos atunci când întâlnea un cunoscut și îi întindea mâna să i-o strângă); și, spre deosebire de Meno, căruia îi plăcea cu deosebire acum să iasă la plimbare (pălăria, pipa, fularul, guturaiul și amintirile), lui Richard nu-i priau, pe vremea asta, nici ieșirile prin oraș, cu străzile lui pline de dungi, cu casele estompate de catar. Îl apăsau ruinele, Biserica Maicii Domnului, castelul, palatul Taschenberg, strada Rampische Gasse, căzută în paragină, care îi dădea de înțeles oricui trecea pe lângă ea că Dresda nu mai era decât o umbră, că era distrusă, bolnavă. Pe imensele maidane ale orașului, unde fluiera vântul, năpădiseră buruienile, iar în zonele nou construite drumurile deveneau de nerecunoscut din pricina noroiului și a mocirlei. Ploaia... în partea nouă a orașului casele zăceau precum corăbiile ce stau să putrezească în umezeala ce se infiltra prin porii cei mai fini, colectată de acoperișuri și transformată în niște picături-metronom. Era o zvâcnire de sudoare a fațadelor dinaintea iernii, transpirația rece a unui muribund care nu fusese aprobat în mod oficial... În galeria de artă sudoarea asta era prinsă

de pereți ca un film gras, stingându-o pe Venus a lui Giorgione în depărtări de neatins, acoperind de melancolie scenele voluptuoase ale lui Ruden, făcând ca plăcinta de mure a lui de Heem să pară ofilită, la fel chiar și cu fețele de puștani cu obraji de tromboniști ale îngerilor de sub Madonna Sixtină. Deasupra sălilor Elbei se lăsa ceața. Cărările laterale care duceau la Academie erau desfundate, fântânile arteziene scoase din uz. Când Richard venea de la o consultație, se uita înspre clădirile Academiei de pe Fetscherstraße, gândindu-se de ce anume îi aduceau aminte melcii de gresie de pe acoperișuri (buclele perucilor judecătorilor englezi — mereu uita chestia asta, alt prilej de supărare!), privind becurile care erau aprinse acum și în timpul zilei, suind și coborând ca niște leucocite prinse, în procesul metabolismului, în vasele de sânge sticlos-uscătive, târâtoare, ale copacilor din parc.

Wernstein era la Charité, și nu venise nimeni în locul lui.

— Nu faceți decât să cereți tot timpul personal, personal!

Rectorul Scheffler ridică mâinile după ce Müller termină de vorbit. Prietenoasă, neretușată și color, fața rotundă, de țăran, a lui Gorbaciov privea conferința din locul unde atârnaseră înainte Andropov și Cernenko. Josta aduse niște documente; luna a șasea sau a șaptea, estimă Richard după ce aruncă o privire înspre burta ei.

— Nu avem cadre! Știți asta la fel de bine ca și mine. Planificarea în funcție de necesități...

Rykenthal, șeful Clinicii de copii, interveni, repetând zeflemisitor expresia „planificare în funcție de necesități". Clinica de copii stătea să cadă, iar acoperișul nu era etanș; la etajul superior, petele de apă se uniseră între timp, ca niște degete de amibă; igrasia creștea ca barba în camerele închise din ordinul autorităților. Desigur că Rykenthal, un bărbat vânjos cu aura unui hipopotam, cu papion de scamator și ochi de pediatru albaștri ca un fluture, cerea ca această situație ingrată („nu știu, stimați colegi, a câta oară trebuie să repet treaba asta") să fie odată rezolvată, la care Reucker deveni agitat, atrăgând atenția asupra problemelor, mai stringente după părerea lui, de la Nefrologie; îi veni rândul șefului administrativ Heinsloe, și ca de atâtea ori el fu cel care trebui să ridice cu regret brațele:

— Mijloacele, dragi colegi, mijloacele care lipsesc! Și de unde să luăm capacități de construcție?

Și material de unde, că doar nu era vrăjitor!

— De peste cinci ani avem depusă cerere de înființare a unei săli de operație la mână, îl întrerupse Richard mânios, când văzu că lumea se uită, cu plăcere, la Josta. Nu e posibil ca în toată Dresda să nu existe mijloace să răzbim odată cu chestia asta mică!

— Domnule coleg Hoffmann, toată stima pentru ambițiile dumneavoastră private, dar îmi permit să vă atrag atenția că avem de treisprezece ani o cerere din partea ORL-ului pentru o nouă sală de operații.

— Îmi spuneți mie că astea sunt ambiții private?

— Păi da' operațiile astea le puteți face ca și până acum, ambulatoriu, domnule Hoffmann. Dar e de neconceput ca pacienților mei să li se facă dializă pe coridoare, pentru că, deși s-a promis de mult, construcția...

— Vă rog, domnilor! Mijloacele noastre sunt limitate. Hai să ne gândim cum să le folosim cât mai util. Cel mai urgent mi se pare să asanăm Clinica de copii. Nepotul meu a fost acolo, la etajul superior picură din tavan, asistentele așază niște strachini sub...

Clarens stătea modest într-un colț, trecându-și mâna prin barbă, și nici nu-l întreba nimeni nimic; era un om pirpiriu, își spuse Richard în sinea lui, căruia voiai în mod instinctiv să-i faci un bine, de exemplu să-i faci cadou o portocală: nu atât din prietenie sau din politețe, ci mai degrabă dintr-un fel de rușine superioară și pentru a fi stimat de el — Clarens stătea pe scaun de parcă ar fi numărat ceasurile, neputând să lupte, dispărând aproape lângă reprezentanții cu umeri lați ai chirurgiei, convinși de importanța lor și a cererilor lor. Bancurile de urolog ale lui Leuser păreau să-l facă pe Clarens să sufere fizic, mâinile și urechile sale devenind cenușii de revoltă, ca cerul, și transformându-se apoi în culoarea palidă a mierii artificiale atunci când luă cuvântul secretarul de partid al Academiei Medicale, un buldozer al muncii, umorist, cu mânecile trase, interesat mai mult să facă decât să vorbească, căruia îi plăcea să-și înceapă ziua scrupuloasă din perpectiva unei dimineți de tabără de pionieri și ale cărui *„Što delati?* — Ce-i de făcut?" și *„Kak tebia zavut?* — Cum te numești" (în caz de dificultate sau în fața unui dușman) rămâneseră de pe urma unui mare șantier de la un lac de acumulare din Siberia, unde pusese el mâna să contribuie la cauza comunismului în vremurile când era funcționar la FDJ, ce vremuri „care îți împrospătau inima! Îți împrospătau inima!".

— Mereu aceeași poveste, se plânse Richard afară. Vorbă multă și nu se întâmplă nimic.

O luase înainte pe Akademiestraße, împreună cu Clarens, după ieșirea de la rectorat. Clarens vorbea de sinucidere. Era un cercetător de renume mondial în domeniul sinuciderilor și spunea uneori că avusese norocul de a-și putea desfășura activitatea care îl pasiona în țara asta, numai Austro-Ungaria oferind material mai bogat de studiu în această privință.

— Ah, să fii psihiatru la Viena! oftă Clarens.

Cazurile din Imperiul Austro-Ungar se caracterizau printr-o mai mare bogăție de idei, o tendință către bufonerie și către ceea ce nu e la îndemână, pe când nemții își „puneau capăt" vieții oarecum cantitativ. În timp ce explica asta, Clarens strânse mâna în aerul din spatele gâtului său și scoase limba,

horcăind. Desigur, mai erau și cei care se sinucideau cu gaze, cu fața lor senină și obrajii fragezi, ca niște cireșe; obiecte ascuțite în mai și de Crăciun; și desigur somnifere, mai ales la femei, bărbații preferând îndeobște metode mai dure. Picamărul, de pildă, drept în inimă. Richard își aducea aminte de cazul ăsta: bărbatul, un ceferist meritoriu, venise la Urgență cu picamărul înfipt în piept și toate ordinele sale prinse la piept după ce-și sărbătorise ieșirea la pensie, așteptând ca toată lumea în fața ghișeului asistentei de serviciu și prezentându-și, când îi veni rândul, „situația". Sau maestrul de grădinărit ornamental, care consumase într-o seară un castron de *Dieffenbachia* tăiate mărunt și drese cu condiment de salată, regăsindu-se a doua zi la Reanimare cu conținutul stomacului pompat afară. Entuziasmul lui Clarens se transformă în enervare: pe plan internațional, era apreciat! Pe plan național însă... material berechet, ce-i drept, dar și o grămadă de opreliști și de formalități birocratice. Pe astea le simțea mai cu deosebire atunci când voia să cerceteze cauzele, spuse Clarens. Apoi, schimbă deodată vorba:

— Mai ești în legătură cu Manfred?

— De un timp ne vedem rar.

— Pare să-ți poarte pică pentru ceva. Nu te vorbește de bine. Ah, vremea asta de noiembrie! Te face să ai numai gânduri mohorâte. Și cu ce-i ajută pe pacienții mei să aibă un psihiatru mohorât? Apropo, s-a anunțat ger.

Richard nu-i răspunse. Îl preocupau laturile atât de opuse ale interlocutorului său: o aparență nevolnică și o robustețe jovială atunci când era vorba de tema sa preferată de specialitate... Clarens avea și alte teme de specialitate, îi plăceau artele plastice, mai puțin reprezentarea plastică și mai mult desenul, pe care îl numea „muzica de cameră a artei vizuale", frecventa atelierele, îl cunoștea destul de bine pe șeful lui Meno, o știa și pe Nina Schmücke, îi știa și pe cei din cercul ei. O altă temă preferată de-a sa era istoria orașului Dresda, motiv pentru care Clarens, care locuia la Blasewitz, traversa adesea pe jos podul Blaues Wunder pentru a urca apoi cu funicularul pe șine sau cu funicularul suspendat la întâlnirile Societății Urania ori la serile văduvei Fiebig din Casa Maimuțelor Pisici de Mare.

— S-a rezolvat cu dispozitivul de încălzit? întrebă Clarens, punându-și brațele în jurul trupului, peste mijloc. Când erau în drum spre ședința de la Rectorat încă nu-și puteau vedea răsuflarea. Niște mașini electrice zăngăneau și troncăneau, trecând pe lângă ei, iar studenții o luau zgribuliți către cantină.

— Nu. Știu un inginer care a meșterit ceva.

— Ăla cu care tot lucrezi la mașina ta de epocă?

Richard își ridică privirea surprins:

— De unde știi?

— L-am vizitat deunăzi pe Dietzsch și am cumpărat un mic tablou. O investiție bună, să știi.

Clarens îi povesti că la vreo câțiva pictori pe care îi cunoștea se formase în ultimul timp un fel de piață paralelă, intermediari de pe la galeriile din RFG umblând mai nou pe la ateliere, uitându-se la una, alta și mai cumpărând câte ceva. Și salutau fără jenă doamnele și domnii care vedeau la rândul lor una, alta și mai cumpărau câte ceva.

— Dar ce spune Manfred de mine?

— Ah, nu e de bine, nu e de bine. Credeam că sunteți prieteni.

Clarens inspiră profund, savurând momentul, după cum i se păru lui Richard. Nu voia să spună ceea ce nu era „de bine". Îl bârfea oare Clarens pe nedrept pe Weniger? Ce s-ar întâmpla dacă l-ar lua pe Clarens de cravată și l-ar scutura... ce ar apărea, o față hidoasă, un spiriduș cu trăsăturile schimonosite de otravă? De-ar putea oamenii să vadă dincolo de măști, coborând în minele lăuntrice ale omului.

— O grămadă de pietriș fără valoare, murmură Richard.

— Și un ac din aur, mormăi Clarens, apucându-l pe Richard de braț și arătând, de-a lungul străzii Academiei, către scorușii de munte care se acopereau sub ochii lor de brumă.

— Ședința asta chiar că m-a terminat, spuse Clarens. Dificultăți, invidie, psihoze în desfășurare... Coprolalia lui Leuser, iar secretarul de partid e în *Chiorissimus realitensis totalis*.

Psihiatrul dădu din mână a lehamite. În astfel de situații, spuse el, îi plăcea să meargă la spălătorie. Vreun halat care trebuia luat înapoi se găsea mereu. Aburul îi aducea aminte de copilăria sa, iar felul de a acționa fierul de călcat, plin de noimă, îl liniștea atât de tare. Doamne, sinucigașii, zăpăciții, printre ei aflându-se secretari de partid și alți psihiatri!

Richard se duse în secție. Asistenta Lieselotte aștepta cu căruciorul de mers în vizită la pacienți.

— A venit fiul dumneavoastră.

— Christian? Ce s-a întâmplat?

Spaimele chirurgului de accidente care se gândește numaidecât la fracturi, traume contuzionale, accidente auto și răni de la mașini-unelte.

— Ei, nu sunt decât eu, spuse Robert, ieșind din camera asistentelor, cu o expresie îngăduitoare care îi întrecea vârsta, după cum își spuse Richard.

— Cafea?

Asistenta Lieselotte își mută privirea căutătoare de pe fața lui Richard, care își redobândi încetul cu încetul culoarea; dădu din cap, buimăcit încă, și îl îmbrățișă pe Robert cu timiditate. Niște pacienți de la capătul celălalt al coridorului, care erau îmbrăcați în halate de baie și împingeau cu pași mici stative cu flacoane de perfuzie, se opriră locului.

— Asistentele spun că mergi să faci vizita de seară. Pot să vin și eu? Halat am, spuse Robert, ținând în degetul arătător unul dintre halatele, rupte de

atâta spălat, din sala de disecție, care erau ținute în secție pentru studenții uituci.

— Credeam că ești la internat. N-ai școală?

— S-a terminat. Am venit cu autobuzul și mi-am spus: ia treci tu să vezi ce mai face Richard.

Ca atunci, când Josta zăcea în Friedrichstadt și Daniel îi spusese pe numele mic. „Poate că de acum ăsta o fi un obicei", își spuse Richard. „Mă rog." Asistenta Lieselotte îi aduse cana cu cafea, iar pentru Robert aduse un stetoscop, ciocanul pentru testat reflexele și un raportor.

În prima cameră zăceau opt pacienți. Fură întâmpinați de un iz de boală, un iz pe care Richard îl inhalase, începând cu vremea studenției, mai des decât ceea ce se numea „aer curat"; iz de boală: amestecul ăsta de urină, fecale, puroi, sânge, medicamente, ser fiziologic din pansamente și recipienții de drenare, mirosul de piele cu transpirație rece, nebărbierită (erau într-o cameră de bărbați, la femei avea să miroasă mai mult a urină, amestecată cu strădaniile dulcege, încărcate de mușețel, ale unei industrii cosmetice umile și vitrege, a galenică, a mediu de cultură pentru bacterii, a picături de apă de melisă și oțet (apa în care elevele-asistente și îngrijitorii își muiau cârpele când curățau cadrele paturilor, tuburile de neon, măsuțele de la capul patului); miros de PVC frecat și Wofasept; mirosea a ceva străvechi, ce părea să se coacă pe pereții camerelor de spital, pe albul lavabil, de ulei, cu dungi măslinii la înălțimea unui piept de om, acolo unde se leagă mâinile atunci când cineva e arestat, unde e încrengătura arborilor pulmonari, acolo unde e inima. Șapte dintre cei opt pacienți încercaseră să se ridice în paturile lor și rămăseseră în această poziție de drepți (așa îi ziceau asistentele), cu o mână de trapezul patului, care consta dintr-un oțel ruginit, lăcuit în galben ca de dinte, și care se îndoia sub povara pacienților ce se sprijineau de el; cel de-al optulea pacient zăcea în ghips, brațele și trunchiul fiindu-i imobilizate de o armură albă care avea niște ferestre pătrate deasupra rănilor pentru a le permite drenelor (niște țevi din material plastic, îndoite în formă de sulă și groase cât degetul) să dreneze secreția rănilor. Piciorul stâng, de asemenea în ghips, atârna oblic în sus, ținut de o chingă deasupra unei sârme Kirschner trecute prin talpă, fiind solicitat prin intermediul unor discuri de fier care trăgeau în jos printr-un tambur și o sfoară și al căror lac, ce fusese cândva alb, era luat aproape în întregime. Capul, din care o pereche de ochi speriați și imobili se uitau la asistentă și la Richard, se afla prins într-o clemă Crutchfield, care, ancorată fiind în osul cranian deasupra urechilor, trăgea de secțiunea cervicală a coloanei vertebrale, de asemenea prin intermediul unui scripete cu greutăți. Opticianul din patul al doilea, din partea stângă, își repetă numaidecât cererea de căsătorie adresată sorei Lieselotte, spunându-i că alături de el nu va duce niciodată lipsă de ochelari și adăugând, cu umorul macabru al multor pacienți, că oricum n-ar avea sens să-și mai piardă timpul să-l aștepte

pe nenorocitul ăla cu cauciucul la cap, că tot se prăpădește; piciorul său în schimb avea să se vindece, „când?", întrebă el și îi ceru asistentei Lieselotte, care îi aruncă, imperturbabilă, o privire de respingere, să-i aducă un baros cu care să poată sfărâma în sfârșit eterna muzică pentru instrumente de suflat a salariatului de la direcția a cincea a cerurilor (al doilea pat, pe dreapta, un vicar palid ca fileul de pește, cu o fractură la gambă pe care o făcuse demontând două microfoane: unul de pe scaunul de spovedanie și altul din coroana de spini a Mântuitorului), precum și eternele imnuri revoluționare ale acelui tovarăș împuternicit pe secție (patul al treilea, pe dreapta, fractură la partea mijlocie a feței, tocmai stătea pe oală îndărătul paravanului, pe dulăpiorul de lângă pat aflându-se Maykarl lângă Marxkarl), că doar războiul ideologic, mai spuse el, e de nesuportat.

— Ei, tinere, proaspăt ieșit de la universitate?

În primul pat, pe dreapta, era un profesor de lingvistică slavă, care emigrase din Sudeți din cauza nemților, apoi emigrase din Sudeți din cauza cehilor. De sub pătura reumatologică albă, confecționată din piele de porc de Guineea abisinian, niște brațe ciopârțite; răni de la lovituri de spadă (o veche gelozie, un vechi rival, colecționar de arme albe).

— E băiatul meu! A venit pur și simplu de la școala din Waldbrunn aici, în secție, să vadă ce fac eu.

— E foarte mândru doctorul nostru! De mic se antrenează scatiul, strigă mașinistul de transatlantic din patul al patrulea de pe dreapta, închizând un catalog Toupet și făcând semn cu două degete sfărâmate; avea douăzeci și doi de ani și își mai purta încă părul lung, deși o bună bucată din el se prinsese în rotorul unei mașini, smulgându-i o bucată de piele de pe capul mare cât o farfurioară. Se stinse lumina.

— Noapte bună!

În patul al treilea din stânga era un șofer de stivuitor de la „Kofa", fabrica de conserve din Dresda; traumatism cranio-cerebral în urma unei căzături în stare de ebrietate de pe digul de acumulare de pe Kaltwasser, din Waldbrunn. În camera de gardă, medicul de noapte stătea pe întuneric. O asistentă se apucă să aprindă niște lumânări; la lumina flăcării, fața ei părea liniștită; obiectele din cercul de lumină dobândiră o aură ireală și îndepărtată, ca de Crăciun. Asistenta Lieselotte dăduse și ea fuga în față și descuie dulapul de medicamente unde păstra câteva lanterne împreună cu niște baterii de schimb. Richard își spuse în sinea lui „Secția de terapie intensivă", după care Kohler dădu năvală în secție, urmat de Dreyssiger. Niște mănunchiuri de lumină își căutau drumul pe pereții clădirii Nord I. Dreyssiger strigă:

— Cei din sala de operație sunt jos, nu mai merge nimic. Mașina inimă-plămâni s-a oprit.

Telefonul mai funcționa încă. Richard sună la Secția de terapie intensivă, dar nu răspunse nimeni.

— Ce se întâmplă cu anesteziștii, pot ei să asigure respirația? îl întrebă el pe Dreyssiger peste umăr.

— Nu. Pur și simplu „nu".

Kohler vorbise uscat, fără tonalitate.

— Dacă generatorul de curent auxiliar nu pornește...

— Dacă pornește...

— ...trebuie să le dea oxigen din pungă.

— De ce nu pornește?

— Ca la război, spuse una dintre asistente, plină de teamă.

Era Gerda, care avea aproape șaptezeci de ani.

— Africa.

— Și ce se întâmplă cu sala de operație?

— Africa, după cum am spus.

— Ce să-i faci, nu pornește.

— Banane, junglă.

În secție, mirosea a ulei de eucalipt, întrucât Kohler dărâmase coșul de farmacie de pe masă.

— Mai degrabă Rusia. Rusia, așadar.

— Africa.

— Ia mai țineți-vă gura!

— Sau auziți ceva? Nu pornește.

— Intră în vigoare planul de necesitate.

— Ciudat că mai merge telefonul.

— Funcționează prin stații de relee, cu tensiune joasă. Poate să fie mort totul împrejur și tot veți mai avea ton, spuse Dreyssiger.

— Africa. Congoul central.

— Trebuie să mergem la Terapie intensivă, spuse Richard. Asistentă Lieselotte, vă rog, mobilizați toate forțele disponibile. Robert, vii cu noi, avem acum nevoie de oricine ne poate da o mână de ajutor.

Dădură fuga la Terapie intensivă. Niște cilindri orbitori de lumină intermitentă ștanțau cărucioarele de mâncare, picioarele asistentelor, fețe deranjate din adâncurile maritime ale Clinicii, iar undeva o ploscă se trânti zăngănind de podea. Cineva dădea cu pumnii într-o ușă de lift. Niște pași răsunau ca fantomele prin casa scărilor. Academia Medicală era o concentrare de piatră neagră; la Medicina nucleară mai ardea încă lumina, la fel și dincolo, la Administrație. Din când în când, se întrezăreau oameni alergând încoace și încolo. În Secția de terapie intensivă atârnau niște lanterne prinse de o sfoară fixată deasupra paturilor de respirație artificială. Fuseseră aprinse niște lumânări. Anestezistul de gardă tocmai trecea aparatul de respirație artificială pe oxigen sub presiune. Compresorul pentru alimentarea cu oxigen a camerei se oprise, de asemenea monitoarele de deasupra capetelor pacienților.

— Un pacient instabil, domnule doctor principal.

— Tot nu vine nimic din prizele auxiliare, spuse una dintre asistente, mutând cablurile dintr-o priză într-alta.

— Ce porcărie!

Richard se uită la recipientul de noradrenalină. Pacientul alimentat părea liniștit, arătând ca rupt dintr-un tablou al vechilor maeștri; era o scenă ca de peșteră. O asistentă îi măsura în permanență pulsul, alta îi lua tensiunea. Dacă i se dădea fie și numai puțin prea puțină sau prea multă noradrenalină, pulsul și tensiunea pacientului o luau razna, ca un carusel, ceea ce trebuia contracarat, și pentru asta era nevoie de personal.

— PVC? întrebă anestezistul, apăsând o unghie a pacientului și determinând timpul de recapilarizare.

O asistentă se aplecă asupra tonometrului care măsura presiunea venoasă centrală.

— Putem folosi un om în plus, spuse anestezistul. Până ajung ai noștri aici o să mai dureze. Cei mai mulți n-au telefon.

— Care e situația din sala de operație, știți ceva? întrebă Richard.

— Șeful dumneavoastră a întrerupt operația. Respirația artificială continuă manual. E un pacient la reanimare. Suntem în urmă rău de tot. Colegul de-acolo nu poate să plece. Și când te gândești că cei de la Neurochirurgie mai voiau să se ocupe și de o tumoare. Ha-ha.

Kohler rămase la Secția de terapie intensivă. Richard, Dreyssiger și Robert dădură fuga la Secția de urgență. Coridoarele, care erau de asemenea luminate de niște lanterne atârnate de sfori, erau pline de târgi cu pacienți care se văitau; sirenele salvărilor se auzeau ba mai tare, ba mai încet. Nimeni nu părea să coordoneze activitatea, medicii și asistentele alergând agitați în toate direcțiile. Sanitarii aduceau tot mereu pacienți noi; ușile se deschideau și se închideau, din camerele în care erau tratați pacienții niște voci iritate cereau pansamente, cereau să vină asistenta, cereau medicamente. Spațiul de așteptare din fața ghișeului în care îngrijitorul Wolfgang lua în primire, cu o expresie stoică a feței, reclamațiile și cererile semăna cu un lazaret. Pe jos se aflau niște răniți slab luminați de licărul ce venea de la lumina lumânărilor de la ghișeu, care își aninau trunchiurile; o fată tânără fusese pusă pe o pătură și suporta, palidă și tăcută, vaietele a două femei în vârstă. Dreyssiger își croi drum către ghișeu, cu robustețe, consolându-i pe cei din jur. În scaunele rulante de la Urgență așteptau suferinzi care tăceau sau gesticulau din brațe, majoritatea având probabil răni la gleznă. Richard se uita în trecere la gleznele umflate, încercând să alunge imaginile ce-l năpădeau, amintirile rănii cu care se alesese în urma atacului din 13 februarie, răniții urlând și tânguindu-se, așteptând împreună cu el în fața Clinicii de Chirurgie și a Clinicii de copii, cuprinse de flăcări, sub bombe și sub răpăitul mitralierelor unei

unități izolate a Wehrmacht-ului; pe atunci, Academia se mai numea Spitalul „Gerhard Wagner", după un șef al medicilor Reich-ului[1].

— L-ați văzut pe vreunul dintre moțații ăștia de tehnicieni? îi strigă îngrijitorul Wolfgang lui Dreyssiger. Ar putea să pună și ei un cablu!

— Se pot face radiografii?

— Nu. Și nici tomografii.

— Atunci, închidem, spuse Richard. Nu răzbim. Nu putem să operăm.

— Am sunat la conducere, domnule doctor principal. Zice că toate spitalele din Dresda vor să închidă.

— Păi da' sper că nu s-a oprit curentul în toate.

— Nu ne aduc cazuri cu multiple traume, asta e tot ce am putut să fac.

— Cine coordonează activitatea?

— Grefe. Dar nu e chip să iasă din sala de ghips.

— Dar paturi noi mai avem?

— Nu.

Dreyssiger se duse în camera de tratamente. Richard apucă telefonul.

— Cu siguranță că, în curând, apare și șeful. Până atunci, eu coordonez clinicile de chirurgie. E ocupat.

— Eddi! strigă Wolfgang, făcându-i semne agitate cu mâna unui om vânos, îmbrăcat în halat albastru, caracteristic Serviciului Tehnic.

Eddi era șeful tehnicienilor, un fost boxer, în biroul căruia atârna un sac de nisip, iar pe pereți, între struguri și mănuși de box, erau afișate poze cu boxeri celebri de categoria grea și categoria ușoară. Eddi gâfâi:

— Motorina! Cineva a șterpelit motorina din generatorul de curent auxiliar!

— Aiurea!

— Dacă-ti spun, Wolfgang! Și n-avem rezerve, îmi vine să înnebunesc!

— Nu se poate să nu fie în toată clinica măcar vreo câțiva litri, acolo! Sunt oameni blocați în lift!

— Ne ocupăm deja de ei, trebuie să forțăm ușa. Cei de la Medicină Internă și de la Ginecologie au motorină, dar au nevoie pentru generatoarele lor.

— Tată, spuse Robert, care se strecurase într-un colț al camerei de recepție. În față, în parcare, sunt niște canistre lăsate de cei de la ZDF. Patru mari, de motorină, le-am văzut când am venit la voi.

Eddi lovi în lemn, după care Robert și el porniră în fugă.

— Nu faceți decât să stați aici degeaba sau se ocupă careva și de noi? întrebă un bărbat cu o pălăriuță de piele prin fereastra ghișeului de la recepție.

---

[1] *Reichsärzteführer* (șeful medicilor Reich-ului) era titlul ministrului Sănătății în vremea nazismului.

— O, domnule Hoffmann! spuse Griesel, făcând un pas îndărăt. N-aveam de unde să știu, domnule vecin. Păi nu se poate să se aștepte atât de mult la dumneavoastră. (Deodată expresia feței i se schimbă.) N-ar putea fi posibil...

— Toți pacienții au aceleași drepturi, răspunse Richard mai tare decât îi era pe plac lui Griesel.

— Pe mine m-a nimerit pe drumul de la serviciu, știți..., schimbă Griesel vorba, aplecându-se cu un aer prefăcut. Apropo, casa noastră nu e afectată.

Niște emoții pe care un medic nu și le poate permite fierbeau în el ca terciul din oală atunci când Richard se uită după Griesel, care își făcea loc printre pacienți pentru a ajunge înapoi la locul lui. Ură și dispreț față de acest om, față de starea de fapt, față de întregul sistem. Să poată da odată înapoi ceva, să contracareze puterea cu putere, să aibă un ventil pentru mânia neputincioasă care se aduna zi de zi! Pe ăsta îl luăm la rând ultimul, voia să spună Richard. Wolfgang l-ar fi înțeles și probabil că i-ar fi dat dreptate. Dar există spiritul de echipă al angajaților din sistemul de sănătate, un spirit de nezdruncinat. Richard nu spuse ceea ce gândea. Toți pacienții au aceleași drepturi. Binele pacientului e legea supremă, așa stă scris, în limba latină, pe o tablă de pe coridorul Secției de urgență, *salus aegroti suprema lex*.

Tâmbălău în fața intrării. Lumina reflectoarelor se mișca de colo-colo, iar pe ușă intra zăpadă pulverizată. Eddi și un asistent îl duceau pe Robert, care se ținea de braț.

— Am alunecat și am căzut prost. (Robert dădu din umeri.) E totul înghețat pe afară. Dar avem motorină.

Încheietura mâinii era umflată, dar mâna nu stătea în poziție de baionetă ca la o fractură tipică. Robert strigă încet când Richard îl examină.

— Fractură de radius după volar, cazul atipic.

— Adică? întrebă Robert cu un aer pronunțat degajat.

— Te mănâncă degetele? Ceva amorțit pe-acolo?

— Da, nițel. E frig afară.

— Trebuie să facem o radiografie. Dacă se adevărește ceea ce cred eu, înseamnă că trebuie operat. Poți să aștepți înăuntru.

Richard arătă către camera de recepție. După ce Robert dispăru, nu se mai putu stăpâni și înjură. Dacă băiatul ar fi căzut cu brațul întins, ar fi fost de-ajuns să i-l pună în ghips!

— Smith-Thomas? întrebă Wolfgang, care îl văzuse pe Richard examinând brațul și îi spuse acum prin fereastra ghișeului termenul de specialitate pentru această fractură.

— Din punct de vedere clinic, da.

Richard lovi cu piciorul în podea de mânie, ceea ce trebuie că îl făcu să pară penibil și prea puțin demn de încredere în ochii pacienților care așteptau.

Intră Müller, urmat de bărbatul cu reflectorul, urmat la rândul lui de un alt bărbat, care purta, în vârful unei tije lungi ce semăna cu o undiță, un microfon; trei alți bărbați în pantaloni călcați la dungă tăbărâseră pe

cameraman, trăgându-l afară din nămeți, de unde un al doilea cameraman filma scena cu sânge rece. Cei trei îl duseră pe cameraman în zona de așteptare, plină ochi, și rămaseră o clipă buimăciți văzând atâția bolnavi. Cameramanul imobilizat profită de acest moment pentru a se elibera și a protesta urlând. Reflectorul săpa un tunel de un alb strident prin Secția de urgență.

— În clinica mea nu se filmează, și cu atât mai puțin de către postul dumneavoastră mincinos! strigă Müller supărat.

— Dar motorina ne-o luați!

— Motorina a fost confiscată, anunță unul dintre cei trei domni în jachetă. E vorba de un caz de urgență, v-am explicat deja.

— Bineînțeles că vi se va înapoia cantitatea de carburant care vi se cuvine, cetățene capitalist, strigă cel de-al doilea în liniștea creată; chiar și cele două femei de lângă fata tânără se întrerupseseră din văitat.

— Avem nevoie de o mână de ajutor. (Müller arătă către cei trei oameni în bluzoane.) Ajutați la încărcarea sterilizatorilor periferici. Aiureli, domnilor, nu avem timp de discuții. Faceți ce vă spun în calitatea mea de coordonator al Clinicii și al comandamentului de urgență până când vor veni rectorul Scheffler și superiorii dumneavoastră direcți! Fără materiale sterile nu se poate opera. Sterilizatorul central nu funcționează. Dumneavoastră — spuse arătând către angajații de la televiziunea vest-germană — ajutați la transportul bolnavilor și la degajarea căilor de acces. Îngrijitor Wolfgang, vedeți să li se arate ce au de făcut. Domnule Hoffmann, ia veniți, vă rog!

Müller îi făcu semn lui Richard să vină pe coridor, în spatele ușilor rabatabile către vestibul și secții.

— O vorbă am să vă spun. Avem o situație dificilă în cadrul unei situații dificile. Tocmai am primit un telefon. (Richard tăcu, iar Müller continuă.) Un telefon de sus de tot, de la Barsano în persoană. Fiica lui e în drum spre noi, așa mi-a spus. În condițiile astea africane de afară. Mă roagă ca cel mai bun chirurg al nostru pentru cazuri de accidente să-i opereze fiica, în caz că e de operat.

— Fiul meu e rănit, domnule profesor.

— Ah.

— Fractură volară de radius, probabil că nervul e comprimat.

— Hm. Dar puteți să-l îndreptați și să-l puneți în ghips, domnule Hoffmann. Știu că nu ține. Dar ajunge până mâine-dimineață. Și atunci rezolvați în liniște.

— Nu vreau să aștept până mâine-dimineață. Rezultatele nu devin mai bune.

— Știu asta, îi replică Müller iritat, mișcându-și mâna prin aer. Vă fac o propunere. Dacă generatorul pornește, vom avea curent măcar la Secția de terapie intensivă. Atunci poate să vină și domnul Kohler la noi. Nu opera niciodată o rudă, știți cum vine vorba. Că doar l-ați pregătit bine pe domnul Kohler.

Richard tăcu speriat. La posibilitatea asta nu se gândise. Maxima pe care o urmase atunci când îl pregătise pe Kohler nu era trecută în jurământul lui Hipocrate: „Dacă e să fii dascălul dușmanului tău, învață-l taman atât cât să nu-i facă rău pacientului, dar nu-l învăța destul ca să te poată înlocui."

— Toți pacienții au aceleași drepturi, murmură Richard.

Din casa liftului se auzeau zgomote de pârghii. Se lovea cu metal în metal. Cineva ceru un cleşte.

— Pot să vă înțeleg, credeți-mă. Dar Barsano v-a protejat în trecut și pe dumneavoastră. Există forțe, nu numai aici în clinică, forțe care nu sunt de acord cu concepțiile dumneavoastră privitoare la anumite chestiuni și pe care vi le exprimați adesea într-un mod cam deschis.

În piatra de pe degetul lui Müller se strecură un rest de lumină de lanternă de la Sud I. „E tăiată frumos", își spuse Richard. Oare reușește s-o scoată atunci când vrea să opereze? Că doar nu prea are cum s-o țină sub mănușă, iar dezinfectarea chirurgicală nu e nici ea posibilă cu el. De ce să nu-l opereze pe Robert și să fie apoi penalizat și să-și dea demisia?

— ...și care propun să vă lăsăm să vă afirmați. Aiureli, dacă mă întrebați pe mine. De parcă aici la noi nu v-ați afirma.

Nu era o amenințare, ci mai degrabă o rugăminte prietenoasă de a manifesta înțelegere. Richard simțea că, în felul ăsta, nu înainta.

— Deocamdată nu avem curent, nu avem radiografii, așa că nu putem folosi decât cel mult o sală, încercă el.

— Tomograful merge din nou. Tellkamp a fost informat, așteaptă deja. Tehnicienii tocmai trag cabluri de la Administrație și de la Medicina Nucleară până la noi. O să putem din nou să operăm și să facem radiografii chiar dacă nu se va da drumul prea curând la curent — deși eu cred că se va da. Pentru Terapie intensivă probabil că generatorul va ajunge deocamdată. Nici eu nu mi-am terminat decât pe jumătate operația. (Müller adoptă un ton neobișnuit de empatic.) Ei, o să iasă bine. Până la urmă o să vedem că vine imediat fata lui Barsano și îi puteți opera pe amândoi. Cine știe ce-o avea. Nouă ne spune că are traumatisme multiple și ea o avea ciuperci la picior.

— Dar de ce taman aici? Nu poate fi operată sus, la „Friedrich Wolf"?

— Ălora precis că nu li s-a oprit curentul, mai spuse Müller, dând din cap. Habar n-am, domnule Hoffmann. Vă mulțumesc pentru cooperare.

Secția de urgență nu se golea. Medicii disciplinelor operative formaseră echipe (nimeni nu spunea aici „colective", își spuse Richard), interniștii făceau naveta între secții, cei de la Endoscopie și de la Urgență tot umblau de colo-colo. De fiecare dată când Richard credea că afluxul de pacienți slăbea, ușa de la intrare se deschidea și intrau noi răniți aduși de salvare, de un taxi sau de membrii de familie. Aduceau și știri despre ceea ce se întâmpla prin oraș. Din informațiile astea, care, receptate și colportate de către asistentele care tot intrau și ieșeau în goana mare, de medici, de infirmierii de pe salvare, de pacienți, se răspândeau numaidecât, reieșea că în oraș domnea haosul.

Tramvaiele erau blocate în Pia,a Unirii, şi acolo se oprise curentul, pasagerii scoseseră uşile din ţâţâni. Cei din partea nouă a oraşului puteau merge pe jos până acasă, fiind aproape, iar cei care voiau să ajungă în centru trecând podul Marienbrücke încercau să oprească una dintre maşinile care se târau pe-acolo în speranţa de a putea face autostopul; cel mai rău era de cei care voiau să urce către cartierul de vile: dacă nu-i lua nimeni, trebuia să meargă un kilometru pe jos. Elba se acoperise de gheaţă, o barjă cehă fusese împinsă către Blaues Wunder şi trebuiră să închidă podul. Niciunul dintre bacurile care făceau legătura între malul stâng şi malul drept al Elbei nu mai mergea. Când Richard ieşea în faţa Secţiei de urgenţă să mai ia o gură de aer, vedea Academia ca pe un stup întunecat de albine: cu acoperişurile cerate de gheaţă, iar pe drum zăpada îţi ajungea la genunchi. În multe dintre blocurile de zece etaje din Johannstadt, în zonele nou construite din Prohlis şi Gorbitz se oprise încălzirea centrală, oamenii de acolo dârdâind în paturile lor şi invidiindu-i pe locuitorii de pe povârnişurile Elbei, cu sobele lor de teracotă, cu funinginea lor, cu foamea lor de cărbune, dar şi cu producerea lor de căldură.

La Urgenţă nu mai părea nimeni să ştie prea bine ce se întâmplă, cine fusese deja tratat, cine urma să mai fie tratat, cine putea fi dus într-o secţie şi unde şi cu ce cazuri era ocupat fiecare doctor. Wolfgang stătea pe poziţie la ghişeu, având în stânga şi-n dreapta tot felul de hârţoage pe care încerca să noteze în mod provizoriu pacieţii care veneau şi pe cei care plecau. Telefoanele sunau, în orice moment fiind cineva care voia să afle ceva: pacienţii voiau să ştie când le vine rândul, aparţinătorii voiau să ştie unde le-au rămas rudele, personalul voia să ştie unde erau rezervele de seringi, pansamentele, formularele de internare — şi dacă nu putea cineva să facă odată o cafea ca lumea, că doar între timp generatorul auxiliar funcţiona din nou!

— Da, la Terapie intensivă şi în sala de operaţie, deşteptule!

— Ia vezi cum vorbeşti! Păi n-au decât să facă ei cafeaua acolo sus şi să ne-o trimită!

—Şi când o să se aprindă în sfârşit lumina aici? O, doamnă asistentă, iar ai apucat pe de lături! Măi, da' prost se vede!

— Iertaţi-mă dacă v-o spun aşa, pe şleau, dar sunteţi un purcel.

— Doamnă asistentă, mă confundaţi cu totul. Sigur e din cauza întunecimii ăsteia egiptene. Păi, purceii n-au decât o codiţă.

— Unde e testiculul? grohăi doamna dr. Roppe de la Urologie, să se audă prin toată Secţia de urgenţă, şi îşi puse mâinile în şold.

— Ăla strivit? Wolfgang, m-aţi chemat de la un cateter cu puroi, nu ştiu ce vă fac dacă a fost alarmă falsă!

— Aici! se auzi o voce timidă. Aici, domnule doctor!

Aşteptau o autocisternă a Armatei, dar aceasta nu mai venea. Rectorul Scheffler alcătuise un comandament de criză şi inspectase clinicile. Nişte aparate de emisie-recepţie portabile, sudate, fură scoase din biroul Rectoratului, iar apoi urmă o serie de convorbiri telefonice purtate, după un plan

sigilat, în ordinea prestabilită. Secția de terapie intensivă a Medicinei Interne avea curent de la propriul generator auxiliar, iar cel de la Ginecologie funcționa și el. Se gândiră să opereze acolo cazurile chirurgicale urgente, dar ideea nu fu pusă în aplicare: ar fi fost prea anevoios să se mute cu toate materialele; în afară de asta, Eddi și oamenii lui tocmai erau pe punctul să tragă prin sistemul de tuneluri de sub Academie niște cabluri la Urgență și la tractul operațional al Chirurgiei. Un „Aah!" unanim răsună când lumina se aprinse din nou. Aparatele Röntgen grele începură să zumzăie, fierbătorul de cafea din sala comună tușea apă peste pudra de cafea, din aparatele Röntgen începură să iasă radiografii, asistenta care ținuse în încăperea pentru Mica Chirurgie o lanternă deasupra rănilor de tăiere și a capetelor sparte putea să se ocupe de altceva. Richard îl ajută pe Grefe să îndrepte oasele rupte și să le pună apoi în ghips, iar între tratamente (o înșiruire obositoare și ușor comică de oase rupte în stânga și oase rupte în dreapta) dădea fuga la camera de recepție, uitându-se neliniștit după Alexandra Barsano, dădea telefoane la Secția de terapie intensivă, dar cei de acolo nu se puteau încă dispensa de Kohler. Richard făcuse chiar el o incizie la încheietura mâinii lui Robert, să dreneze sângele, și îl anesteziase pentru a face suportabilă pentru pacient îndreptarea osului. Îl rugase pe Dreyssiger să se ocupe de asta, de această solicitare brutală într-un sens și în celălalt a încheieturii rupte; apoi, puseseră ghipsul, făcuseră o radiografie (Dreyssiger pusese osul la loc, perfect, dar Richard insistă să facă operație; de cele mai multe ori, tipul ăsta de fractură nu rămânea stabil) și îl pusese pe Robert în camera de gardă. Kohler veni o oră mai târziu.

— N-am să-l operez pe fiul dumneavoastră, în orice caz nu imediat. (Kohler nu așteptă ca Richard să spună ceva.) Toți pacienții au aceleași drepturi, asta mi-ați spus-o chiar dumneavoastră tot mereu, domnule doctor principal, și tocmai astăzi să nu fie valabil?

— E fiul meu, vrea să se facă medic... mâna, are nevoie de mână.

Richard era atât de neplăcut impresionat de comportamentul lui Kohler, încât nu-l întrebă pe el, ci pe Müller, care intrase și el:

— Dumneavoastră nu l-ați trata în mod preferențial pe fiul dumneavoastră?

— Tatăl meu e afară, răspunse Kohler pe un ton indiferent. Wolfgang mi-a numit pacienții în ordine. Sunt alții la rând înaintea lui. Nu vreau să favorizez pe nimeni și nici să defavorizez pe nimeni.

— Strict după regulament... ca un cap de lemn! izbucni Richard.

Ce-și permitea individul ăsta, că doar îi dăduse o însărcinare profesională clară!

— Cu capul încuiat conform planului, călcând peste cadavre, așa merge treaba... Îl lăsați să aștepte pe propriul tată pentru convingerile dumneavoastră? întrebă Richard deodată interesat.

— Le dau celorlalți aceleași drepturi ca lui. Și știti ceva? (Kohler adoptă un ton nerăbdător, dușmănos.) El chiar îmi aprobă conduita. Așa m-a învățat el să trăiesc. Ca un comunist convins. Așa cum dumneavoastră nu sunteți.

— Domnilor, spuse Müller, interpunându-se între cei doi, iar preț de-o clipă Richard se miră că părea să nu fi auzit refuzul deschis al lui Kohler. Domnilor, repetă Müller, cu o voce absurd de plângăreață. Domnilor!

— Convingerile mele de medic mă împiedică să tratez pe cineva în mod preferențial!

— Domnule Kohler, mai spuse apoi Müller, poftindu-l afară.

— Domnule doctor principal, strigă Wolfgang de la recepție. A venit doamna Barsano.

Dar persoana care veni către Richard când ieși din secția ambulatorie nu era Alexandra Barsano, ci soția secretarului regional de partid. Aștepta foarte dreaptă lângă ușa Wartburgului ei. Richard păși înspre ea prin zăpadă, ninsoarea se mai potolise nițel, în fața barierei Academiei se vedeau efectivele de curățat zăpadă, mai era și un camion cu luminile de avarie aprinse. Poate că era vorba de autocisterna îndelung așteptată a Armatei. Stratul uniform de zăpadă, ca o pulbere fină, părea să adune luminozitatea și s-o propulseze înapoi pe drumuri, până la înălțimea coapselor trecătorilor. Fața doamnei Barsano păru impasibilă când Richard îi dădu mâna. Lumina mașinii se aprinse și o recunoscu pe Alexandra Barsano, care privea în gol, ținându-și un pansament peste încheietura stângă a mâinii.

— Doar suntem colegi — spuse doamna Barsano fără ocolișuri —, iar dumneavoastră aveți aici o problemă. Dar să știți că se lucrează din greu, soțul meu estimează că într-o oră, maxim două, veți avea din nou curent. (Își aprinse o țigară, suflă fumul și se uită la chiștocul incandescent care îi lumina trăsăturile.) Vă propun s-o tratez pe fiica mea la noi, adică la spitalul „Friedrich Wolf". Domnul Müller...

— ...m-a informat. Cum doriți, doamnă Barsano.

— Este și dorința fiicei mele. Avem acolo, la noi, toate posibilitățile.

— Nu trebuie să-mi dați socoteală. Și nici fiica dumneavoastră.

— Am primit chiar și ochelari cu lupă și un microscop de operație. Bun. Vreau, și aceasta este și dorința soțului meu — continuă doamna Barsano inhalând și aruncând apoi țigara —, ca nimic din discuția noastră să nu transpire în afară. Ne putem baza pe dumneavoastră? Vă mulțumesc. La revedere, domnule Hoffmann.

— La revedere.

Wartburgul se îndepărtă. Richard se uită după el. Câteva minute mai târziu, o siluetă se desprinse din umbra parcului și vorbi într-un aparat de emisie-recepție. Ninsoarea se înteți din nou. Dar preț de vreo câteva clipe bărbatul stătu nehotărât, după care ridică mâna pentru a schița un salut stângaci. O mașină trase în față. Când șoferul deschise ușa, omul se încovoie să ia loc pe scaun; lămpița lumină fața lui Max Barsano.

52

A se păstra neprăfuite discul și acul de citire

Vântul se mai potolise, iar secretarii de partid tăceau. În sufragerii se viziona programul de seară: „Un cazan multicolor", „Ia estimați", „Portret la telefon" și un film de indieni cu Gojko Mitic. Lui Meno i se părea că poate să audă cum țara răsuflă ușurată. Măcar reușiseră să aibă o perioadă liniștită înainte de Crăciun, cu grătare festive, cu sobe calde, cu papuci și bere la discreție. Aprovizionarea cu covrigei sărați și pufuleți pentru revelion era asigurată, câtă vreme lumea n-avea să cumpere fără nicio măsură. Barzii distracției, ai întreținerii poporului, ai liniștirii, ai adormirii într-un dulce somn, preluaseră bastonul de gimnastică. Willi Schwabe urca înspre camera sa cu ciurucuri[1] în sunetele ca de păpușă sticloasă ale zânei bomboanelor a lui Ceaikovski și se punea pe taifas, după ce își agăța lanterna de vizitiu de un cârlig, îmbrăcat fiind într-un sacou de catifea, cu părul alb aranjat să arate o cărare elegantă, povestind de țara zâmbetului care fusese întemeiată în studiourile UFA de la Potsdam-Babelsberg ori de către Wien-Film... Dănțuia cu eleganță, șarmant, îngrijit, un *esprit* plăcut al lumii de ieri, în fața unor culise făcute din fotografii alb-negru și draperii de teatru și sprijinindu-se de arcuirea unui pian pe care ardea o lumânare. Lui Meno îi plăcea tare mult emisiunea asta, „Camera cu ciurucuri a lui Willi Schwabe", se străduia, pe cât posibil, să n-o piardă, iar când se întorcea uneori mai târziu de la editură, luni seara, vedea în multe ferestre ale cartierului imaginile, care se schimbau în același timp, de la postul de televiziune RDG1 și i se părea că aude prin geam vocea bine timbrată a prezentatorului care vorbea despre Hilde Hildebrandt, Hans Moser, Theo Lingen, „marea Wessely". A fost, a fost... Și neaua cea liniștită plutea prin uniformitatea zilelor în niște pilote de un alb de gâscă, pătrunse de funingine, semănând mai degrabă cu niște organisme (stele de

[1] *Willi Schwabes Rumpelkammer* („Camera cu ciurucuri a lui Willi Schwabe") a fost o foarte populară emisiune de divertisment moderată de Willi Schwabe din 1955 până în 1990.

mare, mâini de copil) decât cu niște cristale lipsite de viață. A fost, a fost... dar ceasurile băteau, ceasul de zece minute bătea ora cu niște gonguri ce reverberau ușurel; serile, melodia de la „Camera actuală" se strecura prin case, croindu-și drumul către locuințele de pe Lindwurmring fără a perturba creațiile ceaprazarului Lamprecht și fără a-i întrerupe de la măturarea producției zilnice de păr de pe ucenicii din salonul de frizerie al lui Wiener, apoi cotrobăia prin încăperile croitoriei „Armonia", unde șeful de secție se mai ocupa de contabilitate și câte o mașină de cusut cu simțul datoriei zumzăia la confecționarea unor veste de piele ori a unor mănuși (nu, Meno știa prea bine: la ora asta nu mai cosea nimeni pentru popor); ce-i păsa ei, melodiei de la „Camera actuală", de înjurăturile doctorului Fernau pe care acesta avea să i le spună, încălțat în papuci din păr de cămilă, cu o bere de la Felsenkeller în mână, ca pe un toast, la adresa crainicului ce îi tot dădea zor, fără să facă vreo greșeală, cu relatările privitoare la succesele de sfârșit de an. Auzind melodia pe drumul de întoarcere de la cabinet, Niklas Tietze, care se oprea sub ferestrele școlii de dans Roeckler pentru a asculta muzica pianului dezacordat, valsurile violoncelului și ale violinei, își deschidea buzunarul și scotea la iveală calendarul flendurit; întrucât era timpul, semnalul ieșea în contururi nesigure din case și de pe coridoare, iar ceasurile îi aduceau aminte de timp: nu era oare astăzi joi, nu era el astăzi invitat la *Ora fixă*, la criticul de muzică Däne, oare îi dăduse Gudrun ceva de făcut, iar el poate uitase, mai trebuia să meargă acasă pe la pacienți, la doamna von Stern, de pildă, care se ținea bine, dar insista ca doctorul Tietze s-o consulte săptămânal, acesta prescriindu-i „ca întotdeauna" băi reci, care nu-i făceau rău, deși era o „vrăjitoare bătrână" de peste nouăzeci de ani (așa spunea doamna Zschunke), și, tot „ca întotdeauna", picături de inimă și tablete de Digitoxin, iar ea mergea în mod regulat la farmacie să-și ridice prescripția („că doar n-o să lăsăm medicamentele astea să zacă degeaba, nu"), amestecând-o în mod regulat, după cum știa Meno, în hrană pentru pisicile slăbite de bătrânețe pe care le striga pe nume, pentru a împiedica să le șterpelească cele tinere hrana...

...Atlantida, ale cărei contururi Meno le văzu revenind de după camere, un fel de strămutare paralelă, o proiecție pâlpâitoare; barele de susținere, scândurile podețului de peste Defileul Rozelor, încrustate și având pete de rugină în formă de balanide. Strada Grauleite asculta atentă, cu niște antene parabolice care se învârteau încet, iar pe Turmstraße — la ora la care se dădea la o parte cu niște lopeți de lemn zăpada de pe drumurile dintre rândurile de trandafiri sălbatici, lopețile fiind apoi scuturate de zăpadă pe trotuarele din fața mașinilor înzăpezite cu totul — mergeau niște elevi de la Liceul „Louis Fürnberg", în drum spre funicular, aruncând cu bulgări de zăpadă în acoperișul Micului Observator Astronomic al lui Arbogast, pe numerele de casă negre, scrise cu litere fine pe tăblițele ovale, albe, de email — iar atunci când se întâmpla iar ca tramvaiul 11 să nu meargă și să trebuiască să ia funicularul

pentru a ajunge în oraș, Meno îi auzea pe elevi palavragind bine dispuși prin vagon despre fotbal (Dinamo Dresda, BGC Dinamo); mergeau la conacul Helfenberg pentru „Ziua de educație în producția tehnică", unde aveau să asambleze aparate de fotografiat K16, având de îndeplinit o normă și primind o notă. Și basculantele de gunoi, cu spatele lor de elefant, o luau din nou pe străzile orașului, lăsând în urma lor niște șerpi de cenușă lângă urmele roților. „Budincă de orez cu scorțișoară" spuneau locuitorii Dresdei, bucuroși că mașinile cu gunoierii care vorbeau mai din topor, așa, stând pe suporturile de sub instalația de basculare, și care erau atât de drăguți să scoată, ca pe niște popice, tomberoanele deformate de pe proprietățile oamenilor ce făcuseră bine și le curățaseră de zăpadă și le dăduseră cu sare, începuseră să meargă; de gunoieri se spunea că erau muncitorii care câștigau cel mai bine, cică mai bine decât profesorii de la Facultatea Tehnică. Medicul de vas Lange, învălurit de fumul trabucurilor lui cu aromă de vanilie, mormăi că lumea e pur și simplu invidioasă pe gunoieri și că așa se face că se iscă astfel de zvonuri, după care se apucă să vorbească tare despre răsplata mâinilor dibace, pentru a suna apoi la Casa Maimuțelor Pisici de Mare să întrebe dacă să mai aducă „o sticluță cu ceva bun" pentru serata Rommé de la văduva Fiebig.

În miercurea de după aniversarea zilei de naștere a lui Richard, Meno hotărî s-o roage pe Eglantine să-i aducă aminte joi că vineri avea de gând să înceapă în cele din urmă și fără prea multă tragere de inimă spălarea de iarnă a așternuturilor. Spălarea de iarnă! I se făcea groază când se gândea la coșul de cearșafuri, cearșafuri-plic și fețe de pernă pe care vara putea să i le încredințeze Annei și, uneori, când mașina de spălat nu era stricată, Libussei — acum, iarna, asta nu era posibil, femeile fiind prinse cu toată tevatura cadourilor de Crăciun, cu făcutul fursecurilor, cu procuratul pocnitorilor de revelion și al artificiilor. Madame Eglantine rânji atunci când îi aduse aminte, iar vineri Meno plecă acasă cu sentimentul neplăcut că avea în fața sa o ascensiune montană care n-avea cum să-i reușească. Ce ghinion că anul ăsta spălătoria cu aburi nu mai accepta comenzi! Coșul de rufe clocea în colțul dormitorului și părea să-l pândească plin de răutate, voluminos, umflat, împletit din răchită și întărit cu niște benzi metalice. Meno încercă să scuture coșul pentru a-și scoate din el rufele, dar acestea rămâneau înfipte ca un furuncul adânc. După ce reuși să smulgă cearșafurile de sus de tot, restul rufelor se prăvăliră pe podea, umflându-se, respirând ușurate. Meno se duse la spălătorie și, în timp ce descuia ușa, mai avea încă un rest de speranță ca, între timp, mașina de spălat a Libussei să se fi întors de la reparat, dar locul era gol, întreprinderea Combinatul de Servicii tot lucrând cu meticulozitate la ea de la zilele de spălare de vară. Meno privi primprejur. Cât de mult ura el încăperea asta subterană! O ura cu ura burlacilor care vor să citească și să fumeze o pipă pe balcon înainte de a merge agale în odaia lor încălzită, luminoși și degajați și plini de limpezime în ceea ce privește lumea și lucrurile, cu aroma rufelor

proaspete în nas, o aromă ce promite un somn tihnit, cu vise. Cum spusese Barbara? Rufele se albesc dacă le pui peste noapte la înmuiat. Puțin detergent Spee și vreo câteva linguri de albastru de Schneeberg și intrați, fantomelor de copii, în leșie!

A doua zi, se sculă cam pe la 4 dimineața dintr-un vis înfiorător: un spiriduș ședea pe el, un spiriduș al cearșafurilor care tot chema mereu rufe noi să vină prin aer și se ridica rânjind — dar când colo nu venise în pat decât Chakamankabudibaba, culcându-se pe burta lui. Geamurile ferestrelor aveau ferigi de gheață. Meno se duse în spălătorie. Rufele înghețaseră în cuibare; luă paleta de lemn de pe soba de spălător și sparse stratul de gheață. Cearșafurile pluteau în leșie ca niște exemplare de cod înghețat. Era prea devreme să facă focul în soba de spălător; Meno se mai târî o dată în pat, mort de oboseală, deși îl tenta să-i plătească noului vecin polița pentru toate agasările lipsite de menajamente, pentru muzica dezgustătoare de la radio, pe care o punea, sigur fiind de victorie, și care însoțea gimnastica lui Honich înainte ca acesta să trântească ușa de la intrarea în casă și să pornească la înviorare. Dar chiar și pe un comandor de grupă de luptă iarna îl epuiza; după ce și gemenii Kaminski se certaseră cu Honich, se purta cel puțin la sfârșit de săptămână cu mai multă considerație. Meno visa că poate să doarmă... Dar Chakamankabudibaba se tot foia nemulțumit în jurul patului, iar Meno auzea deja cum, sus, Libussa își făcea de lucru pe la găleata de cărbuni pentru soba de la spălător. Meno visă spălătoria... Văzu ciubărul de spălat, care avea ceva de bou, întărit fiind cu benzi metalice, confecționat pe vremuri, de către dogar. Era o marfă de calitate, că doar de bună seamă fabricantul de săpunuri se respecta.

Ciubărele stăteau amenințătoare pe niște scânduri deasupra scurgerii, care se tot înfunda. Atunci, bărbații casei trebuiau să zgândărească în întunericul de dedesubt cu niște sârme lungi, sperând ca leșia blocată să-și găsească drumul către țevile în pantă din grădină... Acolo erau deversate și toaletele din Casa Celor o Mie de Ochi, care aveau de asemenea tendința de a se înfunda; Stahl îi explicase lui Meno situația în felul următor: dacă țevile astea coborau într-o pantă prea mare, lichidul se scurgea, ce-i drept, repede, dar rămânea materia solidă — și trebuia s-o râcâi. Pentru asta păstrau în casa din grădină niște bare de fier cu câte o bridă la capăt, iar când Hanna și Meno se mutaseră în Casa Celor o Mie de Ochi, medicul de vas le oferise un mic curs introductiv despre chichițele și particularitățile vieții cotidiene într-o casă veche ce nu mai fusese asanată de decenii. La vederea spălătoriei, Hanna nu făcuse decât să dea din cap, nevenindu-i să creadă. Până când să se căsătorească, spălase mama ei pentru ea și nu știa nimic de mașini de spălat „total automatizate" care nu funcționează cum trebuie, nu știa nimic de minusculele centrifuge în care toba stătea cu cantul în sus, care se umpleau din două prosoape de mână și care, alimentate fiind de la rețea prin intermediul unei ștecher de plastic ce ieșea în relief deasupra capacului centrifugei, ca un ac de

citire de la un pick-up, se avânta cu atâta forţa, încât maşina începea să se zdruncine, apa scurgându-se prin gura de scurgere, pe lângă recipientul pregătit, şi maşina de spălat se deconecta singură, scoţând ştecherul din priză. Meno îşi aduse aminte cum mergea Hanna prin spălătorie. În soba de spălătorie, care era zidită şi avea un boloboc de zinc montat în el, trebuia făcut focul. Fiecare chiriaş lua brichete şi lemne din propriul contingent. Era o masă pe care se puneau rufele, săpun de rufe în cuburi butucănoase şi nişte pachete de albastru de Schneeberg, din care se punea peste rufe, pentru albire, compensându-se îngălbenirea în conformitate cu teoria culorilor complementare. Atunci când spălai, se forma „Wrasen", acel abur cald, saturat de umiditate, molatic precum vata, care făcea să ţi se lipească hainele de corp, transformând respiratul într-o luptă şi spălătoria într-un loc tropical. Acel abur ce ieşea din cazanul în care fierbeau rufele atunci când, protejat fiind cu nişte mănuşi de cauciuc, ridicai capacul pentru a amesteca leşia, la 95 de grade Celsius, şi în care se afla un termometru de oţel lung, subţire şi frumos ca un cot de croitor, cu făcăleţul de rufe („făcăleţul de unt", cum îi spunea Libussa). Exista o scândură de spălat pentru cămăşi şi lenjerie; Meno visa nişte mâini care tot frecau la rufe şi pe care creşteau, în loc de baloane de săpun, plectre, armonizate cu sforăitul ritmic al jazzului... Scârţâitul de ferăstrău al deşteptătorului Zaria se cobora neînduplecat peste ameţeala sa.

O săptămână mai târziu, rufele erau spălate şi uscate în podul Caravelei. Meno şi Anne reuşiseră să-şi facă programare la călcătorie, care se afla pe Sonnenleite, lângă spălătoria cu abur, o fosilă veche de optzeci de ani.

— Ei, domnule Rohde — îl tachină Udo Männchen la editura Dresda —, mai aveţi nevoie de o zi de gospodărie?

— Ce ştiţi dumneavoastră?! îl admonestă Meno pe tipograful ce se distra pe socoteala lui. Dumneavoastră locuiţi într-un apartament cu trei camere, confort 1, iar de toate chestiile, mă rog, se ocupă soţia.

Tipograful purta acum nişte bluze cu mâneci largi, cu manşoane la mâneci, croite şi cusute în casă, dintr-o combinaţie de mătase şi pânză în culori vii, ca steagurile ţărilor subdezvoltate.

— De ce-or fi ăştia de la centrală atât de înnebuniţi după fontul Garamond? De ce să nu folosim odată şi Baskerville, ca la ediţia Virginia Woolf scoasă de Insel? Apartament cu trei camere, confort 1! Râdeţi de mine? Când s-a întrerupt curentul deunăzi, a fost un de-a v-aţi ascunselea în trei camere! Ascultaţi-mă pe mine, o să aibă ceva de lucru clinicile de maternitate din oraşul ăsta.

— Peusitiv, peusitiv, fu de părere Miss Mimi, îndepărtând nostalgiile franceze ca pe nişte împunsături de cactus.

— Zi de gospodărie? Domnule Rohde, presupun că nu sunteţi o femeie măritată şi încadrată în câmpul muncii, aşa că nu vi se cuvine o zi de gospodărie, îi spuse Josef Redlich cu regret. Vedeţi dumneavoastră, şi eu, cu toată

vechimea mea în muncă, vorba ceea, că m-am tot spetit, trebuie să-mi iau concediu dacă nu mai prididesc cu grămada de rufe. „Tăbliţele de ciocolată şi arsenic pe care sunt scrise legile", volumul D.

Se auzea un scrâşnit îndepărtat în zori de zi, amestecat, atunci când Meno şi Anne o cotiră de pe Rißleite pe Sonnenleite, cu pocnetele cărbunilor pe care îi căra cu roaba ucenicul de la brutăria Walther, cu zumzetul unei cutii de transformator şi cu zgomotul de raşchetare scos prin frecarea gheţii de pe parbrizuri. Scrâşnetul venea mai aproape, radial, de pe Lindwurmring, de pe Rißleite, din partea de jos a străzii Sonnenleite; curând, Meno recunoscu nişte pete întunecate ce îşi croiau cu greu drum prin zăpadă; erau femei de prin cartier care aveau în această zi de marţi, la fel ca şi Anne, zi de gospodărie şi care îşi aduceau rufele în nişte cărucioare la spălătoria cu abur. Se apropiau prin zăpada cenuşie, ondulată; încetul cu încetul petele luminoase ale feţelor se desprinseră de petele întunecoase ale trunchiurilor (paltoanele le ajungeau până peste genunchi, cizmele butucănoase se scufundau în zloata pe care felinarele, cu lumina lor albă, o făceau să pară de hârtie; mai târziu, urma să vină lucrătorii care dădeau zăpada la o parte, precum şi cei de la întreţinerea de iarnă); acele trunchiuri late în umeri, neutre din punct de vedere sexual, care se îndreptau, atrase parcă de un magnet, de o întretăiere imaginară a drumurilor lor (părea să fie brutăria Walther, care de la ora 7 începea să vândă chifle şi în faţa căreia se formase o coadă încă de pe acum), urmând să se adune într-o săgeată de umbre ţintind înspre spălătorie. Femeile se salutau dând din cap, fără a vorbi deocamdată. Scrâşnetul era un corp străin de natură acustică ce tulbura liniştea dimineţii ori, după cum îşi spuse Meno în sinea lui, o tijă ruginită frecată de o piele; neplăcută, de parcă ar smulge visele proaste, trecându-le din noapte în zi. Era zgomotul cărucioarelor în care femeile îşi transportau rufele, al roţilor de lemn, întărite cu piese de metal, ce se şmirgheluiau de rulmenţi, unor cărucioare lipsindu-le sferturi sau chiar jumătăţi din piesele de metal, în vreme ce cuiele boccii, cu patru canturi, slăbindu-se la unele dintre ele, făceau cărucioarele să bocăne şi să se bălăngăne. Era scârţâitul hulubei din dispozitivul de prindere, scrâşnetul scândurilor ce se loveau de roţile din faţă şi pocnetele celor ce se loveau de roţile din spate — un amestec de zgomote de un cenuşiu ca de buşteni puşi pe apă; tot aşa era şi culoarea cărucioarelor atacate de ploi şi de soare.

— Şi nu prea ştiu dacă Richard poate avea încredere în Stahl, continuă Anne. Petrec împreună sfârşituri întregi de săptămână acolo afară, la Lohmen. El îi spune Gerhart, celălalt îi spune Richard. Să ştii că eu nu întreb pentru mine, iar Robert stă şi el adesea la internat sâmbăta şi duminica... Totuşi am putea să mai mergem pe undeva împreună.

— Prin Elveţia Saxonă, ca pe vremuri, spuse Meno.

— Barbara îi tot dă zor cu bârfele, se enervează că nu găseşte ciuperci, poartă pantofii greşiţi, crezând că mergem la dans, iar Helmut alunecă vesel

într-o crăpătură din stâncă. Și după ce îl scoatem de acolo, Ineof spune: „Dar noi nu suntem pițigăiați, dar pițigăiați nu suntem, nu?".

— Cum am rezervat noi locuri la cabana greșită, cum s-a apucat Niklas să trântească arii de operă, cum s-a apucat Gudrun să vorbească despre terapia cu flori de pârâu, cum ne-am întors la Schandau...

— ...unde am stat cu toții la Lene, completă Meno propoziția peste râsul Annei. Buna doamnă Schmidken. Ai mai fost pe-acolo?

— Ulli voia să mergem. Dar acum, atât de aproape de Crăciun, au pe cap comisia de planificare. Ei, bineînțeles că nu arată nimănui mașina lor de epocă. Dar ia spune, că doar ești vecinul lui Stahl!

— Nu cred că e cu ăia din Grauleite, răspunse Meno. Dar ce înseamnă „cred" și „nu pot să-mi închipui"? În orice caz, familia Stahl are greutăți cu ăia noi.

„Ăia noi": familia Honich locuia deja de aproape un an în Casa Celor o Mie de Ochi; dar așa era aici sus: abia dacă venea sau pleca vreunul, mulți locatari stând de treizeci, patruzeci de ani în casele cu nume ciudate, așa că putea să fie numit „ăla nou" cineva care nu stătea în casă decât de un deceniu liniștit, insuficient pentru aclimatizare.

— Mai mult ca sigur că sunt niște oameni repulsivi. Au început să te lase cât de cât în pace?

— Așa și-așa, răspunse Meno, mustăcind pe seama vocabularului Annei.

Oare atmosfera în care trăia o influența într-atât de mult, încât își schimbase vocabularul de copil cu cel pretențios, folosit pe-aici, pe sus? Meno observase că oamenii de aici utilizau în viața de zi cu zi cuvinte pe care unii autori le evitau chiar și în scris, cuvinte alambicate, cum ar fi „repulsiv", atunci când „grosolan" sau „necioplit" nu păreau pe deplin potrivite; ei mergeau „în instanță" și nu „la tribunal" și le plăcea să numească pervazul „parapet" și să-i spună mâncăciosului „gurmand".

— Poate că ei nici măcar nu vor să se bage peste noi, poate că pur și simplu au impresia că bucuriile lor de grădinari amatori ar trebui să reprezinte fericirea pentru toată lumea. Și sunt cu totul bulversați de faptul că există oameni care gândesc altfel.

Meno trase cărucior pe lângă lumea care aștepta la coada ce se întindea de la spălătoria cu abur până la gardul putrezit care demarca o proprietate. Discuții trenante, priviri pline de suspiciune care nu-i slăbiră până când Meno nu se îndreptă către ușa pe care scria cu litere gotice „Călcătorie". Obținuseră programarea pentru 7.30.

— Ei, poate că sunt eu prea pretențioasă cu Richard. Muncește cam mult, asta mă îngrijorează. Știi, m-am bucurat atât de tare când a venit deunăzi după garda asta înfiorătoare de la Academie. Cu Robert! Care trebuia să fie de fapt la școală! Îl apucă pe băiat de după umeri și îl împinge zâmbind în locuință. Nu l-am mai văzut niciodată atât de mândru de Robert. De Christian — da.

Însă și de Christian e mândru, așa, mai pe tăcute, nu se arată, cel puțin nu în fața mea sau a băieților. Poate că ar trebui să mai pregătim nițel rufele. Femeia care se ocupă de călcat e un balaur. Nu trebuie s-o întindem prea tare, că se apucă să facă scandal.

— Bună dimineața, domnule Rohde! scârțâi vocea ruginită a Elsei Alke de la intrarea în spălătorie.

Aburul ieșea pe ușă ca o muzică storcită dintr-un radio portabil.

— Pune aici vesta de la domnul baron, îi ceru ea unui asistent. Și mai numără o dată nasturii!

Roșul vestei și nasturii strălucitori de oțel împrospătau privirea.

— O să primiți o invitație de la domnul baron, îi spuse Alke lui Meno pe un ton hurducăit, înainte să-i dea asistentului căruciorul lui Arbogast, făcând din cap un gest important.

53

Călcătoria

Călcătoreasa, care avea sâni ridicați și ochi roșii, de purcel, păr roșiatic pe spatele degetelor și pe buza superioară, le explică, în răspăr, cum se folosește aparatul, după ce controlase într-o agendă că aveau programare și le tăiase numele făcând un semn de văzut cu un creion ascuțit. Nici Anne și nici Meno nu veneau pentru prima oară și probabil că femeia îi recunoștea; dar instructajul repetat era obligatoriu, după cum clientul atent putea să citească pe hârtiile scrise la mașina de scris, prevăzute cu semne de exclamație și atârnate îndărătul unei sticle aflate lângă ușa care făcea legătura dintre călcătorie și spălătorie, unde femeia își vedea de treaba ei de călcătoreasă și administratoare a secției de nasturi (mai cu seamă nasturi de lenjerie de pat cu pănglicuțe). Restul hârtiilor, care nu erau îngălbenite și care erau tipărite cu litere gotice, ofereau vorbe de duh din istoria spălatului, rămase de pe urma foștilor proprietari ai spălătoriei cu abur, de mult expropriați și dispăruți prin Occident. „Săpunul e o bucată frumoasă/ de fericire a curățeniei și a omului", „Pe pânza albă/ sfârșitul tău și începutul", „Ce-ți netezește cutele și-ți întinerește fața/ călcatul și presatul/ cu greutăți". Dacă era după el, Meno, fascinat de aceste observații, s-ar fi apucat numaidecât să cumpănească asupra lor, fiind tentat mai ales să examineze în ce măsură erau adevărate aceste formulări ce se pretindeau a fi vorbe de duh din popor (și astfel infailibile): pe pânze albe... Ulrich și cu el se născuseră într-o clinică din Moscova. Existaseră acolo cearșafuri albe? Și pentru cei născuți în război? Anne arătă către ceasul care atârna de tavan, deasupra mesei unde se punea rufăria, fixat fiind de două bârne oblice de susținere. Ceasul era un model octogonal cu arătătoare în formă de inimă și cifrele sudate pe cadranul cenușiu; Anne nu zâmbea, așa cum se întâmpla adesea când îl ruga pe fratele ei să se reîntoarcă din absențele sale (atingându-l sau fixându-l cu privirea), ci părea nervoasă — Meno știa că Annei îi era teamă de monstruozitatea din încăperea asta. Chiar și sub lumina de o sută de wați a unui bec pus ca atare în discul lămpii, mașina

de călcat părea să fie o tarantulă întoarsă pe spate și având un căuș în gură; unul dintre exemplarele gigantice cu păr de lup care erau reproduse din material plastic în dioramele muzeelor de știință ale naturii, sugând niște insecte terțiare (cu ochii telescopici de pe fața lânoasă de mâncător de carne, ieșiți în relief ca un periscop) și care circulau în cadrul congreselor de entomologi sub forma unor gravuri deopotrivă ridiculizate și admirate pentru măiestria lor artistică, după cum fuseseră realizate pentru *Viața animalelor* de Brehm. Meno se gândi la „prietena arahnidă" a lui Arbogast atunci când deschise grila de siguranță pentru a lua cele trei role din lemn de fag de pe masa de glisare din fața cutiei aparatului de călcat, care se deplasase înapoi — o pescui mai întâi pe cea mai îndepărtată, știind că avea să-i țâșnească în față cutia aparatului de călcat, grea de o tonă, umplută cu pietricele, și care era parcă un mecanism tentacular malefic, o mandibulă ascuțită, pentru a-l târî într-un gâtlej de fiară (ce-i drept, nu era niciun gâtlej, în spatele aparatului văzându-se un zid dungat în galben-negru, dar pe Meno îl chinuia ideea că îndărătul cutiei s-ar afla ascunse niște organe de digestie); Meno scoase celelalte două cu o grabă exagerată, întinzându-i-le Annei, care le luă în tăcere și, cu o grabă la fel de exagerată, porni cu ele către masă, ușurată, după cum i se păru lui Meno. Apoi, întinse rufele, care trebuia să fie uscate pentru treaba asta, pe role. Acum, urma partea mai grea a pregătirilor. Meno așeză cele trei role înfășurate cu cearșafuri și lenjerie de pat pe masă, așa cum le demonstrase călcătoreasa (în cuvinte din care abia dacă înțelegeai ceva și fără să dea drumul la aparatul de călcat); rolele trebuiau să fie exact perpendiculare pe axul mesei de glisare, numai așa rotația liberă era posibilă în ambele direcții, numai așa nu se bloca nimic — lemnele se roteau libere sub cutie — și rufele nu se stricau prin frecare dacă procesul de alunecare ar fi fost perturbat din pricina unui unghi greșit. Dificultatea consta în faptul că cilindrii de lemn trebuiau aliniați cu maximă precizie; lui Meno îi era mai puțin frică să-i ofere tarantulei legate fedeleș rolele pline decât îi fusese când i le luase adineauri pe cele goale — se dădu înapoi, lăsă grilajul în jos, se uită cu teamă la cutia care veni cu un zumzet, atunci când Anne apăsă un buton, trecând încet, ca o structură blindată, peste rolele care se lăsau antrenate ușurel în mișcare. Anne dădu din cap în sens afirmativ și apăsă al doilea buton, după care păru să înceapă o chinuială, o durere, iar o suferință parcă prinse a zbura peste lemnul solid, de fag, al aparatului de călcat, ponosit de decenii de utilizare, care se tot bălăngănea și se tot încontra, cu pietrele duruind în cutie, cu un tremur convulsiv ce înainta pe sub curelele de transmisie, prin intermediul roților de tracțiune de pe părțile laterale ale aparatului ascultând de comenzile voltaice oarbe și lipsite de emoții ale motorului. Erau clipe când n-aveau nimic de făcut. Meno se uită în spălătorie prin ferăstruica din ușă: aburul ieșea din niște cazane mari ce semănau cu niște autoclave, în ele fiind băgate

niște termometre lungi, monitorizate de către un asistent cu halat cenușiu cu un ochi (celălalt era, după cum se vedea limpede, din sticlă); din când în când, omul cu un singur ochi trăgea către el un fel de oboi de alamă care se termina într-un furtun mobil, endoscopic, intrat în perete; grohăia ceva, probabil către vreun fochist ascuns în pivniță, care trebuia să regleze presiunea aburului din cazanul de spălare. — Călcătoreasa fu punctuală.

54

Fii acasă

...dar ceasurile băteau, se făcea mai frig, se făcea mai cald, mai multe zile la rând păru că anul acesta va fi un Crăciun verde, dar în a treia zi de Advent pernele cerului se scuturară, suporturile decorative de lumânări, arcuite, din ferestre, stelele de Moravia din balcoane, de prin coroanele copacilor (inginerul Stahl atârnase una în fagul roșu, în ciuda protestelor lui Pedro Honich) se scufundau în zăpada fină; când Meno mergea seara pe străzi, călcând prin zăpadă, cu pălăria lui iugoslavă trasă adânc peste frunte, cu pipa cu cap rotund plină cu tabac vanilat, de Copenhaga, felinarele atârnau ca niște caracatițe pe sub ramurile ulmilor de pe Mondleite și Wolfsleite, având coroane de lumină de un fel gelatinos. În bucătării mirosea a aluat de turtă dulce și scorțișoară; nici la „Holfix" și nici la alimentara de pe Bautzner Straße nu mai aveau zahăr praf, *streusel* de cacao sau *streusel* colorat, iar când Meno se opri în fața ușii Caravelei, având deja mâna pe clanță, văzu luminile de la beculețele unei piramide decorative fabricate la Seiffen trecând peste tavanul sufrageriei familiei Hoffmann. În Casa Luceafărul-de-seară ardea lumina în baia familiei Orré (Erik Orré obișnuia să-și învețe textele în cadă), la familia Tietze era lumină în camera de muzică, un licăr gălbui picurând prin veranda ponosită, pe jumătate ascunsă de un molid; Meno vedea o umbră arcuită ce dănțuia de colo-colo pe tavanul camerei copiilor: era Ezzo, care exersa. Oare folosea suportul de bărbie de la Anne? Pentru ora de muzică a lui Niklas era încă prea devreme. Când Gudrun nu urma să meargă la teatru și Niklas nu mai trebuia să facă vizite la pacienți, camera de muzică era umplută la ora asta de o aromă fină de măr copt; soba de teracotă de lângă oglindă și recamier avea lângă ciubucărie o țeavă de încălzire în care Niklas mai mult opărea decât cocea merele Consinot, roșii-purpurii, merele Cox Orange, merele Rheinische Krummstiefel și Winterstettiner de pe povârnișurile Elbei — cu un rezultat incomparabil, Meno nemaimâncând nicicând mere coapte care să fie la fel de bune ca la familia Tietze. Când cobora câteva

minute mai târziu pe Heinrichstraße, Meno era adesea trezit dintr-ale lui de strigăte: „Pârtie!". Niște sănii cu coarnele ridicate în sus și sănii de tip „Hitsche" (sănii plate din lemn, marca „Davos", sau din fier, de pe vremea lui Pazvante Chiorul, cu tălpi rotunde și suportul pe care te așezi făcut din piele împletită) erau în drum spre strada Dachsleite, cu pantă mare, unde domnea o atmosferă plină de veselie, de schi și săniuș, neafectată în vreun fel de întuneric și troiene.

De Crăciun, tații de familie înălțau bradul pe care îl cumpăraseră de la Striezelmarkt sau de la pădurarul Busse (ăștia erau mai buni; ce-i drept, însă, erau și mai scumpi), luau stativele din pod, îngerii și globurile colorate pentru împodobit, și așezau beteala peste ramuri. Niklas mai avea niște fâșii de staniol și decora bradul cu mult stil folosind podoabe de lemn simple, din Munții Metaliferi, transmise din generație în generație, și cu lumânări adevărate, pe care le punea în niște suporturi confecționate din conuri de brad. Globuri roșii, verzi și aurii, sus în vârf, steaua, iar între globuri și stea, franjurii de aluminiu care erau puși la vânzare în raionul cu articole de Crăciun al magazinului „Centrum", sub indicativul „beteală"; la loc de cinste în sufrageria oricărui om din Dresda stătea, astfel împodobit, bradul (care era, de fapt, un molid albastru), ăcele începând să-i cadă încă înainte ca proprietarii lor să meargă la biserică. Meno urma să petreacă Ajunul la familia Londoner; Jochen Londoner îl invitase. Hanna era de serviciu la Ambasada din Praga, iar Philipp și „însoțitoarea sa" (cum spuse Londoner cel bătrân, după ce stătu o clipă în cumpănă) urmau „să amestece a tinereții culoare și pofta ei de viață/ în cenușiul afumat al zilelor noastre". Cadou nu luă. Libussa îi tăie trandafirii pentru Irmtraud Londoner și făcu niște ochi mari atunci când Meno comentă cum că asta era o atenție, nu un cadou, și Meno spuse asta și după aceea, deși știa cât de mult se bucura Irmtraud Londoner când primea flori. Când avea un buchet frumos de flori în mână, putea chiar, ceea ce altminteri nu se întâmpla niciodată, din câte știa Meno, să se ia de soțul ei: „Vezi, Jochen, studiezi economia și ai toată casa plina de tratate savante, dar tânărul ăsta de-aici e cel care-mi aduce trandafiri iarna." Libussa nu ieșea în pierdere, întrucât Meno avea să se revanșeze pentru trandafiri tăind lemne și cărând cărbuni, patru găleți, restul cărbunilor necesari urmând să fie aduși de Pedro Honich pe linia „ajutoarelor gen Timur". Doamna Honich, care aduse de îndată hârtie de împachetat, arboră un zâmbet siropos și se asigură că înțelesese corect: Londoner — auzise ea bine? Auzise bine. Celebrul Jochen Londoner, care scria la magazinul săptămânal *Orizont* și care, din când în când, mai scria și câte-o carte?

„Din când în când"... Productivitatea lui Londoner era de pomină. Nu i se părea că ar fi vreo problemă să refolosească resturile, să rearanjeze texte de mult tipărite și să le publice de parcă ar fi fost noi; Meno zâmbi și el tot siropos, ca și Babett Honich (deși cam suspicios); își adusese aminte că acestea

fuseseră vorbele lui Londoner: „din când în când, facem câte o cărticică", avea obiceiul să repete asta în numeroasele sale interviuri, din care nimeni nu îndrăznea să scoată acest „noi": *pluralis majestatis*? Londoner, capul unei întreprinderi familiale, eficiente ca în capitalism? Păi da' atunci domnul Rohde se chemă că era un om important, de vreme ce făcea parte din anturajul lui Londoner. Babett Honich se ambalase toată. Ea știuse de la bun început că domnul Rohde era cioplit dintr-un lemn mai fin, adică pe cine îl mai chema Meno, era „așa, o chestie" în legătură cu el („dar să scrieți dumneavoastră taman despre păianjeni, Doamne, ce oribil!"); oare nu-l putea invita aici la un ceai pe domnul Londoner? — „Domnul Rohde trebuie să plece acum", spuse Libussa, iar din câte știa ea, Jochen nu bea ceai deloc.

Aflându-se încă pe Turmstraße, în timp ce aștepta să treacă o companie de Moși Crăciuni (cazarma de pe Grauleite făcea ture suplimentare pentru copiii din Imperiul Roman de Răsărit, Meno se bucură de prezența de spirit a Libussei și de acel „Jochen" degajat obraznic ce o făcuse pe Babett Honich să amuțească abrupt. Santinela de la ghereta de pază controlă în mod temeinic documentele de identitate și invitația.

— Scopul vizitei?

Fostul locotenent-major ajunsese acum căpitan. Aștepta răspunsul lui Meno cu degetul pe tastatura mașinii de scris.

— Celebrarea sărbătorii de Hanuca la tovarășul Jochen Londoner.

Meno nu știa nici el de unde avusese atâta tupeu să spună asta! Sărbătoarea de Hanuca! Ofițerul de serviciu, care cu siguranță că avea și el nevastă și copii și care trebuia să stea aici de gardă în loc să fie cu ei de Crăciun, probabil că nu va ști cu ce se mănâncă aia.

— Schanugga? Vreți să faceți bâză de mine? (Tovarășul se enervă îndată.) Las' că vedem noi!

Apucă telefonul bej. Portretul lui Brejnev fusese îndepărtat din camera de gardă, dar nu fusese înlocuit cu un portret al lui Gorbaciov, ci cu chipul, realizat într-un alb-negru fără noimă, al ministrului Securității.

— Aha! (Căpitanul rămase sceptic.) Permis de trecere valabil pentru o perioadă întreagă? Pentru vizitatori, mai nou, așa ceva e interzis, tovarășă Londoner. Nu știu de ce, e dispoziție de sus de tot. Dacă primește permis de jumătate de perioadă, trebuie să se prezinte mâine-dimineață la Planul Superior, este corect, tovarășă Londoner. Nu, n-avem voie. Două treimi, asta e tot ce am voie să dau.

Spunând acestea, ofițerul așează receptorul în furcă și puse încă o foaie de hârtie în mașina de scris.

— Semnați aici!

Meno luă pixul și formularul din placa turnantă a ghișeului și, în timp ce semna, îl auzi pe căpitan murmurând în barba lui „Schanugga, Schanugga".

— Dacă e posibil... Nu-i spunea Crăciun? Acum, așa se spune în mod oficial?

Meno își duse mâna la pălărie, își ridică gulerul și îl lăsă pe căpitan fără răspuns. Podul cânta în bătaia vântului, becurile, dintre care numai câteva ardeau, se legănau între balustradele podului. Meno îndesa trandafirii în reverul paltonului. „Catârul își caută drumul prin ceață", gândi el; zăpada adâncă de pe pod parcă era abur, urmele de pași ale Moșilor Crăciun fiind deja șterse. La fiecare pas, Meno se cufunda până la genunchi, așa că înainta încet, ținându-se cu mâna dreaptă de parapet. Casa Pânzelor de Păianjen se vedea neagră, amenințătoare, prin aerul ca un fum alb, în care dansau, deasupra deschiderii văii, vârtejuri și viforniță; poate că Vogelstrom lucra pe întuneric la Panorama Revoluției sau stătea de vorbă cu scenele de grădină desenate, poate plecase să petreacă sărbătorile de Crăciun împreună cu copiii lui de care, ce-i drept, pictorul nu vorbise niciodată. „Asta nu înseamnă nimic!", rosti Meno în vântul care îl atacă. „Copilule din ceruri."[1] Un copil neastâmpărat și căpos, cu accese de turbare. Uneori, se potolea copilul ăsta, părând a se gândi cum să-i vină de hac bărbatului care mergea de unul singur prin nămeți, pe pod, fofilându-se în față, trecând peste pălărie și căzând apoi, ca să încerce din spate, viscolind zăpada, se apropia cu clinchete din stânga și din dreapta și, după ce scotea un vuiet fremătător plin de îngâmfare și zdruncina însetat de răzbunare cablurile de susținere ale podului, își pierdea toată vlaga, de parcă mânia sa ar fi încasat un bobârnac de acolo, de sus, din tării; după aceea, se auzea, ca o bronșită liniștitoare, vuietul apropiat al Surorii Albe. Meno se grăbea. Ce-i drept, Jochen Londoner nu-i spusese vreo oră anume. Chiar dacă cei din Imperiul Roman de Răsărit erau dispuși să tolereze Crăciunul ca pe o relicvă creștină ce, de bună seamă, nu putea fi eradicată și să aștepte până când, în epoca trecerii de la socialism la comunism, nu avea să mai fie loc de el, chiar dacă erau ei dispuși să tacă și să se conformeze tradiției de a face bradul și de a împodobi ferestrele, uitându-se împreună cu familia la programul de la televizor după înmânarea cadourilor pentru soție și copii, chiar dacă Jochen Londoner era un demnitar al Imperiul Roman de Răsărit, și încă unul care avea obiceiul să glumească pe socoteala acestei seri, Ajunul era totuși serbat, iar Londoner le cerea atât lui Irmtraud, cât și copiilor să respecte mai întâi datinile, iar apoi „să serbeze evenimentul în mod critic". El numea chestia asta „dialectică". Cu alte cuvinte, respecta decorul, dar aborda ritualul, pentru care decorul reprezintă la urma urmei un simbol, o prescurtare, dând din umeri cu indiferență, privindu-l chiar de sus și respingându-l cu semeție, mândru că știe jumătate din ce era de știut,

---

[1] Aluzie la poezia lui Conrad Ferdinand Meyer, *Was treibst du, Wind* (*Ce învârți tu, vântule*): *Was treibst du, Wind, du himmlisches Kind...* (*Ce învârți tu, vântule, copilule din ceruri*).

mândru de libertatea care, pentru el, consta probabil în faptul de a respinge un clișeu și cerințele ascunse în el. El, „veselul marxist plin de acribie"[1], cum își spunea singur pe jumătate în glumă, pe jumătate amenințător, își permitea să reacționeze cu *laisser faire* acolo unde alții nu se așteptau, unde alții ar fi reacționat încurcați sau, „în cel mai bun caz", curioși (uneori, Londoner spunea și „în cel mai rău caz") la felul în care demasca el gândirea în șabloane: „*Evreul*", mârâia el atunci iritat, „a fost în exil, iar *evreul* care a fost în exil trebuie să cunoască datinile iudaice, nu-i așa? Și dacă le cunoaște, trebuie să le și respecte, nu? Așa e că și acum mai gândiți în felul ăsta? Căci cum poate *evreul* să nu respecte datinile iudaice pentru care au murit atâția tovarăși de suferință?". Iar când Meno tăcea îngrozit, Londoner continua: „dar eu îmi permit a) să stabilesc singur cine și ce sunt b) să iau singur decizii cu privire la datinile care sunt sau nu importante pentru mine, pe care *trebuie* sau nu să le urmez!". Așadar, el aprindea și sfeșnicul de Hanuca și lumânările de la pomul de Crăciun, făcea împreună cu Irmtraud și Hanna, atunci când aceasta din urmă venea acasă de Sărbători, turtă dulce și Suffganioth, delicioasele gogoși, Latka prăjite, cărora Philipp le spunea tampoane de cartofi, atârna ghirlande și Treidel, niște titirezi de joacă, în brad. „Noi serbăm Crăciunukka!" Și, în loc de „Maos-Zur-Jeschuati" sau „Stille Nacht, heilige Nacht", din casa de pe Zetkinweg Nr. 9, o fundătură la capătul străzii Krupskaia, răsuna Beatles. Ciocolată și lemn: acesta era mirosul cărților, și Meno nu cunoștea nicio altă casă în care mirosul de ciocolată și de lemn să fie la el acasă atât de autoritar și de primitor ca în casa Londoner.

— Hanuca! strigă Irmtraud când îi deschise, atingându-l „obraz la obraz", o atingere pe care Meno o iubea datorită intimității ei delicate și neintruzive. Măi da' ce l-ai mai speriat pe săracul ofițer. A trebuit să-i explic! Probabil că acum s-a pus pe telefon. —Dar știi că lui Jochen nu-i plac glumele astea. Nu-i spune nimic! El e de părere că nu e treaba nimănui ce și cum trăim. Fii acasă!

„Fii acasă!", nu „simte-te!" sau „simte-te ca acasă!"; această primire simplă îl mișcase dintotdeauna pe Meno; îi era puțin rușine că trebuia să scoată trandafirii din palton și să-i dezvelească într-un mod atât de nefestiv, întrucât uitase să-i scoată din hârtie înainte de a suna la ușă — și, pentru că voia să-și ascundă emoțiile, îi vârî în mână lui Irmtraud, care îi ținea pălăria și mănușile, trandafirii cu boboci de tip „Mareșal Niel", cu o hotărâre șuie, ce nu era nimic altceva decât o jenă de care Meno nu reușea să se descotorosească niciodată pe de-a întregul atunci când era în vizită la familia Londoner. Jochen știa asta. Meno își curăța temeinic șireturile, că Irmtraud își ieșea din fire când vedea pe covorul ei picături sau noroi de pe stradă. La

[1] Istoricul german Jürgen Kuczynski, după care este modelat personajul Jochen Londoner, avea obiceiul să-și spună „veselul marxist" prin anii 1980, pe când era profesor emerit.

prima sa vizită, vizită de prezentare ca „prietenul Hannei", înaintea căreia Meno băuse, în lipsă de alte stimulente pentru curaj, trei pahare de bitter din rezerva medicului de vas Lange, „bătrânul cunoscător al existenței" (așa se recomanda Jochen Londoner, care pe atunci era profesorul lui Meno, dând din cap cu înțelegere și îndoindu-și înăuntru degetul mare) nu reuși nicidecum să-l facă să scape de jena asta; nici printr-un tur al bibliotecii casei, din care scoase ediții princeps din Kant și autografe de Brecht, răsfoindu-le risipitor, nici prin masa plină cu bunătăți la care savantul se așeză în mod demonstrativ, ca un tată de familie, într-o vestă croșetată și niște papuci cu model scoțian, nici prin vreuna dintre întrebările amabile care acopereau o plajă largă de interese. Din contră, bogăția din casa Londoner (bogăția de idei, precum și cea propriu-zis materială) îl intimidase și mai mult pe Meno, și probabil că Londoner observase lucrul ăsta, căci după aceea își schimbă „tactica", după cum spunea el, „gara de primire": de atunci, Irmtraud îl întâmpina pe Meno, spunându-i „Fii acasă" și numindu-l „Meno dear" sau „my dear", ceea ce i se păru multă vreme a fi vreo alintare ciudată, saxonă, până când întâlni aceste cuvinte în formula de adresare dintr-o scrisoare de-ale ei și înțelese că vorbea în engleză.

Dar Meno cunoștea fesul ăsta de cârtiță din cuier, așa că trăgea cu urechea să audă ce se vorbea în sufragerie mai degrabă decât să asculte vorbele de laudă și de prețuire ale lui Irmtraud, și întrucât Meno voia să-l audă, râsetul nisipos al lui Judith Schevola nu se lăsă prea mult așteptat. Philipp își dădea talente, și asta auzi Meno, pe care Irmtraud îl lăsă acum singur, arătând în tăcere și cu un aer conspirativ către scara care ducea la subsol, în bucătărie. O întâmpinare scurtă și cordială, un gest care te invita să te simți în largul tău, după care invitatul putea să facă ce voia, în cazul în care era un prieten de-al casei, până la invitația oficială (al cărei început era propus de un gong de masă sau de un clopoțel dintr-acela cum îl trăgea președintele „Colegiului Profesorilor" de la televizor, din care făcea parte și Londoner); putea să se tolănească pe fotoliul din sufragerie și să se adâncească într-una dintre revistele puse la îndemână (*Literaturnaia gazeta* și *Times Literary Supplement* se aflau printre ele), să răsfoiască prin cărți ori să joace o partidă de hockey la automat din intrândul de la subsol, dacă mai era cineva; o rolă cu monede de zece pfenigi, care trebuiau introduse în aparat, era mereu acolo; dacă aruncai un bănuț, puteai să învârți, prin intermediul unei roți, figurile roșii sau albastre, din plumb, cu bețele lor îndoite de bila de oțel. Puteai, de asemenea, să și pleci de-acolo, ieșind din casă, după cum făcuse Eschschloraque odată; vârât adânc într-o bibliotecă de perete, aflată pe scara care ducea în sus, către sanctuarul lui Londoner (în camera de lucru scria cu litere cursive, pe un oval din ceramică, „the haunted chamber"[1]), dramaturgul fusese apucat

[1] „Camera bântuită."

de nevoia de a aşterne pe l ârtie o scenă şi se repezise cu privirea sticloasă şi dând din braţe către măsuţa pe care se afla telefonul (Meno îi vârâse iute un creion în mână), unde căută fără succes şi cu disperare crescândă o bucată de hârtie (nu găsi niciuna; dacă în casa Londoner se găseau milioane de foi tipărite, foile goale bătrânul le păstra în „haunted chamber", veghind cu stricteţe asupra împărţirii lor: „A nu se lăsa nimic scris de mână prin casă, nici adrese, nici notiţe care să poată fi interpretate!", era maxima pe care şi-o însuşise din vremurile de ilegalitate). Meno, care îşi lua cu el bilete nescrise atunci când mergea la Londoner, îi dădu unul lui Eschschloraque — mareşalul măsurii luase absent receptorul în mână şi se apucase să rostească versuri în ritm iambic pentru o audienţă imaginară; în acel moment, Londoner coborâse scările, având şi el privirea sticloasă şi inspirată, agitându-şi şi el mâinile să-şi prindă cuvintele, gândurile, concluziile, şi căutându-şi drumul către telefon, unde Eschschloraque îi dădu, în locul receptorului, creionul pe care el îl luă dând din cap, cu o privire apucată, şi îl duse mai departe cu el, fixându-l şi scuturându-l cu mâna ridicată, în timp ce Eschschloraque se uita la receptor fără a părea să priceapă ceva, părăsind apoi casa fără să-şi ia rămas-bun şi având în picioare papucii împrumutaţi de la Londoner.

Se vorbea despre ce se vorbea de obicei în casa Londoner: despre istoria clasei muncitoare, despre economie, despre istoria fripturii de curcan, în contextul momentului, despre date şi evenimente din istoria Partidului Comunist. Judith Schevola stătea amuzată lângă Jochen Londoner, care se avântase atât de tare în discursul lui ţinut din balansoar, încât îşi tot pierdea unul dintre papucii scoţieni, Philipp punându-i-l de fiecare dată la loc, făcându-l „Seppel", poreclă folosită şi de Hanna (lui Irmtraud soţul şi copiii îi spuneau „Traudel"). Cu siguranţă că Jochen Londoner ar fi preferat să nu i se mai aducă în mod repetat aminte de faptul că euforia e muritoare (lasă papucul ăla să se ducă unde vrea el!); Judith Schevola oferea nişte urechi necunoscute, ce nu mai intraseră niciodată în colimatorul lui Londoner, în orice caz nu al lui Londoner cel bătrân, care ştia să se bucure de viaţă. Un pahar de vin Porto, pe care Londoner îl umpluse, clătinându-se în mijlocul unei analize ample, pline de miez, a „sarcinii principale", dându-i-l apoi lui Meno fără niciun comentariu şi fără să-l privească în ochi, fusese de ajuns pentru acesta pe post de salut; Meno, care rămăsese perplex văzând-o aici pe Judith Schevola şi care se uita cu o lipsă de chef crescândă cum Philipp se bronza bine dispus şi elegant în strălucirea casei, zbânţuindu-se de colo-colo ca un elev, dăduse deja pe gât paharul, şezând acum ca un huhurez, lipit locului de cercurile grele ale vinului, pe fotoliu, vizavi de bătrânul istoric. Acum, trecea prin cameră vorbăria Londoner-Sondoner în trei puncte, dându-i lui Meno impresia că se afla la marginea unei electricităţi de fulger; Irmtraud întrebă când să pună masa:

— Când pot să servesc iepurele, dragul meu?

La care „Seppel", cu totul prins în evocarea stării de foame și a ferocității caracteristice situației din fabricile de bumbac din Manchester, desfăcu brațele cu un aer întrebător, pentru a sugera ideea de democrație — cel care i le prinse fiind Philipp, și nu Judith Schevola, care pufnea, ori Meno, care, tăcând îmbufnat, socotea că Londoner are conștiința încărcată:

— *We love you* atât de mult, Traudel. Ești o eroină, căci *i sink, thre's not much fun in de Kittschen*?

— *You really don't have tomatoes on your eyes*, confirmă Irmtraud. Stai jos, draga mea! (Îndemnul îi era adresat lui Judith Schevola). *Potatoes* sunt cojiți cu toții *by now* și *I think* că varza de Bruxelles *is quite* gata.

— *Okay*, decise capul familiei. *Den I sink, wi take samsink to ciugulim in the intervalle.*

Un telefon de sus și ar fi venit de pe Gagarinweg cărucioarele complexului Miciurin cu un meniu. Irmtraud nu voia, deși Jochen Londoner îi oferise alternativa asta de mai multe ori, după câte știa Meno de la Philipp, care între timp îi făcea niște ochi dulci lui Judith Schevola, de ți se făcea lehamite. Ca și atunci când erau împreună în drum spre Eschschloraque, Meno ar fi vrut să se intereseze de Marisa; poate petrecea împreună cu tovarășii ei chilieni din exil ori poate că se juca în camera lui Philipp de vizavi de țesătoria de bumbac cu cuțitul lui Judith Schevola. Meno îl observă pe Philipp: știa omul ăsta ce voia de fapt? „Doar nu ești cumva gelos!" Izgoni gândul ăsta cu un gest brusc, care făcu să se pună în mișcare mâna cu ghiul ce îi întinse lui Meno un bol cu sărățele; fără să se întrerupă din vorbit ori să ia în considerare reacția lui Meno (poate că Jochen Londoner o luă drept încuviințare), savantul își continuă discursul despre Manchester. Philipp pusese în fața sa, pe masă, o plachetă cu Gorbaciov, care înfățișa capul cu aluniță pe un fond roșu; tabla plachetei, care avea în spate un ac, provenea în mod ironic din Vest; Philipp o adusese de la Berlin, unde aceste „sweet liddle provocations" (după cum spunea Jochen Londoner, care o analizase minuțios, lăudând calitatea sudării acului) circulau de vreo câteva luni.

Philipp, copilul-minune. Cel care încerca să mențină partidul pur și să țină sus ștacheta idealurilor sub ale căror stele luptaseră părinții săi (Meno nu și-i putea închipui pe cei doi separați), îndurând unul dintre destinele înfiorătoare ale acestui veac: toate rudele lui Irmtraud și ale lui Jochen fuseseră omorâte în lagărele de concentrare naziste, ei ajungând pe drumuri aventuroase în Anglia (*„avec nothing in the pockets* și tot mereu înfometați, *my dear*, înfometați"), unde el avea să lucreze la British Library, iar ea ca femeie de serviciu la Guy's Hospital, înainte de a fi arestați ca *enemy aliens*. Philipp, care îi acuza pe funcționarii corupți și care credea în socialism ca în ceva sfânt, nu ar fi fost niciodată în stare să treacă în discuție dincolo de o anumită limită, punând de pildă sub semnul întrebării întregul sistem, așa cum făcea Richard (și Anne? Nu fusese și ea educată la fel ca Philipp și el, Meno Rohde,

purtătorul unui nume mândru în ierarhia comunistă... acum, probabil că era la biserică, ascultând predica lui Magenstock și uitându-se la scena nașterii Domnului); niciodată Philipp nu se îndoia că socialismului îi aparținea viitorul mai bun, mai plin de speranțe. Totul pentru binele poporului... Philipp dona o parte considerabilă din salariul său pentru Casa de odihnă a muncitorilor din Leipzig; pe vremea studenției lucrase la magistrala Baikal-Amur. Și știința sa? Servea poporul, pentru care fusese gândit și planificat socialismul; Meno era convins că Philipp vedea știința sa, activitatea sa de profesor, ca pe o contribuție la întărirea socialismului și că ar fi renunțat fără ezitări la ele dacă asta i s-ar fi părut necesar pentru apărarea „cauzei drepte" (după cum le plăcea celor de-aici să numească dictatura proletariatului).

Se auzi fluierul Mathildei Negre, la care Jochen își întrerupse expunerea, dând pe gât o înghițitură de Sherry și atrăgându-i atenția lui Meno cu un „...*by the way*..." lungit; de cele mai multe ori, după un astfel de apropo, urma câte o mențiune importantă care se referea la chestiuni cotidiene; așa și acum. Observase că, în ultimul timp, se înmulțiseră din nou emisiunile de economisire a energiei din RDG, așa că Meno „și dumneavoastră, draga mea" (Judith Schevola tresări, ea fiind prinsă în contemplarea unor gravuri originale de pe pereții dintre rândurile de cărți) ar face bine să se aprovizioneze din timp cu cărbuni; în caz de nevoie, i-ar putea ajuta el, dacă vor. Și altfel, așa, în general...? Oferta asta de a le face rost de cărbuni era un „liddle avance" la o ofertă mai substanțială de a-i ajuta. Meno nu lăsă să-i scape prilejul. Se gândise la asta încă înainte de a porni către familia Londoner și îl rugă să intervină pentru Christian; oare nu putea Jochen să facă ceva, să-l mute la altă unitate, de exemplu, să-i găsească un post la cancelarie; Londoner făcu un gest de refuz. Asta ținea de Armată, nu putea face nimic, absolut nimic; avusese destule probleme cu boacăna pe care o făcuse Philipp la Hiddensee, cu compararea aia idioată a mic-burghezului cu cetățeanul cultivat, tovarășul ăla de-acolo făcuse mare tămbălău; a fost periculos, conchise Londoner, dar s-a putut rezolva. Apropo, oare telefonul funcționa din nou? Eliminarea avutului privat, spuse Philipp, când tatăl său se sculă din fotoliu cu mișcări chibzuite, icnind puțin; expresia de ascultare concentrată se reîntoarse când Londoner își apucă bărbia cu arătătorul și degetul mijlociu. Irmtraud ridică bățul de la gongul de masă, spunând: „The gong is gonging."

Meno putu să vadă cum Londoner își târșâie picioarele până la telefon și ridică receptorul, după ce ezită preț de vreo câteva clipe, presând casca de ureche cu o expresie încordată:

— A, păi ia treceți dumneavoastră pe-aici cândva, nu reușesc să prind legătura. Ar fi păcat să nu mai vorbim, nu? Dacă eu nu pot să vorbesc la telefon, dumneavoastră nu puteți înregistra nimic, și doar aveți un plan de îndeplinit, nu? O sărbătoare frumoasă și să ne auzim cu bine!

Rămase în picioare în timp ce Irmtraud aduse friptura.

— *Let's have a little* „festinos"! îi pofti el la masă pe invitaţi într-o londonezo-elenă.

După masă, urmară cadourile; Meno o observa pe Schevola, care vorbea astăzi mai puţin ca de obicei, rămânând reţinută şi la complimentele strecurate de către bătrân; nu le făcea s-o ofenseze. Ce-i drept, lui Londoner îi plăcea să vorbească şi îi plăcea să se audă vorbind („cu dragoste critică, nu că n-aş vedea eu ce şi cum"), ştiind însă că monologurile pot captiva audienţa, dar nu pentru mult timp. Schevola îi observa pe Philipp şi pe bătrân, plimbându-şi privirea, în timp ce mâncau, peste colierul de perle al lui Irmtraud, peste porţelanul de Meißen, peste şervetele de pânză monogramate (toate, iluminate vag de prima lumină de Hanuca, aprinsă prea devreme; Meno presupunea că Judith Schevola aştepta, ca şi el, cu încordare momentul, „caracterologia clipei" din care se va compune acest moment: transformarea bătrânului savant dintr-un revoluţionar convins (care le punea în faţă soţiei sale şi lui Judith bucăţile cele mai suculente de friptură) într-un cetăţean cu proprietate privată. Oare Liebermann-ul de deasupra canapelei avea să zâmbească mai puţin îndârjit, oare aveau să apară licăriri de îngăduinţă, de oboseală chiar, de bănuială a unei umbre pe chipul lucid al pictorului, un chip cu o expresie neîndurătoare, de un spirit scânteietor? — Momentul acela în care îşi dregea vocea, în care era încurcat şi timid. Jochen Londoner stătea în faţa pomului de Crăciun şi îi invită pe membrii familiei să i se alăture (pleoapele grele împinseră la o parte cuvântul „invitaţi"), îşi duse mâna la jiletca din tweed, punând mâna pe câte ceva şi împărţind, mai scoţând câte o vorbă domolitoare, mai încreţindu-şi fruntea şi spunând „Deci... pentru tine", „Acum... pentru dumneavoastră", nişte plicuri în care se aflau, după cum Meno ştia, dispoziţii de virament pentru nişte sume considerabile.

— Nu, nu, spuse Londoner, ridicându-şi mâinile pentru a opri protestele care încă nici nu se porniseră. Mâini calde, copii! Nu cu mâinile reci trebuie să faci cadouri. Tinereţea are nevoie de astfel de aripi ca să zboare. Nu, nu, *take it, forget it*, cumpăraţi-vă *something*. Ştiţi că nu trebuie să ne faceţi niciun cadou. Nu vrem! Să nu mai vorbim despre asta. Dar de la dumneavoastră — continuă el, dând din cap către Irmtraud şi îndreptându-se apoi către Judith Schevola — ne dorim ceva.

Irmtraud deschise romanul Schevolei, *Adâncul acestor ani*, cu sigla editurii Munderloh, care lui Meno îi era cât se poate de familiară, şi o rugă să-i scrie o dedicaţie. Jochen Londoner citi cu o voce plină de apăsare: „De vreme ce ai hotărât să fii cal, trage!".

— Să facem o plimbare! propuse Irmtraud Londoner.

— Da' cu ce-am greşit? îi şopti Schevola la ureche lui Meno.

— Ai răscolit răni vechi, îi şopti acesta.

— Ce prostie din partea mea, ce lipsă de tact! spuse ea.

— Copiliță — îi spuse Irn.traud Londoner, trăgând-o de braț —, n-aveați de unde să știți. Nu vă amărâți. Dacă vreți să faceți cândva parte din familie, ar fi bine să vă obișnuiți din timp cu astfel de întorsături. Suntem *all very labil,* nu-i așa, *my son*?

— *It is so,* mamă, confirmă Philipp, ajutându-și mama să-și pună paltonul.

Afară, Jochen Londoner încercă să surmonteze situația. Discuta despre carte, lăudând densitatea atmosferică și figura tatălui și folosind citatul care atârna deasupra mesei lui de lucru, „*You don't have to* învârtești în jurul cozii *if you want to say samsink* serios", cu referire la romanul Schevolei — Meno își aduse aminte de niște critici de carte pe care Londoner le scrisese pentru *Noua literatură germană* și pentru *Noua Germanie* și în care acesta se deda la niște șabloane vuitoare și la niște grandioase elucubrații de mori de vânt, fără a se fi uitat cu adevărat prin cărțile despre care scria; Schevola părea să simtă că laudele lui erau sincere, căci le domoli cu o reacție pe care Meno o știa de la unii autori (nu erau cei mai răi); atrase atenția asupra unor deficiențe, diminuând valoarea cărții, punând mai degrabă în lumină secțiunile care i se păreau mai puțin reușite („În Imperiul Roman de Răsărit străzile erau luminate") decât să le pomenească numai, pentru a evita orice aparență de lipsă de modestie. Londoner îl întrebă pe Meno cu precauție ce părere avea despre cartea asta. — În fond nu putea să se pronunțe cu privire la asta, îi răspunse Meno, deoarece nu cunoștea cartea, cel puțin nu în forma ei tipărită; Meno își tot făcea de lucru la pipa lui umplută ochi cu tabac, de parcă ar fi fost extraordinar de greu s-o aprindă. — Păi ce? întrebă Schevola speriată. Doar ceruse să i se trimită un exemplar!

— Cărțile bune — spuse Londoner, bălăngănindu-și sacoșa de cumpărături și dându-i lui Meno niște chibrituri — le citim cu siguranță.

Îi părea rău că această carte nu putuse să apară în țară, în caz că asta putea s-o consoleze sau s-o îmbărbăteze; și el știa ce gust are leucoplastul tăcerii, trebuise să aștepte șase ani să i se aprobe publicarea operei sale celei mai populare poate, *O critică mică a săpunului.* Apropo, știa oare Meno că Ulrich Rohde îi trimisese un afiș cu rufăria asta? După o prelegere la maestrul Arbogast, despre astrologia din Vechiul Orient.

— Știți — continuă Londoner, bătându-se voios cu mâna stângă, pe care o avea liberă, peste ambele părți ale pieptului —, aici vin ordinele și aici vin sancțiunile de partid, asta așa e. Să nu credeți că niște oameni ca Barsano sau chiar Karlfriede Sinner-Priest a noastră pot să-și facă treaba fără să mai ia câte o palmă dată din dragoste.

Meno se miră să-l audă pe Londoner vorbind astfel. Vreo câteva pasaje din cartea Schevolei care îi rămăseseră în minte erau foarte critice la adresa Partidului, ba unele erau chiar de-a dreptul agresive... Iat-o din nou, vechea schizofrenie pe care o știa și de la Kurt, atunci când se întâmpla să vorbească în mod excepțional despre treburi dintr-astea: Partidul sancționa, dar cei

sancționați cădeau în genunchi și nu vorbeau de rău marea mumă. Chiar și în fața plutoanelor de execuție, condamnații strigaseră „Trăiască Stalin, trăiască Partidul Bolșevic, trăiască Revoluția!". Meno își aduse aminte cât fusese de șocat când Irmtraud, care nu mai lucra de mult, pomenise în treacăt, în cadrul unei conversații, de fostul ei loc de muncă; lucra, în calitate de cenzor, asupra „cărților cu conținut filosofic"; până și disertația lui Philipp o respinsese din cauza unor „deviații de lectură". Cei doi Londoner aveau, așa spunea Philipp, „curiozitatea rece" de a vedea dacă copiii lor „se vor realiza", privindu-le în același timp cu bunăvoință visele: „Vă ajutăm, dar de luptat trebuie să luptați singuri." Și acum lăudau amândoi o carte pe care Irmtraud ar fi respins-o și pe care Jochen Londoner, dacă ar fi fost să vorbească în mod oficial, ar fi trebuit s-o încadreze ca fiind „neclară din punct de vedere ideologic", poate chiar ca fiind „dăunătoare".

— „Dar zvonurile vâjâie,/ adevărul e trecut sub tăcere./ Inimile sunt zăpăcite,/ atât de sus am urcat!"[1]

Judith Schevola îl întrerupse. Preț de o clipă, lui Meno i se păru că Londoner era pe punctul să recite următoarea strofă, dar acesta tăcu. Philipp și Irmtraud mergeau în fața lor, iar Philipp gesticula.

— Pot să vă întreb ceva? *Seriously*.

— Dați-i drumul, draga mea, dacă pot să răspund.

— Philipp îmi reproșează adesea că nu m-ar interesa problemele din țara asta. Mă refer la problemele economice. Nu e adevărat. Îmi țin și eu ochii deschiși. Credeți...?

— Lennin, o întrerupse Londoner cu un gest amplu al mâinii drepte. (Păru să tragă o parte din Schevola.) Lennin a introdus în Rusia Sovietică o economie capitalistă după terminarea războaielor. A vorbit tot mereu de treaba asta: capitalismul e dușmanul nostru, dar e și dascălul nostru. (O privi cu suspiciune, socotind poate că se avântase prea departe.) Și asta o spune Lennin, dascălul *nostru*, al tuturor!

Pe Meno „Lennin" ăsta îl făcea să mustăcească; suna ca Lennon cu „i". Jochen Londoner era un fan declarat al formației Beatles.

— Încă un lucru numai, draga mea. Astăzi e Crăciunul. Teoriile lui Lennin despre necesitatea democrației de bază. Lennin, în fruntea Revoluției din Octombrie, zece zile care au schimbat lumea, iar noi suntem o parte a Uniunii Sovietice, de unii singuri nici n-am fi în stare să ne ducem zilele. Concluziile, și mă refer aici și la cele privitoare la politica actuală, vă las pe dumneavoastră să le trageți.

---

[1] Strofa a doua din poezia *Turm von Babel* („Turnul Babel") de Johnnes R. Becher (scriitor, om politic și autorul imnului național al RDG), o poezie în care sunt tematizate neajunsurile realismului socialist.

Își schimbară aranjamentul în formație. Irmtraud și Jochen Londoner rămaseră în spate. Se țineau de mâini, privind strada și tăcând. Philipp probabil că nici nu ar fi avut voie să-i pună tatălui său o astfel de întrebare; din câte știa Meno, probleme de tipul ăsta nu se discutau în cadrul nomenclaturii, cel puțin nu între generații. În casă nu se găseau niciun fel de adrese în afara celor încuiate în seif, nu existau dubii care să riște să devină substanțiale între cei patru pereți personali, nu exista deviaționism, ci numai credință necondiționată în Partid. Meno își aduse aminte de perfidia subtilă a lui Londoner când îl pusese pe Philipp să-l invite pe Bătrânul de pe Munte; ce umilință — și ce reacție ciudată din partea bătrânului: fusese mânios să fie invitat de către familia Londoner; avea impresia că, în felul acesta, îi dăduseră de gol singurătatea, cu atât mai mult cu cât această singurătate trebuie că era atât de mare încât „nici măcar nu eram în stare să refuz invitația în mod politicos!". „De fapt, o invitație prin intermediar", așa spusese Bătrânul de pe Munte. „Așa cum invitai înainte în mod prietenos lacheii sau copiii curtenilor la castel, la masa cu daruri, de unde puteau să ia cu ei câteva firimituri."

— Vreți cumva să mergeți și dumneavoastră? o întrebă Meno încet pe Judith Schevola.

Philipp era în plină vervă, Meno cunoștea chestia asta — și Hanna avusese astfel de stări extatice; ceva ce-i era străin, dar care îi plăcea și pentru care o iubise pe Hanna. Din gura lui Philipp vorbe ca „revoluție mondială", „o comunitate în care tuturor oamenilor să le meargă bine, în care nimeni să nu sufere de foame și nimeni să nu fie asuprit" nu sunau ca niște șabloane, așa cum se întâmplă adesea la reprezentanții facțiunii de beton. Philipp credea în viitor. Acesta îi aparținea socialismului și le aparținea lor, „copiilor de eroi", copiilor unor oameni care trecuseră prin niște suferințe de neimaginat pentru transpunerea în realitate a idealurilor lor. Când ochii lui Philipp sclipeau ca acum, când entuziasmul pricinuit de faptul că putea să participe la luptele acestor vremuri care, în mod legic, aveau să ducă la o zi de mâine fără exploatare și fără nevoi, devenea frumos, aducând nițel în astfel de clipe, cu părul lui lung și purtând, ce-i drept, o pălărie în locul basculului plin de stele, cu modelul său, Che Guevara. În acest punct răzbăteau de obicei în vorbele lui celelalte tonuri, căci el, Philipp, și alții de obârșie asemănătoare, erau copiii învingătorilor istoriei, copiii unor adevărați revoluționari, carevasăzică, ce nu se îndeletniciseră numai cu teoria, ci, în primul rând, cu practica — „în vreme ce mic-burghezii și toată gloata pentru care niște oameni ca părinții și-au pus la mezat viața s-au ascuns în spatele sobei călduțe, trădând cauza pe care o susținuseră". Meno se abținu să întrebe dacă această „gloată", la adresa căreia Philipp schiță un gest disprețuitor din mână, nu făcea și ea parte din clasa muncitoare, din poporul pentru care Philipp și tovarășii săi ziceau că activează; în astfel de „stări", Philipp nu mai părea să fie receptiv la argumente critice.

— Să merg unde? Vreți să spuneți: în junglă? Unde locuiesc adevărații revoluționari? De ce nu?!

Meno tăcu după acest răspuns al lui Judith Schevola, care adăugă, dând din umeri:

— E pentru o lume mai bună. Am fost odată și la Praga pentru asta... Indiferent de ce ar spune Altberg. De murit, trebuie să murim cu toții până la urmă, iar de trăit... e mai bine să trăiești puțin și să arzi ca un foc de artificii decât să tot fii scormonit prin cenușă.

Tonuri dușmănoase! Meno se lăsă să cadă în spate, neștiind ce să mai creadă de vorbăria Schevolei, scârbit de privirea subjugată cu care aceasta se uita la Philipp dintr-o parte; se simțea lezat și își aduse aminte de discuția purtată în drum spre Eschschloraque, de pasajul despre tutuit și despre geniile care se pun pe urlat — geniile subjugate erau cel puțin la fel de dezamăgitoare.

— Ei, băiete — spuse Jochen Londoner, luându-l de braț —, e fata asta potrivită pentru Philipp, ce zici? Știi, încep să îmbătrânesc, azi-dimineață vorbeam cu Trudel ce frumos ar fi să avem nepoței și să ne putem juca cu ei sub brad. Dorințe de bunic! Nu socoți și tu că noi ăștia, mai cărunți, așa, avem dreptul să lăsăm lumea să fie cum o fi și să nu ne mai pese decât de râsetul de copil? Sperasem atât de mult că Hanna și cu tine... că vă veți regăsi. Nici de la ăștia doi din față nu ne vin *fnuki*, după cum numește prietenul meu polonez bucuriile bunicești. Da, da, destul.

Dar Londoner nu-l slăbi, ci se apucă să bată monedă pe tot ceea ce pierduse Meno și de care acesta încă nu părea să-și dea seama:

— Patria, băiatul meu, locul unde ești cu adevărat acasă!

Dar câte și mai câte n-ar fi posibile, dacă... etaj de lectură în Biblioteca de Stat din Vest, cu vize private, cu vize de serviciu; pe el, Londoner, îl asculta secretarul general; cu o hârtiuță dintr-asta te putea scufunda ca o amfibie între lumi, fără să te întrebe nimeni de sănătate, iar dacă pe Meno nu-l lăsa conștiința să facă una ca asta („aș putea să înțeleg"), ar avea deschis în fața lui Arhipelagul, întreaga Uniune Socialistă, un continent de o bogăție nebănuită, de care oamenii de „dincolo" nu aveau habar în grandomania lor fixată pe Atlantic... Crimeea, insulele adriatice din fața Iugoslaviei, Cuba, Orientul amețitor al Uniunii Sovietice... minunatul Dușanbe; pe Drumul Mătăsii, răscolite de ampla respirație a istoriei, așteptau Buhara, Samarkandul... Că doar Meno era, ca și Hanna și Philipp, „copil de eroi" (Meno observă recunoscător că Jochen Londoner devenea din nou ironic); în cadrul conducerii Partidului și a Statului, continuă Londoner, Meno era „cât se poate" de apreciat, ba unii chiar, „după cum știu din surse sigure" („telefonul de sus?" — „telefonul de sus!"), ba unii chiar îl stimau foarte mult!

— Ar putea fi ușor de tot pentru tine, dragul meu băiat. Numai de-ai vrea! Postul ăsta de subaltern de la Secția de Lectorat șapte...

— Friptura a fost foarte bună, spuse Meno, când Londoner tăcu.

Irmtraud Londoner nu spuse nimic.

— Edu Eschschloraque mi-a povestit odată că l-ați vizitat. (Vocea lui Londoner era din nou consistentă; savantul cumpătat și binevoitor se întorsese în trupul lui.) A stat mult să se gândească la asta. Cred că îi place de tine.

Pe Meno îl apucă râsul:

— Altberg crede că Eschschloraque mă urăște.

— Virgula roșie, da, da. E sensibil la asta. Avem cu toții porțiunile noastre de frunze de tei[1]. Georg Altberg, hm. Cum ți se pare?

— E un eseist strălucitor, promovează ca nimeni altul talentele tinere din țară.

— Nu de asta te-am întrebat.

— E un om disperat.

— Eu zic că e un oportunist. Cenzor, autor din semiumbră, prieten de pahar. Suntem ciudați. Să știi că suntem. (Bătrânul lovi cu degetul cu pecete într-un gard.) Ciudați!

Se apropiau de granița Imperiului Roman de Răsărit, dedesubtul lor se afla Blocul A, de unde se auzea lătrat de câini.

— Mă plimb pe aici în fiecare seară, și tot mă mai latră. Ăștia sunt niște câini care te rup, nu alta, n-aș vrea să-i întâlnesc când le dau drumul să alerge liber. Sau poate că e din cauza asta?

Londoner ridică plasa de cumpărături.

— Unde mergem noi de fapt?

— Așteaptă!

Londoner rânji ca un pezevenghi. Lângă „Luptătorii drepți" din fața Casei de Cultură ardea între timp o mică lampă suplimentară, în piloni licăreau făclii eterne, păzite de niște santinele postate de ambele părți ale aleii, în direcția Engelsweg.

— Ia te uită! (Privirea lui Meno o urmă pe cea a lui Londoner, îndreptându-se către Insula Cărbunelui, care se afla în penumbra zăpezii, ca o epavă pătată de niște ochi galbeni de Argus.) Ăsta e de la interogatorii; au de lucru chiar și în Ajun.

Continuară să meargă pe strada care se transformase de-acum într-un drum, până când fură orbiți de lumina unui reflector și cineva strigă „Parola?" — „Friptură de iepure!". Reflectorul se stinse, iar Londoner îi făcu lui Meno semn să-l urmeze. Merseră încet până la bariera care consta dintr-un zid de beton acoperit cu sârmă ghimpată îndreptată înspre afară; din cincizeci în cincizeci de metri era câte un foișor. Din următorul foișor fu lăsată

---

[1] Aluzie la mitologia germanică. Eroul legendar Siegfried se îmbăiază în sângele balaurului pe care l-a răpus și, prin urmare, pielea îi devine de nestrăpuns. Dar o frunză de tei i s-a lipit de umăr, porțiunea respectivă nefiind atinsă de sânge și rămânând așadar vulnerabilă.

o funie iluminată de un felinar. Londoner legă plasa de funie și trase de ea, la care funia porni din nou în sus. Meno înaintă chiar până la zid. În punctul în care putea atinge piatra simți ceva mânjit și cald; aici nu era zăpadă. Rugii de mure care năpădiseră betonul și sârma ghimpată, care se cățăraseră pe foișor și începuseră să-l cuprindă cu totul și să apuce coroanele pomilor licăreau ca metalul uns.

— Asta o facem mereu, băiatul meu. De Crăciun trimitem santinelei din foișor câte ceva în sus, spuse Londoner frecându-și mâinile și făcând cu ochiul complice.

Dădură fuga înapoi. Bătrânul savant se lăudă mândru cu fapta lui de corsar, în vreme ce Irmtraud îl ajuta cu dragoste îngăduitoare să ocolească gropile din asfalt.

...dar ceasurile băteau, zăpada picura, se vălurea, flutura deasupra Dresdei, se întărea, se înmuia, apoi devenea cenușie ca fulgii de capoc, pe la jgheaburi se forma zăpadă înghețată, se umfla, inflamată de cenușă, crescând până se formau din ea niște colonii maronii de corali. Meno auzea, între ani, iarăși zgomotul bătătoarelor de covor, vedea covoarele persane din Vietnam și Taşkent rulate în zăpada feciorelnică a grădinilor, podurile din Laos și din RP Chineză, îi vedea pe tații de familie și pe fiii lor lovind, bătând măr, cotonogind, făcând praf, desființând, caftind covoarele, dând frâu liber unei mânii specifice, care îi făcea să apuce bătătoarele confecționate în atelierul fabricantului de coșuri Zückel (din spatele micuțului parc al primăriei, cu farmacia ponosită de pe urma intemperiilor, casa de economii din cafeneaua unde vara se găsea înghețată și iarna se găseau cârnăciori fierbinți și grog, și unde „sala de lectură" te îmbia să citești ziare; pocneau, loveau cu armele lor elegante, mlădioase în stil roccoco parcă, plăcute când le ținea în mână, care scoteau, atunci când loveai, un fel de scrâșnit, și care îi veneau de hac mizeriei, scamelor și păduchilor din covoare. Fabricantul de coșuri Zückel le privea „în acțiune", căzut pe gânduri, atunci când mergea prin cartier... dar ceasurile băteau, înăuntru, în odăile încălzite cu eforturi, băteau la Ticketac-Simmchen și Uhren-Pieper, pe Turmstraße; în prăvălia de timbre a lui Malthakus, ceasurile băteau pe tejghea, lângă albume și vederi; băteau la Trüpel, cel cu discurile; la oficiul poștal de pe masa dirigintelui Gutzsch; la cofetarul Binneberg; la „Magazinul de sucuri" al doamnei Zschunke, și la drogherie: înăuntru —

Afară însă, afară vântul se înteți din nou, iar la țară dansau viscolele.

55

Trecere pe sub apă

Frăția armelor o să vă facă să trăiți lucruri de neuitat.

DESPRE ROSTUL VIEȚII DE SOLDAT

Niște sunete de fluier ca ăsta înjunghiară somnul.
— Compania a patra! Alarmă de luptă!
Ceasul cu cadran fosforescent al lui Costa arăta ora 3.00.
— Măseluță, șobolan nenorocit, pe fereastră o să zbori.
— Cât de mult urăsc eu chestia asta! Cât de mult urăsc eu chestia asta!
— Netrebnicilor, mămăligarilor, vitelor!
— Arzătoare Bunsen, creiere de supă, purceilor de pământ!
— Frecători de smoală, flecarilor, licuricilor, păsăret prăpădit!
— Scoate pieptănul de păduchi, camarade, și dă-ni-i pe toți nouă!
Așa mârâiau comandanții de tanc în frigul întunecat din camera lor, în timp ce se dădeau de ceasul nopții să se îmbrace (chiloți, combinezon de câmp, pachețelul de protecție, mască de gaze, centură, cască de tanchist)...

„Dragă mamă, de unde până unde ți s-a năzărit că mi-aș putea face singur rău? Pentru că scumpii mei camarazi de cameră lasă să meargă radioul tot timpul? Costa e, în fond, un tip amărât, mama i-a murit de cancer la patruzeci și doi de ani, venea din « satele dormitânde », tatăl a lucrat la mina de uraniu Wismut, l-au declarat invalid la patruzeci și cinci de ani — metastază la oase. Marele Irrgang înjură ca un vizitiu — ceea ce strict vorbind și suntem, de altfel — și îi enervează pe superiori, refuzând în mod consecvent să folosească dativul, și e un adevărat contrabandist. Deunăzi a adus pe ascuns în unitate vreo câțiva litri de « udeală », tatăl lui, care lucrează în domeniul fabricării frigiderelor, făcându-i un fund dublu la geanta de călătorie și izolându-l cu o folie metalică, după care spațiul astfel creat a fost umplut cu mai multe sticle de dulce licoare românească ce poartă numele de Murfatlar, care a făcut din niște tanchiști onești marinari aflați pe punte pe vreme de furtună și care a dus totodată la dublarea efectivelor companiei. Muska are nevoie de o prietenă, asta e tot, dar aici nu există decât însărcinata pentru cultură

a regimentului, o lucrătoare fruntașă, de 130 kg, și repetentele de la « Umezeala veselă » — nici măcar alea nu vor să știe de el. Asta e, loțiunea de bărbierit *nu* e pentru uz intern. Clătită s-a aflat cândva, ce-i drept, în urmărire penală pentru omucidere, dar nu s-a putut dovedi nimic, și acum e șoferul meu de tanc. Mai nou l-a luat pe șeful de companie, cu un rânjet șui: « Dacă vreți o mașină, tovarășe căpitan... Că doar de câștigat, câștigați nimica toată! Trebuie numai să-mi spuneți, e de ajuns un telefon și vă puteți alege una! Ce vreți? Lada, Dacia, Wartburg — ori poate vreți una mai ca lumea? Nicio problemă! ». Comandantul nostru de companie a râs numai: « Pesemne că vrei să obții tu ceva, Kretzschmar, scroafă puturoasă ce ești. » « — Ei, da, chiar pe degeaba n-ar fi, tovarășe căpitan. De-aș putea numai să dau un telefon... » Câteva ore mai târziu mașinile defilau pentru inspecție în fața cazărmii, am avut voie chiar să ne uităm și noi. Niște tipi îmbrăcați în jachete de piele, purtând ochelari negri care beau suc de mere și strigau la Clătită, întrebându-l de ce mai aleargă de colo-colo în uniforma asta. La care Clătită s-a pus din nou pe rânjit: « Ei, tovarășe căpitan? Pentru dumneavoastră la un preț special! ». « — De ce aș vrea eu să-mi fac singur rău, când am șansa să văd niște fețe ca cea pe care a făcut-o comandantul de companie în momentul ăsta? »

Așa, carevasăzică, Reina Kossmann vrea să vă viziteze."

Fluier: „Compania a patra, la rastel!". Măseluță deschisese ușa cu zăbrele și le făcu semn subofițerilor din primul pluton să intre; de data aceasta, alarma (sirena de pe coridor se porni să urle) nu era una dintre glumele lui; Măseluță era cât se poate de treaz și cât se poate de enervat și își pusese o cască de oțel pe cap; Christian își luă pistolul-mitralieră AK-47 din dulap, semnă chitanța la subofițerul de muniție din camera de gardă, și gata, liber la subunitate, dați-i bătaie, dați-i bătaie, pe scări în jos în pas alergător, compania a cincea și compania a șasea, adunarea în fața batalionului, ofițeri alergând de colo-colo gesticulând agitați; plouase, era o noapte de aprilie călduță, mirosul de gaze reziduale de la Uzina Metalurgică din Grün se amesteca acum cu aroma florilor. Apelul, controlul disponibilității de acțiune, înainte-marș către parcul tehnic...

„Dragă Reglinde, aproape că te invidiez că ai acum parte de frumoasa perspectivă din camera de lucru a tatei. Știu cât de mult ține la ea, dar Anne mi-a scris că numai dovedind că ți-o închiriază ție au reușit să nu le bage vreun alt chiriaș pe cap. Griesel a umblat cu fofârlica, probabil că voia să-i arate domnului doctor principal că nu poți să-ți ignori în mod nepedepsit vecinii. Iar din punct de vedere profesional așadar, ești la maimuțe acum. Felicitări! Măcar vezi fețe umane. Mi-aduc aminte de gorila care stătea amărâtă în spatele sticlei, amestecându-și apăsată morcovii și salata și mai luând din când în când câte ceva de pe jos; cu deosebit interes mânca ceea ce vomitase. Și noi

ne jucăm din când în când de-a grădina zoologică, jocul se numește, mai precis, « Casa lui Alfred Brehm »: șoferii îi imită pe cimpanzei, soldații sar precum caprele negre pe coridorul companiei, comandanții sunt în mod tradițional « rinoceri » sau « elefanți » — îți întinzi brațul, îl cuprinzi cu celălalt braț și îți apuci nasul, după care te apuci să suni din goarnă, să suni din goarnă! — Mulțumesc pentru vederile de la Malthakus, a fost o surpriză reușită. Am un set de vederi cu Constantinopole, mi-am cumpărat când am fost în concediu, și unele cu insulele din Marea Sudului — scumpe, dar câștig aici destul de bine. Tahiti și Noumea, Noua Caledonie..."

Fluierături, urlete, tropote, lumini de reflectoare rătăcind pe pista de beton, fețele speriate ale soldaților. Comandanții de pluton alergară cu gențile cu hărți pe după umăr la comandantul de companie, care rupse, fără a se uita, sigiliul unei mape din care luă apoi un document pe care îl parcurse la lumina lanternei. După aceea, le dădu comandanților de pluton instrucțiuni succinte; Christian îl văzu pe locotenentul său descriind cu brațul drept o mișcare de ziceai că e brațul unei mori de vânt: porniți motoarele; se auzi zgomotul de la pompa de ulei, Clătită făcu contactul, Christian își vârî boneta în radioul de bord și ocupă poziția comandantului. Stând în picioare pe locul său de deasupra artileristului, cu pieptul în spatele capacului, fixat în poziție deschisă, al bocaportului, soldatul-încărcător se văita: „Acum e război, fir-ar să fie, acum a început războiul." Artileristul spuse: „Ia mai taci din gură, că doar tu ai mai multe zile rămase decât are Turnul Eiffel nituri, pe când eu mai aveam atât de puțin până la liberare, și acum vine chestia asta. Auzi, Nemo, știi ceva?". Răspunsul lui Christian se auzi ca un bâlbâit din pricina ieșirii hurducăite prin punctul de control al parcului tehnic: „Astea au fost ordinele de a pleca în misiune pe care le avea comandantul de companie, acum așteptăm și-om vedea." Apoi, Christian trebui, după cum prevedea regulamentul atunci când traversau orașul, să alerge înaintea tancului său și în spatele tancului lui Muska, cu reflectoarele din bocaport aprinse, pentru a-i permite lui Clătită să vadă stegulețele de ghidare, roșii și albe; de-a lungul traseului, care se derula pe la marginea orașului, se aprinseră luminile în casele părăginite, susținute de schelărie și cu cărămizile mâncate; se vedeau umbre pe la ferestre, iar Christian se întreba: „Oare ce-or fi gândind ăștia despre noi, oare ne-or urî, oare le-om fi indiferenți (ceea ce era improbabil la ora asta), oare ne-or invidia sau ne-or compătimi, așa cum suntem echipați de parcă am face parte din Afrikakorps. Ochelari de motociclist pe casca de tanchist, mitella, o bucată de pânză în formă triunghiulară folosită de sanitari pentru a rearanja brațele fracturate, care, pusă la față, ne făceau să arătăm ca niște tâlhari, iar noi ne furișam noaptea pe la marginea orașului — încotro? Toate efectivele, gata pentru intervenție imediată, sosi ordinul de la comandanții de pluton...

„Dragă Barbara, pachetul vostru a ajuns, mulțumesc mult! Foarte folositor e desigur săpunul de la unchiul Uli și, deoarece magazinul militar de aici e închis de vreo câteva săptămâni « din motive personale », sunt foarte binevenite și cele unsprezece tuburi de pastă de dinți. Nouă luni a făcut deja micuțul Erik... Ce-i drept, urlă în prima poză pe care mi-ai trimis-o, dar oricum stă prin forțe proprii, și ce îl mai roade în a doua poză pe ursuleț — bănuiesc că fulgii din lateral sunt intestinele ? Se vede că începe să manifeste o empatie. Mă întrebi de două lucruri: de concediu și de prietenă. Cu concediul treaba e că nu pot să spun care e treaba cu concediul. Dacă ceri concediu, treci prin următoarele faze: văzut, râs, tăiat, și anume pe motiv de misiune de luptă. Concediul e marea problemă neclarificată a trupei... Sper să pot veni pe la începutul toamnei, poate în septembrie sau pe la începutul lui octombrie, după ce scăpăm de tragerile de vară. Apropo, știu la ce cuvânt de-al lui Gorbaciov te referi, ăla pentru care te-ai certat cu Gudrun. Avem aici învățământ politic riguros, ne controlează caietele în care trebuie să ne facem notițe. Era referatul dinainte de Plenara Comitetului Central, în care s-a discutat convocarea Congresului al XXVII-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice; nu e niciun cuvânt pe care să-l folosească mai des și cu mai multă insistență decât « accelerare ». Discuții politice fierbinți sub pete reci de apă. Între ele, o operă care nu mai interesează pe nimeni în afară de Niklas și Fabian și poate pe Meno; astea sunt acum « seratele muzicale » din familie, după cum reiese din scrisoarea ta. Aș da mult să pot asculta o operă dintr-asta. Îmi pare bine că Niklas a reușit să limiteze pagubele provocate de inundația de deasupra secreterului cu ajutorul mucavalei mele; totuși, uneori, când stau treaz noaptea în patul meu, mă gândesc că în camera de muzică vor începe curând să crească plante subacvatice și că din pozele de pe pereți vor urca soprane-sirene și orchestre de pești."

O zonă interzisă publicului, plină de cutii de muniție și de vehicule acoperite, o zonă în care trupa se aproviziona cu muniție, făcând tranziția de la muniția de exercițiu la muniția de război, care se găsea aici; fură distribuite noi ordine, între timp sosise comandamentul regimentului. Ordinul spunea că se pornește mai departe, că toate comunicările prin radio trebuia să fie codificate de acum înainte; Christian se dădu așadar jos din tanc. Știa ce-i așteaptă: șmotru sub comenzile urlate ale ofițerilor care tot alergau de colo-colo, dă-i și scoate grenadele, dă-i și pune grenadele în barem, camuflează tancul, pornește cu tancul în triajul gării din Grün, apoi transport într-o direcție necunoscută...

„Dragă Christian, părinții tăi mi-au dat adresa ta, și tot de la ei știu că ești la tanchiști și că nu-ți merge chiar atât de bine. De aceea vreau să-ți scriu și sper că nu te superi. Între timp, am ajuns la Leipzig, sunt studentă la

Medicină — nu m-am mai apucat de Chimie până la urmă. Dar Medicina nu e prea departe. Mă gândesc adesea la seara de la unchiul tău, din Casa Celor o Mie de Ochi, și la Barul „Pasărea Paradisului". Apropo, am înregistrat niște casete, mai nou au început să dea formația Neustadt pe DT64, dacă vrei pot să-ți trimit una. Cum ai stat tu la masa din grădină, când ceilalți mai erau încă la bar, și eu nu puteam să merg la tine, pentru că tu erai cu totul adâncit într-ale tale și aveam impresia că nu ai nevoie de niciun alt om, în orice caz nu în acel moment. Am o cameră la cămin, împreună cu trei colege, una dintre ele e unguroaică, e foarte haioasă, cu ea mă înțeleg cel mai bine. E seară, ele au ieșit, de fapt ar trebui să învăț, dar am văzut întâmplător titlul unei cărți pe care o citește una dintre colegele mele, *Contele de Montecristo*, și deodată mi-am adus aminte de discuțiile noastre, de drumețiile prin Elveția Saxonă, de vocea ta. Tatăl tău sună similar, m-am speriat, nu glumă, când a răspuns la telefon, iar de respirat, respiră tot așa, ca tine, abrupt, pe nas, atunci când o pauză din cadrul discuției devine prea lungă. Îmi dau seama că scriu prost, sar de la una la alta, când de fapt voiam pur și simplu să mai ținem legătura! Pe felicitarea de alături am desenat o flamingută — așa se spune? Care se uită la o cutie goală de scrisori. Din păcate, nu pot să desenez atât de bine ca Heike. Nu am pus felicitarea alături de scrisoare, să-ți fac reproșuri, ci pur și simplu pentru că această cutie de scrisori goală, lipsită de viață, nu poate să exprime ceea ce simt eu la lectura scrisorilor tale. Mi-ai trimis trei scrisori pe care le-am citit și răscitit. Nu e tocmai simplu să găsești cuvintele potrivite pentru a exprima ceea ce mă fascinează la scrisorile tale. Filosofia am asociat-o întotdeauna cu Căpetenia Pană Roșie sau cu ceva supranatural. Sau cu Spinner. Abia scrisorile tale m-au făcut să vreau să știu mai multe despre tema asta, dar nu din motivul că ar trebui să țin pasul cu interesele tale. Nu mi-a scăpat nici felul drăgăstos în care au fost articulate scrisorile tale, spre deosebire de-ale mele, dar nu știam cum să-ți răspund și nu am îndrăznit să formulez scrisorile cu mai multă încredere și mai personal. Reina, timidă? Probabil că asta e ceea ce gândești acum. Știu că nu dau impresia asta, dar, de fapt, sunt o ființă cât se poate de reținută! Uneori, se întâmplă să vreau să spun ceva, dar nu scot niciun cuvânt. Iar în Elveția Saxonă am avut, în sfârșit, posibilitatea să-mi asum « riscul » și să las deoparte caracteristicile felului meu tăcut de a fi. Teama de a fi respinsă ori de a nu găsi poate cuvintele potrivite este cauzată de lipsa parțială a conștiinței de sine. Există oameni care cred că trebuie să dovedească ceva și devin cu timpul « băgăcioși ». De aceea probabil că mă și simt atrasă de tine, pentru că tu nu ești așa ca toți ceilalți, ci poți să prezinți ceva al tău. Bineînțeles, îmi dau seama că timpul tău liber e foarte limitat. Dacă nu vrei să scrii atât de des, găsesc asta perfect în ordine. Poate că eu mă gândesc prea serios la multe lucruri. Asta face cu siguranță mai dificilă și găsirea unui răspuns, iar situația este considerată mai critică decât va fi fiind ea în realitate. Ne putem întâlni cândva, nu? De la Leipzig

se poate ajunge cu trenul la Grün. Chiar m-aș bucura foarte mult. (Te rog să răspunzi la scrisoare!) Reina"

Un mecanic de locomotivă morocănos ridică felinarul în fața tancurilor, nu, nu știa nimic de asta. De avut, aveau vagoane, dar nu erau prevăzute pentru armată; și, în timp ce ofițerii regimentului se agățau de aparatele lor de emisie-recepție și tot învârteau la telefoanele de campanie, Christian duse mâna la scrisoarea Reinei și după talismanele de la Constantinopole și de la Marea Sudului; deasupra șinelor de cale ferată atârnau niște lămpi, ca niște oale albe, incandescente, iar dintre ceasurile căilor ferate, care erau acoperite de mizerie de muște și o crustă de cenușă, majoritatea erau defecte, având sticla spartă și arătătoare îndoite ori numai un arătător; vreo câțiva bețivi, care se învârteau pe peroanele pentru trenurile personale, bălăngănind niște sticle de bere, izbucniră mânioși de cum văzură soldații; urlau și înjurau, abia ținându-se pe picioare, aplecați în față, și își legănau sticlele, până când Clătită, care se uita prin vizorul șoferului, spuse:

— Băieți, ăștia nu sunt supărați deloc. Vor să ne vândă ceva de tras la măsea.

Apoi, Clătită se strecură în față, neobservat de superiori, căzu repede la învoială și alergă, aplecat, înapoi la tanc, unde îi aruncă soldatului-încărcător prada, o plasă plină de sticle de bere, pe care soldatul o dosi într-o parte, sub mitralieră.

— Suiți tancurile! comandă o voce aspră.

Lanternele făceau cercuri, era semnalul pentru a porni motorul, și tancurile înaintară către rampă.

Christian și Clătită își schimbară pozițiile, șoferul mai bun ghida, șoferul mai prost manevra tancul; Christian înălță scaunul, era o situație neobișnuită, nu mai condusese de pe vremea școlii de subofițeri. Tancul se smuci. Christian ambreie mult prea repede. Trebuia să urce rampa pe cât posibil drept în sus. Tunul de deasupra capului său făcea o umbră pronunțată, din stânga îl orbea un reflector cu halogen, acum începea partea înclinată a rampei. Tancul trebuia să fie perfect aliniat în fața vagonului. Clătită trebuia să adapteze la marele fix momentul de răsucire, un tanc nu are rază de curbură, se întoarce pe loc, iar pe vagon șenilele ar fi depășit cu mult spațiul disponibil în stânga și în dreapta. Clătită făcu o mișcare bruscă cu fanionul, Christian trase puțin de manivelele de ghidare. Acum, Clătită îi făcu semn să se oprească. Christian își dădu seama că merge prea repede, dar nu putea să oprească, nemaiajungând deodată la ambreiaj și frână, întrucât i se prinseseră pantalonii și, totodată, trunchiul îi era blocat între marginea bocaportului și scaunul șoferului.

— Oprește! urlă Clătită, mutându-și agitat fanioanele când în lumina intensă a farurilor, când la umbră. Oprește! Oprește!

Christian voia să oprească motorul prin intermediul manivelei de sub sectorul de susținere, dar era paralizat, se uita la manivelă, la farfurioara maro, din duroplast, unde apeși în jos și împingi la stânga și la dreapta pentru a regla turația, dar nu reușea să se urnească; acum, urlau și alții: „oprește motorul, idiotule!" și „dă-te jos!"; îi văzu sărind de pe vagon pe soldații a căror sarcină ar fi fost să fixeze opritoarele de oțel cu piloni de lemnul vagonului, în fața și în spatele tancului T55.

Christian trase manivela de ghidare în „poziția a doua", dar tancul nu se opri așa cum ar fi trebuit; o adevărată chestie rusească, își spuse Christian în sinea lui,

și:

„scrisoarea Reinei, poate că nici n-am să pot răspunde la ea",

și:

„Ce-i spun mamei?",

și:

„Păi, chestia asta se răstoarnă" ...

Creștere; o clipă, blândă la început ca o împunsătură de ac, o ruptură, o fisură, Richard văzu șopronul, spatele încovoiat al lui Stahl și, când se întoarse din nou, cariera de piatră năpădită de plante, în secunda subită și bulversantă a unei explozii, după care se simțiră dintr-odată niște mirosuri; plante care își țineau florile disponibile așa cum ar ține la îndemână niște arcași smintiți și puși pe atac o legătură de zece săgeți lângă coardă; mirosea a unsoare de mașină, a găinat; lumina se mișca precum flacăra unui aparat de tăiat, lovindu-i fața cu toată forța. Îi venea să absoarbă cu pumnii încleștați aerul proaspăt al primăverii, culorile (o cănuță de ulei, de un galben ca de poștă, pe o scândură neagră), ca într-un fel de *beție* a ochilor — toate aceste senzații creșteau și înmugureau și-și spărgeau învelișurile putrezite, cum se întorcea seva în copaci până când vibrau și făceau ca frunzele să se umfle ca o mie de degete verzi și ramurile să zumzăie sub o electricitate de albine; și cum creștea, „bebelușul" lui, cum îi spunea Richard Hispano-ului său — nu era un vehicul, nu era o mașină moartă, avea ochi care priveau când cu tristețe, când cu veselie, era o ființă vie, cu vene de nichel și cu caracter.

— Fir-ar să fie, ce porcărie!

Stahl aruncă o cheie cu deschidere reglabilă pe podea.

— Nu pot să mă bag la treaba asta, Gerhart. Ăștia mă au deja oricum în vizor.

— Știu, mi-ai explicat.

— Ascultă, omule, chiar vrei să faci asta? Cu un avion?

— E o nebunie, da. Însă, ideea are metodă. Tocmai de aceea o să reușească. Ei nu se așteaptă la așa ceva. Și îți spun eu că merge. Cu două motoare MZ. Corpuri din scânduri de lemn, îmbrăcate în ghips. Foarte ușor din

punct de vedere constructiv, şi totuşi rigid. Pentru cabina pilotului am să folosesc plastic, m-am gândit la parbrizul unei „Rândunele".

— Toţi patru!

— Pe Martin îl luăm în spate. Stăm cu toţii întinşi, eu pilotez cu braţele, în faţă. Motoarele ar trebui să facă faţă, am calculat eu odată. Întrebarea e dacă pot să am încredere în tine.

— Şi dacă nu poţi?

— Atunci, am avut ghinion. Nu pot să reuşesc fără să mă ajute cineva. Şi în afară de asta, mi-ai vorbit de problemele tale. N-ar fi fost ceva prea deştept din partea ta dacă m-ai fi turnat.

— Doamne, aş putea face asta şi acum!

— Drace, n-ai face una ca asta. Cred că te cunosc destul de bine.

...şi se răsturnă, iar Christian spuse „Nuuu", strigă:

— Nu!

Simţi cum tancul, această cadă de oţel grea de vreo câteva tone, se lăsă încet, atât de încet, încât s-ar fi putut crede că e vorba de comoditate, şi Christian avu timp, în lumina nesigură a rampei, să se mai uite o dată la tot şi să-şi imprime totul: soldaţii uitându-se neplăcut atinşi, dar cu interes, câţiva ofiţeri cărora le stârnise atenţia, faţa lui Clătită, care părea să spună: „ce prostie, nu *aşa* se conduce", reflectoarele, vagoanele plate peste care ar fi trebuit să meargă.

Tancul se lăsă pe lanţul care tot scormonea prin pământul de lângă şine, întrucât motorul nu se oprise. Christian văzu o pată aurie într-o baltă, probabil un reflex de la reflectorul de pe turn. Tancul se opri, stând într-o rână, cu tunul indicând în direcţia oraşului. Christian simţi cum cineva îl apucă de umeri şi îl trage din bocaport, la care el nu opuse rezistenţă, spunându-şi că era plăcut şi că cel care îl apucase o fi ştiind el ce face şi că, probabil, o să fie bine; era faţa lui Clătită, o imensă ciupercă neagră prin boneta diformă, cu obrajii lăsaţi, a căror piele de oaie albă lumina într-un fel aparte: fosforescentă? Oare? Se bălăngăneau ca urechile de teckel:

— Ai fi putut să fii mort, omule!

O altă voce:

— Tunul ar fi putut să-l strivească, îl făcea praf, ca pe nişte cartofi piure. Că doar stătea sus de tot. Ciudat, să dai de-a berbeleacul aşa maşinărie!

— S-o fi ţicnit pesemne.

— ED... Păi da, ăsta e un ED... cum scrie la carte, e fără doar şi poate un Eveniment Deosebit chestia asta pe care a făcut-o Hoffmann acolo... Trăieşte?

— ...sau s-ar fi înecat. Probabil că nici măcar nu l-ar fi strivit, ci s-ar fi înecat în balta aia de acolo. Am trecut adineauri prin ea, era mai adâncă decât îmi închipuisem. Fir-ar să fie, mi-a intrat ceva în cizmă!

— Vrei să spui: cu capul în jos?

— Cu capul în jos, și de ieșit nici n-are cum să mai iasă. Vreau să spun, cine împinge un tanc numai cu picioarele, când n-are pe ce să se opintească?

— Dar nu crezi că ar fi putut totuși să-l zdrobească? Întâi, trosc și, după aceea, boloboc.

Pe urmă, Christian stătu deoparte, de parcă ar fi fost intangibil și își aduse aminte de o oră de la școală din copilăria sa, când învățătoarea, nemaiștiind ce să facă, îl pusese la colț („Capul la perete! Și vai de tine dacă te miști"), își aduse aminte de șușoteala și râsul ușor, gândul, care făcea să-l treacă toate sudorile, ca s-ar putea să fie ceva în neregulă cu pantofii, cu ciorapii, cu pantalonii, cu turul pantalonilor: avea el oare... i se uzase cămașa pe spate și îi plesnise, arăta el caraghios din spate (și-a dat seama atunci, pentru prima oară, că alții îl vedeau din spate, vedeau un Christian Hoffmann pe care el nu-l știa). În față, trăgeau de tanc, ale cărui lanțuri încă se mai învârteau, pentru a-l aduce în starea normală, dirijând octonul și tancul de remorcare. Christian se întrebă: „Ce se va întâmpla, ce o să-mi facă?". Fluieră o melodie. Oare în gara asta or fi existând cuiburi de păsări? Văzuse o grămadă de găinați. Porumbei. Se scotoci prin buzunare, simți briceagul, cutia de chibrituri, carnetul de militar — și ceva care fâșâia și se lăsa când apăsai, precum grișul: era un pachet de cristale de suc, deja destul de turtit. Îl rupse, vărsă conținutul în căușul palmei, scuipă să facă spumă, linse și se apucă să mănânce praful cu gust de lămâie, până când nu mai rămase pe mâna lui nimic, în afară de o peliculă subțire de colorant alimentar, care nu se mai putea linge.

Richard așteptă până când se făcu întuneric. La mezaninul casei — o „morișcă de cafea" tipică, de genul Striesen-Blasewitz —, ardea lumina, luminând intrândul ce se întindea de la poarta grădinii până la intrarea în casă; asta avea să îngreuneze lucrurile. Richard își trase pe el jacheta de muncitor pe care o purta la Lohmen, se uită să vadă cum îi vin pantofii de tenis, trase catarama pantalonilor de lucru într-o parte (auzise el că așa fac electricienii care lucrează pe stâlpii de înaltă tensiune). Îi veni în minte ideea că ar merge mai bine dacă s-ar fofila din spate. Se cățără peste zidul grădinii, trecu pe lângă un arbore, trăgându-se de ramurile lui ca de-o frânghie și sări pe un drum betonat. Evită pământul întunecat și bine afânat al răsadurilor de alături, de unde licăreau primele flori (brândușe? fulgi de nea?); spirite palide. Un spalier pe perete. Ciubucăria ferestrei trecea cam pe la înălțimea lui. Lesa n-avea voie s-o folosească, tijele înclinate erau prea subțiri, iar pământul de dedesubt era, la rândul lui, afânat. Își căută drumul cu vârful pantofului sub punctul din zid care i se păru potrivit. O dală i-ar oferi destul de multă rezistență dacă s-ar propti în ea; dala, făcută din granit, era difuz luminată de lumina din cameră, de deasupra ciubucăriei. Să fi fost oare camera copiilor? Să fi fost camera de dormit? Nu știa. Dar, de multe ori, la casele de tipul ăsta,

camerele pentru odrasle și cele de dormit dădeau în spate, în grădină. Ciudat cum se umplea liniștea de zgomote, ca o pâlnie care absorbea lucrurile, lăsând prea puține să treacă; era ca și când zgomotele ar fi așteptat, la fel ca el, în întuneric, stând la pândă să prindă vreo mișcare, pierzându-și însă mai repede răbdarea, căci timpul lor pesemne că era măsurat: o mașină oprindu-se cu scrâșnete, ceasuri bătând de prin plămânii casei, șoaptele grădinii și salutul de seară al omulețului de nisip dintr-un televizor. Acum se auzea urlând un bebeluș, era un hohot disperat, protestând obosit, ce părea să vină din partea cealaltă a locuinței. Bebelușul Jostei, își spuse Richard. Sări, dar nu ajunse la ciubucărie. Impactul tălpilor pe dale se auzi neașteptat de dur. Să-și scoată el oare tenișii? Și dacă trebuia s-o rupă la goană...? Ei lasă, că dacă e să fugi, fugi, se luă el singur în zeflemea. Fie ce-o fi! Își scoase pantofii și mai încercă o dată. De data aceasta, sări mai sus, ajunse la ciubucărie și rămase atârnat, bălăngănindu-se. Numaidecât mâna dreaptă și subrațul slăbit de vechea rană începură să-l doară. Mai rău era faptul că ciubucăria era dispusă la un unghi și fusese asamblată din canturile superioare ale unor cărămizi. Richard se ținu cu patru degete. Alunecă. Un ciorap îi rămase atârnat pe spalier când încercă să se ajute din ambele părți cu picioarele; în lumina pală, piciorul său gol semăna cu un calcan anemic cu franjuri. Zidul casei era rece bocnă. Sări în jos, aterizând cu piciorul gol pe o așchie de lemn, ceea ce îl făcu să țopăie o vreme în tăcere. Ciorapul fusese rupt de așchie, exact între degetul mare și degetul al doilea; avusese noroc. Mai încercă o dată cu pantofi, stătu atârnat, bălăngănindu-se, fără a reuși să se prindă de sus. Îi veniră în minte alpiniștii care se cațără pe un perete de stâncă, dar gândul acesta îl făcu deodată să se simtă lipsit de vlagă. Cuprins de mânie, își aruncă în sus piciorul stâng, dar piciorul pe care îl vârâse cu chiu, cu vai în pantof se agăță de ceva, destul de sus, fragil; Richard se cățără în sus, centimetru cu centimetru, cu mâinile tremurânde, până când se văzură ferestrele. Respira sacadat, sunând ca un ventil de siguranță defect, mâna dreaptă se sprijini de o sârmă ciudat de lax fixată (firul de la antenă? paratrăsnet?) și tocmai acum îi venea să râdă. Îl văzu stând în cameră pe Daniel, care ungea o minge de fotbal; vizavi de el, Lucie stătea la o masă de copil. Purta un halat alb și o bonetă cu o cruce roșie, deasupra căreia se afla o oglindă de examinare, de tipul celor folosite de medicii de la ORL, și stătea aplecată deasupra unei păpuși goale, căreia se pregătea să-i taie un picior cu un cuțit de pâine.

Dă-i și descarcă tancurile, pornește printre ramuri de pin, rămășițe ale unor bizare mistere nerezolvate. La Torgau, Elba era trează. Christian nu mai văzuse niciodată un râu treaz. Erau niște uriașe arătătoare de ceas care pluteau. Oare Muriel putea să audă râul? Școala de reeducare era pe aici, pe undeva. Câmpuri pline de freamăt, zvâncnind, pârâind. Să fi fost oare hrană de animale? Să fi fost vântul? Trebuia să fie gata să sară. Vântul era unsuros,

greu, cu mici gunoaie grase, din grafit. Se dădu ordinul de coborâre. Reflectoarele se jucau de-a croşetatul. La Torgau, Elba era un râu treaz, un uriaş vrăjitor care făcea hocus-pocus, ba nu, şopti Christian, tremurând — un uriaş într-un post de ascultare. În cizme putrezite. Da, asta era. Clătită îşi făcea nevoile, desenând pe pământul acoperit de fulgi de pasăre: era o fabrică de lenjerie de pat (Inlett; Christian ştia numele de la Emmy) în apropiere. Râul avea pupile, una după alta. După care nu mai avea. Să fi fost oare culoare? Negru de cremă de ghete. Ţine minte culoarea asta. Dâre maro ca de măr stricat, acolo unde sunt punctate inelele de vrăjitoare de un gri ca de hârtie creponată. Miere de pădure, şi la fel de tare. Nu care cumva să guşti. Dând din aripi, înghiţind: lac de cutiuţă de privighetoare, atât de negru. Ascultă vuietul: copaci care se fărâmiţau în hula stelelor, pe malul din josul râului, unde compania ocupase dispozitivul de luptă. Ascultă! Aşa un râu trăieşte, doarme, visează, digeră, se învârte de pe o parte pe alta, îşi trăieşte viaţa lui de uriaş. Ce are de spus?

Vorbeşte de cereale.

Şopteşte despre vapoarele pe care le-a văzut.

De muncitorii care se ocupau cu halajul navelor, trăgând barjele în susul râului cu nişte lanţuri de remorcare. Încă mai existau pietrele de pe cărările de pe mal. Aceşti muncitori care se ocupau cu halajul navelor îşi cântau cântecele lor, pe Elba, şi ruşii pe Volga. Îşi aduse aminte de o poză din Repin pe care se vedeau nişte bărbaţi în haine ponosite, moşi cu barba albă şi tinerei cărora de-abia le dăduse barba, care erau înhămaţi în nişte curele late şi trăgeau vasul în susul râului. Spuneau: „Ce vrei?" „— Muzică." Singurătate şi tăcere. Muzica râului, mormăitul gutural străbătând vremile. „Să mergi până când eşti liber. Asta e ceea ce vrei", trăncăni Christian, fără să-i pese dacă cineva îl ascultă. Râul nu voia nimic. Râul era un magnet topit, iar în el se afla un vapor baroc care voia să înainteze, dar algele, mizeria, gunoaiele oraşelor se strecurau pe lângă proră, se învârteau în jurul elicei sugrumate. Nu înainta şi nici nu plutea înapoi. Era plin de oameni, era un oraş, se vedeau case, cabluri electrice, măruntaiele oraşului. „Dresda...", se auzea un oftat de prin tării, „Dresda..., vapor eşuat, veşnic prins în ziua de ieri, atârnând cu toate fibrele de trecut, un trecut care n-a fost niciodată atât de frumos cum vrea lumea să creadă. Dresda..." Christian bău o înghiţitură de apă.

Sunt eu oare un om? Ce vrei? Nimeni nu e interesat de ceea ce vrei. Acum vin ordinele şi trebuie să le urmezi. După aceea, lumea aşteaptă ordine şi tu trebuie să le dai. Ce este un ordin? De ce există, de fapt, ordine?

Râul nu ştia. Puţea a celuloză şi a câmpuri fertilizate prin reţeaua de canalizare. A clei de tâmplar şi a piele arsă de animal, a şamponul galben ca marţipanul din Wutha, a detergenţi din Ilmenau şi Genthin. IMI, Spee, Wolafor: să nu uiţi nimic. Să nu uiţi nimic! La Tolgau, Elba era un râu distrus; apa era plină de rugină şi, dacă aruncai un pfenig în ea, plutea vreme îndelungată.

Christian căută o pietricică plată, o „felie de pâine cu unt", și își încercă talentul: auzi piatra lovind apa de patru ori. Ar fi trebuit să fie cinci, șapte fiind nerealist pentru prima aruncare (și având în vedere că nu mai exersase din copilărie). Una prea puțin, își spuse Christian. Cu una prea puțin înseamnă un picior rupt, așa spunea o zicală pe care o adusese Anne din copilăria ei.

Cel mai puțin simpatic lucru la un tanc era faptul că îți dădea un sentiment de siguranță. Șeful companiei umbla ca un tigru de colo-colo prin camera de pregătire și controla împreună cu comandanții de pluton echipajele care își pregăteau tancurile T55 pentru mersul sub apă. Christian trecuse deja prin asta de două ori. Clătită, pentru care asta era ceva nou, alerga tot mereu la șoferii de la tancurile învecinate. La Torgau, Elba era un râu lat și era mai adâncă de un metru, așa că tancurile nu puteau trece fără mijloace ajutătoare. Cele două traversări subacvatice la care participase Christian fuseseră exerciții de zi, acum aveau în față o traversare nocturnă, temută de toți cei implicați. Mai multe reflectoare luminau spațiul de pregătire, un loc nisipos în mijlocul unei pădurici de pini. Echipajele lucrau în grabă mare. În treizeci de minute, comandanții trebuiau să raporteze că tancurile lor sunt gata de imersiune. Multe mai erau de făcut! Christian trebuise să învețe tot felul de chestii; trebuia știută una, trebuia stăpânită alta; el era comandantul ale cărui ordine avea să le aștepte echipajul atunci când nu avea să știe ce e de făcut. El trebuia să știe ce e de făcut. Purta răspunderea pentru echipaj și nu ar fi crezut vreodată că va ajunge într-un atfel de impas: să urască tancul, gălăgia, exercițiile, felul de viață militar — dar să fie nevoit să le stăpânească pentru că era comandant de tanc. Tehnica, principiile de funcționare (de ce nu am voie să pornesc tancul pe rece, de ce trebuie șoferul să preîncălzească motorina și, în caz de alarmă, să alerge la o adică în pijama la hangar pentru a da drumul la mecanismul de preîncălzire a motorinei?), conspectele care trebuiau scrise cu privire la probleme tactice și strategice. Și aici, în armată, Christian era o parte din Marele Plan, dintr-o mare operațiune de calcul ce avea ca obiect omul; și aici existau cuvintele „colectiv" (echipajul său era un „colectiv de luptă") și „sarcină principală".

Lucra mecanic și se sperie de faptul că nu se concentra. Se străduia să gândească sistematic, să parcurgă totul pas cu pas. Înlocuiseră garniturile de la bocaport cu cele din spumă de cauciuc? Mitraliorul și soldatul-încărcător, care se vedeau ca niște umbre bine conturate, suiau pe turn mitraliera antiaeriană, ambalată. Clătită dispăruse în nișa lui de șofer. Christian auzi zgomotul cântat făcut de indicatorul de curs, care permitea să se meargă drept înainte sub apă. Se cățără în partea din față a tancului, de unde se acționează armele, închise orificiul de scurgere a apei, prevăzut în blindajul tancului, și verifică să fie închis zăvorul de la mecanismul de asigurare al tunului. Apoi asigură turnul și verifică etanșeizarea inelului turnului, care se dovedise în cadrul operațiunilor precedente de imersiune a fi unul dintre punctele

nevralgice. Verifică și închise aeratoarele de filtru de lângă tun. Controlă mecanismul de închidere al preaplinului de pe peretele din spate al părții din față a tancului, sub grenadele grele cu schije și grenadele antitanc. „Asta la ce trebuie? Subofițer Hoffmann?", auzi el vocea comandantului de pluton. „— Pentru deversarea în partea din față a tancului a apei care intră la transmisie, care urmează să fie apoi pompată afară, tovarășe locotenent!" „— Și de ce nu are voie să intre apă acolo? Irrgang?" „— Ca să nu pătrundă în motor, tovarășe locotenent!" „— Și de ce nu are voie să fie apă acolo? Irrgang?" Tu ești elevul și ei sunt profesorii, își spusese Christian uneori în timpul orelor de instrucție; atât doar că aici te întreabă de mecanismul de ambreiaj cu șaptesprezece discuri și angrenajul de direcționare al planetarelor; o școală, toată țara e o școală!

— He, Clătită, sunt pline bateriile?

— Ca marinarul după ce a fost la țărm. Am stat să mă gândesc. Păi, eu le știu pe surorile Stenzel. Astea au fost gimnaste ecvestre.

— Ai verificat butelia de aer comprimat?

— 130 de kilopascali, ajunge! Indicatorul de curs intact, tovarășe papă-lapte.

— Înălțimea, răcane?

Lovitură grosolană pe o bară grosolană; probabil că acum Clătită rânjea. Christian instală acum pompa de santină.

— Tablele de blindare a șenilelor asigurate, învelișul de cauciuc al tunului schimbat, strigă artileristul prin vizorul turnului.

Învelișul de cauciuc al tunului: închiderea, fără de care apa s-ar scurge în tun. Cuvinte ciudate mai învățai aici. Trebuia închisă placa de ejectare, trebuia deschis aeratorul peretelui despărțitor. Asta pentru ce era? O fereastră ciudată, amintind de un soare otrăvitor cu trei raze negre tipărite pe un fond galben între compartimentul din față și compartimentul de propulsie — un motor care mergea pe motorină avea nevoie de aer, iar sub apă nu avea cum să-i vină aerul în mod normal, prin intermediul jaluzelelor de blindare a mecanismului de propulsie —, ci trebuia tras prin periscopul prevăzut, ca un tub de oxigen, dincolo, pe partea soldatului-încărcător.

— Robinetul cu trei poziții pentru carburant este reglat, raportă Clătită.

— Verificarea dispozitivului de comunicare al șoferului.

Christian apăsă pe butoanele aparatului cu care șoferul putea să dirijeze echipajul în cazul unei defecțiuni a radioului de bord. Babord verde, tribord roșu, ca la sistemele de navigație maritimă.

— Stânga. Dreapta.

Clătită repetă comenzile lui Christian.

— Ei, bolț de cupru?

Expresia aceasta exprima frica. Unul dintre șoferii-instructori se aplecă înspre vizorul lui Clătită.

— Până acum nu m-am înecat niciodată.

— Ai grijă la angrenajul intermediar. Ultima oară a rămas deschis capacul, era o deschizătură mică de tot și a dat năvală apa, de ziceai că e un pârâu de munte. Hei, Nemo! strigă instructorul. Clătită trebuie să treacă dincolo, la tancul numărul unu, tancul comandantului de companie, i s-a făcut rău șoferului de acolo.

— Și cine vine în schimb?

— Nutella.

Christian conectă la radioul de bord linia de comunicare, prin intermediul căreia comandantul de companie putea să comunice cu comnadanții de tanc, și linia de remorcare, cu care era chemat tancul de remorcare. Tancul de alături, al lui Irrgang, claxonă de două ori, un motor Diesel se puse în funcțiune. Christian privi într-acolo: artileristul ținea sub control gazul de la cablul de control bowden prin vizorul închis al șoferului, șoferul se uita la manometru, iar Irrgang ținea un cronometru în mâna ridicată. Așadar, ăștia erau deja la proba de verificare a etanșeizării pentru imersiune — și, judecând după grimasa lui Irrgang, o trecuseră cu bine. Abia dacă mai aveau de-a face unul cu altul. Fiecare își vedea de-ale lui și încerca s-o scoată la capăt cum se pricepea mai bine... Tăceau, se făceau mici, deveneau invizibili. Tot felul de minciuni. Christian nu îi scrisese Annei adevărul. Arta de a minți la obiect — cum să lauzi cu entuziasm, cum să îndrugi bazaconii cu un aer serios, vorbe goale, dar plăcute urechii, și cum să nutrești iluziile. Domnul Orré își dăduse osteneala. Iar Irrgang își pierduse hazul. După orele de serviciu stătea de cele mai multe ori în pat, hlizindu-se la tavan și ascultând muzica melancolică a lui Costa, pe care și-o înregistrase el pe niște casete înainte de liberarea acestuia. Dacă se întâmpla să iasă în permisie, se întorcea beat. Reușiseră să-l doboare, cum ar veni. Marele Irrgang, care sărea întotdeauna cu obrăzniciile, lua acum în mod regulamentar poziție de drepți în fața oricărui ofițer, nu mai discuta, îndruga la învățământul politic șabloanele care i se cereau și tăia în taină din șnurul de sigiliu pe care subofițerii din semestrele inferioare îl foloseau pentru a marca zilele rămase până la liberare... Trecuse proba de verificare a etanșeizării, puteau continua. Trebuia să treacă treizeci de secunde înainte ca presiunea coloanei de apă să scadă de la 1 200 la 200 mmH_2O. Tancul lui Christian nu reușise asta niciodată de când era el comandant; ca majoritatea tancurilor regimentului, și T55-ul său era un „berbec", un „porc de fier", o „moară", o „sobă", așa că puteai să-l întreții oricât de bine, că tot degeaba. Tancul 302 rezista douăzeci și cinci de secunde fără să-i intre apă, deși îl ungeau cu o gramadă de chit dat cu grăsime. De fapt, erau cinci secunde prea puțin pentru exercițiul pe care trebuia să-l treacă, dar, vorba ceea, „de fapt, e soare, atâta doar că nu se vede de-atâta ploaie".

Burre. Ca șofer, era jalnic, faptul ăsta nu-i schimba toată compasiunea ce o simțea față de el.

— Trebuie să conduc tancul tău, spuse acesta.

Încercă să rânjească, își lăsă capul jos și intră în tanc.

— Haideți, haideți, dați-i bătaie, timpul trece! îi grăbi comandantul de pluton, care controla echipajele. Păi da' văd că mai e deschis la mecanismul de propulsie, ia închideți voi chestia aia, da' repede de tot!

Burre dispăru în locașul șoferului.

— Jaluzelele în poziția cinci! comandă Christian, luminând cu lampa de mână.

Niște molii zburau prin aer, pinii miroseau a rășină.

— Poziția doi!

Artileristul și Christian loviră cu picioarele în zăvorul compartimentului de propulsie.

— Puneți zăvoarele!

Controlul osiilor. Compartimentul de propulsie era încuiat. Muska ajustase deja țeava de imersiune și schimbă acum poziția cablurilor de remorcare și legă bine elementele de plutire, în față albe, în spate roșii. La prima operațiune de imersiune, Christian le confundase, trebuind să asculte urletele comandantului vasului de remorcare. În caz de avarie, un tanc e tras afară din apă de cablul din spate, la care e atașat elementul plutitor roșu. „Dacă ți s-ar fi blocat tancul, ar fi trebuit să te trag de partea din față, și la chestia asta s-a mai întâmplat să se înece oameni, măi bezmeticule!"

„Dragă Christian, aici a izbucnit febra cometei. Toată lumea zumzăie « Halley, Halley »; chiar și domnul Honich, pe care îl știm ca pe un materialist robust, a renunțat deunăzi, la coadă la chifle, să contracareze prelegerile văduvei Fiebig cu unul dintre argumentele sale bazate pe dialectica științifică — a fost prea impresionant să vezi cum, în noaptea cometei (eu am petrecut-o în cercul Societății Urania, în observatorul lui Arbogast; era și Ulrich, Barbara și Gudrun au venit mai târziu), au început brusc să bată ceasurile tocmai în momentul în care cerul s-a înseninat și constelațiile se vedeau deodată în toată bogăția lor, de ziceai că suntem ghicitori babilonieni în stele, și păreau să bată de departe și de aproape; se auzea pling, gong, sunet de clopoței, dangăt, un sunet ca de tablă și un sunet care venea parcă de la Westminster, de parcă toate cadranele ceasurilor s-ar fi vorbit, și când te gândești că, de data asta, cometa nici măcar nu s-a văzut în emisfera nordică; numai văduva Fiebig nu voia să creadă și își întinse gâtul, strigând « Acolo, acolo! E coada cometei », însă asta nu fusese decât o poznă de-a domnului Malthakus, care trimisese în sus o rachetă anacronistă de revelion, din trandafirii aflați dedesubtul terenului Institutului lui Arbogast. Ne gândiserăm că e o poznă, o chestie nu prea credibilă, și arestarea, survenită de curând, a profesorului Teerwagen. Cică ar fi spion; afaceri dubioase prin Mexic; soția lui pare-se că nu știa nimic de toate astea și e acum pacienta doctorului Clarens de la Academie. — Lange a început să fie ciudat. În seara în care a trecut cometa,

după prelegeri (Stahl a vorbit despre diguri pentru lacuri de concentrare, Ulrich despre babilonieni), Arbogast a organizat un tur al proprietății sale, zâmbitor și opac, așa cum e el întotdeauna. Deodată, medicul de vas a icnit și s-a bâlbâit, arătând o sticlă sigilată: « Din plumb, e din plumb, iar sus pecetea, încrustată cu aur, e sticla Regelui Solomon! » « — Haideți, zău, domnule Lange », a râs Arbogast, « chiar credeți în basme dintr-astea ? E un coniac din 1812, din rezervele lui Kutușov, combinat cu etanol, le-a luat la Berezina de la ofițerii statului-major francez! ». Libussa vine uneori jos și mă trage deoparte. Cică Alois dă toți banii pe nave cu pânze, pe fotografii, pe sticle în formă de navă, pe cărți; uneori, cică ar mormăi în somn numele căpitanilor liniei maritime Laeisz, și numele tuturor vaselor, el cunoscând toate legendele lor, toate pânzele lor. Și când te gândești că el n-a mers niciodată cu un vas cu pânze! Și ce-a răspuns el ? « Mica mea brunețică », asta a răspuns, « păi da' trebuie să mă pricep când vine marele vapor al Iadului și vătaful o să mă invite să fac parte din echipaj... » Astea sunt cam ultimele povești de-ici, de sus. Spune-mi dacă îți trebuie cărți! Libussa tocmai îmi strigă să-ți transmit salutări din partea ei. Vrea să-ți pregătească un pachet cu borcane cu murături. Doamna Honich a introdus aici un sistem de întrajutorare gen Timur pentru oamenii în vârstă, face cumpărături pentru ei, îi ajută în probleme legate de autorități (lăudabil, în orice caz), bărbatul ei cară cărbuni și s-a oferit și să ducă pachetul la poștă. Așa că s-ar putea ca trimiterea asta să conțină și un salut socialist. Că doar tu stai în mod onorabil de strajă pentru a ne asigura pacea tuturor. Ia-o ca pe o experiență de viață, strigă Libussa. Ceva care merită notat, spune chelnerul Adeling alias Mager[1]. Te salut din inimă. Al tău, Meno"

Douăzeci și cinci de secunde la proba de verificare a etanșeizării. Comandantul de pluton îl chemase pe comandantul de companie, care făcuse un semn de refuz din mână. „Merge! Până se umple compartimentul de jos, au și ajuns dincolo!" Christian stătea pe partea soldatului-încărcător. De acum toate comunicările aveau loc prin linia de comunicare a sistemului de imersiune; era agitat, prin periscop nu vedea decât câte o lumină din când în când, poate de la regimentul din pădure, poate chiar de la Elba, de la tancul de remorcare, de la barca unității de geniu ori poate de la utilajele de remorcare. Trecuseră de punctul de control, mergeau acum în formație unul după altul. În fața lui mergea tancul lui Muska, al lui Goldschmied venea în spatele lui. Burre apăsa prea tare pe accelerator și cârmea prea neliniștit. Țeava de imersiune, care era acum ridicată în sus, se freca de ramuri. Indicatorul de curs, un girocompas, își amestecă cântatul cu pocnetele comunicărilor prin radio. Christian spera că Burre era familiar cu indicatorul de curs — că dacă nu era,

[1] Aluzie la chelnerul Mager din romanul *Lotte la Weimar* de Thomas Mann.

tancul putea să se abată din drum în cazul în care Christian nu reușea să-l ghideze prin periscop. Vizibilitatea: un strat gros cât o farfurie, nu mai mult. Dincolo, pe celălalt mal al Elbei, fuseseră așezate niște lumini de ghidare în direcția cărora trebuia ca tancurile să fie poziționate înainte de a porni.

Punct de control. Muska opri. Celelalte tancuri continuau să meargă. Christian auzi urlete, cineva închise valvele lamelare de la eșapament; pași, tropăială, clapa 6 se închise deasupra mecanismului de propulsie.

— Turația în gol a motorului, o mie o sută! comandă Christian.

Burre repetă.

— Alinierea tancului înspre luminile de ghidare.

— E aliniat.

— Deblocarea indicatorului de curs.

— E deblocat.

— Înaaa...iiiin... te! îl auzi Christian pe comandantul de companie prin radio.

Așadar, se pornea. Ochelarii de scafandru îl apăsau. Oare se aburea sticla? N-avea voie să se întâmple așa. Artileristul, soldatul-încărcător, șoferul: toți purtau ochelari de scafandru în fața bonetelor de tanchiști. Aparatele negre de salvare le purtau la piept, astfel încât soldatul-încărcător, care stătea pe locul lui Christian, deasupra artileristului, nici că mai știa cum să se întoarcă și să se sucească. Lumina de bord umplea compartimentul din față al tancului cu un ocru cețos. Precis era coborât turnul? Burre slăbi ambreiajul și valvele lamelare făcură un zgomot sforăit. Nu era zgomotul dinainte, de la proba de verificare a etanșeizării, pe care îl ascultaseră cu fețe încordate; aerul de afară intră, scoțând un fluierat, prin inelul turnului, lărgindu-se la urmă aproape ca un fel de sorbit. Comandantul de companie nu spuse nimic; prin radio se auzea un zgomot de fond, un pârâit ca de la niște fine descărcări electrice. Tancul se răsturnă în față. Christian se uită prin periscop, erau aliniați, așa cum trebuia, în direcția luminilor de ghidare, coborând pe traseul de imersiune. Acolo, știau apele râului. În stânga și în dreapta, nu. Tancul lui Muska era deja în mijlocul râului. Nimeni nu știa nimic despre obstacole subacvatice. Măseluță povestise odată o întâmplare de pe vremea când era el sergent: una dintre mașinile de remorcat a lovit, în timp ce scotea un T54 împotmolit, un obuz neexplodat. Aici, la Torgau, rușii și americanii își dăduseră mâna; Elba trecea sub tăcere ceea ce fusese înainte. Un râu avea șenaluri navigabile și gropi, Christian știa asta de la pescuit, jgheaburi viclene numite găvane, eroziuni provocate de curenți și unde le plăcea peștilor mai bătrâni să stea. Erau eroziuni pe sub țărm, bancuri de nisip, locuri unde matca fluviului ceda, era un mal alunecos și un mal abrupt. Christian dădu drumul la radioul de bord. Burre mormăia, artileristul mormăia.

— Temperatura apei de răcire?

— 90.

— Raport scurt, Jan.

Temperatura maximă a apei de răcire era 110 grade; dacă se depăşea limita asta, tancul putea să se avarieze. Trăgea niţel — motorina îşi lua aerul din compartimentul din faţă al tancului. Vai dacă ţeava de imersiune ajungea sub apă. De sus ar veni peste ei apa, din spate li s-ar trage aerul.

— Raport, trei zero doi, se auzi prin radio o voce pârâindă.

Christian trecu pe radio, după care semnalul pieri. La fel şi radioul de bord. Christian dirija acum tancul prin dispozitivul de comunicare cu şoferul.

— Stânga. Dreapta. Nu atât de mult. Stânga!

Burre corectă orientarea tancului. Christian îl auzea vorbind. Tancul scrâşnea, ţevăria din spate fiind stoarsă de forţe hidraulice. Vântul se prinse în ţeava periscopului, tot urcând şi coborând în cilindru, ceea ce făcu să se audă un ropot ciudat, poate că era şi ceva nisip pe acolo, aşa cum povestise medicul de vas de vechile corăbii cu pânze: căpitanii rămâneau pe punte în vreme de furtună, iar dacă nisipul le şmirgheluia faţa, ştiau că riscă să eşueze, întrucât însemna că undeva prin faţă era un banc de nisip sau de pământ. Nu vedea nimic. Lumina de poziţie de dincolo, de pe malul celălalt, dispăruse.

— Raportul indicatorului de curs!

Burre nu răspunse.

— În poziţie! urlă Christian.

Soldatul-încărcător înălţă capul, pe care îl sprijinise apatic pe umerii artileristului de parcă acesta l-ar fi dus în cârcă. Ochii îi erau nişte mari pete întunecate.

— Zeeee-rooo, cânta Burre.

Ăsta într-adevăr cânta. Pesemne cânta ce îi trecea prin cap. „Sculaţi, voi oropsiţi ai vieţii, când păşim noi cot la cot[1]/, Odată-un fecioraş văzut-a un trandafiraş"[2] şi „Cerul Spaniei îşi întinde stelele[3]". Zgomotul curentului se schimbă şi, deodată, tancul alunecă în dreapta, se înfundă, se împotmoli.

— Ce faci, neisprăvitule?

Artileristul păşi în jos, însă bocancul îi rămase agăţat de suportul pentru rezervoarele de muniţie ale puştii-mitralieră, aşa că reveni, repetând în mod stereotip „neisprăvitule, neisprăvitule", în spaţiul dintre dispozitivul optic de ţintire şi buteliile de aer comprimat, unde trebuia să fie spatele lui Burre.

---

[1] Vechi cântec de mobilizare din mişcarea muncitorească germană (*Wann wir schreiten Seit' an Seit'*).

[2] Primul vers din poezia *Heidenröslein* de Goethe.

[3] *Spaniens Himmel braucht Breite* (sau *Thälmann-Kolunme — coloana lui Thälmann*), cântec de luptă comunist datând din perioada războiului civil (şi a participării batalionului Thälmann, batalionul comunist german din cadrul brigăzilor internaţionale, care au luptat alături de republicanii spanioli împotriva lui Franco); a intrat apoi în patrimoniul cântecelor militare din RDG.

Şi acum intra apă. Tancul transpirase deja înainte de asta, Christian observând cum se formau picături la îmbinarea inelului turnului şi îşi spusese: „Ei bine, transpiră şi el, că era o căldură aici!". Saună. Sudoarea li se ridica din picioare, prin ciorapii gri de militar, în încălţări, unde rămânea un timp îmbibând tot locul; sudoarea cobora de la pulpa de sus la pulpa de jos, se aduna acolo, luând-o în jos atunci când te mişcai, amestecându-se cu transpiraţia de la picioare; sudoarea ţi se scurgea de pe spate pe noadă, aşa că stăteai ca într-o supă caldă. Lui Christian îi veni în minte placa de blindare a angrenajelor intermediare. Nu o controlase. Clătită se dusese jos, dar la puţin timp venise ordinul de schimbare a şoferilor. De fapt, e o chestie criminală, gândi Christian, nu despărţi nişte echipaje care s-au învăţat să lucreze împreună, mai ales nu înaintea unei traversări subacvatice nocturne. Soldatul-încărcător prinse în palme apa picurată. Christian se uită la artilerist. Nici măcar nu-i cunoştea numele întreg, numai numele de familie, şi ştia că locuia într-un sat din Thüringen şi că era mecanic de maşini agricole.

— Scoateţi apa!

Pompa începu să facă cercuri, scoţând sunete bolobocite, clefăinde, care îţi trezeau încrederea. Ce comic era faptul că un tanc prezenta anumite similitudini cu un submarin. Pompa nu prididea cu scosul apei. Între timp, apa intra în compartimentul din faţă şi dinspre compartimentul de propulsie. Christian se miră că motorul mai mergea încă. Trebuie că îl etanşeizase şi îl întreţinuse bine Clătită. Radioul tot nu mergea. Apa creştea. Artileristului îi ajungea până la ghete. Mai mult ca sigur că Burre era deja cu totul în apă. Cum mirosea! Un amestec din gumă arsă şi de ou de găină fosilizat. Tancul se înclina în continuare. Christian căută cu periscopul şi găsi o lumină de ghidare mult în stânga. Însemna că se abătuseră din drum. Probabil că sus lumea se agita — în caz că observaseră ce se întâmplase, ceea ce Christian spera.

— Stânga, stânga! strigă el când tancul o luă în continuare la dreapta.

Nu-i mai vedea pe ceilalţi decât ca prin ceaţă prin ochelarii de scafandru care începeau să se aburească. În plus, era căciula asta afurisită de tanchist cu pielea ei de oaie care se uda din ce în ce mai mult. De unde venea, domne, toată apa asta? Douăzeci şi cinci de secunde. Pompa nu prididea...

„Dragă Christian, prea multe noutăţi n-am a-ţi spune. Sper că poţi să citeşti scrisul meu « de genţiană » (aşa spune Gudrun); chestia e că mie îmi place mai mult să telefonez decât să scriu; dar pentru că tu n-ai telefon, îţi comunic astăzi câteva lucruri în scris. Te rog să mă scuzi că scriu pe o fişă de anamneză, n-aveam nimic altceva la îndemână, îţi scriu aşa, pe apucatelea, între două consultaţii. Între timp, veranda noastră a putrezit aproape cu totul; poate că ţi-a scris Meno. S-a şi lăsat, aşa că ferestrele sunt într-o rână şi geamurile au sărit. Geamgiul le-a tăiat pe cele noi la măsură, aşa, strâmbe. De material a trebuit să facem noi rost. Am alergat de la Ana la Caiafa. Slavă

Domnului că gaura din acoperiș nu s-a înrăutățit — cartonul asfaltat pe care ni l-ai trimis tu atunci a fost nepreţuit. Dulgherii au întrebat: aveţi la dispoziţie carton asfaltat? Aveţi lipici? Atunci lasă să-ţi plouă în casă, amice. Deunăzi, pe când stăteam pe scaunul meu preferat, trăgând din pipă și ascultând *Tannhäuser* (Max Lorenz, Capela de Stat, Fritz Busch), s-a auzit un pocnet, după care a început să cadă zugrăveala — sărise una dintre ancorările din perete. Mi-am spus în sinea mea: Să stai așa, ascultând *Tannhäuser* (și încă acest *Tannhäuser*), la un păhărel fin de lichior, și să te scufunzi astfel, cu verandă cu tot, într-un molid, ei da, una ca asta te-ar putea face să ai niște revelaţii noi. Știi că noi trăim de trei luni, de când a dat gerul ăla crunt din ianuarie, ca la ţară, cu ambele toalete înghețate, numai la bucătărie mai curge apa, de acolo luăm apă pentru găleţile cu care ne clătim. Familia Schwede, de sub noi, știi că are un inel de încălzire cu apă făcut din niște ţevi (o faptă strălucitoare a inginerului Stahl), care are numai dezavantajul de a fi dependent de electricitate. Dacă nu s-ar fi întrerupt curentul, ţevile n-ar fi înghețat. (Dar eu mai am gramofonul cu manivelă.) Cei de la Administraţia Comunală a Spaţiului Locativ au vrut imediat să pună în aplicare pe scară largă ideea lui Stahl — dar Doamne, cine să facă asta?! Când mai vii pe aici, vizitează-mă la cabinet; te iau cu mine în vizită la pacienţi. Sau la Cercul « Prietenii Muzicii »; au făcut rost din nou de niște discuri frumoase. Zschunke nu mai reușește să-și vândă legumele de când cu Cernobîlul. Accidentul de la reactor e marea temă de discuţie din oraș. Oficialităţile încearcă să minimalizeze problema. Dar deh, Valea celor care n-au habar se învecinează cu dealul cu televiziune vestică. Pe curând! Îţi spune din inimă al tău Niklas."

După care se opri motorul. Pompa mai scoase un zgomot ca de gargară și apoi amuți la rândul ei. Lumina era gratinată, dar continua să ardă. Christian mai putea încă recunoaște contururile celorlalţi. Știanga cu care se cobora tunul strălucea nefiresc de albă. Apa se ridica mai încet, era o masă întunecată, acoperită parcă de un celofan pârâitor, care se apucă în mod pașnic să înghită o grenadă defensivă.

— Jan? (Niciun răspuns.) Jan! urlă Christian.

Artileristul dădu din cap.

— Nu pot să-l văd.

— Pornim din nou motorul.

Nimeni nu răspunse. Răpăitul caracteristic al motorului, care urma de obicei după pocnetul de igniţie prin aer comprimat, nu se auzi.

— Activaţi linia de remorcare!

Nici acum nu se întâmplă nimic. Era liniște și căldura se simţea plăcut. Dacă trebuia să iasă din tanc, aveau s-o facă așa cum învăţaseră, în cazanul de scufundat al piscinei unităţii, încuiaţi într-o incintă de oţel inundată, cu ochelarii de înot și aparatele de salvare, respirând în mod panicat, ceilalţi, nu

el, Christian Hoffmann, fiul unui lăcătuş şi al unui chirug specializat în accidente. Zgomotele se auzeau cu întârziere sub apă, cu un ecou somnoros. Comunicau lovind cu chei franceze. Trebuia descuiată ieşirea prin bocaport, apoi urcat uşurel în sus prin cilindrul plin de apă — fără panică, asta era cel mai important lucru. Panica distrugea totul, făcând imposibilă derularea în bună ordine a operaţiunilor. Făcea imposibil algoritmul, ar fi spus Baumann, matematicianul din Waldbrunn, cel cu obrajii ca nişte mere. De ce oare şi-o fi aducând Christian aminte de el tocmai acum. Ce era cu Burre? De ce nu spunea nimic? Christian îi făcu semn artileristului să se uite ce face. Acesta arătă către apa care urca şi care îi ajungea acum până la genunchi. Dar acum se stinse totuşi lumina.

— Toată lumea îşi pune masca de aer RG-UF.

Instrumentele luminau fosforescent: dispozitivul de ţintire cu raze infraroşii, termometrul ăsta prost pe care îl adusese artileristul şi care nici măcar nu făcea parte din echipamentul standard. Şaizeci şi opt de grade în tanc. Trebuia să iasă. Lovi în peretele turelei, poate că îl auzea cineva din barca de salvare, poate comandantul vasului de remorcare era destul de experimentat să vadă ce se întâmplase. Geamandura albă în faţă, geamandura roşie în spate. Octoanele trebuia puse pe partea de sub curentul subacvatic, altfel aveau să fie apăsate contra turelei, putând să se răsucească. Era întuneric, dar putea să respire prin mască. Tocmai acum îi veni în minte un vers de Goethe. „Alb precum crinii, lumânări curate,/ Asemeni stelelor, plecăciune modestă,/ Luminează din mijlocul inimii / Învălurită în roşu, ardoarea pasiunii. *Anotimpuri şi zile chinezeşti.* Christian mormăia, aşa, de unul singur. Auzi barca, cineva bătea în ţeava de imersiune. Christian lovi înapoi: aşteptă. „Apa vuia, apa se umfla, un pescar stătea pe lângă ea."[1] Dacă Burre încercase să iasă prin ieşirea de urgenţă de jos, tancul putea să-l strivească când vasul de remorcare îl trăgea de parâma de salvare...

„Dragă Reina, mulţumesc pentru scrisoarea ta. Poate reuşim să ne vedem. A avut loc un accident. Şoferul meu a fost rănit în timpul unei manevre şi a murit în spital. Am făcut o prostie, l-am atacat pe comandantul meu de companie. Acum sunt din nou în cazarmă, nu ştiu ce vor să-mi facă. E posibil să primesc învoire, că aproape toată unitatea mea e plecată în misiune, şi chiar dacă, în mod oficial, am arest la companie, îl ştiu destul de bine pe scribul de la cancelarie care administrează adeverinţele de permisie semnate în alb. Te rog să nu le spui nimic părinţilor mei. Multe salutări de la Christian"

[1] Citat din balada *Pescarul* de Goethe.

56

Lumea repeta poate cuvinte de multe ori spuse, arăta multe lucruri deja de multe ori văzute și atrăgea atenția asupra unor lucruri care oricum se știau

— Lipsește sarea.

— Partea slabă. Poftim. Îmi cer scuze. Uit întotdeauna. Ți-am făcut trei cești de cafea. Poți s-o lași. Sunt de gardă în tura de mijloc.

— Ai nevoie de mașină? Aș vrea s-o iau eu. Pot să trec după gardă pe la instalator, au primit în sfârșit încălzitoare noi de apă.

— Dacă ar fi gata Süsa, ai putea să mergi cu el.

— Suiza.

— Nu prea îmi sună mie bine ce faceți voi doi acolo. Ne arătați și nouă mașina cândva?

— Păi, vino să ne vizitezi! Adu-l și pe Robert, că-l interesează chestiile astea!

— Lasă-l să învețe pentru bacalaureat. Și Stahl te ajută pur și simplu, așa, fără niciun interes? Pentru că e inginer și îi place de Süsa?

— Da' suspicioasă mai ești.

— Numai un lucru te rog, nu te băga în cine știe ce! Gândește-te la copii!

— Bună dimineața, Reglinde.

— Bună dimineața. Pot să merg la baie?

— Stai să mă mai spăl o dată pe mâini și dup-aia poți să mergi la baie. Te rog, duci tu gunoiul când pleci? Îți trebuie ceva de la drogherie? O să mă duc mai târziu la cumpărături.

— Păi, nu-mi trebuie decât pastă de dinți, Anne. Mulțumesc. Azi, încep ceva mai târziu, pot să te și ajut.

— Doamne, cine o suna la ora asta?

— Mă duc eu. Bună dimineața, Niklas. E urgent?

— Bună dimineața, Richard. Ia dă tu drumul la Deutschlandfunk. La radioul nostru nu se prinde bine.

— Ăla din Japonia? Adus cu Capela de Stat?

— Bună dimineața. Ei, da. E Sharp. Și cine mi-l repară mie acum?! Ascultați și voi! E o porcărie. Nouă nu ne spun nimic, netrebnicii. Cred că nu ne prindem. O să ne arunce pe toți în aer. Frumos mic dejun. O cafeluță nu mi-ar strica.

— Hai, așază-te!

— Bună dimineața, teișorul meu!

— Bună dimineața, drăguțule!

— Și maimuțele tale ce zic de asta?

— Strălucesc.

— O să ne otrăvească, vă spun. O să ne otrăvească, o să ne trădeze și o să ne vândă. O bandă. Da' ce faci tu azi, Richard?

— Am ceva planificat.

— Ei, da, rutină, asta e. Și la mine e la fel. E din nou epidemie de gripă. O să treacă Meno puțin mai târziu, tușește nițel, dragul de el. Ei, dar ia să-mi iau eu picioarele la spinare, vârâte în ciorapii ăia destrămați. Mulțumesc pentru cafea. Dar auzi ce chestie cu Teerwagen ăsta, nu? Cică avea la el documente secrete. Rachete sau ceva de genul ăsta. Un submarin cum nu s-a mai văzut. Dacă mă duc acum acolo, trebuie să mă ocup de toate sobele... Ce călduț e aici la voi. Ei, Ezzo trebuie să-și încălzească singur soba în sufragerie. Dar sufrageria, camera de muzică... Cea din sufragerie nu mai ține mult. Fibroză pulmonară în stadiu final, aș spune. Când mă gândesc că trebuie să vină instalatorul... Îngrozitor. Ce mizerie, ce gălăgie!

— Hai, așază-te, Niklas, mă faci să fiu nervos tot alergând de colo-colo.

— Multumesc, Richard. Plec imediat. Dar dacă ai mai avea o cafeluță... Că doar trebuie să rămân treaz. Ceva noutăți de la Christian?

— Regimentul a avut un exercițiu, cu alarmă de noapte, și s-au tot dus.

— Ei, Anne, nu te mai amărî și tu! Las' c-o scoate la capăt băiatul. Că doar din punct de vedere al constituției l-a moștenit pe Richard. Aș vrea să știu și eu cum reziști la asta, ore în șir în sala de operație, și evaluări și gărzi pe salvare, dragule. Apropo, am din nou niște discuri frumoase. Frumoase discuri am, vă spun eu. Trebuie să le ascultăm odată. Capela de Stat, Rudi Kempe, Strauss. Colosal. De-a dreptul colosal!

— Nu vrei să mănânci totuși ceva?

— Ei, da, dacă mă inviți. Eu unul la bucata aia de tort de cireșe nu aș zice nu. Asta chiar că e așa, un fel de minune, tortul tău de cireșe. Ia spune, Richard, Müller a ieșit la pensie, nu?

— Oficial de la întâi mai, dar a plecat deja.

— Și acum ai rămas tu șef?

— Da' de unde! Trautson e coordonatorul provizoriu al Clinicii până când se finalizează procesul de numire în funcție a succesorului său. Eu nu mi-am depus candidatura.

— Ai grijă să nu te pună pe linie moartă. Se mai întâmplă uneori când au loc schimbări. Ce porcărie și cu Cernobîlul ăsta, cât mă poate enerva. Ce mincinoși, ce bandiți, păi nu se poate așa ceva! Unde o să ajungem? Spune-mi tu mie! Unde o să ajungem? Uite, mai e un loc aici, teișorul meu.

— Păi, tu îl știi pe Sperber, Niklas.

— Nu personal și nu foarte bine. De ce?

— Ne-a invitat. Acasă la el.

— E o chestie delicată. E un tip cu două fețe, dacă mă întrebi pe mine. E așa, un călător între două lumi, și nu îl mușcă niciuna, după cum avea obiceiul să spună profesorul meu Rudi Citroën. Știți ce? Încă o cafeluță nu mi-ar strica.

— Hai că mai fac.

— O, vă deranjați din cauza mea. V-am dat de lucru. Am plecat i-me-diat, îmi văd de drumurile mele, așa, cu picioarele astea strâmbe. Dacă o să continue treaba tot așa, va trebui să plecăm dincolo, Richard. Știi, nu pentru bani. Dar ai sentimentul că... te îneci încetul cu încetul. Dar ar însemna asta să ne trădăm pacienții?

— Vechea poveste. Medicul ca o instanță morală. Păi, există și dincolo pacienți.

— Ei, da, dar tu ești aici să-i faci bine pe pacienții de aici.

— Și cu ce? Ce să fac dacă sistemul de sănătate se deteriorează din ce în ce mai mult? Să arunc cu seringi goale? O fi asta moral?

— În ultimul timp n-am mai primit nici pansamente. Aici, ai tu dreptate, lor le vine ușor să vorbească, dar de unde până unde ar fi necuviincios din punct de vedere moral să pleci dincolo, dacă ești medic? Cât de necuviincios din punct de vedere moral e să stai aici ca medic, cu mâinile goale, asta nu ne spun niciodată. Lui Jule, aia, care arată ca un cal, îi prescriu dușuri reci pe care nici măcar nu le face singură. Chestia e că nu ar fi din cauza banilor. Asta ei o spun mereu numai așa. Și chestia asta, că trebuie să le spui copiilor tăi că trebuie să mintă ca să nu aibă neplăceri! Și să povestești la Securitate ce mai auzi de pe la pacienți. Ei, ce să spun, asta o fi moral! Nu că aș face eu așa ceva, apropo.

— Papa.

— Gata, m-am potolit. Dar ce să-i faci, asta e! Aici te înecă ăștia, încet și temeinic. Trebuie să respiri prin urechi, cu ochii trebuie să-ți ții gura, și mai trebuie să și rămâi aici... Nu, nu, vă las cu bine. Gata, am plecat.

57

Substanţe în suspensie

— Reina?
— Richard?
— Şi eu pe tine.

58

Să fii voios și să cânți

În toate aceste considerații, dorințe și vise o veți implica pe femeia sau fata pe care o iubiți. Îi veți scrie și veți primi scrisori de la ea. Prin dragostea ei, vă va ajuta să îndepliniți înaltele cerințe militare și să faceți față tuturor eforturilor.

DESPRE ROSTUL VIEȚII DE SOLDAT

Pe peron, între două coșuri de gunoi pline ochi, Christian stătea și se gândea. Se gândea cum se făcea că el stătea aici și că trebuise să iasă pe furiș din unitate. Reina avea să vină la ora 16 cu trenul de la Leipzig. Filosofie. Era vorba de putere, de nimic altceva. Te duci colo și colo și, dacă nu vrei, te închidem. Și atunci vin vreo doi inși și pun mâna pe tine și, dacă te opintești din picioare, ești pocnit. Și dacă îi cafteși pe cei doi, vin patru. Și dacă îi birui și pe ăștia, vine un al cincilea. Christian transpira în uniforma de permisie, dar nu suflecă mânecile cămășii sale albastru-cenușiu — tocmai aici, la gară, controlau patrulele, și probabil că se luau mai întâi de militarii cu permisie în ținută neregulamentară. Avea chef să fumeze. Din când în când, își mai permisese câte o țigară, ca să mai diminueze stresul; dar apoi avea să miroasă și nu mai avea destule bomboane de mentă să îndepărteze mirosul. În afară de asta, atunci când fuma, vedea parcă fața apăsată a Annei, care îi lua tot cheful să mai savureze tabacul, și asta îl supăra.

Ofițerii veneau și plecau, trenurile personale care trăgeau la peron opreau scârțâind, nimeni nu-i făcea semn cu mâna. Poate că Reina se schimbase — o altă frizură, o față care nu mai era cea a unei fete; un an și jumătate, asta putea fi un timp lung. Christian avea douăzeci de ani și jumătate, și când se gândea la discuțiile de la Kaltwasser, la cât era el de apucat să învețe, să devină celebru, credea că poate zâmbi ca un om bătrân. În timpul zilei reușise să se strecoare fără prea mari probleme. Măseluță îl frecase nițel prin companie, dă-i și fă curat, lustruiește parchetul, curăță armele, fă focul la soba de baie (pentru patru oameni, în afară de Christian și Clătită mai fiind încă doi soldați bolnavi, care făceau treabă prin unitate). Burre murise la infirmerie, întrerupseseră exercițiul numai puțin, la prima depoziție făcută în fața

procurorului militar; mama lui Burre fusese informată abia după moartea fiului ei. Ăsta a fost „cazul Burre", iar acum urma să fie rezolvat „cazul Hoffmann". Dar era un vis, nu putea fi altceva. Nu putea să fie adevărat. Trupul inert al lui Burre, încă mai zăcând pe jumătate în intrândul şoferului în timp ce tancul de remorcare deja trăgea. Întunericul plescăitor, datul neajutorat din mâini al artileristului de deasupra lui, până când Christian îi dăduse un şut: „Dispari, târăşte-te până dincolo, în partea soldatului-încărcător, deschide bocaportul şi ieşi, dar lasă-mă să ajung la Jan Burre." Dacă toate astea erau adevărate, cum putea el atunci să stea aici afară, în gara din Grün, şi să aştepte în uniforma lui de învoire un tren din Leipzig? Lumea se hlizea la el. Nu puteai să porţi hainele astea, nici măcar într-un oraş de garnizoană, ca Grün, fără să fii privit cu ostilitate şi dispreţ. Dar eu nu sunt unul dintre ăia!, ar fi vrut Christian să strige. Detest hainele astea la fel de mult ca şi voi! Trebuie să ştiţi asta, că doar mulţi dintre voi aţi făcut armata la rândul vostru! Cămaşă albăstrui-cenuşie din material prost şi cu nasturii uzaţi de aluminiu, de care se bălăngănea „leagănul de maimuţă", şnurul argintiu, împletit, de militar, iar la câte unii dintre cei care aveau mai multă ambiţie mai atârna de piept şi câte o medalie sportivă militară prinsă de suportul de insigne; căciulă cu vizor, din plastic în partea din faţă, cocardă ieftină, făcută fără pretenţii, pantalonii cenuşii de postav şi pantofii negri, al căror toc de plastic trebuia să fie lustruit — o veche tradiţie de pe vremea Wehrmacht-ului, aşa îşi aducea Christian aminte că li se dăduse de înţeles la şcoala de subofiţeri: cizmele militare aveau talpă cusută, şi vai de Rusia[1] dacă nu erau unse! De asemenea, trebuia să ai la tine ac şi aţă de cusut: dacă se rupeau cumva pantalonii, onoarea militarului şi astfel onoarea organelor înarmate era ştirbită, pantalonii trebuind cusuţi de îndată.

Trenul avea întârziere, după cum anunţă o voce arţăgoasă, de pâslă parcă. Dar acum lumina se scufunda, se retrăgea, părând a-i spune înserării: „Ei, acum începe treaba ta!".

Ora asta îi plăcea cel mai mult lui Christian. Înainte îi plăcuseră şi orele dimineţii, când aerul mai era încă proaspăt şi umed, aşa, într-un fel mătăsos, ca o fotografie sensibilă, tocmai scoasă din soluţia de fixare; dar aceste ore nu-i mai aparţineau, erau de un an şi jumătate orele comenzilor fluierate şi ale zbieretelor stridente, orele de început ale unor zile îngrozitoare. Această ofilire, această dispariţie abia perceptibilă era altceva. Gara cu hala ei murdară, cu traversele de cale ferată pline de cenuşă pulverizată, cu mirosul de toaletă, Mitropa şi cărbune, părea să bea lumina ce devenea mai fină, umplându-se cu ea încetul cu încetul, până când, ruginie de-atâtea vânturi de

[1] Aluzie la celebra comedie în versuri a lui Aleksandr Sergheevici Griboiedov, apărută în Germania sub titlul *Wehe dem Verstand* (şi în România sub titlul *Prea multă minte strică*).

cenușă, se făcuse toată o floare neotrăvitoare de cupru. În această clipă, era de ajuns să-ți desfaci brațele pentru a putea să zbori — Christian știa asta, plin de bucurie și satisfacție. Și ceilalți oameni de pe peroane păreau să simtă asta. Vedea muncitori întinzându-și brațele, mergând mândri de colo-colo cu pas legănat, iar apoi, când conștiința de a fi observați se reinstalase, îi vedea trăgându-se încurcați de salopetă; vedea cum vagabonzii de prin gară își examinau la lumină sticlele de bere, iar cei doi polițiști în uniformă de la Transporturi aveau deodată niște bastoane pe care le învârteau cu dezinvoltură. Iar el... el avea ciclame. Le cumpărase de la „Centraflor"-ul aflat în piața din fața gării, unde tocmai fusese descărcată marfa adusă de un camion; sute de ghivece de ciclame; flori tăiate n-aveau.

Reina coborî din ultimul vagon al trenului care tocmai trăgea la peron. Christian îi făcu încurcat semn cu mâna, așteptând mai întâi și pornind apoi șovăitor; deodată întâlnirea asta i se părea nepotrivită, iar ghiveciul cu ciclame, pe care îl ținea între mâini ca pe un coșuleț plin de albine, i se părea caraghios; florile violete, învelite, se clătinau de mamă-mamă sub vântul ușor al serii. Preț de vreo câteva clipe, Christian se gândi la Ina, la ce-o fi făcând ea la Berlin, la cadoul lui de nuntă pentru ea și la gestul stângaci cu care i-l vârâse în mână. Ridică ghiveciul în același timp în care își ridică și Reina ceea ce adusese; spre deosebire de el, ea despachetase ciclamele; și în timp ce spuneau „Salut, Christian" și „Bună, Reina", făcură și schimb de ghivece. Reina ridică din umeri, se scărpină în partea superioară a brațului, căutând o împunsătură de insectă, iar lui Christian nu îi veni nimic în minte ce ar fi putut să spună acum; se chinuia să-i facă un compliment, dar singurul lucru care îi veni în minte fu să-i spună nici mai mult, nici mai puțin decât că delicatețea pielii ei, pistruii ei răspândiți în mod drăgălaș pe piele erau accentuate de cicatricea de pe gât. Dar nu voia să spună asta, nu voia să i-o trântească pur și simplu. Ar fi buimăcit-o și mai tare și ar fi făcut-o să fie și mai timidă decât părea să fie; aștepta indecisă, căci acum ajunsese și se punea problema ce să facă în acel oraș străin pe care nici Christian nu-l cunoștea decât prin jurul gării — cazarmă, mirosuri de la uzina metalurgică și de la cea chimică, „Veselia jilavă", toate astea nu se puteau compara cu un loc stabil pe care să-l cunoști, să te simți acasă la tine.

Reina era acolo; Christian nu se așteptase la nimic; Reina se schimbase într-un an și jumătate, cât trecuse de la terminarea liceului, printre trăsăturile ei încă domnișoratice se întrezărea femeia, și de asemenea avea o altă frizură. Christian găsea aceste schimbări incitante într-un fel aparte și, întrucât se apucă numaidecât să se gândească la asta, mergea lângă Reina cu capul plecat și în tăcere, simțind însă că ea se chinuia și încerca să ascundă acest lucru prin cuvinte care nu ajungeau până la el. La rândul ei, Reina simțea asta. Christian nu știa prea bine ce se întâmplă, crezând preț de o clipă că vrea s-o supere puțin — atunci era mai drăguță ca oricând. Abia dacă se machiase, iar el îi era

recunoscător pentru asta. Noua ei frizură, cu părul tapat, poate că aducea ceva din ambianța marelui oraș. Acest fapt, împreună cu feminitatea din trăsăturile ei o făceau pe Reina să fie străină mai mult decât se așteptase, și tocmai asta îl incita, nu mirosul ei, nu vocea ei, nu privirile celorlalți, îndreptate către peron, trecând cu interes peste Reina și îndreptându-se apoi cu dispreț, ori poate doar cu indiferență, asupra lui Christian. Nu-ți mai aparțin, părea să-i spună feminitatea Reinei, trezindu-i dorința, instinctul de proprietate. Reina tăcu; Christian se închise numaidecât în sine, mai mult decât o făcuse deja prin tăcerea nepoliticoasă din pricina căreia, pentru Reina, întâlnirea asta devenise o trudă, o căutare încordată după un început de discuție și prin care o lăsase pe ea să facă primul pas; iar acum Christian fu cuprins de amărăciune și decise că a fost o greșeală să se întâlnească aici cu Reina, mai ales în situația lui.

Christian căuta umbrele, se uita nervos în stânga și în dreapta, adoptase mersul dănțuitor, gata s-o rupă la goană, plin de manevre, al celor care se știu urmăriți. Uneori, se ferea cu iuțeală, încleștându-și pumnii de parcă în aerul gol dintre ei (vârâse florile în ranița de tanchist) s-ar afla ceva de care numai așa se putea feri; alteori, făcea brusc un pas în spate, ceea ce la început o irită pe Reina, fiindu-i apoi însă numai neplăcut, după câte își dădea el seama; dar el nu făcea decât să se ferească de o lumină stridentă pe care o anticipa, de o pedeapsă încă invizibilă pe care n-o cunoștea încă și pe care n-ar fi putut s-o explice; avea să vină în orice caz, poate că avea chiar și o față și îl observa deja, putea el să facă ce voia, urma să-l nimerească, și altfel, într-o altă formă decât se aștepta el. Dar și el putea să se comporte într-un fel neașteptat, putea aici să evite la mustață să se ferească de o pată, colo să meargă în linie dreaptă cincisprezece pași și s-o ia deodată la stânga, pentru că pedeapsa și-a zis gata, te-am prins, la al șaisprezecelea pas ești al meu — dar tocmai atunci el se ferise, așa că sulița fusese împunsă în gol! Christian își dădu seama că Reina se oprise.

— Ești ciudat, ce se întâmplă? Cred că nici măcar nu mă asculți.

Era adevărat. Inscripția luminescentă de deasupra halei gării tot arunca mereu cu voioșie, așa cum presară un țăran euforic semințe pe ogor, un „Bine ați venit la Grün — Perla Munților Metaliferi de Vest!", fără să-i pese că podeaua se făcuse palidă din pricina hârtiei de ziar ruptă cu grijă. Reina nu avea să se pună acum pe plâns. Reina cea timidă, cum scrisese; începea să se transforme într-o Reina malițioasă, care putea să ajungă Reina cea care rănește; lui Christian îi părea rău, dar nu se simțea în stare să facă în așa fel încât să-i fie mai ușor Reinei. Parcă era paralizat. Ar fi știut el, ce-i drept, ce vorbe să spună, dar vorbele astea trebuia să treacă peste limbă, iar limba era zgrunțuroasă și abruptă, iar vorbele nu voiau să treacă peste ea.

— Scrisoarea ta, deja au... Am primit scrisoarea ta.

Da, Christian dădu din cap, privind numai scurt jocul degetelor ei la marginea ghiveciului de ciclame, după care îi dădu o scrisoare pe care ea o luă, gânditoare. În faţa gării se afla un dulap, iar lui Christian i s-ar fi părut perfect natural dacă uşile dulapului s-ar fi desfăcut şi ar fi apărut o faţă subţire cu ochi albi.

— Încă n-au hotărât nimic. O să fie o înfăţişare judecătorească, la Tribunalul Militar. Ar trebui să vorbim despre altceva.

— Am fost la părinţii tăi.

— Da, mi-ai scris.

— Să iau trenul înapoi? Eşti atât de nereceptiv.

— Nu. Nu.

Şi apoi urmă un alt cuvânt pe care nu-l putu rosti decât cu mare greutate, dar tocmai de aceea voia să vadă ce se întâmplă dacă îl rosteşte:

— Scuză-mă.

Rosti cuvântul relativ uşor şi trebui să se gândească la Waldbrunn, la plimbările lui de-a lungul Femeii năprasnice de la munte, la aroganţa lui la adresa Verenei.

— Unde mergem?

Reina se uită primprejur, iar ceea ce vedea nu părea să-i placă.

— Nu ştiu. Ai vreo sugestie? Nu prea cunosc locul. Cinematograf? spuse el în speranţa că acolo aveau să şadă unul lângă altul, uitându-se în tăcere la vreun film indiferent.

Cel mai bine era să tacă. Să fie aproape unul de altul, atâta doar, să fie aproape, fără cuvinte. Reina refuză.

— Acolo nu putem să stăm de vorbă. Mi-ar plăcea să stau de vorbă cu tine. Poate... poate că asta a sunat prea mult a cerere: „unde mergem". Asta a fost numai...

Trecură de cinematograf. Era singurul cinematograf din oraş. Rulau nişte filme sovietice cu poveşti. *Floarea roşie ca focul*, *Gharib în ţara spiriduşilor*. Atunci când avea învoire, lui Christian îi plăcea să meargă la cinematograf. Îi aducea aminte de Tannhäuser. Acoperişul era stricat. Avea o deschizătură prin care, în zilele frumoase, intra soarele, iar în zilele urâte, ploaia — în zilele frumoase se punea sub gaură o umbrelă neagră, care putea fi dirijată prin intermediul unei sfori, iar în cele urâte, se punea o găleată.

— Mi-ai spus mereu Montecristo. Râdeai de numele meu adevărat.

— Nu le-am spus nimic părinţilor tăi, aşa cum ai vrut. Dar nu crezi că... Tatăl tău ar putea să facă ceva pentru tine.

— Nu. Au şi-aşa destule griji. Mai ales mama. Putem să mergem să mâncăm. Fac cinste.

— Verena are depusă cerere de emigrare. E şi ea la Leipzig. Mă văd uneori cu ea.

— Asta ar putea să-ţi dăuneze.

— Am avut deja o discuție la Decanat. Cu doi din ăia. Dar e prietena mea și nu pot să-mi interzică să mă văd cu ea.

— Ba da, pot. Pot să-ntoarcă foaia. Am auzit ceva. Băiatul care a murit s-a oferit să fie turnător dacă ei se ocupă să-l transfere. La care i-au răspuns: „Tocmai acolo unde sunteți avem nevoie de dumneavoastră, tovarășe Burre. Bineînțeles c-o să vă protejăm. Știm ce înseamnă etica de soldat." Pot să facă ce vor.

Merseră prin piață, către fântână, un uliu din marmură neagră, cu patru capete, care scuipa apă.

— Și Siegbert? întrebă Christian.

— S-au despărțit.

Asta nu mai era Reina cea sigură pe sine, uneori arogantă, pe care o cunoscuse. Părea speriată, precaută, uitându-se de multe ori în jur, măsurându-i cu privirea pe trecători și pe polițiștii care mergeau agale prin piață.

— Știi, am vrut dintotdeauna să-ți scriu, dar n-am avut curaj. S-au schimbat atât de multe. Noi am ieșit din școală și... ei da, asta sună comic acum... atât de naivi. Poate că așa eram. Vreau să spun că de știut știam că n-am voie să spun totul, nici lui Schnürchel și nici lui Pană Roșie și în niciun caz lui Fahner. Și m-am întrebat: dar de fapt de ce nu? Că doar sunt comuniști care vor să fie cinstiți... Și noi? De ce vorbim acasă așa și la școală cu totul altfel... ne înghițim limba să nu avem probleme? Dar de ce să ai probleme dacă ai o părere care contravine altor păreri? Și de ce există contradicția asta: pe de o parte, realitatea și, pe de altă parte, ceea ce se scrie despre ea, și astea sunt două lucruri total opuse? Am fost atât de oarbă, eu... n-am știut nimic. Uneori, stăteam în camera de la cămin și mă gândeam la tine și m-am gândit că probabil mă vei fi disprețuit pentru că n-am habar. Dar tu... ai avut și noroc...

— Mi-a reproșat odată și Siegbert.

— Nu, eu nu-ți reproșez. Atâta doar că e vorba de... educație. Eu am fost crescută în spiritul credinței în țara asta, în idealuri, în sistem. Ei da, crescută..., continuă Reina cu un râs nervos. Părinților mei atât de multe lucruri le erau indiferente. Știau una și bună: atâta vreme cât îți ții capul la cutie...

— Verena poate să-și continue facultatea?

— A fost exmatriculată. Până atunci, era una dintre cele mai bune, toată lumea îi făcea curte, apoi a urmat cererea de emigrare și-au scăpat-o din mână ca pe un cartof fierbinte.

— *This tender butterfly with dark brown eyes.*

— Erai îndrăgostit de ea.

— Nu cred.

— Nu te merita! exclamă Reina, într-o zvâcnire subită de ură...

— Ba cred că da. Ce face sora ei?

— Ea și mama ei încă mai lucrează. Tatăl a fost dat afară imediat după ce și-au depus cererea. În afară de mine, toți prietenii s-au dezis de ea. Siegbert

avea deja probleme și i-a spus unul dintre ăia că, dacă nu pune capăt relației cu domnișoara Winkler, ei nu mai garantează pentru nimic.

— Mai vrea să plece pe mare?

— Da. Îl au la mână cu asta. Acum, studiază sport și geografie.

— Siegbert, profesor?! Și cei patru ani de armată?

— Și-a retras cererea voluntară de înrolare. Toți prietenii s-au dezis de ea. De parcă ar fi ciumată! Și eu? Eu ce să fac? Mi-au spus în față să renunț la orice legătură cu ea.

— Păi, renunță! Că doar tot o să plece cândva. Și ce-ți folosește ție dacă Verena pleacă și pe tine te-au dat afară de la facultate?

— Chiar gândești așa? Tu?

— Nu știu ce gândesc. Nu știu ce-o să se întâmple.

— Nu se poate să gândești așa. Siegbert, da. Dar tu, nu. Și știi asta. Faci pe cinicul numai din spirit de contradicție. Dar tu nu ești așa.

— De ce nu? La urma urmei, ceea ce spun are cap și coadă. Și în afară de asta nici eu nu știu cum sunt. Dar bine că știi tu. Nu ne-am mai văzut de mult timp, și au fost niște vremuri...

— Cum adică, nu știi nici tu?

— Există situații, hotărâri pe care trebuie să le iei... dar s-a întâmplat altfel și se întâmplă să fii surprins. Te gândești că poate erai mai laș decât credeai că ești. Credeai poate că ești un om onorabil care știe ce trebuie făcut și că anumite lucruri nu le-ai face niciodată. Și dup-aia citești totuși pe ascuns prin ziare străine. Apropo, cum a fost la părinții mei? De ce i-ai vizitat?

— Am făcut un an de practică, într-o clinică. O clinică mică. Acolo, am văzut niște chestii. Nu aveam seringi. Și după aceea am făcut rost. Niște pacienți au plecat în Occident și au adus de acolo seringi și pansamente. Pleacă în Occident și își cumpără dozele de insulină și canulele pentru ca noi să le putem administra de aici. Am fost trimiși la întrajutorare socialistă într-un azil. Nu erau asistente, bătrânii zăceau în scutece neschimbate. Era un îngrijitor care mergea de la un pat la altul spunând: „Care ai, bre, valută occidentală, că te șterg la fund?". Spunea: „Boșorogii ăștia tot sunt pe ducă, dar eu nu." Paturile și chiar saloane întregi se dau numai pe valută. Tatăl tău mi-a confirmat asta. Mi-a explicat: „Sistemul de sănătate nu aduce valută, dar statul, care are nevoie stringentă de valută, impune anumite cote, așa că trebuie să vândă ceea ce au."

— Da, asta nu ne-au spus la școală.

— Svetlana a plecat în Uniunea Sovietică. Cică aici n-ar mai exista foc, ci numai cenușă. Nu mai putea să suporte toată oboseala asta omniprezentă, birocrația.

— Și caută acum focul la prieteni. Ar putea să aibă noroc să găsească. La Cernobîl doar a fost de curând un foc frumos.

— Te-ai făcut foarte cinic. Nu te știam așa. Știu, Svetlana... era specială. Mie mai degrabă mi-a părut rău de ea.

— Cred că i-ar fi turnat fără să clipească pe Jens sau pe Falk, dacă ei ar fi fost atât de imprudenți să-și spună adevărata lor părere de față cu ea.

— O știai pe Svetlana?

— Hai, spune că n-ar fi făcut asta!

— Te-a iubit.

Christian tăcu.

— Învățai adesea în biblioteca școlii. (Reina zâmbi.) Erai arogant ca un gânsac. Și luai lumea de sus. Svetlana ți-a scris o scrisoare de dragoste pe tabla de la șevalet. M-a pus pe mine s-o revizuiesc, ca să nu fie greșeli de ortografie. Scrisoarea mi s-a părut cumva... nepotrivită. Nepotrivită pentru ea. Așa umilă și, în același timp, dăscălitoare... Cu puțin înainte să vii, a șters totul.

— Și acum e în Uniunea Sovietică și speră că acolo o să fie mai puțină birocrație. Ce să spun!

— Schnürchel a ajutat-o să fie admisă la facultate la Leningrad, să se facă profesoară de rusă. Între timp, a și cunoscut pe cineva acolo. În ciuda a tot și a toate, eu o stimez, căci pentru ea asta nu e numai așa... un fel de-a spune. Socialismul. Și ca toți oamenii s-o ducă bine. Nu te-ai întrebat niciodată de ce ea era la internat și familia ei, în satul învecinat? Mama ei era alcoolică. Tatăl la fel, și îi mai și bătea. Avea șase frați și Svetlana le-a fost mamă.

— Și de ce îmi povestești asta? Ce să fac eu cu povestea asta sentimentală? Ce vrei să-mi dovedești? Că sunt un netrebnic? Ce nostim, și Verena voia asta. Că mă grăbesc să judec oamenii? Asta mi-a sugerat-o și unchiul meu. Vrei să mă educi? Toți vor tot timpul numai să educe! strigă Christian. Știți ce, educați-vă pe voi!

Un acces de turbare, o izbucnire, spargerea unei cruste. Sângele fierbea prin Christian, o electricitate întunecată părea să fie împinsă de un generator până în vârfurile degetelor, încărcându-le de forță și de sminteală, ascuțind privirea și fixând-o pe o singură țintă care trebuia doborâtă printr-o lovitură de cuțit sau cu un pumn ori printr-o lovitură de topor; Christian ridicase toporul de la tanc asupra comandantului de companie. Simțea cum îl cuprinde mânia, era și asta o moștenire din partea neamului Hoffmann. Richard putea să se enerveze de te înspăimânta, iar pe bunicul Arthur Christian îl văzuse spărgând geamul din sufragerie cu un tocător de carne, turbând, urlând. În Emmy aruncase cu niște cârlige de rufe... Christian o trase pe Reina în holul unei case, o mușcă de mână și sărută apoi mușcătura. „Subsuoara!", gândi el. „Voiai să-i săruți mai întâi subsuoara!" Nu se întâmplă așa. Pe coridor era moloz, bucăți căzute de tencuială formând popice uriașe pe jos. Îi veni să râdă când o auzi pe Reina protestând. Ce moale era, brațele ei, obrajii ei — atât de moi. Din curtea din spate, unde erau tomberoanele, intrau niște raze răzlețe de lumină, dar nu ajungeau decât până la o bicicletă aproape total

ruginită. Simţea o dorinţă oarbă, furioasă. Să iasă cu ea. Să vorbească cu ea. Reina plângea. Simţea că presa în ea sacoşa cu ciclame. Undeva sus, în casă, cineva trânti o uşă. Christian o împinse pe Reina, care lunecă încet în jos pe perete, stând pe vine cu faţa întoarsă într-o parte, dar fără să mai plângă. Se uită în faţă, aşa cum se privise gol în oglindă: pielea oripilantă, plină de coşuri, care tânjea după o atingere şi se temea totodată de ea. Ar fi trebuit din nou să spună „Scuză-mă, te rog!" şi apoi să plece — dar n-avea chef.

59

Locuința de cristal

Richard, care era de gardă, noaptea, când telefonul sună, făcându-l să pornească la drum împreună cu sanitarul, își aduse aminte de locuința în care șeful său îi invitase la petrecerea de pensionare pe medici și pe vreo câteva dintre asistente — caii de povară cu vechi state, după cum avea Müller obiceiul să spună; această locuință părea să fie în întregime compusă din cristal. Încă de la intrare erai întâmpinat de niște palmieri și de o pasăre-paradis care era lucrată în sticlă, cuiere din sticlă, oglinzi limpezi ca apa, vitrine cu flori de sticlă executate la Blaschka&Blaschka din Dresda, care fabricaseră operele lor de artă fragile, suflate cu gura, pentru colecțiile zoologice și botanice de la Harvard și Viena, imponderabilitatea de păpădie a lui *Eucalyptus globulus*.

Telefonul sună, asistenta de la salvare îi întinse receptorul:
— Doamna Müller vă caută, domnul doctor principal.

...sau volvox, mărit mult, astfel încât să se vadă bine algele individuale, niște schițe radiale, fragile, care îi aduceau aminte lui Richard de cursurile de microscopie de pe vremea facultății. „*Eucalyptus globulus*, originar din Australia și Tazmania", explicase Müller, agitând un pahar cu cuburi de gheață.

— Da? Hoffmann la telefon.
— Da, spuse Edeltraut Müller.
Și în timp ce Richard mai căuta încă o formulare care să spună, într-un mod mai puțin jovial, ceva de genul „care e treaba, ce pot face pentru dumneavoastră?", ea îi spuse:
— Veniți!

Müller își atinsese cu inelul cu pecete buzele după ce băuse, iar Richard fusese buimăcit de limpezimea opulentă a acestei locuințe, de voința asta de

transparență, de faptul că Müller era acum un fel de locțiitor al celor doi Blaschka, vorbind pentru ei, iar lui Richard i se părea că asta nu se potrivește; felul coleric în care Müller domnea în clinică, brutalitatea plină de dispreț cu care deschidea burțile pacienților săi, înaintarea tăcută, energică, în adâncuri, trecând dezinteresat pe lângă tot ceea ce *n-avea importanță* — și anemonele astea de sticlă, polipii ăștia de apă dulce, cactușii ăștia cu flori în formă de limbi de pisică, irișii în poziții de dans; niște preparate de tandrețe întărită, surdă, într-un fluid maleabil, ușor ca aerosolul care țâșnea din lustrele făcute din cristal cu plumb și din candelabrele de perete ca din niște pulverizatoare, iar Müller se întorcea încurcat, poate și temător, într-o parte atunci când i se făceau complimente, după cum își amintea Richard, ori când oaspeții săi îi estimau, ridicând din sprâncene, valoarea acestei druze cristaline, de parcă siguranța de sine de la clinică ar fi fost numai jucată, de parcă întreaga sa capacitatate de a răzbate și de a lua decizii ar fi fost ceva îndoielnic dacă acela care le avea sau spunea că le are trăia într-o casă din lumină acvatică, de liniște germinală și flori de sticlă, și poate că Müller regretase faptul că-și invitase colegii, poate că regretase în sinea lui faptul că nu făcuse la clinică petrecerea de pensionare — ori poate că vanitatea și nevoia de a se da mare i-au întrecut precauția; acest „Acum am voie să fiu eu însumi, doamnelor și domnilor", acest „Iată-mă așa cum nu voiam să mă cunoașteți în serviciul activ, dar acum totul e altfel, acum m-am pensionat și v-am scăpat din mână, acum pot să fac tot ce vreau, pot chiar să mă dau mare nepedepsit, și de atâta bucurie și ușurare vă invit să fiți alături de mine la mica voastră înfrângere plăcută".

...când Richard porni la drum și goneau în ambulanța Barkas către strada Schlehenleite, pe povârnișul Elbei, deasupra podului Blaues Wunder, îi răsunau în ureche vorbele medicului asistent Grefe, care ieșise dintr-unul dintre saloanele de la Urgență îmbrăcat în ținuta, deja cam jerpelită, de medic de gardă, având încă resturi de ghips la subraț și pe spatele mâinii:

— Boala chirurgilor, domnule doctor principal, pensionarea — și apoi gata?

— Veniți!

Dar vocea sunase liniștită, stăpânită, nu presată și calmă în mod forțat, așa cum se întâmplă de obicei când sună lumea la salvare.

Richard își aduse aminte de masa lungă în capul căreia stătea profesorul de-acum pensionat, își aduse aminte de gesturile lui îmbietoare, degajate, și cum Trautson lovi un pahar cu furculița, anunțând că vrea să se facă liniște ca să poată rosti câteva cuvinte sub singurul tablou din locuință, care înfățișa o pâine.

— Nu știu, domnule Grefe, mătușa dumneavoastră nu a spus decât „Veniți!". Poate să vă țină cineva locul aici?

Dar domnul Grefe era deja chemat pentru următorul caz urgent.

În timp ce asculta angina pectorală cc răzbătea din turația motorului, tusea convulsivă a acestuia ce se declanșa atunci când șoferul, mergând la deal, trecea într-o viteză mai mică și efectua pentru aceasta manevra de dublu debreiaj, Richard își aduse aminte de această pâine pictată în ulei și atârnată de perete deasupra capului mesei, o pâine mare și pârâind (atât de prezentă părea) ca o roată de caleașcă, prăfuită dezinvolt cu excese risipitoare de făină ce se adunau lângă pâine, în cuptor, ba în niște popice ascuțite în mod absolutist, ba în niște grămezi pe jumătate răvășite, de parcă pictorul (în mod ciudat, nu te gândeai la brutar) și-ar fi vârât pumnii în făină; o pâine cu o crustă crăpată în formă de stea de mare, iar din crăpături țâșnea aluatul moale, hrănitor, aburind, care dădea colțului maro (un maro de chinină, maro de ghindă, maro de contrabas, maro de trunchi de copac, maro de piatră) niște contururi bâlbâite, formând ici niște creste zimțate, colo un platou, care avea să se sfărâme când cineva urma să muște din el, colo o tumoare din coajă și niște pori învăluriți de firimituri amintind de umflăturile fagilor noduroși.

— Pâine, domnule Hoffmann. Atâta doar, pâine, nimic altceva decât pâine a desenat pictorul ăsta. Era, cum ar veni, specialitatea lui, și chiar dacă pe undeva e oarecum comic să nu desenezi tot timpul decât un singur subiect, a dat dovadă de măiestrie, după cum veți admite. Regele pâinilor.

— ...dar cu toate astea un rege, îl întrerupse Dreyssiger pe un ton de tachinare.

— Regele ăsta e într-adevăr puternic. Nu cunoști războiul, tinere.

...de toate astea își aducea aminte Richard înainte ca Niklas Tietze să-i deschidă ușa de la locuința familiei Müller, mai mult împingând-o peste sticla spartă care scârțâia și se sfărâma sub pașii oamenilor.

Richard văzu stetoscopul lui Niklas printre bucățile de sticlă care mai rămâseseră în geamul ușii de la intrare, apoi îi văzu fața, zimțuită de fragmente ale păsării-paradis și de niște frunze de palmier care atârnau în cioburi de turțuri de gheață, văzu, observat fiind de vecini tăcuți, mâinile lui Niklas, papionul, costumul de duminică pe care îl purta când mergea la Cercul „Prietenii Muzicii" al lui Däne.

— Da, spuse Niklas. Ne-a chemat soția lui, noi ascultam Mozart și... ea nu se afla departe de aici, iar noi mai stăteam la taifas.

— Ce s-a întâmplat?

Văzu stricăciunile, oglinzile sparte, cuierul rupt în bucăți, cioburile de cristal strălucind în mii de lumini sub lumina becurilor răzlețe care mai rămâseseră intacte.

— A primit o scrisoare în care i se cerea să declare tot, spuse Niklas, făcându-le semn sanitarului și șoferului care își croiseră drum cu targa către partea din spate a casei, prin mulțimea de curioși ce creștea rapid; avocatul Joffe, care purta papuci în carouri, veni dintr-o cameră alăturată, căutând pe unde să treacă prin grămada de cioburi, dând din cap și ezitând.

— Am anunțat Poliția și pe cei de la Medicină Legală, trebuie închis totul aici, din păcate nu am putut face mai mult, domnule Hoffmann, că nu sunt specializat în așa ceva.

— Treizeci și nouă de fiole de insulină normală, spuse Edeltraut Müller. Doctorul Tietze i-a dat imediat glucoză intravenoasă, dar mă tem că am ajuns prea târziu.

După care lovi o seringă, umflă cu pompa o manșetă de tensiune care se afla la brațul superior drept al lui Müller, căută cu stetoscopul pe la articulația brațului și lăsă coloana de mercur să se ridice încet deasupra șurubului menghinei, în vreme ce Richard verifica reacția pupilară cu o lanternă: la amândoi ochii nicio reacție la lumină; verifică de asemenea respirația, pulsul, circulația și se uită la cele două tăvițe renale, ținând în mâna stângă fiolele sparte și două cuțitașe de tăiat fiole și o compresă; în mâna dreaptă ținea seringa de sticlă cu ac hipodermic.

— Știa că merg la Cercul „Prietenii Muzicii", domnule doctor Hoffmann, și că voi fi plecată câteva ore, vecinii de deasupra noastră nu erau nici ei acasă, iar la etajul de deasupra lor probabil că zgomotul nu s-a mai auzit atât de bine, spuse ea, pompând din nou manșeta de la aparatul de tensiune. Biletul, scrisoarea, mai spuse ea.

— Stimate domnule Hoffmann, fiolele de insulină normală provin din inventarul Clinicii de Chirurgie, vă rog să lămuriți cu Administrația și cu asistenta-șefă Henrike.

„Dragă Edeltraut, mă gândeam ca ei să nu pună mâna pe locuință. În ceea ce privește înmormântarea, te rog să nu te complici, dacă nu e nevoie s-o faci. Am reglat tot ce era de reglat cu domnul Pliehwe de la Combinatul de Stat Prestări Servicii, Institutul de Pompe Funebre „Erdenfahrt". În ceea ce privește pensia ta, te rog să i te adresezi Rectoratului; domnul Schiffner te va ajuta. Am prestat o muncă bună vreme de patruzeci și unu de ani. În calitate de comunist și de medic. Ăsta nu e socialismul pe care l-am visat."

Iar apoi Edeltraut Müller învârti membrana stetoscopului, dădu jos cu o mână țumburușurile de pus la urechi, astfel încât se ciocniră între ele, mai pompă la manșetă și lăsă coloana de mercur din manometru să coboare, uitând însă să-și pună țumburușurile la ureche, iar apoi pompă în continuare. Încuietoarea cu cârlig a manșetei slăbise, astfel încât aceasta se umflă în mod asimetric.

— Așadar, spuse Niklas cu ochii la vitrinele distruse, la florile de gheață făcute praf, la ciocanul cu care Müller lovise pe podea stropii de cristal ce atârnau de candelabre.

— Treizeci și nouă de fiole de insulină normală, spuse Edeltraut Müller. Le-a tras într-o seringă de urologie, uitați-vă.

Cu siguranță că-și țuguiase buzele, roșii ca zmeura, cu siguranță că avea ochii concentrați când tăia fiolele, când le rupea, ținând compresa între sticlă și deget, degetul tot mișcându-se înainte și înapoi, o muncă făcută la rece, profesional. Insulina normală acționa repede.

— Au așteptat să iasă la pensie, spuse Edeltraut Müller.

Polițiștii treceau atenți peste resturile de sticlă, iar medicul legist de servi-ciu îi făcu semn cu capul lui Richard, care o prinse pe Edeltraut Müller înainte ca aceasta să se prăbușească în cioburi, alături de soțul ei.

60

Călătorie în Samarkand

Dacă voi încălca vreodată acest jurământ festiv de credință, fie să am parte de pedeapsa dură a legilor Republicii noastre și de disprețul poporului muncitor.

JURĂMÂNTUL DE CREDINȚĂ
AL ARMATEI NAȚIONALE A POPORULUI

— Hai, dați-i bătaie!

Măseluță dădu din cap în mod grosolan; Christian și Măseluță îl urmară pe coridorul gol și lustruit al companiei. Pașii răsunau. Muska era subofițer de serviciu. Îi salută cu ochii albaștri larg deschiși. „E dus departe", își spuse Christian în sinea lui. „Pentru ăsta noi suntem deja intangibili." Fredonă încet o melodie.

— Gura, Hoffmann! îi ordonă Măseluță.

Clădirea batalionului era pustie, companiile fiind plecate la exerciții. Afară, lumina era atât de intensă, încât pe Christian îl apucă strănutul.

— Hai, dați-i bătaie!

Măseluță îl împinse în față ca pe ceva de care ți-e scârbă, ceva care îți face o lehamite de nedescris. Pe Clătită nu trebui să-l admonesteze. Se liniștise și îi pierise rânjetul șui. Și el spusese ceva. Îi luase lui Christian toporul din mână, spunând „Dar de avut dreptate, are dreptate". Printre altele. Prin ferestrele punctului sanitar rânjeau niște oameni. Mirosea a primăvară; verdele proaspăt al copacilor făcea bine la ochi. Pe terenul de instrucție îi frecau pe noii recruți cu „La stânga! La dreapta! La stânga-mprejur, marș!", de la parcul tehnic se auzea zgomot de motor, iar în fața bucătăriei se încărcau niște hârdaie cu mâncare.

Ancheta. Predarea către ofițerul de serviciu din clădirea comandamentului. La etajul întâi, așteptară în fața unei uși zăvorâte. Christian și Clătită fură interogați separat de un bărbat în civil.

— Încă nu ți-ai găsit locul în societate, măi Hoffmann! Dar încă ești tânăr.

— Problema nu e ce-ai făcut, problema e ce-ai spus. Ai lezat încrederea. Nu e vorba aici de moartea tovarășului Burre, care bineînțeles că este regretabilă. Vom cerceta și asta, se înțelege de la sine. Dar aici nu asta discutăm! Ăsta e un caz cu totul diferit. Îl anchetăm separat. Nu, Hoffmann, dumneata și amicul dumitale Kretzschmar, pe care îl știm, și îl știm bine de tot, ați făcut niște observații. Ne-ați denigrat. Ați atacat în mod deschis statul nostru! Dar lasă că mai cunoaștem noi... Paraziți. Amândoi. Ați lezat încrederea și v-ați dedat la activități subversive. Să denigrați statul nostru! Asta e cel mai rău.

— Ne-ai știrbit onoarea în mod public, Hoffmann. Asta se va lăsa cu niște consecințe.

— Păi da' noi te cunoaștem. Pe dumneata și pe familia dumitale cea drăgălașă. Ah, nu știi! Păi, ai o soră. Onorabilul de taică-tu calcă pe-alături în timpul liber. Nu știi asta. Dar noi știm. O lucrează pe prietena dumitale, pe domnișoara Kossmann. Dar nu de la ea e sora dumitale. Soră pe jumătate, ca să fiu corect. Ai rămas cu gura căscată, ei? Pot să-ți arăt.

— Nu crezi că te cunoaștem? În tabăra premilitară ai atras atenția printr-un eveniment deosebit. Te-a scos domnul avocat basma curată cu șmecherii juridice. Încă din școala generală ai atras atenția asupra ta. La liceu, ai spus următoarele... Dar e limpede situația. Ești stricat din punct de vedere moral. Și pe unul ca tine îl trimitem noi la facultate? Păi, unul ca tine abuzează de încrederea noastră! Nici măcar nu îndrăznesc să repet ce-ai spus. Ia citește singur! Hai, dă-i drumul, nu te foi și suci! Faci pe băiatul de familie, ei? Și te ții numai de prostii... Avem în scris, confirmat de martori. Hai, dă-i drumul, citește!

— „Așa ceva nu e posibil decât în statul nostru de rahat", citi Christian cu voce bâlbâită.

— Ți-a revenit glasul, ei? Dar ești tânăr. Nu e încă totul pierdut. Ai realizat în timpul liceului un portret al lui Karl Marx de toată frumusețea în Anul Karl Marx, împreună cu un anume Fieber. Aici se arată rădăcina bună la dumneata. Asta e influența mamei, care se trage dintr-o familie ilustră. E moștenirea bunicii dumitale revoluționare, care a luptat și a suferit pentru cauza cea dreaptă. Ai bunăvoință, încă nu s-a stricat totul în sângele dumitale.

Cod penal § 220
DENIGRAREA AUTORITĂȚII

(1) Cine denigrează în mod public ordinea de stat sau organele de stat, instituțiile sau organizațiile sociale ori activitățile sau măsurile acestora va fi pedepsit cu privare de libertate până la trei ani sau cu condamnare cu suspendarea pedepsei, prin arest, amendă sau mustrare publică.

Soldatul de gardă îl duse pe Christian în direcţia punctului de control. Nu părăsi cazarma; îl duseră în sala de gardă. I-u descuiată un fel de celulă de arest. Christian văzu un pătrat al cărui colţ din stânga, în partea din spate, era tăiat de lumina soarelui; un prici înalt, un taburet. Christian se întoarse către soldatul de gardă, dar acesta dădu din cap: „A nu se vorbi!". Soldatul de gardă încuie după Christian, străduindu-se să nu facă prea multă gălăgie. Christian se aplecă. Pereţii erau daţi cu o vopsea cenuşie şi mâloasă, pe bază de ulei. „În construcţie", îşi spuse el. Aşadar, acum eşti aici. Ce-or să-ţi facă? Ce se va întâmpla? Ei nu spun nimic. De afară auzi vocea unui instructor: „La dreapta! La stânga! Pas alergător, marş!". Auzea tropăit de cizme şi, din când în când, câte un ordin răcnit. „Regiment, atenţiune!" Venise comandantul de regiment, iar ofiţerul de serviciu îi raporta. Zumzet de motoare. De afară, din gardă, aceeaşi trăncăneală obişnuită înainte şi după echipare, clinchetul metalului, atunci când soldaţii puneau jos pistoalele-mitralieră, centurile, gamelele. Seara, răsunau vocile soldaţilor beţi de prin celulele învecinate.

— Hei, camarade, pentru ce te-au închis?

— Î.N.

„Îndepărtare nepermisă", gândi Christian. Nepermisă. Îndepărtare. Stricat din punct de vedere moral. Ai o soră.

— Şi tu?

Întrebarea asta îi era adresată lui Clătită.

— Ţine-ţi gura!

— Şi tu, camarade?

Întrebarea asta îi era adresată lui Christian. Acesta stătea pe taburet şi auzi întrebarea ca de departe. Nu răspunse. Soldaţii înjurară. Christian şi Clătită rămaseră trei zile în celula de arest, vineri, sâmbătă, duminică. De mâncat, li se dădea în camera de gardă, din cratiţe. Duminică, primiră o bucată de chec. Dacă voiau să meargă la toaletă, trebuiau să strige. Soarele trecea prin cameră în dungi înguste, de la stânga la dreapta. Către seară, dungile deveneau mai prelungi, se subţiau, şi rămânea o dungă care dispărea apoi peste cantul mesei rabatabile. Christian şedea majoritatea timpului pe taburet. Seara, nu mai putea suporta cunoaşterea exactă a dalelor, a umflăturilor, a rupturilor în lemn, a porţiunilor netezite de mâinile predecesorilor (pe care aceştia le ţineau sub ei când stăteau pe taburet). Însă era totuşi important pentru el să cunoască exact acest pătrat mic pe care stătea, pe care simţea după câteva ore de stat nişte dureri — uită-te exact, aşa îl învăţaseră Meno şi Richard. Pe prici nu se putea întinde în timpul zilei. La ora 18 sunau clopotele de la turnul bisericii din Grün; Christian încă nu-şi dăduse seama niciodată de bătăile astea de clopot. Apoi, se întinse pe podea, cât de aproape putu de caloriferul cu elementii lui călâi. Erau cinci elementi. Culoarea: fildeş

pe nuanța de ardere a siliconului (argintiu). Culoarea era luată în 117 locuri și nu era nicăieri în formă triunghiulară. Se putea ajunge la fereastră.

Transportul

— Hoffmann, Kretzschmar, vă atrag atenția că trebuie să fac uz de armă dacă vă opuneți.

Măseluță își duse mâna la pistolul de la centură.

— Urcați!

Era o dubiță militară verde, reechipată, cu banchete rabatabile și cu un grilaj între șofer și spațiul de depozitare.

Judecătorul de instrucție. Astfel de cuvinte învățai aici. Arest. Ispășire, pus la dosar, prins ca-ntr-o gaică. Chestia asta rămâne prinsă de tine. Vei răspunde pentru asta. Te vei face pasibil de pedeapsă. E un lipici. Broasca din lapte e numai așa, o fabulă. Nu poate să înoate, trebuie să se înece. Dar dă din picioare până când laptele se face unt. Un cheag, de care broasca era lipită. Apoi, broasca fugi.

— Vă așteaptă judecătorul de instrucție.

Nu merseră peste pod, peste curtea cu monumentul și santinela în față; se apropiară de Insula Cărbunelui dinspre zona interzisă. O angajată în civil făcu un semn prietenos, lăsând să treacă dubița după ce *trecu la dosar datele personale* și le *transmise mai departe* printr-un telefon negru cu furcă.

Escortare. Îi preluă un locotenent-major. La punctul de control se ridică bariera. De la turnurile de exploatare venea praf de cărbune amestecat cu aerul blând al primăverii. O curte mare, plăci de beton. În cauciucurile de tractor vopsite în alb panseluțele *dăduseră în floare*, după cum îi spuse locotenentul-major lui Măseluță, pe care îl strigă pe numele mic.

— Ei, pe cine aduci astăzi?

— Niște băieți care au căzut sub incidența paragrafului două sute douăzeci.

— Probleme?

Locotenentul-major își duse mâna la cătușele pe care le purta la centură.

— Nu, îi răspunse Măseluță. Kretzschmar. Ăsta de aici — mai spuse el, împingându-l într-o parte pe Clătită, care mergea apatic și cu capul plecat în fața lui Christian — are deja ceva la răboj. Are și o gură mare, dar atâta tot. E șofer bun, păcat de el.

— Așa, așa, spuse locotenentul-major peste fluierul Mathildei Negre.

Curtea era împrejmuită printr-un gard de sârmă ghimpată. Pe una dintre plăcile de beton se afla o floare. Christian se aplecă și o luă în mână: era una dintre florile de măr de pe povârnișul Elbei, de dincolo, de prin grădinile cu aer italian. Încasă o lovitură și se încovoie, chinuindu-se să respire.

— Mai faci asta o dată şi se lasă cu consecinţe, îi spuse locotenentul-major.

Urmară nişte coridoare catacombice. Christian mirosi: aer stătut. Nu se vedea pe nicăieri nicio fereastră. Răsunau nişte paşi de cizme. Zăngănit metalic, ordine ascuţite, lovituri ritmice de zăvor în zăbrele. Comunicări de la distanţă, semnale? Răsunau în mod regulat — de parcă nişte transporturi individuale ar fi vrut să se evite între ele. Coridoarele erau date cu lac negru în partea de jos şi cu lac galben în partea de sus. La intervale regulate se aflau nişte butoane în pereţi. Tavanul se compunea dintr-o boltă în formă de cruce, din liniile de întretăiere a bolţilor individuale atârnau nişte becuri goale.

— Stai!

În faţă era o uşă de metal cu un număr.

— Tovarăşul maior tocmai e la masa de prânz, spuse secretara.

— Atunci, luaţi şi voi masa acum, le spuse locotenentul-major lui Christian şi lui Clătită. Deschideţi pachetul cu mâncare!

Primiseră pachetele cu mâncare înaintea transportului. Soldatul de gardă le şoptise:

— Mâncaţi totul, la judecătorul de instrucţie poate să dureze mult.

Mai mâncau încă (stând în picioare) când ieşi pe uşă un maior. Era judecătorul militar, nu judecătorul de instrucţie.

— Atenţiune! urlă locotenentul-major.

Christian şi Clătită nu ştiau ce să facă cu mâncarea când încercară să ia poziţie de drepţi. Judecătorul militar luă act de aceasta într-un mod jovial. Le citi numele. După aceea, se numeau *inculpaţii*. „Inculpaţii sunt suspectaţi de a fi comis fapte ce contravin Codului Penal în conformitate cu paragraful două sute douăzeci." Citi textul paragrafului. „Organele de urmărire penală au emis, după examinarea amănunţită a stării de fapt, un mandat de arestare. Mandatul de arestare este motivat de pericolul ca inculpaţii să încerce să fugă."

Pe Christian îl apucă râsul: pericol de fugă. Purta uniformă militară. Ei, dacă ar fi putut să zboare, da. Uite că era chiar să zboare, văzând cum se ridica deasupra lui un baston de cauciuc.

— Tovarăşe locotenet-major — spuse judecătorul militar —, vă rog să vă comportaţi în mod corect faţă de acuzaţi.

Judecătorul de instrucţie veni agale de la masa de prânz, întreţinându-se despre grădinărit cu doi colegi. Era ceva legat de cultivarea dovlecilor. Dădu din cap în direcţia camerei, fără a privi pe cineva. Christian trebui să se oprească în spatele unei portiţe de lemn şi se uită la draperiile cenuşii, la o masă de scris standard, cum aveau autorităţile, şi la nişte cartoteci. În locul portretului zâmbitor al tovarăşului secretar general atârna de perete, deasupra scaunului judecătorului de instrucţie, portretul plin de înverşunare al preşedintelui Consiliului de Miniştri, iar alături se afla o diplomă: „Colectiv de luptă exemplar în cadrul întrecerii socialiste." Un ghiveci pentru un

arbore de cauciuc se afla pe pervaz, iar alături era o cănuță de udat plante, din cupru. Judecătorul de instrucție ascultă liniștit bâlbâielile lui Christian.

— Vă rog să mă scuzați, n-o să se mai întâmple, n-am spus așa, n-am vrut să spun așa.

— Ai dreptul să faci contestație. Pentru parcursul ulterior al anchetei, se dispune privarea de libertate.

Procuror militar. Trepte, coridoare, becuri goale. Această parte a Insulei Cărbunelui părea să nu mai fie în legătură cu administrația și cu autoritățile ori să fie legată numai prin intermediul unor coridoare secrete. Când își predase buletinul de identitate, în ziua când primise în schimb livretul militar, documentul cenușiu cu pagini galbene ca de terci de mazăre, Christian se mai aflase în centrale cu literele la ghișee și apoi în rotonda cu sculpturile — aceste coridoare însă, prin care locotenentul-major îi ducea sigur de sine, păreau să dateze dintr-o epocă anterioară. Clădirile din semifabricate de sus, aflate la lumina soarelui, nu lăsaseră să se bănuiască acest labirint, care trebuie că se întindea adânc în munte, și uneori, când, apostrofat fiind de câte o santinelă, locotenentul-major le ordona să se oprească, lui Christian i se părea că aude lovituri de ciocan și zgomote îndepărtate de explozii. Apoi, ceva începu să ticăie în mod regulat. Se auzea ca un metronom reglat să bată încet de tot, iar pereții coridoarelor de prin beciuri păreau să aducă acest ticăit de departe. Dar erau oare beciuri? Christian își pierduse deja de un timp simțul de orientare. Coridoarele n-aveau ferestre. Apoi, o tot luară în jos, mergând pe o scară în spirală care îl făcu pe Christian să fie cuprins de amețeală; din când în când, dădeau de câte o ușă cu zăbrele, în fața căreia locotenentul-major le ordona să se oprească, și la scurtă vreme venea cineva s-o descuie. Cei care descuiau ușile purtau niște uniforme albăstrui-închise la culoare. Christian nu mai văzuse niciodată uniformele astea și își spuse în sinea lui: „Marina, ce face Marina aici?". Ajunseră într-o sală cu tavanul în formă de boltă, care trebuie că era foarte mare, întrucât lumina becurilor nu ajungea s-o lumineze până la capăt. Niște uși din oțel duceau în altă parte. La o masă de scris din apropierea scării stătea așezat un alt maior, care părea să fie de-o seamă cu ceilalți doi maiori; avansare în conformitate cu vechimea în muncă, o înaintare corectă către scaunele din față. „Înaintare corectă", își spuse Christian în sinea lui. Cei de pe-aici, după câte se părea, erau corecți. Locotenentul-major își prezentă raportul. Maiorul dădu din cap și bagă hârtie într-o mașină de scris neagră, de tip Erika. Îi făcu semn din cap lui Christian, arătând către un dosar din fața lui.

— Am studiat documentele. Găsesc neavenit comportamentul dumitale. Trebuie să deschid o anchetă împotriva dumitale.

Dădu din cap către locotenentul-major și Maseluță, care îl însoțeau pe Clătită într-o încăpere de lângă capătul scării. Maiorul citi o declarație aflată în fața sa:

— Ești acuzat că ai spus aceste lucruri. Știm cum vine uneori treaba cu martorii. Așadar, prietene, ia spune dumneata cum s-au petrecut lucrurile, de fapt. Că doar vrem să scoatem adevărul la lumină.

Maiorul se chinui să bată la mașină, cu două degete, răspunsurile lui Christian. Ca să corecteze greșelile nu folosea decât o pastă albă pe care o aplica peste porțiunile greșit scrise cu o mică pensulă.

— Așadar, toate la rând, prietene. Mai întâi, avem propoziția asta: „Sunteți un porc, sunteți un porc nenorocit!". Ați spus asta așa?

— Am spus „Sunteți un porc, sunteți un porc mizerabil", tovarășe maior.

— „Porc mizerabil", scrise maiorul la mașină. Așa, că trebuie să fie corectă chestia. Bun, deci asta am fi lămurit-o. Punctul unu. Punctul doi: „L-ați trimis la moarte, îl aveți pe conștiință, mai era nevoie de încă cinci minute."

— Nu mai pot să-mi aduc aminte atât de precis, tovarășe maior.

— Păi, ia încearcă! E ceva important.

— N-am vrut să spun asta... Pur și simplu mi-a scăpat, situația era de așa natură, tovarășe maior...

— Dar nu e nevoie să te apuci să plângi. Că doar înțeleg asta. Am fost cu toții tineri. Și, la urma urmei, cu toții ne mai ieșim din fire, nu-i așa. Dar... punctul de vedere al clasei muncitoare, tinere, pe ăsta l-am avut întotdeauna la inimă. Asta e diferența. Și noi am mai ieșit la o băută, și noi am mai șterpelit ouă de la țărani, și noi am mai alergat după fuste. Asta e tinerețea! Ai spus așa sau nu, mai Hoffmann! Hai liniștește-te! Vezi că mai vreau să ajung și acasă astăzi, și nu ești ultimul.

— Cred... Socot... N-am vrut să spun asta!

— Eu nu vreau să știu ce crezi sau ce socoți, eu vreau să scot adevărul la iveală, vreau să fie redat aici în mod corect ceea ce ai spus!

— Da, am spus așa.

— Păi vezi! Hai c-o lămurim noi. O scoatem noi la capăt. Înaintăm pas cu pas; eu îți citesc fiecare propoziție și tu te gândești bine. Că doar ești cooperant. Așadar... Punctul doi. Punctul trei: „Așa ceva nu e posibil decât în statul nostru de rahat."

Arest preventiv. Maiorul dădu dispoziție să fie descuiată una dintre uși. Lui Christian i se puseră cătușe și fu condus prin niște coridoare lungi. La intervale regulate, se aflau niște uși de aluminiu la care locotenentul-major anunța trecerea lor. Apăsare de buton, zumzet, mici difuzoare din care cârâiau niște voci de cocori răi. Christian nu simțea nimic. Nici măcar nu-i era frică. Bineînțeles că nu putea fi un vis, căci locotenentul-major era mult prea arțăgos. Uneori, se întâlneau cu alți delincvenți. Întotdeauna era un ofițer împreună

cu un arestat, acesta din urmă purtând cătușe. În fața unei uși cu o emblemă de stat dată cu lac, locotenentul-major îi ordonă lui Christian să aștepte. Din nou raport. Așteptare. Cel care descuie ușa zumzăia. Asta era închisoarea. Christian gândi în ritmul pașilor: închisoare, închisoare, e o greșeală. Îl duseră printr-un coridor lat. Uniforme albastru-închis, oameni în îmbrăcăminte verzui-cenușiu. Îmbrăcăminte civilă. Cei mai mulți pantaloni erau prea scurți; hainele erau peticite, de craci și mâneci erau cusute niște dungi fosforescente, iar pe piept și pe spate aceste dungi luau forma unor mari semne de exclamare. Christian trebui să stea la perete cu mâinile ridicate, pentru a fi percheziționat.

— Pantalonii jos! Picioarele depărtate!

Un bărbat în uniformă îi lumină dosul. Christian îl văzu pe Clătită mai în față, având o pătură legată în fața lui, pe podea.

— Întoarce-te! Trage-ți prepușul! Gura!

Mânia ce fulgeră pe fața bărbatului în uniformă, mâna zvâcnind în sus: „Aici nu ne moșmondim, drăguțule." Se auzeau voci. O încăpere fără ferestre. Christian putu recunoaște niște trepte de oțel în mijloc, în stânga și în dreapta aflându-se podele din zăbrele, iar deasupra, unele peste altele, niște profiluri de ghete umblând de colo-colo.

„La efecte!" Asta era o cameră în care se găsea îmbrăcăminte. O femeie aflată în spatele unei portițe de lemn spuse: „Pune aici efectele personale." Într-adevăr, efectele personale, se miră Christian. În barieră, al cărei lemn era netezit de câte mâini o apucaseră, cineva își gravase inițialele. Efectele personale: ceasul, batista, pieptănul, livretul militar, portofelul, poza pupezei din Delta Dunării, scrisoarea Reinei, obiecte de toaletă, uniformă. Femeia controlă, enumeră lucrurile pe care Christian avea voie să le păstreze și trecu restul într-o listă, *contrasemnând* cu o siglă. Christian primi o pătură legată și o uniformă fosforescentă plină de petice, cu cracii prea scurți. După aceea, fu dus într-o celulă. După el cheia trosni în broască, de trei ori, de patru ori, foarte tare, o broască deosebită, o cheie deosebită. Christian stătea în celulă și observă că nu era singur. Trebui mai întâi să se obișnuiască cu lumina slabă.

Spuse:

— Bună ziua.

Tramvaiul. Christian văzu două bănci de-a lungul pereților longitudinali, după care zări vreo douăzeci de bărbați care se uitau la el în parte liniștiți, în parte dușmănos.

— Informator, spuse unul.

— Nu. Ăsta e aici pentru prima oară. Uită-te și tu la el! Ia arată-ți labele!

Christian întinse mâinile.

— Nu. Ăsta n-a muncit în viața lui. E d-ăla cu carte.

— Bacalaureat, spuse Christian cu greutate.

— Nu ți-e de folos aici. Știi unde ești aici? În tramvai. Înainte de ispășirea pedepsei, vine tramvaiul. Ispășirea e mai bună. Pun pariu că ai avut necazuri cu armata. (Deținutul arătă către uniforma lui Christian.) Ce număr ai?

Christian nu înțelese.

— Paragraful tău.

— 220.

— A, da. Denigrarea autorității. Îți dau un sfat: când ajungi la pârnaie, citește legile. Ai voie.

— Drăguț băiat, spuse unul.

— Da, aproape ca o fată.

— O să se facă imediat prezența.

— Hm.

— Pentru sfatul ăsta îmi dai o țigară, spuse cel care îl întrebase de delict.

— N-am.

— Las' că ai. Îți cumperi. Acum, ai la mine o datorie de o țigară. Ne vedem noi, nicio grijă.

— Băi, ia deschideți careva cotețul ăsta!

O ștangă de oțel lungă de un metru împinse fereastra în sus. În fața ferestrei erau niște zăbrele, tăind lumina care intra în încăpere în șapte fâșii. Ușa se deschise, după care fu trântită la loc. Unii erau aduși, alții erau scoși. Tot mereu aceleași vorbe. „Dați-i bătaie!". Sau: „Mișcare!". Sau: „Mută-ți hoitul!". Cheia înțepa broasca de-ai fi zis că a pocnit-o cineva cu ciocanul. La zgomotul ăsta, locatarii celulei tresăreau, chiar și deținuții mai bătrâni, ale căror trăsături iradiau brutalitate. După aceea, cheia învingea, răsucindu-se, o ușoară rezistență metalică, de trei ori, de patru ori; de fiecare dată suna ca și când ar fi fost încărcată o pușcă-mitralieră. Christian se trăsese în colțul cel mai îndepărtat al camerei, observându-i pe ceilalți fără să se miște, neîndrăznind nici să cedeze dorinței de a se scărpina, ce îl chinuia de parcă ar fi fost cuprins de o criză alergică pe tot corpul. Stătea fără să se miște și, dacă expira, o făcea atunci când era o mișcare prin celulă; atunci își schimba și poziția picioarelor, sprijinindu-se când pe unul, când pe celălalt. După un timp îndelungat (ceasul îi rămăsese *la efecte*) îl scoaseră din celulă. Îl duseră în sus pe scara din mijlocul încăperii mari.

La dosar

— Dă-i bătaie, dă-i bătaie!

Patru etaje în sus; îl lăsară să aștepte în fața unei portițe de lemn netezite de atâtea atingeri. Veniră alți deținuți. În mijlocul camerei vecine se afla, singur, un taburet de pian acoperit cu piele roșie, a cărui înălțime se putea regla prin intermediul unui șurub.

— Așază-te!

Fotograful își făcu de lucru, reglă proiectoarele și îl fotografie pe Christian din stânga, din dreapta și din față.

— Întinde mâinile!

Gardianul îi luă lui Christian amprentele. În degetul mare lovi ușor cu pumnul. Tușiera abia dacă mai avea cerneală.

Christian nu se reîntoarse la tramvai. Gardianul îi deschise una dintre ușile argintii din oțel. Numărul celulei fusese imprimat în culoare neagră, printr-un șablon.

— Deținut Hoffmann, trebuie să stai la un metru de gardian când se descuie și când se încuie ușa! strigă bărbatul în uniformă albastră.

Îl împinse pe Christian în încăpere. În celulă mai erau deja alți doi, care se ridicară cu mișcări precipitate, cu mâinile la cusătura pantalonilor; deținutul mai în vârstă raportă:

— Celula 508 cu doi deținuți, ambii prezenți, nu s-au întâmplat evenimente deosebite!

Christian primi o pătură împăturită, o foaie de hârtie și un creion. Trebuia să-și scrie pe scurt biografia. Mama, tata, când am devenit șoim al patriei, când am devenit pionier, când am devenit membru al FDJ. Activități preferate, prestația școlară, profesia dorită.

Celula. În celulă erau trei priciuri, două dulapuri de atârnat lucrurile, o chiuvetă, o oglindă, o masă rabatată în jos, iar lângă ea o toaletă cu țeavă și lanțul de tras apă din bucăți albe de plastic și, dedesubt, un mâner negru din plastic.

— Patul tău e ăla din spate, băiete. Eu sunt Kurt și ăsta e... spune-ți singur numele.

— Korbinian Krause, spuse deținutul mai tânăr.

— Christian Hoffmann.

— Numărul tău? Apropo, poți să-mi spui Kurtchen.

— 220.

— Ăsta de-aici — spuse deținutul mai în vârstă, făcând semn cu capul în direcția deținutului mai tânăr — e aici pentru 213. F. R. — Fuga din Republică. Iar eu... ei, una, alta.

— Kurtchen e ucigaș, mormăi deținutul mai tânăr cu numele ciudat de Korbinian.

— Ei, acum, nu exagera și tu. L-am omorât pe unul, e adevărat. Dar a fost la mânie, mă-nțelegi. La mânie, asta e altceva. La mânie, nu știi ce faci. Atunci, se face totul roșu, dup-aia negru, mă-nțelegi.

— Pentru că n-ai găsit calea către Domnul, pentru că urechea ta e tare, frate.

Deținutul mai în vârstă rânji și dădu din cap, peste deget, către Korbinian, care nu arăta ca și când ar fi glumit.

— Asta e șmecheria lui, înțelegi. Că e predicator.

— Am făcut Teologia, nu sunt predicator. Predicator se spune la metodişti şi baptişti. Aici, i se spune preot sau tămăduitor de suflete. Încă nu te-ai spovedit, Kurtchen.

Kurtchen dădu din cap, mustăcind.

— Mă spovedesc ca să-i fac lui plăcere, înţelegi. Să aibă el pacea lui. Şi uneori... ei, da, chiar ajută. Să spui tot ce ai pe suflet.

— Cel pe care l-a omorât era propriul frate. Kurtchen era tâmplar, iar Arnochen era şi el tâmplar. Aveau atelierele unul vizavi de altul şi se-aveau precum câinele şi pisica. Şi, într-o zi, s-au năpustit cu topoarele unul asupra celuilalt. Toporul lui Arnochen s-a dus în dulapul de bucătărie al lui Kurtchen. Toporul lui Kurtchen s-a dus în căpăţâna lui Arnochen.

— Ba nu. În gât s-a dus. N-ar trebui să depui mărturie greşită, sau cum îi spune. Dar tu — continuă el, îndreptându-se către Christian —, tu de unde vii? Ce-ai făcut la viaţa ta?

— Dresda... Bacalaureat, bâigui Christian.

— Bacalaureat... Asta e bine. Păi eşti om cultivat, ai fantezie...

— Kurtchen are nevoie de cineva care să-l ajute la masturbare, spuse Korbinian.

— Nu te apuca să mă judeci! (Kurtchen îl ameninţă cu arătătorul.) Sunt deja de mult fără nevastă şi sunt un om cu porniri puternice. Şi dacă îmi povesteşti ceva bun, e o uşurare pentru mine, şi tu primeşti trei ţigări în schimb. Dar trebuie să fie ceva mai înfocat, aşa, cu divertisment, chestii. Şi cel mai bine cu vedete de cinema, că atunci ştiu de cine vorbeşti.

Aşteptarea. Cuvintele dispăruseră şi nu se mai reîntorceau decât încet, ca nişte peşti care se lăsau să se scufunde inerţi după ce o plasă îi ridicase până la luminozitatea mortală, iar o mână găsise că erau prea uşori. Kurtchen, căruia acum şi Christian îi spunea aşa, suporta greu aşteptarea. Aştepta să-i vină procesul, ca să poată în sfârşit să treacă la ispăşirea pedepsei, unde (Kurtchen confirmă părerea omului din tramvai, căruia Christian îi datora o ţigară) era mai bine decât în arestul preventiv. Situaţia era mai clară acolo. IS-iştii (aşa se numeau gardienii, IS fiind prescurtarea de la „ispăşirea pedepsei") nu mai trebuiau să aibă îndoieli şi scrupule. Nu le aveau ei nici aici, după cum spunea Kurtchen. Dar acolo, la ispăşirea pedepsei, totul era clar — şi, pentru că totul era clar şi timpul venea către sine însuşi şi nu mai era aşteptarea a altceva, IS-iştii puteau să fie total corecţi. Şi kalfaktorul era corect. Aşa se numea deţinutul care aducea mâncarea şi, o dată pe săptămână, căruciorul cu cărţi. Deţinuţii aveau voie să citească. Astfel, Christian împrumută autobiografia tovarăşului secretar general. Faţa familiară a acestuia îl privea din poze. Îi era familiară de la pozele cu cer albastru din sălile de clasă, din birourile oficiale ale autorităţilor, de la pancartele manifestaţiilor de 1 Mai şi de la sărbătorirea aniversării Zilei Republicii. Faţa aceea familiară fusese cândva faţa unui copil

dintr-o casă din Saarland. Condiții precare, mulți frați, mortalitate infantilă, foamete. Familia trebuia să câștige bani, tatăl a îmbătrânit înainte de vreme, iar mama părea o femeie care se ocupa de toate cele cu un zâmbet înghețat. Situația din fabrici. FDJ. Fanfare, oboaie. Război. Perioada de după război. Inflație. Încotro, omule mărunt, ce-i de făcut?[1] '33. Ilegalitatea, arestarea, Gestapo, interogatorii, închisoare. Christian detestase întotdeauna aceste istorii (se repetau în diverse variațiuni în biografiile reprezentanților de vază ai Partidului; nu voise să știe nimic de ele. Schimbase mereu canalul când erau filmele de război, joia, pe canalul doi al televiziunii din RDG; filme cu lansatoare de rachete Katiușa, Eroii de pe Donul cel liniștit, patosul care abia dacă se distingea de cel al naziștilor. Se gândea la Anne; „Noapte bună", îi spunea ea pe când era copil, cu un car de vreme în urmă, după cum i se părea. Îi veneau în minte felurite propoziții și încerca s-o facă pe Anne să spună acele propoziții — după care cuvintele dispăreau, iar Anne se ducea, odată cu ele. Îndrumări, atingeri furișe. Anne întotdeauna îi atinsese pe Christian și pe Robert numai pe furiș, de parcă așa ceva nu s-ar fi potrivit. Din când în când le punea undeva câte un cadou în mod discret, ceva de care „era nevoie", haine de la „Exquisit", o conservă de ananas de la „Delikat". Câte o carte de care Christian îi vorbise în treacăt și de care Anne făcuse apoi rost cumva.

Kalfaktorul aducea mâncare. În fiecare zi era același lucru: o marmeladă imposibil de definit, pe care creșteau uneori mici spori de mucegai; atunci, Kurtchen atrăgea atenția asupra lor și Korbinian rostea cuvântul „contestație". Apoi, apărea un IS-ist care le așeza deținuților în față, cu un aer disprețuitor, castroane noi de marmeladă. Totul trebuia să fie *în ordine*. Trebuia să fie *corect*. Toată lumea trebuia să-i *dea bătaie*. Vizorul din ușă, o ferestruică acoperită în partea exterioară cu o tablă rabatabilă din oțel, era deschis în fiecare oră; dar minutul din oră în care se deschidea era mereu altul. Tabla de oțel scârțâia atunci când se deschidea și se închidea cu un sunet, așa, ca un clac. Țigările de care vorbise Kurtchen, „Papirossy", constau dintr-un tabac vărsat ieftin înfășurat în hârtie de ziar. După o săptămână, Christian își învinse scârba, și uite că n-aveau gust rău. Lipiciul și cerneala tipografică, de multe ori câte o alocuțiune a tovarășului secretar general ori a vreunui alt tovarăș din conducere, îi dădeau tabacului o nuanță suplimentară, cu gust de ars. Copii fiind, Christian, Robert și Ezzo se prosteau încercând să fumeze tulpini de iederă de pe zidul din grădina Caravelei și acestea avuseseră un gust asemănător cu țigările astea „Papirossy". Christian împrumută tabac de la Kurtchen. Nu avea bani, adică *nu avea cumpărare*, după cum se spunea pe-aici. Kurtchen îi dădea cu generozitate, spunând că, în curând, va avea el,

[1] *Kleiner Mann, was nun?* Titlul unui cunoscut roman de Hans Fallada, apărut în românește sub titlul *Încotro, omule?* și, de asemenea, titlul unei piese de teatru de Tankred Dorst.

Christian, cumpărare; bacalaureaţii pe care îi cunoscuse el pe Insula Cărbunelui erau mereu înfricoşaţi şi munceau bine; primeai ceva bani dacă munceai, chiar dacă nu era mult.

Curtea interioară. La *ora liberă*, dimineaţa, ieşeai din celulă (la o distanţă de un metru de gardian), dându-i bătaie, după care ieşeai afară, dându-i bătaie în continuare. Era o curte interioară asfaltată; de jur împrejurul careului erau un drum pavat şi nişte ziduri înalte de beton cu sârmă ghimpată înspre partea interioară. Cerul de deasupra curţii interioare se vedea în formă de pătrăţele din pricina unui grilaj. În mijlocul grilajului era o deschidere, iar prin deschidere ieşea trunchiul unui tei. Teiul avea o aromă de te ameţea, dar pe jos nu erau flori; dedesubtul coroanei teiului era pusă o plasă în care se adunau frunzele şi florile căzute; erau acolo şi nişte cuiburi de păsări din care se auzea un ciripit voios. În jurul trunchiului teiului se afla o bancă rotundă, dar nimeni nu stătea niciodată pe ea. Deţinuţii tot mergeau de zor în cerc, de la dreapta la stânga, dându-i bătaie fără a vorbi între ei. Schimbau tabac între ei şi, într-o zi, Christian reuşi să se achite de datoria sa de o ţigară pe care o avea la omul din tramvai, care apăruse deodată în spatele lui. Uneori, gardienii urlau de plictiseală.

Cuţitele care li se dădeau la masă erau tocite. Capsatorul cu care Christian trebuia să capseze hârtiile era construit în aşa fel încât compartimentul în care se împingeau capsele nu putea fi deschis decât cu o cheiţă avută în păstrare de gardian. Odată terminate capsele, Christian trebuia să aştepte până când se deschidea vizorul şi putea să facă un semn. Timpul de aşteptare nu era luat în considerare în determinarea normei.

Vorbitor. Christian primi o scrisoare. Avocatul Sperber îi scria că, la cererea părinţilor, se va ocupa de apărarea lui în faţa tribunalului.

Vorbitor. Kurtchen primi o vizită. Kurtchen avea o prietenă. Prietena îi făcea probleme. Prietena voia să fie satisfăcută, îi spuse Kurtchen lui Christian, dar el nu era cu ea. Kurtchen se gândise la ceva şi îl rugă pe Christian să-i dea un sfat, ca un om cu bacalaureat şi fantezie ce se afla. Christian nu voia să-i dea sfatul, că prea era scârbit de serile în care Kurtchen pronunţa cuvântul „fantezie". Atunci, Kurtchen îşi încreţi faţa şi spuse că nu voia să-l apuce mânia.

— Să-l las pe amicul meu cel mai bun să se ocupe de ea, ce părere ai?

— Poate că... există mai întâi alte posibilităţi, se eschivă Christian.

— Nu, nu mai există. Are un vibrator, de dincolo. Dar acum mai vrea şi-un tip să-l mânuiască. Baterii tot nu se găsesc. Nu-i mai ajunge tot mereu numai fantezia, aşa spune.

— Ei, dacă e prietenul cel mai bun...

— ...ar rămâne în familie treaba. M-am gândit și eu. Ei bine, atunci o să-i spun așa, dacă zici tu. Îți dau o țigară pentru asta. Să-i transmit salutări din partea ta?

La vorbitor cu avocatul. Sperber era foarte bine îmbrăcat, într-un costum strălucitor și o cămașă liliachie, un ceas de mână plat, din aur, pe care îl purta cu cadranul în interior și îl scutura uneori înspre încheietura mâinii. „Bomboana" se afla în gaura stângă de nasture de la rever. O mână moale de ziceai că ai strâns în mână un cotlet, nu o mână. Sperber îi oferi lui Christian țigări. Îi spuse că știa de la tatăl lui că nu fumează, dar asta era moneda forte pe-aici. Christian nu prea stătu să-l asculte. Îl fascina mirosul avocatului. Acest miros venea de-afară. Christian nu știuse că lumea de-afară avea un miros care o deosebea în mod limpede de lumea de-aici, dinăuntru. Și când te gândești că același aer venea prin ferestre și că, uneori, noaptea, venea și miros de tei. Dar teiul ținea de lumea de-aici. Mirosul lui era atât de tare, încât era o marcă a locului.

Sperber *luase act de cunoștință* cu privire la ceea ce scria în dosarul lui Christian. Deocamdată încă nu putea face nimic altceva decât să-i aducă țigări.

— Trebuie să așteptăm formularea acuzării. Vei fi acuzat, tinere. Și până în momentul acuzării, rămâi în arest preventiv. Părinții dumitale își fac griji mari. (Tonul său deveni părintesc și necăjit, iar apoi ușor dojenitor.) Doar știi unde ești. Cum poți să te pierzi cu firea în felul ăsta? Că doar tatăl dumitale te-a învățat ce și cum. Amintește-ți numai de lecțiile cu domnul Orré. Păi da' astea au fost cu totul degeaba? (Așadar, avocatul știa de asta. Acum zâmbi, anticipând întrebarea lui Christian.) Păi, doar lucrurile astea se află, domnu' Hoffmann. Dar dumneata ai făcut o mare prostie. Mi se pare mie că dumneata faci cam des prostii.

— N-am intenționat asta.

— Ce ai intenționat nu contează deloc. Hotărâtor e ceea ce scrie în acte, iar procesul-verbal a fost semnat de dumneata.

— Dar situația...

— Tribunalele nu se ocupă de situații, îl întrerupse Sperber pe Christian, făcând cu mâna o mișcare camaraderească. Se ocupă de fapte care pot fi dovedite. Eu, de înțeles, să știi că te înțeleg, dar asta nu ne folosește la nimic.

— Domnule doctor Sperber — spuse Christian, luptându-se deodată cu lacrimile, ceea ce păru să-l jeneze pe avocat, fața sa capătând acum un aer mai rece —, ce-o să se întâmple cu mine?

— Trebuie să așteptăm și să vedem. Tinere, situația nu e chiar atât de proastă. Nu-ți mai face acum sânge rău. Ai vrut dintotdeauna să faci Medicină?

— N... nu, răspunse Christian surprins.

— Bun. Aşadar, mai ai alternative. E mai bine să nu te fixezi prea tare pe o idee. Capul sus, tinere! Hai că o scoatem noi la capăt şi de data asta. Eu ce ţine de mine o să fac.

Aşteptare. Christian se îngrăşă, pielea dobândindu-i o nuanţă palidă, ca de aluat.

— E din cauza mâncării şi a lipsei de mişcare, spuse Kurtchen.

La un moment dat, pe Christian începu să nu-l mai deranjeze să folosească toaleta din celulă. Îl deranja dacă, în momentul în care era el pe toaletă, se deschidea deodată uşa şi IS-istul cerea să se facă apelul. Uneori, seara, Christian recita poezii. *Umpli din nou tufişul şi valea/ în linişte cu strălucirea ceţii*[1]... *Amurgul vrea să-şi întindă aripile*[2]. Korbinian se agăţa de fereastră şi recita psalmi. Când Korbinian vorbea prea tare, cheia pocnea în broască, iar gardianul îl scotea pe Korbinian din celulă.

— Dă-i bătaie!

Înfăţişarea la tribunal. Era prevăzută pentru 6 iunie 1986. Era o zi însorită. După micul dejun, Christian primi un pachet cu mâncare.

— Ne mai vedem noi, spuse Kurtchen.

— Crezi?

— De-aici nu mai ieşi, spuse Korbinian voios. Mergi cu Domnul! Te du cu bine şi iartă!

— Te du cu bine şi iartă! îi strigă Kurtchen, când Christian ieşi pe uşa celulei.

Îl duseră la transport. Mai întâi însă, la efecte. Lui Christian i se prezentară lucrurile sale şi trebui să le numere şi să semneze că totul e corect.

Căsuţe. Coridoarele lungi, luminate de becuri goale, mirosind a ceară. Lumina de afară îl lovi pe Christian de parcă l-ar fi pocnit cineva. Ridică mâinile, ceea ce îl sperie pe ofiţerul care îl însoţea şi care duse numaidecât mâna la pistol. Sosi Minna cea verde.

Minna cea verde era cenuşie. Se deschise uşa, iar Christian fu împins înăuntru, unde un gardian îl luă în primire. În Minna cea verde erau nişte celule mici, fiecare delincvent având un loc al lui. Scaune rabatabile, fără ferestre. Minna cea verde mergea şi zăvoarele de la celule zăngăneau; Christian asculta cum se estompa încet zăngănitul zăvoarelor care zăngăneau în afara ritmului de bază. După un timp, toate zăvoarele ajunseră să zăngăne la unison, era un zgomot puternic, metalic, un zgomot liniştitor şi plin de viaţă, într-un mod comic; după care începură să iasă încet din rezonanţă, linia

---

[1] Citat din poezia *An den Mond* (*Către lună*) de Goethe.

[2] Citat din poezia *Zwielicht* (*Asfinţit*) de Joseph von Eichendorff.

descrescândă a intervalului de timp în care zăngănitul zăvoarelor reveni la ritmurile individuale semănând cu linia de intrare în rezonanţă.

— Coborârea!

Arest preventiv. Drumul duse iar prin nişte coridoare lungi, subterane. Pereţii transpirau. De umiditate se formaseră nişte pete pe tavanele coridoarelor, unele dintre ele arătând ca nişte guri de tun care scot fum după ce s-a tras o ghiulea. Christian şi ceilalţi deţinuţi din Minna cea verde mergeau „în formaţie", având cătuşele prinse între ele.

— Stai!

Aşteptară într-un coridor, la perete, cu mâinile ridicate. Christian fu dus într-o celulă de la parter. Erau acolo şase priciuri, dintre care patru ocupate. Uşa se trânti cu zgomot. Toaleta se afla sub fereastra zăvorâtă.

— Bine ai venit în Ascania! mormăi un deţinut. Ia spune, pentru ce te-au închis?

Între timp, Christian începuse să nu mai aibă probleme să răspundă la întrebarea asta.

— Forţă de muncă pentru economia naţională, îi răspunse celălalt rânjind.

Îi lipseau dinţii din faţă. Fără întrebări: între timp, Christian învăţase şi asta. Nu se cuvenea ca el să pună întrebările. Întrebările le puneau ceilalţi, cei mai în vârstă, nu el.

Noaptea auzi nişte ţipete. Mai întâi, crezu că visase, dar pe priciul de lângă el cineva se mişcă, grohăind, poate încă adormit. Aerul era rece, iar celula avea o lumină albăstruie de la becul de noapte. Christian rămase unde era, cu braţele pe lângă corp, sub pătură. Deodată, simţi că nimeni nu mai dormea. Somnul uşor al deţinuţilor...

Ceva nu era în regulă. În tramvai, în prima închisoare de arest preventiv de pe Insula Cărbunelui, majoritatea deţinuţilor dormiseră buştean. Şi Kurtchen dormea bine şi nu se trezea prea uşor. Nici la ţipetele care pe Christian îl trezeau întotdeauna, aşa credea.

— Quasimodo, spuse unul dintr-un colţ mai îndepărtat al celulei.

— Da. Îşi face tura de noapte.

— S-ar putea să fie în celula a treia de deasupra noastră, judecând după zgomote.

— Are un baston de tip Punktroller.

— De unde ştii tu asta?

— Fundul meu ştie.

— Te dai mare! Faci pe importantul!

— Model italian. Mi l-a arătat înainte. Cu nişte mici mânere. Şi nu lasă vânătăi.

— Un baston de cauciuc care nu lasă dungi, unde s-a văzut aşa ceva?!

— Marfă nouă.

— Cu plata în valută...

— Ați văzut-o vreodată pe fata lui?

— Cică ar fi într-un scaun cu rotile. Mi-a spus mie IS-istul nostru cum că ar fi un tată bun. Vede de-ai lui, chestii.

— Și nevestii îi dăruiește flori de 8 Martie și de ziua ei.

— Hei, micuțule! (Ăsta era Christian.) Dacă ți-o da și ție cândva flori, ține-te bine!

— Că altfel face din ciclame o coroană de crini, hehe!

— Și maică-ta primește o telegramă...

— Corect!

— Dar poți să-i dai șpagă.

— Nu. Nu poți. Am încercat eu. Mă gândeam că și un IS-ist are nevoie de cauciucuri de iarnă. Dar contravenea onoarei sale. N-a vrut.

— Și?

— Ei, da. Ciclame.

— Ar trebui să-i facem de petrecanie. Doar așa, nițel.

— Dar cum? N-avem decât lanțul de la toaletă, și e din plastic, nu ține. Și niște cuțite neascuțite.

— Dacă dau eu de el pe afară...

— Poți să aștepți mult și bine! Mă faci să râd! Păi ăștia sunt ca gândacii, se feresc de lumină!

— Gata, acum tăceți din gură! Capul la cutie!

Subofițer Christian Hoffmann
8051 Dresda, Heinrichstraße 11

CITAȚIE

În cadrul procesului penal care vi s-a intentat pentru faptele comise ce cad sub incidența Codului Penal,
sunteți convocat prin ordin de Tribunal la înfățișarea principală
în data de vineri, 6 iunie 1986, ora 8.00,
în sala Tribunalului Militar din Dresda.
La această înfățișare sunt convocați următorii:
Avocatul dr. Sperber, Dresda și Berlin.
Reprezentanți ai colectivului... Martori...

Insula Ascanică. Acolo, Christian și Clătită fură duși în cătușe într-o rotondă. De departe, semăna cu un auditoriu. Avea chiar și o tablă. Christian îi văzu pe părinți și pe Meno; părinții săi erau palizi; le evită privirea. Gardianul îi împinse pe Clătită și pe el în prima dintre băncile de lemn care fuseseră așezate în fața mesei acoperite cu o pânză roșie a tribunalului. În stânga și în dreapta unei coloane canelate, de pe care se luase bronzul auriu, se aflau niște ferestre, iar pe pervaze se aflau niște ghivece de flori. Sus, pe coloana

canelată, atârna drapelul de stat al Republicii Democrate Germane. Avocatul Sperber le zâmbea încurajator părinților lui Christian.

Completul de judecată intră în sală. Christian și Clătită fură înghiontiți: „Ridicarea!". Se ridicară. Christian rămase în picioare, deși piciorul său drept se tot bâțâia de colo-colo fără de voie, fiind probabil destul de vizibil pentru membrii completului de judecată (un colonel, asistat de un asesor cu rang de căpitan și de o funcționară care întocmea procesul-verbal). Colonelul îi salută pe cei de față, dând din cap. Reprezentantul colectivului, tăcutul Goldschmied, care, după cum Christian observă abia acum, era membru în Partidul Unității Socialiste a Germaniei, dădu citire unei caracterizări a delincvenților. Subofițerul Hoffmann, citi el, era un subofițer tăcut, dar, de îndată ce își lăsa garda jos, se vedea a fi un militar care argumenta cu multă dibăcie, căruia îi plăcea să citească în timpul liber, odată el citind niște poezii de Wolf Biermann[1]. De mai multe ori, spusese că sigilarea ușițelor pentru casete de la radiocasetofoane ar fi o „tâmpenie"; împinsese la o parte de mai multe ori de pe masă ziarul *Junge Welt* într-un fel care denota dispreț și desconsiderare. În exercitarea atribuțiilor militare nu ieșise în evidență decât prin cele două Evenimente Deosebite din cadrul ultimului exercițiu militar. Judecătorul nu mai avu răbdare și îi făcu semn să se oprească: nu despre astea se discută acum, tovarășul subofițer să facă bine să nu se abată de la subiect! Măseluță fu chemat în boxa martorilor și scoase din servieta de acte scrisoarea din Cuba a Inei. Hoffmann fusese recalcitrant, spuse Măseluță, și fusese nevoie în repetate ori să se recurgă la *măsuri disciplinare*.

Urmă apoi luarea în evidență a probelor doveditoare. Martorii pășiră în față: Muska, Wanda, instructorul de șoferie care îi transmisese lui Christian ordinul comandantului de companie. Martorii fură întrebați ce anume spuseseră Christian și Clătită. Fiecare își aducea aminte altceva. Judecătorul începu să se enerveze. Dădu dispoziție să se citească din procesele-verbale întocmite în cursul anchetei și îi puse pe martori să confirme ceea ce scria acolo.

Apoi, acuzații fură poftiți *să ia poziție*. Mai întâi, Christian, după aceea, Clătită. Christian își ceru scuze, afirmând că fusese bulversat, aflându-se într-o situație deosebită. Ar fi vrut acum să urle, să doboare cu o pușcă-mitralieră, dacă ar fi avut una la dispoziție, toată banda asta de porci (trebuia să fie atent să nu-i scape cumva vorba asta acum). Din colțul ochiului, văzu că Sperber îi făcea, indispus, semn să se oprească. Urmă Clătită, care vorbi cu voce ușoară, sacadată, plecându-și umil capul. Ca și antevorbitorul său, nu avusese intenția să spună acele lucruri. Voia să îndrepte lucrurile și își regreta profund greșeala. Pentru Clătită nu venise nimeni, nu părea să aibă rude, ori poate că nu le păsa de el. Judecătorul dispuse să se facă o pauză.

---

[1] Cunoscut disident care s-a stabilit în RFG după ce i s-a retras cetățenia est-germană în 1976.

Fură duşi în cătuşe într-o încăpere în care erau două celule făcute ca nişte colivii cu zăbrele. Fiecăruia i se repartiză câte o colivie şi trebuiră să aştepte. Cătuşele lui Christian erau strânse prea tare. Îi atrase atenţia gardianului. Gardianul îl informă pe ofiţerul de serviciu, care mai slăbi nitel cătuşele. După aceea, ofiţerul de serviciu se interesă dacă acum cătuşele erau strânse în mod corect. Veni şi Sperber.

— Era cât pe-aci să faci o prostie, măi Hoffmann, atrăgând atenţia asupra situaţiei dumitale deosebite. Păi, credeam că am lămurit chestia asta. Ţi-am spus că asta e partea mea. Nu te mai lansa. Aşa nu faci decât să înrăutăţeşti totul.

— Domnule avocat...

— Ştiu ce vrei să ştii. Ia spune, mereu eşti aşa nerăbdător? Mai întâi, fumează o ţigară, calmează-te!

— Am să fiu achitat?

Avocatul îi aruncă lui Christian o privire surprinsă, nevenindu-i să creadă ce auzise, iar apoi se uită la Clătită, care nu-şi putu înfrâna un rânjet.

— Se vede treaba că dumneata încă nu ţi-ai dat seama pe de-a-ntregul de ce-ai făcut, domnule Hoffmann. Ai spus ceva foarte rău! Dar să ştii că eu unul te sfătuiesc să nu intri în panică. Panica e mereu neavenită. Lucrurile nu stau chiar atât de prost, dacă mă pot baza pe experienţa mea. Acum e pauză de mic dejun; la pauza de prânz am să mai vorbesc o dată cu procurorul militar. Am fost colegi de facultate.

— Deci o să mă condamne? O să fac închisoare?

— Nu mai tot anticipa hotărârile! Întrebarea nu e dacă te bagă sau nu la închisoare, întrebarea e cât îţi vor da.

— Şi... facultatea?

— Domnu' Hoffmann! îi trânti avocatul Sperber, părând acum chiar indispus în mod serios. Dar nu e posibil, dom'ne, să nu pricepi cu niciun chip. (Îşi aprinse o ţigară, dând din cap.) Vreau să-ţi spun un lucru. I-am mai explicat şi tatălui dumitale. Recursurile — acum, Sperber suflă fumul de ţigară pe fereastra care nu avea zăbrele — nu au practic niciodată succes. Nu faci decât să risipeşti hârtie şi să-ţi creezi neplăceri. Acceptaţi sentinţa aşa cum vine. Tribunalele hotărăsc de la bun început în funcţie de situaţia respectivă. În cazul tău, în cazul vostru — continuă Sperber făcând semn cu capul în direcţia lui Clătită, care se trezi numaidecât din apatie —, faptele comise sunt pasibile de pedeapsă, iar dumneata, domnule Kretzschmar, ar trebui să fii deosebit de atent. Ştii de ce!

În *pledoaria* sa, avocatul Sperber caracterizează starea de spirit a delincvenţilor în momentul săvârşirii faptei ca fiind deteriorată. El unul privea cu oprobriu ceea ce se petrecuse. Însă nu putea, cel puţin nu în cazul domnului Hoffmann, să fie vorba de o atitudine duşmănoasă durabilă faţă de „statul nostru". La urma urmei, a fost agitator în consiliul grupei liceului său, obţinând de mai multe ori diploma „Pentru rezultate bune la învăţătură în

școala socialistă". Era activ din punct de vedere social, ocupându-se de pildă, în calitate de redactor, de mai multe gazete de perete în timpul școlii generale și al liceului. De asemenea, Sperber rugă completul de judecată să ia în considerare din ce familie se trăgea mama inculpatului.

Procurorul își exprimă dezaprobarea față de comportamentul delincvenților. Totul era o chestiune de atitudine. Aici, în prim-plan se afla lipsa de recunoștință — la urma urmei, Hoffmann își datora locul de la facultate generozității clasei muncitoare și a țărănimii. Abuzase de încrederea avută în el. Contravenise în mod cras obligațiilor sale de lider al unui colectiv militar de luptă. Îi dezamăgise pe cei ce-și puseseră nădejdea în el! Procurorul ceru pentru Hoffmann și Kretzschmar câte douăsprezece luni de închisoare. Sperber își încreți fruntea și încercă să reducă pedeapsa la zece luni.

A doua zi, de dimineață, *se dădu citire sentinței*:

În numele poporului

În chestiunea procesului penal intentat
subofițerului Christian Hoffmann,
născut pe 28.10.1965 la Dresda,
necăsătorit, fără antecedente penale,
în prezent în stare de arest preventiv sub incidența Codului Penal,
§ 220, Al. 1, denigrarea autorității,
s-a hotărât de către prima Cameră a Tribunalului Militar Dresda,
reprezentat prin... pe baza înfățișării judecătorești
din 6.06.1986

următoarea sentință:

Acuzatul este găsit vinovat de denigrarea publică a autorității
în conformitate cu § 220, Al. 1,
fiind condamnat la o pedeapsă de

douăsprezece luni de închisoare.

Intervalul de timp petrecut în arest preventiv se ia în considerare.
Sentința stabilită prin această hotărâre va fi servită în întregime.
Locul de la Facultatea de Medicină a Universității „Karl Marx" din Leipzig,
care fusese prevăzut să fie ocupat în data de 05.10.1987, i se retrage.
Condamnatul trebuie să suporte cheltuielile de proces.
Din partea Tribunalului

Semnat

După aceea, urmă Clătită; de asemenea, douăsprezece luni de închisoare. Asesorul dădu citire motivării sentinței. Christian și Clătită trebuiră să semneze sentințele și motivările sentințelor. Funcționara care întocmise procesul-verbal ținea hârtiile în vreme ce condamnații semnau.

Transfer. Din nou veni o dubiță pe care scria „Întreprinderea de Stat Prestări Servicii". Porniră de la Dresda la Frankfurt-am-Oder.

— Tot înainte de-a lungul peretelui, glumi Clătită, când se întoarse împreună cu Christian de la „efecte"; amândoi își țineau pe umăr sacii marinărești în care se găsea avutul lor. Clătită se enervă că nu avea voie să-și ia cu el acordeonul. „Fără distracție!", se răstise gardianul la el, împingându-l în dubiță. În timpul drumului, avură cătușele puse la mâini. La un moment dat, în timpul celor câteva ore cât dură călătoria, cineva bătu în ușa celulei.

— Am o nevoie!

— Trage-o-n sus și scuipă, îi spuse gardianul. Mai sunt și alții? întrebă apoi.

Câțiva cerură și ei. Dubița opri și urmă o scurtă consultație cu comandantul transportului. Fură dați jos unul câte unul. Pe Christian îl legară de gardian. Toaleta se afla într-o gară de provincie, care pentru Christian rămase fără nume; merse prin ganguri subterane și uși dosnice. În toaleta gării, urină pe peretele plin de muște zumzăitoare, cu faianță albastră, care ținea loc de pisoar; în scurgere, erau chiștoace de țigară, iar de perete atârnau, la înălțimea pieptului, niște scrumiere din metal. Într-una dintre ele își pusese țigara vecinul lui Christian. Omul nu întrebă nimic și se grăbi. Gardianul stătea îndreptat pe jumătate în altă parte, fuma și se uita la ceasul de la mână.

— Dați-i bătaie, ce, nu puteți să vă faceți nevoile mai repede?

Închisoarea din Frankfurt-am-Oder. Era mică și prăpădită. Condamnații erau duși într-o celulă în care Clătită și Christian nu puteau sta drepți. Era umedă. Vopseaua de ulei era luată de pe pereți în vreo câteva locuri, iar picioarele scaunelor erau mucegăite. Priciurile erau rabatate în jos. Celula era supraaglomerată, astfel încât trebuiau să doarmă în schimburi. Christian stătea întins pe prici și se uita la un strop de apă care creștea din tavan, din mijlocul unei pete de umezeală, ca o pupilă luminoasă. Gândacii fojgăiau pe jos, alergând de-a lungul pereților. În cealaltă jumătate a nopții, când Clătită folosi priciul, Christian stătu la masă privind țintă în întunericul în care licărea lumina difuză a farurilor de afară.

A doua zi, de dimineață, porniră la frizer. Ușile aveau pragul jos, trebuia să ai grijă să nu-ți lovești fruntea. Scările erau înguste și lipseau niște trepte, n-aveai voie să cazi, întrucât aceasta ar fi putut da impresia de insubordonare. În fața frizerului așteptau niște deținuți în cătușe. Frizerul era un bătrânel știrb, cu părul lins pieptănat în spate, fapt care îl făcea să arate ca un cufundar, ca o pasăre de apă. Christian își aduse aminte de o carte din copilăria sa, care

era intitulată *Din lumea păsărilor Germaniei*, un album verde cu carduri din pachetele de țigări[1] în font Fraktur, pe care i-l făcuse cadou bunicul cu ceasurile. Acolo găsise ilustrațiile acelor cufundari. Christian fu tuns cu aparatul. Nu dură niciun minut; cufundarul își știa meseria.

Mutarea. Acum, deținuții militari fură separați de ceilalți deținuți. Deținuții militari fură suiți în *suedeză*, cum îi ziceau mașinii care îi duse în continuare pe Christian, pe Clătită și pe alți patru deținuți mai întâi înspre nord, prin smârcurile Oderului, unde păsările strigau, estompând uneori, cu foșnetul bătăilor lor din aripi, zăngănitul zăvorului dubiței. Mirosea a stufăriș și a pește și a petrol. Apoi, o luară înspre răsărit, către granița cu Polonia.

Schwedt. Un nume de groază, mormăit în armată pe ascuns, prin spatele mâinilor, un nume cunoscut oricărui soldat, dar nu și celor din civilie; Schwedt pe Oder: o așezare la iarbă verde și, totodată, un oraș metalurgic, mai înspre sud, locul unde intra în țară conducta de petrol „Prietenia" din străfundurile Uniunii Sovietice, clădiri din prefabricate, stepa prin care bătea vântul, uriașul combinat petrochimic. Coborâră. Christian văzu o poartă cu zăbrele având în față o santinelă și un drum care venea din pădure, niște țevi industriale de o parte a drumului, în spate un câmp, iar în depărtare pătrățele viu colorate ale unui apiar pe roți. Penitenciarul militar Schwedt pe Oder. Christian și-l închipuise mai patetic, judecând după zvonurile care circulau pe seama lui. Dar ăsta? Părea mic, incredibil, îngust. Fură dușiîntr-o clădire din beton pe un nivel, într-o încăpere în care nu se afla nimic în afara unui portret al ministrului Apărării Naționale, o masă și vreo câteva scaune.

— Prezentarea efectelor personale! ordonă gardianul.

Christian și Clătită își goliră sacii marinărești, în timp ce deținuții ceilalți așteptau afară, pe culoar. Gardianul notă pe o listă tot ce aveau.

— Luați-vă lucrurile! Prezentarea la subunitate! Echiparea!

Christian și Clătită îl urmară pe gardian cu sacii marinărești pe umeri. Într-o baracă la nivelul solului, care se afla și ea înainte de lagărul propriu-zis, trebuiră să despacheteze din nou totul. Un gardian le aruncă niște uniforme militare de teren. Trebuiră să-și dea jos hainele de pușcăriași și să-și pună uniformele, care nu aveau epoleți. Gardianul le citi regulamentul penitenciarului.

— La comandant!

Era un colonel. Stătea în baraca cea mai din spate. Pe drum, Christian primi instrucțiuni cu privire la felul în care trebuia să se prezinte la raport.

---

[1] *Zigarettenbilder*, cartonașe cu imagini și text, care se puneau în pachetele de țigări, foarte la modă în prima jumătate a secolului XX.

— Deținutul militar subofițer Christian Hoffmann se prezintă la raport pentru reeducare, tovarășe colonel!

Colonelul, un bărbat scund, cu un aer țanțoș, rămase așezat și răsfoi prin dosarul lui Christian fără a se uita la el în timp ce vorbea. Vorbi de căință, de pedeapsa necesară, de încredere și de educare. Acesta era cuvântul pe care îl folosea cel mai des. Educare; că Hoffmann, spuse colonelul, era unul dintre cei mai răi, cu două sute douăzeci. Dar aici avea să-i treacă, asta putea comandantul să i-o promită. El, comandantul, va face din Hoffmann un militar căit și un cetățean bine educat al Republicii noastre. Și asta i-o promitea.

Anexa în care se mai aflau încă nou-sosiții era separată de lagărul propriu-zis printr-un zid prevăzut cu sârmă ghimpată. În zid se afla o poartă cu zăbrele, prin care gardianul îi conducea pe deținuți. În colțurile zidului erau niște foișoare de pază, unde santinelele țineau, cu vizibilă plictiseală, niște pistoale-mitralieră îndreptate înspre lagăr. Zidul de beton separa lagărul de anexă numai înspre afară. În interior mai avea în față un gard de sârmă ghimpată. Între zidul de beton și gardul de sârmă ghimpată se afla o fâșie de pietriș pe care dormeau niște câini.

Christian fu dus într-o baracă. Pe coridor și în cameră se simțea un miros rânced. Camera avea optsprezece paturi, câte trei unul peste altul. Gardianul îi arătă lui Christian dulapul său și îi ordonă să stea pe loc. Gardianul ieși afară. Christian privea țintă pe fereastra prin care intra o lumină prăfuită. Fereastra avea zăbrele, se vedea prin ea unul dintre foișoarele de pază și o bucată din fâșia de pietriș cu câini, doi dintre aceștia trezindu-se între timp. Abia acum Christian pricepu ce se întâmplase și că ăsta avea să fie pentru el viitorul pe termen mediu: Schwedt pe Oder, Penitenciarul Militar, un an, un an din viața lui, care nu avea să se mai întoarcă. Iar acest Aici, Aici stai, se răsuci în el ca un șurub. Trebuia să-și mute gândul. Se apucă să socotească: cu armata care îi mai rămânea, avea să fie liberat în toamna lui 1989, după cinci ani de armată, și nu știa ce avea să urmeze după aceea, poate că avea să-l ajute Meno. Nu putea sta în picioare, dar gardianul era deja din nou lângă el și îi ordonă să se ridice.

— Ei, lasă că te educăm noi!

Viața cotidiană începea cu deșteptarea dis-de-dimineață, la ora 4. Deținuții săreau din paturile în care dormeau în niște cămăși lungi de bumbac, fără lenjerie intimă. Înviorarea de dimineață și spălarea. În compania lui Christian erau patruzeci și șapte de deținuți militari care aveau la dispoziție o sală de baie cu zece țevi din care ieșea apă. Cele zece țevi nu aveau robinete; robinetele erau ținute în păstrare de către plutonierul Gottschlich și trebuiau înșurubate de țevi. De cele mai multe ori, plutonierul le dădea robinetele.

După micul dejun urma ori pregătirea în unitate (exerciții, punerea și scoaterea completului de protecție, inițierea în stingerea incendiilor, marș cu

încărcătură suplimentară, alergare pe terenul de instrucție), ori munca. Munca se desfășura, în cazul unităților disciplinare în care delincvenții erau trimiși fără proces militar, în subsolurile barăcilor. Christian și Clătită se numărau printre deținuții cărora li se intentase proces, așa că erau duși în fiecare zi la muncă la combinat. Acolo șlefuiau uși, reparau sau construiau paleți, îndepărtau proeminențele de pe mobilierul din plastic sau înșurubau șuruburile în găuri gata date dinainte. Munca dura opt ore, după care se reîntorceau la unitate pentru programul de pregătire. După curățarea camerelor și a sectoarelor, la ora 20, se dădea stingerea. Toaletele nu aveau uși; îți făceai nevoile la vedere.

— Asta ca să nu vă vină vreo idee prostească, de exemplu să vă sinucideți, spuse plutonierul Gottschlich.

De tavanul coridorului companiei atârna o chestie ciudată: un tren de jucărie din plastic, ce fusese confecționat de către niște foști deținuți din resturi de materiale de la Combinatul Petrochimic, un cadou făcut comandantului de companie cu ocazia împlinirii a patruzeci de ani. Trenul avea vagoane de diferite culori, treizeci și șase în total. Pentru că vagoanele erau atât de divers colorate, acest tren se numea Orient Express. În vagoane se aflau niște carduri colorate, iar pe carduri scriau niște nume. Poziția numelui indica gradul de îndeplinire a normei în cadrul muncii. Era bine să ai numele trecut pe unul dintre primele zece vagoane. Dacă erai pe la mijloc, te trimitea la *școlarizare*. Un exemplu de școlarizare era să fii trezit la miezul nopții și să trebuiască să petreci două ore în picioare complet echipat. Dacă îți regăseai numele mai mult de o săptămână în ultimul sau în penultimul vagon (plutonierul Gottschlich nu era cu totul consecvent în această privință), te muta pentru un timp în *submarin*, unde te băga de asemenea și în caz că erai *rebel*, *recalcitrant*, *nu înțelegeai* ce ți se spunea ori erai *necooperant* sau *prost*. Prost erai de pildă dacă nu stăteai *total nemișcat*, dar *gata să fii educat*, la învățământul politic sau, marțea, când avea loc vizionarea în colectiv a reluării „Canalului negru“[1] al lui Karl-Eduard von Schnitzler pe programul 2 de televiziune.

Submarinul se numea în mod oficial „arest“. Odată cuvântul „arest“ fu pronunțat la un apel. Înainte de a intra în submarin, Christian trebui să se prezinte la medic „spre a se determina dacă deținutul este apt de arest“. Medicul era un bărbat tânăr, dar deja obosit, îmbrăcat într-un halat impecabil, fără stetoscop. Îl întrebă pe Christian dacă lua medicamente sau suferea de vreo boală.

— *Acne vulgaris*, spuse Christian.

— Asta înflorește și pe întuneric.

---

[1] Emisiune propagandistică de televiziune din RDG, în care erau prezentate și înfierate extrase din programele de televiziune vest-germane.

Medicul făcu un mic semn de văzut pe un formular de stabilire a aptitudinii de arest.

Submarinul era întunecos, neavând ferestre, iar Christian rămase acolo vreo săptămână, după cum i se păru. În timpul acesta pipăise toată celula. Găleata de lângă masă, pusă acolo să-şi facă nevoile în ea, avea un capac emailat prins în două locuri prin intermediul unor tije de suport; Christian învăţă să facă uz de simţul tactil, ca un orb. Inscripţia de pe capac era nitel proeminentă: *Servus*. Pătura de pe prici mirosea a detergent Spee şi ca lamele de la grădina zoologică din Dresda, chestie de care Christian îşi dădu seama abia după ce stătu să se gândească o vreme. Mai precis, mirosea aşa cum miros lamele pe timp de ploaie. Ideea că ajunsese acum pesemne în interiorul sistemului nu-l slăbi pe Christian vreme îndelungată în întunericul celulei, care parcă nu se mai termina. Era în RDG, un stat care avea graniţe apărate şi un zid. Era în Armata Naţională a Poporului. Aceasta avea ziduri de cazarmă şi puncte de control. Era deţinut în închisoarea militară Schwedt, în spatele unui zid cu sârmă ghimpată. Iar în închisoarea militară Schwedt stătea pe vine în submarin, în spatele unor ziduri fără ferestre. Aşadar acum era pe de-a întregul acolo unde trebuia să fie, ajunsese de bună seamă la destinaţie. Nu numai că ajunsese la destinaţie, îşi spuse Christian în sinea lui, trebuie că acum era în sfârşit el însuşi. Era gol, era eul pur, fără nimic altceva şi, socoti el, pesemne că acum avea să fie pătruns de cunoştinţe şi înţelesuri despre care visase la şcoală şi acasă. Stătea gol pe podea, dar singurul fapt al cărui înţeles îl pătrunse era că ţi se face frig când stai un timp gol pe pietre. Că ţi se face foame şi sete, că poţi să-ţi iei pulsul, că şi pe întuneric oboseşti, că o vreme nu poţi auzi nimic în afară de o linişte apăsătoare şi că după aceea urechea începe să-şi producă ea singură nişte zgomote, că ochiul încearcă să aprindă în permanenţă nişte mici flăcări de brichetă, aici şi acolo, şi iar acolo, şi că pe întuneric înnebuneşti, oricât de multe poezii ştii, oricât de multe romane ai citit, oricât de multe filme ai văzut şi oricât de multe amintiri ai.

Acum, îşi spuse Christian, chiar că sunt Nemo. *Nimeni*.

În iulie, într-o zi caniculară, Christian, Clătită şi alţi douăzeci şi opt de deţinuţi trebuiră să se prezinte la „efecte". Li se spuse că vor fi mutaţi în Orient. Aşa se numea, din cauza gazelor reziduale multicolore care ieşeau din fabrici, regiunea de industrie chimică din jurul oraşelor Leuna, Schkopau şi Bitterfeld. Chimia aducea pâine, bunăstare şi frumuseţe, şi pentru asta avea nevoie de forţă de muncă. Urmară în cătuşe conducta de petrol „Prietenia", care ducea de la orăşelul de pe Oder, ale cărui clădiri din prefabricate îi salutau în această dimineaţă cu voioşie din depărtare, către Orientul chimiei, în sud-vestul Republicii şi a zonei ei principale, *Samarkand*.

61

Insula de Carbid

În afară de ciori, pe-aici nu erau păsări. În grădina Caravelei, când începea vara să se lase soarele, mierlele aveau obiceiul să strige nostalgic și melodios; pe-aici, pe Insula de Carbid, nu se auzeau alte strigăte de păsări în afară de cârâitul urâcios și arțăgos al unor cârduri imense de ciori care păreau să se simtă bine pe malurile înspumate ale râului Saale, al cărui cot se putea vedea de la fereastră, și care se strângeau în fiecare seară pe niște copaci uscați, palizi, să se culce și să-și povestească ce se mai întâmplase în timpul zilei. În timpul zilei de azi, a zilei ce a fost... Sporovăiau și bâzâiau, pescuindu-și în lumina difuză câte ceva de mâncat, și păreau să aibă destule chestii comestibile, iar uneori, atunci când pe Insula de carbid se stingea lumina în celule, păreau să râdă, păreau să scoată un fel de oribile scârțâieli batjocoritoare. Culoarea penajului lor, acest negru strălucitor de cărbune, se contopea, ca o manta de camuflaj, cu cea a râului ce își împingea alene apele, luminat fiind acum, în august, aproape în fiecare seară de un soare roșu ca fierul încins, prin peisajul marcat de industria chimică, deasupra căruia atârna, fixat de punțile de control din vârfurile furnalelor, steagul Samarkandului; un steag galben, ca steagurile de carantină ale vapoarelor, cu un piston negru de distilerie. Christian și ceilalți ajunseseră de la Schwedt în Lagărul II, care avea un coridor special la etajul 5 al penitenciarului. Pe peretele coridorului, lângă masa plantonului, se afla un „Orar de Desfășurare a Serviciului Zilnic", pe scurt ODSZ. Orarul semăna cu cel din Lagărul I: la ora 4 se dădea deșteptarea pentru tura de dimineață (atâta doar că aici urla o sirenă, cu tonalitatea când înaltă, când joasă, de parcă ar fi anunțat sosirea unor flotile de bombardiere), după care urmau înviorarea și toaleta de dimineață. Aici, robinetele erau instalate deasupra chiuvetei; dar nu exista întotdeauna apă — atunci când Samarkandul lucra „la turație maximă", cum se spunea, și toate mașinile, instalațiile de filtrare, sistemele de răcire și toate conductele uzinelor cereau apă, la robinete ajungea să curgă câte-un strop. Și ceea ce venea din

conductă nu era apă potabilă, ci o fiertură când ruginie, când galbenă ca supa, care mirosea a cârpă de șters pe jos și a ouă stricate. Se spunea că mirosul ăsta venea de la carbid, de „dincolo", din partea cealaltă a râului Saale, unde se afla o fabrică de carbid, legată de penitenciar printr-un pod plin de cruste, ca un recif de corali. De pe podul înspre care compania se îndrepta în „pas de voie", părea o veche locomotivă cu aburi care se aplecase către Saale să bea. Dintr-un coș ciclopic ieșeau fâșii de fum cenușiu-deschis ce se amestecau sub nori în aburii de la cocserie, de la uzina de clor, de la termocentralele din josul râului, dând naștere unui fuior întunecat, nemișcat, ce se lățea în partea superioară ca o cupă de floare.

Christian și colegii săi porniră cu tura de dimineață printr-un coridor luminat în mod precar cu niște tuburi de neon, luând-o pe lângă o gheretă de portar tapetată cu model înflorat și trecând de o barieră deasupra căreia atârna un afiș: „Fumatul interzis". Conversațiile se stinseră, iar deținuții dădură fuga înspre fabrică în tăcere, plecați, mânați de plutonierul Gottschlich: „Dați-i bătaie!". Deja se luminase de ziuă, aerul era apăsător, avea să fie o zi toridă. Compania aștepta într-o curte pe care clădirile înalte, prăfoase, din stânga și din dreapta o făceau să fie ca un puț. Niște cuve rotitoare separau curtea în diagonală, învârtindu-se încet, iar deasupra cuvelor, pe niște grătare, alergau niște muncitori în haine de un albastru-cenușiu și cu căști de protecție. Pe cuve se scurgea apa, care părea să vină direct din Saale. Cuvele trosneau și troncăneau de-ai fi zis că înăuntru se învârt niște pietre de moară. Din clădiri se auzeau niște zgomote ciudate — un zumzet ascuțit, care suna periculos, de parcă ar fi fost ținute închise niște insecte deosebite, dintre cele care înțeapă; de parcă în spatele porților de la hale s-ar fi aflat o specie, readusă la viață, de libelule *meganeura* ori de viespi carbonice de mult extincte. Clădirile erau cenușii: cenușii ca mâlul și de culoarea prafului de plumb, pline de praf de carbid, care se așternuse în straturi groase pe țevi, pereți, trepte și chiar și pe ferestre — niște deschizături simple în perete, obținute prin spargerea zidăriei și acoperite cu niște zdrențe fluturânde. Ceea ce vedea Christian era un recif de corali făcut din mizerie și în fiecare secundă în care cuvele de un maro-ruginiu măcinau ca niște mori și din coșuri ieșea un fum care se târa pe sub norii de sub cer, făcându-i să arate într-un fel sumbru, praful se scurgea încetinel, scufundându-se, pârâind, în straturi proaspete, pe straturile vechi, întărite de umezeală și vânt. Christian se uită la o muncitoare care parcă o motoretă „Simson" în fața unui furnal și dispăru în spate, în direcția unui turn pătrat de cărămidă — Christian văzu profilul pantofilor ei în praf, tăiat preț de o clipă cu contururi clare în stratul maleabil, fiind însă curând acoperit de praf de zinc, astfel încât canturile bine conturate își pierdură contururile și profilul se umplu încet, devenind invizibil. După vreo zece minute de așteptare, pe umerii lui Clătită se aflau niște epoleți cenușii de pulbere, bonetele se acopereau toate de praf, la fel ca și bocancii;

plutonierul Gottschlich își șterse ceasul de mână. Primii din linia de așteptare începură să tușească. Praful le intra printre dinți, în ochi, iritându-i și rănindu-le arcadele. Iar apoi se stârni vântul. Vântul, cel care răscolește totul, cel care aduce neliniștea, mareșalul orb al vremii. Ca un djinn crescând, de un cenușiu-închis, care iese dintr-o sticlă desigilată, o spirală de praf se înalță deasupra fabricii de carbid; pe pământ, unde se aflau mănunchiuri răzlețe care ieșeau din carbid ca smocurile de păr ale unor oameni îngropați, spirala era zveltă ca un șarpe boa, umflându-se ca o trompetă, către vagoanele de pe traseul de transport de materiale, în spatele fabricii, îndoindu-se și răsucindu-se deasupra garoului format de locomotivele din fața furnalelor și desfăcându-și acolo gura ca un instrument de rezonanță.

Clătită reacționă la toate acestea dând din umeri. Auzise că munca în fabrica de carbid era bine plătită, iar atunci când veni un brigadier să-i instruiască în privința derulării muncii, se apucă să „ridice capul" și să se tocmească. Gottschlich era ocupat în altă parte și părea să-i lase acum pe deținuți singuri între ei și cu oamenii de pe la fabrica de carbid. Christian văzu zăbrelele de la ferestrele halei cuptoarelor în care îi conduse brigadierul. Aici, nițel deasupra nivelului solului, geamurile erau din sticlă, aveau niște dungi luminoase și șterse, ca sticla suflată în coroană, iar prin colțuri crescuseră niște țurțuri de praf.

„Păi puteți să-mi dați ceva în plus." Clătită zâmbea. Aha, deci numai își ascunsese siguranța de sine. Că doar era băiat deștept, știa când e mai bine să pui capul la cutie și să taci. Să facă pe spășitul: căci Christian nu luase niciodată de bună chestia cu „caracterul frânt". Serile, povestea uneori de închisorile prin care se perindase. Existau oameni, și oameni la fel de tineri ca și Clătită, care vedeau viața din perspectiva „aerului-sită", „cu zăbrele în fața ochilor". Se vânturaseră prin pârnăile din țară, îi știau pe gardieni, știau ce le place, le știau slăbiciunile, știau dacă și cu ce puteai să-i mituiești. Schwedt și Insula de Carbid îi mai erau încă necunoscute lui Clătită — dar cei de acolo știau de el, după cum avea Christian să afle. Cu Gottschlich Clătită se înțelesese imediat, existând între ei un fel de legătură frățească. Faptul că unul ajunsese să fie îmbrăcat în salopetă albastră, iar celălalt în haine vărgate se datora întâmplării și poate originii. Amândoi erau de felul lor oameni cărora le plăcea să caftească, atâta doar că unul o făcea în conformitate cu legea, iar celălalt ba. Chistian trebuise să învețe asta: nu te întindeai mult la vorbă. Mai degrabă dădeai un pumn, și nu prin discuție vedeai cine are dreptate, cel puțin nu prin discuții verbale. *Vrei în scris. Să primești ceva în scris.* Asta însemna aici altceva decât *afară*, și asta trebuia învățat.

— Să vedem, spuse brigadierul.

Clătită înălță capul, privind iute în jur.

— Păi, puteți să-mi păstrați banii pentru mai târziu. Vin să-i iau când ies din pârnaie. N-o să ieșiți în pagubă nici dumneavoastră.

— Deocamdată, îţi primeşti partea de 17%.

Deţinuţii aveau dreptul la 17% din salariul total dacă îşi îndeplineau norma. Dacă puteai să-i vorbeşti în felul ăsta brigadierului, înseamnă că stăteau rău cu forţele de muncă şi cu îndeplinirea planului. Christian ajunse la blocul de cuptoare Gustav.

Carbid. Auzise deja de substanţa asta, văzuse filmul *Carbid şi măcriş*, ştia că bunicul Arthur avea o lampă de carbid la bicicleta sa „Wanderer"; dar cum anume funcţiona, nu ştia. Îl lămuri Asza Burmeister, lucrătorul care deservea gura de deversare a carbidului de la cuptorul opt din blocul de cuptoare Gustav, un muncitor deja mai în vârstă care lucra de douăzeci şi doi de ani „la carbid", care învăţase zidărie la viaţa lui şi fusese şi marinar. Burmeister luă o bucată de carbid şi turnă apă peste ea.

— Uite, Krischan (îi spunea la fel ca Libussa, ceea ce îi plăcu lui Christian), acum se formează acetilena. E un gaz de sudură, un gaz de sudură. Şi dacă îmi ţin acum acolo chiştocul (Burmeister fuma ţigări „Jägerstolz"), se aude un pocnet şi se face lumină. Aşa funcţionează lampa de carbid. E o bucăţică de carbid pe care picură apă. Atâta doar că, de pocnit, n-ar trebui să pocnească.

Asza vorbea foarte repede, era greu să-l înţelegi, şi repeta uneori câte un cuvânt, rotind „r"-ul într-un dialect pe care Christian nu-l mai auzise niciodată.

— Eu sunt de felul meu din Sudeţi, spuse Asza cu fereală.

Asza, ciudat nume, dar Christian nu întrebă nimic. N-avea voie să întrebe prea multe. Era interzis să pui întrebări. Era interzis să stai de vorbă, să fraternizezi. Muncitorilor şi deţinuţilor nu li se permitea să aibă de-a face prea mult unii cu alţii, dar cineva trebuia să-i înveţe pe deţinuţi meserie şi aici începeau dificultăţile. Gottschlich trebuia să-i controleze, dar, după cum Christian îşi dădu seama curând, acesta îşi făcea rareori apariţia. Avea motive temeinice: arşiţa şi praful. Cuva rotitoare avea ceva din roata morii, atunci când carbidul lichid era preluat în gurile ei de alimentare. Ce e arşiţa? Dacă nu ar fi fost atât de tăcut în timpul lucrului (în pauze stătea, cu piciorul stâng peste un scaun, cu ţigara „Jägerstolz" şi o sticlă de suc de coacăze în mână, pe care muncitorii din sectorul carbidului îl puteau primi la un preţ mai mic, şi mormăia: Pireu, Feroe, Bordeaux, porturile pe care le văzuse), Asza ar fi putut să spună: „Arşiţa nu poţi s-o explici, frate." Cuptorul are o inimă albă şi fiecare bătaie de puls vine în zbor ca un fier de călcat încins. O tură dura douăsprezece ore. Pe de o parte, asta era bine, întrucât după aceea deţinuţii nu mai trebuiau să iasă pe ogor: exerciţii, antrenamente de luptă, aplicaţii tactice, folosirea echipamentului de protecţie. Pe de altă parte, erau douăsprezece ore într-o atmosferă cum Christian nu crezuse că poate să existe. Când Ron Siewert, secretarul FDJ al brigăzii „Thälmann", venea de la cuptorul de alături, Christian îl vedea abia în momentul în care acesta ajungea la vreo doi-trei metri de el. King Siewert, cum i se spunea, era, după Asza, cel mai

bun lucrător de la gura de alimentare a cuptorului: nu exista să lipsească el vreodată din tură, să umble brambura, să tragă o duşcă la locul de muncă, să fie *nesocotit*. A fi nesocotit însemna să amesteci carbidul cu apă; a fi nesocotit însemna să nu porţi cască de protecţie, a fi nesocotit însemna să lucrezi fără ochelari de sudură. Siewert venea dinspre voalurile verzui de praf (lămpi de tavan prinse de nişte conducte total acoperite de o crustă ce păreau să atârne în interiorul epavei Titanicului), îşi deschidea barba astfel încât i se vedea dantura albă şi îi striga lui Asza cum anume trebuia manevrat cuptorul.

Carbid. Cuvântul acesta îl urmărea pe Christian în somn, căci de visat aici nu visa. Când ieşea din tură era *terminat*. Cădea pe prici şi adormea. Clătită trebuia să-l scuture până se scula, atunci când îşi făcea Gottschlich rondul.

Carbid. Ce era asta? Copacii (pe malul râului Saale se aflau nişte răchite) erau fiinţe vii, resimţeau arşiţa şi frigul, devenirea şi trecerea, înfloreau şi se ofileau. Dar asta, chestia asta cenuşie, carbidul? Timpul este format din apă, viitorul din carbid, se spunea în Samarkand. Cuptorul avea o înălţime de mai multe etaje şi producea carbid, carbid, producea tot mereu materialul ăla topit, de un alb ţipător, atunci când Asza făcea o gaură în pielea carbidului lichid, folosindu-se de arzătorul dirijat prin nişte şenile, pentru a lăsa carbidul să treacă prin „vulpe", cum îi spunea Asza gurii de scurgere a carbidului, în „lamantin" (cuvă rotitoare răcită cu apă). Christian îşi spuse: „N-o să rezist." Christian îşi spuse: „Dar de aici n-o să mai ieşi." Christian îşi spuse: „Meno ar zice: « Vezi, chestia asta e total neironică »." Christian îşi spuse: „Ar trebui să fiu şi eu aşa cum e Clătită. S-o iau tot mereu pe lângă perete. Să aterizez mereu în picioare. Să iau lucrurile aşa cum vin ele şi să ridic din umeri. Păi, Clătită nici măcar nu se enervează că e închis aici, se supără numai că nu câştigă decât o nimica toată. Lui i se pare o porcărie faptul că primeşte 17% din salariu, nu că stă sută la sută pe Insula de Carbid." Christian se *făcuse mai deştept*. A deveni mai deştept însemna „să-ţi ţii gura". Câţiva dintre tovarăşii de celulă încă nu deveniseră mai deştepţi, vorbeau de *eroare* şi de *ghinion*, cereau *avocaţi* şi *recursuri* şi *plângeri* împotriva încarcerării şi cereau şi *vizite*. Dar pe Insula de Carbid nu existau vizite. Se văicăreau în loc să doarmă. Erau *ofticaţi*. Ajungeau în submarin. Acolo, lucrurile se petreceau în mod corect.

Carbid. Atunci când vântul bătea înspre sud, sufla praful pe insulă. La zidul sudic înfloreau nişte trandafiri. Lui Christian i-ar fi plăcut să afle ce culoare aveau. Nu miroseau. Arătau de parcă erau făcuţi din ghips; până şi frunzele şi lujerii erau acoperiţi de un praf cenuşiu-deschis, de o frumuseţe ca dintr-un somn greu, de stuc.

Asza spunea: „Cine rezistă o vară la carbid rămâne."

Carbid. Ce era ăsta, la ce era bun? Christian află: carbidul se foloseşte la cocs şi la varul nestins, amestecul numindu-se Möller. Cu acest amestec se alimenta un cuptor circular. Până atunci, Christian îşi închipuise că un cuptor

însemna niște cărbuni puși sub un grătar prin care cenușa cade în receptaculul de cenușă, situat dedesubt, și își închipuise că aici, în tărâmul carbidului, lucrurile ar funcționa așijderea. Dar un astfel de cuptor nu mai văzuse vreodată, ca să nu mai vorbim de faptul că de un astfel de cuptor nu mai auzise vreodată. Câțiva electrozi de tip Söderberg, înalți de vreo câțiva metri și aranjați în formă de triunghi echilateral, ajungeau în incinta cuptorului și erau puși sub tensiune și, întrucât materialul din care erau compuși avea rezistență electrică, electrozii se încingeau, dând naștere unui arc luminos de până la 300 de grade Celsius. Amestecul dinăuntru se transforma în carbid de calciu. Arcul de lumină era de un alb strident și mormăia în dechiderea cuptorului, căreia Asza îi spunea „nara iadului". Mormăitul alterna cu pocnetele concasoarelor de cocs, deoarece carbonatul de calciu și cărbunele trebuia să aibă o anumită dimensiune a grăunțelor înainte de a ajunge în turnul de amestecare. Se auzea ca și când o turmă de bizoni ar fi fost fugărită printr-o hală, se auzeau pocnete și răpăituri, uneori și un dăngănit care îți înțepa urechile, de parcă s-ar fi descărcat niște camioane pline de table. Cuptoarele consumau curent cu nemiluita — atât de mult, că în unele zile, atunci când se sculau cei din tura de dimineață, lumina se stingea la Halle-Neustadt și blocurile cele înalte stăteau pe întuneric precum niște uriași troli supărați. Cuptorul 8 era un balaur rău. Asza îl cunoștea bine și îl respecta. Atunci când Asza străpungea cu arzătorul crusta carbidului, se auzea ca și când ai trece cu acul de citire de-a curmezișul discului de pick-up, suculent și primejdios, și ceea ce se scurgea în vulpe nu era nicidecum numai carbid, existând și impurități, reziduuri de var nestins și cocs care nu ar fi avut voie să se strecoare. Coordonatorii de tură știau asta și tăceau; trebuia îndeplinit planul și norma era de douăzeci și două de serii de amestec scoase din cuptor prin nările balaurului ce suferea de un guturai incandescent și alb. Dar în fața nărilor balaurului zeul metalurgiei așezase cocoloașele. Chiar și la 2 200 de grade Celsius masa topită a amestecului avea o tendință de coagulare, amenințând să oprească reacția chimică. Sarcina lui Christian era să nu permită acest lucru. Ațâța jarul cu niște bare de fier lungi de vreo câțiva metri, numite vergele. Cât cântărea o astfel de bară de fier? Destul să fie prea mult după o jumătate de oră. Lângă scara care ducea la deschiderea cuptorului se afla un termometru din oțel care se tot acoperise în decursul timpului de straturi și straturi de praf, ajungând să arate acum mai degrabă ca o stalagmită decât ca un termometru. Atunci când mânuia vergelele în fața cuptorului, Christian avea senzația că se topește și se transformă într-o creatură de un tip nou, o corcitură de vidră (sudoare, pe partea opusă cuptorului) cu un pui prăjit (asta pe partea dinspre cuptor). Arșița era extenuantă, dar trebuia să fii tot timpul pe fază. Uneori, se întâmpla să țâșnească ulei încins dintr-o conductă neetanșeizată bine, nimerind îmbrăcămintea aspră de bumbac, iar din arzător ieșeau scântei care făceau ca îmbrăcămintea să ia foc. Odată, Asza se trezi cuprins de

flăcări, dar Ruscha, cel de-al doilea lucrător de la deservirea gurii de deversare (erau câte patru în tură la fiecare cuptor), aruncă liniștit o pătură peste el și stinse focul. Clătită, care lucra împreună cu Christian la vergele, sărise speriat într-o parte. Praful le zgâria gâtul, curând instalându-se tusea, o sugrumare de care nu puteai scăpa, și un lătrat împotriva particulelor de carbid; dincolo, la clor, le spuse Asza, era și mai rău, dincolo, la clor, depășeau limita admisă de poluare a aerului cu o sută de procente. Arșița îți făcea sete.

— Înainte — spuse King Siewert, ne dădeau vitamine, fructe proaspete, portocale. Dar acum? Suc de rubarbă! Întotdeauna, doar suc de rubarbă! În fiecare zi nimic altceva, atâta, numai suc de rubarbă!

— Doar tu ești în partid, spuse Ruscha. Mai spune-le și tu celor de sus cum stau treburile aici! Ia spune, unde e maimuța-tată?

Maimuța-tată era porecla secretarului de partid din secție.

— Stă la masa de scris, dar nu-și mișcă fundul să vină aici jos! Îi tot dă zor cu vorbele frumoase ... Spune și tu ceva, King!

— Păi da' eu spun! Numai că ei nu-ți explică nimic. Ies la fel de prost cum am intrat!

— Ăștia forțează cuptoarele de nu se mai poate... Dar dacă sare vreunul în aer aici, e Iuri Gagarin în capsula de aterizare, și o să fie din nou, în sfârșit, comuniști înflăcărați.

Împotriva setei li se dădea suc de rubarbă produs în Întreprinderea de Stat Lockwitzgrund. Sucul era adus cu roaba de o femeie, „Liese cea cu sucul de rubarbă". Era de vârstă indefinită, dar deja pensionară; vindea sucul în tot Samarkandul pentru a mai strânge un ban pe lângă pensia de invaliditate. Era slabă și mergea aplecată, probabil din cauza unei osteoporoze avansate, iar Christian nu o vedea niciodată altfel decât în aceeași rochie de modă veche, neagră, cu care casca de protecție galbenă cu stema pistonului de distilerie, de Samarkand, era într-un contrast strident. Se spunea că „Liesei celei cu sucul de rubarbă" îi lipsea o doagă, că își pierduse bărbatul și băiatul în război și că fusese violată, nu de către ruși, ci de către o unitate de canadieni. Lucrase „în clor", unde se alesese cu o tuse ruginită ce se auzea în pauze, atunci când cuptoarele erau oprite (în ciuda instrucțiunilor) și nivelul de zgomot scădea la un nivel suportabil. Cu mâna bălăngănindu-i-se, strâmbă ca o gheară, împărțea sticlele de suc de rubarbă și încasa banii pe sticle, pe care îi strângea apoi într-o taşcă de piele, de vatman, contemplându-i după aceea îndelung, căzută pe gânduri. Se opri în fața lui Clătită, care se odihnea lângă King Siewert, și îi pipăi fața, ceea ce îl surprinse pe acesta; Clătită ridică iritat sprâncenele.

— Îi place de tine, spuse Ruscha în glumă.

— Ei, ia mai ține-ți tu gura! spuse Clătită, ridicându-se și lăsând-o pe Liese cea cu sucul de rubarbă.

— Fii atent, are căutătura aia rea, strigă Asza. Am fost odată la o prezicătoare din Pireu care se uita la fel.

— Şi de-aia mai eşti aici! Douăzeci şi doi de ani! (Ruscha îşi duse mâna la frunte.) Numai dacă nu eşti întreg la minte rămâi atâta amar de vreme în carbid.

— Şi tu?

Clătită se reîntorsese şi îl privea acum dispreţuitor pe Ruscha.

— Eu nu sunt aici să filosofez, ortacule, ci să strâng un ban. Prestez cele douăsprezece ore...

— Şi de restul nici că te sinchiseşti, râse King.

— Ceva tărie se găseşte peste tot, îi răspunse Ruscha, dând din umeri.

Christian stătea deoparte în tăcere, încercând să se odihnească şi ascultând ce povesteau ceilalţi. De cele mai multe ori era vorba de carbid şi de „muieri". Christian simţea că nu e luat în serios. Pe Clătită, fostul fierar cu forţă de urs, îl luau în serios. Pe el, nu. Era „unul dintr-ăia cu gulerele albe", cum le ziceau muncitorii cu dispreţ celor din conducerea întreprinderii. Muncea la fel ca ei, nu primea nimic de-a gata, nu-l ajutau. Totuşi, nu era unul de-ai lor. Exista o barieră invizibilă. Abia dacă participa la conversaţii, şi poate că tăcerea asta a lui era ceea ce-i făcea pe ceilalţi să rămână retraşi. Într-o zi însă, Ruscha se sculă, merse agale până la Christian, care îşi bea sucul de rubarbă, şi spuse:

— Ce voiam eu să te întreb pe tine, amice... nu care cumva eşti turnător, nu?

— Ia aşază-te tu, măi Ruscha! spuse Clătită.

— N-ar fi prima oară că ne trimit aici un păduche la blană, spuse Ruscha ameninţător.

— Se întâmplă că nu toată lumea trăncăneşte mereu ca tine, spuse Asza. Mai bine te-ai bucura că ne-a venit băietanul ăsta. Ori vrei să faci iar ture suplimentare?

— Dacă sunt plătite...

— Da' ştiu că ţi-ai însuşit punctul de vedere al clasei muncitoare...

— Sucul de rubarbă, sucul de rubarbă, vedeţi că am suculeţ din ăla fin, de rubarbă, îşi lăuda Liese marfa.

După ce Christian se obişnuise cu locul, începu să-i observe pe Asza, Ruscha şi pe ceilalţi muncitori, şi de asemenea se gândea mult la ei. Ron Siewert locuia într-un bloc din prefabricate din Halle-Neustadt, pe unde trecea o autostradă cu patru benzi care lega Samarkandul de restul Orientului. La ora 4, se scula să înceapă tura de dimineaţă, la ora douăzeci se ducea la culcare. Locuinţa era minusculă. Soţia sa şi cu el aveau un copil; bunicii locuiau într-o cămăruţă. În faţa blocului se învârteau zi şi noapte basculantele, drumurile de mers pe jos erau acoperite cu scânduri. Copiii se jucau pe grămezile de moloz sau în tonetele de gunoi de lângă imensa hală centrală de magazine, căreia cei din Neustadt îi spuneau „Kofi". Era cufundată în noroi,

albă și plină de steaguri. Asza visa să mai plece cândva pe mare, ca în tinerețe. Voia să mai ia o dată la rând toate porturile în care fusese, cu un iaht cu pânze capabil să navigheze în larg și având un echipaj de patru oameni. Și el locuia în Halle-Neustadt, în Complexul de locuințe 2, Blocul 380, Casa 5, Locuința 17.

— Când vii să mă vizitezi, Krischan — îi spuse Asza —, dacă nu găsești imediat locuința, fiindcă, ce-i drept, e greu, e greu de nimerit... E cea cu florile roșii la balcon, celelalte au numai flori albe.

Când stăteau pe scăunele lor, în pauze, și fumau în tăcere, când ședeau în tăcere cu capetele plecate în față:

pentru că avusese loc o explozie; pentru că răcitoarele cu apă erau defectuoase, pentru că apa ieșise din furtunurile defectuoase, se amestecase cu carbidul, formând acetilena, care se dilata,

pentru că acetilena era inflamabilă și exploda la temperaturile din cuptor,

pentru că, în aerul umed, carbidul se combina de asemenea cu particulele de apă, formând acetilena, astfel încât uneori, în halele cuptoarelor, păreau să zboare de colo-colo niște fulgere circulare,

pentru că se putea întâmpla ca uneori carbidul topit să țâșnească deodată din sobă și să nimerească lucrătorii de la gura de scurgere ori lucrătorii cu vergelele,

pentru că, în procesul colectării carbidului, impuritățile se depuneau pe cuvă, mușcând încetul cu încetul zidul cuptorului, care trebuia să fie rezistent la foc, ieșind apoi din cuptor ca lava, cu limbi de foc,

pentru că nu se construise o conductă de aerisire,

pentru că apele reziduale erau deversate pur și simplu în niște țevi deschise în Saale sub forma unui mâl toxic,

pentru că acest carbid era un material indispensabil pentru tencuială, fibre și cauciucuri sintetice,

pentru că Samarkandul avea nevoie de investiții, necesare aici de atâta vreme, pentru alte probleme stringente, așadar nu urma să se schimbe nimic,

pentru că zumzetul transformatoarelor cuptoarelor, ale transformatoarelor cu o fază, combinate între ele pentru a ajunge la 53 MVA, și al transformatorului de curent alternativ, care pentru sporirea randamentului era legat în paralel cu transformatorul de la cuptorul vecin, dădea dureri de cap de-ți bubuia toată țeasta, dureri de cap insuportabile,

pentru că aceste transformatoare aveau o tendință de a se scurtcircuita, astfel încât, în ploaia de scântei, Asza începea să se roage ca Domnul să-i lase pe toți să ajungă sănătoși acasă,

pentru că exista un plan și astfel și „ghidarea pe întuneric": în perioadele de solicitare intensă a rețelei, în timpul zilei, nu prea era energie disponibilă, activitatea cuptoarelor se reducea, ele servind, cam la fel ca și sistemele de înmagazinare a energiei printr-o serie de pompe, ca marjă de manevră pentru rețeaua publică de energie — în schimb, în timpul nopții și la sfârșit

de săptămână, atunci când consumul general de energie era mai mic, lucrau la capacitatea maximă pentru a compensa pierderile suferite,

pentru că în Samarkand nu exista numai carbid, ci și secția de vinil-clorid, în care oamenii inhalau gaze toxice, murind apoi la cincizeci de ani, uzina de var unde se producea carbid era aprovizionată cu var nestins, fusuri de răsucit fibre, mori de pietre și bucățile maro de carbid, ziua și noaptea, o stradă-metronom, cu capsule mari cât niște nave spațiale care se roteau pe niște role și se transformau în praf,

pentru că iar se tăiase pensia care trebuia să vină la șaizeci de ani,

pentru că mașinile mergeau pe autostrada cu patru benzi și tot treceau, văzându-și de drum,

muncitorii stăteau jos pe scaun și tăceau, iar lui Christian i se păreau a fi niște blestemați.

Christian se uită la Clătită. Acesta îl împinsese pe Burre atât de departe — Clătită și ceilalți.

— De ce ai făcut asta? De ce m-ai sprijinit?

— Pentru că nu era drept ceea ce se întâmpla, măi, răsfățatule!

— Și Burre?

— Ăla era slab, atâta tot.

— Asta ți se pare drept?

— Cei slabi trebuie să-i servească pe cei tari, asta așa e.

— Nu, invers: cei tari trebuie să-i sprijine pe cei slabi.

— Numai în interiorul raionului tău. Fiecare are raionul lui. Și cine face parte din raionul tău trebuie apărat. Și dacă e slab. Așa a fost întotdeauna.

— Atunci tot nu înțeleg de ce m-ai sprijinit.

— Tu ai un loc al tău de unde te tragi, ai pe cineva care te vizitează, aparții unui loc.

— Tu nu?

Se întâmplă ceva ciudat: încontrarea pe care Christian o simțise multă vreme în sine — împotriva societății, a socialismului, așa cum îl trăia și îl vedea el — dispăru, făcând loc unui sentiment de acceptare a tot și toate. Faptul că era aici ajunse să i se pară ceva care ținea de firea lucrurilor. Era un adversar al sistemului și al armatei, și de aceea trebuia să fie pedepsit. Nicio țară din lume nu-și apuca adversarii cu mănuși de catifea. Christian o simțea: aici, în acest loc, pe acest tărâm al chimiei, mâncat de exploatări de cărbune brun și de râuri otrăvite, se cuvenea să fie, aici era locul lui. Își găsise locul în societate, aici era nevoie de el (că doar vedea disperarea, rugămințile tăcute dindărătul atâtor măști severe). Făcea ce i se spunea și, când nu i se spunea nimic, nu făcea nimic. Și când nu făcea nimic, se bucura de lucrurile mărunte: de o păpădie galbenă precum cutiile poștale, de limpezimea unui stol de păsări (la început de toamnă, gâștele cenușii treceau peste Orient). Era atât

de simplu să se lase dus de curent și să nu se mai încontreze. Dacă făceai exact ce ți se cerea, pedepsele treceau pe lângă tine și aveai liniște. De ce să lupți? La ce slujea să te dai cu capul de pereți până curgea sânge? Un om înțelept, își aduse aminte Christian, merge cu capul plecat, aproape invizibil, precum praful.

Seara, privea uneori în afară, pe fereastra celulei. La ora aceea, vârtejurile de vânt de obicei se potoleau, puteai recunoaște, peste întunecatul râu Saale, lângă instalația de uscare a cocsului, de unde venea un fum care le făcea pe gospodinele în șorțuri să dea fuga la rufe, complexul de locuințe în care locuiau Asza, King Siewert, Ruscha și mulți alții dintre muncitorii din carbid. Blocurile noi formau un careu, în mijloc se afla o moară de vânt, brațele morii învârtindu-se pe fondul cerului Samarkandului, aflat într-o stare de incandescență chimică.

62

Nu, zaiaţ pogodi[1]

Dacă voiai să ştii ce noutăţi mai erau prin cartier, te duceai în Casa Veronica de pe Querleite, unde exista o baie comună pentru locatarii care nu aveau baie acasă la ei, ori, după cum se întâmpla în Casa Celor o Mie de Ochi, care nu dispuneau decât de o singură baie, folosită de prea mulţi oameni. Pe la începutul iernii anului 1986, trei evenimente stârniră senzaţie în cartier: întoarcerea lui Muriel Hoffmann de la şcoala de corecţie, operaţia ciudată a ministrului Apărării Naţionale şi întâmplarea cu copilul schimbat. Meno mergea la baia comună o dată pe săptămână, după cum o permiteau contingentul de apă şi planul de utilizare, şi făcea duş, observând şi ascultând. Domnul Unthan, îngrijitorul băii, era orb. La subsolul clădirii de pe Querleite 12, care adăpostea baia comună, domnea o atmosferă de vapori, stropi fini şi becuri Schukert din perioada de glorie a sanatoriului, contactele lor mai rezistând încă la umiditate, o atmosferă de un semiîntuneric în care abia dacă vedeai şi prin care domnul Unthan se deplasa cu o siguranţă de somnambul. Dintr-un gang prevăzut cu grătare de lemn şi cu ştergare de cauciuc în relief se ajungea, de la intrare, la cabine, dintre care două mai aveau încă acele căzi bune de zinc, căzile originale, instalate de firma Krauss, din Munţii Metaliferi, cu cocoşi de vânt ornamentali; în două alte cabine se aflau nişte ciubăre de lemn, iar în celelalte două, căzile erau turnate din plastic, deasupra lor aflându-se nişte plăcuţe emailate pe care scria în font de tip Fraktur: „Numele Krauss tare mă sperie — căci nu mă spăl, stau în mizerie“ (această reclamă incisivă provenea de la Ringelnatz *alias* Kutteldaddeldu[2]), şi mai scria, de asemenea, probabil pentru a nu le oferi nicio scuză puştanilor de prin cartier: „Ţineţi minte, în orice casă, de-ţi trebuie apă, îţi trebuie şi Krauss.“

---

[1] Replică dintr-un serial rusesc de desene animate difuzat în RDG sub titlul „Hase und Wolf“ („Iepurele şi lupul“).

[2] Marinarul Kuttel Daddeldu este un faimos personaj creat de scriitorul, autorul de *music-hall*-uri şi pictorul Joachim Ringelnatz.

Cabinele de baie erau încuiate cu niște lacăte din alamă care atârnau în semîntuneric precum niște cărăbuși verzi-aurii; dar fiindcă scândurile din care erau făcute ușile putreziseră atât de tare din pricina umezelii și a mucegaiului negru, încât puteai să-ți treci fără osteneală mâna prin ele, aceste măsuri de securitate aduceau cu o încercare de a încuia cu ajutorul unor broaște grele niște bijuterii închise în cutii de carton. În spatele cabinelor de baie, mai adânc în pivniță, erau niște intrânduri în care se aflau niște dușuri ale căror uși rabatabile făcute dintr-un plastic maro ajungeau de la genunchi până la umerii unui adult de înălțime medie și care scoteau, atunci când erau deschise și închise, un zgomot ca de drâmbe. Domnul Unthan avusese un bunic ce cântase la vioară și, deoarece lui Unthan senior îi lipseau ambele brațe, făcuse asta într-un circ, folosindu-se numai de degetele de la picioare; domnul Unthan junior poseda un disc de șerlac, „un document" pe care nu-l punea nimănui să-l asculte, deși, atunci când familia Tietze venea la baie, Ezzo îl mai provoca pe domnul Unthan, făcând pe incredulul cu privire la talentul bunicului și scoțând de la domnul Unthan câte o afirmație de genul: „A murit sărac, dar cu ochi bogați!".

Și lui Niklas i-ar fi plăcut să aibă discul ăsta pentru a-l prezenta Cercului „Prietenii Muzicii" din Schlehenleite, însă domnul Unthan junior tăcea dinaintea tuturor ofertelor și căra găleată după găleată la căzi și dușuri, folosindu-se de un jug împodobit cu modele țărănești. Baia comună nu dispunea decât de două intrări de apă rece, legate prin niște furtunuri de o sobă de încălzire și de un rezervor; pentru sobă, se afla în curtea din spate a Casei Veronica o grămadă considerabilă de brichete, descărcate vara de către Plisch și Plum din camioneta „Framo" a șefului lor și din care — atunci când iarna era lungă, domnul Unthan era foarte ocupat, iar potopul „de după noi" era rece — se fura fără scrupule.

— Ei, Meno, ai din nou prea multă cerneală pe degete?

— Și tu, Niklas? Ai venit să-ți clătești colofoniul?

— Ei, permite-mi să-ți spun...

— Doamna Knabe, mi-am uitat sarea de baie, ați putea vă rog să-mi turnați niței aici, la mine?

— Păi e de dincolo[1], doamna Fiebig.

— Asta spuneam. De dincolo, de la dumneavoastră, la mine în cadă. Dacă sunteți amabilă.

Râsete, zumzet de voci, înjurături și bancuri! Bârfe de prin cartier și din oraș. Uneori, se mai apuca vreunul să cânte, și de cele mai multe ori se porneau atunci și alții. Domnul Unthan se chinuia cu soba și cu apa (nimănui nu îi trecu prin gând să-l ajute), iar Meno asculta:

— Rămăsese că ne spuneți ce s-a întâmplat cu ministrul, domnule Tietze!

---

[1] Din Occident.

— Da, domnule Kühnast, uite cum stau treburile...

Ministrul Apărării, care din deformație profesională gândea în mod militar, s-a trezit, după cum se întâmpla nu rareori cu bărbații de vârsta lui, că are probleme într-un loc unde ordinele nu sunt de folos. Ministrul Apărării se gândi el ce se gândi și îl chemă pe adjutantul său.

— Găsește-mi cel mai bun specialist din țara noastră!

— Cel mai bun specialist pentru treaba asta, tovarășe ministru, e la Dresda, la Spitalul „St. Joseph-Stift".

La care ministrul se apucă să mârâie că doar n-o să creadă acum că în toată capitala Republicii Democrate Germane nu exista niciun specialist de rang egal pentru această manevră!

— Specialiștii au rostit toți într-un glas acest nume, tovarășe ministru!

— Ei bine, atunci pregătiți totul și aduceți-l pe tovarășul respectiv.

Doctorul Focke, urologul-șef de la Spitalul „St. Joseph-Stift" era, ca mulți urologi, un bărbat cu tendințe către turbare și conversații directe.

— Păi, atunci o să zbor eu la Dresda, îi explică ministrul adjutantului său. Tot trebuia eu să mai trec pe la Academie să văd dacă totul e în ordine. Faceți toate pregătirile necesare în acest spital și vedeți să fie elicopterul gata de zbor. Vreau ca Focke ăsta să mă opereze poimâine.

Doctorul Focke se declară de acord. Rugă să-i fie numaidecât puse la dispoziție toate documentele. Avea o rezervă specială pentru domnul ministru, dar crucifixul de deasupra patului nu voia să-l scoată.

Ministrul, care comandase multe companii, batalioane și regimente, condusese ofensive pe frontul de Est, pe când era tânăr ofițer, și cunoscuse puștăriile naziste, era, ca mulți militari, un bărbat cu tendințe către turbare și conversații directe.

— Și așa se face..., explică Niklas Tietze, împingând cu iscusință peria de spate, din lemn, înspre tavanul pivniței. Capul periei, care se putea închiria cu 20 de pfenigi dintr-o colecție, se desprinse de băț, căzând în compartimentul de duș de alături. Și așa se face că s-a ajuns la un compromis.

Compromisul nu consta în aceea că, așa cum și-ar închipui orice om rațional, ar fi căzut de acord să facă operația într-un alt spital. Doctorul Focke voia să aibă în jurul său echipa lui, cu experiență, voia să se poată concentra întru totul asupra obiectivului, și nu voia să „respire aer străin", după cum îi explica el adjutantului la telefon. La urma urmei, era vorba de ministrul Apărării! Acesta cică ar fi ascultat și el conversația, fiind așadar la curent, le explica Niklas celor care ascultau cu perplexitate de sub dușurile șiroinde, și s-ar fi înroșit mai întâi la maximum, iar apoi, cu un zâmbet plin de obidă, ar fi acoperit receptorul cu mâna, bâzâind apoi *Nu, zaiaț pogodi*, tot mergând încoace și încolo. Așteaptă numai, iepurașule!

— Apoi, se uită la o hartă a Dresdei și puse degetul pe un mare spațiu verde.

Acest mare spațiu verde în vecinătatea căruia se afla Spitalul „St. Joseph-Stift", situat de cealaltă parte a străzii Stübelallee, era Marea Grădină[1]. Exact acolo, pe un gazon identificat în grabă și considerat potrivit, un gazon pe care dăduse, ce-i drept, deja înghețul inamic și negativ, fu ridicat de către Divizia 7 de tancuri, staționată în Dresda, căreia i se dădu o alarmă neplanificată, și de către elevii-ofițeri ai Academiei Militare „Friedrich Engels", un orășel din corturi. Locuitorii din Dresda trebuie că s-au mirat de ce în acea zi traficul intens de pe strada Stübelallee și traficul la fel de intens de pe strada „Dr. Richard Sorge", precum și traficul de pe Günzstraße până la Sachsenallee și Podul unității fuseseră redirecționate și de ce teatrul în aer liber „Garda tânără", halele de expoziție din Piața Fucik și chiar și Grădina Zoologică de partea cealaltă a acestui spațiu verde rămăseseră închise! Numai trenulețul de pionieri care îi ducea pe elevii voioși prin aerul proaspăt al dimineții fusese trecut cu vederea, ceea ce stârni mânia adjunctului ministrului: tot fluieratul ăsta putea să-l deranjeze pe doctor și trebuia oprit imediat! Adjutantul, un om care se gândea la toate, luase în considerare până și faptul că zona de operațiune[2], aflându-se în câmp deschis, putea fi expusă la factori perturbatori. Când au fost contactate autoritățile responsabile, suspiciunea i s-a adeverit: situația cârtițelor era de mult scăpată de sub control[3]. Astfel, la lumina lanternelor, mai multe companii de soldați puseră în găurile din pământ cartușe cu carbid, din care se găseau în comerț, mirosul neplăcut putând fi îndepărtat încă în dimineața operației cu ajutorul unui ventilator de avion montat pe un camion.

—Și Focke? întrebă domnul Kühnast.

— I-a luat patru ore. A spus că *a savurat* operația.

— Biata Gudrun, mormăi Meno.

Dar Gudrun începu să cânte: *Mi-am încărcat căruța*[4] și „Baia cu bule, baia cu bule, odată te înviorează, iar Anni are un drăguț, el e frumosul Gunter...", acesta din urmă fiind un text pe care-l cânta singură, căci ea obișnuia să compună la nimereală astfel de versuri sub duș, în timp ce se freca cu buretele sau îi freca pe copii și pe Niklas. Atunci îi revenea ceva din voioșia ei de fetiță, pe care trebuie că o avusese în adolescență și care se reîntorcea din când în când, iscându-se uneori din nimic. Se putea întâmpla atunci ca Gudrun să-și tragă

---

[1] *Der Große Garten*, cel mai mare parc din Dresda, amenajat, în stil baroc, încă din 1676.

[2] În mod semnificativ, operația chirurgicală este pusă în scenă de către ministru ca o operațiune militară. În germană, „operație" și „operațiune" sunt redate prin același termen: *Operation*.

[3] Cârtițele reprezintă aici o metaforă a oamenilor simpli, care încep să se sustragă controlului ideologic din partea autorității, o metaforă asupra căreia Eschschloraque va elucubra, printre altele, în ultimul capitol.

[4] *Hab' mein Wage voll gelade*, cântec popular german care avansează în mod umoristic ideea că e mai bine să iei în căruță fete tinere decât să iei moși și babe.

peste cap un lighean și să-i strige ceva domnului Orré, atunci când acesta se întâmpla să facă duș în cabina de alături, la care actorul se apuca să țopăie în pielea goală, având numai un lighean pe cap și o umbrelă veche în mâna cu care oprea apa ce țâșnea de la prima cabină de sus, către căzi, apucându-se să danseze șontâc, împreună cu Gudrun Tietze, un step clănțănit, însoțit de cântatul mai mult urlat al celor care făceau baie: „De multe ori am fost noi fără o lețcaie,/ Când n-ai o lețcaie, îți vine să-ți iei lumea-n cap,/ Dar acum am o pălărie nouă,/ Căci acum îmi merge bine.// Așa că fii vesel mereu,/ că-n viață când e bine, când e rău,/ și chiar dacă nu mi-a fost mereu ușor,/ Acum sunt milionar!"[1].

Domnul Unthan abia dacă reușea să treacă de cei doi dansatori. Trebuia golite gălețile, care se turnau în niște baloane din zinc atârnate de tavan, cam ca niște rezervoare de toaletă, atâta doar că erau mai înalte, pentru a se putea obține presiunea necesară. Pentru a permite vărsarea apei în rezervoare pe pereții cabinelor de duș erau prevăzute niște șine de-a lungul cărora gălețile erau trase, cu ajutorul unor frânghii, iar sus gălețile puteau fi răsturnate. Când domnul Unthan trăgea de o manivelă conectată la dispozitivul de suire a găleților, găleata se răsturna, la o înălțime de aproape trei metri, conținutul ei vărsându-se în recipientul de înmagazinare în care se putea păstra destulă apă pentru a permite unei familii de patru persoane să facă duș. Întrucât nu existau decât două găleți, nu avea sens să scurtezi dușul, așa cum voiseră să facă vreo câțiva observatori isteți, turnând conținutul găleții peste cap fără a se mai recurge la complicații. În primul rând că asta nu ar fi fost un duș și ar fi rănit mândria profesională a domnului Unthan; în al doilea rând, o prevedere pentru prevenirea accidentelor interzicea o asemenea procedură.

— Ziua bună, domnule Rohde, sper că nu vă e cu supărare, domnul Unthan m-a băgat aici, cu dumneavoastră, la baie[2].

— Ziua bună, domnule Adeling. Nici dumeavoastră nu mai aveți apă acasă?

— Ei, știți dumneavoastră, apa ca apa, dar mai află omul una, alta, domnule Rohde, mai află omul una, alta. Pot să-mi pun și eu săpunul lângă al dumneavoastră? Că doar pe al dumneavoastră se vede clipind din ochi o pisică, așa că nu se confundă.

Dentista Knabe povesti întâmplarea cu copilul schimbat. Și în timp ce povestea, Meno îi văzu în fața sa pe soții Roeckler, care țineau școala de dans cu același nume de pe Lindwurmring și a căror fiică reușise o chestie nemaipomenită, și anume să fie subiectul de discuție al multor oameni din Dresda timp de mai multe luni.

---

[1] Cunoscut cântec la modă: *Wir war'n schon oft ganz pleite* (*De multe ori am fost noi fără o lețcaie*).

[2] *Banja* în original (termen sârbesc).

— Într-o bună zi, Silke Roeckler, fata lor cea mică, s-a dus la magazinul lazaretului. Se poate intra acolo, santinela te lasă să treci, și uneori în magazinul ăsta găsești chestii pe care nu le au nici la „Magazinul de sucuri", nici la „Colțișorul Dulce", nici la „Konsum".

Meno auzi pârâitul bilelor de abac pe care dentista Knabe îl imita în mod sugestiv, apăsând în mod grațios ușa de plastic, spre bucuria domnilor din cabina de duș de vizavi, cu sânii ei mândri. Doamna Roeckler era mică și albă ca ceara, în rochia ei albă plisată, și încălțată în pantofii aurii pe care îi purta în timpul dansului, fiind partenera soțului ei, îmbrăcat în frac negru. În ținută impecabilă, fardată ca o păpușă, răpitoare ca o figurină de porțelan de la Kändler[1], plutea ca o adiere, cu părul încă negru și strălucitor aranjat într-o coafură ca de anii cincizeci, peste podeaua în model de tablă de șah de la primul etaj al școlii de dans, acompaniată de pianul plin de umezeală de lângă *Monstera delicios*, cu frunzele palide, pe care, atunci când se aprindea felinarul stradal din mijloc, cădea umbra unui șoim împăiat care atârna din tavanul de ipsos și care provenea din magazinul de păsări „Bassaraba".

— S-a dus la magazin pentru că, mi se pare, băgaseră portocale, ceva neobișnuit pentru luna august, și când a ieșit din magazin a găsit un copil străin în căruciorul ei.

Pliés, piruete, figuri complicate de tangou: Eduard Roeckler părea să fie făcut pentru asta, deși dansul nu fusese întotdeauna meseria lui; dansul era pasiunea lui, după cum arta în general era pasiunea lui; pasiunea și frumusețea pe care arta le poate insufla îl mișcau profund. Voise să se facă pictor și urmase, la Facultatea de Arte, un curs de desen microscopic, iar în război, care l-a purtat până la Königsberg și Riga, acest curs i-a salvat viața; făcu apoi cunoștință cu o femeie, aceasta nefiind alta decât tocmai acea imponderabilă Magdalene Roeckler, care se trăgea dintr-o dinastie de profesori de dans; după acest război, nici el nu mai voia altceva decât să danseze. Pasiunea sa pentru pictură și pentru desenul microscopic era atestată de sute de tablouri care atârnau de pereții sălilor sale de dans; Eduard Roeckler considera inutile oglinzile mari, așa cum atârnau în alte școli de dans: „Dacă tot e să fie o oglindă, atunci mai bine vezi o față de aproape", obișnuia el să spună.

— Santinela chemă un doctor, în acea zi era acolo microbiologul lazaretului, doctorul Varga, românul. Acesta îi făcu o injecție, și Silke își reveni. Copilul străin suferise multe operații, după cum s-a constatat mai apoi. Silke Roeckler țipa, fiind total isterică.

— Cum puteți vorbi astfel, doamnă Knabe, bombăni domnul Kühnast. Că doar dumneavoastră n-aveți copii. Puneți-vă și dumneavoastră în situația bietei femei, e pur și simplu înfiorător. Ce s-a întâmplat după aceea?

---

[1] Johann Joachim Kändler (1706–1775), figură legendară în istoria modelării porțelanului, a lucrat la Meißen, lângă Dresda.

— Desigur că a început numaidecât o anchetă. Întregul complex al lazaretului, căile de acces către toate vilele rușilor de pe Lindwurmring și de pe Grünleite au fost închise.

Și Meno își aduse aminte cum îl rugaseră să traducă ce spuneau, că și el auzise cum că ar fi băgat portocale la magazin și plecase mai devreme către casă de la editura Dresda în acea zi, o zi toridă de vineri, pentru a-i face Annei o bucurie; Barbara, pe care o sunase, venise de la croitoria „Armonia"; o femeie se uitase la el și îi spusese încet, dar limpede: „Sunteți și dumneavoastră o slugă a rușilor." Comandantul lazaretului era disperat, promițând că va face tot ceea ce îi stătea în putință pentru a lămuri treaba și pentru a găsi copilul care trebuia.

— N-au reușit, până acum nu au găsit copilul.

— Ce vârstă avea băiatul? întrebă domnul Kühnast.

— Opt luni. Copilul cu care a fost înlocuit avea tot cam atât.

— Păi atunci ar trebui să fie în stare să rezolve cazul. Copilul trebuie că a fost operat de un specialist, și pe specialistul ăsta poate să-l găsească, doamnă Knabe. Iar specialistul normal că va ști la rândul lui cine e mama.

— Am auzit că urma se pierde undeva pe la granița rusească.

— A fost mușamalizată chestia. Dacă e posibil așa ceva! Și acum micuțul Roeckler crește ca un rus, fără să-și amintească de părinții lui adevărați, fără să le vorbească limba. Dar nu poți să lași nesupravegheat un copil de opt luni! Nu-nțeleg.

— Da, și mai fusese și bazarul ăsta de solidaritate, de pe Lindwurmring. Comandantul lazaretului era total zdruncinat, având în vedere că treaba s-a petrecut pe teritoriul lui, deși nu e clar că a fost vorba de cineva din lazaret, respectiv că a fost vorba de un rus, acolo venind și vizitatori. Ce credeți că au făcut ... Au întors totul pe dos, iar santinela care stătea în apropiere a fost arestată.

— Doamne, da, în bazarele astea de solidaritate cu matrioșca, ceai din samovar și acordeoane ... ce au și ei pe-acolo.

— Îi cam luați de sus, nu vi se pare? Nu e vina lor, domnule Kühnast, spuse Meno.

— Prea bine, domnule Rohde. Știm noi de unde veniți. Și dumneavoastră nici nu aveți copii.

Meno își aduse aminte: femeile ruse gătiseră, folosindu-se de un cazan mare, și așteptau încurcate și pline de teamă. Mulți oameni de prin cartier veniseră la bazarul ăsta. Se puseseră în mișcare în tăcere și scuipaseră unul după altul în cazan.

— Da, și apoi a ieșit în față Magda Roeckler, care s-a dus la ruși și a spus exact același lucru ca dumneavoastră, domnule Rohde. „Nu e vina lor." Și apoi a mai spus: „Vă rog, oameni buni... nu așa!".

Domnul Unthan, îngrijitorul orb al băii, suia găleată după găleată de apă caldă în rezervoare în timpul acestor istorisiri.

63

Castalia[1]

scria Meno,

odăi puse una peste alta, legate prin niște poduri subțiri și cablurile unor telefoane butucănoase din bachelită neagră. Tata a spus: „Feriți-vă de țările în care poezia e la mare preț. Acolo unde oamenii recită versuri prin tramvaie, făcându-i și pe alții să recite, astfel încât până la urmă compartimente întregi răsună de rime, unde salariații stau cu obrajii umeziți de lacrimi, ținându-se cu mâna dreaptă de banda de susținere de la tramvai și având în mâna stângă tichetul pregătit pentru controlorul care termină de recitat versul înainte de a perfora tichetele." Controlorul nu sare niciun vers și niciun tichet și reușește să dea amenzi plângând de emoție la auzul frumoaselor versuri de Pușkin. „Feriți-vă de țările în care se recită Maiakovski pe stadioane de hochei în fața echipelor aliniate." Crainicul stadionului spune versul, după care publicul scandează. „În această țară domnesc cruzimea și teama, domnește minciuna. Feriți-vă de țara în care poeții umplu stadioane... Feriți-vă de țara în care versurile sunt un înlocuitor." „Adevărul, adevărul...!", răsunau corurile peste Elba, iar Insula Savanților apărea în raza vizuală. Acel Mare Proiect Pedagogic... Iluminismul fusese introdus, construcția creștea strat cu strat. Mulți ani trecuseră de la ridicarea zidului care încercuia țara și împărțea capitala, Insula de Cupru a regimului. Vreme de mulți ani, trandafirii crescuseră, încetiniseră timpul, iar atunci când pășeam pe Insula Savanților, în Republica de Hârtie, când mergeam la editura Hermes, la una dintre ședințele săptămânale de lectorat și de comitet, viteza cu care stropii de apă cădeau din conductele defectuoase, gravitația, ce părea nemicșorată și care făcea ca tot conținutul scrumierelor de prin birourile ponosite ale Lectoratului II să cadă în curtea interioară acoperită de bălți de ulei de lubrifiere, părând ireal, atât de ireal ca siluetele care se mișcau măsurat prin lumina ciudat de

[1] Numele provinciei elitiste din romanul *Jocul cu mărgele de sticlă* de Hermann Hesse.

uscată de sepia, colegii mei, superiorii mei; oameni de știință care veneau să lase un referat; angajații de pe la institutele care aveau să ne acopere spatele față de cerințele cenzorilor, față de durerile ideologice de burtă ale unor tovarăși severi, față de convergența, de chichițele, de imprevizibilitatea Ministerului Cărții. Se afla în adâncurile Insulei Savanților, unde nu puteai ajunge decât cu permis special, însoțit de cineva care știa locul și făcând manevre iscusite printre ascensoarele Paternoster. Creaturi care mă interesau din punct de vedere antropologic, categorii de locuitori ai peșterilor, palizi ca niște plante ținute fără lumină, zgâriind lumea de sus cu niște oase din carcase de telefon, voci înfundate ce păreau să se ridice, încolăcindu-se, de prin catacombe ruginite și care ne frecau ridichea pentru faptul că îndrăzneream să ascundem proză de Musil, Joyce, Proust într-o antologie, sperând că nu vor observa acest balon de probă mic cât o lămâie și că vom putea spune, atunci când urma să cerem permisiunea de publicare pentru În căutarea timpului pierdut, *pentru* Ulysse, Omul fără însușiri, *că aceștia erau doar autori de mult introduși... Ni s-a adus la cunoștință că erau vârful de suliță al decadenței vestice și nu erau ceea ce le trebuia „oamenilor noștri" (ei spuneau de cele mai multe ori „la oamenii noștri")... Inventam postfețe care explicau pe o sută de pagini, ca niște declarații vamale, că marfa e inofensivă, scriam prezentări pe copertele cărților pentru a opri ca pe niște palisade de plumb săgețile dușmanilor, ale căror gânduri erau de nepătruns; lăsam acea Caravelă iubită să navigheze într-o formație de crucișătoare de război, uitându-ne temători la telefonul ce avea să ne anunțe că stratagema noastră necioplită fusese dată în vileag și să ne ordone să distrugem Caravela și să sporim numărul vaselor de război... Prin camere, a căror acustică era aceea a unor tuburi spiralate, se aflau niște creaturi, un fel de crabi hermiți, cu antene ce se zbăteau la cea mai mică abatere, niște antene fine, pentru detectarea seismelor, care treceau peste rândurile textelor; pești-clovn în anemone de mare care dansau în tentacule și se temeau că nu vor mai fi capabili să producă substanța de semnalizare care îi camufla în fața poftei de mâncare a plantei de care erau atașați; rechini-ciocan care se repezeau cu o mânie oarbă la sânge, care sfâșiau tot ceea ce mâna care îi hrănea le punea în fața boturilor; castraveți de mare care nu decideau nimic, sticloși și molateci ca fructele conservate, țipari și murene ce stăteau la pândă în recif, așteptându-și prada; pești-remorcă ce se atașau de marele rechin-balenă numit Realism Socialist... Editura Hermes nu era o editură; era un institut de literatură. În liniștea unor lămpi pline de fum, a țigărilor ce se aprindeau și se stingeau, în acvariul, pârâind în mod organic, al unor ochi care citeau și în care hârtiile străluceau ca burțile albe ale unor pești aflați în trecere, geografii verticalității și geografii orizontalității cercetau, cufundându-și sondele în vocile trecute, trăgeau de meridiane și așteptau un răspuns. Noi dădeam poporului hrană spirituală; eram o fereastră către lume... Zidul se încolăcea în jurul Insulei*

Savanților, Castalia socialistă, asigurată de trei ori: înspre înăuntru, către afară și împotriva zâmbitului; trandafirii din sârmă ghimpată se înălțau pe clădire, doar păsările nu erau prinse în ei; reflectoarele luminau zidul pentru a vedea orice mișcare, glisau pe niște șenile prin acel tărâm al nimănui, între zidurile circulare. Peste tot, resturile unor culturi trecute, semne care așteptau să fie descifrate, puncte marcate pe niște hărți putrezinde, însă vechii căpitani erau morți, astrolaburile și sextanții cu care aceste semne ar fi putut să fie citite fuseseră vândute sau uitate prin depourile muzeelor aflate sub oraș. La editura Hermes era o lozincă în vestibul, rămasă ca atâtea altele prin casele Atlantidei: „Burghezia a lăsat să se risipească moștenirea culturală; noi suntem obligați s-o adunăm cu migală, s-o studiem și s-o dezvoltăm în continuare prin stimulare critică", A.A. Jdanov la Primul Congres al Uniunii Scriitorilor, 1934; „Educație, educație", acest cuvânt era suflat pe coridoare, scârțâia prin telefoane, se tot repeta în niște arhive cu discuri de mult abandonate, ce păreau să alimenteze niște șuvoaie de obediență din surse de sus, astfel încât acestea erau în stare să se tot învârtă în cerc în continuare și, luminate poate de licăritoare lămpi ca acelea folosite la înregistrări, să-și tot trimită capetele de citire în punctul din care vechi principii cădeau precum niște piese standard fabricate de o ștanță ce nu se mai putea opri și umpleau ladă după ladă. Dar nouă ne plăcea să facem descoperiri; cunoașterea era o hrană de care nu ne mai săturam; cărțile erau bunuri sfinte și de nimic nu ne temeam mai mult decât de arșița care domnea prin pivnițe, de scânteile care puteau să zboare deodată, fără preaviz și fără ca acest lucru să fi fost prezis de cineva, din aparatele de încălzit, care încă mai erau ținute în frâu, din ventilele în fierbere, din piulițele strânse peste șaibe și câlți de etanșeizare, din linii de sudură defectuoase și șamote soioase, din filetele uzate și coșuri de fum masive ale căror cărămizi fuseseră subțiate de fum; ne temeam de foc, unii dintre noi văzuseră deja cărți arzând. În lectorate se aflau jucători de la jocul cu mărgelele de sticlă care instalaseră niște telescoape și care trăgeau cu ochiul la culturile unor țări străine prin niște hublouri mucegăite, prin niște bocaporturi bine camuflate, amplasate în sârmă ghimpată; periscoape care cunoșteau manuscrisele încă de când acestea se mai uscau pe birouri; cu cea mai mare dragoste și grijă alegeam ce ni se părea a fi important, corect și valoros... Un cap plutitor, un cap de Jupiter aflat într-o călătorie de inspecție, înota prin Republica de Hârtie. Aruncaserăm ancora la Weimar, cordonul nostru ombilical atârna de Frauenplan[1]: acolo răsărea o felie din tortul mamei[2], soarele nostru, steaua fixă cu numele Goethe... Oameni animați de dragostea față

---

[1] Numele străzii pe care se află locuința lui Goethe („Haus am Frauenplan"); astăzi, face parte din patrimoniul UNESCO.

[2] Joc de cuvinte oarecum macabru, *Mutterkuchen* însemnând, de fapt, „placentă", nu „tortul mamei".

de literatură, față de cuvânt, față de cartea bine făcută (discuții nesfârșite, la un ceai și la o dușcă de „Juwel", despre dezavantajele legării cu capse și avantajele legării cu ață, despre spațiul de tipărit, lățimea paginii, despre scrieri, despre culoarea supracopertei și a paginii de început și de sfârșit, despre calitatea pânzei cu care se leagă cărțile) ședeau în cabinele Insulei Savanților, plecându-se ani la rând peste texte lirice românești și din Azerbaidjan, peste traduceri din persană, din gruzină, sârbo-croată, a căror calitate (și numai calitatea traducerii) fusese verificată de către redactori, stăteau să-și bată capul împreună cu niște redactori de stil, special angajați, pentru a stabili dacă cineva ar putea păși pe domeniul literaturii încălțat în „șlapi de Isus" sau mai bine în „sandale de Isus", iar în spatele lor, în pereți, în calorifere, din ale căror țevi pline de crăpături, pocnind și scoțând din rărunchi niște ciudate zgomote de digestie, ieșea abur, în mașinile de scris demodate și în manufactura de oale din lut, foarfeci, fragmente de os folosite pentru fățuit hârtia și mici călimări „baroc" cu cerneală ferogalică (uneori, credeam că aud scârțâitul penelor de gâscă pe hârtia de ciornă produsă la Întreprinderea de Stat „Fabrica de Hârtie Weißenborn"; dar nu erau decât penele ATO, care se găseau în comerț, penele cu care jucătorii jocului cu mărgele de sticlă își mâzgăleau notițele sau ciornele pentru referate), ceasurile fojgăiau în zgomotele plescăitoare ale râului, care se schimbau în funcție de oră și anotimp, timpul se cocea, grunjos, submarin, în timp ce pendulul celuilalt timp, care le dădea lucrurilor un imbold de dezvoltare și transformare, se bălăngănea încolo și încoace ca un indicator de metronom la care greutatea e mișcată în capătul cel mai din exterior... La cine ajungea mesajul nostru? Aveam uneori impresia că toate cărțile astea se loveau de oameni și ricoșau, ori, mai rău, că treceau prin ei; aveam impresia că nu-i vedem pe ei, ci că ne vedem pe noi înșine, atunci când încercăm să privim prin ferestrele insulei în locuințele atlantice. Dar cine erau ceilalți? Ce anume ajungea la ei din tot ceea ce consideram noi a fi important? Filosofii își vedeau de munca de cercetare în odăile lor de oameni învățați, preocupați, sus, deasupra zidului, de socialismul utopic, ca Jochen Londoner, socrul meu, care îmi venea acum în minte, care fusese în exil la Londra și cu a cărui fiică fusesem însurat. Acum, își tot bătea capul în institutul ăla al lui, care aducea cu un șurub baroc, din lemn uscat, cu privire la istoria clasei muncitoare, la problemele economiei planificate. Niște hamali specializați în câte un domeniu comentau scrierile canonice, conectându-se la sistemul circulator MEGA — Marx-Engels-Gesamtausgabe[1] *—, ajutau să răsară soarele singurei ideologii. Colegiul profesorilor e în ședință. Colegiul eroticilor verbali e în ședință. Toată lumea vorbește întruna de un aspect hotărâtor, la care nu se poate renunța, un aspect al vieții atlantice de natură să salveze vieți: e vorba de culoarea zidurilor caselor: era cenușiul*

[1] Ediția integrală a operelor lui Marx și Engels.

ştergarelor sau cenuşiul apei care se deversează? Constituiau ele un avut colectiv sau unul privat? Aveau cariatidele şifonate de pe palatele din Leningrad cenuşiul chitului de fereastră? Urechi de faun, plante de piatră, tencuială luată şi plină de urme de gloanţe (noduli limfatici, eczeme canceroase din ultimul război) — oare ce nuanţă de cenuşiu adoptaseră ele în deceniile de decadenţă? Ne gândeam la pictura grisaille. *La cenuşiul grijilor. La cenuşiul de grizetă. La cenuşiul ochiului lui Argus. La cenuşiul uniformei de deţinut. La cenuşiul modei masculine, la cenuşiul melcilor, la cenuşiul banilor, al stridiilor, al scoarţei de copac, la cenuşiul de lup, la cenuşiul de creion, la cenuşiul de elefant. Oare nu era culoarea asta un fel de maroniu? Culoarea cenuşii. O pulbere tonică, râncedă, lemnoasă, produsă de timp, de gazele de eşapament, de ploaia acidă; tencuiala arăta de parcă era plină de păduchi, ca blana de pesmet a unei cămile. Ne-am trezit în zona justificărilor. Ce era proiectul ăsta mare? Refacerea realităţii, pentru a o putea forma după visele noastre...*

64

Facultativ: lucrul manual cu acul

Domnul Pfeffer își dădu jos ochelarii cu margini aurii și se uită cu băgare de seamă la Christian. La baza nasului, suportul ramei lăsase o urmă de roșu-închis.

— Ia să vedem ce mi-a trimis șeful tău. Ai bacalaureat?

Christian răspunse afirmativ. Pfeffer își curăță lentilele cu o batistă de mătase, călcată.

— Voiai să studiezi Medicina?

Christian răspunse din nou afirmativ. Pfeffer își examină lentinele, își roti un colț de batistă sub forma unui țurțure lung cât degetul și curăță cu el dâra fină cât un fir de păr de sub suportul auriu al ramei ochelarilor, acolo unde se vedea marginea lentilei.

— Cei din domeniul medicinei nu prea îmi plac mie. Își dau aere, se lasă inspirați de câte o muză și de aceea au îndeobște impresia eronată cum că muzele ar veni așa, dintr-o atitudine din asta, de lasă-mă să te las. Ei bine, recunosc că mai există și alte exemplare din specia dumitale. Poate că dumneata ești un astfel de alt exemplar. Vom avea ocazia să ne dăm seama de asta. Cu filosofii și cu constructorii de modele, cu mulți desenatori din școala saxonă am fost foarte mulțumit. Ce înseamnă exactitatea pentru dumneata?

În toiul iernii '86–'87, când era vorba să fie mutat la un alt loc de muncă, Christian nu știu să răspundă la această întrebare.

— Exactitatea, tinere, e dragoste. Am să-ți dau o șansă, deși probabil că munca la carbid te-a stricat prea tare să mai poți face tipul de treabă care se face la noi.

Își aburi lentilele cu respirația, le lustrui și le controlă până când străluciră impecabil.

Traugott Pfeffer, care avusese pe vremuri funcție de conducere la Monetăria Statului, era acum maistru la Întreprinderea de Stat „Phalera", care în mod ciudat făcea parte din Secția de Producție de Bunuri de Consum

a Combinatului Chimic, și avea metodele lui de a se asigura de „munca de calitate excepțională" ce era prestată în întreprindere — diploma atârna deasupra biroului său din camera de maistru, un cuib de pasăre, confecționată din tablă ondulată și amplasată deasupra halei de producție, astfel încât de acolo vedeai în toate direcțiile. Sub el se aflau, într-un cerc de bancuri de lucru ce ofereau vedere la ferestrele zăvorâte ale halei, cei zece bărbați din tura A, îmbrăcați cu toții în uniforme de deținut îngălbenite, dar perfect curate, oferite de Întreprinderea de Stat „Phalera" — în dreptul inimii era cusut, vizibil, drapelul de stat, mare cât o farfurioară —, și erau preocupați să construiască medalii și plăcuțe din piese de metal și poliester. Traugott Pfeffer, fostul maistru de la Monetărie, folosea un telescop susținut într-un cadran dublu, care astfel se putea mișca precum un cronometru de vapor, fabricat în „întreprinderea noastră de calitate excepțională" Carl Zeiss Jena, telescop care îi aparținea personal și care era prevăzut cu o gravură corespunzătoare, realizată cu mult drag, și pe care îl folosea pentru a-i urmări în cele mai mici detalii pe cei din subordinea lui, printre care se număra acum și Christian. O a doua metodă de control, cea nespectaculoasă, după cum spunea Traugott Pfeffer, pentru care nespectaculosul făcea parte din artă așa cum pâinea face parte din alimentație, consta în verificarea exactă a pieselor fabricate. Pentru aceasta, scotea un micrometru special din buzunarul drept al halatului său cenușiu, mereu călcat, așeza scala care citea sutimile de milimetru în dreptul diametrului „medaliei pentru serviciul exemplar de pază a frontierei", a medaliei „Clara Zetkin", a medaliei „Hans Beimler", verifica distanța dintre mustățile spicelor de pe medalia „inventator merituos", număra de pe cătunul ilustrat pe medalia „Tovarăș Exemplar în Agricultură" razele soarelui ce răsare, pe care se afla, exact în mijloc, un spic de grâu stufos, controla numărul acelor stele radiale cu zece vârfuri de pe Ordinul de Merit Patriotic.

Printre îndatoririle lui Christian se numărau următoarele activități de producție: lunea trebuia să pună mâna în paleta de material din stânga, de unde lua o piesă a ordinului „Marea stea a prieteniei între popoare", varianta stea de pus în piept, o controla scurt, apoi punea mâna în paleta de material din dreapta, de unde lua un ac de bronz confecționat la Întreprinderea de Stat „Solidor", pe care îl controla scurt, după care apuca ciocanul de lipit și lipea acul cu cositor de „Marea stea a prieteniei între popoare", apoi controla și lustruia steaua cu cinci colțuri a Meritului, drapelul de stat al Republicii, amplasat în mijloc și emailat în culori. Urma aplicarea lustrului și debavurarea, cu ajutorul unei sule de polizare, a celor două frunze de stejar dispuse în formă de arc între vârfurile de steluță și curățarea porumbelului păcii imprimat în vârful de sus al steluței.

Marțea trebuia să pună mâna în paleta de material din stânga, de unde lua o piesă a ordinului „Medalia de muncitor loial al Poștei Germane", o controla scurt, apoi punea mâna în paleta de material din dreapta, de unde lua un

ac de oțel confecționat la Întreprinderea de Stat „Solidor", pe care îl controla scurt, după care apuca ciocanul de lipit și lipea acul cu cositor de bucla medaliei de loialitate, apoi urma lustruirea părții din față, mai ales a hornului poștei și a celor două fulgere de electricitate așezate de o parte și de alta a cordeluței hornului. Această medalie făcea parte dintre preferatele lui Traugott Pfeffer, care îi atrase atenția lui Christian să lucreze cu grijă, întrucât: „Gândește-te întotdeauna, tinere, ordine și însemne de onoare le primesc de cele mai multe ori oamenii mai în vârstă, toată viața lor e simbolizată într-o bucățică din asta de metal, așa că ar trebui să fii în stare să lipești acul perfect drept, că oamenii nu vor să-și vadă viața înțepată strâmb sau atârnând câș."

Miercurea, Christian stătea la presele de imprimare și ștanțare, unde se făceau piese brute pentru ordine și medalii din tăblițe de tombac, alamă și aluminiu.

Joia, Christian îndepărta cu ajutorul unei soluții urmele de grăsime și de ulei rămase pe piesele brute în urma imprimării și a debavurării, introducea în adâncituri email cu ajutorul unei pensule și îl amesteca apoi cu sticla pulverizată, cu apă distilată și un lipici, ținând totul la cald. După pauza de prânz, Christian ori punea totul în sodă caustică, unde părțile arse la combinarea la cald erau îndepărtate prin acțiunea acidului, ori punea totul într-o baie galvanică, unde ordinele și medaliile atârnau în băi din electrolit de aur, alături de lingura de control „Eichenlaub" a lui Traugott Pfeffer, fabricată la Solingen, care la sfârșit trebuia să fie acoperită de un strat clar de aur; abia după aceea Traugott Pfeffer pleca să-și ia prânzul.

Vinerea, Christian era din nou la bancul de lucru, preocupat de cele mai multe ori cu fabricarea distincțiilor „Marinar emerit", din bronz suflat în aur și având marginea ștanțată, a medaliei „Însemn de onoare pentru realizări deosebite în prevenirea incendiilor"; distincția pentru copii „Nota zece, nota de aur", însemnul de membru al Societății pentru Sport și Tehnică, Secțiunea Porumbei sportivi; însemnul „Strop de sânge" al Crucii Roșii Germane pentru o donație de sânge; distincția FDJ pentru „Comportament nobil în strângerea recoltei"; „Distincția de onoare a organelor de drept", din bronz emailat și din aur tras în poliester.

În fiecare zi, sistemele de atașare livrate de Întreprinderea de Stat „Solidor" trebuia șlefuite până în cel mai mic detaliu cu ajutorul unei pile de mare finețe, cu trei canturi. Traugott Pfeffer explică, luând în mână o păpușă-model în uniformă, în care erau înfipte, în scopuri demonstrative, ordine și distincții de onoare, amplasate în poziție corectă:

— Uniforma — și, vezi dumneata, faleristica de la noi cu tipul ăsta de ținută are de-a face, de cele mai multe ori —, uniforma așadar e făcută dintr-un material grosier care trebuie totuși să poată fi străpuns cu ușurință de acul însemnelor noastre distinctive. Păi, ia închipuie-ți dumneata ce ar fi să încerce tovarășul secretar general să prindă ordinul „Karl Marx" de pieptul celui

căruia i se acordă această distincție și, din cauză că ăcele livrate de întreprinderea parteneră sunt cam tocite și se îndoaie ușor, să nu reușească să prindă ordinul la piept sau să nu reușească să-l prindă la piept într-un timp adecvat.

Tura A trebuia să îndeplinească în toate zilele 150% din normă; dar maistrul Pfeffer nu trecea decât 100% în condică. Trei luni mai târziu Christian află motivul.

Lui Traugott Pfeffer nu-i plăcea ceața; îi plăceau nodurile și îi plăcea Marcel Proust. Christian muncise „satisfăcător", știa — în urma antrenamentelor cu medicul de vas — să facă noduri și măcar auzise de numele Proust.

— Bine, văd că ești copt pentru tura B, spuse Traugott Pfeffer.

În tura B, care lucra noaptea, nu se produceau nici ordine, nici medalii, ci se citeau cele șapte volume ale ediției Ruthen&Loening ale romanului *În căutarea timpului pierdut* de Proust.

— Uneori, trebuie să-i obligi pe oameni să fie fericiți, era de părere Traugott Pfeffer. Aici e domeniul meu și toți cei care îmi trec mie prin mână în tura de noapte citesc *Căutarea* — pagină cu pagină, volum după volum. Nu e acceptabil să dormi. Am să te verific să văd dacă ești demn de asta, altfel spus dacă citești în mod temeinic.

Luă o cutiuță din buzunarul stâng al halatului, din care scoase un ac de cravată aurit în baie de electrolit, strălucitor și ascuțit. Christian avea să afle de la un filosof condamnat să-și ispășească pedeapsa în tura B că Traugott Pfeffer folosea acest ac pentru a înțepa *În căutarea timpului pierdut*, după care deschidea cartea și se apuca să pună întrebări.

— Cel mai bine e să-ți iei notițe, îi spuse filosoful. Dacă l-a considerat pe unul demn să-l citească pe Proust, ăla nu mai scapă din tura de noapte până când nu cunoaște întreaga operă.

Erau cinci; ceilalți erau muncitori din tura B, cu toții filosofi, chiar dacă țineau de școli diferite, și toată noaptea aveau loc dispute tăcute, dar încrâncenate, mâzgălite în grabă cu creionul pe ciornă, dispute despre alienarea în Societatea Socialistă Dezvoltată.

65

În mâna noastră

— Richard!

— Anne!

— Pot să vorbesc cu tine?

Richard se dădu înapoi de la menghina în care se afla o piesă de schimb de la boilerul cu gaz, *improvizată* și pilită în conformitate cu un desen tehnic realizat de către inginerul Stahl.

— Mergem?

— Nu e nevoie. Cei care ne ascultă știu la fel de mult cât știm și noi. Sau vrei să iei o gură de aer proaspăt? N-aș rezista nici cinci minute în aerul pe care îl respiri tu în pivnița asta.

Sus, în sufragerie, Anne spuse.

— Nu mai pot, Richard. Am privit prea mult în tăcere. Dar Reina asta, studenta asta... a fost prea mult. De fapt — continuă Anne, izbucnind deodată în râs —, acum ar trebui să ne certăm, dar, știi, nu vreau, nici... nici n-am putere.

— Da, Anne, mormăi Richard. (Atinse câteva lucruri: pernele de pe canapea, cantul unui dulap.) Reglinde e aici?

— A ieșit. Scrisoarea de pe masă e de la Robert.

— Știu, am... citit. Se pare că-i merge cât se poate de bine.

— Mai bine decât lui Christian. Dar tu spui că la Christian există o tendință de a exagera lucrurile, cum numești tu chestia asta... rodoto... să rodomontizezi[1], nu reușesc să pronunț chestia asta.

Râse din nou.

---

[1] Termen care desemnează bravadă în comportament sau vorbire. De la numele personajului Rodomonte din poemele epice renascentiste *Orlando innamorato* și *Orlando furioso*.

— Da, Robert. N-a făcut niciodată atât de multe probleme. Și totuși, poate că nu spune nimic numai pentru că, într-un fel, Christian deja... e stilul lui Christian, și poate că Robert nu vrea să fie așa.

— Pendula, Richard, nu poți s-o oprești? Nu mai pot să suport tic-tacul, îmi face rău. Să-ți aduc ceva de băut?

— Pot să-mi iau eu.

— Păi, tu nu găsești nimic. Ce voiai să mai spui?

— N-a însemnat nimic pentru mine, Anne.

Ea dădu din cap și merse în față. Richard o auzi trebăluind prin bucătărie, se auzeau niște cuburi de gheață zăngănind în pahare; apucă pendulul ceasului; acesta se apără de starea de repaus ce îi era impusă și începu să-și reconstituie tactul din micro-oscilații. Richard trebui să scoată una dintre greutățile din plumb și o așeză cu grijă în cutia ceasului. De pe coridor auzi un clămpănit și apoi un bubuit ca de căzătură. Mâna dreaptă a Annei era plină de cioburi de sticlă.

— Trebuie să mergem la Clinică, spuse Richard.

Stătu să se gândească o clipă, după care sună la spitalul „Friedrich Wolf".

— Barsano la telefon. Da, puteți folosi sala. O să mă ocup să fie totul pregătit.

— Știi, atunci, la nuntă, la biserică, te-ai dat de gol, spuse Anne.

Richard conducea Lada fără să se concentreze și gândindu-se că ar fi fost mai bine să fi luat un taxi. Nu, taxiurile erau rare, puteau să aștepte ore în șir să vină unul. În mod ciudat, nu-i trecuse prin cap să cheme salvarea. Anne se uită țintă la mâna bandajată.

— Atunci când te-am întrebat dacă îl cunoști pe băiat mi-ai spus că nu-l cunoști și că e poate fiul unui pacient. De unde știai că nu era fiul prietenului lui Wernstein?

— E secretara noastă șefă, îi răspunse Richard obosit.

Acul negru se deplasa neliniștit pe cifrele lungi ale tahometrului. Richard conducea așa cum faci ceva de rutină, ca și când ar fi făcut asta o altă vietate care se afla în el, un omuleț făcut din câteva trasee de nervi și mușchii atașați. Cât de străine și, totodată, cât de importante erau toate astea: bordul mașinii, copacii de pe străzi, cheia de contact.

— Atunci, n-ai fi spus *poate*. Apropo, am văzut-o pe Lucie. Fată frumoasă, are mult din tine.

La spital, totul fusese pregătit. Doamna Barsano se oferi să-l asiste pe Richard.

Mâna Annei. „Mâna soției mele", își spuse el. Albă și golită de sânge (o asistentă dezvelise brațul), se afla în lumina stridentă, batjocoritoare, a lămpii de operație.

O mână — ce face e una. E o bucată de corp, corpul însuși, asistent al înscenărilor; adevăr elocvent, fără fasoane. Manevrare, își spuse Richard în sinea

lui, și când te gândești că există atâta Pedivrare sau Logovrare sau Silentovrare[1]. Ce anume împiedică ea, poate pur și simplu pentru că stă în repaus („tace") e altceva. Ambele aspecte îl interesau. Richard iubea mâinile. Mâinile țineau de ceea ce te animă, îi dădeau bucurie. Studiase mâinile: feminitatea sufletească, de crin, a degetelor de femei la Botticelli (erau degete, dar nu constituiau ele mâna?); mâini care erau convinse cu îndărătnicie de ceva; mâini disperate parcă din pricina mărimii lor și a părăsirii necontenite și neabătute a copilăriei; mâini date cu cremă și mâini nedate cu cremă, mâini gânguritoare și mâini inefabile, ca mușchiul; mâini de grădinărese, tăbăcite, în care s-a imprimat seva plantelor, și mâini de fochiști, pătrunse de praf de cărbune care nu se mai spală. Richard văzuse mâinile unui specialist în domeniul fluturilor (care spusese că sunt niște nebuni fără nicio forță); mâinile tatălui său atunci când cerceta un ceas; toate aceste mâini — care i se păreau acum a fi niște stafii — niște mâini cu reziduuri de tandrețe. Mâini asurzite, degete firave ca oasele de prepeliță, și totuși schimbaseră orașe întregi. Mâini de țărănci, noduroase, împletite din duritate și frig și o viață de muncă îndârjită, așa cum le pictase Querner. Păreau să constea mai mult din lemn decât din carne, degetele erau strâmbe de gută și artroză și de lovituri parate și date. Uneori, lui Richard i se părea curios că dedublarea părea să-i ia mâinii ceva din valoare, ceva din precizia ei sclipitoare. De ce au ciclopii un singur ochi? Să se uite mai amenințător, să fie mai puțin distrași. O mână, două mâini: pentru a apuca un corp — sau un gât — străin din două părți, pentru a fi drăgăstos în stereo; pentru a ucide. Linii de amărăciune. Unele par neliniștite de neschimbare. Uite, cicatricea asta — ți-amintești? În timpul lunii de miere, care a fost așa cum erau călătoriile tinereții noastre: scurte îndepărtări până în locuri unde puteai ajunge cu motocicleta „Berlin", la Rheinsberg și Havel: mere în *contre jour*, înăsprite de gerul de peste noapte, la ferestre, dovleci, mari cât niște grepfrut, dungați ca pantalonii turcilor de la operă, unele de culoare bej cu dâre verzi, unele ca niște turbane care se ridică mândre, altele în formă de pară, galbene și verde-închis, având între culori o graniță trasată cu precizie. Pe drum, au avut o pană, iar Anne a alunecat cu cea de-a doua șurubelniță.

— V-ați desterilizat, domnule Hoffmann. Marginea mâinii dumneavoastră a atins robinetul.

Încă de când era medic stagiar îi făcea plăcere *să citească mâinile*; o provocare intensă, care te roade, care te chinuie, după cum li se va fi părând celorlalți, dar pentru el era ceva împachetat, ceva ce încercuiești cu grijă și de

[1] Pornind de la faptul că, în germană, substantivul „acțiune" vine de la „mână" (*Hand/Handlung*), autorul atașează, în joacă, sufixul „lung" și la „picior" (*Fuß*), „cuvânt" (*Wort*) și „tăcere" (*Schweigen*), inventând astfel cuvinte noi, care sună bizar, într-un efort de a cuprinde modalități de exprimare inedite.

bunăvoie, plin de timiditate, cojind învelișurile, temându-te de nuditate — dar era acolo, bătea încet, în dorința de a fi cunoscut. Și nimeni nu-i explicase ce înseamnă să tai într-o mână (ah, cuvântul ăsta: „a pricepe"). Să tai în mâna propriei neveste, cinci degete, incizia acolo unde fusese inelul de căsătorie (asistenta trebuise să-l îndepărteze cu săpun și fir de mătase); baza degetului mare, pulsul la cele două artere principale, care acum nu se mai simțeau; palma cu linii și crestături și un nor de superstiții; unghii palide, cu un aer fragil, astfel încât mâna stătea, pe alezele verzi, ca o hermelină ametită care urmează să fie disecată. Nimeni nu-i explicase lui Richard cum să-i vină de hac unei situații irevocabile, cum să se împace cu lipsa de ironie în momentul inciziei: Iată-mă, părea să spună mâna, nu poți să dai înapoi, și trebuie să mă încred în tine. Așadar, fă-mă sănătoasă! Ceea ce poți tu să faci trebuie să fie de ajuns. Desigur că există rutina, dar mai rămânea întotdeauna ceva latent, rămânea bănuiala că la pacientul ăsta poate că treaba nu avea să se deruleze la fel ca la cazul ăla „asemănător" de ieri („să meargă totul strună", rosti Richard în sinea lui, recurgând la o expresie optimistă folosită de obicei de cei care nu sunt din domeniu); tot mereu teama că toată „cunoașterea" se va duce pe apa sâmbetei. Ca la orice muncă, atunci când nu sunt ferestre.

O mână, atunci când o contemplai un timp destul de îndelungat, părea să scoată lozinci ascunse — stăteau liniștite, încă dedesubtul suprafeței ce oferea lucruri care nu erau ambivalente, dar contururile puteau deja să fie intuite, puteau deja să fie umplute de tâlc. De cele mai multe ori, mâinile făceau lucruri cu cap și coadă. Dimineața legau șireturile, la prânz foloseau lingura de supă, seara desfăceau o bere și se odihneau. Viața unei mâini consta din strângerea pumnului și întinderea palmei spre a face gesturi judicioase. Lui Richard îi veni în minte o pacientă pe care o avusese cu mulți ani înainte: o fată de cincisprezece ani căreia îi fuseseră smulse ambele brațe într-un accident. Într-o noapte în care Richard era de serviciu, îl chemară vecinii: fata se otrăvise cu gaz.

— Soția dumeavoastră va putea să rămână internată, cred. Ne scutește de multă hârțogăraie. Vreți să operați chiar dumneavoastră?

Richard dădu din cap afirmativ. Mâinile te învățau să fii economicos, cel puțin dacă erai medicul care opera. Nu există piele în exces. Nu puteai, după cum se întâmpla în alte situații, să tai rana și să îndepărtezi țesuturile aferente. Microscop. Ochelari cu lupă. Spitalul era echipat în mod exemplar. Doamna Barsano știa asta, iar Richard credea că de aceea tăcea. Tăcerea din timpul operației, o tăcere cu jind, care sugea. Concentrarea profundă; conștiența ascuțită, focusată strict pe punctul atenției, făcea să se granuleze interesul, ca un burghiu cu vârf de diamant. Între granulații cădeai prăbușit, confruntat cu nevoia de energie, apoi recuperai, și intervenea deodată ceva care îți muta gândul. Puteai s-o lași mai moale o vreme, încredințând un timp celuilalt medic, care asista la operație, lupa care se târa încet peste situație, dezbrăcând neîndurătoare totul, și după care urma bisturiul, cercetând rana. Mâinile

cunoșteau propria formă de somn, dar și de extaz. Aceasta era legată, după părerea lui Richard, de cele mai multe ori de cuvântul „a atinge" ori „a ajunge la": mâncare și chestii luminescente, pielea și butoanele de la pupitrul de comandă, liniște, anxietate și proroci, chestii devenite tangibile printr-un desen de copil.

— Sticlă, spuse doamna Barsano, ridicând un ciob.

Mâna Annei. Dacă îi tai chestia aia de-acolo, nu va mai simți nimic în partea cealaltă, în zona asta ca un ștergar de la mușchiul *flexor pollicis longus*. Responsabilitate. Uneori, savura tipul ăsta de putere, alteori, se temea de ea, de gândurile pe care părea să i le insufle și care i se păreau nedemne de un medic. Dar erau acolo, șoptite de niște buze subțiri și otrăvite, și trebuia să uzeze de o parte valoroasă a forțelor sale pentru a le suprima. Oare mai erau alți chirurgi care păteau la fel? Nu se vorbea despre asta. Poate din teama de a nu fi considerat un medic prost, fără chemare. Un medic care să nu corespundă clișeului pe care majoritatea pacienților și-l făceau despre omul cel nobil în halat alb. Dar totul depindea de ce făceai. Lui Richard îi veni în minte conversația cu Weniger: să fii liber. Erai liber să-i ajuți pe oameni. Richard se uită la mâna Annei, era rănită, îngustă și avea de aceea un aer rugător într-un fel atât de discret; o mână care spunea cu obstinație „Așa e", o stabilire, speriată de imuabilitatea situației și deținând totuși taina demnității: Iat-o, aceasta este mâna mea (și să oprească umbrele cu ea); mâna Annei; se făcuse mică de atâta amărăciune și de trecerea timpului, o mână unică în felul ei...

Richard simțea că nu mai e în stare să continue operația. Emoție, sentimentalitate, disperare: un amestec care îl împingea de acolo, care îl dădea gata. O rugă pe doamna Barsano să continue operația de una singură.

Mai era încă lumină când opriră pe Wolfsleite, în fața casei lui Sperber. Richard sesiză cu mirare țipetele de mierlă, pline de o beatitudine dulce, halucinante, care nu te presau, într-un fel egoiste în liniștea lor, în siguranța lor de sine, își spuse el, și de asemenea... îndurătoare. Felul în care Anne ridică mâna la clanță fără să explice nimic — acum Richard resimțea rușinea asta care contesta dreptul la explicații —, cum ridică ea mâna, mâna pansată, abia apărată, albul gipsului din care Anne scoase în mod comic un deget pentru a apăsa soneria absurd de lung căpătând un aer neastâmpărat, care nu se potrivea cu acea seară, deși acel neastâmpăr trecea oarecum foarte aproape de esența acelei seri — acum, când Anne își lăsă mâna în jos în fața unui trunchi de ulm, conștiincios, încet, dar lejer —, un alb care se topea, pierzându-și uscăciunea și dobândind un alt caracter: albul neastâmpărat și isteț pe care l-ar fi avut o priză amplasată în coaja întunecată a copacului. Richard mergea de colo-colo. Anne îl rugă să aștepte când doamna Sperber le deschise.

— Și te rog să nu te comporți atât de... prost în mod teatral. Durează o jumătate de oră, poate o oră, depinde.

Avocatul făcu semn din dreptul uşii şi veni în întâmpinarea Annei cu braţele deschise, arborând un zâmbet *serios* (nici măcar nu era antipatic, găsi Richard), se uită la mâna ei, păru să stea pe gânduri, scoase batista de mătase din buzunarul de la piept al costumului său (batista se umflă, galbenă ca o lămâie), o umezi într-un butoi de apă de ploaie şi îi curăţă Annei degetele cu o grijă obscenă. După aceea, intrară toţi trei fără să le pese de Richard. Câteva minute mai târziu, Richard sună la uşă.

— E frumos că mai sunteţi aici, spuse doamna Sperber. Nu vreţi să intraţi?

— Unde sunt?

Richard o împinse până la cuierul de la garderobă, unde atârna paltonul Annei.

— În pivniţă. Vă rog să nu-i deranjaţi. În afară de asta, e oricum încuiat. Soţului meu nu-i place să fie deranjat la treaba asta.

— În pivniţă?

— E pusă la punct şi uscată, cu bar şi şemineu. Soţul meu iubeşte pivniţa asta.

— Spuneţi-i soţiei mele că o aştept şi că vreau să urce.

— Vreţi să mă ajutaţi? (Doamna Sperber îi făcu semn lui Richard să vină în bucătărie. Pe bufet, se găsea o legătură de morcovi.) Facem salată de morcovi, soţului meu îi place foarte mult. Şi nu mă descurc cu cojitul. Dacă trebuie să bag mai mult decât doi morcovi în aparatul ăsta de cojit, îmi amorţesc mâinile.

— Mai scutiţi-mă cu aiurelile astea şi spuneţi-i soţiei mele să vină imediat!

— Nu pot. La uşa asta n-are decât el cheie.

— Atunci, o să chem poliţia.

— Domnule Hoffmann, mai bine nu faceţi una ca asta. În primul rând, nu aţi avea nicio şansă împotriva lui. În al doilea rând, se pare că soţia dumneavoastră a mers cu el de bunăvoie.

— Şi dumneavoastră?

— Avem o căsnicie modernă, domnule Hoffmann. Suntem destupaţi la minte şi generoşi. Ne înţelegem între noi, şi în niciun caz nu vreau să dau impresia că eu aş fi cea care suferă. Apropo, prefer să cunosc şi eu femeile. Atunci pot să apreciez mai bine dacă sunt bune pentru el. Soţia dumneavoastră e foarte drăguţă, e un om cât se poate de drăguţ, care place.

— Ei nu mai spuneţi! (Richard încercă în zadar să ia loc pe unul dintre scaunele înalte din jurul bufetului.) De unde aveţi hota asta uriaşă?

— Nu e o problemă pentru soţul meu. De fapt, voia să cumpere una nouă şi să i-o dea pe asta soţiei dumneavoastră, care, şi dânsa, a admirat-o, dar bucătăria dumneavoastră e prea mică. Apropo, mă bucur să vă văd, domnule Hoffmann. Soţul meu vorbeşte întotdeauna cu foarte mult respect despre dumneavoastră. Ce-aţi zice să ne tutuim? (Îşi şterse mâinile de un ştergar pe care erau imprimate nişte mori de vânt.) Evelyn.

— Auziți, ia mai scutiți-mă!

Richard părăsi casa. Bântui pe străzi, nimerind pe Ulmenleite. Biserica mai era încă deschisă. Preotul Magenstock sărea coarda. Richard îl privi un timp. Magenstock se întoarse încet, părând să nu-l observe, se apucă să sară repede cu ochii închiși, fără să se înalțe prea mult, coarda mișcându-se unduios, cu un fel de fluierat. E meditativ, își spuse în sinea sa Richard. Și, deși zgomotul de la săritul corzii care venea din spatele lui nu indica nicidecum în direcția aceea, Richard descoperi cutia milei lângă ușă și simți nevoia de a dona ceva; dar după ce se scotoci prin buzunare, nu găsi decât moneda de douăzeci de pfenigi pentru cazurile de urgență. O aruncă în cutie.

— A, domnul Hoffmann — spuse Sperber, care o conduse pe Anne afară din casă, aplecându-se —, pot să vă comunic ceva îmbucurător. Este foarte probabil ca strădaniile mele de a-l băga înapoi la Medicină pe fiul dumneavoastră să aibă succes.

— Ei, frățioare?

— Robert?

— Se poate merge undeva în cătunul ăsta? Putem mânca o înghețată?

— E o cârciumă. Dacă vrei o bere.

Robert, cel care obișnuia să bea bere, Robert, ăl mic — așa fusese întotdeauna, și uite că acum nu mai e așa. Robert, care aprinse acum cu un clic sățios o brichetă special construită să poată fi folosită și pe vânt, trecând flacăra peste vârful unei țigări „Cabinet".

— Poate mai târziu.

— Ce drăguț din partea ta!

— Măi, omule, înainte n-ai fi spus niciodată una ca asta. Probabil rezultatul instrucției militare. Nu-i rău.

— Hai fugi de-aici, răcane!

— Mă rog.

Robert glumea pe seama armatei, el fiind la Sanitari, într-o cazarmă în apropiere de Riesa.

— E un post mai la fereală, să-i tot tragi la aghioase. Doamne, caraghios mai e pe-acolo. La stânga, la dreapta, dă-i și arde gazul, așteaptă, tâmpește-te, îngrașă-te! Să nu-ți vină să crezi.

— Depinde unde ești.

— Trebuie să faci tu ceva greșit dacă nimerești mereu atât de rău.

— Dar de ieșit în permisie, ieși?

— Ies tot timpul, își dădu Robert aere. Și nevoile trupești sunt și ele satisfăcute. Am o drăguță la Riesa. Și tu?

— Ce mai spui de ăi bătrâni?

— Hai c-ai schimbat subiectul, frățioare. Părinții sunt bine, nu-i mai rău decât la alții. În sfârșit, sunt singur acasă. Omule, de când îmi doream eu să

fiu singur în casă, și așa se întâmplă, când primești cameră, te trezești și cu o soră și te apuci să pipezi ceva. Tu nu fumezi, așa-i?

— Soră vitregă.

— N-o lua și tu așa, în tragic, frățioare. *It happens*. Lucie o cheamă. Ai văzut-o deja?

— Nu.

— De fapt, cum s-o vezi, că doar tu abia dacă ieși vreodată în învoire. Nici eu n-am văzut-o încă. Dar sunt curios s-o văd. Serios. Și, să-ți spun drept, într-un fel mă bucur. Știi, eu dintotdeauna mi-am dorit o soră.

66

După această întrerupere, zilele s-au dus...

Șapte sute optzeci și unu de ani de la înființarea Dresdei. Niște abțibilduri cu acest număr se puteau citi în 1987 pe parbrizele multor mașini; adesea, erau amplasate lângă „A"-ul care, în mod oficial, însemna „Anfänger"[1], dar în mod neoficial însemna „Ausreise"[2]. Numărul acesta era la concurență cu un alt număr: șapte sute cincizeci de ani de la înființarea Berlinului, un jubileu care urma să fi serbat în stil mare, o zvâcnire de bucurie de viață și de mândrie în care nu mai credea nimeni; corpul obosit și bolind al Republicii era storcit cu toată forța pentru a se scoate din sucurile ei stricate un pahar de vin de Schierling, care, picurat fiind în venele capitalei, să transforme boala în viață, epuizarea în speranță și puterea de a face treabă ...

Judith Schevola nu mai lucra acum la cimitirul din Tolkewitz, fusese repartizată la Întreprinderea de Stat „Kosora", unde făcea copii albastre unor broșuri, în băi de alcool și prin procedura de hectografiere „Ormig". Atunci când putea, Meno mergea la ea la întreprindere, atras într-un fel pe care nici măcar el nu și-l putea explica, și o observa. O recunoștea încă de departe după fesul cu urechi de liliac, atunci când ea ieșea pe poarta întreprinderii împreună cu alte muncitoare. Se clătina, căutând să se țină de gardurile de la marginea drumului și de ce mai găsea pe la marginea străzilor, amețită toată de vaporii de alcool care ieșeau din căzile în care erau introduse broșurile care trebuia multiplicate; trecătorii se încruntau când o vedeau, socotind pesemne că o fi vreo beție, și când căzu odată în noroi, într-o seară tulbure de iarnă, n-o ajută nimeni până când Meno, care auzise încă de departe strigătele ei de ajutor înfundate, reuși în cele din urmă s-o scoată din băltoacă. Judith nu-l recunoscu și se apără de el, buimacă. Nimeni nu se uita la cei doi oameni care se luptau între ei cu un aer mohorât.

---

[1] „Începător."
[2] „Emigrare."

Meno o duse acasă. Schevola locuia în partea nouă a oraşului, într-o locuinţă care dădea într-o curte interioară, compusă dintr-o cameră şi jumătate, holul fiind placat cu scânduri rămase de la dulapuri. Jumătatea de cameră se termina cu un zid care tăia în două suportul pentru candelabru. Camera mare era traversată de un şurub de care atârnau ţigări, extrase cu poezii şi ciorapi. Şurubul avea un filetaj fin cu 5 518 spirale (numărate de Judith) şi ţinea laolaltă etajul cu ajutorul zidăriei, fiind prevăzut în exterior cu nişte cleme şi lemne pe post de piuliţă.

— Ce vreţi de la mine? mormăi Judith şi se lăsă să cadă pe pat.

— Aveţi nevoie de ceva, vă pot ajuta în vreun fel?

— Pe mine nu mă poate ajuta nimeni. A, ce plângăreaţă sunt... Aţi adus ceva de băut? Vă mulţumesc frumos că m-aţi condus, domnule lector, şi acum duceţi-vă cu bine[1]!

Schevola începu curând să vorbească mai clar, iar Meno se îndreptă către ieşire.

— Dacă aţi putea să-mi umpleţi ulciorul de spălat, e un robinet în bucătărie... Puteţi să rămâneţi, dacă tot sunteţi aici... Cum vreţi. Am un disc cu muzică indiană, compusă pentru vii şi morţi, întocmai ce ne trebuie, dumneavoastră şi mie. Vă e foame?

— Da.

— Asta nu e bine. Am întrebat numai din politeţe. Aşadar, vă propun următorul lucru. Mai întâi, nu mâncăm nimic, iar apoi mergem să dansăm.

— Nu prea ştiu să dansez. Ce mai faceţi? Lucraţi? Scrieţi?

— Am ţintit atât de sus, şi unde am ajuns, spuse Judith după o vreme.

— Chestia asta mi se pare prea sentimentală. Trebuie să scrieţi. Timpurile se schimbă, şi nu cred ca excluderea dumneavoastră să dureze.

— Vreau să beau ceva!

— Nu.

— Vreţi să-mi interziceţi să mă îmbăt?

— Nu schimbă nimic. În plus, nu mai sunteţi o fătucă necoaptă.

— Am înţeles, tăticu'!

Judith Schevola îşi duse mâna sub pat, scoase la iveală o sticlă de „Kröver Nacktarsch" şi o goli cu înghiţituri mari. Aruncă sticla într-o cutie de carton de lângă sobiţă, unde sticla se lovi de alte bucăţi de sticlă şi se sparse. Judith râse aspru. După aceea, se rostogoli pe pat ca o pisică mare.

---

[1] *Gehab' er sich wohl*, formulare arhaică familiară publicului cititor german din traducerile unor vechi texte în limba latină ale unor scriitori romani celebri, precum Horaţiu, Plaut şi Cicero. Judith Schevola, al cărei nume aminteşte de vechea familie romană Scaevola, recurge în mod deliberat la această formulare, care, în context, sună peste măsură de sofisticat.

— N-aveți niciodată senzația că trebuie să explodați? Că trebuie să dați jos stelele de pe cer? Nu vi se întâmplă să vreți să gustați din toate mâncărurile deodată, să dansați până cădeți, să trageți la măsea până vă prăbușiți lat, să vă faceți praf banii la jocuri de noroc, să fiți falit, să vă reîntoarceți după o oră înfiorătoare și să câștigați totul înapoi și chiar mai mult? N-ați vrut niciodată să faceți ca un râu să curgă în sus?

—Mie mi-ajunge o baie funcțională, răspunse Meno evaziv.

— Să puteți să zburați, să fiți liber, să fiți mare, să fiți plin de putere neîmblânzită, elementară... ca revoluția.

Meno tăcu.

— Dar revoluționarii sunt fricoși, spuse Judith cu voce amară.

Coconii deveneau din ce în ce mai deși, iar anii deveneau din ce în ce mai adânci. După cine strigau ceasurile? Seara, se rostea întotdeauna cuvântul *mutabor*, orașul și țara instalau niște păpuși care priveau în afară, dar locuitorii Turnului coborâseră de mult scările să-și vadă de interesele lor... La Societatea Urania fusese prezentată o prelegere despre Mesopotamia, la care venise foarte multă lume; vorbitorul, sosit special de la Berlin, de la Muzeul Pergamon, proiectase niște umbre colorate pe un ecran în sala de conferințe a Casei Arbogast, și multă lume a căscat ochii încântată, nu numai văduva Fiebig. Specialistul de la Berlin semnă vreo câteva cărți albastre, pătrate, după care plecă, dar tema lui rămase, ramificându-se, atâtând discuțiile și studiile liniștite care aveau loc seara prin odăi, de parcă ar fi fost o masă inflamabilă. Dar și cărțile pe care le lăsase în urmă erau de o frumusețe rară: pe o copertă era reprodusă o imagine a Porții zeiței Ișstar[1], niște lei albi pășeau pe o friză cu model de margarete, iar în spate se afla un fundal din cărămizi albastre ca azurul; văduva Fiebig spunea că te ia cu amețeală să te uiți la „eternitățile astea de atunci și la ce a rămas". Deodată, apărură niște nume de care nimeni nu mai auzise, formând norișori albi în fața gurilor celor care așteptau la coadă la chifle, în fața cofetăriei lui Wachendorf; Assurbanipal. Assurnasirpal I și al II-lea și Hammurabi tot zbârnâiau de colo-colo, și cine nu voia să treacă drept „rămas în urmă" trebuia să știe despre cine e vorba. În Casa Maimuțelor Pisici de Mare cercetările privitoare la vechea Dresdă fură întrerupte, lumea îndreptându-și atenția înspre acele epoci pline de bărbați mitici, îmbrăcați în piei de animale, cu bărbi ondulate dreptunghiulare, brățări, pânze de cap și tunici de luptă care lăsau gambele și brațele descoperite și o făcură pe văduva Fiebig să ofteze nu o dată, exclamând: „Mușchii ăștia, Doamne, ce mușchi aveau bărbații ăștia"; la care domnul Sandhaus răspundea: „Da, dragă, și cu mușchii ăștia le tăiau impasibili capetele dușmanilor." „Da, dar ce masculinitate hotărâtă, ce cultură mândră, suculentă, o cultură cu mușchi",

[1] Poarta zeiței Ișstar se află în Muzeul Pergamon din Berlin (în partea estică).

îi răspundea la rândul ei văduva Fiebig, „și nu găsiți că scrierea cuneiformă are ceva delicat și totodată musculos? Când îmi închipui că ziarele nostre ar fi scrise așa, păi cred că m-aș adânci mai mult în lectură. Cred că, și atunci când ceea ce se publică e mai mult vrăjeală, ar fi altceva în scriere cuneiformă, ceva cu totul diferit, așa cred."

Toate cele patru exemplare ale cărții albastre care până atunci dormitaseră pașnic în anticariatul „Barca de hârtie" al lui Bruno Korra de pe Lindwurmring se vândură imediat, deși șmecherul de anticar, dându-și seama încotro bate vântul, modificase imediat după prelegere prețul de la zece mărci la o sută de mărci, iar acum locuitorii cartierului care nu aveau norocul să dețină un exemplar propriu făceau copii după ele; câteva secretare de la Biroul de corespondență al „Consiliului de Ajutor Economic Reciproc" bătură cărțile la mașină cuvânt cu cuvânt, punând cinci coli de hârtie și patru de indigo, care proveneau, ca și copertele colorate, de la contingentul pus la dispoziție pe sub mână de către Librăria Matthes. Ochii locuitorilor Turnului, obișnuiți cu cenușiul, cu cele mai fine variațiuni de cenușiu cotidian, erau însetați de culoare, fiind cuprinși de beatitudine la vederea reliefului aparte, a semnelor zodiacale și a asteriscurilor, a albastrului mării, a cărămizilor glazate a Străzii Procesiunii, care purta numele „Fie ca dușmanul să nu treacă strada" și care ducea de la templul „Marduk" prin Poarta Ișter, una dintre cele opt porți ale părții interioare a Babilonului, la Templul „Akitu". Răsfoiau foile cărții cuprinși de venerație, iar atunci când se aflau în fața uneia dintre copiile la indigo legate la tipografia și legătoria Casei Arbogast, care nu aveau ilustrații, nu se purtau mai neglijent, căci acest lucru costase muncă umană, timp uman, și anume din partea unor oameni pe care îi cunoșteau și pe care îi vedeau zilnic. Oamenii se sunau între ei la orele nopții, prin cartier țesându-se o pânză între receptoare; oamenii își atrăgeau unii altora atenția, discutau despre locul unde se vor fi aflat grădinile suspendate ale Babilonului; femeile întrebau ce îmbrăcăminte va fi purtat oare Semiramida și dacă salonul de frumusețe „Nofretete" de pe strada Bautzner va reuși să descopere și să valorifice secretele decente ale sporirii frumuseții babiloniene; bărbații se întrebau dacă afirmația lui Herodot, cum că zidul exterior al orașului ar fi fost atât de lat, încât un car de luptă tras de patru cai putea să întoarcă pe el, nu făcea oare parte din tărâmul legendelor. Luminile de prin odăi ardeau, afară se așternea zăpada acră cu granulații negre a iernilor prin care se trecea folosindu-se, pentru încălzire, cărbuni proști, iar frunțile, frunți netede, încruntate, cuprinse de beatitudine ori lucide, se aplecau asupra culorilor și formelor acelui timp de mult scufundat, de mult îngropat sub nisip și potop.

Toată agitația asta trecu la fel de repede cum venise. Impozantele zigurate se sfărâmară, soldații care conduceau carele de luptă cu roți ca niște flori în formă de stele, regii soarelui din aur și lapislazuli se stinseră; cu chiu, cu vai

se organiză o excursie la Berlin, la Insula Muzeelor; domnul Sandhaus, care se ocupase personal de ea, stătea pierdut pe peron, dar în afară de Meno nu mai veni decât domnul Adeling.

— Deci treaba cu Asiria nu mai e valabilă, nu-i așa, domnule Sandhaus? Dar știți, la mine abia a început, aici, în Ninive al nostru.

Fanteziile babiloniene pălirăă după ce lumea vizită Muzeul Etnografic din Palatul Japonez. Setea de cunoaștere a locuitorilor Turnului cerea ceva nou... Meno se uită, amuzându-se în liniște, cum se schimbă módele. După Mesopotamia lumea descoperea acum fenicienii și cartaginezii. Medicul de vas era la mare cinste, întrucât se pricepea să reproducă pe folii Polylux, cu o pană pe care o încălzea cu răsuflarea, profilurile vaselor acestei națiuni de marinari. Făcea niște piese filigranate, de cabinet, care țineau de arta desenării vaselor și pe care Arbogast le aclama, dând din cap și mustăcind în semiîntuneric în scaunul său de consilier municipal. Da, să navigăm ca fenicienii! Ar trebui să putem să facem asta. Să navighezi pe Marea Mediterană, de la Cipru până în Gibraltar și dincolo de strâmtoare, lucru de care cei din vechime se temeau. Oamenii construiau modele de vas din bucățele de lemn de pin și de balsa; Matthes, cel cu papetăria, nici măcar nu mai știa de unde să facă rost de toate materialele cerute. Pentru balsa, se putea lua și plută; mânerele de undiță fiind din plută, nu aveai decât să ascuți cuțitul ori să tai o dată cu lama de ras! Anumite emisiuni de televiziune se bucurau acum de popularitate generală; Meno își dădea seama de asta văzând prin ferestre că televizoarele de prin case treceau de la o imagine la alta în mod sincronizat atunci când mergea acasă... Filme despre marinari eroici, pirați neînfricați și aventurieri; emisiuni ca „El & Ea & O mie de întrebări", „Făcut de pedagogi pentru pedagogi" și o emisiune îndrăgită de croitoresele de la „Armonia" — ele se întâlneau la Barbara, care te învăța să coși singură totul „Din creștet până-n tălpi". Avocatul Joffe invită oamenii la o seară de „Sandokan", în cursul căreia ochii de jar ai tigrului din Malaezia nu aprinseră numai inima văduvei Fiebig, ținu la Hotelul Schlemm o prelegere video despre filmul *Paul și Virginia*, a cărui acțiune se desfășura pe Insula Mauritius, o istorioară de dragoste colonială, fără noimă, la care bărbații nu se uitară fără o sticlă de bere în mână și privind tot mereu la nevestele lor și la ceas; după aceea, lumea discută despre privilegiile lui Joffe.

Meno își vedea de propriile cercetări. Era preocupat de celulă, cea mai mică unitate a sistemelor vii, o uzină organică de o mare complexitate pe care Arbogast i-o puse la dispoziție sub forma unor modele realizate din blocuri mari cât un stat de om, datorită meșteșugului domnului Ritschel. Putea chiar să simuleze câte o reacție chimică... Voia să facă poezii pornind de la aceste reacții, căci spera ca de la ele să vină salvarea poeziei romantice care părea a fi încremenit ori în niște rime care și-au pierdut toată vlaga, ori în niște rime care exaltau sentimentul naturii („frumosul, binele, romanticul")... Apăruseră

vreo câteva titluri impresionante la Hermes, un eseu admirabil al Bătrânului de pe Munte, dedicat lui Trakl și atacat în mod virulent de către Eschschloraque... Înfrățirea științei cu arta poetică (o idee veche, destul de umanistă), o linie tradițională, îngustă și care adesea aproape că nu se mai vedea de câte s-au așternut pe ea, marcată de numele Empedocle din Agrigent, Walahfrid Strabo, Hrabanus Maurus, Jakob Böhme, Novalis, Droste, Fallmerayer, Carl Ritter, Fabre și Benn, devenise pentru Meno un reper constant, apărat de priviri străine prin teancurile de cărți înalte de un metru care ajunseseră să i se adune pe birou. Steaua principală a acestor năzuințe se numea Goethe, după cum se întâmpla de atâtea ori...

În 1987, Meno nu își petrecu concediul în casa tatălui său din Schandau, ci în Muzeul de Zoologie, de care, după cum constată cu mirare, abia dacă știa că există vreunul dintre locuitorii Dresdei. Acolo, în dulăpioare prăfuite, cu cutii pline de fluturi rămase de pe urma colecționarilor saxoni, de microscoape de masă pline de sticle Petri, vrafuri de ziare, păsări împăiate privind cu tristețe Elba, în biblioteca bogată despre faună, care, ce-i drept, suferea de aciditate corozivă și de umezeală, Meno găsi material berechet pentru cercetările sale. Nu mai resimțise din zilele studenției cu atâta intensitate acea primă fericire a cercetătorului, de a putea contempla natura fără a se apuca încă să o cerceteze și să-și pună întrebări, o fericire care nu se deosebea de aceea a copilului prin mirare, ci doar prin felul în care te afecta, nu o mai resimțise atât de tare cum o simțea acum, în aceste zile fluide de august care începeau deja să aibă claritatea toamnei. Orașul se golise, copiii aveau vacanță de vară, sălile de cinema, care căscau cuprinse de melancolie în arșița verii, nu păreau să creadă nici ele vraja care era închisă în lumina prăfuită a unor proiectoare morocănoase, zbătându-se pe ecrane. Elba era cenușie și inertă ca un elefant care face baie. Manuscrisul său și permisul său de la Universitatea din Leipzig, specializarea zoologie, îi deschiseseră lui Meno ușa către colecții, și așa se face că Meno ședea netulburat de angajații muzeului în liniștea clocitoare a unui locșor aflat în spatele unor rafturi în debandadă, plină de vise tăcute de cercetători care, noaptea, când Meno pleca, se apucau pesemne să șușotească pe socoteala lui — așa își închipuia Meno uneori —, căci colecțiile necatalogate, cutiile și fluturii, dintre care câte unul „nu se potrivea" pentru că fusese plasat sau clasificat greșit, sunt ca strigoii și tânjesc după gâtul unui cercetător care să-i mântuiască... Aici stătea Meno și studia celula. *Cella*, citi el, „cameră", „încăpere"; cea mai mică unitate constructivă și unitate funcțională a organismelor, care mai este capabilă să întrețină viața, izolată fiind; capacitatea lor de metabolizare (Meno își aduse aminte de o vorbă de-a profesorului său, Falkenhausen; metabolismul e explorarea diverselor forme de a mulțumi), răspunsul la stimuli, mobilitatea și capacitatea de a se înmulți; majoritatea celulelor umane și animale au o mărime de 20–30 μ; ovulul uman, în schimb, era un uriaș mare de 0,2 mm; vizibil chiar

și cu ochiul liber. Acest ovul se înalța ca un soare din *Corpus luteum*, ca un soare aflat în ciclul lunar; ghidat de un dispozitiv complicat de hormoni (ceea ce înseamnă „a mâna") și curățat de fimbriile tuburilor, absorbit în oviduct, ovulul pornește în direcția uterului, de unde urmau să apară celulele din sens contrar, înotătorii-luptători ai spermei, biciuiți. Ce însemnau toate lucrurile astea, ce reprezentau aceste organite celulare dinăuntrul membranei care delimita celula, servind ca piele prin care aveau loc hrănirea și comunicarea? Acolo era reticulul endoplasmatic, care arăta ca un strat de cartofi prăjiți trântiți în grabă unii peste alții și între care avea loc biosinteza proteinelor, era o gară cosmică înaltă de mai multe etaje, cu mii de șine, practic imposibil de gospodărit din punct de vedere logistic, unde aveau loc încărcări și descărcări, construcții, calibrări, reparații și demontări; exista acolo aparatul Golgi, așa-numita rețea interioară, care se compunea din mai mulți săculeți cu membrană dublă, așezați unul după altul, pliați unii într-alții convex-concav și lărgiți parțial sub formă de caverne și vacuole, săculeți care serveau la învelirea unor secreții pe care le sudau în niște vezicule care ieșeau din celulă prin canale speciale; mai erau mitocondriile, termocentrale în protoplasma celulei, care semănau cu niște cârnăciori afumați compacți, iar unii dintre ei semănau cu niște mingi de rugby; și era secretul legat de felul în care oul știa de sămânță (căci așa părea să fie, ovulul părea să trimită în afară materie pentru a ademeni și a ghida, ba chiar pentru a selecta spermatozoidul de către care dorea să fie fecundat; Meno citise în revista *Nature* că principiul „primul venit, primul servit" nu era valabil în mod neîngrădit; ovulul părea să aibă un cuvânt de spus și să indice cine era pentru el „primul" — nu întotdeauna tăietorul de lemne robust și plin de viață, care își amplasează burghiul lui de forțos pe ovul. Uneori, ovulul părea să-l lase pe acesta din urmă să-și facă treaba, pentru a-l trage înăuntru în ultimul moment pe boemul molatic care se tot învârtea pe lângă el, pe drăguțul cel dulce, trântindu-i ușa în nas brutei necioplite). Mai era și secretul conecțiilor, al semnificației care se sustrăgea limbii.

Uneori, se întâmpla ca un aparat de făcut cafea să scoată niște sunete înfundate pe undeva prin adâncimile muzeului, alteori, se întâmpla să trosnească vreuna dintre țevile de calorifer vopsite cu ulei, amplasate pe lângă perete, uneori, se întâmpla ca pe undeva, de prin petele concentrice de umezeală care tot creșteau, manifestându-se ca niște flori parazitare, pe plafoanele de culoare palid gălbuie, năpădite de crăpăturile adunate în cursul deceniilor, vreun strop de apă să facă „toc". Meno aflase că, atunci când se topea zăpada și atunci când ploua, apa nu făcea numai „toc"; picura cu zgomot prin acoperișul defectuos al clădirii, coborând apoi pe pereți cu un cântec voios. Uneori, se întâmpla să mai și aţipească, întrucât în incinta în care se afla el temperatura ajungea în după-amiezele însorite la 40 de grade Celsius. Și vietățile astea încă îl mai mișcau (chiar dacă erau moarte, pentru el nu erau lucruri, erau vietăți) într-un mod la fel de aparte ca pe vremea când era copil;

stătea, căzut pe gânduri și mișcat de trecerea timpului, în fața scheletului vacii de mare de Steller care dispăruse, după cum dispăruseră și lupul marsupial de Tasmania, papagalul de Carolina, porumbeii călători ale căror stoluri le-a descris într-un mod atât de impresionant Audobun și care întunecau pe vremuri cerul de deasupra pământurilor fermierilor americani; Meno nu îndrăznea să-și treacă mâna pe penajul, de culoare turcoaz, al uneia dintre dumbrăvence, numită Blaurake, scris de unii Blauracke și rostit Mandelkrähe, pe care o mai văzuse, băiat fiind, prin Elveția Saxonă, în expedițiile întreprinse alături de Kurt și Anne. Acum, era de mult extinctă în toată țara, după cum se indica pe fișa explicativă.

Cel mai tare însă, nu știa nici el de ce, îl mișca destinul unui pește, al unui sturion saxon al cărui nume latin, *Acipenser sturio*, Meno îl tot murmura, umblând de colo-colo, ca pe o formulă de incantare. Urcarea lui în susul Elbei până în Saxonia și Boemia a fost documentată până în 1912, dar acum această specie dispăruse de mult din apele locale; Muzeul de Zoologie deținea singurul exemplar al speciei care se păstrase, și chiar și în Casa Uniunii Navigatorilor de pe Elba, de unde provenea barometrul lui Hoffmann, prezența în trecut a acestui pește în apele Elbei ar fi fost considerată o exagerare pescărească dacă nu ar fi rămas expus, deasupra raftului în care se afla exponatul, un vechi document de acordare a privilegiului de a se pescui sturionul saxon. Astfel, Meno stătea, înconjurat de liniște și de niște mici faraoni multicolori, prinși în ace, rămășițe ale unor expediții de mult uitate către tropice mai apropiate sau mai îndepărtate, citea cu dor de ducă și cu inima răvășită locurile unde fuseseră găsite cicadele licăritoare, cărăbușii (muzeul având o secție importantă de *Curculionidae*, gărgărițe, prinse cu ace în mrejele unui somn adânc), studia fișele păsărilor puse la păstrare în sertare și mormăia numele unor țări îndepărtate: Filipine, Noua Guinee. Meno știa că nu avea să ajungă nicicând acolo; încerca să descifreze înscrisul regulat, trasat cu o finețe ca de pensulă, care părea să vorbească de tot felul de chestii ușoare și luminoase (poate că era un sistem de înregistrare a muzicii) ale unor scoici de prin Insulele Andamane sau din Noua Caledonie, în căutarea unei limbi care să exprime ceea ce simțea el văzând aceste comori purtate de ape către malul timpului. Așa trăia Meno în acele zile. Așa visa.

Christian era din nou la unitatea lui din Grün. Se făceau acum mai mult de trei ani de când era în armată și, în mod normal, ar fi trebuit să se libereze la toamnă și să înceapă apoi Facultatea de Medicină la Leipzig. Acum era subofițer, avea bacalaureatul și nimic mai mult, și trebuia să-și mai ispășească restul sentinței acolo până în 1988, după care mai avea să urmeze un an și jumătate de serviciu militar regulat: liberarea în toamna lui 1989. Dintre vechii camarazi nu mai era nimeni în afară de Clătită — Irrgang se liberase, Muska și Wanda la fel; văzu fețe noi; Măseluță și ofițerii de carieră mai rămăseseră.

Măseluță le spuse pe post de salut: „Hoffman și Kretzschmar – *un* eveniment și vă treziți din nou acolo. S-a înțeles?". Christian era acum cel mai bătrân din dormitor, ceilalți uitându-se la el cu un amestec de teamă și respect; avea senzația că aleargă în afara coloanei, că e un anacronism viu, cum spusese Meno. Nimeni nu-l întreba de Schwedt și Samarkand; îl puseseră să semneze că își va ține gura. Se dezobișnui să mai vorbească, iar atunci când trebuia neapărat, se limita la strictul necesar. Semnase. Nu voia să se reîntoarcă acolo. Camarazii erau drăguți, mai ales Goldschmidt. Tancurile erau bune. Soarele era frumos.

În iarna anului 1988 sosi din nou vremea reprezentațiilor de seară. Lumea îngheța prin camere, în casele șubrede, și oare cum te puteai încălzi mai bine decât la un grog și la un ceai și la o veche piesă de teatru, aranjată de Erik Orré sau de avocatul Joffe, care era oferită la Hotelul Schlemm, la cinematograful Tannhäuser sau într-un cerc privat? Christian primi o învoire ceva mai lungă. Înainte de a pleca în învoire, îi arătă lui Măseluță unghiile, gulerul și trusa de cusut. Ajunse la gara din Dresda când deja se întunecase și așteptă degerând, în uniforma de permisie, cu sacul marinăresc peticit tras pe după umăr, în stație, să vină tramvaiul 11. Vântul se juca cu lămpile suspendate deasupra șinelor, șifonând marginile afișelor prost lipite de pe coloanele Litfaß. De la Piața Lenin veneau cursele regionale care mergeau la Waldbrunn, la Zinnwald, în Metaliferii de Vest; pe suișul străzii Iuri Gagarin din fața Bisericii Ruse și a unor clădiri care țineau de Universitatea Tehnică le veni în întâmpinare un vierme marin cu două antene chimice, tramvaiul 11. Christian se așeză pe scaunul din dreapta ușii din mijloc, care era unul singur, locul său preferat din tramvai: puteai să observi totul bine, nimeni nu putea să vrea să stea lângă tine, iar încălzirea scaunului de obicei funcționa. Pe Prager Straße luminile licăreau. Oamenii mergeau grăbiți, în ambele direcții, pe lângă monumentul lui Lenin. „Robotron" scria, cu becuri de neon, pe un bloc înalt de pe strada Leningrad. „Beți apă Margon" recomanda o reclamă luminescentă amplasată la „Dr. Külz-Ring". Toate se perindau pe lângă Christian. Cafeneaua Ring, strada Otto Nuschke, Piața Poștei cu vânzoleala ei de seară, strada Thälmann, cu Casa Cărții. De clădirea teatrului atârna o bandă albă pe care scria în roșu ANATOMIE TITUS CĂDEREA ROMEI. „Socialismul învinge", proclama un afiș fosforescent amplasat pe un bloc înalt.

Poarta Kronentor de la Zwinger, aripa colecției de porțelanuri purtau doliu sub lumina obraznică a unor lămpi de șantier, din rândul heruvimilor din galeria lungă lipseau vreo câțiva, în șanțul cu apă din jurul Zwingerului înotau niște sticle de tărie și lebede care aveau un aer dezamăgit. Roma: își spuse Christian în sinea lui. Nu, Troia. Asta e Troia. Orașul i se părea mai rece și mai străin ca oricând, oamenii care se întorceau acasă stăteau pe locurile lor cu capetele plecate, răvășiți de griji și de munca zilnică, afișele de prin

staţii, făcute din carton presat, zăngăneau, lovindu-se de geamurile din plexiglas, zgâriate toate; dă-i şi urcă, dă-i şi coboară, spălăceală de lumini, de sudoare, în tactul vocii vatmanului care rostea staţiile cu voce egală.

Christian dormi la Meno, în Casa Celor o Mie de Ochi. Era singur în locuinţă, Meno fiind plecat la Berlin la şedinţe de comitet şi de lectorat. Noul plan anual şi de perspectivă al editurii Hermes trebuia dezbătut în punctele controversate, iar una dintre cărţile pe care Meno le pregătise prentru preluarea în programul editorial risca să fie tăiată de pe listă. Camera se răcise, iar tava de cenuşă de sub sobă nu fusese golită; Christian făcu focul, îi dădu de mâncare lui Chakamankabudibaba, care îi torcea pe lângă picioare şi care cam îmbătrânise. La Libussa era deschis televizorul. Chistian se gândi să urce, dar voia să fie singur. La familia Stahl plângea cel mic, acum se putea auzi vocea puternică a inginerului care se certa cu familia Honich; vocea doamnei Honich suna revoltată şi stridentă. Inginerul răspunsese la salutul lui Christian numai scurt şi cam fără chef: „Pentru duş trebuie să mergi la Querleite, te-a programat Meno la domnul Unthan. Baia noastră şi toaleta noastră au un plan de folosire." Ultimul cuvânt îl rostise, urlând, cu mâna la gură, în sus. Bătu ceasul de zece minute. Ce liniştitor era sunetul lui, care se auzea ca în vis... pe biroul lui Meno se aflau, în cercul de lumină al lămpii, reviste (*Sinn und Form*, *Neue Deutsche Literatur*, *Reichenbachia*), cele două cărţi ale lui Schelling, dialogurile lui Platon, *Timaios* şi *Critias*, şi, deschisă în mijlocul părţii cu literatură a biroului, *Adâncul acestor ani* de Judith Schevola. Christian închise cartea cu grijă după ce citi dedicaţia către Jochen Londoner, scrisă de mână pe pagina de gardă. Poate că medicul de vas şedea prin grădina de vară, răsfoind cărticele cu corăbii cu pânze şi pufăind din pipă tabac de vanilie din Copenhaga, îşi spuse Christian. Urcă, trecând de uşa tapetată, dar nu dădu de Alois Lange, ci de gemenii Kaminski, care fumau în faţa unui televizor color.

— Ah, tânărul Hoffmann! Grădina de vară nu mai e acum accesibilă pentru toată lumea. Face parte acum din locuinţa noastră. Dar dacă aveţi chef să vă uitaţi la o casetă video cu James Bond, hai, treacă de data asta, spuse Timo — sau René? —, invitându-l printr-un gest să ia loc pe scaunul de pe care îşi luă agale picioarele.

Christian coborî scările fără a-şi lua rămas-bun. Cineva sună la uşă.

— Seara bună! mormăiră doi cărăuşi de mobilă care stăteau în faţa uşii. (Un al treilea aştepta în cabina unui camion.) Trebuie să luăm ceasul de zece minute al domnului Rohde.

Christian tăcu surprins.

— E în regulă. Că doar e pentru spectacolul de teatru. Domnul Rohde ne-a spus că v-a informat.

— Un moment, vă rog! Christian se duse la biroul lui Meno, unde găsi o foaie potrivită în maşina de scris.

Vreo câteva notițe și observații, așa cum le scria Meno întotdeauna pentru oaspeți atunci când el nu era acolo. În post-scriptum se afla o notă referitoare la cărăușii de mobilă. Singura chestie ciudată era că, în mod contrar obiceiului său, Meno nu lăsase niciun număr de telefon la care să poată fi găsit. Oamenii așteptau.

— Aveți ceva în scris?

Șoferul scoase o mapă.

— Tinere, ia să nu ne faci dumneata greutăți. Mai avem și alte transporturi. Am vorbit cu unchiul dumneavoastră.

— Pur și simplu nu pot să-mi închipui că unchiul meu le-ar lăsa în lipsa lui pendula unor oameni total străini, spuse Christian. Ia să-i dau eu un telefon să-l întreb!

Intră în casă și așteptă un timp. Când ieși din nou, oamenii și camionul dispăruseră.

În casă, gălăgia se auzea când mai tare, când mai încet, în bucătăria lui Lange fluiera un ibric de cafea, undeva se muta mobilă, zgâriatul și râcâitul mergând în sus și în jos pe pereți. Domnul Honich părea să vorbească la telefon cu cineva tare de urechi, vocea sa puternică lătrând tot mereu în receptor „Ce? Cum?". Christian decise să mai iasă nițel la plimbare. Începuse să plouă cu picături fine, făcând ca negrul fagului roșu să strălucească, șușotind prin streașini. Pinii de Himalaya aveau un parfum condimentat. Din adâncurile parcului răsuna țipătul unui huhurez. Christian o apucă pe drumul către Caravelă, mergând pe Wolfsleite, traversând Turmstraße, unde un șir de salamandre de foc, mari cât niște crocodili, fosforescente, traversau strada pocnind și scârțâind, acompaniate de texte rostite pe silabe de către câțiva angajați ai Institutului lui Arbogast.

— Ei, domnule Hoffmann!

Christian se întoarse speriat și îl recunoscu pe avocatul Sperber, costumat în vânzător de barometre[1].

— Ați venit în permisie? Vedeți..., spuse Sperber și dădu din cap înspre salamandrele care treceau pe lângă ei scârțâind pe niște roți de lemn, apoi îi strigă unuia dintre însoțitori „Bună seara, domnule Ritschel!".

Pe urmă, se întoarse din nou către Christian:

— Piesa lui Joffe a prins bine de tot încă de la început... Jucăm *Urciorul de aur*[2] — cu vreo câteva licențe drăguțe. Vărul dumneavoastră îl joacă pe Anselmus, iar verișoara dumneavoastră Muriel interpretează rolul șarpelui Serpentina. Apropo, am văzut-o râzând din nou. Dar acum iertați-mă, trebuie să mă duc la probă. A, domnul arhivar Lindhorst — îl salută Sperber pe un bărbat într-un palton lung, negru —, cum a fost zborul pe vremea asta?

---

[1] Personaj din *Omul de nisip* al lui E.T.A. Hoffmann.

[2] Altă piesă celebră scrisă de E.T.A. Hoffmann.

Arbogast își întinse jovial brațele, în dreptul cărora materialul paltonului se desfăcea în niște franjuri ca de cârtiță.

— Domnul Marroquin a băgat mâna adânc în fondul său, iar ceea ce nu avea el a comandat Institutul la domnul Lukas și la „Armonia". Decorațiile provin de la tâmplăria Rabe. Foarte reușite, nu-i așa? Prin alte părți asta se numește „sponsorizare". Ce mult mă bucur că prezentăm piesa asta micuță! (Arbogast își bălăngăni încântat bastonul.) Salutați-l din partea mea pe tatăl dumneavoastră! îi mai strigă el lui Christian înainte de a dispărea în întunericul de pe Turmstraße, împreună cu Sperber, al cărui zăngănit de sticle fu îndată înghițit de ploaie; petele galbene ale salamandrei de foc străluceau în urma lor.

Christian se întoarse. Caravela probabil că arăta pustie și întunecată, poate că la Griesel, în sufragerie, pe partea dinspre grădină, avea să fie aprinsă lumina, ori la Andre Tischler; surorile Stenzel mergeau la culcare devreme. Anne și Richard erau plecați în călătorie, Robert era la armată, Reglinde, la Cinematograful Tannhäuser, unde avea să fie pusă în scenă piesa.

Vara anului 1988 începu cu puncte roșii. Domnul Trüpel le șterse de pe copertele de discuri, dând din cap. La cofetăria „Binneberg", micuțele insecte roșii umblau peste bucățile de tort de cireșe Pădurea Neagră, peste brânzoaice, tortulețe din marțipan și profiteroluri, le deranjau pe doamnele mai în vârstă de la conversația din fața cafeluței, încrustau sticlele cu sirop de la „Magazinul de sucuri". Stăteau pe vederile din vitrina magazinului de timbre al lui Malthakus, zăceau leșinate între capacele cutiilor în care se păstrau timbrele, se târau peste tușierele Pelikan datând din perioada dinainte de război și îl făceau pe bernardinul dirigintelui poștei, Gutzsch, să se tot scarpine, dedându-se la un fel de gimnastică de combatere a mâncărimii. Intrau cu zumzet prin ferestrele deschise ale școlii de dans Roeckler, își găseau drumul către „Barca de hârtie" a lui Bruno Korra și depozitul de piese de schimb al lui Priebsch, se ascundeau pe sub pălăriile de domni ale lui Lamprecht, lăsau picățele pe materialele de la croitoria Lukas, erau ucise de către literele de la mașina de scris a dactilografelor de la Biroul de Comerț, ruinau perucile lui Lajos Wiener (Meno nu-l mai văzuse niciodată pe ungur în stare de turbare; Wiener strângea moțurile luminoase și întunecate cu amândouă mâinile și le tot izbea, cu fața roșie ca de rac și cu plasa de păr alunecată într-o parte, de un hidrant). Făcură ca sutana părintelui Magenstock să se îmbolnăvească în mod decorativ de scarlatină. Îmbrăcau gâturile tuburilor de la orga cantorului Kannegießer. Defileul Rozelor de sub casa lui Arbogast vibra de foșnete uscate, ca o electricitate de păr întreruptă pentru un scurt timp, devenind un sistem infectat de vase sangvine: ciorchini groși de roșu atârnau de capetele și tulpinile rozelor; doamna von Stern spunea că niciodată, nici măcar în vara anului 1917, pe vremea țarului, nu mai văzuse atâtea gărgărițe.

„Unde sunt gărgărițe, sunt și afide", spuneau vânătorii de prin camere, roind peste tot, dar nereușind să le vină de hac gărgărițelor.

Unitatea lui Christian trebui să ajute economia națională, să plece la muncă. Ajunse din nou în Samarkand, dar de data asta la mina de lignit — însă acum nu mai era un pușcăriaș. Compania lui primi baraca din mijlocul terenului viran, fără copaci, răscolit de excavatoare și camioane. Paturile erau acoperite cu cearșafuri proaspete, galbene ca lămâia. Christian lucra ca asistent pe un excavator de decopertare. Un camion îi lua pe soldați de la baracă și, după terminarea turei, de la excavatoare și de la vehiculele de transportare a materiei decopertate. Christian fusese repartizat la tura de noapte, acolo fiind lipsa cea mai mare.

Veni sfârșitul verii, iar gărgărițele dispărură la fel de subit cum apăruseră. Gunoierii măturau resturile gâzelor cu șapte puncte, întregi tonete pline de aripi roșii și corpuri negre. Merele Kalville și alte soiuri de mere se coceau, Luise cea bună promitea o recoltă bogată, deși în acest an și grădinile de pe povârnișurile de la Loschwitz până la Pillnitz fuseseră atacate de gâzele roșii. Domnul Krausewitz stătea abătut, cu mâna la bărbie, în grădina casei Wolfsstein, nereușind să cadă de acord cu Libussa în privința a ceea ce se putea face împotriva pacostei. Apa amestecată cu frunze de nuc și turnată la trunchiul copacului atacat nu fu de folos, și nici substanțele de combatere a dăunătorilor procurate de la drogherie. Norii de Wofatox învăluiau plantele în ceață, așternându-se pe frunze sub forma unui praf cenușiu.

Biletul de pe mașina de scris a lui Meno fusese falsificat.

În septembrie, Ulrich făcea cincizeci de ani, iar în octombrie îi venea rândul lui Niklas. Aveau să serbeze acasă în cerc restrâns.

Și într-una dintre zilele de toamnă târzie însorite și aproape fără vânt, care erau umplute cu o căldură liniștită așa cum paharele din sticlă presată sunt pline de must, Richard luă cănuța de ulei galbenă precum cutiile poștale de pe raft, merse la Hispano-Suiza lui, mai turnă colo o picătură, mai unse dincolo o piesă în mișcare, în vreme ce Stahl, care își ținea mâinile în buzunarele pantalonilor de lucru, stătea neclintit și se uita la cerul ce se întindea ca un ecran albastru-deschis de mătase peste cariera de piatră din Lohmen:

— Gata. E chiar gata, Gerhart. Sunt curios cum merge.

Revista *Sputnik*, care compila presa sovietică, fu interzisă[1].

---

[1] În contextul general al politicii de *glasnost* (transparență) a regimului Gorbaciov, revista *Sputnik* începuse să publice articole critice la adresa lui Stalin și chiar a lui Brejnev, ediția din octombrie 1988 abordând fără menajamente pactul dintre Hitler și Stalin, a cărui existență era negată de către Partidul Unității Socialiste a Germaniei ce refuza în mod categoric — ca și Partidul Comunist Român, de altfel —, deschiderea și preschimbarea democratică inițiată de Gorbaciov, ce avea să ducă, în cele din urmă, la căderea succesivă a regimurilor comuniste din Europa de Est în 1989.

Și într-o altă zi de toamnă târzie, care avea să devină o zi însorită și aproape fără vânt, cineva ciocăni cu putere dimineața, la ora 3 și jumătate, la ușa Casei Celor o Mie de Ochi. Meno ieși, încă pe jumătate adormit, în halat de baie și papuci, și fu dat la o parte de o ceată de bărbați în uniformă, care cerură să fie duși la domnul și doamna Stahl. Stahl ieși din dormitor, cu ochii umflați, cu puținul păr pe care-l avea răvășit tot, iar de după el se iți Sabine.

— Domnul Gerhart și doamna Sabine Stahl?

Fură arestați în numele poporului, acuzați de intenția de a fugi din țară.

— Dumneavoastră — li se adresă unul dintre bărbații în uniformă lui Meno și familiilor Honich și Lange, care, sculați de zgomot, ieșiseră și ei pe scară — urmează să fiți anchetați și trebuie să vă prezentați la ora 9 la Grauleite pentru interogatoriu. O să aducem la cunoștință acest lucru la locurile dumneavoastră de muncă.

— Ei da, domnule doctor, de ciudată, e cam ciudată toată chestia asta de care ziceți. Păi să construiască unul în același șopron cu dumneavoastră un avion! Așa, pur și simplu un avion, și nici măcar unul cu telecomandă, așa cum am eu pentru băiatul meu, să zboare în jurul tăului, nu — un avion adevărat, un obiect zburător care a fost considerat a fi funcțional de către experții noștri. Și vreți să-mi spuneți mie cum că n-ați observat nimic? Păi da' n-o să vă creadă nimeni cum că ați crede așa ceva, credeți-mă. Dar hai să ne calmăm acum. Haideți, domnu' doctor, păi da' dumneavoastră aveți un talent să intrați tot mereu în bucluc. Așadar, Stahl ăsta a meșterit pasărea fără știința dumneavoastră. Și unde mai pui că, mai mult ca sigur, s-a și antrenat. Păi nu?

67

Lignit

Cine spunea „mină" spunea: „vânt". Vântul era mereu acolo. Venea de pretutindeni, aducea mirosurile din Samarkand, ceţurile galbene, praful de carbid şi varul nestins de prin fabrica de var. Când cerul atârna la mică înălţime şi în depărtare pâlniile negre de smog precis etalonate pendulau ca nişte cordoane ombilicale între zonele ruginii-maronii de uter de pe pământ şi între feţii leneşi, de nori, care aveau ceva dintr-un duh închis într-o sticlă, îşi lua avânt la marginea minei, acolo unde până şi buruienile abia dacă îşi puteau duce zilele, după care sărea, sigur de sine şi elegant ca un parașutist, pe terasa care se afla mai jos şi care era brăzdată de urme de roţi, transformându-se într-un copil care se bălăceşte încântat în timpul băii, împingea în faţa sa camioanele W50 şi „Ural" de se umflau remorcile şi, acolo unde nu se închisese bine, se smulgeau din cârlig, aşa cum se zbăteau aripile unor păsări prinse prin negura vremurilor; sau le trimitea camioanelor în întâmpinare nişte straturi de pământ uscat care le frânau într-atât de tare, încât şoferii trebuiau să apese pe accelerator chiar şi atunci când mergeau în jos. Atunci, vizibilitatea din partea interioară a parbrizului era limitată, în faţă ridicându-se vârtejuri de praf de lignit, înghiţind fără efort lumina reflectoarelor, astfel încât vehiculele imense care veneau acum din sens opus şi care erau împinse de vânt şi apucate de gulerele remorcilor îşi făceau apariţia în mod abrupt de prin întuneric. Şoferii amplasaseră pe acoperişurile cabinelor nişte claxoane speciale care îi evocau lui Christian hornurile folosite pe vapoare în timp de ceaţă (nu întreba, cine ştie, poate chiar aşa şi era), dar chiar şi urletele acestor gâtlejuri care, altminteri, se auzeau la o depărtare de mai mulţi kilometri se opreau atunci când vântul decidea să bată de jos în sus. Vântul ţopăia în josul teraselor cu zburdălnicie, dar poposea răbdător pe fiecare în parte, ronţăia şi mușca iregularităţile şi netezea terasa, acest traseu de melc coborând în spirale din ce în ce mai mici, pe care camioanele urcau şi coborau tot transportând turele de muncitori care stăteau, pe lungimea remorcii, pe nişte

banchete de lemn ce șerpuiau zdrăngănindu-le oasele și tot bălăngănindu-se. Jos, în cercul descris de fundul exploatării la zi, în formă de pâlnie, vântul se oprea uneori minute în șir. O durată destul de arogantă, își spunea Christian, ridicând capul și ascultând cu atenție în întunericul albit într-un fel gazos de luminile mașinilor. Vântul aștepta. Aduna el oare forțe pentru atacul împotriva excavatoarelor care se mișcau cu un aer greoi și definitiv? Se opinteau cu umerii împotriva vântului și nu le păsa. Dar vântul, care părea să fi găsit în sfârșit ceva care să-l provoace și care era potrivit să stingă cheful din mânie (care își reducea forțele), să provoace răni și să fie rănit în contextul unei adversități adevărate, răni ce fac ca victoria să fie triumfală, luminând (ca tăietura printr-o comodă Biedermeier incredibil de valoroasă, incredibil de greu de repetat și care a fost lăsată în grija unui ferăstrău circular); vântul se reîntorcea și, întrucât nu reușea (deocamdată) să le vină de hac excavatoarelor, se ținea jos, pe la nivelul solului, unde trebuia să coboare dacă voiau să dea înainte sau înapoi cu excavatorul și de care aveau nevoie să fie neted precum o masă, ca o suprafață plană, după cum se spunea prin mină. Pe cât erau de insensibile mașinile astea la rezistența opusă de pământul umed de la nivelul pânzei freatice și de straturile sedimentare de cărbune (cupele transportoare mușcau din ele cu atâta ușurință, de-ai fi zis că erau cacao instant), pe atât de sensibile erau la pante; Christian învățase că un excavator de decopertare, chiar dacă arăta el cam greoi de fel, era un sistem cu un echilibru fragil, putându-se răsturna chiar și la cea mai mică înclinare a bazei. Vântul se lăsa, festiv (oarecum... așa, cum se lasă jambierele, își spuse Christian de pe locul lui, de sus, de pe excavator) și desfăcea brațele ca un briceag militar elvețian, atâta doar că uneltele pe care vântul le dezvelea erau ca un ciomag, mai bine spus ... ca un îmblăciu. Coregrafia năprasnică și, în anumite privințe, admirabilă (felul radical și apucat în care vântul declara câte o porțiune a pământului, și nu întotdeauna cea mai potrivită, ca fiind o arie de treierat era ceva de care îndeobște erau capabili numai oamenii) îl făcea pe Christian să râdă (se străduia să nu râdă, se temea de vântul ăsta), pe de o parte, și îl atâța, pe de alta, să se poarte cu nechibzuință, ceea ce îl surprindea și îl umplea de o vitalitate rară, dar care, atunci când se manifesta, se manifesta cu atât mai intens, și care era, nefiind liberă de cruzime, de o vitalitate înspăimântătoare; sărea cât putea de repede de pe excavator și se punea acolo unde cafteala dintre vânt și excavator era mai mare, își înălța capul către golurile prevăzute în cupa excavatorului care cădeau peste el ca niște candelabre prăbușite din cerul nopții, și striga. Asta îl făcea să se deconecteze, asta îi scutura membrele. Se gândea la Burre, la Reina. Și totuși nu putea să nu-și cânte cu voce tare propriul noroc, în ciuda impactului buimăcitor al nenorocirii.

Era al treilea om pe excavator. Sarcina lui era să curețe roata cu zbaturi. Pământul de deasupra cărbunelui era îndepărtat în mod sistematic, începând cu cantul de sus al zonei de excavare, care se tăia la o adâncime de mai bine

de un metru sub nivelul de exploatare și care limita în plan orizontal gradul de libertate al brațului roții cu zbaturi, de la stânga la dreapta, înaintându-se apoi până la nivelul aflat imediat mai jos și continuând acolo de la dreapta la stânga. Dura oare o tură douăzeci de minute, o jumătate de oră? Christian nu știa, pe excavator nu avea voie să poarte ceas. În vârful cursei, roata cu zbaturi se oprea, iar Christian se cățăra, după ce prinse meseria, vioi ca un urangutan, peste barele verticale de susținere, peste grătare și pasarela cu balustradă, până în față, urcându-se pe macaraua rabatabilă la al cărei capăt, aproximativ la cincisprezece metri de corpul principal al excavatorului, începea munca lui: îndepărtarea maselor de pământ prinse de roată. Pentru asta folosea un târnăcop ascuțit, pe care șoferul excavatorului îl ascuțea la începutul turei în atelierul aflat în partea de sus a excavatorului, care semăna cu un cuib de ciori, iar atunci când gerul făcea ca pământul să se întărească, mai ascuțea și un topor de măcelar care nu făcea parte din echipamentul standard și pe care i-l adusese „omul al doilea" (o matahală de vârstă incertă, îmbrăcată în salopetă de bărbat, care chiar și în pauză, la masă, își păstra mănușile în mâini și nu spunea nimic) și pe care îl cerea înapoi cu un grohăit morocănos la ieșirea din tură. Christian dădea cu toporul frenetic, ca un ucigaș, simțea în spate privirea șoferului excavatorului care cerceta din cabina lui, lăsată mai jos, întunericul de deasupra unei țigări care când licărea, când se stingea; șoferul excavatorului avea el o chestie, să pornească roata după exact zece minute, uneori și mai devreme și numai așa, de probă și „pentru înviorare", cum spunea el. Christian încerca să estimeze timpul care trecea bazându-se pe simțul pe care și-l formase tot ascultând ceasul de zece minute al lui Meno, dar nu reușea defel, deși crezuse că acel interval de timp îi crescuse în carne. Pământul întărit care se prinsese de apărătoarea roții cu zbaturi avea, atunci când nu era înghețat, o consistență de dop de plută; târnăcopul ascuțit și toporul de măcelar săriră înapoi, Christian scăpă unealta din mână nu o dată, lovindu-se jos, acolo, în adâncurile de lângă șenile, ca o jucărie prăpădită și subțire. Când dădea înghețul, în minutul care trecea să ajungă el din locul lui de pe excavator până la roata cu zbaturi, pământul se întărea, dobândind consistența unui trunchi de copac. Atunci, Christian tot lovea, crăpa, tăia din masa neagră-maronie, nereușind să scoată însă decât mici bucățele și cioburi, încordându-și toate forțele, gonit de teama de a fi prins de roata ce începea a se roti dintr-odată. Aici sus vântul te lua de nu te vedeai, fără a mai recurge la manevrele de învăluire ale trupelor sale de uscat, care, dacă stăteai să aștepți, se vădeau a fi o lingușire mincinoasă, fără mănușile de box ale boxerilor săi, făcuți din praf, de la categoria muscă, gâfâind înfundat, fără pernele de aer de sub bolțurile cu platfus de pe benzile rulante care duceau mai departe deșeurile și deasupra cărora se bălăngăneau niște lămpi din tablă ce păreau a fi niște mușterii răi de plată surprinși de mânia unor hangii cu forțe de urs. Medicul de vas îi vorbise lui Christian de corăbii cu pânze pe timp de

furtună și de marinarii care atârnau de catarg la douăzeci, treizeci de metri deasupra mării tumultuoase, căutând să-și țină echilibrul pe niște pânze numite „cal", agățați de o pânză rebelă, turbată, care își desfăcea toate legăturile și pe care încercau s-o pună la adăpost. „O mână pentru corabie, o mână pentru viață." „Prea abrupt", își spuse Christian, „nu ești pe un vas." Dar îl ajuta să-și închipuie că e, iar închipuirea lui frângea realitatea, o făcea mai suportabilă într-un fel necomplicat. Apă... și șobolani. În fundul minei se aduna apă, iar pompele nu mai pridideau s-o scoată, și uneori horcăitul țevilor lor, care făcea parte din corul vântului, i se părea lui Christian că seamănă cu o luptă pe viață și pe moarte a unor ființe care lucrau, de fapt, în aparatele astea (transformate în sclavi și încuiate acolo de către un blestem modern) și pe care le compătimea pentru că ele trebuiau să bea tot timpul numai apă — ceea ce constituia pentru el o nouă dovadă a faptului că există și un aspect gradual al torturilor. Șobolanii erau grași și nu se jenau de nimic și aveau maleabilitatea unduioasă a animalelor pe care trebuie să le ții presate între mâini (pisici sălbăticite, polecats, șerpi bătrâni); șoferului excavatorului, pe care Christian nu-l știa după nume, ci numai după poreclă („Schecki" sau „Scheggi", în funcție de gradul de însuflețire împrumutat de la alcool), îi plăcea să tragă în ei din cabină cu o pușcă cu aer comprimat, atunci când roata cu zbaturi se bloca în munte și începea să-și ia masa lui de cârtiță, ambiția lui fiind să-i nimerească „în mod curat" (în ochi sau, și mai bine, în coada alunecoasă și roză, descoperită, care „prindea viață" atunci, devenind o biciușcă prinsă într-un dans smintit, după cum îi spuse Schecki, într-una dintre puținele discuții pe care le purtă cu Christian și pe care o începuse ridicând vag mâna înspre cantul povârnișului și cu un mârâit „Acolo sus erau cândva cimitire", când Christian descoperise în roata cu zbaturi un picior care nu putrezise cu totul); Schecki rânjea, bea o gură de ceai de trandafiri, cu care conducerea șantierului îi aproviziona pe gratis pe muncitori, apăsa butonul radioului de bord al excavatorului și urla în microfon „Gata, începe potolul"; îi răspundea un scârțâit enervat din cabina Janetei (așa îi ziceau muncitoarei care lucra la descărcare); Janeta mai lăsa să curgă vreo câteva fragmente de cărbune pe vagonul pe care tocmai îl umpluse, închidea ușa de la cabină, se apleca peste brațul de descărcare și scotea un strigăt, confirmat de un fluierat sâcâitor al locomotivei aflate în fața vagoanelor. Pășea în sala comună, unde sarcina lui Christian era să pună la masă patru dintre farfuriile de plastic zgâriate, având pe spate indicația că erau proprietatea Combinatului de lignit, și trei seturi de tacâmuri de aluminiu (Janeta mânca folosindu-se de un satâr personal) și să pună în priză tabla de prăjit care ieșea din perete, lângă dulăpiorul în care își ținea Janeta hainele. Când tabla era înroșită, Janeta se ridica, își proțăpea un cub de margarină pe satâr, îl trântea de tabla îndoită la canturi, unde margarina se punea să înoate de colo-colo, șuierând (margarina care se scurgea pe lângă tablă se vărsa într-un coif ruginit de pe

vremea Wehrmacht-ului, pe care Schecki îl scosese din pământul excavat și îl fixase sub tablă), scotea din rucsacul ei (fără să-și dea jos mănușile) patru cotlete, le proțăpea și pe ele în satâr, lăsa să se scurgă sângele, le arunca mânioasă pe tablă, le întorcea și arunca, dintr-o cutie care conținea toate aceste trei condimente, sare, piper și usturoi peste carnea pusă la prăjit și îi chema cu un gest disprețuitor, atunci când cotletele erau gata, pe Schecki și pe conductorul de locomotivă, care între timp îșI povesteau bancuri obscene care circulau prin mină. Lui Christian îi dădea chiar ea carnea, ezitând nițeluș înainte de a-i face vânt farfuriei înspre el, astfel încât farfuria aluneca pe masă, din ea revărsându-se sosul și sângele pe fața de masă din pânză cerată. De cele mai multe ori mâncau pe la 2 noaptea, iar în timpul acesta tabla de metal se răcea. Locuiau cu toții *la cărbune*; exploatarea lor minieră era numai una dintre multele exploatări miniere interconectate, alcătuind în plan orizontal un conglomerat de pământ răvășit, mâzgă, movile și vine de cărbune pe care se odihneau excavatoarele, ca niște căutători de comori în jurul cărora roiau basculantele ca niște insecte care sug sângele. *La cărbune*; undeva prin întunericul care venea ori de sus (cerul ce se învârtea rapid), ori de jos (argilă, humă, bălțile strălucind uleios, pe care era mai bine să le ocolești) se aflau rămășițele unei localități: ziduri de partiționare pentru prevenirea răspândirii incendiilor, garduri putrezite, case rupte de-a curmezișul, resturi de tapete și contururile unor obiecte utilitare mai erau încă vizibile, o filială a rețelei de magazine „Konsum", unde nu mai era nimeni care să vândă (Schecki, Janeta și conductorul de locomotivă se descurcau, ținând vreo câteva vaci și câțiva porci și cultivând cele trebuincioase). Janeta locuia într-o gospodărie care rămăsese dintr-un sat, singură cu tatăl ei, fostul măcelar al satului, bolind, fără curent, fără apă caldă, fără ca măcar să ducă acolo vreunul dintre numeroasele tronsoane de mocăniță. În ultima oră a turei de noapte, Christian era pe tură la descărcator. Janeta trecea, ghidată de instinct și de cunoașterea precisă a mereu schimbătoarelor drumuri din zona de exploatare minieră, pe lângă vagoanele abia luminate și benzile transportoare lungi de mai mulți kilometri, pentru a le putea da de mâncare animalelor când se crăpa de ziuă. În cabina descărcătorului atârna, lângă fereastră, un afiș cu niște insule verzi într-o mare verde.

Final:

Maelström

Timpul cădea din timp și îmbătrânea. Timpul rămânea timp pe un ceas fără arătătoare. Timpul de sus era trecere, soarele se înălța pe cadrane de ceas, arătând dimineața, prânzul, seara, arătând pe calendare zilele trecute, ziua de azi, zilele ce aveau să vină. Timpul sărea, timpul se învârtea în cerc, timpul se grăbea: o bilă rostogolindu-se în josul unui ecartament foarte îngust de trenuleț. Dar timpul de jos indica legile și nu se sinchisea de ceasurile omenești. Era o țară cuprinsă de o boală ciudată, tineretul era bătrân, tineretul nu voia să se maturizeze, cetățenii trăiau în nișe, se retrăgeau în corpul statului care, guvernat fiind de către babalâci, zăcea cuprins de un somn aproape de moarte. Timp al fosilelor; peștii erau aruncați pe mal când apele își pierdeau drumul, zbătându-se în tăcere un timp, încovoindu-se, mureau fără să se miște și împietreau; în pereții caselor, pe coridoarele pline de mucegai ale casei scărilor, se topeau în dosare, deveneau filigran. Această boală ciudată își lăsa amprenta pe fețele oamenilor; era contagioasă, neexistând niciun adult care să n-o fi luat, niciun copil care să fi rămas inocent. Adevăruri înghițite, gânduri nerostite amărau trupul, îl răscoleau, transformându-l într-o mină de teamă și ură. Încremenirea și pleoștirea erau deopotrivă simptomele principale ale acestei boli ciudate. Prin aer era un voal prin care lumea respira și vorbea. Contururile deveneau neclare, lucrurilor nu li se mai spunea pe nume. Pictorii pictau evaziv, ziarele tipăreau înșiruiri de litere negre, dar nu ele îi serveau comunicării, ci spațiul dintre ele; umbre albe ale unor cuvinte care trebuiau adulmecate și interpretate. Pe scene se vorbea în ritmuri antice. Beton... vată... nori... apă... beton...

dar apoi deodată...,

scria Meno,

dar apoi deodată...

68

Din motive tehnice. Seara Valpurgiei

Dansuri, vise... Somnul dobândea o consistență de aluat, tura de dimineață venea și pleca, ușile erau trântite, din camerele aflate la capătul din spate al coridorului barăcii se auzea hăhăitul lui Măseluță, care îl trimitea pe subofițerul de serviciu ori pe adjunctul acestuia la cel mai apropiat punct de vânzare pentru a cumpăra tărie (de dincolo, din Samarkand, la o oră de mers pe jos prin mâzgă și prin mândra lipsă de vitalitate a Țării nimănui)... „Să fii beat turtă timp de o săptămână", spunea Măseluță, „și să te scoli apoi de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic, pur și simplu să dai la o parte o săptămână așa cum ai da jos niște *popice*. Șapte pagini goale în calendar și tu totuși să mai existi." — „Asta e o chestie prea luxoasă, șefu'", îi răspundea Clătită, care avea privilegiul de a sta în timpul liber la marginea minei și de a cânta la acordeon niște tangouri pentru excavatoare; avea dreptul să i se adreseze lui Măseluță în felul acesta datorită afacerilor pe care le învârtea împreună cu el. Dar Măseluță părea să facă joc dublu, amenințându-l pe Clătită „cu știi tu ce, Kretzschmar", așa că, la un moment dat, Clătită se apucase să întocmească o listă pe care o completa din când în când. Prea luxos: să nu știi de tine o săptămână întreagă și apoi să-ți tragi pe tine uniforma — „asta nu pot s-o facă nici măcar regii. Apropo, m-ar interesa. Îmi plac turelele deschise, șefu'".

Între ture, pe așternuturile galbene ca lămâia, care făceau ca certurile dintre soldați să dobândească un aer tihnit, în fumul des de tabac, în zăngănitul zarurilor, în vocile plictisite și frustrate ale celor care jucau skat, Christian stătea mult să se gândească.

— Tu crezi că Burre era informator?

— Cred că da. Și uite cu ce s-a ales, măi, Nemo!

— Nu-mi mai spui băiatul mamei?

— Cine rezistă o vară în carbid nu mai e băiatul mamei. E un simplu fapt, o simplă constatare. Acum o să ți-o iei în cap, ei? Aplauzele sunt hrana noastră, cum se spune la circ.

— L-am văzut în fața clădirii comandamentului. Îi vezi pe mulți pe-acolo, dar nu în felul ăsta. E greu de explicat, dar mi-am dat seama unde mergea.

— Dacă aș fi fost în locul lui, aș fi făcut același lucru. Le povestești câte ceva și ai liniște. Le-ar fi cam greu să te încalțe apoi cu ceva.

— Auzi, ia spune, de mine ce le-ai fi povestit?

— Că îți petreci prea mult gândind pentru un tânăr comunist convins. Și că ești periculos. Un șmecher care poate să-și țină gura vreme atât de îndelungată ca tine, care observă totul în tăcere și nu are cu nimeni vreun contact mai strâns nu e mulțumit cu o soluție parțială scoasă la plesneală. Un tip din ăsta vrea mai mult. Libertate și dreptate, de exemplu. Și ăștia sunt mereu cei care fac greutăți.

— Poate ești informator?

— Nu mi-ar folosi. Ar fi mortal pentru afacerile mele. Trăiesc de pe urma renumelui meu, și așa ceva iese întotdeauna la iveală, așa cum iese la iveală umezeala prin perete.

— Totuși.

— Dacă îmi spunea chestia asta altcineva, îl plesneam cu asta între coaste de nu se vedea, spuse Clătită arătând către un drug de fier care stătea rezemat de peretele barăcii.

Până la 29 decembrie fusese o iarnă peste măsură de blândă; gerul se lăsă dintr-odată, Christian văzând de la excavatorul său cum înghețau băltoacele și cum ploaia se transforma în mod abrupt în grindină. Circuitele locomotivelor electrice ale minei pârâiau. Vântul sufla un praf alb, rece.

— Măi să fie! spuse brigadierul care conducea tura, aranjându-și casca de protecție și privind cu îngrijorare cum se stârnea vântul. Din treaba asta se poate isca ceva rău. Și tocmai acum, când vine revelionul.

— Meno, la ora 4 fix.

Râsul gutural, răgușit, de fumătoare, al lui Madame Eglantine îți atrăgea privirea către ochii ei care erau speriați și mari, având strălucirea vulnerabilă a unor castane abia ieșite din coaja lor țepoasă, și spre îmbrăcămintea ei (din pânză naturală, cu niște trandafiri roșii din pâslă, cam îndrăzneți), asupra mersului ei nepotrivit de provocator, melancolic, în tenișii ieftini sau (iarna) în niște ghete moștenite, cu șireturi pe care îi plăcea să le lase dezlegate; o fată mare, își spuse Meno, urmând-o în sala de întruniri a editurii, unde lectorul Kurz dăduse deja drumul la televizor pentru a urmări în direct „Ceremonia festivă a Comitetului Central al Partidului Unității Socialiste a Germaniei cu ocazia împlinirii a șaptezeci de ani de la înființarea Partidului Comunist German". Dar câteva secunde mai târziu imaginea se dezintegră, caloriferele pocniră și se răciră, frigiderul de pe coridor încetă să mai mormăie, iar tipograful Udo Männchen, care stătea la fereastră, spuse:

— Trăim la extreme... dar în lipsă de instrumente. Toată strada Thälmann e în întuneric. Ar trebui să publicăm texte scrise în Braille.

— Ați mai propus asta și ultima dată, dar poanta n-a devenit mai haioasă, mârâi lectorul Kurz.

Doamna Zäpter aduse lumânări, cozonaci de Crăciun și turtă dulce făcută chiar de ea.

— Ceaiul tocmai voiam să-l fac.

— Păi doar pentru asta avem primusul, spuse dispecerul Kai-Uwe Knapp. Chiar l-am umplut... omul e o ființă capabilă să învețe.

— Ce romantic! oftară în același timp Miss Mimi și Melanie Mordewein, care stătea lângă ea; Miss Mimi nimerise tonul atât de precis, în mod răutăcios, încât râsetele întârziară și se menținură numai la o nuanță admirativă.

Niklas își puse niște mănuși albe, scoase din înveliș și din țipla protectoare din hârtie, prevăzută cu o folie, splendidul disc produs de Casa de discuri EMI pe carei i-l făcuse cadou unul dintre pacienții săi de la Capela de Stat, apucă discul între degetul mijlociu și degetul mare (arătătorul se sprijinea de eticheta roșie care ilustra un câine ascultând vocea stăpânului său ce se revărsa dintr-o pâlnie de gramofon), se apucă să le mângâie cu niște fibre extrem de moi de cărbune înfipte într-o perie de aluminiu (primită și ea cadou de la un pacient iubitor de muzică) din Japonia, ca o colecție de sprâncene ademenitoare de femeie, despre care se spunea că îndepărtează praful mai bine decât cârpa galbenă pe care Întreprinderea de Stat „Discuri germane" ți-o vindea odată cu discurile Eterna, pieptănă delicat și îngândurat coloana sonoră cea plină de finețe până când Erik Orré, care era liber în acea seară și care se întreținuse cu Richard despre ulcere duodenale, spuse:

— Ei, hai, nu te mai frământa, măi, Niklas, cred că ei au încredere în tine.

Soții Schwede (ea, cântăreață de operă, neajutorată, dar plină de șarm, privind de sub lentilele ei de ochelari groase cât un fund de sticlă; el era, după părerea lui Richard, arătos precum Clark Gable, cu un barbișon gen Menjou, îmbrăcat într-o jachetă croșetată, și lucra la reprezentanța de pe Lindwurmring a Consiliului pentru Ajutor Economic Reciproc; femeile de acolo îi spuneau pe numele mic, Nino) stăteau la fereastră, ținând amândoi în mână câte un pahar de bere, iar Nino spuse:

— Dacă mai continuă să ningă așa, putem să dăm drumul din nou la încălzitorul de apă, Billie.

Tot orașul părea a fi prins în mișcare. Lumea se împingea, se înghesuia, prin întuneric lucrurile se spărgeau repede, violența fiind mai ținută în frâu la lumina felinarelor stradale și poate și datorită ochilor omului pe care îl înjurai, pe care îl înghionteai, în care intrai, pe care îl loveai, violența creștea fără ca lumea să resimtă vreo remușcare; grupuri care se formau, dispersându-se

însă în câteva minute; curenții de oameni păreau să urmeze cu grijă schimbările atmosferei, uneori fiind vorba pur și simplu numai de un zvon purtat mai departe cu jumătate de voce, de un magnetism corectat (îmbrânceli, speranțe), în debandadă, ca niște albine speriate cărora li s-a luat roiul. Se auzeau urlete și oftaturi, strigăte răsunând pe străzile întunecate, zgomote de geamuri sparte. „Au început deja să jefuiască?", se întrebă Meno, străduindu-se să-și țină firea; își apucă geanta bine și o luă prin Piața Veche, în direcția Pieței Poștei, unde spera să găsească un tramvai care să meargă. La localul Zwinger, căruia lumea îi spunea disprețuitor „cantină", mai erau încă aprinse vreo câteva lumini, la fel la Casa Cărții și la Oficiul Central al Poștei, construit de către niște firme suedeze în stil cazemată. Meno se trezi într-o mulțime ce devenea tot mai deasă, oamenii simțindu-se atrași instinctiv de lumini, ca moliile, niște ființe heliotrope pentru care ar fi fost poate mai bine în întuneric. Începu să ningă tare. Clădirea teatrului se afla în întuneric, afișul „Socialismul învinge" se stinsese. Tramvaiele nu mai mergeau, acele amfibii încremenite într-o bilă de zăpadă.

„Transport alternativ", le tot striga unul dintre vatmani oamenilor care se îmbulzeau, învelindu-se resemnat și grijuliu într-o pătură. Autobuzul care trebuia să preia călătorii tramvaiului 11 pleca de la Aleea „Julian Grimau", de la Casa Presei, și era arhiplin; Meno îi recunoscu pe domnul Knabe, pe doctorița Krausewitz, pe domnul Malthakus, îmbrăcat în costumul cel bun, cu papion, și chiar și pe doamna von Stern, care își bâțâia viguros abonamentul atunci când pictorul Dietzsch o ajută să se suie în autobuz și să ia loc pe un scaun eliberat pentru ea.

— Semperoper, teatru — e totul aglomerat de nu se mai poate, îi strigă ea supărată lui Meno.

Autobuzul mergea până la Waldschlößchenstraße.

— Și restul traseului? Nu care cumva vă așteptați să mergem pe jos?

— Asta e! răspunse șoferul dând din umeri. Am instrucțiunile mele.

La Mordgrundbrücke, după câțiva kilometri de mers pe jos, micuța coloană a celor care mai rămăseseră se opri. Muntele care se afla în fața lor nu era foarte abrupt, dar, după cum se putea recunoaște în lumina ciudată a ninsorii, era acoperit de un strat protector, lăptos, de gheață. La jumătatea dâmbului rămăsese înțepenit un tramvai cu luminile stinse, acoperit de gheață până deasupra roților, iar din cablurile electrice de sus și din partea dinspre Mordgrund a muntelui atârnau niște țurțuri de gheață lungi, cu forme ciudate.

— Se vede treaba că s-au spart țevile principale de apă, spuse Malthakus cu un aer admirativ. Întrebarea e cum ajungem noi sus. Dacă nu ne trage nimeni de frânghii...

— Ne-ar trebui un sistem de ancorare, așa cum e folosit de către alpiniști, observă doamna von Stern. Aveam în timpul războiului, când dădea câte un ger atât de crunt.

— Alminteri, chestia asta se transformă într-un alunecuș general de toată frumusețea și putem să ieșim mâine din pârâu, spărgând gheața.

— Eu oricum nu urc acolo sus de bunăvoie cu instrumentele mele, explică un contrabasist al Capelei de Stat.

Un coleg de la Waldhorn îi ține isonul:

— Instrumentele noastre valoroase.

— Păi de ce nu le-ați lăsat la Operă? întrebă domnul Knabe iritat.

— Ce întrebare... iertați-mă, dar chestia asta trebuie spusă: ce întrebare prostească! Că doar salonul dumneavoastră de matematică e probabil bine asigurat și în situații dintr-astea, dar bietele noastre garderobe de artist? Credeți că-mi las instrumentul singur?

— Bine, dar aveți o altă propunere?

— Pur și simplu urcăm pe Schillerstraße.

— Și acolo sunt conducte principale. Trebuie că și alea s-au spart. Iar dacă o luăm pe Buchensteig, e și mai abrupt. Dar vă rog, puteți să mergeți să vedeți. Sau rămâneți pur și simplu aici, cu instrumentele dumneavoastră costisitoare cu tot, replică domnul Knabe pe un ton batjocoritor.

— Ei da, facem cale-ntoarsă și tragem la un hotel, fu de părere Malthakus. Mi-au mai rămas vreo câteva mărci și poate că ne lasă Eckberg să stăm pe datorie.

— Nu vă faceți iluzii, spuse Meno. Hotelurile sunt pline de evacuați din Johannstadt.

— Uite acolo! Un plug de zăpadă! spuse muzicianul din Waldhorn, arătând către porțiunea aflată în fața străzii Kuckucksteig.

Gerul te pătrundea tot, gerul făcea ghemotoc ceața albă din turnurile de răcire ale centralei termice, care, altfel, înflorea ca un vis plin de beatitudine: să ai cerul aici pe pământ, să-l ai clar, exploziv, incendiar și fantastic, umflându-se spre a forma efemere ciuperci atomice; frigul făcea ca fierul târnăcoapelor să se audă altfel; cablurile electrice ale centralei termice, care altminteri zumzăiau de electricitate, șopteau ca niște corzi înfundate de instrumente muzicale, păreau, din cauza gheții, grosiere și sensibile la durere; făcute de mâna omului. Christian lucrase fără întrerupere șaptesprezece ore. În fața centralei se adunau vagoanele cu lignit. Dar acesta înghețase în vagoane și trebuia degajat cu ajutorul unor explozii; pentru scurte intervale de timp, detonările făceau să nu se mai audă răpăitul picamerelor care fuseseră aduse în grabă din RFG. Nu era plăcut să faci parte din comandoul care avea sarcina să degajeze vagoanele la care explozibilul nu detonase.

— Avem doi candidați, se oferi Măseluță când conductorii de locomotivă se apucaseră să-i pună pe burlacii din rândurile lor să tragă la sorți. Hoffmann sau Kretzschmar, cine se duce? (Aruncă o monedă și hotărî.) Kretzschmar.

— Rămâi aici, spuse Christian, mă duc eu.

— De ce? întrebă Măseluță uimit.

— La el nu iese bine.

— N-ai decât — spuse Măseluță —, mie mi-e indiferent. N-am nimic împotriva eroilor.

— Nu face pe grozavul, Nemo! Îți tremură genunchii.

— Da, dar tu rămâi totuși aici!

Nu avea să se întâmple nimic: așa se autosugestiona Christian.

Un elicopter ateriză, iar din el ieșiră câțiva granguri care dădeau nervos din brațe, alergând încolo și încoace și tot butonând aparatele de emisie-recepție, discutând cu Comandamentul de criză al Combinatului de lignit (se desfășurau pe masă planuri care captau atenția preț de o clipă, după care apărea ceva nou, iar planurile se strângeau la loc în role și rămâneau acolo, jignite); erau factori de decizie care făceau în fața centralei termice și a soarelui ce apunea rece în spatele ei niște mișcări care îi readuseră lui Christian în minte dansurile de incantare ale indienilor. Înainte ca factorii de decizie să se cațere din nou înapoi în elicopter, stăteau nemișcați cu brațele încrucișate în fața vagoanelor cu cărbune, o adunătură de bărbați triști, lipsiți de putere.

30 decembrie: din oraș soseau evacuații cu camioane militare care se chinuiau să urce drumul pe Mordgrund în sus, degajat cu ajutorul târnăcoapelor; de pe munte se tot scurgea apă nouă, care se transforma în gheață; pietricelele și cenușa nu reușeau să împiedice ca ruta să se transforme într-un tobogan periculos. Richard văzu soldații câtorva companii și niște angajați de pe Grauleite mânuind târnăcoapele pentru a degaja drumurile. Câte un funcționar presăra sare și nisip. De unde venea apa? Întreruperea curentului — se spunea că sudul țării ar fi afectat, capitala bucurându-se, datorită măsurilor speciale de prevenire a unei crize de alimentare cu energie electrică, de splendoarea tihnitei stări de spirit dinaintea revelionului — făcuse ca apa să înghețe în multe conducte, ceea ce dusese la spargerea acestor conducte; dar era, totuși, gheață? se gândi Richard în timp ce mergea prin zăpadă alături de Niklas, observând apa care se scurgea pe străzi; apa nouă venea șiroaie, înghețând apoi rapid, de nu mai pridideau oamenii cu împrăștiatul sării. Niklas trăgea după el un cărucior cu pansamente și medicamente pe care îl luase de la el din dispensar. Richard scăpă o înjurătură în șoaptă; crezuse că va petrece revelionul în tihnă, la un păhărel, o conversație, ceva, într-o atmosferă liniștită, așa, ca după Crăciun, făcând poate o plimbare până la Philaletesblick, pentru a privi orașul strălucitor de rachete și a ține un toast în cinstea Anului Nou... Anne mai era încă la Kurt, la Schandau, și bineînțeles că nu mai mergea niciun tren; stabiliseră ca Richard să sune la preotul de la Sf. Johannis (Kurt tot nu avea telefon); dar linia fusese moartă — colac peste pupăză. Acum, Anne era blocată la Schandau, iar el își croia drum în cizme, alături de Niklas, prin gheață și zăpadă, pentru a îngriji pacienții

care probabil că existau deja. Mersera la lazaret, unde Barsano și comitetul său de criză aranjaseră o bază de acțiune și unde erau evacuați locuitorii zonelor nou construite: din Prohlis, din Reick, din Gorbitz și din Johannstadt.

— Ai observat că simțul tactil pare să se estompeze atunci când auzi mai prost?

Lui Richard i se păru că Niklas înțelege gravitatea situației.

— Ezzo probabil că a rămas blocat la Conservator, Reglinde voia să petreacă împreună cu niște prieteni din partea nouă a orașului, iar Gudrun avea spectacol. Meno! Hei, Meno! Ai văzut-o pe Gudrun?

Meno, care se dădea jos dintr-un camion, dădu din cap.

— În autobuzul nostru nu era. Mergeți la lazaret?

— Domnule Rohde! strigă Barsano de la poarta de intrare cu steaua roșie, făcându-i semn cu mâna. Ajutați-ne, că doar vorbiți rușește. Eu sunt prins până peste cap cu coordonatul. Poate avem nevoie de dumneavoastră ca interpret! Domnule Hoffmann, domnule Tietze! Vă rog să vă prezentați la medicul de gardă.

Un loc interzis, un loc făcut din praf, își spuse Meno, și trecu prin poarta pe care un soldat-planton buimac încerca s-o apere. NATURA SANAT, îl salută fosta baie de doamne, iar în fața ei se iți, zâmbind ca un kirghiz, capul argintiu al lui Lenin. Pasarelele erau în paragină, geamurile erau sparte, ornamentele în Jugendstil, ofilite, iar acoperișurile erau mâncate de furtuni și ploi. Din streșinile care erau rupte în multe locuri de șindrilele care trecuseră prin ele așa cum trec zimții printr-unul dintre pieptenii fini, tăiate de mână cu ferăstrăul, unse cu urări și promisiuni, ale frizerilor de prin saloanele de frumusețe, năpădeau niște țurțuri de gheață grei și murdari, de parcă ar fi vrut să reducă la tăcere muzica dintr-o cutie muzicală a cărei grație ar fi mărit fisurile clădirilor și ar fi sporit mormăitul benzii transportoare ce venea dinspre centrala termică de pe povârniș. Pe pasarelele din fața fostelor camere ale pacientelor edificiului balnear se aflau vechile ciubăre umplute ochi cu bușteni și hârtie veche de ziar. Niște pânze de păianjen atârnau din sculpturile în lemn ca zorzoanele de pe coifurile tătarilor, negre și lucind din pricina gerului. Dar erau oare pânze de păianjen? Meno crezu că se înșelase. Formele astea nu le aveau niciunele dintre pânzele de păianjen pe care le știa el, nici măcar cele care au fost țesute pe parcursul a mai multor decenii, în numeroase straturi, și distruse apoi în câteva clipe. Erau niște împletituri, niște formațiuni de mușchi atârnând vertical, supte de pulpa copacilor ce străjuiau clădirea; niște bărbi pâsloase pe acoperișuri, colorate aiurea, pe care pădurea părea să le tragă înapoi în tărâmul ei printr-o îmbrățișare îndelungată. Barsano îi făcu semn lui Meno să meargă la locțiitorul său, Karlheinz Schubert, care o luă înainte către Heinrichshof, o vilă făcută din paiantă care îi aparținuse fostului proprietar al sanatoriului și în care se afla acum comandamentul lazaretului. Salonul de masaj pentru domni și bucătăria erau goale, închise cu niște scânduri

bătută în cuie. Jgheaburi înfundate, țigle lipsă, grinzile coridoarelor de legătură care fuseseră cândva acoperite de sticlă, pe care se adunaseră bureții, ca norii, iar pe tavan înainta, târâș, igrasia. Schubert nu spunea nimic, tatonând terenul cu niște pași ciudat de largi, ca și când s-ar fi temut să calce greșit dacă ar fi făcut pași mici și trecând de niște grămezi de frunze și de zăpadă adusă în casă de curent, de ușile triste, închise, marcate cu caractere chirilice și cifre desenate în mod precis, îi salută în tăcere, din ochii lui sticloși, pe bolnavii răzleți pe care îi întâlnea și care le aruncau celor doi bărbați priviri speriate. Mirosul de putreziciune al coridoarelor, verdele albăstrui al vopselei uleioase cu care pereții erau protejați de umezeală și de influențele ei dăunătoare; bucățile de mozaic șterpelite fără rușine de pe podelele coridoarelor, existența în trecut a unor scene ilustrând băile Antichității romane putându-se bănui numai pe baza câtorva pietre care își pierduseră culoarea; în schimb, sfeșnicele ce se clătinau în bătaia vântului, deasupra ferestrelor sparte, acoperite de un strat de praf fin precum vata, fuseseră respectate, nimeni neatingându-se de ele; gazete de perete cu ediția actuală a *Pravdei* și a revistei satirice *Crocodilul* — impresii din prezent și totodată amintiri care stârneau multe aduceri aminte în sufletul lui Meno. Karlheinz Schubert îl rugă cu o voce ezitantă să aștepte; după câteva clipe, se întoarse, dând din cap: toaletele fuseseră toate smulse, împachetate și expediate în Uniunea Sovietică, doi soldați șezând acum deasupra găurilor și jucând șah, cu tabla de șah așezată pe un scăunel de camping... Dar Karlheinz Schubert părea că încearcă să se țină în frâu, să se avertizeze singur că era vorba de frații din alianță: așadar, își mușcă limba. La Heinrichshof, unde trebuiră să aștepte, Meno contemplă o siluetă decupată care atârna înrămată în vestibul; după cum se putea vedea din semnătura tăiată cu finețe, lucrarea aparținea doamnei Zwirnevaden și reprezenta scene din balada *Ucenicului vrăjitor*, care, de unde este îndeobște (și de către autor) reprezentat ca fiind disperat de creația sa care a luat o turnură proastă, părea aici să aștepte cu un interes lucid sosirea maestrului.

Exploatarea de lignit semăna cu o tabără militară. Soldații fuseseră dislocați și campau în corturi ridicate în grabă. În nordul țării și în capitală alimentarea cu energie electrică rămăsese intactă, dacă era să se dea crezare zvonurilor răspândite îndată. Dedesubtul unei linii care corespundea oarecum cu parcursul mijlociu al Elbei între Torgau și Magdeburg, excavatoarele stăteau nemișcate, casele rămâneau în întuneric, alimentarea nu mai era posibilă; Samarkandul nu-și mai primea cea mai prețioasă materie primă a sa, iar marile termocentrale, niște tumori mâncătoare de cărbune și care împingeau energia înspre viață, termocentralele ce făceau de-acum parte din peisaj, cu vinele lor, cu nodurile lor, rămâneau întunecate și private de hrană în foametea lor neașteptată.

Soldații ieșeau la muncă în ture de câte douăsprezece ore — nu erau destule corturi, o tură putea să doarmă în vreme ce tura cealaltă lucra. În camera lui Christian dormeau acum șaizeci de oameni, pe cele zece paturi supraetajate se mai pusese câte un al treilea nivel (cei care stăteau sus aveau atât de puțin spațiu între corpul lor și tavan încât nu se puteau întoarce de pe o parte pe alta), iar pentru acești șaizeci de oameni nu erau decât douăzeci de dulăpioare. De câte un dulăpior atârnau acum câte trei lacăte, ceea ce nu contribuia întocmai la păstrarea liniștii. Clătită și Christian împărțeau patul și dulăpiorul; Clătită amenința că va lua la bătaie pe oricine va emite pretenții la dulăpiorul lor, iuțeala la mânie și forța fizică a fostului fierar-circar impresionându-i până și pe cei mai robuști țărănoi.

De la o bucată de săpun, de la o țigară, de la o scrisoare înmânată prea târziu se iscau cafteli și, întrucât soldații veneau din unități străine și ofițerii lor erau departe, Măseluță nu avea putere asupra lor; soldații îi spuneau: „Ia mai dă-te-n..." atunci când zăcea beat turtă în camera lui și arăta cu o mișcare nostalgică, nătângă, din mână către poștă (poșta uitată pe care trebuia s-o predea și poșta uitată pe care trebuia s-o distribuie); se treceau în condica de învoire în fața ochilor săi, care căpătaseră aerul tern, lipsit de luciu, al unor ouă fierte tari, îi furau țuica și chiloții, pe care îi atârnau, răgând, de niște bețe pe care le plantau pe muntele de material excavat de lângă baracă — unde fluturau în vânt și erau expuși milei tututor — ori îi îmbibau cu poșircă de miner de care făceau rost de la conductorii de locomotivă de la mina de lignit, după care prăjeau la un foc mic lenjeria astfel spiritualizată.

Fusese ridicat un cort pentru făcut duș, în care se instalaseră zece dușuri pentru sute de corpuri murdare; apa ieșea cu țârâita și rece gheață, iar săpunul simplu care li se dădea nu făcea spumă. Lui Christian îi repugna ideea de a se îngrămădi într-un loc atât de îngust pentru câteva șuvoaie de apă, detesta această ruptură forțată a ultimului rest de libertate privată care încerca să se sustragă în ei, cei care își mai mențineau în viață eul lor chiar și în uniformă, instinctului gregar ordonat de către armată. Se spăla, cu gândul la apa de iarnă din cisterna lui Kurt, la una dintre băltoacele fumegânde de frig, departe de baracă.

În dimineața de revelion, apa potabilă înghețase în autocisterna care aproviziona unitățile campate la mină, și nu era destulă mâncare, camionul-cantină rămânând înțepenit pe undeva; mâncarea se termină cu mult înainte să le vină rândul lui Christian și Clătită. Christian constată cu mirare că foamea există. Nu făcuse foamea niciodată, nici la Schwedt, nici pe Insula de Carbid, și cu atât mai puțin acasă, unde toți cei pe care îi cunoștea *cârteau*, dar în mod ciudat aveau *de toate*... desigur, prin *relații* și *tot alergând de colo-colo*, dar pâinea costa o marcă și patru pfenigi, chiflele un groschen, laptele se scumpise de la șaizeci și șase până la șaptezeci de pfenigi, dar toate astea fuseseră mereu la dispoziție...

— Nemo, trebuie să halim ceva.

Clătită stătu să se gândească dacă să-i ia mâncarea unui soldat mai tânăr și firav, dar de asta avuseseră deja grijă alții, care stăteau la coadă în urma lor, cei mai robuști luându-le mâncarea celor mai puțin robuști, cei mai iuți luându-le mâncarea celor mai lenți, iar atunci când cineva protesta împotriva acestei legi, decizia se lua cu pumnii.

— Hei, căpitane, ai vreo idee?

— Femeia care se ocupa cu descărcatul, la mine, pe excavator — spuse Christian după ce își cercetă o vreme, flămând, memoria — locuiește într-o gospodărie undeva pe lângă mină. Precis că acolo e ceva.

— Știi unde e?

— Nu exact, ezită Christian. (Schecki arătase vag către nord.) Luăm cu noi lanterne și un compas. Poate găsim locul. Putem să-l întrebăm pe unul dintre conductorii de locomotivă.

— Mai bine nu, Nemo. Dacă e să facem rost de ceva, nu trebuie să mai știe nimeni.

— Am putea și să batem la ușă.

— Am putea. Dar dacă locuiește așa cum spui, nu ne va deschide. Trebuie să ne întoarcem înainte de începerea turei, n-am chef să ajung din nou la diribau.

Doctorul Varga ridică lampa, micșorând umbrele de pe pereții coridorului din pivniță. Apa de pe podea nu părea să mai crească. Încă nu trecuse de cizmele pe care le purtau. De asemenea, apa începea să înghețe, astfel încât șobolanii care urmau fasciculul de lumină al lanternelor, fără să se teamă, trebuiau să se scufunde în vreo câteva locuri; corpurile lor întunecate, cu boturile ascuțite, cu peri, lopătau pe sub gheață și rămâneau liniștite chiar și atunci când câte unul dintre soldații care îi însoțeau pe Meno și pe Varga le lovea cu talpa. „Adăpost antiaerian", citi Meno și văzu apoi o săgeată roșie care arăta către o ușă de oțel a cărei clanță era plină de pânze de păianjen. Pe pereții pivniței se vedeau niște notițe scrise în font Sütterlin, deasupra cărora fusese scris ceva în caractere chirilice. Apa creștea din nou.

— Aici, cred, spuse Varga, dar își desfăcu brațele în fața ușilor. Nu știu exact. N-am mai fost niciodată aici jos.

— *Voda, otkuda*? întrebă locțiitorul lui Barsano într-o rusă de baltă.

Soldații ridicară din umeri. Unul dintre ei lovi cu patul Kalașnikovului într-un zăvor pus la ușă, unde șobolanii fugeau fără a se putea vedea unde dispăreau apoi. Soldații traseră de ușă, deschizând-o, iar Varga spuse „Hai să vedem!" și apăsă un comutator, la care lumina coborî, țopăind, din niște lampadare atârnate de tavan, încrustate cu pânze de păianjen, dar care se adâncir apoi din nou în întuneric cu un zgomot înfundat, care răsună totuși, deformat, în adâncurile încăperii — în întunericul ăsta plin de vânzoleală,

cu zgomote ca de ciuguleală și de raclaj, în care Varga își vârî acum lampa sa de miner. Meno își spuse în sinea lui: „E ca ticăitul a mii de ceasuri"; dar erau picioruşele şobolanilor norvegieni, care în parte lopătau, alunecau, se împiedicau pe pardoseala înghețată în mod caraghios și încercau în parte să se țină, panicați, cu ghearele; ochi negri, ca niște nasturi, nimeriți într-un număr atât de mare de iluminarea fumegândă, încât aceasta sărea prin încăpere ca un fel de ploaie de scântei. Camera părea să fie foarte mare, neputându-se vedea capătul. Nimeni nu îndrăzni să facă un pas, soldații ținându-și armele pregătite — şobolanii rămâneau concentrați asupra a ceea ce îi preocupa. Apa nu venea de aici, deși podeaua era acoperită de un strat gros de gheață. Meno îi luă lui Varga lampa (microbiologul încremenise, la fel ca și locțiitorul lui Barsano, care reușise însă să întoarcă privirea); în lumina slabă a lămpii, Meno recunoscu marcaje, linii, care alcătuiau un cerc, iar gheața suna tare ca porțelanul; ciudatul ticăit al miilor de picioruşe se intensificase. Dar ce era acolo? O poartă! O poartă de handbal, cu plasa sfâșiată, iar alături se aflau bare și funii de cățărat, un perete cu bare, saltele de cauciuc așezate unele peste altele — iar gimnaștii erau și ei acolo. Se aflau acolo pe terenul de handbal, înghețați, prinși în gheață, în tot felul de poziții sucite și frânte, niște modele ortopedice cioplite dintr-un lemn vechi care strălucea sub lampa lui Meno ca și când generații de elevi silitori ar fi tot pus mâna pe ele.

Lanternele rămaseră stinse, iar Clătită așteptă până când lucrurile din pivniță începură să se vadă din nou în semîntuneric: o buturugă de tăiat lemne cu un topor înfipt în ea, niște pahare concrescute unele într-altele prin intermediul unor mase de spumă, astfel încât arătau ca niște molari licărind tulbure, înfipți într-o gingie albă, strălucitoare și inflamată. Clătită smulse de acolo un recipient, un borcan de marmeladă cu capac de plastic, de care se găsea în comerț, îl cercetă în lumina precară, decupă cu briceagul un con din conținutul alb ca ceara și mirosi.

— N-aș fi crezut că otrava se ține la păstrat în borcane, șopti el, întinzându-i lui Christian conul. Dar unele chestii otrăvesc timpul.

69

Fulgere difuze

— Când te-am văzut prima oară, n-aș fi zis că ești genul care se apucă să recite versuri. Asta e miere. Miere înghețată.

— Miere artificială? se îndoi Clătită, gustând, și mai scoase vreo câteva borcane din spumă, punându-le apoi în geanta pe care și-o luase cu el.

— Se pare că borcanele nu s-au spart. Hai s-o ștergem! Parcă simt că aici e prea multă liniște. Mă mir că n-au niciun câine. Dacă aș sta eu aici, aș ține unul.

Câinele sări la Christian în tăcere, îl împinse înspre peretele de lângă ușa de la pivniță și rămase în două picioare, gâfâind, cu buzele tremurânde, și ținându-și picioarele din față pe umerii lui Christian. Un cuțit de coasă se puse la beregata lui Clătită, trăgându-l pe fierarul speriat încet în susul scării. Janeta le făcu semn cu arătătorul să intre în casă; cuțitul de coasă îl atârnă la loc, pe un lemn fixat deasupra ușii. Casa era rece, ferestrele strâmbe, acoperite cu flori de gheață. Janeta mergea cu o lanternă înainte și lăsă câinele să-i mâne, mârâind, pe cei doi prinși asupra faptei. Mai ales că își făcură apariția și alți câini, pe care Janeta îi goni însă. Contactul cu nasul moale, pe care Christian îl simțea pe șezut, semăna cu acela al unui baston de cauciuc — un semn de baston-capră aflat în expectativă; pe Christian îl cutremură gândul că Janeta ar putea să-i reclame, trimițându-i înapoi *acolo*; în acest caz, așa decise el, va încerca să termine repede cu toate. Probabil că aici n-avea telefon și nici curentul nu funcționa... Păreau să meargă în jos, simțindu-se un aer ca de pivniță. Lumina de la lanterna Janetei nu mai ajungea la tavan, care apărea acum ca o negreală reverberantă din care atârna carnea variind de la mărimea unui deget până la un stat de om, toate congelate, unele îmbrăcate în clopote de gheață, ce păreau să aștepte nemișcate atingerea cu pământul; greutatea lor și terenul labil al minei făceau probabil ca această casă să se lase puțin câte puțin. Ceea ce nu explica înălțimea enormă a încăperii, pe care de afară n-ai fi bănuit-o — poate casa era ruptă în două, etajele inferioare lăsându-se în jos, în vreme ce acoperișul rămânea deasupra nivelului solului. Carne; Clătită își

trase capul. Muşchiuleţ roşu-închis garnisit cu grasime albă, spălat vârtos; rinichi congelaţi; capete de porc cu un licar umed, cu o expresie ciudat de ironică a ochilor deschişi; inimi albe, trântite unele-n altele.

— Veniţi!

Corectorul îi făcu lui Meno semn din cap. Integrul Redlich, om de bună-credinţă[1] — mormăi Klemm —, stă în mod credincios înhămat la jug, pregăteşte târgul ca în fiecare an şi când colo... o, domnişoară Wrobel, nu credeam că mai sunteţi aici; cvartetele de Beethoven au amuţit.

— Mergeţi să participaţi la... evenimente?

Se dădură în mod instinctiv la o parte din cercul de lumină al felinarului, iar Oscar Klemm, cavaler de şcoală veche, îi întinse lui Madame Eglantine mâna drept răspuns — pe care aceasta o apucă, deşi o enerva să i se spună „domnişoară", după cum Meno ştia bine. Faţa îi era palidă, ochii întunecaţi de îndoieli şi teamă; paltonul însă, croit din lodenul bunicului, avea tot felul de petice de pâslă în formă de talpă, degetele (cărora Oscar Klemm le zicea, în săsească lui, *Morabbeln*) desfăcându-se în mod iscoditor.

— Îmi permiteţi să vă leg la şireturi? Gândiţi-vă ce s-ar întâmpla dacă v-aţi împiedica, draga mea.

— O să ia cuvântul Rosenträger[2], spuse Meno cu precauţie.

— E bine să mai auzi şi altceva. Schiffner ne-a interzis să mergem, dar, dragi colegi — aici, Klemm se opri şi îşi ridică faţa —, eu unul am decis să încep în sfârşit să-mi fac curaj.

Kreuzkirche, program de comemorare a lui Mauersberger[3]. Oamenii erau atât de mult băgaţi unii-ntr-alţii, încât o doamnă în vârstă, care stătea lângă Meno şi căreia i se făcu rău, nu avu loc să cadă. *Cât e de pustiit oraşul*[4]. Dar (şi asta, îşi spuse Meno în sinea lui, era caracteristic) cele mai îngrozitoare lucruri trebuia spuse frumos, totul trebuia să sune armonios — limba transparentă a corului începea să vrăjească urechile, să fie înrămată de simetrie şi tradiţie; aşa i se spunea, chiar dacă n-o fi fost vorba întocmai de tradiţie. Eter al vocilor şi, în contrast cu el, biserica arăta de o seriozitate calcinată, lipsită de podoabe, cu tencuiala neacoperită a zidurilor ei, cantorul corului dirijând,

---

[1] Joc de cuvinte, *redlich* însemnând „integru" şi „de bună-credinţă".

[2] Personaj inspirat din figura legendară a preotului Christoph Ziemer, care a ţinut în data de 8 octombrie 1989, la Kreuzkirche, în Dresda, o predică de mare rezonanţă, care s-a înscris în contextul mişcărilor populare de democratizare a societăţii est-germane, susţinută de Biserică, mişcări ce au culminat cu căderea Zidului din Berlin şi a regimului comunist.

[3] Rudolph Mauersberger (1889–1971), compozitor şi director al corului Kreuzchor din Dresda.

[4] *Wie liegt die Stadt so wüst*: titlul unui cântec celebru interpretat de corul lui Mauersberger.

în haloul lumânărilor, pe deasupra capetelor copiilor din cor, imprimându-le amprenta unui doliu măsurat, ca și când ar fi rotunjit niște stânci, voalurile schimbării la față a corului urmând, și cu ajutorul sunetelor orgii Jehmlich, această direcție cu nevinovăția copilăriei.

Rosenträger se urcă în amvon. Oamenii care ascultaseră muzica, pătrunși de emoție, fură acum cuprinși de o mișcare sesizabilă, de o încordare, stând cu trunchiul aplecat în față (era un fel de întoarcere a corpului, plină de așteptare, o umflare a unei plante carnivore înspre o victimă potențială care a pătruns, fără a băga de seamă, în cercul semnalizat înspre exterior), gâturile se întindeau, mâinile pipăiau cu nervozitate peste cărțile cu cântece bisericești, degetele apucau cozoroacele pălăriilor ca pe niște coroane de rugăciune; aburul de la respirație deveni invizibil în fața gurilor, iar atunci când se putu auzi într-adevăr vocea superintendentului[1], cu accente clare, respirația oamenilor trecu, aidoma unui suspin de ușurare, prin semiîntunericul pâlpâitor al navei bisericii. Vorbi despre ziua de 13 februarie[2]. Meno simțea că nu asta speraseră oamenii — și că poate asta voia să spună Madame Eglantine atunci când folosise, cu ezitare, cuvântul „evenimente"; se așteptaseră la cuvinte de comemorare a bombardamentului, a războiului, a devastării și a trecutului, dar de sperat, speraseră cuvinte despre prezent. Când aceste cuvinte dedicate prezentului sosiră, ai fi zis că trecuse un fulger prin galerie, atât de rapid își îndreptară oamenii din nou fața către Rosenträger, pe care Barsano îl catalogase „dușman principal", după cum își aducea Meno aminte. Acest bărbat uscățiv, cu părul cu șuvițe bine conturate, pieptănat cu indiferență, spunea cu glas cumpătat lucruri pe care, de obicei, le rosteai numai cu mâna la gură ori le păstrai de-a dreptul pentru tine. Meno simțea tot mereu, fizic, cum oamenii încremeneau atunci când Rosenträger vorbea de „rătăciri", de adevărul care putea fi numai unul singur și indivizibil și numai în Dumnezeu, și nu cu partidele; atunci când folosea metafora unei oglinzi care nu arată dorințele frumoase, ci realitatea uneori neplăcută (Meno, căruia îi intrase în sânge altceva, nu știa dacă imaginea asta era adevărată). Acest bărbat, decise Meno după ce îl observă un timp, nu era vreun aventurier pe care valul unei gratitudini bănuite să-l poarte pe țărmul inhibițiilor de care era nevoie în viață și nu era nici vreunul care să-și dea importanță, căruia să-i placă să strălucească în amvon, îmbrăcat fiind în straie preoțești. Rostea în mod simplu adevăruri simple. Faptul că o făcea aici, la Kreuzkirche, în fața a câtorva mii de oameni, era o necesitate, și nicidecum înțelegerea de sine a unei „clici izolate", după cum îi numea Barsano pe cei care mergeau la slujbele de la Kreuzkirche. Aici cineva străpungea granițele tăcerii, ale fricii, aici cineva refuza să întoarcă privirea în altă parte; lui Rosenträger îi era frică,

---

[1] Preotul Christoph Ziemer a fost superintendent al bisericii.

[2] La data de 13 februarie 1945, Dresda a fost bombardată de trupele aliate.

Meno putea să-şi dea seama de asta după gesturile preotului, care se mişca mai mult decât era bine, pe termen lung, pentru autoritatea sa în faţa unei audienţe care să-l fi observat cu luciditate — dar oamenii pe care Meno putea să-i observe îi sorbeau vorbele cu o linişte plină de jind. Dar poate că acest lucru se datora şi faptului că Rosenträger nu se comporta ca un cadru care să comande, butucănos, de prin norii legităţii istorice şi care să le ştie el mai bine pe toate; Rosenträger îşi aranja ochelarii, vorbea liber, căutându-şi cuvintele, stând drept, şi nu scotea fraze goale; îi era frică — şi totuşi vorbea.

Richard îl rugase pe Robert să oprească în faţa curbei care ducea la cariera de piatră. Voia să parcurgă pe jos ultima porţiune, având, ce-i drept, sarcasmul Annei în spate, dar urmând să guste apoi, când avea să-şi facă apariţia în Hispano-Suiza, deliciul pompos al unei îndelungate priviri drept în ochii celorlalţi, Richard vrând să-i ia faţa şi lui Robert, fiului său care făcea pe durul (era un sentiment plăcut să îi dai gata pe ceilalţi). Ce clar era aerul — ca nişte schiţe de primăvară: o pasăre se scutură de pe o creangă şi nişte stropi de apă speriaţi căzură ca dintr-un duş.

Sculptorul Jerzy atârna de un scripete şi îi făcea semn cu mâna lui Richard în timp ce lucra la urechea uriaşului Karl Marx. Din celălalt căpăt al carierei de piatră răsunau nişte lovituri mânioase de baros: Dietzsch dădea formă operei sale, un *work in progress*, după cum spunea el, „Degetul mare", dar nu îi răspunse lui Richard la salut. Prin şopron domnea dezordinea frumoasă a unor jocuri de copii; Stahl făcuse odată, gânditor şi autoironic, observaţia: dezordinea ce denotă o muncă făcută cu entuziasm şi de dragul ei, pentru că e făcută de nişte băieţi camuflaţi în funcţia de taţi de familie. Lumina intra în fascilule prin crăpăturile scândurilor. Maşina aştepta sub prelată. „Hispano-Suiza", spuse Richard în şoaptă, până şi sunetul acestui nume îl umplea de bucurie. În timp ce stătea aşa, repetând numele, privirea îi căzu pe un cleşte pe care îl folosise Gerhart Stahl. Din avionul său, „SAGE", după cum îl numise Gerhart combinând silabele de la începutul numelor „Sabine" şi „Gerhart", nu mai rămăsese nimic, atâta doar că mai erau nişte linii trasate cu cretă, spălăcite, în parte, de ploaia infiltrată în şopron şi mâzgălite, în parte, sub pantofii lui Richard, care arătau locurile în care se aflaseră cândva uneltele şi materialul. Pe copiii lui Stahl îi băgaseră în orfelinate, în oraşe diferite, după cum reuşise Richard să afle de la Sperber. În ce oraşe? Sperber privise încurcat într-o parte, dând din umeri.

Preţ de câteva clipe, Richard se bucură de priveliştea cănuţei de ulei, de un galben ca de poştă, de pe raftul negru. Cât de tare strălucea. Cât era de prezentă şi cât de tihnită era această prezenţă. După aceea, merse la maşină şi dădu jos prelata.

Hispano-Suiza lui fusese făcut praf, cu o acurateţe profesionistă. Scaunele îmbrăcate în piele fuseseră tăiate, volanul, al cărui ghidon fusese tăiat cu

ferăstrăul, zăcea în căptușeala scaunului șoferului. Richard ridică apoi capota. Cablurile electrice, arterele din cupru ce păreau atât de pline de viață, venele acoperite cu nichel, prin care curgea combustibilul, fuseseră aplatizate și tăiate cu plăcere (o, așa ceva simțeai). În motor turnaseră beton; în masa de-acum întărită se afla, prins ca într-o căptușeală de piatră, tăietorul de bolțuri pe care nu-l găseau în timpul incursiunii lor de pradă pentru șterpelirea Pomului de Crăciun și pe care Richard îl putu acum scoate fără dificultate. De el atârna, fixat cu pricepere de ambele tăișuri, de parcă ar fi fost vorba de un cadou aniversar, un bilet pe care fusese scris la mașină: „Cu salutări socialiste."

Șine, apărătoare căptușite pentru picioare, curele de piele. Christian mai văzuse scaunele astea din fața peretelui îmbrăcat în gresie în timpul practicii sale medicale, chiar dacă era vorba de o variantă învechită, și, de asemenea, mai văzuse vitrinele astea cu instrumente înșiruite în mod ordonat — cilindri de oțel de diverse mărimi, așezați oblic, forcepsuri, ploști, clame. De alături, din bucătăria încinsă, venea un miros îmbietor și dulce, de chec. Centrifugele de miere pârâiau și bubuiau. Clătită și Christian erau la sfârșitul acțiunii lor de spărgători. Janeta le dădu drumul la orele serii cu o cutie de pantofi plină de chec cu miere.

Într-o seară de aprilie, pe când erau la plimbare mai mulți oameni ca de obicei, preotul Magenstock puse la avizierul din fața bisericii apelul unei grupări ecologiste, scris pe o hârtie portocalie, țipătoare, între lozinci biblice și un îndemn de donații pentru lumea a treia. Meno se opri și se uită cum domnul Hähnchen, sectoristul cartierului, se apropie fără chef, privind caldarâmul și cerul care se ofilea în niște culori ca de floare și ținându-și mâinile când la spate, când în fața burții sale impozante, apucându-se de bretelele sale marca „Adidas", care îi ieșeau de sub jacheta uniformei.

— Știți că nu trebuie să faceți asta, observă domnul Hähnchen după ce studie cu atenție apelul, slujindu-se de ochelarii săi, pe care îi desfăcuse în mod meticulos.

Între timp, cantorul Kannegießer se așezase, gâfâind, lângă preotul Magenstock cu fața roșie, speriată, acoperindu-l; marele sectorist burtos și micuțul muzician pirpiriu de la biserică se măsurară un timp din priviri, ridicându-și și coborându-și cu mirare capul.

— Vreți poate să fiți un erou? întrebă Hähnchen, ai cărui ochi aveau o expresie tristă.

— Cuvântul „erou" nu apare în Noul Testament, domnule Hähnchen. Față de comunitatea mea, față de conștiința mea, eu nu mai pot să-mi asum responsabilitatea să tac, spuse preotul Magenstock.

Hähnchen tăcu, după care spuse că înțelege situația. Dar datoria sa era să ceară să fie îndepărtat înscrisul.

— Doar aveți și dumneavoastră copii, domnule Hähnchen, strigă Malthakus, care se apropiase, însoțit fiind de familiile Kühnast și Krausewitz, postându-se lângă Magenstock.

Domnul Hähnchen răspunse că asta așa era.

„Doar nu are sens să ținem ochii închiși", constată dentista Knabe, care ducea mai multe plase de cumpărături, așezându-se la rândul ei alături de Magenstock împreună cu vreo câteva membre ale cercului ei de emancipare, recent înființat.

— Domnu' Rohde, ia veniți aici! ordonă ea.

— Domnule Hähnchen, spuse Meno, poate că există posibilitatea ca dumneavoastră să nu fi văzut nimic?

Domnul Hähnchen fu de părere că această posibilitate există în principiu întotdeauna, atâta doar că...

Își făcură apariția câțiva angajați de pe Grauleite.

— Dispersați-vă! lătră un ofițer.

Dar oamenii rămaseră unde erau. Dentista Knabe dădu încet din cap a refuz. Ofițerul rămase perplex, părând nesigur pe sine. Alți trecători văzură lumea strânsă și, în loc să meargă în grabă mai departe, cu priviri care nu vedeau nimic, cu capul la cutie, așa cum se întâmplase până atunci în cazul confruntărilor cu puterea, veniră și ei, din ce în ce mai numeroși, urmați de cei care văzuseră scena de prin grădinile de pe Ulmenleite, și se așezară lângă peotul Magenstock.

Ofițerul tăcu. Iar Meno nu mai văzuse niciodată un om atât de însingurat ca sectoristul Heinz Hähnchen, care stătea în mijlocul spațiului liber dintre cele două grupuri.

Cercul din jurul Ninei Schmücke era amestecat: Richard, pe care îl salută ca pe un vechi cunoscut, sărutându-l pe amândoi obrajii (probabil ca să vadă Anne; Richard dădu să se explice, dar Anne îi făcu semn că nu e cazul), făcându-le semn lui Clarens și Weniger, care se uită la el surprins și dușmănos, șoptindu-i ceva unuia dintre bărbații bărboși îmbrăcați în cămăși cu carouri și în blugi și care dădeau tonul adunării, după cum își dădu Richard seama la prima vedere. Anne se uita încurcată la tablourile de pe pereți, puse pe mai multe șevalete, ale căror cruste de culoare, ca niște stalactite, se luptau cu tonurile agresive ale picturilor. De la una dintre puținele ferestre ale atelierului care nu erau lipite, închise cu carton sau cu scânduri bătute în cuie, Richard privi către partea nouă a orașului: acoperișuri stricate în care niște bărbați goi se înclinau în fața soarelui ce apunea; coșuri mâncate, sub care erau niște scânduri întărite, să se sprijine coșarul; un bărbat gras dormea pe spate, cu mâinile și picioarele atârnându-i în jos, un om uscățiv îmbrăcat

într-un costum negru de latex mergea de colo-colo, o femeie își controla echipamentul de pescuit. Richard îi aduse Annei ceva de băut și îi așeză un scaun la fereastră — discuțiile, care fuseseră întrerupte când intraseră ei, fură continuate, cu numeroase chibrituri și brichete tot aprinzându-se, după ce bărbosul o trase deoparte pe Nina Schmücke, fiind calmat de către aceasta. Tenace, încet, tenace. Richard îi cunoștea pe câțiva dintre cei de față: două asistente medico-tehnice de la Clinica de Neurologie, fostul medic asistent de la Interne, cel din cauza căruia nu avusese Chirurgia parte de triumful celui mai frumos Pom de Crăciun, doamna Freese, care se uita la el într-un fel neplăcut de direct — Richard lăsă capul în jos, se enervă de lașitatea sa și o privi apoi într-un fel de-a dreptul provocator, la care doamna Freese se făcu mică pe după umerii a doi angajați de pe Insula Cărbunelui. Richard îl recunoscu pe funcționarul care, înainte de emigrarea Reginei, răsfoise tulburat dosarul și îl lăsase să meargă la coridorul F; cu celălalt avusese de-a face în legătură cu încălzitorul. Priviri grăbite, care se fereau când întâlneau vreo față și așteptau între ele. Teama căreia îi era teamă de teamă. Mâini care nu știau ce să facă. Un inginer vorbea despre viața lui, care nu se mai putea deosebi „îndeajuns" de cotidian, după cum mai mult nu spunea decât spunea... Aiureli. Marea aiureală îi domina existența, spunea el. Lumea îi dădu dreptate. Simțeau și alții asta. Lumea îl ruga să-i dea sfaturi. — Ar trebui să începem direct cu un *sit-in*[1], spuse o femeie cu un batic de pirat și o rochie de pânză, care purta, după cum i se părea lui Richard, o broderie pe cât de neobișnuită, pe atât de frumoasă, de forma unui con stradal de semnalizare, și de asemenea roșu-alb la culoare. Trebuia să se schimbe în sfârșit ceva în țara asta, prea mulți plecaseră deja, de exemplu jumătate din blocul în care stătea ea — păi da' cum să se termine asta?

— Poate oaspetele nostru e în măsură să spună ceva cu privire la asta, spuse Weniger, arătând către Richard. Dispune de contacte pe care nu le are oricine...

— Asta e o acuzație răuvoitoare, Manfred, te rog să-ți retragi cuvintele!

Anne se ridicase.

— Ce frumos că-i iei apărarea soțului tău. Nina, ar fi trebuit să ne spui că-l inviți. Și apropo, văd în general cam multe fețe noi.

— Dacă vrem să vorbim și să ieșim din cercul nostru restrâns, trebuie să mergem în afară. Ai fost de acord cu asta, Manfred, îi răspunse bărbosul.

— Asta așa o fi, dar mi-ar fi plăcut să știu pe cine invitați. Dacă el rămâne — continuă Weniger, evitând să se uite la Richard —, eu o să plec. Mi se pare prea mare riscul.

— Manfred, așază-te și mănâncă-ți tortul cu miere! îl rugă Clarens.

---

[1] În engleză, în original; formă de protest colectiv bazată pe ocuparea unei anumite zone, în mod pașnic, folosită începând din anii '60, mai întâi în America și apoi în Europa.

— Trebuie să ne asumăm riscuri, spuse un bărbat tuns la chelie.

Richard îl cunoștea, era un coleg de al lui Gudrun de la teatru. Paltonul său din piele îi ajungea până la glezne și era uzat rău. Își puse brațele la piept (la care pielea paltonului pârâi strașnic), sugând din mușțiucul de cupru al unei țigări. Două femei tinere, care stăteau jos cu picioarele încrucișate și purtând amândouă niște baticuri palestiniene, se prezentară:

— Eu sunt Iulia, spuse prima.

— Eu sunt Johanna, spuse cealaltă. Noi credem că e bine ce-a propus Annegret adineauri. Și cu siguranță că și Robert din Grüneheide ar fi...

— Și Robert din Grüneheide ar fi știut și el unde avea să aibă loc acest *sit-in*? interveni Weniger.

Și mai întrebă dacă chiar credea cineva în mod serios că se vor putea impune reforme prin astfel de mijloace.

— Cu siguranță, răspunse cu glas măsurat un bărbat în costum și cravată. În mod general, se poate spune că da.

Vecinul său, care purta o jachetă din blugi cu un afiș cusut pe ea, pe care scria „Să facem pluguri din săbii", sugeră să se citească din Bonhoeffer[1].

— Nu, mai bine din Bahro[2]! ceru cineva de pe o canapea situată sub un Stalin acrilic, cu ochi de violete.

Richard văzu că pescărița de la intrare făcu un semn.

— Atenție! strigă cineva dinspre ușă.

Niște polițiști dădură buzna în atelier. Interesul privind arta manifestat de cei de-colo se intensificase taman la țanc.

— Controlul documentelor personale! Nimeni nu părăsește încăperea!

---

[1] Dietrich Bonhoeffer (1906–1945), teolog luteran care a scris despre implicarea Bisericii în viața socială.

[2] Rudolf Bahro (1935–1997), cunoscut disident est-german, a cărui carte intitulată *Die Alternative*, apărută în 1977 în RFG, a suscitat un mare interes.

70

Noaptea Valpurgiei

— Carevasăzică, aici erai!

Arbogast stătea în dreptul ferestrei, sprijinindu-se de pervaz și contemplând fluturele de pe vârful degetului său arătător. I-l întinse domnului Ritschel, care îl împinse într-o plasă și se îndepărtă apoi cu grijă.

— Nu-mi cereți tocmai un fleac, domnule Hoffmann.

— Dumneavoastră doar ați mai tipărit ceva înainte.

— Cartea albastră a asiriologului nostru, da, da. Asta a fost o carte care reprezintă o lectură ușoară. În cazul scrierii dumneavoastră, e vorba de politică. Dacă ar fi să dau curs rugăminții dumneavoastră, ar însemna să mă expun la pretexte.

— Așadar, nu vreți să ne ajutați.

— Pe dumneavoastră și pe mai cine?

— Pe o serie de oameni care sunt mai mult decât îngrijorați de situația de la noi. Care sunt decișisă facă ceva.

— Care sunt decișisă, așa, așa. Decizia oamenilor are ceva linear, care ar putea fi pus bine în concordanță cu principiile Institutelor mele. De ce nu mergeți la un ziar, domnule Hoffmann? E cel mai bun loc atunci când vrei să multiplici ceva. În ultima vreme, au fost multe relatări interesante, și nu toți redactorii sunt niște încuiați.

— Domnule von Arbogast, niciun ziar din țara asta nu va tipări un astfel de apel. Știți asta la fel de bine ca și mine.

— Chiar e nevoie să discutăm despre asta... Cum doriți. Ați primit scrisoarea mea? Am avut de gând, în repetate rânduri, să vă dau un telefon. Pesemne că, la Academie, aveți prea multe pe cap, ca să vă fi făcut timp și pentru proiectul meu.

— Îmi pare rău.

— Apropo, împărtășesc foarte multe dintre opiniile formulate în scrierea dumneavoastră, domnule Hoffmann. O să mă gândesc.

— Onorariul...

Arbogast zâmbi.

— Ei, domnule Hoffmann, asta nu ar fi nicio problemă. Câteva bancuri... Poate știți că sunt colecționar? Și-n plus, poate, cartea lui Bier, Braun și Kümmel[1], pe care o dețineți? Am aflat asta de la cumnatul dumneavoastră din Casa Italiană. Hai să stăm amândoi să ne gândim. Vă văd mai târziu în Sibyllenhof? ...Păcat.

Arbogast se ridică și își întinse vesta roșie când, pe cadranul așezat orizontal al unui ceas de birou situat în spatele pădurii de creioane, o dansatoare, o degețică din fildeș, se apucă să se rotească în sunetul unui vals.

Bal mascat! Vestibulul restaurantului Sibyllenhof era decorat cu niște ghirlande de care atârnau niște panglici și cu niște lampioane, deasupra nișelor de la ferestre fiind atârnate, pentru a se crea atmosferă, niște becuri pâlpâitoare, iar un afiș întins pe sub tavan anunța „Dans de 1 Mai"[2]. Meno își arătă invitația, scoase din rucsac vechiul său halat de zoolog și microscopul, merse la garderobă, unde o domnișoară îmbrăcată în Scufiță Roșie îi agăță pălăria între borsalinele celor doi Eschschloraque. Karlfriede Sinner-Priest, îmbrăcată ca o curtezană de pe vremea barocului saxon, stătea lângă Albert Salomon (August cel Puternic), în fața cabinelor telefonice de la Sibyllenhof, care se deschideau cu o cheie cu patru muchii, pe care o primeai după ce te treceai în „Cartea de telefon" a restaurantului, și părea să discute animat cu vreo câțiva autori. — Meno îi recunoscu pe Lührer (costumat și el în August cel Puternic, ceea ce era cam penibil) și pe Bătrânul de pe Munte (îmbrăcat ca miner și ridicând mâna pe jumătate, spre a schița un salut). Sala principală a restaurantului se afla într-o lumină albăstrui-purpurie care, venind de la reflectoarele discotecii, se prelingea pe pereți ca niște filoane. Albin Eschschloraque, care purta un costum de paznic de noapte și părea oarecum pierdut, având lângă sine lanterna și hornul de paznic de noapte, îi făcu semn lui Meno.

— Ia spuneți, dumneavoastră, omul de la microscop, ce mai face arta? strigă el cu un aer melancolic.

Meno răspunse evaziv, dar în mod accentuat prietenos.

— S-ar putea să fie haios în noaptea asta.

Albin Eschschloraque îi împinse lui Meno un castron cu ciocolățele cu alune, din care mâncă însă el însuși cu atâta spor, încât, spre a-i veni în întâmpinare, Meno luă una dintre ciocolatele triunghiulare produse de Întreprinderea de Stat „Argenta", umplând la loc castronul. Chelneri îmbrăcați în alb, pe care restaurantul Sibyllenhof părea să-i fi împrumutat, din lipsă de

---

[1] Bier, Braun & Kümmel, *OP-Lehre* (*Tehnica operatorie*).

[2] „Tanz in den Mai", vechiul obicei de a dansa „înspre luna mai" de Noaptea Valpurgiei, care se serbează pe 30 aprilie.

personal, de la Arbogast (lângă ușa de intrare, doamna Alke era ocupată cu ultimele corecturi la bufet), împărțeau carafe pe la mese; Albin ceru să i se toarne două pahare din sucul cu un joc roșiatic: „suc de rubarbă", constată el cu o figură care sugera că încă nu știa dacă trebuia să exprime apreciere sau nechef. „Băuturile din Imperiul Roman de Răsărit au mare nevoie să se facă un inventar." Restaurantul Sibyllenhof, spuse el, abia dacă se implicase, neavând disponibile contingentele necesare în acest scop; asta era, spuse el, o producție gen Miciurin, ori vreun renghi dintr-ăsta, de om de știință, jucat de sărbătoarea zilei, ca de exemplu punciul făcut în laboratoarele lui Arbogast din Grünleite.

— Ia spuneți, domnule Rohde, v-ați adus femeia Sfinx excomunicată, aia cu păr cenușiu, de la Roma?

— N-are nevoie să fie însoțită de mine.

— Mi se pare mie sau se aude o nuanță de amărăciune? A, da, de multă vreme se bucură din nou de prestigiu și de puterea de a da frisoane, după cum ar spune papa, pentru care frisonul emanat de cineva face neapărat parte dintr-o personalitate maturizată. Cu lifturile Paternoster se întâmplă la fel cum se întâmplă cu chestia asta de aici, spuse el, ducându-și mâna în costum și ridicându-și în sus pixul al cărui mâner era umplut cu un lichid transparent; în el era o mică figură ce mergea de sus în jos atunci când întorceai pixul.

— Un scafandru cartezian, foarte drăguț. Chestia asta ți-o dă cadou pe post de reclamă în Elba de West, mai ales farmaciștii au obiceiul să dea cadou așa ceva. Tipul ăla de acolo, din față... (Albin întoarse degetul mare către barman, despre care se spunea că ar fi cel mai mare om din țară) le distribuie într-o replică obișnuită la noi în țară. Ce-i drept, nu pot să acopere minele cu un strat de cupru. Pe post de tabletă, ne laudă orășelul din Munții Meridionali, iar în locul argonautului ăstuia de aici, dansează o fătucă prin aer. — Uite că vin și ceilalți.

Malthakus își atârnase pur și simplu de gât un aparat de fotografiat „Beiretta" și mergea ca fotograf, iar Trüpel cel cu discurile mergea costumat în coșar, având cu el o scară și un cilindru, în vreme ce doamna Zschunke mergea cu niște ridichi transformate în cercei; doamna Knabe purta un halat și căra pe după umăr un molar, iar lângă ea mergeau doamna Teerwagen și familia Honich, care abia dacă se costumaseră (Babett purta o bluză de pionier și o șapcă albastră, răspunzând la gestul de a da din cap al lui Meno cu un salut caraghios, de pionier; Pedro Honich era îmbrăcat în ținuta lui de la grupa de lupte, cu medaliile înfipe în piept). În spate, era avocatul Joffe, costumat în mod umoristic, ca un contopist, stând de vorbă în mod animat cu doamna Arbogast; părul violet al baronesei avea în lumina asta o nuanță metalică, iar pielea bronzată a feței contrasta în mod vizibil cu blana de dalmație pe care o purta peste umeri mai mult decorativ decât pentru a se încălzi. După ea veneau locuitorii Casei Maimuțelor Pisici de Mare, în frunte cu

văduva Fiebig, cu mare chef de râs, costumată în Muma Pădurii și ținându-se de braț cu domnul Richter-Meinhold, îmbrăcat în galben-roșu, ca hârtiile sale.

— Ia uitați-vă, sosesc aeronauții!

Albin Eschschloraque arătă către terasa, acum luminată de reflectoare, din fața sălii principale. Alke și vreo câțiva oameni îmbrăcați în halate albe deschiseră ușa dublă în fața căreia începuseră să se adune curioșii.

— Dacă vreți să vedeți ceva, veniți încoace! strigă o făptură mai uscățivă, așa, cu un cap de măgar, în care Meno îl recunoscu pe Eschscloraque senior. Pari mirat, măi, Rohde — și dacă ești, ești pe bună dreptate. Nu oricine are atâta autoironie să descopere în sine acest animal cenușiu cuminte. Majoritatea oamenilor nici măcar nu-l caută. Și cred cu toții că sunt niște lei și niște vulturi. Uite-i că aterizează!

Cobora un balon, ghidat de domnul Ritschel, care purta o căciulă albă de marinar și o pipă de șef de echipaj. Meno o descoperi pe Judith Schevola, stând lângă Arbogast într-un palton negru — și în țoalele îndrăznețe ale celor ce merg cu balonul; făcuse rost chiar și de o șapcă de aviator. Și îl mai văzu pe Philipp Londoner; era îmbrăcat în haine jumulite și pitorești de corsar.

— Olandezul zburător — se auzi vocea zeflemitoare din capul de măgar — venind de pe marea îndepărtată, cu tunete și furtună[1]. Tocmai acum, înainte de sărbătoarea clasei muncitoare. Cârmaciul lui e și el acolo, împreună cu Senta[2], îmbrăcată în piele. Plictisitor, hidos și, înainte de toate, deloc atractiv. Ce părere ei, Albin?

— Părerea mea e să aibă grijă. Marea e rece și adâncă[3].

— Iată-i și pe colegii dumneavoastră, spuse Eschschloraque, făcând semn din capul său de măgar în direcția intrării. Heinz Schiffner, îmbrăcat în togă și având o cunună de lauri pe frunte. Iar în mână ține un ciulin, probabil chiar unul adevărat. Poate că prin asta face referire la clauzele contractuale. Ce părere ai de felul în care se dă de gol șeful dumitale, măi, Rohde? E tare. Nu-i așa că te-a dat gata?

— Domnișoara Wrobel, costumată în fetiță de ciocolată, spuse Albin, lingându-și buzele. Ce copilă apetisantă, mă tentează s-o văd o dată înmuiată pe femeia asta severă. Și ține în mână și un cântar, pe talere scrie „să vin", „să plec". Vă țin un loc! îi strigă el lui Meno.

Sosi nomenclatura de partid a Dresdei. Soseau pe roțile cauciucate ale unei calești de la firma de calești a lui Heckmann; Jule, cea care arăta ca un cal, ședea pe scaunul din față al vizitiului, biciuind cu mult chef doi cai de

---

[1] Subtitlul operei wagneriene *Olandezul zburător* este *Mit Gewitter und Sturm* („Cu tunete și furtună").

[2] Personaj central din *Olandezul zburător*.

[3] În *Olandezul zburător*, Senta se aruncă în cele din urmă în mare, pentru a-l izbăvi pe Olandez.

povară. Funicularul aducea vizitatori și localnici care aruncau priviri furișe către secretarii de partid costumați în cavaleri, care închinau cu voce tare unii în sănătatea celorlalți. Soțiile lor, dichisite ca niște doamne nobile, erau mai liniștite. Trecătorii își coborau privirea și o ștergeau cu iuțeală.

Judith Schevola se uita prin microscop când Meno se reîntoarse.

— Nu care cumva or fi contagioase chestiile astea?

— Despre ce vorbiți? întrebă Meno iritat.

— De chestiile astea drăgălașe de pe lamela dumneavoastră, desigur.

— Ei, nu sunt ele chiar niște chestii, spuse Albin, care se uita și el prin ocular. Domnule Rohde, lămuriți-ne! Nu văd decât punctulețe, linii și virgule.

— N-am adus niciun preparat, spuse Meno, aplecându-se peste microscop. Sunt niște coci în soluție de eozină, aș zice la prima vedere. Trebuie că mi i-a pus cineva.

— Eozină, ce nume poetic în sectoarele reci ale histologiei, spuse bătrânul Eschschloraque, ițindu-și capul său de măgar. Eos, zeița cu degete roze, care în latină se numește Aurora. Și lovitura de tun din anul șaptesprezece[1], care a deschis o breșă în poarta timpului. Ce voiam eu să vă întreb, domnișoară care ai atins punctul minim al anului: cum se zboară cu consilierul frigului[2]? Dar să facem liniște, camarazi! Principele nostru dă să prindă acum cuvântul.[3]

Barsano vorbi puțin, dar prost. Erau aceleași vorbe goale ca întotdeauna, și Meno se întrebă dacă Barsano o fi crezând ceea ce spunea, dacă o exista un om în spatele acestor șabloane, așa cum știa Meno că era cazul la Londoner, care, în cadrul ședințelor cu profesorii și cu diverse alte ocazii, vorbea cu totul altfel decât acasă, în cercul celor apropiați. Despre Barsano se zvoneau multe. Londoner îi povestise lui Meno că cel mai de seamă comunist al Dresdei nu mai era văzut prea bine la Berlin de la o vreme, fiind prea apropiat de „prietenii" de la Moscova și având simpatii prea mari pentru anumite idei ale președintelui Sovietului Suprem[4]. Cică ar fi avut loc „vizite". Acum, bătrânul Londoner zăcea bolnav în casa de pe Zetkinweg, dar numai cu o zi înainte se delectase la prezentarea unei piese citite pe roluri, corectând

---

[1] Aluzie metaforică la lovitura de tun trasă din ordinul lui Lenin de pe crucișătorul Aurora asupra Palatului de Iarnă din St. Petersburg, care a marcat începutul atacului forțelor bolșevice asupra Palatului de Iarnă.

[2] Aluzie la Arbogast. Manfred von Ardenne, după care este inspirat personajul Arbogast, era membru în Consiliul Științific pentru Folosirea Pașnică a Energiei Atomice (*Wissenschaftlicher Rat für friedliche Anwendung der Atomenergie*).

[3] Joc de cuvinte. Eschschloraque adaptează ușor expresia „a lua cuvântul" (*das Wort ergreifen*), sugerând că secretarul regional de partid („principele") întinde fizic mâna să apuce cuvântul (*nach dem Wort greifen*).

[4] Liderii comuniști din RDG, obtuzi la ideea de dialog și schimbare, priveau cu mare reticență inițiativele de reformare a comunismului lansate de Gorbaciov, temându-se pe bună dreptate că își vor pierde privilegiile dacă vor permite democratizarea societății.

pronunția în engleză a lui Meno și ținându le cu multă plăcere și pasiune isonul celor care citeau atunci când ajungeau la pasajele sale preferate, astfel încât faptul că nu venise la petrecere pe motiv că era bolnav îl puse pe gânduri pe Meno. Dar Meno era convins că Londoner i-ar fi avertizat măcar pe Philipp, pe Judith, pe cei doi Eschschloraque și pe el dacă ar fi fost periculos să meargă la petrecerea lui Barsano. Poate însă că Londoner nu-i avertizase în mod deliberat, își spuse Meno în sinea lui, pentru a spori credibilitatea scuzei sale pentru neparticiparea la petrecere, trimițându-i pe cei apropiați chiar dacă el însuși lipsea; în felul acesta, Barsano nu avea să devină suspicios. Raporturile de putere păreau să fie în curs de schimbare. Barsano fusese atacat în *Neues Deutschland*, fapt comentat în *Pravda* cu acea „reticență" care făcea să se miște seismogramele, alarmându-i chiar și pe cei care nu erau învățați să citească semnalele care prevesteau vreun cutremur.

Apoi, luă cuvântul un prezentator care purta aceeași cravată roșie ca și pianistul care își întinse brațele și duse degetele în gol cu ochii închiși (trebuiseră să schimbe poziția pianului); și ceilalți muzicieni de la Capela de Stat aveau cravate roșii, ceea ce făcu să se tot miște de sus în jos și de jos în sus, ca algele purtate de valuri, într-un foc ritmic, încrucișat, atunci când muzicienii se apucară să-și tot maseze instrumentele lor cu coarde marca Evergreen; o rutină care îl făcea pe Meno să se gândească la vânzătoarele din Striezelmarkt, care erau la fel de lucide și eficiente atunci când își despachetau globurile pentru pomii de Crăciun, cum erau acești instrumentiști atunci când puneau mâna pe instrumentele lor de consolare sufletească. Judith Schevola se aplecă înspre el:

— Un', doi, trei, treci iar în tact pe lângă ei[1]. Morală de lucru socialistă, aplicată la muzica de dans. Dar de ce sunteți atât de tăcut, domnule Rohde? De fapt, ar trebui să vă numiți Chibiț. Vă rog, ați putea să-mi dați una dintre țigările dumneavoastră „Orient".

...dar apoi, dintr-odată...

Else Alke atinse în trecere niște flori, iar florile se ofiliră. Malthakus și văduva Fiebig și maimuțele-pisici de mare beau punci, începând să se tot foiască pe scaune de parcă abia mai stăteau locului; picioarele începură să țină ritmul muzicii.

Clic,

auzi Meno un zgomot de brichetă lângă el, iar fața lui Judith Schevola se lumină. Altberg îi aprindea țigara. De la masa lui Barsano se auzea râsul animat al doamnelor nobile, vodca, punciul și vinul ars făcut din cereale curgeau în jos pe gâtlejuri, iar ochii străluceau de-ai fi spus că sunt înnegriți

[1] Aluzie la teoria socialistă a muzicii.

cu atrope. Meno auzi lătrat de câini, auzi cum vântul aducea niște voci prin noianul de mișcări încetinite ale celor ce petreceau, pe deasupra meselor și a acordurilor îndoite într-o parte, a formației muzicale; se auzeau urlete și tânguiri, dar poate că era o amăgire ca și în cazul a doi oameni de la fereastră, costumați în verde, la fel ca vocea lui Eschschloraque, care răsuna prin hărmălaia generală, înceată, dar clar perceptibilă, Eschschloraque spunându-i lui Philipp: „M-am uitat peste hârtiile tale; din câte îmi dau eu seama, ne îndreptăm către faliment. E un material exploziv, dacă cifrele sunt corecte, și nu pot să pricep de ce lumea se face că nu le vede."

Vorbitorul își aruncă înapoi capul, ca un armăsar, coama sa dată cu fixativ părând glazurată în lumina discotecii, mustața ridicându-se într-o parte și dând la iveală niște dinți lungi:

— Doamnelor și domnilor, se poate dansa!

Heinz Schiffner, cu ochii în decolteul lui Babett Honich, căuta zadarnic un pieptăn prin cutele togii sale.

...dar apoi, dintr-odată...

— Păi da' pe ăsta nu-l interesau altfel de știri. Știi ce spune? Asta n-are pentru mine niciun fel de valoare, e același lucru care scrie și în presa occidentală. De aia nu se sinchisește de chestiile astea.

— Pentru că nu poate să existe.

— Pentru că n-are voie să existe. Aș rămâne perplex dacă cei din Grauleite ar spune același lucru ca revista *Spiegel*. Atunci, s-ar putea chiar să fie o chestie. Dar cei de sus de tot gândesc exact la fel, asta e cel mai rău.

— Mai nou, cei din cadrul Biroului Politic s-au ocupat de problema chiloților de damă. Nu se găsesc chiloți de damă nici la Berlin și nici în restul țării, care oricum nu prea contează, spuse Albin Eschschloraque. Voiau să dezvolte un concept de înlăturare a problemelor legate de chiloții de damă. Dar Uniunea Femeilor declanșase deja o campanie de presă, cu modele care arată cum poți să-ți croiești singură chiloți de damă.

— Cei doi Kaminski sunt costumați în îngeri. Doamne, de-ar fi virtutea ceva care să se poată învăța.

— Ia nu-l mai asculta atâta pe Eschschloraque ăsta, măi, Rohde! Las' că ne ocupăm noi și de el. Contele ăsta care îi tot dă cu citate din astea franțuzești, cizelate, care nu vrea comunismul decât pentru că, atunci, toată lumea o să aibă timp să meargă la piesele lui!

— Ah, Paul, da' ce, ești cumva invidios?

— Dar tu, Lührer? Oriunde dă omul de tine, trăncănești de călătorii în Occident și de diurne în valută!

— Domnule Schade, voiam eu să vă spun mai de mult ceva...

— Ah, mai existați, domnișoara Schevola?

— După cum vedeți.

— Foarte bine. Dar asta nu trebuie să rămână așa. Și ce voiați să-mi spuneți?

— Nu sunteți în stare de nimic.

— Poftim?

— Nu sunteți în stare de absolut nimic. Sunteți un funcționar, dar nu sunteți un scriitor, și cu atât mai puțin un poet.

— Eu dumneavoastră vă spun un lucru... eu vouă, tututor, vă spun un lucru ... evreii au ajuns deja să aibă din nou putere. În America, asmut lumea împotriva noastră, fac în așa fel încât să ni se taie creditele... Ne-am asociat cu japonezii. Japonezii ne ajută. Așadar, mai există totuși anumite trăsături de caracter, anumite... chestii... care țin de o națiune.

— Karlheinz, ești beat. Ești... oripilant.

— Nu te pierde cu firea, Jorj Altberg. Ia exemplu de la tovarășul Londoner. Nu te enerva. Omule, e o licoare care te dă gata. E ca acordeonul la șefu'.

— Chiloți de damă? N-au decât să-și lege de jur-împrejur cravate de pionier, așa cum face Honich! Că doar sunt destule.

— Karlheiz, până acum n-am spus nimic când te porneai cu discursuri din astea. Dar acum te rog să le ceri scuze lui Philipp și lui Judith.

— Da' ce te-a apucat? Ai și tu de spus ceva acum, Jorj? Altfel, ai face mai bine să-ți ții gura. Că doar ești terminat, vreau să spun... mort.

— Tot ce se poate. Apropo, nu e chiar atât de rău să fii mort. Te obișnuiești cu toate. Dacă nu-ți ceri scuze, o să transmit mai departe ce ai spus la Comisia de Control a Partidului.

— Ah. Vrei să mă denigrezi? Pot să-ți spun un singur lucru: mult succes! O să vezi tu ce iese dacă te bagi la tipii ăia!

— Virtute, virtute! Eu vă întreb de virtute, dragul meu Altberg, iar dumneavoastră îmi răspundeți... cu virtuți. Încetați odată să tot faceți dintr-un lucru multe lucruri... ca cei care sparg ceva!

— Și ce anume ar fi virtutea, după părerea dumneavoastră, dragul meu Eschschloraque? Apropo, îmi dați voie să vă felicit pentru costum? Capul ăsta de măgar vă vine nemaipomenit de bine.

— Știam c-o să ajungeți la asta. Ei bine, nu oricine ar coborî — ori, ca să spun mai bine, s-ar cufunda — la fel de adânc ca dumneavoastră. Să te bucuri de ceea ce e frumos și să fii în stare să-l înțelegi[1]. Așa spune filosoful. Așadar, eu înțeleg că virtute înseamnă să-ți dorești cu nesaț frumosul și să fii în stare să ți-l procuri. Domnule Ritschel, aici! E și rândul mesei noastre o dată.

---

[1] Citat din dialogul *Menon* (sau *Despre virtute*) de Platon.

Mi-ar fi plăcut să încerc acest *Torpedo marmorata* care se uită la mine cu atâta altruism de pe platoul dumneavoastră de pește.

— Conform logicii dumneavoastră, dragul meu Eschschloraque, fiecare peţitor care îşi cumpără o prostituată ar fi un om cât se poate de plin de virtute. Îşi doreşte cu nesaţ frumosul şi probabil că are şi destui bani în buzunar.

— Sunteţi cinic, Altberg. Nu vi se potriveşte. Cinicul începe să moară fiind încă în viaţă.

— Iertaţi-mă, dragul meu Eschschloraque, dacă râd. Sunteţi un model de virtute. De fapt, asta e ceva pentru colecţia de glume a lui Arbogast.

— Sunt un model de virtute în măsura în care virtutea este ceva folositor. Ce mai tura-vura, Altberg! M-am ocupat adesea de ceea ce e folositor.

— Folositor, nu şi bun.

— Bun, întrucât e folositor. Sapă, minerule, sapă!

— Şi întotdeauna cu cei care au puterea, dragul meu Eschschloraque. Cu aceia să te însoţeşti la băutură şi la bucate, să stai cu cei care sunt puternici în stat şi numai lor să le faci pe plac[1]!

— Dar, dar versuleţul continuă. Îmi permiteţi, dragă domnule Altberg, să continui? Numai de la cei mai buni înveţi ceea ce e mai bun; dacă te însoţeşti cu cei răi, se duce curând toată judecata bună pe care o aveai.

— Chiloţi de damă? Cravate de pionier?

— Ăsta e bărbatu-meu, ce mai! Dimineaţa devreme mă gândesc mereu că sunt măritată cu o morsă. Atunci, părul i se ridică măciucă, îşi ia paharul de spălat pe dinţi, face spumă cu pasta de dinţi şi face gargară de mamă-mamă. Apoi, suflă toată chestia asta în chiuvetă prin barba lui ţepoasă. Mă uit la el şi îmi spun: cu ăsta eşti măritată de treizeci de ani în colivie. Şi unde mai pui că ne-am tot mutat, anul de studii despre Tineretul German Liber, apoi ani de zile de cursuri, apoi şcoala la Moscova, apoi a fost secretar de partid prin tot felul de orăşele de provincie... Şi când te gândeşti că îmi promisese c-o să mergem cândva la Berlin... Prietenele mele au toate casă cu grădină şi, pe deasupra, căsuţa din grădină şi maşină, ba cele mai multe au chiar două maşini. Şi noi? Un prăpădit de apartament nou cu trei camere, pentru că el n-a vrut să ne mutăm în Blocul A şi pentru că un membru de partid trebuia să fie un exemplu şi pentru că el nu poate să-i sufere pe tipii ăia corupţi care au voie să-şi spună „tovarăşi" şi care ştirbesc prestigiul partidului... Şi acum stau uneori şi mă întreb: ce-ai făcut tu, fată, din viaţa ta?

— Anatomia ochiului e simplă, dragă Rohde. E ca şi când ai scrie ceva, într-un limbaj simplu — de pildă, într-o scrisoare —, cât se poate de simplu, iar celălalt nu citeşte decât ceea ce o optică străină, o iluzie optică, aşază deasupra foii de hârtie ca semnificaţie — una scrie şi alta se înţelege.

---

[1] Citat din acelaşi dialog de Platon.

— Ah, de l-aș fi luat eu pe împăratul Cioc de Sturz, ah, numai de l-aș fi luat eu pe el[1].

— Nenorociții ăștia morți de-a binelea! Idealuri! Doamne, păi da' ăștia n-au avut niciodată idealuri! Ăștia voiau să câștige bani, să-și tragă ei spuza pe turta lor, poate chiar să pună mâna pe vreo mașină occidentală, ăsta e orizontul lor! Sunt socialiști care târăsc ideile socialiste prin noroi, nimic mai mult!

— Philipp, ai grijă cum vorbești!

— Păi, asta e cel mai rău. Că trebuie să ai grijă ce vorbești.

— Spune-mi care e poziția ta...

— Domnule Ritschel, vă rog, mai dați-mi nițel din punciul dumneavoastră de chimist! Vreau să vă spun ceva, domnule Rohde. Chestia aia cu virgula roșie... e uitată. În sinea mea, chiar m-am amuzat.

— ...și pe ce drum mergi[2].

— Eu unul sunt adeptul cunoașterii. Altfel spus, sunt critic, ironic, necredincios, poate. Căci nu cred, poate, nici măcar în faptul că nu cred în nimic. Dumneavoastră sunteți un romantic, ceea ce înseamnă că vă aduceți contribuția la capitalism. Căci nostalgia și dorul de casă împing lumea, dar împinsul ăsta al lumii e capitalismul. Starea de repaus e utopie. De aceea vreau eu ca ceasurile să nu bată, de aceea sunt eu pentru iarnă. Dumneavoastră, ca romantic, credeți că vă deziceți de lume, că fugiți de lume. Aiureli! Dumneavoastră împingeți lumea... *in pursuit of happiness*, așa scrie în *Constituția* americană. E un principiu romantic. Și e mottoul heraldic al Imperiului eului.

— Doamnelor și domnilor, vă prezentăm cântecele formației Karat[3]! Pentru voi, cei care iubiți curcubeul, Karat a aprins lumina magică: Henning și Bernd și-au vrăjit corzile, și-a bătut Micha la tobă pulsul, au dat Herbert și Ed tot ce-au avut mai bun în ei[4]! Și apropo, aveți voie să mai dansați încă!

— Am văzut un tablou, dragă Eschschloraque, cu niște sloiuri de gheață care ieșeau prin suprafața înghețată a unui lac; erau niște relicve, trecutul venind către prezent. Oare va exista vreodată o societate care să fie constituită numai din trecut?

— Sunteți atât de speriat, domnule Altberg? Nu vă fie teamă, eu nu-i reproșez nimănui faptul că îndrăznește să se gândească la faptul că, după socialism, s-ar putea să mai existe și altceva.

---

[1] Citat din basmul *König Drosselbart* (*Împăratul Cioc de Sturz*) de Frații Grimm, în care o fată de rege învață să-l prețuiască pe viitorul ei soț.

[2] Aluzie la cântecul *Sag mir, wo du stehst* (*Spune-mi care e poziția ta*) pe versurile lui Hartmut König, membru al Comitetului Central al Partidului Unității Socialiste a Germaniei: „Spune-mi care e poziția ta și pe ce drum mergi" (*Sag mir, wo du stehst und welchen Weg du gehst!*)

[3] Formație de muzică rock, de mare succes, înființată în Berlinul de Est în 1975.

[4] Citat dintr-un cântec de pe albumul *Schwanenkönig* (*Regele lebedelor*) al formației Karat, apărut în același timp în RDG și în RFG (1980).

— Altă dată ați spus altceva, prea bunule domn Eschschloraque!

— Judith, hai, vino! O să fie un timp grozav. Vom scrie istorie...

— Ei, lasă, că mi-ajung istorioarele. Rupe-o cu Marisa!

— Nu pot. Pur și simplu, nu pot. Vă iubesc pe amândouă, asta e... pe amândouă, și vă iubesc pe amândouă într-un fel aparte.

— Zicea Casanova: „Le sunt fidel tuturor iubitelor."

— Îmi reproșezi mie că sunt ipocrit, dar tu, Judith?

— Și dumeavoastră ce spuneți, maestre Chibiț? Să mă duc cu el? Dumneavoastră tăceți. Întotdeauna tăceți.

— Are el motivele lui, Judith. Te rog, vino!

— E voie să se danseze! Iată că au apărut deja câteva perechi curajoase care vor să danseze înspre luna mai!

— E un secret al naturii, precum și al statului că e mai sigur să schimbi multe lucruri decât să schimbi ceva izolat...

— Ești suspicioasă azi, Trude.

— Ei, știi, dragul meu Ludwig, suspiciunea e printre gânduri ceea ce liliecii sunt printre păsări: dau mereu din aripi în lumina difuză.

— E o boală care mănâncă totul necontenit. O seară bună!

— A, domnule Eschschloraque! Ce vă mai fac cele două mașini? Ați primit creioanele pe care vi le-am trimis?

— Faceți să se înnoreze cugetul, să se întunece frunțile, n-aveți încredere în zahăr, numindu-l cea mai dulce otravă, faceți ca prietenii să se despartă și hrăniți gelozia urzicii. Se târăște câș și strâmb, luând-o de-a lungul timpului, o pădure de suspiciune, plin de dihănii întunecate.

— Eschschloraque ăsta! Păi, înainte, pe unul ca ăsta l-ar fi arestat. Ce spuneți? Că el era și înainte? Da... Ar fi trebuit să fim mai vigilenți. E ferm convins de măreția și nemurirea lui... Știai, Rohde, că a pus să-i graveze operele, să nu ia cumva foc, pe plăci de oțel de la uzinele de oțel nobil din Freital? Deține un buncăr în casa sa Zinnober, acolo le ține.

— În japonezi te poți încrede. Le plac la nebunie orchestrele germane, mai ales Capela noastră de Stat, că doar noi am avut de curând... poate că știți. N-a scris în presă. Așadar, problema asta cu periuțele de dinți. Un artilerist rus era beat și era frustrat, așa că s-a apucat el așa, într-o doară, să trimită în aer o mică rachetă de artilerie. Racheta asta a nimerit tocmai hala principală de producție a uzinei noastre de periuțe de dinți. Slavă Domnului că nu era nimeni înăuntru, lucrătorii din tura de noapte stăteau la un skat.

— Pot... aș putea să vă invit la un dans, tovarășe Esch... Sch... Da' știu că aveți un nume haios, domnule holtei și mândru cocoș.

— Nu cred că ar trebui să dansați în starea în care sunteți, doamnă Honich.

— Rege al peștilor ornamentali, haha. Așa ți se spune. Hai, vino, conte amărât ce ești, bolșe... vicule.

— Domnule Rohde, prefer să ies nițeluș la aer. Veniți?

— Atunci dansează cu mine... Nemo... Rohde... Alt nume caraghios. Huh! Broşa mea e în ciorba ta.

— Eu, din păcate, nu ştiu să dansez, doamnă Honich.

— Tăntălăule... sunteţi amândoi la fel... n-aveţi nimic în pantaloni... tu...

— Vă rog, potoliţi-vă!

— Sunteţi buni numai la dat din gură. Amândoi! Momâilor!

— Da, tura de noapte. Şi din periuţele de dinţi n-a mai rămas nimic. Bineînţeles, vestea că probabil pentru o vreme o să fie penurie de periuţe de dinţi s-a răspândit numaidecât în toată ţara. A trebuit să reacţionăm! Chestia e că oamenii s-au apucat să-şi facă rezerve de periuţe de dinţi ca nebunii, aşa că apoi chiar a fost penurie de periuţe de dinţi. Dar japonezii ne-au ajutat. Au trimis imediat un avion cu periuţe de dinţi. În schimb, le-am dat paiantă, am dat-o jos de pe vreo câteva case de la mina de lignit, că tot trebuia scoasă. Păi da' asta le place la nebunie samurailor. Le reconstruiesc cu fidelitate maximă. Iar noi aveam periuţe de dinţi *made in Hongkong*, că japonezii importau şi periuţele de dinţi.

— O fi oare posibil să înveţi să te porţi cu virtute, asta e problema.

— Uitaţi-vă la fraţii Kaminski, cărora doamna Honich tocmai le dă câte o palmă. Oare o ştii ce face?

— Doamnelor şi domnilor, vă rog, atenţie, urmează tombola noastră de solidaritate! Nu vă fie teamă, fiecare loz e câştigător. Mulţumiri doamnei notar, care s-ar putea să vă fie cunoscută de la Tele-Loto... Mai întâi trage prim-secretarul de Partid, desface hârtia, fruntea i se descreţeşte, îmi dă hârtia, citesc: întrunire amicală cu muncitorii veterani ai Căminului Elsa-Fenske, schimb de experienţă la o cafea şi la un chec!

Clic,

spuse Bătrânul de pe Munte,

Clic,

aud cum se aprinde bricheta, văd cum se ridică flama albastră, dar vântul o stinge; către Răsărit, către Răsărit, striga tamburul, iar soldatul îşi strângea raniţa. Tancurile rulau către Răsărit, iar cel mai mare conducător al tuturor timpurilor[1] striga „Germania, Germania"; soldatul avea un camarad care rupse scrisoarea de la drăguţa lui şi râse când începu să citească, un glonţ ştanţă o gaură în casca sa de oţel, astfel încât soldatul căzu lat, iar ochii săi se zgâiau la cer. Numaidecât, un alt camarad vru să-i ia ghetele

Clic,

şi soldatul era de gardă noaptea, în faţa taberei amplasate la râu, nu era îndeajuns de vigilent, căci citea o carte la lumina lunii şi veniră partizanii în timpul nopţii la tabăra de la râu şi îi înjunghiară pe ceilalţi soldaţi de gardă, care nu coborâseră la râu, şi îi înjunghiară pe camarazi în somn, după care

[1] Aluzie la Hitler.

câinele comandantului de companie se puse în sfârșit să latre, iar soldatul văzu că cei care mai puteau săriră în picioare, soldatul nu spuse nimic și nu strigă nimic, căci nu mai putea; dar ceilalți strigară și duseră mâinile la arme, împușcături, urlete, focul lăncilor negre ale țevilor puștilor, și văzu cum bucătarul de companie, înarmat cu un cuțit de tranșare

Scroafă, scroafă, scroafă de rusoaică ce ești

îi taie beregata unei partizane, după care căciula îi căzu în zăpadă, iar părul i se lăsă în jos, părul blond, moale

Clic, clic,

răsună un imn, în ovalul alb se ridică mâinile, cel mai mare conducător al tuturor timpurilor trece la microfon, declară Jocurile Olimpice de Vară ale anului 1936 drept deschise, o greșeală de gramatică la care bărbatul tânăr și blond nu se gândește mai mult de o clipă, căci nu peste mult timp camera de luat vederi a tinerei regizoare curajoase, cocoțate pe construcția făcută din șine, se va îndrepta asupra grupului său, tineretul german face gimnastică, e un tineret antic, un tineret etern în fața unui cer din mătase albastră peste care trece, ca un fier de călcat, un avion, pulsul bărbatului tânăr și blond o ia razna, simte cum mișcările sale se contopesc, spre a forma ceva superior, cu mișcările celorlalți băieți: Gau Brandenburg Gau Breslau Warthegau[1], vede oamenii râzând în tribune, aude vocea crainicului, pâlpâind de entuziasm, ce zi splendidă, ce viață splendidă, apoi tânărul blond caută privirea tatălui său care se află încadrat în delegația membrilor Partidului Nazist din Silezia, privirea tatălui denotă pentru prima oară mândrie, iar tânărul simte ceva ce îi strânge beregata, ceva care i se ridică prin vene, în ochi, e un înotător liber ca norii cei luminoși acolo sus.

Zăpadă. Baba Dochia își scutură cojoacele. Femeie bătrână, cu fața blândă, uneori îi vedeai fața picotind prin lacuri, tremurând printre nuferi atunci când se trezeau știucile. Zăpada care umplea brazdele de noroi de pe drumurile Rusiei, zăpada moale, zăpada care se târa insidios. Trupurile cailor scoteau aburi, plutonierul și soldatul le frecau până când erau uscate. Caii nechezau și își trăgeau speriați capetele înapoi, nefiind în largul lor în harnașament, cu ochii ca niște crâmpeie de smoală. Fulgi, mâini care se scufundau încet, mâini albe, cu șase degete, îi mângâiau pe camarazi pe față, pe umeri, palpau corturile, camionetele de radiolocație, motocicletele, tancurile. Mâini albe tăiau crengi albe de pe pășune, împleteau coșuri albe în jurul taberei. Mâini de puf alb de gâscă, mâini împrăștiate pe jos, scufundate pe jos, nu se mai contopeau; în fața Moscovei soldatul văzu turnul Spassky, steaua roșie pe Universitatea Lomonosov, cupolele ca niște cepe colorate ale Catedralei

[1] Numele unor unități teritorial-administrative din epoca nazismului. Termenul *Gau*, care provine din Evul Mediu și a fost preluat apoi de către naziști, este echivalentul unui județ.

Sf. Vasile; în faţa Moscovei, prinsă în focul artileriei, iarna îşi strânse menghina, compania nimerind între cleştii ei de ger. Zăpada deveni mai aspră, nu te mai mângâia, şi uneori soldatul auzea crâmpeie de cântece sau voci aduse de vânt, micuţa sirenă era moartă, floarea roşie zăcea moartă în muntele de malachit, soldatul avea impresia că poate auzi cum răpăia zăpada, fulgii de nea scoţând un chinchet de ai fi zis că erau nişte farfurioare de zinc. Un camarad se uşură lângă el, urina îngheţând de jos în sus; soldatul o rupse mânios. Zăpada se aşternu pe căruţele cu gamele, pe păturile puse pe caii care atingeau cu nările lor umede corturile îngheţate bocnă. Zăpada bloca tancurile care mergeau către Moscova, şi apoi îngheţa motorina, apoi îngheţa uleiul, iar soldaţii companiei îi vedeau pe oameni alergând de colo-colo pe străzile Moscovei, vedeau tramvaie şi afişe.

— Şi la stânga, şi la dreapta, cu viaţă, că asta te ţine tânăr. Dansaţi către luna mai, tovarăşe şi tovarăşi!

— Ce iese la iveală din somnul adânc al timpului — îl auzi Meno mormăind pe Eschschloraque —, din somnul adânc al timpului, măi, Rohde, şi apoi melodia asta tremurătoare, melodia asta care zvâcneşte în sus, albă ca lebăda, o stea deasupra Moscovei, şi Leviatan grăi, dar îl ştii pe Leviatan ori nu-l ştii? Erai un băieţel, ştiu, eu îl cunoşteam pe tatăl dumitale, o cunoşteam pe mama dumitale, ce iese la iveală din somnul adânc al timpului?

71

Sarcina principală

— Clic,

spuse Bătrânul de pe Munte, Farnzunge pârâia din radioul popular, Lale Andersen cânta *Lili Marleen* și Zarah Leander cânta *Știu că se va întâmpla odată o minu-u-ne*, Crăciun german pe front, și Goebbels răcnea, și cel mai mare conducător al tuturor timpurilor răcnea, și vocile care se auzeau la radiourile Reich-ului răcneau, și rușii răcneau și ei. Ura, ura, pornind din fața Moscovei mai întâi ca niște puncte negre pe orizontul alb, ca niște înțepături de ac, ori ca niște roiuri, apoi ca niște crâmpeie, apoi ca niște cuiburi, și apoi se porniră către noi tancurile, din flancuri, iar ale noastre zăceau cu lanțurile rupte de gheață și nu aveau combustibil, și un camarad a tras cu un aruncător de grenade în rezervorul de ulei al unui tanc T34 care avea o spărtură, uleiul lăsând o dâră neagră în zăpadă, după care uleiul a luat foc și vâlvătaia a cuprins lanțurile, dar tancul a continuat să meargă, tancurile astea de tip T34 funcționând și fără ulei, și a trecut peste camaradul care se vârâse în groapa sa, și s-a învârtit odată la dreapta, la care soldatul și-a golit rezervorul, dar nu făcea decât pling-pling-pling pe flancurile tancului, și s-a învârtit o dată la stânga, până când urletele camaradului nu se mai auzeau, și apoi tancul a trecut peste el, iar soldatul a luat o mână de zăpadă și s-a uitat la ea, nu știa ce altceva să facă

Spânzură-l
Nu
Pe tine te-au ales sorții, așadar
Nu vreau
Spânzură-l pe evreu
Nu pot
Asta ca să înveți cum se face, lașule, e un ordin

Chestia asta s-a întâmplat într-un sat ucrainean. Căpitanul a tras pistolul și l-a orientat înspre soldat, care vedea cum gura neagră a armei e îndreptată

către faţa sa. E un ordin şi, dacă refuzi să l execuţi, îţi sting lumina! Iar camarazii îi spuneau soldatului: Hai, dă-i drumul! Că doar nu-i decât un evreu păduchios! Şi îl trăgeau de păr pe tânărul slab, era un flăcău la vreo douăzeci de ani, de aceeaşi vârstă ca soldatul, şi pălăria lui zăcea în zăpadă, şi lângă el prietena lui se tânguia, târându-se apoi până la căpitan şi trăgându-l de mânecă, dar căpitanul a dat-o la o parte, ea a venit din nou la el, la care el a tras şi ea a rămas pe jos. La care soldatul a spus: Nu pot. Dar căpitanul a spus: Ba poţi, las' că-ţi arăt eu. Şi a aruncat ştreangul peste ramura teiului de lângă puţul satului, un tei care nu mai avea coajă pe trunchi, singurul tei, care încasase atâtea gloanţe că arăta ca o stafie albă de care atârnau primarul, medicul şi rabinul, toţi camarazii trăseseră pe rând, comandantul şuieră: Hai, dă-i bătaie, că de nu, după care încărcă arma, punând ţeava pe capul soldatului. Iar omul de lângă el se zbătea şi dădea să apuce în gol şi încerca să ajungă cu mâinile la căpitan, după care a căzut în zăpadă lângă prietena lui, trecându-şi cu blândeţe mâna peste mâneca ei şi mişcându-i capul. Camarazii l-au tras în sus, i-au legat mâinile la spate şi i-au pus o faşă la ochi. Soldatul a luat ştreangul, camarazii l-au ridicat pe flăcău pe taburet, strângându-i ştreangul în jurul gâtului, soldatul s-a ridicat pe un taburet lângă el, căpitanul gesticula cu arma prin aer, soldatul i-a îndepărtat flăcăului cu grijă fulgii de zăpadă de pe guler. Răsuflarea lui făcea să se umfle faşa de pe faţă, făcând-o ghemotoc, şi atunci soldatul a auzit cum omul a început să behăie, rupt şi şui ca un berbec, oribil, după cum i se părea soldatului în acel moment, iar balele i se scurgeau pe faşă şi o umezeau. Da' caraghios mai sună, hai că vreau să-i văd mutra, dă-i jos zdreanţa! a spus căpitanul râzând. Dar în momentul acela, soldatul împingea deja la o parte taburetul

Clic

— Clic, murmură Eschschloraque

...sculat din somnul adânc al timpului: coridoarele, curent întunecat, şobolanii, şi nu numai noaptea, invidia care face să se târască ceţurile ei gălbui, intrând prin toate crăpăturile, cunoscând toate uşile, iar în vise, ziua, noaptea, scoate la iveală, rulându-le, ţări turistice, aprinde lămpi miraculoase în calitate de soţ al consilierei frigului, lăcomia, lăsând ca bulbii de şoptire să crească pe ogorul gândurilor

JURNAL

La Ulrich. Mai erau şi Richard şi Anne, la o serbare în mediu restrâns. Ulrich părea plin de griji. A îmbătrânit. Are dificultăţi la întreprindere, dificultăţi cu bilanţul planului de producţie. Ne-a povestit de nişte şedinţe de la Berlin, la Comisia de Planificare. Zice că, întrucât pe piaţa mondială preţurile pentru ţiţei şi, aşadar, pentru produse industriale pe bază de ţiţei au scăzut

puternic după '86, preţul pe care trebuie să i-l plătim Uniunii Sovietice pentru ţiţei, pe baza acordului CAER, e mult mai ridicat decât nivelul preţului pieţei mondiale. Asta face ca produsele noastre să devină mai scumpe — nu mai putem să le vindem în Occident şi să obţinem profitul necesar. Dar de profiturile astea aveam neapărată nevoie. La el în întreprindere, spunea Ulrich, trebuia să folosească rebuturile produse de furnizori, dar asta făcea ca, la rândul lor, produsele sale să fie rebuturi. Acum se răzbună, spunea Ulrich, faptul că nu s-au disponibilizat niciodată mijloace pentru investiţii. De câte ori nu bătuse el la uşa secretarului de partid şi a conducerii întreprinderii pentru a-i avertiza! Ca tovarăş, i se spusese, nu putea să argumenteze în felul acesta. Departamentul cu care întreprinderea sa colabora pentru elementele electronice de comandă de care era nevoie pentru fabricarea unor maşini de scris moderne trebuia să producă acum la întreaga capacitate pentru domeniul microcipurilor, care parcă o luase razna. Aşadar, Ulrich trebuia să-şi facă rost de elementele electronice de comandă de altundeva — acum, de pildă, îi veneau din Italia. Cât despre ceea ce mai poţi să cumperi azi cu valuta pe care o aduc maşinile de scris vândute, ce să mai. Dar pentru că întreprinderea sa avea sarcina de a aduna atâta şi-atâta valută occidentală, el, Ulrich Rohde, trebuia să se aştepte acum să fie cercetat pe linie de partid. Tovarăşului secretar general îi fusese înmânat cu mare tam-tam, în septembrie '88, primul cip de un megabit — ceea ce însă nu ştia populaţia, dar aflase Ulrich de la domnul Klothe, de la etajul superior era faptul că cipul ăsta fusese un model făcut de mână. Şi ce trebuia, mă rog, să facă el cu această realizare? Să lipească cipul care exista în mod realist de utilajele total învechite care funcţionau în mod realist? În speranţa că se vor transforma apoi de la sine în nişte miraculoase fiinţe cibernetice producătoare de mană? Cipul de 256 de kilobiţi era subvenţionat de către stat cu cinci sute şaptesprezece mărci pe bucată, pe când preţul lui pe piaţa mondială ajunsese să scadă sub doi dolari. „Şi acum vă întreb, Richard, Meno, ce concluzii să tragem." Richard propuse să cumpărăm biciclete. Dacă totul se duce de râpă, dacă nu mai e curent electric pentru trenuri, dacă nu mai e benzină pentru maşini, poţi să te deplasezi cu bicicleta. Trebuie făcute provizii cu alimente neperisabile şi trebuie să-ţi iei măsuri de precauţie pentru cazuri de tâlhării, razii şi confiscări. E bine să-ţi păzeşti obiectele de valoare pentru care mai primeşti, ca în vremea războiului, câte ceva de la ţăran. Barbara, mai spunea Richard, ar trebui să facă rost de la ea, de la serviciu, de materiale din care să se poată croi haine. Pe mine m-a însărcinat să fac rost de cărţi care ar putea fi interesante pentru oamenii din Occident, căci atunci când banul nu va mai valora nimic şi când va veni, după cum s-a mai întâmplat, inflaţia, marca vestică va fi singura valută. Anne şi cu el, Richard, cică se vor ocupa să facă rost de medicamente.

Clic clic clic,

bricheta, spuse Bătrânul de pe Munte, zăpada acoperea câmpiile, acoperea satele, argonauții o vedeau pe Kolchis, pe Kasbek și pe Elbrus, unde fâlfâia în vânt steagul cu zvastică, soldatul s-a îmbolnăvit de tifos, iar la Stalingrad logodnicul surorii sale și-a pierdut viața din cauza frigului. O pitulice zăcea moartă în zăpadă. Avioanele cădeau, rotindu-se, din cer în râuri, unde se stârneau niște vâlvătăi. Crâmpeie răzlețe de cântece, de arii de cimpoi, cu care trupele mareșalului Antonescu porneau la luptă, răpăitul artileriei antiaeriene, pârâitul roților zimțate și lătratul răgușit al aruncătoarelor de grenade, vrăjitoarele stepelor șușoteau, ca o varză tocată, purtată de vânt. Gustul de semințe de floarea-soarelui, prostituate dansând într-un bordel de front și mestecând bare de răculeț, până când acestea se făceau mici între gurile lor; prin șanțurile de lângă drum zăceau cai cu burțile balonate și globii oculari înșurubați în tăcere. Vânzătoarea de costume din orășelul de pe Narew, lăzi deschise cu forța, dulapuri țărănești călcate în picioare și sfărâmate în multe așchii, unul dintre camarazi a râs, s-a dus în grădina din fața casei, a tras un glonț în trandafirul ce se legăna în vânt, separând floarea de tulpină, după care a rupt petalele, mă iubește, nu mă iubește, ei fir-ar ea să fie de treabă, o porcărie, camarazi, apoi n-a mai râs, și-a încărcat din nou arma, a ridicat în sus pisica vânzătoarei de costume, gonită într-un colț, i-a pus țeava sub bărbie și a apăsat pe trăgaci

Clic,

lanterna tipului de la Poliția Militară care mergea prin lazaret în căutare de soldați ce ar încerca să se fofileze. Ai un glonte în plămân, a spus medicul care se aplecă peste soldat. Instrumentele zăngăneau, trântite într-o caserolă, și se simțea miros de tabac, căruia soldatul îi simțise lipsa multă vreme, chirurgul avea halatul îmbibat de sânge, o asistentă i-a întins soldatului o țigară, ținută cu clemă; soldatul și-a adus aminte de parfumul umbeliferelor care îl izbea de sub masca anestezistului. Lazaret de front, împușcături, catiușe care brodau cerul cu lumina lor, un cort cu răniți, mistuit de flăcări, urlete ce aveau să-l scoale noaptea. Zăngănitul trenurilor care făceau manevre, fluierul unei locomotive cu aburi tăind prin perdeaua de arșiță a febrei; spiriduși lui Rübezahl[1] își făceau de cap. Retragerea prin rasputiță, în albii de noroi. Camioanele rămâneau împotmolite, se înglodau în noroi până deasupra roților, trebuind să fie scoase de cai și echipe întregi. Jug și zăbale, soldații și prizonierii de război trăgând de mânere, încercând să scoată din noroi căruțele cu provizii; axurile se rupeau, hulubele căruțelor de furaje se rupeau, țânțarii mâncau fețele, se târau în urechi, în gură, în nări, înțepau în limbă, prin îmbrăcăminte, se târau prin gulere. Dar apoi s-a lăsat din nou gerul, așa,

[1] Duhul Munților Sudeți.

abrupt, aerul părea să stea locului, să se întindă, să se comprime, începând să scrâşnească, stând apoi nemişcat o vreme pentru a se rupe în cele din urmă ca un gât de sticlă. Noroiul îngheţa, făcându-se tare ca betonul, crestele bizare care se formau tăind roţile camioanelor şi tălpile cizmelor. Retragerea. Sate, geamantane în zăpadă, lăcăte forţate, scrisori împrăştiate, poze

Clic,

butonul de la radio

...Idealuri! Ţie, iubito! Niciun...

Foc de artilerie, luptă corp la corp, ochii albi ai rusului, acum e deasupra mea, gâfâind, cu mâna legată pe după gât cu o faşă murdară, văd deasupra cuţitului său linia bine conturată a unui nor

N-a murit niciun om prea mult

Stropii de sudoare pe fruntea rusului, soldatul vede o pată de ficat şi totodată o scenă dintr-un teatru de păpuşi din copilăria sa, costumul de arlechin frumos, viu colorat, mai încearcă niţel să dea din picioare şi să urle, simte că rusul va ieşi învingător din luptă, rusul lucrează în tăcere şi fiind mai puternic decât el, cuţitul se apropie, deodată rusul îşi trage capul înapoi, ochii i se dilată, deschide gura

voinţa nestrămutată de a obţine victoria şi disponibilitatea de luptă a soldatului german vor face ca duşmanul...

deschide gura, mirându-se fără să scoată un sunet, căpitanul l-a înjunghiat pe la spate

fiecare palmă de pământ va fi apărată

din gura rusului ţâşneşte sângele, şiroind pe faţa soldatului

până la ultimul om

asta te costă o rundă, prietene,

spuse căpitanul, ştergându-şi cu mâneca lama baionetei

Clic,

spuse Eschschloraque, butonul de la radio

clic, şi seara am devenit de sticlă: în Hotelul Lux, casanţi în buzele unui telefon, ţinându-ne respiraţia în bâzâitul ascensorului. Paşii, încotro merg paşii? Până în faţa uşii tale? Noaptea era împărăţia pământului, noi stăteam întinşi, încremeniţi, pe o membrană de stetoscop, noaptea era tărâmul lui Esculap.

JURNAL

Seara, la Niklas. Ne-am întreţinut în jurul nuvelei despre Mozart a lui Fürnberg — Niklas îmi dă dreptate în privinţa asta, ceea ce m-a lăsat perplex, făcându-mă să-mi reconsider părerea despre el —, când a intrat Gudrun şi ne-a chemat să ascultăm ce spune la radio. Am auzit următoarele: moarte

la Peking. Demonstrații. Piața Păcii Divine. La posturile noastre de radio: muzică de dans. Ezzo practica în continuare cu stoicism. Afară, vremea era frumoasă. Niklas vorbea despre Ariadna[1] *sub bagheta lui Kempe*[2]*, dar eu am plecat. Parfumul glicinelor din stradă, de la Casa cu Glicine, cum îi spune Christian — oare cum i-o merge? Au dat în floare pâlpâind intens, toată casa părând a fi cuprinsă de flăcări parfumate.*

Clic,

spuse Bătrânul de pe Munte,

Pentru o monedă de cinci pfenigi primeai slănină grasă

și gropi în zăpadă, cruci de fier cu cască de oțel și arma atârnată, gropi deschise, pline de fețe care se uită fix, cuiburi de mitraliori cu țintași înghețați, îmbrățișându-se, de parcă ar dormi, înfășurați în niște pânze de camuflaj mari, albe

Pentru o monedă de cinci pfenigi primeai slănină grasă

și le tăiau celor spânzurați, sugrumați sau împușcați prin pădurile rutene îmbrăcămintea de piele de pe ei, ca s-o fiarbă în coifurile de oțel umplute cu zăpadă, pentru a o înmuia ca să poată fi mestecată și înghițită, să mai potolească foamea, la fel ca și bucățile de seu pe care bucătarul le mai avea încă în dotare; soldații mâncau piele fiartă și înmuiată și seul lumânărilor, și scoarța plopilor tremurători, tăiată în felii subțiri

Clic,

făcu bricheta din farmacia lui Sertürner, aprinzând făclia, iar soldatul dădu din cap a împotrivire și ridică brațul

Ce vrei să faci, vrei să mă împiedici să-i dau foc bârlogului ăstuia nenorocit de evrei, îi spuse cu un aer zeflemitor locțiitorul comandantului grupei locale de naziști de la Buchholz, arătând cu făclia ridicată complexul îngrădit de călărie al fraților Rebenzoll, cei mai înstăriți negustori din localitate, la masa cărora veniseră în mod regulat primarul, medicul județean, preotul, farmacistul; acum, ușa le era marcată de steaua galbenă, la fel ca și zidurile dintre ferestrele lăsate în interior

Unde sunt cei doi Rebenzoll

Păi unde să fie, sunt acolo unde le e locul, în casă nu le-au rămas decât neamurile spurcate, pe care primarul le-a apărat, ca un trădător de neam și țară ce e, e și el o momâie, la fel ca și tine

La fel cum ai fost și tu dintotdeauna

---

[1] *Ariadna la Naxos* (op. 60), operă de Richard Strauss, după un libret de Hugo von Hofmannsthal.

[2] Rudolf Kempe (1910–1976), dirijorul german de renume mondial, format la Dresda, predecesorul lui Sergiu Celibidache în funcția de director general muzical al Filarmonicii din München.

N-ai de gând s-o faci sau

Ce

soldatul ridică arma, dar locțiitorul comandantului grupei locale de naziști de la Buchholz, proprietarul farmaciei lui Sertürner, râse numai scurt și dădu din umeri, sus se auzea o voce de femeie milogindu-se când tatăl soldatului ridică făclia

Gata, ia terminați, ce oameni

Niște afurisiți de evrei, jecmănitori, au vrut să mă termine cu dobânzile lor imense, așadar

Nu

Să pieriți cu toții!

Și aruncă făclia, casa începu numaidecât să ardă, flăcările ajungând până sus, la etajul întâi, unde se ițiră niște fețe speriate, apoi în casă începu imediat agitația, alergătură, urlete, și soldatul îl privea în față pe tatăl lui, era o față pe care nu o mai cunoștea, preț de o clipă soldatul fiind deconcertat de acel păr cenușiu și acele mâini care atârnau neajutorate parcă

Vrei să ridici mâna împotriva tatălui tău

Ai dat foc la casă

Păi ăștia nu sunt decât evrei

Oameni! Oameni!

Acum te numeri și tu printre trădători

Oameni!

Ții arma îndreptată asupra mea

Oameni!

Te omor ca pe un câine turbat, nu ești fiul meu, bastardule

Soldatul își împușcă tatăl.[1]

Dresda stătea cocoțată pe malul râului ca un crab *Pagurus bernhardus*, cu firele pupelor atârnând de canturile înăsprite ale blocurilor nou construite, al căror cenușiu prăfos flutura sub pașii aproape imperceptibili ai trecătorilor, ștergându-i cu lumina lor ca pe niște poze supraexpuse. Carcasa trosnea și scârțâia. Meno stătu locului, dar nu era nicio crăpătură în aer. Acest fapt făcu să-i revină teama, ca ceva haios-elegant, forma de strop a unei secțiuni transversale a unei aripi de avion accentuase mișcarea circulară grea a betonierelor din centrul orașului, tot mișcându-se de zor, ca picioruşele unei insecte atunci când își ia zborul către matricele curenților atmosferici care brăzdau din când în când aerul, deși acesta avea de obicei o lentoare de melc. Văzu o cabină

[1] Lupta dintre fiu și tată e creionată aici ca o paralelă stridentă la *Cântecul lui Hildebrand*, o paralelă formală ce redă practica de instrumentare a trecutului glorios, a miturilor, legendelor și vechilor texte de către ideologia nazistă.

de vapor făcută praf, indicatoarele cu alură de vipere ale compasului-mamă încremeniseră într-o poziție de adorare a soarelui. Buzele monstruoase, pline de herpes, ale navigatorilor vomitau, în valurile arșiței, nuferi peste Piața veche și peste Zwinger, luminozitatea, groasă ca siropul, de pe Thälmannstraße (și basme pe post de almanah, o tânără zână îmbrăcată în haine confecționate la Întreprinderea de Stat „Modă feminină" împrăștiind niște nuferi peste clădirile din semifabricate din Piața Pirnei), nuferii se revărsau către oameni ca niște flori fierte moi, astfel încât Meno căută fundul mării pe cerul calcaros, și nu jos, unde ciorchini întregi de mașini se legănau ca niște cambule în căutare de oxigen. Elba își dăduse jos hainele zgâriate de chivele navelor, înăsprite de gâfâitul vântului, și își bronza trupul metalic pe care Meno nu-l mai văzuse niciodată atât de neted și de nud. Soarele însă, cuprins de un fel de tremur electric din pricina miriadelor de păsări ce brăzdau văzduhurile, se afla la zenit; niște microimpulsuri băteau fără încetare în pielea râului, care avea ceva ca mercurul, fiind totodată tensionată, și având trasată cu finețe de către niște compasuri cu o noblețe abruptă, parcă, niște inelușe cu care se pornesc florile galbene ale luminiței să-și deschidă petalele, într-o anumită secundă a întunericului, ori batiscaful fluturelui, în care are loc măreața metamorfoză inexplicabilă. În timp ce-și aducea aminte că deschiderea petalelor luminițelor poate fi grăbită dacă se deschideau caliciile încă închise, aflate în vârful unuia dintre lăstarii gata să înmugurească, astfel încât petalele comprimate, rulate sub tensiune, țâșneau deodată, iar sepalele lungi erau și ele prinse de sablare, nemaiavând un rost, încremenind într-o poziție asemănătoare aceleia a curselor de șoareci după ce sunt declanșate — în timp ce Meno își aducea aminte de toate acestea, vedea cum curenții centrifugali dădeau să se întâlnească, să se atingă, parabolele, niște unde vizibile de ecouri, se spărgeau unele într-altele într-o transparență precisă, ca niște secțiuni de clădiri, ca niște sectoare de teatru pe planurile arhitecților. Și în timp ce se gândea la cuvintele profesorului său de fizică ce ajungeau la el din depărtările de necuprins cu mintea ale unor veri provinciale, lipsite de orice chef, și care, pe lângă faptul că îl făceau să cadă pe gânduri, îndepărtau o crustă de pe un bloc de nostalgie pe care n-o cunoscuse niciodată pe vremea când traversaseră timpul ca niște baloane meteorologice care urcau în forță prin adâncurile subacvatice atunci când funiile care le țin legate de fundul apei se rup în cele din urmă, roase de mandibulele planctonului de la grădina zoologică, frecate de îmbrățișările voalurilor marine, sfâșiate de propria putrezire, accentuată de ancrasare și carbonizare — în timp ce auzea în sinea sa vocea dascălului spunându-le elevilor, o voce de parcă ar fi recitat niște psalmi pe deasupra capetelor, plecate în mod supus, că până și două dulapuri de haine exercită unul asupra altuia o forță de atracție și că, într-un milion de ani, vor ajunge să elimine zidul care le separă, în dormitorul tipic pentru

statul muncitorilor și țăranilor. În acest timp, Meno, care vedea mormăitul batjocoritor al vecinului său de masă, care, cu tot respectul cuvenit, declară că o astfel de fezabilitate a dulapurilor de dormitor fabricate de Întreprinderea de Stat Heinichen era o chestie teoretică, văzu cum orașul se transformă într-o ureche.

În aceste zile mocninde, slăbite de arșiță, Anne decise să renunțe la precauție (căci numai cineva străin, își spuse Richard, ar fi putut-o considera teamă ori sminteală) și să suporte privirea diverselor amenințări pline de vârtejuri de care dispuneau gurile (tipărite, care vorbeau pe post de înlocuitor, cu multe cuvinte sau în tăcere) și mâinile celorlalți. După distrugerea mașinii Hispano-Suiza urmaseră o serie de ședințe zadarnice, mici zâzanii, lupte cu indivizi obtuzi care fuseseră greu de suportat pentru Richard, apoi mânia făcuse loc deprimării, răzvrătirea făcuse loc resemnării. Uneori, se ducea în pivniță și lua la rindea vreo câteva scânduri. Alteori, se uita dimineața în oglindă și nu reușea să întoarcă privirea și apa se învolbura, pârâia în chiuvetă; nici că se mișca atunci când dădea peste marginea chiuvetei. Îi cumpăra Annei flori, mergea cu mașina în căutarea a ceva care să-i facă bucurie, dar nu-i veneau în minte decât ustensile gospodărești după ce o pompă de apă pe care o dăduse cu un lac galben, țipător, instalând-o apoi în grădină, și un ursuleț marca Steiff se bucuraseră din partea Annei de o reacție îngăduitoare. Mergea acum singură la întrunirile cercului din jurul Ninei Schmücke, deși Arbogast îi ajutase să multiplice textul.

Când numele Ungaria și Budapesta au început să aibă o nuanță conspirativă, sunând a libertate, așa, albastru, Anne și Judith Schevola preluară multiplicările; în locul broșurilor de partid, Schevola copia acum texte cu un conținut disident. Richard o observă pe Anne și constată cu mirare cum locuința se transformă în scurt timp într-un fel de celulă conspirativă. Cutiile de carton de la pantofi cu scrierile copiate se adunau prin camere (niște băieți tăcuți veneau după ele, căpătându-le după ce spuneau o parolă, odată a venit André Tischer cu o ambulanță); își făcură apariția cărți ciudate și oameni ciudați, cei din urmă primeau de mâncare, își aruncau în grabă brațele în sus pentru a perora cu emfază despre tot felul de modele sociale (după care sendvișurile dispăreau) sau să-i asculte pe alții cum perorează, ridicau obiecții inteligente sau mai puțin inteligente, admirau pendula și rămășițele bunăstării burgheze pe care o partitură cu *Valsul puricelui*, pusă așa, de distracție, pe pian, simțea Richard, o acoperea cu ceva apăsător de străin, ceva pe care singurătatea și liniștea de după aceea, după ce toți aveau să plece, nu avea să o încălzească decât încet. Aveau loc spargeri, după care lipseau cutiile de carton cu scrierile copiate — și de asemenea mai lipseau șiruri întregi de fructe puse la borcan —, un alibi ciudat, primitiv. Într-o zi, dispăruse și colecția de poze cu fotbaliști a lui Robert (pozele se aflaseră între o hârtie argintie și

o învelitoare de la o ciocolată din Occident, pe care Alice și Sandor o puseseră ani de zile în pachetele de Crăciun), iar Richard, care în disperare de cauză se duse să se plângă la Poliție, pe Insula Cărbunelui, și în cele din urmă la Grauleite, se îmbolnăvi pentru prima oară după un timp atât de îndelungat, de nu-l mai știa nimeni (Clarens spunea că e vorba de o depresie endogenă, iar Richard tăcea), petrecu două săptămâni de melancolie profundă în Clinica lui Clarens, în timp ce afară dădeau în floare migdalii, iar de pe pășunile Elbei intra pe la îmbinările geamurilor, care se puteau încuia, intra în salon parfumul ca de nucă al fânului de vară. Pe coridoarele Clinicii, doamna Teerwagen bâjbâia cu privirea stinsă, și tot acolo Richard o revăzu pe Alexandra Barsano, cu părul tuns scurt, fără a opune rezistență la instrucțiunile asistentelor care o însoțeau zi de zi, pas cu pas; noaptea, din salonul sinucigașilor se auzeau niște urlete nebune, scămoșând somnul celorlalți pacienți — până când apărea medicul de gardă, urmat de o valkirie cu o tavă plină de seringi, din care medicul se servea, după cum Richard știa din vizite, așa cum se folosesc alții de piesele de schimb care vin pe bandă rulantă; și uite așa se „restabilea" liniștea — cu injecții care potoleau pe rând urletele.

La Richard nu veni nimeni în vizită. Colegii tăceau, nimeni neîntrebându-l de nimic după externare, nici măcar asistentele, mereu curioase. Iar Anne? N-avea timp. Îi spuse: „Ești din nou aici. Bine." Vorbea puțin la telefon (că doar tot n-ar fi putut spune decât nimicuri), organiza multe, pleca de acasă adesea. Richard nu întreba unde vor duce toate astea. Poate că Anne nu i-ar fi răspuns, pe când așa mai putea spera că va primi cândva un răspuns de la ea. La sfârșit de săptămână, când Richard era liber, mânca la „Felsenburg", la chelnerul Adeling, unde pendula de precizie ticăia în vestibul, iar coralii colorați din pictura de pe șevalet realizată de Kokoschka străluceau, fără pic de praf pe ei. Anne își ungea o chiflă și pornea la ceea ce numea „munca" ei: o întâlnire pe undeva prin oraș, discuții cu reprezentanți ai Imperiului Roman de Răsărit și reprezentanți ai cercului de pe lângă Schmücke. Și ea își făcuse geamantanul; se afla lângă geanta lui Richard, în dulapul din hol. Cu cât fuga prin Ungaria lua amploare[1], cu atât mai încordată stătea Anne pe scaunul ei de pe verandă, unde se adâncea în lectura unor scrieri de un violet muced, copiate pe hârtie proastă. Mijlocise pentru cercul de pe lângă Schmücke contactul cu preotul Magenstock, care era prieten cu Rosenträger; Rosenträger putea să le ofere un adăpost celor în pericol acut. Anne vorbi cu Reglinde, atrăgându-i atenția că, dacă va rămâne la ei, avea să aibă probleme — Reglinde începu să lucreze ca un fel de mesager, Grădina Zoologică fiind un punct

[1] În data de 11 septembrie 1989, Ungaria și-a deschis granița cu Austria pentru cetățenii est-germani care voiau să fugă în RFG. În numai câteva zile, zeci de mii de cetățeni est-germani au trecut granița.

de întâlnire bun, neutru (era puțin probabil ca cineva să îndrăznească să facă o percheziție în incinta gorilelor); mesajele secrete erau transmise de la un om la altul printre gibonii care își mișcau brațele în somn. Ceea ce făcea Anne, ceea ce făcea Magenstock, ceea ce făceau cei din cercul de pe lângă Schmücke era pasibil de pedeapsă, paragraful respectiv purtând numărul 217. Dar Anne, care până acum îl frâna pe Richard când era vorba de chestii „politice", nu mai ezita. Părea să știe exact ce vrea. Richard nu știa.

72

Magnetul

...ieşind la iveală din somnul profund al timpului,
scria Meno,
hârtia: fu aspirată în soluţia acidă în care muncitorii de la moara de piuat prelucrau celuloza, paletele dădeau consistenţă materiei prime ce curgea ca braţul unui râu către Republica de Hârtie, vaporul Tannhäuser mergea pe Aleea Uniformelor (iar eu îmi aduceam aminte de fanfară, de bulevardele largi ale oraşului atlantic, peste care iernile şi norii treceau ca nişte cuiburi de raţe polare, pe cer văzându-se nişte exploratori polari: expediţiile Celiuskin şi Nobiles, aclamate de şoimii patriei, râul ridica şi cobora oraşul de parcă acesta s-ar fi aflat pe nişte platforme hidraulice, iar apa, maro, cu dungi de gheaţă, încălzită de resturi de celuloză şi ulei de motor şi de portavoce (încrustate, sparte, deformate de ciocanele de ajustare) deasupra malului betonat, revărsându-se în canalul de scurgere al unei fabrici de îngrăşăminte chimice, spuma: alb de guamo, fosfaţii care se învolburau pe la ecluze, aprinzând în râu o arteră de galben de lămâie — era oare o Neva galbenă ca lămâia, părâind de bancnote de ruble în ger, era apa Moscovei, era fluviul Elba, devenit deodată transparent pentru vapoarele de pe fundul râului, miere otrăvitoare, de flori arzând ca jarul? Sloiurile de gheaţă se frecau unele de altele scrâşnind, şi încă de la orele dimineţii, când case de raport, ca nişte brontozauri cu o mie de capete, ţinându-şi respiraţia, mâncate, ca de un acid, de zvonuri şi teamă, de sudoarea nevoii de a tăcea, afectate de intemperii, păreau să se topească la loc în timpul nopţilor, în faţa neoanelor şi a paşilor de cizme, coridoarele cu rufele întinse pe frânghie şi, în timpul nopţii, cu lenjeria îngheţată tun, ca batogul, veceurile înfundate din komunalka, *arcadele ornamentate în stil maur în tachelajul unor camere înalte de patru metri, împărţite prin spatele unor dulapuri, prin perdele, prin geamantane, care păreau să se topească la loc din nişte blocuri îngheţate, de granit, încă de la orele dimineţii, când maşinile negre pe care scria „carne" îşi terminaseră treaba, când ciorile din parcul oraşului discutaseră ce trebuia făcut în timpul zilei (să*

viziteze niște abatoare, să vadă fântânile înghețate din Bahcisarai, tabloul Conducătorului Iubit contrastând cu lumina de deasupra Amiralității, de deasupra Muzeului Marinei), fanfara militară începuse încă de dimineață să intoneze marșuri militare, pompând ritmurile de patru pătrimi din difuzoarele publice de pe magistrale, unde tactul se depunea pe jos ca mălul, cu siguranță că era aniversarea zilei de naștere a vreunui nabab, a unuia dintre înalții preoți ai Bizanțului, steaua roșie se afla deasupra mării de gheață, avea să fie o dimineață plină de troleibuze staționate, plină de fețe așteptând cu bucurie încordată, plină de veterani cu pieptul acoperit de medalii zăngănitoare; o dimineață a piloților de război. Ulrich îi invidia pe aviatori pentru ceasurile lor „Poliot" și pentru albastrul-deschis al caschetelor și petlițelor lor, și agita steagul lor cu însemnul armei, elicele; mie îmi plăceau uniformele de Marină, albastru-închis cu nasturi aurii, îmi plăceau ceasurile „Raketa", care afișau ora de la unu la douăzeci și patru, pe care le purtau comandanții submarinelor, și apoi, când din difuzoare răsunau comenzile, stingând vâltoarea tobelor și marșurile militare, și se făcea liniște pentru o clipă, iar Atlantida stătea cu respirația tăiată în fața aparatelor de radio din fabrici, din școli, din universități, răsuna inevitabila melodie a lui Ceaikovski, interpretată de Bolșoi, după care marea coloană se punea în mișcare, bastoanele de tambur se învălătuceau în fața mâinilor cu mănuși albe ale tamburilor, tulnicarilor, pe galeria mausoleului faraonic se înălțau fanfarele strălucind auriu. Mici ca niște punctulețe, într-o blasfemie sublimă, pe blocurile din granit roșu sub care se odihnea Marele Mort, niște reprezentanți ai Curții Imperiale le făceau semn cu mâna maselor de oameni ai muncii defilând prin fața uzinei electrice, a pădurii de taiga a rachetelor, a comandanților de tanc care salutau, având și ei mănuși albe, de pe tancurile lor, care se târau, aliniate prin intermediul unui poloboc invizibil, a MIG-urilor care făceau prin aer bucle colorate, de aniversare, îmi aduc aminte cum casele atlantice se scăldau în muzica marșurilor și în aceea a lui Ceaikovski, pierzându-se din ele, corn cu corn, o veche substanță pe jumătate uitată, așa cum se spală sarea din galeria unei mine...

Orașul asculta. Niște stetoscoape se asigurau, de parcă s-ar fi aflat în mâinile unor moașe, de ceea ce se întâmpla în burțile gravide cu zvonuri ale zilelor de vară ce se bălăceau prin valea pârlită a Elbei, aplatizată de niște grămezi de nori în formă barocă, fără să-și caute un loc în care să nască. Ascultau zvonurile care veneau din Praga, iar ceea ce le relata Libussa în legătură cu lucrurile petrecute în Ambasada vest-germană de acolo[1] se răspândea prin cartier, întorcându-se apoi deformat și exagerat, fără a se potoli,

[1] Ambasada era plină de est-germani refugiați acolo în speranța de a ajunge în Germania de Vest după ce RDG a încetat să mai dea voie să se plece către Ungaria, pentru a stăvili exodul cetățenilor est-germani prin Cehoslovacia, Ungaria și Austria.

scurgându-se pe Buchensteig până la Körnerplatz, trecu podul Blaues Wunder, veni către Meno ca o certitudine manifestă, când acesta era la magazinul de delicatese al lui Fendler, unde cumpăra niște cosmonauți de gumă pe care urma să-i dea, pe post de mică atenție, lui Nähter, unde avea de făcut un comision pentru Barbara. Trăgeau cu urechea la ce se auzea prin Imperiul Roman de Răsărit, unde piticii de grădină zâmbeau și cutiile de scrisori cu ceas cu cuc erau arhipline.

Londoner voia să știe ce anume îl îngrijora pe Meno. Părea să fie în toane bune zilele astea, tratându-l pe fostul său ginere cu vin de Porto, stând bine dispus picior peste picior. Da, îi spusese Hanna. Oamenii ăștia din Ambasadă... Meno era doar cumnat de chirurg, spuse Londoner, acolo așa ceva se numește „drenarea abcesului". Trebuie tăiat acolo unde e puroiul! Tocmai acum erau semne clare de progrese însemnate; secretarul pentru probleme economice îl consultase și făcuse referire la un articol pe care el, Jochen Londoner (fața bătrânului strălucea de bucurie) îl publicase în *Einheit*, revista de teorie a Comitetului Central... avea să existe o inițiativă, adică ce spunea el, nu una, aveau să existe multe inițiative, dar ce mai, aveau să existe inițiative FDJ cu nemiluita, de exemplu pentru Uzina Metalurgică „Max" din Unterwellenborn: „Max" are nevoie de fier vechi — noi aducem o sută de mii de tone mai mult! Acum se vede de ce rezerve enorme dispunem! Meno tăcea și se uita țintă la Londoner. Înainte, Londoner și-ar fi dat seama după privirea lui Meno că spusese o prostie, acum își freca mâinile, vorbea de credite din Austria, de rezerve secrete (cât de mult degusta el cuvântul ăsta cu un zâmbet plin de savoare, de om care era *la curent*) de valută, astfel încât Meno se întreba ce discuții vor fi având oare seara bătrânul Londoner și tânărul Londoner; Jochen Londoner îl bătu pe Meno cu voioșie pe umăr: noua lui carte („poate, ba nu, precis cea mai bună carte a mea") fusese acum acceptată definitiv pentru publicare; în afară de asta Irmtraud și el aveau să plece în concediu: în Sicilia, Taormina! Londoner îl întrebă pe Meno ce avea de spus în legătură cu asta.

...dar apoi deodată...

(Schade) „Ia mai scutiți-mă cu poporul și înțelepciunea lui, domnișoară Schevola! Am văzut noi la ce e bună înțelepciunea asta, noi, comuniștii primei generații, i-am mai arătat noi odată unui popor că greșește! Avem un adevăr, avem adevărul, băgați bine la cap, și-l vom apăra din nou, dacă va fi nevoie, împotriva unui popor!"

(Lührer) „Asta e tot ce-ați găsit de spus? Sunați ca un disc defect!"

(Schade) „Iar dumneavoastră vorbiți ca unchiul meu, care era negustor. Spuneți *cititorii mei* la fel cum spunea el *clienții mei*. Iar pentru clienții lui a făcut totul!"

(Schevola) „Cunoşti ţara unde lumina şi umbra se deosebesc în mod limpede[1] ? Mi-e dor de ea."

(Barsano) „Să vă spun ceva pentru colecţia dumneavoastră de bancuri ? Când Hruşciov a fost înlăturat de la putere, a scris două bilete. I-a spus urmaşului său la cârma ţării: Dacă ajungi vreodată într-o situaţie disperată, deschide-l pe primul. Dacă ajungi apoi iar într-o astfel de situaţie, deschide-l pe-al doilea. Curând, succesorul său s-a aflat într-o astfel de situaţie. Pe primul bilet, scria: « N-ai decât să dai vina pe mine pentru tot. » A mers. Când s-a aflat iarăşi într-o situaţie fără ieşire, a scos al doilea bilet. Pe acesta scria: « Aşază-te şi scrie două bilete ! »."

(Prezentatorul) „Eu sunt Drehrumbum[2] cel rotund, întorc totul, orice oră..."

Ca o aşchie cu un mare pericol de infectare, urletul miilor de oameni care voiau să părăsească RDG, îndreptat către balconul Ambasadei din Praga, de unde ministrul de Externe al RFG a proclamat libertatea, era înfipt în urechea obosită şi bolnavă a trupului a cărui a patruzecea aniversare trebuia să fie serbată în câteva zile[3]. Când cele şase trenuri cu emigranţi au trecut prin Dresda[4], Ambasada din Praga era din nou arhiplină. Ca o infecţie s-a răspândit numaidecât vestea că un nou tren ce venea de la Praga avea să fie deviat către nord, trecând prin Bad Schandau şi Dresda, chiar prin oraş, şi această veste nu a putut fi estompată de diversiunile de la radio şi din ziare şi nici de tot noianul de minciuni şi de intimidări, nu putea fi atinsă de înverşunarea disperată cu care ofiţerii de gardă îşi manevrau instrumentele nautice. Nava pe care ei aveau impresia că o cârmesc nici că mai asculta de comenzile lor, deşi acestea dobândiseră un caracter delirant, ci mergea în bătaia vântului, după cum Meno ştia de când venise de la recepţia anuală a lui Barsano pentru Uniunea „Celor care muncesc cu mintea", în bătaia vântului, în care se

---

[1] Aluzie la poezia lui Erich Kästner, *Kennst du das Land, wo die Kanonen blühn?* (*Cunoşti ţara în care înfloresc tunurile?*), care, la rândul ei, face aluzie la o poezie din romanul *Anii de ucenicie ai lui Wilhelm Meister* de Goethe, în care apare *die Turmgesellschaft* (Societatea Turnului): „Kennst du das Land, wo die Zitronen blühen?" („Cunoşti ţara în care înfloresc lămâii?"); aceasta din urmă a dat şi titlul unui vals compus de Johann Strauss II: *Wo die Zitronen blühen* (*Unde înfloresc lămâii*) (op. 364). De asemenea, Schevola face aluzie la poezia lui Novalis (considerată o poezie programatică a romantismului), *Wenn nicht mehr Zahlen und Figuren*, în care e vorba de împreunarea clară dintre lumină şi umbră.

[2] Drehrumbum e o figură cunoscută din programele de copii ale televiziunii est-germane. Prezentatorul redă un citat bine cunoscut est-germanilor.

[3] În data de 7 octombrie 1989.

[4] Autorităţile est-germane îşi dăduseră în cele din urmă acordul ca refugiaţii est-germani din ambasadele din Praga şi Varşovia, care voiau să fugă în Occident, să fie transportaţi în Germania de Vest în nişte trenuri care să tranziteze teritoriul est-german.

întorcea forța incalculabilă, plină de o violență febrilă, pe care credeau că o îmblânziseră în cursul anilor cu promisiuni, amenințări, diversiuni și dulciuri.

În blocurile din prefabricate se acumula frigul, în bucătăriile cu hote și cu uși glisante unde se bălăngăneau Schnatterinchen[1] *și Messemännchen*[2], *bucătăriile în care mamele îmbătrâneau la aragazurile minuscule, preparând laptele praf pentru sugari și cina care se orienta în funcție de oferta din hala de cartier: metri de rafturi pentru făină, pâine de tip Malfa, pentru verze, conserve și pentru „nimic", pe raftul de carne, niște cârlige care străluceau goale, și marfă perisabilă, acoperită de plexiglas — sângerete, aspic, potroace, slănină, iar între ele un micuț Ernst Thälmann din aluminiu; un aer rece, saturat de particule, atârna în spațiul dintre bucătărie și sufragerie, unde Omul de nisip prezenta salutul de seară pentru șoimii patriei, în fața peretelui de dulap standard cu păpuși Matrioșka și a unor fanioane de miner; frigul de pe coridoarele cu gazetele de perete de prin cartier, cu regulamentul blocului afișat și el pe perete, la fel ca și anunțurile administrației spațiului locativ („Aa-Be-Ell, Aa-Be-Ell", așa răsunau vocile de peste râu, vaporul Tannhäuser ajungând la granițele Atlantidei): responsabilul de bloc cheamă oamenii la* subotnik! *Cetățeni, protejați-vă spațiile verzi! Cetățeni, nu totul trebuie aruncat la gunoi! Apel la inițiativa de masă pentru sprijinirea economiei naționale (I-S-E, I-S-E! cânta pasărea Minol-Pirol) — consolidarea drumurilor din cartier! Frigul făcea ca băltoacele din fața clădirilor din prefabricate să înghețe. Făcea ca drumurile noroioase să devină beton, iar vântul, brigadierul cel întunecat, sugea căldura din încălzirea centrală, sfâșia panourile din fața Casei de Cultură, dădea buzna prin tomberoanele de gunoi, unde copiii se jucau după școală de-a indienii*

— Copii palizi. Genunchi juliți, capete sparte[3]*, răni superficiale care puteau fi cusute fără anestezie la dispensarul medical de cartier; zgârieturi care erau dureroase când se turna peste ele tinctură de Sepso, piele julită în cursul încăierărilor de prin curtea din spate, printre rufele puse la uscat; băieți pistruiați, urecheați, îmbrăcați în tricouri de fotbal croite de mamele lor, având pe ele celebrele cifre, legendarele nume: Walter, Rahn, Ducke, Puskas, Hidegkudi (greu de silabisit! Greu să găsești pe cineva care să știe să-l silabisească exact!). Pelé. Fetele săreau coarda, fetele citeau cărți... Fetele jucau șah („Prin această carte primită ca premiu ești onorată pentru participarea*

---

[1] Personaj faimos din teatrul de păpuși est-german.

[2] Omulețul Târgului, mascota Târgului de la Leipzig, creație a artistului est-german Gerhard Behrendt, care a creat și Omul de nisip (*Sandmännchen*).

[3] *Loch im Kopp* („gaură în cap"), aluzie la piesa de teatru cu același nume de Wolfgang Deichsel (care a fost și ecranizată).

plină de succes la cea de-a XIX-a Spartachiadă orășenească de șah. Îți dorim să ai parte în continuare de multă bucurie și de mult succes în practicarea acestui sport al minții!" Brigada sub al cărei patronat ai evoluat). Nu făceai o sută de metri fără să vezi niște nume afișate. Libertate pentru Luis Corvalan. Modelul atomic al lui Bohr, modelul atomic al lui Rutherford; tovarășul președinte al Consiliului de Stat privește meditativ și prietenos, cu capul ușor aplecat într-o parte, către „tineretul nostru" („nu!" „nu!"[1]) dintr-o fotografie cu un fundal albastru-deschis. Clădește, clădește: în cabinetele de fizică și de chimie, în grupurile de lucru „Tehnicienii tineri", „Electronică", „Tinerii cosmonauți"...

În data de 3 octombrie o mulțime de oameni se înghesuiau la Gara de Nord, în fața reclamei Kasko și a afișului luminos cu „Radeberger", mai multe sute de bărbați (femeile erau în spatele lor, mai prudente, așteptând) în seara tulbure și rece care făcea parte dintr-o nouă numărătoare de când Forumul Nou[2] fusese interzis, de când avuseseră loc evenimentele de la Praga, la Burgberg[3], ceva se întâmplase, ceva care nu mai putea fi determinat în cadrul criteriilor valabile până atunci, ceva se întâmpla undeva în întunericul ștanțat de galbenul dreptunghiular al ferestrelor blocurilor înalte de pe Leningrader Straße, de farurile tramvaielor și ale autobuzelor interorășenești, care se intersectau. Bărbații erau tineri, aproape toți cam la douăzeci, treizeci de ani, purtau jachete strâmbe, vestoane militare cu blană artificială, colorată, blugi uzați și cămăși de bumbac, în carouri, cumpărate din comerț; vreo câțiva bărbați mai în vârstă erau îmbrăcați în haine de duminică, ceea ce lui Meno i se părea o aiureală — de parcă ar fi plecat într-o excursie în cadrul căreia ar urma să se servească vreo masă. Fețele lor aveau o expresie defensivă și speriată, așa cum o au cei care sunt salvați în cursul unei catastrofe naturale, adunându-se într-un loc deocamdată sigur. Cu cât mulțimea de oameni care așteptau se făcea mai mare, cu atât mai mulți polițiști se postau în fața lor, blocând căile de acces. Polițiștii păreau să fi venit din toată țara, Meno vedea numere de Rostock și Schwerin pe plăcile de înmatriculare ale dubelor de intervenție.

— Păi avem carnete de șofer, putem să trecem în bună rânduială, fu de părere Josef Redlich.

Fu oprit. Un polițist îi ordonă pe un ton grosolan să se legitimeze și să-și desfacă bagajele. Redlich scoase, dezorientat, geamantănașul cu materialele pentru conferințele de toamnă ale editurii Hermes, făcând un gest rapid, speriat, la care polițistul sări îndărăt și îl lovi cu bastonul. Meno și Madame

---

[1] *Nischt, nischt* (nuanță dialectală saxonă), aluzie la felul de a vorbi al președintelui Walter Ulbricht.

[2] Neues Forum, marea mișcare de opoziție din RDG, formată în septembrie 1989.

[3] Acolo se afla Ambasada RFG din Praga.

Eglantine, care mesteca un cârnăcior, intervenira, fiind înșfăcați de mai mulți oameni în uniformă și împinși în interiorul gării, unde reușiră să se legitimeze. Aici, așteptau și mai mulți oameni. Majoritatea veniseră de la Bad Schandau, după cum află Meno, unde încercaseră să ia unul dintre trenurile în tranzit care transportau refugiații de la Ambasada din Praga ori să ajungă la Praga, fiind însă împinși înapoi de poliție și de securiști în civil. Începând de la orele prânzului, nu se mai putea merge în Cehoslovacia fără viză; acum, așa umbla prin oraș un zvon plin de umor negru, nu mai puteai să călătorești decât cu picioarele înainte.

Polițiștii purtau căști de protecție cu vizor; se mișcau nesigur și alert, ca niște piloți care au zburat bine, dar au aterizat într-un loc greșit, și nu mai erau, din această pricină, decât pe jumătate eroi. În fața florăriei din gară campau niște punkiști. Un mic grup de călugărițe se ținea după o umbrelă cu inscripția „Isus trăiește", care se bălăngănea pe deasupra capetelor celor care stăteau în așteptare. În fața cabinelor telefonice aflate la ieșirea către stația tramvaiului 1 și stația tramvaiului 5, care de obicei erau mereu asaltate de o grămadă de oameni ce scoteau un zgomot zumzăitor atunci când Meno mergea la Berlin, părea că cineva trasase un cerc în care nu era voie să se intre, ca în jurul unei pete late de vomă, de parcă s-ar fi verificat numerarul, cu o explozie bej pe podea, ca o grenadă, făcând multe franjuri, încă mustind de energie, vopsea vărsată cu găleata într-un stil expresionist concret și sălbatic. Josef Redlich își scoase pălăria. La Mitropa era îmbulzeală, fum de țigară, erau priviri intense aruncate peste fețele de masă cerate, pline de pete de sos, farfurii de plastic, cești de mic restaurant, având margine verde. Afară era o grămadă de lume, cei trei reușind cu chiu, cu vai să ajungă la peronul lor. Coșuri de hârtie arhipline, răsturnate. Porumbei dând din aripi agitați, scheletul de balenă din sala de așteptare se afla sub un recif de corali care era albit în fiecare zi. Josef Redlich era atent la trenuri și explica niște detalii. Locomotive electrice, locomotive Diesel, pe liniile exterioare erau trase niște fosile din vremea de pionierat, care scoteau aburi pe nări ca niște bivoli. Redlich părea nesigur, își făcea de lucru pe la geamantan, își aranja pălăria.

— Ce părere aveți de asta, domnule Rohde?

Se uită la podeaua netedă, cenușie precum chitul, plină de sticle de bere și de ziare făcute cocoloș.

— Nu știu, răspunse Meno evaziv.

„Trebuia să fii precaut", asta era deviza lui Meno. Îi plăcuse dintotdeauna de Redlich, acest „om dintr-o bucată", cum i se spunea la editura Hermes, care „făcea ce putea".

— Și dumneavoastră? întrebă Madame Eglantine, ștergând cu vârful pantofului niște chiștoace de țigară aflate pe șine.

— Nici eu nu știu.

Josef Redlich își ridică umerii, zgribulit.

— Trebuie să se schimbe ceva, doar știți și dumneavoastră lucrul ăsta, încercă Madame Eglantine să-l facă pe Redlich să spună ceva.

— Dar încotro s-o luăm, încotro, asta e întrebarea, răspunse Josef Redlich cu voce joasă. Ați fost la Kreuzkirche, dumneavoastră, amândoi, și domnul Klemm. Șeful a pus asta pe ordinea de zi. De parcă ar mai fi acum vremea unor astfel de educații ca la grădiniță. Jucați skat?

Pe peronul de vizavi se stârneau nori de hârtie. O mașină-măturătoare tot clămpănea de zor, ca un cărăbuș urmărit. Imediat, poziția de echilibru a mulțimii care aștepta se schimbă, auzindu-se strigăte agitate, tânguit de bebeluș, un tren nu se zărea, dar trebuia să vină, întrucât mulțimea îl conjura atât de tare. Meno citi o reclamă luată dintr-o revistă occidentală: „Dorințele devin realitate." Dar nu veni decât o locomotivă portocalie, să facă manevre, iar mecanicul de locomotivă dădu din cap, cu un gest repezit, când dezamăgirea mulțimii se transformă în fluierături. Poliția se înființă numaidecât la fața locului. Grupuri de câte trei, patru polițiști dădeau năvală, înșfăcau pe câte cineva și îl târau cu ei, după care cei arestați erau înghițiți de masa polițiștilor, pe ici-colo se mai vedea câte un cap care se învârtea năuc, niște mâini care protestau și se agitau, ducându-se apoi la fund sub lovituri de baston. Deodată, rezistența aerului începu să se simtă, niște vârtejuri izbindu-se înainte și înapoi, liniile electrice de deasupra peroanelor zumzăiau tare, ca niște sârme de tăiat ouă; din vocile amestecate într-un aluat acustic începură să se iște proteste, câte un strigăt izolat spinteca acel cocon uman de oameni în uniformă și de oameni în civil care se umfla în fața ieșirilor, după care se micșora, apoi iar se umfla. Trenul către Berlin trase la peron cu o încetineală provocatoare. Acum, strigătele se revărsau către peronul lor, Redlich și Madame Eglantine sărind în vagon în fața oamenilor ce veneau în fuga mare, dar Meno fu împins la o parte de mulțimea speriată, pe care polițiștii o împingeau în fața lor. Și iar se vedea hârtie căzând pe jos, în niște zdrențe care erau parcă lapoviță, lăsându-se în jos cu încetinitorul și așternându-se pe o bancă. Meno descifră următoarele cuvinte: „Prezervative expediate discret de către H. Kästner", oferte de schimb, motoare suspendate, laxative. Figura afectată a lui Redlich, ca de focă, dispăru din geamul compartimentului, iar în fața lui se vedea mâna lui Madame Eglantine, întinsă lung după Meno, e chiar întinsă după mine, își spuse Meno prins în înghesuială, în încăierare, gura ei fiind schimonosită într-o grimasă ciudată, compusă din dorința de a striga și de o grevă a gâtlejului, megafoanele păreau oarbe în ninsoarea de hârtie care, fiind tot mereu ridicată de cizme mânioase, de pantofi încercând să scape cu fuga, alergând în zigzag, dansând, ca și când ar fi fost confetti de paradă, deasupra cenușii maronii a pietrișului, a traverselor de cale ferată. Meno nu reuși să ajungă la tren. Fluierat, mistrie și anunțul sonor: „Atenție, se închid ușile!". Cineva îi dărâmă geamantanul, altcineva se împiedică de el, izbindu-l pe Meno, care încercase să salveze geamantanul de sub picioarele mulțimii. „Nu

poți să te uiți? Idiot ce ești!", urlă individul, luându-și avânt să-i dea o palmă lui Meno. Acesta se feri, iar palma îl lovi pe un polițist din spatele lui, care se ținu cu mâna de obraz, văitându-se „Auaa!", plângăreț și consternat, ca un băiat plinuț și răsfățat care cunoaște dintr-odată o altă față a mamei sale; Meno rânji. Doi polițiști îl traseră de la locul lui și Meno încasă vreo câteva lovituri în plexul solar (pe care nu le resimți ca fiind foarte dureroase întrucât avea în buzunarul de la palton o tablă de șah) și în ficat (ceea ce făcu să i se rupă pipa cu cap rotund, care scoase un pocnet plin de regret), vreo câteva lovituri nu chiar rapide, dar bine țintite, care îi tăiară respirația, după care Meno fu arestat împreună cu omul care dăduse nefericita palmă și care sângera la amândouă sprâncenele. Zgomot de geamuri sparte, urlete, porumbei care făceau aerul ferfeniță cu aripile. Geamantanul lui Meno rămase la locul lui. La peronul de vizavi trăgea un tren, pesemne trenul așteptat din depourile din Leipzig, care avea să-i ia pe cei ce ocupaseră ambasada, iar mulțimea se năpusti asupra lui într-o panică stridentă peste care se suprapuneau avertismentele urlate prin difuzoare și prin megafoanele poliției, cerându-li-se oamenilor să părăsească incinta gării. În hala din fața gării, niște băieți aruncau cu cocoloașe de hârtie în Intershop-ul baricadat.

— Hai, omule, întinde-o! îi spuse polițistul lui Meno, când ajunseră afară.

— Dar geamantanul meu...?

— Dispari!

(Eschschloraque) „Dar ce fac ei, oamenii, atunci când sunt liberi, cu viața lor? Dacă năzuința lor este să fie fericiți, care este expresia fericirii lor? Pleacă la vânătoare! Aristocrația, care a avut parte de cea mai multă tihnă, își petrecea timpul mergând la vânătoare. Iar oamenii mărunți se dedau și ei la vânătoarea oamenilor mărunți: merg la pescuit. Ce obțineți dumneavoastră printr-o revoluție? O înmulțire a numărului pescarilor, asta e tot. Soarta îmbunătățită a muncitorului constă în aceea că se poate dedica acestei forme simplificate a vânătorii. Iar pentru asta îți trebuie libertate, egalitate, fraternitate. O, Doamne!"

(Altberg) „Acum sunteți cinic."

(Eschschloraque) „Încerc numai să mă feresc de idealism. Nu faceți oamenii mai interesanți decât sunt... Uneori, viața nu e cum ar trebui să fie și, de multe ori, arta o copiază, și atunci ce facem?"

(Schubert) „Dar trebuie doar să existe o speranță! Nu se poate trăi fără speranță!"

(Eschschloraque) „Mă tem că va trebui să învățăm asta. Să stai pe plaja maestrului cântăreț, locul străvechii arii noi, fiecare rămâne la locul său în ordinea bine stabilită, timpul e o vrăjitoare care schimbă de-a pururi totul, fără putere!"

(Prezentatorul) „Iată-l, o parte din acea forță care vrea tot timpul binele și face tot timpul răul[1], ascultați, doamnelor și domnilor, valsul lui Mefisto, intonat de formația noastră splendidă: Big Band din Dresda."

(Albin Eschschloraque) „Să nu mai fac absolut nimic. Vreau pur și simplu să stau și să clocesc. Mi-ar fi plăcut să fiu găină."

(Schevola) „Dumneavoastră simțiți față de propria persoană repulsia pe care o simțiți față de un fost idol."

(Albin Eschschloraque) „Să vă spun domnișoară Sezierde[2]?"

(Eschschloraque) „Păi, atunci poți să stai liniștit, fiule, dacă în jurul axei liniștite a camerei tale se învârte întreaga lume."

(Sinner-Priest) „Puteți să vă închipuiți ce-am simțit când șeful meu a vrut să aplice principiul acestui popor pe care eu îl detest! Un popor care chiar taie nasurile statuilor, în sminteala sa superstițioasă, ca să nu devină din nou vii!"

(Barsano) „Am crezut că toți oamenii sunt în fond buni. Dacă le dăm destulă mâncare, dacă le dăm o locuință, îmbrăcăminte, atunci nu mai trebuie să fie răi, că n-au nevoie, așa am crezut. O eroare, ce eroare![3]"

Dar Meno nu voia. Geamantanul din gară conținea manuscrise, printre care se afla unul de Judith Schevola, cu corecturi; de neînlocuit. Sentimentul datoriei, teama, curiozitatea și spiritul de aventură: Meno dădu târcoale gării și intră apoi din nou, folosind o intrare laterală. Întrucât avea bilet valabil, fu lăsat să treacă. Geamantanul lui Meno se afla sub o bancă, păzit fiind de o femeie în vârstă care locuia în vecinătatea gării și venise să ofere ceai și biscuiți. Văzuse cum Meno și bărbatul celălalt fuseseră luați pe sus.

— Vi s-a mai întâmplat așa ceva?

— Nu, spuse Meno.

— Așa ceva n-a mai fost decât în război și pe 17 iunie[4], spuse femeia. Sunteți tânăr — în locul dumneavoastră, și eu aș merge.

Meno merse acasă. Tramvaiul era plin de zvonuri, oamenii nu mai tăceau, nu mai părea să le pese dacă îi ascultă cineva. Dresda zăcea în pustietatea rece,

---

[1] Citat din *Faust I* de Goethe (așa i se prezintă Mefisto lui Faust la prima lor întâlnire).

[2] Aluzie la verbul *sezieren* („a diseca").

[3] „Werch ein Illtum", citat din poezia *Lichtung* de Ernst Jandl, în care consoanele l, care e prima literă a cuvântului *links* („stânga") și r, care e prima literă a cuvântului *rechts* („dreapta"), sunt în mod sistematic comutate, mesajul fiind că ideologiile de stânga și ideologiile de dreapta nu sunt chiar atât de diferite cum s-ar părea. Licența poetică a lui Jandl (care modifică forma gramaticală corectă, „welch ein Irrtum" este astfel preluată de Barsano imediat după ce folosește forma corectă a cuvântului *Irrtum* („eroare"): „Ein Irrtum, werch ein Illtum".

[4] Referire la răscoala muncitorilor est-germani din 17 iunie 1953, înăbușită rapid de Armata sovietică de ocupație.

plină de umbre, a zilelor sale de toamnă; deasupra străzilor liniştite, unde nişte crengi se legănau şoptind, se balansau felinarele stradale.

Vârtejuri de vânt învârteau coroanele copacilor de pe Mondleite, ricoşau din acoperişul Casei Celor o Mie de Ochi, care icnea şi scârţâia. Pedro Honich pusese deja steagul în suportul din faţa ferestrei sale. La Libussa, televizorul mergea. Aroma tabacului cu vanilie îşi croia drum prin crăpăturile uşii, deşi Meno pusese în faţa lor nişte rulouri de pânză confecţionate de Anne şi Barbara. Cineva mergea neliniştit de colo-colo prin grădina de iarnă. Meno deschise uşa în arc ogival şi ieşi pe balcon, urmat de Chakamankabudibaba, care adulmeca aerul ceţos. Din parc venea un miros de lemn putred care se amesteca apoi cu mirosul de humus şi de frunze ude din grădină. Meno privea ţintă oraşul, cotul vizibil al Elbei, pe care plutea o barjă slab iluminată, aşadar şi acesta era timp, cineva trebuia să fie atent la curenţi şi marcaje, oamenii aveau nevoie de cărbune şi de pietriş sau ce-o mai fi transportând barja aceea. Merse înapoi în cameră. Ce paşnică era masa de scris: microscopul şi maşina de scris cu o foaie goală pusă în ea. Se aşează, încercă să lucreze, dar gândurile îi lunecau tot mereu. Se sculă în picioare, trebuia să vorbească cu cineva.

Libussa şi medicul de vas, care îi făcea de zor cu mâna prin perdeaua cu bile, dăduseră între timp drumul la radio.

— Dar tu nu trebuia să fii la Berlin? întrebă Lange surprins.

— N-am apucat, au închis gara.

Libussa puse radioul pe un post cehesc şi traducea ce spunea acolo. Mai nimic nu era nou, tot felul de formulări sucite. Vocea familiară, sonoră, a crainicului de la Radio Dresda nu pomeni niciun cuvânt despre evenimente. Libussa închise radioul şi tăcu. Deodată, nici Meno nu mai putu spune nimic, stând cramponat pe scaun, sub colecţia de noduri. Voia să-l vadă pe Niklas.

— Nu te expune la pericol, băiete! strigă după el medicul de vas.

Vilele de pe Heinrichstraße păreau să fie retrase într-un vis acoperit de iederă, puţinele ferestre luminate nu dădeau în stradă, ci în ţara cu numele de Ieri; rododendronii şi vrejii de mur de pe gardurile dintre porţile grădinii, mâncate de flagelul fierului, păreau să fie alcătuite dintr-o hârtie care proliferase de la decuparea siluetelor. La Griesel era aprinsă lumina; etajul întâi, cu locuinţa lui André Tischer şi locuinţa surorilor Stenzel, se afla în întuneric. Richard era de gardă, Anne probabil că era plecată pe la vreo întâlnire cu grupul ei de opoziţie, prin Neustadt, ori poate dincolo, în Loschwitz, în Kügelgenstraße. Sau la Matz Griebel şi la prietenii lui artişti, mai mult sau mai puţin anarhişti.

Îi deschise Ezzo; ţinea vioara prinsă la bărbie şi însuruba ceva la arcuş; şi-l trecu de vreo câteva ori peste coarde, de probă, în timp ce Meno îşi agăţa paltonul de cuierul aflat vizavi de fosta cameră a Reglindei. Ezzo îl lăsă singur. Ca dintr-un alt timp, pendula şi „ceasul abatelui" întrebau ceva din

cameră, iar vocea delicată, de argint, a ceasului vienez din camera de muzică le răspundea. Meno aşteptă în faţa florilor şlefuite în sticla mată a uşii camerei, având grijă ca umbra să nu le atingă, apoi bătu scurt în uşă şi apăsă uşurel clanţa. Niklas, care era la sobă, dădu din cap. Cartea *Cele mai vechi domuri germane* se afla în mijlocul mesei, iar în jurul ei erau grupate câteva volume Dehio. Meno voi să spună ceva, dar nu putu. Albume de artă deschise, căldură, mai târziu muzică... Universul lui Niklas.

(Barsano) „Noaptea, paşii. Noaptea, tropăiala şobolanilor prin gangurile Hotelului Lux[1]. Jos era o brutărie, şi atrăgea şobolanii. Erau acolo şi în timpul zilei, nu se sinchiseau de noi. Lifturile mergeau, se opreau. Noaptea, stăteam întinşi, treji fiind, şi număram secundele în care motorul liftului era în funcţiune. Număram secundele în care paşii veneau mai aproape."

(Eschschloraque) „Va veni un timp în care va fi diabolic, ca ritualurile uniformităţii — sunt imprecis, Rohde, să nu mă certi. Conceptul « ritual » doar conţine deja în sine conceptul « uniformităţii ». Hehe! Diavolul. Cel care dă totul peste cap. Pe scurt, Diavolul e răsturnarea nesfârşită, preschimbarea nesfârşită a ceea ce există..."

(Barsano) „Mama a fost luată la interogatoriu. Judecătorul de instrucţie a ameninţat-o cu bătul. Celălalt înjura. Înjurături porceşti, grosolane. Limba rusă e bogată în înjurături. Mama a întrebat dacă era la Gestapo. Cei doi s-au apucat din nou să înjure. Atunci, mama s-a ridicat în picioare şi a spus: « Dumneavoastră nu aţi servit patria, nu aţi luptat. Vă arăt eu cum se înjură »."

(Eschschloraque) „...aşadar, timpul. Timpul e al dracului, măi Rohde, pentru că e instrumentul schimbării... E cleiul de care suntem lipiţi... De aceea trăim într-un stat dorit de Dumnezeu, pentru că ne-am apucat să abolim timpul. Vai şi-amar va fi de vom eşua... Văd venind o eră a prezentului, în care orice schimbare va consta în reîntoarcerea a ceea ce este mereu acelaşi, Diavolul se cufundă în cotidian, şi atunci nu se mai ocupă de schimbare, ci de repaus, de uniformitate, moara care preschimbă în praf toate pietrele cele mari pe drumurile unui prezent de-a pururi neschimbat..."

(Barsano) „Astfel încât celor doi le pierise graiul, înjurăturile terminându-se dintr-odată. Se apucară s-o întrebe pe mama de lucruri intime, în mod detaliat, fără vreo legătură cu acuzările, voiau să ştie totul, şi asta de faţă cu mine."

(Eschschloraque) „...asta ar însemna că Dumnezeu s-a făcut Dracul, s-a contopit cu el. Dumnezeu e Dracul."

---

[1] Hotelul emigranţilor comunişti germani de la Moscova.

Liniște și siguranță:

Dar hârtia, zăpada făcută din zdrențe viu colorate, ca la circ, și căzând asimetric. Meno își croi drum către intrarea în gară, ținându-și strâns geamantanul și biletul; simțul datoriei îl mâna, dar nu-l atrăgea, aici petrecându-se ceva aflat dincolo de jocurile obișnuite cu teze și antiteze și în afara răspunsurilor obișnuite. Luise, mama lui băgăcioasă, ar fi spus poate: „Îți pui pielea la bătaie dacă nu rămâi acum aici." Zgomotele de prin gară, ca dintr-o grotă, cu ecouri reverberate, lipsite de țintă; semăna asta cu impactul lumii exterioare asupra urechii, revărsarea și beatitudinea asta acustică, de voci care încă nu erau filtrate, curgând către timpan, în valuri, făcând să vibreze ciocănelul, nicovala, scărița; niște semnale Morse către endolimfa îmbrăcată, ca într-un furtun, de labirintul cutanat umplut de perilimfă? Orașul era urechea, iar gara intra în melc: spirală, oscilații, particule de zgomot care se rostogoleau încoace și încolo, izbindu-se, unele fiind mici cât un fir de praf, abia zgâriind puțin pragul de receptivitate acustică, altele grupate în dispozitiv, amplitudini ale puterii de stat. Boabele de mazăre ale Cenușăresei, apoi trosnete, grindină de sticlă, de parcă cineva ar fi dat o gaură în depozitul unei fabrici de mărgele. Între timp, se contura un ritm de bază, scuturându-se de alte sunete, bammbamm!, bammbamm!, seriozitatea crasă, marțială, a călătoriei funeste a lui Siegfried în josul Rinului — s-ar putea ca polițiștii să fi fost instruiți, ori poate că era o întâmplare. (Dar oare existau întâmplări în uniformă, se întrebă Meno, în țara asta?) „Forțe de intervenție." (Slăbiciuni de nonintervenție[1]). Lovindu-și bastoanele de scuturile de plastic, oamenii din gară goneau în grupuri. Meno fu și el luat de curent. Cei care fugeau de poliție se revărsau pe la ieșiri, unde se adunau, atrași așa cum e atras planctonul de fabrica din stomacul unei balene, curioșii ce păreau să vină de pe Prager Straße, unde se vedeau ca niște bețigașe îndreptându-se către frontul de nord al gării, după ce traversaseră șinele de tramvai din Wiener Platz. Două forțe; sub reclama la Radeberger (care amuțise acum și nu avea chef de nimic, în această dimineață cenușie ca un penaj de pasăre, intrau în coliziune între ele, formau o zonă tampon, unde lumea se călca pe picioare, gesticula, cuprinsă de o senzație arhaică de teamă, într-un inel calmant într-un fel ciudat, umflat în valuri ca un aluat, având niște rupturi, niște răni cauzate de înțepare, parcă, împingând puhoiul cu brutalitate, acolo unde se rupea cusătura, între vârfurile de atac ce se toceau numaidecât între ele sub impactul ciocnirilor. Meno privea în niște segmente de timp ale unei stări de trezie halucinatorie, care n-avea nimic de-a face cu strădania sa de a se ține în buimăceala catarctică, și nici cu biletul său de tren pe care îl ținea strâns în mână

[1] Joc de cuvinte greu de redat în altă limbă, care se bazează pe împărțirea cuvântului compus *Einsatzkräfte* în părțile lui componente și preschimbarea componentelor în opusul lor, înainte de reasamblarea cuvântului compus într-o formă improprie: *Mehrsatzschwäche*.

tot timpul, ca pe o promisiune vagă, cuprins de o teamă de moarte, ca un peşte zbătându-se în aer; care nu avea nimic de-a face cu ideea că nu mai voia să plece, hotărându-se să rămână aici, în mod aventuros. Rămân aici. Vreau să văd. Vreau să văd (cu ochii mei) ce se întâmplă aici.

Curiozitate? Gena mamei, rămasă până acum tăcută şi care începuse să clipească timid pe orizontul de partizan al familiei Rohde şi care voia să se desfăşoare? Hârtie navigând, şuierând, scrântită, făcută cocoloş cu mânie şi bucurie. Oamenii se scurgeau pe culoarele de trecere. Deodată, se auziră nişte strigăte: Trenul! Trenul! Nişte câmpuri de înotători dând din braţe cu disperare. Cică a venit trenul. Unde! Unde? Trenul aşteptat, de la Praga; trenul care ducea spre libertate. Trenul. Libertate! se apucară unii dintre oamenii din gară să strige către turbina colorată în culori de camuflaj, care mormăia periculos, cu poftă. Bastoanele scandau: Gata, gata, spargeţi gaşca! Spargeţi gaşca! Trenul nu venise. Oamenii reveniră imediat în poziţie de aşteptare, mulţi dintre ei cuprinşi de o luciditate dureroasă, mulţi, pradă mâniei, iar şi mai mulţi, lipsiţi de vlagă şi dezamăgiţi; căzură laţi pe peroanele pline de bucăţele de hârtie. Trenul nu veni.

Berlinul sunase Dresda. Comitetul regional sunase la Rectoratul Academiei, la şefii spitalelor orăşeneşti, la centrele de recoltare. Conducerea spitalului sunase la secţii. Acolo, instrucţiunea se oprise, luându-se act de cunoştinţă, iar apoi fu trecută sub tăcere. Trebuiau pregătite rezerve suplimentare de sânge: aşa suna înştiinţarea, în mod laconic. În pauzele dintre două operaţii, Richard alerga prin clinică pentru a dobândi controlul asupra sentimentelor contradictorii. Merse la subsol, unde asistentele, infirmierii şi medicii fumau, vorbeau în şoaptă, transmiteau zvonuri în legătură cu tulburările de la gară, cu privire la situaţia de la Praga. Ieşi afară, în parc, unde era o vreme de mănăstire, o vreme de toamnă, unde figurile de la fântână erau prinse într-o graţie ciudată care trebuie că îl costase ceva energie pe sculptor, căci această graţie nu era de pe un alt tărâm, şi totuşi nu era minciună. Nici măcar nu era vorba de kitsch, figurile păreau să se simtă bine, aceasta fiind probabil ceea ce costase cea mai multă energie. Era graţia celor săraci cu duhul. Christian scrisese: „Ce să fac dacă primesc ordin? Ai vrut întotdeauna să mă educi în spiritul onestităţii, dar tu însuţi ai minţit. Vorbele tale despre cei care se fofilau, atunci, în faţa restaurantului « Felsenburg » (vorbeai destul de tare, poate că noi, băieţii, eram atât de zglobii ca să nu trebuiască să auzim totul), lecţiile luate cu Orré, avertismentele şi reproşurile tale când a fost chestia aia cu tabăra de pregătire premilitară, ţi-aduci aminte? Ce să fac? Cazarma e în stare de alarmă, n-avem voie să ieşim în învoire, telefoanele în afara unităţii au fost blocate, nu mai avem ziare. Ce să fac dacă îmi vor ordona: « Loveşte-i! ». Îi dau această scrisoare bucătarului în speranţa că va ajunge la tine şi că răspunsul tău, în caz că-mi dai unul (în caz că poţi să-mi

dai unul) va ajunge la mine." Richard purta scrisoarea la el. Christian nu-i mai scrisese niciodată în felul acesta. Evita cuvântul „tată". Și Anne? Richard nu-i arătase scrisoarea. Ce se întâmplase, o, Doamne, ce se întâmplase cu el, cu ei. Timpul, timpul, se auzi în șoaptă de prin crengile lucrate cu artă, din alamă. Vântul mirosea a cărbune.

Cineva aruncase o piatră care era la îndemână, o piatră de pavaj din granit alb-negru, traiectoria ei amortizat parabolică ar fi putut fi comentată ca fiind zborul unei mingi la care reporterul versat își putea da seama încă din felul în care fotbalistul își ia avânt înainte de a trage cum anume va fi șutul, scurt, exploziv, poate golul anului. Analizat și reanalizat în nenumărate reluări, prezentat, în cursul răsfoirii duminicale a gazetelor, fiilor în curs de a deveni bărbați, de către tații care au fost de față (sau aveau să existe și în țara asta cândva aparate video?); Meno se uita cum piatra cobora deasupra falangei de afișe transparente, în care lumina de neon, ca de clinică, se reflecta ca pe suprafața unei ape, cum părea să-și mai piardă din viteză și să ia curba, trecând de linia frântă, ca pe hărțile controlurilor de zbor, înainte de a putea să nimerească ținta, făcând, printr-o ciudată oglindire a liniei sale de zbor, ca aceasta să mai fie o dată luminată, auzindu-se încă o dată declicul percutorului care confirmă mecanismul de țintire:

și

țipete, vuietul bastoanelor, lăcomia aprinzându-se luminos. Polițiștii îi încercuiau pe oameni, îi împingeau, intrau în ei. De la Schandau mii de persoane veniseră pe jos, mânate în parte de poliție, în parte resemnate după zile întregi de campat de-a lungul șinelor

și

haimanale, cu zgura de toate zilele erupându-le pe fețe, făcând loc curentului subteran de ură-ură-ură, rupeau lemnul de pe schelele de construcție, spărgeau sticle, făcând din ele niște coroane zimțuite în mod criminal, aveau deodată în mâini o grămadă de pietre de pavaj pe care le aruncau către puterea de stat ce se apropia ca un tăvălug. Vizoarele de la căștile forțelor de ordine se spărgeau, cioburile cădeau strălucitoare, în valuri, se spărgeau în fragmente care păreau să se presare la sol, așa, ca sarea. Drept răspuns se auziră niște urlete. Meno stătea lipit de un stâlp, cuprins de fiori, incapabil să se miște

și

cu toate astea veneau mai aproape, comandourile de intervenție și cordoanele și bastoanele de cauciuc, numai bune pentru pocnit. Descrieți ceremoniile de rut și de atac ale cerbilor, îi trecu lui Meno prin minte. Geamantanul mai era încă acolo, biletul însă nu-l mai avea, rămăsese doar o bucățică din el, cineva i-l smulsese din mână

și

câinii negri, scheunând, cu gingia lor atât de roză, cu dinții lor atât de albi și de plini de bale, trăgeau de lesele ținute de ofițerii care erau zdruncinați de forța coapselor lor puternice. Era o ciudată gravură realizată cu ghearele pe podeaua netedă și dură a halelor de așteptare din gară, erau tot felul de bucle și șerpuieli, poate și flori, flori de câine, își spuse Meno

și

bastoanele tot loveau întruna, ploua cu bastoane, bastoanele se prăbușeau în jos, cădeau cu zgomot, așa cum se rostogolesc castanele pe capotele mașinilor parcate, realitatea bizară a strigătelor care le răspundeau, oameni trântiți la podea, călcați în picioare, mâini care se apărau, dar bastoanele de cauciuc prinseseră gustul, prinseseră

gustul de teamă și

sânge și

plăcerea de a lovi

și

acolo era toaleta, Meno alergă împreună cu ceilalți, cu roiul, instinctiv, făcând uz de posibilități. Toaleta. Bolta, cahlele albastre, mirosul de amoniac tăind ca un disc prin respirația celor care se îngrămădeau să intre. Meno se năpusti în direcția opusă, zicându-și în sinea lui: „E o capcană, de-aici nu mai ieși, e o capcană, ce te faci dacă o să încuie ușa". Dădu fuga afară, văzând deja fețele polițiștilor, a ofițerilor din spatele lor, cu brațele întinse ca niște degete arătătoare. Afară, afară, să iasă în fața gării, să iasă afară din incinta gării. Cartușe de capsule cu gaz lacrimogen zornăiau pe jos, oamenii fugeau. O zonă maleabilă, întinsă, se deschise ca o tăietură prin pielea încordată, după care gazul începu să se ridice. Aruncătoarele de apă pulverizau niște culoare prin îngrămădeala de oameni care se refugiau și polițiștii care loveau, făcând ferfeniță hârtia și împingând-o către marginile liniei ferate sub formă de castele mâloase. Meno înălță capul și văzu camere video și monitoare de cale ferată distruse; de pe grinzile de susținere picura apă, umplând hala de spray și de niște benzi strălucitoare în care se întrețeseau, cu încetinitorul, fire de sânge.

— *Hârtie,*
scrise Meno,
Hârtie, Muntele de Hârtie...

Christian se afla în camera de depozitare a îmbrăcămintii și echipamentului, la care între timp avea o cheie, și mușca urlând într-o gramadă de lenjerie nouă de soldat. Uneori, avea senzația că înnebunește. I se părea că visase totul, cazarma, transferurile de la o companie la alta, i se părea că totul era un lung coșmar care trebuia să se termine odată și-odată, după care el avea să stea întins în pat, liber, poate că la gramofonul surorilor Stenzel se auzea

muzica formației Comedian Harmonists. După aceea, merse în biblioteca din cazarmă, un loc grotesc, păzit de o femeie cu un aer de treabă, având un șorț de bunică și materiale de croșetat (croșeta brâuri pentru „tinerii tovarăși"). Niște copaci blonzi pâlpâiau pe străzile cazărmii. Ofițerii salutau neglijent, citindu-li-se pe față încordarea și teama. Învățământul politic se dublase. Șabloanele se scurgeau din guri, acoperind caldarâmul, invizibile, dar atrăgând praful, și rămâneau acolo jos, disprețuite, fără ca cineva să le ia în serios. Soldații mergeau la exerciții, lucrau la tancuri, se pregăteau de manevrele planificate pentru toamnă. Christian își număra ceasurile rămase până la liberare. I se părea uneori, după ce făcuse armata aproape cinci ani, că nu mai poate suporta cele câteva zile în care mai trebuia să stea închis în cazarmă, și se suia pe acoperișul clădirii batalionului, a cărui păcură mai era încă moale, ca în timpul verii, de puteai s-o modelezi, dinspre paletele de aerisire negre se ridicau curenți de aer, iar acolo sus scria scrisori pe care unul dintre ajutoarele de la bucătărie i le scotea din unitate într-o ladă civilă, citea ce îi trimitea Meno (cărți din colecția Reclam, proză sovietică de la editura Hermes, care se transformase într-un fel uluitor, existând deodată cai albaștri pe iarbă roșie[1]). Majoritatea soldaților lucrau acum în producție, în diverse întreprinderi din Grün, pentru a ajuta economia națională. Christian lucra la un strung, în tură, ca ajutor de strungar. Soldații voiau să meargă acasă, dar în dimineața zilei de 5 octombrie li se dădură bastoane, la care Clătită râse. „Mai întâi, ne-au dat să simțim vârful, acum ne dau mânerul!" Îl întrebă pe Christian ce avea să facă. Dar Christian nu știa, nu-și putea închipui ce-o să se întâmple, nu voia să-și închipuie nimic. Niște polițiști veniră să-i învețe, pe terenul de fotbal al regimentului, cum se bate cu bastonul. Lovește din stânga, lovește din dreapta, identifică-i pe atacatori, intră tare în ei. O vreme umblă zvonul cum că unitatea lui Christian avea să fie trimisă să restabilească ordinea cu armamentul din dotare. Soldații proveneau din ce mai rămăsese din diverse companii (care se liberaseră cândva prin primăvara lui 1989) din Cottbus, Marienberg, Goldberg, nimeni nemaiavând o evidență clară a șuvoaielor de transferări care începuseră prin vara lui 1989. Măseluță era bucuros dacă putea face rost, cu chiu, cu vai, de mâncare și îmbrăcăminte pentru toată lumea. Sosiră niște camioane. Ajutorul de bucătar mai avea încă voie să treacă de poarta unității. Aduse zvonuri noi, din Grün, unde lumea începuse să se agite pe la uzina metalurgică, din Karl-Marx-Stadt și Leipzig, precum și din Dresda. Seara, sosi ordinul de a pleca în misiune. Fără arme de foc. Bastoane de cauciuc, uniforme de teren, veste de protecție, o porție suplimentară de alcool și țigări pentru toată lumea. Majoritatea soldaților tăceau, cu ochii în pământ. Clătită fuma.

— Ție se vede treaba că nu-ți pasă de nimic, spuse vecinul lui Christian.

---

[1] Aluzie la piesa *Cai albaștri pe iarbă roșie* de Mihail Filipovici Șatrov (1932–2010).

— Hai, întinde-o! spuse Clătită. (Scoase capul prin deschizătura tancului.) Nu se vede nimic, niciun nume de localitate.

— Măcar de-am ști unde mergem, spuse un soldat mai tânăr, căruia îi rămăsese un an de armată.

— La Karl-Marx-Stadt, spuse vecinul lui Christian. E logic. Aproape niciunul dintre noi nu e de-acolo.

— Am trecut deja, spuse Clătită.

— Ai o hartă în cap? întrebă un caporal.

— Și afișajul kilometrajului.

— Așadar, Dresda, spuse soldatul mai tânăr.

— Omule, îi burdușim nițel pe câțiva homo, mai schimbăm și noi atmosfera, spuse caporalul. Hei, Nemo, sunt mulți homo prin Dresda? Precis că sunt mulți.

— Dușmani de clasă, îi suflă Clătită și își aprinse țigara.

— Voi credeți ce ne spun ăștia? Că e vorba numai de niște haimanale și așa mai departe? Provocatori infiltrați din Vest și grupări contrarevoluționare? întrebă soldatul cel tânăr.

— Te pomenești că ești și tu unul dintr-ăștia? întrebă caporalul. Hei, Nemo, ți-a pierit graiul?

— Mai bine l-ai lăsa în pace, spuse Clătită pe un ton ușurel.

— Pe mine să nu mă amenințe nimeni și să nu-mi vorbească nimeni de rău statul nostru, spuse caporalul.

— Măi, băiete, dar ție din ce tufiș întunecat ți-au dat drumul? mormăi o voce adormită de pe locurile din cabina șoferului.

— Așadar, tu vrei să-i lovești.

— Bineînțeles, că doar sunt niște porci. Așa le trebuie!

— Ei bine, atunci am să te altoiesc și pe tine. Că prea grohăi.

— Te raportez, Kretzschmar. Ați auzit cu toții ce-a spus.

— Nu raportezi pe nimeni, spuse Christian.

— Așa văd și eu lucrurile, spuse Clătită. Nimeni de aici n-a auzit nimic. *Nitschewo*[1].

— Cică au spânzurat un polițist în Dresda.

— Poveștí de adormit copiii.

— Cică au închis gara. E mai distrusă ca la bombardament.

— Aiureli! Iar tu stai să crezi ce îndrugă ăștia. Minciuni sfruntate!

— Cine a spus asta? Cine a spus „minciuni sfruntate"?

— Și dacă e adevărat, măi, omule?

— Gata, terminați odată! spuse vocea adormită.

---

[1] Ca atare în original; termenul rus pentru „nimic" (*nicevo*), scris ca un cuvânt german (*Nitschewo*) așa cum se pronunță în rusă, a intrat sub această formă în conștiința oamenilor din RDG, fiind folosit adesea în sens peiorativ ori derizoriu.

Soldaţii tăceau, fumau, se uitau la numerele maşinilor care depăşeau convoiul de camioane.

Dresda. Coborârea.

Stăteau pe Prager Straße. Christian vedea luminile ca pe ceva străin, necunoscut; se trăgea din oraşul ăsta, însă părea că nu mai era de-al locului, iar lucrurile şi clădirile păreau să fi prins viaţă; cinematograful circular îşi ascundea ruşinat vitrinele cu afişele filmelor, interhotelurile priveau arogante pe deasupra soldaţilor, a poliţiştilor din unităţile de intervenţie, a elevilor-militari, care intrau în formaţie, fiind *instruiţi* de către nişte ofiţeri care alergau încolo şi încoace, dar şi de către ofiţeri în civil; urlete, ordine, ameninţări.

Fără menajamente.

Înăbuşire.

Duşmanul.

Agresiune contrarevoluţionară.

Apărarea patriei muncitorilor şi a ţăranilor.

În faţa lor, oamenii se îndreptau de zor către gară. Soldaţii se grupară în detaşamente de câte o sută de oameni şi formară un lanţ, ţinându-se de braţ. Christian mergea în rândul al doilea, lângă Clătită. Dinspre gara principală se auzeau nişte lovituri înfundate, ritmice. „Înainteeee!", urlară ofiţerii. Christian simţi cum i se înmoaie genunchii, avea aceeaşi senzaţie ca la pronunţarea sentinţei atunci, în sala de judecată, de-ar putea să zboare acum, de-ar putea să facă ceva care să pună capăt acestei nebunii, de-ar putea pur şi simplu să se întoarcă şi să plece, îi era frică, şi văzu că şi lui Clătită îi era frică. Toată gara era un sistem şerpuitor de roţi dinţate, un gâtlej iluminat care înghiţea paşii, scuipând apă, fum şi febră. Acolo? Acolo trebuia să meargă? Tramvaiele stăteau neajutorate, ca nişte seminţe în carnea umflată a fructului făcut din oameni. Undeva, o maşină fu răsturnată şi incendiată, cocteilurile Molotov zburau prin aer ca nişte stupi aprinşi de lumină, care se spărgeau trimiţând în toate direcţiile miriade de ace de foc stârnite în mod mortal. Soldaţii se opriră în faţa Librăriei „Heinrich Mann", închizând Prager Straße. Christian o văzu pe Anne.

Stătea la câţiva metri în faţa librăriei, într-un grup de oameni, şi vorbea cu un poliţist. Poliţistul ridică bastonul şi o lovi. O dată, de două ori. Anne căzu. Poliţistul se aplecă şi continuă s-o lovească. Îi veniră imediat în ajutor alţii când cineva din grupul Annei încercă să-l oprească. Anne îşi pusese mâinile peste faţă ca un copil. Christian îşi văzu mama trântită la pământ, călcată în picioare de un poliţist, bătută. Lămpile treceau pe lângă ei ca nişte cufundări. În jurul lui Christian era un ţinut pustiu, un întuneric pierdut în care aluneca tot ceea ce strânsese în domeniul tăcerii şi protejării şi obedienţei. Luă bastonul în ambele mâini şi dădu să se repeadă asupra poliţistului, ca să-l bată până când moare, dar cineva îl ţinu pe Christian, cineva îşi puse braţele în jurul lui, cineva striga „Christian! Christian!", iar Christian

striga înapoi și urla și dădea din picioare și urina de neputință, căci totul se terminase și atârna în brațele lui Clătită, care îl ținea în cravașă ca pe un câine tânăr căruia îi rupseseră gâtul, n-aveau decât să facă tot ce voiau cu el, el unul nu mai voia nimic, atâta doar, voia să fie în viitor, într-un viitor îndepărtat, într-un viitor tot mai îndepărtat, nu mai voia decât să plece de-acolo, Clătită îl duse în spate, Christian plângea cu hohote, Christian voia să fie mort.

Ajunse în cazarmă, unde fu interogat a doua zi de un angajat al ușilor baricadate și zăvorâte. Acesta studie dosarul lui Christian, așeză capul pe mâinile împreunate sub bărbie ca o saltea moale și mormăi:

— Hm, hm...

Medicul de la punctul sanitar îi făcuse lui Christian o injecție cu un calmant (Christian se gândea în timpul acesta la Korbinian și la Kurtchen: „Ne mai vedem", „De aici nu ieși", „Rămâi cu bine și iartă"):

— Schwedt, răsună o voce lucidă, constatatoare.

Celălalt bărbat din cameră se ridică în picioare, merse la fereastră și își frecă obrazul nebărbierit.

— Mă mai gândesc ce să facem cu dumneata. Dar nu cred că are sens să te trimitem la Schwedt. Nu, cred că ai nevoie de...

Christian aștepta indiferent, nervii săi nu prea mai reacționau.

— Concediu, spuse bărbatul. Am să te trimit în concediu. Că doar mai ai câteva zile. Mergi la bunicul dumitale, la Schandau. Deși acolo s-ar putea să te ții de prostii... așadar, mai bine la Glashütte.

Scoase un bilet de concediu dintr-un sertar, îl semnă și îl ștampilă.

— Poate n-o iei prin Dresda. E un autobuz regional de la Grün la Waldbrunn, și de acolo te descurci.

Christian rămase așezat pe scaun. Biletul de concediu se afla în fața lui pe masă.

— Pur și simplu spune „mulțumesc, tovarășe căpitan". Că doar n-om fi chiar așa cum îți închipui dumneata.

Visul unei nopți a Valpurgiei,

scria Meno,

Urcați, spune Arbogast, după care rupe un creion în două și împinge o așchie în cârmă. Dirijabilul se ridică, rezistând forței vântului, dar e ușor, și văd orașul, Berlin, Insula de Cupru a Guvernului. În fața ei, în întinsa Mare de Ficat[1]*, se află corăbiile, cu catargele prăbușite, cu carenele lipsite de orice dorință, contururile unui munte încep să se vadă pe insulă, o deversare de ceasuri care încă mai ticăie, iar în spatele lor se învârte, în vârtejuri, spirala*

[1] Mare nordică (la nord de legendarul oraș Thule), pomenită în textele germane vechi, unde este asociată cu Muntele de Magnet, care scoate cuiele din corăbiile aflate în câmpul său magnetic.

adâncă, spirala-melc, turnul oglindit în jos. Cer albastru deasupra republicii, vreme de carnaval. Dacă privesc printr-unul dintre ocularele acestei construcții ciudate — un fel de microscop uriaș —, fixat de cabina pilotului, pot recunoaște amănuntele; e 7 Octombrie, ziua de naștere a Republicii, un cor de pionieri cântă cântecul tânărului cercetător al naturii: Patria s-a făcut frumoasă și roua îi strălucește în păr... pășunea înflorește, bradul foșnește, făcând pe misteriosul. Trăgând cu urechea la natură, tocmai aflăm tainele ce ne vor ferici. Ne apropiem. Nu-mi trebuie microscopul ca să-mi dau seama că străzile sunt niște întortocheate ramificații într-o substanță albă, văd cele două emisfere plutind pe Marea de Ficat; bucățica de ecran de televizor deasupra creierului, o hartă meteorologică Adershofer cu cercurile de presiune atmosferică ridicată și coborâtă trasate în carioca, a dobândit acea nuanță de cenușiu de cort pe care îl are dura mater; *pe* arachnoidea spinalis, *cel de-al doilea strat protector de piele al creierului, se cațără nepătrunsele și ruginitele garduri vii ale trandafirilor de o sută de ani, al căror parfum se suprapune peste mirosul de grătar al cantinelor.* Neues Deutschland, *organul de presă al Partidului Unității Socialiste a Germaniei, a apărut într-o ediție specială, din ziar luându-și zborul porumbei de pace, proclamații ale oamenilor muncii, și niște soldați râd, fac cu mâna și pupă copiii. Traseele de protocol pe care mașinile delegațiilor străine se vor apropia de centru, cu tribunele sale și cu magistralele încă goale, pe unde va defila mulțimea, au fost măturate, casele au fost proaspăt zugrăvite și prevăzute cu lozinci optimiste până la înălțimea maximă la care se poate vedea din mașinile demnitarilor. În ocular sunt celule nervoase, având o aură luminoasă de la psiho-cocteiluri, niște plante tropicale încolțesc pe malurile râului Spree, Palatul Republicii, plin de parazitarele flori roșii precum carnea, stând în mod inert la pândă, în vreme ce alte celule nervoase par deconectate, ca și cum ar fi evitate de substanțele nutritive și de neurotransmițători, regresând acum și fiind zidite în munte, într-un fel de pierdere retro-embrionară în tactul ceasurilor; strat după strat coaja de calcar se pune în jurul membranelor celulelor lor. Creierul e bătrân, e un creier de moșneag, furtunurile fine de sânge care îl alimentează se fărâmițează ca un foietaj de plăcinte atunci când niște endoscoape cercetătoare — nu sunt numai eu pe aici, sistemul având niște angajați suspicioși — urmăresc o deformare unde s-au depus niște plăci arterosclerotice, lăsând să mai treacă doar niște mici celule sangvine răzlețe, roșii, care aduc cu ele oxigen. Gala! Omul de nisip sosește cu elicopterul. Tribunalul de skat, hașurat de trandafirii de fibre ale căilor de transmitere a durerii, mergând de jos în sus, prezintă un* grand ouvert, *Karl-Eduard von Schnitzler, șef de echipaj al Canalului Negru*[1], *a cărei melodie de dramă cu vampiri, ca un fel de zăngănit și, răsună în holul de intrare în Palatul Republicii — un magazin de lămpi*

[1] Emisiunea propagandistică de televiziune a lui Karl-Eduard von Schnitzler.

care astăzi nu se zgârceşte la iluminat, s-a transformat într-un teredo navalis, *gura sa de propagandist-şef schimonosindu-se într-o grimasă de ură şi chin, îl vezi cum îşi sapă drumul către camera unde e cutia poştală, unde-ţi pui o dorinţă*[1], *unde Uta Schorn şi Gerd E. Schäfer împletesc nişte mici anecdote în pălăvrăgeala degajată, la o cafeluţă, Schnitzler nu va rămâne acolo, şi nici la veselii băieţi albaştri de la „Klock acht"*[2], *cântecele marinăreşti răsună în ritmurile acordeonului, pe cântecele formaţiilor Klönsnack şi Godewind, traversează emisiunea de patinaj a lui Kati şi dispare în adâncurile Ministerului Cărţii, care şi-a făcut cuib în centrul Wernicke, în zona lingvisticii acustice*[3], *îşi sapă drumul către masa jerpelită a dosarelor, peste jurnalele de bord. Dansează samba cu mine! Samba, samba, toată noaptea. Dansează samba cu mine! Pentru că samba ne face fericiţi, se aude muzica de la Alexanderplatz, unde oaspeţii de la recepţia de stat se dedau desfătărilor culinare: şuncă de purcel fin Wiespersdorf, hrănit sub stejarii* Quercus oleae *de pe acolo, vânat aşezat între două flinte cu două ţevi de tip Suhler, înlăuntrul ţevilor fiind pus pătrunjel, şi se mai dădea coniac marca „Edel", limonadă pentru delegaţia frăţească din URSS, vin de Meißen, ananas şi tot ce mai recomandă bucătarul de la televizor.*

— Adevărul! Adevărul! strigă pasărea Minol-Pirol, acolo se tipăreşte, în ziarele Partidului, în ORGANUL CENTRAL *şi în ziarele regionale, vezi sârmele, sunt fine ca nişte pânze de păianjen, atinge-le, va suna un telefon şi un redactor va răspunde, tremurând, da' ce, e ora la care se bea una mică, vă adunaţi în fiecare săptămână, joia, după şedinţa Biroului Politic (marţea) şi după dezbaterile din cadrul Secretariatului Comitetului Central (miercurea), voi, redactorii-şefi ai tuturor ziarelor din Insula de Cupru, vă întâlniţi în adâncurile Pădurii de Cupru, ale organizaţiilor de masă, la coordonatorul Oficiului de Presă al Guvernului, conectaţi funcţionarii la maşină, la* apparatus: *ştanţa lingvistică iese din limbă* = lingua! *Mâini automate cu mănuşi albe trag, ştanţa lingvistică lucrează, după care urmează o tură de probă!, ceva zăngăne pe podea: învelişuri de cuvinte, titluri de pagină din tablă, şerpi de hârtie care se răsucesc:* CEL MAI IMPORTANT CRITERIU AL OBIECTIVITĂŢII ESTE SĂ FII PARTINIC, TOVARĂŞE! SĂ FII OBIECTIV ÎNSEAMNĂ SĂ TE PRONUNŢI PENTRU LEGITATEA ISTORICĂ A REVOLUŢIEI ŞI A SOCIALISMULUI! *Ştanţa lingvistică are un buton stacojiu: un buton Lenin, care e apăsat acum:* ADEVĂRATA PRESĂ ESTE UN PROPAGANDIST COLECTIV, UN AGITATOR, UN ORGANIZATOR!...

---

[1] „Cutia poştală unde-ţi pui o dorinţă", spectacol de varietăţi la televiziunea est-germană.

[2] *Ora opt (Klock 8, achtern Strom),* emisiune muzicală de televiziune cu tematică marinărească, centrată pe Kuddeldaddeldu, faimos personaj de cabaret.

[3] Centrul Wernicke sau zona Wernicke este partea creierului unde se află centrul senzorial al vorbirii; numită după neurologul german Carl Wernicke (1848–1905).

(Prezentatorul) „Baletul Operei de Stat dansează poloneza din *Lacul lebedelor* de Ceaikovski. Pentru telespectatorii noştri care au televizoare alb-negru am să descriu drăgălaşele rochiţe de balet ale dansatoarelor noastre..."

Pupic aici, pupic acolo, afară câţiva demonstranţi, dar toată lumea cântă şi dansează, pentru că asta aduce bună dispoziţie, şeful dispozitivului de intervenţie, a cărui centrală de comandă se află în Casa Învăţătorului[1]*, nu îndrăzneşte să ordone evacuarea demonstranţilor care au ocupat piaţa.*

(Prezentatorul) „Urmează corul « Deşteaptă-te » din *Maeştrii cântăreţi* de Richard Wagner!"

(Secretarul general) „Astăzi, Republica Democrată Germană este un avanpost al păcii şi al socialismului în Europa!"

(Gorbaciov) „Cine ajunge prea târziu..."

(Poporul, în cor) „Libertate!"

(Ministrul Poliţiei) „Mi-ar plăcea să mă duc acolo şi să-i umflu în bătaie pe derbedeii ăştia, de n-o să mai poată să-şi pună nici jacheta pe ei... Ei lasă, că ştiu eu cum trebuie să te porţi cu duşmanul de clasă!"

(Poporul, în cor) „Libertate!"

(Ministrul Securităţii) „Deci, după ce tovarăşul ăsta, tovarăşul Gorbaciov, pleacă, eu dau ordin de intervenţie şi gata, s-a terminat cu umanismul!"

Zone poroase, creierul stinge câmpurile de trezie, se văd undele alfa ale somnului. Dar apendicele ăsta, organul ăsta de protecţie, puntea de comandă a metabolismului, nu doarme niciodată, un palat cenuşiu, din beton, cu ferestre în parte oglindite, în parte desenate, sub care se târăşte limfa, pe ductul mamar mâlos, otrăvit de duşman...

...dar apoi deodată...
ceasurile bătură —

Gudrun spuse: „Ieşim din rolurile noastre". Niklas spuse: „La Operă se joacă *Fidelio* şi, când se ajunge la corul prizonierilor, oamenii se ridică în picioare şi încep să cânte şi ei." Barbara spuse: „Şi Barsano stă în loja regală şi e cu mintea în cu totul altă parte şi nu cântă." Anne, având încă vânătăi pe faţă, cu încheieturile mâinii umflate de loviturile de baston, luă o lumânare. Richard şi Robert, care îşi păstrase concediul pentru ultimele zile înainte de liberare, verificau dacă inscripţia „Fără violenţă" de pe eşarfele pe care aveau să le pună pe ei se uscase. Ieşiră în stradă.

Mulţi oameni erau pe drum. Pe toate feţele se citea frica zilelor trecute, doliu şi nelinişte, dar şi ceva cu totul nou: strălucire. Richard vedea că aceştia

[1] Haus des Lehrers, clădire din Berlin, Alexanderplatz.

nu mai erau oamenii apăsați, încovoiați, ai anilor trecuți, care mergeau tiptil pe drumul lor, salutându-se și dând din cap în mod precaut, evitând să se privească prea mult în ochi între ei. Ridicaseră capul, respirând încă anxioși, dar deja plini de mândrie că era posibil să meargă tot înainte, că puteau merge drept, spunând răspicat cine erau, ce voiau, ce nu voiau, că mergeau din ce în ce mai siguri pe ei, resimțind aceeași bucurie elementară ca și copiii care s-au sculat și au învățat să alerge. Familiile Schwede și Orré veniră împreună cu locatarii Casei cu Glicine, iar din Casa Ulenburg, care era vecină cu Caravela, veni familia cu mulți copii a negustorului de cărbune Hauschild („ca tuburile de orgă", spunea Barbara), care părea să fi aprins toate lumânările pregătite pentru iarnă. Domnul Griesel, care tocmai se reîntorsese de la lucru împreună cu soția sa și cu poștașul Glodde, își încuie Trabantul, la meșterul tâmplar Rabe amuțiră ferăstraiele, meșterul își curăță mâinile de o cârpă de șters, îi fluieră pe ucenici și scoase un ciot de lumânare din pantalonii lui de tip Manchester.

Preț de o clipă rămaseră indecișI — s-o ia ei oare pe Ulmenleite în jos, către biserică, ori mai bine pe Rißleite, către brutăria lui Walther? Coada din fața brutăriei se destrăma, în niște fulgi parcă, se dizolva, iar vânzătoarele se uitau pe fereastră și își făcură poalele șorțurilor ghemotoc în mâini. „Aduceți chifle cu voi!", strigă cineva. Alții făceau cu mâna. Alții strigau: „Veniți cu noi, avem nevoie de fiecare bărbat!". Iar dentista Knabe, care îl împingea în față pe soțul ei intimidat: „Exact! Și de fiecare femeie." Ulrich aruncă însemnul Partidului. Barbara sări peste programarea la Lajos Wiener, care scrisese pe salonul lui „Închis pentru revoluție". Doamna von Stern, cu sufertașul de mâncare atârnat pe umăr, lovea cu nădejde de pământ cu bastonul ei cu noduri. „Asta în caz că încearcă cineva să se apropie de mine. Ce chestie, să mai apuc eu să trăiesc asta, după octombrie o mie nouă sute șaptesprezece[1]." Iar pentru Richard această zi, această zi de octombrie a anului 1989 devenise dintr-odată serioasă și simplă, plină de o energie care părea să rupă, prin spatele copacilor, cerul, așa, cât un fir de păr, vedea gropile de pe străzi, petele de asfalt mânjite peste ele în mod neajutorat, acest înveliș al străzilor vechi, peticite ca vai de lume, care dădea acum să plesnească, așa cum le plesnește pielea șerpilor atunci când le crește alta, și deși era deja pe înseratelea, vântul sufla prin fisurile astea ceva din prospețimea amețitoare pe care o simțise, băiat fiind, când făcea câte o poznă, una dintre chestiile alea grozave, care țâșneau așa, dintr-odată, lezând norma, dar care îmbrăcau eul în aur, cu un nimb de fericire și cântec de luptă. „Hans", îi spuse Richard fratelui său care venise de pe Wolfsleite; „Richard", spuse toxicologul, atâtica, dar măcar își spuseseră un cuvânt, după ce nu-și mai vorbiseră o grămadă de vreme. Iris

[1] Aluzie la Revoluția Bolșevică din Rusia („Marea Revoluție Socialistă din Octombrie").

și Muriel refuzară lumânările pe care le oferea preotul Magenstock, și nici Fabian, care devenise un tânăr cu o mustață de haiduc oarecum caraghioasă, nu vru să ia o lumânare; ei nu purtau lumânări și nu purtau afișe cu Gorbaciov ca atâția alții, ei nu voiau un socialism mai bun, ei nu voiau niciun fel de socialism, și pentru speranțele lor n-aveau nevoie de predici și de lanțuri din oameni cu lumânări. Richard trebui să admită că și familia Honich dădu dovadă de curaj, desfășurând drapelul RDG, cârpa aceea batjocorită și disprețuită, din care oamenii începuseră să mai decupeze, pe ici-colo, câte o gaură, după cum Richard știa, dezonorându-l; se alăturară coloanei și fură acceptați fără să-i mai bage apoi careva în seamă.

Manifestanții sunau la uși. Unii nu veneau, câte o perdea se ridica și se cobora, câte un câine se apuca să latre și nu putea fi potolit, iar vânzătorul de discuri Trüpel avea un picior rupt în mod deștept și pus în ghips în mod prost și trecu șontâc pe lângă coloană, în cârje, regretând, regretând. Firma de închiriat costume a lui Malivor Marroquin rămase închisă fără să existe vreun anunț și fără ca chilianul cu păr cărunt să le facă vreo poză demonstranților din ce în ce mai numeroși și din ce în ce mai siguri pe ei.

...dar apoi deodată...
ceasurile bătură:

și Insula de Cupru se răstoarnă sub greutatea poporului care se lasă către tribord, fețele de masă în carouri alb-roșii cad în jos, prinse de un vârtej în care spuma și apele mării se învârt într-o pâlnie, brichetele cu prea multă apă se rup, se dizolvă —

(Prezentatorul, împărțind ordine dintr-o cutie de carton pentru pantofi) „Luați! Ordine! Pentru realizări exemplare în cadrul întrecerii socialiste! Luați! Avem de toate! Nu costă nimic!"

uriașii de pe blocul-turn Kroch din Leipzig[1] *lovesc cu ciocanele în clopotul care dăngăne, în vreme ce Philipp Londoner stă în tăcere pe un scaun din camera întunecată, muncitorii de la țesătoria de bumbac opresc mașinile și se alătură coloanelor de demonstranți, în lunea asta*[2] *sunt o sută de mii de oameni care mărșăluiesc înspre centru, spre universitatea îmbrăcată în trandafiri, spre*

---

[1] Două sculpturi de clopotari (înalte de 3,30 m) care sunt menționate și în uvertura de la începutul romanului, aflate pe acoperișul blocului Kroch-Hochhaus din Leipzig (și lovind două dintre cele trei clopote aflate între ele), primul bloc de zece etaje din Leipzig, construit în 1927/1928.

[2] Demonstrațiile de luni (care aveau loc lunea, prima dintre ele desfășurându-se la Leipzig, în data de 4 septembrie 1989) au jucat un rol important în cadrul Revoluției Pașnice din RDG.

Gewandhaus, care luminează ca un cristal în amurg, poporul care își încearcă vocea, care nu se mai lasă păcălit, sătul de minciuni și zăbrele...

(Eschschloraque): „Cârtița, oarbă în pământul întunecat, dimineața, seara sau noaptea, dar fără timp, aceasta era teama: dar *fără* timp. O corabie cu un căpitan smintit și cu un echipaj smintit și plin de larmă și mânie între Ieri, Astăzi, Mâine... călătorie, împletită pe Marea Roată ce se învârte tot mereu în ceață, iar noi, regii de la o masă pe care e înscrisă cu sânge ascensiunea și căderea împărăților, eterna reîntoarcere a ceea ce e mereu la fel, și, preț de o clipă, scurta bănuială a unei raze de soare, și cei ce iubesc, îmbrățișați în fața butucului de execuție a frumoasei lumi noi în care puritatea e o frumusețe rea și unde dintr-un pântec negru se naște un pântec negru" —

„Noi suntem poporul."

(Eschschloraque): „Cârtița visează visul cârtiței, visează lumina soarelui și cerul liber și sapă și sapă în întuneric, dar nu visul îi dă direcție, ci numai săpatul ei, tot înainte, și visează cum că ar fi Domnul Creației, cum că pământul, Cerul, Stelele ar fi fost create numai pentru ea, cârtița e centrul lumii și spița ei de miner, compusă din făpturi oarbe, care tot sapă, Dumnezeul cârtițelor promițându-le nemurirea — dar deodată apar îndoieli, se aude o voce: cârtița e doar o cârtiță și nimic mai mult, l-a creat pe Dumnezeul cârtițelor după asemănarea ei, și-a creat o umbră aidoma ei, din unde sonore și din amăgire" —

„Noi suntem poporul."

(Eschschloraque): „Și așa cum râul nu curge la deal, cârtița o să rămână mereu cârtiță și nicicând întunericul nu va părăsi tunelul, nicicând lumina soarelui nu-l va ajunge: acesta este destinul ei de cârtiță, universul nu se sinchisește, și oricât ar suferi, lupta, gândi și simți, n-o să schimbe nimic, rămâne fără timp" —

„Suntem un popor."[1]

...dar apoi deodată...
bătură ceasurile

---

[1] Lozincă faimoasă scandată în toamna anului 1989 de milioane de germani, marcând trecerea de la revendicările de democratizare a societății în cadrul RDG („Noi suntem poporul") la afirmarea cererii de reîntregire a Germaniei (prin desființarea statului comunist).

Uniunii Socialiste, ceasul Kremlinului se oprește cu un zgomot de arc rupt, stea roșie deasupra Moscovei, care mai transmite încă semnale radio peste mare către insulele vasalilor, către posturile de pe podurile între București și Praga și Varșovia și Berlin —

(Pittiplatsch) „Vai de mine și de mine."
(Schnatterinchen)[1] „Nak, nak, nak."

apoplectic se îngroașă un suc deosebit, apoplexia stinge luminile lui Lenin, placa de cupru iese acum din mare ca o calotă de gheață, eu sunt Drehrumbum cel rotund, întorc totul, orice oră; organ de protecție unde crește feriga și rupe monolitul, betonul arhitecturii burgurilor normande, în ale căror camere cu tapete ornamentate cu floricele, după normă, cu mobilă furniruită, cu scrumiere tip, cu măsuțe de funcționar, pentru scris, tot după normă, răzbate acum un aer proaspăt, poporul răzvrătindu-se, hârtia ridicându-se în aer, hârtia, documentele vechi, considerate niște documente fondatoare, furtuna de hârtie, tămbălău de hârtie în josul atriumului, de la galeriile cu plante foioase și cănuțe de udat florile confecționate din plastic, care pot fi prevăzute ad libitum *cu aparate optice de supraveghere și dispuse prin cimitirele Republicii, prin pivnițe tocătoarele mănâncă hârtie, scrisul de mașină șerpuind prin stomacurile lor, atât cât mai pot, comitetele de cetățeni fiind încă prea preocupate ca mirarea lor, dezgustul lor să nu mai fie interpretate în mod greșit ca slăbiciuni: se deschide sigiliul camerei în care se află cartoteca de mirosuri, de la mii de persoane în dizgrație s-a recoltat cu o cârpă un specimen de sudoare de la subsuoară, care s-a sigilat în celofan, s-a catalogat cu exactitate și s-a păstrat pentru câini, hârtia scrâșnește pe podea, zdrențele de hârtie îngreunează respirația, inele de întărire a hârtiei, confetti albe ies pe găurile perforatorului din fontă, documente fărâmițate țâșnesc la iveală, un aluat nedigerabil, din intestinele puterii, hârtie, hârtie —*

Și într-o bună zi de noiembrie, Christian și Clătită stăteau în fața cazărmii, iar santinelele de la punctul de control se uitau după ei cu invidie în timp ce își reluau treaba. Steagurile din lungul străzii cazărmii fâlfâiau fără chef în vânt, fiind vorba încă de acel steag negru-roșu-auriu cu ciocanul, compasul și coroniță din spice de grâu, albastrul FDJ. Soseau noii recruți, nesiguri, cu capetele plecate, amărâți de faptul că, în ciuda a tot ceea ce se întâmpla afară, aici și acum, ei trebuiau să-și piardă libertatea și să poarte uniforma detestată a Armatei Naționale a Poporului: Clătită, îmbrăcat în țoale zdrențuroase și cu baticul de rezervist pe care și-l făcuse singur dintr-un cearșaf și care avea vulturul negru-roșu-auriu interzis, plăcuța de identificare militară,

[1] Personaje faimoase din teatrul de păpuși est-german.

însemnele, placheta de rezervist, un tanc verde și semnăturile în pix ale camarazilor între cifrele romane ale anilor de armată, scrise pe cârpa înnodată lejer în dreptul umărului, se îndreptă către Christian, care, costumat la fel (și de câte ori nu se gândise el la ziua asta, de mai mulți ani, de la cele „99 de baloane cu aer" ale Nenei, care se înălțau în mod tradițional peste orice regiment în momentul în care candidații la liberare mai aveau încă exact atâtea zile rămase până să-și pună hainele civile), părea caraghios și, deopotrivă, anacronic (de parcă mai interesa pe cineva treaba asta, de parcă cineva chiar i-ar fi așteptat pe ei, tinerii care se liberau astăzi, agitându-și costumele de trening maro ca pe niște trofee, hăhăind beți când dădeau năvală în gări și în cârciumi, dar din ce în ce mai liniștiți, cu cât rămâneau mai puțini, cu cât se apropiau mai mult de diversele lor destinații, de casele lor, unde lumea avea alte griji și avea să tragă, în fața istorisirilor lor ce trebuia acum să tacă într-un nucleu de amuțire explozivă, doar zăvorul vorbelor „Ei, iată că ai venit"); Clătită se îndreptă spre Christian, arătând cu degetul mare către amicii lui care apăruseră pe motociclete și care, din când în când, mai accelerau sau ambreiau, făcând ca motocicletele să țâșnească; Clătită spuse:

— Noroc.

— Noroc, spuse Christian.

— *Căutând: puritatea,*

scria Meno,

hârtie scrisă și hârtie albă, hârtie imprimată cu fotografii, hârtii pe care se vedeau niște desene compuse din dungi grosolane, hârtie care confirmă, care îmblânzește, care constată, hârtie citită printre rânduri, hârtie jubilândă, precaută, umbroasă, opacă, hârtie care abjură; hârtie pentru DIE WAHRHEIT, *oglinda tipărită, pentru* NEUES DEUTSCHLAND, JUNGE WELT, PRAVDA, *ziare care sunt aruncate în apă, hârtie de la tartinele cu untură și unt, țigările formează vârtejuri puternice, bilete de intrare de la CSKA Moscova Sparta Praga Dinamo Dresda Locomotive Leipzig HFC Chemie, pentru curse de mașini și pentru hale de înot și tot felul de chitanțe se amestecau cu hârtie izolatoare; înștiințări, ucazuri, cărți, blocnotesuri se îndreaptă, învârtindu-se, către elicea unei turbine în care sunt mărunțite și tranformate în celuloză. Zdrențele de hârtie atârnă ca mușchiul de paletele elicei, țurțuri de hârtie, mâl de hârtie, o zloată fibroasă din care se țes niște frânghii uriașe, mărunțite de pânzele zimțate care taie necontenit, tot dând cu coasa parcă, precum niște automate de cosit, și tăind șirul de hârtie, așa cum meșterii care frământă aluatul de metal taie cablurile de paste făinoase care le trec prin față; ziare peste care se trage apa, iată cupele marilor excavatoare din exploatările miniere, cu flanșele picurându-le peste un câmp de legume fertilizat cu hârtie tocată mărunt, iată și streșinile arhivelor care, sub povara hârtiei, s-au lăsat într-o răbdătoare jilăveală, presiunea sinterizează capsatoarele rapide, compactează*

formularele, face ca documentele să devină năclăite, oficiază comuniuni umede între cerneala tipografică și pasta de lemn și acizi, peste toate laolaltă strângându-se niște șuruburi, pe frunțile oamenilor care apasă cu brațele se formează stropi de sudoare, o tură de umezeală se suprapune peste alta, o marcă de calibrare este pasată din mână în mână, deodată lichidul o ia în jos pe un plan înclinat, doi stropi se ciocnesc făcând o gălăgie de parcă ar fi fost un expandor care se prăbușește din pricina brațelor sale prea slabe, din unu fac doi, niște jgheaburi albe, cu puroi parcă, își caută drumul către deschiderile țevilor care indică intrările țevilor care indică ieșirile țevilor, gurile țevilor fiind legate între ele, iar din streșini se revarsă sucul presat, un fluid la fel de prețios ca sângele și sperma, din hârtiile arhivelor —

...dar apoi, deodată...

ceasurile bătură, bătură data de 9 noiembrie, „Germania, patria noastră unită", bătură la Poarta Brandenburg:

Un mare bildungsroman în marea tradiţie germană, în care autorul extrage, din orice timp şi din orice spaţiu, mirosuri, gusturi, lumini, aşteptări şi fiori. *Turnul* lui Uwe Tellkamp este o scufundare totală în viaţa din RDG, în contradicţiile, în paradoxurile, în otrăvurile pe care fiecare dictatură le inoculează în viaţa individului.

LA REPUBBLICA

Tapiserie luxuriantă de personaje, ţesută din o mie şi una de schiţe şi situaţii şi presărată cu digresiuni poetice, *Turnul* aduce la viaţă din nou acea Germanie-fantomă. [...] un monument al anti-memoriei ridicat împotriva uitării.

LE MONDE

Turnul este o poveste dintr-o ţară scufundată care descrie ultimii ani ai comunismului cu o intensitate inegalată de nicio altă operă literară germană de după 1989. Aşa cum astăzi privim lumea pierdută a burgheziei germane prin ochii lui Thomas Mann, tot aşa generaţiile viitoare vor citi romanul lui Tellkamp pentru a descoperi inerţia şi implozia RDG.

SÜDDEUTSCHE ZEITUNG

[...] o capodoperă. [...] Tellkamp reprezintă viaţa în RDG printr-un limbaj şi un stil absolut fermecătoare.

DE GROENE AMSTERDAMMER

Odată cu *Turnul*, Uwe Tellkamp intră în competiţie directă cu Thomas Mann, James Joyce şi Marcel Proust.

MORGENBLADET

BYBLOS

începi să afli